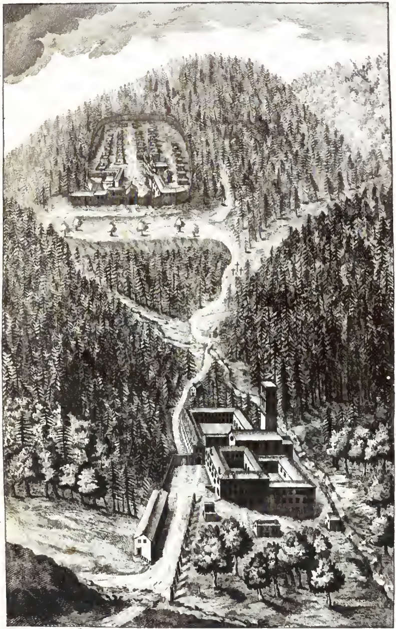
Digitized by Google

Digitized by [illegible]

Digitized by Google

Created by S[illegible]

Google

CAMALDVLI. MAIORIS. EREMVS. ET. MONASTERIVM.

134

ANNALES
CAMALDULENSES
ORDINIS
SANCTI BENEDICTI

Quibus plura interferuntur tum ceteras Italico-monaſticas res, tum hiſtoriam Eccleſiaſticam remque Diplomaticam illuſtrantia.

D. JOHANNE-BENEDICTO MITTARELLI
& D. ANSELMO COSTADONI

Presbyteris & monachis e Congregatione Camaldulenſi Auctoribus.

TOMUS PRIMUS

Complectens res geſtas ab anno Chriſti D.CCCC.VII. ad annum M.XXVI.

Ad fidem MONUMENTORUM & VETERUM CHARTARUM, quæ APPENDICEM conſtituunt.

VENETIIS, MDCCLV.
Ære Monaſterii Sancti MICHAELIS DE MURIANO.

Proſtant apud Jo: BAPTISTAM PASQUALI.
SUPERIORUM VENIA ET PRIVILEGIO.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

FRANCISCO·LAURETANO
INCLYTO.DUCI
ET
AMPLISSIMO
SENATORUM·ORDINI
VENETÆ·REIPUBLICÆ
SAPIENTIA·ÆQUITATE·PRUDENTIA
SPECTATISSIMIS
SCIENTIARUM.BONARUMQUE.ARTIUM
PATRONIS.ET.CULTORIBUS

Johannes-Benedictus Mittarelli, & Anſelmus Coſtadoni Presbyteri & Monachi Camaldulenſes.

IMMORTALES providiſſimo Numini referantur gratiæ, quod bene factum fuerit cum Auguſta & Incomparabili PATRIA ac REPUBLICA VESTRA, SERENISSIME DUX, AMPLISSIME SENATUS, ut a jactis fortunatiſſimæ Ur-

* bis

bis fundamentis viros Sanctitate, Prudentia, rerumque cognitione ſpectatiſſimos ſuo ſemper in ſinu, amplexuque aluerit, Cives bello paceque, domi & foris celebratiſſimos, ſcriptores in artibus, ſcientiis, omnibusque doctrinis eximios, atque, ut paucis dicamus, viros Hominibus cariſſimos, Muſis, Diisque. Norunt id omnes: atque hæc Majorum Veſtrorum fama cum in omne tempus apud exteras nationes omnium ore atque opinione percrebuiſſet, certe poſtremis hiſce diebus non humano conſilio, ſed prope divinitus factum eſt, ut Senatorii nominis viri dignitate, prudentia, omnique eruditionis genere cumulatiſſimi magis magisque Veſtræ laudi exiſtimationique inſervirent, qui Eccleſiaſticam, Civilem, atque Literariam Hiſtoriam elucubrantes, dum glorioſa quædam, quibus tenebras prima offundebat antiquitas, in ore atque oculis omnium defigunt, quædam quoque alia vulgata fulgidiori luce perfundunt, præclariorem honoris celebritatem ſibi ſuisque vindicarunt. Inſignia hæc Venetorum monumenta cum per manus tradita, tum etiam in egregiis Optimatum iſtorum operibus illuſtrata efferventiore animi noſtri gaudio excipientes, vividis adeo exemplis invitati, præſumimus & nos æternæ Urbis hujus ſplendori, ac pervagatæ Reipublicæ gloriæ facem aliquam pro virili parte addere, & obtutuum Veſtrorum ampliſſimæ dignitati, INCLYTE DUX, SENATORES SAPIENTISSIMI, hocce, qualecumque eſt, Annalium Camaldulenſium opus ſubjicere, ac in ipſorum fronte Auguſtiſſimum nominis Veſtri inſigne ſtatuere. Quod eo præfidentius audemus, tum quia probe novimus neminem Patriæ ſuæ natum non eſſe, eidemque Patriæ referri debere civis uniuscujusque labores; tum maxime quia geſtit & gloriatur humilis congregatio noſtra Camaldulenſis in feliciſſimæ hujus Urbis æſtuariis & inſulis origines ſuas primas traxiſſe, eique vix naſcenti ſuum dediſſe nomen

Pa-

Patritios viros omnium ore celebratiſſimos , qui vitæ ſanctimonia æternam ſibi famam peperere . Inter quos jure primas tenet Petrus Urſeolus , rebus geſtis in Ducatu Magnus , in monachatu Sanctiſſimus , qui abdicato Patriæ Reipublicæ principatu , cum Johanne Gradonico & Johanne Mauroceno electiſſimis ac piiſſimis viris , in Aquitanicas Cuxanenſis monaſterii ſolitudines concedens , ita ad mortem usque , ſancti abbatis Romualdi parentis noſtri diſciplinæ ſeſe totum dedit , ut a Deo quidem æternam coronam , ab hominibus vero Cœlitum honores , non ita multo poſt obitum , ſuper ejusdem cœnobii aras promereret , ac tandem noſtra hac ætate , ſedulis apud Apoſtolicam Sedem Veſtris agentibus officiis , non tantum in Veneta ditione , & in omni Benedictino Ordine, ſed in toto Eccleſiaſtico Orbe amplioris & honorificentioris cultus obſequia conſequeretur . Sanctum Bononium abbatem , Ægypti mox Apoſtolum , & alios atque alios ſanctiſſimos monachos a longinquis usque provinciis in has inſulas , cum a Romualdo , tum ab ejus diſcipulis inhabitatas advectos taciti prætermittimus.

Accedit altera magnifacienda lætitiæ & gloriæ noſtræ ratio , quod monaſterium hocce ſancti Michaelis ampla ſemper benignitatis & munificentiæ Veſtræ teſtimonia retulerit , validiſſimoque fuerit patrocinio Veſtro donatum . Abbatiales honores eidem loco collatos , urgentiſſimas epiſtolas , quas ad Legatos Veſtros apud Romanam Sedem impenſo ardentiſſimoque ſtudio ſcripſiſtis, ne in Commendatariorum manus deveniret , operam Veſtram , ut congregatio monachorum Camaldulenſium ſancti Michaelis efformaretur , qui locus caput & origo etiam declararetur ejusdem monaſtici cœtus , & omnia & longe plura , quæ ſingulari ſollicitudini & clementiæ Veſtræ debentur , noſtratium mentibus alte defixa , nulla umquam

poſteritas conticeſcet . Ingrati etiam vel immemores audiremus , ſi premerentur ſilentio , quæ & quanta contuliſtis beneficia & decora præſulibus noſtris ; iis omnibus ad multum tempus ex Patritio ordine Veſtro aſſumptis , virtute etiam , ſapientia , pietate ſpectatiſſimis . Quamobrem heic loci percommode cadit Paulli Venerii abbatis meminiſſe , cujus an morum innocentia præpolluerit , vel profunda doctrina , & notiſſima prudentia , adhuc parum perſpectum & exploratum habemus . Hunc ſane novis regularis diſciplinæ incrementis Majores Veſtri quam qui maxime intenti , virorum , alterius etiam congregationis , & ſacrarum quoque virginum , in Dominio Veſtro degentium monaſteriorum Reformatorem, & Viſitatorem honorifico decreto ſtatuerunt eo ipſo tempore , quo ejus induſtria ac labore & Romani Pontifices in graviſſimis magnique momenti negotiis ſæpe ſæpius uti conſuevere . Quid Maphæum Gherardum Venerii in Abbatiali regimine ſucceſſorem , & ex Abbate Venetiarum Patriarcham ab Senatu iſto prudentiſſimo electum memorabimus , qui ab Innocentio VIII. Rom. Pont. in ſacrum Cardinalium collegium cooptatus , præterea a multis ad univerſalis Eccleſiæ clavum tenendum poſtulabatur ? uſque eo inculpata vivendi ratio, ſuique animi integritas oculos, votaque bonorum in ipſum rapuerant . Præclarum etiam atque amplum nobis erit enumerare alios magni nominis viros , qui huic monaſterio plurimum laudis addidere , Petrum Donatum & Ludovicum ejus fratrem , Hermolai magnanimi Senatoris filios , quorum primus in Gherardi Abbatis locum ſuffectus fuit , ipſorum vero utriusque ſapientiam, prudentiam, & in rebus gerendis ſingularem ſolertiam Patres Veſtri demirati ſunt . Nec oblviſci laudis domeſticæ nos ſinit Petrus Delphinus , qui , Petro Donato ad Claſſenſem ſancti Apollinaris , quam opera Veſtra a Commendatariis redemerat ,

merat, Abbatiam provecto, ſubrogatus fuit, ac regiminis habenas vix dum moderandas ſuſcipiens ad ſupremum etiam congregationis officium, floridiore adhuc ætate, invitus acceſſit, ac ita acceſſit, ut difficillimis temporibus ad quadraginta annos, operoſis diſtentus negotiis, graviſſimisque curis defatigatus, ad ultimum, ſumma ſenectute, concupitam cœnobii hujuſce ſui ſolitudinem, Deo & ſibi ſoli vacaturus, repeteret. At quam frequens illi ſemper intercesſerit neceſſitudo, ac epiſtolare commercium cum Principibus, Cardinalibus, ipſisque Romanis Pontificibus, quibus omnibus erat jucundiſſimus, ex ipſiùs Latinis literis prælo editis, neque paſſim viſis ob inſignem raritatem, facile colligitur. Quid quod Petrus magna animi moderatione Romanam Purpuram ſit deprecatus? Neque illud profecto prætereundum erit, celeberrimum Ducem Leonardum Lauretanum, qui præclarum fuit nobiliſſimæ familiæ Veſtræ, Dux Sereniſſime, ornamentum, Senatum etiam publica & gravia negotia huic egregio viro pluries demandaſſe; aſſuetoque a teneris annis Delphino cum ipſo Duce, & cum Petro Baroccio epiſcopo Bellunenſe, inde Patavino, mirum ſane, quanto tres hi ſummi viri amoris, ſocietatisque vinculo colligarentur. Eidem Petro Delphino majorem congregationis præfecturam gerenti fauſte, feliciterque contigit in monachum & eremitam Camaldulenſem excipere Vincentium Quirinum, Petrum inde appellatum; quem cum paullo poſt Leo X. Medices Rom. Pont. meritorum illius æquiſſimus æſtimator S. R. E. Cardinalem deſignaret, hunc pro virili parte honoribus repugnantem ſuſpexit, atque ægre tulit eum brevi dierum curriculo ætate adhuc florentem prænaturæ morti conceſſiſſe. Apud omnes fere Europæ principes Legationibus Patriis functus antea fuerat Vincentius, in quo miræ morum ſuavi-

tati

tati, atque integerrimæ vitæ non vulgaris ſapientia, & in rebus tractandis peritia accedere videbantur. Quirino & alteri ejus ſocio Hieronymo Georgio ſtimulos ad monaſticum inſtitutum capeſſendum cum exemplo ſuo, tum repetitis epiſtolis beatus Paullus Juſtinianus præbuerat, qui ſcriptis æque ac vita clariſſimus, celebris piiſſimæque congregationis eremitarum Montis-Coronæ fuit auctor; quæ congregatio in Italia primum, ad Germaniæ inde, Hungariæ, & Poloniæ regna radices ſuas longe lateque protendens, viros innocentia morum probatiſſimos ex ea die ubique protulit.

Quæ cum ita ſint, quid eſt, cur Annales hi Vobis potiſſimum non debeantur, Summe Dux, Senatores Præstantissimi? in quibus ſæpe ſæpius conſtans Majorum Veſtrorum pietas memoratur, qui vitæ commodis, atque omnibus honoribus poſthabitis, totos ſe in humili monaſticæ vitæ ſtatu excolendo collocarunt? Quod ſi laudatis hactenus, & Paullo Canalio præterea, Johanni-Mariæ Memo, Benedicto Æmiliano, Petro & Dominico Boldoniis, tum etiam Benedicto & Leonardo Zane, Johanni-Petro Cornelio, Octaviano Battaleæ, aliiſque compluribus Patritii ordinis Veſtri, qui omnes doctrina, & integritate vitæ in hoc uno ſancti Michaelis monaſterio floruere, accederet inſuper non levis ſcriptorum numerus, & copia piorum aſcetarum & præſulum, qui ex honeſtiſſimis civium Veſtrorum familiis prodiere, & quorum officiis aliquando vigilantiſſimus Proviſorum publicæ Salutis Magiſtratus teterrimæ peſtis tempore plurimum uſus fuit, aliis vero temporibus etiam ſuprema Veſtra Conſilia uti maluere; ſi eorum quoque cenſus agretur; qui in Montis-Coronæ eremis vitæ ſanctitate omnium opinione celebratiſſimi fuerunt, Nicolai nimirum & Bonifacii ex Triviſanea gente, Liberalis & Titi ex

Ze-

Zena familia , Petri Sanuti , Benigni Fuſcareni , Andreæ Mocenici , Alexii Baroccii , Liberalis Piſauri , Franciſci Barbadici , Roberti Contareni, Alexii Martinenghii , & bene multorum aliorum , narrationem nimis longam , neque ad id loci ac temporis ſatis compoſitam inſtitueremus . Jure tamen crimini verti nobis poſſet , ſi, ut par eſt , peculiari laude , ac ſua maxime propria non proſequeremur BENEDICTUM LAURETANUM ex antiquiſſima, & ab hominum memoria percelebri ſtirpe Veſtra, DUX SERENISSIME, prognatum , qui a Coronenſibus ſolitudinibus , quas adeo ſancte incolebat , ad Corcyræ-Melenæ Epiſcopales infulas vi tractus , ſuaves fragrantesque virtutum odores efflavit , atque cœleſtem beatitatem , non deficientibus ſignorum & prodigiorum teſtimoniis , fuit conſecutus.

Quam ob rem , DUX SERENISSIME , AMPLISSIME SENATUS , in eam fiduciam erigimur , ut & hæc memorabilia civium Veſtrorum ornamenta , quæ horum Annalium decurſu locum ſibi vindicabunt , & honorificentiſſima illa ac perampla teſtimonia , quæ legimus in Hiſtoria Eccleſiaſtica , Civili , & Literaria ab ornatiſſimis , & ſummis Patritiis Senatorii generis hodie florentibus publico bono propoſita , viciſſim mutua luce ſplendeſcant . Nobis autem ipſis plaudimus , magnaque animi lætitia perfundimur , quod degentes ſub clementiſſimis, prudentiſſimisque legibus Reipublicæ illius , cujus ad floridiorem incolumitatem , atque ad ſubditorum ſuorum felicitatem maxime intereſt nedum artium , ſcientiarumque uſus & progreſſus , ſed cultus quoque , & favor politioris literaturæ, inſigni, memorando, ac numquam ex animis noſtris delendo ornamento Auguſti , Immortalis, & Incomparabilis nominis Veſtri decorata fuerint prima Annalium noſtrorum folia ; eaque opportunitate fecerimus ſatis tum ferventiſſimo ſtudio , tum impen-

penſo illi obſequio , quibus ſumus vehementer adſtricti & affecti erga Patriam , & ejusdem Principem optimum , laborum noſtrorum ſapientiſſimum Judicem , potentiſſimumque Patronum.

PRÆ-

IN TOMUM PRIMUM
ANNALIUM CAMALDULENSIUM
PRÆFATIO.

QUOD jamdudum expetiit [a] doctiſſimus æque & pientiſſimus Annalium ordinis ſancti BENEDICTI parens Johannes Mabillonius, cum in elaboratiſſimo eo opere propius acceſſit ad tempora illa, quibus in multas congregationes dividi cœpit unus & idem beatiſſimi legiſlatoris noſtri Benedicti ordo, ut alumni ſcilicet uniuſcujuſque monaſtici cœtus ſuæ adornandæ, vel in Annales diſtribuendæ hiſtoriæ operam deinceps navarent, parce admodum in percreſcentis molis immenſa exuberantia tractaturus ipſe res peculiariter geſtas ab auctoribus prænobilium ſurculorum Benedictini ſtipitis, & ab eorum ſectatoribus, hoc exequitur primum & ante ceteras CAMALDULENSIS congregatio, omnium tempore ſi Cluniacenſis excipiatur, anteſignana, hiſtoriam propriam ſuis annis conſignatam, in Benedictinorum Annalium ſequelam, publicam lucem aſpicere jubens, & nobis, licet arduo oneri ſubeundo imparibus, noſtrarumque imbecillium facultatum probe conſciis, demandans hujuſcemodi honeſtiſſimam provinciam.

[a] *T. IV. pag. 339.*

I. Vindicatur titulus Annalium Camaldulenſium.

NULLUM vero moveat in ipſo limine, quod manum propterea operi admoventes, Annales noſtros appellare maluerimus CAMALDULENSES, cum tamen Camaldulenſe nomen integro ſeculo poſterius ſit Romualdi ortu, a quo nihilominus hiſtoriam noſtram auſpicamur, immo duo dumtaxat poſt ſecula ab ejus natalitio anno invaluerit Camaldulenſis congregationis denominatio, cujus facta in hocce opere proſequimur; eo ſcilicet anno primitus auditum ſuit Camaldulenſe nomen, cum Romualdus eremum excitavit in campo Malduli, qui erat in faſtigio montis Apennini Arretini territorii; is eſt annus Domini M.XII. Denominatio pariter Camaldulenſis inſtituti, licet, ut videbimus, congregatio Camaldulenſis antiquiores origines habeat, exordium ſumpſit ab anno M.C.XIIII. quo Paſchalis II. Romanus pontifex *unitatem conſervari cupiens* ſuo *decreto* ſtatuit, *ut*

congregationes diverſæ, quæ in unam congregationem convenerant, *& loca plurima, quæ diſciplinam unam, ordinem unum & unum regimen tamquam corde uno & una anima* continebant (*ſuſceperant* autem *Camaldulenſis eremi ſive cœnobii diſciplinam & ordinem*) *ſub uno capite, ideſt ſub uno priore Camaldulenſis eremi, temporibus perpetuis permanerent.*

Litis omnis cauſa & materia tolleretur, ſi inſcripti forent *Annales Romualdini*, ut parem inſcriptionem *Romualdinæ hiſtoriæ* ſuæ præfixit Lucas Barcinonenſis Camaldulenſis eremita; alius etiam fuſam adhibens paraphraſim, potuiſſet in fronte operis apponere hujuſmodi titulum: *Annales vitæ ſancti Romualdi, futuri inde Camaldulenſis eremi fundatoris, ejuſque diſcipulorum, una cum hiſtoria monaſteriorum, quæ tum ab illo, tum ab iſtis reformata aut conſtructa, vel demum tempore progrediente eidem Camaldulenſi eremo unita fuere.* Attamen libuit uno verbo ANNALES CAMALDULENSES nominare, quia fluxu temporis a nobiliore, quam mox innuimus, Camaldulenſi eremo in Arretinis jugis ſita, nomenclaturam mutuari elegerunt ea omnia monaſteria & ſolitaria loca, quæ ſub regula ſancti Benedicti, & ſub ſancti Romualdi ductu, ſive in melius reſtituta, ſive de novo condita, aut diſciplinam cœnobiticam aut eremiticam ſectantia, eatenus vixerant & vivebant, illa inſuper, quæ inſtitutis ejuſdem eremi tunc temporis & deinceps, vel pontificibus Romanis præcipientibus, vel ſponte ſua ſe addixere. Ea prorſus nil diſſimili ratione, qua præclariſſima & florentiſſima Ciſtercienſis congregatio a Ciſtercii celebratiſſimo cœnobio fuit denominata, licet ſanctus Robertus abbas Tornodorum prius, tum Moliſmum, Ciſtercium denique incoluerit, a quo etiam cœnobio Romani præſulis imperio recedere compulſus, datis, ipſo vivente, Ciſtercienſi familiæ abbatibus Alberico, & ſubinde Stephano, Moliſmum, ubi ſancte obiit, redux fuerit. Quinimmo ſi ejuſdem congregationis ſcriptoribus fas eſt hujus, ut ajunt, ordinis hiſtoriam exordiri ab eodem Roberto, quem jure optimo habent ut patrem, licet, dum in vivis ipſe fuit, nondum in congregationem coaluiſſent Ciſtercienſes cœnobitæ, id quod contigit dumtaxat ſub ſancto Bernardo Claræ-vallenſi abbate, eccur nobis fas non erit Camaldulenſem appellare hiſtoriam noſtram, eam licet inchoemus a primis geſtis Romualdi, poſt centum dumtaxat vitæ annos Camaldulenſium parentis, ſive Camalduli eremi, quod nullus dubitat, fundatoris? Ipſa Caſinenſis hiſtoria mutila & imperfecta eſſet, ſi ea non complecteretur, quæ a ſancto patre Benedicto Sublaci, antequam Caſinum montem conſcenderet, acta fuere; & hiſtoria cujuslibet cœtus, qui a loco, non ab inſtixutore, vocari conſuevit, aliqua prorſus neceſſe eſt contineat, quæ præceſſerint loci potioris denominantiſque originem.

Multa in hanc rem exempla ſolide congeſſit domnus Guido Grandius abbas noſter in ſuis diſſertationibus Camaldulenſibus [a]; canonicorum ſcilicet regularium Lateranenſium, qui ab apoſtolis, vel a divo Auguſtino, vel moderatiores ipſorum ab inſtitutione apud ſanctam Mariam de Friſonaria agri Lucenſis primordia ſua repetunt, non ab introductione ſub Alexandro II. Romano pontifice in baſilicam Lateranenſem, a qua tamen hauſere nomen; Grandimontenſium monachorum, quos licet efformaverit ſanctus Stephanus in monte Mureto agri Lemovicenſis, poſt ipſius nihiloſecius obitum, Deo monente, in Grandimontenſem locum, a quo deinceps accepta nomenclatura, primus tranſtulit Petrus Lemovicenſis, Stephani ſucceſſor; aliorum regularium canonicorum, qui vulgo Scopetini nominantur: hi enim a Stephano eorum auctore apud Eugubium in

[a] *Diſſert.* 1. *cap.* 3.

in ſancti Ambroſii cœnobio primum, inde in ſanctæ Mariæ ad Rhenum, ac ſanctiſſimi Salvatoris Bononiæ, demum apud ſanctum Donatum de Scopeto, ex Ilicetana eremitarum ſancti Auguſtini congregatione, collecti fuere; clericorum regularium Somaſchæ a pago homonymo vocatorum, licet in urbibus Venetiarum, Bergomi & Mediolani collegia & orphanotrophia plura ante Somaſchenſem familiam excitaſſet beatus Hieronymus Æmilianus ipſorum inſtitutor. Neque prætermittenda exiſtimat idem Grandius domeſtica exempla, & obſervat noſtram Camaldulenſem congregationem titulo ſancti Michaelis Muriani gaudere, eaque paſſim appellatione diſtingui, ut diſtinguitur congregatio monachorum ſanctæ Juſtinæ Patavii, cum tamen nullus dixerit in eodem ſancti Michaelis cœnobio depoſita fuiſſe prima Camaldulenſis inſtituti noſtri ſemina, ſicut in illo ſanctæ Juſtinæ nemo certe affirmaverit jacta Benedictini vel Caſinenſis ordinis fundamenta; melius enim, immo vere, hæ dici debent Benedictini monaſtici inſtituti renovationes. Similiter eremitæ noſtri Monte-coronenſes, defuncto beato Paullo Juſtiniano eorum duce & magiſtro, eremum Montiscoronæ, eique monti ſubjectam abbatiam ſancti Salvatoris de Monte-acuto obtinuerunt, quos tamen prius idem Paullus & ad ſancti Hieronymi de Paſcilupo & ad cryptas Maſſaccii congregaverat, quos inſuper, dum viveret, in aliis Umbriæ & Apuliæ locis dilataverat, ut nos docet Lucas Romualdinæ hiſtoriæ auctor. Quidni ergo idem de Camaldulenſibus dicendum? cum ipſa luce meridiana clarius ſit ſanctiſſimum eorum parentem Romualdum eremos & monaſteria plurima excitaſſe, diſcipulos quoque ſanctitate celebres & variarum gentium apoſtolos ac martyres præceptis ſuis informaſſe, priuſquam Camaldulum ſe conferret, ubi poſtremis dumtaxat vitæ ſuæ annis eremum condidit, quæ ceteris ob bellorum & adverſæ fortunæ clades collapſis, cum integra & florens permanſiſſet, priſtinæ inſuper diſciplinæ ac formæ tenaciſſima, & præ ceteris celeberrima, eligi pontificio præcepto meruit integro ſeculo a ſui conſtructione aliarum omnium princeps & caput. Præſertim cum numquam cogitaverit Romualdus nomen indere ex loco alumnis ſuis, quos potius Perenſes ex Pereo, virorum ſanctorum domicilio, Parentinos & Sitrienſes ex Parentio & Sitria, quæ loca diutius incoluit, Valle-caſtrenſes ex Valle de Caſtro, in quo monaſterio glorioſum futurum erat ipſius ſepulcrum, denominare potuiſſet. Hæc magna ex parte a ſupralaudato Grandio exſcripſimus, pro æqua vindicatione Camaldulenſis tituli, quem ſtatuimus in fronte Annalium noſtrorum, a qua profecto dilucidatione vacaremus, ſi a nomine ſancti inſtitutoris cœtum noſtrum appellare placuiſſet majoribus, eodem modo quo nulla lis intentatur Baſilianis, Dominicanis, Franciſcanis, qui hiſtorias ſuas auſpicantur ab eorum ſanctiſſimis fundatoribus, a quibus, ut ortum, ita ſuere pariter denominationem ſortiti.

Multo minus negotium faceſſere nobis quis debet, quod Camaldulenſibus Annalibus alterum titulum ſubjunxerimus Ordinis sancti Benedicti. Id, præterquamquod conſtantiſſime aſſerunt illuſtriores hujus ordinis ſcriptores Heredia, Yepeſius, Mabillonius, Martenius, ſatis perſpicuum eſt congregationes omnes monaſticas Occidentales, quocumque demum nomine vocitentur, quocumque tempore excitatæ fuerint, quemcumque denique veſtium colorem uſurpent, vel ſurculos eſſe Benedictinæ arboris, vel nos melius dixerimus ipſiſſimum corpus conſtituere Benedictini ordinis, cum eamdem regulam, inſtitutum, ſpiritum, mores, finem omnes ſectentur; neque hujus loci eſt aliqua uberius in idem argumentum diſputare, cum nunc temporis res extra totius dubitationis aleam ſit II. Et alter: Ordinis ſancti Benedicti.

 poſita;

poſita; aliter deperditus modo eſſet ordo ſancti Benedicti, quando pene omnia monaſteria, quæ ipſius regulam profitentur, alicui congregationi addicta eſſe nullus inficietur, fateantur omnes.

III. Quæ complectatur Camaldulenſis hiſtoria?

Quibus in anteceſſum monitis, nemo non intelligit, quæ demum geſta hiſtorica hi Annales noſtri Camaldulenſes ſint complexuri; annum nimirum Romualdi natalitium, ipſius ad Deum converſionem, prima rudimenta vitæ ſolitariæ in Italia & in Galliis ab eo poſita, hiſtoriam monaſteriorum, quæ ipſe ad normam Benedictinæ regulæ exegit, vel de novo conſtruxit, cetera facta Romualdi, ejuſque primorum diſcipulorum, Camaldulenſis deinde eremi originem, donationes ipſi loco conſcriptas, monaſteriorum inſuper, abbatiarum & eccleſiarum uniones cum eadem Camaldulenſi eremo variis temporibus factas, horum demum a ſuis primordiis locorum, vel ſub eremitica, vel ſub monaſtica diſciplina viventium, ſive aggregationem ſuam præcipuæ Camaldulenſi eremo detrectaverint, ſive admiſerint, illuſtrationem.

Nullus pariter mirabitur poſt ea, quæ eruditiſſime a Grandio collecta fuere in ſuis Camaldulenſibus diſſertationibus, præſertim in quarta, quæque clariorem lucem eo temporis acceptura erunt, cum ſuas antiquitates Avellanenſes publici juris faciet domnus Maurus Sartius diligentiſſimus rerum veterum inquiſitor & illuſtrator, ac monachus noſter, ſi Annalibus Camaldulenſibus adjungimus hiſtoriam Avellanitici inſtituti; immo etiam, licet parcius, aliqua interſerimus de Pompoſiana eremo, & de ceteris, Italiæ potiſſimum, ſolitariis locis, quibus, ſi forte præſentiam ſuam ſubduxit, ſaltem canones eremiticæ vitæ vel per ſe, vel per diſcipulos ſuos tradidit, aut certe propoſuit, normaque fuit ſanctiſſimus Romualdus. Ipſe enim paſſim audit, ut magiſter præcipuus & fere novus hujus cœleſtis doctrinæ. Hinc [a] *pius eremitarum pater* vocatur a Theodaldo epiſcopo Arretino; [b] *pater & doctor eremitarum* a chronographis San-benigniano & Beſuenſi; [c] *renovator normæ priſcæ juſtitiæ in ſexu utroque & ordine* ab auctore prologi in conſuetudines Cluniacenſes; [d] *conditor vivendi regulæ cunctis ſectatoribus ſingularis*, hoc eſt ſolitariæ, *vitæ* a Damiano; [e] *ſub monaſticæ profeſſionis titulo novo fervore multos diſcipulos ſuæ formæ ſequaces habens* ab Anſelmo Havelbergenſi, poſtea Ravennate archiepiſcopo; *collapſæ in Italia eremiticæ diſciplinæ reſtitutor ac mirificus propagator* a Clemente VIII. Romano pontifice in canonizationis bulla, & in martyrologio Romano, quibus ſimilia, & his majora ſuccinere Baronius, Bellarminius, Bollandus, ut interim ſcriptores noſtros prætermittamus, ne videamur teſtimoniis domeſticis proficere.

a *Arch. Camald. Donat. anni* 1027.

b *Spicil. Dacher. N. E. T. II. pag.* 385.

c *Apud Hergot. Vet. diſcipl. monaſt. pag.* 37.

d *Vit. S. Rom. cap.* IX.

e *Spicil. Dacher. T. I. pag.* 168.

Illud tamen ingenue fatendum, ſummo hiſtoriæ noſtræ detrimento, oblivione pene obruta jacere Romualdi facta. Si enim a Petro Damiano ejus vitæ ſcriptore poſt tria ab obitu ſancti viri luſtra percontemur, quæ fuerint a Romualdo excitata cœnobia & ſolitudines, ſexdecim aut ſeptemdecim tantum locorum apud præfatum auctorem memorata nomina reperimus; ea ſunt ſolitudo Aquitanica vel Cuxanenſis, monaſterium Vergaretanum ſancti Michaelis, eremus prius, & poſtea cœnobium ſancti Adalberti in inſula Pereo, monaſteria Parentinum, Valle-caſtrenſe, Urbevetanum, prope Æſinum fluvium, juxta urbem Aſculanam, non longe a Maſſiliano caſtro, in monte Petrano, Sitrienſe, duo quoque ancillarum Dei aſceteria, unum prope Vallem de Caſtro, & in Valle-bona alterum, eremus Aquæ-bellæ, alia prope Montem-amiatum, & demum Camaldulenſis, cum tamen a majoribus noſtris per manus acceperimus centum & iis amplius, quo monaſteria, quo eremos, Romualdum condidiſ-

ſe,

ſe, ut beatus Paullus Juſtinianus, Fortunius & Silvanus Ractius docuerunt, cum inſuper teſtimonio Guidonis in præſatione ad conſuetudines Cluniacenſes, Romualdus [a] *effulſerit præclarus in ædificatione multorum monaſteriorum;* & cum demum ipſemet Damianus, quem remiſſius ſcripſiſſe de monaſteriis a Romualdo erectis conquerimur, capite tamen XXXVII. ejuſdem vitæ *tantum in ſancti viri pectore faciendi fructus ardorem incanduiſſe* ſcribat, *ut effectis nunquam contentus, dum alia faceret, ad facienda mox alia properaret, adeout putaretur totum mundum in eremum velle convertere, & monachico ordini omnem populi multitudinem ſociare;* capite XXXIX. in ipſa intentione Romualdi proficiſcendi in Hungariam, *brevi tempore tria* ipſum aſſerat *conſtituiſſe monaſteria*; & capite XLIX. denique adnotet ſanctum virum plura mutaſſe loca, cujus rei cauſam eam aſſignat, quia *ad venerabilem virum, ubicumque degeret, turba hominum pene innumerabilis concurrebat, & ratio poſcebat, ut cum unius loci ſpatium plenum habitatoribus cerneret, illic priore conſtituto, ad replendum mox aliud feſtinaret.* Quare diſcipuli ipſius apud Sitriam collecti conquerebantur capite LXV. *Magiſter vides, quia nos, qui te ſequimur, tanti jam ſumus, quod hic congruenter habitare non poſſumus*; quæ verba ſimillima ſunt, immo eadem cum aliis, quæ habentur capite LXIV. *fratres tanti erant, ut omnes illic habitare vix poſſent.* Ex quibus liquido colligitur Damianum non omnia, quæ ad Romualdum ſpectant, literis conſignaſſe, ſed [b] *quoddam breve*, ut non diffitetur, *commonitorium* feciſſe, atque proinde longe plura de Romualdi factis adhuc in tenebris deliteſcere. Quod ſcimus, vivebant quidem ante Romualdi tempora eremitæ in Italia; ſat erit pro multis in medium adducere Marinum in paludibus Venetis, & Venerium in collibus Tiburtinis, ſed eremitas, qui ſolitariæ cœnobiticam ſub obedientiæ ductu ſociarent converſationem, nullos reperimus ante Romualdum, cui propterea veriſimiliter tribuenda eſt inſtitutio eorum monaſteriorum, prope quæ ædificatas eremos, vel eremorum, quas juxta cœnobia conditas fuiſſe legimus ipſius ævo.

Nec reticendum non in ſola Italia Romualdum, ſed per totum Occidentem, eremitarum agnitum fuiſſe parentem. Notiſſima eſt familiaritas, quæ ipſum inter & Willelmum Divionenſem abbatem cedebat. Ex hac profluxiſſe non incongrue credimus plurimos [c] ex Ravennate ſolo monachos, abbates & eremitas, relictis monaſteriis ſuis, *& quiete ſolitudinis* ad eumdem ſanctum abbatem Willelmum commigraſſe, inter ceteros Johannem abbatem ſancti Apollinaris in urbe Ravenna, Benedictum abbatem ſancti Severi urbis Claſſis, & Johannem *eremi cultorem*, Johannellinum etiam appellatum a puſilla ſtatura, Ravennatem patria, Divionenſem monachum prius, tum Fiſcamnenſem abbatem conſtitutum ab eodem Willelmo, aliarumque bene multarum celeberrimum in Galliis & in Normannia abbatiarum fundatorem. Ea occaſione ex Italia in Gallias commigraverit ſolitariæ vitæ inſtitutum, cum in necrologiis San-benigniano & ſancti Germani *recluſi* & *ſolitarii* monaſterii ſancti Benigni legantur. Omittimus ſemina ſolitariæ vitæ, quæ, ante vicennium a ſocietate cum Willelmo, Romualdus in Catalaunia effuderat prope Cuxanenſe cœnobium. Novimus etiam Brunonem-boniſacium glorioſiſſimum martyrem, Romualdi diſcipulum in Pereo, archiepiſcopum factum in Gentibus, monaſterium conſtruxiſſe in Saxonia; Johannem vero & Benedictum, ejuſdem Perei primum eremitas, inde illuſtres martyres, ſolitarios receſſus condidiſſe in Polonia; eoſdem etiam, diſcipulorum ſuorum ope, nec non & aſſeclas itineris Romualdi, quando iter Pannoniam verſus marty-

rii

[a] *Apud Hergot. ubi ſupra.*

[b] *In Prologo.*

[c] *Spicil. Dacher. T. II. pag.* 385.

rii cupidus ſanctus vir ſuſcepit, conſtruxiſſe eremos in Polonia, in Hungaria & in Bohemia, propagatamque ſolitariam vitam in Pannonia per Andream & Benedictum Zoerardos. Ab iiſdem quoque Johanne & Benedicto injunctum fuerat eorum nuncio, quem ad Romanam urbem tranſmiſerant, [a] *ut aliquos ſecum de beati Romualdi fratribus duceret, qui eremiticæ converſationis gnari cum eis ſimul in Sclavorum partibus habitarent*. A vero forte non abluderet, qui Pulſanenſium monachorum & eremitarum in Apulia cœtum propaginem diceret Marini olim *magiſtri*, inde *devoti* Romualdi, qui in Apuliam ſeceſſerat. Præterimus Romualdi diſcipulos, quos ad reſtitutionem diſciplinæ in ſuum regale cœnobium [b] Hugo Farfenſis abbas evocavit e monaſterio Ravennate, inter quos celebratur [c] Johannes Romualdi diſcipulus, conſuetudinum Cluniacenſium collector & ſcriptor.

a *Vit. S. Rom. cap.* XXVIII.

b *Script. rer. Ital. Murat.* T. II. P. II. col. 547.

c *Ap. Hergot. pag.* 38.

IV. Ratio redditur hujus operis.

JAM vero accurata ratio reddenda operis noſtri. Quibuslibet, quantum fas fuit, annis ſua tribuimus, præſertim quæ vitam reſpiciunt ſancti Romualdi; hæc quantis obſcuritatibus & ambagibus ſit circumvoluta, nullus eſt, qui neſciat, deficientibus potiſſimum aliunde externis ſubſidiis, quibus lux aliqua effulgeat caliginoſo ſeculo decimo, quo vixit Romualdus, & iis, quæ brevi manu complexus eſt Damianus. Cetera omnia, ex quibus conficimus hiſtoriam noſtram, veterum chartarum & monumentorum antiquorum fundamentis innixi in medium proferimus, quæ tamen documenta ad calcem cujuſque tomi tamquam mantiſſam & appendicem amandamus, exemplum ſecuti Mabillonii, quem fuiſſe ducem, oculum, lucem noſtram in omnibus libentiſſime & æquiſſime profitemur, ne ſi hiſtoriæ infererentur, prolixitate ſua nimium faſtidium lectoribus ingenerarent. Præter Camaldulenſes res, attingimus illas quoque, quæ ad hiſtoriam ſpectant eorum monaſteriorum, quæ ſubinde Camaldulenſem diſciplinam ſuſcepere, horum narrationes ita cum Camaldulenſibus narrationibus intexendo, [d] ut „ eamdem quodammodo compagem efficerent, & in „ unum veluti corpus coaleſcerent. “ Et duplex quidem via nobis parabatur ad cœnobiorum iſtorum illuſtrationem; poterant ſcilicet ſuis veris annis ante ſeculum duodecimum, cujus initio frequentiſſima fuit eorum monaſteriorum acceſſio Camaldulenſi eremo, aſſignari hiſtoriæ, donationes, privilegia illuſtrioraque geſta juxta annum illum, quem præferebant; vel altero modo per compendium origo, actaque omnia anteriora coacervari ſimul poterant & referri ad eum dumtaxat annum, quo facta fuit hujuſmodi aggregatio. Utrumque ſuas habebat utilitates, & ſua pariter incommoda. Sed demum conſultius duximus ſub ſuis legitimis & propriis, quibus contigere, annis, res hiſtoricas deſcribere eorum monaſteriorum, etiam antequam Camaldulenſia evaderent, ita ut nimirum primo anno, quo in his Annalibus memoria occurreret alicujus monaſterii, quod tempore progrediente Camaldulenſe factum fuit, de eo monaſterio ageremus, immo ab altiore ipſius hiſtoria exordientes, quidquid tunc ſimul congereremus, quod notitiam etiam antiquiorem ejuſque originem exhiberet. Sic exempli gratia anno *926.* quo prima in Annalibus noſtris mentio neceſſario eſt facienda monaſterii Claſſenſis ſancti Apollinaris, ad quod Romualdus pro culpa homicidii Sergii parentis eluenda confugiit, integram narrationem de eo monaſterio inſtituimus, ipſius conſtructionem ſuperioraque facta oculis legentium ſubjicientes; qua narratione ſub uno intuitu variæ vices ejus cœnobii a ſui ortu ad ea uſque tempora deſcribuntur, neque expoſitionem illam differendam cenſuimus ad annum 1138. quo Azoni priori generali Camaldulenſi ad meliorem formam reducenda abbatia

d *Quirin. de Conſcrib. Ital. monaſt. hiſt. pag.* 43.

tia Claſſenſis a Gualterio archiepiſcopo Ravennate fuit conceſſa. Sic deinceps quotiens poſt annum 926. alia occurrunt ad idem Claſſenſe cœnobium pertinentia, ea ſub ſuis propriis annis locavimus. Idem præſtitum etiam de ceteris locis, licet eorum aliqua ſerius in congregationem noſtram venerint, vel inſtitutum & leges ſuſceperint, vel Camaldulenſibus fuerint tradita. Ut hanc potius viam iniremus, exemplum & in hoc nos impulit ſuperius laudati Mabillonii, qui ſub iis annis, quibus ſanctus Benedictus Sublaci ſolitudinem incolebat, tractat „ [a] de rebus monaſticis „ in Galliis creſcentibus, & de monaſteriis cum novis conditis, tum antiquioribus auctis & amplificatis, quæ omnia, inquit, aut fere omnia „ in ordinem noſtrum ſubinde commigrarunt, & de utriſque, ſubdit, antiquis ſcilicet ac novis, quædam, ut in loco, hic præmittenda ſunt, „ antequam ad prima ordinis noſtri cunabula deſcendamus. “ Tum Locociagenſis cœnobii & Majoris-monaſterii apud Turonos a ſancto Martino conſtructorum hiſtoriam, & ipſius Martini monaſticam diſciplinam tradit; inde inſulæ Barbaræ, Athanacenſis & Lirinenſis cœnobiorum origines, ac illuſtrium virorum geſta enarrat; ſermonem etiam inſtituit de locis a Cæſario Arelatenſi conditis, de cujus pariter regula loquitur, ſicut de monaſterio ſancti Victoris apud Maſſiliam, & de Caſſiano ejus conditore, de Jurenſibus quoque, Condateſcenſe, Lauconnenſe, Balmenſe, Agaunenſe & Tarnatenſe cœnobiis, de aliis apud Æduos, de Miciacenſe & Lucullano apud Neapolim, ac de piis doctiſque aſcetis, qui in his floruere; & ſic primum claudit Annalium ſuorum librum. In ſecundo vero, dum Benedictus in eadem ſolitudine Sublacenſi duodecim condit monaſteria, multa ſubjungit de Equitio abbate in Valeria provincia, & de Honorato abbate Fundenſe; monaſticam quoque profeſſionem in Africa recenſet una cum vita ſancti Fulgentii Ruſpenſis epiſcopi; tum initia docet monaſteriorum Reomaenſis, Divionenſis, aliorumque Burgundiæ; inde origines elucidat ſancti Germani Autiſſiodorenſis, ſancti Petri-vivi Senonenſis, ſancti Petri Ferrarienſis, item ſancti Petri Melundenſis, ſancti Michaelis Tornodorenſis & beatæ Mariæ de Nigella. Dum Benedictus Caſini moras trahit, plura habet in tertio de ſancto Remigio Remenſi epiſcopo, Remiſque excitatis ab eo monaſteriis; item de primis cœnobiis in Hiſpania, de Aninſulenſis loci ortu, deque aliis Gallicani regni. Libro quarto ſermonem inſtituit de Caſſiodorii ſeceſſu, ædificatiſque ab eo monaſteriis, pariter de Lemovicenſibus, & Trevirenſibus pluribuſque aliis in Gallia, antequam numero XLV. legationem referat Cenomanenſis epiſcopi ad ſanctum Benedictum, qui Maurum illuc deſtinavit, Galliarum futurum deinde apoſtolum, & monaſticæ Benedictinæ rei in illo regno primum invectorem eximiumque propagatorem: neque hiſtorias eorum monaſteriorum differendas idem doctiſſimus Annalium Benedictinorum pater ad ea cenſet ſecula, quibus ſuprarelata monaſteria regulam, inſtitutionemque ſancti Benedicti recepere. Ceterorum librorum Mabillonii ordinem, & œconomiam conſulto non expendimus; ſatis abunde ex iis, quæ protulimus, declaratum arbitramur, cur ipſo præeunte primam viam decurrendam elegerimus, ſuis annis conſignando monaſteriorum res hiſtoricas, ipſorumque antiquiores origines, narrationibus iis minime reſervatis ad ea tempora, quibus Camaldulenſia evaſere.

[a] *Annal. T. I. lib. I.*

Sed poſt eumdem Mabillonium enucleatius aperiendum, cur nos hiſtoriam conficientes horum monaſteriorum, ad Camaldulenſes Annales aliqua pertraxerimus, quæ, ut candide fateamur, ſtricte non ſpectant ad Camaldulenſem congregationem, immo neque ad Romualdinam familiam?

Sci-

Scilicet illud conſecuti ſumus, ut ab ipſis incunabulis in proſpectu ponerentur origo, facies, avitus ſplendor, variique caſus eorum cœnobiorum, quæ poſt ſeculum, vel poſt duo, aut etiam poſt plura ſecula Camaldulenſis eremi & congregationis inſtitutis manus dedere; qua in re nullus nos jure carpſerit, cum liceat cuique primordia ſuorum locorum perquirere, primaſque tabulas & titulos rerum, quæ poſſidet, in medium proferre. Sic fas eſt Italis hiſtoriam regionis ſuæ concinnantibus veterum Pelaſgorum, Etruſcorum & Latinorum, qui primitivi fuere Italiæ populi; licet Francis antiquorum Gallorum, Germanis pariter priſcorum Teutonum; licet Anglis veterum Pittorum dominium & facta dilucidare; neque abſoluta erit Italiæ, Franciæ, Germaniæ & Angliæ deſcriptio, quæ ſilentio prætereat priſcorum populorum, qui antiquis temporibus ea regna incoluere, illuſtrationem. Ita licet hiſtoricis ordinum, quos vocant, Mendicantium, vel eorum cœtuum, qui regulares presbyteri & clerici dicuntur, exponere origines eorum locorum, quæ his poſtremis ſeculis ad habitandum ipſis tradita, vel monachos ſancti Benedicti, vel canonicos per plura ſecula aluerunt. Alterum inſuper accedit, quod niſi nos Camaldulenſes enarrationem priſcam complurium cœnobiorum, quæ obtinuimus, vel modo obtinemus, proſequamur (idem dicito de iis, quæ modo obtinent Caſinenſes ſeu congregationis ſanctæ Juſtinæ, Ciſtercienſes, Vallisumbroſani, Cœleſtini, Silveſtrini & Montis-oliveti monachi) quod niſi nos primordia exhibeamus propriorum locorum, quæ incolimus, nullus tamdem erit ordo monaſticus, qui eorum cœnobiorum eventus exponere jure poſſit aut debeat. Non Caſinenſes ſanctæ Juſtinæ monachi, nam ii congregationem ſuam initia habuiſſe in eo nominatiſſimo cœnobio poſt principium ſeculi xv. ingenue agnoſcunt; non ceteræ monaſticæ congregationes poſt eorum cœnobiorum conſtructiones exortæ, non Cluniacenſes, ut inſcite prætendunt plures, qui omnia vetera monaſteria Italica, inclareſcentibus ſanctis Odone, Majolo & Odilone, diſciplinam Cluniacenſem fuiſſe amplexa nullis fundamentis arbitrantur, de qua re aliquoties in Annalibus noſtris recurret ſermo; non denique aſcetæ illi, qui ea cœnobia olim inhabitarunt, cum proprie loquendo ii perierint, vel confuſi fuerint eo tempore, quo excitatæ fuere diſtinctæ congregationes, vel quo ſe alicui ipſarum congregationum adjunxere. Ubinam enim terrarum vis modo invenire monachos Claſſenſes, Avellanitas, Pratalienſes, Pompoſianos, Berardingos, Rotenſes, Silvæ-mundanos, Agnanienſes, Vangaticienſes & mille hujuſmodi, qui omnes regulam quidem divi Benedicti ſequentes magiſtram, ſuis tamen propriis ritibus, & municipalibus legibus ac conſuetudinibus vivebant, nullo fœdere inter ſe copulati? Illud ergo reliquum eſt, ut quis vel univerſalem monaſticam Italiæ, quæ eorum & aliorum ſine numero monaſteriorum geſta amplectatur, hiſtoriam conſcribendam ſuſcipiat, vel quælibet familia monaſtica ſui ſolius cœnobii facta illuſtret, ut propoſuit domnus Angelus-maria Quirinus doctiſſimus olim monachus, nunc inſuper S. R. E. cardinalis, & bibliothecarius ampliſſimus, Brixienſis epiſcopus, & non tantum Benedictini ac Eccleſiaſtici ordinis, ſed totius Europæ nobiliſſimum lumen & ornamentum in ſua *de conſcribenda Italiæ monaſtica hiſtoria* diſſertatione; vel demum quævis congregatio ſuorum cœnobiorum, quæ in præſentiarum poſſidet, vel antea poſſedit, ab origine narrationem inſtituat. Primum ægre admodum, & numquam forte obtinebitur ſaltem perfecte in maxima & immani rerum & locorum copia, cum videamus unius tantum monaſterii hiſtoriam uno ſpiſſo & juſtæ molis volumine vel pluribus comprehendi, ut patet de Caſinenſi archi-cœnobio

nobio ab abbate Eraſmo Gattola, de Rhegienſi ſancti Proſperi ab abbate Aſſaroſio, de Padolirenſi ab abbate Bacchinio, de cœnobio Montis-caveoſi ab abbate Seraphino Tanſio, de Monte-regalenſi in Sicilia a Michaele del Giudice, de Septimiano extra Florentiam ab abbate Bacchetio, de Florentino ſanctæ Mariæ a Puccinellio & a Galletto, de Paſſinianenſi a Fidele Soldanio, & de eorum monaſteriorum concinnatis hiſtoriis. Facilius itaque erit, ut unaquæque monaſtica congregatio origines, varioſque caſus & vices conſcribat eorum monaſteriorum, quæ intra limites ſui ordinis, ut dicunt, continentur. Ita Caſinenſis, ita Ciſtercienſis, ita pariter ceteræ monaſticæ Italiæ familiæ illuſtriſſimas & copioſiſſimas conficient locorum, quæ obtinent, narrationes, ex quibus exſurget abſolutiſſima & deſideratiſſima Italico-monaſtica hiſtoria.

Præterea ita tulit rerum conditio, unum idemque monaſterium uno ſeculo Benedictinos, quos nigros vocant, aluiſſe, altero Vallumbroſanos, vel Ciſtercienſes, vel Olivetanos, demum in Camaldulenſes recidiſſe, & viciſſim; pariter quæ olim origine vel poſſeſſione fuere Camaldulenſia, alios ſubinde vel monachos, vel regulares cœtus ſuſcepiſſe. Plura monialibus pulſis, Camaldulenſibus regenda data fuere, pleraque antiquitus, pleraque recens diſciplinæ Camaldulenſis eremi ſe ſubdidere, aliqua jugum excuſſere, nonnulla ex ipſis temporis progreſſu commendatariis paruere, vel principibus aut equeſtribus ordinibus, aut epiſcopalibus menſis fuere adjudicata. Alia etiam canonicorum regularium olim domicilia innovata in moribus reperimus per Camaldulenſes, ſicut, quæ olim Camaldulenſia, per alios religioſos viros meliorem inſtitutionem recepere. Quapropter notari minime reformidamus, ſi nonnulla a rebus noſtris ſenſu aliquo aliena quandoque in Camaldulenſes annales irrepant, cum aliena ea non ſint a Benedictino Italico ordine, & ad hiſtoriam certiſſime pertineant eorum monaſteriorum, quæ vel olim Camaldulenſia fuerunt, vel talia ſubinde evaſere. Quo conſilio illud imprimis obtinemus, ut Italici monachiſmi hiſtoria, quam, ut animadvertit laudatus doctiſſimus cardinalis, [a] perſunctorie attigit Mabillonius de Gallicanis, Germanicis, Anglicanis præſertim, vel etiam de celebrioribus dumtaxat Italicis monaſteriis ſollicitus, immo ut hæc noſtra, quæ non infima pars eſt ejuſdem Italicæ monaſticæ hiſtoriæ, eidem Mabillonio ceteriſque collectoribus fere incognita, & de qua nullum vel pene nullum veſtigium in aliis auctoribus invenitur, pauca ſi excipiantur notiora monaſteria, Claſſenſe, Vangaticienſe & Avellanenſe, de quibus aliqua dicunt, in pleniorem lucem proferatur, & acceſſio non ignobilis evadat Benedictinorum ejuſdem Mabillonii Annalium.

[a] *De conſcrib. Ital. mon. hiſt. pag. 13.*

Hoc tamen prudenter cavemus, ne nimium diffluamus in hiſtoria eorum temporum, quibus monaſteria illa nondum Camaldulenſi familiæ nomen dederant, vel deſierant eſſe Camaldulenſia. Eas potiſſimum notitias eligimus, quæ vel monaſticam univerſalem hiſtoriam colluſtrant, vel quæ aliunde expiſcari nequeunt, vel quæ demum loca illa celebriter inſigniunt. Pompoſianos ſub Martino, Willelmo & Guidone abbatibus diſciplina & uſibus conjunctos cum Romualdo ejuſque aſſeclis videbimus, parce tamen de Pompoſianis diſſerimus. Majora inteximus de Avellanitis, qui potiori jure Romualdinis queunt accenſeri, præſertim cum priſcis temporibus ex eodem fonte bibiſſe utrorumque monaſteria videantur, tanta ſiquidem fuit communicatio inter utramque familiam, & analogia inſtituti, conſuetudinum & legum; & cum ſequentibus temporibus, duobus ſcilicet ab hinc ſeculis, ſuppreſſa Avellanitica familia, in jus & in hæreditatem Camaldulenſium tranſierint Avellanenſium monaſteria. Plura dicimus de Claſ-

ſenſibus ſancti Apollinaris & ſancti Severi, de Adalbertinis in inſula Perei, de Valle-caſtrenſibus, Pratalienſibus, Vangaticienſibus, Berardingis &c. qui vel ad Romualdi leges etiam ſeparati vivebant, vel ſubdentes ſe ejus inſtitutis in unum corpus tandem coaluere, vel cum Camaldulenſibus monaſteriis uniti fuere. Quæ ideo proloquimur, ne ullus nos aliquando objurget alienis narrationibus infarciviſſe Annales noſtros.

In multa nihiloſecius ubertate chartarum, ex quibus præſertim coaleſcit hiſtoria noſtra, dolendum priſcos patres noſtros, ceteroſque noſtrorum locorum monachos privilegiis & contractibus ſervandis apprime attentos, vel etiam, ut ait Mabillonius, [a] facere optima, quam ſcribere magis ſollicitos, parvam vel nullam navaſſe operam, ut geſta Sanctorum & piorum virorum, qui inter ipſos floruerunt, literis commendarentur, vel ſi literis commendata fuere, ea miſerandum in modum periiſſe. Hoc præcipue eveniſſe agnoſcimus in veteribus eremitis Camalduli, de quorum ſanctitate, pia in Deum contemplatione, & perenni orationis ac pœnitentiarum exercitiis minime dubitandum eſt, cum pleniſſima ab hominum conſortio ſeparatio, ſedula regularum & conſuetudinum obſervatio, ac miraculoſa & perennia prodigia ad eorum tumulos contingentia, hæc ſuadere & exigere videantur. Nil tamen de ipſis mandatum fuit poſteritati, & in occulto jacent ad hanc diem eorum acta. Niſi obiter de Martino eremita Camaldulenſi ſcripſiſſet Petrus Damianus [b] ipſum fuiſſe *jugis orationis, & irriguo lacrymarum fonte clarum, magnæ inſuper opinionis virum ac celebris famæ*, ſileret omnino de ipſo Camaldulenſis hiſtoria. A veteribus patribus morem hunc didicerunt etiam recentiores eremitæ; ſcilicet inter ipſos vixerunt & vivunt poſtremis & noſtris temporibus viri ſumma laude digni, & pietatis operibus ornatiſſimi, quorum tamen actiones ſub modio ſummæ humilitatis abſconduntur. Idipſum aſſerere poſſumus de aliis congregationibus eremitarum noſtrorum, qui abſtinentiores, quam par erat, occultare maluerunt, ſaltem præterito tempore, quæcumque ſancta, quæcumque mirabilia per confratres ſuos operabatur Deus. Neque melior fuit monachorum Camaldulenſium conditio. Berardingos & Rotenſes monachos Camaldulenſes ſcimus teſtimonio Adriani papæ IV. [c] in epiſtola ad Wilbaldum Stabulenſem abbatem *in ſumma paupertate & rerum inopia ac ſanctitate* vixiſſe, quos propterea illi commendat, ne ab exercitu Friderici I. imperatoris moleſtias patiantur. Idem dicendum de ceteris Camaldulenſibus monachis ſeculorum XI. XII. & XIII. quorum rara ad nos pervenere pietatis monumenta, raræ inſuper rerum geſtarum & doctrinæ memoriæ. Latuit apud omnes veteres Johannis prioris Camaldulenſis, inde S. R. E. cardinalis pietas & doctrina, quibus pro Innocentio papa II. contra ſchiſma Petri-Leonis decertavit, & nonniſi a ſeculo cum dimidio in propatulo expoſita fuere ejus, quam obtinuit, eccleſiaſtica dignitas, & zelus, quo dimicavit pro vero Romano pontifice. Niſi frequentes in archivis congregationis Vallis-umbroſanæ reperirentur delegationes factæ a Romanis pontificibus prioribus Camaldulenſibus, ignorarentur ex Camaldulenſibus tabulariis; idem fere dicendum de apoſtolicis executionibus, quæ commiſſæ fuere pluribus abbatibus Camaldulenſibus, Claſſenſibus nimirum, Piſanis, Valle-caſtrenſibus, Venetis &c. Nulla apud nos viget memoria Camaldulenſes aliquando Indiam orientalem penetraſſe, ut evangelium in idololatram regionem inveherent; id tamen narratum reperimus a Honorio Philopono monacho Germano ordinis ſancti Benedicti in ſua *nova typis tranſacta navigatione novi orbis Indiæ Occidentalis*, edita anno 1621. in qua narrat: [d] anno 1604. Clementem octavum ſummum

a Præf. T. I. Annal.

b Lib. VI. ep. XX. & Opuſc. XXXIV. cap. I.

c Ap. Marten. Theſ. Noviſs. T. II. col. 589. ep. 427.

d Pag. 96.

mum pontificem „ miſiſſe auctoritate apoſtolica verſus Indiam orientalem „ duos religioſiſſimos monachos ſacerdotes ordinis ſancti patris Benedicti „ congregationis Camaldulenſis, qui Perſiam & his vicinos Indos evange- „ lica prædicatione informarunt : “ De ipſo parente noſtro Romualdo quanta tenebris obtuuntur ? In Venetis finibus atque in circumjacentibus regionibus, juxta receptam chronologiam , quadraginta & octo annis delituit, quidve egerit, quidve in eremitica propaganda vita tunc temporis profecerit , fere incompertum . Aliqua nos docuit Franciſcus Barbaranus [a] in ſua hiſtoria Vicentina. Quid in Galliis, quid in Hiſtria, Dalmatiaque, quid in Camerinenſi ducatu , quid in Thuſcia & Æmilia, quid poſtremis vitæ annis peregerit, paucis, ut ſuperius diximus, abſolvit Petrus Damianus , qui ſummarie in ſcripta redegit notitias, quas ab egregiis ejus diſcipulis collegerat . Porro cum vita Romualdi poſt converſionem ſuam ad centum excreverit annos , poſt tria etiam luſtra a ſancto ejus obitu Damianus Romualdi vitam contexuerit , pauci admodum & fere nulli tunc ſupererant diſcipuli, qui oculis propriis beati viri geſta priora conſpexerint ; hi ad ſummum poſteriores ejus actiones & extremas potuerunt videre . Teſtes ergo protulit Damianus, ſaltem quoad prima facta, de auditu, qui a magis veteranis Romualdi diſcipulis, vel ab ipſius Romualdi ore exceperint. Verumtamen novimus, [b] quantæ humilitatis vir fuerit Romualdus , quantum ſtuduerit arcana regis ſilentio obtegere , ac quam ſancte indignaretur , ſi miracula aliqua a ſe facta effunderentur in vulgus , vel ſi aliquo gratuito cœleſti munere ditatus agnoſceretur , qui proinde non omnia a ſe patrata dixerit , & inſuper vetaverit diſcipulis ſuis manifeſta facere, quæ viderant aut audierant.

a *Lib. I. pag.* 155.

b *Vit. S. Rom. cap.* li. *& cap.* lix.

Mirari propterea deſinent lectores, ſi in Annalibus Camaldulenſibus ea non occurrunt pottentoſa, quæ paſſim leguntur in Actis Sanctorum a Mabillonio editis, ſi pariter ſanctitatis, retumque pro eccleſia geſtarum honorifica teſtimonia frequentius non adducuntur , ut in iiſdem Actis & in Annalibus Benedictinis, immo etiam in Annalibus ceterorum ordinum Mendicantium proferuntur. Id, qua ex cauſa proveniat, præmoniti jam ſunt lectores. Quare, ut ſupra innuimus, hiſtoria noſtra Camaldulenſis, præter Romualdi ejuſque diſcipulorum, præter Petri Damiani, Johannis Laudenſis, ceterorumque celebrium Avellanitarum , præter etiam notioris nominis Sanctorum vitam, continet potiſſimum paginas & monumenta anecdota , quæ origines & progreſſus variamque fortunam enuntiant inſignium monaſteriorum , privilegia a ſummis pontificibus & imperatoribus ac epiſcopis conceſſa, largitiones antiſtitum & piorum virorum , aggregationes & uniones eccleſiarum , conſuetudines locorum & hujuſcemodi, quæ proinde jure meliori appellari poteſt hiſtoria ſacra & diplomatica Camaldulenſis per annos diſtributa .

Minutiora, ſi quæ inferimus, ea chronologiam vel topographiam veterem juvant, vel certe antiquitate ſua referri a nobis exigunt . Nam., ut ſupramemoratus cardinalis Quirinus, dum olim in minoribus conſtitutus [c] „ monaſticis rebus Italiæ deſcribendis deſtinatus cogitaret , non eas ſibi „ tantum partes impoſitas, ut ſeu præpoſitorum ſeriem, ſeu piorum aſce- „ tarum res geſtas, ſeu facta illa & eventa , quæ clauſtrorum anguſtiæ „ circumſcripſerunt, ad hominum notitiam literis commendata devenirent, „ ſed magnopere etiam enitendum , cenſuit , ut monaſticis ſcriniis ſum- „ ma diligentia excuſſis , in publicam lucem educeret omnia ea monu- „ menta, quibus media eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſecula veluti novo eruditio- „ nis lumine colluſtrarentur ; atque ubi primum avidos oculos manuſque

c *Pag.* 33.

„ rapaces in tabulariorum monaſticorum arcas injecit, illico perſenſit „ materiem operis ſatis amplam ſuo propoſito, atque conatui abunde „ reſpondere, qua videlicet non monaſtica tantum, ſed publicæ etiam „ hiſtoriæ magna pars mirifice explicatur; addens etiam chartulas ipſas, „ quæ jejunæ omnino & miſeræ videri poſſunt, quibus nempe privati „ contractus memoria, eaque implexis & ſquallidis verbis expreſſa conti„ netur, chronologicæ rei adjuvandæ difficilioribuſque ejus nodis diſſolven„ dis maxime inſervire ſe comperiiſſe; “ ita & nos in eadem navi poſiti, eamdemque decurrentes viam non diffitemur minuta quidem occurrere aliqua in Annalibus noſtris, verum habenda apprime utilia arbitramur ea ipſa monumenta, quibus vel diœceſis, vel territorii alicujus chorographia illuſtratur, vel veteres eccleſiæ hactenus ignotæ deteguntur, vel Romanorum pontificum, imperatorum, regum, aliorumque principum temporariæ notæ conſignantur. „ Omnis autem, [a] proſequitur nobiliſſimus au„ ctor, eruditionis expers & prorſus inficetus habendus eſt ille, qui hu„ juſmodi chronologicarum notarum uſum non novit, quæ ſiquidem, „ quamvis minutæ & tenues appareant, frequenter ad maximas dirimen„ das controverſias unice faciunt. Indeque quorumdam factorum, de qui„ bus non eruditi tantum, ſed ſacerdotium aliquando & imperium quaſi „ pro aris & focis acerrime digladiantur, ſeu veritas, ſeu falſitas tam„ quam Lydio lapide comprobatur. “ Cavemus tamen, ut tantus auſpex & doctor monet, ne nos [b] cœnobiorum noſtrorum rebus illuſtrandis in„ ſudantes ita chronologica hujuſmodi, aliaque ad publicam hiſtoriam „ ſpectantia veluti abripiant, ut expanſis immenſo pelago velis, litoris „ unde ſolvimus, riparumque, quas primum radere cœpimus, quodammodo „ obliti, non amplius noverimus conſtitutæ navigationis curſum modera„ ri. “ Quibus prudentiſſimis monitis & conſiliis ſuperaddimus temperaturos nos ab animadverſionibus de diverſo annorum ſupputandorum uſu, de inchoatione multiplici indictionum, de variis notariorum & judicum appellationibus, de officiis primicerii, ſecundicerii, ſcriniarii, arcarii, dativi, ſcabini, de aldiis, aldionibus, de diverſis pecuniarum generibus, de emphyteuſis variis formis, de quibus omnibus multa verba non facimus, niſi quatenus, quæ proferimus, confirment, corroborent, elucident magis, quæ ſuper his copioſiſſime & eruditiſſime ſex tomis antiquitatum medii ævi Italiæ congeſſit doctiſſimus Muratorius. Sed brevibus obſervationibus in Annalibus noſtris productis contenti, nudas, omnique ulteriori explicatione carentes chartas rejicimus ad Appendicem, tamquam teſtes, tabulas & fundamenta hiſtoriæ noſtræ.

a *Pag.* 35.

b *Pag.* 36.

Supervacanee moneremus lectores, hujuſmodi veteres chartas, quas tanto in pretio habemus, & theſauri loco proferimus, portentoſis grammaticæ & ſyntaxis erroribus undique ſcatere. Idipſum animadverterunt Muratorius pluribus in locis & Grandius, immo quotquot antiqua medii ævi monumenta edidere, qui [c] „ ſolœciſmis & barbariſmis fœdatam linguam „ Latinam ſupina notariorum ignorantia agnoſcunt; interdum etiam tan„ tam in eorum tabulis verborum ac ſtructuræ confuſionem notant, ut „ quis ſcripturæ ſenſus, quæve ſit contrahentium intentio, etiamſi me„ ditari ſerio quis velit, vix aſſequi queat. “ Verum parcendum eſt imperitis notariis, & cohibenda in ipſos indignatio, eaque ex eorum paginis dumtaxat excipienda, quæ chronologiæ vel hiſtoricis factis lucem aliquam addunt. Improbam etiam & faſtidii plenam operam dedimus, ut peſſimam orthographiam, verborumque decurtationes, admixtiones & implexiones ſequeremur veterum tabularum, eaſque in lucem prodire juberemus,

c *Antiq. med. ævi T. I. col.* 666.

mus, ut in primigeniis membranis notarii vel exſcriptores delinearunt.

A contentioſis abſtinere animus erat, & abſtinebimus præſertim in horum Annalium decurſu; verum in præſenti volumine præcipere hoc nobis non poſſumus, cum a die natalitio ad emortualem tota ſit diſceptationibus obnoxia vita ſanctiſſimi Romualdi, quare in has & iis affines quæſtiones aliquando digredi cogimur, quibus aliquatenus exſolvantur difficilia & frequentia, quæ occurrunt involucra. Hæc tamen diverticula neque inutiliter, neque injucunde excipienda ab humanis lectoribus confidimus. Nihil a nobis perfracte affirmatur, multa, ſic enim res ſerunt, veriſimilitudinis, convenientiæ & probabilitatis lineam non excedunt, in aliquibus, quæ nova omnino ſunt, & ante nos non obſervata, ſperamus gratiam apud legentes inituros, præſertim apud noſtros, ceteroſque Italicos monachos, pro quibus potiſſimnm ſuſceptum eſt a nobis hoc opus.

V. Quibus auxiliis confectum opus?

Ceterum Camaldulenſis hiſtoria hucuſque ſere tota in tenebris jacuit. Primus, qui hanc ſpartam ſuſcepit, ſuit Auguſtinus Fortunius monachus noſter ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ, Florentinus etiam dictus, licet a loco nativitatis Feſulanum pariter ſe appellet. Is anno 1575. primam adornavit hiſtoriæ ſuæ partem, Antonii Curſii Piſani generalis Camaldulenſis ſuaſu, eamque dicavit ſereniſſimo Franciſco Medici magno Etruriæ duci II. Alteram vero partem in lucem protulit anno 1579. ſub auſpiciis Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Ptolomæi Gallii S. R. E. cardinalis Comenſis, archiepiſcopi Sipontini, atque Camaldulenſis ordinis protectoris ampliſſimi. Auguſtinum ſerme exſcripſere Silvanus Ractius Marradienſis monachus, inde etiam abbas ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ, & Thomas Minius itidem ejuſdem Angelorum monaſterii cœnobita, cujus hiſtoria ms. in bibliotheca ipſius loci adſervatur. Verum hæc ſpecimina potius habenda hiſtoriæ Camaldulenſis, quam exactæ hiſtoriæ, præter frequentiſſimos lapſus Fortunii, quem plurimæ chartæ fugerunt, quique, quas vidit, in medium proſerre detrectavit. Anno 1626. patres Camaldulenſes in Dieta eo anno celebrata in monaſterio ſancti Nicolai de Forbitoribus Romæ dedere in mandatis Victorino Totinio Monſabinati monacho noſtro, ut hiſtoriam Camaldulenſem a Fortunii tempore proſequeretur, adſcitis in operis auxilium domno Severo Seneſio de abbatia Pollicinii, domno Auguſtino Romano, & domno Gabriele Veneto. Sed nullibi reperiuntur neque ſchedæ, neque collectiones præſatorum auctorum, quorum etiam lucubratio ultra recentiora geſta deſinentis ſeculi XVI. & quartæ partis ſeculi XVII. extendi non debebat. Noſtris temporibus hiſtoriæ & annalibus Camaldulenſibus conſcribendis manum admovit domnus Guido Grandius Cremonenſis monachus noſter, ex abbatia ſancti Apollinaris Claſsis, ubi profeſsionem emiſerat, ad Etruriæ provinciam translatus, ac ad præfecturas in ea provincia obtinendas admiſſus a Clemente papa XI. & a Coſmo III. Medice Etruriæ magno duce, Piſanæ univerſitatis perinſignis Mathematicus, & itidem Piſani ſancti Michaelis in Burgo monaſterii ad vitam abbas. Sed Grandii laborem votum potius, quam opus aliquod Annalium Camaldulenſium appellare placet. Schedis enim paucis admodum conſtat ipſius collectio, ipſis quoque ad unum ſere monaſterium ſuum ſancti Michaelis Piſarum ſpectantibus, quas, dum viveret, in conſpectu noſtro dedit, exſcribendaſque conceſsit. Petri Damiani narrationem de vita ſancti Romualdi adnotationibus mſs. adornavit; hæ tamen verba, res etiam monaſticas generales, potius quam Romualdi hiſtoriam illuſtrant. Notas omnes percurrimus, & ſi quando ex

Grandio

Grandio proficimus, illiberales non ſumus, ac juſte fatemur, unde hauſimus. Aliqua ad Romualdi genealogiam ſpectantia attingit, quæ nos præterimus, varia ipſius jejuniorum genera, excurſum inſuper de Romualdi literatura, quem integrum proferimus in Annalibus noſtris, in quos etiam aliqua tranſtulimus de Johanne Ravennate archiepiſcopo, inde eremita in monte Caprafio. Plura vero habet Grandius de monaſteriis Cuxanenſi & Rivipullenſi ad ſancti Petri Urſeoli hiſtoriam, de Farfenſi occaſione Hugonis abbatis; & cauſa ſocietatis Romualdi cum Willelmo abbate Divionenſi excurrit ad aperiendas origines & hiſtorias Divionenſis ſancti Benigni, Reomaenſis, Beſuenſis, Vizeliacenſis, Melundenſis, Tornodorenſis, Mettenſis ſancti Arnulphi, Fiſcamnenſis & Fructuarienſis abbatiarum a Willelmo reformatarum. Subnectit legationes Gallicanas Leonis abbatis ſanctorum Bonifacii & Alexii de Urbe; Agnetis etiam imperatricis Henrici IV. matris vitam & geſta refert, eamque vindicat a calumnia, quod faverit Cadaloi electioni & ſchiſmati. De Lanfranco pariter Cantuarienſi archiepiſcopo agit, deque monaſteriis in Normannia ab ipſo exſtructis, ac de ſimilibus tractat, quæ omnia quam parvam affinitatem habeant cum Camaldulenſi hiſtoria, nullus eſt, qui non videat; ab iis omnibus propterea narrationibus nos affatim & libenter abſtinemus. Hæc tamen pura putaque ſunt & omnia, quæ in Grandii ſchedis legimus, quæque ad hodiernam diem ſuperſunt in bibliotheca ſancti Michaelis burgi Piſarum a ſuo nomine Grandiana appellata. Non diffitemur utiliora eſſe & ad rem Camaldulenſem vere facere, quæ diſputavit in diſſertationibus Camaldulenſibus editis poſt initium hujus ſeculi; quæ etiam congeſſit pro ſancto Petro Urſeolo in ejus vita, quæ lucem aſpexit Venetiis anno 1733. quæ poſtremo delibavit in adnotationibus Appendicis ad ſuam epiſtolam de Pandectis, & in Reſponſionibus ad Soldanium ſuper quæſtiones Vallis-umbroſanas. Ex iis, ſi quæ decerpſimus, Grandii teſtimonium, nomen, auctoritatem non reticemus, ſed honorifice, juſtitia poſtulante, laudamus.

Verum hi, quos poſterius innuimus, Grandii conatus ea omnia non æquant, ex quibus confici debent Annales Camaldulenſes, & hiſtoria monaſteriorum Camaldulenſium. Perquam neceſſarium itaque fuit congregationis noſtræ monachorum & eremitarum tabularia adire per noſmetipſos, eorumque forulos omnes introſpicere, vel amicorum ſuppetias implorare, ut inde referarentur monumenta ad unumquodque monaſterium ſpectantia. Pro monaſteriis in urbe, & prope urbem Ravennam, præter tabularium noſtrum Claſſenſe dives, & inſignibus refertum privilegiis & diplomatibus, quorum exempla confecimus, opem etiam præſtante domno Maria-angelo Fiacchio ejuſdem Claſſenſis abbatiæ decano, & celebri bibliothecario, ſed inſignis modeſtiæ viro, & præter plurima, quæ ex variis ipſius urbis archivis collegit, & nobiſcum humaniſſime communicavit vir ſumma eruditione & animi comitate præditus domnus Petrus-paullus Ginnanius Caſinenſis abbas, acceſſum nobis ad copioſiſſimum & antiquiſſimum metropolitanæ & archiepiſcopalis eccleſiæ ſuæ chartophylacium ab eodem Ginnanio ordinatum, nunc vero a domno Joſepho-aloyſio Amadeſio a ſecretis archiepiſcopi cuſtoditum, fecit doctrina, pietate, & benignitate venerabilis præſul & princeps domnus Ferdinandus-romualdus Guicciolus, qui ut noſtrum hiſtoriæ hujus edendæ conſilium perſenſit, coram verbis, procul literis nobis ad hanc provinciam perficiendam ſtimulos addidit, in illius congregationis monaſticæ honorem, cujus ipſe fuit ante ſuſceptum archiepiſcopale onus prænobile membrum. Vangaticienſis cœnobii

bii chartas, permittente eminentiſſimo ipſius abbate commendatario domno Angelo-maria Quirino luſtravimus, & quotquot ad notitias acquirendas celeberrimæ hujus abbatiæ idoneas legimus, in ſcripta noſtra redegimus. Ad Piſaurenſium monaſteriorum hiſtoriam comparandam aliqua nobis ex ipſius urbis monumentis ſcriptiſque ſuggeſſere Cll. VV. Johannes-baptiſta Paſſerius Piſaurenſis epiſcopi vices gerens, & Hannibal de Abbatibus Oliverius patricius Piſaurenſis, omnigenæ antiquitatis eruditione ſupereffluentes. Vallis-caſtrenſis, ſancti Urbani Apiri, ſancti Victoris de Cluſis, & ſancti Blaſii de Fabriano monaſteriorum integras, eaſque veterrimas tabulas eduximus ex archivis ſancti Blaſii Camaldulenſium, & ſanctæ Catharinæ Montis-oliveti monachorum de Fabriano, manum etiam præbente domno Gabriele Guaſtuccio Bononienſi monacho noſtro, trium unitarum abbatiarum ſancti Blaſii, ſancti Urbani, & ſanctiſſimi Salvatoris Vallis-caſtri quæſtore. Avellanenſia monumenta improbo labore a ſe conquiſita, & ex variis Piceni & Umbriæ archivis undequaque collecta, quæ tamen ſpectant ad ſecundum & ſequentia noſtra volumina, vel ipſe per ſe edet, vel nobis edenda committet domnus Maurus Sartius vir acerrimi ingenii & emunctæ naris, qui nunc a ſecretis eſt ſupremi magiſtratus congregationis noſtræ. Thuſciæ monaſteria, Volaterranenſi excepto, omnia peragravimus, vetereſque chartas, quibus abundant, plures exſcripſimus ad hiſtoriam concinnandam extantium & deperditorum cœnobiorum tum in urbibus Thuſciæ, Florentia præſertim. Feſulis, Senis, Luca, Monte-politiano, Cortona, Burgo-ſancti-Sepulcri, Arretio & Balneo, in quibus monaſteriorum Camaldulenſium tam virorum quam ſanctimonialium permultus olim erat numerus, ita ut ſolius Arretini vaſtiſſimæ extenſionis territorii, [a] teſte Ambroſio generali, quartam partem obtinerent Camaldulenſes, tum etiam in inſulis Sardinia, Corſica, Ilva &c. Juvit quoque nos, aliquaſque a ſe deſcriptas chartas tranſmiſit domnus Joſeph-maria Gherardinius monachus ſanctæ Mariæ Angelorum de Florentia, qui hujuſcemodi ſtudiorum generi libentiſſime ſavet, ac tabularia Etruſcorum monaſteriorum diligentia non vulgari ordinat. Nonnulla etiam debemus doctiſſimis viris Johanni Peccio equiti Senenſi, Hyacintho Foſſombronio patricio Arretino, Antonio-franciſco Biſcionio bibliothecæ Mediceo-laurentianæ præfecto, Petro-nolaſco Cianſonio canonico imperialis collegiatæ ſancti Laurentii, cujus menſæ Aceretæ monaſterium & Gamugni eremus fuere unita, Curtio etiam Michaelio canonico patricio Lucenſi pro aliquot patriæ ſuæ monaſteriis, aliiſque poſtremum, qui deſideriis noſtris, notitiis communicatis, apprime arriſerunt. Tabularium ſancti Michaelis Piſarum poſt domnum Maurum Curſium abbatem, inde epiſcopum San-miniatenſem, manu ſua totum deſcripſit Grandius, cujus exempla habuimus. Camaldulenſis eremi & Fontis-boni monaſterii archivum, faventibus votis noſtris, cum ceteris patribus eremitis, domnis Roberto Pratenſi majore, & Alexandro Cortonenſi priore, ditiſſimum copia, vetuſtate, & chartarum concinnitate inter prima Italiæ monaſteria, quarumque accuratiſſimum ſyllabum & ſynopſim olim contexuit indeſeſſis labore & artubus piiſſimus ſimul & doctiſſimus eremi illius accola domnus Eduardus Baroncinius, non ſemel inviſimus, & monumenta ea in tanta multitudine ſelegimus, quæ ſanctiſſimo loco illi lucem afferrent, immo univerſæ congregationi, cujus ſupremus moderator per plura ſecula ibidem reſedit. Peruſinorum & Urbevetanorum cœnobiorum antiquitates hinc inde decerpſimus amicorum opere, luſtrata etiam antiquiſſima abbatia ſancti Salvatoris Peruſinæ diœceſis conjuncta eremo Montis-coronæ, quæ caput

[a] *Apud Mart. Theſ. Noviſſim. T. III. col. 5. ep. 1.*

Digitized by Google

put eſt congregationis eremitarum noſtrorum Coronenſium . Romanum archivum ſancti Romualdi, ubi moratur procurator generalis monachorum Camaldulenſium, totum in adverſaria noſtra tranſtulimus; in eo plura exiſtunt documenta ad totam congregationem ſpectantia. Aliud vero ſancti Gregorii de Urbe abbatiæ commendatæ exſcribi nobis fecimus ex apographo codice recens e tenebris eruto, chartarium loci continente. Bononienſium cœnobiorum inſtrumenta hac illacque reperimus , ſed illa monialium ſanctæ Chriſtinæ , permittente Sanctiſsimo Benedicto XIV. Romano pontifice optimo maximo, ſacræ antiquitatis & literaturæ cultore & mecœnate inter primos principe, manu noſtra tranſcripſimus. Faventina archiva duo virorum, & duo monialium, chartis in conſpectu poſitis, ipſi exemplavimus, viſitato etiam capitulari canonicorum epiſcopalis ejus ſedis. Id ſimiliter in Forolivienſibus, Brittonorienſe, Galeatenſe, Balnenſe, ſanctæ Trinitatis de Monte-herculis præſtavimus; a Cæſenatis vero eccleſiæ capitulari tabulario nonnulla eruimus, plura vero ex inſigni, paucis tamen viſo, clariſsimi marchionis Bonifacii Rangonii Mutinenſis domeſtico chartario. Sicque Vicentinum ſanctæ Luciæ, olim ſancti Viti, conſpeximus, Tarviſinum pariter ſanctæ Chriſtinæ & ſancti Pariſii monialium, atque Follinate ſanctæ Mariæ virorum una cum ſubjecto SS. Gervaſii & Protaſii ſacrarum virginum prope Bellunum, præter Veneta noſtra ſancti Michaelis, & ſancti Mathiæ de Muriano, ac ſancti Johannis-baptiſtæ de Judaica integra conſcripſimus. In noſtris tabulariis plura reperimus pariter, quæ illuſtrant Hiſtrienſium cœnobiorum hiſtoriam. Aliqua demum, ultra ea, quæ cuſtodiuntur in armariis noſtris, pro monaſteriis Patavinis ſanctæ Mariæ ad Carceres, & de Porcilia contulit amiciſsimus noſter Johannes Brunatius, chartarum veterum ſtrenuiſsimus inveſtigator, & de Patavinæ eccleſiæ hiſtoria diplomatica optime meritus.

Præter chartas, quæ bullas Romanorum pontificum, vel imperatorum præcepta, aut epiſcoporum donationes, monaſteriorum inſuper & eccleſiarum erectiones ac uniones continent, ſuis locis publicam lucem primum aſpicient in his Annalibus noſtris aliquorum cœnobiorum necrologia & diverſi generis monumenta, quæ congregationem Camaldulenſem, vel noſtra monaſteria potiſsimum illuſtrent. Nec enim omnia putamus operi noſtro inſerenda, ſed ea tantum, quæ monaſteriis Italiæ, Camaldulenſibus præcipue monachorum & eremitarum cœtibus, lucem addant; alias in immenſum excreſceret opus, quod paucis tomis abſolvimus.

In calce hujus voluminis veterum documentorum Appendici ſuccedit Diſſertatio de variis ſpeciebus Converſorum in ordine Benedictino, ſed præſertim in monaſteriis Camaldulenſibus. Hoc argumentum a monaſticarum rerum ſcriptoribus aliquatenus tractatum, fuſiſsime proſequimur ope veterum chartarum.

Atque hæc pro reddenda ratione operis & inſtituti noſtri in noſtro primo volumine præfari placuit.

BRE-

BREVIARIUM
TOMI PRIMI
ANNALIUM CAMALDULENSIUM.

LIBER PRIMUS.

Ab anno Chriſti 907. ad annum 927.

I. *Status ſeculi eccleſiæ decimi.* Pag. 1.
II. *Quo anno hujus ſeculi ortus Romualdus?* 2.
III. *Firmatur annus 907.* ib.
IV. *Baronii elogium de Romualdo.* ib.
V. *Sub quo pontifice in lucem editus?* ib.
VI. *Sub quo imperatore?* 3.
VII. *De Romualdi familia variæ opiniones.* 4.
VIII. *Tentationibus carnis obnoxius Romualdus, quibus reſiſtit.* 8.
IX. *Muſicæ exercitiis minime deditus.* 9.
X. *Solitariæ vitæ inhiat.* ib.
XI. *Sergio patre propinquum occidente Romualdus ſe recipit in Claſſenſe monaſterium.* 10.
XII. *Deſcriptio baſilicæ & monaſterii Claſſenſis.* 11.
XIII. *A quibus fundata ea baſilica?* 13.
XIV. *Et monaſterium?* ib.
XV. *Canonici deputati in ſervitium ejuſdem baſilicæ.* 14.
XVI. *Quando introducti monachi?* 15.
XVII. *Quinam fuerint primi abbates?* 17.
XVIII. *Religio erga corpus ſancti Apollinaris.* 17.
XIX. *Reſtaurata baſilica Claſſenſis a Leone papa III.* 18.
XX. *Archiepiſcopi in ea tumulati. Marinianus, Johannes IV. & V. Bonus, Maurus, Reparatus, Theodorus, Damianus, Felix, Johannes VI. Sergius, Johannes VII. Gratioſus, Valerius, Georgius, Johannes VIII.* 18.
XXI. *Status præſens baſilicæ Claſſenſis.* 24.
XXII. *Romualdus videt B. Apollinarem.* 26.
XXIII. *Locus ejus ſepulcri.* 27.
XXIV. *Iterum videt.* 28.
XXV. *Lis de exiſtentia ejus corporis in baſilica Claſſenſi.* 29.
XXVI. *Romualdus poſtulat habitum monaſticum & ſuſcipit.* 32.
XXVII. *Quomodo Honeſti archiepiſcopi tempore id contigerit?* 33.
XXVIII. *Grandii conciliationes,* ib.
XXIX. *Sententia noſtra de duobus Honeſtis.* 35.
XXX. *Ordinatur ſeries Ravennatum antiſtitum.* 37.
XXXI. *Theobaldus vel Sinibaldus archiepiſcopus tempore ortus Romualdi.* 39.
XXXII. *Ea occaſione plura de monaſterio inſulæ Montis-Chriſti, ejuſque adnexis.* ib.
XXXIII. *Rurſus de Honeſto I. & de ſucceſſoribus archiepiſcopis.* 41.
XXXIV. *An fuerit epiſcopus ante abdicationem Petri Honeſtus? Plura de voce* Coangelicus. 42.
XXXV. *Conjecturæ noſtræ de Honeſto.* 45.
XXXVI. *Series abbatum Claſſenſium hujus ſeculi.* ib.

LIBER SECUNDUS.

Ab anno Chriſti 928. ad annum 955.

I. *Tirocinium Romualdi in monaſterio Claſſenſi.* 49.
II. *Ortus Petri Urſeoli.* 50.
III. *Zelus Romualdi in corrigendis monachis deviis,* 51.
IV. *Qui cogitant eum interimere.* 52.
V. *Romualdus ex monaſterio tranſit ad eremum.* ib.
VI. *Locus, ubi erat Marini eremus.* 53.
VII. *Deſcribitur Turris-caliginis locus, ubi Marinus & Romualdus morati ſunt.* ibid.
VIII. *Cur hanc primam Romualdi ſedem ſtatuamus?* 55.
IX. *Marini eremitica diſciplina.* ib.

X. *An comites habuerit Romualdus ſui tranſitus ad eremum.* 56.
XI. *Romualdi patientia erga Marinum magiſtrum.* ibid.
XII. *Grandii excurſus, qua ratione Romualdus legere, neſciret.* 57.
XIII. *Id credibiliter contingebat in lectionibus pſalterio interpoſitis.* 58.
XIV. *Plura de Italicæ linguæ primordiis.* 59.
XV. *Romualdus ſe exercet in virtutibus ſub Marino.* 60.
XVI. *Romualdi tentationes in vita eremitica.* 61.
XVII. *Cujus conſtantiam novis inſidiis frangere quærit dæmon.* ibid.
XVIII. *Diſcipulos habet Romualdus in Venetis ſolitudinibus.* 62.
XIX. *Quando jacta prima eremiticæ vitæ fundamenta a Romualdo?* 63.
XX. *Conſurgit Veneta eremus prope Equilium.* ibid.
XXI. *Romualdus incolit inſulam S. Michaelis Venetiarum.* 64.
XXII. *Amicitias init cum pluribus patriciis Venetis.* 65.
XXIII. *Paulli Juſtiniani epocha de ortu vitæ eremiticæ Romualdinæ.* ibid.
XXIV. *Antiquum monumentum monaſterii S. Viti in urbe Fano.* ibid.
XXV. *De codice chartularii monaſterii S. Gregorii de Urbe.* 66.
XXVI. *Albericus ſenator Romanus donat monaſterio S. Gregorii caſtellum de Mazzano.* 67.
XXVII. *Brevis hiſtoria ejuſdem cœnobii.* 68.
XXVIII. *Viri illuſtres, aliaque ad idem monaſterium pertinentia.* 69.
XXIX. *Varia genera jejuniorum Romualdi. De jejunio Sabbati ex decreto Silveſtri papæ.* 72.
XXX. *De Biduanis & Triduanis jejuniis, quibus ſeſe exercebat Romualdus.* 73.
XXXI. *Quid nomine jejunii? Diſcretio Romualdi erga diſcipulos.* 74.
XXXII. *De diſciplina Romualdi in vigiliis noctis & in pſalmodia.* 75.
XXXIII. *Cetera ejus effata.* ibid.
XXXIV. *Almericus marchio bona donat monaſterio Claſſis.* ibid.
XXXV. *Habitat Romualdus prope Foſſam-Clodiam.* 77.
XXXVI. *Gadoli epocha de Romualdino inſtituto.* ibid.
XXXVII. *Ortus Bononii.* ibid.
XXXVIII. *De cœnobio S. Mariæ de Canovaria in Corſica.* ibid.
XXXIX. *De altero SS. Benedicti & Zenobii de Ilaria in eadem inſula.* 78.
XL. *Tempus conſtructionis ipſorum.* 79.
XLI. *Donatio facta ab Almerico & a Francha Vangaticienſi eccleſiæ.* 82.
XLII. *Illuſtratur nomen donatorum.* ib.
XLIII. *Altera Franchæ donatio eidem eccleſiæ.* 83.
XLIV. *Permutatio inter abbates S. Laurentii & S. Gregorii de Urbe.* 84.
XLV. *Dominicus abbas S. Apollinaris, & Gregorius S. Severi in Claſſe.* 85.

LIBER TERTIUS.

Ab anno Chriſti 956. ad annum 977.

I. *Ortus Lodulphi Avellanitarum inſtitutoris.* 86.
II. *Donationes factæ a Petro Ravennate archiep. monaſterio Palatioli.* 86.
III. *Erectio ipſius monaſterii Palatioli.* 89.
IV. *Vindicatio chartæ fundationis.* ibid.
V. *Romualdus erigit eremum prope Salanicam.* 91.
VI. *Berengarius & Adelbertus reges donatores monaſterii Vangaticienſis.* 92.
VII. *An Hugo magnus marchio Thuſciæ tunc viveret?* ibid.
VIII. *Primordia Vangaticienſis monaſterii.* 93.
IX. *Donatio Balduini comitis monaſterio SS. Petri & Martini de Urbe.* 94.
X. *Variæ donationes monaſterio S. Gregorii de Urbe.* 95.
XI. *Rugerii comitis Corſicæ donationes monaſterio S. Mamiliani Montis-Chriſti.* ibid.
XII. *Alia donatio monaſterio S. Gregorii de Urbe.* 96.
XIII. *SS. corporum Probi, Eleuchadii &c. delatio ex Claſſe in urbem Ravennam.* 97.
XIV. *Miracula ad eorum ſacra corpora patrata.* 100.
XV. *An ea delatio tribuenda ſit Petro vel Honeſto archiepiſcopis Ravennatibus?* 102.
XVI. *Libellus factus de re olim juris S. Apollinaris Petro de Traverſaria.* 103.
XVII. *Romualdus ſe includit in Origario.* ibid.
XVIII. *Ubinam Origarium?* 104.
XIX. *Bononius fit monachus.* 105.
XX. *Otto I. imp. donat monaſterio S. Severi in Claſſe inſulam domnicatam.* ibid.
XXI. *Variæ manſiones Ottonis hoc anno.* 106.
XXII. *De abbatia S. Savini prope Piſas.* 106.

XXIII.

XXIII. *Obiter de monaſterio S. Petri Palatioli in Monte-viridi.* 108.
XXIV. *An Romualdus anno 970. adhuc eſſet in ſeculo?* 109.
XXV. *Plures Romualdi his temporibus in urbe Ravenna.* 110.
XXVI. *Æconomia & ordo Petri Damiani in vita S. Romualdi.* 111.
XXVII. *Romualdus conſtruit eremum Perei.* 113.
XXVIII. *Viſitatio monaſterii S. Apollinaris in Claſſe facta a S. Majolo.* 115.
XXIX. *An ibidem tunc introducta Cluniacenſis diſciplina?* ibid.
XXX. *Præceptum Ottonum impp. pro S. Apollinare in Claſſe.* 116.
XXXI. *Ortus Brunonis-Bonifacii.* ibid.
XXXII. *Chartæ pertinentes ad monaſterium S. Gregorii de Urbe.* ibid.
XXXIII. *Donatio templi, quod dicebatur Septem-ſolia minor, eidem monaſterio.* 117.
XXXIV. *Bononii vitæ ſcriptores.* 118.
XXXV. *Bononii vita.* 120.
XXXVI. *Bononius ſe recipit ad Pereum ſub Romualdo.* 121.
XXXVII. *Antiquitas monaſterii S. Mariæ de Urano.* 123.
XXXVIII. *Petrus Urſeolus fit dux Venetiarum.* 124.
XXXIX. *Lodulphus ſolitudinem Avellanenſem petit.* ibid.

LIBER QUARTUS.

Ab anno Chriſti 978. ad annum 985.

I. *Petri Urſeoli exaltatio ad primam patriæ dignitatem.* 126.
II. *An culpabilis in ea aſſequenda?* 127.
III. *Auctores, qui ipſius innocentiam tuentur.* 128.
IV. *Scriptores ejus vitæ.* ibid.
V. *Guarinus abbas Cuxanenſis venit Venetias.* 129.
VI. *Suadet Petro Urſeolo dimiſſionem ducatus.* 130.
VII. *Fugit Urſeolus cum Guarino, Romualdo & ceteris.* 131.
VIII. *Pervenit Cuxanum.* 133.
IX. *Aliqua de Cuxanenſis monaſterii hiſtoria.* 134.
X. *Urſeolus a Romualdo recipit veſtem monaſticam.* 135.
XI. *Urſeolus & Gradonicus monachi; Romualdus & Marinus eremitæ.* ibid.

XII. *Mos Romualdi ædificandi eremos prope monaſteria.* 136.
XIII. *Romualdus ceteris prælatus.* 137.
XIV. *De eremo Longaderæ prope Cuxanum.* ibid.
XV. *Urſeolus ſub Romualdi obedientia, ipſique ut moderatori paret.* 139.
XVI. *Jure dicendus Romualdi diſcipulus.* ibid.
XVII. *Vita, pugnæ cum dæmonibus, & ſpiritualia exercitia Urſeoli.* 140.
XVIII. *Novi dæmonis doli ad deterrendum Urſeolum.* 142.
XIX. *Urſeoli virtutes & donum prophetiæ.* 143.
XX. *Defenditur Damianus titulum* ducis Dalmatiæ *tribuens Petro Urſeolo I.* ibid.
XXI. *Romualdus punit comitem raptorem.* 144.
XXII. *De variis comitibus Catalaunenſis provinciæ.* ibid.
XXIII. *Converſio Olibani comitis facta a Romualdo.* 145.
XXIV. *Sergius pater Romualdi fit monachus in cœnobio S. Severi Claſſis.* 146.
XXV. *Origo & hiſtoria ejuſdem monaſterii.* ibid.
XXVI. *Cœnobium S. Severi videtur tunc fuiſſe ſub diſciplina S. Romualdi.* 148.
XXVII. *Petri Urſeoli obitus.* 149.
XXVIII. *Quo anno revera contigerit?* 150.
XXIX. *Demonſtratur ex anno monachatus Olibani comitis Petrum obiiſſe anno 982.* 151.
XXX. *Solvuntur Gattolæ & Fontaninii objectiones.* 153.
XXXI. *Olibano datus comes Johannes Gradonicus.* 156.
XXXII. *Olibanus Caſinum petit vitam monaſticam ſuſcepturus.* ibid.
XXXIII. *Romualdus ſtultum ſe ſimulat, ut e Galliis fas ſibi ſit diſcedere.* 157.
XXXIV. *Sergium patrem corripit.* 158.
XXXV. *Sergii beata mors.* ibid.
XXXVI. *An Sergius pertineat ad Camaldulenſes?* 159.
XXXVII. *Joh. Mauroconus ſocius Romualdi redux ex Galliis fundat monaſterium S. Georgii majoris Venetiarum.* 160.
XXXVIII. *Marinus in Apuliam ſeceдit.* ibid.
XXXIX. *Guarinus peregrinatur, Johannes Gradonicus deſerit Olibanum.* ibid.
XL. *Olibanus monachum exuit, & ad propria revertitur.* 161.

XLI. *Romualdus ſolitudines quærit.* ibid.
XLII. *Pugnas ſuſtinet a dæmonibus.* 162.
XLIII. *Honeſtus archiep. Ravennas obit.* ibid.
XLIV. *Præceptum Ottonis II. pro Palatioli monaſterio.* 163.
XLV. *Romualdus incendium in Pereo extinguit.* ibid.
XLVI. *Bononii vita in Pereo.* ibid.
XLVII. *Aliæ Romualdi conflictationes cum dæmonibus.* 164.
XLVIII. *Prodigia ad tumulum Petri Urſeoli.* ibid.
XLIX. *De Leone abbate Nonantulano Romualdi diſcipulo juxta Grandium.* 165.
L. *Tempus ejus electionis in abbatem.* 166.
LI. *An Leo II. idem cum Leone Ravennate?* 167.
LII. *An Leo I. diſtinguendus a Leone abbate San-bonifaciano?* 168.
LIII. *Johannes archiep. Ravennas ſolitudinem petit.* 169.
LIV. *Eccleſiam S. Michaelis de Cluſis condit.* 171.
LV. *Plura de cœnobio Cluſino, & de tempore ejus conſtructionis.* 173.
LVI. *Duo Johannes ſucceſſores in cathedra Ravennate.* 174.
LVII. *Alia ad Johannis eremitæ, & ad Cluſini monaſterii illuſtrationem.* 175.

LIBER QUINTUS.

Ab anno Chriſti 986. ad annum 997.

I. *Romualdus conſtruit monaſterium Vergaretanum.* 177.
II. *Adjuvat pecunia reædificationem monaſterii Palatioli.* 179.
III. *Monachi Vergaretani Romualdum verberant.* ibid.
IV. *Ultio divina in ipſos & in regionis accolas. Conſtructio eremi Bifurci.* 180.
V. *Primordia abbatiæ Burgi-ſancti-Sepulcri.* 181.
VI. *Martinus abbas S. Apollinaris in Claſſe.* 184.
VII. *Marinus eremita martyrium ſubit.* ibid.
VIII. *Petroniæ donatio Bonizoni abbati S. Severi in Claſſe.* 185.
IX. *Romualdus habitat prope Catriam.* 186.
X. *Avellanenſibus eremitis dat leges.* ibid.
XI. *Olibanus comes obit.* 187.
XII. *Virtutes Johannis Gradonici.* ibid.
XIII. *Prædictio ortus S. Theobaldi.* 188.
XIV. *S. Apollinaris apparet Romualdo eum invitans ad Claſſenſe monaſterium.* ibid.
XV. *Johannes eremita in monte Capraſio fundat eccleſiam ſanctis Martyribus Ravennatibus.* 189.
XVI. *Mentio monaſterii SS. Mm. Marci, Marcelli & Feliculæ in Claſſe. Donationes monaſterio S. Gregorii.* ibid.
XVII. *Hugo marchio ditat monaſterium Vangaticienſe.* 190.
XVIII. *S. Adalbertus epiſcopus revertitur Pragam.* 191.
XIX. *Cur de Adalberto loquamur?* 192.
XX. *Ipſius vitæ ſcriptores.* 194.
XXI. *Brennovienſe monaſterium ſolitariorum domicilium.* ibid.
XXII. *De comitibus Adalberti.* 195.
XXIII. *Quo tempore fundatum Brennovienſe cœnobium?* 196.
XXIV. *Ortus Dominici Loricati.* 197.
XXV. *Quo in loco ortus Dominicus?* 198.
XXVI. *Otto III. ordinat Claſſenſem abbatiam illi præficiens Romualdum.* 199.
XXVII. *In eo monaſterio regularem obſervantiam reſtituit Romualdus.* 200.
XXVIII. *Obit Johannes XV. Rom. pont. Sufficitur Gregorius V.* 201.
XXIX. *Hugonis marchionis donatio abbatiæ Vangaticienſi.* ibid.
XXX. *Martyrium S. Adalberti.* ibid.
XXXI. *Varius exitus monachorum ejus comitatus.* 204.
XXXII. *De Athanaſio & Laurentio martyribus.* 205.
XXXIII. *Hugo Farſenſis reformat ſuum monaſterium.* ibid.
XXXIV. *Hugo Romualdi imitator, a quo etiam monachos recipit.* ibid.
XXXV. *VVillelmus Divionenſis conjunctiſſimus ſocietate cum Romualdo ceteriſque eremitis.* 207.
XXXVI. *Qui forent hi eremitæ? ubi plura de Martino, VVillelmo & Guidone abbatibus Pompoſianis.* ibid.
XXXVII. *Quot annis Guido Pompoſiæ præfuerit?* 209.
XXXVIII. *Hugo marchio beneficus in monaſterium Vangaticienſe.* 210.

LIBER SEXTUS.

Ab anno Chriſti 998. ad annum 1000.

I. *Hugo marchio ædificat cœnobium de caſtro Marturii.* 211.

II. *Expendnntur chartæ donationum ejuſdem Hugonis factæ eidem monaſterio.* 212.

III. *Romualdus ſe abdicat præfectura Claſſenſi.* 213.

IV. *Otto imp. Romam adit. Creſcentium tyrannum fraude capit & occidit.* 214.

V. *Alia Ottonis crimina.* 215.

VI. *Pœnitentiam ideo ſuſcipit a Romualdo.* 216.

VII. *Romualdus Ottonem conciliat cum Tiburtinis.* 217.

VIII. *Defenditur Damianus hiſtoriam hanc narrans.* 218.

IX. *Romualdus Venerio Tiburtino dat leges eremitici inſtituti.* 220.

X. *Idem Tammum, Bonifacium & plures Teutonicos monachos facit.* 221.

XI. *Primordia Bonifacii, diverſæque ſcriptorum opiniones.* ibid.

XII. *Bonifacius idem ac Bruno cum Janningio demonſtratur.* 223.

XIII. *Solvuntur argumenta in contrarium oppoſita.* 225.

XIV. *Bonifacius martyr eſſe cupit. Aliqua de eccleſia S. Bonifacii in monte Aventino.* 226.

XV. *Romualdus cum Bonifacio ceteriſque converſis Montem-caſinum petit.* 228.

XVI. *Filius Buſclavi regis quis ſit juxta alios auctores?* ib.

XVII. *Sententia noſtra de Buſclavo rege.* 229.

XVIII. *Petrus abbas Claſſenſis juramentum fidelitatis præſtat Gerberto archiep. Ravennati.* 230.

XIX. *Placitum pro monaſterio Palatiolenſi.* 231.

XX. *Perenſium eremitarum vita.* ibid.

XXI. *Leonis archiep. Ravennatis epiſtola Duranti eremitæ.* 233.

XXII. *Perfectio monaſterii Cluſini prope Taurinum.* 234.

XXIII. *Fundatio monaſterii S. Mariæ Pratalia.* 235.

XXIV. *Altera monaſterii Silvæ-mundæ.* 236.

XXV. *Obitus Johannis eremitæ Cluſini.* ibid.

XXVI. *Inſcriptio ad ejus tumulum.* 237.

XXVII. *Quo die obierit?* 238.

XXVIII. *Aliqua circa annum ipſius obitus.* 239.

XXIX. *Monaſterium Vangaticienſe recipitur ſub protectione ſedis apoſtolicæ.* 240.

LIBER SEPTIMUS.

Ab anno Chriſti 1001. ad annum 1006.

I. *Otto imp. templa ædificat in honorem S. Adalberti martyris.* 241.

II. *Unum ex ipſis cum monaſterio condit in inſula Perei.* ibid.

III. *Dubitationibus Henſchenii circa locum hujus templi fit ſatis.* 242.

IV. *Imperator bona aſſignat eidem monaſterio.* 243.

V. *Inſigne placitum in monaſterio S. Apollinaris in Claſſe.* 244.

VI. *Miſſio Johannis & Benedicti in Poloniam.* 246.

VII. *Tranſmigratio monachorum Breunovienſium in idem regnum.* ibid.

VIII. *Narrationes ſcriptorum Bohemorum de his monachis.* 247.

IX. *Bohemici auctores confundunt Brenovienſes cum diſcipulis Romualdi.* 249.

X. *Romualdus ordinat monaſterium S. Adalberti.* 250.

XI. *Exigit ab Ottone imp. ut monachus fiat. Ei prædicit mortem.* 251.

XII. *Manſiones Ottonis variæ hoc anno in urbe Ravenna. Romam adit.* ibid.

XIII. *Obitus magni Hugonis marchionis & ducis.* 252.

XIV. *Romualdus Parentium verſus navigat. Bonifacii vita in Pereo.* 253.

XV. *Præceptum Ottonis ad favorem abbatiæ Claſſenſis.* ibid.

XVI. *Literæ Leonis archiep. Ravennatis ad Bonizonem abbatem Palatioli.* 254.

XVII. *Aliud Ottonis præceptum pro S. Laurentio in Campo.* ibid.

XVIII. *Jura etiam confirmat Pompoſiani monaſterii.* 255.

XIX. *Obitus Ottonis III. in loco Paterno.* ibid.

XX. *Ubinam Paternum?* 255.

XXI. *Privilegium ejuſdem datum Paterni pro abbatia Pratalienſi.* 256.

XXII. *Romualdus ædificat monaſterium Parentii.* ibid.

XXIII. *Idem ſe includit, ut ſolitudini vacet.* 257.

XXIV. *Obitus Venerii Tiburtini. Gaudentius*

Digitized by Google

tius Abſarenſis condit plura monaſteria. 258.
XXV. *Fratres Biſurci legationem mittunt ad Romualdum.* 259.
XXVI. *Ubi Biſurci locus?* ibid.
XXVII. *Bonifacius petit licentiam prædicandi Gentibus.* 260.
XXVIII. *A quo conſecratus fuerit Bonifacius in epiſcopum?* 261.
XXIX. *Virtutes & geſta Bonifacii ante prædicationem.* 262.
XXX. *Bononius expellitur a monaſterio S. Michaelis de caſtro Marturi.* 264.
XXXI. *De Bonifacio marchione injurio in S. Bononium.* 265.
XXXII. *Bononius ſacra Jeroſolymorum loca luſtrat.* 266.
XXXIII. *Origo monaſterii de Fonte-bona in agro Senenſi.* 266.
XXXIV. *Donatio Friderici archiep. Ravennatis Petro abbati Uranenſi, aliæque donationes.* 267.
XXXV. *Altera legatio Biſurcenſium ad Romualdum, qui Parentio diſcedit.* 268.
XXXVI. *Quis epiſcopus Parentinus vetans diſceſſum Romualdi a Parentio?* 269.
XXXVII. *Quis Polenſis epiſcopus? Varii Ingelberti diſcipuli Romualdi.* 270.
XXXVIII. *Romualdus Biſurcum venit. De Petro Biſurcenſi.* ibid.
XXXIX. *Bononius Ægypti apoſtolus, & reſtaurator monaſticæ diſciplinæ.* 271.
XL. *Romualdus in Vallem de Caſtro proficiſcitur.* 273.
XLI. *De Farolfo comite Vallis-caſtri.* 274.
XLII. *De charta donationis Farolfi factæ Romualdo.* 275.
XLIII. *Altera Farolfi donatio.* 276.
XLIV. *Explicatio veterum picturarum Valle.caſtrenſium. Chartæ aliorum monaſteriorum.* 277.
XLV. *Lucra animarum, quæ obtinuit Romualdus in Valle de Caſtro.* 278.
XLVI. *Bellum indicit Romualdus Simoniacæ labi.* 279.
XLVII. *Reformat canonicos & clericos.* ibid.
XLVIII. *Condit monaſterium puellare.* 280.
XLIX. *Manſuetudo Romualdi erga furem.* 281.
L. *Sanat Gregorium fratrem.* ibid.
LI. *Ortus Petri Damiani.* 282.

LIBER OCTAVUS.

Ab anno Chriſti 1007. ad annum 1011.

I. *Condit Romualdus monaſteria prope Urbem-veterem.* 284.
II. *Conſtructiones aliorum monaſteriorum circa hæc tempora.* 287.
III. *De cœnobio S. Urbani de Aſinanto.* 289.
IV. *De alio S. Victoris de Cluſis.* ibid.
V. *Paſſio SS. Johannis & Benedicti in Polonia.* 292.
VI. *Quomodo eam narrent Bohemi & Poloni?* 293.
VII. *Conciliationes noſtræ inter Damianum & auctores prædictos.* 295.
VIII. *De Barnaba monacho ſuperſtite SS. martyribus.* 297.
IX. *De Juſto monacho, ejuſque miraculis.* 298.
X. *Johannes & Benedictus martyres Poloni, vere diſcipuli Romualdi.* 300.
XI. *Donationes factæ ab Helemperto ep. Arretino abbatiæ Pratalienſi.* ibid.
XII. *De aſceterio S. Salvatoris in funda Vallis diœceſis Camerinenſis.* 301.
XIII. *Martyrium S. Bonifacii diſcipuli S. Romualdi.* 302.
XIV. *Ut narratur a Petro Damiano.* ibid.
XV. *Ditmari & auctorum Germanorum narrationes ejuſdem martyrii.* 303.
XVI. *De die natalitio ipſius paſſionis.* 305.
XVII. *Scriptorum errata circa martyrium S. Bonifacii.* 307.
XVIII. *Quibus gentibus evangelium prædicaverit Bonifacius?* ibid.
XIX. *Alia ad Bonifacium pertinentia.* 309.
XX. *Romualdus martyrii cupidus.* ibid.
XXI. *Ante profectionem ſuam in Hungariam condit monaſterium Valle-caſtrenſe.* 310.
XXII. *Aliud prope flumen Æſinum.* ibid.
XXIII. *Tertium prope Aſculum.* 311.
XXIV. *In Hungariam proficiſcitur, ſed vi morbi repellitur.* ibid.
XXV. *De ſociis ejus itineris.* ibid.
XXVI. *An Lodulphus fuerit ep. Eugubinus?* 312.
XXVII. *Guido abbas S. Severi fit abbas Pompoſiæ.* 313.
XXVIII. *Præceptum Henrici imp. pro abbatia Claſſenſi.* 314.
XXIX. *Johannes abbas Palatiolenſis.* ib.
XXX. *Converſiones nobilium virorum factæ a Romualdo in ſuo Pannonico itinere.* 314.

XXXI.

XXXI. *Obitus monachi filii Guidonis comitis.* 315.
XXXII. *Romualdus Urbem-veterem linquit, & tranſit ad ditionem Rainerii.* 316.
XXXIII. *De Rainerio poſtea marchione Thuſciæ.* 317.
XXXIV. *Romualdus ædificat monaſterium in caſtro Maſſiliano.* 320.
XXXV. *Purgat monaſterium Claſſenſe, quod invaſerat abbas ſimoniacus.* ibid.
XXXVI. *Redit Parentium, & denuo revertitur in Italiam.* 321.
XXXVII. *Perſecutio excitata in Ægypto contra chriſtianos, & contra Bononium monachum.* ibid.
XXXVIII. *Captivitas Petri ep. Vercellenſis.* 323.
XXXIX. *Qui non eſt confundendus cum alio Petro itidem Vercellenſi.* 324.
XL. *Andreas Zoerardus ex Polonia in Pannoniam venit.* ibid.
XLI. *Cur ejus adventus huic circiter anno illigetur?* 325.
XLII. *Qua ratione in Pannoniam advenerit Andreas?* 326.
XLIII. *Ejus vita & corporis maceratio.* 329.
XLIV. *Donationes factæ monaſteriis S. Victoris de Cluſis, & S. Mariæ de Pratalia.* 330.
XLV. *Romualdus habitat prope Callium.* ibid.
XLVI. *Eremos in hac regione condit, & monaſteria reformat.* 331.
XLVII. *Ingelbertus diſcip. Romualdi ſchiſma conflat.* 332.
XLVIII. *Romualdus inobedientem diſcipulum communione fratrum privat.* ib.
XLIX. *Monaſterium S. Vincentii ad Petram-pertuſam reformat.* 333.
L. *Hiſtoria ejuſdem monaſterii.* 334.
LI. *Romualdus ad Valle-caſtrenſe cœnobium redit.* 335.
LII. *Petrus ep. Vercellenſis adhæret Bononio.* 336.
LIII. *Obitus Guarini abbatis Cuxanenſis.* ibid.
LIV. *Chartæ ſpectantes ad abbatiam Pratalienſem, & ad alteram S. Gregorii de Urbe.* 337.

LIBER NONUS.

Ab anno Chriſti 1012. ad annum 1017.

I. *Cur ad hunc annum ædificationem eremi Camaldulenſis ſtatuamus?* 338.
II. *An Aqua-bella locus diverſus a Camaldulo?* 339.
III. *Quid egerit Romualdus Aquæ-bellæ?* 341.
IV. *Idem Camaldulenſem eremum ædificat.* ibid.
V. *Teſtimonium Rodulphi de hac ædificatione.* 342.
VI. *Mabillonii objectis fit ſatis.* 344.
VII. *Quinque cellulas ibidem condit Romualdus.* 346.
VIII. *An myſticam ſcalam tunc viderit?* ibid.
IX. *Veteres auctores eam tribuunt Maldulo loci donatori.* 347.
X. *Examinantur auctores ſequioris ævi.* 348.
XI. *An ab ædificatione Camalduli initium ſit ſumendum inſtituti Camaldulenſis?* 352.
XII. *Miraculum, quod contigit in ædificatione Camalduli.* 354.
XIII. *Conſtructio hoſpitii Fontis-boni.* 355.
XIV. *Donationes factæ monaſterio S. Victoris de Cluſis.* 357.
XV. *Hiſtoria & origines monaſterii Sextenſis.* ibid.
XVI. *Romualdus Sitriæ montem conſcendit.* 360.
XVII. *Obitus Johannis Gradonici. An duo Johannes diſcipuli Romualdi?* 361.
XVIII. *Privilegium Benedicti papæ VIII. pro abbatia Burgenſi.* 363.
XIX. *Ubi foret? & plura de Caſtro-felicitatis.* 364.
XX. *Placitum in cauſa monaſterii Vangaticienſis.* 365.
XXI. *VVillelmus ep. Arretinus munificus in monaſt. Pratalienſe.* ibid.
XXII. *Placita duo Ravennatenſe & Romanum.* ibid.
XXIII. *Henricus imp. flagitat colloquium Romualdi.* 366.
XXIV. *Romualdus ad ipſum pergit, & Montis-amiati monaſterium recipit.* 367.
XXV. *Cujus Amiatini monaſterii curam ſuſceperit?* 368.
XXVI. *Adalbertini cœnobii regimen confirmatur Romualdo.* 369.
XXVII. *Petrus Vercellenſis redit ad ſuam eccleſiam.* 370.
XXVIII. *Bononius revertitur ad montem Sinai.* ibid.
XXIX. *Albertus ep. Arretinus, & plura de ipſo.* ibid.
XXX. *Refutatio facta monaſterio S. Gregorii de Urbe.* 371.
XXXI. *Perſecutiones patitur Romualdus in monaſterio Amiatino.* ibid.
XXXII. *Ædificat eremum de Vivo.* 372.
XXXIII.

XXXIII. *Bononius ſit abbas Lucedienſis.* 374.
XXXIV. *Andreas Zoerardus obit.* 375.
XXXV. *Romualdus redit ad ſuam ſolitudinem Sitrienſem,* 376.
XXXVI. *Primæ Petri Damiani adoleſcentis actiones.* 377.
XXXVII. *Concilium Ravennatenſe.* 378.
XXXVIII. *Donationes Pratalienſi monaſterio factæ.* 379.
XXXIX. *Abſtinentia Romualdi in Sitria.* ibid.
XL. *Ejuſdem veſtium aſperitas ſuique neglectus.* 380.
XLI. *Ædificatio eremi in ditione marchionis Maginfredi.* 381.
XLII. *Donatio plurium monaſteriorum Ravennæ facta ab Arnaldo archiep. quæ & illuſtrantur.* ibid.
XLIII. *De Raimaro duce & marchione Camerinenſe.* 383.

LIBER DECIMUS.

Ab anno Chriſti 1018. ad annum 1026.

I. *Sitrienſium monachorum auſteritatis deſcriptio.* 386.
II. *Bonus ædificat monaſterium S. Michaelis in Burgo Piſarum.* ibid.
III. *Bononius tranſit e Lucedio ad caſtrum Marturii.* 389.
IV. *Benedictus Andreæ Zoerardi diſcipulus martyrio coronatur.* 390.
V. *Loca ab Andrea & Benedicto in Hungaria frequentata.* 390.
VI. *Donationes monaſterio Victoriano de Cluſis.* 392.
VII. *Alia donatio facta abbatiæ Uranenſi.* 393.
VIII. *Romualdus calumnias patitur a Romano monacho Sitrienſi.* ibid.
IX. *Subit pœnitentiam ſibi inflictam.* 395.
X. *Bononius revertitur Lucedium.* ibid.
XI. *Miracula, quæ geſſit in vita Bononius.* ibid.
XII. *Oblationes factæ monaſterio Pratalienſi.* 399.
XIII. *Reſtitutio facta monaſterio S. Gregorii de Urbe.* ibid.
XIV. *Romualdus poſt viſionem pſalterium interpretatur.* 400.
XV. *De Romualdi commentario pſalmorum aſſervato Camalduli.* ibid.
XVI. *Alia viſio Romualdi.* 401.
XVII. *Henrici imp. præceptum pro Pratalia.* 402.
XVIII. *Romualdus Sitrienſe monaſterium condit. Aliqua de ipſo cœnobio.* ibid.
XIX. *Biſurcum ſe confert.* 403.
XX. *Elevatio corporis S. Petri Urſeoli.* ibid.
XXI. *Donationes factæ monaſterio Mentis-Chriſti.* 405.
XXII. *Romualdus præficitur Biſurcenſi monaſterio ab Henrico imp.* 407.
XXIII. *De Romualdi eremitico inſtituto.* 408.
XXIV. *Ildebrandus ep. Faventinus beneficus in monaſterium SS. Hippolyti & Laurentii.* 409.
XXV. *Præceptum Henrici imp. pro monaſterio Burgenſi.* ibid.
XXVI. *Alberius comes Bononii obit.* 410.
XXVII. *Romualdus condit aſceterium pro virginibus in Valle-bona.* ibid.
XXVIII. *Theodaldus ep. Arretinus donat monaſterio Pratalienſi.* 412.
XXIX. *Donationes aliæ factæ monaſterio Berardingorum.* ibid.
XXX. *Monaſterii S. Petri in Vinculis agri Ravennatis primordia.* ibid.
XXXI. *Donationes factæ monaſterio Gregoriano de Urbe.* 413.
XXXII. *Miracula Romualdi.* 414.
XXXIII. *Inobedientiæ & obedientiæ diſcipulorum Romualdi exempla.* ibid.
XXXIV. *Gariperga monialis donat monaſterio Pratalie.* 415.
XXXV. *Charta monaſterii Gregoriani.* ibid.
XXXVI. *Dæmonis incurſus contra Romualdum.* 416.
XXXVII. *Dominicus Loricatus fit eremita Luceolenſis.* ibid.
XXXVIII. *Aliquæ de eremo Luceolenſi.* 418.
XXXIX. *Chartæ San-victorianæ, Pratalienſes & Gregorianæ.* ibid.
XL. *Romualdus redux ad Valle-caſtrenſe cœnobium.* 420.
XLI. *Leo ep. Vercellenſis obit. Aliqua de ipſo.* ibid.
XLII. *Bononius abb. Lucedienſis cœlum petit.* 421.
XLIII. *Miracula ad ejus tumulum.* ibid.
XLIV. *Theodaldus ep. Arretinus monaſterii Pratalienſis benefactor.* 423.
XLV. *Charta San-victorianæ.* ibid.
XLVI. *De monaſterio S. Laurentii ad flumen Æſinum.* ibid.

AN-

ANNALES
CAMALDULENSES
ORDINIS
SANCTI BENEDICTI

LIBER PRIMUS.

Ab Anno CHRISTI DCCCC.VII. *ad annum* DCCCC.XXVII.

ANN. CHR. 907.
ROMUALDI I.
Status ſeculi eccleſiæ decimi.

SECULO eccleſiæ decimo, [a] *cum per univerſam Italiam Chriſti præcepta annullarentur , & velut in faſtidio verſarentur , cæleſtis clementia favente regis , qui pretioſo olim mundum ſuo redemit cruore , ſuſcitatum decore ſplendidum monachico* ſanctiſſimum patriarcham ROMUALDUM, futurum [b] principum virorum quaſi dominum , ac *potentum ſeculi* terrorem*;* ſimoniacæ [c] vero *hæreſeos* late jam & impune debacchantis infenſiſſimum hoſtem ; reſtitutorem inſuper veteris diſciplinæ labeſactatæ per ea tempora penes omnes eccleſiaſticos ordines; quam ob rem hinc [d] *ad eum concurrebant pœnitentiæ cauſa, & venerabili viro ſe committebant epiſcopi, qui ſacras ſedes invaſerant*; illinc *canonici & clerici*, quos *præpoſitis obedire , & communiter in congregatione vivere docuit ;* paſſim vero monaſticam ordinis ſancti BENEDICTI regulam, & [e] *normam priſcæ juſtitiæ in ſexu renovavit utroque & ordine ;* ſed potiſſimum jam [f] *collapſum* in occidente, ac *in Italia* præſertim *anachoreticum inſtitutum* reparavit , ſimul etiam *mirifice propagavit* , dictus propterea [g] *pater & doctor eremitarum ;* futurum denique non incelebris CAMALDULENSIS familiæ, & congregationis ejuſdem ordinis ſancti Benedicti illuſtrem conditorem & parentem, ivit inficias nullus: eo nimirum ſeculo , quod , habita Romualdi dumtaxat, ejuſque diſcipulorum ratione , Petrus Damianus vitæ ipſius ſcriptor appellavit [h] AUREUM , *quod etſi tormenta perſecutorum non noverat , ſpontaneo tamen martyrio non carebat ;* aureum , *inquam, Romualdi ſeculum , quod inter montium & ſilvarum feras tot cæleſtis Jeruſalem cives alebat* ; ceteroquin uno hiſtoricorum omnium, & ejuſdem Damiani

a *Prolog. in conſuet. Cluniac.*

b *Petr. Dam. vit. S. Rom. capp.* 25. 30. 40. 65.

c *Id. cap.* 35.

d *Ibidem.*

e *Prol. in conſuet. Cluniac.*

f *Martyr. Rom.* 19. *Junii.*

g *Chron. Sanbenign. vit. S. Guilielmi n.*19.

h *Vit. S. Rom. c.* 64.

ANN. CHR. 907. ROMUALDI I.

a T. III. p. 311.

calamo deploratiſſimum, quod ſui aſperitate, bonique ſterilitate *ferreum*, exundantis autem mali deformitate *plumbeum*, inopia demum ſcriptorum *obſcurum* nominare geſtiunt, poſt veteres auctores, Baronius, Bellarminius & Mabillonius, qui poſtremus Annalium Benedictinorum [a] libro quadrageſimo-primo, poſtquam inſauſtum & ferreum ſeculum vocavit, ſubdidit, illo nullum fœdius & luctuoſius in toto eccleſiaſticæ hiſtoriæ decurſu uſpiam occurrere; ſed quonam ejus ſeculi anno in hanc lucem prodierit Romualdus, mirum eſt, in quot eaſque inter ſe diverſas ſententias abierint chronologi.

II. Quo anno hujus ſeculi ortus Romualdus?

VETUS & receptiſſima opinio ad annum nongenteſimum-ſeptimum Romualdi ortum refert. Ita Fortunius, Ractius, & ante ipſos Paulus Juſtinianus, immo priſca Camaldulenſium omnium traditio, qui cum pro conſtanti haberent anno 1027. corpore ſolutum beatiſſimum virum vigeſimo ſupra centeſimum ætatis ſuæ anno ad Deum evolaſſe, facili negotio ad annum 907. nativitatem ejus retrahendam agnovere. Verum, eum in geſtis Romualdi plura occurrerent primo viſu inſuperabilia, quæ componi nequirent cum eodem natalitio ipſius anno, ad varias inde opiniones auctores dilapſi, eſſe ad certiores calculos vitæ ſancti Romualdi annos reducendos, ſunt arbitrati; Baronius in primis nil tamen decernens; Mabillonius, qui vitium refundit in ſcriptorem vitæ Romualdi primarium Petrum Damianum; Minius noſter ſcrius ejus natalem & obitum collocans; Bollandus ejuſque continuatores, quos ſequitur Fabrius in monumentis Ravennatibus, qui & detruncandos Romualdi vitæ annos, & differendam poſt medietatem hujus ſeculi ejus nativitatem cenſent. Ipſe quoque abbas Grandius noſter duplicem in ſuis Diſſertationibus Camaldulenſibus tabulam chronologicam excogitavit, in quarum prima ad annum 907. juxta veterem ſententiam, in altera ad annum 917. pro conciliandis utcumque difficultatibus, novo propoſito ſyſtemate, Romualdi ortum protrahit, utrobique aſſignatis vitæ ejus centum & viginti annis, atque proinde obitu vel ad annum 1027. vel 1037. relato.

III. Firmatur annus 907.

SED pace tantorum virorum retinenda eſt vetus chronologia Romualdi nativitatem ſtatuens ad annum 907. & ejus mortem poſt centum viginti exactæ vitæ annos ad annum 1027. earum fundamento rationum, quas ſuis locis producemus, præſertim ad annum 927. qui converſionis Romualdi fuit primus, & ad annum 1027. qui poſtremus mortalis ejus peregrinationis.

IV. Baronii elogium de Romualdo.

b Ad an. 974. num. 2.

AD hunc igitur annum tamquam præludii loco Baronianum uſurpare libet elogium. [b] *Deus in tanta peccatorum caligine Ægypti pene tenebras ſuperante ſua immenſa miſericordia facem accendit. Quidnam aliud dixerim, virum juſtum, ſanctum,*

Undique divinæ lucis ſulgore coruſcum·

in medio peccantium populorum, quam lucentem in tenebris facem? Quem etiam ſi dixeris Solem, haud procul a ſcopo veritatis errabis, dicente ad ſuos diſcipulos Domino: [c] *Vos eſtis lux mundi; utpote qui multiplicibus undique micantes radiis, ſive ex prædicatione verbi, aut operatione virtutum, vel editione ſignorum, orbem terræ totum offuſum tenebris illuſtrarent. Talis plane extitit vir ſanctiſſimus* ROMUALDUS *prodiens, ut alter Johannes-baptiſta ex eremo,* [d] *lucerna ardens & lucens, qui claras Ægypti Nitrias atque Thebaidas anachoretis fertiles tranſtulerit in Italiam, inter quos ipſe, ut alter Antonius, forma factus ſit omnibus ejuſmodi vitæ arduum inſtitutum abripientibus.*

c Math. v.

d Joh. v.

V. Sub quo pontifice in lucem editus?

SEDEBAT eo anno in apoſtolico throno Sergius Papa III. tertium,

vel

vel potius quartum numerans ſui pontificatus annum; is enim, cum anno 898. poſt Theodori II. obitum, ſedem Romanam ſibi vindicare tentaſſet, Urbe pulſus antequam ordinaretur, poſt ſeptem fere annos exilii, ut Flodoardus ejus temporis auctor in fragmentis Romanorum pontificum teſtatum reliquit carminibus illis: ANN. CHR. 907. ROMUALDI I.

Sergius inde ſedit, dudum qui lectus ad arcem
Culminis, exilio tulerat rapiente repulſam,
Quo profugus latuit ſeptem volventibus annis:

atque ut ex ejus epitaphio, quod Baronius [a] ad annum 701. Sergio I. perperam adtribuit, aperte colligitur: a Num. 8.

Exul erat patria ſeptem volventibus annis.

poſtliminio revocatus a populo, hujuſque precibus in ſancti Petri ſede ſublimatus fuerat anno 904. quare proſequitur idem Flodoardus:

Hinc populi remeans precibus ſacratur honore
Pridem aſſignato, quo nomine tertius exit
Antiſtes. Petri eximia quo ſede recepto
Præſide, gaudet ovans annis ſeptem amplius orbis:

Id, quod egregie confirmatur ex diplomate apud Ughellium [b] ad favorem canonicorum Aſtenſium emanato ab hoc pontifice *nonis maii pontificatus anno* IV. (anne V?) *indictione* XI. quæ notæ quadrant anno 908. alioque, quod affert idem Ughellius, [c] epiſcopatui Silvæ-candidæ conceſſo, non anno 910. ſicut idem auctor arbitratur; nam tunc indictio XIII. præfixa foret, ſed anno 906. utpote kalendis junii, pontificatus ſui anno III. indictione VIIII. non VIII. corrupte ibi lecta, quod Pagius in Critica [d] ad annum 904. animadvertit; & demum ex tribus chartis apud Amadeſium [e] *Anno Sergii tertio die* XIX. *januarii indictione* X. *Anno Sergii tertio die* IV. *menſis aprilis indictione* IX. *Anno Sergii pape quarto die prima menſis februarii indictione* X. quæ indictiones annis 906. & 907. reſpondent. Ex quibus etiam chartis deduci poſſe videtur Sergium revocatum fuiſſe ad cathedram Romanam eo intervallo temporis, quod fluxit a die XIX. januarii anni 904. ad diem primam februarii ejuſdem anni; nam in prima & in tertia ex his, quæ ad annum 907. pertinent, *tertius* ſignatur die XIX. januarii; prima vero die februarii ſignatur *quartus* annus pontificatus Sergii. Hoc poſito, verſus ille: *quo profugus latuit ſeptem volventibus annis;* & alter: *Exul erat a patria ſeptem volventibus annis*, de ſeptimo anno per aliquot tantum dies incœpto explicari deberent. Dici etiam poteſt Sergium ſedem Romanam prima vice adipiſci tentaſſe anno 897. menſe novembri poſt obitum Theodori, qui viginti tantum dies ſedit ſuccedens Romano; non ultra tamen præveniendus Sergii primus ingreſſus ad pontificatum, cum Romanus viveret menſe octobri ejuſdem anni, ut conſtat ex duabus bullis ipſius pontificis apud Baluzium [f] in appendice ad Marcam Hiſpanicam.

b T. IV. col. 344.
c T. I. col. 93.
d Num. 5.
e T. XLIV. coll. Opuſc. Philol. pagg. 425. 426.
f Col. 833.

VI. Sub quo imperatore?

OCCIDENTIS vero imperium nomine, non re, tenebat Ludovicus III. auguſtus, IV. a Baronio, & ab aliis dictus, qui Ludovicum Balbum Francorum regem, licet nunquam corona imperiali donatum, inter imperatores numerant, annumque in imperio ſeptimum gerebat; ut enim oſtendit Pagius, [g] ante menſem auguſtum anni 900. non potuit a Benedicto papa IV. Romæ coronari. Annus pariter 904. conjungitur cum anno IV. Ludovici in diplomate conceſſo Magno abbati ſancti Victoris Maſſilienſis, & relato in noviſſima collectione veterum monumentorum a Martene &

g Num. XV.

Ann. Chr. 907. Romualdi I. Durando [a]: *Datum Arelate* XI. *kalendas maji anno domini* DCCCC.IIII. *indictione* VII. *anno* IIII. *imperante domno noſtro Hludovico*. Alterum quoque Ludovici diploma affert Johannes-fridericus Schannat in [b] Traditionibus Fuldenſibus, quo confirmatur Huoggio Fuldenſis cœnobii abbati commutatio quarumdam rerum dudum facta inter abbatem Rabanum & Bobbonem comitem: *Datum nonis julii anno Chriſto propitio* X. *imperii Ludovici auguſti imperatoris indictione* XIII. quæ indictio ad annum 910. pertinet; quapropter nonis julii ejuſdem anni nondum XI. ſui imperii annum fuerat ingreſſus. Corrigenda idcirco chronologia Baronii, qui Lambertum præſenti anno imperatorem facit; hic enim, dum in luco Marinco, venaretur, rediens ex Ravennate concilio, & equo cadens, ab Hugone Maginfredi Mediolanenſis comitis filio in ultionem mortis patris ſui oppreſſus fuerat, teſtimonio [c] Luitprandi, & auctoris [d] chronici Novalicienſis, anno 898. menſe octobri, & poſt diem 30. ſeptembris, quo ejuſdem Lamberti diploma memoratur a Muratorio [e]: *datum pridie calendas octobris indictione* II. *anno incarnationis domini* DCCC.XCVIII. *ex Marinco*, rata habentis privilegia a patre ſuo Widone conceſſa Mutinenſi Eccleſiæ. Confirmat ejus cædem eo anno ſecutam bulla Benedicti IV. in cauſa Angrini Lingonenſis epiſcopi a Papebrochio [f] ad diſſertationem XXXII. alias XIX. ſui Conatus chronico-hiſtorici relata ſub his notis: *Data* II. *calendas ſeptembris indictione* III. adeoque anno Chriſti 900. *& anno ſecundo poſt obitum Lamberti imperatoris auguſti*. Perperam tamen ex ea infert idem Papebrochius mortem oppetiiſſe Lambertum anno tantum 899. ſi enim anno 899. occiſus fuiſſet, nondum completus foret primus annus ab ejus nece menſe auguſto, cum ex dictis de medio ſublatus fuerit menſe octobri. Sed licet imperator eſſet hoc anno 907. Ludovicus, nullum tamen exercebat in Italia dominium; nimirum ante biennium Verona pulſus & obcæcatus titulum imperatoris in ſola Provincia retinebat, omniaque in Italia ſolus, cujus factio prævaluerat, moderabatur Berengarius, vigeſimum numerans in Italia annum regni, quod auſpicatus fuerat anno 888. ab obitu Caroli Craſſi imperatoris, poſt cujus exceſſum plures principes Italiæ Berengarium ſibi conſtituerant in regem ex duce Forojulienſe. In archivo Fontis-boni chartam autographam [g] vidimus datam anno 916. (more Piſano, hoc eſt 915. aeræ communis) *qui* XXVIII. dicitur *Berengarii regis annus*, *indictione* IV. (incœpta a ſeptembri) *menſe novembri*, qua die *Odalprandus filius quondam Leonis* duxit in uxorem *Mariam filiam quondam Amalberti cum mundio*, juribus ſcilicet omnibus, quæ ad Mariam pertinebant. *Actum Arretii* manu *Bernardi notarii*.

Quis vero tempore ortus Romualdi Ravennati Eccleſiæ præeſſet archiepiſcopus, commodius ad annum 927. inveſtigabimus; interea veniam dabunt lectores, ſi hoc primo anno, & quandoque in poſterioribus minutius chronologiæ capita aliqua expendimus; nec enim expendemus, niſi quæ affinitatem habebunt cum hiſtoria noſtra, & potiorem utilitatem ex horum Annalium lectione poterunt ſibi derivare, qui hujuſcemodi ſtudiis oblectantur.

VII. De Romualdi familia variæ opiniones. De Romualdi patria dubitare nos non ſinit Petrus Damianus, qui aperTiſſime ipſum aſſerit oriundum a civitate Ravenna, ubi & idem Petrus poſt integrum ſeculum originem ſuam habuit. Quænam vero fuerit ejus familia, incertos nos relinquit, addens dumtaxat: [h] *ex illuſtriſſima ducum fuit ſtirpe progenitus*; ex qua loquendi formula nobiliſſimam quidem proſapiam fortitum fuiſſe Romualdum indicat, dignitate nimirum eo etiam tempore ſolis principum ſtirpibus conveniente, non tamen certam definitamque ipſius progenitorum familiam a ceteris diſtinguit, nec quinam forent

a T. I. p. 262.
b Num. 550.
c Lib. I. cap. XII.
d T. II. Script. rer. Ital.
e Annal. T. V. pag. 231.
f Prop. ad Act. SS. Maji pag. 255.
g §. Matrimonium I. 3.
h Vit. S. Rom. cap. I.

ANN. CHR. 907. ROMUALDI 1.

forent Ravennates hi duces, aperit. Cur duces appellati Romualdi majores, quæ fuerit ipſius familia, an ex Beneventanis ducibus oriundus credendus ſit Romualdus, malumus ceterorum auctorum in re ſatis obſcura opiniones oculis legentium ſubjicere, quam noſtras proponere. Hieronymus a Praga eremita Camaldulenſis, Lithuaniæ apoſtolus, & ad patres ſacri concilii Baſileenſis orator in ſermone, quem de ſancto Romualdo conſcripſit, & monachis Carthuſienſibus Baſileæ dicavit, dum apud illos hoſpes erat anno 1433. affirmat natum ipſum fuiſſe [a] *Ravennæ ducem*, addens alibi [b] *ducatum reliquiſſe ob Chriſti amorem*. Hieronymum ſequutus eſt Petrus Caniſius in utraque editione martyrologii Germanici, vocans Romualdum filium ducis Ravennæ; quam ſententiam adoptavit & Petrus Ferraccius abbas, inde generalis Camaldulenſis, in arbore familiæ ſancti Romualdi, in qua Sergium ejus patrem *ducem* appellat *Ravennæ*. Adhæſit huic opinioni & pater domnus Baſilius eremita noſter Viennenſis, qui in imagine ejus nativitatis tropheum erigit coronæ ducalis. Vincentius Carrarius JC. Ravennas ſeculi XVI. in hiſtoria Romandiolæ, & in originibus familiarum Ravennæ verſatiſſimus, conſultus a [c] Fortunio noſtro, ut hic narrat, innititur auctoritati chronici magiſtri Toloſani canonici Faventini, qui ſeculo XIII. floruit, & aſſerit, „ Martinum quemdam filium „ Johannis de Honeſtis unum ex Romualdi majoribus conſtitutum fuiſſe „ Ravennæ ducem a ſummo pontifice, cujus dignitas familiæ adeo pla„ cuit, in qua & ad annum 1200. perduravit, ut *Ducum* cognomen aſ„ ſumpſerit. “ Non diſplicuit hæc opinio hiſtorico rerum noſtrarum Fortunio, quia, inquit, certitudo rerum nullibi verius haberi poteſt, quam in propriis locis. Aliqua tamen objecit ipſe Fortunius Carrario, cui & dubia ſua propoſuit Vincentius Borghinius; verum hæ objectiones reſpiciunt potius eam quæſtionem, utrum ex Honeſtorum familia prodierit Romualdus, de qua nos inferius. Illud interim monemus, huic ſententiæ ut ſubſcribamus, non ſinere nos ea, quæ apud Rubeum [d] in Hiſtoria Ravennate leguntur, nimirum Berengarium Italiæ regem, temporibus ortus Romualdi, dominium ſuper Ravennam exercuiſſe. Quod etiam animadvertit Muratorius in doctiſſimo opere [e] Antiquitatum medii ævi, ubi relata charta donationis multorum prædiorum ac jurium facta ab Ingelarda comitiſſa filia Apaldi comitis palatii, & uxore *Martini glorioſi ducis*, Petro diacono Ravennati filio ſuo anno 896. ſequentia ſcribit: „ Indicare hæc „ videntur Italicos etiam reges, ut jam alibi monui, iis temporibus pro„ tendiſſe auctoritatem ſuam in urbes Exarchatus Ravennatis. “ Deducimus ex his etiam nos *Ducum* nomen, quo gaudebat Romualdi familia, quando hic in lucem venit, minime fuiſſe cum actuali dominio conjunctum.

Idem Muratorius eodem loco [f] docet ſeculo X. Ducum titulum denotaſſe membra honorifici magiſtratus; quod etiam colligitur ex documentis adnexis eruditæ ſcripturæ confectæ in cauſa juris archiepiſcoporum Ravennatum intra urbem & diœceſim Ferrarienſem; ex quibus documentis cum ſubſcripti iis reperiantur plurimi, qui ſe appellabant *Dei pietate Duces*, *divino nutu Duces*, conjici poſſe videtur, non omnes profecto fuiſſe dominii duces, ſed membra civilis alicujus vel militaris magiſtratus. Modus tamen, quo ſe explicat Petrus Damianus in Romualdi ſtirpe indicanda, denotat illuſtriſſimam Ducum progeniem, ex qua ortus eſt Romualdus, aliquid amplius majuſque fuiſſe, quam ſimplices nobiles viros magiſtratu fungentes. Titulum potius adſtruit hæreditarium & ſucceſſivum, eoque magis, quo non tantum Sergius Romualdi pater, ſed & alii, qui putantur aſcendentes & deſcendentes, ut vocant, Romualdi eodem

[a] *Apud Bolland. T. II. Febr. Serm. c.* 1

[b] *Ibid. cap.* V.

[c] *Cap.* VII. *P. II.*

[d] *Lib. v. p.* 253.

[e] *T. I. col.* 157.

[f] *Ibidem col.* 158.

Ann. Chr. 907. Romualdi 1.

dem Ducum honore inſigniuntur. Ita ſane opinatur ſupralaudatus Muratorius loquens de ipſo Romualdo, & de ducibus Ravennatibus, ac propterea dicit: „ Immo ex monumentorum collatione deduci poſſe videtur,
„ illuſtrem hujuſmodi titulum hæreditarium olim fuiſſe in nobiliſſima qua-
„ piam familia Ravennate. " Eodem nimirum modo, quo cognomina Marchionum & Comitum diebus noſtris perdurant in familiis, ſcilicet quia eorum majores titulum hunc poſſederunt. Ipſeque Danthes id confirmat eo verſiculo carminis XIV. Purgatorii.

Però ſappi, ch' io ſon Guido del Duca.

Demumque concludit idem Muratorius: „ Quamquam credibile ſit ho-
„ ſce Duces antiquitus aſſumpſiſſe eximium hunc titulum a ſplendido quo-
„ piam magiſtratu, ſive a regimine civitatis Ravennæ, aut alicujus alte-
„ rius in exarchatu poſitæ, attamen ad opinandum feror, ipſos procedente
„ tempore inde dejectos, impetraſſe ſaltem tituli continuatum honorem.
Quod attinet ad familiæ nomen, ex qua prodiit Romualdus, [a] Rubeus de ſancto viro verba faciens hæc habet: „ Hic civis Ravennas ex illu-
„ ſtriſſima, ut inquit Petrus Damianus ſcriptor his temporibus proximus,
„ Ducum ſtirpe, quæ & Honeſtorum eſt, cum Honeſti Duces, Duces
„ Honeſti, utroque ſimul nomine in tabulis poſterioris ſeculi appellentur,
„ Sergio patre natus eſt. " Sed eamdem Ducum ſtirpem de Traverſariorum familia accipi poſſe non obſcure monet idem Rubeus, dum in ipſo rerum indice conceptis verbis habet: „ Traverſarii ſunt e familia Du-
„ cum, " lectoreſque ſuos remittit ad paginas, in quibus ex antiquis documentis recenſiti leguntur: *Petrus dux, qui vocatur de Traverſaria; ... Dux de Traverſaria; Petro nobili viro, qui vocatur de Traverſaria filio quondam Pauli Ducis*, & his ſimiles; atque ad calcem operis ſui genealogicam quamdam Traverſariorum ſeriem conficit, cui titulum hunc præfixum voluit: „ Traverſariorum propago, uti ex vetuſtis monumentis col-
„ legi, & ſunt iidem cum Ducibus. " Vincentius Carrarius ſupra relatus, ut vidimus, ſtat & ipſe pro familia Honeſtorum. Deſiderius Spretus [b] in ſuo opere *Amplitudinis urbis Ravennæ*, vetuſtatem & nobilitatem familiæ Honeſtorum laudans ſubdit; „ e qua inter clariſſimos olim viros, & omni
„ laude atque gloria dignos, *beatus Romualdus Camaldulenſis eremi, &*
„ *ordinis erector* prodiit. " Quod confirmari poſſet notiſſimo decreto anno 1539. emanato die XII. maji in generali Conſilio Ravennæ, ubi Romualdus appellatur de familia Honeſtorum, & præcipitur „ natale ipſius
„ celebrandum ſollemniſſimo ritu ad templum monachorum Claſſenſium a
„ clero, & a magiſtratibus cunctis in perpetuum, qui dies *tamquam dies*
„ *dominica a civitate feriatus habeatur*. " E contra Jacobus Saxius canonicus Ravennas in ſua Diſſertatione ad genealogiam familiæ Saxorum deſcriptam in codice abbatiæ Claſſenſis, cui titulus: *Nobiliſſimæ Saxorum familiæ Diacceptum*, ex pluribus veteribus inſtrumentis probare contendit, Romualdum ex eadem Saxorum familia fuiſſe progenitum, aſſerens nominari in quadam charta *Ugonem Sergii ducis comitem de Saxo*, & *patrem Ubaldi comitis*; in alia anni 970. *Ugonem Sergii*, cognomine *Saxum*, *comitem Flumanæ*, *Perteſedæ*, *arcis Hermicis*, *& caſtelli de Saxo*, quem fratrem Romualdi noſtri putat, & cujus teſtamentum Rubeus [c] producit, in quo ſe *Brittonorii comitem* nominat, ac medietatem *caſtelli Montis-ſaxi* epiſcopo Sarſinati legat. Veteri etiam traditioni innititur hæc opinio; nam tempore Fortunii [d] „ omnino in ſacra eremo ita inveteraverat, ut diffi-
„ cillimum foret patribus aliter perſuadere. " Addit ſupralaudatus canonicus

a *Lib. V. pag.* 266.

b *L. I. pag.* 13.

c *Lib. V. p.* 281.

d *P. I. Lib. I. cap.* 22.

nicus diſſertator : „ non deſunt tamen plerique , qui dicunt hanc fami- „ liam eamdem eſſe cum familia nobiliſſima Honeſtorum , moti quod „ illa Honeſtorum vocabatur *ex genere Ducum* ; ex propagatione autem „ gentium factam fuiſſe diviſionem in cognomine ; *de Saxo* enim aliqui „ vocati ſunt, quoniam erant comites ac domini Montis de Saxo ; *Ho- „ neſti* vero, quoniam ſic proprie vocabantur; *de D: ibus* propter multas „ dignitates, quibus potiti ſunt. “ Perinde ac res ..cra omnem contro- verſiam foret poſita , Macchiarellius eremita Camaldulenſis epigraphen hanc imagini ſancti parentis ſubjecit : *Sanctus Romualdus Saxi abbas Ca- maldulenſium pater* .

Ann. Chr. 907. Romualdi 3.

Romualdi nomen, quod geſſit ſanctus noſter inſtitutor , quodque geſſe- re plures illuſtres viri Ravennates ſeculi x. ut videbimus data opera ad annum *970*. anſam forte dederit aliquibus exiſtimandi eos ex ducibus Beneventanis, in quibus viguit idem Romualdi nomen , originem ſuam traxiſſe. Videri poſſunt Fortunius [a] prima parte Hiſtoriarum Camaldulen- ſium, & parte ſecunda [b], pluresque arbores genealogicæ , quæ circumſe- runtur, ordinatæ ſeculo præterito, quarum unam ab imperito homine con- ſarcinatam , ſibique obtruſam Petrus Ferracius generalis, dum in minoribus eſſet, ære incidi curavit, & ordinis protectori cardinali Bandinellio dica- vit ; eam in minorem formam redactam, & denuo ære inciſam operi ſuo inſeruit Macchiarellius, & in minimam formam ipſam produxit tertio do- mnus Baſilius in vita ſancti Romualdi iconiſmis ornata. Eamdem correctio- rem edidit nuperrime ad calcem diſſertationis ſuæ de ſtirpe ſancti Ro- mualdi Collina noſter, quam ſic diſponit [c]: Giſulſus nimirum Alboini ne- pos & dux Forojulienſis ab Hunnis victus duos reliquit filios, quorum mi- nor Grimoaldus Beneventanus evaſit dux poſt Arichis mortem , qui eum in filium adoptaverat . Grimoaldo ſucceſſit Romualdus I. filius ex Itache- ra captiva nobiliſſima femina uxore, dum interea Grimoaldus pater , oc- ciſo Gundeberto , & Pertherito illius fratre fugato, Langobardorum rex evaſit ad annum *666*. Romualdo I. in ducatu Beneventano ſuffectus fuit Grimoaldus II. tum Romualdus II. ſubinde Giſulfus II. poſtremo Luit- prandus, quem, & non Giſulſum ejus patrem, Ravennam ſe recipere po- tuiſſe idem Collina judicat . Similia fere tradiderat in ſuis mſs. ſchedis Grandius, in eo tantum diſcrepans a Collina , quod Giſulſo tribuerit ſu- pradictam tranſmigrationem. Verum licet hæ poſtremæ tabulæ genealogi- cæ Collinæ & Grandii ad hiſtoricorum fidem ſint exactius concinnatæ, ac priorum tabularum multiplices emendent errores , nulla tamen vel levi auctoritate probatur ab ipſis tabularum compoſitoribus Giſulſum aut Luit- prandum domicilium ſuum conſtituiſſe in urbe Ravenna; quod maxime o- ſtendendum fuiſſet. Subleſtis pariter conjecturis, a Luitprando exule ſtem- ma deducitur ad Romualdum noſtrum, & quædam pro libitu confingitur ſanguinis commixtio Beneventanorum olim ducum cum familiis Honeſto- rum, Traverſariorum & Saxorum, prout ex harum aliqua originem ſuam deduxiſſe Romualdum exiſtimant. Quare omnibus perpenſis nihil deciden- dum in re tam incerta , cohibendumque judicium noſtrum arbitraremur, contenti ſolummodo credere Romualdum *ex illuſtriſſima ducum ſtirpe* pro- genitum, ut ait Damianus, & per ſummum compendium retuliſſe , quæ ceteri, qui genealogiam ejus familiæ compingunt, ex multis obſcuris ar- gumentis & ratiociniis inſerunt ; niſi maxima forte ad manus noſtras ve- niſſet charta, & quidem inedita ad annum 855. pertinens , qua amiciſſi- mus noſter V. Cl. Johannes Brunatius donatos nos voluit , & ex qua tranſmigratio in urbem Ravennam , vel in alias Æmiliæ civitates Bene-

venta

[a] *Ibid.*

[b] *Cap.* VII.

[c] *Tom. II. Vita di S. Romualdo pag.* 13.

ANN. CHR. 907. ROMUALDI 1.

ventanorum ducum (fuerint ii aut Giſulfus, vel Luitprandus, ſeu alius dux, de qua re contentioſum funem trahere minime volumus) poteſt rationabili fundamento conjici. Continet hæc charta donationem, quam *Giſulfus filius quondam Romualdi ducis habitator in territorio Cornelienſi* facit *Johanni archiepiſcopo Ravennati* de curtibus poſitis in *Balnearea*, in maſſis *Metatiano*, *Medicina & Boeta*, & de rebus omnibus, quas habebat in territorio Bononienſi, Cornelienſi & Faventino anno 855. Porro *Romualdus dux* Giſulfi pater videtur unus fuiſſe ex progenitoribus Romualdi noſtri, & cum in ejuſdem ducis familia, præter ſuum Romualdi nomen, reperiatur etiam illud Giſulfi, quod utrumque Beneventanorum ducum fuit proprium, dignitas inſuper ducalis adjiciatur, non inveriſimiliter dici poteſt, ſurculum aliquem ex Beneventanis ducibus, patrio ſolo relicto, ſedem ſuam fixiſſe aut in urbe Ravenna, aut in aliqua ex Æmiliæ civitatibus. Chartam rejicimus in Appendicem, quod & de aliis omnibus, quæ in his Annalibus frequentiſſimæ erunt, præſtabimus; & licet eam autographam dicere inconcuſſe non audeamus, venerandam nihilominus redolet antiquitatem, ut vel eodem, vel poſteriori ſeculo confectam exiſtimemus; & eam quidem integram, nullaque altera fuit parte vitiatam, præter primam lineam, quæ omnino eſt detruncata, & in qua facile legebatur annus trigeſimus-ſextus Lotharii imperatoris; nam in ſecunda linea legitur: *domno Lodoiucus iste imperator ejus filio anno* VI. *die* VII. *menſis marcii indictione tercia*; ſcimus enim ex aliis tabulis, quas producit [a] Muratorius, annos imperii Lotharii imperatoris, cujus filius erat Ludovicus, numeratos fuiſſe uſque ad aſſumptam menſe ſeptembri anni 855. monaſticam veſtem in abbatia Prumienſi ab eodem Lothario.

[a] *Antiq. medii ævi T. II. col. 196.*

ANN. CHR. 922. ROMUALDI 15.

VIII. *Tentationibus carnis obnoxius Romualdus, quibus reſiſtit.*

PUBERTATIS annos ingreſſus Romualdus, delicias, in quibus, juxta generis ſui nobilitatem, nutriebatur, ſanctitati vitæ plurimum obeſſe agnovit, vitia quinimmo ſovere, & ad Dei offenſas animum diſponere; carnis quoque ſtimulis inflammatus, ut de illo ſanctus Petrus Damianus [b] teſtatum reliquit, *cœpit in peccato carnis proclivis exiſtere, quo videlicet vitio illa ætas impugnare homines præſertim divites vehementius ſolet*. Ignavus tamen non cedebat, neque inimici malignis incitamentis victas dabat manus; virili quinimmo conſtantia reluctans hoſtis inſultibus, ab ipſo adoleſcentiæ ſuæ flore, Dei adjutorio fretus, laborioſam de ipſo referebat victoriam, fortiorque ex hujuſmodi concertationibus evadebat; *mente tamen Deo devotus, frequenter ſe tentabat erigere, facturumque ſe magnum aliquid proponebat*, ut idem ſanctus ejus vitæ ſcriptor proſequitur. Hinc miramur, quo teſtimonio ducti, vitioſo cœno deturpatos primos Romualdi annos aſſeruerint aliqui; inter quos Rambekius, qui illum quaſi Veneris ſectatorem in ejus vita ſeu elogio ad diem XIX. junii kalendarii Benedictini nobis exhibet: *poſt veneres*, inquit, *venatus*, *feras*; cum verba Damiani de ſola rebellis ſenſus infeſtatione cogitationes & inordinatos motus ad ſummum immittentis exponi debeant: quandoquidem honeſtiſſimus adoleſcens, elevata in cœlum mente, auxilium inde frequenter implorans, ac ſe ſanctis propoſitis ſubinde muniens, ut ſenſus illecebris contraire poſſet, jam inde ab initio adoleſcentiæ admodum ſollicitus fuiſſe videatur, ne ſe infici permitteret, & a voluptatum lubrico ſatis mature greſſus coercere ſuos curaverit. Quare aliquanto modeſtior Lucas Hiſpanus [c] in hiſtoria Romualdina „ in pueritia, inquit, inque pubertatis flore in „ deliciis educatus fuerat adoleſcens, nobilium corruptos mores in multis „ ſequutus perhibetur; paſſim tamen piam mentem in actibus ſuis oſten- „ dere

[b] *Vit. S. Rom. cap. 1.*

[c] *Lib. I. cap. 4.*

„ dere viſus eſt. “ Stat pro illibata Romualdi vita etiam [a] Fortunius, dum ejus indolem deſcribens, „ educatus fuerat, ait, a teneris annis „ Romualdus pro generis nobilitate, ut puer lepidus & delicatus. Qui „ tamen pro ætate ſubcreſcens, multum divinæ religioni, religioſiſque „ viris tribuere ſtuderet: maxime vero quomodo eremitæ in eremo pro„ cul omni ſtrepitu Deo famulentur, audire delectabatur. Subinde ubi ad „ pubertatis annos pervenit, ſentiens ſe ſtimulis carnis acriter, ut fert „ juventus, impugnari, tunc animo anxius ſecum volutare incipit, quo„ modo ſeſe ab omni labe integrum caſtumque exhibeat, ſalutique ani„ mæ potiſſimum conſulat. “

ANN. CHR. 922. ROMUALDI 15.

a *Lib. I. c. VII. p. 18.*

IX. Muſicæ exercitiis minime deditus.

PHILIPPUS Macchiarellius eremita noſter Coronenſis, qui vitam ſancti patris typis Neapolitanis anno 1716. cum variis notitiis hiſtoricis in lucem protulit, adoleſcentem Romualdum muſicæ exercitiis ſe tradidiſſe ſcribit; verum horum exercitiorum in Petro Damiano altum ſilentium; neque ejus ætatis mores ferebant, ut nobiles & ingenui pueri hujuſcemodi ſtudiis operam navarent, niſi qui ſe devoverent eccleſiaſticis ordinum gradibus, quibus divinas laudes canendi miniſterium erat adnexum. Vix autem ullus alibi muſicæ uſus tunc vigebat; nam ad inferiora ſecula ſunt retrahendæ theatrales harmoniæ, & profanarum cantionum illecebræ. At primis adoleſcentiæ ſuæ annis Romualdus ſeculi fugam, & ſacrorum ordinum ſuſceptionem nondum cogitabat.

ANN. CHR. 925. ROMUALDI 18.

X. Solitariæ vitæ inhiat.

ROMUALDUS, ad declinanda urbium & frequentiæ virorum pericula, innoxiis aliis exercitiis & oblectamentis vacabat, aucupio nimirum & venationibus; & tamen irrequietus majora animo ſuſpirabat, mentique illius frequenter obverſabatur felicitas ſolitariæ, & ab hominum conſortio remotæ vitæ; *ſi quando*, [b] verba ſunt Damiani, *ſe ad ſtudium venationis accingeret, ubicumque per ſilvas amœnum locum reperire poterat, mox ſe ad eremi deſiderium ejus animus accendebat*. Conjiciunt aliqui ſanctiſſima hæc deſideria haud procul a Claſſenſi noſtro pineto enata fuiſſe, dum ſuaves ejus umbras ſtrenuus adoleſcens peragrare in deliciis haberet; & ſicut Claſſenſe templum fuit primus & inſignis converſionis Romualdi locus, ita Claſſenſes ſilvas primum fuiſſe votorum hujuſmodi theatrum; ibique ejuſdem animo inſerta velut cœleſtia fuiſſe ſemina, ex quibus perfectæ anachoreſeos exemplar tempore ſuo pullularet, firmas radices ageret, ac longe lateque protenderetur. Quotiens in his ſolitudinibus menti & linguæ Romualdi occurrebant: *O quam bene poterant eremitæ in his nemorum receſſibus habitare! quam congrue poſſent hic ab omni ſecularis ſtrepitus perturbatione quieſcere! & ita mens ejus cœlitus inſpirata jam divinabatur in amore, quod impleturus erat poſtmodum opere*. Eremiticæ vitæ laudes, quæ ex ore adoleſcentis Romualdi erumpebant, occaſionem forſan dederint [c] Macchiarellio exiſtimandi Romualdum modulatis carminibus ceciniſſe ſolitudinis elogium, cum tamen illæ vel in ejus pectore ſedem haberent, vel ſi ab ore etiam proſilirent, ſimplici prolatione, non artificioſa cantilena efformarentur. Ceterum reſpexiſſe videtur Romualdus ad tempora etiam anteriora, & ad traditionem illam, quæ apud Ravennates perdurabat, fuiſſe olim in Pineto prope mare monaſterium, in quo ſub regula ſancti Baſilii vivebant monachi, ſeu potius eremitæ, & de quo memoriam nobis reliquit Rufinus præfatione in regulam ejuſdem ſancti Baſilii. [d] *Anguſto*, deſcribit hoc monaſterium, quod ingreſſus fuerat, Rufinus, *arenoſi tramitis dorſo ſuperpoſitum, quod hinc atque hinc paſſivi & incerti maris unda circumluebat*. Ibi *rara tantummodo latentes locos eminus* occupa-

b *Vit. S. Rom. cap. I.*

c *Notizie Storiche pag. 7.*

d *Cod. Regul. pag. 97.*

Ann. Chr. 925. Romualdi 18.

occupabat *pinus*, *ex qua & Pineti clarum nomen ſeculo dedit*. Urſei Pinetenſis abbatis meminit idem Rufinus, cujus rogatu latinitate donavit eamdem ſancti Baſilii regulam, ut aliis *occiduæ partis monaſteriis* ejus exemplaria latina præberet; quem etiam laudat, quod *non, ut aliquibus mos eſt, vel de locis, vel de opibus Orientis ſollicite* percontatus fuiſſet, *ſed quænam ibi ſervorum Dei haberetur obſervatio, quæ inſtituta ſervarentur in monaſteriis*, requiſiſſet; quare hoc monaſterio ſe magnopere delectatum fuiſſe ſubdit idem Rufinus. Mabillonius, [a] „ quid ſit *Pinetum*, „ & ubinam gentium ſitum fuerit, diſputari aſſerens, aliis in Sicilia, „ aliis prope Rhegium ſtatuentibus, ſibi non aliud videri, quam Claſ„ ſenſe ſanctorum Johannis & Stephani monaſterium, cui ſub finem ſe„ culi ſexti præerat Claudius abbas, Gregorii magni diſcipulus, pronun„ tiat; aliud a Claſſenſi item ſancti Apollinaris, quod a Johanne epiſco„ po Ravennate quinto ad corpus ejuſdem ſancti martyris conſtructum „ eſt; itemque aliud a monaſterio ſancti Severi, cujus origo Petro archie„ piſcopo ejus nomini ſecundo tribuitur. Quippe, proſequitur, huic lo„ co recte convenit ſuperior Pineti, juxta Rufinum, deſcriptio, cum Claſ„ ſis oppidum a Ravenna tribus fere paſſuum millibus ſejunctum ad oram „ maris Adriatici adjunctam habeat Piniciam ſilvam, ob frequentes in ea „ pinus, quod Pineto nomen dedit. Pineta vocat [b] Jornandes, & tertio „ a Ravenna milliario locat. “ Hæc de Pinetenſi monaſterio Mabillonius; ſed vel Pinetum fuerit, ipſum ſanctorum Johannis & Stephani monaſterium, vel monaſterium ſancti Stephani *ad Pinum*, ut vocabant ruſtici, quod Agnellus nominat *ad Titum*, de quo nos ad annum 1029. agemus, vel aliud, cujus ſitus & veſtigia e memoria hominum exciderint, non improbabiliter dicimus Romualdum, qui noverit ibi aliquando aſcetas a ſeculi conſortio remotos habitaſſe, eorum ſorti invidiſſe, & intra ſe cogitaſſe, *quam bene poterant eremitæ in his nemorum receſſibus habitare;* ac mente & corde deſiderium foviſſe, ut hujuſcemodi ſolitaria vita reſtitueretur; quare intime ſubjungebat: *quam congrue poſſent hic ab omni ſecularis ſtrepitus perturbatione quieſcere!*

a *Annal. T. I. pag. 7.*

b *Cap. 57. de rebus Geticis.*

Ann. Chr. 926. Romualdi 19.

XI. Sergio patre propinquum occidente Romualdus ſe recipit in Claſſenſe monaſterium.

CUNCTABUNDUM Romualdum circa ſtatus electionem tardumque ad fortiores diſpoſitiones recipiendas, ſequenti caſu divina gratia ad ſe pertraxit; quem ipſis Damiani verbis referimus. [c] *Huic*, nempe Romualdo, *erat pater, nomine Sergius, mundo vehementer intentus, & omnino ſecularibus negotiis implicatus. Qui dum adverſus quemdam propinquum ſuum, exortis ſimultatibus pro poſſeſſione prati, inimicitias exerceret, videns filium ſuum Romualdum in contentione molleſcere, crimenque fratricidii medullitus formidare, minari cœpit exhæredem facere, ſi in eadem diutius ſententia permaneret. Quid plura? Tandem utræque inimicantium partes ex urbe ad litis materiam prorunt, arma corripiunt, bellum ſociale committunt, & dum cominus hinc inde pugnatur, repente manu Sergii inimicus & affinis occiditur. Romualdus autem, licet nullum perempto vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, pœnitentiam tanti reatus accepit; moxque ad Claſſenſe monaſterium beati Apollinaris, more homicidarum, diebus quadraginta permanſurus in luctibus properavit.* Nunc ſingillatim illuſtranda ſunt Damiani verba; ea non ſatis expendit Fortunius noſter, qui Sergium putat exhæredationem filio comminatum fuiſſe poſt perpetratum facinus; id ante pugnam factum tradit ſanctus doctor. Sed neque Damiani mentem aſſecutus eſt, dum ſcribit Romualdum ad Claſſenſe cœnobium confugiſſe, ut vice patris non cogitantis pœnitentiam de commiſ-

c *Vit. S. Rom. cap. 1.*

ſo

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19.

ſo homicidio in ſe ſuſciperet. Labem in eo facto deprehendit ſanctus juvenis, quia præſentiam ſuam non ſubduxit; atque proinde ſatisfacere voluit pro ſe, licet nullum perempto vulnus inflixiſſet, quia dum interfuit pugnæ, probare vel promovere viſus eſt homicidium. Minus audiendi ſunt, qui Romualdum arbitrantur ſe recepiſſe in Claſſenſe monaſterium ad declinandas forenſis juſtitiæ manus; quod cogitatum magis eſt mirandum in iis, qui de Sergio & de Romualdo loquuntur tamquam de abſolutis principibus. Langobardorum & Italicorum ea erat tunc temporis conſuetudo, ut ferro & certamine ſingulari, vel conflictu utriuſque partis adverſariæ lites dirimerentur. Determinatio numeri quadraginta dierum pœnitentiæ pro eluendo homicidio indicat confugium ad ſacra loca factum non fuiſſe a Romualdo, ut ſe ſubduceret a judicio, perinde ac elapſo eo termino nil ſibi amplius timendum ſupereſſet. Sed inferius de hac re. Sergii inimicitias cum *propinquo* occaſione unius prati aperte deſignat Damianus. An vero neceſſitudine cum Sergio conjunctus eſſet inimicus ab ipſo interfectus, ſuadere videntur verba illa, *dum cominus hinc inde pugnatur, repente manu Sergii inimicus & AFFINIS occiditur*. Verum dictio *affinis* deſideratur in fragmento veteri vitæ ſancti Romualdi, quod extat in codice Vaticanæ bibliothecæ num. 5411. deeſt etiam in noſtro antiquo codice, de quo anno ſequenti, neque pariter legitur in primis editionibus ejuſdem vitæ. Quare Rubeus ait inter Sergium patrem contentionem fuiſſe & inter vicinum, qui propterea habitatione tantum & prædiorum poſſeſſione, non conſanguinitate propinquus dici potuerit a Damiano.

XII. Deſcriptio baſilicæ & monaſterii Claſſenſis.

CLASSENSE monaſterium, ubi Romualdus pœnitentiam acturus, poſt perpetratum a Sergio patre homicidium, ſe recepit, celeberrimum illud eſt & antiquiſſimum beatiſſimi Apollinaris primi Ravennatis præſulis, confeſſoris & martyris glorioſo titulo decoratum, in Claſſe urbe prope Ravennam ſitum, minime confundendum, ut obſervavimus, alibique agemus, cum altero monaſterio ſanctorum Johannis & Stephani in eadem Claſſis civitate, cui Claudius præfuit, & poſt eum ex [a] Rubeo & ex [b] Mabillonio Maurus, qui ad epiſcopalem Ceſenæ cathedram deinceps ſublimari meruit. Noſtrum vero Claſſenſe cœnobium apud ſancti Apollinaris baſilicam conſurgebat, cujus utriuſque hiſtoriam a ſua origine repetere & proſequi juxta inſtitutum nobis propoſitum non injucundum, utile quinimmo fore cenſemus, præſertim cum de utroque annis ſubſecuturis frequentiſſima ſit futura mentio. Baſilica ſancti Apollinaris magnifice juſſu Urſicini archiepiſcopi Ravennatis, melius quam Eccleſii ejus deceſſoris, extructa fuerat a Juliano Argentario (theſauri epiſcopalis cuſtodem explicat doctiſſimus [b] Bacchinius in libro Pontificali, ſive in vitis pontificum Ravennatum; malunt alii Argentariorum familiam nobiliſſimam fuiſſe in urbe Ravenna) & a Maximiano Urſicini poſt Victorem ſucceſſore fuerat conſecrata, prope quam Johannes hujus nominis III. non V. ut perperam legitur apud Mabillonium primo ex locis nuper citatis, monaſterium ædificavit tempore ſancti Gregorii Magni, quem etiam tradebant veteres illuc aliquando profectum nudis pedibus templi januam ingredi voluiſſe, unde & pedum veſtigia ſubjecto lapidi impreſſa, & brachii formam in laterali ſaxo excavatam oſtendebant; forte ante pontificatum, occaſione CP. legationis, id contigerit, nam in ipſo pontificatu Gregorium iter illud ſuſcepiſſe, vix potuiſſent perſuadere. Superiora conſtant auctoritate omnium Ravennatum hiſtoricorum, & præcipue antiquioris inter ipſos, Agnelli nimirum, qui in vitis ejuſdem eccleſiæ antiſtitum hæc de Urſicino habet: [c] *Juſſitque, & am-*

a *Lib. IV. p. 197.*

b *Ann. Lib. I. n. 15. Lib. VIII. n. 37. Lib. X. n. 19.*

b *P. II. p. 56.*

c *Par. II. pag. 67*

Ann. Chr. 926. Romualdi 19. *& ammonuit hic ſanctus vir, ut eccleſiam beati Apollinaris ab Juliano Argentario fundata, & conſummata fuiſſet. Qui juſſa mox adimplens, Deo volente, ſtructa ab eo ſancto eſt viro in lapidibus Italiæ partibus pretioſis. Nulla eccleſia ſimilis iſti*, eo quod *in noctt, ut in die, pene ſcandeſiat*, juxta aliam lectionem, *ſcandeſcitur*, forte *candeſiat*, vel *clareſiat*, occaſione nimirum pellucidorum marmorum, quibus lucem quodammodo tranſmittebat noctis etiam tempore. Quare in appendice ad eumdem Agnellum auctor anonymus ſeculi XIII. qui vivebat tempore Opizonis de ſancto Vitali de Parma archiepiſcopi Ravennatis, clarius ſcribit [a]: *Nulla eccleſia ſimilis illi, eo quod in nocte pene ut in die coruſcat*. Juxta Bacchinii chronologiam Urſicinus ordinatus archiepiſcopus Ravennas anno 534. obiit anno 538. Hoc temporis proinde intervallo erecta fuit baſilica Claſſenſis, & poſtponendæ Rubei, Fabrii & aliorum ſcriptorum ſententiæ, qui ipſius ædificationem, poſt fere decennium, ad annum 545. protrahunt, nam eo anno ſedebat in cathedra Ravennate Victor Urſicini ſucceſſor. De Maximiano autem hæc ſcribit idem Agnellus [b]: *Conſecravit eccleſiam beati Apollinaris pontificis in Claſſe ſitam*. Et paullo poſt [c]: *In ardicaque beati Apollinaris ... tabulas deſcriptas inveniris magnis literis continentes ita; beati Apollinaris ſacerdotis mandante viro beatiſſimo Urſicino epiſcopo a fundamentis Julianus Argentarius ædificavit, ornavit atque dedicavit, conſecrante vero beato Maximiano epiſcopo, die* VIIII. *majarum indictione* XII. *octies P. C. Baſilii*. Loquitur nimirum Agnellus de vetuſtiſſima inſcriptione uncialibus characteribus marmori inſculpta, quæ etiam hodie viſitur inter ſecundum & tertium ſarcophagum ad lævum parietem egredientibus ab eccleſia; & eſt hujuſmodi:

a Pag. 68.

b Par. II. p. 94.

c Ibid. p. 95.

† IN HOC· LOCO· STETIT· ARCA BEATI· APOLENARIS· SACERDOTIS·
ET CONFESSORIS· A TEMPORE· TRANSITVS· SVI· VSQVE· DIAE·
QVA PER VIRVM BEATVMAXIMIANVM· EPISCOPVM· TRANSLATA EST·
ET INTRODVCTA· IN BASILICA· QVAM IVLIANVS· ARGENTARIVS.
A FVNDAMENTIS· AEDIFICAVIT· ET DEDICATA· AB EODEM VIRO·
BEATISSIMO· DIE· VII· IDVS· MAIARVM· IND· DVODEC· OCTIES· PC· BASILIIVN.

Is eſt annus 549. biennio poſtquam in locum defuncti Victoris electus fuerat Ravennæ archiepiſcopus Maximianus. Illud miramur, qua ratione contra Agnelli, immo contra vetuſtiſſimæ allatæ inſcriptionis fidem, contra etiam paginam, quam vocant, indulgentiarum Ubaldi Ravennatis archiepiſcopi non ad diem IX. maji, ſed ad VII. diem ejuſdem menſis anteponant aliqui, inter quos [d] Fabrius, dedicationem baſilicæ Claſſenſis factam a Maximiano. Sed jam errandi his occaſionem dedere verba ejuſdem Agnelli, qui id factum aſſeruit *die* VIIII. *majarum*; quibus notis non ipſam diem nonarum, hoc eſt ſeptimam, ſed diem nonam, & clarius diem, quæ ſignatur VII. idus maji, voluit Agnellus exprimere. Auxit eam erroris occaſionem [e] Rubeus, qui referens ipſa Agnelli verba, immo tabellam, ut ſcribit, ex marmore, loco *die* VIIII. *maji* uſus fuit verbis *die nonarum maji*. In ſuprarelata inſcriptione omnes lineæ ſunt ejuſdem prorſus longitudinis. Puncta poſita ſunt ſupra medietatem literæ ad modum trianguli. Litera A eſt ſic efformata **A**. In tertio verſu ad dictionem BEATV omittitur litera M. quia ſequens dictio incipit ab eadem litera; ſicut pariter in poſtremo verſu ſecunda litera I. BASILII inſervit etiam pro prima litera alterius dictionis IVN. itaut ſenſus ſit OCTIES. POST. CONSVLA-

d Par. I. p. 93.

e Lib. III. p. 162.

SVLATVM. BASILII. IVNIORIS. Idipſum frequentius obſervatur in veteribus chartis ad undecimum uſque ſeculum.

XIII. *A quibus fundata ea baſilica?*

HINC non audiendi, qui Juſtiniani magni imperatoris expenſis fabrefactum templum ſcripſere, & fabulas rebus veris immiſcentes exiſtimarunt ipſum cum commoraretur Ravennæ, quam tamen nunquam vidit, admonitum fuiſſe in ſomnis a ſancto Apollinare, ut in ſui honorem baſilicam conſtrueret, de cujus etiam ædificatione altum ſilentium in libris Procopii Cæſarienſis de Ædificiis Juſtiniani imperatoris. Sed neque audiendi, qui id factum opera Narſetis aſſeruerunt, multoque minus, qui Theodorici regis juſſu excitatum templum affirmarunt. Quare Rubeus „ Urſicinus
„ &c., inquit [a], Julianum Argentarium in ædificationem auguſtiſſimi tem-
„ pli divi Vitalis incumbentem hortatur, ut ad unius patroni civitatis
„ templum alterum adjungeret divo Apollinari, & geminata pietate am-
„ bos Ravennatum divos tutelares honore afficeret. Id cum Juſtiniano
„ Argentarius ſignificaſſet, & Cæſar fuiſſet aſſenſus, ad Claſſem, ubi tem-
„ plum ignobile divo Apollinari extructum erat, majus ac nobilius tem-
„ plum ædificavit. Quod ad hanc diem exſtat, ipſam egregii operis ad-
„ mirabilem antiquitatem præſeferens. Non me latet hoc ab Narſete
„ ædificatum pleroſque ſcribere, ſed Riccobaldo & aliis Juſtiniano per
„ Argentarium, Argentariove ipſi adſcribentibus ego pluribus de cauſſis li-
„ bentius aſſentior, accedente ad hæc vetuſtiſſimo lapide in ipſo templi
„ medio literis ejus ſeculi ſculpto, in quo legitur, Maximianum archie-
„ piſcopum Ravennatem templum illud ab Juliano Argentario mandato
„ Urſicini archiepiſcopi ædificatum conſecraſſe. Blondus omnium ſenten-
„ tia decipitur, qui de illuſtrata Italia ſcribens, id ab Theodorico ædi-
„ ficatum putat... Ejus imago (nempe Urſicini) in teſtudine ſpectatur
„ Claſſenſis templi." Hæc Rubeus.

a *Lib. III. p.* 106.

XIV. *Et monaſterium?*

JOHANNEM autem tertium Ravennatem archiepiſcopum erexiſſe ab anno 575. ad 595. quibus ſedem illam tenuit, cœnobium prope baſilicam ſancti Apollinaris, auctor omni exceptione ſuperior eſt Gregorius Magnus, qui eodem anno 595. Marinianum Johannis ſucceſſorem in archiepiſcopatu Ravennate hortatur, ne ullum damnum patiatur inferri monaſterio ab illius deceſſore conſtructo: *quia vero*, [b] inquit, *dum viveret* (ſupple Johannes) *ſæpius a nobis expetiit, ut ea, quæ in monaſterio illo contulerat, quod juxta eccleſiam ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc eſſe promiſimus, fraternitatem veſtram neceſſario prævidimus adhortandam, ut nihil de his, quæ illic contulit atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui, ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſervari. Hujus igitur monaſterii, & collatarum illic rerum, quia in teſtamento, quod condidit, feciſſe noſcitur mentionem, ſciendum vobis eſt, non ea nos ideo confirmaſſe, quoniam ſupremam ejus ſequimur voluntatem, ſed quia ei hoc, ſicut diximus, viventi promiſimus. Hæc itaque omnia ſic ſollicite fraternitas veſtra implere feſtinet, quatenus & quæ in ſuprascripto monaſterio conſtituit, & a nobis ſunt firmata, ſerventur, & illa, quæ in damnum dari vel fieri per teſtamentum ſuæ decrevit eccleſiæ, nullam, probibente nempe lege, obtineant firmitatem.* Dubitat quidam Rubeus, an hæc Gregorii verba ad Claſſenſe monaſterium ſint referenda; & poſteaquam ſcripſerat Johannem in Claſſenſi baſilica eleganti ſacello, araque dedicata collocaſſe reliquias Marci, Marcelli & Felicalæ, quas ab eodem pontifice acceperat, ſubdit: [c] „ facile autem cognoſci poteſt ſacel-
„ lum & cœnobium hoc ab Johanne archiepiſcopo jam uſque ab Smara-
„ gdi exarchatu cœptum, pontificatu Gregorii abſolutum fuiſſe; an vero
„ illud

b *Lib. VI. Regeſt. epiſt.* I. *edit. Monachor. T. II. p.* 791.

c *L. IV. p.* 188.

Ann. Chr. 926. Romualdi 19. „ illud ſit, quod prope divi Apollinaris multis ditatum vectigalibus ac „ prædiis ædificavit, quæque ab Gregorio pontifice maximo probari cum „ poſtulaſſet, impetrare morte præventus non potuit, incertum eſt. “ Sed Rubei dubitatio collabitur, dum conceptis verbis dicit Gregorius, monaſterium ædificatum a Johanne fuiſſe *juxta eccleſiam ſancti Apollinaris*. Duplex, ſententia noſtra, Johannis ædificatio prope baſilicam ſancti Apollinaris eſt diſtinguenda; conſtructio nimirum ſacelli & aræ ſanctis illis martyribus ex uno baſilicæ latere, quartodecimo ſuæ ordinationis, hoc eſt anno 589. & ex alio ejuſdem baſilicæ latere ante annum 595. conſtructio monaſterii, ut uſui foret, & habitationem præberet inſervientibus cultui præfatæ eccleſiæ. De poſtremo ædificio intelligendus Gregorius; de primo Agnellus, qui hæc de Johanne memoriæ prodidit [a]: *Poſtquam autem obiit hic beatiſſimus Johannes die* XI. *menſe januarii ſepultus eſt in eccleſia beati Apollinaris civitatis Claſſis extra muros in monaſterio ſanctorum Marci, Marcelli & Feliculæ, quod ipſe a fundamentis ædificavit, & teſſellis decoravit, & omnia conſummavit, & ſuper valvas dicti monaſterii verſus metricos invenietis continentes ita:*

a Par. II. p. 192.

Inclyta præfulgent ſanctorum limina templi
Marci, Marcelli, Feliculæque ſimul.
Pontifices hos Roma cœpit, hæc martyr habetur
Horum Gregorius dat papa reliquias;
Quas petit antiſtes meritis animoque Johannes,
Parvula pro ſummis reddere dona parat.
Oraculum ſtatuit tanta virtute repletus,
Cujus ab auſpiciis gratia conſtat opus.
Qui bis ſepteno ſacri diadematis anno
Tractatu vigili, quo regit eccleſiam.
Hanc quoque regentem verendi culminis arcem
Fixit, & eventum traxit ad arbitrium.
Miranda ſubito ſuſpendens arte eacumen
Inflexum reparat parte ab utraque latus.
Additur his meritis felix Smaragdus in ævum,
Cujus in his titulis participatur opus.

Ad hodiernam diem extat a læva parte egredientium a baſilica Claſſenſi ſacellum in eorum Sanctorum honorem. An vero ſub eadem ara, vel ſub alia baſilicæ Claſſenſis repoſita fuerint corpora ſanctorum Macarii, Criſpini, Felicis & Aemilii, quibus ab eodem pontifice maximo Gregorio donatus fuit Johannes, non liquet. Obiter animadvertimus Johannem epiſcopum Ravennatem, qui vixit tempore Gregorii Magni, fuiſſe III. non V. ut contra Mabillonium ſuperius monuimus; Johannes enim V. octavo ſeculo floruit; illud etiam ſuperaddimus longe eos decipi, qui monaſterii Claſſenſis ſancti Apollinaris incolam fuiſſe exiſtimarunt Caſſiodorum jam ab anno 514. Conſulem, quique anno 562. nonageſimum quartum numerabat ætatis ſuæ annum. Is ſcilicet, tempore exſtructionis cœnobii Claſſenſis jam ultimum diem obierat, ut liquido ex dictis fit compertum.

XV. Canonici deputati in ſervitium ejuſdem baſilicæ.

Canonicos in ſervitium eccleſiæ Claſſenſis deputavit Johannes III. vel Marinianus, aut ſucceſſores Ravennates archiepiſcopi, cum ſcribat Rubeus, [b] „ canonicis ſacerdotibus communitatem vitæ minime ſervan„ tibus fuiſſe baſilicam addictam, “ antequam ad monachorum inſtitutionem & diſciplinam redigeretur; & pluribus ſeculis ante Rubeum, canonicus

b Lib. IV. p. 224.

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 12.

nicus anonymus auctor decimi ſeculi in vita beati Probi, quæ extat in Spicilegio Ravennatis hiſtoriæ apud Muratorium, de Sergio archiepiſcopo Ravennate loquens habeat: [a] *Hic tandem in beati Apollinaris eccleſia monachorum ordinem, quæ canonicorum prius conſtabat, cum cœnobitarum officinis ſtatuit, multaque ibidem prædia cum utriuſque ſexus familiis reliquit*. Hinc, ut oſtendit [b] Bacchinius, minime de monaſterio ſancti Apollinaris in Claſſe intelligendus eſt Agnellus, cum verba faciens de Reparato monacho, inde abbate, tum archiepiſcopo Ravennate ait: [c] *De monaſterio ſancti Apollenaris quæſitus eſt hic Ravennæ non longe a poſterula Ovilionis in loco, qui vocatur Moneta-publica: exinde abba fuit*; neque cum idipſum aſſeruit de Gratioſo altero Ravennate archiepiſcopo dicens: [d] *Ex monaſterio beati Apollenaris abba fuit, quod eſt fundatum non longe ab eccleſia ſanctæ Redemptricis Crucis ad Monetam-veterem, unde ſanctiſſimus Reparatus fuit*. Ex hoc poſtremo Agnelli loco conſtat Reparatum & Gratioſum fuiſſe abbates ſancti Apollinaris *in Veclo* ad Ravennæ mœnia, ubi & ſanctæ Crucis & ſancti Apollinaris proſtabant eccleſiæ, non autem abbates ſancti Apollinaris in Claſſe, cujus cœnobium nondum incolebant monachi.

XVI. Quando introducti monachi?

QUARE in Claſſenſi monaſterio ſtatuti non fuere a ſui ædificatione cœnobitæ, ut errore docuit Antonius Yepeſius, qui eos introductos a Mariniano archiepiſcopo circa annum 595. ſcripſit, ſed poſt plures annos. Agnellus reducit ad tempora Ravennatis antiſtitis Sergii, aſſerens de illo: [e] *ædificavit iſte cellam beati Apollenaris de parte virorum, ubi & monachos ſtatuit, & reliquit ibidem multas poſſeſſiones*. Similia, ut mox diximus, protulit canonicus ſeculi decimi. Id ſub Stephano II. papa factum fuiſſe vult [f] Rubeus; alii ſub Zacharia, qui Romanus pontifex inſuper, teſte Agnello [g], *in eccleſia beati Apollenaris miſſam celebravit, & endothim*, hoc eſt velum, quo altaris pars anterior cooperiebatur, *ex blatta alithena cum margaritis mirifice ornatam obtulit, & ſuum nomen ibidem exaratum eſt*. Blondus monachos invectos aſſerit ſub Gregorio III. Nos id contigiſſe ſaltem ſub Gregorio III. & forte ſub II. ac conſequenter paullo ante tempora Sergii archipræſulis Ravennatis (cui ideo monachorum Claſſenſium credimus tributam introductionem, quod poſtremam forſan operi manum dederit) evinci poſſe opinamur ex ſequenti Johannis V. Sergii immediati prædeceſſoris lapide, qui modo cernitur ſupra primum ordine egredientibus e templo inter ſarcophaga dexteræ navis ejuſdem Claſſenſis baſilicæ. Marmor præfert annum DCC.XXXI. & inſculptum fuit ad perennandam donationem, quam idem Johannes fecit eo anno collegio monachorum ſancti Apollinaris. Hujus donationis primas lineas tantum attulit [h] Rubeus; integram autem exſcripſere [i] Fabrius & Franciſcus Blanchinius in præfatione ad vitas Romanorum pontificum Anaſtaſii bibliothecarii a Muratorio editas, ſed nonnullis erroribus reſperſam, quippe eorum tempore in ſublimi & obſcuro loco ſita erat inſcriptio; verum marmore in commodiorem locum & ad oculos legentium, ſupra ſarcophagum nimirum ejuſdem Johannis, translato anno 1721. quo domnus Caſimirus Galaminius abbas Claſſenſis monaſterii baſilicam reſtauravit & ornavit, inſcriptio denuo producta fuit [k] a noſtro domno Angelo Calogierà, cujus beneficio plures emendantur errores Blanchinianæ editionis. Rem gratam lectoribus facturos nos exiſtimamus, ſi iterum, rarioribus factis diariis litteratorum, in quibus legitur, poſtquam illam viſu pluries conſuluimus, ipſorum etiam oculis heic loci ſubjiciamus; quæ eſt hujuſmodi.

a *Script. rer. Italicar. T. I. P. II. p.* 554.
b *Par. II. pag.* 227.
c *Ibid. p.* 293.
d *Ibid. p.* 450.
e *Par. II. p.* 431.
f *Lib. IV. p.* 224.
g *Par. II. p.* 422.
h *Lib. IV. p.* 219.
i *Memorie ſacre di Ravenna p.* 115.
k *T. II. Par. I. Giornale de' Letter. di Europa. pag.* 56.

† IN

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19.

† IN NOMINE PATRIS. ET FILII. ET SPIRITVS SANCTI. IMPERANTI BVS. PIISSIMIS DOMINIS NOSTRIS LEONE ET CONSTANTINO A DEO CORONATIS. PACIFICIS. MAGNIS IMPERATORIBVS. LEONE QVIDEM CLEMENTISSIMO. IMPERII. ANNO XV. CONSTANTINO VERO A DEO CORONATO. IMPERII. ANNO XI. GVVERNANTEM ITALIA DOMINO EV TYCHIO EXCELLENTISSIMO. PATRICIO. ET EXARCHA. IIII. KALENDAS. FE BRVARIAS INDICTIONE. XIIII. HIC TITVLVS MONSTRAT. OPVS LAVDA VILE FACTVM. QVOD PIO CONSILIO. CONCEPIT MENTE. PRAESVL. IO HANNES ALMVS PONTIFEX. IVNIOR IN NOMINE QVINTVS. QVI CVRA PERVIGILI AETERNI PREMIA REGNI. FIDVS VT POSSIDEAT. AEGENO RVM AGMINA PRAECANT. LIMINIBVS SACRIS. HOC SIBI MONVMEN TVM LOCAVIT. APOLLENARI SANCTO COMMENDANS PVLVEREA MEM BRA. QVAE SVRRECTVRA CREDIT. CARNIS RESVMTO VIGORE. CON TVLIT ET DONVM QVOD SERVIS DOMINI PROSIT. QVI LAVDES AD SIDVAS MARTYRI SANCTO LIBANT. FVNDVM GAMMILLARIA. CASALI BVS. VNDIQVE VALATVM. CVM SVIS TERMINIBVS SICVT TEXTVS DONATIONIS DESIGNAT. APTVM SERVIS DOMINI RAVENNATI TERRI TORIO SITVM. FERTILEM FECVNDVM IGNIS. AD VSVM LIGNAMEN. ET SVES ET QVOD PABVLENT. SILVARVM GLANDIFERA POMA. DANS SAN CTAE ECCLESIAE. COMMVTATA AD VICEM LOCA. FVNDVM TREGIN TVLA. FAVENTINO. TERRITORIO CONSTITVTO. ATQVE. FVNDVM PIT TVLIS CORNILIENSI. TERRITORIO. REIACENTEM. SIMVLQVE ARGENTI QVATERDENA PVNDERA MVNDVM. QVOD SIBI LEGITIME GENITORVM CONTVLIT IVRA. VT SIT INLIVATVM. NEC REVOCETVR VMQVAM. QVOD VHIC COLLEGIO MONACHORVM STIPENDIIS AD VICEM CESSIT. EX CVIVS REDITIBVS PRAEPARENTVR AFFAVILES DAPES. HIS QVI EIVS NOMINI ANNVAE COLVERINT DIEM. QVO IVSSO DOMINANTIS MIGRAVERIT. AD CAELESTIA REGNA. HOC QVORAM CONCILIO STA TVIT ATQVE FIRMAVIT. VT SI QVIS SVCCESSOR SEDIS ECCLESIEQVE. ACTOR. VEL ABBA PREPOSITVS. HVIVS VENERAVILIS TEMPLI. PRAE NOMINATVM. FVNDVM GAMMILLARIA. EX PARTEM VEL TOTVM PER QVOVIS INGENIO AB VSVM SERVORVM. DOMINI. HIC DESERVIEN TIVM ALIENARE PRAESVMPSERIT. VEL COMMVTARE AVT PER EN FYTEVSEOS CHARTVLA LARGIRE. AETERNAM CONDEMATIONEM. SV STINEAT CVM TRADITORE IVDA. ET HIS QVI PETIERIT. ET QVI LARGIRE TEMTAVERIT. CONSTRICTVS ANATHEMATIS VINCVLIS. SAN CTORVM. TRECENTORVM. DECEM. ET OCTO PATRVM †

Notæ

Notæ chronicæ hujuſce inſcriptionis apprime conveniunt anno 731. integro vicennio antequam cathedram Ravennatem conſcenderet Sergius. Johannes ergo, non Sergius, monachos ad cultum Claſſenſis baſilicæ evocavit; niſi, ad conciliandam marmoris cum Agnello ceteriſque hiſtoricis auctoritatem, velimus dicere id animo, dum in vivis ageret, deſignaſſe Johannem poſt obitum ſuum exequendum, ſucceſſoremque ipſius Sergium vota prædeceſſoris ſancte adimpleſſe.

XVII. Quinam fuerint primi abbates?

QUISNAM fuerit primus Claſſenſis monaſterii abbas, incompertum; latent & nomina ſucceſſorum uſque ad Romualdi tempora, ſi Dominicus & Urſus levita excipiantur. De Dominico abbate ad annum 782. mentio fit in ampliſſimo privilegio, quod eo anno ipſi & monaſterio Claſſenſi conceſſit Adrianus papa I. quo confirmat omnia cœnobii bona, eo onere appoſito, ut ſingulis diebus monachi in ſacra miſſarum actione memoriam ejus faciant, & in matutinis officiis tercenties *kyrie eleiſon* pro ipſo decantent. *Data kalendis novembris per manum Anaſtaſii ſcriniarii regnante Domino Deo & ſalvatore Jeſu Chriſto cum Deo Patre omnipotenti, & Spiritu Sancto per infinita ſecula. Anno Deo propitio pontificatus Domini in apoſtolica ſede undecimo indictione ſexta.* Obſervandum nullam fieri imperatorum Græcorum mentionem, & indictionem ſextam auſpicatam fuiſſe a menſe ſeptembri. Integrum diploma in Appendice proferimus. Alterius abbatis Claſſenſis Urſi levitæ, tempore Dominici Ublatella, qui creatus fuit archiepiſcopus Ravennas anno 889. extabat tempore Fortunii[a] monumentum ſuper aram intemeratæ virgini Dei genitrici Mariæ dicatam in medio baſilicæ cubo marmoreo exornatam columniſque porphyreticis ſubnixam, in qua ſic legebatur:

[a] *Par. II. pag.* 14.

VRSVS. LEVITA. ET. ABBAS. HVIVS. REGVLARIS. MONASTERII
IN. NOMINE. DEI. ET. SANCTAE. MARIAE. FIERI. PRAECEPIT
QVI. LEGITIS. DEI. MISERICORDIAM. PRO. EO. EXORATE.

An etiam Petrus presbyter, qui temporibus Valerii archiepiſcopi circa finem octavi, & noni ſeculi initium floruit, aramque ornavit ſancto Eleuchadio ſacram, abbas ſancti Apollinaris Claſſenſis fuerit, ceteris definiendum relinquimus. Legitur adhuc in arcu ciborii, quod eſt ſupra altare ejuſdem ſancti archiepiſcopi, ſequens memoria.

AD HONOREM DNI. N. IHV. XPI. ET SCI ELEVCHADII
SVB TEMP. DOM. VALERII ARCHIEP. EGO PETRVS PRESB.
FECIT. †

XVIII. Religio erga corpus ſancti Apollinaris.

SED jam baſilicæ Claſſenſis deſcriptionem proſequamur. Ipſius meminit Venantius Fortunatus, qui circa medietatem ſexti ſeculi Ravennæ bonis literis imbuebatur; de illa enim canit:

Rurſus Apollinaris pretioſi limina lambe
Fuſus humi ſupplex...

Tanta erga ſanctum martyris Apollinaris corpus erat religio, ut temporibus Gregorii Magni ſollemnia in negotiis maximi momenti in ejus eccleſia ſupra ſacrum pignus præſtarentur juramenta. Maximus epiſcopus Salonitanus ſacramento ibi diluit ſibi impoſitas calumnias juxta ejuſdem

 pon-

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19.

pontificis [a] præceptum. Scribens pariter Gregorius Caſtorio notario imperavit, ut teſtes examinaret ad ſepulcrum ſancti archiepiſcopi: [b] *Et veniant*, inquit, *ante corpus ſancti Apollinaris, & tacto ejus ſepulcro jurent, quæ conſuetudo ante Johannis epiſcopi tempora fuerit.* De ea re agit et [c] Rubeus. Præterea in ſacris inaugurationibus epiſcoporum comprovincialium & abbatum ea lex erat, ut jurarent ſe ad ſeſta ſanctorum Apollinaris & Vitalis quotannis venturos concelebranda cum archiepiſcopo Ravennate, quod & præſtitum fuit poſterioribus ſeculis; ſicuti etiam quolibet anno celebrari conſueverat die ſancto martyri ſacra *ſollemnis proceſſio* a Ravennate eccleſiæ archiepiſcopo *cum venerabili & glorioſa epiſcoporum & cardinalium caterva, & multigena cleri populique frequentatione*, teſte auctore, qui ſcripſit de inventione corporis beati Apollinaris, a Muratorio [d] edito.

a Lib. IX. epiſt. 79.

b Lib. VI. epiſt. 61.

c Lib. IV. pag. 193.

d T. I. P. II. p. 539.

XIX. Reſtaurata baſilica Claſſenſis a Leone papa III.

BASILICAM hanc vetuſtate collabentem reparavit & ornavit Leo papa III. anno 805. ut auctor eſt Anaſtaſius, cujus verba hic exſcribere non pigebit: [e] *Baſilica vero beati Apollinaris martyris atque ponsificis, quæ fundata eſt juxta civitatem Ravennam, cujus trabes præ nimia vetuſtate de annorum curriculis, & olisanis temporibus nimis emarcuerant, jamque pene ruisuræ in tempore illo erant, idem venerabilis pater divinitus inſpiratus miſit illuc, & per ſolertiſſimam & providam curam ſuam omnia ſarta tecta ipſius eccleſiæ, ſimul cum quadriporticis ſuis noviter & firmiter reſtauravit, & in meliorem reduxit ſtatum. Super altare vero ipſius ſacræ eccleſiæ ad honorem omnipotensis Dei & beati Petri apoſtoli, de cujus donis & datis fecit veſtem ſericam roſatam habentem in medio crucem de chryſoclavo cum orbiculis, & rotas ſericas habentes hiſtorias annunciationis, ſeu natalis Domini noſtri Jeſu Chriſti, atque paſſionem & reſurrectionem, nec non & in cœlis aſcenſionem, atque pentecoſten ornatas in circuitu ſimili modo, ſicut & veſtem de chryſoclavo. Sed & caniſtrum ex argento puriſſimo inibi fecit cum catenulis ſuis, penſansem libras quindecim.* Et [f] Agnellus, qui tunc vivebat: *Eo namque tempore Leo Romanæ baſilicæ & urbis antiſtes miſit cubicularium ſuum, nomine Chryſaphium, & reliquos cæmentarios, reſtauravit tecta beasi Apollinaris. Omnia ex trabibus & laquearibus abiegnis, & omnia illius martyris tegumenta uno cum ſuo diſpendio. Omnes ſuburbanæ civitates veniebant, omnia docaria, & ſubtegulata & omnia ligna abiegna & quæ neceſſaria erant, Ravennenſes cives volventes in angaria cum finibus & ingemas cetera. Cæmensariique ordinabant trabes ſuper parieses, & perfecta ſunt omnia, ſolaque Hypocauſtos hic pontifex infringere præcepit.*

e In vita Leonis III.

f P. II. p. 466.

XX. Archiepiſcopi in ea tumulati.

PRAETER ſacrum corpus beati martyris Apollinaris in ea baſilica quieſcens, de quo alibi enucleatius inſtituemus ſermonem, & illud Johannis III. cœnobii conditoris, de quo multa ſuperius diximus, in eadem ſepulturam ſibi elegerunt plures archiepiſcopi Ravennates, quorum catalogum aliquanto fuſiore calamo heic ex Agnello, ex ejus continuatore & ex Rubeo, ſimul etiam ex ſarcophagis in baſilica Claſſenſi ad hanc diem exiſtentibus ſubjicere placet ad illuſtrationem templi olim & etiamnum in tota Iralia celeberrimi.

Marinianus.

Marinianus defunctus anno 604. juxta Bacchinium, cujus chronologiam tam in iſto, quam in ſequentibus archiepiſcopis, potius quam illam Rubei, malumus ſequi, *ſepultus eſt*, ait [g] Agnellus, *in ardica beati Apollinaris extra muros Claſſis, cum multis lamentationibus, & eſt ibi epitaphium exaratum ita:*

g Par. II. p. 206.

San-

ANN. CHR. 926.
ROMUALDI 19.

Sanctificus ſemper monitis memorande ſacerdos
Hoc poſitus tumulo, Mariniane, jaces.
Corpore defunctus, tamen eſt tua fama ſuperſtes,
Artus obit terris, lux ſua facta tenet.
Mœnibus his veniens Romana antiſtes ab urbe,
Tutata eſt precibus ſancta Ravenna tuis.
Cuncta ſalutifero diſponens tempora ſecla
Te pius in populo Chriſte rogante dedit.
Quod tamen his templis meruiſti ſumere buſta,
Te placuiſſe Deo tanta ſepulcra probant.
Utque vices Chriſti geſſiſti rite ſacerdos
Iſtius inque locis ſit tibi ſancta quies.

Ardicæ nomine, ut aliqua de hac voce moneamus, intelligit Agnellus quadriporticus baſilicæ Claſſenſi adhærentes, de quibus mentionem feciſſe in Leone III. etiam Anaſtaſium bibliothecarium mox vidimus; hujuſque ſententiæ fuit etiam Bacchinius. Quæ vox fugiit Cangium, æque ac doctiſſimos ejus Gloſſarii onomaſtici ſupplementi auctores, qui legendum exiſtimant in Agnello *Adyta*. Quamvis enim epiſcopis a communi more recedere liceret, quorum proinde aliquos legimus intra baſilicæ ſepta, & ad altare ipſum ſepulcrum ſibi ſtatuiſſe, novimus tamen eorum plures vel in aliquo ex circumpoſitis ſacellis, vel in quadriporticibus locatos fuiſſe. Johannes, qui circa Gregorii Magni tempora monaſterium, hoc eſt ſacellum ſanctorum Marci, Marcelli & Feliculæ ædificavit, in eo tumumulatus fuit, ceteri in ardica, hoc eſt in porticu exteriorem undique partem eccleſiæ ambiente. Hinc intelligimus, cur idem Agnellus in Johanne Angelopte *Opilionem* ſcribat [a] *ſepultum fuiſſe ex parte mulierum*; alios autem *ex parte virorum*. Alii nimirum ſepeliebantur in porticibus adhærentibus ei eccleſiæ lateri, ubi ſtabant mulieres; alii ubi ſtabant viri. Specimen veterum ardicarum cernitur in divi Marci Venetiarum baſilica; alia etiam ſpecies ardicarum conſpicitur in eccleſia divo Franciſco ſacra, quam condidit Sigiſmundus Malateſta in urbe Ariminenſi. Sed de hac re conſulendi Muratorius [b] Diſſertatione XVIII. ad Ciampinium, & [c] Bacchinius in obſervationibus ad Agnellum.

a *Par. I. pag.* 266.
b *T. I. Anecdotor. pag.* 185.
c *Par. I. pag.* 297.

Johannes IV. & V.

In eadem ardica Claſſenſi tumulati fuere Johannes IV. & [d] Johannes V. ille quidem fato functus anno 610. iſte vero anno 629. vel 630. Mavult putare Rubeus [e] *Johannes illos, qui ſibi nullo medio ſucceſſere*, ut ſcribit Agnellus, unum fuiſſe, quartum hoc nomine, qui obierit anno 630. Sed Bacchinius [f] duplicem Johannem ab Agnello admiſſum poſt Marinianum retinendum eſſe probat; Johannem vero, qui obiit anno 752. & anno 731. liberalem ſe oſtendit erga monachos Claſſenſes, revera fuiſſe VI. ideo autem nominatum V. quia per ea tempora illa erat Ravennatum ſententia Johannem I. qui ante Petrum Chryſologum ſedit, & Johannem II. Angeloptis cognomine decoratum, qui Attilæ Italiam invadenti occurrit, & cum Theodorico rerum potito convixit, unum tantum ejuſdem ſedis Ravennatis fuiſſe epiſcopum. Ipſis proinde diſtinguebantur Johannes illi duo, qui Mariniano ſucceſſere; alias Johannes Claſſenſium monachorum benefactor non V. ſed IV. fuiſſet. „ Ob hæc, „ proſequitur Bacchinius, ab Agnelli ſententia de duobus epiſcopis ejuſ„ dem nominis minime recedendum cenſui, cum maxime viderem gra„ tis a Rubeo, & ſine teſtibus Johannem alterum additum poſt Gratioſi „ epiſcopi ſedem, & ſuſpicarer id actum, quod ex ſequentium ponti„ ficum

d *Agnell. P. II. p.* 227. 235.
e *Lib. IV. p.* 220.
f *In notis ad Agnellum pag.* 415.

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19. „ ficum Ravennatum ſerie, & eorum, qui Johannis nomine vocati ſunt, „ numeris in publicis documentis additis, viderit Rubeus, Johanne hoc- „ ce quinti numero diſtincto, unum ad ſeriem continuandam neceſſarium „ defuiſſe. Hic itaque Johannes ejus nominis VI. eſt, licet V. dictus ſit; „ VII. qui Gratioſum præceſſit; VIII. qui poſt Deusdedit Georgii ſucceſ- „ ſorem ſedit. “ Hucuſque Bacchinius, & ex ipſo nos ad diſtinguendos duos ejuſdem nominis archiepiſcopos, qui in eadem ardica collocati fuere.

Bonus. Bonus antiſtes, qui in pace quievit anno 642. *ſepultus eſt*, ait idem [a] Agnellus, *in baſilica ſancti Apollinaris ſacerdotis & martyris in Claſſe.*

Maurus. In vita Mauri, qui Bono ſucceſſit, cujus obitus refertur a Rubeo ad annum 672. & a Bacchinio ad annum 671. hæc ſcribit memoratus [b] Agnellus. *Sepultus eſt in ardica beati Apollinaris. Miræ ſepulturæ ibi fuit lapis porphyreticus ante prædictam arcam, pretioſiſſimus & valde lucidiſſimus in modum vitri, & apertis januis, quæ reſpiciunt ad eccleſiam beati Severi, qui intuiſſet illum lapidem, ſicuti in ſpeculum, tam homines, quamque animalia, ſive volatilia, vel qualeſcumque res inde tranſiſſent, quaſi ænigma in ſpeculum videre potuiſſet. Sed pene annos* XII. *tempore Petronacis pontificis, Lotharius auguſtus tollere juſſit, & in capſam ligneam ſuper lanam incluſit, & Franciam deportavit, & ſuper altarium ſancti Sebaſtiani, menſa ut eſſet, poſuit. Præceptum mihi a pontifice fuit, ut ego illuc iſſem, ne cæmentarii incaute agendo frangeretur; ſed corde dolore pleno in partem aliam ſeceſſi.* Tum enarrat translationem corporis ſancti Apollinaris factam ab eodem Mauro, dicens: [c] *Iſte, corpus beati Apollinaris, qui dudum in ardica ipſius conditum a Maximiano præſule cum Juliano Argentario fuit, exinde tulit, & in medio templi collocavit, & ipſius martyris hiſtoriam laminis argenteis infixit. Epitaphium vero deſuper invenietis ſcriptum continens ita:*

Prima fides noſtriſque pater promiſerat olim
Perſpiciendum oculis, & legis voce vocandum
Chriſtum concrebrans, Chriſtum ſonat, omnia Chriſtum.
O nomen prædulce Mauri pontificis lux & decus &c.

Et ante ipſam arcam invenies in pavimento teſſellis exaratum continentem ita. Hic requieſcit in pace Maurus archiepiſcopus, qui vixit annos plurimos (forte *plus minus*) LXVII. *qui tempore domini Conſtantini imperatoris liberavit eccleſiam ſuam de jugo Romanorum ſervitutis.* Ex ſuperioribus hujus auctoris verbis intelligimus ſancti martyris Apollinaris corpus depoſitum fuiſſe anno 549. in ardicam, non in baſilicam a Maximiano, cum poſt centum circiter annos dicatur ex ardica delatum in templum a Mauro. Inſcriptio itaque, quam ſuperius attulimus, quæque refert per virum beatum Maximianum epiſcopum translatam fuiſſe, & introductam arcam beati Apollinaris in baſilicam, lato modo debet explicari; nempe prope baſilicam, ex loco ſcilicet obſcuro, ubi antea jacebat.

Reparatus. Juxta eumdem archiepiſcoporum Ravennatum vitarum collectorem Agnellum, Reparatus, qui deceſſit, ſententia Rubei & Bacchinii, anno 667. [d] *ſepultus eſt in eccleſia beati Apollinaris, epitaphium ipſius deletum eſt.* Addit [e] Rubeus: „ Hujus imago atque Conſtantini cæſaris librum „ eorum privilegiorum (liberationis nimirum a dominatu Romani pon- „ tificis) Reparato porrigentis in Apollinarii templi Claſſenſis teſtudine „ vermiculato opere conſpicitur; “ & Agnellus; [f] *juſſit*, inquit, Reparatus ſcilicet, *ut eorum*, nempe Conſtantini majoris fratris Heraclii & Tiberii,

a Par. II. p. 267.
b Ibid. p. 277.
c Ibid. pag. 278.
d Par. II. p. 299.
e Lib. IV. p. 208.
f P. II. pag. 294.

Tiberii, *effigies & ſuam in tribunali cameris beati Apollenaris depingi, & variis teſſelis decorari, ac ſubter pedibus eorum binos verſus metricos deſcribi continentes ita:*

Is igitur ſocius meritis Reparatus ut eſſet
Aula novos habitus fecit flagrare per ævum.

& ſuper caput imperatoris invenies ita: Conſtantinus major imperator Heraclii & Tiberii .... imperator.

Theodorus

Reparati ſucceſſor Theodorus, defunctus anno 691. [a] *cum multa alacritate ſacerdotum & omnium gratulatione humo ſubmerſus eſt, in ardica beati Apollenaris ſubtus jacet, epitaphium vero ejus clare legere non potui*, ait Agnellus; & Rubeus [b] refert hæc de eo ſcribi in vitis archiepiſcoporum Ravennatum: „ *Obiit hic nequiſſimus præſul maxima ſacerdotum lætitia, qui clerum totum ſuffocans devoravit* XIIII. *kalendas Februarii, elatus a quatuor clericis, & humi in porticu divi Apollinaris ſubmerſus eſt*. Ejus e marmore ſepulcrum in divæ Mariæ Urani, ubi „ monachi Camaldulenſes incolunt, prope mœnia Brittonorii viſitur his „ inſcriptis literis. *Hic requieſcit V. B. Theodorus archiepiſcopus*. “ Sed poſt Rubei tempora, anno nimirum 1721. relatum fuit ex Urani abbatia ad baſilicam Claſſenſem Theodori ſarcophagum, & repoſitum ad dexteram navem ipſius eccleſiæ primum ordine ingredientibus, ubi antiquis characteribus legitur:

a P. II. pag. 320.

b Lib. IV. p. 211.

HIC. REQVIESCIT. IN. PACE. THEODORVS. V. B. ARCHIEPISCOPVS. †

Atque ad Theodori orthodoxiam vindicandam contra ſchiſmatici Agnelli verba ſequens elogium poſuere Claſſenſes monachi ipſo anno 1721.

D. O. M.

SEPVLCRVM. THEODORI. DEO. AMABILIS. REVERENDISSIMI. AC. BEA
TISSIMI. RAVENNAE. ARCHIEPISCOPI. QVI. RAVENNATEM. ET ROMA
NAM. ECCLESIAM. EXTINCTO. SCHISMATE. RECONCILIAVIT. CVIVS.
CORPVS. A. SCHISMATICA. CLERI. RABIE. IN. ARDICAM. PROIECTVM.
ATQVE. SVBMERSVM. CATHOLICA. PIETAS. IN. TEMPLO. HONORIFI
CENTIVS. COLLOCAVIT. ET. EXVLANTEM. PROPE. BRITTONORIVM.
TVMVLVM. MON. VRANENSES. IN. SVO. LOCO. REPOSS. A. M. DCC. XXI.

Damianus

Succeſſit Theodoro Damianus defunctus anno 708. *epitaphium invenietis*, inquit [c] Agnellus, *ſuper ſepulcrum ejus continentem ita:*

c Par. II. p. 349.

Sanctificis ſemper meritis memorande ſacerdos
Hoc poſitus tumulo tu Damiane jaces.
. . . .
. . . .
Dalmatiæ veniens antiſtes beatus a rure &c.

ut ſupra in epitaphio Mariniani. *Hæc infra eccleſiam beati Apollenaris ſcripta ſuper ſepulcrum ipſius invenimus*. Rubeus [d] habet: „ Sepultus in „ divi Apollinaris Claſſenſis, ab ara ſanctæ Feliculæ haud procul. “ Extat adhuc in eadem baſilica hæc brevis inſcriptio:

d Lib. IV. p. 212.

D. N.

ANN. CHR. 916. ROMUALDI 19.

DN. DAMIANVS. ARCHIEPISCOPVS. FECIT.

ad antiquam nimirum lapideam cathedram in duas partes modo ſectam, & locatam in fronte ſedilium ex marmore, quæ ſunt diſpoſita circum altare majus.

Felix. a Par. II. p. 378. Felix, qui in cathedra Ravennate ſuffectus fuit Damiano, & defunctus anno 716. *ſepultus eſt in eccleſia beati Apollinaris*, verba ſunt [a] Agnelli, *non longe a monaſterio ſanctæ Feliculæ, epitaphiumque ipſius invenietis continentem ita:*

Inter almas laudes virtutumque triumphos,
Quibus coronantur præſules digni Deo,
Summæ patientiæ Felix amator fuit &c.

Perdurat etiamnum ſarcophagum ſancti archiepiſcopi, quod olim inſervierat Gentilium cadaveribus humandis, & eſt primum navis ſiniſtræ ab ingreſſu eccleſiæ. Rudibus characteribus inſculpta ſunt ſuper ipſum hæc verba.

† HIC. TVMVLVS. CLAVSVM. SERVAT DOMNI FELICIS SANCTISSIMI AC TERBEATISSIMI ARCHIEPISCOPI.

b Lib. IV. p. 216. De Felice hæc [b] Rubeus: „ Tandem VII. kalendas decembris ex hoc „ lacrymabili hoſpitio cœleſtem in patriam profectus eſt, in numerumque ſanctorum aſcitus, & in divi Apollinaris Claſſenſis ſepulcro ex „ marmore ab ara divæ Feliculæ haud procul compoſitus. Id nunc ſe„ pulcrum templum ingredientibus læva ſecundum parietem eodem in „ templo conſpicitur his inſcriptis literis: HIC TVMVLVS &c. " Sanctiſſimi archiepiſcopi Felicis plumbeum ſigillum nobis communicavit noſtri amantiſſimus, in hiſtoria medii ævi ac in re nummaria verſatiſſimus Johannes Brunatius, quod ipſius aſſenſu heic primum exhibemus.

nempe FELICIS. SERVI. SANCTI. APOLLENARIS †

Johannes VI. c Par. II. p. 414. Felici ſubrogatus fuit Johannes VI. communiter dictus V. multis nominibus de baſilica & de cœnobio Claſſenſi meritus. *Mortuus & ſepultus*, ſcribente [c] Agnello, *in baſilica beati Apollenaris* circa annum 752. Conſpicitur etiam hodie, ſub marmore donarionis ſuprarelatæ, urna ipſius ſepulcralis, poſtrema ordine ab ingreſſu baſilicæ ad parietem lævum templi cum hac epigraphe:

HIC TVMV	IOHANNIS
LVS. CLAVSVM	S ✠ CISSIMI
SERVAT. COR	AC ✠ TER ✠
PVS ✠ DN.	BEATISS ARCH EP

Mutila

Mutila eſt in Agnello ſucceſſoris Sergii vita, qui juxta Bacchinium deceſſit circa annum 770. Rubeus, [a] poſtquam Sergium laudavit, quod „ in ea parte templi divi Apollinaris Claſſenſis, in qua viri dum ade- „ rant, ſacris commorari conſueverant, ædificaverit locum, cui cellæ no- „ men fuit, multaque illi ad uſum ſacerdotum, qui rem divinam face- „ rent, prædia fuerit elargitus, “ quod & in Agnello [b] habetur; in eadem baſilica ad ſepulturam datum ſcribit. Illud minime ſilendum, quod a tempore Sergii, & deinceps tempore Valerii archiepiſcoporum Ravennatum canonici divina perſolvebant officia in eccleſia monachorum ſancti Apollinaris, & monachi ſancti Apollinaris viciſſim in ſacra æde ſanctorum Probi & Eleuchadii. Id teſtatum reliquit auctor canonicus x. ſeculi a Muratorio editus [c] in vita beati Probi, & clarius Petrum archiepiſcopum, quem quartum appellat, ſcribit monuiſſe abbatem & monachos ſancti Apollinaris, [d] *ut ſanctorum Eleuchadii & Probi eccleſiis ſtatuta inferrent officia temporibus ſingulis*.

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19.

Sergius.

a Lib. V. pag. 227.

b Par. II. p. 431.

c Script. rer. Ital. T. I. Par. II. pag. 554.

d Ibid. p. 555.

Leonis archiepiſcopi nullus refert depoſitionis locum. Johannes VII. alias VI. qui „ divi Apollinaris in Claſſe, teſte Rubeo, aram maxi- „ mam ex argento atque auro teſtudine pyramidis inſtar ornavit, & „ cruces metallicas ingentes illi dono dedit, “ *ſepultus eſt*, verba [e] Agnelli, *in baſilica beati Apollenaris confeſſoris. Epitaphium ſuper ſepulcrum ejus invenietis exaratum*. Obiit is anno 786. & locum fecit Gratioſo, qui defunctus circa annum 794. [f] *ſepultus eſt in eccleſia beati Apollenaris ſacerdotis & martyris Chriſti in civitate Claſſis*, ait Agnellus; & „ ſepulcrum illius, ſequitur [g] Rubeus, in eodem templo dex- „ tera nunc viſitur templum ingredientibus, in quo hæ ſunt inciſæ „ literæ: HIC. TVMVLVS. CLAVSVM. SERVAT. CORPVS. DOMINI. GRA- „ TIOSI. SANCTISSIMI. AC TER. BEATISSIMI. ARCHIEPISCOPI. Sic vero characteres ad ejus ſarcophagum ſunt diſpoſiti.

Johannes VIII. & Gratioſus.

e Par. II. p. 448.

f Ibid. p. 459.

g Lib. V. p. 231.

† HIC TVMV	GRATIOSI
LVS CLAV	SCISSIMI
SVM	AC TER
SERVAT	BEATISSI
CORPVS	MI.ARCHIE
DN.	PISCOPI.

Deeſt vita Valerii in Agnello a Bacchinio edito; hæc vero de eo memoriæ prodidit [h] Rubeus: „ Nactus Pipinum religioni chriſtianæ ad- „ dictiſſimum, divinum cultum plurimum inſtauravit, templaque orna- „ vit, ut monumenta teſtantur in divi Apollinaris Claſſenſis, præſertim „ ad gradus marmoreos aræ maximæ, & ara divo Eleochadio archie- „ piſcopo ad ſiniſtram juxta ſacram turrim dicata, Petro ſacerdote rem „ potiſſimum juvante. “ Superius brevem inſcriptionem attulimus. Obiit ad annum circiter 809. Valerius, & „ in Claſſenſi divi Apollinaris æde „ ſepulturæ traditus eſt, ſed anno 1222. [i] Divi Valerii archiepiſcopi „ oſſa ex æde Claſſenſi a Simeone itidem archiepiſcopo ſolemni indicta „ epiſcoporum ſupplicatione in Urſianam fuere tranſlata. “

Valerius.

h Lib. V. p. 235.

i Lib. VI. p. 386.

Succeſſit Martinus, inde Petronax, tum Georgius, cui poſt annum „ 841. mortuo, nulla honoris ſignificatione, nullis ſacerdotibus comi-

Georgius.

„ tan-

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19.

„ tantibus, nulla funeris pompa ſepulturæ locus in divi Apollinaris „ Claſſenſis datus eſt, “ teſte Rubeo.

Johannes VIII.

De invaſione Claſsenſis baſilicæ ſub Deusdedit, qui Georgio ſuffectus fuit, & ſub Johanne VIII. plura dicemus anno ſequenti. Illud tantum de Johanne addimus, quod habet [a] anonymus in hiſtoria de inventione corporis beati Apollinaris martyris in Spicilegio Ravennatis hiſtoriæ apud Muratorium. *In aurea*, inquit, *tabula*, *quam Claſſenſi cœnobio contulit*, *& loco ciborii argentei*, *quod prædictæ gentis* (ex Hiſtria nimirum) *perfidia inde rapuerat*, *collocavit*, *talia ſcripta reliquit*.

Ex opibus venerande tuis hæc offero præſul
Claſſenſi templo, quo tua membra jacent.

Et auctor hiſtoriæ translationis beati Apollinaris apud eumdem [b] Muratorium habet: *Unde & beati Apollinaris baſilica in loco*, *qui Claſſis dicitur*, *mirifice pluſquam plenarie dici poſſit*, *conſtructa paradiſi amœnitatem*, *iis*, *qui ingrediuntur in eam*, *in hac vita præſenti propinat*, *cujus quidem ſuper altare*, *ſicut in veteribus libris accepimus*, *glorioſæ memoriæ Johannes ſeptimus* (dic octavus) *præfatæ chriſtianiſſimæ urbis archiepiſcopus tigurium* (vox certe vitiata pro *ciborio*) *auro argentoque mirifice juſſit fieri*, *Cruces eorumdem metallorum ſpecie magnas*, *magnificiſque ingeniis fabricatas præcepit aſſociari*, *ſicut in ejuſdem pariete lacrymoſo tumulo ſæpius fuiſſe lectum antiquitas referebat*. Ejuſdem Johannis tempore circa annum 866. ut ſcribit [c] Rubeus, Ludovicus II. imperator Ravennam veniens ad ſancti Apollinaris in Claſſe divertit. Mabillonius [d] privilegium indicat Caſaurienſi monaſterio datum *tertio kalendas majas indictione ſeptima*. *Actum foris civitate Ravenna ad ſanctum Apollinarem anno imperii domni Ludovici ſereniſſimi imperatoris viceſimoquinto*. Hæ tamen notæ pertinent ad annum 874.

Dominicus Ublatella, qui anno 889. Romano de Calcinaria ſuffecto anno 882. in locum Johannis VIII. ſucceſſerat, quique obiit anno 898. „ cum multa, inquit idem [e] Rubeus, in templo divi Apollinaris Claſ„ ſenſis reſtituiſſet, hæc adjecit carmina:

Marmoreum hoc ſplendet opus, ſub tegmine cujus
Munera ſacrantur corpore Chriſte tuo.
Argenti quondam conſtructum rite decore
Barbara deſtructum ſuſtulit auſa manus.
Saxa .... martyr munus ne deſpice verax

Alia lectio codicis Eſtenſis habet:

Baſilicum munus martyr ne deſpice verax
Imo libens aula cede manere tua,
Quæque prius ſtatuit vates ſublime Johannes
Non mediocre ſacer Dominicus ſtatuit.

Loco nimirum menſæ, teſtudinis & columnarum argentearum, quæ baſilicæ Claſſenſi donaverat Johannes V. quæque ſublata fuerant a barbaris, quatuor ſubſtituit columnas marmoreas pretioſiſſimas.

XXI. Status præſens baſilicæ Claſſenſis.

IN Dominici locum ſubrogatus fuit Johannes IX. De Johannis IX. ſucceſſoribus occaſio differendi ſe nobis præbebit anno ſequenti. Atque is erat ſtatus cœnobii ac baſilicæ Claſſenſis ad Romualdi tempora. Perdurat etiamnum baſilica Claſſenſis in tres naves diſtributa, centum-triginta longitudinis, octuaginta-quinque latitudinis, & ſexaginta-octo altitudinis

a Rerum Ital. Script. T. I. Par. II. pag. 539.

b Ibid. 534.

c Lib. V. pag. 243.

d Annal. T. III. pag. 180.

e Ibid. p. 249.

Ann. Chr. 926. Romualdi 19.

nis pedes æquans, viginti-quatuor columnis græci marmoris ſuffulta cum baſibus & capitulis ſuis exquiſitiſſimi ingenii. Undecim pariter marmoreis gradibus aſcenditur ad abſidem aræ maximæ, cujus parietes, & fornix ſeu concha muſivo opere ſunt decorata. Inter quinque feneſtras, quæ lucem miniſtrant abſidi, eodem opere ſunt expreſſi quatuor archiepiſcopi Ravennates, & quidem a parte ſeptentrionali, ideſt a cornu evangelii, primus eſt ECCLESIVS, ſecundus SCS SEVERVS, tertius SCS VRSVS, quartus VRSICINVS. Primus & poſtremus titulo ſancti non decorantur. De Urſo hæc habet [a] Agnellus: *in muſivo cameræ tribunæ beati Apollinaris nomen illius una cum ſua imagine* SCS VRSVS *deſcriptus eſt*. Ab uno parietis latere viſitur effigies Melchiſedechi prandio aſſidentis, ex altero Conſtantii imperatoris librum privilegiorum offerentis Reparato archiepiſcopo; in medio autem imago ſancti Apollinaris, & magna inſuper crux nonaginta & novem ſtellis circumdata, quam maxima devotione venerantur orantes in templo. Literæ ſupra crucem poſitæ, quas legit olim [b] Ciampinius, qui primus hæc muſiva typis æneis edidit ac illuſtravit, IMDUC. deterſo nunc ſquallore, quo erant obſita omnia abſidis vermiculata opera, facem præferentibus Canneto noſtro & marchione Maffejo, legendæ indubium fuit ΙΧΘΥC, quæ nimirum eſt conſueta veterum chriſtianorum ſigla ſignificans initiales literas græcas horum verborum Ἰησοῦς Jeſus, Χριστὸς Chriſtus, Θεοῦ Dei, Υἱὸς Filius, Σωτὴρ Salvator. Ad latus dexterum aræ maximæ conſurgit ara dicata ſancto Eleuchadio archiepiſcopo Ravennati; ad lævum autem altera divo Gregorio ſacra. In ipſo templi meditullio ſacellum erigitur in honorem beatæ virginis Mariæ, ante quod proſtrato Romualdo conſpiciendum ſe præbuit ex parte orientali exiens ſanctus Apollinaris. Sarcophaga numero decem ſunt diſpoſita, quatuor & quatuor ab utroque latere baſilicæ, & duo hinc inde ab oſtio majori templi. In ædificiis eidem eccleſiæ adhærentibus antiquæ cernuntur ſacræ picturæ, quæ veriſimiliter veſtigia ſunt & reliquiæ ornatus veteris ardicæ. Ceterum præter marmor porphyreticum alibi translatum tempore Lotharii imperatoris, varia variis temporibus ablata fuere, atque alio aſportata hujus baſilicæ ornamenta; & anno 1450. Sigiſmundus Malateſta Arimini dominus ad decorandam eccleſiam a ſe ædificatam ſub titulo ſancti Franciſci, tabulas marmoreas variegatas, quibus tegebantur parietes navis mediæ & reliquum templi, Ariminum deduxit. Qui plura ſcire cupit, conſulere poterit Rubeum, Fabrium, Fortunium, & quem exſcripſit Fortunius, Vitalem Aquæductium monachum noſtrum Claſſenſem, qui commentarium adhuc ineditum ſcripſit de antiquitate Ceſareæ & Claſſis, atque de ædificatione templi ſancti Apollinaris, quam tamen a Narſete, ſeu a Juſtiniano imperatore, mediante Juliano Argentario pecuniam ſubminiſtrante, perfectam ſcribit.

Si contigiſſet Mabillonio Ravennam redire poſt reparationem hujus baſilicæ factam a Claſſenſis cœnobii abbatibus, domno Caſimiro Galaminio, & domno Ferdinando-Romualdo Guicciolo nunc Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo, non ingemuiſſet monaſterii ruinas, & eccleſiæ ſolitudinem; nam licet locus ab uno converſo Camaldulenſi adminiſtretur, monachis ob aeris inſalubritatem in urbem translatis, eccleſia ſumma religione cuſtoditur, præſertim in annua ſancti martyris feſtivitate, & in ſollemnibus urbis ſupplicationibus, quotidianum inſuper ſacroſanctæ miſſæ ſacrificium offerente ſacerdote; id quod & ante nova templi ornamenta ſancte præſtabatur a Claſſenſibus monachis.

Placuit celeberrimi Claſſenſis monaſterii originem, hiſtoriamque illuſtra-

[a] *Part. I. p.* 203.

[b] *Veter. monum. Par. II. p.* 80.

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 19.

re, de quo multa in annis ſequentibus erunt ſubnectenda; id enim a nobis ſuo quodam jure extorſit ſacri loci hujus dignitas, & jucundum eſt noſcere non præſentem tantum, ſed & veterem cœnobiorum ac eccleſiarum ſtatum. Sed jam Damiani textum proſequamur, qui Romualdum in Claſſenſi cœnobio receptum ait, ubi *homicidarum more diebus quadraginta in luctibus permanſit*, pœnitentiam ſui reatus facturus; id intelligendum eſt ex diſciplina pœnitentialium canonum, quemadmodum & quadragena in Claſſenſi pariter cœnobio decurrenda ab eodem [a] Romualdo poſtmodum imperatori Ottoni impoſita, de qua ſuo loco; nam præter alias graviores pœnas homicidio volontario decretas, etiam caſuali homicidæ quadraginta dierum pœnitentia injungitur in pluribus canonibus pœnitentialibus; & in collectione canonum ſeu capitulorum Theodori Cantuarienſis archiepiſcopi [b] legitur: *Qui per juſſionem domini ſui occiderit hominem, dies* XL. *jejunet*. Juxta quam diſciplinam veriſimilius eſt Romualdum ſe in monaſterium recepiſſe, quam propter morem ejus regionis, ut exiſtimant Ractius [c] in deſcriptione ſacræ eremi ex mſ. Nicolai Biadi monachi noſtri ſancti Benedicti prope mœnia Florentiæ apud moniales de Prato-veteri aſſervato, & Lucas Hiſpanus [d] qui dicit: „ Homicidii a Sergio „ patre perpetrati ſola præſentia, nullo tamen conſenſu, particeps fa„ctus, patriæ illius conſuetudinem obſervans, monaſterium Claſſenſe XL. „ dierum pœnitentiam commiſſi delicti acturus adiit. “

a Vit. S. Rom. cap. 25.
b Cap. 85.
c Cap. 2.
d Hiſt. Rom. Lib. I. cap. 4.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

XXII. Romualdus videt B. Apollinarem.

CONSTITUTUS itaque Romualdus pro homicidio eluendo in Claſſenſi cœnobio, *& illic* [e], inquit Damianus, *diſtricta ſe pœnitentia jugiter macerans, cœpit cum quodam converſo quotidianum habere colloquium, a quo etiam juxta mediocritatem ſenſus bonæ converſationis audiebat ſæpe conſilium*. Converſos antiqui vocabant eos, qui in adulta ætate monaſticum inſtitutum abripiebant, quare & Petrus-Urſeolus ab eodem [f] Damiano *magnus converſus* appellatur; & licet adnotaverit [g] Mabillonius, videri heic ſermonem eſſe de fratre laico, nihilo ſecius de monacho provecto, & ad Romualdi hoſpitis curam deſtinato tamquam ſpirituali viro, Damianus eſt intelligendus. De hujuſmodi converſis dabimus ad calcem præſentis voluminis integram diſſertationem. Verba illa *juxta mediocritatem ſenſus* non ad converſum, ſed ad Romualdum ſunt referenda, ad cujus nimirum captum mediocrem, utpote e ſeculo venientis, ſe accommodabat ſapiens & pius monachus, quotidie ſermones bonos miſcens, & conſilia exhortatoria præbens de falſitate ſeculi, de periculis in eo commorantium, de felicitate vitæ a mundo remotæ. [h] *Quem cum converſus frequenter admoneret, ſecularem vitam omnino poſtponere, & ad ſanctæ converſationis ordinem feſtinare, ſed ad hoc mentem ejus humiliare nullatenus poſſet, aliquando inter cetera velut gratulabundus intulit dicens: ſi tibi, inquit, ego beatum Apollinarem corporali ſpecie, ita ut eum manifeſte videre poſſis, oſtendero, quid a te præmii reportabo? Ad hæc Romualdus; firma, inquit, & inviolabili me obligatione conſtringo, quia, mox ut beatum martyrem videro, apud ſeculum ulterius non manebo. Hortatur ergo converſus, ut ipſa nocte Romualdus dormire poſtponeret, & una ſecum intra eccleſiam in orationibus vigilaret. Cumque nocturno ſilentio longanimiter ambo in oratione perſiſterent, ecce circa gallicinium noctis, beatus Apollinaris, his duobus manifeſte videntibus, exiit de ſub altari, quod in medio eccleſiæ ad honorem beatæ virginis Mariæ cernitur eſſe conſtructum. Viſus eſt autem exire ab orientali parte, illinc videlicet, ubi marmor porphyreticum jacet. Confeſtim vero tantus ſplendor totam replevit eccle-*

e Vit. S. Rom. cap. 2.
f Ibid. cap. V.
g Sec. 6. in not. ad Vit. S. Rom.
h Vit. S. Rom. cap. 2.

eccleſiam, ac ſi ſol fulgoris ſui radios intra ipſos parietes cohiberet. Tunc beatiſſimus martyr ſacerdotalibus infulis mirabiliter exornatus, aureum in manu portans thuribulum, cuncta eccleſiæ incenſavit altaria, & hoc facto, ſtatim unde exierat, rediit, & mox omnis ille ſplendor eum proſequens apparere ceſſavit. ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

XXIII. Locus ejus ſepulcri.

CORPUS ſancti Apollinaris poſt ejus martyrium conditum extra muros Claſſis, & ab Urſicino vel Maximiano epiſcopis depoſitum in ardicam prope baſilicam ejus nomini dicatam, recenſque ædificatam, Maurus archiepiſcopus ex ardica in medium templi tranſtulerat, ut vidimus anno antecedenti. Extat etiamnum in ipſo medio templi ara almæ virgini dicata, erecta ſub Dominico archiepiſcopo ab Urſo levita & abbate Claſſenſi, columniſque olim porphyreticis, nunc alterius marmoris ſubnixa, ex qua prodiens conſpiciendum ſe dedit Romualdo ſanctus archiepiſcopus. In eo pariter loco repertus fuit beatiſſimus Chriſti martyr anno 1173. a cardinalibus Hildebrando Craſſo tituli XII. apoſtolorum, & a Theodino tituli ſancti Vitalis presbyteris cardinalibus Ravennam delegatis ab Alexandro papa III. ad litem acerrimam dirimendam, quæ circa ſacri Apollinaris corporis exiſtentiam agitabatur. Rurſum ad finem vergente ſeculo XV. in eodem loco adinventum fuit ſancti archiepiſcopi corpus ab Urbano Malumbra abbate Claſſenſi, ſed tumulo una cum tribus laminis natantibus per aquam, ex qua languidi multi bibentes ſanati ſunt. Ex eodem ſitu anno 1511. a Franciſco Soderinio cardinali Volaterrano, protectore congregationis Camaldulenſis, ab inferiori parte in ſuperiorem locum reverentiſſime collocatum fuit, & poſtremo ſub ara principe, ubi & hodie colitur, honorificentiſſime repoſitum. Sed de variis ſacri corporis ſancti Apollinaris in eamdem baſilicam Claſſenſem tranſlationibus propriis annis erit dicendi locus.

Marmor porphyreticum, unde viſus eſt exire ſanctus Apollinaris *ab orientali parte*, minime fuit illud ſumme lævigatum, & tamquam ſpeculum terſum, quod ad ſepulturam Mauri archiepiſcopi *pretioſiſſimum & valde lucidiſſimum in modum vitri* extitiſſe aſſerit [a] Agnellus; illud enim non amplius ornabat eam baſilicam tempore, quo ſcribebat Damianus, ſed duobus ſeculis antea, hoc eſt tempore Petronacis archiepiſcopi a Lothario auguſto in Franciam deportatum, poſitumque fuerat *ſuper altarium ſancti Sebaſtiani menſa ut eſſet*, quod diſcimus ex Agnello, cui duodecim annis, antequam ſcriberet, hoc eſt ante annum circiter 824. ut ſupputat Muratorius, ſupradictus Petronax præceperat, ut ad eam baſilicam ſe conferret, ne cæmentarii incaute agendo marmor frangerent, quod alibi diximus. Quare hæc marmoris translatio tribui non debet alteri Lothario imperatori, qui coronatus fuit ab Innocentio papa II. anno 1133. quod aliqui ſcripſere. Marmor, de quo Damianus, videtur fuiſſe parum diſſitum ab urna, in qua jacebat corpus ſancti archiepiſcopi Apollinaris, ibique crucem porphyreticam formaſſe, quæ extabat etiam anno 1173. teſtibus ſcriptoribus ejus ſeculi.

a P. II. pag. 277.

Animadverſione quoque dignus eſt Lucas Hiſpanus eremita, qui non ſanctum Apollinarem apparuiſſe per viſum ſcripſit, ſed tantummodo illius corpus in ſepulcro conſpectum fuiſſe a juvene Romualdo aſſeruit. Ait [b] enim: „ Verum cum, converſo nocte in templo orante, ſemel & iterum corpus beati Apollinaris ibidem ſepultum ſplendore ornatuque mirabili ipſe tunc præſens vidiſſet, ſuadenti conſenſum præbuit. “ Quod certe argumento de exiſtentia corporis directe quidem magis faviſſet, ſed reapſe falſum eſſe conſtat ex aperto Damiani teſtimonio dicentis: *exiit*

b Hiſtor. Romuald. Lib. I. cap. IV.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

de ſub altari. Beatus martyr ſacerdotalibus infulis mirabiliter exornatus, aureum in manu portans thuribulum cuncta eccleſiæ incenſavit altaria, & hoc facto ſtatim, unde exierat, rediit; quæ non ipſi corpori, ſed objectæ ejuſdem martyris viſioni convenire planum eſt. Sed ad Damiani narrationem regrediamur.

XXIV. Iterum videt.

COEPIT [a] itaque converſus Romualdo, durus nimirum exactor, vehementer inſiſtere, & ut impleret, quod ultro promiſerat, anxie poſtulare. Cumque Romualdus adhuc reſiſteret, & eamdem viſionem cernere denuo flagitaret, alia nocte ſimiliter in oratione perſiſtunt, & beatum martyrem per omnia, ſicut prius, aſpiciunt. Lucrandi Deo Romualdum, eumque abſtrahendi a ſeculi caligine elucet hoc in loco zelus & deſiderium ingens pii hujus Claſſenſis converſi. Qui nil perterritus ob juvenis reſiſtentiam, ſpem firmam animo concepit, Deum poſſe & velle ſemel operatum prodigium renovare. Hæc pariter nova Romualdi videndi ſancti martyris flagitatio excuſationem meretur, ut nimirum, ſi quando de hujuſmodi viſione interpellaretur, præſertim dum concertatio vigebat, ubinam ſanctus martyr quieſceret, fidenter aſſerere poſſet illam non fuiſſe ſomnium obdormiſcentis, ſed plane expergefacti; quare certus futuræ viſionis ob præteritam ſibi exhibitam, ſomnum omnem altera nocte curavit depellere, fundenſque Deo preces una cum converſo, dignus fuit, qui iterato ſancti archiepiſcopi conſpectu donaretur.

Eam propterea de ſancti Apollinaris exiſtentia in baſilica Claſſenſi fidem penes ſe retinuit, ceteriſque petentibus ſemper inſtillavit, ut [b] poſtmodum ſi de corpore prædicti martyris aliquando quæſtio oriretur, Romualdus penitus affirmabat, in ipſa eccleſia eſſe reconditum, & quamdiu vir ſanctus vixit, hoc proferre teſtimonium non ceſſavit.

Hinc eſt, quod auctor, qui ſcripſit de inventione corporis ſancti Apollinaris martyris, quæ contigit anno 1173. editus a [c] Muratorio in Spicilegio Ravennatis hiſtoriæ, quique eo tempore, ut ſe prodit, vivebat, & fuit, ut putat idem Muratorius, domnus Rodulphus II. ejus nominis venerabilis prior Camaldulenſis, hoc Romualdi teſtimonium protulerit in confirmationem exiſtentiæ corporis ſancti Apollinaris in baſilica Claſſenſi. Poſtremo, inquit, beati Romualdi eximii confeſſoris aſſertio mirifica idipſum affirmat, qui pariter cum quodam venerabilis vitæ converſo beatum Apollinarem de ſub altari, quod eſt in medio ejuſdem eccleſiæ, juxta crucem porphyreticam prodeuntem uſque tertio vidit, agnovit & credidit, & omnipotenti Deo gratias agens ad frugem melioris ſtudiumque ſanctitatis tranſivit. Et quotiens hujuſmodi fieret inquiſitio, conſtantiſſime aſſeverabat, ſicut beatæ memoriæ Petrus Damianus de ipſo teſtatur, non alibi quam in ipſo Claſſenſi monaſterio præfati patris glorioſum corpus requieſcere. Sicque fit, ut non ſolum humanis teſtimoniis, ſed divinis etiam oraculis hujus veritatis certitudo probetur, ut non poſſint objicere calumniantes, quod ſecularibus tantum adminiculis, vel emendicatis ſuffragiis iſta firmentur.

Codice tertiodecimo ſeculo a monacho noſtro abbatiæ Berardingorum ſcripto donati ſumus a præſtantiſſimo equite Johanne de Albertis JC. & patricio Senenſi, in quo vita ſancti patris Romualdi a Petro Damiano elucubrata nitidis characteribus exaratur. In fronte ipſius vitæ Romualdus tamquam ſpecioſiſſimus juvenis exhibetur, flavo capillitio, & aureo nimbo circa caput redimitus. Nobiliſſima induitur tunica, quæ ad talos deſcendit, ſed ad latera eſt aperta, & circumtegitur ad ſcapulas palliolo, quo brachia, pectus & dorſum amiciuntur, pendente ad cervicem oblon-

go

[a] Vita S. Rom. cap. 2.

[b] Ibidem.

[c] Script. rer. Ital. T. I. P. II. p. 536. & 539.

go capitio. Subrubicundus & roſæ ſimilis eſt color veſtis, cum aureis ornamentis tum ad fimbrias, tum ad latera hinc inde poſitis & acu pictis; viridis vero pannus veſti ſubſutus. In ſpeciem repræſentatur juvenis ſtantis, & demiſſo capite, fixis oculis intuentis, & arrectis auribus audientis ſenem monachum ſedentem, nimbo pariter circumdatum, canitie & promiſſa barba venerabilem, candidaque craſſioris panni cuculla indutum, ut ſolent eremitæ Camaldulenſes exhiberi, & claves eccleſiæ tamquam æditũum in manibus habentem. Proxima ipſis conſpicitur depicta baſilica Claſſenſis cum turri campanaria, & per apertam templi januam cernitur ara beatæ virgini dicata, ex qua prodiiſſe ſanctum Apollinarem diximus. Singularem, nullibique unquam viſam Romualdi adoleſcentis veterem picturam omnium oculis hic ſubjicimus.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

CUR autem converſus inter tot, quæ Romualdo polliceri potuiſſet, viſionem promiſerit ſancti martyris Apollinaris, heic dicendum. Vigebat a ſeptuaginta annis quæſtio circa locum exiſtentiæ ſacri illius corporis; conſtanter tuebantur Claſſenſes nunquam loco motum; monachi autem ſancti Martini in Cœlo-aureo translata ante multos annos veneranda ipſius martyris oſſa in propriam eccleſiam contendebant. Hinc [a] auctor anonymus a Bacchinio editus in appendice ad Agnelli librum Pontificalem, in Johanne VIII. hæc habet: *Hic fecit deferri corpus ſancti Apollinaris ad eccleſiam ſancti Martini in Cœlo-aureo timore Agarenorum, qui aſportaverant civorium argenteum de eccleſia Claſſenſi*; & extat *hiſtoria translationis beati Apol-*

XXV. Lis de exiſtentia ejus corporis in baſilica Claſſenſi.

[a] P. II. p. 79.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

Apollinarit, quæ celebratur XVII. *calendas auguſti* in Spicilegio Ravennatis hiſtoriæ penes [a] Muratorium, conſcripta, ut videtur, a monacho monaſterii ſancti Apollinaris-novi, qui tuetur revera a Johanne in urbem deportatum corpus beati martyris, & invectum in baſilicam ſancti Martini in Cœlo-aureo, appellatam inde ſancti Apollinaris-novi. Auctor hic, Johannem VIII. ſeptimum appellat, fucumque facit lectoribus emendicata narratione, ſumme extollens eccleſiam ſancti Martini , tamquam poſſidentem theſaurum hunc contra hiſtoricorum & deciſionum auctoritatem, ac ipſiuſmet Johannis archiepiſcopi fidem . Occaſionem huic quæſtioni dederat reapſe idem Johannes VIII. Ravennas antiſtes. Sed rem paullo altius petamus ex teſtimonio ſupradicti [b] anonymi, ſive Rodulfi Camaldulenſis , qui *de inventione* ſcripſit, cujus verba non pigebit hic conſcribere. *In civitate Ravenna , quæ inter Italicas urbes nobili prærogativa micat inſignis , quoddam monaſterium ſitum eſt , quod ſancti Apollinaris novi appellatione cenſetur, ad diſtinctionem cujuſdam antiquioris eccleſiæ , quæ juxta eamdem civitatem ſancti Apollinaris veteris vocabulo nominatur . Ibi monachorum manet congregatio, quæ licet, regulari profeſſione polleret , quondam tamen præſumſit illicita, unde licitis etiam carere deberet juxta regulam, qua dicitur: Privilegium meretur amittere, qui conceſſa abutitur poteſtate. Nam per aviditatem plus appetendi totius debiti ſumma evacuatur . Quum enim ſufficeret ei, quod tanti patris meritis & vocabulo celebris eſſet, cœpit tamen gloriari , & per populos rumores ſpargere, quod ſacri corporis ejuſdem præſentia locum illum decoraret. Aſſerebat itaque ipſum a piæ memoriæ Johanne archiepiſcopo de Claſſenſi cœnobio illuc eſſe translatum; & quidem non diffitemur , ipſum patrem aliqua ſanctorum corpora quadam cautiſſima ſtropha ſanctaque calliditate tranſtuliſſe. Cujus translationis talis cauſa extitiſſe probatur. Iſtria provincia quædam eſt in partibus Illyricis , cujus incolas beatus Apollinaris, quum ibi exularet, ad fidem Chriſti evangelica prædicatione convertit. Unde in eadem provincia celeberrimus eſt, & quaſi ejus regionis apoſtolus ſumma devotione venerabilis. Nam & Claſſenſis eccleſia in eiſdem partibus quondam ampliſſimas habuit poſſeſſiones , & per ſingulos annos copioſos exinde reditus percipiebat. Siquidem lapis in eodem monaſterio magni ponderis eſt, ad cujus penſum metalla inde allata trutinari ſolebant . Solebant etiam ipſius cœnobii officia per monachos & familiares ejuſdem provinciæ adminiſtrari. Accidit autem , ut quidam accepta contumelia , ex eodem loco diſceſſiſſent . Reverſi ergo ad propria , collecta multitudine piratarum , ad ſupraſcriptam eccleſiam nocturni depopulatores acceſſerunt , & arreptis omnibus, quæ invenerant , etiam ciborium argenteum , quod altari ſuperimpoſitum erat , aſportaverunt . Minabantur etiam repetita infeſtatione Corpus beati Apollinaris ſe translaturos.* Quid eſſet *ciborium*, vel *civorium* , [c] Bacchinius ſatis abunde explicari poſſe putat ex iis verſibus , quos Victor archiepiſcopus Ravennas in eccleſia Urſiana conſcribi juſſit ſuper arces vel arcus ciborii ejuſdem eccleſiæ :

Hoc votum Chriſto ſolvit cum plebe ſacerdos
Victor, qui populis auxit amore fidem : &c.
Catholicæ legis venit .... ſi quis amator
Mox reparatus abit corpore Chriſte tuo :

ex quibus poſtremis duobus verſibus conſtat *ciborium* non modo tegendo altari inſerviiſſe , quare teſtudinis vocem Rubeus ſubſtituit, ſed præcipue ob id factum fuiſſe, ut in eo ſacræ Euchariſtiæ myſteria pro uſu recònderentur. Hanc excurſionem Saracenis tribuit, ſed & *Sclavinicos* nominat, ut,

[a] T. I. P. II. p. 533.

[b] T. I. P. II. pag. 538.

[c] P. II. p. 75. & 80.

ut *plerique ajunt*, alius anonymus canonicus auctor decimi ſeculi apud eumdem [a] Muratorium his verbis: *Tunc Agarenorum gens a ſuis elapſa finibus, ſive Sclavinorum, ut plerique ajunt, ſancti beati Apollinaris cuncta conculcantes, argenti tam Confeſſionis, quamque Civorii ornamenta auferentes, omnia annullantes, ad propria repedarunt. Poſt hos ſævi cernentes ſancta profanari, Chriſtiana prædia, quæ inopum alimentis largita fuerant, demſerunt, reliquaque jugiter vaſtantes omnia ad nihilum redegerunt.* Saracenos perpetraſſe hanc Claſſenſis baſilicæ direptionem ſcribit & Rubeus [b] ſub Deusdedit Johannis anteceſſore archiepiſcopo, qui ad eam cathedram aſcenderat anno 846. & ad annum 856. Johanni locum fecerat. „ Saraceni, inquit, ſuperato ad Tarentum navali prælio „ Theodoſio Michaelis Trauli Orientalis Cæſaris duce, Italiam nemine „ obſiſtente, capta Ancona, & omni ſuperi hujus maris ora longe late„ que direpta, populati ſunt, atque ipſum inter cetera divi Apollinaris „ in Claſſe templum, ex quo præter multa ingentis pretii, ex argento „ teſtudinem, zonaſque muliebres ſuperioris ſeculi ornamenta abſtule„ runt. “ *Audiens hæc*, proſequitur primus auctor, Rodulfus ſcilicet Camaldulenſis, [c] *præfatus Johannes archiepiſcopus, quædam, ut diximus, prudenti conſilio corpora tranſtulit, ut auditis his gens illa contra Claſſenſe cœnobium ſub hac occaſione non ultra ſæviret, æſtimans etiam beati Apollinaris venerabile corpus eſſe translatum. Sicque factum eſt, ut ipſa remaneret illuſa, dum conaretur illudere, & intra Claſſenſem eccleſiam tam pretioſum theſaurum conſervari illæſum. Hac occaſione factum eſt, ut de corpore ſancti Apollinaris apud quoſdam oriretur dubitatio, quam non de probabili ratione, nec de opinione veriſimili, ſed de craſſa & ſupina ignorantia, vel quod deterius eſt, de artificioſa maſtria proceſſiſſe, manifeſta veritate cognoſcimus, & multiplici ratione probamus. Jam præfatus archiepiſcopus Johannes etiam poſt ipſam, quam dicunt translationem, talia dixit & ſcripſit, quibus ipſius figmenta falſitatis facile convincuntur*; etenim *in aurea tabula, quam Claſſenſi cœnobio contulit, & loco ciborii argentei, quod prædictæ gentis perſidia inde rapuerat, collocavit, talia ſcripta reliquit*:

Ex opibus venerande tuis hæc offero Præſul
Claſſenſi templo, quo tua membra jacent.

Rubeus vero, [d] „ interea, Deusdedit archiepiſcopo Ravennatum mor„ tuo, Johannes hujus nominis octavus ſubrogatur. Cujus archiepiſcopatu, „ ob barbarorum, quas diximus, excurſiones ac latrocinia, plerique cada„ ver divi Apollinaris Ravennam ex eo templo importatum ferunt, at„ que in divi Martini in Cœlo-aureo collocatum, eamque ob rem dein„ ceps ædem illam divi Apollinaris-novi titulo vocatam: Sed hi fallun„ tur &c. Ceterum huic errori ac diſceptationi occaſionem præbuit Jo„ hannes hic archiepiſcopus, qui Saracenis omnia, uti dictum eſt, deva„ ſtantibus, cum vereretur, ne cadaver ſanctum divi Apollinaris raperetur, „ duo ſanctorum virorum cadavera ſub Apollinaris nomine ad divi Mar„ tini in Cœlo-aureo transferenda XVII. kal. auguſti curavit, “ Hinc ergo patet, cur Romualdus, cujus ævo ea quæſtio maxime vigebat, voluptate dirimendæ litis, vel divino conſilio motus, converſo, qui ei pollicitus fuerat hanc viſionem, reſponderit, *quia mox, ut beatum martyrem videro, apud ſeculum ulterius non maneho*; & quotiens deinde controverſia movebatur, an in Claſſenſi baſilica quieſceret corpus ſancti martyris, penitus affirmaret, & hoc proferre teſtimonium non ceſſaret.

[a] *Script. rer. Italicar. T. I. P. II. p.* 554.

[b] *Lib. V. p.* 240.

[c] *T. I. P. II. p.* 539.

[d] *Lib. V.* 241.

Hinc

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

Hinc obiter monendum, quantum a vero diſcedant [a] Jacobus Guala in *Sanctuario Papiæ*, & [b] Stephanus Breventanus aſſerentes corpus ſancti Apollinaris Ravennatis primi epiſcopi in Ticinenſi urbe reconditum eſſe, præſertim cum nullum afferant hujuſmodi translationis documentum. Pariter cum in detectione corporis facta anno 1173. a cardinalibus Hildebrando ac Theodino, inter ceteras ſancti Apollinaris partes, caput ipſius repertum fuerit, atque oſſa brachiorum, dicendum erit caput illud, quod adſervatur in eccleſia ſancti Apollinaris novi Ravennæ eſſe caput alterutrius ex corporibus ſacris, quæ ibi tranſtulit Johannes VIII. licet inſcriptio in ſacello reliquiarum ejuſdem eccleſiæ caput illud eſſe doceat ſancti Apollinaris primi Ravennæ epiſcopi; multo minus in Belgium translatum fuit, quod Sauſſajus in martyrologio Gallicano ad diem XXIII. julii affirmat: „ Natalis ſancti Apollinaris epiſcopi Ravennatenſis, ſanctique Petri diſci„ puli, ac martyris glorioſi, cujus caput in Gallias delatum Oſonii prope „ inſulam in Flandria in loci hujus aſcetarum æde cœnobitica habetur, „ & colitur frequenti piæ plebis devotione. “ Verum plures martyres ſancti Apollinaris nomine donati in variis martyrologiis leguntur, ut proinde illorum celeberrimo tribuendæ non ſint reliquiæ, quotquot paſſim reperiuntur.

a *Lib. III. cap. VII.*

b *Lib. III. cap. 2.*

XXVI. Romualdus poſtulat habitum monaſticum & ſuſcipit.

SED ad Romualdum redeamus; repetitæ viſioni ſancti Apollinaris obſiſtere nequivit, & jam ex pacto cum converſo inito, ſecularem extemplo abjicere vitam, & monaſticam cucullam induere tenebatur; neque tamen ſtatim victas dedit manus. Plurium veriſimiliter dierum inducias petiit, tum ut maturiore conſilio opus grande perficeret, tum ut modos adinveniret aptiores ad evitandam patris iram, ſi ipſo inconſulto, ſpretaque ejus domo, ad clauſtrum convolaret. Interim tamen orationi inſiſtebat, & ante majus altare proſtratus, indefeſſas preces porrigebat, ut Deus ad optatum finem rem perduceret. Non contentus, una cum fratribus, divinis intereſſe obſequiis, poſt ipſorum etiam diſceſſum intimas ſuas poſtulationes protrahebat, liberiuſque ſuſpiria cordis exhalabat; cum tandem Deus ſervi ſui orationem exaudiens, ſpiritum compunctionis ipſius auxit, quo exuberantibus lacrymis, quæ ei familiares fuere deinceps, dum vixit, divinæ motioni amplius reluctandum non eſſe ratus, diſruptis omnibus ſanguinis & ſeculi retinaculis, monachos ſuppliciter exoravit, ut ſe in eorum conſortium recipere non amplius cunctarentur. Ea omnia, & adimpletum ſancti juvenis deſiderium, mediatore etiam Honeſto tunc archiepiſcopo Ravennate, deſcripta nobis reliquit Petrus Damianus ſequentibus verbis: [c] *Habebat quoque Romualdus conſuetudinem ante præcipuum altare eccleſiæ orationi frequenter incumbere, ibique poſtquam fratres abſcederent, multis Deum ſatagebat gemitibus exorare. Dumque hoc quadam die poſt viſionem attentius faceret, tanto mox divini amoris igne mentem illius Spiritus ſanctus accendit, ut in fletum repente prorumperet, uberes lacrymarum rivos reſtringere non valeret; Monachorum ſe pedibus proſtratus advolveret, tradi ſibi monachicum habitum inenarrabili deſiderio flagitaret. Monachi vero, dum patris ejus duritiam metuunt, converſioni illius aditum pandere non præſumunt. Honeſtus autem, qui tunc Ravennæ archiepiſcopalem cathedram obtinebat, olim Claſſenſis cœnobii abbas extiterat. Hunc ergo Romualdus impiger adiit, eique omne ſui cordis deſiderium patefecit. Qui alacer factus caſtæ concupiſcentiæ exhortationis ſtimulos addidit, fratribuſque, ut eum ſuo collegio incunctanter aſciſcerent, imperavit. Hujus itaque patrocinio cœnobitæ ſuffulti, Romualdum intrepida ſecuritate ſuſcipiunt, eique ſanctæ converſationis habitum tradunt.*

c *Vit. S. Rom. cap. 2.*

EXUR-

Ann. Chr. 927. Romualdi 20.

XXVII. Quomodo Honeſti archiepiſcopi tempore id contigerit?

Exurgere olim ſolebat quæſtio & quidem implicatiſſima, quomodo monachi Claſſenſes, ſuffulti patrocinio Honeſti archiepiſcopi Ravennatis, Romualdo monaſticum tradiderint habitum? Cum enim Honeſtus ad Ravennatem ſedem evectus fuerit anno 971. poſt Petrum Bononienſem, qua ratione deſcribitur archiepiſcopus anno 927? Rurſus ſi differenda ſit Romualdi converſio ad annum 971. qui Honeſti archiepiſcopatus primus numeratur, cum certo certius conſtet Romualdum centum annos Deo famulatum fuiſſe, ejus proinde mors ad annum 1071. protrahenda erit; & ita Damianus, qui Romualdi vitam ſcripſit fere poſt tria luſtra ab ejus morte, anno tantum 1086. ipſius vitam exaraverit, quatuordecim nimirum annis, poſtquam ſanctus doctor vitæ Romualdi ſcriptor ad ſuperos jam abierat. Quibus difficultatibus perculſus Baronius ad [a] certiores calculos ætatem ſancti Romualdi revocari debere animadvertit. Difficultatem hanc primus ſenſit [b] Fortunius noſter, eaque ſuper re Vincentium Carrarium IC. Ravennatem conſuluit, qui reſcripſit: „ Cum Honeſtus „ non fuerit archiepiſcopus niſi poſt annum 963. ſuccedens Petro, qui „ ſedebat anno 927. arbitrari ſe, quod ſanctus Romualdus natus ſit an„ no 946. & mortuus anno 1066. ut hiſtoriæ invicem cohæreant; “ & ſuam ſententiam confirmat idem Carrarius, eo quod „ Damianus cum „ converſione Romualdi conjungat per verba *eodem tempore* converſio„ nem Petri Urſeoli ducis, cujus abdicatio poſt ann. 970. contigit ex „ Venetis hiſtoriis. “ In hac Carrarii hypotheſi abſurda ſuperius relata minime declinantur; quintus-decimus enim annus poſt mortem Romualdi illigaretur anno 1081. quo Damianus a novennio jam deceſſerat: præterquamquod ſeries priorum Camaldulenſium repugnat; neque credibile etiam videtur Romualdum Ottoni III. & Henrico II. imperatoribus carum & notiſſimum, ab eorum ſucceſſoribus affatim ignoratum. Thomas Minius monachus pariter noſter in vita ſancti Caſimiri regis Poloniæ, Venetiis edita anno 1620. & in vita ſancti Johannis Gualberti, protrahit ad annum 1057. Romualdi obitum, converſionem ad annum 957. & nativitatem ad annum 937. Verum cum Honeſtus etiam juxta Carrarium poſt annum tantum 963. fuerit Ravennæ archiepiſcopus, qua ratione comprobabitur Romualdi ſub Honeſto converſio? Johannes Bollandus [c] rem ſic componendam decernit, ut ſanctus Romualdus ſeptuaginta dumtaxat annis vixerit, quorum exegerit viginti in ſeculo, tres in cœnobio, reliquos quadraginta-ſeptem in eremitica vita, ejuſque obitum arbitratur contigiſſe anno 1027. ortum idcirco 957. converſionem autem anno 977. Sed Bollandi hypotheſim copioſe diſcutiemus ad annum 1027.

a T. XI. ad ann. 1027. n. 13.

b P. II. Lib. I. cap. 7.

c T. II. Febr. p. 103.

XXVIII. Grandii conciliationes.

Guido Grandius doctiſſimus abbas noſter Camaldulenſis in ſua diſſertatione peculiari [d] de ætate ſancti patris Romualdi conciliationem proponit, & fatetur imprimis anno 927. qui converſioni ſancti Romualdi vulgo aſſignatur, Honeſtum nullo modo Ravennatem antiſtitem dici potuiſſe, auctoritate vel ipſa ejuſdem Damiani [e], qui conceptis verbis aſſerit, quod *Petrus archiepiſcopus Ravennatem dimiſit eccleſiam, cui mox adhuc ſuperſtiti Honeſtus, primo videlicet Ottone habenas imperii gubernante, ſucceſſit.* Quippe anno dumtaxat 936. Ottonem I. legimus a die ſecunda julii imperaſſe, & anno 938. Germaniæ coronatum fuiſſe regem, anno vero 962. corona imperiali donatum a Johanne XII. papa; quare ſi Honeſtus, teſte Damiano, Ravennæ archiepiſcopalem cathedram obtinebat, dum Claſſenſes monachos confirmavit, ut ſe patrocinante Romualdum *intrepida ſecuritate ſuſciperent, eique ſanctæ converſationis habitum traderent,* non potuit ante annum 936. vel 937. id præſtare, quia admiſſa etiam

d Diſſert. II. c. 3.

e T. I. Lib. I. epiſt. 9.

ANN. CHR. 926. ROMUALDI 20.

prima regni Ottonis explicatione, Petro Ravennati nequivit ſuccedere ante annum 936. nec Romualdus, qui vicennium in ſeculari vita expendiſſe legitur, potuit ante annum 916. vel etiam 917. naſci, neque ante annum 1036. aut 1037. e vivis excedere, ſi centum-viginti annorum vitam tranſegit, uti ex Damiano demonſtratur. Tum annum mortis ſancti patris fortaſſe ex 1037. in 1027. per errorem commutatum credit. Inde ſubdit [a]: „ non deeſſe conjecturas, quibus perſuadeamur longe ante annum 971. Ravennati eccleſiæ præfuiſſe Honeſtum Petro ſponte abdicanti ſuccedentem, licet dum hic viveret, ſe ut coepiſcopum dumtaxat gereret, ac Petri nomine quælibet acta ſignari mandaret, vel potiora officia illi expedienda reipſa deferret, ut nonniſi poſt Petri mortem Honeſti memoria in Ravennatibus tabulis ſuperfuerit, licet conſtet ex Damiano & aliis, quod Petro adhuc viventi ſucceſſerit. “ Et poſt multa [b]: „ Nil mirum itaque, quod & Honeſtus tamquam Petri coadjutorem ſeu coepiſcopum ſe geſſerit ab anno 937. uſque ad Petri mortem, adeout licet Petrus epiſcopali munere ſe abdicaſſet, auſus tamen non ſit Honeſtus, illo vivente, ſemet abſolute archiepiſcopum ſubſcribere, ſed Petri nomine cuncta adminiſtraret ob prædeceſſoris ſui reverentiam, cujus onera videlicet ſupplere, & laborem minuere mallet, quam honorem & dignitatem ſibi arrogare. “ Deinde [c]: „ Sed quid opus eſt conjecturis? Duo mihi, inquit, argumenta occurrunt, quæ rem plane conficere videntur; alterum quod actis concilii Ravennatis anno 954. ſubſcriptus legitur, qui ex Claſſenſis archivi monumentis Honeſto in abbatiæ regimine ſucceſſit Dominicus abbas his verbis: *Dominicus religioſus presbyter & abbas regularis ſancti Apollinaris, qui vocatur in Claſſe*: unde jam tum Honeſtus ad epiſcopalis oneris partem vocatus ſupponitur, licet ex ſæpe dicta ratione Petri nomine hæc ipſa concilii acta celebrarentur. Alterum eſt, quod inter Ravennates archiepiſcopos, Honeſtus dumtaxat & Petrus coangelici titulo decorati leguntur, ut in eiſdem actis anni 954. a Rubeo relatis: *D. Petrus ſanctiſſimus & coangelicus archiepiſcopus*, & in actis anni 973. *Honeſtus coangelicus ſanctiſſimus archiepiſcopus*. Quomodo autem alteruter *coangelicus* vocaretur, niſi ex comparatione alterius præſulis, quocum commune miniſterium epiſcopale ſuſtineret? Sic enim dicitur coangelicus, quomodo coævus, coæternus &c. quæ niſi ad alium referantur, minime intelligi poſſunt, atque explicari, ſed duorum ſaltem conſortium neceſſario requirunt. “ Capite autem VIII. ejuſdem diſſertationis hactenus adducta non pro evidentibus habenda, ſed veluti probabiliora a ſe enuntiari aſſerit; tum aliis conciliationibus locum dat, & numero quidem VII. longe facilius putat Damianum aut diſcipulos Romualdi, a quibus ille hujus hiſtoriam hauſit, circa nomen archiepiſcopi, cujus tempore Romualdus converſus eſt, labi potuiſſe, ac *Honeſtum* fortaſſe pro Petro ſubrogaſſe, præſertim cum Damianus alias in nominibus differendis parum fuerit ſollicitus. Tertio modo rem totam componit ſimplici tranſpoſitione duorum verborum textus Damiani, ita ut ubi legitur: [d] *Honeſtus autem, qui tunc Ravennæ archiepiſcopalem cathedram obtinebat, olim Claſſenſis cœnobii abbas extiterat;* ſic fortaſſe reſtitui poſſit: *Honeſtus autem, qui olim Ravennæ archiepiſcopalem cathedram obtinuit, tunc Claſſenſis cœnobii abbas exiſtebat;* quo poſito Honeſtus, non ut *epiſcopus*, ſed ut *abbas*, monachos Claſſenſes inducere potuerit ad Romualdum in conſortium accipiendum; vel quæ geſta fuerant ab Honeſto, ut abbate, relata ſint a Damiano geſta ab ipſo, ut epiſcopo, aut ſuo,

[a] *Diſſ. II. cap.* III. *n.* III.

[b] *Ibid. n.* VIII.

[c] *Ibid. n.* X.

[d] *Ibid. cap.* VIII. *num.* IX.

ſuo , aut errore diſcipulorum Romualdi , qui id Damianum docuerant.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

Demum conciliationem poſtremam exhibet [a] Grandius his verbis. „ Attenta inſigni Ravennatum præſulum ejus ſeculi confuſione ; attenta etiam Petri Ravennatis archiepiſcopi nimis longa in epiſcopali gradu perſeverantia, ſi anno 909. ut adnotat Ughellius, Bononienſem eccleſiam adminiſtrabat, indeque anno 923. ad archiepiſcopales Ravennæ inſulas translatus, illas anno dumtaxat 971. dimiſerit , eique ſuperſtiti Honeſtus ſucceſſerit , oporteret ſiquidem , ut 62. annis præſulis officio ſunctus eſſet; his, inquam , attentis veriſimilius videtur , alium Petrum , alium Honeſtum æquivoco nomine poſteris impoſuiſſe, adeo ut qui ex Bononienſi eccleſia aſſumptus eſt Petrus , & anno 923. in Ravennati cathedra collocatus , uſque ad annum 927. in ea vixerit dignitate , huic decedenti ſuffectus ſit eodem anno Honeſtus ex abbate Claſſenſi aſſumptus, de quo Petrus Damianus narrat, auctoritate & ſuffragio ſuo converſionem Romualdi (quæ juxta vulgarem calculum in hunc annum 927. incidit, cum poſt centum religionis annos mortuus cenſeatur anno 1027. præciſis conjecturis ulterioris vitæ, juxta præcedentem opinionem noſtram ſuperius expoſitis) apud Claſſenſes patres promoviſſe, eodemque Honeſto uſque ad annum 950. circiter ſuperſtite, Petrus alius ſuffectus ſit , qui anno 954. concilium ſuffraganeorum præſulum habuit , ut narrat Rubeus ad hunc annum , & anno 957. Raimbaldo abbati ſanctæ Mariæ de Palatiolo privilegium quoddam contulit , a Margarino relatum [b], atque huic Petro ſponte cedenti , ſive anno 963. ut Carrario placet, ſive anno 971. ut Rubeus arbitratur , ſucceſſerit Honeſtus alius , de quo Petrus Damianus [c] : *Petrus etiam archiepiſcopus Ravennatem dimiſit eccleſiam, cui mox adhuc ſuperſtiti Honeſtus , primo videlicet Ottone habenas imperii gubernante , ſucceſſit* . “ Et numero x. attenta Ughellii ſententia [d], ubi ait: „ Petrus in Bononienſi ſede florebat anno 909. translatuſque eſt ad Ravennatem eccleſiam anno 927. “ aliam conciliationis viam init, ſupponens „ poſt Conſtantinum Ravennatem archiepiſcopum circa annum 920. ad eam ſedem evectum Honeſtum primum ex abbate Claſſenſi, qui ipſo anno 927. poſt Romualdi converſionem ſato cedens , eodem anno Petrum illum Bononienſem habuerit ſucceſſorem, atque ita abſque duplicis Petri diſtinctione, qualem prima conciliatio admittebat, tota controverſia hujuſmodi aptiſſime , ut antea , componetur , ſolo retento diſcrimine Honeſti primi , qui Conſtantino ſucceſſerit ante Bononienſem Petrum, ab Honeſto ejus nominis ſecundo, qui abdicantem eundem Petrum anno 971. exceperit , juxta vulgarem ſententiam . “

a *Ibid. n. v.*

b *Bullar. Caſſin. T. II. Conſt.* 51.

c *Lib. I. Epiſt.* 9.

d *T. II. Ital. Sacr. in ep. Bonon. n.* 45.

XXIX. Sententia noſtra de duobus Honeſtis.

HACTENUS Grandius, cujus conciliationi poſtremæ plaudimus, juxta quam convenimus & nos ſediſſe in cathedra Ravennate Honeſtum aliquem ante Petrum Bononienſem , eique gratulamur, quod divinaverit, quæ noſtris hiſce temporibus luce clariora comprobantur ope tabulariorum ;/m Ravennatis eccleſiæ , tum ducalis Eſtenſis, in quorum chartis archiepiſcopus Ravennas , nomine Honeſtus , reperitur ante Petri Bononienſis tempora . In ea [e] diſſertatione , quam Clariſs. Vir Joſeph-aloyſius Amadeſius Bononienſis , a ſecretis Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi D.D. Ferdinandi-Romualdi Guiccioli archiepiſcopi Ravennatis , contexuit *pro tuenda juriſdictione archiepiſcoporum Ravennatum in civitate & diœceſi Ferrarienſi* , & in epiſtola, quam ad diſſertationem ſuam propugnandam idem Amadeſius domno Bonifacio Collina monacho noſtro nuncupavit, quæ extat in [f] collectione opuſcu-

e *App. Docum. pag.* 47.

f *T. XLV. p.* 397.

opuſculorum editorum a conſodali pariter noſtro domno Angelo Calogierà, documentum [a] producitur hujuſmodi. *In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti amen. Domino noſtro Johanne ſummo pontifice & univerſali papa in apoſtolato anno ſeptimo imperante dom. Berengario ſereniſſimo imperatore anno imperii ejus ......to decimo in menſe martio indictione nona Roma Lateranenſe .... quia nobis dom. Johanni ſummo & univerſali papa de apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli .... ſede petiſtis vobis* HONESTO *divina favente gratia archiepiſcopo ſacre noſtre Ravennatis eccleſie beati Apollenaris, ut concederemus &c.* Doctiſſimus etiam [b] Muratorius aliam exhibet chartam deſumtam ex archivo Eſtenſi, cujus initium eſt hujuſcemodi. *In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti amen. Temporibus domni noſtri Johannis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli domini ſede anno ſeptimo. Sicque imperante domno Berengario piiſſimo perpetuo auguſto pacifico magno imperatore anno* X. *die* IX. *menſis madii, indictione* IX. *in maſſa, que vocatur Fiſcalia. Notitia brevis recordationis ad memoriam retinendam, qualiter domnus* HONESTUS *religioſiſſimus archiepiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie, & domnus Oldericus vaſſus & miſſus de domno imperatore &c.* Mentionem hujus placiti facit idem Muratorius etiam in Annalibus [c], ubi tamen errore habitum Ravennæ aſſerit, cum celebratum fuerit in maſſa Fiſcalia. Porro has chartas ad annum 921. pertinere ſolide in epiſtola ad Collinam demonſtrat Amadeſius, ubi etiam conciliationes plures affert pro vindicatione & illuſtratione chronicarum notarum; ex quibus illud ſaltem ad rem noſtram conficitur, ante Petrum Bononienſem, archiepiſcopum, Honeſtum nomine, Ravennatem ſedem obtinuiſſe. An diſtinguendus ſit Honeſtus, qui fuit archiepiſcopus ante Petrum, ab Honeſto, cui Petrus, ut Damianus ait, regimen eccleſiæ dimiſit, inſerius dicemus. Illud interim monemus, Damianum duos Honeſtos diverſo tempore archiepiſcopos Ravennæ aliquo modo diſtinxiſſe, & ne eorum geſta confunderentur, cum eos nominavit, diverſa characteriſtica nota ſignaſſe. Bis autem de archiepiſcopo, Honeſto nominato, verba fecit; capite nimirum II. vitæ ſancti Romualdi, & epiſtola IX. lib. I. quæ eſt opuſculum XX. In vita Romualdi [d] mentionem ad annum 927. ingerit de Honeſto, qui *extiterat olim Claſſenſis cœnobii abbas*; in epiſtola vero: *Honeſtus, primo videlicet Ottone habenas imperii gubernante, ſucceſſit Petro*, diverſo nimirum tempore, dum anno 927. Otto nullum neque in Germania, neque in Italia dominium obtinebat, atque proinde anno alio; eodem modo quo, ne errandi porrigeretur libertas, dum conſtaret tres fuiſſe ſucceſſive ejuſdem nominis imperatores, id factum ſub hujus nominis primo imperatore enunciavit: *primo videlicet Ottone*. Admiſſo Honeſto, qui fuerit archiepiſcopus Ravennas ante Petrum Bononienſem, evaneſcunt difficultates omnes a Carrario & a Fortunio objectæ, ad veros & legitimos ſuos calculos, quod optabat Baronius, redacta demonſtrantur vita & converſio ſancti Romualdi, Johannis Bollandi oppoſitiones diluuntur, ejuſque nova hypotheſis omnino ruit, quæ ſcilicet adinventa fuit, ut geſta Romualdi cum tempore archiepiſcopatus Honeſti Ravennatis componerentur. Superflua denique evadit ſecunda tabula chronologica a Grandio in ſuis diſſertationibus ad hunc unice finem ab ipſo propoſita, ut Romualdi converſionem cum ſede Honeſti concordaret; noſque gratiam habemus iis, qui hæc antiquitatis monumenta e tenebris eduxerunt, quibus lux affulget quæſtioni, quam obſcuriſſimam, & pene inſuperabilem judicaverunt majores noſtri. Utramque ſuperius relatam chartam ad majus legentium commodum, reique illuſtrationem, in Appendice recudendam curavimus.

RE-

a Ex Tom. XXXVIII. Divers. arch. Archiep. Ravenn.

b Antiq. medii ævi T. II. col. 969. & apud Amad. pag. 48.

c T. V. p. 292.

d Cap. 2.

Ann. Chr. 927. Romualdi 20.

XXX. Ordinatur ſeries Ravennatum antiſtitum.

Restat, ut heic loci ſumme confuſam ſeculi decimi ſeriem Ravennatum antiſtitum, ope chartarum, veterumque monumentorum, aliquatenus reſtituamus. Obiit Johannes XI. Traverſarius anno 904. & quidem juxta Fabrium die XXI. novembris; in vulgatis indicibus & in Ughellio aſſignatur ejus ſucceſſor Petrus hujus nominis IV. cui vix ad integrum annum viventi ſuffectus dicitur Johannes X. ille idem, qui ex Bononienſi ad Ravennatem, & ex hac ad Romanam ſedem fuit evectus poſt Landonis pontificis obitum, & quidem juxta Baronium anno 912. ſed, ut arbitratur Papebrochius, anno 915. & demum, ut nos poſt [a] Mabillonium recte deducere confidimus, anno 914. Affert enim Browerus [b] in antiquitatibus Fuldenſibus diploma ipſius Johannis X. *datum Haiconi abbati Fuldenſi* XIV. *kalendas junii per manum Stephani ſecundicerii ſancte ſedis apoſtolice, anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis decimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli quarto, imperante domino piiſſimo auguſto Berengario a Deo coronato magno imperatore anno ſecundo, & patriciatus* (legendum *conſulatus*) *anno ſecundo indictione quinta*: quæ notæ chronologicæ anno 917. conveniunt, anno ſcilicet ejus ſedis quarto; ex quo diplomate intelligimus Johannem X. anno ipſius ſeculi quartodecimo ſedere cœpiſſe in cathedra Romana. Age vero introſpiciamus, quæ literis tradiderit quoad ejus ingreſſum in ſedes Ravennatem & Romanam Luitprandus Ticinenſis diaconus, inde Cremonenſis epiſcopus, auctor fere ſuppar; nam ex iis liquido conſtabit Johannem nequaquam Ravennatem eccleſiam adminiſtrare potuiſſe ab anno 904. vel 905. uſque ad 913. ut præferunt laudati indices. Porro Luitprandi verba producimus ad confirmanda aſſerta noſtra chronologica; neque enim vades noſmetipſos præſtare volumus quoad hiſtorica omnia facta, quæ forte fabulis accenſeri merentur, vel calumnias ſapiunt. *Per idem tempus*, inquit, [c] *Ravennatis ſedis, qui ſecundus poſt Romanum archiereum archipræſulatus habebatur, Petrus pontificatum tenebat, qui dum ſubjectionis officio debitæ nominatum Johannem papam, qui ſuæ miniſter eccleſiæ tunc temporis habebatur, Romam ſæpius ac iterum domino dirigeret papæ, Theodora, ut teſtatur vita ejus, meretrix impudentiſſima, Veneris calore ſuccenſa, in hujus ſpeciei decorem vehementer exarſit, ſecumque hunc ſcortari non ſolum voluit, verum etiam atque etiam poſt compulit. Hæc dum impudenter aguntur, Bononienſis epiſcopus moritur, & Johannes iſte loco ejus eligitur. Paullo poſt, ante hujus diem conſecrationis, nominatus Ravennas archiepiſcopus mortem obiit, locumque ejus Johannes, Theodoræ inſtinctu, Bononienſi eccleſia deſerta, ambitionis ſpiritu inflatus, contra ſanctorum patrum inſtituta ſibi uſurpavit. Romam quippe adveniens mox Ravennatis eccleſiæ ordinatur epiſcopus*. Et ne de alio Romano pontifice, quam de Landone immediato Johannis hujus prædeceſſore ſe loquutum fuiſſe relinqueretur ſuſpicandi & errandi locus, dum a Petro Ravennate archiepiſcopo Romam ad pontificem directum narrat Johannem presbyterum tunc, & Ravennatis eccleſiæ miniſtrum, Bononienſem inde, tum Ravennatem antiſtitem electum, mox adnotat idem Luitprandus eidem illi pontifici, a quo Johannes Petri ſucceſſor ordinatus fuerat in Ravennatem archiepiſcopum, artibus ipſius Theodoræ ſuffectum fuiſſe in ſupremo orbis pontificatu pauco tempore interjecto eumdem Johannem. Subdit enim: *modica vero temporis intercapedine, Deo vocante, qui eum injuſte ordinaverat, papa defunctus eſt. Theodoræ autem Glycerii mens perverſa, ne amaſii ducentorum milliarium interpoſitione, quibus Ravenna ſequeſtratur a Roma, rariſſimo concubitu potiretur, Ravennatis hunc ſedis archiepiſcopatum coegit deſerere,*

a *T. III. Annal. pag.* 358.

b *Pag.* 283.

c *Hiſt. Lib. II. cap.* XIII.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

re, *Romanumque (proh nefas!) ſummum pontificium uſurpare*. Sed Lando anno 913. electus Romanus pontifex dimidium dumtaxat anni tenuit ſupremam illam ſedem, juxta [a] teſtimonium Flodoardi omni exceptione majoris.

a Fragm. Rom. Pontif.

Lando dein ſummam Petri ſubit ordine ſedem:
Menſibus hanc coluit ſex, undeniſque diebus.
Emeritus patrum ſequitur quoque jura priorum.

Ergo tantum vel deſinente anno 913. vel ſub initium anni 914. Johannes X. Ravennatis eccleſiæ regimen ſuſcepit, ut paullo poſt Landoni obeunti ſuccedere poſſet.

Hinc [b] Rubeus non alias Johannis Ravennatis archiepiſcopi tabulas in medium profert, quam datas nonis februarii ipſius anni 914. indictione II. & expreſſioribus notis Amadeſius [c]: *Johannes ſervus ſervorum Dei divina gratia archiepiſcopus .... anno Deo propitio pontificatus dom. Landonii pape primo die quinto menſis februarii, indictione ſecunda Ravenne;* eodem nempe anno, quo menſe majo poſtea in pontificem Romanum conſecratum fuiſſe eumdem Johannem diploma Fuldenſe ſuperius allatum demonſtrat. Diximus Rubeum alia non commemorare Johannis monumenta, quam mox indicatum, quod ſpectat ad annum 914. nam quæ paullo ante laudat Ravennatis archiepiſcopatus documenta, quæque pertinent, primum *ad ſecundum Sergii pontificis annum, Ludovici cæſaris quartum, indictionem octavam, ac diem iduum julii*; & alterum ad *annum octavum ejuſdem pontificis, indictionem quartamdecimam, & annum a partu virginis*, ut ſupputat idem Rubeus, *nongenteſimum decimum*, iiſdem fere diebus, ait, quibus Sergius mortuus eſt, atque in ejus locum ſuffectus Anaſtaſius III. certum archiepiſcopi nomen non exprimunt; quare cum Luitprandi hiſtoria minimum pugnant. Majus nobis negotium faceſſunt alia duo monumenta ab Amadeſio ex eodem tabulario archiepiſcopali Ravennæ deprompta, in quibus ad annos 906. & 907. legitur Johannis archiepiſcopi nomen: *Johannes ſervus ſervorum Dei divina gratia archiepiſcopus .... anno Deo propitio pontificatus dom. Sergii ſummi pontificis .... tertio, die quarta menſis aprilis indictione nona. Johannes ſervus ſervorum Dei divina gratia archiepiſcopus ..... anno Deo propitio pontificatus dom. Sergii .... pape quarto die prima menſis februarii indictione decima Ravenne*. Cum tamen auctoritate Luitprandi prope ea tempora viventis Johannes ordinatus fuerit Ravennas archiepiſcopus a Landone, officere non debent quotquot in contrarium monumenta adducantur; & ſummum iis monumentis in lucem proſiliet Johannes aliquis archiepiſcopus Ravennas, vel archiepiſcopus, qui binomius fuerit, vel demum alterius factionis antiſtes, minime tamen Johannes ille, qui ex Ravennate eccleſia ad Romanam fuit provectus anno 914. Quam ob rem in editione Veneta Italiæ ſacræ Ughellii tum in Bononienſibus, tum in Ravennatibus epiſcopis adnotavit etiam Coletus [d] ingreſſum Johannis X. in ſedem Ravennatem nequaquam conjungi poſſe cum anno 904. Petrumque ipſius Johannis deceſſorem, qui unico anno eccleſiam illam adminiſtraſſe creditur, anno tantum 911. eam cathedram conſcendiſſe, cum Johannes, inquit, anno 912. illi ſubrogatus fuerit a Landone papa. Emendandus tamen ex dictis etiam Coletus, ibique potius reponendum Johannem ſuffectum fuiſſe anno 913. exeunte, vel ineunte anno 914. An vero ipſi Johanni X. Ravennati archie-

b Lib. V. p. 253.

c T. XLV. O-puſ. pag. 426.

d T. II. coll. 22. & 351.

ANN. CHR. 27.
ROMUALDI 20.

chiepiſcopo poſtea Romano pontifici, vel alteri Johanni, cujus facta ſunt obſcuriora, tribuendæ ſint literæ, [a] quibus conqueſtus eſt cum Petro abbate Nonantulano, & monachis, quod ſe a ſuperioritate eccleſiæ Ravennatis ſubtraxiſſent, iiſque præcepit, ut debitum illi eccleſiæ honorem tribuerent, & ut matrem revererentur & agnoſcerent, ægre definiri poteſt, cum Petrus Nonantulanus abbas vitam produxerit uſque ad annum 913. & ad diem kalendarum octobris, qua obiit; primis forte diebus ingreſſus Johannis in ſedem Ravennatem; vel ſi nondum eam cathedram obtinuerat Johannes, ad alterum Johannem erunt hæ literæ referendæ.

a *Ap. Murat. T. V. col. 674. & 675.*

XXXI. Theobaldus vel Sinibaldus archiepiſcopus tempore ortus Romualdi.

QUISNAM igitur Ravennæ pontifex conſtituendus erit ab anno 904. e mortuali Johannis IX. uſque ad totum ferme annum 912. quo exeunte Petrus, qui non ultra ſpatium anni ſediſſe exiſtimatur, & locum feciſſe Johanni X. Romano poſtea antiſtiti, Ravennas archiepiſcopus ordinatus fuit? Tenebris obſita fatemur, ut plurima alia, ſic etiam tempora iſta Ravennatis hiſtoriæ; nam præter Johannem, quem ex ſupralatis chartis in lucem protulit Amadeſius ſediſſe ad annos 906. & 907. alius in ſcenam prodit Theobaldus, cujus nomen reperitur apud laudatum Amadeſium [b] ex tabulis ejuſdem chartophylacii Ravennatis exaratis: *anno Deo propitio pontificatus dom. Sergii ſummi pontificis & univerſalis pape in ſacratiſſima beati Petri ſede tertio, die decimonono januarii indictione decima Ravenne dom. ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri patrum dom. Theobaldo electo archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie*; quæ notæ chronicæ anno 907. reſpondent. En ergo decima-nona die januarii hujus anni Theobaldus, qui appellatur archiepiſcopus *electus*; & poſt duodecim dies, hoc eſt prima februarii ejuſdem anni Johannes itidem archiepiſcopus Ravennas; vel ergo eodem tempore duo antiſtites eccleſiam illam dividebant, vel duobus nominibus Theobaldi & Johannis efferebatur unicus ſedis illius adminiſtrator. Quid, quod in chartis ſpectantibus ab abbatiam noſtram ſancti Mamiliani inſulæ Montis-Chriſti nominari ad eumdem annum 907. *Sinibaldum Ravennatem archiepiſcopum & Corſicæ inſulæ legatum*, ni falluntur conjecturæ noſtræ, haud ægre perſuadere exiſtimamus? Superſunt eæ chartæ in bibliotheca monaſterii noſtri ſancti Michaelis in Burgo Piſarum, cui unita modo eſt abbatia Montis-Chriſti. Inter ceteras legimus chartam exhibentem monumentum erectionis cœnobii ſancti Petri & ſancti Stephani de Venaco dioeceſis Alerienſis, adnexi a ſuis inſtitutoribus abbatiæ ſancti Mamiliani. Et quandoquidem a quingentis & amplius annis poſtremam abbatiam hanc cum ſuis adjunctis diſciplinæ eremi Camaldulenſis ſuppoſuit Honorius papa III. ad eamque eremum, ſive ad Camaldulenſem congregationem ſemper inde pertinuiſſe nunquam interturbata poſſeſſione dignoſcimus, data occaſione novum Ravennatem archiepiſcopum e mediis tenebris tollendi, non incongruum judicamus heic loci de monumento illo conſtructionem cœnobii ſancti Petri, & ſancti Stephani de Venaco reſpiciente perſtrictim verba facere, amandata ad Appendicem integra charta.

b *Pag. 425.*

XXXII. Ea occaſione plura de monaſterio inſulæ Montis-Chriſti ejuſque adnexis.

ILLUD prius monendum & dolendum, immanibus piratarum incurſionibus expoſitam ſemper fuiſſe inſulam Montis-Chriſti, ſed in illa immaniore, cui ante ducentos annos fuit obnoxia, monaſterio pene ſubverſo, & monachis ac villicis omnibus in vincula conjectis, irreparabilem jacturam feciſſe monumentorum omnium, & autographorum, quæ jura ſervabant abbatiæ ditiſſimæ, ac pertinebant ad loca in Corſica, Ilva, Planuſio, Igilio inſulis, & in regno Sardiniæ eidem monaſterio ſubjecta. Quare excidiſſet omnino memoria ejuſdem cœnobii, niſi hanc utcumque repa-

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

reparerent apographa plura, quæ ſuperſunt, & in primis collectio quædam vetuſtorum exemplarium, quæ anno dominicæ nativitatis M.CCC.LXIIII. (M.CCC.LIIII. habet Muratorius loco inferius deſignando, ſed errore, ut clare indicat ſubſequens indictio) indictione II. die VIII. januarii, ad juſſionem venerabilis viri fratris Blaſii Alerienſis epiſcopi, exſcripſit imperitus quidam notarius, auſus tamen loco latinarum vocum italicas ſubſtituere, ſenſuque verborum retento chartas marte ſuo interpretari, corrumpens præterea enormiter characteres chronologicos, quos præſeferebant. Hujuſmodi eſt monumentum erectionis prædicti cœnobii ſancti Petri & ſancti Stephani de Venaco, quam mendoſiſſime conjungit notarius cum anno CCCC.VII. illis verbis: *Ad honorem Dei & beate Marie, & beato Stephano & beato Benedetto anno dominice nativitatis quadragenteſiò ſettimo*: quo anno neque æra nativitatis Chriſti, invecta anno dumtaxat 520. a Dionyſio Exiguo abbate, invaluerat, neque ſanctus pater Benedictus mundo natus fuerat, neque ullum denique extabat in inſula Corſica monaſterium, quod anno tantum 591. primitus erectum fuit ſub Gregorio Magno, qui Horoſio mandavit, ut locum tutum & idoneum in ea inſula requireret, in quo cœnobium construeretur; [a] *quatenus inſula illa, quæ monaſterium hucuſque non habuit, in hujus converſationis via meliorari debeat*. Itaque minime dubitamus, ut conjecit etiam Grandius noſter in ſuis mſs. notulis, quibus has chartas illuſtravit, quin in primigenio & autographo inſtrumento notæ chronicæ fuerint: *anno dominice nativitatis* DCCCC.VII. ſed ob evanidum characterem fugiente prima nota D. aut ob vetuſtatem corroſa, indoctus amanuenſis legerit CCCC.VII. & ſcripſerit propterea *quadringenteſimo ſeptimo*, occaſionem præbens [b] Fortunio erroris, & præfidenter dicendi de antiquitate monaſterii Montis-Chriſti: „ ex antiquiſ„ ſimis variis inſtrumentis, ut vulgo vocant, ab anno humanæ ſalutis „ CCCC.VII. multis egregiis donationibus illud honeſtatum fuiſſe explora„ tiſſimum habemus." Annum itaque DCCCC.VII. ibi reſtituendum eſſe non improbabiliter autumamus, præſertim cum fundatio illius cœnobii contigiſſe enuntietur *regnante Berlingerio* ſeu Berengario *rege & judice*, quem admittit etiam Ughellius circa annum 900. floruiſſe.

a Epiſt. LH. Lib. I. regiſt.

b Par. I. Lib. II. c. 29.

His præmonitis, habemus ex ea charta Ottonem, Dominicum & Guidonem ex comitibus inſulæ Corſicæ Silverio abbati ſancti Mamiliani inſulæ Montis-Chriſti obtuliſſe bona ſua, quæ in Venaco tenebant, & donatione facta veniſſe cum abbate *coram Sinibaldo Ravennæ archiepiſcopo & legato Corſicæ*, ibique ipſo permittente, accedente etiam conſenſu Angeli comitis & domini Corſicæ, ac Giliæ matris ejus, eccleſiam ſancti Petri & ſancti Stephani de Venaco erexiſſe in monaſterium, ac illam cum cœnobio ſubjeciſſe abbatiæ ſancti Mamiliani Montis-Chriſti cum omnibus ſuis bonis, ea appoſita lege, ut ſi abbas vel monachi ibidem habitare nequiverint, eccleſia redire deberet ad dominos ſuos, & quotannis equum cum ſuis ornamentis valoris librarum ſeptem offerrent. *Actum apud Marranam ante eccleſiam ſancte Marie coram notario infraſcripto, & coram domno* SINIBALDO *legato. Ego Philippus quondam Arricii notarius &c.*

Ex hoc donationis inſtrumento, quod a Grandio ſibi tranſmiſſum edidit etiam [c] Muratorius, ſi conjecturæ noſtræ aliquid valent, Sinibaldus anno 907. erat Ravennæ archiepiſcopus, quem inſuper haud male eumdem eſſe cum Theobaldo Amadeſii ſuſpicamur, ita ut ſive Theobaldi, ſive Sinibaldi fuerit verum ejus nomen, facile potuerint confundere notarii & exſcriptores, diverſimode ipſius nomen efferendo. Sub ipſius itaque pontificatu natus fuit eodem anno 907. Romualdus noſter. Vixe-

c T. II. Antiq. Med. ævi col. 1067.

rit proinde Sinibaldus ſive Theobaldus in archiepiſcopatu Ravennate aut ſolus, aut una cum Johanne, cujus pariter nomen reperiri per ea tempora in chartis Ravennatibus apud Amadeſium diximus ſuperius, uſque ad annum 912. cui ſucceſſerit eodem anno Petrus dictus IV. ſed melius V. juxta Bacchinii obſervationes; Petro autem ſuffectus fuerit a Theodora ſub finem anni ſequentis 913. Johannes X. ſubinde Romanus pontifex; anno demum 914. Conſtantinus Johannis tranſlati ad regimen univerſalis eccleſiæ locum obtinuerit. Conſtantini chartas habemus uſque ad annum 923. quo ipſum fato functum vult Rubeus; immo uſque ad annum 924. & ad menſem junium, quo tabulas ſub eodem confectas profert idem [a] Amadeſius.

a *Pag.* 423.

XXXIII. Rurſus de Honeſto I. & de ſucceſſoribus archiepiſcopis.

AT enim ubi ergo locus erit Honeſto archiepiſcopo ante Petrum Bononienſem? Erit locus ad annum 921. his notis chronicis diſtinctum: *indictione nona anno ſeptimo Johannis X. pontificis, & quinto vel quarto Berengarii*, qui coronatus fuerat imperator anno 916. Hæc ex allatis a Muratorio, ſed potiſſimum ab Amadeſio documentis conſtant. Qua vero ratione conciliari queat archiepiſcopatus Honeſti cum archiepiſcopatu Conſtantini ceteri viderint; ipſe profecto Amadeſius non ſpernendas in eam rem congruentias adducit, quibus infertur calamitoſis his temporibus plures in eadem ſede Ravennate eodem tempore, vel diverſa factione, quod erat infortunium etiam eccleſiæ Romanæ, ſediſſe epiſcopos. Diceret etiam quis, Honeſtum fuiſſe Conſtantini coadjutorem, & poſtea ſucceſſorem; introducta jam enim tunc erat ea conſuetudo: vel binomium fuiſſe Conſtantinum, ut pluribus exemplis etiam ex hac noſtra hiſtoria petitis epiſcoporum duplex nomen gerentium facile foret demonſtrare. Modo his non immoramur. Pro re noſtra ſatis ſuperque eſt reperiri ad ea tempora recenſitum ante Petrum Bononienſem inter archiepiſcopos Ravennates Honeſtum, qui ex Petro Damiano abbas etiam extiterat Claſſis. Cujus ſedis tempus, ſive demum in [illegible] Conſtantini coadjutor, ſive alterius factionis archiepiſcopus, protrahendum eſt inſuper ad annum uſque 927. quo monachis Claſſenſibus auctor fuit, ut Romualdum in ſuum collegium intrepide ſuſciperent.

Nec plura de Honeſto, nam eodem anno 927. prima ſe offert Petri charta inter extantes [b]: *Anno Deo propitio pontificatus dom Johannis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede quarto decimo, die ſexto decimo menſis julii indictione quinta decima Ravenne. Dom. ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri patrum Dom. Petro ſanctiſs.. ſancte catholice Ravenn. eccleſie archiepiſcopo &c.* Qui dicendus erit VI. ac ex Bononienſi, a qua tranſlatus fuit, eccleſia, Bononienſis communiter appellatus. Ad Ravennatem cathedram evectum Petrum anno 927. docet & ipſe Ughellius in epiſcopis [c] Bononienſibus, licet in [d] Ravennatibus Conſtantino ſucceſſiſſe anno 923. aſſerat. Petrus hic, teſte Damiano, ſub Ottone I. regimine eccleſiæ ſe abdicavit, & Honeſtum, alterum profecto a primo, ut paullo poſt demonſtrabimus, ſucceſſorem habuit in epiſcopatu, quem dimiſit, ſeu a quo dejectus eſt anno vel 963. ſi Carrarium, vel 971. ſi Rubeum ſequi malumus. Videtur autem deceſſiſſe Petrus anno tantum 973. juxta ſtatutum ejuſdem Honeſti ſequentis anni 974. relatum [e] ab eodem Rubeo, ut *quotidianis diebus miſſas celebrare debeant pro venia delictorum prædeceſſoris noſtri Petri archiepiſcopi, ſeu & pro animabus omnium fidelium defunctorum, & in die anniverſarii ejus, & noſtri omni anno unam miſſam canere debeant pro anima ipſius Petri archiepiſcopi & noſtra unuſquiſque ex ipſis canonicis, qui ibidem ordinati ſunt*

b *Amad. T. XLV. Opuſc. p.* 461.

c *T. II. col.* 12.

d *Ibid. col.* 351

e *Lib. V. p.* 266.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

vel fuerint .... Datum anno II. *Benedicti pape, imp. Ottone in Italia anno .... indictione* II. *Ravenne*. De Honeſto, qui ſucceſſit Petro Bononienſi, anonymus Ravennas poſt Agnellum editus hæc habet: [a] *Hujus ſanctitate portæ Claſſenſis eccleſiæ miraculoſe aperiebantur*; & alter anonymus [b] ſeculi XII. qui ſcripſit de inventione corporis beati Apollinaris: *Tantæ*, inquit, *ſanctitatis fuiſſe fertur, ut ſibi ad eamdem eccleſiam ſæpe nudis pedibus venienti valvæ monaſterii nutu divino paterent*. Sed de Honeſto II. plura ſuis locis.

a Par. II. pag. 92.

b T. I. P. II. pag. 539. rer. Ital. ſcript.

XXXIV. An fuerit epiſcopus ante abdicationem Petri Honeſtus? Plura de voce Coangelicus.

DISPOSITO utcumque tempore ſedis præfatorum archiepiſcoporum, illud ad operis coronidem ulterius inquirendum ſupereſt, an Honeſtus II. a Petri tantum ultronea vel coacta ceſſione fuerit Ravennæ antiſtes, an vero eam dignitatem obtinuerit etiam ante tempus, quo Petrus regimen illius eccleſiæ dimiſit? Controverſiam hanc dirimere prima fronte videntur formulæ illæ, quibus Petrus ante annum 971. quo juxta Rubeum archiepiſcopatu ſe abdicavit, immo ante annum 963. quo hoc ipſum præſtitit juxta Carrarium, appellatur *coangelicus epiſcopus*. In concilio Ravennate anni 954. apud eumdem [c] Rubeum & Labbeum legitur: *Dominus Petrus ſanctiſſimus, &* coangelicus *archiepiſcopus*. Anno [d] 955. „ ſexto nonas julii Maria Leonis, Adelena Fatualdi filiæ, & Chriſtina Leonis jam „ uxor tunc vidua, ad hæc Salvinus, Urſuſque fratres, Urſi jam mortui filii loca multa, prædiaque in territorio Saviniano, atque alibi „ ampla dono dederunt Petro Ravennatum archiepiſcopo, quem vocant „ *coangelicum*. “ Anno [e] 963. „ Rainerius diaconus, pictu .. Dom..... „ ſimus comes, & Angelruda comitiſſa dudum conjuges, & Tetrigrinus „ illuſtriſſimus vir nepos ejus, jam filius Guidonis comitis jus dominatumque, quod illis erat; id autem eſt a Ronco in territorio, qui San„ cto-Archangelo vocatur, una cum templo ibidem extructo, vineis, „ campis, pratis, familiis, colonis, quæ jam ex ſucceſſione Ingelradæ comitiſ„ ſæ habuerant, conceſſerunt Petro archiepiſcopo, quem *coangelicum* & ſan„ ctiſſimum appellant, & ejus ſucceſſoribus archiepiſcopis in perpetuum „ XIII. kalendas ſeptembris indictione ſexta Ravennæ anno Johannis pon„ tificis maximi ſeptimo. “ Hæc ex Rubeo. Chartam nos quoque membranaceam exſcripſimus ex tabulario nobiliſſimi viri marchionis Bonifacii Rangoni, in qua, *anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis ſeu univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede anno ſexto, ſicque imperante domno piiſſimo auguſto Ottone a Deo coronato pacifico magno imperatore anno regni pietatis ejus in Italia vero anno decimo, & domno Ottone item a Deo coronato imperatore ejus filio anno quarto, die .... indictione quartadecima Ravenne, Georgius reverendus diaconus ſancte Ravennatis eccleſie, & abbas monaſterii ſancti Stephani, qui vocatur junioris, qui fit die quinta feria, qui eſt fundatus in civitate Ravenna prope mo.... arbani, non longe a ponte cogto*, ſorte *cooperto*, qui erat ſuper flumen Padenæ Ravennæ, donat loca aliqua *domno Petro ſanctiſſimo & coangelico* ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo. Chartam autographam, & hucuſque ineditam ſpectantem ad annum 970. vel etiam ad 971. juxta ſuprarelatas notas, in Appendice exhibemus. Hocce *coangelici* attributum comparticipem ſupponit epiſcopalis ſarcinæ, vel ſaltem epiſcopum alterum declarat coexiſtentem in eadem Ravennate ſede. Honeſtus ſimiliter *coangelicus* nominatur in concilio celebrato anno 973. apud Mutinam, quia nimirum ſupervivebat Petrus, qui Honeſto adminiſtrationem eccleſiæ Ravennatis ceſſerat: [f] *temporibus domni Benedict apoſtolici..... ejus in Dei nomine anno primo, imperante domno Ottone piiſſimo anno*

c Lib. V. p. 257.

d Ibidem.

e Ibid. p. 259.

f Ibid. p. 264.

no ſexto die nona ſeptembris. Actum in loco, ubi dicitur Marcialia territorio Mutinenſi, dum reſideret ibidem Honeſtus coangelicus *ſanctiſſimus archiepiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie &c.* Et ut aliis exemplis eadem res firmetur; dum lis ventilabatur anno 1011. *Sergii papæ tertio die* XI. *decembris* inter Guidonem abbatem Farſenſis monaſterii, & Gregorium quemdam de una domo coram Johanne patricio & Creſcentio Urbi præfecto, Guido vocatur [a] *venerabilis presbiter & monachus atque* coangelicus *abbas*; quo eodem titulo decoratur anno 1013. a Benedicto papa VIII. in bulla confirmationis bonorum ejuſdem cœnobii Farſenſis, ut legitur in chronico ipſius monaſterii edito a [b] Muratorio. Non alia profecto de cauſa *coangelici* attributo honeſtatus fuit Guido, niſi quia adhuc in vivis agebat Hugo ipſius patruus, qui fuerat olim Farſenſis abbas, ſubſcriptus quoque in ſuperiori anni 1011. charta: *Hugo presbiter & monachus quondam abbas*, qui etiam præfecturam ejuſdem cœnobii anno 1014. iterato recepit. *Bonifilio* [c] pariter *religioſo presbitero & monacho, atque* coangelico *abbati venerabilis monaſterii ſancti Chriſti protomartyris & levite Stephani, quod ſitum eſt in comitatu Biſuldunenſe in valle Sterria in capite ipſius ſtagni, loco qui dicitur Balneus*, inſcribuntur aliæ ejuſdem Benedicti papæ anno 1017. literæ; is videtur fuiſſe abbas quodammodo generalis multorum monaſteriorum, & ſub ſe habens alios abbates, cum quibus onus ſuum partiretur, unde *coangelici* nomen obtineret; nam eodem anno aliis literis ipſius pontificis appellatur religioſus abbas *venerabilis monaſterii ſancti Petri Campi-rotundi, quod eſt ſitum in comitatu Biſuldunenſe in valle Landarenſe inter duo flumina*. Anno 1013. idem Benedictus papa VIII. bulla ſua Guidonem abbatem Pompoſianum ditat plurimis bonis in territorio Comaclenſi, annui cenſus ſanctæ ſedi perſolutione indicta. Eam vidimus in [d] archivo ſancti Benedicti Ferrariæ, ac ex eo loco deſcripſit etiam Fontaninius, quæ ſic incipir; *Benedictus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Domino filio Wiuoni religioſo presbitero & monacho, atque* coangelico *abbati venerabilis monaſterii ſancte & ſuperexaltate Dei genitricis, ſemperque virginis Marie domine noſtre, quod dicitur in Pompoſia*. Qui titulus ea ratione Guidoni convenit, quia licet abbas eſſet Pompoſianus, plures tamen monachos ſubſtituebat pro ſe in regimen abbatiæ, ut liberius Deo in ſolitudine vacaret. Re enim vera in [e] charta Arnaldi archiepiſcopi Ravennatis concedentis titulo emphyteuſis piſcariam in Portu anno 1017. *Petrus* nominatur *abbas ſancte virginis Marie in Pompoſia*, quo certe anno Guido vivebat; ſed ſicut ait auctor vitæ ejuſdem ſancti Guidonis apud [f] Mabillonium: *regebat vir providus monaſterium ſuum, ſubrogatis per temporum vices, quos e ſubditis elegerat, abbatibus aliis, quorum primus fuit Vitalis, quo decedente elegit Petrum, poſt cujus obitum Theobaldus fuit, poſt Theobaldum conſtituitur Leo, poſt omnes, qui admirabilis ejuſdem etiam nominis eligitur Guido. Hi ſuo quique tempore præfuerunt fratribus, & monaſterium gubernarunt, habentes Marthæ officium ſolliciti circa frequens miniſterium &c.* In codice Gregoriano monaſterii ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe chartarium ejus loci continente in duabus chartis anni 992. pagg. CCXXIV. & CCXXVI. *Johannes religioſus presbiter & monacus atque coangelicus abbas* appellatur. Ita in alia anni 996. pag. LIII. & ex charta anni 1003. pag. CLXX. colligitur ratio hujus tituli, cum in ea dicatur: *convenit inter Johannem religioſum abbatem, ſeu Gregorio item juniorem abbatem venerabilis monaſterii ſanctorum Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui vocatur clivuſcauri*, ubi nimirum apparet eodem tempore utrumque tam Johannem, quam Grego-

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

[a] *Mabill. T. IV. Annal. pag.* 222.

[b] *Script. rer. Italic. T. II. Par. II. p.* 557.

[c] *Marca Hiſp. col.* 998.

[d] *Caps. I. lit. A.*

[e] *Murat. Antiq. medii ævi T. IV. col.* 793.

[f] *Secul. VI. Par. I. p.* 451.

Ann. Chr. 927. Romualdi 20.

tim præfuiſſe illi monaſterio. Pariter in quadam conventione anni 1009. pag. CCXXVII. *coangelicus abbas* idem vel alius Johannes vocatur, & in refutatione anni 1014. pag. LVII. facta a Gerardo & Sergio nobilibus fratribus cujuſdam fundi nominatur *coangelicus*, forte quia præfecturam ejuſdem monaſterii tunc temporis uſurpabat *iniquus Silveſter abbas*, *qui abbatia caruit atque refutavit*, *ſed diabolica fraude deceptus poſt renuntiatam abbatiam quaſi dum eſſet abbas* emphyteuticos libellos de bonis abbatiæ Gregorianæ conficiebat. Demum *coangelicus* inſcribitur ipſe ſeu alter Johannes abbas ſanctorum Andreæ & Gregorii in tribus donationibus anni 1023. pag. CLXXX. & anni 1031. pag. CXII. *Stephanus* quoque *religioſus presbiter & monachus atque* coangelicus *abbas venerabilis monaſterii ſancti Andree* apoſtoli in libello anni 1036. pag. CXIII., & *Johannes religioſus presbiter & monachus atque* coangelicus *abbas* ejuſdem cœnobii vocantur in quadam petitione anni 1041. pag. LIV. Leo pariter Sublacenſis abbas *coangelicus* dicitut in chartis [a] anni *936.* & *956.* [b] apud Muratorium. Vidimus in [c] tabulario ſancti Petri de Peruſio Gregorii papæ VI. (non IV. ut putavit [d] Margarinus, neque confectam anno 835. ſed 1045.) bullam autographam *Bonizoni abbati coangelico* ejuſdem cœnobii directam. Bonizonem aſſerit noſter Petrus Damianus in [e] epiſtola ad Johannem monachum, *rectorem loci ſibimet ex auctoritate apoſtolicæ ſedis* ſubſtituiſſe, atque *commiſſi ſibi regiminis curam* ſpreviſſe, & licet id contigerit ſeptem annis antequam epiſtolam illam Damianus ſcriberet; ſcripſit autem eam circa annum 1060. non inveriſimile tamen eſt Bonizonem ad tempus alium in ſui locum abbatem conſtituiſſe etiam ſub Gregorio papa VI. hoc eſt anno 1045. Ut profecto vera dici poſſit Grandii noſtri illatio terminum *coangelicus* conſortem ſignificare; in eo tamen errat, quod Petrum & Honeſtum archiepiſcopos Ravennates dumtaxat addat appellatos fuiſſe *coangelicos*; cum alii etiam Ravennates antiſtites eo titulo decorati fuerint, & cum aliquando uſurpetur *coangelici* vox, quin ſciamus, quænam per illam deſignetur perſona altera, cui idem conſortii jus competat. Exemplo ſit charta pertinens ad annum 855. & de qua mentionem fecimus ad annum *907.* Giſulſi nimirum filii Romualdi ducis concedentis bona plurima Johanni ſanctiſſimo & *coangelico* archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ; ſed quis in ea tenebrarum caligine noverit, anne eodem anno duo epiſcopi vel diverſæ factionis, vel alter primi coadjutot, eccleſiam Ravennatem regerent? De ea re viderint docti Ravennates. Ita etiam [f] *anno domini Johannis XIII. in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli quinto indictione* XII. hoc eſt anno *969.* *Tenzo & Baldo atque Azo Giliones fratres Silveſtro bone memorie presbitero & monacho atque* coangelico *abbati de venerabili monaſterio ſanctorum Chriſti martyrum Coſme & Damiani*, *quod nuncupatur Mica aurea* donant *eccleſiam Dei genitricis Marie*; & ut de feminis etiam dicamus [g]: *anno tertio Benedicti pape VIII. Boniza religioſa ancilla Dei atque* coangelica *abbatiſſa monaſterii ſancti martyris Cyriaci*, *& ſancti Nicolai confeſſoris in via lata* libellatico jure quædam prædia concedit *Azoni magnifico viro cognomento de Fulca*. Quid, quod Arnaldus archiepiſcopus Ravennas anno 1017. *ſanctiſſimus* & coangelicus *archiepiſcopus* nominatur in quodam placito Peregrini miſſi imperatoris Henrici [h] apud Rubeum? cum tamen Arnaldum ſine conſorte ſediſſe in ea cathedra probabillimum ſit; & in donatione Balduini comitis facta monaſterio ſancti Petri apoſtoli, & ſancti Martini confeſſoris de Urbe anno *961.* quam dabimus in Appendice, Johannes duodecimus Romanus pontifex, qui eo anno cathedram illam tenebat ſine conſorte, appelletur *coangelicus*?

Dupli-

a *T. II. col.* 803.
b *T. I. col.* 166.
c *Num.* 1.
d *Bullar. Caſinen. T. I. pag.* 5.
e *Lib. VI. epiſt. XXV. T. I. p.* 107.
f *Mabill. Annal. T. III. pag.* 600.
g *Ibid. T. IV. p.* 407.
h *Lib. V. p.* 275.

ANN. CHR. 927. ROMUALDI 20.

DUPLICI itaque de cauſa videtur nobis potuiſſe titulus *coangelici* convenire Petro Ravennæ archiepiſcopo, vel quia Honeſtus, qui archiepiſcopus nominatur ad annum 921. in tabulariis Eſtenſi & archiepiſcopali Ravennæ (ſeu eo anno conſederit cum Conſtantino, ſeu fuerit ejus coadjutor) quique pariter a Damiano deſcribitur ſupervixiſſe archiepiſcopus ad annum 927. quo patrocinio ſuo monachos Claſſenſes ſuffulſit, ut Romualdum in proprium collegium intrepide ſuſciperent; quia nimirum Honeſtus eo ipſo anno e ſede dejectus fuerit, prævalente Petri Bononienſis factione, pluribuſque annis tamquam vir privatus degerit, donec ipſe Petrus vel conſcientiæ ſtimulis adactus, vel ei quodammodo compatiens in conſortium vocaverit regiminis eccleſiæ Ravennatis; id quod contingere potuerit ante annum 955. quo cœpta adhiberi formula illa appellandi Petrum archiepiſcopum *coangelicum*; vel quia Honeſtus reapſe obierit anno 927. locumque fecerit Petro in ſede Ravennate, qui tamen Petrus alium, cujus nomen ad nos non pervenerit, epiſcopum ſibi adjutorem elegerit, cum quo onera archiepiſcopatus & regiminis partiri voluerit. Utrumque probabilitate ſua non caret; illud tamen pro certo tenendum, admiſſa prima hypotheſi, Honeſtum archiepiſcopum ad annos 921. & 927. conſortem deinde Petri ad annos 955. & ſequentes; & ſimiliter in ſecunda hypotheſi epiſcopum illum Petri coadjutorem diſtinguendos eſſe ab Honeſto altero, cui vel anno 963. vel rectius anno 971. idem Petrus ceſſit, aut forte coactus fuit cedere Ravennatis eccleſiæ adminiſtrationem, ut mox oſtendemus.

XXXV. Conjecturæ noſtræ de Honeſto.

VERUM prius aliqua pariter de abbatibus Claſſenſibus hujus ſeculi dicamus. Honeſto, *qui abbas extiterat Claſſis* ante annum 921. vel immediate, vel mediate ſucceſſit in regimine ejuſdem abbatiæ Dominicus. In ſupradicto enim concilio anni 954. ſed melius 955. inter ceteros ſubſcriptus legitur: *Dominicus religioſus presbyter, & abbas regularis ſancti Apollinaris, qui vocatur in Claſſe.* Sub eo ſorte Romualdus monaſticum inſtitutum ſuſcepit. Videtur Dominicus fuiſſe abbas ille, qui cum Claſſenſi cœnobio præeſſet, negligens & iners erat in officiis ſtatutis perſolvendis, & licet ſæpius a Petro archiepiſcopo monitus & deterritus fuiſſet, ſupinus erat cum ſuis monachis in rebus ſacris, ut docet anonymus canonicus qui tempore ejuſdem antiſtitis vivebat & ſcribebat. *Hoc autem* [a], inquit, *junior quartus curriculo temporum apoſtolorumque* (ſic) *utebatur antiſtes nomine Petrus Ravennatum ponſificalem præſulum regebat eccleſiam. Hic ſæpius abbatem cum ſubditis monuit monaſterii beati Apollinaris, ut ſanctorum Eleuchadii & Probi eccleſiis ſtatuta inferrent officia temporibus ſingulis. Hos quoque nec blandimentis ad hoc ſtudium provocare valuit, nec terroribus ſæpe cum flagris inclinavit.* Vel ſi hæc non conveniant Dominico, convenient alteri abbati, cujus nomen ad poſteritatem non tranſiit; id profecto nullo modo tribui poſſe videtur Honeſtis, qui fuere ſimiliter hoc ſeculo abbates Claſſis. Tribui ſcilicet non poteſt Honeſto I. quia hic non adminiſtravit Claſſis abbatiam ſub archiepiſcopo Petro, ſed ante ipſius tempora. Tribui quoque non poteſt Honeſto II. juxta univerſaliter receptam hypotheſim, (ea eſt alterum Honeſtum ſucceſſiſſe Dominico in abbatia Claſſenſi, & ex hac per ceſſionem Petri tranſlatum fuiſſe ad ſupremam patriæ ſacram dignitatem) quia in Honeſto II. vigebat pietas & religio, *tantæque ſanctitatis* is *fuiſſe fertur, ut ſibi ad eamdem eccleſiam* (ſancti Apollinaris) *ſæpe nudis pedibus venienti valvæ monaſterii nutu divino paterent*; adeoque minime credibile eſt, quod, cum Claſſenſis abbas eſſet, in rebus eccleſiaſticis negligentiæ notam & pœnas mereretur.

XXXVI. Series abbatum Claſſenſium hujus ſeculi.

a Rer. Ital. Scri. pt. T. I. Par. II. pag. 555.

Ceterum

Ann. Chr. 927. Romualdi 20.

Ceterum poſt Dominicum abbatem, Claſſenſem itidem præſulem fuiſſe alterum Honeſtum addiſcimus ex ſynodo Gallicana Remis habita anno 992. in qua ita loquuntur ejus concilii, vel potius pſeudoſynodi patres: *Item, quæ circa Ratherium Veronenſem epiſcopum, vel circa Petrum Ravennæ archiepiſcopum uſu vel conſuetudine provenerunt, ab omnibus abrogata ſunt; uterque enim nec abdicationis correcto*, forte *porrecto*, *libello, nec ſacerdotalibus depoſitis inſignibus ſucceſſorem acceperat, Ratherius quidem Milonem, Petrus vero Honeſtum beati Apollinaris abbatem*. Baronius ad annum 991. & 992. prolixe agit de ea ſynodo, cujus hiſtoriam & geſta conſcripta fuiſſe a Gerberto archiepiſcopo Remenſi, inde Ravennate, demum Romano pontifice, qui maximam, & fere omnem partem in eo cœtu habuit, exiſtimat, ſub cujus etiam nomine edita aſſerir a Centuriatoribus Magdeburgenſibus [a] centuria x. cap. 9. Iterum lucem aſpexit narratio illa Francofurti apud hæredes Andreæ Wechelii anno 1600. ex vetuſto codice Miriacenſis monaſterii, eaque uſus fuit Baronius, ut literis datis nos docet eruditus pater Michaelius presbyter congregationis Oratorii ſanctæ Mariæ in Vallicella de Urbe. In hac ergo editione [b] capite 43. verba allata leguntur, ex quibus liquido dignoſcitur Honeſtum illum, cui Petrus ceſſit eccleſiam Ravennatem, præextitiſſe abbatem ſancti Apollinaris in Claſſe. Nunc vero demonſtrandum eſt Honeſtum hunc ſucceſſorem Petri neque Honeſtum fuiſſe illum, qui & ipſe olim abbas Claſſis, inde archiepiſcopus ad annos 921. & 927. vel hoc poſtremo anno deceſſit, vel ſub Petro conſors fuit oneris archiepiſcopalis; neque epiſcopum illum fuiſſe, cum quo pondus regiminis diviſit annis 955. & ſequentibus idem Petrus. Utrumque profecto conſtat ex verbis, quæ in eadem Remenſis ſynodi narratione ſequuntur. *Petrus Honeſtum monaſterii beati Apollinaris abbatem* (ſupple *receperat*) *quem Honeſtum domnus Johannes papa cognomento Bonus ad conſecrandum prius ſibi oblatum vidit, quam de Petri dejectione vel fama nuntiante cognoverat*. Neque enim Honeſtus I. archiepiſcopus, neque epiſcopus alter Petri coadjutor *conſecratione* indigebant, quam Honeſto II. abbati contulit *Johannes papa cognomento Bonus*. Is eſt Johannes XIII. epiſcopus antea Narnienſis, qui præter aliud adjunctum *Gallina alba* ob capillorum canitiem, cognominatus etiam fuerit *Bonus*. Simul etiam ex iis verbis deducitur non eſſe veritati plene innixam opinionem illam, quæ communis eſt, Petrum ſcilicet ſponte dimiſiſſe adminiſtrationem eccleſiæ Ravennatis, cum dejectum ſede fuiſſe aſſerant patres Gallicanæ ſynodi, potentia fortaſſe & voluntate Ottonis primi imperatoris, qui ante octennium etiam Romanum pontificem Johannem XII. dignitate ſpoliaverat, Leonemque VIII. in ejus locum ſuffecerat; neque Petri Damiani auctoritas opponi poteſt, qui Petrum archiepiſcopum aſſerit quidem *Ravennatem dimiſiſſe eccleſiam, cui mox adhuc ſuperſtiti Honeſtus, primo videlicet Ottone habenas imperii gubernante ſucceſſit*, quandoquidem niſi ſponte, per vim dimiſit, ultroque ſe ſubjecit imperatoris potentiæ, patiens ſibi ſuffici Honeſtum.

[a] Col. 457.

[b] Pag. 99.

Ita igitur ordinanda erit ſeries abbatum Claſſenſium hujus ſeculi. Honeſtus I. Hic ſucceſſiſſe videtur Urſo levitæ & abbati regulari ſancti Apollinaris in Claſſe, qui cum ſub Dominico Ublatella vixerit creato archiepiſcopo Ravennate anno 888. eam abbatiam regere potuit deſinente nono, & ineunte decimo eccleſiæ ſeculo; Honeſtus vero uſque ad vigeſimum decimi ſeculi annum: niſi etiam dicere velimus Honeſtum I. & eccleſiam Ravennatem & abbatiam ſimul Claſſenſem eodem tempore rexiſſe & retinuiſſe. Scimus enim hoc ipſo ſeculo paſſim uſuveniſſe, ut

impe-

Ann. Chr. 927. Romualdi 20.

impetrarent epiſcopi ab imperatoribus divites abbatias, quarum proventus & emolumenta in propriam convertebant utilitatem, ſubrogando interim monachos, qui ſub titulo abbatis regularis, vel præpoſiti ceteros monachos in officio tenerent, regulamque obſervare cogerent. Exemplo ſit pro omnibus abbatia Nonantulana, quam his temporibus occuparunt plures epiſcopi, & ſub Berengario II. & Adelberto regibus obtinuit Wido epiſcopus Mutinenſis, ſub Ottone I. Hubertus ſive Humbertus epiſcopus Parmenſis, ſub Ottone II. Johannes inde epiſcopus Placentinus, ſub quo Martinus erat præpoſitus Nonantulanus, ſub Ottone III. Leo archiepiſcopus &c. Potuit ergo Honeſtus licet epiſcopus vel archiepiſcopus abbatiam Claſſenſem adminiſtrare, ejuſque bona poſſidere. Confugium Romualdi ad archiepiſcopum Honeſtum id innuere videtur, pariter non abbatis ſed monachorum pedibus proſtratum ſe advolviſſe legimus in Damiano Romualdum; non abbatem, ſed monachos patris ejus duritiam metuentes converſioni illius aditum pandere non præſumpſiſſe; archiepiſcopum Honeſtum imperaſſe fratribus, ut Romualdum ſuo collegio incunctanter aſciſcerent; hos tradidiſſe illi ſanctæ converſationis habitum: quæ omnia indicant veriſimiliter Honeſtum jus conſervaſſe ſuper Claſſenſem abbatiam, ita ut etiam illa verba Damiani: *Honeſtus autem, qui tunc Ravennæ archiepiſcopalem cathedram obtinebat, olim Claſſenſis cœnobii abbas extiterat*, poſſint commode explicari de utroque regimine, quod per ea tempora Honeſtus conjungeret. Dominicus Honeſto I. nullo vel alio medi ante ſubrogatus fuit uſque ad annum ſaltem 955. Honeſtus II. Dominico ſuffectus uſque ad annum 971. quo in locum Petri archiepiſcopus Ravennas electus fuit. Dicimus uſque ad annum 971. neque enim Carrarii aliorumque opinio admittenda eſt, qui Petri ceſſionem referunt ad annum 963. Hoc enim anno non Johannes cognomento Bonus, ſed Johannes XII. olim Octavianus, & mal[illegible] [illegible] quam bonus pontifex Romanæ eccleſiæ [illegible] aliter anno 967. inter ceteros epiſcopos congregatos in ſynodo Romana, & in altera habita Ravennæ in baſilica ſancti Severi legimus aſſediſſe Petrum Ravennatem archiepiſcopum, qui anno inſuper 970. ex chartis noſtris, quas afferemus, nondum ſede dejectus apparet. Qui autem Honeſto II. in regimine abbatiæ Claſſenſis ſubſtitutus fuit, nomen licet ignoremus, potuit eſſe abbas ille, de quo loquitur Nalgodus ſancti Majoli abbatis Cluniacenſis diſcipulus, qui in hujus vita habet ſanctum virum *in eccleſia beati Apollinaris Ravennatis poſuiſſe religionis abbatem*. Id factum videbimus anno 972. & fortaſſe fuit Martinus, ut ad annum 987. conjicimus.

Cur demum anonymus canonicus loquens de abbate Claſſenſi deſide circa divina obſequia, ut ſuperius diximus, Petrum Bononienſem *quartum* appellet, cum revera ſit ejus nominis ſextus, id potuit evenire ex Ravennatum ejus temporis ſententia, qui ſextum pro quarto haberent, eodem modo quo anno antecedenti demonſtravimus Johannem, reapſe ſextum, quintum nominatum fuiſſe. Pluribus vero de cauſis id poterat accidere, quas modo divinare nolumus. Forte Petrus quintus, qui unico tantum anno 913 dignitatem illam tenuit, numeratus non fuit ob brevitatem temporis, quo ſedit. Aliquibus veriſimiliter ex anteceſſoribus, qui nomen Petri geſſere, transformatum fuit nomen vel per diminutionem, vel per augmentum ejuſdem nominis, vel quia aliud agnomen haberent, adeoque in ſerie pontificum Petri nomine donatorum recenſiti non fuere. Ipſe Petronacius vel Petronax non aliud videtur obtinuiſſe nomen, niſi Petri, ſed forte ob magnitudinem corporis nuncupatus fuiſſe Petronax, id eſt

magnus

ANN. CHR. 926.
ROMUALDI 20.

magnus Petrus. Petrus epiſcopus Arretinus [a] ad annum 833. Petronus in actis controverſiæ pro monaſterio ſancti Petri de Axo appellatur. Petrus Dagninus noſter Romualdi primus in Camaldulenſi eremo ſucceſſor, Petronus vocatur in charta emptionis anni 1038. in archivo Fontis-boni. Quidquid demum ſit, hanc Claſſenſis abbatis & monachorum objurgationem factam fuiſſe circa dimidium x. ſeculi a Petro Bononienſi, qui licet quartus nominetur, ſextus erat, ex eo colligitur, quod ipſe ſubſequenter fuit, qui corpus beati Probi, ut videbimus ad annum 965. ex Claſſe in urbem Ravennam tranſtulit, quam translationem illi tribuit & Rubeus.

Atque hæc omnia, fuſius forte, quam par erat, ſed ad rem obſcuriſſimam illuſtrandam, occaſione Honeſti archiepiſcopi Ravennatis, quem *Romualdus impiger adiit*, cujuſque *patrocinio cœnobitæ* Claſſenſes *ſuffulti Romualdum intrepida ſecuritate ſuſcipiunt, eique ſanctæ converſationis habitum tradunt*.

[a] *T. V. antiq. medii ævi col. 923.*

ANNA-

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER SECUNDUS.

Ab Anno CHRISTI DCCCC.XXVIII. *ad annum* DCCCC.LV.

VOTI ſui compos factus Romualdus, quippe anno præterito monachum induerat in cœnobio Claſſenſi, præſenti anno, expleto jam regularis probationis curriculo, ſtabilitatem ſuam & profeſſionem juxta regulam ſanctiſſimi patris Benedicti [illegible], & in ejus præceptis jugiter [illegible], ſibimetipſi frequenter gratulabatur, quod, ſpretis mundani honoris illecebris, elegiſſet abjectus eſſe in domo Dei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Longe falluntur, qui Claſſenſe monaſterium ad normam Cluniacenſium monachorum eo temporis inſtitutum comminiſcuntur, cum Odo anno *909*. Cluniacum ſeceſſerit, atque in regimine ejus monaſterii Bernoni ſuffectus fuerit anno dumtaxat *927*. monaſteria inde in Galliis reformaverit annis ſequentibus, & demum obierit anno *942*. „ Cœnobia quoque illa Italica, „ quæ ipſius arbitrio & inſtitutioni ſe ſubjecerant, utpute ſancti Pauli „ Romæ, Suppentonienſe, Adventinum, Salernitanum & Ticinenſe, O- „ done exſtincto ad priſtinam libertatem redierunt, inquit Mabillonius, [a] „ atque adeo non loco, ſcilicet Cluniacenſi monaſterio, ſed perſonæ, id- „ eſt Odoni abbati, propter ſingularem ejus prudentiam & ſanctitatem, ſub- „ miſerant ſe ſe; “ & poſt pauca: „ Nondum ergo ſub Odone abſo- „ luta fuit congregationis ſeu ordinis Cluniacenſis erectio, ſed neque ſub „ Aymardo aut ſub Majolo, immo nec ſub Odilone, ſed tantum ſub „ ſancto Hugone abbate ſexto, qui pro ea, qua pollebat apud principes „ & ſubditos auctoritate, non modo præpoſituras ac prioratus ſibi ſubjecit, „ ſed etiam nobiles abbatias ſuæ ditioni addixit, extinctiſque (quoad licebat) „ abbatum titulis, ad prioratuum (ut vocant) ſtatum nonnullas redegit, ne „ ſe deinceps a Cluniacenſis abbatis poteſtate eximerent. “Quæ Mabillonii verba eo libentius in noſtros Annales transferimus, ut opinionem illam funditus tollamus, quam imperitum vulgus paſſim diffundit, leviter credens omnia Italiæ & Galliæ monaſteria regulam ſancti Benedicti profitentia,

ANN. CHR. 928.
ROMUALDI 21.

I.
Tirocinium Romualdi in monaſterio Claſſenſi.

a *Præf. in Sec. V. num. 52.*

ANN. CHR. 928. ROMUALDI 21.

tia, tempore ortus congregationis Cluniacenſis, ipſi extemplo dediſſe manus, ritus ſuſcepiſſe, & Cluniacenſia eſſe appellanda. Serius in Claſſenſe cœnobium introducta fuit reformatio, ſeu potius viſitatio per ſanctum Majolum abbatem, ut ad annum *972.* referemus; neque tamen ſui juris deſtitit eſſe eo vel anno: ſimiliaque de Claſſenſi, ac de ſupralaudatis Italicis monaſteriis dicere poſſumus, quod ſe non loco, ſcilicet Cluniacenſi cœnobio, ſed perſonæ ſancti Majoli abbatis propter ſingularem ejus prudentiam & ſanctitatem, ut rem quoque gratam monachi facerent Ottoni I. imperatori, cui acceptiſſimus erat Majolus, ſubmiſerit.

Illud rectius dicendum, Claſſenſe monaſterium tempore, quo Romualdus ibidem monaſticam cucullam induit, regulam ſancti Benedicti obſervaſſe, ut a pluribus aliis cœnobiis obſervabatur, legibus & conſuetudinibus propriis, quæ vel longo uſu, vel abbatum pro tempore exiſtentium auctoritate introductæ fuerant.

Pariter quo indumento tegerentur Claſſenſes, an albo vel nigro, divinare non eſt animus, cum ſancti Benedicti regula, quæ vult monachos minime curare veſtium colorem, plenam fecerit libertatem monaſteriis omnibus electionis ejus coloris, qui aut regionibus, aut uſui, aut arbitrio fundatorum & abbatum magis conveniret. Sed ad eumdem annum *972.* rem penitius examinabimus. Quanta porro eſſet in Romualdo regulæ obſervantia, quam ardenter ad perfectionem aſpiraret, ex dicendis anno ſequenti conſtabit; licet enim, quæ afferemus, tribuantur a Damiano Romualdo *novitio*, malumus tamen exiſtimare novitium ibi ſumi pro monacho recens ad profeſſionem admiſſo, quam pro ſtricto & probante novitio; credendum quoque eſt Romualdum fuiſſe prius pro ſe, & pro adipiſcenda perfectione ſollicitum, quam pro defectibus obſervandis & carpendis ceterorum fratrum; præſertim cum pluribus deſcribatur ipſe cogitationibus fluctuaſſe, [illegible] ſeveræ diſciplinæ zelo in alios armaretur, & cum intime, quid conſilii cape[illegible] provide & ſapienter mente revolviſſe dicatur.

II. Ortus Petri Urſeoli.

INTERIM, dum Romualdus tirocinium ponit vitæ monaſticæ in cœnobio Claſſenſi, oritur Venetiis Petrus Urſeolus, futurus clariſſimus inter primos ipſius diſcipulus, atque vitæ eremiticæ a Romualdo inſtitutæ ferventiſſimus ſectator. Urſeoli obitum ineunte anno *982.* contigiſſe, & quidem quinquageſimo-quarto ætatis ſuæ anno, fuſius oſtendemus ad eum annum. *Quinquaginta* pariter annos natus *ſecularem depoſuit gloriam*, ut habent anonymus auctor chronici Aquilejenſis, alter anonymus Camaldulenſis, & Dandulus, hanc autem depoſuit anno *978.* teſtimonio ſcriptorum omnium Venetorum. Porro ſi ab annis *978.* quinquaginta demantur, ipſius nativitas optime illigatur præſenti anno *928.* Ortus eſt Petrus ex nobiliſſima Urſonum gente, eadem cum familia Participatia vel Particiaca, quæ tunc in rep. Veneta primos obtinebat honores. Sicut autem a Juſtiniano Participatio Juſtiniana, atque a Baduario Participatio Baduaria ſtirpes originem ſuam habuere, ita ex pluribus Participatiæ familiæ ducibus Venetis & patriarchis Gradenſibus, qui Urſi vel Urſones appellabantur, eidem genti, vel Participatiæ ſtirpis ſurculo Urſonum cognomentum adhæſit, ut obſervavit ante nos doctiſſimus archiepiſcopus Ancyranus Juſtus Fontaninius [a] in diſſertatione Romæ edita anno *1730.* de ſancto Petro Urſeolo duce Venetorum, poſtea monacho: ubi etiam adnotat, Petrum noſtrum adſcititio nomine primum Urſiolum nuncupatum vel Urſeolum aut Urſojolum alteri illuſtriſſimæ Urſeolorum familiæ nomen dediſſe, ipſius in primis, Petri Urſeoli II. filii, Urſi patriarchæ Gradenſis nepotis

a *Præf. pag.* VII.

geſtis

geſtis admodum celebri, quæque deſiit in Dominico duce ex Venetorum imperio Ravennam pulſo anno 1032. quo obiit, ut teſtatur Dandulus. Jam inde a teneris ſuis annis ſpecimen dedit Petrus futuræ pietatis; quare auctor chronici Aquilejenſis *in puerili ætate*, inquit, *nil aliud quam Deo placere ſtudens*, & anonymus Camaldulenſis *dum puer*, ait, *traderetur ſacris eruditionibus inſtruendus, divino cultui adeo ſe ferventem exhibuit, ut etiam in ætate tenerrima ſeculi tranſitoria parvipendens, in ſedandis diſcordiis maxime oblectatus, gravia plerumque ſcandala in pacis dulcedinem ſuæ virtutis induſtria commutaret*. Uxorem duxit Feliciam, quæ *opere potens*, ut loquitur idem Camaldulenſis anonymus, *meruit angelo nunciante præſcire ſe Deo dilectum filium concepturam, quem, mox ut enixa eſt, vocarunt Petrum, & acceptæ gratiæ non ignari, Deo voverunt perpetuam caſtitatem*. Demum ad ſupremam patriæ dignitatem evectus Petrus, eadem animi generoſitate, qua coactus imperium ſuſcepit, ſponte deſeruit, ut Romualdo & ceteris ſociis, vitæque monaſticæ ac ſolitariæ adhæreret, quæ uberius proſequemur anno 978. quo ſpernens raro exemplo ducale faſtigium, & fluxas ſeculi delicias procul a patria monachali prius, poſtea eremitico inſtituto ſe ſubjecit.

ANN. CHR. 928. ROMUALDI 21.

CUM [a] itaque Romualdus *cerneret nonnullos per lata gradientes remiſſius vivere, ſibi autem arduam perfectionis ſemitam, quam mens dictabat, arripere non liceret, quid ſibi agendum eſſet, ſollicite in ſemetipſo cœpit inquirere, multiſque cogebatur cogitationum fluctibus æſtuare. Præſumebat autem leviter converſantium vitam dure corripere, & ſæpe ad eorum confuſionem præcepta Regulæ in teſtimonium convocare. Cumque in redarguendis eorum vitiis vehementer inſiſteret, illi autem junioris & novitii verba pro nihilo deputarent. tandem hoc opprobrium non ferentes, dum propriam emendare vitam deſpiciunt, de corripientis morte tractare cœperunt. Solebat denique Romualdus per noctem ceteris fratribus maturius ſurgere, & ſi oratorii adhuc janua clauſa eſſet, intra ipſum dormitorium in orationibus excubare. Erat autem prædictum ædificium more ſolarii alte ædificatum. Hoc itaque invenerunt filii Cain, diabolo dictante, conſilium, ut dum Romualdus ante alios ſolito more conſurgeret, ipſi eum per ſolarii ſpeculum* (alia lectio habet *ſpeculam*) *verſo deorſum capite, in terram præcipitarent*. Innoteſcit ex hac Damiani narratione Romualdi zelus primis ipſis vitæ monaſticæ annis, ſimul etiam intelligitur in Claſſenſi cœnobio repertos fuiſſe eo temporis monachos aliquot profeſſionis ſuæ immemores, quos fervens juvenis redarguebat; quam laxitatem in Claſſenſibus cœnobitis deplorat etiam [b] anonymus canonicus, qui illa ætate vivebat. Quod tamen mirum non eſt, attentis tum infirmitatis humanæ conditione, tum temporum illorum infelicitate.

ANN. CHR. 929. ROMUALDI 22.

III. Zelus Romualdi in corrigendis monachis deviis.

[a] Vit. S. Rom. cap. 11.

[b] T. I. P. II. p. 554. Script. rer. Ital.

Neque ideo tamen penitus exulaſſe ab ipſo cœnobio pietatem, extinctamque regulæ obſervantiam putare debemus. Aderant ibi & probi, & diligentes monachi, & pro omnibus unum in medium adducere ſufficiat converſum zelo, caritate & Sanctorum viſione illuſtrem, qui in eo monaſterio, ut diximus, degebat.

Indiſciplinatorum monachorum interea mores Romualdus pius adoleſcens averſabatur, atque zelo incenſus continere ſe vix poterat, quin illos licet ætate & ordine majores duriuſcule aliquando increparet. Neque id præſumptioni aut levitati Romualdo tribuendum, ut præſeferre videntur illa Damiani verba: *præſumebat leviter converſantium vitam dure corripere*, quæ intelligenda potius ſunt, quod Romualdus putabat acrius

ANN. CHR. 929. ROMUALDI 22. IV.

Quo cogitent eum interimere.

corripienda eſſe levitatem, vanitatem, defectuſque converſantium, ita ut *τὸ leviter* non ad *præſumebat*, ſed ad *converſantium vitam* ſit referendum.

CLASSENSES vero monachi ægre ferentes junioris Romualdi objurgationes, ipſius vitæ inſidias moliti ſunt. Fabrius in ſacris Ravennæ monumentis fractam fuiſſe unam ex oratorii feneſtris aſſerit, ac per ipſam iniquum conſilium iniiſſe monachos præcipitem agendi ſanctum juvenem. Sed id ex Damiano non eruitur, qui nec de oratorii feneſtra, ſed de ſpecula dormitorio contigua loquitur; quare eruditi quidem auctoris, ſed ſuis judiciis frequenter plus nimio deferentis inanis eſt hujuſmodi excogitatio. Parum diverſa affert etiam Macchiarellius. Pergit vero narrare Damianus, quomodo paratum ſibi periculum Romualdus prudenter evaſerit, & a monacho conſcientiæ ſtimulum audiente monitus, ſe deinceps intra privatos ſuæ cellæ parietes oraturus continuerit, atque a monachorum increpationibus temperaverit. *Quæ res*, inquit, *poſtquam Romualdo per conſcium conſpirationis innotuit, ille jam de cetero intra cordis cubiculum clauſo oris oſtio orans patrem ſuum imminens periculum devitavit. Hoc itaque modo, dum ſibi cavit præcipitium corporis, fratribus, ne in animarum mortem corruerent, barathrum clauſit iniquitatis.*

ANN. CHR. 930. ROMUALDI 23. V.

Romualdus ex monaſterio trãſit ad eremum.

FATENTE Damiano, Romualdus in Claſſenſi monaſterio *triennium fere tranſegit*: ipſius proinde ad Marini eremum tranſitus huic anno eſt adſcribendus; ſed præſtat ipſum audire. [a] *Cumque in ejus animo perfectionis amor magis ac magis in dies creſceret, nullamque mens ejus requiem inveniret, audivit, quia in Venetiarum partibus quidam ſpiritualis vir eſſet, Marinus nomine, qui eremiticam duceret vitam. Conſenſu itaque ab abbate & fratribus nimirum facillime impetrato, ad prædictum venerabilem virum navigio diſcurrente pervenit, & ſub illius regimine degere humillima mentis devotione inſtituit.* Romualdus ergo a Deo præordinatus, ut cœnobiticæ ſimul & eremiticæ vitæ fœdus innecteret, cum in illa per triennium ſe exercuiſſet, iſtius quoque periculum facere ſtatuit, & quidem ad mentem ſanctiſſimi legiſlatoris Benedicti, qui in ſua regula, ut etiam exponit beatus Petrus Damianus, [b] *dum in monaſterio hominem ponit, ad eremum dirigit*. Sufficientiſſimum cœnobiticæ probationis ad eremum tranſituris ſpatium eſſe triennium intelligimus ex ſextæ ſynodi canone XLI., in quo hæc habentur: [c] *Eos, qui in urbibus vel vicis in clauſuras volunt ſecedere, & ſibi ipſis ſeparatim attendere, prius quidem in monaſterium ingredi oportet, & anachoreticam, hoc eſt, ab aliis ſeparatam ac ſemotam vivendi rationem exercere, & ſpatio triennii ei, qui manſioni præeſt, in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus, ut æquum eſt, implere; & ita hujus vitæ eligendæ inſtitutum profitentes, & quod eam ex toto corde ſua ſponte amplectantur, ab ejus loci præſule examinari: deinde ſic alio anno extra clauſuram fortiter ſe gerere, ut ſcopus eorum evadat manifeſtior*. Ad Romualdi imitationem, ejuſque triennalis incolatus in cœnobio Claſſenſi, antequam eremiticam abriperet converſationem, profluxiſſe videtur ſtatutum illud, quod legitur in conſtitutionibus Camaldulenſibus Gerardi prioris generalis, ut refert regula eremitica, in quo ſic definitur: [d] *Monachi volentes morari in eremo, ibi nullo modo commorentur, niſi ad minus ſteterint per triennium in noſtri ordinis conventu.*

Sed ex præſcripto regulæ ejuſdem ſancti patris Benedicti intelligens Romualdus majorum obedientia actiones omnes eſſe ditigendas, pedem non movit, niſi poſt obtentum ab abbate & a fratribus conſenſum. Tempore

[a] *Vit. S. Rom. cap. IV.*

[b] *Lib. VI. epiſt. XII.*

[c] *Labb. T. VII. col. 1367.*

[d] *Cap. XLVII.*

pore ipſo Severi Sulpitii, *ſi qui* [a] cœnobitæ *majorem virtutem conceperint, ut acturi ſolitariam vitam ſe ad eremum conferant, nonniſi permittente abbate diſcedant*. Facilem ſe præbuit abbas Claſſenſis Romualdi petitioni; ipſi cœnobii fratres, quibus importuniores videbantur ejus correptiones, præſulis animum diſpoſuerint, ut ferventiſſimo juveni diſcedendi copiam faceret.

ANN. CHR. 930.
ROMUALDI 23.

a *Dial. I. de mir. S. Martin. cap.* IV.

VI.
Locus, ubi erat Marini eremus.

DISTINCTUM locum ſolitudinis Marini, ad quem ſe recepit ex Claſſenſi cœnobio Romualdus, non indicat Petrus Damianus, contentus dixiſſe *in Venetiarum partibus*. Forte Marinus certam ſedem non habebat, ſed veterum eremitarum ad inſtar, vel ad fugiendum populorum concurſum, vel pro vitæ neceſſariis ſibi comparandis, nunc hac, nunc illac diverſas ſibi ſtationes quærebat, quas mutaverit etiam poſt Romualdi adventum. Ad id affirmandum inducunt nos variæ, eædemque veteres incolarum traditiones antiquorum inſuper chronicorum teſtimonio roboratæ, quæ tribus potiſſimum in locis Marini & Romualdi eremos in Venetiarum partibus conſtituunt; apud Turrim-caliginis nimirum prope dirutam urbem Equilinam; apud inſulam, quam modo nos incolimus, ſancti Michaelis Venetias inter & Murianum poſitam; & apud Foſſam-Clodiam. De iis monumenta, quæ ſuperſunt, quæcumque tandem illa ſint, ſingillatim producemus præſenti & ſubſequentibus annis.

VII.
Deſcribitur Turris-caliginis locus, ubi Marinus & Romualdus morati ſunt.

CLASSENSE Cœnobio relicto ſeceſſiſſe Romualdum ad Turrim-caliginis, vulgo *Tor di caligo*, primus, qui id aſſeruit, fuit Fortunius [b], ubi tamen addit regionem hujus Turris fuiſſe *ad ſancti Eraſmi*. Fortunium ſecuti fuerunt, quotquot de geſtis ſancti Romualdi poſt ipſum ſcripſere. Verum ſi animadvertamus inſulam ſancti Eraſmi a Venetiis diſtare per unum milliare, recta nimirum linea, neque conſiderantes obliquis canalium gyris, Turrim vero caliginis novem milliaribus ab eadem urbe diſſitam eſſe, non videmus prima facie, quomodo componi queat Romualdum & Marinum habitaſſe ad ſancti Eraſmi prope Turrim-caliginis, cum iſta ſint duo inter ſe diverſa & ad invicem remota loca? Ut ergo aliquo modo id aſſequamur, ſciendum eſt, quod inſula ſancti Eraſmi, quæ mare a paludibus ſeparat, & antiquitus appellabatur Poſtinum, ut aſſerit Bernardus Triviſanus [c], juxta chartam, quam edidit, topographicam ſtatum harum paludum ſeculo VII. exhibentem, multo magis protendebatur, quam protendatur hodie. Secata ſcilicet fuit a portu communiter nuncupato Trium-portuum, quia per ipſum ſeſe exonerant in mare tres copioſi aquarum rivi. Hinc inſula, olim tota ſancti Eraſmi, ab ea parte ſubinde appellata fuit inſula Trium-portuum, relicta veteri nomenclatura. Proxima huic Trium-portuum altera conſpicitur inſula duorum milliarium longitudinem habens, quam vocant *le Meſole*, & veriſimile eſt prope ipſam antiquum Altinatis urbis portum extitiſſe, quandoquidem parum diſtat a reliquiis ejuſdem urbis. Verum cum tempore Fortunii ab inſula ſancti Eraſmi uſque ad Turrim-caliginis extarent tantum vel paludes deſertæ, vel inſulæ multas maris injurias paſſæ, ſub notiori ſancti Eraſmi loco etiam Turrim prædictam conſtituere maluit hiſtoricus noſter.

b *P. II. Lib. I. cap.* VII.

c *Lagun. Ven. p.* 77. 78.

Sed propius ipſum Turris-caliginis locum examinemus. Duo vulgus loca communiter appellat hoc eodem nomine. Alterum eſt in inſula *Litorismajoris*, ſecundum vero prope *Equilium*. Litus-majus frequens olim populo, ad cujus regimen tribunus, inde prætor ſedebat, ut liquet ex chartis archivi patriarchalis Venetiarum, cuique, errore tamen, Bernardus Triviſanus [d] epiſcopalem tribuit cathedram (forte epiſcopus Equilinus aliquando ibi ſedem habuit) tribus potiſſimum decorabatur eccleſiis, ſancti Martini, ſancti

d *Ibidem p.* 90.

Ann. Chr. 930. Romualdi 23.

ſancti Antonini & ſancti Nicolai. Hæc poſtrema diutius ceteris perduravit, turriſque ejus campanaria, quæ adhuc ſubſiſtit, occaſionem dedit vulgo eam denominandi Turrim-caliginis, atque hinc putandi Romualdum & Marinum ibidem ſolitariæ vitæ operam dediſſe. Sed ea vulgi opinio eſt rejicienda, cum verus ſitus Turris-caliginis fuerit & modo etiam ſit prope locum, ubi olim jacebat Equilii civitas. Ipſa Turris prope exciſam Equilii urbem adhuc conſpicitur, & ſolidis atque craſſioribus marmoribus conſtat, ſitaque eſt poſt aggerem Plavis, ubi flumen hocce aquas ſuas miſcet cum aquis maris, ſuper canalem, qui vocatur Plavis-vetus, ad alterius canalis differentiam, qui Plavis-nova nominatur. Ab hac Turre initium ducit aquæ rivus per tria milliaria decurrens, appellatus *il Caligo*, quique deſinit ad inſulam Litoris-majoris. Porro Turris hæc non Heracleæ, quod Grandius, aliique aſſeruerunt, ſed Equilii maceriis proxima eſt; & licet communiter credatur Heracleæ urbis nullum hodie reliquum eſſe veſtigium, nec locum, quo poſita fuit Heraclea, ſignanter licere indigitare, viri tamen omni fide majores, qui ſæpe ſæpius viſitarunt regionis illius tractum, qui jacet inter ora fluminum Plavis & Liquentiæ, inter quæ exſurgebant Heracleæ & Equilii urbes, atteſtantur in paludibus verſus mare supereſſe adhuc reliquias antiquorum murorum, quos piſcatores & agricolæ denominant *le Murazze* (ad differentiam murorum Equilii, qui vulgo vocantur le *Murazze de la Cava*) peritiores autem locorum muros appellant *Civitatis-novæ*, quod nomen ſortita eſt Heraclea in ſua nova ædificatione, & ſunt propiores Liquentiæ, ac diſtant a muris Equilii quinque milliaribus. A prædictis Heracleæ reliquiis parum diſſita eſt vallis ad mare, *Altanea* ab accolis, *Altea* a Rompiaſio [a] in compilatione legum Veneti magiſtratus aquarum vocata, in qua ſuperſunt rudera ædificiorum, quæ ad eamdem urbem facile ſpectant: quare Turris-caliginis non prope Heracleam, ſed prope Equilium eſt ſita, cum propior ſit reliquiis murorum, qui vocantur *le Murazze della Cava*, quam iis, qui ſine addito appellantur *le Murazze*. Quod comprobari poteſt ope veterum documentorum tabularii patriarchalis, in quibus prope Equilium extantia leguntur eccleſiæ *ſancti Georgii*, *& ſanctæ Crucis*, *Pinctum parvum & magnum*, *canalis Traketi* &c., quæ nomina adhuc perſeverant in viciniis eorumdem murorum Equilii, vulgo *le Murazze della Cava*, quæque loca ſunt vicina Turri-caliginis.

a Pag. 421.

Addidit Grandius [b] prædictam Turrim exſurgere inter ora fluminum Silis & Plavis, quod verum eſt attenta decurſione præſenti eorumdem fluminum, non antiqua, ob novum nimirum alveum pro curſu aquarum Silis poſtremo ſeculo effoſſum. Sacellum, quod ibi conſpici cum imaginibus ſancti Romualdi & beati Marini aſſerit idem Grandius, non amplius extat; nota nihilo ſecius res eſt apud incolas olim extitiſſe, & etiamnum ſuperſunt rudera ſacelli ejuſdem, quod tamen ſanctæ Luciæ potiſſimum erat dicatum.

b Vita di S. Piero Orſeolo p. 50. num. 7.

Juxta hanc traditionem, commorationis nimirum in his partibus Marini & Romualdi, qui deſerta & ſolitaria loca inquirebant, dicamus oportet Equilium, ejuſque vicinias vel omnino, vel pene caruiſſe ea tempeſtate habitatoribus; neque in contrarium regeri quidpiam unum poteſt, cum liqueat Equilium & Heracleam pluries quidem a barbaris deſtructa & tandem exciſa, Heracleam vero ineunte ſeculo IX. reædificatam fuiſſe ſub nomine Civitatis-novæ, ſed de Equilio non conſtet, quandonam a ruinis ſuis exſurrexerit. Videtur ſeculo XI. aliquantulum refloreſcere cœpiſſe; etenim Urſus patriarcha Gradenſis reædificavit anno 1044. abbatiam ſancti Georgii de Pineto in litore maris, quæ jamdudum vaſtata fuerat. Nos vidimus

Digitized by Google

dimus bina apographa annorum 1290. & 1292. chartæ ejuſdem Urſi, quam edidit continuator [a] Ughellii. Aliam veterem paginam legimus, in qua Johannes Gradonicus epiſcopus Equilinus juramentum præſtans fidelitatis anno 1097. patriarchæ Gradenſi, nominat prædictam abbatiam tamquam immediate ſubjectam eidem patriarchæ, & ſitam vocat *in litore maris*. Non multum diſtabat aliud monaſterium *ſanctæ Crucis de Lugentia*, forte de *Liquentia*; & alia probabiliter ibidem extabant monaſteria, quorum tamen deperiere penitus monumenta. Atque hæc dixiſſe non piget tum ad illuſtrandum locum primum ſolitudinis Romualdi in partibus Venetiarum, tum ad perennem reddendam memoriam illius regionis, quæ hiſce noſtris temporibus novam de die in diem faciem induit, dum ex inculta & paluſtri paullatim ad culturam redigitur.

ANN. CHR. 930. ROMUALDI 23.

[a] T. X. p. 76. Ital. ſacr.

VIII. Cur hanc primam Romualdi ſedem ſtatuamus?

ADVENIENTEM autem Romualdum Venetias ad vitam eremiticam profitendam cum Marino conſtitiſſe primum cur decreverimus in continenti Venetiis proximo potius quam in aliqua paluſtri inſula ejuſdem urbis, id nobis videtur deduci poſſe ex Damiani narratione. Aſſerit ſanctus ſcriptor ex relatione, quam de ſe hilariter dabat idem Romualdus, ut mox videbimus, Marinum plerumque de cella exeuntem una cum diſcipulo paſſim per latitudinem eremi pſallendo conſueviſſe ſpatiari, nunc ſub iſta arbore vicenos, nunc ſub illa tricenos, vel quadragenos concinendo pſalmos; dum autem Romualdus e diverſo ſedebat, & vix ſuorum verſuum notas ſyllabatim explicare valebat, Marinum virgam in dextera gerentem, ſiniſtram capitis Romualdi partem ſæpiſſime ſolitum fuiſſe verberare. Hæc profecto innuunt id contigiſſe primo, vel primis Romualdi ſolitudinis annis, quibus ipſe expeditius pſallendi, vel legendi nondum facilitatem aſſecutus fuerat; & quidem in loco arboribus conſito, lato & extenſo, qui commodius apud Equilium, ubi erant pineta & ſilvæ, quam in deſerta aliqua inſula & inculta Venetarum paludum eſt requirendus.

IX. Marini eremitica diſciplina.

RAVENNA oriundum fuiſſe [illegible] Marinum eremitam ſcripſerunt Sabellicus, Rubeus, Sigonius, Sanſovinus, Wion, Fabrius & Grandius, idque confirmant nonnulli ex ipſis ex inſcriptione quadam Venetiis extante, quam ad annum 978. in medium proferemus, ubi Petrus Urſeolus *Romualdo ac Marino Ravennatibus monachis* comitibus itineris in Gallias ſe recepiſſe enuntiatur. Ex Damiano ſcimus tantum *in Venetiarum partibus* vixiſſe quemdam *ſpiritualem virum Marinum nomine*, qui eremiticam ducebat vitam; quæ verba innuunt ipſum potius Venetum fuiſſe, ut aſſeruit etiam Ferrarius. Illuſtris autem ejus ſanctitas inferri poteſt ex fama latius diſcurrente, & ad Romualdi Ravennæ habitantis aures perveniente. Idem [b] Petrus Damianus in ipſius elogio ſummam animi ejus puritatem & ſimplicitatem, abſtinentiam & pſalmodiæ aſſiduitatem præ ceteris extollit dicens: *Erat autem Marinus inter ceteras virtutes vir ſimplicis animi & ſinceriſſimæ admodum puritatis, nullo quidem magiſterio eremiticæ converſationis edoctus, ſed ad hanc ſolummodo bonæ voluntatis impulſu fuerat incitatus. Porro autem hunc vivendi morem habebat, ut per continuum anni circulum tribus in hebdomada feriis mediam panis bucellam, & pugillum fabæ guſtaret, tribus vero vinum & pulmentum diſcreta ſobrietate perciperet. Pſalterium quidem per dies ſingulos totum canebat; ſed nimium rudis, & nullatenus ordine vitæ ſingularis inſtructus, ſicut ipſe poſtmodum beatus Romualdus hilariter referebat, plerumque de cella exiens una cum diſcipulo paſſim per latitudinem eremi pſallendo ſpatiabatur, nunc ſub iſta arbore vicenos, nunc ſub illa tricenos vel quadragenos concinens pſalmos.* „ Ubi dum Marinum aſſerit *nullo magiſterio eremiticæ converſa-*

„ *tionis*

[b] *Cap. IV. Vit. S. Rom.*

ANN. CHR. 930. ROMUALDI 23.

„ *tionis edoctum*, ſed a ſolo ſpiritu bonam ejus voluntatem impellente „ ductum in deſertum, additque regularis officii ordinem, ſcilicet pſal„ morum diſtributionem in nocturnos & horas, ab ipſo ignoratum, ſatis „ oſtendit, “ ait Grandius noſter in ſuis mſs. ſchedis, „ ex vita ſecula„ ri, non ex aliquo monaſterio, nec ex alterius aſcetæ directione in il„ lam ſolitudinem ductum eſſe, ut Deo liberius ſerviret. Fruſtra ergo, “ idem Grandius proſequitur, „ Hieronymiani beatum Marinum intra ſua „ ſepta cum Romualdo & cum diſcipulis ejus trahere conantur; neque „ enim ille quidquam a divo Hieronymo ſive ab ejus ſequacibus, quos „ continuata ſucceſſione per ea tempore floruiſſe ipſi ſomniantur, audire „ potuerat ſuper religioſæ vitæ inſtitutione, cum non ab alio exteriori „ inſtitutore, ſed a ſeipſo dumtaxat divinitus inſpirato, & mox ab eo„ dem diſcipulo ſuo Romualdo, ut videbimus, ſolitariæ vitæ diſciplina „ fuerit informatus. “ Addidit etiam Macchiarellius [a] Marinum ex ſancti Benedicti clauſtro in ſolitudinem tranſiiſſe, atque inſuper Romualdum ex Claſſenſi cœnobio ad Marinum divertiſſe autumni tempore, ſed utrumque gratis dictum.

a *Notiz. Storiche pag.* 17.

X. An comites habuerit Romualdus ſui tranſitus ad eremum.

SOLUM non diſceſſiſſe e Claſſenſe cœnobio Romualdum plerique putant, ſed ei ſocium itineris & eremiticæ perfectionis aſſignant ſaltem converſum illum, qui primus fuit ipſi vitæ monaſticæ amplectendæ auctor, Neque a vero abludit præfatum monachum in Claſſenſi monaſterio ſtimulos ad regulæ obſervationem addidiſſe Romualdo, qui zeli ſui erat fœtus, huncque viciſſim illi communicaſſe deſideria eremiticæ vitæ, ad quam afflante Spiritu-ſancto trahebatur, ut propterea cum monachus perſuadere nequiverit Romualdo perſeverantiam in cœnobio, facile fuerit Romualdo flectere pium cœnobitam ad eamdem eremiticam converſationem amplectendam; niſi illud etiam dicere velimus, ſanctum hunc aſcetam jam currenti Romualdo calcaria altius preſſiſſe. Utut ſit, optime meritus de omni Camaldulenſi familia fuit converſus ille, ſecundus & melior genitor Romualdi in vita monaſtica. Is *beati Incogniti* titulo decoratur a Fortunio, Ractio, Maurolico, Wione, Fabrio & ab omnibus noſtris catalogorum Sanctorum auctoribus. Suſpiciendæ in eo plures virtutes, ſed præcipue eximia in Deum fiducia, & impenſus amor in proximum. Ad lucrandum enim Deo Romualdum nullis non pepercit induſtriis; admonitiones, hortamenta, felicitatem vitæ a ſeculo remotæ, pericula mundanarum illecebrarum & gloriæ ante oculos ejus poſuit: neque unquam animo concidit, quinimmo miraculorum vadem ſe obtulit, Sanctorumque ſuorum a Deo impetravit viſiones. Notat Ractius probabile eſſe eum, qui tam fidenter Romualdo illuſtrem pollicitus fuit ſemel & iterum ſancti Apollinaris conſpectum, non tunc primum cœleſtibus hujuſmodi viſitationibus honorari cœpiſſe, verum inde hujus doni revelationum habuiſſe familiaritatem poſſe concludi.

ANN. CHR. 931. ROMUALDI 24.

XI. Romualdi patientia erga Marinum magiſtrum.

MARINUS dum ſub hac vel ſub illa arbore ſederet, aut per eremi ſpatia ambularet, alternabat cum diſcipulo Romualdo pſalmodiam. Romualdus vero frequenter cæſpitans & male legens, ideoque ſæpe a magiſtro vapulans exorſus eſt a ſubjectionis, patientiæ, humilitatis virtutibus eremiticum ſuum tirocinium. *Romualdus autem*, [b] inquit Damianus, *quia ſeculum idiota reliquerat, aperto pſalterio vix ſuorum verſuum notas ſyllabatim explicare valebat, & hæc oculorum in ima defixio intolerabilem ſibi importunitatem acidiæ generabat. Marinus vero virgam in dextera gerens Romualdo e diverſo ſedenti ſiniſtram capitis partem ſæpiſſime verberabat.*

b *Vit. S. Rom. cap.* IV.

Poſt

Poſt multa autem Romualdus gravi admodum neceſſitate compulſus humiliter ait. Magiſter, ſi placet, a dextero me deinceps tempore percute, quia jam lævæ auris auditum funditus perdo. Tunc ille tantam ejus patientiam admiratus, indiſcretæ ſeveritatis temperat diſciplinam. Hæc Romualdi verba magiſtrum ſuum Marinum exorantis egregie ſic commentatur Aurelius noſter Antonellus Camers paraphraſi in ſtropham VII. hymni primi [a].

Ann. Chr. 931. Romualdi 24.

„ Non me ſubtraho, inquit, diſciplinæ, verbera non effugio, ſed
„ transfero, periclitante ſiniſtra, dexteram aurem ſubſtituo, dum vacat
„ illa, vapulet iſta. Nolo inſtrumento carere obedientiæ, ſed mihi au-
„ ditu neceſſe eſt, proprius hic ſenſus diſciplinæ. Ne ignavus torpeat,
„ exerceatur, ne totus pereat, alternetur. Fiat pœna productior, ſed
„ ſalubrior. Ita prudentiſſimus juvenis ad magnum ſuæ militiæ incre-
„ mentum accinctus, ne perficiendo oneri minor eſſet, quod a patien-
„ tia dependet, pati magis expoſtulat, quam abſolvi. Hunc *intellectum*
„ *vexatio dedit auditui*, non ſolum quo intelligeret humilitatem, ſed
„ quo vexata auris vicariam pro ſe alterius preſſuram inveſtigaret, cu-
„ jus viciſſitudine ſubinde virtus inſtaurata perſiſteret. Plane intelle-
„ ctus bonus, quo poſito conſequenter adjiceret; *auditui meo dabis gau-*
„ *dium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata*, quandoquidem
„ *qui ſe humiliat, exaltabitur*. Itaque verba pſalterii difficile Romual-
„ dus capiebat, ſed prompte magiſtri verba excipiebat. Cito igitur
„ factus eſt doctor humilitatis, qui literas tarde noverat humanita-
„ tis. “ Hactenus eruditus & pius ſcriptor Antonellus, cujus facundiam, morumque innocentiam allata paraphraſis ſatis manifeſtat. Servantur inedita alia ipſius monumenta ejuſdem generis in bibliotheca Claſſenſis monaſterii.

a Offic. S. Rom. ad Veſp.

XII. Grandii excurſus, qua ratione Romualdus legere neſciret.

NON levis autem (inquit Grandius in ſuis ſchedis, e quibus integrum ſequentem excurſum ad exhibendum ſpecimen Annalium Camaldulenſium, quos meditabatur, in noſtros transferre placet) non levis profecto oritur hæc dubitatio circa intelligentiam verborum Damiani: *Romualdus, quia ſeculum idiota reliquerat, aperto pſalterio vix ſuorum verſuum notas ſyllabatim explicare valebat*; nam etſi rudis & impolitus ſeculum reliquerat Romualdus, ut Damiani teſtimonio fateri cogimur, ob inculpatam ſui educationem a Sergio patre acceptam, indocile tamen habuiſſe ingenium, nemo facile perſuaſerit. Quomodo ergo ita ſtupidus hæret in pſalterii lectione, quam ſibi familiarem feciſſe debuerat triennium in Claſſenſi monaſterio exactum? Nolumus ita profunde lapſos quis ſuſpicetur Claſſenſes monachos, quamvis tum temporis eorum plerique remiſſius viverent, ut amandatam prorſus fecerint inſtitutæ a ſancto patre Benedicto nocturnæ diurnæque pſalmodiæ curam; quod tum ex eodem Damiano falſum convincitur, dum ait, Romualdum nocturno tempore ceteris ſolitum fuiſſe ocyus ſurgere, tum uſque adeo inſolens eſt, ut nunquam eo perveniſſe monachorum quorumvis inobſervantiam legamus. Integrum igitur pſalterium jam ſæpe cum Claſſenſibus revolverat Romualdus, ideoque tum pſalmorum verſiculos legere, tum pleroſque illorum memoriæ mandare pſallendo debuerat; cum enim præter Graduales, qui ſingulis hebdomadis quinquies, & pſalmos Completorii, qui quotidie repetuntur, integrum pſalterium ſemel quavis hebdomada ex ſancti patris Benedicti præſcripto recitaretur (quoniam tot peculiaria Sanctorum officia ferialem curſum tunc temporis minime interrumpebant) utique ferme CLVI. vicibus jam Romualdus per ordinem cum ceteris monachis in choro recitaverat (ne quid dicamus de privata pſalmodia, quam interim in cella ſua frequen-

ANN. CHR. 931. ROMUALDI 24.

taſſe veriſimile eſt) quomodo ergo in iiſdem apud Marinum legend cæſpitaret? Cui accedit, veteri monachos conſuetudine apud Martene & Haeſtenum obſervaſſe, ut pſalmos memoriter recitarent, unde ſanctus pater Benedictus pſalmos dicendos, lectiones vero legendas monet, ac juniores poſt vigilias, in addiſcendo, ſi opus haberent, pſalterio tempus inſumere debere docet, quod ſervare non omiſiſſet Romualdus, qui Regulæ præceptis adeo intentus erat, ut etiam ſociis antiquioribus ſe illorum prævaricationem exprobaret. Adde, quod ſi tunc Regulam expedite legere, atque ejus ſenſus probe intelligere poterat, ut alios ab illa aberrantes, ipſius auctoritate producta, corriperet, fingi nequit in pſalterii toties antea recitati lectione minus promptum exhibere ſe potuiſſe Romualdum. Sunt, qui reponant, aliud eſſe cum multis memoriter recitare, aliud ſingillatim ex codice pſalmos legere, illud facilius expediri, cum ſocii ſimul canentes ſubſequentium vocum initia ultro præveniant, & obliviosis ſuggerant, hoc vero difficilius evadere minus exercitatis, ac forte per compendia minus nota deſcriptum, vel male formato charactere, aut ſcriptura ex longæ contrectationis uſu jam evanida ſignatum codicem percurrentibus; id quod fortaſſe indicare voluerit Damianus ſignificans nimiam oculorum defixionem ſanctiſſimo juveni moleſtam fuiſſe, dum ait: *& hæc oculorum in ima defixio intolerabilem ſibi importunitatem acidiæ generabat*. Alii dicunt fortaſſe moroſam in choro pſalmorum recitationem aut decantationem tempus ſufficiens præbere potuiſſe ad verba etiam ex codice minus emendato, nedum ex communi legivo, ubi uncialibus literis pſalmi nitidiſſime ac diſtinctiſſime deſcripti habebantur, expeditius legenda, verum in privatæ pſalmodiæ decurſu apud beatum Marinum, qui ſingulis diebus totum pſalterium cum Romualdo legebat, velociori opus fuiſſe oculo, ad magis feſtinam verſuum pronuntiationem, ut tam prolixum penſum abſolverent. Renatus Monti in [a] compendio vitæ ſancti Romualdi, ſanctum juvenem a Marino correptum, & virga caſtigatum affirmat, eo quod nondum exacte pſalmos memori[illegible], id quod contra apertum Petri Damiani textum eſt, ubi de legendi difficultate aperto pſalterio expreſſa mentio habetur. Macchiarellius noſter tum in [b] Notitiis hiſtoricis ſancti patris Romualdi, tum in peculiari ſua tertia Apologia, quam contra neſcimus quos contendentes ſanctum patrem Romualdum minime doctum fuiſſe, edidit, hunc locum ita explicandum cenſet, ut Romualdus ex Latino in Italicum idioma pſalmorum verſus converteret, eoſque vulgari ſermone exponere ignoraret. Sed hoc eſſet Marinum, ex aſceticæ vitæ magiſtro, pædagogum facere, & primæ artis præceptorem, qui a diſcipulo exigeret vernaculam pſalterii verſionem, atque in ea reddenda cæſpitantem, ut in puerorum ſcholis uſuvenit, ubi grammaticæ errores ferula excipiuntur, virga ſua caſtigaret. Præterquamquod Italica, quæ in ore vulgi nunc verſatur lingua, Romualdi ſeculo nondum erat enata, vixque ejus veſtigium in monumentis illius temporis oſtenditur; omnes adhuc latine loquebantur, licet corrupto per Gothorum, Langobardorum, ceterorumque ſeptentrionalium populorum incurſum idiomate. Accedit ulterius clare Damianum non de grammatica interpretatione verſuum loqui, ſed de expedita & currenti lectione; *vix ſuorum verſuum notas ſyllabatim explicare valebat*.

a Pag. 2.

b Pag. 20.

XIII. Id credibiliter contingebat in lectionibus pſalterio interpoſitis.

IDCIRCO in eam opinionem devenimus non in pſalmis, ſed in lectionibus pſalterio interpoſitis hæſitaſſe Romualdum, quas non ita, ut pſalmos, familiares habere poterat, tum quia diverſæ fere ſemper occurrerent, tum quia non eodem ritu, iiſdemque ſacræ Scripturæ, & ſancto-

rum

rum Patrum locis a Marino compilatæ haberentur, ac in monaſticis libris legi conſueverant. Favet huic expoſitioni circumſtantia ſeſſionis, quæ non in pſalmodia, ſed in lectionibus dumtaxat uſurpari a monachis etiam ex ſancti patris Benedicti præſcripto ſolebat: *Romualdo*, inquit, *e diverſo ſedenti ſiniſtram capitis partem percutiebat*. Quis enim putet ſanctos eremitas pſallendo conſediſſe? Ne monachi quidem, immo nec clerici in bene conſtitutis eccleſiis ſaltem Latinis ſedere ſolebant, dum pſalmos decantabant; hinc [a] Petrus Damianus ad Hugonem Biſuntinum archiepiſcopum ſcribens reprehendit abuſum, quem viderat in ejus eccleſia, clericos nimirum ad divinum officium ſedentes. Denique ſupra dicitur: *per latitudinem eremi pſallendo ſpatiabatur*, tantumque additur: *nunc ſub illa arbore vicenos, nunc ſub alia tricenos vel quadragenos concinens pſalmos*, quibus ſane verbis non ſeſſio, ſed ſtatio poſt deambulationem deſignari videtur. Itaque cum inter deambulandum ſeſſus Marinus eſſet, hic aut illic conſiſtere greſſum conſueverat; neque enim decorum fuiſſet, mentiſve devotioni conſentaneum ſedere, niſi ad lectiones, quarum quieta recitatio eſſe debet pro magis opportuno legentium ſitu, & audientium attentione ac intelligentia. Quod ergo ait: *aperto pſalterio*, intelligeremus, poſt pſalmos memoriter deambulando aut ſtando recitatos aperitionem libri, in quo ſuis locis poſt pſalmos lectiones aliquæ ex utroque Teſtamento, vel ex paſſionibus martyrum, aut ex ſanctorum Patrum ſermonibus diſpoſitæ haberentur, quarum lectio, utpote fere ſemper nova, ita pariter moleſta & ardua tironibus eſt. Ubi vero dicit: *verſuum notas*, linearum & periodorum verba exponeremus, non verſus pſalmorum proprie dictos.

Ann. Chr. 931. Romualdi 24.

[a] *Opuſc. 39.*

XIV. Plura de Italicæ linguę primordiis.

PORRO quod ſupra diximus de Latina lingua tunc temporis paſſim in hiſce regionibus uſurpata, nedum recepto Italici ſermonis uſu, egregie confirmat auctor vitæ beati Petri Urſeoli noſtri apud Mabillonium [b], ubi eumdem Petrum nativo idiomate, Veneto ſcilicet & ejus regionis, quam incolebant Marinus & Romualdus, ita loquentem inducit. *Ait abbati lingua propriæ nationis. O abba, rogo, fruſta me, hoc eſt virgis cæde me; credule mihi, ideſt crede mihi, quod ſibi mos erat dicere, merito debeo verberari, quia non reſtiti dæmonum tentationibus*; ubi vides corruptum eo tempore apud Venetos latinum idioma parum a conſueta Romani eloquii phraſi diſtare, nec niſi duo verba in illa periodo Petri Urſeoli lingua propriæ nationis expreſſa indiguiſſe ſcriptoris interpretatione, nempe *fruſta* pro eo quod *virgis cæde* (quod & nunc Italice dicimus *fruſtare* ex latino verbo *fuſtigare*) & barbarum illud *credule* pro *crede*, cujuſmodi imo & fœdioribus Latii ſermonis barbaris inflexionibus ac ſolœciſmis referta eſſe illius ætatis pleraque documenta, nemo ex antiquarum chartarum ſcrutatoribus, & archivorum cuſtodibus ignorare poteſt, indicio ſatis manifeſto communem illum & vulgatum fuiſſe tabellionum ſermonem, non vero ullo ſtudio a grammaticis acquiſitum, quos veriſimile non fuiſſet tam barbara locutione diſcipulos ſuos inſtituiſſe.

[b] *Secul. V. p.* 858.

Quod ſi quis epitaphium opponat Gregorii Romani pontificis, ubi dicitur:

Uſus Franciſca, Vulgari, & voce Latina
Inſtituit populos eloquio triplici.

facile reſpondetur Vulgarem linguam ibi nominatam non Italicam, ſed potius Saxonicam intelligi debere, ſive Teutonicam, unde in antecedentibus carminibus

ANN. CHR. 931.
ROMUALDI 24.

Erat enim Ottonis III. imperatoris conſanguineus Gregorius, pronepos Ottonis I. cujus filia Luitgarda, Conrado Lotharingiæ duci nupta, Ottonem ducem Gregorii ipſius patrem genuerat; ejus ergo popularis lingua Teutonica erat diverſa a Gallica ſeu *Franciſca*, & a Romana ſeu Latina. Favent huic expoſitioni acta conventus Romani habiti in cauſa Johannis XII. anno 963. in quibus Otto I. imperator poſt audita crimina ab accuſatoribus pontifici objecta, quia Romani ejus loquelam propriam, ideſt Saxonicam, intelligere nequibant, Luitprando Cremonenſi epiſcopo præcepit, ut Latino ſermone Romanis omnibus, dicta ſua exprimeret. Ubi patet tum Saxonicam ſeu Teutonicam linguam eo tempore a Latina longe diverſam fuiſſe, quippe Germanis dumtaxat communem, non Romanis; tum idioma Latinum non Italicum Romanis omnibus commune & vulgare fuiſſe illo ſeculo, nec aliam vernaculam linguam tunc in Italia uſurpatam. Unde, quod in [a] concilio Turonenſi ſub Carolo magno ann. 813. celebrato legitur: *Viſum eſt unanimitati noſtræ, ut quilibet epiſcopus habeat homilias continentes neceſſarias admonitiones, quibus ſubjecti erudiantur, ideſt de fide catholica, prout capere poſſint, de perpetua retributione bonorum, & de æterna damnatione malorum, de reſurrectione quoque futura, & ultimo judicio, & quibus operibus poſſit promereri vita beata, quibuſve excludi, & ut eaſdem homilias quiſque aperte transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam aut Theotiſcam, quo facilius cuncti poſſint intelligere, quæ dicuntur*, maniſeſte reſpicit corruptam Latinæ linguæ locutionem, quam idiotæ & ruſtici paſſim uſurpabant, quæque in vetuſtis etiam Romanis inſcriptionibus, quas rudiores ſculptores expreſſerunt, legitur, ut vir eruditus Celſus Cittadinius de origine vulgaris linguæ Italicæ obſervat. Hucuſque Grandius, quem exſcribimus, & cui ſubſcribimus.

a *Can. XVII. col. 351. apud Labb.*

Non imus tamen inficias hoc Romualdi ſeculo, parcius etiam in antecedentibus, ſed frequentius in ſubſequentibus, plurima ſemina quodammodo novæ linguæ, quam nunc Italicam appellamus ſeu Vulgarem, in chartis & veteribus inſtrumentis reperiri; id nemo eſt, qui non noverit. Præter ea, quæ collegere Fontaninius, Muratorius aliique doctiſſimi viri, extat pariter ejuſdem Grandii noſtri epiſtola ad Virginium Valſecchium tunc priorem Caſinenſis congregationis & ſacrarum literarum in Piſano gymnaſio profeſſorem eximium, quæ una cum altera ipſius Valſecchii epiſtola ad Muratorium data, locum habet in [b] Diſſertatione XXXII. de *origine linguæ Italicæ* in Antiquitatibus medii ævi. In ea Grandius plura congerit, quæ pura putaque ſunt Italica. Ubi tamen dicit hac de re in ſuis Annalibus monaſticis ad annum 24. ſancti Romualdi fuſius diſputare, alludit ad ea, quæ mox attulimus, quæque data opera pariter hiſtoriæ noſtræ inſeruimus, ut ex adducto ſpecimine lectores agnoſcant Annales hos monaſticos mente conceptos a Grandio, quique breviſſimis & numero pauciſſimis ſchedis concluduntur, vel monaſticum ordinem generatim reſpicere, non peculiarem congregationem Camaldulenſem, vel eruditionis potius monumenta complecti; quos fortaſſe ad calcem perduxiſſet celeberrimus vir, ſi mathematicarum meditationum & obſervationum aſſiduitate, vel etiam ſenectutis infelicis conditione præpeditus non fuiſſet.

b *T. II. col. 1031.*

XV. Romualdus ſe exercet in virtutibus ſub Marino.

HÆC diximus occaſione Romualdi ægre legentis. Fortunius exiſtimat ab eo tempore Marinum Romualdi magiſtrum tantam diſcipuli patientiam ſuſpicientem, in omne reliquum tempus detuliſſe Romualdo tamquam ſancto

cto

cto viro, eique ſubjectum vivere voluiſſe, ſed recuſaſſe Romualdum, & incredibili humilitate toto temporis ſpatio, quo ſimul vixerunt uſque ad profectionem in Gallias, illi ſubeſſe ſtuduiſſe. Probabilius eſt tamen Marinum aliquandiu conſtantiæ Romualdi experimentum protraxiſſe, & non in ſola patientia, verum etiam in aliis pietatis & religionis officiis ſanctum juvenem exercuiſſe, demumque ſolidas fixaſque radices ejus virtutis agnoſcentem, admiratorem & imitatorem potius quam magiſtrum ſe exhibuiſſe impoſterum.

ANN. CHR. 931. ROMUALDI 24.

ANN. CHR. 932. ROMUALDI 25.

XVI. Romualdi tentationes in vita eremitica.

DAMIANUS, [a] qui, *non hiſtoriam texens, ſed quoddam quaſi breve commonitorium faciens*, vitam Romualdi ſcripſit, ordine hiſtorico minime ſervato; capite tantum ſeptimo, prout ſeſe occaſio dicendi obtulit, vel prout memoria ſuggeſſit, narrat, quæ paſſus fuerit Romualdus ab invido humani generis hoſte ſub initium ſuæ converſionis. Ea tamen hic loci commode ſunt referenda, vel certe non admodum removenda ab hoc tempore, ut ex ipſo verborum ſenſu cuilibet patere poterit. A turbulentarum autem cogitationum aggreſſionibus exorditur: *Impugnabat*, [b] inquit, *tamen diabolus Romualdum multis & variis tentationum immiſſionibus, maxime initio converſionis, mentemque ejus per multa vitiorum incentiva raptabat; modo illi in memoriam revocans, quæ & quanta, ut puta vir ſtrenuus, in ſeculo acquirere potuit; modo quæ ingratis propinquis necdum poſt ſe concupiſcibiliter hæreditanda reliquit; modo parva nimis & nullius meriti eſſe, quæ faceret, accuſabat; modo tanti laboris horrorem incutiens, longæ vitæ ſpatium promittebat. O quam ſæpe cellulam ejus percutiens eum, cum adhuc vix obdormiſceret, excitavit, & quaſi jam jam imminente crepuſculo, per totam noctem vigilando deduxit.* Quæ omnia licet explicari queant de initio converſionis in cœnobio Claſſenſi, longe tamen probabilius intelligenda videntur de initio converſionis ad vitam eremiticam, præcipue ſi verba conſideremus Damiani de incuſſione *horroris tanti laboris*, qui ad ſolitarium potius quam ad monaſticum tirocinium ſpectare videtur, cum regula ſancti patris Benedicti ſit diſcretione præcipua. Porro dum perpendimus artes, quibus uſus eſt dæmon ad Romualdi fervorem labefactandum, eaſque conferimus cum iis, quibus olim magnum Antonium fuit aggreſſus, intelligimus, ut in multis aliis, ſic in iis, quæ paſſus eſt, quæque ſuperavit Romualdus, Antonio ſimilem fuiſſe, de quo refert [c] Athanaſius, quod *inimicus nominis Chriſtiani diabolus impatienter ferens tantas in adoleſcente virtutes, veteranis eum aggreſſus eſt fraudibus, & primo quidem tentans, ſi quomodo poſſet ab arrepto inſtituto detrahere, immittebat ei memoriam poſſeſſionum, generis nobilitatem, & poſtremo virtutis arduum finem, & maximum perveniendi laborem, & corporis fragilitatem ſuggerebat, & ætatis ſpatia prolixa.* Non poſſunt melius verba Athanaſii de Antonio quadrare verbis Damiani de Romualdo.

[a] *Prol. in vit. S. Rom.*

[b] *Vit. S. Rom. cap.* VII.

[c] *Vit. S. Anton. cap.* XI.

ANN. CHR. 933. ROMUALDI 26.

XVII. Cujus conſtantiam novis inſidiis frangere quærit dæmon.

MENTEM & cor Romualdi expugnare non valens callidus hoſtis, novas inſidias fortiſſimo pugili paravit, & ut narrat Damianus, *per continuum fere quinquennium ſuper pedes ejus & crura diabolus nocturno tempore jacuit, & ne huc, illucque ſe facile verteret, typo phantaſtici ponderis aggravavit.* Inaudita quidem ars, qua uſum fuiſſe dæmonem adverſus ſanctos Dei viros non meminimus unquam alibi legiſſe; ut plane inſolenti, & inuſitato Romualdum adinvento adoriri voluiſſe videatur infernus hoſtis peculiaribus armis peculiarem ejus virtutem impugnans. Sed intrepidus Chriſti miles orationum frequentia & inſtantia, noctium præſertim

tempo-

Ann. Chr. 933. Romualdi 26.

tempore, quas inquietas & pervigiles ducere cogebatur, cuncta diaboli artificia victor eluſit. Adjecit dæmon & terriculamenta, varias beſtiarum formas frequenter aſſumens, metumque incutere tentans Romualdo, qui divino fretus auxilio poſt aſperrima verba, quibus diabolum excipiebat, ipſum ira & confuſione plenum in fugam agebat. *Quis*, inquit Damianus, *explicare valeat, quot frementes vitiorum beſtias pertulit? Quam ſæpe præſentes iniquos ſpiritus duriſſimis increpationibus effugavit?* Magno ſiquidem eremitarum parenti Antonio etiam in ejuſmodi certamine non impar, de quo Athanaſius in vita ipſius tradit, *dæmones variis modis illi infeſtos fuiſſe, qui ſpeciatim beſtiarum & ſerpentium formas induentes, omnem protinus locum implevere phantaſiis leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionum, nec non & pardorum atque urſorum, quos intrepidus excipiens Antonius, quaſi de inimicis luderet, iiſdem ita inſultabat: ſi virium haberetis, ſufficeret unus ad prælium, ſed quoniam, Domino vos enervante, frangimini, multitudine tentatis inferre terrores, cum hoc ipſum infirmitatis indicium ſit, quod irrationabilium formas induitis beſtiarum*. Alias autem pugnas Romualdi cum diabolo locis & temporibus aliis Damianus deſcribit, quas deinceps & nos ſuis annis referemus.

Ann. Chr. 934. Romualdi 27.

XVIII. Diſcipulos habet Romualdus in Venetis ſolitudinibus.

ENARRATIS *initio converſionis* Romualdi conflictationibus, quas a malignis ſpiritibus ſuſtinebat, & adverſus illos gerebat, ſubdit ſtatim [a] Petrus Damianus: *Unde etiam, ſi fratrum aliquis ſilentii tempore cellam ejus quavis neceſſitate compulſus adiret, ſtatim miles Chriſti paratus ad prælium, ſolito more, ipſum eſſe exiſtimans diabolum claris vocibus increpabat dicens: quo tendis modo turpiſſime? Quid tibi in eremo de cœlo dejecte? Recede canis immunde, evaneſce coluber veternoſe. His igitur & hujuſmodi verbis declarabat ſe cum malignis ſpiritibus in acie ſemper aſſiſtere, & fidei ſe armis accinctum provocantibus hoſtibus in campum protinus obviare.* Quæ Damiani verba, ſi referantur ad tempus, quo Romualdus in eremo Marini degebat, ut contextus ſuadere videtur; nam conjunguntur cum iis, quæ *ſub initium converſionis* fortiſſimus athleta pati cogebatur a dæmonibus, jam intelligimus alios ſimul eremitas, præter Marinum & Romualdum, in illa ſolitudine congregatos, & quidem ſub Romualdi diſciplina edoctos, a quo conſilia ſalutis peterent, cui etiam deferrent, neceſſitateſque ſuas exponerent, ut clare indicant verba illa: *ſi fratrum aliquis ſilentii tempore cellam ejus quavis neceſſitate compulſus adiret*; præſertim cum ſilentii tempus ſacrum ſit juxta [b] regulam ſancti patris Benedicti, cui *omni tempore debent ſtudere monachi maxime tamen nocturnis horis*; & de his *horis incompetentibus* alibi dicat, quod *frater ad fratrem non jungatur; graviorique vindictæ ſubjaceat, ſi inventus fuerit quiſquam prævaricari hanc taciturnitatis regulam*. Quamdam ergo ſuperiorem auctoritatem in ceteros Romualdo concedere debemus, ob quam, ut ſemper uſuvenit, licitum fuerit fratribus, quocumque demum tempore, etiam ſilentii, adire januam ſui majoris pro conſiliis capiendis, pro rebus ordinandis, pro qualibet demum ſpirituali vel temporali neceſſitate. Quod ſi ſemel admittatur, primum Romualdi in eremicolas magiſterium non in Catalaunia, ut ſeries & ordo capitum hiſtoriæ a Damiano conſcriptæ indicare poſſent, ſed ocyus in Venetis finibus eſt auſpicandum; ipſius quoque Marini devotio erga dicipulum ſuum Romualdum, licet relata a Damiano occaſione Gallicanæ ſolitudinis fortaſſe agnoſcenda vel eo tempore, quo Venetas ſolitudines uterque incolebant. Facile itaque fuerit Mari-

a Vit. S. Rom. cap. VII.

b Cap. 42. 48.

Marinum, poſtquam patientiæ & humilitatis Romualdi actus per aliquot annos ſuſpexit, ſtudiumque ejus cœleſtis contemplationis, & ſolitariæ vitæ perfectionem fuit perſcrutatus, magiſtri officio ſe exuiſſe, ac omnem ſuam auctoritatem in præſtantiſſimum diſcipulum transfudiſſe, & cum gaudio ſe Romualdo ſubjeciſſe, [a] *cui nuper fuerat prælatus*. Et revera quis in animum ſuum velit inducere, Romualdum anachoriticæ converſationis reparatorem a Deo deſtinatum, otioſum, deſidem, atque ſuo tantum profectui vacantem vitam duxiſſe quadraginta & octo annis, quot interfluunt ab anno *930*. quo Claſſenſe monaſterium deſerens ſe ſub Marino recepit, ad annum *978*. quo cum Urſeolo in Gallias tranſiit, & ſupra ſeptuagenarium tantum animum ſuum applicuiſſe ad eremiticæ vitæ præcepta tradenda?

ANN. CHR. 934. ROMUALDI 27.

a *Vit. S. Rom. cap.* VI.

VERISIMILIUS eſt igitur ipſum prima hujuſce cœleſtis doctrinæ fundamenta jeciſſe in Venetiarum finibus, & quidem præterpropter circa medietatem ſeculi decimi, ut Paulus Juſtinianus in [b] conſtitutionibus, ſeu in regula vitæ eremiticæ, & Bernardinus Gadolus Brixienſis ſancti Michaelis de Muriano piiſſimus & doctiſſimus aſceta docent, quorum opinioni noviſſime adhæſit pater D. Bonifacius Collina in ſua recenti editione Vitæ ſancti Romualdi. Quod vero [c] Ventura Minardius Atheſtinus, [d] Lucas Hiſpanus, & Archangelus Haſtivillius ejus interpolator, [e] cardinalis Cæſar Baronius, [f] Stephanus Demalevicius in vita ſancti Bogumili archiepiſcopi Gneſnenſis, & eremitæ Camaldulenſis, Thomas Minius in vitis ſanctorum Johannis & Benedicti, ac in Catalogo Sanctorum ordinis Camaldulenſis, atque in [g] Hiſtoriis Camaldulenſibus mſs., & doctiſſimus Ludovicus Thomaſſinius [h] in celebri opere veteris & novæ eccleſiæ diſciplinæ de Beneficiis, aliique innumeri ad annos *970*. vel *974*. Romualdinam eremiticam inſtitutionem referant, id ab ipſis eo conſilio factum, quia a celebriore in Galliis cœtu eremitarum ſub parente Romualdo (aliquot tamen annis poſt *974*. ut videbimus, collecto) epocham hujus fundamenti ſumpſerit. Alias conjecturas, ad Romualdini inſtituti exordia figenda, antea quam proficiſceretur ipſe in Gallias, dabimus ſequentibus annis. Illud tamen non diſſimulamus, quod licet hæc a nobis ut probabilia exponantur, nequeunt tamen afferi ut certiſſima & explorata; fieri enim poteſt, ut Damianus eo capite, quo narrat tentationes Romualdo immiſſas a dæmone, primas quidem intelligere voluerit ei accidiſſe ſub initium ſuæ converſionis, poſteriores vero, in quibus aliorum fratrum ad cellam ejus confluentium mentio occurrit, voluerit aſſignare ad alia tempora; quandoquidem Damianus plura perſæpe ſimul conjungit, quæ vario tempore evenere, ut non ſemel eſt monendum.

XIX. Quando jacta prima eremiticæ vitæ fundamenta a Romualdo?

b *Cap.* I.

c *De Balneo Caldenſi D...* I.

d *Hiſt. Romuald. Lib.* I. *cap.* V.

e *Annal.* T. X.

f *Cap.* 29.

g *Lib.* I. *cap.* 13. *Lib.* II. *cap.* 4.

h *Par.* I. *Lib.* III. *cap.* 25. *n.* 7.

AD hæc circiter tempora commode referri itaque poterit conſtructio eremi Venetæ facta a Romualdo, quæque forte primum fuit, ut ita dicamus, eremiticæ converſationis ſeminarium. Quadraginta poſt annos extitiſſe prope Venetam urbem eremitas docet nos Ratbertus ſcriptor vitæ ſancti Bononii, ut videbimus ad annum *976*. Qui ceteris præerat *præpoſitus* appellabatur, ita ſaltem eum nuncupare placuit eidem Ratberto. Hujuſmodi eremitæ ipſius teſtimonio *vitam ſanctiſſimam agebant ab omni hominum conſortio remotam*, conſilia ſalutis dabant, fama ipſorum late pervagans trahebat quoſcumque, qui eorum haberent notitiam. Oratorium in eremo excitabant, ubi juxta ſancti Benedicti regulam hoſpites adventantes primum ſuſcipiebant; tuguriola pro habitatione ſibi ædificaverant, cibus ipſis modicus panis, ſorbitiunculæ ex herbis, atque radices,

ANN. CHR. 936. ROMUALDI 29.

XX. Conſurgit Veneta eremus prope Equilium.

ANN. CHR. 936. ROMUALDI 29.

dices; hortum pro expatiando ſibi conſeverant, nemora habebant, quæ ad ſolitudinem pietatemque invitabant; hi denique eremiticæ hujus philoſophiæ magiſtrum & parentem Romualdum agnoſcebant. Conjicit domnus Bonifacius Collina hujuſcemodi eremum fuiſſe in noſtra Venetiarum inſula, quæ appellatur ſancti Michaelis prope Murianum, de qua agemus annis ſequentibus; verum cum in eadem vita Bononii a Ratberto ſcripta in Veneta, quam deſcribit, eremo nemora admittantur, id potius intelligendum erit de ſolitudine Equilina, cujus ad annum *930.* fuſam narrationem dedimus, & prope Turrim-caliginis, quæ cum novem tantum milliaribus a Venetiis diſtaret, Veneta eremus poterat recte appellari, præſertim cum ea turris in Venetorum æſtuariorum finibus tunc & hodiedum ſit conſtituta. Sed de auctore & de auctoritate vitæ illius plura dicemus ad annum *976*,

ANN. CHR. 940. ROMUALDI 33.

XXI.

Romualdus incolit inſulam S. Michaelis Venetiarum.

SOLITUDINI Equilinæ non ita addicti Romualdus & Marinus putandi ſunt, ut alia ſibi quandoque non quærerent loca, prout ipſis videbantur contemplationi atque eremiticæ vitæ ſtatui convenientiora. Non ſpernendis monumentis edocemur, ipſos ad tempus commorationem ſuam elegiſſe in hac noſtra ſancti Michaelis inſula Venetias inter & Murianum poſita. Ea porro ſunt hujuſmodi. In antiquo chronico Veneto mſs. quod ſervant eremitæ noſtri Montis-coronæ inſulam ſancti Clementis Venetiarum incolentes, legitur Romualdum Venetias profectum ſe adjunxiſſe ſancto viro, Marino nomine, qui paludem prope Murianum habitans eccleſiolam ſibi conſtruxerat in honorem ſancti Michaelis archangeli: *San Romualdo venuto a Venezia ſe acompagnò con un S. homo dito fra Marino, el qual ſtava ſopra un paludo apreſo Muran, & avevaſi fato una chieſiuola de San Michiel*. Hoc chronici fragmentum publici juris factum fuit primum anno 1727. ad calcem ſynopſis vitæ ſancti Romualdi conſcriptæ a Renato Monti, qui est domnus Apollinaris Montanarius abbas Camaldulenſis, & ſecundis curis eo anno editæ. In alio veteri chronico, quod tribuitur cuidam ex familia Veneta patricia Barbara, & laudatur a Grandio ad vitam ſancti Petri Urſeoli, [a] quodque legimus nos mſs. penes Cl. V. Marcum Fuſcarenum equitem auratum, divi Marci procuratorem, atque de *Veneta literatura* optime meritum, hæc verba habentur. *Eſſendo in que zorni vegnudo a Venezia un frate del moneſtier Claſſenſe de Ravenna, nominado Romualdo, capitado a fin de viſitar un fra Marin, che abitava in un paludo verſo Muran, dove el detto avea fatto una cappelletta, e ſtava in quella ſolitudine in ſantiſſima vita &c.* Quæ in latinum idioma translata, ita ſonant: „ Cum iis diebus adveniſſet Venetias frater cœnobii Claſſenſis Ravennæ, nomine Romualdus, „ eo conſilio ductus, ut Marinum quemdam viſeret, qui paludem Murianum verſus incolebat, in qua prædictus Marinus ſacellum erexerat, „ & in ea ſolitudine degens vitam ſanctiſſimam agebat &c. " Idipſum exſcribunt plurimi Venetorum chronicorum auctores, quorum tamen teſtimonia proferre ſuperſedemus, ne eadem verba repetamus. Hinc Philippus Ferrarius [b] in Catalogo Sanctorum, qui in martyrologio Romano deſiderantur, agens de Marino ad diem VIII. auguſti, ait: „ Ipſe Marinus in vita monaſtica præceptor fuit (ſupple *Romualdi*). Is patria „ erat Venetus, in inſula prope Muranum in eccleſia ſancti Michaelis, „ quæ nunc eſt monachorum Camaldulenſium, vitam aſperam degens &c. " Etiam Bernardus Triviſanus [c] hanc, quam modo incolimus, ſancti Michaelis inſulam extitiſſe ſeculo decimo ſcribit, licet ædificationem ipſius eccle-

a *Pag.* 52.

b *Pag.* 320.

c *Laguna Veneta pag.* 79.

Ann. Chr. 940. Romualdi 33.

eccleſiæque in ea poſitæ eodem ſeculo tantum vergente contigiſſe ex Savina auctore vitæ ſancti Petri Urſeoli, ſerius quam par ſit, conſtituat. Fortunius quoque noſter loquens de initiis cœnobii ſancti Michaelis de Muriano [a] hæc habet: „ Antiquum delubrum in parva inſula extructum „ priſcis temporibus fuerat. “ Et revera in charta donationis inſulæ hujus factæ Camaldulenſibus ab epiſcopis Caſtellano & Torcellano, atque in altera exemptionis a jure parochiali, quam conſcribere fecerunt plebani ſanctæ Mariæ, & ſancti Stephani de Muriano anno 1212. eccleſia ſancti Michaelis non de novo condita ſupponitur, ſed jam antea extaſſe, cum ea verba in tabulis donationis uſurpentur: *donamus tibi ..... eximimus a juriſdictione noſtra eccleſiam ſancti Michaelis poſitam in palude juxta canalem de Muriano cum omnibus ſuis pertinentiis*. Charta exemptionis extat apud Ughellium [b] in epiſcopis Torcellanis, utramque autem donationis & exemptionis Cl. V. Flaminius Cornelius Senator edidit in ſuis eccleſiis [c] Torcellanis illuſtratis. Traditio viget apud nos oratorium dicatum divo Andreæ apoſtolo, in primo monaſterii clauſtro vetus capitulum inter & eccleſiam, ipſiſſimum locum fuiſſe, ubi habitacula ſua ſtatuere Marinus & Romualdus.

a *Part. II. Lib. III. cap.* 1.

b *T. V. c.* 1382.

c *T. III. p.* 51.

XXII. Amicitias init cum pluribus patriciis Venetis.

Atque hæc ſunt monumenta, quibus innituntur ii, qui inſulam ſancti Michaelis præſentia & habitatione Romualdi decoratam ſentiunt. Hinc facilius intelligere poſſumus, qua ratione ſancti eremitæ in notitiam venerint complurium patriciorum Venetorum, qui & amicitiam cum illis inire optarunt; propinquitas enim loci, qui ne per dimidium quidem milliarii dividitur ab urbe Venetiarum, maxime confluebat, ut cives & patricii attracti odore ſanctitatis, quam ſuſpiciebant in piis ſolitariis, ſacra colloquia cum illis frequentius miſcerent, & ad humanam gloriam ſpernendam, perfectioniſque viam calcandam animarentur. Teſtatur chronicon ſuperius allatum Barbari, Petrum Urſeolum familiaritatem contraxiſſe cum iis, & ſerio cogitaſſe de vita eremitica una cum ipſis amplectenda, & licet hoc aſſerat de Urſeolo, ut duce, veri tamen ſimilius eſt id conſilii ſancto viro ſediſſe, antequam ad patriæ primam dignitatem invitus traheretur: *Contrattò*, inquit ille, *il doſe amicizia con que due padri, ſe determinò di far vita eremitica con eſſi*. Quamobrem non immerito, ſicut Claſſenſe monaſterium primo illuſtratum fuit a Romualdo in cœnobitica diſciplina, ſic hæc noſtra ſancti Michaelis inſula gloriari poterit, unam ex primis ſolitudinibus fuiſſe, ubi idem Romualdus eremiticam perfectiorem vitam excoluerit.

XXIII. Pauli Juſtiniani epocha de ortu vitæ eremiticæ Romualdinæ.

Eapropter ad hunc annum inſtitutionem eremiticæ vitæ a Romualdo factam aſſignat Paulus noſter Juſtinianus in conſtitutionibus ſeu regula vitæ eremiticæ [d] dicens: *Totum hoc tertium eremiticæ converſationis genus a ſanctiſſimo viro eremita, eremitarumque omnium patre & inſtitutore Romualdo, divina Sancti-ſpiritus illuſtratione afflato, anno poſt ſalutiferam divini verbi incarnationem 940. adinventum fuit*.

d *Cap.* 1.

Ann. Chr. 945. Romualdi 38.

XXIV Antiquum monumentum monaſterii S. Viti in urbe Fano.

Prima occurrit nobis præſenti anno memoria monaſterii ſancti Viti martyris, quod erat ſitum in civitate Fanenſi. Monaſterium hocce in charta Gualterii archiepiſcopi Ravennatis, qua cœnobium Claſſenſe anno 1138. tribuit reformandum Azoni priori generali Camaldulenſi, immo in præcepto Conradi imperatoris anni 1037. legitur Claſſenſi unitum, & ex aliis diplomatibus imperatorum Ottonis III. & Henrici II. aperte liquet cœnobium Claſſenſe ſancti Apollinaris in pluribus quidem urbibus, ſed etiam in Fanenſi multa monaſteria, eccleſias, loca & bona obtinuiſſe,

Ann. Chr. 945. Romualdi 38.

Ne ergo venerabile antiquitatis monumentum depereat, chartam in Appendice ſub hoc anno proferimus a nobis extractam ex tabulario archiepiſcopali Ravennæ, maximo ipſius viventis archiepiſcopi Ravennatis Illuſtriſs. ac Reverendiſs. D.D. Ferdinandi-Romualdi Guiccioli, olim abbatis Claſſenſis, beneficio, qui nobis pro ea qua præditus eſt humanitate, copiam fecit, ut quæcumque documenta ad rem noſtram forent opportuna, tranſcriberemus. Continet autem hæc membrana Petri Ravennatis archiepiſcopi conceſſionem factam ſupradicti monaſterii cum omnibus ſuis pertinentiis *Johanni presbytero & cantori ſancte Marie Faneſtre eccleſie*, & uni ſucceſſori ejus, quem ſibi eligere placuerit: *Anno Deo propitio domni Marini ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede tertio, ſitque regnante domno Hugone piiſſimo rege anno nonodecimo, ſede & domno Lothario item regem ejus filio anno quintodecimo, die duodecimo menſis februarii indictione tertia Ravenne*. Ex quibus notis præterea ediſcimus poſt diem duodecimam februarii anni 942. Marinum cathedram Romanam conſcendiſſe, cum præterito anno adhuc tertius ipſa die numeraretur ejus ſedis annus; ſimul etiam in notitiam venimus eadem die Hugonem nondum auſpicatum fuiſſe vigeſimum ſui regni annum, & nondum numerare incœpiſſe ſextum-decimum Lotharium ejus filium, quæ confirmant [a] Muratorii epochas ſtatutas regni Hugonis, qui anno 926. poſt martium menſem electus fuit rex Italiæ, & Lotharii, qui menſe majo anni 931. conſors regni declarratus fuit ab Hugone patre.

[a] *Annal*, T. V. p. 307.

XXV. De codice chartularii monaſterii S. Gregorii de Urbe.

Alterius vero, ſed inſignioris, abbatiæ ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe monumentum exhibet nobis hoc eodem anno membranaceus codex ipſius monaſterii ſeculo XV. vergente, vel ſub initium ſequentis ſeculi exaratus a Tranquillo notario. Siquidem, ut adnotavit Cl. V. & amiciſſimus noſter Conſtantinus Ruggerius bibliothecæ cardinalis olim Imperialis præfectus, „ Tranquillus de Romanulis Alexandri VI. pont. max. „ temporibus floruit, fuitque curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ notarius, „ atque anno M. D. XV. fato ceſſit. “ Is ex primigeniis inſtrumentis deſcripſit & recognovit chartularium Gregoriani monaſterii ſingulis paginis ſignum ſuum aut in fine ſubſcriptionem ſuam apponens. „ Aliud quoque „ publicæ auctoritatis indicium, ſubdit Ruggerius, eſſe poteſt foramen in „ extrema codicis ora, quod membranas univerſas permeat, nam ex ipſo „ conjicitur ſigillum plumbeum vel cereum cordulis ſericis vel lineis innixum, chartario noſtro appenſum fuiſſe, quemadmodum in pontificiis „ diplomatibus conſpicere licet, quæ in libri formam ſcripta ſunt. Monumenta, quæ in codice continentur, ex autographis deſcripta fuiſſe „ patet quoque ex lacunis, quæ frequenter occurrunt in eorum contextu; „ nam cum autographa nimia forte vetuſtate exeſa eſſent, vel a tineis & „ blattis male habita, eorum deſcriptor lacunas diligenter notavit, ne „ quid fidei chartulario deperiret. Ceterum quadraginta folia codex initio „ deperdidit (nunc enim incipit a folio XXXXI.) fine quoque mutilatus fuit, ſed incertum quot folia deſiderentur. Deſunt etiam folia „ CC XVI. CC XVII. CC XVIII. ſed levi fortaſſe damno; vacuas enim membranas in alios uſus inde avulſas fuiſſe putandum eſt. “ Hæc in erudita præfatione ſua codici præfixa Ruggerius; quibus addimus apprime convenire inſtrumenta hujus chartularii cum inſtrumentis ejuſdem temporis tam in formulis, quam in notariis & teſtibus in chronicis Sublacenſi & Farfenſi, ac cum aliis ab Ughellio, Muratorio, Nerinio &c. in medium allatis.

ITA-

Ann. Chr. 945. Romualdi 38.

XXVI. Albericus ſenator Romanus donat monaſterio S.Gregorii caſtellum de Mazzano.

Itaque in hoc chartulario ſub præſenti anno 945. *anno* nimirum *Deo propitio pontificatus domni Martini* (Marini) *ſummi pontificis & univerſalis ſecundi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli anno tertio indictione tertia menſis januarii die quartadecima Albericus Domini gratia humilis princeps atque omnium Romanorum Senator, atque Sergius humilis epiſcopus ſancte Nepeſine eccleſie, necnon & Conſtantinus illuſtris vir atque Bertha nobiliſſima puella uterina & germani fratres Marozze quondam Romanorum Senatricis filii, necnon & Marozza ſeu Stephania nobiliſſima femina germane ſorores & conſobrine eorum, Theodore quondam Romanorum Senatricis filie* donant *Benedicto Chriſti famulo religioſo presbytero & monacho abbati monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii quod appellatur Clivuſcauri* integrum caſtellum, quod vocatur *Mazzano* poſitum in territorio Nepeſino milliario ab urbe Roma plus minus viceſimo-quinto, & caſale, quod vocatur *Mons Aureus cum oratorio Salvatoris, & ſex fontane aque vive*, quæ olim fuerant Maroziæ eorum matris foris portam Portuenſem juxta murum ejuſdem portæ cum aliis latiſundiis. Chartam donationis hujuſce edidit Ughellius tomo I. [a] Italiæ Sacræ in Nepeſinis epiſcopis ſibi communicatam a cardinali Lelio Biſcia juxta exemplar, quod ille acceperat a cardinali Scipione Burgheſio hujus abbatiæ commendatario. Sed aliqua in apographo Ughelliano deſiderantur, quæ ope codicis noſtri ſupplentur; deficiunt enim Marozza & Stephania ſorores filiæ Theodoræ, & ceterorum conſobrinæ. Albericus princeps & ſenator ejus nominis junior filius ſenioris Alberici & Maroziæ filiæ Theodoræ fratres habebat Sergium epiſcopum Nepeſinum, & Conſtantinum virum illuſtrem, præter Johannem XI. Romanum pontificem, quem Luitprandi & Gregorii auctoris chronici Farfenſis teſtimonio, vel potius calumniis, filium volunt Sergii papæ III. ex infami concubitu cum Marozia. Soror inſuper ipſis erat Bertha, ſed tantum uterina, nimirum, ut ſuſpicamur, nata Maroziæ ex Hugone Italiæ rege, & eadem, quæ his diebus deſponſata fuit Romano filio Conſtantini Græcorum imperatoris, nam Marozia poſt mortem Alberici primi ſui mariti ad ſecundas tranſiit nuptias cum Guidone Thuſciæ duce, & demum hoc obeunte Hugonem Italiæ regem matrimonio ſibi copulavit. Theodora mater Maroziæ & Stephaniæ, quæ poſtremo loco nominantur, non fuit Theodora Glycerii, quam impudentiſſimum ſcortum & Johannis X. Romani pontificis amaſiam traducit Luitprandus, ſed Theodora junior filia ipſius Theodoræ ſenioris, & ſoror Maroziæ ſenatricis, ex qua ſecunda Theodora natæ Marozia ſecunda & Stephania, quæ proinde appellantur conſobrinæ Alberici, Sergii, Conſtantini & Berthæ; ſcimus enim ex eodem Luitprando primam Theodoram, quæ *non inviriliter monarchiam detinebat* habuiſſe *duas natas Maroziam atque Theodoram ſibi non ſolum æquales, verum etiam Veneris exortivo promptiores*. Anne Stephania, nobiliſſima illa ſenatrix [b], cui locavit Pæneſtinam civitatem Johannes XIII. anno 970? Pariter ſi Bertha Alberici & ceterorum ſoror uterina filia fuit Hugonis regis Italiæ, non ſub antecedenti anno, ut credidit [c] Muratorius, ſed poſtea in conjugium tradita fuit Romano, cum hoc anno appelletur puella. Putavit [d] Mabillonius Maroziam Alberici junioris matrem famoſam illam feminam, ſed mala utique fama, ſubſcripſiſſe huic donationi; verum ex ipſa donationis charta liquet Maroziam Senatricem vel ſeniorem hoc anno ulterius non fuiſſe inter vivos. Marozia ergo, quæ ſubſcripſit, altera fuit a celebriore hujus nominis, & neptis ſenioris, hoc eſt filia ſororis ſuæ Theodoræ. Intelligimus demum ex notis chronicis hujus paginæ, non

a *Col.* 1026.

b *Murat. antiquit. medii ævi T. III. col.* 235.

c *Annal. T. V. p.* 355.

d *Anal. T. III. p.* 481.

ANN. CHR. 945. ROMUALDI 38. ſolum ante quartam diem februarii, quod colligit [a] Muratorius ex bulla apud Dacherium, neque etiam dumtaxat ante diem vigeſimam januarii anni 942. quod evincit ex alia apud Tattum in annalibus ſacris Comi tomo II. ſed ante quartam-decimam diem ejuſdem menſis Marinum II. obtinuiſſe ſupremam cathedram Romanam. Chartam Alberici, qui beneficus per hæc tempora ſe oſtendebat erga Farſenſe, Sublacenſe aliaque Romana cœnobia, quique ex Galliis Romam evocaverat Odonem ſanctiſſimum Cluniacenſem abbatem pro reformatione cœnobiorum in ſua ditione poſitorum, ad illuſtrationem Gregoriani monaſterii, cujus, ut ait Montfauconius in ſuo [b] Diario Italico, antiqua olim diplomata erant bene multa, manuſcripti codices & archivum nobile, ſed alio iſthæc aſportata fuere a commendatariis, damus in Appendice, in qua propriis annis reperientur omnia alia inſtrumenta ejuſdem auro carioris codicis Gregoriani.

a *Annal. T. V, p. 352.*

b *Pag. 146.*

XXVII. Brevis hiſtoria ejuſdem cœnobii. MONASTERIUM ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe ad Clivum Scauri prope baſilicam ſanctorum Johannis & Pauli (ut aliqua per compendium de ipſo dicamus) quod Latinos primum, inde Græcos monachos aluit, cujus ſubinde cura & diſciplinæ monaſticæ inſtauratio demandata fuit variis ordinis ſancti Benedicti congregationibus, devenit tandem duobus ab hinc fere ſeculis ad Camaldulenſes monachos, tradente Gregorio XIII. pont. max. Sanctiſſimus Romanæ eccleſiæ præſul magnus Gregorius ex ampliſſimo, quod in Sicilia ei obvenerat patrimonio, ſex in ea inſula monaſteria ædificavit, ſeptimum vero Romæ in ædibus paternis ad dictum Clivum Scauri ſub invocatione & tutela ſancti Andreæ apoſtoli circa annum 575. ubi & monachum induit, quod validiſſimis argumentis probat contra Baronium Mabillonius. Aliud eſt monaſterium ſancti Andreæ in Clivo Scauri a monaſterio ſancti Andreæ apoſtoli, quod [c] *ita deſertum, ut nullus ſupereſſet monachus, reſtauravit, monachiſque adſcitis ordinavit* Gregorius II. papa. Hoc enim appellabatur *Barbaræ*, *eratque prope eccleſiam ſanctæ Dei genitricis ad præſepe*. Primus ſancti Andreæ ad Clivum Scauri abbas Hilarion; ſecundus circa annum 577. Valentius, qui ex provincia Valeriæ huc ſe receperat ad fugiendas excurſiones Langobardorum. Valentio ſucceſſiſſe videtur Maximianus idem, qui fuit Syracuſanus epiſcopus, tum Gregorius ipſe monaſterii conditor, inde Petrus, poſtea Cyriacus, quem Gregorius papa factus in Sardiniam miſit ad Barbaricinos convertendos, deinde in Galliam & in Hiſpaniam ad res eccleſiaſticas componendas, Candido vicario delegata interim cœnobii directione, quem etiam Sanct-Andreanum abbatem nominat epiſtola XI. libri VIII. & XXXIII. libri XI. indictionibus I. & IV. hoc eſt annis 598. & 601.

c *Anaſt. Biblioth.*

Affertur in ſerie abbatum & Maximus, cui donatam maſſam Claudianam & Decimanam cum caſtello & pertinentiis ſuis a Silvia Gregorii matre die vigeſima-nona maii anno 603. tradunt, & auctoritate nituntur exempli anni 1297. die decima auguſti. Qualis eſt, legitur interpolata, non commentitia, ut nos putamus, poſtremo loco ad calcem noſtræ Appendicis Silviana donatio, in qua etiam erratum eſt quoad annum pontificatus Gregorii & quoad indictionem. Ad quam donationem hæc in ſuprarelato codice monet laudatus Ruggerius: „ Unum tandem ſupereſt, „ inquit, adnotandum chartularii noſtri fidem neutiquam imminuere ſuppoſititium donationis inſtrumentum maſſæ Claudianæ, ſanctæ Silviæ „ nomine exaratum, nam, ut docet Mabillonius lib. III. cap. V. §. VI. „ de re Diplomatica: *Illa cenſura ſeverior cenſenda eſt, quæ ob unum* „ *falſum cetera reprobat, præſertim cum pleraque provenerint ex veris am-* „ *miſſis*.

ANN. CHR. 945. ROMUALDI 58.

„ *miſſis*. Quod ſane de hac charta affirmare poſſe haud verendum eſt, „ ipſam nempe vera amiſſa ſeculis rudibus lucubratam fuiſſe. Etenim a- „ pographum, quod in codice legitur fol. LI. ex veteri exemplo anni „ M. CC. XCVII. deſcriptum fuit; ex quo patet impoſturam hujuſmodi „ longe ante Tranquilli ætatem, immo ante ſeculum XIII. elucubratam fuiſ- „ ſe, atque authentici exempli fidem meruiſſe, nam notarii & judices, qui „ apographum ſubſcripſerunt, ex originali Coſmæ tabellionis Urbis de- „ ſcriptam & recognitam affirmant. “ Cui adnotationi Ruggerii ſuperaddimus, Anaſtaſium abbatem ſancti Gregorii anno 1115. producto inſtrumento donationis ſanctæ Silviæ eviciſſe cauſam adverſus ſcholam piſcatorum ſtagni coram Paſchale papa II. ut paret ex eodem [a] Gregoriano codice. a Pag. lxxi.

An inter abbates ejuſdem monaſterii numerandi ſint Probus & Pretioſus inquirit contra Baronium Mabillonius, qui tamen primum abbatem fuiſſe cœnobii potius ſanctorum Andreæ & Luciæ, ut per nos reapſe erat, cenſet; ſecundum vero præpoſitum dumtaxat ſancti Andreæ ad clivum Scauri oſtendit.

Perſeverarunt monachi Latini, & quidem ordinis ſancti Benedicti, ut inferius dicemus, uſque ad medietatem ſeculi VIII. ſed ſub Stephano papa III. vel ſub Paulo papa I. ejus fratre, qui Græcorum diſciplinam diligebant, Græcis monachis commiſſum fuit regimen monaſterii Gregoriani circa annum 757. Johannis Hegumeni [b] meminit Johannes diaconus ſcriptor vitæ Magni Gregorii; Megiſti pariter Oſtienſis epiſcopi apoſtolicæ ſedis bibliotecarii præſidis monaſterii, & Johannis præpoſiti ad tempora Leonis IV. hoc eſt ad dimidium ſeculi IX. mentionem [c] facit, & inſuper Athanaſii [d] viri *caritate conſpicui*, qui *præfuit monaſterio*. Lucidum epiſcopum Ficulinum, Ficoclenſem nominat Petrus Damianus, memorat idem Johannes ad ætatem Benedicti papæ III. circa annum 856. [e] *monaſterio præeminentem*, quem etiam brevi ex peſtilentia defuncturum poſt *Johannem*, *Benedictum*, *Martinum*, *Palumbum & Antonium monachos*, *Laurentium cocum*, *Gemmoſum carpentarium*, *Acceptum piſtorem*, *Andream Romanum & Leonem laicos* manifeſtavit cuidam monacho ſanctus Gregorius; quare Lucidus depoſitis epiſcopalibus infulis monaſticam ſtatim veſtem aſſumpſit in eo cœnobio. Poſt Lucidum ſub Nicolai I. pontificatu regimen monaſterii obtinebat [f] Zacharias civitatis Anagninæ præſul, quod tenebat pariter temporibus Johannis VIII. An etiam *Thalaſſius abba & presbyter ſanctæ Dei genitricis & beati Andreæ*, qui ſubſcribit ſecundo loco concilio Lateranenſi celebrato anno 649. contra Monothelitas, fuerit abbas monaſterii ſancti Andreæ in clivo Scauri, haud ſcit [g] Mabillonius, ſed veriſimiliter alterius monaſterii abbas erat Thalaſſius natione Græcus, tempore, quod adhuc Latini perdurabant in eo cœnobio. De Euthymio Hegumeno, & de Dominico præpoſito verba facit in eadem ſancti Gregorii vita ſupralaudatus [h] Johannes diaconus, qui ſcribebat ſub Johanne papa VIII. cujus tempore adhuc Græci moderabantur monaſterium Gregorianum, quod [i] *conſtat a Latinitate in Græcitatem neceſſitate potius, quam voluntate converſum*, & quod *fideliter præſtolatur in Latinitatis cultum favente Domino denuo reverſurum*; ad quæ verba Mabillonius: „ ut- „ ut ſit illud ſancti Andreæ aſceterium Benedictinis, juxta Johannis diaco- „ ni votum, aliquando reſtitutum, tandem Camaldulenſibus a Gregorio „ XIII. aſſignatum eſt. “

b Lib. IV. cap. 85.
c Ibid. cap. 86.
d Ibid. cap. 88.
e Ibid. cap. 90.
f Ibid. cap. 93.
g Annal. T. I. p. 407.
h Lib. IV. cap. 97.
i Ibid. cap. 82.

XXVIII. Viri illuſtres, aliaque ad idem monaſterium pertinentia.

QUIS vero cenſum conficere valeat ingentis numeri ſervorum Dei, vel virorum illuſtrium, qui ex hoc ſacro loco prodiere, quorum bene multi eccleſiaſticis faſtis ſunt adſcripti? Agmen ducit ipſe Gregorius cœ-

nobii

ANN. CHR. 945. ROMUALDI 38.

nobii fundator, eumque ſequuntur ſanctus Auguſtinus Anglorum apoſtolus, monaſtici Benedictini ordinis per totam Angliam proto-parens, primuſque archiepiſcopus Cantuarienſis ex Gregoriano monaſterio cum quadraginta ſociis monachis a ſanctiſſimo pontifice ad convertendam inſulam illam miſſus; ſanctus Laurentius prædicationis collega, & Auguſtini ſucceſſor in archiepiſcopatu; ſanctus Mellitus primus Londinenſis, inde tertius Cantuarienſis archiepiſcopus; ſanctus Juſtus quartus Cantuarienſis præſul, antea Roffenſis antiſtes; ſanctus Paulinus Eboracenſis, tum Roffenſis epiſcopus & Nordamhumbrorum apoſtolus; ſanctus Honorius archiepiſcopus Cantuarienſis; ſanctus Petrus abbas ſanctorum Petri & Pauli Cantuariæ; ſanctus Johannes coadjutor primorum apoſtolorum Angliæ; ſanctus Maximianus ex abbate Sanct-Andreano epiſcopus Syracuſanus, qui obiit anno 595. ſanctus Eleutherius abbas primum apud Spoletum, tum monachus & familiaris Gregorii; ſanctus Johannes monachus Eleutherii ſorte frater; ſanctus Antonius & ſanctus Merulus, quorum felicem obitum deſcribit ipſe Gregorius, ſanctus Valentius abbas Gregorii magiſter; ſanctus Claudius ex monacho ſancti Andreæ abbas ſanctorum Johannis & Stephani in Claſſe; ſanctus Gerontius cum Marcello, Valentiniano, Agnello & aliis monachis cœleſti viſione, obituſque prædictione illuſtrati, ut narrat [a] Johannes diaconus. Præterimus Felicem & Cyriacum apoſtolos apud Sardos, & hunc Gregorii inde legatum in Gallias & in Hiſpaniam; Marinianum archiepiſcopum Ravennatem, Sabinum epiſcopum Callipolitanum monachos monaſterii ſui, quibus alii addunt Iſidorum antiſtitem in Sicilia, Birinum epiſcopum Dorceſtrienſem, Felicem Anglorum Orientalium apoſtolum, Johannem archi-cantorem ex monacho abbatem ſancti Martini Romæ, tum archiepiſcopum Cantuarienſem, & ſanctum Benedictum Biſcopum Anglum abbatem celeberrimum, quem Romam venientem incoluiſſe dicunt Gregorianum monaſterium ſub Agathone papa. In veteri codice apud [b] Mabillonium legitur monaſterium ſancti Gregorii inter Alſatiæ montium juga, cujus loci originem priſca inſtrumenta tribuunt Childerico regi Francorum filio Chlodovei nepoti Dagoberti, fratri Chlotarii & Theodorici, a tranſitu beati patris Gregorii papæ anno quinquageſimo-quinto, hoc eſt anno 660. primitus excultum fuiſſe a monachis Gregoriani in urbe Roma monaſterii, quod alias ſancti Andreæ vocabatur.

[a] Lib. I. cap. 18.

[b] Annal. T. I. pag. 457.

In eo monaſterio, tamquam in ſecreto loco, Petro diacono familiari interlocutore, res a viris ſanctis in Italia geſtas dialogice ſcripſit Gregorius, cum preſſus onere pontificalis ſarcinæ ad tempus ſeceſſum illum quærebat, ut docet codex bibliothecæ Heinſidlenſis ante annos octingentos ſcriptus hac veteri inſcriptione penes [c] Mabillonium:

[c] Veter. Analect. pag. 362.

In bibliotheca ſancti Gregorii, quæ eſt in monaſterio Clivi-Tauri, ubi dialogos ſcripſit.

Sanctorum veneranda cohors ſedet ordine ....
Divinæ legis myſtica dicta docens.
Hos inter reſidens Agapetus jure ſacerdos
Codicibus pulchrum condidit arte locum.
Gratia par cunctis, ſanctus labor omnibus unus.
Diſſona verba quidem, ſed tamen una fides.

Sub Agapito forte abbate extructa bibliotheca.

Retruſus fuit in idem monaſterium anno 768. tempore [d] Stephani IV.

[d] Apud Anaſt. Biblioth.

Theo-

Theodorus epiſcopus & vicedominus Conſtantini papæ depoſiti; ibique Theutgaudus quondam Trevirenſis epiſcopus, a Nicolao I. ſacerdotali privatus officio, liberalitate Adriani II. pontificis manſionem ſuſcepit, qui tamen luit pœnas, eo quod locum ſanctum præſentia ſua temeraſſet, ut narrat [a] Johannes diaconus, qui etiam ſubdit [b] reverentiam, quam eidem monaſterio exhibuit Suppo Piceni comes, & ultionem, quam ſanctus pontifex Gregorius ſumpſit de Faraldo familiari Supponis, qui meretrices in monaſterium invexerat, & de Indulſo homine comitis ad tempora ejuſdem Adriani II. Romani pontificis circa annum 868.

ANN. CHR. 945. ROMUALDI 38.

a *Lib. IV. cap.* 94.
b *Ibid. cap.* 95. 96.

Mira ſunt, quæ leguntur de ſpeciali patrocinio, quo ſemper proſecuti fuere locum & cœnobitas ejus monaſterii ſanctus apoſtolus Andreas & ſanctus pontifex Gregorius. De primo ipſemet Gregorius teſtatur in [c] epiſtola ad Ruſticianam patriciam erga cœnobium illud beneficam, quod *tanta cura, tanta cuſtodia monachorum in eodem monaſterio ejuſdem apoſtoli eſt, ac ſi ſpecialiter abbas monaſterii ipſe ſit*. Plura exempla recitat Baronius ad annum 601. ex eadem epiſtola XXXVIII. libri XI. juxta veterem, XLIV. juxta novam editionem. De ſecunda vero legendus Johannes diaconus aliique ſcriptores vitæ ipſius Gregorii.

c *Ep. XLIV. Lib. XI.*

Regulam ſancti Benedicti a monaſterii Gregoriani origine ibidem unicee agnitam copioſiſſimis & æquiſſimis rationibus demonſtravere Mabillonius, aliique doctiſſimi congregationis ſancti Mauri monachi, qui opera ſancti pontificis Gregorii illuſtrarunt. Probabile eſt ſuſcepiſſe Cluniacenſem diſciplinam decimo hoc ſeculo, quo Odo Cluniacenſis abbas plura alia Romana cœnobia ad rectum tramitem reformabat, & quo Albericus ſenator, teſte Hugone abbate Farfenſi in ſuo Opuſculo de deſtructione monaſterii Farſenſis, [d] *in tantum cupiebat monaſteria in ſuo dominio conſtituta ad regularem ducere normam ..... ut de Gallia faceret venire Odonem ſanctum abbatem, qui tunc temporis Cluniacum gubernabat monaſterium .... & eum archimandritam conſtituit ſuper cuncta monaſteria Romæ adjacentia &c.* ſed credibile quoque eſt Odone obeunte ad priſtinam libertatem rediiſſe. Vide, quæ initio hujus libri diximus. Præter pietatem & doctrinam effloruit in eo cœnobio primis ſaltem ſeculis tenax monaſticæ diſciplinæ obſervatio. Juſto monacho, cui morti proximo contra ſancta inſtituta tres aurei reperti, nullum adſtare in mortis agone præter Copioſum fratrem ſuum præcepit Gregorius, qui præterea juſſit corpus ejus una cum tribus aureis in ſterquilinium projici; quæ cauſa fuit ſalutis Juſti, ut ejuſdem fratri Copioſo revelatum. Indixit ulterius, ut triginta continuis diebus Pretioſus præpoſitus ſalutare ſacrificium pro eo offerret, quibus elapſis Juſtus nocte conſpicuus viſus eſt, *ſeque modo bene eſſe* aſſeruit. Hinc origo miſſarum, quæ communiter appellantur ſancti Gregorii. Tempore Johannis diaconi ſervabatur *libra*, *omniſque menſura, quam idem beatus Gregorius inſtituit cum modio, de cujus menſura, ſi quis ad opus monaſterii panes velit efficere, triginta & quinque fiunt, ſingulis dumtaxat trium librarum, ſi quis vero ad opus alterius, ad eumdem numerum numquam pertingit.*

d *Ap. Murat. Antiq. medii ævi Tom. VI. col.* 279.

Inter ſacra lipſana eccleſiæ colebatur olim brachium ſancti Andreæ, quod anno pontificatus ſui ſecundo Gregorius abbati monaſterii dono dedit; de eo fidem facit & alter Johannes diaconus in libro de eccleſia Lateranenſi apud [e] Mabillonium, ubi enumerans viginti veteres Romanas abbatias privilegiatas, ut vocant, ſecundum locum tribuit abbatiæ ſancti Gregorii, additque *ſancti Gregorii in clivo Scauri, ibi eſt caput brachii ſancti Andreæ apoſtoli*; colitur ibidem & alterum brachium ipſius Gregorii:

e *Muſeum Ital. T. II. in append. Ord. Rom. p.* 574.

menſa

Ann. Chr. 945. Romualdi 38.

menſa inſuper adſervatur, ſuper quam pauperes alere conſueverat piiſſimus pontifex.

Atque hæc brevi, quantum fas fuit, calamo delibavimus circa hiſtoriam Gregoriani monaſterii ad hunc uſque annum, quo præſidebat in abbatem Benedictus. Lugemus defectum in codice XL. foliorum, quibus forte continebantur tabulæ antiquiores, quæ remotioribus ſeculis lucem afferrent. Suis annis de reliquis chartis erit dicendi locus,

Ann. Chr. 947. Romualdi 40.

XXIX. Varia genera jejuniorum Romualdi. De jejunio Sabbati ex decreto Silveſtri papæ.

[a] *Vit. S. Rom. cap.* VIII.

[b] *Ibidem*.

PROBABILIUS ad tempora antecedentia Aquitanicam ſolitudinem pertinent, quæ narrat de genere vitæ & jejunii Romualdi [a] Damianus. Saltem ſe exercuiſſe in hoc vivendi genere Romualdum ſcribit, antequam enarret idem ſanctus doctor Urſeolum ducem non potuiſſe vires ſuas accommodare auſteriſſimo hujus generis jejunio. Præterquamquod, cum Romualdus varia in ſe jejunandi experimenta fecerit, & nonnullas ſubinde mutationes in ſuis jejuniis induxerit, primi ejus jejunii canones videntur adſcribendi eo tempori, quo *quid ſua virtus poſſet*, periculum faciebat, hoc eſt primis converſationis ſuæ eremiticæ annis. Sed Damiani verba audiamus. [b] *Contigit autem, ut aliquando librum de vita patrum legens in illum locum incideret, ubi continetur, quod quidam fratres per continuam hebdomadam ſingulariter jejunantes, ſabbatorum die pariter convenirent, ipſoque & dominico die jejunii rigorem interponerent, & remiſſius victitarent. Quem vivendi ordinem ſtatim Romualdus arripuit, & in eo quindecim fere annis, vel eo amplius continua auſteritate permanſit.* Hic liber *de Vita Patrum* pro Hiſtoria Lauſiaca Palladii eſt accipiendus, cujus capita XXIIII. & CVI. quid ſimile continent. In regula [c] quoque ſancti Antonii abbatis præſcribitur: *Jejuna uſque ad nonam ſingulis diebus excepto ſabbato & dominica die.* Grave quippe & Aegyptiis exoſum erat, æque ac Dominicæ, ſabbati jejunium, excepto ſabbato præcedenti ſollemnem Reſurrectionis Dominicæ diem; unde ſanctus Athanaſius in [d] ſyntagmate doctrinæ ad monachos inquit: *Sabbato & dominica ne jejunes, præterquam magno ſabbato ſancti Paſchatis.* Et infra: *Præcaveto ne Marcioniſtæ te decipiant, vel hæreſis alia ſabbato æque ac dominica, ut jejunes.*

[c] *Cap.* II.

[d] *Ep.* 83.

Qua ratione autem etiam ſabbati die jejunandum propoſuerit Romualdus, mutata vacatione jejunii ſabbati in quintam feriam docet nos idem Damianus [e] his verbis: *Poſt hæc autem Romualdus iterum legens, quia ſanctus Silveſter urbis Romæ epiſcopus ſabbatorum diem jejunandum eſſe, ut revera ſancti Paſchatis vigilias, inſtituerit, mox remiſſionem ſabbati in quintam feriam commutavit, & ſic infirmorum imbecillitati conſulens, longum jejunium diſcretione habita facilius reddidit.*

[e] *Vit. S. Rom. cap.* IX.

Beati Silveſtri ſententia, quæ Romualdum compulit, ut in die ſabbati jejunium præciperet, deſumitur ex eodem Petro Damiano, qui hanc eamdem Romualdi doctrinam propugnans [f] ait: *Sed nos, ut ab hujus controverſiæ*, inquit, *moleſtia feriemur, advocatum ventris ad beati Silveſtri teſtimonia definitiva tranſmittimus, cujus utique verbis, ſi fides adhibetur, cuncta protinus inter nos jurgia conquieſcunt. Silveſtri ſiquidem verba ſunt: Si omnis, inquit, dies dominicus cauſa reſurrectionis Domini tenetur & colitur, juſtum eſt, ut omnis ſabbatorum dies, cauſa ſepulturæ, jejunii ſuſcipiatur inſtantia, ut flentes cum apoſtolis de morte Domini, gaudere cum eis de reſurrectione mereamur. Et rurſus: Si omnis dominicus dies reſurrectionis creditur gloria decoratus, omnis, qui antecedit eum dies ſabbati, ſepulturæ jejunio mancipandus eſt, ut merito gaudeat de reſurrectione, qui de morte plora-*

[f] *Opuſc.* LV. *cap.* III. *pag.* 425.

ANN. CHR. 947. ROMUALDI 40.

ploraverit. Hactenus Silveſtri verba in medium protulit Damianus, ab ipſo auctoritatis ſonte hauriens, a quo hauſerat Romualdus. Et tamen in vita ſancti Silveſtri, quæ Simeonis Metaphraſtis nomen præfert, contraria leguntur his verbis: *Hic autem magnus pater cum decreviſſet, ut in uno ſabbato jejunarent fideles, in quo Dominus adhuc ſitus erat in ſepulcro, jejunium abrogavit in reliquis; hinc in eum ſunt exortæ apud Romanos calumniæ, quod patrios eorum ritus tolleret*. Silveſtri ſtatutum de jejunio ſabbati comprobant duo Romani pontifices ſucceſſores, Innocentius I. in epiſtola ad Decentium epiſcopum Eugubinum demonſtrans ſabbato eſſe jejunandum eadem ratione, qua utitur Silveſter; & Nicolaus I. in epiſtola LXX. ad epiſcopos Gallicanos, *de jejunio ſabbati*, dicens, *tempore ſancti Silveſtri ſatis diſcurſum eſt, atque ut celebraretur per omnia definitum, nulluſque poſt hæc auſu temerario contra iſtud ſtatutum venire, aut ſaltem mutire præſumpſit*.

XXX. De Biduanis & Triduanis jejuniis, quibus ſeſe exercebat Romualdus.

PROSEQUITUR Damianus narrationem inſtituti a Romualdo pro diſcipulis ſuis jejunii. *Hanc* [a] *nimirum vivendi regulam cunctis ſectatoribus ſingularis vitæ præfigens, ut tunc ſe unuſquiſque eremiticæ vitæ jejunium tenere cognoſcat, ſi per hebdomadam* TRIDUANAS *&* BIDUANAS *jejunando, quinta feria & dominicis diebus, olera vel quodcumque liquamen* (*legumen* legit beatus Paulus Juſtinianus *in Vita eremitica*) *cum gratiarum actione percipiat, exceptis videlicet duabus anni quadrageſimis, in quibus non ſolum ipſe, ſed & plerique ſui diſcipuli totius hebdomadæ ſoliti erant continuare jejunium*. Frequens *biduanarum* & *triduanarum* uſus verborum in noſtris conſtitutionibus, de quarum ſignificatione late diſſerit [b] Lucas Barcinonenſis, alias Hiſpanus dictus. *Biduana* erat jejunium VI. feriæ & ſabbati; *Triduana* jejunium II. III. & IIII. feriarum, ut etiam expoſuit idem [c] Paulus Juſtinianus. Sed & antiquitus uſurpatas has voces novimus, nam Beda in hiſtoria eccleſiaſtica gentis Anglorum Addamano Scotto confitenti pro pœnitentia injunctum [d] ſcribit: *Multum eſt, ut tota ſeptimana abſque alimento corporis perdures, ſed* BIDUANUM *&* TRIDUANUM *ſat eſt obſervare jejunium .... at ille memor præcepti ejus ſimul & promiſſi ſui totum ſe lacrymis, pœnitentiæ, vigiliis ſanctis & continentiæ mancipavit, itaut quinta ſolum ſabbati, & dominica, ſicut prædixi, reficeretur, ceteris ſeptimanæ diebus jejunus permaneret*. Liber Sententiarum ſanctorum patrum [e] de Eulalio narrat: *Cum autem iterum & frequenter accuſarent eum, & ſecundum regulam monaſterii* BIDUANA *&* TRIDUANA *jejunia ei indicerentur, ille omnia patienter tolerabat*. Arno in Scuto Canonicorum [f] apud Duellium, *antiquum eccleſiæ tenorem retinere* eſſe aſſerit BIDUANIS *vel* TRIDUANIS *jejuniis ſe caſtificare*. Illud interim advertendum hoc biduanarum & triduanarum jejunium appellatum a Petro Damiano, atque præfixum ut canonem vivendi a Romualdo cunctis ſectatoribus *ſingularis* hoc eſt anachoreticæ vitæ numquam fuiſſe ab eo amplius mutatum, & in Cuxanenſi ſolitudine pariter obſervatum; id quod affirmat de Petro Urſeolo Rivipullenſis ejus encomiaſtes his verbis: *Macerans carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis, jejunando* BIDUANAS *&* TRIDUANAS, *mortificabat membra ſua ſuper terram*. Ex qua Cuxanenſium praxi aliud argumentum petitur ad ſententiam noſtram firmandam, Romualdum nimirum hæc varia jejunii genera, antequam in Gallias proficiſceretur, adinveniſſe, & in iis ſe ſuoſque exercuiſſe, dum Venetas eremos habitaret. Addit [g] Damianus: *Et certe ſatis congruum erat, ut qui Deum in choro laudare ſemper ſtudebat & tympano, præcipuas modulationis harmonicæ conſonantias* DIAPASON *videlicet, &*

[a] *Ibid. cap.* IX.

[b] *Hiſt. Romuald. lib. V. cap.* III.

[c] *Reg. eremit. cap.* XXVII.

[d] *Lib. IV. cap.* XXV.

[e] §. 28.

[f] *Miſcellan. T.* I. *pag.* 22.

[g] *Vit. S. Rom. cap.* IX.

ANN. CHR. 947. ROMUALDI 40.

DIAPENTE, *atque* DIATESSERON *jugiter in aures incircumſcripti luminis perſonaret*. Inepta ſane eſt Didaci Franchi in vita ſancti Johannis Gualberti obſervatio, dum ſcribit „ pſalmodiam, qua uſus eſt ſanctus Romualdus, „ per *Diapaſon*, *Diapente* & *Diateſſeron* proceſſiſſe, quam Beda *biſcantum* „ vocat dicens: *Biſcantus eſt aliquorum generum cantus duarum vocum ſeu* „ *trium*, *in quo manet proportionata conſonantia Diateſſeron*, *Diapente* & „ *Diapaſon*; “ inepta ſcilicet, cum de pſalmodia hic loci non agat, neque de harmonia vocum uſurpata a Romualdo, ejuſque diſcipulis in pſallendo Damianus, qui inſuper probe ſciebat, neque Romualdum unquam ſuis cantilenas præcepiſſe, neque eremitas condecere cantum, quem ſæpe in operibus ſuis vetitum declarat huic hominum generi idem Damianus. Sed iis verbis utitur ſanctus ſcriptor ad deſignandum Romualdi jejuniorum ordinem. Cum enim in duabus quadrageſimis ipſe & plerique ſui diſcipuli per totam hebdomadam jejunabant, neque jejunium ſolvebant niſi dominicis diebus, hoc eſt quolibet die octava, *diapaſon*, nimirum octavam, in divinis auribus perſonabant; cum ceteris anni temporibus a dominica die uſque in feriam quintam jejunabant, *diapente*, hoc eſt quintam; cum a feria quinta ad dominicam jejunio vacabant, *diateſſeron*, id eſt quartam myſticam harmoniam concinnabant, & juxta præcipuas modulationis conſonantias Domino ſpiritualiter concinebant. Idem Damianus [a] ſcribit: *Beatum Romualdum*, *ut ſui conſueverunt narrare diſcipuli*, *ſic æſtivi temporis hebdomadas alternaſſe*, *ut unam quidem a dominica in dominicam in pane & aqua jejunando tranſigeret*, *alterius vero hebdomadæ pulmentum quinta feria manducaret*.

a Opuſc. XV. cap. XVI. pag. 171.

XXXI. Quid nomine jejunii? Diſcretio Romualdi erga diſcipulos.

QUID vero nomine jejunii veniret, explicat [b] idem ſanctus doctor. *Jejunare autem*, inquit, *illos dicimus*, *qui panem cum ſale & aqua percipiunt*; *ut autem præter hæc aliud aliquid additur*, *perfectum jejunium non vocatur*. Ratio autem jejuniorum Romualdi hæc erat; in eremo Aquitanica, ut idem Damianus narrat poſt expoſitam Urſeoli converſionem, [c] *per continuum annum Romualdus nihil aliud in cibum habuit*, *niſi tantum per ſingulos dies ex uno pugillo elixi ciceris vixit*. In Sitrienſi ſolitudine [d] ſcribit, quod *per unius quadrageſimæ ſpatium nihil aliud neque in cibo*, *neque in potu penitus habuit*, *niſi de modica farina*, *& paucis herbis ſorbitiunculam faciens*, *ex ea ad imitationem Hilarionis vixit*. *Quinque vero hebdomadibus nihil aliud comedens*, *ad modicum ſe infuſi ciceris adſtrinxit*. Aliud jejunii genus, quo ſe macerabat Romualdus, quod tamen a diſcipulis ſuis non exigebat, narrat idem Damianus: *Jejunare* [e] *autem omnino*, *hoc eſt diem abſque ullo cibo tranſigere*, *licet ipſe ſæpiſſime fecerit*, *aliis omnimodo prohibebat*. *Dicebat enim ad perfectionem tendenti hoc ſumme congruere*, *ut quotidie comedat & ſemper eſuriat*, *quatenus hoc caro per conſuetudinem leviget*, *quod grave novitiis initio converſionis apparet*.

b Ibid. cap. VI. & Opuſc. XIV. pagg. 161. & 167.

c Vit. S. Rom. cap. VI.

d Ibid. cap. III.

e Ibid. cap. VIIII.

Hæc conſentanea erant iis, quæ docebat Hieronymus: *Melior eſt*, inquit, *rationabilis cum moderatione quotidiana refectio*, *quam per intervalla arduum longumque jejunium*. Theodoretus in ſanctorum patrum religioſa hiſtoria [f] de Marciano ait: *Statuerat enim veſpere comedere quotidie*, *nunquam autem ſatiari*, *ſed ſemper quidem eſurire*, *ſemper vero ſitire* ... *dicebat inſuper eſſe melius veſci quidem quotidie*, *nunquam autem expectare ſatietatem*, *verum enim jejunium eſt perpetua indigentia*; & abbas Pæmen apud Ruffinum [g] de vitis Patrum requiſitus, quemadmodum oporteat jejunare, reſpondit: *Ego volo monachum ita eſſe quotidie parum comedentem*, *ut non ſatietur*, *nam biduana & triduana jeunia vanæ gloriæ vacant*. Immo talis

f Cap. III. apud de la Barre pag. 93.

g Lib. II. cap. XLV.

erat

ANN. CHR. 947. ROMUALDI 40.

erat Romualdi diſciplinæ temperatio, ut ſæpe ſuis diſcipulis dixiſſe perhibeatur apud eumdem [a] Damianum: *Dummodo frater quilibet cellam non deſerat, etiam carnes permittatur ex diſcretione comedere, ſi tam inevitabilis videatur neceſſitas imminere*. Aliud Romualdi diſcretionis ſpecimen adducemus in vita ſancti Petri Urſeoli. Hanc nihilominus in refectione diſcipulis ſuis cautionem proponebat Romualdus, ut ſobrii ſimul eſſent, neque vanæ tamen gloriæ aucupio delectarentur. Id adnotavit Damianus in opuſculo de perfecta monachi informatione [b] ad Marinum patruelem ſuum: *Nec ineptus*, ait, *applices, quod ſæpe ſuis diſcipulis vir Domini Romualdus ajebat. Fratres, inquit, cum in quorumlibet conventu reficitis, intentis ad cibum ceteris, in ipſo refectionis initio parcite, & cum jam illis ex parte ſatisfactum fuerit, vos incboate, quatenus & hypocriſis notam poſſitis evadere, & ſobrietatis regulam ſine offenſione ſervare*.

[a] *Opuſc.* xv. *cap.* xvi. *pag.* 171.

[b] *Opuſc.* xlix. *cap.* 9.

XXXII. De diſciplina Romualdi in vigiliis noctis, & in pſalmodia.

MODERATIONEM, qua erga alios utebatur ratione jejuniorum contra ſe ipſum auſteriſſimus patriarcha Romualdus, adhibebat etiam in vigiliis noctis; quare [c] *vigilias temperate, & cum magna diſcretione faciendas maxime ſuadebat, ne cui fortaſſe contingeret, ut ſopori, peractis nocturnis officiis, conſentiret*. Hinc colligitur tantum temporis quieti fratrum indulſiſſe, ut nullus neceſſitatem haberet denuo poſt nocturnam ſynaxim cubile repetendi; & [d] *ſane hujuſmodi ſomnum vir ſanctus in tantum habebat exoſum, ut ſi quis ei confiteretur poſt duodecim pſalmorum vigilias, vel maxime circa diluculum obdormiiſſe, nequaquam poſſet eo die cum ejus licentia ſacra miſſarum ſollemnia celebrare*. Nimiam etiam pſalmorum modulationem ſuis fratribus non [e] præcipiebat: *Dicebat etiam melius eſſe, ſi poſſibile ſit, unum pſalmum ex corde & cum compunctione cantare, quam centum cum mentis fabulatione percurrere. Cui autem hac gratia perfecte data non eſſet, hortabatur tamen nequaquam deſperare, nequaquam vel ab ipſa corporali exercitatione tepeſcere, donec ipſe, qui voluntatem dedit, tribuat etiam aliquando facultatem. Tantummodo orationis incenſum mentis intentio in Deum ſemel fixa cuſtodiat, quod exterius veniens cogitationum aura perturbat. Ubi enim eſt intentio recta, contra voluntatem cogitatio veniens, non eſt nimium formidanda*.

[c] *Vit. cap.* VIIII.

[d] *Ibidem.*

[e] *Ibidem.*

XXXIII. Cetera ejus effata.

CETERA Romualdi judicia & effata erant hujuſmodi: [f] *Parvipendebat autem, ſi quis ad tempus magnum quid inciperet, ſi non etiam in eo longanimiter perſeveraret. Nihil juvat bene cœpiſſe*, ajebat Abbas Paphnutius, *niſi ad finem perſeveres*. Pariter *tale propemodum*, dicebat Romualdus, [g] *eſt de eremo ad monaſterium reverti, quale de monaſteriali ordine ad ſeculum aſportari*. Sanctus Johannes Climacus adprobat potius eos, qui ſolitudinibus relictis ad cœnobia ſe conferebant, ut aliorum ſocietate fruerentur: *Qui* [h], inquit, *in ſolitudine reſidens agnovit imbecillitatem ſuam, migranſque ſe ipſum obedientiæ vendidit, hic cæcus cum eſſet, ſine labore reſpexit ad Chriſtum*; hinc nonnullos anachoretas viſitans, quos iræ obnoxios deprehendit, eiſdem auctor fuit, ut *e ſolitudine ad monaſteria migrarent, ne ex hominibus in dæmones verterentur*. Vera dicebat & ſuadebat Climacus eo tempore, quo nondum arctæ obedientiæ legibus obſtricta erat vita eremitica, ſed licuit Romualdo alia ſentire, cum ad ſummæ perfectionis apicem, ad obedientiam nimirum atque ſubjectionem imperio majorum anachoreſim ipſam elevavit.

[f] *Vit. cap.* VIIII.

[g] *Opuſc.* xv. *cap.* xvi. *pag.* 171.

[h] *Grad.* IV.

ANN. CHR. 948. ROMUALDI 41.

XXXIV. Almericus marchio bona donat monaſterio Claſſis.

ALMERICUS ſive Amelricus marchio, atque Francha comitiſſa illius uxor teſtamentum condunt hoc anno, quo hæredes bonorum ſuorum inſtituunt epiſcopalem eccleſiam Ferrariæ, & monaſterium ſancti Apol-

Apollinaris Claſſis Ravennæ . Supremas eorum tabulas protulit Muratorius [a] in Antiquitatibus medii ævi ; nos ea in parte, qua munificos ſe exhibuerunt erga cœnobium memoratum ſancti Apollinaris, ſubjungimus.

In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti . Anno pontificatus vero domno noſtro Agapito ſummo & univerſali papa in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli Domini ſede duodecimo: ſicque imperante domno noſtro Ugo & Lothario filio ejus anno vigeſimo ſecundo XVIII. *die menſis julii indictione* VI. *Ferrarie. Omnipotens Deus pater celi & terre creator animarum & corporum & univerſe creature, animas , quas condidit, ad remedium ſalutis ſemper invitat. Ideoque ego bone memorie Almericus glorioſus marchio de civitate Mantua una cum Francha glorioſiſſima jugali , volumus & judicamus, atque diſponimus per noſtram ultimam voluntatem in hoc inſtrumento noſtre diſpoſitionis & ultime voluntatis noſtre teſtationis teſtamur mentem noſtram & judicamus omnia noſtra bona & poſſeſſiones quantaſcumque habero & detinere & poſſidere viſi ſumus in hoc regno Italie . In primis volumus & judicamus, ut &c. Alias autem res noſtras , que in noſtro territorio Comaclo habere viſi ſumus , & omnes inſulas maris Adriatici ad monaſterium ſancti Apollinaris relinquimus &c. Leo tabellio hujus teſtamenti ſcriptor de ſupraſcripto Almerico , & ſupraſcripta Francha jugalibus vidi, & audivi & roboravi &c.* Plurima ex his bonis donatis ab Almerico monaſterio Claſſenſi aſſignata fuere poſtmodum cœnobio ſancti Adalberti, cui recens conſtructo anno 1001. Otto III. imperator *contigua Claſſenſis cœnobii prædia contulit* , alia huic bona in Firmana marchia concedens. Ceterum animadvertit idem Muratorius vitiatos eſſe annos Agapiti pontificis in hac charta , imperitumque notarium pro II. vel III. Agapiri anno ſubſtituiſſe XII. ad quem vitam minime protraxit mortuus decimo ſui pontificatus anno Agapitus. Confudit etiam notarius annos Ugonis & Lotharii , perinde ac eodem, quo pater, incœperit anno regnare Lotharius filius, qui ſexto Ugonis regni anno conſors regii honoris declaratus fuerat a patre , hoc eſt anno 931. Pariter ante biennium vel ſaltem ante annum Ugo ab Italis deſpectus in Provinciam ſe receperat, ſoluſque hoc anno in Italia regnabat Lotharius ejus filius. Hoc tamen anno 948. dccurrebat indictio VI. in tabulis Almerici & Franchæ notata, adeoque Muratorius huic anno illigat præfatam ipſorum teſtamenti chartam.

Alterum ejuſdem marchionis ipſiuſque conjugis teſtamentum ipſo anno confectum edidit idem Muratorius [b] in ſupralaudato ſuo opere, Comacleníes res, & inſulas Adriatici maris Claſſenſi monaſterio ſancti Apollinaris ultima ſua voluntate aſſignantium *anno pontificatus domini noſtri Agapiti ſummi & univerſalis pape &c. ſede ſecundo, imperante domino Ugone & Lothario filio ejus anno* XII. *die* XVIII. *menſis julii indictione* VI. *Ferrarie*; in quo recte apponitur annus Agapiti pontificis, ſed male copulatur cum anno XII. Ugonis & Lotharii, qui erat XXII. Ante decennium hoc eſt anno 938. [c] primas ſuas tabulas ſcripſerat Almericus, quibus hæreditatem ſuam reliquerat eccleſiæ Adrienſi : *domno noſtro ſereniſſimo auguſto Ugone & Lothario ejus filio &c. anno duodecimo & anno octavo per indictionem* XI. In iis nulla mentio monaſterii ſancti Apollinaris. De Almerico plura dicemus ad annos 953. & 954. quibus ipſe & Francha jugalis munificentiæ & pietatis ſuæ ampliſſima dederunt teſtimonia erga eccleſiam ſanctæ Mariæ de Petra vel de Vangaticia , & erga monaſterium ibidem adjunctum, cujus etiam videntur fuiſſe primi auctores.

[a] T. II. col. 173.

[b] Ibid. col. 177.

[c] T. III. col. 737.

Vete-

Ann. Chr. 950. Romualdi 43.

XXXV. Habitat Romualdus prope Foſſam-Clodiam.

VETERIBUS cbronicis & ſcriptoribus ſi qua fides ſit adhibenda, Romualdus una cum Marino loca ſubinde mutabat ſuæ ſolitudinis, non tamen mutabat eremiticæ vitæ rigorem & normam, ubicumque tandem degeret. Etiam prope Foſſam-clodiam maritimam urbem, XXV. milliaribus ab illa Venetiarum diſtantem, ſtationem ſibi elegiſſe reperimus. Scribit Petrus Morarius epiſcopus Juſtinopolitanus in [a] hiſtoria patria Clodienſi mſſ. italice ſcripta, quam penes ſe nobilis vir Petrus Gradonicus patricius Venetus & literatorum amantiſſimus ſervat, narrare aliquos Romualdum extra eam urbem eccleſiam ædificaſſe in honorem ſancti Johannis-baptiſtæ, quod & ſibi incongruum non videri ſcribit, cum pluribus annis in iis æſtuariis vixerit Romualdus. Supereſt ad diem hodiernam eccleſia ſancti Johannis-baptiſtæ, quæ tempore belli Clodienſis anni 1381. plurimum damni in ædificiis paſſa fuit. Conſueverant porro Clodienſes die XXIV. junii, ſancto Johanni-baptiſtæ ſacra, ſollemnem ſupplicationem celebrare, eccleſiam cathedralem viſitando pro actione gratiarum, quod illos Deus a jugo Januenſium liberaſſet. Verum cum reparata fuiſſet eccleſia ſancti Johannis, prior ejus loci humilem principi Venetiarum libellum obtulit anno 1410. ut deinceps ſupplicatio ad eccleſiam hanc dirigeretur, cujus petitioni aſſenſit princeps; & quotannis Deo publicæ gratiæ reſeruntur uſque ad hanc diem in prædicta ſancti Johannis eccleſia. Hæc ex Morario, cujus aſſertionis quoad ædificationem eccleſiæ a Romualdo ſuſceptam vades nolumus eſſe, cum juxta chartas monaſterii ſancti Mathiæ de Mariano appareat eccleſiam ſancti Johannis-baptiſtæ in diœceſi Clodienſi conſtructam fuiſſe, & quidem non ſine oppoſitione vicarii & canonicorum Clodienſium, anno 1322. An vero antiquior ibidem extiterit eccleſia divo Johanni-baptiſtæ dicata ante eum annum, nobis non liquet, niſi ex præfato Morarii teſtimonio.

[a] *Pag.* 83. *Lib. III.*

XXXVI. Gadoli epocha de Romualdino inſtituto.

ILLUD potius animadvertimus medietati decimi ſeculi, huic proinde anno, Bernardinum Gadolum Brixienſem noſtrum ſancti Michaelis monachum, qui floruit ſeculo decimo-quinto labente, aſſignare initia ordinis, ut ipſe appellat, Camaldulenſis. Singulare is opuſculum *de origine & ſucceſſu ordinis Camaldulenſis* conſcripſit ad Jacobum-philippum Bergomatem, quod in bibliotheca noſtra ſancti Michaelis manuſcriptum [b] aſſervamus. In eo ſic habet: *Ordo Camaldulenſis circa annum Dominicæ repromiſſionis noningenteſimum quinquageſimum initium ſumſit.*

[b] *Num.* 525.

XXXVII. Ortus Bononii.

STATUENDUM eſſe pariter ad hunc circiter annum ortum Bononii, futuri deinde ſancti Romualdi diſcipuli, inde celebris abbatis & Aegypti apoſtoli demonſtrat Collina noſter in ejuſdem ſancti Vita, quam ſex ante annos Bononiæ edidit Italico idiomate ex illa Ratberti a Grandio producta. Nos ipſius fundamenta, ne integræ hiſtoriæ curſum abrumpamus, ad annum *976.* reſervamus, ubi ſimul, quid de ea vita ſentiendum ſit, aperiemus.

Ann. Chr. 951. Romualdi 44.

XXXVIII. De cœnobio S. Mariæ de Canovaria in Corſica.

FUNDATUM fuiſſe anno *907.* monaſterium ſancti Petri & ſancti Stephani de Venaco in inſula Corſica, ſub diſciplina & regimine abbatiæ ſancti Mamiliani de Monte-Chriſto, anno 1223. unitæ Camaldulenſi eremo, probabilibus innixi conjecturis narravimus ad annum *927.* Ex chartis ejuſdem abbatiæ ſancti Mamiliani ad præſentem annum *951.* notitiam habemus alterius cœnobii, quod appellabatur ſanctæ Mariæ de Canovaria prædictæ inſulæ Corſicæ, atque ſubjecti præfatæ Montis-Chriſti abbatiæ. Mathilda nobilis comitiſſa comitis Nerii filia, uxor vero Guilielmi comitis jam præmortui, qui habitabat in loco dicto *Cucuvelli plebatus de Ampogniano*

ANN. CHR. 951. ROMUALDI 44.

pogniano proxima morti corpus ſuum ſepeliendum judicavit apud prædictam eccleſiam ſanctæ Mariæ, ut legitur in ſupremis ejus tabulis, quas in Appendice producimus, cui loco etiam *lectum* ſuum & *mantellum*, *&* *centuram de argento & libras quindecim pro uno calice legavit*. Item *eccleſie ſancti Nicolay de Campilli* donavit *libras ſeptem pro uno paramento;* ipſi vero *abbatie ſancti Mamiliani inſule Montis-Chriſti* adjudicavit omnes *terras & poſſeſſiones, quas* habebat *in Piagia in loco, qui dicitur in Pontigio*. *Mariane* autem vel *Alamane famule* ſuæ, quæ annis ſeptem ſervitutis obſequia illi præſtiterat, ſuas *tunicas & maſſeritias & viginti capras* reliquit; teſtibus *presbytero Raynuccio de Monte Dolmo, presbytero Nigello de Scata, Johanello, Sambuccbello & Roſarello de Querceto*. Rogavit *Manuellus ſacri imperii notarius*. Poſſeſſiones Pontigii, quas Mathilda donat abbatiæ ſancti Mamiliani, emerat ipſa comitiſſa temporibus Simonis regis & domini Corſicæ anno 936. a quodam Henrico, pretiumque perſolverat *pro ipſis libras* LX. *& tres boves boni & optimi, & duo napi argentei, & unum coopertorium de lecto librarum ſeptem*. Rogavit idem *Manuellus apud ſanctam Luciam de la Bacbaracia teſtibus domino Riccobono epiſcopo Accienſi, Vivarello de Foriano, Guarduccio, domino Landolfo de Corba, & presbytero Griſſo de ſancta Lucie*. Quas pariter emptionis tabulas ex archivo monaſterii noſtri ſancti Michaelis in Burgo Piſarum, ubi earum exemplaria aſſervantur, exarata manu Lanfranchi notarii, extracta anno 1361. ex vetuſto codice abbatiæ Montis-Chriſti, in Appendice referimus, & quidem correctiores iis, quæ extant penes [a] Muratorium, qui eas ſibi communicatas a Grandio edidit in ſuis Antiquitatibus medii ævi.

a T. II. col. 1063.

XXXIX. De altero SS. Benedicti & Zenobii de Ilaria in eadem inſula.

ADNEXA erat eidem abbatiæ ſancti Mamiliani Montis-Chriſti altera *ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria ordinis*, ut vocatur, *Montis-Chriſti*. Charta dotationis ſignatur *anno nativitatis Domini nonocenteſimo .... indictione quinta duodecima die martii*, quo anno *domnus Berlingerius rex Dei gratia dominus de Corſica & de Sardinia dedit, quando fuit edificata abbatia ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria in loco, ubi dicitur lo cavo, tutto lo ſuo circulo quomodo eſt terminato, & circumdato da ogni parte de noſtro proprio allodio de pater meus, & de mater mea. Et damus ad dictam abbatiam noſtram poſſeſſionem terras agreſtes & domeſticas buſcbis & ſilvis, caſtagnetis & nocetis, ſicut ſunt terminate de piede in Ficarella, in Buſſo, & mette alle ſaline, & mette a ſancta Juſta, & mette a Verde, & mette allo Livelli, & mette in via publica fuit Fontaglione, & mette in Montalto & falla per lo Strigone & mette in Buſſo, & mette alle Ficarelle;* & poſt aliqua: *damus iſtas poſſeſſiones dicte abbatie cum licentia domini pape A. Actum in eccleſia ſancte Marie de Mariana* præſentibus *domino Bruno archipresbytero Januenſi legato in Corſica & Sardinia, & domino Lunergio epiſcopo Marianenſi & domino Nicolao epiſcopo Accienſi. Johannes quondam Matthei ſacri imperii notarius rogatus* ſcripſit, & *Buccaccius olim quondam Brancacii de Pirello plebis Aliſani Corſice dieceſis Alerienſis publicus notarius* exemplar confecit *ſub anno Domini* M. CCCC. LIII. *die* XII. *auguſti*. Muratorius [b] hanc quoque chartam a Grandio receptam edidit, ſed inquit „ qui continuo monumentis hiſce acquieſceret, ad annum 900. aut ad alium „ aliquem annum ſeculi x. ſtatueret Berengarium Corſicæ & Sardiniæ re„ gem, & catalogo epiſcoporum Accienſium Riccobonum (de quo men„ tio in tabulis Mathildæ comitiſſæ Corſicæ ad annum 936.) & Nico„ laum adderet in charta hac memoratos, uti & Lunergium in Maria-

„ nen-

b Ibid. col. 1065.

„ nenſium antiſtitum album inferret, epiſcopos Ughellio ignotos : quod
„ reapſe factum eſt in Italiæ ſacræ editione noviſſima tomo IV. quum — Ann. Chr. 951.
„ neſcio quis (is fuit idem Grandius) editori Nicolao Coleto viro de — Romualdi 44.
„ literis benemerito notitiam hanc miniſtrarit, nullis aliis tabulis fretus,
„ quam nunc a me evulgatis. Verum ego, quid plane ſentiendum ſit
„ de hujuſmodi chartis, decernere vix audeo. Confictas non facile cre-
„ dam; quotieſcumque enim de apographis agitur, amanuenſes imperiti
„ errores creaſſe potuerunt, quos in ipſis authenticis minime deprehendas;
„ & fortaſſe Buccaccius quondam Brancacii de Pirello plebis Alilani Cor-
„ ſicæ diœceſis Alerienſis notarius, qui anno 1453. chartam hanc exſcri-
„ pſit, & malam orthographiam ibi ſe reperiſſe fatetur, ea caruit peri-
„ tia, qua ad intelligendam veterem ſcripturam eſt opus. Et præcipue
„ deceptum reor in chronologicis notis deſcribendis. Profecto ad annum
„ 900. nequaquam ſpectat hæc charta, ſed quidem ad ſeculum XI. aut
„ etiam XII. Verba illa animadverte. *iſta poſſeſſiones damus* ... *rum licen-*
„ *tia domini papę Alexandri*. Ergo charta ſcripta fuerit aut Alexandro
„ II. in Romana cathedra ſedente anno 1067. aut ſub Alexandro III.
„ anno 1172. Et mihi poſtremum hoc magis arridet &c. “ Hactenus
Muratorius, qui idipſum [a] aſſerit de charta ſancti Petri & ſancti Stepha- — a *Ibidem col.* 1068.
ni de Venaco, quam anno 907. illigavimus, cum in ea mentio quoque
habeatur Berlingerii regis & judicis.

XL. Tempus conſtructionis ipſorum.

Verum pace doctiſſimi viri ad tempora Alexandri III. non eſſe chartas has deducendas eo potiſſimum argumento ſuadere poſſe confidimus, quia in *bulla* Gelaſii II. Romani pontificis a nobis deſcripta ex autographo archivi Fontis-boni, & relata etiam ab [b] Ughellio, inter cetera loca, quæ ipſe confirmat *Henrico abbati monaſterii ſancti Mamiliani, quod in Monte-Chriſti ſitum eſt*, recenſet anno 1119. *in Corſica monaſterium ſancti Stephani de Venaco*. Ergo eo anno 1119. ædificata jam fuerat ipſa abbatia, unita alteri illuſtriori ſancti Mamiliani Montis-Chriſti. Itaque ante Alexandri III. tempora referenda eſt ædificatio monaſterii ſancti Petri & ſancti Stephani de Venaco, multoque magis conſtructio cœnobii ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria antiquiori tempore exiſtentis quam illud de Venaco, ut oſtendemus inferius. Grandius itaque in notatiunculis mſs. ad has chartas papam A. nominatum in donatione Berlingerii regis Corſicæ exiſtimat eſſe Anaſtaſium III. creatum Romanum pontificem anno 911. at nulla indictio v. occurrit eo biennio, quo ſedit Anaſtaſius. In aliis vero notulis ad eaſdem deſignari autumat Alexandrum II. & conſtructionem ſanctorum Benedicti & Zenobii de Ilaria componit cum anno 1067. quo decurrebant indictio v. & annus VI. Alexandri II. Sed neque Alexandro II. Romano pontifici tribuendam eſſe conceſſionem hujuſmodi licentiæ demonſtramus, quia extructio cœnobii ſanctorum Benedicti & Zenobii de Ilaria præceſſit ædificationem ſanctorum Petri & Stephani de Venaco; verum hæc ſecunda ædificatio contigit ante Alexandri II. tempora; contigit enim, cum cathedrales inſulas Ravennates teneret Sinibaldus, qui profecto minime eam eccleſiam rexit pontificatu Alexandri II. ſub quo Henricus erat Ravennas archiepiſcopus, & ante Henricum Humphredus, Gebehardus, Heribertus, Arnaldus, Fridericus, Leo mutus, Gerbertus, Johannes XII. & XI. Honeſtus, Petrus, alter Honeſtus, Conſtantinus, Johannes X. Petrus IV. vel V. & *Sinibaldus*, alio nomine Theobaldus, qui ultra ſeſquiſeculum vixit ante Alexandrum II. Ergo alius Romanus pontifex litera initiali A. ſignatus eſt requirendus,

cui

b *T. III. col.* 379.

Ann. Chr. 951. Romualdi 44.

cui tribui debet licentia hujus donationis in utilitatem monaſterii ſanctorum Benedicti & Zenobii de Ilaria.

Quare, ut etiam nos conjecturas noſtras proferamus , licet extremum in modum vitiatas chartas omnes ad abbatiam Montis-Chriſti pertinentes agnoſcamus, quod etiam ad annum 927. obſervavimus , ſic tamen adhibendas medicas manus arbitramur , ut retenta ædificatione monaſterii de Venaco ad annum 907. cauſa Sinibaldi eo tempore viventis, erectionem antiquiorem alterius cœnobii ſanctorum Benedicti & Zenobii de Ilaria ad aliquem annum anteriorem retrahamus. Illud autem primo monemus equidem in codice ſignato A. I. archivi ſancti Michaelis in Burgo Piſarum , in quo exarantur antiquæ donationes factæ monaſterio Montis-Chriſti in Corſica, legi integris literis : *damus cum licentia domini papæ Alexandri ;* at in aliis exemplaribus ipſius donationis Berlingerii in eodem archivo adſervatis , nomen pontificis adnotari per literam initialem dumtaxat A. Nec a vero abludit notarium , qui in codicem tranſtulit veteres donationes, ſicut plura auſus eſt, ita etiam interpretatum fuiſſe literam A. pro frequentiori magiſque cognito nomine Romani pontificis *Alexandri* ; quo præmiſſo ſic diſponeremus chartas ejuſdem codicis. Anno 902. qui conjungebatur cum indictione V. ædificata jam deſcribitur abbatia ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria in loco ubi dicitur *lo cavo* ; eam inſuper ipſo anno Berlingerius rex Corſicæ prædiis & bonis ditat pro anima ſua, & patris & matris, ac germanorum ſuorum. Dominus *papa A.* cujus licentia eam donationem facere aſſerit, potuit eſſe Adrianus III. qui anno 885. obierat , & a quo forte Berlingerii pater, primus abbatiæ inſtitutor, obtinuerat licentiam eam conſtruendi & dotandi; ſed ſicut in rebus alicujus momenti contingere uſuvenit , id non fuit unius anni opus ; ut propterea , quod deſignaverat & incœperat pater , perfecerit & donationibus compleverit filius Berlingerius. Videtur Berlingerii pater fuiſſe *Simon*, qui eodem anno 902. (*indictione* nimirum *V.* adnotato) *comes Dei gratia & dominus de Corſica ſanus mente & infirmus corpore* facit *judicium de ſuis bonis acquiſitis, & pater meus & mater mea in preſentia domnus abbas ſancti Mamiliani inſule Montis-Chriſti, & Silverii abbas ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria*, in cujus *eccleſia ordinis montis Chriſti* judicat *corpus* ſuum, itemque judicat *poſſeſſiones*, quas habet *de* ſuo *proprio alodio* &c. Hac ratione conciliabitur , quomodo poſt quinquennium , hoc eſt anno 907. Silverius ex abbate ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria evaſerit abbas præſtantioris monaſterii ſancti Mamiliani, ipſique, ut abbati ſancti Mamiliani , Otto , Dominicus & Guido comites inſulæ Corſicæ ante ejus præſentiam venientes, & coram Sinibaldo Ravennate archiepiſcopo, ac Corſicæ legato ſua bona obtulerint pro ædificatione alterius monaſterii ſanctorum Petri & Stephani de Venaco; cui cœnobio recens extructo Silverius præfecerit in abbatem Johannem , ad quem legimus Angelum comitem & Giliam comitiſſam , qui ipſi etiam nominantur in charta anni 907. acceſſiſſe anno ſequenti 908. *indictione* XI. ut alia ſancto loco bona offerrent. Simul etiam intelligimus cœnobium ſanctorum Benedicti & Zenobii de Ilaria præextitiſſe ante fundationem alterius de Venaco, cum Silverius, qui anno 902. primum regebat , anno 907. quo ſtatuenda ſunt ſecundi exordia , ad monaſterii principis præfecturam jam tranſiiſſet. Defuncto Simone Corſicæ comite vel rege anno 902. quo ſupremas tabulas confecit , eodem anno ſucceſſit in regimine Berlingerius, vel Berlingberius aut Berengarius ejus filius memoratus etiam ad annum 907. ſed ad annum 936. reperimus ſuffectum Berengario

ejus

ejus filium Simonem ; hoc enim anno *Simon rex* appellatur in ſuperius
allata Mathildis comitiſſæ emptionis charta bonorum , quæ poſtea mona-
ſterio ſanctæ Mariæ de Canovaria donavit. Guilielmus , Mathildæ vir,
videtur fuiſſe ille *marchio & dominus in Corſica Guilielmus* , qui *indi-
ctione* IX. atque proinde, ut ſuſpicamur , eodem anno 936. *omnipotenti
Deo & ecclesie ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti* , *& domno Johan-
ni venerabili abbati Montis Chriſti* (is forte ex abbate Venacenſi, quem
fuiſſe anno 908. mox diximus , Silverio ſucceſſerat in regimine majoris
abbatiæ Montis-Chriſti) tradit *omnes* ſuas *poſſeſſiones* , quas habebat *de*
ſuo *acquiſita allodio in curia de Ampognano Corſicæ* &c.

Ann. Chr. 951. Romualdi 44.

Illud ulterius ſupereſt diluendum, qua ratione in donatione Berlingerii
anno 902. *Johannes quondam Matthæi*; in teſtamento pariter Simonis co-
mitis Corſicæ eodem anno *Marcus quondam Philippi* ; in charta Ottonis,
Dominici & Guidonis comitum anno 907. *Philippus quondam Aricii* ; in
donatione terrarum Angeli comitis domini Corſicæ anno 908. *Albertus* ;
& demum in emptione anni 936. ac in ultimis tabulis Mathildæ comi-
tiſſæ anno 951. *Manuellus ſacri imperii notarios* ſe inſcribant; „ Præceden-
„ tibus enim ſeculis, ait Muratorius,[a] tabellionum mos erat ſe appellare
„ notarios ſacri palatii, & a multis etiam ſeculo XIII. uſurpata eſt hu-
„ juſmodi ſubſcriptio. Formula autem ſacri imperii non ante Fridericum
„ I. invecta videtur. Hoc idem animadvertas velim in cunctis ſubſequen-
„ tibus chartis. Quamobrem præcedentes quoque duæ chartæ, quæ anno 936.
„ & 951. ſcriptæ in Corſica dicuntur, ad poſteriora tempora ſunt tra-
„ hendæ . “ Verum hæc contra Muratorii motas difficultates reponi-
mus; vidimus ante Friderici tempora, immo ante Gelaſii II. Roma-
ni pontificis annos ædificatum fuiſſe monaſterium ſancti Petri & ſancti
Stephani de Venaco; attamen in charta fundationis ipſius Philippus quon-
dam Aricii notarium ſacri imperii ſe indigitat. Gelaſius pariter teſtis eſt
omni exceptione major alterum monaſterium ſanctæ Mariæ de Canovaria
ſubjectum fuiſſe ſuo tempore abbatiæ ſancti Mamiliani , ipſum inter ce-
tera recenſendo ; & tamen in tabulis Mathildæ , quæ niſi parens , maxi-
ma loci videtur fuiſſe beneſactrix, Manuellus ſacri imperii notarium ſe fa-
cit. Dici itaque poterit imperitos notarios presbyterum Lanfranchum de
comitatu Mediolanenſi anno 1361. alium notarium , qui Blaſii epiſcopi
Alerienſis tempore anno 1364. & Buccacium quondam Brancacii de Pi-
rello, qui anno 1453. exſcripſere chartas autographas pertinentes ad ab-
batiam ſancti Mamiliani Montis-Chriſti , ſicut *ob malam orthographiam* ,
quam ſe reperiiſſe ſatentur , ea caruerunt peritia , qua ad intelligendas
veteres ſcripturas eſt opus , & ſicut in chronologicis notis deſcribendis in
maximos offenderunt errores , ſummaque audacia ſuo marte latinum in
vernaculum ſermonem tranſtulerunt, ita pariter uſurpaſſe formulam ſeculis
ipſorum conſuetam, nullam inter ſacri palatii, & inter ſacri imperii nota-
rios differentiam agnoſcentes. Atque hactenus dicta ut ſimplices conjectu-
ras proſerimus in tanta temporum illorum , & hiſtoriæ præſertim Corſi-
cæ caligine. Ceterum admiſſa hac noſtra chartarum conciliatione Luner-
gius epiſcopus Marianenſis, & Nicolaus epiſcopus Accienſis ad annum 902.
erunt revocandi, ſicut etiam ſpectabit ad annum 936. Riccobonus epiſco-
pus Accienſis. Pariter ad annum 902. pertinebit Bruno archipresbyter Ja-
nuenſis legatus in Corſica & in Sardinia, ut ad annum 907. Sinibaldus de
Ravenna archiepiſcopus legatus ; ex quorum etiam legatorum exiſtentia
alterum deſumi poterit argumentum, has chartas non eſſe trahendas ad
tempora ſaltem Alexandri papæ III. quibus non alii , quam archiepiſco-

a *Antiq. medii ævi T. II. col.* 1066.

ANN. CHR. 953. ROMUALDI 46.

pus Piſanus legati titulum in Corſica & in Sardinia obtinebat. Chartas omnes ſuperius laudatas, & monaſteriorum in Corſica & in Sardinia ab abbatia ſancti Mamiliani inſulæ Montis-Chriſti pendentium hiſtoriam & originem illuſtrantes amandamus in Appendicem, correctis juxta allatas conjecturas noſtras annorum erroribus.

XLI. Donatio facta ab Almerico & a Francha Vangaticienſi eccleſiæ.

ALMERICUS marchio & Francha ejus uxor eccleſiæ ſanctæ Mariæ ad fluvium Atheſim poſitæ, & Johanni presbytero, cuſtodi & rectori ſcholæ ſacerdotum, quæ erat inſtituta in eccleſia ipſius genitricis Dei virginis Mariæ, quam ipſi jugales a fundamentis ædificaverant, opulenta dona hoc anno conferunt. Chartam primus ex tabulario Vangaticienſi produxit Silveſtrius [a] ex autographo, ut ipſe ait; deinde Muratorius eamdem, cujus apograpbum legerat in illius monaſterii archivo, recudit. Nos, qui membranas omnes celeberrimæ hujus abbatiæ excuſſimus, nonniſi exemplaria, antiquiſſima ea quidem, perſpeximus, ex quibus pluribus in locis emendari poterunt Silveſtrii & Muratorii lectiones. Primum exemplar a quatuor notariis Lanfranco, Bono judice, Gabuardo & Willielmo recognitum & confectum fuit, ſed annus tranſcriptionis non apponitur. Alterum vero exemplar profert annum 1282. atque conſcriptum fuit a Manfredino filio Nicolai ſacri palatii notario, deſumptum ex primigenio Ingelberti, & ex antiquiore exemplo Lanfranchi, Boni, Gabuardi & Willielmi. In Seneſio noſtro, qui duobus libris complexus eſt monaſterii & patriæ ſimul ſuæ hiſtoriam, charta hujuſmodi deſideratur. Eam quoque, & quidem correctiorem pluſquam in editis, habemus in ampla monumentorum veterum collectione, quam ante medietatem ſeculi præteriti curavit indefeſſus monachus noſter domnus Romualdus Blancus Mantuanus, cujus in re antiquaria labores produnt perplura volumina, quæ ſua manu deſcripta reperiuntur in variis monaſteriis noſtris; & demum eam inſeruit in ſua ms. Vangaticienſi hiſtoria domnus Theophilus Macchettius Venetus eruditus alter Camaldulenſis monachus noſter. Animadvertimus, poſt obſervationem Muratorii, indictionem XI. quæ revera decurrebat hoc anno, (ipſe tamen Muratorius legit X. & anno præcedenti chartam illigavit) non poſſe componi cum anno V. Berengarii II. & Adelberti ejus filii, qui titulum regum Italiæ aſſumpſerant anno 950. quare facile veteres hujuſce chartæ exſcriptores, loco quarti, quintum legerunt regum eorum annum, notam compendiariam forte non probe capientes; immo quintum ſortaſſe loco tertii anni Berengarii & Adelberti legerunt; nam juxta breve chronicon regum Italiæ a Muratorio tomo IV. rerum Italicarum editum, quintadecima decembris die anni 950. Berengarius & Adelbertus coronati fuere reges Italiæ. Poſſet etiam, retento anno quarto Berengarii & Adelberti regum, mutari indictio XI. in XII. & tunc charta pertineret ad annum ſequentem; ſed malumus opinari amanuenſes erraſſe potius in tranſcribendo anno regni, quam in tranſcribenda indictione: præſertim cum anno ſequenti fato jam ceſſiſſet, ſaltem verſus finem anni, Almericus marchio donator, qui vivebat menſe auguſto hujus, quo confecta fuit charta donationis, quam in Appendicem rejicimus.

[a] *Paludi Adriane p. 40.*

XLII. Illuſtratur nomen donatorum.

ALIQUA de Almerico ut dicamus, Seneſius [b] Almericum ſive Amelricum Eſtenſem, filiumque Amizonis vel Obizonis II. comitis Comaclenſis facit. Ipſum ab Hugone rege Italiæ in pretio habitum aſſerit, & Ferrarienſem populum eum ſibi delegiſſe autumat, ut eorum urbem regeret, cujus etiam abſolutum dominium progreſſu temporis obtinuerit.

[b] *Frondi ſparſe pag. 20. Vangadizza p. 13.*

Bona

Bona quamplura illi obveniſſe in territorio Parmenſi a patruo Sigiſredo, permulta etiam ipſum poſſediſſe in territoriis Mantuano, Ferrarienſi, Hadrienſi atque Comaclenſi, quibus propterea cum opulentiſſime abundaret, ditatas voluerit multas eccleſias, in his Ferrarienſem ſancti Georgii, & Hadrienſem, ut in ipſius teſtamentis legitur, Claſſenſe cœnobium ſancti Apollinaris pariter, & baſilicam in loco Petra poſitam, quam a fundamentis conſtruxit, Vangaticienſem poſtea dictam. Duas illi uxores tribuit, Atopergam, poſt cujus obitum Francham, Atopergæ neptem, matrimonio ſibi conjunxerit, mortuumque facit anno 949. & corpus ejus conditum in eccleſia ſancti Georgii Ferrariæ. Torquatum vero Taſſum de eo ſic canentem inducit: [a]

ANN. CHR. 953. ROMUALDI 46.

a Canto XVII. Stan. 76.

V' era Almerigo, e ſi vedea già fatto
Della città donna del Pò marcheſe,
Devotamente il ciel riguarda in atto
Di contemplante il fondator di chieſe.

Ut certa ab incertis diſtinguamus, idem Almericus, ſive Amelricus ſe marchionem de civitate Mantua una cum Francha glorioſiſſima jugali nominat in teſtamento anni 948. quo hæredem inſtituit eccleſiam epiſcopalem Ferrariæ apud Muratorium [b] ex collectaneis Peregrini Priſciani, & bona, quæ enumerat. erant poſita in territoriis Ferrariæ, Comacli & Parmæ. In alio teſtamento ejuſdem anni apud eumdem [c] Muratorium idem donator bona recenſet conſtituta etiam in territorio Hadrienſi, ſicut & in tertio teſtamento, [d] quod ante decennium ſcripſerat, anno nimirum 938. plurimos Hadrianæ diœceſis fundos ſui eſſe juris manifeſtar. Salica lege vivebat Almericus, Langobardica Francha; in charta tamen hujus anni uterque vivere ſe lege Salica profitentur, quia uxor vivente marito legem ſequebatur viri; obeunte autem viro, mulier vidua redibat ad legem nationis, ex qua nata erat. Jam ab anno 903. vivebat Almericus cum Francha conjuge ſua; eo etenim anno [e] Azo diaconus ſanctæ Ravennatis eccleſiæ & abbas præpoſitus ſancti Vitalis multa prædia emphyteuticario jure ipſis concedit; alium [f] emphyteuſis libellum ipſis anno 945. ſcripſit Petrus archiepiſcopus Ravennas. Quare literæ mundiburdii ſeu protectionis conceſsæ [g] ab Hugone rege Italiæ Amelrico, qui & Amizo, habitatori Ferrariæ, ejuſque uxori Theopergæ anno 928. videntur alteri Amelrico & ejus conjugi conceſſæ, potius quam Amelrico marchioni & Franchæ ipſius jugali; nam Francha, non Theoperga, ab anno 903. ad annos 945. & 953. reperitur Almerici uxor, niſi illud dicere velimus Francham binomiam fuiſſe, ac Theopergam quoque appellatam, atque Almericum marchionem pariter vocatum fuiſſe Amizonem. Ex his legitimis & certis chartis explicari & corrigi poterit Seneſius noſter. Ceterum hallucinatur Silveſtrius, qui Francham matrem facit Almerici, cum conceptis verbis in teſtamentis ſuperius allatis, in libellis emphyteuticis & præcipue in charta hujus anni nominetur ejus uxor, amboque maritus & conjux ſint bonorum donatores, ut ſe produnt illis verbis: *Almericus filius bonæ memoriæ idemque Almerici & Francha honorabilibus jugalibus .... per hanc paginam tradere viſi ſumus &c.*

b Antiq. medii ævi T. II. col. 174.

c Ibid. col. 177.

d Ibid. T. III. col. 737.

e Ibid T. III. col. 143.

f Ibid. col. 145.

g Ibid. T. V col. 938.

ANN. CHR. 954. ROMUALDI 47.

XLIII. Altera Franchæ donatio eidem eccleſiæ

OBIERAT Almericus marchio inſignis excitator atque benefactor baſilicæ ſanctæ Mariæ ad Petram, ſive de Vangaticia, hoc vel ſuperiori anno. Francha ejus olim uxor, nunc vidua, eidem eccleſiæ donat an-

ANN. CHR. 954. ROMUALDI 47.

no præſenti quamplures ſundos. Chartam ptimus exſcripſit Seneſius in ſuis mſs. operibus, integram ſuæ collectioni adjecit domnus Romualdus Blancus, & in hiſtoria Vangaticienſi domnus Theophilus Macchettius. Ediderunt ex apographis Silveſtrius & Muratorius; nos eam contulimus cum antiquis exemplaribus, quæ in ipſa abbatia ſuperſunt, & præſertim cum veteri ſcripto anno M. CC. VIII. a Diairenio (ſic) quondam Henrici imperatoris & ſacri palatii notario, & denuo correctiorem tam in nominibus & teſtibus, quam in vocabulis locorum, in lucem producimus in noſtra Appendice. Annus Berengarii & Adelberti quintus in charta notatus optime menſe decembri convenit huic anno 954. ſi exordium eorum regni ſumatur a die obitus Lotharii regis ipſorum prædeceſſoris; ſi autem initium regni auſpicari quis velit a die coronationis, charta ſpectabit ad annum ſequentem; paritet indictio XIII. qua pagina ſignatur, vel incœperat a menſe ſeptembri hujus anni, vel indicat annum ſequentem, cum ceteroquin hujus anni indictio eſſet duodecima. Francha, quæ vivente marito in donatione anni elapſi legem profitebatur Salicam, poſt ejus obitum legem Langobardorum, in qua nata fuerat, uſurpat in charta hujus anni; & Ildemarium presbyterum mundualdum ſuum Langobardica conſuetudine eligit, cujus conſenſu donationem facit. Cum in aliquibus locis pagina ſit corroſa, non liquet, an Johannes proſequeretur eccleſiæ Vangaticienſis regimen, ad quod aſſumptus fuerat ab Almetico & a Francha, an veto in ejus locum ſuffectus fuiſſet Ildemarius idem, qui erat mundualdus. Ceterum ex hac donatione apparet tunc temporis non unicum ſacerdotem, ſed plures & presbyteros, & levitas & clericos deputatos fuiſſe in ſervitium ejuſdem eccleſiæ, qui inſuper appellabantur *ſchola*, ſive collegium. Ad breve tamen tempus perduravit hujuſmodi collegium, introducta ibidem regula ſancti patris Benedicti, & monachis ad cultum divinum ſubſtitutis, ut ad annum 961. videbimus, & fuſius ad annum 993.

XLIV. Permutatio inter abbates S. Laurentii, & S. Gregorii de Urbe.

LEGITUR in codice Gregoriano, de quo ad annum 945. verba fecimus, permutatio hoc anno quorumdam bonorum compoſita inter Conſtantinum abbatem ſancti Laurentii extra muros urbis Romæ, & inter Benedictum abbatem ſanctorum Andreæ & Gregorii ad Clivumſcauri. Caſale Palumbarium vocatum cum terris & cum eccleſia deſerta in honorem ſanctæ Mariæ conſtructa una cum monumento ſuo, quod eſt crypta rotunda, poſitum ſoris portam Appiam milliario ab Urbe plus minus octavo vel nono, ſimul etiam & ſundum *Tertium*, quæ monaſterio ſancti Laurentii donaverat Leander monachus, dedit Conſtantinus Benedicto, qui econtra curtem, quæ vocatur *ſancti Geneſii*, Conſtantino tradidit. Subſctibunt poſt Conſtantinum Stephanus presbyter & monachus, ac Romanus diaconus & monachus ejuſdem monaſterii ſancti Laurentii, Theodorus, Benedictus & Sergius nobiles viri. Stephanus autem ſcriniarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ chartulas binas confecit. *Anno Deo propitio pontificatus domni Agapiti ſummi pontificis & univerſalis junioris pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli nono indictione duodecima*. Nominatur in hac charta *monaſterium ancillarum Dei ſalvatoris domini noſtri Jeſu Chriſti*, & mons donatus monaſterio ſancti Lautentii *a Maria nobiliſſima femina uxore quondam Gregorii ſuperſtite*. De ſundo Tertio aliqua habet Nerinius [a] in hiſtoria baſilicæ & monaſterii ſanctorum Boniſacii & Alexii de Urbe. Charta dabitur in Appendice.

a *Pag.* 175. 288. *&c.*

PETRUS

ANN. CHR. 955. ROMUALDI 48.

XLV. Dominicus abbas S. Apollinaris, & Gregorius S. Severi in Claſſe.

PETRUS archiepiſcopus Ravennas conventum hoc anno in ſua urbe habuit aliquot epiſcoporum & abbatum ſibi ſubjectorum, in quo a patribus tractatum eſt de maſſa, quæ vocabatur Cuparia. Hæc ſiquidem, cum juris eſſet ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, injuſte detinebatur a Martino epiſcopo Ferrarienſi, ut conquerebatur Petrus; ſed cum Ferrarienſis demum cederet, & confiteretur revera eam ad Ravennatem pertinere eccleſiam, communi aſſidentium conſilio definitum fuit, ut Petrus Martino & eccleſiæ Ferrarienſi emphyteuticum libellum de maſſa illa conſcriberet, atque epiſcopum & eccleſiam Ferrarienſem in poſſeſſionem mitteret. Inter eos, qui affuere conventui: *anno Berengarii & Adelberti regum quinto indictione* XIII. nam „ Agapiti pontificis annus, quod eſſet excïſus, „ legi non potuit, “ (verba ſunt [a] Rubei, ex quo hæc exſcripſimus, qui conventum tamen hunc habitum fuiſſe anno antecedenti 954. refert,) leguntur: *Dominicus religioſus presbiter & abbas regularis ſancti Apollinaris, qui vocatur in Claſſe. Martinus presbiter & abbas regularis ſancti Severi.* Sed apud Amadeſium in [b] appendice ad diſſertationem de juriſdictione archiepiſcoporum Ravennatum in diœceſi Ferrarienſi, ubi integrum profert documentum, loco *Martini* recenſetur: *Gregorius diaconus & abbas monaſterii ſancti Severi, ut ſupra legitur, interfui & ss. Martinus* vero appellatur *ſervus dilectiſſimi Dei apoſtoli & evangeliſte Johannis &c.*, cujus monaſterii proinde erat *abbas*. Adnotat [c] Mabillonius obſervandam eſſe abbatis *regularis* nuncupationem, quæ hoc ſeculo maxime in uſu eſſe cœpit; nos vero ſemel monemus plures abbates vocari *presbyteros*, qui ideo ita appellabantur ad differentiam multorum abbatum, qui ſacerdotio initiati non erant; exemplo ſit *Gregorius diaconus, & abbas ſancti Severi*, & quem attulimus ad annum 926. *Urſus levita & abbas ſancti Apollinaris*, ad tempora Dominici Ublatellæ archiepiſcopi, qui inſuper denominatur *abbas regularis* circa finem noni ſeculi.

a *Lib. V. p.* 257.

b *Pag.* 52. *n.* VI.

c *T. III. pag.* 524. *Annal.*

AN-

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER TERTIUS.

Ab anno CHRISTI DCCCC. LVI. *ad annum* DCCCC. LXXVII.

ANN. CHR. 956. ROMUALDI 49.

I. Ortus Lodulphi Avellanitarum inſtitutoris.

ILLUSTRATUS fuit præſens annus inſigni monaſtici ordinis lumine, natali nimirum beati Lodulphi monaſterii atque congregationis, quam vocant Fontis-Avellanæ, fundatoris eximii; illum enim hoc anno in lucem prodiiſſe narrat [a] Jacobillius, eumque filium facit Petri comitis Montis-Gepſonis, Montis-Peſchii, Valponis, Collis-Pamphilii aliorumque locorum in territorio urbis Eugubinæ, natum proinde ex nobiliſſima Pamphilia gente. Sibi tamen non conſtat Jacobillius, qui tomo I. [b] Sanctorum Umbriæ edito anno 1647. antequam Innocentius X. ex eadem Pamphilia ſtirpe ſummi pontificatus ſedem obtineret, Lodulphum non Eugubinum, ſed natione Germanum, Gepſonis ſive Geſſonis filium eſſe ſcripſerat, neque certæ familiæ adjudicaverat; ut propterea videatur ſcriptor hic in gratiam regnantis pontificis, vel ejus nepotum eam opinionem adoptaſſe in tomo III. quem in lucem prodire juſſit anno 1661. Nicolaus Angelus Caſerrius [c] eamdem Lodulphi ex Pamphilia progenie derivationem vindicat. Idem aſſeruit abbas Lucentius tum in libro, cui titulus *Fulgor Fulginii*, tum in tomo I. *Auctarii Italiæ ſacræ*. Hoc ipſum affirmat abbas noſter Auguſtinus-Romanus de Floribus in vita ejuſdem beati Lodulphi, quam Romæ edidit anno 1722. Plures auctores, pluraque monumenta Pamphiliæ ſtirpis genealogiam illuſtrantia congerit ſupra laudatus Jacobillius, qui æque ac noſter Auguſtinus de Floribus plurimum fidunt veteri cuidam numiſmati, ut primus vocat, vel ſigillo apud hujus gentis proceres aſſervato, ubi expreſſus dicitur Lodulphus ipſe ad Fontem-Avellanæ cum gentilitiis inſignibus Pamphiliæ ſtirpis. Cujus tamen exemplar, ubi primum videre licuit, ſtatim animadvertimus, opus illud anaglypticum formatum fuiſſe detractis literis ex cavitate ſigilli pertinentis ad aliquod monaſterium, & fortaſſe, ut ſuſpicabatur etiam Grandius, ad abbatiam ſancti Galgani Volaterranæ diœceſis, accommodatum deinde Pamphilio ſtemmati; re enim vera ſanctum exprimit nimbo redimitum, dextera

a T. III. pag. 323.

b Pag. 107.

c *Synthema vetuſtatis ad diem xx. januarii.*

tera ſua gladium inſigentem ſaxo, quod perforatur, & equum ſine ſeſſore prope ſe habentem; id quod ſancti Galgani eremitæ converſioni, illuſtrique miraculo, potius quam beati Lodulphi peregrinantis, & ad Fontem Avellanæ conſiſtentis hiſtoriæ adaptatur. Nam de ſancto Galgano legimus, quod cum divinam propitiam ſibi reddere miſericordiam diffideret immanibus flagitiis a ſe irritatam, quadam die, ſponſa rebuſque omnibus derelictis, equum conſcenderit, & in quamdam ſolitudinem ſe abdiderit, ibique pugionem e vagina extractum in ſaxum infixerit, dicens: fieri nequit, ut Deus æternam animæ meæ donet ſalutem, æque ac nequit fieri, ut pugio hic ſaxum iſtud perfodiat. Mirabile dictu, ac magnum miſerentis Dei pietatis oſtentum! Saxi durities, perinde ac mollis fuiſſet cera, victa fuit a gladio, qui acumine ſuo permeans intra ejus viſcera fixus manſit; & ad rei novitatem obſtupeſcens Galganus divinam agnovit erga ſe miſericordiam, totumque macerationibus, vigiliis, corporiſque voluntariis cruciatibus ſe addicens, antequam ſuæ ad bonam frugem converſionis impleretur annus, ſanctitate clarus obiit die III. decembris anno 1181. quo eodem exceſſit e vivis Alexander III. ſummus pontifex concivis itidem ſuus Senenſis, & ab Urbano III. in Sanctorum numerum fuit relatus. Altaria paullo poſt ipſius obitum in ejus honorem conſtructa, fundata inſuper fuit abbatia Ciſtercienſis ordinis ſub titulo ſancti Galgani, ad quam pertinuiſſe dignoſcitur hujuſcemodi ſigillum ad vivum exhibens prodigioſum hocce factum. Viſuntur ad hodiernam diem gladius & ſaxum, ſuper quæ ædificatum fuit ſacellum, quod magna religione a Senenſibus frequentatur & colitur. Mitra & columba cum olivæ ramo appoſita ad beati viri pedes deſignant abbatiam ſub ſancti Galgani invocatione erectam fuiſſe, & inſignia ſunt alicujus abbatis regularis vel commendatarii ipſius monaſterii. Sigillum hoc ære inciſum primo Eugubii, tum Romæ, & recens a Sartio noſtro in epiſcopis Eugubinis, oculis legentium heic loci denuo ſubjicimus. Ann. Chr. 956. Romualdi 49.

Certioribus propterea documentis indiget confirmari ea traditio, quæ Lodulphum inter majores Pamphiliæ gentis enumerat. Ad annum autem 977. concilia-

Ann. Chr. 956. Romualdi 49.

ciliabimus, qua ratione & Eugubinus, & Germanus potuerit dici Lodulphus. Quoad nomen etiam ejus patris, qui putatur fuiſſe Giſſo vel Gepſo, animadvertendum eſt cum eodem Sartio, occaſionem fortaſſe dediſſe huic opinioni chartam quamdam a nobis viſam, qua domnus Presbyter epiſcopus Aſculanæ ſedis anno 1137. confirmat atque concedit *eccleſiam ſancti Hilarii cum pertinentiis ſuis, que poſita eſt in fundo Parengiani ad eccleſiam ſancte Crucis, que edificata eſt in comitatu Eugubino, in loco qui dicitur Fontis Avellane, & in loco, qui dicitur Murrum, beneficium cujuſdam hominis, nomen cujus hoc eſt* LODULPHUS FILIUS GISONIS *cum ſuo ſervitio, ut liberi hominis* &c. ubi clare conſtat non Fontem-Avellanæ, ſed Murrum, qui locus eſt in Aſculano territorio, fuiſſe beneficium *Lodulphi*, atque proinde ſermonem ibi haberi de alio Lodulpho, nonde Lodulpho conſtructore monaſterii Fontis-Avellanæ.

Ann. Chr. 957. Romualdi 50.

II. Donationes factæ a Petro Ravennate archiep. monaſterio Palatioli.

QUANDOQUIDEM inſequentibus annis pluries occurret nobis occaſio agendi de monaſteriis ſanctæ Mariæ de Palatiolo, & ſanctæ Mariæ ad Hortum; illius quidem ad illuſtrandam Romualdi vitam; hujus vero ad concinnandam hiſtoriam cœnobii Claſſenſis, cui ſeculo ſequenti erat aggregatum, non incongruum viſum eſt nobis chartam referre Petri Ravennatis archiepiſcopi, qui hoc anno monaſterio de Palatiolo, & Raimbaldo ejus abbati univit, & donavit cœnobia ſancti Euſebii, & ſanctæ Mariæ ad Hortum. Petri donationem ex archivo monaſterii ſancti Vitalis Ravennæ capſ. L. n. 1797. edidit in ſuo bullario Caſinenſi Margarinius,[a] quæ præſenti anno eſt aſſignanda, & licet ob indictionem XIIII. in fronte chartæ expreſſam judicaverit Mabillonius[b] eam eſſe cum anno præcedenti conjungendam, erroreque factum putaverit commutatam ipſam fuiſſe in XV. ad calcem ejuſdemmet diplomatis, reapſe tamen indictio XV. ad finem chartæ notata eſt retinenda, emendata indictione, quæ initio legitur, quippe ibidem ponitur *ad diem* XXII. *februarii annus primus Johannis Romani pontificis*, qui ad hunc annum extra dubitationis aleam pertinet, & componitur cum *ſeptimo anno Berengarii & Adelberti regum*, ad hunc pariter, non ad antecedentem Chriſti annum referendo, cum hi poſt februarium menſem anni 950. regni Italici habenas ſuſceperint. Diploma ad ejuſdem Margarinii fidem recuſum legitur in noſtra Appendice; ex quo intelligimus *monaſterium ſancti Euſebii confeſſoris Chriſti*, celebre olim in urbe Ravenna, & *piorum virorum largitate* dotatum, eo temporis *inſtantibus periculis & flagellis* jam *pene demolitum*, cœnobitis alendis, & intra ſepta retinendis omnino impar evaſiſſe. Ubi foret hoc monaſterium, non liquet: erat quidem olim Ravennæ *extra portam ſancti Victoris non longe a fluvio, qui vocatur Foſſaſconti, baſilica beati Euſebii in epiſcopio, quod Vvimwidus epiſcopus temporibus Theodorici regis ædificavit*, quam baſilicam etiam *reconciliavit ſanctus Agnellus* archiepiſcopus Ravennas, ſed hæc *demolita* fuerat *a Valerio* itidem Ravennate antiſtite, *viginti ſex annis* antequam hæc ſcriberet[c] Agnellus. Ex eadem Petri donatione novimus extitiſſe Ravennæ tunc aliud pariter *ſanctæ Mariæ ad Hortum cœnobium ſitum in regione ſancti Andreæ apoſtoli*: An vero ſanctæ Mariæ ad Hortum, vel ſanctæ Mariæ de Palatiolo abbas fuerit *Fredebertus* in charta nominatus, etſi certo non conſtet, videtur tamen potius ſanctæ Mariæ ad Hortum fuiſſe abbas. Hæc vero cœnobia donavit Petrus monaſterio de Palatiolo, quod ſui celebritate, monachorum numero, & diſciplinæ regularis ſanctitate maxime tunc temporis pollebat, octoque circiter paſſuum millibus ab urbe Ravenna diſtabat, ea appoſita lege, ut

a *T. II. pag.* 43. *Conſtit.* L. 1.

b *Annal, T. III. pag.* 534.

c *P. II. pagg.* 85. & 122.

die

die natalitio ejuſdem Petri, hoc eſt *in feſtivitate ſancti Viti annuatim* pro ipſo canerent monachi *duodecim miſſas, & poſt* ejus *obitum, in die ſuæ depoſitionis, anniverſarium cum* ſuis *vigiliis, & miſſis quinquaginta pro ejus anima* peragerent.

ANN. CHR. 957. ROMUALDI 50.

III. Erectio ipſius monaſterii Palatioli.

INTRODUXERAT in hoc inſulæ Palatioli monaſterium ante centum annos, anno nimirum 858. non 898. ut ſcripſit Rubeus, monachos regulam ſancti Benedicti ſervantes Johannes VIII. non IX. Ravennas archiepiſcopus; cujus cœnobii inſtitutionis paginam attulit ſupralaudatus [a] Margarinius. Verum, quia a nonnullis in dubium revocatur ipſius paginæ fides, ſimul etiam ut conſtet, qua ratione contra aliter ſentientes eam Johanni VIII. & anno 858. adjudicemus, non abs re duximus ipſam reproducere in Appendice ad ſtabiliendam veram epocham primordiorum monaſterii Palatiolenſis.

[a] *T. II. pag.* 37. *Conſt.* XLVI.

IV. Vindicatio chartæ fundationis.

POTISSIMUM autem conſtitutio hæc referenda eſt ad Johannem VIII. archiepiſcopum, non ad IX. ejuſdem nominis, atque adeo ad annum circiter 858. non vero ad 898. ut contra putarunt Margarinius, Rubeus [b] & Mabillonius, [c] qui poſtremus etiam correxit, quod [d] alibi dixerat, nimirum „ ſub finem octavi ſeculi conditum fuiſſe cœnobium in inſula „ Palatiolo prope Ravennam; “ quia, ut obſervat quoque Coletus [e] in nova Italiæ ſacræ editione, epiſcopi conſtitutioni huic ſubſcripti iidem plane ſunt, qui ſubſcripti leguntur concilio Romano Lateranenſi [f] Nicolai I. papæ anno 862. (melius 861. ut demonſtrat annus IV. Nicolai I. compoſitus cum indictione X. menſe ſeptembri inchoata, & cum anno XI. Ludovici II. imperatoris) habito contra eumdem Johannem archiepiſcopum Ravennatem; uno excepto Comaclenſi epiſcopo, qui nequaquam in ea ſynodo ſedit. Quis autem credat omnes epiſcopos illos ad annum 898. ſuperſtites fuiſſe, ut potuerint etiam Johannis IX. conſtitutioni ſubſcribere? Quod inſuper non tantum vero eſt abſimile, quinimmo nedum poſſibile, cum alii earum ſedium epiſcopi annis vixiſſe intermediis legantur; exempli gratia anno 879. Comaclenſibus præerat Stephanus, non Cyprianus; item Ceſenatibus Petrus anno 877. non Florus, & temporibus Stephani VI. papæ, qui in cathedra Romana ſedit ab anno 885. ad annum 889. Foro-cornelienſis eccleſia vacabat, cum idem Stephanus Romano de Calcinaria archiepiſcopo Ravennati præceperit, ut Foro-cornelium ſe conferret, ibique clerum & cives de ſucceſſore eligendo diſſidentes componeret, ut legitur in illo Gratiani [g] decreto: *Nos & tuam fraternitatem volumus &c.*

[b] *Lib. V. p.* 252.
[c] *T. III. Annal. pag.* 303.
[d] *T. II. pag.* 209.
[e] *T. II. col.* 351.
[f] *Bacchin. in Agnell. P. II. pag.* 89. *Append.*
[g] *P. I. Diſtin.* LXIII. *cap.* XII.

Jam vero ſcrupulos adverſus conſtitutionis hujus ſinceritatem a Coleto motos examinemus, quos non ſatis ſolidos eſſe conſtat. Diſplicet in primis cenſori continua illa Johannis archiepiſcopi allocutio cum beata Maria Virgine; at ipſa non caret exemplis præſertim in aliis donationibus Ravennatum antiſtitum, quas etiam nos afferemus. Sed multo magis diſplicet, quod *ſacratiſſima* beatæ Mariæ *patrocinia* in templo illo *recondita* dicantur, & *ſanctæ* ejus *reliquiæ* ibidem *humatæ* aſſerantur; nonne tot aliæ baſilicæ de reliquiis capillorum, lactis, veli & veſtium beatiſſimæ virginis gloriantur? Quid, quod in vita ſancti Benedicti abbatis Cluſini a Willelmo monacho ſcripta *patrocinia ſancti archangeli in monte Gargani* leguntur apud Mabillonium [h] in appendice Tomi III. Annalium; & apud Baluzium in Marca Hiſpanica [i] inter cimelia ſacra cœnobii ſancti Michaelis de Cuxano ex recenſione Garſiæ monachi notantur reliquiæ ipſiuſmet ſancti Michaelis, *de pallio* nimirum ejus *ſanctæ memoriæ?* fruſtum nempe ornamenti deſumptum ex ara montis Gargani celebris ob peculia-

[h] *Pag.* 714.
[i] *Col.* 1075.

rem tutelam Angelorum principis. Addit inſuper Coletus *monachos regulares* dictione inſueta in ea conſtitutione nominari; nonne in actis ſynodi Ravennatis commemorantur *abbates regulares* cœnobiorum ſancti Apollinaris & ſancti Severi ad annum 955. & frequentiſſime in aliis donationibus? *Urſi* quoque *levitæ & abbatis regularis Claſſenſis* meminimus alibi, qui vivebat eodem ſeculo, quo in Palatiolenſe cœnobium Johannes VIII. monachos vocavit. Poſtremo movetur ipſe ad fidem negandam huic conſtitutioni, quia in ea monaſterii hujus fines aſſignantur: *Padus* & *Renus*; nam uc de Pado non dubitat, ita de Reno vehementer ambigit, an unquam prope Palatiolum fluxerit. At voces illæ *Padus-Renus* non ſignificant duos diſtinctos amnes, ſed in unam ſunt conflandæ, ut canalem indicent, quem infra *Padarenum*, alias *Badarenum*, & *Padorenum* idem Johannes archiepiſcopus appellat, & appellant in plurimis aliis Ravennatibus chartis tam imperatores, quam archiepiſcopi donatores. *Padarenus* nominatus reperitur etiam in deſignatione finium monaſterii ſancti Adalberti in Pereo; & Simeon archiepiſcopus itidem Ravennas in conſtitutione CCXLII. apud Margarinium [a] loci Palatioli ſitum ita deſcribit anno 1222. *Inſula, quæ vocatur Palazzolus integram inter affines, cujus hi ſunt: a primo latere Padus in mare per portum Primarii currens, a duobus* BADARENUS *exiens de Pado apud eccleſiam ſancti Nicolai, quæ infra dictam inſulam eſſe videtur, & uſque ad catenam Ravennæ, & deſcendit per portum, qui dicitur ſanctæ Mariæ, in mare, & a quarto mare ipſum ex latere orientis.* Superius dixerat *ipſum flumen, quod nominis mutatione recepta dicitur* BADARENUS. Numquid & huic Simeonis diplomati ſuppoſitionis nota eſt inurenda, præſertim cum integram Johannis prædeceſſoris ſui, & de qua lis eſt, conſtitutionem ſuæ inſerat? Quod, præter conſuetudinem ejus ætatis, careat prædictum Johannis documentum chronologicis characteribus, negotium facere non debere judicabunt ii, qui plurima diplomata eodem defectu laborantia ab Ughellio, Dacherio, Mabillonio, Muratorio aliiſque eruditis viris in medium allata, norunt a cenſu ſincerorum monumentorum non eſſe eliminanda, cum vel vetuſtate, vel tranſcriptorum ignorantia, vel corroſione aliove caſu deperire potuerint initia chartarum. Rubeus Johannis conſtitutionem ad annum 898. revocavit, quia, nondum publici juris facto monumento ſynodi Romanæ anno 861. habitæ, Conſtantini Ferrarienſis epiſcopi Johannis donationi ſubſcribentis tempora ad eam ætatem confirmandam cum aliis ejus propriis documentis conſpirabant; neque ſuſpicari poterat Rubeus præextitiſſe alterum nominis ejuſdem Ferrarienſem epiſcopum, præter eum, qui annis 892. & 898. in ejus eccleſiæ monumentis memorabatur, alterum nimirum, qui ante Viatorem ad aonos 877. & 881. epiſcopum ſederit, & ſubſcripſerit concilio Romano anno 861. Ceterorum quoque præſulum illuſtriores notitias non habuit Rubeus. Apud Ughellium in Sarſinatibus epiſcopis Apollinaris Saxinas vel Bobienſis epiſcopus, qui primus Johanni donationi ſubſcripſit, præponendus erit Luponi, qui anno 875. cathedram illam obtinebat, non poſtponeodus. De ipſo Apollinari legitur in arce Cæulana hoc elogium alludens præfatæ, cui ſubſcripſit, conſtitutioni.

Alta Palatiolæ monachis dat templa Ravennæ
Præſul, divinis laudibus ut reſonent.
Aſſenſit Bobii, ſimul aſſenſere propinqui
Paſtores, large dotet ut ille locum.

In eadem Johannis conſtitutione meretur adnotari monaſterium nuncupatum

[a] T. II. pag. 255.

ANN. CHR. 957.
ROMUALDI 50.

patum *ad Memoriam regis*, & *ad Pharum*, de quo mentio habetur etiam apud Agnellum in vita ſancti Johannis archiepiſcopi. Loquens enim Agnellus de ſepulcro Theodorici regis: *ſepultus eſt*, [a] inquit, *in mauſoleum, quod ipſe ædificari juſſit extra portas Artemetoris, quod uſque hodie vocamus ad Farum, ubi eſt monaſterium ſanctæ Mariæ, quæ dicitur ad memoriam regis Theuderici*. Memoratur in ſupradicta Johannis donatione etiam *monaſterium ſancti Georgii martyris* conſtructum non longe ab illo Palatioli: Agnellus in [b] vita ſancti Agnelli: *adquiſivit rura in eccleſia Ravennæ Argentea quæ dicitur, & infra ipſius ruris monaſterium beati Georgii a fundamentis ædificavit*. An de eo loquitur Johannes in ſua conſtitutione? Plura Ravennæ & extra urbem ſub invocatione ſancti Georgii extabant monaſteria, nam *præter epiſcopium* [c] *beati Georgii, quod Arianorum temporibus ædificatum eſt*, & [d] *reconciliatum a ſancto Agnello*, & denique [e] *demolitum a Valerio* archiepiſcopo, reperiuntur *ſancti Georgii monaſterium foris portam Artemidonis*, cujus abbates *Johannes* anno 955. & *Sergius ſubdiaconus* anno 977. & *ſancti Georgii foras portam Tremeduli de Ravenna*, cujus abbas *Sergius* anno 964. monaſteria forſan diverſa ab alio *ſancti Georgii*, cui præſidebat in abbatem *Leo clericus & notarius* anno 900. & *Sergius* anno 1015. & ab altero *in Taula ſive Tabula foris portam Artenectorum de Ravenna* monialium, cujus *abbatiſſa Ratilda* anno 1019. quæ omnia conſtant ex chartis archiepiſcopatus Ravennatis. Hæc occaſione monaſterii Palatiolenſis, cui hoc anno Petrus archiepiſcopus Ravennas cœnobia ſancti Euſebii, & ſanctæ Mariæ ad Hortum dilargitus eſt.

a *P. I. pag.* 280.
b *P. II. pag.* 126.
c *P. II. pag.* 85.
d *Ibid. pag.* 122.
e *Ibid. p.* 85.

ANN. CHR. 960.
ROMUALDI 53.
V.
Romualdus erigit eremum prope Salanicam.

FRANCISCUS Barbaranus ex ordine fratrum Cappuccinorum, auctor Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Vicetinæ [f] editæ Vicetiæ anno 1649. refert circa hæc tempora donationem quamdam in loco appellato *Salanica* factam fuiſſe ſancto Romualdo a comitibus Pileis, Soſſani dominis, quos etiam ſancti viri conſanguineos exiſtimat. Utinam chartam hujuſmodi donationis protuliſſet, vel ſi injuria temporum autographum perierat, ſaltem indicaſſet nobis, ubinam exiſtebant vetera mſs. illa, quibus fidem adhibendam eſſe ſcribit, & unde prædictam notitiam eruit. Majoris luminis itaque-inopia, neque chartam, neque mſs. codices conſulere nobis licuit, quæ, ubi deliteſcerent, divinare non fuit animus. Salanica corrupto vocabulo hodie appellatur *Sajanega*, diſtatque duobus milliaribus ab oppido ſupradicto Soſſani, & uno a Campilia, inter rivos Leonam & Sironem. De Salanica mentio habetur in vita ſancti Theobaldi eremitæ, quam contexuit Petrus abbas Vangaticienſis; de eo loco verba facit etiam alter ejus vitæ ſcriptor Reinerius Leodienſis. Theobaldus Salanicam incoluit, prope quam traditio fert Romualdum cum diſcipulis ſuis prius inhabitaſſe, & in qua eremum jam fundaverat, cum eccleſia ſanctis Hermacoræ & Fortunato ſacra. Plura habet Barbaranus, quibus Pileorum antiquitatem illuſtrat, & eorum opinionem conciliat, qui putant Carrarienſes, poſtea celebres Patavii principes, fuiſſe etiam Soſſani dominos, & ſuadere volens Pileos eoſdem eſſe cum Carrarienſibus. Ex hujus eremi conſtructione, & noſtra, & illorum ſententia confirmatur, qui arbitrantur Romualdum non in Aquitania, ſed in Italia ante tranſitum ſuum in Gallias, prima jeciſſe eremitici inſtituti ſemina, atque proinde circa dimidium decimi ſeculi auſpicanda eſſe familiæ, quæ poſtea Camaldulenſis dicta fuit, exordia.

f *Lib. I. pag.* 155.

ANN. CHR. 961. ROMUALDI 54.

VI. Berengarius & Adelbertus reges donatores monaſterii Vangaticienſis.

VANGATICIENSI ſanctæ Mariæ monaſterio præſidebat hoc anno Martinus, quem prius vixiſſe ſub Romualdi magiſterio (nimirum in eremo Turris-caliginis, vel in aliis Venetæ regionis ſolitudinibus) affirmant domnus Severus Seneſius, & domnus Fulgentius de Tomaſellis Atheſtinus decretorum doctor & abbas noſter Camaldulenſis; eaque initio ſeculi elapſi inter terræ Abbatiæ Pollicinii præcipuos viros vigebat opinio, quam expreſſis verbis innuunt in ſupplici libello porrecto ſereniſſimo Venetiarum principi, Communis ipſius nomine, interventu Matthæi de Vecchiis nuntii & oratoris deſtinati anno 1609. die veneris XX. februarii, ut eruditis literis domni Johannis-benedicti Taſſis Camaldulenſis abbatis edoctus fuit olim Grandius noſter, ſed & nos ipſi legimus in mox laudato ſupplici libello typis edito eodem anno.

a *P. I. p.* 154.
b *T. V. col.* 403.

Inſigni autem diplomate, quod retulit Coſmus de Arena [a] in ſerie ducum Etruriæ, & poſt ipſum edidit denuo Muratorius [b] in antiquitatibus medii ævi, quodque nos dabimus in Appendice juxta exemplaria Vangaticienſia, & juxta collectanea auctorum noſtrorum, Berengarius & Adelbertus Italiæ reges eidem Martino abbati terram quamdam in inſula Carpi poſitam atque contiguam ſilvæ ejuſdem monaſterii una cum variis ipſius pertinentiis largiuntur hoc anno.

VII. An Hugo magnus marchio Thuſciæ tunc viveret?

c *Ut ſupra P. I. pag.* 154.
d *P. I. cap. XV. pag.* 137. *Antich. Eſtenſi.*
e *T. II. Opuſc. LVII. capp.* 3. *&* 5.

VERUM cum in eodem diplomate legatur terram illam conceſſam fuiſſe *interventu & petitione Ugonis marchionis Thuſciæ noſtri dilecti fidelis* dubitarunt eruditi viri, an is cenſeri debeat magnus ille Hugo, Uberti filius, & regis Hugonis nepos, legem Salicam profeſſus, an alius ab eo diverſus. Coſmus de Arena [c] poſteriorem ſententiam amplexus eſt, priorem [d] Muratorius. Nos huic poſtremo ſubſcribimus, illud tamen addentes Petrum Damianum Thuſcæ hiſtoriæ ſua narratione tenebras minime offudiſſe, ut ipſe Muratorius exiſtimat, cum narrat idem Damianus [e] Hugonem quinquagenarium obiiſſe, & Ubertum ejus patrem indignationem incurriſſe Ottonis I. imperatoris. Quis enim vetat credere anno 961. Ubertum, cujus nulla amplius his annis occurrit mentio in veteribus chartis, naturæ debitum jam exſolviſſe, poſt cujus obitum marchiam Thuſciæ adminiſtrandam aſſumpſerit ejus filius Hugo, qui novennis fuiſſet hoc anno? Similiter nil a vero abludit Ubertum ejus parentem gratia excidiſſe, atque iram non effugiſſe Ottonis I. quem Damianus per anticipationem imperatorem appellavit, anno 952. eo nimirum tempore, quo Otto, licet nondum rex Italiæ, neque imperator, Italiam tamen ita moderabatur pro libitu, ut teſtantibus [f] Witichindo, Luitprando in legatione, ſanctimoniali Hroſwitha de geſtis Ottonis, continuatore Reginonis, Annaliſta Saxone, Ottone epiſcopo Friſingenſi, & abbate Urſpergenſi in chronico, omnibus ad eum annum, Berengarius & Adelbertus regnum Italiæ tamquam in ſeudum ab Ottone agnoſcerent? quo eodem anno marchia Veronenſis & Aquilejenſis Henrico fratri regis Ottonis commiſſa ſuerat regenda? Ut ex his pateat Ottonem liberrime de Italia diſpoſuiſſe, & Ubertum Thuſciæ ducem effectum potentiorem, quam expoſceret ratio principis imperio ſubjecti, declinare nequiviſſe potentiam Ottonis, cujus auctoritatem effugere non potuere ſupremi Italiæ reges. Re enim vera poſt annum 952. quo apud [g] Muratorium in Lucæ conſcripto inſtrumento reperitur: *Uberto marchio legem vivente Salica bonæ memoriæ domni Ugoni regi*, nullibi gentium reperitur amplius Uberti marchionis nomen in publicis chartis adnotatum. Quare haud ægre credi poteſt ipſo eodem anno in exilium ab Ottone I. damnatum fuiſſe in Pannoniam, relicta interim majoris Bonifacii marchionis filia Guilla conjuge ſua prægnante, ex qua ſuſceperit eo anno filium Hugo-

f *Hiſtor. lib. III.*
g *Antiq. medii ævi Differt. XXII. col.* 257.

Hugonem; poſt aliquod vero temporis intervallum redeuntem in Ottonis gratiam Italiam repetiiſſe, & reperta, cum *grandiuſcula jam prole*, Guilla uxore, eo tentamine, quod narrat Damianus, agnoviſſe innocentem conjugem, atque legitimam prolem. Ita profecto hujuſmodi narratio Damiani nullis tenebris involvet, illuſtrabit quinimmo Thuſcam hujus temporis hiſtoriam aliunde obſcuram, caliginequе reſperſam. ANN. CHR. 961. ROMUALDI 54.

VIII. Primordia Vangaticienſis monaſterii.

ALTERUM obſervatione eſt dignum in ſuprarelato Berengarii, & Adelberti regnm diplomate, hoc nimirum anno, ut animadvertit idem[a] Muratorius, jam Vangaticienſe monaſterium extitiſſe. A vero itaque abſonum non erit putare, vel Franchæ Almerici marchionis viduæ opera, quæ benefica extiterat erga eccleſiam ſanctæ Mariæ, vel ejus hæredum pietate, ab anno 954. quo obiit Almericus, ad annum 961. ædificatum fuiſſe prope baſilicam monaſterium, ac pro ſchola ſacerdotum introductam fuiſſe ſcholam ſeu collegium monachorum; & cum in his partibus, atque in tota Veneta ditione longe lateque diffuſa eſſet per hæc tempora fama Romualdi, confugiſſe auctores hujus monaſterii ad ipſum, qui in abbatem præfecerit Martinum ſuum diſcipulum, & quidem circa hunc annum. Id teſtatur præ ceteris Johannes-hieronymus Bronzerius[b] in ſua hiſtoria *originum & conditionum locorum principalium Pollicinii Rhodigii*; ubi tamen cum aſſerat Hugonem Thuſciæ marchionem monaſterium Vangaticienſe ædificaſſe intra annos 994. & 998., & ſanctitate celebris Romualdi diſcipulos ibidem ſtatuiſſe, dato ipſis in abbatem Martino, reſpexiſſe videtur ad auctiorem ædificationem ipſius monaſterii; cum ceteroquin ex allato diplomate jam ab hoc anno Martinus Vangaticienſis monaſterii eſſet abbas. Quare probabile eſt, primordia hujus cœnobii, ut paſſim uſuvenit, atque ex conſtructione ceterorum monaſteriorum poteſt demonſtrari, fuiſſe modica & humilia hoc anno, ſed maxima ſubinde recepiſſe incrementa ex donationibus ejuſdem Hugonis marchionis, quas in medium proferemus ad annos 993. 996. & 997. ubi iterum mentio recurret Martini abbatis Vangaticienſis, quinimmo occurret & ad annum 1013. in charta cujuſdam litis cum monaſterio ſancti Zachariæ Venetiarum. Verum de iis, & an idem fuerit Martinus abbas, qui ad eos annos ſupervixerit, agemus ſuis locis.

Ex dictis jam clare patent initia monaſterii Vangaticienſis, ut proinde aſſentiri nequeamus Mabillonio, qui cœnobium iſtud ſuam debere originem ſancto Anſelmo Nonantulano abbati aſſeruit in Seculis Benedictinis, ad vitam ſancti Anſelmi,[c] atque idipſum in notis præviis ad[d] vitam eremitæ noſtri ſancti Theobaldi, & in[e] Annalibus docuit. En verba antiqui ſcriptoris vitæ ſancti Anſelmi, ex quibus id deduxit Mabillonius: *Statuit etiam idem vir ſanctiſſimus xenodochium ex proprio ſuo in finibus Vicentiæ in loco, qui dicitur Vicus-Domnarici* (alias *Vicus-Domanum*) *ubi conſtituit duo oratoria ſanctæ Mariæ, & ſancti Petri, & monachos ibi ſervientes, ac pauperes & debiles perplures, exinde quotidie viventes, ex illius quoque beneficio pauperes ducentos per omnes calendas paſcebantur*. Ubi ſit Vicus-Domnarici vel Vicus-Domanum fruſtra quæſivimus a doctis Vicetinis; ſed certe pace Mabillonii ſermo ibi non eſt de abbatia ſanctæ Mariæ Vangaticienſi, quæ conſtructa fuit in loco a veteribus appellato *Petra*, ut elucet ex chartis, & modo antonomaſtice *Abbatia* vocatur, neque aliquando fuit, nec modo eſt in territorio Vicetino, a qua urbe diſtat triginta milliaribus. Præterquamquod ipſe Mabillonius ſibi conſtitiſſe non videtur, nam ad annum 997. relata charta donationis factæ eidem monaſterio ab Hugone marchione ſubdit: „ Hæc „ prima nobis occurrit notitia illius monaſterii, cujus auctor ignoratur; “ quare

a *Antiq. medii ævi T. V. col.* 403.

b *Pag.* 144.

c *Sec. IV. Par. I. pag.* 10.

d *Sec. VI. Par. II. p.* 163.

e *T. IV. pag.* 681.

Ann. Chr. 961. Romualdi 54.

a T. V. col. 430.

b Lib. V. p. 320.

quare & [a] Muratorius ante nos nulla eſſe Mabillonii fundamenta ſcripſit. Ceterum flocci ſunt faciendæ, ut facit etiam Bronzerius, oppidanorum traditiones, qui Vangaticiæ nomen derivant huic loco ab inſtrumento ruſticano, vulgo *Vanga*, quod eſt etiam inſigne abbatiæ; dum alii inſtrumentum hoc ſub terra repertum autumant, cum ea ſoderetur pro eccleſiæ fundamentis jaciendis, alii in ipſius terræ effoſſione medio illo inſtrumento natum hujuſmodi eccleſiæ ædificandæ conſilium aſſeverant. Illud unum obſervamus plura loca hoc Vangaticiæ nomine fuiſſe donata, & inter cetera noſtrum divi Severi cœnobium in Claſſe prope Ravennam nominatur extructum *in villa Vangadicia*, uti legitur etiam apud [b] Rubeum, & clarius in charta Claſſenſi anni 1013. de qua ad eum annum verba faciemus.

Heic autem loci ad noſtrum, noſtrique operis nobiliſſimum ornamentum, ſilentio minime prætereundum eſt, Vangaticienſi abbatiæ ſingulariſſimum additum fuiſſe decus temporibus noſtris, quibus maximo divini numinis munere factum eſt, ut præſit illi doctiſſimus & eminentiſſimus cardinalis domnus Angelus-maria Quirinus S. R. E. bibliothecarius, cujus magnificentiam baſilica cathedralis Brixienſis, quam ſanctiſſime regit, abbatia noſtra ſancti Gregorii de Urbe, eccleſiæ paſſim & monaſteria, ſacraque loca non facile numeranda declarant, teſtantur, loquuntur; ipſa in primis Vangaticienſis eccleſiæ ſarta tecta, atque clericorum collegium & ſeminarium abbatiæ adjunctum, certiſque proventibus munifice & large dotatum; cardinalis inſuper is, quem omnigenæ ſapientiæ & eruditionis ſacrarium laudant, ſuſpiciunt, venerantur Europæ regna omnia, atque quorumlibet ordinum & capitum etiam regiorum genera. Et oh utinam graviſſima, quibus pro eccleſia Dei perfunctus eſt, officia, otia illi reliquiſſent, ad conſcribendam, adornandamque *hiſtoriam Italiæ monaſticam*, quam animo ſemel conceptam, & prodromo etiam auſpicatam ſemper in optatis habuit, quam etiam ſcimus ab ipſo animos addente promotam ſaltem quoad inſigniores abbatias, cujuſque ampliſſima jam congeſſerat glorioſa monumenta; ceteris profecto ipſius præſtantiſſimis beneficiis cumulus is acceſſiſſet, quo ex hujuſcemodi hiſtoriæ lectione multa & fere omnia profeciſſe vel nos gauderemus in hac Annalium Camaldulenſium editione.

IX. Donatio Balduini comitis monaſterio SS. Petri & Martini de Urbe.

c T. I. col. 163. & T. VI. col. 203.

Balduinus glorioſus comes Romana in urbe conſtitutus Benedicto religioſo presbytero, monacho & abbati monaſterii ſanctorum Petri apoſtoli & Martini confeſſoris, ſiti Romæ in regione ſecunda ſub monte Aventino, in loco, qui vocatur Orrea, donat caſale vocatum ad Sex-columnas poſitum foris portam Appiam milliario ab urbe Roma ſexto vel ſeptimo pro redemptione animæ ſuæ, & Saxiæ olim conjugis ſuæ. Videtur monaſterium ſanctorum Petri & Martini pertinuiſſe ad cœnobium ſanctorum Andreæ & Gregorii, cujus abbas per hæc tempora erat Benedictus, cum pariter hæc donatio reperiatur in codice Gregoriano, de quo annis antecedentibus egimus, atque ex præcepto Ruberti abbatis ſancti Gregorii exemplar hujus donationis confectum fuerit. Fit mentio in hac charta monaſterii *Cella-nova*; ipſum juxta Petrum Mallium eſt abbatia *ſancti Sabbæ, ubi dicitur Cella nova*; & Leonis protoſcriniarii. Fallimur, ſi Leo hic idem non eſt cum Leone laico protoſcriniario conſtituto Romano pontifice a concilio Romano poſt biennium vivente Johanne XII. cujuſque memoria occurrit apud [c] Muratorium etiam in chartis annorum 952. & 958. Johannes papa XII. nominatur ſanctiſſimus & *coangelicus*. Facta autem fuit donatio *anno pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis duodecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſexto indictione quarta menſis aprilis die viceſimo*. Ex his notis temporariis Johannes

nes duodecimus Romanam cathedram conſcendiſſet ante viceſimam diem aprilis anni *956.* atque proinde Agapiti prædeceſſoris obitus ſtatuendus eſſet ante eam diem. Subſcribunt Balduini donationi Georgius ſecundicerius, Andreas arcarius, Theophilactus eminentiſſimus conſul & dativus, Benedictus dativus, Demetrius dux, quorum plurium nomina apparent in chartis hujus ſeculi apud Muratorium. Locus appellatus Orrea erat ſub Aventino monte inter ripam Tiberis & Teſtaceum montem, ubi erant diſpoſita centum-quadraginta horrea populi Romani ampla & oblonga, ut referunt Andreas Fulvius libro IV. & Lucius Faunus libro III. de Urbis antiquitatibus. Extabat ſeculo XIII. ibidem eccleſia ſeu capella ſancti Jacobi in Orreis ſubjecta monaſterio ſancti Gregorii, cujus mentio fit in charta anni *1297.* apud Nerinium [a] in appendice ad hiſtoriam de templo & cœnobio SS. Bonifacii & Alexii de Urbe. De utraque eccleſia, ſcilicet de monaſterio SS. Petri apoſtoli & Martini confeſſoris in Orreis, ac ſancti Jacobi in Orreis non meminit Martinellus, ubi agit de templis obſoletis Urbis. Integra Balduini donatio dabitur in Appendice.

ANN. CHR. 961. ROMUALDI 54.

[a] *Pag.* 480.

REFERUNTUR ſub hoc anno in eodem codice Gregoriano plures donationes factæ monaſterio ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe. Leo filius Conſtantini *anno pontificatus domni Johannis &c. duodecimi &c. ſexto indictione quinta menſis decembris die tertia;* hoc eſt, ut conjicimus, ſub finem anni antecedentis, indictione inchoata a menſe ſeptembri, Benedicto abbati monaſterii; pariter Mercurius filius quondam Theodori & Aneta jugales *anno pontificatus domni Johannis &c. duodecimi &c. ſeptimo, imperante domino perpetuo auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno primo indictione quinta menſis aprilis die viceſimo quarto*, eidem Benedicto abbati; demum Agatha *anno pontificatus domni Johannis &c. duodecimi &c. ſeptimo indictione quinta menſis novembris die decima* domno Johanni religioſo abbati venerabilis monaſterii ſancti Andreæ apoſtoli & ſancti Gregorii, qui vocatur Clivuſcauri, terras donant in territoriis Caſtellano, & Colinenſe. Hæ notæ chronicæ pariter innuunt mortem Agapiti Romani pontificis ante eam diem menſis aprilis anni *956.* cum ipſa die ſeptimus numeretur Johannis duodecimi, qui ei in cathedra Romana ſucceſſit, annus. Obitus etiam Benedicti Gregoriani abbatis contigit eo intervallo temporis, quod fluxit a die viceſima-quarta aprilis ad diem decimam novembris. Chartæ leguntur in Appendice.

ANN. CHR. 962. ROMUALDI 55.

X.

Variæ donationes monaſterio S. Gregorii de Urbe.

REPERITUR in codice tabularii ſancti Michaelis Piſarum, in quo exarantur donationes factæ abbatiæ ſancti Mamiliani Montis-Chriſti, de quo codice plura monuimus ad annos *927.* & *951.* ſub præſenti *anno novicenteſimo ſexageſimo tertio indictione* XII. *Rugerium Dei gratia dominum de Corſica* (is forte Simonis regis pariter Corſicæ filius) emiſſe poſſeſſiones ab Aſinuculo & Nutuccio & Leone filiis quondam Biancone de Amondaſti *in loco dicto in flumine de Solo., videlicet, ubi dicitur la Rogente, qualiter eſt terminata pro terminis da piede lo ponto de la Lezia & de capite lo Caſtellare & de latere la ſtrata a lo molino & lo Gargalo di Chaſaluna, quæ ſunt caſis caſamentis &c.* perſolviſſe autem pro pretio venditoribus *duos equos infrenati & inſellati, ac etiam ſeptuaginta pecore & viginti capras & decem & octo mezzini grani &c.* Nemo non videt vitiatas in his tabulis notas chronologicas, cum decurreret hoc anno *963.* indictio VI. non XII. quare ſubſtituendus videtur annus *969.* qui optime componitur cum indictione XII. Cur vero emptionem hanc anno *969.* potius

ANN. CHR. 963. ROMUALDI 56.

XI.

Rugerii comitis Corſicæ donationes monaſterio S. Mamiliani Montis-Chriſti.

ANN. CHR. 963. ROMUALDI 56.

tius quam 984. conſignemus, ea eſt ratio, quia hæc eadem bona, quæ emit Rugerius, reperimus ipſum anno 981. obtuliſſe monaſterio ſancti Mamiliani inſulæ Montis-Chriſti. Sic enim oblationis charta inſcribitur. *Anno a nativitate Domini nongenteſimo octuageſimo primo indictione nona die ſeptima martii ege dominus Rugerius Dei gratia dominus de tota Corſica inrevocabiliter inter vivos do & trado & offero ſimul cum uxore mea Pantaſilea omnipotenti Deo & eccleſie ſancti Mamiliani inſulæ Montis Chriſti ſolum hoc pro remedio animarum noſtrarum & anteceſſorum in manu domini Mauri abbatis monaſterii ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti omnes meas poſſeſſiones, quas habeo in loco ubi dicitur le Regente in flumine de Selo, qualiter eſt terminata per terminis de piede lo ponte de la Leccia & da capite lo Caſtellare, de latere la ſtrata a lo Melino & le Gargalo de Chaſaluna* &c. *Actum in eccleſia ſancti Salvatoris de l' Aquajo. Teſtes Ambroſius epiſcopus Alerienſis & dominus Andreas quondam Ruberti &c. Ego Landulphus imperiali auctoritate notarius. Ege Fregelinus de Pero plebis Tavarie notarius ſacri imperii hanc chartam copulavi & ſcripſi &c. E queſto abbio fatto alli preghi di don Paolo abate di ſancto Mamiliano inſule Montis Chriſti preſentibus teſtibus Franceſco de Saja & Jacopo & Mariano tutti di Filetta. E queſto fu nell' anno del Signore* M.CCC.LVI. *die* VIII. *auguſti nel caſtellazzo di Caſincha. Signum meum appoſui conſuetum.* Suppleri poteſt ope hujus chartæ immanis lacuna Italiæ ſacræ Ughellii [a] in epiſcopis Alerienſibus ab anno 646. ad annum 1252. quo temporis intervallo nulli reperiuntur ejus ſedis epiſcopi, Ambroſium epiſcopum ſtatuendo ad annum 981. Mauri quoque abbatis ſancti Mamiliani tempus utcumque dignoſcitur, qui forte ſucceſſerat Johanni abbati, de quo ad annum 951. verba fecimus. Conjungenda quoque eſt cum ſupradicta donatione altera, quæ annum quidem præfert dominicæ incarnationis M. XXXVIIII. diem autem decimam auguſti, ſed præterpropter ad hæc tempora trahenda, cum, præter Rugerii comitis, Landulphi etiam notarii nomen in utraque charta appareat. Hac poſtrema charta Rugerius *ſanus mentis & corporis ſui pro remedio & ſalute anime ſue & parentum ſuorum* dat *dicto monaſterio ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti terras, que ſunt prope allodio & dovicie de ſupraſcripto domino comes Rugeri. Hoc eſt Arnoſa col Poccie arenoſo & Plano Brincecoli & lo Podie de le Mortelle, quomodo ſunt terminata da via publica & mette a la Bertolaccia & deſcende per Senone uſque in Petra roſſa & mette in Gargalo, Coccia panio, & drinetro ſancti Marcelli & mette in mare. Et l' altri latere Savagene & mette a la Ficareſe & mette in mare ſalvo reſervato infra detto circolo & do vico ſancti Laurentii & le do vico de ſancto Vito de Gorgono* &c. *Actum in eccleſia ſancte Marie de Canovaria. Ego presbyter Landolphus &c.* Hæc ad illuſtrationem abbatiæ ſancti Mamiliani Montis-Chriſti.

a T. III. col. 502.

XII. Alia donatio monaſterio S. Gregorii de Urbe.

ANNO *pontificatus domni Johannis &c. duodecimi &c. octavo, imperante domno perpetuo auguſto Ottone coronato magno imperatore anno ſecundo indictione ſeptima menſis octobris die ſecunda* Gregorius & Marozza ancilla Dei filii bonæ memoriæ Gilioro & Gregoriæ jugalium, atque Theodorus & Benedictus germani & conſobrini fratres Johanni abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe tradunt terras in territorio Caſtellano. Indictio ſeptima, quæ uſurpatur, incœperat a menſe ſeptembri hujus anni, cum ceteroquin præſenti anno decurreret indictio ſexta. Integras tabulas habes in Appendice.

Mo-

Ann. Chr. 965.
Romualdi 58.

XIII.
Sanctorum corporum Probi, Eleuchadii &c. delatio ex Claſſe in urbem Ravennam.

Monachi Claſſenſes ſancti Apollinaris a tempore Valerii archiepiſcopi Ravennatis, qui circa annum 794. in ea cathedra ſedere cœpit (niſi forte & ſub antecedentibus archiepiſcopis) præter divinum, quod in propria baſilica impendebant ſervitium, in beatorum pariter Probi & Eleuchadii eccleſiis parum diſſitis ab illa ſancti Apollinaris, religionis officia exercebant. Id clariſſimis verbis teſtatum nobis reliquit canonicus Ravennas anonymus, qui ad præſentem annum 965. vivebat & ſcribebat. Poſtquam enim introductionem monachorum in baſilicam ſancti Apollinaris factam a Sergio archiepiſcopo Ravennate narravit, [a] ſubdit: *Sed nobis abſurdum quidem permiſceri canonicorum ordinem videtur, qui activam ſummo tenus peragunt vitam, cum cœnobitis, qui cœnoſam, videlicet mundanam, ſpernentes vitam, ſi veri cœnobitæ ſunt, contemplativam cœleſtem amplectuntur, ſcilicet properant ſummis ad patriam ſtudiis. Eo tamen tempore uterque ordo ſedulas laudes conditori noſtro digne efferebat Deo. Ad beatorum igitur Probi ac Eleuchadii eccleſias canonicorum indefeſſis ordo excubiis divina impendebat officia, ſuaſque etiam cum cœnobitis Dei ſeorſum peragebat obſequia in beati eccleſia Apollinaris. Protelante vero per curricula tempore labentia Valerius primi apicis Ravennatis eccleſiæ ſuſcepit officia, qui ſuper aram ſanctiſſimi civorium, uti ipſius meretur Probi dignitas, fieri juſſit, atque diverſis p..... variis coloribus decoravit, & utraque ſcilicet cœnobitarum canonicorumque inſtaurans officia, fideliter ſuo tempore Deo ubique annuente diſpoſuit cuncta. Sita* erat beati Probi *eccleſia*, teſte eodem anonymo, *in partibus orientis, & in nullis eccleſiis infra civitatem Ravennæ & Claſſim, miſſa ſuper populum celebrabatur, niſi in iſta ſola. Ædificata* fuerat *jam vero dicta baſilica juxta ardicam beatæ Euphemiæ, quæ vocatur ad mare, quam nunc demolitam eſſe videmus.* Maximianus archiepiſcopus eam extruxerat, *devotoque apparatu muſivi exterius* decoraverat, *ibique ſub altare ejus ſarcophagum* ſtatuerat. Exiſtimamus ſancti Probi eccleſiam *monaſterium* eſſe illud, *quod vocatur ſancto Probo*, cujus mentionem facit Johannes papa VIII. [b] in epiſtola ad Ludovicum II. imperatorem, qua ſe præfatum monaſterium cum ceteris ibidem nominatis non abſtuliſſe a Ravennate archiepiſcopo, ſed ab anteceſſoribus ſuis poſſeſſum jure proprio retinere aſſerit.

a Script. rer. Ital. T. I. P. II. p. 554. & ſeqq.

b Miſc. Baluz. T. V. p. 489.

Verum ſeculorum infelicitate in vitia dilapſus, quod fuit & ceterarum urbium commune infortunium, uterque canonicorum & monachorum ordo, deſes & piger in debitis officiis, ſtatuta quoque poſtpoſuit paulatim obſequia, quam negligentiam mœrens expoſuit ſequentibus verbis ſupra relatus canonicus. *Ad probra tandem lubricaque utrique tempore delapſi vergente ordines, Deum exorabilem reddiderunt inexaudibilem. Sancta nempe ſtatuta a priſcis patribus edita profanando, dilectionem odio, pacem jurgio, caſtitatem nefario conjugio, largitatem tenacitatis vinculo, prædia ad peregrinorum ſuſtentationem largita turpiſſimis ſcortis, eorumque natis diverſis ingeniis largiendo, Deum, ut diximus, exorabilem cum prædeceſſoribus noſtris eorumque ſequentes nequitias, reddidimus inexaudibilem.* Tum enarrat direptionem eccleſiæ ſancti Apollinaris factam a Saracenis vel Sclavonicis, de qua nos fuſe ad annum 926. & proſequitur: *In his enim preſſuris atque anguſtiis nullus ex omnibus ſe toto niſu conamineque Deo adhæſit, ſed magis magiſque ad pejora delapſi publice cuncta ſunt illicite perpetrati. Cœnobitæ, qui monaſterium floccipendentes, mulierum conſortiis utentes, quæque poterant a fratribus monaſterii auferentes, nefariis illicitiſque natis, conſortiis etiam ſibi caris, ferebant latenter. De noſtro etiam magis ſilendum fore reor ordine, quam aliquid proferre, ut .... cum in eodem ſeſe*

Ann. Chr. 965. Romualdi 58.

nequiter luto voluti .... inſerit ſedule. Interea ipſa, quæ verbo tenus ore latrante officia agere ſoliti erant, diei noctiſque per hebdomadas ſæpe deſerentes, negotiis & opibus ſecularibus operam dantes, extra ſe eccleſias cum monaſterio dimittentes, redactæ ſunt, ut (pro dolor!) piratarum ſpeluncæ. Interim hoc adolevit flagitium, ut monaſterii officinæ fierent caulæ pecudum, Sanctorum denique multodudum a chriſtianis venerata ſtudio corpora ab incolis aliquando forent ſpreta. Poſtmodum indocti & neſcii infra eorum ſepta ſternebant cubilia, ſectatoreſque ferarum ſecum illic accubare faci bant canum, permittentibus cuſtodibus præfectiſque ſævis, agmina. Per omnia ab incolis eccleſia beati Probi devenerat oblita ſtatutis obſequiis, nunquam privata tamen divinis. Inter hæc ſæva portenta nonnulli conati ſunt auferre Sanctorum corpora. Sed omnipotens Deus non permiſit ab iiſdem fruſtrari urbem Ravennæ, quæ quidem non propriis meritis, ſed eorum ſervatam precibus Sanctorum non ambigo, immo firmiter credo &c.

His motus Petrus Bononienſis, ſimulque, ut a latronum incurſibus ſacrum Probi corpus tueretur, optime ſactum putavit ſacra ejuſdem beati epiſcopi oſsa ex Claſſe in urbem Ravennam inſerre. Pergit narrare auctor hiſtoriam hujus translationis, quam circa hunc annum contigiſſe ſcribit [a] Rubeus his verbis: „ Hoc tempore Petrus archiepiſcopus divorum „ Aderiti, Caloceri, Probi, Proculi, Dathi, Liberii, Agapiti, Marcelli„ nique ſancta cadavera ex templo divi Probi, quod erat ad mare, Ra„ vennam in ædem Urſianam transferenda curavit, iiſque omnibus ſan„ ctiſſimis archiepiſcopis aram ejuſdem Urſiani templi maximam tertio „ nonas martii conſecravit & dedicavit. “ *Hoc autem*, inquit ſupralaudatus anonymus, *junior quartus curriculo temporum Apoſtolorumque utebatur antiſtes nomine Petrus, Ravennatum pontificalem præſulum regebat eccleſiam. Hic ſæpius abbatem cum ſubditis monuit monaſterii beati Apollinaris, ut ſanctorum Eleucbadıı & Probi eccleſiis ſtatuta inferrent officia temporibus ſingulis. Hos quoque nec blandimentis ad hoc ſtudium provocare valuit, nec terroribus ſæpe cum flagris inclinavit. Idem talia cernens, adhibito clericorum optimatumque urbis conſilio, niſus eſt beati Probi corpus, ut Deo annuente perfecit, infra urbis deferre eccleſiam. Nonnulli tamen quaſdam opponentes iis, qui talia geſſiſſent, contrarietates, antiſtes tactus formidine, iis negotiis noluit intereſſe, quas ideo ne tædium auditoribus inferrent, omiſimus referre inclyte narrationis magna prolixitate. Non ſolum ſe, ſed alios, quos magno opere firmabat, diligenter antiſtes ſubtrahere voluit. Sed Dei prædeſtinatio omnipotentis in his geſtis & omnibus prævaluit. Igitur pridie kalendas februarii, quibus hoc Deus, quod geſtum eſt, dignatus eſt pandere, aliquanti ex omnibus pene ordinibus cleri ad eccleſiam ut ambigui devenere beati Apollinaris, ab eiſdem ibi multa cum genitibus & lamentis fuſa prece, hoc concepto vigore ad ſancti Probi eccleſiam permanere. Hi dum irent, quidam monachorum retulit uni nathinæorum, quam vidit viſionem. Ajebat enim vidiſſe hunc in ſomnis nocte ad eccleſiam ſancti noſtri inſtitutoris Apollinaris venire, & ab eadem tres ingentes libros magnis apicibus exaratos auferre; ſed aliquantos ibi ſinebat librorum apices. Quod ut nathinæus audivit, magno tripudio exultavit, ſecum tamen referens, multumque volutans, quod a monacho audiverat: Confido, inquit, in Domino, quod hodie noſtrum ad effectum perveniet votum. Non mediocriter hic ſatagebat nathinæus, ſancti Probi ut infra mœnia duceretur corpus, fidens quia erat labore pro hoc ab eo conſequuturus emolumentum. Ad eamdem autem jam ſæpedicti beati Probi eccleſiam devotiſſime quum venimus,* (hic & paſſim ſubſequentibus verbis luculenter tempus, quo vixit,

[a] Lib. V. p. 361.

Ann Chr. 965. Romualdi 58.

xit, manifeſtat auctor hujus narrationis) *humo proſtrati multas Domino preces obtulimus, ut dignaretur complere, ſi ſibi libitum noſtrum foret votum. Erecti tamen multa inter nos contulimus, quid gerendum eſſet de tam tremendo actu, ignorantes ubi ſacrum corpus, jaceret humatum. Ajebant quidam, quod non talia auderent inchoare, quia cæmentariorum ignorabant artes, ne dum incaute lapides tractarent magis ad damni cumulum, quam ad augmentum eſſet. Idem qui ſupra concito curſu equitem pro cæmentario nathinæus direxit, ſocioſque tantum circumquaque fodiendo incitavit, ut deſiderabilem Deus ſuis donaret theſaurum famulis. Arrepto itaque quidam imbecillium ſacerdotum ſarculo, circa aram circumquaque pergebat fodiendo. Alii lapides miræ magnitudinis digno elevabant ſtudio; ſed minime reperiebant cupitum theſaurum. Is autem, qui ſarculum parvitate virium geſtabat, ſacerdos circumquaque, ut diximus, circa aram fodiebat, laterinum lapidem percutiens, exiguum latenter ſub altare foramen aperuit arcæ. Quo viſo altaris menſam cum ſacerdotibus quibuſdam renitentibus ſubmovimus magno lætantes gaudio. Inferiorem cum columnellis, quibus menſa fulciebatur, lapidem, ſuſtulimus: ad arcæ operimentum Sanctorum nomina invocantes devenimus. Quod ingens operimentum inſcia mens hominum non æſtimabat ſine diſcrimine elevari poſſe per hos, qui intererant, homines a decem viris Deo alubeſcente ſublevatum eſt facile.*

His geſtis omnipotentis munere induſtria ſine cæmentariorum, adeſt præ magnitudine imbrium humidus magiſter latomorum, qui talia ab inſciis imbecillibuſque etiam geſta cernens viris, una nobiſcum Dei magnalia glorificavit. Cernuo univerſi, qui aderant, intro vultu aſpicientes, viderunt vas ligneum jam in inferiori parte in aliquantis carie præ vetuſtate conſumtum, ſuperiore tamen integrum. Quod apertum, tria ibi humata cernunt corpora Sanctorum; duo ſimul, tertium ligni interpoſitione ſequeſtratum. Inter ſe quoque innumera agitantes, quia nihil adnotationis vel inſcriptionis repererunt, qui eſſent, quove nuncuparentur in ſeculo, dum adviverent, nomine. Aeſtimabant tamen, qui aderant, ſequeſtratum beatum fore Probum, unitos ſanctos Aderitum & Calocerum. Summa igitur cum devotione Sanctorum corpora ex arca ſuſtulerunt cum ligneo vaſe. Ibi aliquanta reliquerunt ex Beatorum cadaveribus ob illorum commemorationem. Linteamina circum vas, cupitumque theſaurum diligenter, ut competebat, nectentes inſtitis repoſuerunt omnia ſuper ſedem antiſtitis. Viſio tunc, quam cœnobita nathinæo retulerat, ad liquidum eſt completa. Illico, ut diximus, quia enormitas erat nimia imbrium, cæli ſerenitas emicuit ad purum. Hoc pius Dominus oſtendere dignatus eſt pro ſuis Sanctis primum fidelibus miraculum. Tanta denique inundatio fuit præterito pluviarum menſe, ut pene omnis, ad morem amnis, inundaretur eccleſia; ſed mox ut foris delata ſunt e tumulo corpora Sanctorum, ſerenitate perſpicua, ut exaratum eſt, emicuit cœlum. Quidam nimia febre corripitur, Moyſes nomine, monachorum mox hortatu plurimorum, noſtrorumque, ut Sanctorum ferculum ad geſtandum tetigit, omnium membrorum ſanitatem recepit. Deo noſtro laudes, Sanctiſque, voce, ut competebat, extulit. Tunc cum hymnis laudibuſque ſacris Beatorum corpora ad ſancti Apollinaris delata ſunt eccleſiam. Illic a diſcipulis digna cum fletibus ac lamentis modulata ſunt carmina. Inde ad comparem beatum Severum, cujus ſequenti feſta die irradiabant, cum ingenti properavimus lætitia; prima nimirum februarii die ſancto Severo ſacra: quare *præteriti menſis aquarum inundatio*, de qua ſuperius loquitur anonymus, contigit menſe januario. Intelligimus etiam eccleſiam ſancti Probi, quæ erat juxta ardicam beatæ Euphemiæ, ſitam fuiſſe pone illam ſancti Apollinaris pro-

ANN. CHR. 965. ROMUALDI 58.

pius verſus mare, cum ejuſdem Sancti corpus ex propria baſilica primitus in illam ſancti Apollinaris, ſubinde in aliam ſancti Severi, & demum in Urſianam Ravennæ a geſtatoribus ſacræ ſarcinæ delatum fuerit.

Paratis rite miſſarum ſollemniis ac veſpertinis, ob laborem refocillata ſunt corpora cibis. Sed ne a clandeſtino quid fure reparetur de Sanctorum cadaveribus, debito cuſtodita ſunt honore a chriſtianis fidelibus. Vergente quoque ſo!e ſtellis fulgentibus dedit indicium, quod per magna horarum ſpatia digne Deo Sanctiſque ejus modulantes inſomne deduximus. Titane denique radiante, peracta ſacra miſſarum ſollemnitate, Sanctorum ſublata ſunt corpora, quæ digno cantico cum obſequio cordeque trito pergebant Ravennam. Occurrit omnis populus ad tantum ſpectaculum; veſte clarus fulgida geſtabat luminaria. Adoleſcentum cuneus diſcrete cum juvenibus, ſeorſum & femineus aderat ſexus; plurimorum hos cum ſingultibus ſubſequebatur, ut mos eſt, turba ſenilium; chorus namque ſacerdotum digne laudabat Deum. Suffuſa præſul facie retro lacrymis, tegmine indutus venit, oſtendens quanta gerebat in mente: dapſilis cibi inopum tribuendo munuſculum, affuit quoque ipſe tunc levamen pauperum. Stravit ſe totum illico cernua mente in humo. Effuſis dignis precibus ſupplex ſurrexit protinus. Tunc imperat, ut ardua ſonent voce micantia excelſi poli ſidera dulciſona per carmina. Interea cœpto, ut præſul dixerat, cum carminibus itinere, per diverſos civitatis concurrebat uterque ſexus additus ſumma cum devotione. Quantus illic lacrymarum excreverit ex fauſto omine rivus, ſermo nequibit centeno explicare gutture humanus. Ad Urſianam igitur quum omni perveniſſet devotione eccleſiam, ut deſtinaverat, Sanctorum ibi præſul juſſit reponi corpora. Sic tandem univerſi ad ſingula redierunt hoſpitia. Refectis denique cibo corporibus, qui ſupra reverſus eſt, ad inſtantem præfatam eccleſiam nathinæus, Sanctorum cernens, ut decebat, locata corpora, miſſus eſt cum quodam ſacerdote, transferre, ubi ſibi viſum melius fuerat. Sed quum levare ea conatus eſt; ſed vires, quia non decenter, ut oportuerat, egit, corpora defecere. Qui meliori roboratus igitur conſilio ſemetipſum redarguit. Cum prædicto ſacerdote ſpiritalia Deo, Sanctiſque ſuppliciter carmina cecinit. Talia tandem dum agerent, Sanctorum prece vires corporis rediere, ſicque illorum ſublata ab eis corpora, ut vix pondus ſentirent mole ex priſtina.

XIV. Miracula ad eorum ſacra corpora patrata.

PROSEQUITUR auctor referre miracula, quæ ad eorum Sanctorum corpora divina virtute patrata fuere. *Eodem quippe*, inquit, *momento quædam mulier, Perpetua nomine, oleum cum vitreo vaſe eiſdem miſit, ob immenſum, quem patiebatur, corporis languorem: cui mox præſtiterunt validiſſimam ex corporis incommodo ſanitatem. Si cuncta, quæ præſtiterunt, ſanctitatis indicia referre cupimus, nox citius extremum telluri officium reddet, quam ordinabiliter ea referamus. Quanti vero a febribus, quantique ab adverſis corporis languoribus eorum precibus ſanitati ſunt reſtituti, eloqui non valemus. Communi namque præſulis ac omnium decreto ex proconiſis illis eſt conſtructum lapidibus in præfata dudum eccleſia mauſoleum, quod dum ſtrueretur, noſtri quidam ſanguinis particeps, quum in immenſum pateretur febrium ardorem, nihil hæſitans, ſed firmiter credens, venit. Cæmentarios, quibus indigebant, miniſtravit: finito opere ab infirmitatis onere ſe ob illorum merita ſanum erexit. Tertio autem martii nonas illorum feliciſſimo pro honore a Bononienſe præſule* (is erat Albertus, ſeu Adalbertus, cujus mentio occurrit anno 968. in chartis tabularii Ravennatis archiepiſcopi, & anno 970. in placito Ecciconis miſſi Ottonis imperatoris) *dedicatum eſt ſtudioſiſſime perfecteque altare, ubi eorum ſuffragia ſuppliciter ab omnibus cernua expoſcuntur mente. Quia extrinſecus collata benefi-*

cia

Ann. Chr. 965. Romualdi 58.

cia a Sanctis retulimus, quæ intrinſecus nobis largita ſunt, ſilere non debemus. A caris videlicet viris cernitur, quid de perceptis beneficiis gratis miniſtrantibus nobis Deus largitur. Decimo kalendas majas languor aurium me immenſus irrepſit, non dolorem intulit, auditum ſed pene exemit. Magis enim verba ex oris cognoſcebam figmento, quam aurium attributo officio. Et ſi forte auribus ejus, qui circa me loquebatur, verba ſenſiſſem, ita mihi videbatur, ut paries muri a me divideret loquentem. Nocte igitur ſequentis diei ad Sanctorum corpora exiguo cum munere me totum detuli; quibus egebam devotiſſime rogavi. Ad ipſius diei horam tertiam adhibito hirundinum medicamine, ipſis intervenientibus, aurium officia recepi ex integro. Domino mox laudes, ipſiſque mente cernua detuli, ac poſtremum me in illos totum injeci, itaut nullus, dum advixero, præteriet dies, quin cupiam memet ab eiſdem meo ſtudio faciente fulciri.

Tum ſubdit, quomodo inventa ſuerint corpora alia ſanctorum archiepiſcoporum. *Poſt quorum quarto vel quinto die curationem Sanctorum noſtro cuidam vir quidam Urbano adſtitit, honorabilis vultu, canitie decoratus viſu, qui dictis eumdem informaverat talibus: Satis plane peregiſtis juſte, qui Sanctorum non permiſiſtis eſſe corpora diviſa ſine factione; quinque ſed alios ſeviſtis ibique non ab eis, quos detuliſtis, exiſtunt inferiores. Hæc, quæ prædiximus, Urbanus quum retuliſſet, præſulis pervenerunt multorum relatione ad aures, ſecumque volvere cœpit, qui eſſent, quos Deus taliter decrevit manifeſtare. Accitis eccleſiarum ordinibus, quid de prædicto ſentirent, ſciſcitatus eſt viſu. Sed per jam ſæpius nominatum nathinæum intellexit, beati Apollinaris fore diſcipulos, ſicut in geſtis repererat Ravennatum præſulum. Præcipue tamen hæc ſerioſe aſſerebat, quod in beatiſſimi agone Apollinaris viderat exaratum eſſe, quod Aderitum & Calocerum prædictus pontifex & athleta presbyteros ordinaſſet; Martianum & Eleuchadium philoſophum diacones ſtatuiſſet. Sex etiam clericos promoviſſet, cum quibus die noctuque Domino pſalmos caneret. Martianus vero poſt pontificalem infulam eccleſiæ Ravennatis tandem martyrio coronatus eſt. Eleuchadius autem ab Italorum rege Aiſtulpho ad Ticinenſem delatus eſt civitatem. Ex qua re manifeſte colligitur, quod ex decem prædictis diſcipulis octo apud Ravennates corpora remanſerunt, quorum nomina hæc ſunt: Aderitus, Calocerus, Proculus, Probus, Dathus, Liberius, Agapitus & Marcellinus. Quibus præſul cognitis eumdem nathinæum cum primatibus quibuſdam, illiuſque affinibus civitatis, ad horum corpora indaganda direxit. Quæ ſtrenue inquirentes in prædicta ſæpius beati Probi æde, duo multo tandem ſudore ſepulcra repererunt, diverſoque cum ſtudio latentia, ingenioſeque aperta, & in altero horum tria, in altero duo humata videre corpora. Hæc autem ex ligneis, quia admodum vetuſtæ erant capſis abſtrahentes, & in ſindone condientes, Ravennam detulerunt multis cum hymnis magno gaudio exultantes. Sed quia erat dies ſecundus Rogationis ante celebritatem Dominicæ aſcenſionis, tota plebs cum ipſo præſule, ut prædiximus, obviam venit nobis. Tunc quidam infirmitate artactus, quam medici maniam vocant, dum Sanctorum corpora ad Urſianam geſtarentur eccleſiam, a ſuis filiis valde furibundus ipſe eſt delatus, quos ut ei erat poſſibile, vorare morſu nitebatur. Sic tamen coactus uſque ad præfatam eccleſiam cum eiſdem eſt perductus, iſtiſque ac tribus prioribus multa vi eſt ſuppoſitus; quamquam non illico ſuo præpediente delicto, eſſet a languore ereptus, tamen non diu illorum precibus protelatum eſt tempus, quod ſanitati eſt redditus; quem nos ſatis modeſtum poſtmodum ac devotum ad prædictorum corpora Sanctorum ſupplicantem vidimus. Hunc quoque, ſi bene valeret, percontati ſumus: ita ſe reponebat,*

San-

Ann. Chr. 965 Romualdi 58. *Sanctorum non ſuo merito, prece, verecunda facie, Deo favente, ſanum eſſe, ut nihil de præteriti languoris imbecillitate ſentiret. Horum ſed denique quinque corpora Sanctorum nondum condita ſunt humo. Adhuc enim ſindone manent ſuper quamdam cameram in voluta eccleſiæ ſuper teſtudine.*

Demum concludit: *Beati igitur Probi, cujus diem ſolemniter hodie celebramus, dum aliqua ex ejus mirabilibus retulimus, per ejuſdem ſocios immorando, quamquam ex his deflorando, valde ab eo digreſſi ſumus. Nunc autem ad ejus patrocinia redeamus, eumque omni niſu cum ſociis deprecemur, ut ſicut cum patribus noſtris initia piæ intulerunt prædicationis, ſic pro nobis interveniant apud auctorem & principem totius bonitatis, ut remotis, ipſorum interventu, noſtra digna pœnitudine facinoribus cunctis, compotes eſſe valeamus ſempiternis. Quod ipſe præſtare dignetur, cujus regni majeſtas nec incipit, nec deſinit in ſecula ſeculorum, amen.*

Diximus ſuperius Rubeum ad hunc circiter annum referre horum ſanctorum corporum translationem. Ex anonymi, quam integram attulimus, narratione hæc dumtaxat ſcimus, trigeſima prima januarii effoſſa fuiſſe corpora beati Probi archiepiſcopi & duorum ſociorum; prima & ſecunda februarii deducta per baſilicas ſancti Apollinaris & ſancti Severi, ac demum depoſita in templum Urſianum; quinta die martii dedicatum fuiſſe in hac poſtrema eccleſia altare in Sanctorum illorum honorem; vigeſima-ſecunda aprilis correptum ſe aurium languore, & poſt unum vel duos dies eorum meritis aurium officia recepiſſe; quarta vel quinta die poſt ſuam curationem (ipſa eſt vel XXVII. vel XXVIII. dies aprilis) apparuiſſe virum honorabilem vultu Urbano cuidam manifeſtantem alia in Probi baſilica deliteſcere ſacra corpora; ea reperta die ſecunda Rogationum ante celebritatem Dominicæ Aſcenſionis Ravennam fuiſſe delata. Porro hoc anno dies Aſcenſionis Domini occurrebat quarta maji, Paſcha enim celebratum fuerat die XXVI. martii, cum litera dominicali A. ſignaretur præſens annus 965. Secundus itaque Rogationis dies componebatur cum die II. maji, quinque nimirum aut ſex diebus poſt viſionem, quam habuerat Urbanus. Ad hunc proinde annum probabilius pertinet hæc ſanctorum corporum detectio & translatio, quam ad annum 963. ad quem eas ſtatuere placuit Muratorio; quo ſcilicet anno literam dominicalem D. præferente Paſchatis feſtum celebratum fuerat die XIX. aprilis; Aſcenſionis autem occurrerant ſollemnia XXVIII. maii, atque XXVI. ejuſdem menſis ſecundus dies Rogationis, & propterea integro menſe poſt Urbani viſionem. Idem anonymus narrationem hanc vel orationem habuit die X. novembris, quæ ſacra erat beato Probo, & qua die nondum condita humo fuerant ſacra quinque corpora ſanctorum archiepiſcoporum poſterius reperta.

XV. An ea delatio tribuenda ſit Petro, vel Honeſto archiepiſcopis Ravennatibus?

Quod autem ſcribit anonymus Ravennas canonicus translatum a Petro archiepiſcopo corpus beati Probi, & collocatum in baſilica Urſiana, id intelligendum eſt de translatione & collocatione minus ſollemni; nam ſollemnior præſtita fuit poſt Petri obitum ab Honeſto ipſius ſucceſſore, qui hanc ſibi tribuit in charta tabularii archiepiſcopalis Ravennæ anni 974. in qua ipſe Honeſtus conceptis verbis *ſancto ac venerabili altari beati Probi confeſſoris Chriſti infra eccleſiam ſanctæ noſtre Ravennatis eccleſie, ubi ſacrum ejus corpus a nobis collocatum eſt ſub dominio & poteſtate ambarum ſcholarum, ſcilicet cantorum & lectorum, curtem integram* concedit &c. Idipſum confirmat Rubeus, qui poſtquam a Petro factam recenſet translationem corporum ſanctorum archiepiſcoporum Ravennatum in ædem Urſianam, hæc de Honeſto habet: [a] „ Honeſtus archiepiſcopus ſacris re„ bus intentus divi Probi cadaver in Urſiana æde ſub teſtudine honeſtiſ„ ſime

a Lib. V. p. 266.

„ ſime propriis manibus collocavit, aramque ejus nomini, quæ nunc non „ exitat, conſecravit ac dedicavit, addixitque illi, ut ipſius Honeſti ver„ bis utar, ſub dominio &c. “ Tum refert partem chartæ donationis ipſius. Nos, in complementum ſuperenarratæ hiſtoriæ, eamdem chartam, quia nullibi integra vulgata fuit, in Appendice totam referimus, ſcriptam *anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſecundo; ſitque imperante domno Ottone a Deo coronato pacifico magno in Italia anno ſeptimo .... menſis februarii indictione ſecunda Ravenne*; ipſe eſt Benedictus VI. qui proinde menſe februario anni 974. nondum a Bonifacio apoſtolicæ ſedis invaſore in carcerem fuerat conjectus.

Ann. Chr. 965. Romualdi 58.

Hoc eodem anno 965. *anno* ſcilicet *Deo propitio pontificatus domni Leoni ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſecundo, ſitque imperante domno Ottone magno imperatore in Italia anno quarto die vigeſimo ſeptimo menſis madii indictione octava Ravenne*, Petrus filius quondam Pauli ducis de Traverſaria vineam poſitam in fundn Vedaciano territorio Livienſi *plebe ſancte Marie, que vocatur in Aqueductu*, quæque in ſanctam Ravennatem eccleſiam obvenerat per commutationis paginam a Dominico presbytero & abbate regulæ monaſterii ſancti Apollinaris ſiti foris murum dudum civitatis Claſſis, recipit in emphyteuſim a domino ſancto & meritis beatiſſimo, atque apoſtolico patre patrum domno Petro ſanctæ catholicæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo. Inter eos, qui ſubſcribunt, præter Petrum filium Pauli ducis de Traverſaria, nota digni ſunt *Dominicus conſul*, *Johannes conſul pater civitatis*, & alter *Johannes filius Johannis patris civitatis ex genere ducis*, & *Andreas magiſter militum*. Integram tamen chartam autographam ex tabulario Bonifacii marchionis Rangonii a nobis exſcriptam in gratiam lectorum nunc primum publici juris facimus in Appendice; ex qua in cognitionem venimus, Leonem ejus nominis VIII. antea protoſcriniarium, laicum, ſed nihilominus electum Romanum pontificem a concilio Romano initio menſis novembris anni 963. vivente adhuc Johanne XII. ſubinde die 26. februarii anni 964. a patribus alterius concilii Romani e ſede dejectum, declaratumque illegitimum throni pontificii occupatorem, & poſtremo 23. die junii ejuſdem anni, ſpoliato pontificalibus ornamentis ab Ottone I. imperatore Benedicto V. a Romanis in Leonis locum electo, ab eodem imperatore in cathedram Romanam reſtitutum, ſuperſtitem fuiſſe ſaltem uſque ad menſem majum anni 965. & Ottonis potentia recognitum fuiſſe univerſalis eccleſiæ pontificem, licet tunc viveret Hamburgi verus pontifex Benedictus V. qui tamen & ipſe obiit hoc eodem anno.

XVI. Libellus factus de re olim juris S. Apollinaris Petro de Traverſaria.

Romualdum per quadraginta & octo annos Venetas non incoluiſſe ſemper paludes vel ſilvas ab ea urbe parum diſſitas, auctorum & traditionis teſtimonio oſtendimus ad annos 960. & 961. oſtendemus & aliis argumentis in aliquo ex poſterioribus annis. Hinc, licet Damianus incluſionem Romualdi in palude Comaclenſi narret, poſtquam retulit præceptum ipſi factum in monte Catria a beato Apollinare Ravennam ad ſuum monaſterium redeundi, quod præceptum ad annum 991. ſpectare videtur, cum tamen ſanctus doctor non utatur dictione *eo tempore*, *poſt id temporis*, ſed vagam uſurpet *quodam tempore*, hinc facultatem nobis facit aſſignandi ad alia tempora moram venerabilis viri in eadem ſolitune Comaclenſi, neque eam ſtatuendi poſt annum 991. ut ceteroquin Damianicus narrationis ordo poſtulare videretur. Si enim anno 983. in palude

Ann. Chr. 966. Romualdi 59.

XVII. Romualdus ſe includit in Ortigario.

Claſſis

Ann. Chr. 966. Romualdi 59.

Claſſis, in loco, qui Pons-petri dicitur, ubi & cellulam ſibi ædificavit, brevi tempore, ut dicemus, commoratus eſt, ne imbecillitatis occaſione, modicum quid abſtinentiæ ſuæ rigoris relaxaret, veri non apparet ſimile, quod poſt octennium, & annorum gravedine magis infirmatus, iterum ſe incluſerit anno 991. in loco cœnolo; tantumque tunc temporis ibidem immoratus fuerit, ut tumore concepto, pilis e cute decidentibus, ſpeciem quodammodo amiſiſſe videretur, & non quidem ob metum ægritudinum corporis, non ob horrorem nauſeamque fœtoris, ſed ne abſtinentiam præcipuam ſuam virtutem remittere cogeretur, ob cujus majus deſiderium paludem Claſſenſem anno 983. deſeruerat. Quare Comaclenſem incolatum malumus, poſt Collinam noſtrum, a quo obſervationem hanc mutuati ſumus, retrahere ad aliquem indeterminatum annum, antequam in Gallias proficiſceretur. Locus hujus paludis appellabatur Origarium: *Incluſus eſt etiam*, ait Damianus, [a] *quodam tempore vir venerabilis in palude Comaclenſi, quæ dicitur Origarium, unde poſtmodum præ nimio paluſtris cœni fœtore, & corrupto aere ita totus tumefactus, & depilatus exiit, ut nequaquam eadem, quæ incluſa fuerat ſpecies, videretur, nam & caro ejus tota eatenus erat viridis, ut vix ſtellioni diſcolor appareret*. Multos ibi delituiſſe annos Romualdum aſſerit [b] Johannes-franciſcus Ferro Comaclenſis, locumque deſignat prope alveos & canales quoſdam portus Primarii & Capraſiæ, vulgo *i Lungari della Serilla*; additque „ longo tempore roſas ibi „ floruiſſe a ſancto viro plantatas contra ſoli indolem, quarum tamen, „ tempore ſuo, majorum incuria, germen perierat, nihilominus locum „ adhuc ſervare vetus nomen *barro delle roſe*. “ Similia enarrat Angelottus in relatione Comaclenſi apud Grandium in vita mſ. ſancti Romualdi & apud Collinam; ait enim, „ prope eccleſiam ſancti Longini „ inſulam quamdam reperiri roſarum plenam, unde & roſarum locus appel- „ latur, eaſque a tempore, quo ibi Romualdus habitavit, florere cœpiſſe, „ uti communis fert incolarum traditio; cum viceverſa adjacentes inſulæ „ nullo prorſus germine fœcundæ ſint, quod ipſa loci conditio poſtulat, „ nam ſalſis ab undis frequenter invaduntur æſtuaria illa, unde mirum „ eſt in Origario quidem roſas ſervari, in proximis inſulis vero nec „ herbæ filum adoleſcere poſſe. “ Illud etiam narrat primus auctor Ferrus, „ in maceriis ejus loci petras & marmora reperiri, recenſque eductam parvam columnam, quæ indicant vel oratorium, vel cellam ini- „ bi ædificatam undecimo ſeculo, (melius decimo) quo in iis partibus „ florebat Romualdus. Miratur tamen cives Comaclenſes antiquos ad mo- „ numentum tam glorioſum conſervandum manſionis Romualdi apud ipſos „ ulla pietate & devotione ſtimulatos non erexiſſe eccleſiam vel orato- „ rium, ſed per ſupinam negligentiam in oblivionem poſuiſſe roſarum pro- „ digium; id quod erit, proſequitur ipſe, vituperationis nota per omnia „ futura ſecula dignum. “

[a] *Vit. S. Rom. cap. XX.*

[b] *Hiſtor. di Comacchio Lib. I. cap. VI. pag.* 65.

XVIII. Ubinam Origarium?

Ceterum nos potius miramur Comaclenſes auctores nullam Origarii mentionem feciſſe in ſuis hiſtoriis, atque proinde ignoraſſe nomen, cum tamen hoc ſeculo inſigne ibi extaret monaſterium in honorem *ſuperexaltate ſemperque virginis Dei genitricis Marie, quod vocatur in Auregario*. Rem gratam facturos arbitramur, ſi chartam ex tabulario archiepiſcopali Ravennæ in medium proferamus, qua ante decennium, *anno* nempe *Deo propitio pontificatus domn. Agapiti ſummi pontificis, & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ....cimo* (intellige *decimo*) *regnante vero dominis Berengarius & Adelberto ejus filio ambobus piiſſimis regibus anno ſexto die duodecimo menſis auguſti .... decima* (ſupple

ple *indictione quarta* decima, quæ ponitur in fine libelli) *Comiaclo*; quæ notæ reſpondent anno *956. domnus Marinus per domini miſericordiam venerabilis presbyter & monachus atque abbas* ejus loci bona aliqua ipſius monaſterii in emphyteuſim tradit Ingicæ filiæ Leonis; præſertim cum a vero non abludat Romualdum, qui ita vitam eremiticam inſtituere ſibi propoſuerat, ut eam a cœnobitica non diſſociaret, ſolitudinem data opera ſibi elegiſſe in paludibus, quæ ad ipſum monaſterium pertinerent, ad hoc ut facili negotio cum abbate & monachis ejuſdem cœnobii poſſet communionis beneficio potiri. Chartam & quidem autographam more noſtro ad Appendicem remittimus, qua etiam confirmatur Papebrochii, Pagii & Muratorii ſententia Agapitum menſes aliquos attigiſſe hujus anni *956.* cum menſe auguſto adhuc in vivis eſſet; hæc tamen hypotheſis non cohæret cum aliis chartis Johannis XII. ſucceſſoris ejus, quas attulimus ad annum *961.* quare error aliquis cubat, forte in menſe, in charta Ravennate. ANN. CHR. *966.* ROMUALDI 59.

BONONIUS in patrio ſancti Stephani cœnobio hoc anno monaſticum amplectitur inſtitutum juxta fundatas Collinæ noſtri deductiones. Nos cum ceteris, quæ ad Bononium pertinent, ad annum *976.* de ea re agemus. XIX. Bononius fit monachus.

PRIMA hoc anno in chartarum noſtrarum collectione occurrit mentio monaſterii ſancti Severi confeſſoris in Claſſe. Ejus originem, variaſque ſubinde vices plene exponemus ad annum 982. quo Sergius, Romualdi noſtri pater, monachus in eo vivebat; illud tantum hoc loco narrandum ſuſcipimus, quod cum ipſum cœnobium in maximam deveniſſet ſpiritualium rerum & temporalium deſolationem, adeout poſſeſſiones eccleſiæ perfracte invaderentur a laicis, abbates & rectores ipſius eiſdem omnia bona alienarent, vel in emphyteuſim traderent, eccleſiæ tecta dilaberentur, parietes minitarentur ruinam, ædes ſacræ, & altaria ac baſilicæ ornamenta a pluviis & a ventis miſerandum in modum devaſtarentur, atque ob extremam rerum omnium penuriam monachi ad regulæ obſervantiam adſtringi nequirent, Otto I. imperator hoc anno reſidens in ſupradicto monaſterio una cum Radaldo Aquilejenſi patriarcha, cum Petro Ravennate archiepiſcopo, Dieterico Metenſi & Landuardo Mindenſi epiſcopis tractantibus de ſtatu eccleſiæ, audiens monachorum ſancti Severi querimonias, ut eorum indigentiis conſuleret dono eis & eorum eccleſiæ dedit *inſulam* ſuam *domnicatam exinc uſque ad mare, a flumine ſcilicet Padareno ad Candiani portum uſque* cum jure paſcendi & piſcandi. Exſcripſimus ex tabulario noſtro ſancti Apollinaris Claſſis, cui unitum eſt illud ſancti Severi, diploma, in quo ſigilli ex cera viridi fragmenta aliquot conſpiciuntur ad hanc diem, & in Appendice integrum edimus. In diplomate Johannis XIII. hujus anni menſe aprili dato ex Ravennatenſi concilio, quo deponit Heroldum archiepiſcopum Salisburgenſem, Fridericum vero ejus loco archiepiſcopum creat, Radaldus Aquilejenſis patriarcha appellatur Rodoaldus, & Landuardus Mindenſis epiſcopus Lamwardus; deſideratur autem inter epiſcopos Dietericus Metenſis. Datum eſt præceptum Ottonis pro cœnobio ſancti Severi VII. *kalendas decembris anno Dominice incarnationis* DCCCC. LXVII. *imperii vero domni Ottonis piiſſimi ceſaris* VI. *indictione* XI. (incœpta ſcilicet menſe ſeptembri) *Actum in prefato monaſterio*. Ex quibus chronologicis notis intelligimus Ottonem bis hoc anno conſtitiſſe Ravennæ, tempore nimirum paſchatis menſe aprili, & menſe novembri. *Anno dominicæ incarnationis* DCCCC. LXVII. *Otto* ANN. CHR. *967.* ROMUALDI 60. XX. Otto I. imp. donat monaſterio S. Severi in Claſſe inſulam domnicatam.

ANN. CHR. 967. ROMUALDI 60.

imperator, ait continuator Reginonis in chronico, *natalem Domini celebravit*, intellige Romæ .... *inde progrediens per Spoletum Ravennam adiit, ibique paſcha celebrans cum domino Johanne papa plurimos ex Italia & Romania epiſcopos coadunavit, & habita ſynodo multa ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ adinvenit*. Concilium hocce habitum fuit in ipſa baſilica ſancti Severi, ut habetur in charta inſtitutionis archiepiſcopatus Magdeburgenſis factæ in ipſo [a] concilio apud Labbeum. *Habita eſt ſynodus Ravennæ in ſuburbio in eccleſia beati confeſſoris epiſcopi Severi reſidentibus domno Johanne ſummo univerſali pontifice, & pluribus Italiæ, Germaniæ & Galliæ præſulibus, & de ſtatu eccleſiæ tractantibus, adſtante etiam innumerabili clero & populo*. Iiſdem diebus dedit Otto ibidem diploma Donnino abbati monaſterii ſancti Benedicti ſiti ad Leones: X. *kalendas madias indictione* X. *actum in loco, qui dicitur ſancto Severo, ubi dominus Otto imperator præerat*, apud Bacchinium in appendice documentorum ad [b] hiſtoriam monaſterii ſancti Benedicti Padolironis. Ex eodem Reginonis continuatore, & ex Annaliſta Saxone habemus Ottonem inde in partes Thuſciæ & Lucaniæ ſeceſſiſſe. Menſe junio die duodecima erat prope Volaterras.

a *T. XI. Concil. col.* 911.

b *Pag.* 12.

Verum cum ex ſuperius allato diplomate ad ſavorem cœnobii ſancti Severi, in eodem monaſterio conſtiterit die vigeſima-quinta novembris, dicendum Ottonem ſecunda vice hoc anno ante eam diem Ravennam rediiſſe, & concilium inſuper inchoatum menſe aprili in baſilica ſancti Severi, continuatum fuiſſe uſque ad menſem novembris, minore fortaſſe epiſcoporum numero, ſed ad eum finem ibidem ulterius commorantium pro habendis tractatibus *de ſtatu eccleſiæ*, ut loquitur diploma noſtrum.

XXI. Variæ manſiones Ottonis hoc anno.

NONO kalendas januarii vergentis ejuſdem anni Romam pervenit Otto imperator cum Ottone filio, teſte Annaliſta Saxone, [c] vel in Campaniam juxta Capuam ſeceſſit aſſertione Ditmari. [d] Illud tamen obiter animadvertimus ſeptima die decembris hujus anni Ottonem fuiſſe Hoſtiæ. Id colligimus ex altero ipſius imperatoris præcepto, quod aſſervatur autographum in tabulario Camaldulenſi Fontis-boni, quo *Gaufredi fidelis ſui filii quondam Ildebrandi ad petitionem Adallieid* ſuæ *dilecte conjugis imperatricis auguſte* bona poſita in pluribus curtibus comitatuum Arretini & Cluſini confirmat. *Datum* VII. *idus decembris anno Dominice incarnationis* DCCCC. LXVII. *imperii vero domni Ottonis piiſſimi ceſaris* VI. *indictione* IX. *Actum Hoſtia in Dei nomine feliciter*. An heic ſermo ſit de urbe Hoſtienſi, ubi in mare exonerat aquas Tiberis, vel potius de Hoſtilia prope Mantuam, per quam, Annaliſtæ Saxonis teſtimonio, uterque Otto tranſiit poſt celebrationem feſti omnium Sanctorum in urbe Verona, ceteris examinandum relinquimus. Nos vero, quoniam præceptum iſtud multa bona enumerat, quæ devenerunt ſubinde in poſſeſſionem eremi Camaldulenſis, & alia ex parte, quia anecdotum eſt, in Appendice publicamus.

c *Apud Eccardum*.

d *Chron. lib.* 2.

ANN. CHR. 969. ROMUALDI 62.

XXII. De abbatia S. Savini prope Piſas.

EXTABAT per hæc tempora ad Arnum fluvium tribus milliaribus ab urbe Piſarum poſita inſignis ſancti Savini abbatia, quæ poſt ſeſquiſeculum diſciplinam eremi Camaldulenſis recepit eo tempore, quo, ut ait Paſchalis II. *congregationes diverſæ in unam congregationem* (Camaldulenſem) *Dei gratia* convenerunt, *& loca plurima diſciplinam unam, ordinem unum* continebant. Hanc & Oddonem ejus abbatem præſenti anno Otto I. imperator decoravit diplomate, quod videre nobis non licuit, aſſervatum [e] Mabillonii teſtimonio in celeberrimi Cluniacenſis cœnobii archivo

e *Secul. V. pag.* 747. *& Annal. T. III. pag.* 320.

Ann. Chr. 969. Romualdi 62.

chivo, in quo hæc leguntur. *Recipimus Oddonem abbatem ſub noſtri tuitione mundiburdii cum abbatia ſancti Sabini in loco, qui dicitur Tuſcana. Datum* VIII. *idus julii anno incarnationis Dominice* DCCCC.LXVIIII. *Ottonis* VIII. *indictione* XII. *Actum in Pliſta.* „ Quis ſit Oddo iſte abbas, quod„ ve ejus monaſterium non capio, ait Mabillonius in Actis Sanctorum; „ fortaſſe id in Italia ſitum erat: “ & in Annalibus haud ſcit, an Ottonis magni diploma de monaſterio ſancti Sabini prope Placentiam intelligendum ſit. Verum cum diploma datum fuerit abbatiæ ſancti Sabini poſitæ *in loco, qui dicitur Tuſcana*, melioribus conjecturis nos ipſum referimus ad monaſterium illud, quod in territorio Piſano, loco dicto *Ceraſiolo*, tempore Caroli magni fundavere vel dotavere Gumbertus abbas, & Ildibertus ac Gumbardus clerici fratres ejus germani, filii bonæ memoriæ Auricauli anno 780. ut ex charta liquet apographa, ſed vetuſtiſſima, quam ex tabulario Fontis-boni a nobis deſumptam ad Appendicem amandamus. Ex hac igitur charta in notitiam venimus *regnante domno karolo rege anno regni ejus in gente Langobardorum ſexto die ante kalendas majas indictione tertia* prædictos Gumbertum, Ildibertum & Gumbardum, qui pro amore Dei ſeculum reliquerant *de ante hos annos*, & *devota mente, tonſo capite, religioſa vita* deſerviebant Domino, *venerandam eccleſiam in honorem Dei, & beatiſſimi ſancti Savini habitando monaſterio* fundaſſe, & *per hanc chartulam* confirmaſſe, *qualiter a modo preſentibus & futuris temporibus omnibus diebus ſemper ſit fundatum monaſterium de abbate & congregatione monachorum in obſervatione ſanctam regulam ſemper hic deſerviendo*. Tum enumerant ſupradicti donatores domus, curtes & eccleſias, quas in dotem ſancti loci offerunt, ac inter eas recenſent ſequentes: *eccleſiam ſancte Marie & ſancti Petri puellarum, & ſancte Eufraxie capella, curte ſancti Torpis* (hoc eſt ſancti Torpetis martyris Piſani) *in Sambra, curtem & eccleſiam ſancti Michaelis de Calci, eccleſiam ſancte Marie in Puzzale, eccleſiam ſancti Quirici in Cultano, eccleſiam ſancti Juſti in Patriniana, eccleſiam ſancti Martini de Wlniano, eccleſiam ſancti Pancratii, que eſt in Maſſa, eccleſiam ſancte Marie in Strada, eccleſiam ſancti Juſti ad Campora, eccleſiam ſancti Gregorii prope monte Magno, eccleſiam ſancti Anaſtaſii, que eſt in Creti prope plebem, eccleſiam ſancti Michaelis in Impore, eccleſiam ſancti Quirici in Muſſignano, eccleſiam ſancti Sentii cum curte in loco, qui dicitur Cerreto, curtem ad Pontorme* &c. *curtem ad Canneto, que eſt prope ſancto Geneſio, curtem ad Porcari* &c. *eccleſiam ſanctorum Johannis & Pauli in Vada* &c. *eccleſiam ſancti Michaelis in loco, qui dicitur in monte Noculi, curtem in monte Vaſo* &c. *eccleſiam ſancte Marie in loco, qui dicitur colle Grimperti, curtes in Corſica* &c. *In ea vero ratione, ut dum ego Gumbertus abbas advixero hec monaſterio omnis congregatio iſtorum monachorum, qui preſentes & ingreſſi fuerint ſubjectis in obſervatione ſancta regula ego indignus gubernare & regere debeam mihi Domino auxiliante poteſtate confirmo. Ideo & nos Ildibertut, Gumbrando abjiciendo ſeculi tenebras de poteſtate noſtra eximus tibi domno Gumberti abbati noſtro nos & ipſo monaſterio & omnis ſupradicta res ad ipſum monaſterium pertinentes in tua tradimus poteſtate* &c. Poſt ſuum autem obitum vult Gumbertus, ut copiam habeant monachi eligendi ſibi abbatem, *qui ſimiliter ſecundum Deum & ſanctam regulam ſancti Benedicti eorum fiat abbatem* &c. *Et ſi de ipſa electione inter eos intentio exorta fuerit, tunc debeant petere ſibi ad conſilium abbatem monaſterii Domini & ſancti Salvatorit de Pontiano* (aliud exemplar habet *de Datiano*) *& abbatem de monaſterio ſancti Petri de Monte*

ANN. CHR. 969. ROMUALDI 62.

Viride, qui *habeant Deo retributore propter intentionem inter eos tollendo, quam ipſi providerint de ipſis monachis plus eſſe ſecundum Deum, ipſe fiat eorum abbatem*. Inſuper Gumbertus & fratres *pro legis Falcidie* volunt, *ut Adneago abbas germano noſtro, & Alperga ſorore noſtra habeant caſa una maſſaritia in Corſica in villa Germana* &c. *Actum in Ceraſiolo in curte ipſius monaſterii indictione ſupradicta. Ego Martio notario hanc chartam ſcripſi poſt tradita in ipſo altario.*

XXIII. Obiter de monaſterio S. Petri Palatioli in Monte-viridi.

MONASTERIUM ſancti Petri de Monte Viride, cujus abbatis conſilio terminari contentiones, ſi quæ forent, circa electionem abbatis ſancti Savini vult Gumbertus, notius monaſterium eſt; Palatiolenſe ſcilicet illud, quod anno 754. non 748. ut putavit [a] Mabillonius, condidit Walfredus vir non minus pietate, quam genere illuſtris ex Thuſcia oriundus, qui cum in caſto ac legitimo conjugio quinque filios procreaſſet, cum conjuge æque religioſa de ſeculo relinquendo tractans ſexaginta ab urbe Luca paſſuum millibus ſecus Viridem montem, locum a Deo epiſcopo per viſum deſignatum in monaſterium convertit in honorem ſancti Petri. Diſtabat hic locus a Thyrreno mari millibus paſſuum non amplius duodecim, ab urbe & portu Populonienſe milliaribus fere triginta; monaſterium in arduo poſitum nonniſi per arctam & anguſtam viam adiri poterat. Sed quodnam vel ubinam gentium ſitum erat monaſterium Domini & ſancti Salvatoris de Pontiano, cujus etiam abbatis conſilium, ſi lites forent de ſucceſſore, decrevit Gumbertus monachos ſancti Savini petere debere? Mabillonius eodem Annalium loco ex Andrea ſcriptore vitæ Walfredi, a Walfredo, Forti & Gundualdo ſociis atque extructoribus cœnobii ſancti Petri in monte Viridi ædificatum fuiſſe aſſerit alterum monaſterium Salvatoris, & beatæ Mariæ in loco dicto Pytiliano, duobus a mari paſſuum millibus, ad radicem montis ſecus fluvium Verziliam, Cluverio Veſiliam, haud longe ab arce Motronis ditionis Lucenſis, octuaginta quinque paſſuum millibus a Palatiolo diſparatum. Verum hoc conditum fuerat pro ſequiori ſexu, quod nimirum conjugibus ſuis pari devotionis ardore ſuccenſis incolendum tradiderunt. Conſulentibus nobis chartam ædificationis monaſterii ſancti Petri de monte Viridi occurrit cœnobium iſtud ſub titulo ſancti Salvatoris in loco Pontiano, quod per ea tempora extabat, cujuſque abbatis providentia Walfredus corrigi ſtatuit errores, vitiave reperta in eodem monaſterio ſancti Petri. *Si aliquo error*, ait ipſe, *per ordinationem abbatis ortus fuerit, aut pravum aliquod vitium repertum inter fratribus, quod ipſi inter ſe ad rectitudinem aut regule inſtituta corrigere neglexerit, tunc accedant in ipſo monaſterio ſancti patres quoepiſcopi, ideſt ſedis ecclеſie ſancte Piſane, & ſedis ſancte Marie Volaternenſis, & ſedis ſancte ecclеſie Popolonienſis, ceu &* ABBAS MONASTERII DOMINI SALVATORIS LOCUM PONTIANUM, *item & abbas monaſterii ſancti Fridiani, ubi & ejus corpus quieſcit humatum civitatis Lucenſe. Et iis quinque ſanctiſſimi & venerabiles viri in omnibus habeant licentiam malum aut pravum vitium, quod ortus fuerit inſtigante diabolo, ad Domini revocare præcepta* &c. Et ad calcem ejuſdem chartæ, *volo*, inquit, *ego, qui ſupra Walfredus, ut caballos boves & vaccas monaſterii Domini Salvatori, quem nos edificavimus ſuper campo Piſanica Hlunierni ſemper gubernare debeas ſupra conſcripti monaſterii ſancti Petri cum ſuas ſimiles peculias in erba & ..... enutrire*. Tres vero chartas hujuſce donationis confecit Walfredus, primam ſervandam *in monaſterio ſancti Petri*, ſecundam *in domo ſancte Piſane ecclеſie, ubi domnus Andreas epiſcopus eſſe videtur*, tertiam *in monaſterio Domini noſtri Salvatoris, ubi abbas Guidiſ-*

bertco

a *Annal.* T. II. *pag.* 141.

berteo ad iſte eſſe videtur. Si monaſterium ſancti Salvatoris, loco Pontiano, idem eſt ac monaſterium ſancti Salvatoris inferius nominatum, ut plura ſuadent, intelligimus ex hac Walfredi fundationis charta etiam cœnobium ſancti Salvatoris de Pontiano ab illo conſtructum fuiſſe; vel ſi monaſterium ſancti Salvatoris loco Pontiano, diverſum certe ab illo ſancti Salvatoris pro ſacris mulieribus condito, diverſum quoque ſit ab altero ſancti Salvatoris ad calcem memorato, intelligimus ſaltem poſtremum originem ſuam debere Walfredo. Chartam erectionis monaſterii Palatiolenſis ſancti Petri ex apographo Celſi Cittadinii, qui autographum invenerat in civitate Maſſæ, edidit [a] Muratorius a Philippo Bonarota ſibi communicatam, ſed mutilam pluribus in locis. Nos operæ pretium facturos exiſtimamus, ſi eam ex tomo V. [b] manuſcriptorum inſtrumentorum domini Huberti Benvoglientii patricii Senenſis, olim a Grandio noſtro tranſcripta, lectorum oculis poſt [c] Soldanium, qui idem præſtitit, ſubjiciamus in Appendice ad illuſtrationem monaſterii ſancti Salvatoris de Pontiano, quod, ut conſtat, fundatum fuerat etiam ante conſtructionem monaſterii Palatiolenſis. Prope Lucam monaſterium erat ſanctorum Philippi & Jacobi *in Pontiano*. Monaſteria ſancti Petri, ſancti Salvatoris & ſancti Savini videntur præter regulam ſancti patris Benedicti eadem ſervaſſe ſtatuta, iiſdemque uſibus & inſtitutis fuiſſe communita. Si cœnobium ſancti Petri a Walfredo conditum fuit anno 754. indictione VII. anno VI. Aiſtulfi regis Langobardorum (IV. habet Andreas ejuſdem loci abbas tertius, ſcriptor vitæ Walfredi) Sturmius abbas Fuldenſis luſtrando anno 748. Thuſciæ monaſteria (quod habet Eigil abbas in libro de ejus vita) Palatiolenſe adire non potuit, ut obſervat Mabillonius, multoque minus illud ſancti Savini poſt triginta & duos annos fundatum; an vero viſitare potuerit illud ſancti Salvatoris *in campo Piſanica* ante aliud ſancti Petri conſtructum, non liquet; potuit enim, ſi Walfredus ante adventum Sturmii in Italiam monaſterium hoc ædificavit.

ANN. CHR. 969. ROMUALDI 61.

[a] *Antiq. medii ævi T. V. col.* 1007.

[b] *Pag.* 31. *& ſeq.*

[c] *Hiſtor. monaſt. Paſſinianen. pag.* 18.

Atque hæc occaſione abbatiæ ſancti Savini, de qua ſeculo XII. & ſequentibus plura dicemus. In commendam abiit nobile hoc cœnobium, poſtquam diutiſſime in congregatione Camaldulenſi permanſit: poſtremo religioni equeſtri divi Stephani ceſſit ſub Coſmo I. magno Etruriæ duce.

IN TRANSUMPTO membranæ ſervatæ in archivo archiepiſcopali Ravennæ, in qua continetur definitio facta anno 970. ut emphyteutæ ſanctæ Ravennatis eccleſiæ tam ſervi, quam liberi reſidentes in Ferraria non debeant ire ad placitum, niſi ad archiepiſcopum Ravennatis eccleſiæ, tranſcripto per Reverendiſſimum domnum Petrum-paulum Ginnanium de Ravenna abbatem Caſinenſem, doctiſſimum rerum eccleſiaſticarum, patriæ præſertim ſuæ, inveſtigatorem, multiſque nominibus de nobis, & de hac noſtra hiſtoria meritum; quod etiam tranſumptum integre publicatum reperimus ab Amadeſio in [d] appendice documentorum ad ſuam diſſertationem de Juriſdictione Ravennatum archiepiſcoporum in civitate & diœceſi Ferrarienſi, cujuſque compendium tantum attulit olim [e] Rubeus, recenſentur inter ceteros nobili placito aſſiſtentes, *Romualdus .... germanis ducibus*, *Romualdo ......* & inferius expreſſis verbis *Romualdus dux*, *Adelbertus & Sergius germani*, *ſeu Romualdo filius ſupradicti Sergius dux*. Sub Romualdi hujus poſtremo loco nominati, Sergii nempe ducis filii, ſi ſuperis placet, Romualdum noſtrum, expreſſum confidentiſſime aſſerunt aliqui apud eumdem Amadeſium [f], quos ipſe conſutat, atque ex eo documen-

ANN. CHR. 970. ROMUALDI 63.

XXIV. An Romualdus anno 970. adhuc eſſet in ſeculo?

[d] *Pag.* 49.

[e] *Lib. V. p.* 262.

[f] *T. XLIV. Opuſc. Filol. pag.* 462.

ANN. CHR. 970. ROMUALDI 63.

cumento clare deduci autumant, Romualdum conſecutione neceſſaria hucuſque in ſeculo vixiſſe, & nonniſi poſt hunc annum monachum induiſſe in cœnobio Claſſenſi, patrocinium præbente Honeſto archiepiſcopo, qui anno tantum ſequenti per ceſſionem Petri Ravennatem eccleſiam gubernandam ſuſcepit, & fere poſt quadriennium, Petro obeunte, ſolus eam uſque ad annum 983. rexit.

XXV. Plures Romualdi his temporibus in urbe Ravenna.

VERUM ſi ad mentem revocentur ea, quæ alibi diximus de Romualdi ætate, & ſi conferantur cum iis fortioribus argumentis, quæ ad annum 1027. allaturi ſumus, ipſa luce meridiana clarius compertum erit Romualdum in placito hujus anni reſidentem diſtinguendum omnino eſſe a Romualdo, monacho inde, & eremita ſanctiſſimo. Sano conſilio minime agere ſe manifeſtant, qui patiuntur ſe eodem Romualdi nomine decipi, cum ceteræ circumſtantiæ nomen a nomine diſcernant; alioquin quoties in Ravennate hiſtoria Romualdi nomen occurrit, poſſet alius aſſerere, indigitari ibi Romualdum noſtrum. Quinque vel ſex alios Romualdi nomen hoc ſeculo gerentes reperiit in chartis Ravennatibus idem [a] Amadeſius; primum ſub finem ſeculi IX. [b] *anno ſecundo Formoſi, & tertio Widonis imperatoris*; is eſt *Romualdus* Sergii ducis filius, qui una cum Anaſtaſio filio Conſtantini conſulis teſtis ſubſcripſit tabulis, quibus Ravennæ Lucia ancilla Dei, jam Pauli conſulis filia donavit Ingeradæ illuſtriſſimæ comitiſſæ fundos de Inciſio & Biotargolo [c] ait Rubeus. Secundum nominatum ſcribit Amadeſius anno 927. [d] & temporibus quidem Honeſti I. archiepiſcopi; erat is *Romualdus* dux, pater Henrici viri Ermengardæ Erminzæ nobilis feminæ. Tertius anno 955. [e] ſubſcriptus reperitur *Romualdus* dux una cum Honeſto ſubdiacono filio quondam Johannis, qui vocatur Johannes dux, & cum Johanne duce quondam Sergii ducis, & cum Sergio nobili viro filio Johannis ducis, & cum Natale duce quondam Johannis ducis, & cum Petro filio quondam Pauli ducis, & demum cum Eleutherio filio quondam Honeſti ducis. Quartum indicat Amadeſius anno 964. [f] qui appellatur *Romualdus* dux. Quintum & ſextum denique anno 968. [g] *Romualdum* ſcilicet ducem, qui cum Adelberto & Sergio fratribus, cum altero *Romualdo* filio dicti Sergii ducis, & cum Petro ſubdiacono, & filio quondam Johannis ducis ſubſcribit. Nos alium *Romualdum* ducem, Giſulfi patrem, in charta donationis anni 855. ad annum 907. primi in ſcenam produximus ex archivo marchionis Rangonii. Alium *Romualdum* ducem patrem Henrici ad annum 965. & ad eumdem annum *Romualdum* patrem Martini, qui terras & mobilia propter nuptias donat Laurentiæ ſponſæ ſuæ reperimus in chartario Pompoſiano, ubi etiam capſula E. [h] nominatur filius *Romualdi* Mercurius, cui Paulus abbas ſanctorum Johannis & Barbatiani filius Pauli ducis de Traverſaria, terram concedit in emphyteuſim anno 983. præter *Romualdum* [i] levitam & abbatem ad annum 958. *Romualdum* [k] diaconum ad annum 974. & *Romualdum* [l] abbatem ſanctorum Mercurialis & Gratii ad annum 979. (qui forte unus idemque *Romualdus* ſunt) nominatos in chartis tabularii archiepiſcopalis Ravennæ. Et quoad *Sergios* præter laudatos ibidem invenitur ad annum [m] 964. Adelbertus dux filius *Sergii*. Sed quid, quod alius *Romoaldus* & quidem filius Sergii, & Henricus filius [n] *Romualdi* ducis præſentes fuere anno 973. conventui Mutinenſi, in loco ubi dicitur Marcialia? Si Romualdus anno 970. indicatus noſter monachus eſt, quis vetat credere Romualdum quoque anno 973. ſubſcribentem eumdem eſſe? Statuamus igitur Romualdum poſt annum 973. monaſticum ſchema induiſſe in cœnobio Claſſenſi, & præter propter circa annum 974. vel 975. vel

977. ad

a *Ibid. pag.* 463.
b *Capſ. F. n.* 2324. *Arch. archiep.*
c *Rubeus Lib. V. p.* 248.
d *Capſ. F. n.* 2082.
e *Capſ. B. n.* 489.
f *Capſ. E. n.* 1852.
g *Capſ. L. n.* 4480.
h *H.* 1.
i *G.* 2398.
k *F.* 2376.
l *B.* 374.
m *L.* 4548.
n *Rubeus Lib. V. p.* 264.

977. ad hos enim annos ejus converſionem narrant [a] Rubeus & Bollandus, & quidem vicennem, ut ex Damiano liquet, nulluſque in dubium unquam revocavit. Statuamus pariter triennium in monaſterio Claſſenſi, eodem teſte, tranſegiſſe, antequam vitam eremiticam ſub Marino profiteretur; profecto ejus appulſus Venetias ante annum 978. determinari nequiret. Qua ratione autem in mentem noſtram inducamus, ut eo ipſo anno vigeſimum-tertium ætatis vix aſſecutus, nullam ſolitariæ vitæ diſciplinam expertus, cujus tamen periculum aliquo tempore feciſſe colligitur ex eodem Damiano, homo inſuper idiota, quique ſæpius a Marino vapulabat, una cum Petro Urſeolo duce & nobiliſſimis Venetis viris, derelictis eremis in ea regione vix enatis, in Gallias ſeceſſerit, immo adhibitus fuerit in conſilium a ſapientiſſimo & piiſſimo viro Petro Urſeolo? *Accerſitis*, ait Damianus, [b] *Marino & Romualdo* hoc *ſibi communi jubetur ſententia, ut ſeculum ſimul cum ipſo, quem per nefas invaſerat, ducatu relinqueret.*

ANN. CHR. 970. ROMUALDI 63.

a Lib. V. p. 266.

b Cap. v.

XXVI. Oeconomia & ordo Petri Damiani in vita S. Romualdi.

NULLUM vero debet negotium faceſſere, quod Petrus Damianus probationi vitæ eremiticæ, quam ſubiit Romualdus, ſtatim ſubnectat converſionem Petri Urſeoli per illa verba: *eodem vero tempore Petrus cognomine Urſeolus &c.* Is enim eſt, ut hoc non ſemel monere debemus, in hiſtoria ſancti Romualdi Damiani ordo, ut contempta temporum ratione, geſtorum ipſius narrationem inſtituat, vel juxta loca, quæ habitavit Romualdus, vel juxta miraculorum, virtutum, perſecutionum affinitatem & analogiam, quam habent ea, quæ eſt inde prolaturus, cum iis, quæ mox retulit. Et ne hujus Damianicæ methodi ex aliis ſancti doctoris opuſculis congeramus exempla, quibus paſſim abundant omnia ipſius ſcripta, non abs re erit heic loci de induſtria capitula ſtrictim percurrere ejus, quam præ manibus habemus, ſancti Romualdi vitæ. Prætermiſſis primis capitibus, quibus ipſius ſecularem & monaſticam vitam in Claſſenſi cœnobio deſcribit, eremiticam ſtatim ſub Marino in finibus Venetiarum capite IV. enarrat Damianus converſationem; tum capite V. omnia, quæ Romualdo Venetiis poſito contigere, in medium profert; conſilium ſcilicet datum Urſeolo, & fugam cum ipſo in Gallias. Uſque ad caput XII. varias dæmonis impugnationes, varia jejuniorum genera enumerat, quæ tum in Venetis finibus, tum in Galliis paſſus vel expertus fuit, demum ejus cetera geſta in Catalaunia ob oculos ponit. Reditum Romualdi in Italiam refert capitibus XII. & XIII. De Sergio & de Johanne Gradonico agit capitibus XIV. & XV. de illo propter quem rediit, de iſto cum quo eodem tempore rediit. Capite XVI. varia loca a Romualdo perluſtrata poſt Sergii correptionem deſcribens Damianus ait, eum habitaſſe in loco, qui Pons-Petri dicitur, inde prope eccleſiam ſancti Martini in Silva. Quæ ei tunc contigerint cum dæmonibus pugnæ narrat eodem capite, ac proſequitur capite ſequenti; occaſione harum perſecutionum ſubdit, dæmonem non contentum per ſe vexare famulum Dei, *diſcipulorum ejus animos adverſus eum in malitia incitare ſolitum, quocumque ibat*; tum capite XVII. ſpecimen harum vexationum affert, perſecutionem exponens, quam Romualdus paſſus fuit a monachis ſancti Michaelis in Balneo. Regreditur denuo Damianus capite XIX. ad numerationem locorum, quæ incoluit ſanctus pater dicens, ipſum habitaſſe nimirum non longe a Catria; capite XX. aliquando incluſum vixiſſe in Origario; capite XXI in inſula Pereo, & incendium, quod miraculoſe a ſe in eo loco propulſavit, deſcribit. Caput XXII. exorditur Damianus his verbis: *eodem vero tempore*, ut exorſus fuerat caput V. ex qua profecto ſcribendi ratione clare liquet

geſta,

Ann. Chr. 970 Romualdi 63.

geſta, quæ Damianus narrat, cum utitur formula *eodem tempore*, non eſſe referenda ad tempus geſtorum præcedentium, ſed apud Damianum idem eſſe *eodem tempore*, quod ſuo tempore, tempore quo acciderunt, aliquo tempore, ſed in eodem loco; eo enim capite refert, quæ Romualdo in Pereo habitanti contigerunt, adventum ſcilicet Ottonis III. ut eum præficeret abbatiæ Claſſenſi, qui adventus referendus eſt ad annum *996*. & formam ejus regiminis. Eadem opportunitate, qua loquitur de ſuſceptione, extemplo ſubdit dimiſſionem ejuſdem abbatiæ; tum iter Romualdi Romam verſus deſcribit capite XXIII. & quæ egerit ad Tiburtinorum favorem, quæ conſilia dederit Venerio eremitæ capite XXIV. Converſionem Tammi, pœnitentiam impoſitam Ottoni capite XXV. Iter Caſinum verſus cum Tammo, Boniſacio & ceteris Teutonicis capite XXV. & iis narratis ſtatim regreditur ad id, quod ſibi aſſumpſerat capite XXI. nimirum ad proſecutionem earum rerum, quæ Romualdo ulterius contigere in Pereo, dicens: *Cum bis igitur omnibus ſuperius nominatis ad Pereum, ubi dudum babitaverat, rediit*. Enarrat ſubinde vitam Perenſium, & potiſſimum capite XXVII. Boniſacii, cujus martyrium copioſe & graphice refert. Proſequitur capitibus XXVIII. & XXIX. deſtinationem factam eremitarum Perenſium Johannis & Benedicti ad diſſeminandum evangelium in Poloniam, & ipſorum martyrium. Tum capite XXX. alia deſcribit geſta Romualdi in Pereo; nec plura de eo loco. Capita XXXI. XXXII. & XXXIII. ea continent, quæ acta fuere a Romualdo Parentii, ubi ex Pereo ſe receperat. Capite XXXIV. narrat adventum ejus Biſurcum. Capitibus XXXV. & XXXVI. exponit Romualdi tranſitum in marchiam Camerini, ipſius prædicationem, eremi Vallecaſtrenſis & monaſterii puellarum ædificationem, ſicut capitibus XXXVII. & XXXVIII. extructionem monaſterii Urbevetani, & vitam filii Guidonis comitis ipſius loci monachi. Capite XXXIX. poſt erectionem trium aliorum monaſteriorum, deſcribit profectionem in Hungariam, reverſionem in Italiam, reditum in monaſterium Urbevetanum, & Romualdi habitationem in dictione Rainerii marchionis; data occaſione capite XL. de eodem Rainerio verba facit. Capite XLI. ædificationem monaſterii Maſſiliani, expulſionem abbatis Claſſenſis intruſi; capite XLII. alteram Romualdi navigationem Parentium, & reditum in Italiam; capitibus XLIII. & XLIV. habitationem Romualdi in faucibus Callenſium montium, & in monte Petrano. Quia vero in eiſdem partibus contigit prodigioſa latronum detectio, eam ſubnectit. Capite XLV. narrat ejus reverſionem in Vallem de Caſtro, & Capite XLVI. tranſitum ad Aquabellam non longe ab Apennino monte. Non multa locorum diſtantia Aquabellæ ſeu Valliſumbroſæ, & Camalduli anſam dat Damiano differendi etiam, de eremo Camaldulenſi capite XLVII. & miraculum affert fagi ibidem aliorſum projectæ. Motus Damianus analogia hujus prodigii cum alio de ilice lapſa ſuper ruſticum, & eum minime lædente, ſubdit non diſſimile miraculum, quod rectius ſpectaret ad caput XLIII., cum contigerit in monte Petrano. Capite XLIX. deſcenſum narrat Romualdi ex Apennino, & Sitriæ montis aſcenſum & incolatum; inde in medium affert, quæ ibi a diſcipulis ſuis paſſus fuit; capite L. pœnitentiam ei impoſitam, & juſſionem divinam ne amplius a ſacro faciendo abſtineret; cujus viſionis occaſione aliam de anima propria habitam aliquando viſionem ſubjungit capite LI. Deinde capite LII. exponit auſteriorem vitam Romualdi in Sitria. Ne tamen, cum tantam Romualdi auſteritatem deſcribit, putarent lectores ipſum hilaritatem omnem exuiſſe, exemplum hilaritatis ipſius, quo Gregorii fratris capitis dolorem ſanavit,

refert

Ann. Chr. 970. Romualdi 63.

refert capite LIII. ex dolore capitis ſanato tranſitum facit capite LIV. ad curationem inſani, & capite LV. ad liberationem ejuſdem Gregorii a gravi morbo. Quia tamen ſubſannabant aliqui ejus hilaria dicta vel facta, pœnas refert, quibus Deus in ſontes animadvertit capitibus LVI. LVII. LVIII. & LIX. Pœnæ mulieris improbæ in amentiam verſæ, ac *ſi patenter a dæmonio vexaretur*, ſubnectit capite LX. liberationem alterius pueri dæmoniaci. Hinc capitibus LXI. LXII. & LXIII. totus eſt in enarrandis dæmonum impugnationibus, quibus indeterminatis temporibus & locis Romualdus fuit impetitus. Ex tam longa digreſſione auſpicatur Damianus caput LXIV. his verbis: *Taliter autem in Sitria vivebatur*, & cum auſteriore vita Romualdi magiſtri copulat diſtrictam diſcipulorum vitam. Tum ejus ſeceſſum Biſurcum, & capitibus LXV. & LXVI. colloquium cum Henrico imperatore, & ex dono ipſius receptionem monaſterii Montis-Amiati, perſecutiones demum, quas ibi pertulit ab abbatibus & a monachis. Capite LXVII. deſignationem eremi de Vivo, cibumque illi cœlitus delatum; & prodigium affine piſcis inventi in Sitria narrat capite LXVIII. quod referendum videtur ad caput XLIX. Denique capite LXIX. ait Damianus: *Vir ſanctus per multa alia habitavit loca, multa alia præcipue a ſuis diſcipulis perpeſſus eſt mala, plura quoque per eum facta ſunt miracula;* & mox: *Poſt cuncta igitur habitationum ſuarum loca, cum jam finem ſuum imminere conſpiceret, tandem ad monaſterium, quod in Valle de Caſtro conſtruxerat, rediit*, ac ſanctiſſimum ejus obitum deſcribit; ut conjicere liceat ex minuta & fortaſſe faſtidioſa hujuſmodi recenſione & analyſi, quam facimus, Damianum non attento temporum ordine, ſed tantum locorum, vel etiam rerum affinitate permotum ea, quæ ad Romualdi vitam pertinebant, excepiſſe ab ejus diſcipulis Claſſenſibus, Perenſibus, Parentinis, Biſurcenſibus, Vallecaſtrenſibus, Camaldulenſibus, Sitrienſibus &c. quos data opera vel epiſtolis, vel præſentia convenit, & in ſcripta redegiſſe, quæ ab ipſis ſeriatim ſibi narrabantur. Hæc ſint dicta pro intelligenda œconomia operum Damiani, & ne arguamur, ſi aliquando ordinem ipſius invertere juſtis de cauſis cogemur; tum etiam ne ex dictione illa *eodem tempore* argumentum deſumatur differendi converſionem Romualdi vel poſt præſentem annum, & totam ipſius geſtorum ſeriem majoribus tenebris obvolvendi.

Ann. Chr. 971. Romualdi 64.

XXVII. Romualdus conſtruit eremum Perei.

PEREUM, inſigne poſtea eremitarum & apoſtolicorum virorum ſeminarium, incoluiſſe Romualdum ante finem hujus ſeculi, hoc eſt ante annum *998.* quo ibi ſe recepit cum Bonifacio & Tammo, aliiſque Teutonicis [a], teſtem omni exceptione majorem habemus Damianum, qui ſcribit, ſanctum virum *cum omnibus ſuperius nominatis ad Pereum, ubi dudum habitaverat*, rediiſſe, ut proinde explodenda ſit eorum opinio, qui monaſterium ſancti Adalberti ab eremo Perei minime diſtinguentes, hujus eremi primordia vel iſto deſinente, vel ineunte novo ſeculo ſtatuenda decernunt. Illud potius inquirendum, quantam temporis extenſionem pati queat dictio illa Damiani *dudum*, & an proximum, vel etiam remotum tempus indicare valeat. Proximum tempus reſpiceret, ſi Damianus intelligere vellet annum *996.* quo Romualdus vivebat in ea ſolitudine, ex qua ipſum eodem anno extraxit Otto imperator, ut Claſſenſi abbatiæ præficeret; indeterminatum vero tempus, & etiam remotum, ſi ei anno alluſit, quo incendium in ſolitudine illa exortum extinxit, dum in ipſa cum venerabili eremita Willelmo degebat. Nihilotamen ſecius potuit miraculum hoc ſuppreſſi incendii contigiſſe etiam poſt

a *Vit. S. Rom. cap.* XXVI.

ANN. CHR. 971. ROMUALDI 64.

Romualdi e Galliis reverſionem, licet eo tempore divertiſſe potius frequenter Romualdum ad Pereum putemus, quam fixam inibi habitationem ſibi decreviſſe. Duplici itaque altero fundamento innituntur ii, qui exiſtimant venerabilem virum Romualdum Pereum excitaſſe, & in eo domicilium fixiſſe ante Gallicanam tranſmigrationem. Primum deſumunt ex vita ſancti Bononii ſcripta a Ratberto auctore ſubæquali, de qua nos ad annum 976. eo enim anno 976. Bononius ad Romualdum Pereum inhabitantem directus dicitur. Alterum vero ex vita ſancti Johannis archiepiſcopi Ravennatis, inde per abdicationem archiepiſcopatus eremitæ in montibus Taurinenſibus, quem ajunt Romualdi diſcipulum in vita ſolitaria, antequam ad eccleſiam Ravennatem regendam vocaretur. Porro Johannes poſt mortem Honeſti anno 983. aſſumptus fuit ad inſulas ejus eccleſiæ, eo ſcilicet tempore, quo vix redux Romualdus e Galliis vitam tranſegit vel in monaſterio ſancti Severi, vel in palude Claſſis in loco, qui dicitur Pons-Petri, vel in prædio prope eccleſiam ſancti Martini, quæ appellatur in Silva, ut ad eum annum videbimus. Quare niſi Romualdi magiſterium ſtatuatur ante Gallicani itineris ſuſceptionem, ægre, inquiunt, reperitur tempus, quo Johannes archiepiſcopus Ravennas potuerit eſſe ipſius diſcipulus in vita ſolitaria. E contra ſi admittatur Romualdum Pereum excitaſſe, antequam in Aquitaniam concederet, facile, ſubjungunt, componetur, quommodo & quo tempore Johannes ſub ejus diſciplina militaverit, aliquot nimirum annis, priuſquam Italiam relinqueret Romualdus in Gallias profecturus. Nos de Johanne, ex Romualdi diſcipulo & eremita, archiepiſcopo facto Ravennate ad fidem vetuſtæ inſcriptionis, quam profert Grandius, & nos producemus ad annum 1000. quo etiam illam ad examen revocabimus, & conjecturas noſtras patefaciemus, pluribus agemus anno 985. eo. enim anno archiepiſcopatu ſe abdicavit, ut ſolitariam converſationem repeteret in Taurinatibus montibus; & anno 1000. quo obiiſſe creditur. Interea tenendum inconcuſſe Pereum ſaltem longe ante annum 998. ædificatum fuiſſe & inhabitatum a Romualdo.

Ceterum ad Perenſem eremum, & quidem circa hoc tempus ædificatam, alluſit Verhovius[a], qui „ Camaldulenſe, ſcripſit, fuiſſe eremitorium „ a ſancto Romualdo circa annum 970. erectum, quod plurimos eccleſiæ „ pro variis Europæ gentibus apoſtolos & martyres protulit. “ Locus is erat a pirorum forte copia Piretum dictum, inde Peretum & Pereum; ſic enim in variis codicibus & exemplaribus effertur hoc nomen. Eremum de Peretello vocat Hieronymus Pragenſis; Dugloſſus autem canonicus Cracovienſis vitiato vocabulo Pireneum. Turpius fallitur Caſtagnizza, dum Pereum prope Romam conſtituit, cum duodecimo ab urbe Ravenna, vel a Claſſe milliario diſtaret, ut recte inſinuat Damianus, ad Padi oſtia, ubi inſulæ formam exhibebat, cujus, & monaſterii prope illam eremum extructi fines in diplomate Ottonis III. anni 1001. ſic deſcribuntur: *Pado, Juveniaco, Foſſa-auguſta, que per Humanam in Padum deſcendit, Padoreno & medio Grangeno*. Vulgo nunc appellatur *ſanto Alberto* a cœnobio inde ædificato ſub Romualdo in honorem ſancti Adalberti martyris, & modo circumſcribitur a fluvio appellato *il Poatello* & *il canale di ſanto Alberto*. Sed de ſancti Adalberti monaſterio ad annum 1001. Hunc vero locum ſolitudini aptiſſimum reperiens Romualdus novam in eum deduxit eremitarum coloniam, de quo loco & de illuſtribus eremitis, qui ex eo prodierunt, plura in annis ſequentibus ſumus dicturi.

[a] T. III. Act. SS. junii. pag. 907.

CON-

Digitized by Google

ANN. CHR. 972.
ROMUALDI 65.

CONTIGIT ſub hoc tempus, ait Mabillonius[a], Majolum Cluniacenſem abbatem ſanctiſſimum in Italia occupari tum reformandis antiquis Italiæ monaſteriis, tum novis condendis. In his *beati Apollinaris cœnobium, quod per viginti quatuor ſtadiorum ſpatium a Ravennate urbe fertur ſepoſitum, ad beati Benedicti inſtituit*, ideſt reſtituit, *tramitem, ibique ſuum ordinavit abbatem*, inquiunt Syrus & Aldebaldus[b] in vita ſancti Majoli; ſed & Nalgodus[c] ſancti viri diſcipulus *in eccleſia*, inquit, *beati Apollinaris Ravennatis poſuit religionis abbatem*. In elogio hiſtorico ſancti Majoli[d] idem Mabillonius reformatum hoc monaſterium exiſtimat anno 966., quo Majolus Ticini degebat; quod tamen minus credibile eſt, cum ex concilii Remenſis auctoritate eo anno & ſequentibus abbas Claſſenſis eſſet Honeſtus, qui anno dumtaxat 971. Petro in archiepiſcopatu Ravennate ſucceſſit. Grandius[e] de alio monaſterio, quam de Claſſenſi ibi ſermonem haberi exiſtimat, eo quod neque Syrus, neque Aldebaldus, neque Nalgodus mentionem faciant Claſſis; verum cum Syrus dicat hoc cœnobium diſtaſſe ab urbe Ravenna *viginti quatuor ſtadiorum ſpatio*, de nullo alio intelligi poteſt, quam de Claſſenſi ita revera diſtante; niſi dicere velimus reformatum a Majolo quoddam monaſterium ſancti Apollinaris titulo decoratum, quod Syrus monachus confuderit cum celeberrimo illo prope Ravennam.

XXVIII. Viſitatio monaſterii S. Apollinaris in Claſſe facta a S. Majolo.

a *Annal. O.S.B. T. III. p.* 616.

b *Lib. II. n.* 23. *apud Mabill. Sec. V. pag.* 777.

c *Ap. Bolland. cap.* 2. *num.* 21.

d *Secul. V. pag* 751.

e *Diſſert. III. Cam. cap.* VII. *n.* 7.

CETERUM etiamſi dicatur circa hæc tempora reformatum monaſterium Claſſenſe, hæc reformatio exiſtimanda potius eſt viſitatio, quam reparatio ordinis ſancti Benedicti in eo cœnobio, vel certe nequit appellari introductio diſciplinæ Cluniacenſis, ut minus periti affingunt monaſteriis Italiæ hoc & ſequenti ſeculo abſque ullo diſcrimine. Cur enim viginti quatuor ab hinc annis Otto III. ut illud in melius reſtitueretur per ſanctum Romualdum, nulli operæ pepercit? Et quomodo tam corruptos adhuc monachorum mores ibidem Romualdus expertus eſt, ut ad dimiſſionem abbatiæ compulſus fuerit? *Idem Otto imperator Claſſenſem abbatiam ordinare deſiderans optionem fratribus*, teſtante Petro Damiano[f], *dedit, ut quem ipſi vellent indubitanter eligerent. At illi continuo expetunt Romualdum*. Si porro ad normam ceterorum monaſteriorum per ſanctum Majolum reformatum fuiſſet cœnobium Claſſenſe, abbatis electio ad Cluniacenſem generalem abbatem pertinuiſſet, neque Romualdus, prælaturam accipiens & deponens, Ottonem & archiepiſcopum Ravennatem, ſed Cluniacenſem præſulem adiiſſet. Similiter cum ſimoniaco abbati idem Claſſenſe monaſterium eripere Romualdus voluit, non ad Cluniacenſem patrem provocavit, ſed[g] *illuc protinus ire miles Chriſti impiger ſtuduit, diverſiſque modis ex eo monaſterium purgare tentavit*. Ex quibus liquido conſtat Cluniacenſium jugo ſubjectum non fuiſſe Claſſenſe monaſterium, ſed in ſuo jure ſemper permanſiſſe, ſub imperatoris dumtaxat, & Ravennatis archiepiſcopi tutela ac ditione conſtitutum, & ſub reformatione Romualdi, qui idipſum præſtabat in aliis regulæ ſancti Benedicti monaſteriis. Præterea plura ſunt, ut animadvertit etiam Grandius loco citato, quæ aſtruant, Claſſenſium monachorum habitum album fuiſſe ex epiſtolis[h] Petri Damiani; ex his enim colligitur inter Claſſenſe & Avellanitica cum cœnobia communicatio: quare, cum conſtet Avellanitas albis veſtibus uſos, idem facile de Claſſenſibus præſumi poterit; e contra ſi Cluniacenſe jugum recepiſſent, atras etiam veſtes adoptaſſent. Videnda pariter, quæ ex Mabillonio diximus ad annum 928.

XXIX. An ibidem tunc introducta diſciplina Cluniacenſis?

f *Vit. S. Rom. cap.* 22.

g *Vit. S. Rom. cap.* 41.

h *Lib II. ep.* 2. *V.* 15. 26.

ANN. CHR. 972. ROMUALDI 65.

XXX. Præceptum Ottonum impp. pro S. Apollinare in Claſſe.

CERTIUS eſt duos Ottones I. & II. imperatores hoc anno inſigni diplomate, relato a Muratorio [a], *conſenſu domni Johannis ſummi pontificis ſpiritualis patris*, archiepiſcopis Ravennatibus, & Claſſenſibus præſulibus interdixiſſe, ne res monaſterii ſancti Apollinaris in Claſſe minuerent, commutarent, vel aliquod loco illi præjudicium inferrent, ut actum fuerat ſub archiepiſcopis prædeceſſoribus, qui ita bona ejuſdem diſſipaverant, ut *cœnobitæ cunctis neceſſitatibus indigerent*; Ottonum vero tempore ita *reſtauratum* cernebatur, *ut bonis univerſis abundaret*; quod quidem intelligi poteſt, tum ob rectam adminiſtrationem Honeſti abbatis, cui Petrus archiepiſcopus Ravennas ſedem eccleſiæ ceſſerat anno præcedenti; tum etiam ob Ottonis I. pietatem, cui *magna erat circa monaſteria devotio*, ut ait ſupralaudatus Syrus. Diploma cum autographo exiſtente in archivo Claſſenſi a nobis collatum ad Appendicem rejicimus. *Datum* VII. *kalendas junii anno Dominice incarnationis* DCCCC. LXXII. *imperii vero domni Ottonis ſereniſſimi & auguſti* XI. *& item Ottonis* V. *indictione* XV. *Actum Ravenne*. Diem & menſem, cancellarii incuria, vel amanuenſis defectu, ſupraſcripto diplomati deeſſe aſſerit [b] Muratorius, ſed in autographo a nobis tranſcripto minime deſideratur. Quare, cum ad eam diem Johannes XIII. Romanus pontifex nominetur, corroboratur id, quod ipſe Muratorius aſſerit, eumdem ſcilicet Johannem tunc in vivis fuiſſe, verumque eſſe poſſe, quod eruitur ex ejus epitaphio a Baronio relato, ipſum ſupervixiſſe uſque ad diem VI. ſeptembris.

[a] *Antiq. med. ævi. T. VI. col.* 216.

[b] *Annal. T. V. pag.* 436.

XXXI. Ortus Brunonis, Bonifacii.

NATUM hoc anno Brunonem Bonifacium inſignem Romualdi diſcipulum, & celeberrimum Ruſſorum & Pruſſorum apoſtolum, martyrem demum, qui vitam & ſanguinem dedit pro Chriſti honore, aſſerit noſter Collina in ejuſdem vita. Conradus Janningius S. J. in actis Sanctorum nativitatem Bonifacii ad annum 976. differt. Nos fuſiſſime de Bonifacio agemus ad annos 998. & ſequentes.

ANN. CHR. 973. ROMUALDI 66.

XXXII. Chartæ pertinentes ad monaſterium S. Gregorii de Urbe.

PRAECEDENTI ſub anno, *anno nimirum pontificatus domni Johannis &c. tertiidecimi &c. ſeptimo, imperante domno perpetuo auguſto Ottone a Deo coronato imperatore anno decimo, juniore vero filio ejus anno quinto indictione quintadecima menſis februarii die decima octava* Stephania terras donaverat in territorio Caſtellano Johanni abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe. Notarius tamen rectius egiſſet, ſi undecimum conſignaſſet Ottonis ſenioris annum per ſexdecim dies a decima-octava februarii jam incœptum, cum, Hepidanno teſte, Otto anno 962. *in purificatione ſanctæ Mariæ die dominico a papa Octaviano*, hoc eſt a Johanne XII. benedictus fuerit. Hoc anno pariter, ſcilicet *anno pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſexti pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperante domno perpetuo auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno duodecimo, juniore vero filio ejus anno ſexto indictione prima menſis januarii die vigeſimo ſecundo*, alteram donationem eidem Johanni abbati fecit Marozia relicta quondam Urſo. Anno ſequenti *pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi pape in ſacratiſſima beati Petri apoſtoli primo, imperante domno Ottone a Deo coronato magno imperatore anno ſeptimo indictione ſecunda menſis martii die octava* Gregorius alias terras donat Johanni pariter abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii. Ex his chartis emendari aliquatenus poteſt chronologia Romanorum pontificum per hæc tempora inſigniter confuſa. Putavit Muratorius [c] poſt Pagium Benedictum VII. cathedram Romanam conſcendiſſe ante aprilem menſem anni 975. Donumque II. ejus anteceſſorem obiiſſe eodem

[c] *Annal. T. V. pag.* 443.

eodem anno 975. vel labente anno 974. Similia habet ad annum 978. Conſtat tamen ex noſtra Gregoriana charta eumdem Benedictum VII. octava die martii anni 974. poſſeſſionem jam iniiſſe ſupremæ dignitatis. Quare ſic veriſimiliter ſeries annorum pontificum Romanorum per id temporis erit reſtituenda. Johannes XIII. vivebat anno 972. ad diem XVIII. februarii, immo ex alio noſtro Claſſenſi præcepto, quod attulimus anno præcedenti, ad diem XXVI. maji. Poſt eam diem & etiam poſt diem VI. ſeptembris Benedictus VI. renuntiatus fuit Romanus pontifex; die XXII. januarii anni 973. decurrebat ex ſecunda charta Gregoriana annus ejus primus; decurrebat ſimiliter die IX. februarii ex alia Sublacenſi; die IX. ſeptembris ex placito apud Rubeum [a] indictione II. incœpta a ſeptembri adhuc numerabatur Benedicti VI. annus primus; hæc fortaſſe confirmarent Pagii opinionem pontificatum Romanum poſt mortem Johannis XIII. vacaſſe ad tres menſes, & electionem Benedicti VI. auſpicandam eſſe poſt diem IX. ſeptembris anni 972. A die nona ſeptembris anni 973. ad diem octavam martii anni 974. ea omnia evenere, quæ a ſcriptoribus vitarum Romanorum pontificum enarrantur; obitus nimirum Benedicti papæ VI. quem carceri addictum impie ſuffocari juſſit Bonifacius Franco filius Ferruccii cardinalis diaconus, violenta occupatio throni pontificii facta ab eodem Bonifacio, & ejus tyrannis in Urbem, a qua tamen *poſt unum menſem expulſus eſt*, ut ait Hermannus Contractus, electio ſubinde Doni II. qui ad breve tempus ſedit; & demum ſubrogatio Benedicti VII. nepotis Alberici olim Romani principis, cujus ordinatio contigit ex tertia noſtra Gregoriana charta ante diem VIII. martii anni 974. Quare non ſub finem anni 974. multoque minus ſub initium ſequentis 975. ut hactenus exiſtimatum eſt, differenda eſt Benedicti VII. electio in Romanum pontificem. Chartas Gregoriani codicis publici juris facimus in Appendice noſtra.

ANN. CHR. 973. ROMUALDI 66.

a *Lib. V. pag. 264.*

STEPHANUS illuſtris vir filius quondam Ildebrandi conſulis & ducis Johanni abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe, ejuſque monaſterio largitur templum, quod *ſeptem ſolia minor* vocabatur, pro tuitione turris monaſterii, quæ *ſeptem ſolia major* dicebatur. Concedit etiam cryptas omnes, quas ipſe habebat in porticu, quæ vocabatur *mωdrωmrωγγ*, quæque erant ſupra dicta ſeptem ſolia, & mœnia palatii, ubi dicebatur *Balneum imperatoris: Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperante domno Ottone piiſſimo perpetuo auguſto anno ejus octavo indictione tertia menſe julio die vigeſimaſecunda*. Ex charta anni antecedentis conſtat Benedictum VII. ſediſſe in cathedra Romana ante diem VIII. martii anni 974. die itaque XXII. julii hujus anni 975. ſecundus numerandus eſſet ipſius ſedis annus. Hæc nulla alia ratione componi poſſe nobis videntur, niſi dicamus turbatum fuiſſe primis menſibus regimen Benedicti VII. forte a Boniſacio Francone invaſore ſedis apoſtolicæ, & notarios diverſimode, diverſoque tempore auſpicatos fuiſſe initium ejus regiminis vel ab ipſius electione, vel ab expulſione Boniſacii, qui ſub ipſo Benedicto in *magna ſynodo damnatus eſt*, teſte Gerberto archiepiſcopo Remenſi in actis concilii Remenſis apud Baronium [b]. Quid ſibi velit Græca dictio illa *mωdrωmrωγγ* incaſſum quæſivimus a viris linguæ Græcæ doctis. Domnus Helias Fromond monachus noſter, & in Gregoriano collegio S. Theologiæ lector, Romanarumque antiquitatum inveſtigator vitiata orthographia vocem illam tranſcriptam fuiſſe a notario exiſtimat,

ANN. CHR. 975. ROMUALDI 68.

XXXIII. Donatio templi, quod dicebatur Septem ſolia minor, eidem monaſterio.

b *Ad an. 992.*

ANN. CHR. 975. ROMUALDI 68.

ſtimat, levique literarum reſtitutione legendum eſſe ιπποδρομιας, quæ, ut ex veſtigiis ſuperſtitibus colligitur, ſita erat in declivitate ejus lateris collis Palatini, quod e regione eſt monaſterii ſancti Gregorii, taliterque ædificata fuerat, ut ab uno extremo ſubjectum ei ſoret Septizonium Severi, ſuperque poſitum balneum imperatorum, ab alio vero extremo conjungeretur cum arcu triumphali Titi. Porticus hæc variis cryptis exterius unitis componebatur, prope ipſam planum vel platea erat conſtituta, in qua ad curſum exercebantur equi, dicta propterea Hippodromus; plateæ fines erat terra vacans & vellaria; vacans, quia nulla ædificia ſuper ipſam exurgebant, vellaria vero aut velia a vellendis gregum lanis juxta Varronis opinionem appellata. Ita dictionem illam explicat, recteque finibus in charta Gregoriana aſſignatis reſpondere demonſtrat Fromondius noſter, cui libentiſſime ſubſcribimus, rejicientes chartam ipſam donationis in Appendicem.

ANN. CHR. 976. ROMUALDI 69.

XXXIV. Bononii vitæ ſcriprores.

BONONIUM monachum ſancti Stephani in urbe Bononia, majoris perfectionis gratia, diſciplinæ ſe Romualdi hoc anno in Pereo ſubjeciſſe ſcribunt Grandius & Collina. Ut agnoſcatur, qua auctoritate id aſſeruerint, non abs re erit aliqua in anteceſſum de ſcriptoribus vitæ Bononii monere. Duos libellos, alterum de vita, alterum de miraculis ſancti Bononii abbatis ſcripſit quidam monachus anonymus Lucedienſis, ut notat [a] Mabillonius. Auctor hic contemporaneus fuit Bononio, & ætatem ſuam prodidit in libro de miraculis non uno in loco; nam in prologo ait: *quæ refero, plura ego ipſe vidi, & quæ non a me viſa, a veridicis & fidelibus viris audivi, multorum teſtimoniis confirmata*. Et num. VII. aſſerit matrem ſuam a ſancto Bononio etiam tunc vivente ſanatam fuiſſe; & num. X. teſtem ſe adducit miraculi, quod anno ipſo mortis ejuſdem ſancti viri accidit. Videri etiam poſſunt numeri IX. XV. XVI. XVIII. XIX. Eruti fuere hi libelli, ſed producti ſtilo mutato a Surio, ex ms. codice monaſterii ſancti Stephani de Bononia, quod Jeruſalem appellatur, olim monachorum nigrorum, nunc non Ciſtercienſium, ut ait [b] Mabillonius, ſed Cœleſtinorum. Eoſdem indidem acceptos primigenio ſuo ſtilo reſtituit in *Actis Sanctorum* idem Mabillonius. Codex ille ſancti Stephani multas alias vitas continens hanc habet in fine clauſulam. *Anno ab incarnatione domini milleſimo centeſimo octuageſimo, abbatiante domino Landulſo abbate diſcretiſſimo, Deo & hominibus diligendo, fama ſparſim notiſſimo, anno videlicet abbatiæ ejus* XVIII. *die ſcilicet veneris, qui quarto die poſt feſtum ſancti Martini epiſcopi ſecutus eſt, completus eſt in monaſterio beatiſſimi protomartyris Stephani de civitate Bononia, quod vocatur Jeruſalem, liber iſte, & theſauris armarii jam dicti monaſterii aggregatus. Quod utique ad omnium hominum notitiam venire volumus &c.* Eoſdem libellos ex codice membranaceo eccleſiæ Vercellenſis exſcribi ſibi fecit Benedictus XIIII. Pont. Max. [c]; qui, præter leves mutationes, iidem ſunt cum actis codicis ſancti Stephani, ut mirum proinde ſit, qua ratione [d] pater domnus Cœleſtinus Petracchius, in ſua hiſtoria baſilicæ ſancti Stephani anno 1747. Bononiæ typis mandata, tamquam ineditam efferat vitam exiſtentem in eodem codice ſancti Stephani. Licet enim ea, quam ex ipſo codice ſibi tranſmiſſam a cardinale Gabriele Paleoto Bononienſi antiſtite edidit Surius, quoad ſtilum aliquam paſſa fuerit mutationem, illa tamen, quam ex eodem codice protulit Mabillonius, & ex codice Vercellenſi ſanctiſſimus Pontifex Benedictus XIIII. ſimilis, immo

eadem

a *Seculo VI. Ord. S. Ben. p.* 237.

b *Ibidem P.* I. *pag.* 237.

c *Lib.* II. *De Serv. Dei beatif. App. IV. pag.* 418.

d *Pag.* 127.

eadem eſt cum ea, quam, ut novam, nobis obtrudit Petracchius. Ipſam etiam ante Petracchium edidere ad diem xxx. auguſti Bollandi continuatores ex ms. membranaceo bibliothecæ Barberinæ, ſed præter propter reſpondentem actis Vercellenſibus, qui & ipſi, ut diximus, reſpondent actis codicis ſancti Stephani. In chronico baſilicæ ſancti Stephani Donatus Pullienus putat auctorem hujus vitæ monachum fuiſſe ſancti Stephani, ſed erroris convincitur ex pura ejuſdem vitæ lectione, ubi auctor ſe Lucedienſem monachum, & coævum ſancto Bononio clariſſime manifeſtat.

Præter Lucedienſis anonymi libellos, alia extat Bononii vita a Ratberto monacho item Lucedienſe conſcripta, quam primus edidit Grandius [a] in collectione opuſculorum noſtri domni Angeli Calogierà. Illam ſibi amice communicatam, & ad exſcribendum conceſſam a domno Benedicto Bacchinio abbate Caſinenſe, cum illum Ferrariæ commorantem inviſit anno 1721. fatetur Grandius, quam Bacchinius hauſerat e ms. codice reginæ Sueciæ. Majorem profecto uterque nobiſcum iniiſſent gratiam, ſi & pluteum, & numerum codicis indicaſſent, quo & nobis licuiſſet eum conſulere; fruſtra enim hucuſque illum quæſivimus inter Suecanos codices, &, ut fieri ſolet, forte deliteſcit in alicujus alterius bibliothecæ angulo; ſed neque inter Bacchinii ſchedas exemplum ejuſdem vitæ amplius reperiri, ab amicis noſtris monachis ſancti Benedicti de Ferraria admonemur. Ad Bacchinii itaque & ad Grandii fidem; ne etiam rigidi nimium putemur cenſores chartarum, codicum & operum, quæ noſtris oculis non perſpeximus, ſuis quælibet annis geſta Bononii referemus. Eam vitam ſcripſit Ratbertus rogatu Arderici Vercellenſis eccleſiæ epiſcopi. Porro Ardericus ex regia ſtirpe natus ad eam ſedem promotus fuit poſt Leonis mortem anno 1026. eamque tenuit ad 1041. & mens Ratberti in ea edenda fuit, ut ſuppleret geſta Bononii omiſſa a ſuo conſodali, nempe, ſicut putare licet, ut ſupperadderet ea, quæ deerant in priori vita anonymi monachi Lucedienſis, de qua ſuperius diſſeruimus. Quare non ad annum 1030. ut arbitratur Grandius, ſed aliquanto poſt eſſet referenda Ratberti ſcriptio. Cum enim Ardericus anno tantum 1027. obtinuerit erectionem altaris ſuper corpus ſancti Bononii, & anonymus Lucedienſis [b] afferat vota liberatorum interceſſione Bononii, ut puta *circulum ferreum confractum multo tempore pependiſſe ante ejus altare ob rei memoriam*, *ſanatos pariter uſque hodie gaudere ſanitate*, *in eadem ſalute degere* [c], hi dicendi modi alicujus temporis exigunt intervallum, poſt quod ſcripſerit Lucedienſis; ac proinde vita a Ratberto conſcripta poſt vitam editam ab alio anonymo differi debet ad aliquem annum ſupra milleſimum trigeſimum; niſi dicere velimus alluſiſſe Ratbertum ad aliam vitam Bononii antiquiorem ea Lucedienſis, vel hodie non extantem, vel ſaltem nedum cognitam.

Ratbertus aliunde nobis ignotus, vir eſt pro illius ſeculi genio ſatis comptus & accuratus, ac ipſi ſancto Bononio coævus, & qui actis Sancti hujus ex parte interfuit, partim vero ab iis, qui familiarius Bononium tractarunt, accepit. Sed præſtat prœmium ipſius legentibus exhibere [d]. *Rogaſti, venerabilis domine, ac ſemper nobis obſervandiſſime, ut cum in geſtis piiſſimi patris noſtri Bononii per conſodalem noſtrum ſuper expoſitis nonnulla deeſſe dixerim, quæ ſcriptoris illius, alias induſtrii, diligentiam effugerunt, eadem, collato laboris ſuffragio, ſupplere utcunque tentarem, ne quid ex ejus virtutum memoria excidere poſſet, ad poſteritatis ædificationem profuturum. Nihil itaque cunctandum ratus, manum operi non invitus admoveo, tua præſertim benedictione fretus, & ſpicas aliquot ex uberrima il-*

la

[a] *Opuſc. Filolog. T. XXI. pag.* 205.

[b] *Num.* XIII.

[c] *Num.* XVIII.

[d] *Ibidem pag.* 207.

la meſſe reſiduas colligere aggredior. Utinam vero in vivis eſſet præpoſitus olim noſter Alcherius, qui virum ſanctum diutius comitatus, cum multas actuum illius circumſtantias nobis ſuggeſſit, tum longe plura poſt ejus felicem obitum, ſi ſuo tempore contingeret, ſe revelaturum promiſerat; verum quadriennio illum præcedens viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, quominus promiſſa adimplere poſſet; unde pauca dumtaxat, quæ ipſo nobis referente, ac reverendiſſimo Petro anteceſſore veſtro dudum prædicante, cognovi, & quibus ipſe pariter ex parte interfui, fideliter annunciabo, faſtidioſe tamen non repetam, quæ ſatis exacte ab alio collega expreſſa jam ſunt, niſi quatenus ſcriptionis ordo poſtulaverit, illa pariter indicare ad perfectiorem intelligentiam ceterorum. Sic votis tuis obtemperandi meritum non amittam, & ſancti viri patrocinium mihi conciliabo, pauca hæc minuta de paupertate noſtra conferens ad illius acta illuſtranda, ut in illis Deus ipſe laudetur, qui tot ſignis & prodigiis ipſum magnificare, & glorificare non ceſſat.

XXXV. Bononii vita.

Praemissa notitia ſcriptorum vitæ ſancti Bononii, jam de illo aliqua dicamus. Natus eſt Bononius Bononiæ circa annum 950. ut probabilibus rationibus deducit noſter Collina in ejus vita anno 1747. Bononiæ edita; cum enim certo certius ſit ipſum obiiſſe anno 1026. ut anonymus Lucedienſis tradit in vita ex codice ſancti Stephani, & in miraculis [a] ex eodem & ex Vercellenſi codicibus; ac ex Ratberto [b] habeamus ipſum obiiſſe poſt ſexageſimum converſationis ſuæ annum, ſchema monaſticum induiſſe videtur circa annum 966. Rurſus cum Lucedienſis anonymus referat Bononium ſe mancipaſſe divinæ ſervituti ſub prætextu monaſtico a pueritia [c], facile deducitur quindecim vel ſexdecim annos natum monaſticum abripuiſſe inſtitutum, & conſequenter circa annum 950. ſtabiliendum eſſe ejus ortum. Hæc habet de ortu, & de primis Bononii annis anonymus Lucedienſis. *Beatus igitur*, inquit [d], *Bononius Bononiæ oriundus fuit, ibique a pueritia ſe ſub monaſtico prætextu divinæ ſervituti mancipavit. Inter cujus crepundia plurima claruere virtutum inſignia, qui a primæva ætate meditatus, quid futurus erat, ſicut legerat, utpote omnem vitam ſapientis eſſe meditationem mortis, cotidie moriebatur mundo, ut viveret Chriſto. Quatuor principales virtutes Scripturarum aſſertionibus noverat appetendas, prudentiam, juſtitiam, fortitudinem, temperantiam, ita ſibi invicem nexas, & mutuo cohærentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat; quas omnes ſic habuit vir venerabilis, ut tamen emineret in ſingulis. Mundum, & ea, quæ in mundo ſunt, poſthabuit, Domino adhæſit, ſecularia judicia contempſit. Legerat enim primam virtutem monachi eſſe, hominum judicia contemnere, & ſemper apoſtolicam ſententiam ad memoriam revocare: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. Cumque per annos aliquot in eadem urbe in monaſterio ſancti Stephani protomartyris carnem ſuam crucifixiſſet, & ætatis ac morum perfectione adoleviſſet, chariſmata meliora æmulatus, excellentiorem vitam eſt aggreſſus.* Et ſtatim narrat ejus iter Babylonem verſus. At Ratbertus longe plura addit, quæ hic exſcribimus [e]. *Bononius itaque nomine ſuo patriam referens, in perampla Bononiæ urbe ex honeſtis valde & piis parentibus natus, ab infantia Deum timere didicit, & ſancta illius urbis loca viſitare, quæ ad imaginem Palæſtinæ beatiſſimus Petronius in patria conſtituerat: unde monaſterium ſancti Stephani præ omnibus dilexit, ubi frequentiora Dominicæ paſſionis myſteria expreſſa videbat. Intima namque cordis compunctione Domini ſui doloribus compatiens, dum ſingulas obiret memorias deſpecti ſui Salvatoris tam dira pro nobis paſſi, & ipſe deſpici ab omnibus, & ipſe pro amore Chriſti pati plurima cupiebat. Calcatis ergo ſeculi inſanientis illecebris,*

a Num. x.

b Cap. xxii.

c Num. i.

d Ibidem.

e Cap. i.

ANN. CHR. 976. ROMUALDI 69.

bris, monaſticam veſtem in eodem ſancti Stephani cœnobio induit, ut virtutum tirocinia poneret ſub ſanctæ regulæ jugo, id quod pluribus annis ibidem, cum ſumma fratrum ædificatione, alacriter portavit. [a] *Sed majoris adhuc perfectionis ſtudio incenſus, ac crebras parentum & familiarium viſitationes, in eo monaſterio ſibi occurrentes, pertæſus, dum ſecum animo revolvit, quomodo quietam ſolitudinem ſuis deſideriis congruam obtineret, cupido ſubiit in Palæſtinam contendere, ac ſacris paſſionis Chriſti veſtigiis propius contemplatis, mox ſe in Aegypti deſerta recipere, ac veterum Patrum vitam in latibulis illis ſacratiſſimis illis æmulari. Abbati ſuo, quid mente verſaret, non occultavit, qui nec propoſitum juvenis damnare auſus eſt, nec omni ex parte approbare: quod immaturum eſſe diceret; ne tamen eum contriſtaret, aut ejus fervori obicem importunum opponeret, Lucii ejus patrui conſilio adhibito, tandem optatam eundi veniam indulſit.*

Ex hac narratione Ratberti colligitur verum ſancti hujus monachi nomen eſſe *Bononium*, *nomine ſuo referens patriam;* non vero ut quidam habent *Boninum*, *Bonolium*, aut *Bonum-hominem*, vel *Homobonum*, ut eum appellat Ughellius in epiſcopis Vercellenſibus [b], ubi narrat „ Petrum ejuſdem urbis epiſcopum excuſſiſſe vincula carceris opera *Boni-hominis* monachi, prædictoque monacho comitante Byzantium perveniſſe, inde Vercellas, ubi Lucedii abbate ſato ſuncto, ut beatiſſimi illius monachi propiori contubernio ſrueretur, abbatem Lucedii renunciandum ipſum curavit; “ & in Arderico: „ cum *Homobonus* miraculis inclytus exceſſiſſet e vivis, Ardericus Romam profectus a pontifice impetravit, ut pie defuncto ponere arcam ſibi liceret. “ *Bonum-hominem* appellat & Mabillonius [c] exſcribens Ughellium, dum dicit, „ Vercellenſis epiſcopus (*Petrus*) e Jeroſolymitano reverſus itinere *Bono-homini* monacho itineris ſui ſocio hanc abbatiam conceſſit; “ in margine habet: „ *Bonus-homo abbas Bremetenſis*, (ſed legendum *Lucedienſis.*) *Homo-bonus* porro miraculis poſt mortem claruiſſe dicitur, quare Ardericus epiſcopus Romam profectus a Johanne X. (corrige XX.) impetravit, ut pie defuncto ponere arcam ſibi liceret. “ *Bonolium* autem nominat [d], cum loquitur de monaſterio ſancti Michaelis ſito in caſtello Marturi. Alii etiam vocant ipſum *Bolonum*, & frequentius *Bolonium*. Codex Vercellenſis prima vice nominat *Bononium*, de cetero ſemper *Bolonium*. Conjicit Grandius Lucium Bononii patruum eundem forte cenſendum cum Lucio Zenobio Albergato, de quo [e] Ghirardaccius & [f] Macchiavellius. Sed hoc indigere validiore probatione aſſerit ſanctiſſimus pontifex Benedictus XIIII. [g] ſicut & id, quod ſcripſit Malvaſia in ſuis Marmoribus Felſineis, [h] Bononium reponendum eſſe inter eos Bononienſes, qui ætatem centum æquarunt annorum, quod poſtremum etiam ſalſum nos exiſtimamus.

XXXVI. Bononius ſe recipit ad Petrum ſub Romualdo.

CETERUM uterque ſcriptor tam anonymus Lucedienſis, quam Ratbertus aſſerunt Bononium commorarum ſuiſſe in monaſterio ſancti Stephani, ille *per aliquot annos*, hic *pluribus annis*, hoc tamen diſcrimine inter ipſos, quod Lucedienſis ſtatim ab egreſſu monaſterii ſancti Stephani auſpicatur Bononii peregrinationem Babylonicam, Ratbertus vero plura Bononio contigiſſe aſſerat, quæ anonymus ille omiſit, antequam in Babylonem & in Aegyptum ſe conferret. Hæc porro, quæ omiſſa a Lucedienſi anonymo ſupplet Ratbertus, hoc anno accidiſſe conjicimus, ut inferius oſtendemus; ſed Ratberti narrationem proſequamur [i]. *Itaque Bononius ſeſe feſtinus itineri accinxit, ſeque fratrum orationibus rite commendans, Venetias adnavigavit. Ubi pervagante ſanctorum quorumdam eremitarum fama, qui in finibus illis vitam ſanctiſſimam ab omni hominum conſortio re-*

a Cap. II.

b T. IV. col. 774.

c T. III. Annal. p. 131.

d Ibid. p. 115.

e Hiſtor. Bonon. P. I Lib. II. pag. 48.

f Auguſtal. Apolog. pag. 75. ad ann. 976.

g Annotaz. ſopra gli Ani &c.

h Pag. 77.

i Cap. III.

Ann. Chr. 976. Romualdi 69.

motam agebant, divinitus ſe inſpiratum ſenſit ſanctiſſimus juvenis, ut ad eorum viſitationem diverteret, pro conſiliis ſalutis impetrandis. Vix eremum illam ingreſſus, venerandum ſenem Georgium, eremi illius præpoſitum, obvium habuit, qui proprio nomine ad ſe accedentem ſalutavit. Ille obſtupeſcens, unde ipſi innoteſcere potuiſſet, in terram procidit, & pedes præpoſiti ejuſdem oſculari tentabat. Quem ſenex erigens: ne facias, inquit, frater, conſervi enim ſumus ejuſdem piiſſimi domini Salvatoris, qui tuum mihi adventum nunciavit. Eamus potius in oratorium, & inde parvam refectionem ſimul ſumemus, mox tibi aperiam, quid te oporteat facere, ut divinæ voluntati obſecundes. Lætus Bononius, non aliter verba ſenis auſcultabat, quam ſi angelum Dei ſecum loquentem audiret. a Cap. IIII. [a] *Poſt orationem igitur ſimul eum illo in eccleſia factam, in tuguriolum quoddam inductus eſt, ubi ſorbitiunculam ex herbis cum modico pane, & radicibus aliquot utrique paratam offendit. Conſederunt ergo, & poſtquam cum gratiarum actione ſimul refecti ſunt, in hortum ad expatiandum deſcenderunt. Prior igitur ſenex ita Bononio loquutus eſt. Deſiderium tuum, frater, ſancta loca viſitandi, & in Aegypti receſſibus ſolitariam tibi manſionem deinceps conſtituendi, probat quidem Dominus; ſed, ut in aliud tempus differas exequi, quod animo concepiſti, per meam parvitatem tibi dignatur ſignificare. Paratum animum tuum illi te oſtendiſſe nunc ſufficit; alias & opere implebis, quod in corde tuo deſtinaſti. Sed antea te exerceas oportet in ſolitariæ vitæ palæſtras, ut non adeo rudis & imparatus ad ſingulare certamen cum hoſte deſcendas. Nondum ejus artes, doloſque varios didiciſti, quibus impugnare ſolet ſervos Dei ab aliorum conſortio remotos. Nondum ſatis verſatus es in occultiſſimis adverſarii fraudibus, & præſtigiis detegendis. In his prius te erudiri convenit, ne abſque idoneis fundamentis tantum ædificium moliaris.* b Cap. V. [b] *Tunc Bononius hilariter adjecit: ecce me ad omnia tua juſſa paratum, & ſi in hac ſolitudine me cum filiis tuis permanere, ac Domino ſervire permiſeris, uſque in tempus a Deo meæ peregrinationi deſtinatum, plane meæ ſortis contentus, ſub tuo magiſterio vivam, & ſolitariæ diſciplinæ rudimentis imbuar, donec ſecurus contra malignum ſpiritum pugnare eum divino auxilio ſufficiam. Tum ille: Per me quidem non repugnarem, & in conſortium horum nemorum te promptus admitterem. Verumtamen profectui tuo magis conducet, ut peritiorem ſolitariæ hujus philoſophiæ magiſtrum eligas. Conſulo itaque, ut ad Romualdum in Pereo apud Ravennam latitantem declines, ejuſque te arbitrio totum committas. Hiſce auditis Bononius, benedictione a ſene accepta, lætus diſceſſit, ac proſpero itinere Ravennam adnavigavit; inde ad Romualdum perrexit, ejuſque ſe diſciplinæ ſubjiciens, in cellam adduci rogavit. Gaudens novum diſcipulum Romualdus ſuſcepit, atque alumnis ſuis aggregans, eremiticæ vitæ rigidiſſimum tenorem ſervare docuit.*

Fieri quidem potuit, ut hæc omnia contigerint poſt reverſionem Romualdi a Catalaunia, quod ſi quis aſſerere voluerit, perfracte per nos non negabitur, nihilo ſecius adducimur potius, ut credamus, hæc contigiſſe ante Romualdi appulſum in Gallias. Id ſuadet modus, quo ſe explicat in Bononii vita Ratbertus, qui poſtquam narravit ipſum pluribus annis virtutum tirocinia poſuiſſe ſub ſanctæ regulæ jugo circa annum *966.* ſtatim ſubdit majoris perfectionis ſtudio incenſum quietæ ſolitudini inhiaſſe, & cupidum factum fuiſſe viſitandi Palæſtinæ loca. Decem quidem anni tanti ſunt, ut Bononio concupiſcenti ſolitudinem plures fuerint, & illi, qui ægre patiebatur crebras parentum & familiarium viſitationes, quæ initio converſionis ſunt frequentiores, ſatis fuere duo luſtra ad aperien-

dam

dam abbati intentionem ſuam ſacra loca adeundi, & poſt eorum viſitationem ſolitudinem incolendi, quæ ſuere prima Bononii ſub ipſa infantia deſideria. Alias per viginti, niſi forte per plures annos, cogeremur dicere Bononium piam ſuam præconceptam cupiditatem in corde retinuiſſe, cum non ſtatim a Galliarum reditu Romualdus incoluerit denuo Pereum, ſed prius in palude Claſſis, inde apud ſanctum Martinum in Silva domicilium fixerit, tum Pereum redierit, ſed ad breve, ut videtur, tempus, nam in Vergaretano caſtro, ſubinde apud Catriam, poſtea Claſſenſi in cœnobio partim, partim in Pereo vitam duxiſſe Romualdum ab anno *986.* ad annum *996.* ex Damiano colligimus. Alia ex parte ipſum ante Cuxanenſem ſolitudinem eremos ſundaſſe in Venetiarum finibus, & in territorio Vicetino ſuperius vidimus, ut propterea Georgius prior, qui præpoſitus vocatur a Ratberto, fuerit alumnus Romualdi, ad quem idcirco, utpote magiſtrum celebratiſſimum in vita eremitica direxerit ipſe Bononium; cum inveriſimile non ſit hoc tempore eremitas omnes, illos præcipue, qui parum a Ravenna, a Comaclo, a Venetiis diſtabant, Romualdi diciplinæ ſe ſubdidiſſe, cui jure merito eccleſia honorem tribuit inſtitutionis novi anacboretice vivendi generis.

ANN. CHR. *976.* ROMUALDI *69.*

INSIGNE habemus antiquitatis cœnobii ſanctæ Mariæ in Urano ad territorium Foro-pompilii, nunc Brittonorii, ſpectantis monumentum in libello Honeſti archiepiſcopi Ravennatis, quo concedit Johanni venerabili abbati regulæ ejuſdem monaſterii, & quinque ejus ſucceſſoribus curtem *Campo-Gallani*, quæ noſtris etiam diebus ad prædictum monaſterium pertinet, idemque nomen ſervat; ea adjecta conditione, ut quotannis per dies triginta miſſas centum ſucceſſores & fratres canere deberent pro remedio animæ ſuæ a die ſuæ depoſitionis. Libelli multis in locis exeſi hæ chronicæ notæ poſſunt excerpi: *Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede quarto ſ........ nono ...... domino ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri patrum domno Honeſto ſanctiſſimo ſancte catholice Ravennatis eccleſie arch epiſcopo*; & ad calcem *ſub die menſe & indictione predicta quarta*. Indictio quarta ſpectat ad annum *976.* & optime componitur cum anno Ottonis II. imperatoris nono, computato ſcilicet imperio ab anno *967.* quo *æquivocus imperatoris junior Otto, quem peperit inclyta mater Adelbaidis, in nativitate Domini Romæ imperator effectus eſt, patre jubente, ac tunc in Campania juxta Capuam commorante*, ait Ditmarus [a] in chronico; & licet ſignanter Ottonis nomen ob chartæ corroſionem non appareat, attamen τὸ *nono* nequit ad alium referri, niſi ad ipſum, & ad annum nonum imperii ejus. Habita ergo indictionis & imperii Ottonis cum anno præſenti convenientia, corrigendus eſt annus *quartus* Benedicti papæ VII. qui vel ſecundum, vel ad ſummum tertium tunc numerabat pontificatus annum. Alias Ravennates chartas ex V. Cl. Ginannio abbate ſancti Vitalis ejuſdem urbis producit in annalibus Muratorius [b], in quibus ante annum, vel ante biennium ſignatur Benedicti VII. promotio ad pontificatum, quam revera contigerit, & putat id ex eo proveniſſe, quod Ravennates ſextum & ſeptimum hujus nominis pontifices confuderint, & crediderint Benedictum VI. carcere ſolutum perſeveraſſe in Romano pontificatu ab anno *972.* uſque ad annum *983.* Chartam autographam ex Ravennate archiepiſcopali tabulario a nobis tranſcriptam producimus in Appendice ad illuſtrandam hiſtoriam Uranenſis monaſterii, quod poſt duo ab hinc ſecula Camaldulenſi eremo donatum, adhuc

XXXVII. Antiquitas monaſterii S. Mariæ de Urano.

[a] *Lib. II.*

[b] *Annal. T. V. pag. 453.*

Ann Chr. 976. Romualdi 69. XXXVIII.

Petrus Urſeolus fit dux Venetiarum.

inter inſigniora congregationis noſtræ monaſteria, poſt varias, quas paſſum eſt, vices, non infimum locum tenet.

Praesenti anno Petrus Urſeolus *quinquagenarius*, ut habet anonymus Aquilejenſis & Dandulus, juxta plauſibilem magiſque receptam ſententiam, ad primam patriæ dignitatem, Venetiarum ſcilicet ducatum, evectus fuit, eo tempore, quo jam gaudebat Marini & Romualdi eremitarum familiaritate, ſed integram hiſtoriam ad annum 978. reſervamus, quo, poſt biennium ab adepto principatu, ipſorum conſilio monachus factus, ſupremum honorem raro exemplo depoſuit.

Ann. Chr. 977. Romualdi 70. XXXIX.

Lodulphus ſolitudinem Avellanenſem petit.

Lodulphum, de quo ad annum 956. mentionem ſecimus, paterna e domo exeuntem ſedem ſuam fixiſſe una cum ſocio, quem appellant Julianum, ut ſolitariæ quieti indulgeret, in valle poſita inter altiſſimos montes Catriam & Cornum in territorio Eugubino, nunc Callienſi, prope Fontem, qui ad Avellanarum arborum radices ſcaturiebat; aſſerunt Fortunius, Jacobillius, Lucentius, & Auguſtinus de Floribus. Ajunt quoque Johannis Eugubini epiſcopi licentia oratorium in honorem ſancti Andreæ apoſtoli ſanctos illos eremitas conſtruxiſſe, & per aliquot annos Deo & ſibi vixiſſe, donec ſociorum eamdem vitam amplectentium numero aucto, cœnobium vel eremum Avellanenſem fundarunt circa annum milleſimum, ad quem præterpropter annum ipſius monaſterii originem refert poſt ipſos etiam [a] Mabillonius. Fortunium non audimus, qui Lodulphum in eremum ſeceſſiſſe *ad Arianam ſectam fugiendam* ex veteri elogio narrans, ad valde anteriora tempora, & ſi ſuperis placet, ad finem quarti ſeculi, vel ad initium ſequentis ejus ſugam determinare videtur, vel ſaltem putare reliquias Arianæ hæreſeos deſinente primo millenario ſuperfuiſſe. Grandius [b] noſter ad annum 979. retrahit. Nos obſcuram fatemur Avellanenſis cœnobii originem, & primo quoad ejus auctorem, licet aliqui in dubium revocaverint, an unquam Lodulphus hic extiterit in vivis, eum tamen extitiſſe, immo monaſterium fundaſſe, & congregationem Avellanenſem inſtituiſse, comprobari poſse nobis blandimur, auctoritate veterum ſcriptorum Eugubinorum, & præcipue Griffolini Valeriani, qui floruit circa annum 1304. Servatur in archivo Armanno urbis Eugubinæ hæc Griffolini hiſtoria, ſive potius hiſtoriæ fragmenta inſcripta: *Geſta Eugubinorum ab ædificatione civitatis uſque ad annum Domini* 1300. tranſumpta anno 1349. per Nicolaum Vannis notarium ex codice Memoriarum reperto in conventu ſancti Franciſci Eugubii, non integro quidem ſed pene lacero; mox ex eodem codice hiſtoriam eamdem tranſcripſit manu ſua cardinalis Cervinus epiſcopus Eugubinus, inde Marcellus II. Romanus pontifex; pluraque ſubinde confecta fuere exemplaria, quorum unum inter mſs. codices bibliothecæ Ghiſianæ in ſolio plut. F. ord. 20. cuſtoditur; alterum extabat apud Hieronymum Berardelli canonicum cathedralis Eugubinæ, alterum vero penes Hieronymum Mariam Venetum canonicum regularem ſancti Secundi ipſius urbis. In his fragmentis hæc de Eugubio habet Griffolinus Valerianus [c]: *Carolo Francorum regi & imperatori ſtrenuiſſimo ad civitatem appropinquanti omnes Eugubini in ſono tubæ & jubilationis obviam ierunt plaudentes & clamantes: Ave rex ſalus noſtra. Quamplurima dona, & maxima beneficia civitas Eugubina ab ipſo accepit, & quaſdam inſignes Sanctorum reliquias ipſo largiente recuperavit, & nonnullos dominos & comites de exercitu, & aula regis eadem civitas reaquiſivit, qui multas poſſeſſiones, caſtra & oppida poſſederunt, fuerunt*

a *Secul. VI. pag.* 253.

b *Differt. IV. cap.* 11. *n.* 12.

c *Pag.* 37.

magni

magni & potentes, & ab illis deſcenderunt clariſſimi viri, & inter ceteros hic beatus Lodulphus, qui a nomine ſuæ columbæ, & vitæ puritate denominatus fuit Columbinus. Alludit nimirum ad congregationem Avellanenſem ab ipſo excitatam, quæ progreſſu temporis congregatio *Columbæ* fuit appellata. Ex qua etiam auctoritate intelligere poſſumus Lodulphi majores ex Germania una cum imperatore in Italiam deſcendiſſe, & domicilium ſuum ſibi elegiſſe Eugubii, ut propterea ratione originis Germanus, ratione nativitatis Eugubinus dici potuerit. Quo vero tempore id præſtiterit Lodulphus, quaſve leges in ſuo noviter extructo cœnobio condiderit, credibile eſt circa hoc tempus ſolitudinem petiiſſe, annis procedentibus ſocios illi ſe adjunxiſſe; Romualdum vero noſtrum poſt duodecim circiter annos adveniſſe, qui locum ſolitudini aptum proſpiciens, eremum informi ritu inchoatam melioribus auſpiciis ſtabiliverit, & incolas eremi ſanctiſſimis ſuis legibus ſulcierit. Affinitatem rituum Camaldulenſium cum ritibus Avellanitarum jam demonſtravit Grandius in ſua peculiari [a] Diſſertatione; id alibi nos præſtabimus. An patriæ fuerit epiſcopus anno 1009. Lodulphus, ex ſilentio Petri Damiani, qui neceſſario de ipſius epiſcopatu & dimiſſione ſermonem inſtituere debuiſſet, potius inficiamur, ſed de ea re ad annum 1009. Demum agnoſcimus denſa caligine reſperſam hiſtoriam priorum annorum hujus poſtea celeberrimi cœnobii; nihilo tamen minus ad annum circiter 990. poſſe aliquo modo ſtatui Avellanenſis eremi originem, ſub antecedenti anno 989. oſtendemus.

ANN. CHR. 977. ROMUALDI 70.

a *Differt. IV. Camald.*

AN-

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER QUARTUS.

Ab anno CHRISTI DCCCC.LXXVIII. *ad annum* DCCCC.LXXXV.

ANN. CHR. 978. ROMUALDI 71.

I. Petri Urſeoli exaltatio ad primam patriæ dignitatem.

LICET aliqua a Romualdo geſta in eremo Marini, & in finibus Venetiarum annis præcedentibus produxerimus, latuerunt tamen plurima, quæ ſpatio quadraginta & octo annorum par eſt credere, ſanctum virum pro Dei gloria ſollicitum, & animarum zelo inflammatum perpetraſſe. Hoc tandem anno ex certis hiſtoriis exploratius aliquid & illuſtrius habemus, abdicationem nempe Veneti ducatus factam a Petro Urſeolo, atque fugam ipſius una cum Romualdo, & ſociis in Gallias. Quomodo autem hæc peracta fuerint, altius eſt repetendum. Venetæ reipublicæ dux creatus fuerat anno 959. Petrus IV. Candianus, non Vitalis, ut in [a] Damiani narratione habetur; Damiano enim ſolitario, & remoto in loco ſcribenti facile fuit circa nomen errare, neque *magnopere curavit videri auceps nominum*, *dummodo non excideret ſeries & ordo geſtorum*, ut de ſe ipſe [b] teſtatur. Quod tamen etiam ex amanuenſium errore potuiſſe contingere probat Grandius [c], eo vel maxime, quod Andreas Dandulus, & anonymus Camaldulenſis, ille in Veneta hiſtoria, hic in Vita ſancti Petri Urſeoli verba ipſa exſcribant Damiani, cum factum hoc narrant, & tamen non Vitalem, ſed Petrum Candianum Urſeoli prædeceſſorem nominent. Si enim in Damiani textu ab ipſis lecto reperiiſſent nomen Vitalis, vel ipſi etiam ejuſdem Vitalis nomen uſurpaſſent, vel adnotatione aliqua lectores admonuiſſent mendum irrepſiſſe in Damiani textum. Petrus IV. itaque Candianus Venetorum dux *in conjugium germanam Hugonis magni illius marchionis acceperat*. Hæc Valdrada, & Valderada atque Gualdrada, ſeu Valderta & Walderta a ſcriptoribus appellatur, quæ filia erat Uberti marchionis & Etruriæ principis, de quo agit Damianus [d] opuſculo *de principis officio* ad Gotbifredum marchionem, atque ſoror Hugonis ducis & marchionis Thuſciæ. In [e] codice Triviſaneo in inſtrumento anni 976. ſic ſeipſam nominat: *Ego Waldrada relicta quondam Petri ducis Candiani filia boni Petri* (corrigendum *b. m.*

Uberti

a *Vit. S. Rom. cap.* V.

b *Lib.* I. *epiſt.* X. *ſeu Opuſc.* XX. *cap.* V.

c *Vita S. Petri Urſeoli cap.* IV. *n.* 8.

d *Opuſc.* LVII. *Par.* II. *cap.* III.

e *Grandi Vit. S. Petri Urſ. p.* 23.

Uberti ducis , vel habita relatione ad maritum *filii b. m. Petri ducis*). Anɴ. Cʜʀ. 978. Romualdi, 71.
Sanſovinus [a] aliud documentum laudat anni *979.* quo Vitalis Candianus Gradenſis patriarcha filius extincti Petri Candiani ducis, & primæ Petri uxoris Johannæ, appellat ſecundam patris ſui conjugem Waldradam: *Quod vos per commune conſilium dediſti Waldrade matrinee mee* . In diplomate conceſſo monaſterio Vangaticienſi anno *997.* appellatur *Gualdrada filia b. m. Uberti, qui fuit marchio* , & in altero Hugonis ejuſdem anni *per remedium anime Gualdrade germane mee filie ſupradicti b. m. Uberti marchio*. Waldradam Candianus, repudiata Johanna conjuge , in matrimonium ſibi copulaverat , & Hugonis fratris uxoris ſuæ potentiam exæquare inſuper volens , militiam numeroſam conflaverat , itaut potius quam Reipublicæ dux , videretur tamquam Dominus ad tyrannidem aſpirare . Quare ſubdit Damianus, *Aemulatione leviri ſuadente, Candianus multos ex Langobardiæ & Thuſciarum partibus milites, profligatis pecuniarum ſtipendiis , acquirebat. Hoc autem Venetiarum incolæ non ferentes, clam iniere conſilium , ut repentino impetu ducis palatium armati violenter irrumperent , eumquo cum omni domo ſua in ore gladii abſque ulla retractatione necarent . Hujus denique conventiculæ conjuratione comperta, Vitalis dux , nocturnis diurniſque vallatus excubiis, hoſtiles inſidias ad nihilum redigebat . Illis autem hæc & alia tentantibus, ſed ad inceptæ factionis effectum attingere non valentibus, tandem viſum eſt, ut domum Petri* (intellige Urſeoli), *quæ ducis palatio adjacebat contigua , prius incenderent , iſtoque modo & ducem caperent, & univerſa ejus domeſtica concremarent . Iſtius vero rei experiendæ conſenſum a Petro, qui eorum conſilii particeps fuerat , flagitantes , hujus tandem mercedis fœdere pacti ſunt , ut pro una ejus domo , quam igne conſumerent , totam ditioni illius Venetiam ſubderent , & deleto illo , quem exoſum habebant ducem, hunc loco ejus protinus ſubrogarent . Hoc igitur modo Petrus Dalmatici regni adeptus eſt principatum , qui poſtmodum ambitionis ſuæ jam voluptate potitus , reſpectu divinæ gratiæ demum corde compunctus eſt .*

a Pag. 209.

II. An culpabilis in ea aſſequenda?

Hᴀᴄᴛᴇɴᴜs Damianus, cujus narrationi conſentiunt Veneti ſcriptores omnes , in eo tantum ab ipſo diſcordes, quod Petri Urſeoli innocentiam tueantur, præter unum Andream Dandulum , qui in omnibus Damiani auctoritatem ſequens , ejuſque verba laudans ſcripſit: *Tandem nequam conſilium Petri Urſiolo ſecuti , ut ait Petrus Damianus, propinquas domos &c.* Anonymus etiam Camaldulenſis Damianum exſcribit addens : *Hæc tamen non minuunt devotiſſimam ſanctitatem, cum non ſit novum lapſos erigi, & laqueatos vitiis divino ſpiramine fore factos frequentius excellentiſſime virtuoſos.* Nec videtur admittenda conciliatio Mabillonii [b] , qui putat Rivipullenſem monachum ſcriptorem vitæ Petri Urſeoli , atque Venetos ſcriptores has circumſtantias in ſuis narrationibus ſilentio præteriiſſe, ut Petri ducis famæ conſulerent, & ne quid eximii ducis exiſtimationi nocerent. Id enim pugnaret cum ſinceritate Venetorum ſcriptorum ; credendum potius ipſos ſcientes Petrum obnitentem ſuiſſe exaltationi ſuæ, & coactum repetitis populi vocibus, in commodum reipublicæ dignitatem ſibi exhibitam dumtaxat ſuſcepiſſe , improbabile exiſtimaſſe , accedente etiam pia & laudabili Urſeoli vita , partem ipſum habuiſſe in nece ſui anteceſſoris , & in ambitioſo hujuſcemodi pacto . Sabellicus tamen ad annum *976.* aſſerit „ fuiſſe ea tempeſtate, qui putarent Petri Urſeoli, qui „ poſt Candianum princeps declaratus eſt, ſuaſu, populum ignem in pro„ pinquas ducario ædes conjeciſſe ; “ & in codice ms. hiſtoriarum Venetarum , quem citat Wion, [c] ſibi commodato a Johanne Zeno patricio

b *Sec. V. p. 847. & not. 1.*

c *Martyrol. Monaſt. ad diem xi. januar.*

Veneto,

Ann. Chr. 978. Romualdi 71.

Veneto, legitur: *Urſeolum multas perſecutiones paſſum fuiſſe a domo ducis occiſi*; ex quo colligitur interfecti Candiani propinquos Urſeolum judicaſſe principalem necis auctorem, cujus rei ſuſpicionem augebat cernere electionem novi ducis reapſe cecidiſſe in eum, cujus domus conflagrarat, ut flammæ ibi conceptæ palatium contiguum ducis invaderent.

Dicendum ergo, ad conciliandam Damiani auctoritatem cum ceteris ſcriptoribus Venetis, Urſeolum aſſenſum præbuiſſe populo ad tollendum de medio ducem, paſſumque fuiſſe incendium propriæ domus pro combuſtione ducalis palatii, ſed ſimul putaſſe id a ſe poſſe præſtari indemni conſcientia, cum de tyranno ageretur; pietas enim in Deum non repugnat pietati in patriam. Fieri quoque potuit populum primam dignitatem Urſeolo pollicitum fuiſſe, ſed veriſimile non videtur, Petrum pactum tale firmaſſe, cum alienum eſſet cor ejus ab ambitione, quam alienationem declaravit tunc potiſſimum, quando legirime electus, multum temporis, antequam conſentiret, obluctatus eſt. Cum tamen ex una parte nota eſſet exhibitio ducatus facta a populo, & ab altera parte, ab eventu ſcilicet, non alius in ducem, quam Urſeolus creatus extitiſſet, *nil* mirum, ſi in vulgus diſſeminatum ſit ipſum ambitioſo fœdere ducatum Venetum mercatum fuiſſe. Refectio eccleſiarum incenſarum, quam ipſe dux conſtitutus curavit, abdicatio pariter dignitatis poſt duos annos rem credibiliorem effecere, ipſum facti pœnitentem, conſcientiæ adactum ſtimulis, male partum depoſuiſſe principatum. Hinc intelligitur, cur Damianus famam undique diffuſam ſecutus, ea de Petro Urſeolo ſcripſerit, quæ protulimus.

III. Auctores, qui ipſius innocentiam tuentur.

Electus ergo fuit Petrus Urſeolus Candiani ſucceſſor in Veneto ducatu die XII. auguſti ann. 976. *qui ad tantæ dignitatis provectum ſcandere contemnebat, timens ne ſecularis ambitione honoris propoſitum amitteret ſanctitatis*, ait [a] Dandulus; & [b] Sabellicus: *Reformidabat ingenium illud a teneris juſtitiæ aſſuetum popularem adminiſtrationem, in qua rarus relinquitur innocentiæ locus*; cum quibus conſentit & anonymus Camaldulenſis dicens: *Veneti vero juſtum & idoneum perquirentes, Petrum Urſeolum multifariam renitentem præfecerunt in ducem, magiſtratumque adire recuſantem.* Proſequitur Sabellicus: *Populi preces, ne rempublicam ea temporum novitate deſereret, omnino flexerunt, quamquam idipſum conſtet ægerrime ab eo impetratum, ſed patriæ caritas, cui primo, ut divinus ait Plato, naſcimur, effecit, ne in tanto diſcrimine civibus deeſſet ſuis*. Et Dandulus: *Tandem importune interpellante populo, non humano favore, ſed reipublicæ commodo, hujuſmodi principatus apicem accipere non recuſavit*. Quæ in principatu geſſerit, quæ ædificia reparaverit in urbe, vel nova erexerit, quas leges ſanctiſſimas tulerit Urſeolus, in medium non proſerimus. Hæc enim copioſe narrata extant apud Venetæ hiſtoriæ clariſſimos auctores, atque in ſancti Petri Urſeoli vita a Guidone Grandio abbate noſtro anno 1733. conſcripta, hortante Petro Garzonio ſenatore & hiſtoriographo Venetæ reipublicæ, ex qua plura decerpſimus nos, & quæ in progreſſum referemus, accepturi ſumus.

a *Lib. VIII. cap. 15. part. 1.*
b *Ad ann. 976.*

IV. Scriptores ejus vitæ.

Legi etiam poſſunt ſcriptores veteres vitæ Petri Urſeoli, inter quos tres potiſſimum habemus, monachum videlicet, ut vulgo creditur, anonymum monaſterii Rivipullenſis, alium auctorem chronici Cuxanenſis, tertium demum, quem appellabimus anonymum Camaldulenſem, de quibus aliqua hic, poſt Grandium, præmittemus ad auctoritatem firmandam iis, quæ in medium eorum verbis adducemus. Vita ſcripta a Rivipullenſi monacho extat apud Mabillonium [c], qui ipſum appellat Urſeoli en-

c *Seculo V. Act. O. S. B. pag. 847.*

comia-

comiaſtem. Ex codice monaſterii illius erutam Mabillonio communicavit eruditiſſimus vir Stephanus Baluzius. Auctorem ejus, ſeculo integro, Urſeolo poſteriorem haud fuiſſe quis conjiciat ex his verbis: [a] *Multa quidem mira per eum Deus egit, quæ nobis ſunt incognita, quia non ſunt ſcripta, nec oratione illorum, qui eum viderunt, relata. Omnes enim, qui ejus præſentiam viderunt, jam a ſeculo migrarunt.* „ Quæ ſane verba nonniſi „ homini, qui Petri ducis contemporaneos videre potuerit, recte conve„ niunt. " Hæc Mabillonius. Grandius inſuper putat Rivipullenſem ſcripſiſſe poſt Petrum Damianum, qui vitam ſancti Romualdi circa annum 1042. exaravit. Scripſit enim Rivipullenſis, ut ipſe cum Mabillonio obſervat, poſt mortem Olibæ epiſcopi Auſonenſis, qui obiit anno 1047. cum [b] affirmet: *Olibam ſancti Michaelis, in quo requieſcit, admodum in omnibus curis dilexiſſe cœnobium.* Præterea exiſtimat Grandius certum non eſſe, auctorem hujus vitæ fuiſſe monachum, & monachum Rivipullenſem; nam loquens hic auctor de Cuxanenſibus monachis, qui ejus corpus honore funeris proſecuti ſunt, ait [c]: *Non mirum quidem ſi conſodales & coadjutores ſui ordinis ſibi debiti obſequii hymnos modulabantur.* Ubi dixiſſet *noſtri ordinis*, ſi & ipſe monachus fuiſſet, attenta præcipue peculiari communicatione utriuſque monaſterii Cuxanenſis & Rivipullenſis. Pariter [d] hæc verba ſcriptor ille uſurpat: *Altera autem die veniens dux illius provinciæ*; & paullo poſt: *Inclytus vir Oliba rector ejuſdem patriæ*, quibus verbis ſe exterum profitetur, dicere enim debuiſſet: *dux hujus provinciæ, rector hujus patriæ*.

ANN. CHR. 978. ROMUALDI 71.

[a] Ibid. n. XVII.

[b] Ibid. n. XXI.

[c] Ibid. n. XVIII.

[d] Ibid. n. XIX. XXI.

Cuxanenſis alter ſcriptor vitæ Urſeoli videtur potius chronogaphus ejuſdem monaſterii, cujus chronici pars ſit hæc vita. Codex archivi, ex quo hæc hiſtoria deprompta, fuit, appellatur *Liber viridis*. Titulus vitæ ſic ſe habet. *Incipiunt actus ſeu vita illuſtris viri domini Petri Urſeoli ducis Venetie & Dalmatie, ac monachi cenobii beati Michaelis de Cuſſano in Helenenſi diecesi*. Exordium vero. *Tempore, quo regebat prefatum cenobium reverendus pater Guarinus abbas, iter ſuum dirigens ad Romanam curiam per mare, portum adit Venetiarum*. Auctor videtur pene ad verbum Rivipullenſem exſcripſiſſe.

Tertius demum Urſeoli biographus eſt anonymus pariter ſcriptor exiſtens in codice ms. bibliothecæ ſacræ eremi Camaldulenſis, in quo aliæ Sanctorum vitæ leguntur a Bollandiſtis ſæpius in ſuo eruditiſſimo opere allatæ. Auctor non uno in loco ſe prodit duodecimo, vel tertiodecimo ſeculo vixiſſe; character quoque, licet non primigenius, vetuſtatem ſapit multam. Præfigitur titulus. *Vita vel obitus ſancti Petri Urſeoli confeſſoris menſe januarii die* XI. Fontaninius teſtatur aliud exemplar vitæ ab hoc anonymo conſcriptæ exiſtere in bibliotheca Aniciana, a quo deſumpta fuit ea, quæ cum aliquibus mendis in ſummario *Poſtulationis* Romæ factæ ad obtinendam extenſionem cultus, & conceſſionem officii ſancti Petri Urſeoli, impreſſa fuit. Alia exemplaria ejuſdem anonymi extant pariter in archivo Cuxanenſi. Hæc vita brevior eſt illa Rivipullenſis, ſed aliquas continet fruſtra alibi quærendas notitias peculiares Urſeoli; neque iis erroribus reſpergitur, quibus ſcatet anonymus Rivipullenſis. Ad diſtinctionem Rivipullenſis & Cuxanenſis appellabitur anonymus Camaldulenſis. Hactenus ex Grandio. Sed jam Damiani textum proſequamur, & quomodo Urſeolus ſe ducali dignitate abdicaverit, ipſius verbis enarremus.

[e] Vit. S. Rom. cap. v.

V.

QUIDAM *autem*, [e] inquit, *venerabilis abbas, Guarinus nomine, ex ulterioribus Galliæ finibus, orationis gratia, per diverſas mundi regiones pere-*

Guarinus abbas Cuxanenſis venit Venetias.

Ann. Chr. 978. Romualdi 71.

grinari ſolitus erat. Hic quoque ad ducem veniens, ab eo protinus, ut ſibi ad evadendum tanti reatus periculum, conſultum præberet, exactus eſt. Accerſitis igitur Marino & Romualdo, hoc ſibi communi jubetur ſententia, ut ſeculum ſimul cum ipſo, quem per nefas invaſerat, ducatu, relinqueret; & quia ad alienæ dominationis arcem injuſte proruperat, ipſe ſe alienæ poteſtatis dominio ſubjugaret. Ille autem homo nimirum in poteſtate poſitus, quia converſionem ſuam manifeſte facere auſus non eſt, tutum putavit hoc utendum eſſe conſilio. Imminente igitur feſtivitate ſancti cujuſdam martyris, ex cujus vocabulo baſilicam in propria poſſeſſione adhuc privatus habuerat, illic pridie uxorem ſuam præmiſit, ipſe quaſi mox ſecuturus; hoc ei præcipiens, ut & ornatum eccleſiæ accuratiſſimum provideret, & ſecum venientibus ſumptuoſas epularum delicias in craſtinum præpararet. Ipſe autem poſt conjugem remanens, his de ſuis theſauris, quæ ſibi videbantur, ablatis, cum quodam ſuo familiari, Johanne ſcilicet Gradonico, *qui præfatæ conjurationis conſcius fuerat, & cum tribus illis beatis viris, quos præpoſuimus, navem aſcendit, deinde in* Galliam *ad monaſterium abbatis* Guarini *magnus converſus aufugit.*

VI. Suadet Petro Urſeolo dimiſſionem ducatus.

Guarinus, ſive Warinus aut Varinus, *angelus vel cœleſtis homo, admodum in rebus prudens, & ad docendum ex tempore plebem ſufficiens, in ornatiſque ſtudiis perfacile lucens*; his enim elogiis ipſum celebrat monachus Garsìas in epiſtola, quam anno 1040. ſcripſit ex monaſterio Cuxanenſi ad Olivam epiſcopum Auſonenſem & abbatem ejus monaſterii, relata a Baluzio [a] in Appendice Marcæ Hiſpanicæ, abbas erat eccleſiæ & monaſterii ſancti Michaelis de Cuxano, ut etiam in actis conſecrationis ejuſdem eccleſiæ factæ anno 974. in [b] eadem Appendice legitur, ubi dicitur principem Senioſredum locaſſe ibi *abbatem egregium, nomine Guarinum, qui, ceu ut ſydus lucidum, affatim vibrare ſatagit coſmum.* Laudatur quoque [c] in epiſtola a Gerberto, poſtea Silveſtro II. cum quo *familiaritatem* Guarinus habebat. Conſuetudo ei abbati inerat viſitandi loca ſancta, & peregrinandi ad Sanctorum ſepulcra. Ipſe idem hoc eodem anno, ineunte martio, interſuerat elevationi corporis ſancti Hilarii ſecundi epiſcopi Carcaſſonenſis factæ *e tellure*, ubi jacebat, *ad ſaxeam arcam poſt altaris arulam*, ut narrat hiſtoria in ſepulcro ejuſdem ſancti epiſcopi inventa, quæque legitur apud [d] Mabillonium. Poſt peractam cum ceteris epiſcopis & abbatibus piam actionem, itineri ſe commiſerat, rectaque Venetias ſe contulerat, veneraturus corpus evangeliſtæ ſancti Marci. *Luſtrata autem ibi baſilica & expletis deprecationum vocibus*, ſubdit [e] anonymus Rivipullenſis, *hoſpitium petiit requirens a quodam indigena, qui ſibi fertur tale dediſſe reſponſum; cur a me petis hoſpitium, cum minime ſim auſus, o domine, tibi vel alicui huc ad reliquias beati Marci venienti concedere? At ille, quare? reſpondit. Dux patriæ hujus, qui ſuſceptor eſt omnium peregrinorum huc advenientium, conſtituit decretum, ne ab aliquo noſtrorum hoſpitetur quilibet peregrinus, niſi ab ipſo ſolo, aut de ejus licentia. Aedificatas namque habet maximas domos hoſpitum, ſimulque xenodochium, in quibus divites pauperesſque hoſpitantur, quibus etiam & neceſſarium præbet victus ſtipendium &c.* Similia habet chronographus Cuxanenſis. Alludunt nimirum ad hoſpitales domus, quas ſanctus dux ſuper plateam divi Marci conſtruxerat, ubi hodie cernuntur novæ procuratorum ſancti Marci ædes. Sequitur Rivipullenſis. [f] *Hæc audiens prudens abbas Guarinus fiducialiter ingrediens palatium ducis, interrogat palatii cuſtodes, ſi fas ſibi eſſet introeundi ad ducem; qui dixere, quis es tu, o abba venerabilis, qui noſtrum potentiſſimum ac dilectum dominum inquiris?*

Qui-

a Tit. 222.
b Tit. 119.
c Epiſt. xliii.
d Secul. O.S.B. T. V. pag. 850.
e Ibid. num. vi.
Num. vii.

Quibus ille ait : Sum Varinus ex longinquis veniens partibus. Et quoniam ANN. CHR.
jam beati Marci ingreſſus ſum oratorium, neceſſarium peto hoſpitium. Di- 978.
ctum mihi quidem fuit, hic petere debere, ſed ignoro, a quo debeam po- ROMUALDI
ſtulare. Confeſtim audientes illuſtres domeſtici ſuſcipiunt abbatem, ducuntque 71.
ad ducis cubile. Cumque illum dux inſpiceret , quantocyus ſurrexit ei ob-
viam, & amplexus pacis tribuit oſculum &c. [a] *Altera autem die illum* a *Num.* VIII.
accerſiri juſſit, & accedentem, cum eo ſalutis conſilium iniit. Damianus
addit, accitos fuiſſe a duce Marinum & Romualdum, qui cum Guarino
in communem abierunt ſententiam, ut Urſeolus ſeculum cum ducatu re-
linqueret. Hæc duorum eremitarum vocatio demonſtrat Petrum Urſeo-
lum veterem amicitiam cum iis coluiſſe, & fortaſſe etiam ante ſuſceptam
ducalem dignitatem, itaut veriſimile ſit pluries ipſos inviſiſſe, aliqualem
etiam cum ipſis ſolitudinem ad tempus expertum fuiſſe, & animo jam a
multo tempore deſiderium foviſſe ſe cum ipſis ſociandi.

Guarinus interea proſecutus fuit ſuum iter Romam verſus, recipiens
ſancto duci ſe intra breve tempus reverſurum Venetias, poſt quod votum
ſuum exequi poſſet pius princeps. Chronici Aquilejenſis auctor putat Gua-
rinum prius Romam ad Apoſtolorum limina properaſſe, & in ſuo reditu
appuliſſe Venetias, *ibique aliquantis diebus orationis ſtudio, & domni Pe-*
tri ducis precibus conſtrictum commoratum fuiſſe, quo tempore abbas exper-
tus eſt ducem terrena parvipendere, habitamque dignitatem non ambitionis
ſtudio, ſed ſubditorum ſolatio obtinere; injunxiſſe, itaque ei, ut relinqueret
mundum, & in monaſterio Deo ſervire feſtinaret. Cui dux, egregie, in-
quit, pater & animæ meæ lucrator, ſumma aviditate tuis monitis obtem-
perare geſtio, ſed aliquanti temporis ſpatium rogo; interim meam faculta-
tem diſponere queam, poſtea vero in monaſterio, tuique regiminis vinculo
ſubmiſſus, Deo militare cupio. His itaque determinatis certum diem decre-
verunt, quo abbas Venetiam ad eumdem ſuſcipiendum reciprocaret. Tunc
accepta licentia monaſterium repedavit &c. *Super hæc ſtatuta die præliba-*
tus abbas ad Venetiam reverſus eſt ea occaſione, quod Hieroſolymam ire
vellet. Quem Petrus dux libenter ſuſcepit, & prima nocte dicti diei ka-
lendarum ſeptembrium &c. *de Venetia exierunt.* Paria habet Dandulus.
Credibilior tamen eſt narratio ſupradicta Rivipullenſis & anonymi Ca-
maldulenſis, præſertim cum redux Guarinus una cum Urſeolo ad mona-
ſterium Cuxani ſecum aſportaverit corpus ſancti Valentini martyris ex
Urbe delatum, quod profecto prima vice reliquiſſet, ſi poſt colloquium
primum cum duce ad Cuxanenſe ſuum cœnobium perrexiſſet.

ROMAM itaque profectus Guarinus, limina Apoſtolorum ſalutavit, VII.
Benedicti papæ VII. pedibus provolutus, ut anonymus Camaldulenſis ſcri- Fugit Urſeolus
bit, non Sergii, ut [b] Rivipullenſis & Cuxanenſis anonymi errore habent, cum Guarino, Romualdo &
corpus obtinuit *beati Valentini martyris* (*Valentianum* appellat anony- ceteris.
mus Camaldulenſis), & eo theſauro onuſtus ad præſtitutam diem Ve- b *Num.* IX.
netias reverſus eſt. Tunc dux Urſeolus Romualdum & Marinum admo-
nuit, ut ad iter ſuſcipiendum parati eſſent; Johannem quoque Gradoni-
cum & Johannem Maurocenum in ſuam ſententiam pertraxit, atque cum
his, & cum Guarino itineri ſe commiſit: & licet Damianus nullam men-
tionem faciat Johannis Mauroceni, eum tamen ceteris adjungunt Dandu-
lus & anonymus Rivipullenſis [c], qui poſtremus econtra una cum chro- c *Num.* XI.
nographo Cuxanenſi Marinum omittit. Johannes Gradonicus falſo nomi-
natur Jacobus in quodam Veneto ms. Appellatur a Damiano conſcius
conjurationis in necem Candiani, quæ verba eodem modo intelligenda
ſunt, quo intelliguntur ea, quæ protulerat de Urſeolo. Cum enim eſſet

ANN. CHR. 978. ROMUALDI 71.

familiaris Urſeoli, creditus fortaſſe fuit particeps occiſionis tyranni. Ceterum Dandulus eum nobis deſcribit tamquam virum ſanctiſſimum; & [a] *cum gelida corpora, genitoris ſcilicet & geniti, Petri Candiani & ejus filii ob ignominiam primitus exigua nave ad forum macelli deducta eſſent, interpellante ſanctiſſimo viro Johanne Gradonico, ad monaſterium ſancti Ilarii delata fuere*. Auctor cujuſdam chronici Veneti, ſcripti anno 1412. nepotem Johannem Gradonicum facit Petri Urſeoli; ſicut ejuſdem generum vocat alterum Urſeoli comitem Johannem Maurocenum.

a *Lib. VIII. cap.* 13.

Inſcriptio, quæ reperitur ſupra januam ſacrarii prioratus ſancti Galli Venetiarum (hic in jura ſucceſſit antiqui hoſpitalis, quod ædificaverat Petrus Urſeolus poſt ſuam aſſumptionem ad ducatum, in beneficium peregrinorum, qui ſacra Jeroſolymorum loca viſitaturi Venetias adveniebant) inſcriptio hujuſmodi memorat ſupradictos omnes comites itineris Petri Urſeoli, & in ea hæc leguntur.

ARAM. DEO. OPT. MAX. AC. DIVO. MARCO. EVANGELISTAE. TVTELARI VRBIS. ERECTAM. A. PETRO. VRSEOLO. VENETIARVM. DVCE. QVI. PRINCIPATV. DEPOSITO. VT. SE. TOTVM. RELIGIONI. DARET. AC. PRIVATIS SVIS. AEDIBVS. PAVPERVM. DIVERSORIO. CONSTITVTIS. GVARINVM AQVITANVM. MONACHVM. ROMVALDO. AC. MARINO. RAVENNATIBVS MONACHIS. COMITANTIBVS. VNA. CVM. GRADONICO. ET. MAVROCENO GENERIS. SECVTVS.

SILVESTER. DEL. BEN.

INSTAVRAVIT

ELOGIVM. ADDIDIT. MD.LXXII.

Antequam tamen itineri ſe committeret Urſeolus, uxori præcepit, ut ad rus divertens ſollemnitatis cujuſdam martyris feſtum pararet. Conjux Urſeoli *Felicia* appellatur a Dandulo, & fere ab omnibus; a Sanſovino *Felicita*, quæ in veteri altaris tabula ad ſanctum Johannem de Judaica Venetiarum congregationis noſtræ Camaldulenſis cognomento *Maripetra* vocatur, cujus nominis etiamnum nobiliſſima vulgo *Malipiero* familia extat. Piiſſima hæc femina fuit, quæ unico edito filio, nempe Petro Urſeolo II. duce, una cum ſponſo caſtitatis perpetuæ votum vovit Deo, & calcatis rebus humanis, *animo cæleſtium bonorum tantum contemplatione gaviſam eſſe, potentemque in opere fuiſſe* prædicant anonymus Camaldulenſis, Sabellicus & Juſtinianus, *monialemque factam ordinis ſancti Benedicti* aſſerit [b] Buccellinus. Contra apertum ſenſum verborum Damiani, eam tunc mortuam fingit auctor cujuſdam chronici Veneti, qui forſan hoc ſibi perſuaſit, eo quod arbitratus fuerit ea vivente Urſeolum monaſticum votum ſuſcipere nequiviſſe. Verum cum jam ambo mutuo conſenſu caſtitatem deſpondiſſent, novus non requirebatur conſenſus; præterquamquod dici poteſt, hunc aſſenſum Feliciam Urſeolo præſtitiſſe, quoties occaſio ſeſe præberet ſeculum relinquendi.

b *Ad an.* 978. *in Annal. Benedict.*

Martyr, cujus ſolemnitas occurrere debebat die fugæ Urſeoli, fuerit ſanctus Ammon diaconus & martyr Heracleæ, de quo mentionem facit

mar-

martyrologium Romanum kalendis ſeptembris; quo die conveniunt Dandulus, chronicon Venetum & Aquilejenſe, Urſeolum depoſito ducali paludamento cum ſupradictis civitati ſe ſubtraxiſſe, & cymba conſenſa navigaſſe ad locum ſancti Ilarii ad Gambararias, ubi tunc temporis conſurgebat monaſterium ordinis ſancti Benedicti, anno 819. ab Angelo & Johanne Participatiis ducibus Venetis erectum, ſecum aſportatis ſuppellectilibus, & gemmis dono dandis monaſterio Cuxanenſi.

ANN. CHR. 978. ROMUALDI 71.

VIII. Pervenit Cuxanum.

MANE facto [a], cum juxta morem non conveniſſet ſanctus dux ad matutinam ſynaxim baſilicæ ſancti Marci, fruſtra diu intra palatii penetralia conquiſitus, creditus fuit effugiſſe, quare miſſi, qui eum inquirerent; cumque inſecutores perveniſſent ad monaſterium ſancti Ilarii, Urſeolus ne detegeretur, facto ſigno crucis, Guarinum precatus eſt, ut barbam ſibi raderet, ſimulque ut veſte monaſtica & lebete eum contegeret. Circumeuntes exploratores agnovere Guarinum, quem apprehendentes, ubinam eſſet eorum dux, poſtularunt. [b] *At ille, ecce ego adſum, & omnes mei mecum, intuemini aſpectus omnium, perquirentes veſtrum dominum. Tunc ipſi perſpicientes faciem omnium ac ducis, non agnoverunt eum, poſuerunt enim ſuper ſuum caput lebetem, abſciſſa barba, ideoque erat incognitus. Verumtamen non diffiditur hoc Dei nutu fore factum, cum ipſi ſtaturam corporis ejus admirantes contuendo vultum, oculos, manus, atque cætera membra minime agnoſcere poterant.* Itaque inſecutoribus diſcedentibus iter proſecutus fuit Urſeolus cum ſociis Veronam uſque, & [c] *cum Veronam applicuiſſent, ne forte per exploratores ejus haberetur notitia, dux beatiſſimus inſequitur pedes mulorum, & humilis mulio factus, provincias Langobardorum ignotus evaſit*, ait anonymus Camaldulenſis. Poſtea *equos aſcendentes, velociſſimo curſu viam carpere cœperunt, intantum ut tertia die Mediolanenſium rura tranſeuntes, Vercellenſem urbem conſpicerent*, ſubdunt auctor chronici Aquilejenſis ac Dandulus; & Camaldulenſis: *Demum Narbonam attingunt, ibi triduo requieſcunt.* Reſtauratis viribus iter ſeſumpſere intraturi in Catalauniam, & videntes candidum apicem montis Canigonis, appellati etiam montis candidi ob nivium albedinem, cognovit dux ſe monaſterio proximum eſſe, & [d] *appropinquantibus illis ad cœnobium, ait abbati*; verba ſunt Rivipullenſis & Cuxanenſis anonymorum: *Videtur mihi jam eſſe juxta locum, quo imus nos, quia cor delectatur meum in vicinitate ejus. Reſpondit abbas; ut quid interrogas domine mi? Ait dux; ideo nempe interrogo, quia non tam ſuperbe equitando ad curiam angelorum primatis properandum eſt, ſed humiliter, ut dignum eſt, ego, qui tot habenis innexus ſcelerum dignoſcor, venire volo. Famulus enim ad dominum proprium veniens, non faſtigio voluntatis, non torvoſa cervice, non patula fronte, debitum debiti juris ſolvere debet, ſed depoſita iniquæ voluntatis imagine, tranſmutans ſe in habitum humillimæ pœnitudinis, per ſpatia reptando telluris, de propriis exceſſibus veniam obſecrando, petere debet. Et hoc ajens, mox ab epipida pedem relaxans, feſtinanter a cruribus extrahit zangas cum calcaribus, reſidens in nudo dejectus ceſpite. Igitur diſcalciatis pedibus, nititur velut quadrupes carpere greſſum adeuntis cœnobii.* Zangæ ſunt calceamenta pedum. Agnellus in Maximiano: *Non amplius* [e] *inde habeo, niſi quantum in ventrem, & in zanchas expendi. Ille cogitavit, quod de victu dixiſſet corporis, & de calceamentis pedum &c.* Proſequitur anonymus Camaldulenſis: *Depoſito ornatu mundano nudis pedibus cœnobium adiit, cui fratres per milliare occurrunt hymnicis cantibus Dominum collaudantes, & cum proceſſione ſollemni corpus beati martyris in eccleſiam deferentes.* Et chronographus Cuxanenſis.

a *Num.* x.

b *Rivipull.* xi.

c *Anonym. Camald.*

d *Rivipull. n.* 12.

e *Part.* II. *pag.* 84.

Ann. Chr. 978. Romualdi 71.

ſis. *Tunc & duci, abbatique obviam fratres cum crucibus, lampadibus, hymnis, & choris, & thymiamate fere per unius ſpatium milliarii, & ita proceſſionaliter cum martyris reliquiis, & cantuum ſpiritualium hymnodicis melodiis devenere ad templum beati Michaelis.*

IX. Aliqua de Cuxanenſis monaſterii hiſtoria.

Antequam Petrum Urſeolum cum ceteris nobilibus viris Venetis habitum monaſticum recipientem videamus, non abs re erit aliqua producere ad hiſtoriam ſpectantia cœnobii hujus ſancti Michaelis de Cuxano, ut lector agnoſcat, quo in ſtatu tunc floreret. Cuxanenſe monaſterium originem ſuam duxit ab alio Exalatenſi, quod fluvii Thetis, ſeu Taydi inundatione dirutum anno 878. in Coxianam vallem tranſlatum eſt; quo anno ſuperſtites monachi Exalatenſes eccleſiam quamdam apud Cuxanum tumultuario opere ex luto & lapidibus excitarunt in honorem ſancti Germani epiſcopi Antiſiodorenſis. Ita Protaſius ſe abbatem ſancti Germani nominat in teſtamento a [a] Baluzio relato. Manſit hæc pauperrimo cultu excitata eccleſiola uſque ad tempora Senioſredi comitis Barchinonenſis, qui cum poſt adeptam paternam hæreditatem in Confluentem vallem veniſſet, eamque ſacram ædem tam copioſo monachorum cœtui imparem vidiſſet, novam ex calce lapidibus dedolatis condidit, ad cujus dedicationem Riculſum epiſcopum Helenenſem anno 953. invitavit, qui prompte adveniens ipſam in honorem ſancti Michaelis archangeli, & ſancti Germani epiſcopi & confeſſoris conſecravit. Adſuere huic ſollemnitati, præter Senioſredum, etiam Oliba comes Ceritanenſis frater Senioſredi, Ava eorum mater, Bernardus vicecomes Ceritaniæ, Gondefredus abbas ipſius monaſterii cum monachis ſuis; variis autem donis ea occaſione cœnobium locupletarunt tam Ava comitiſſa, quam Senioſredus & Oliba comites, necnon Guitardus, & Bernardus vicecomes, & Iſnardus atque Recoſindus, qui deinceps ſancti Germani confeſſoris & ſancti Michaelis archangeli vocabulo eamdem eccleſiam in tabulis donationum nominant. Exarata ſunt acta dedicationis anno Domini DCCCC. LIII. die III. kal. auguſti anno Ludovici regis XVIII. [b]

Cuxanenſe cœnobium illuſtravit anno 957. Pontius abbas, quem Garſias monachus itidem Cuxanenſis in epiſtola ad Olivam Auſonenſem epiſcopum vocat *clariſſimum virum, eximiæ nobilitatis, probabiliſque vitæ*. Extat Mironis archidiaconi Gerundenſis, fratris Guiſredi comitis Biſuldunenſis, & Senioſredi comitis Barchinonenſis facta donatio [c] eidem Pontio; ſicut anno ſequenti eidem ſit confirmatio [d] bonorum & eccleſiarum a Lothario Francorum rege. Duæ aliæ donationes Senioſredi & Avæ ejus matris leguntur in Appendice Marcæ Hiſpanicæ [e] pertinentes ad annum 961. atque aliæ ad annum 962. ex commiſſione recens defunctæ Avæ. Anno autem 974. ut vidimus, abbas erat Guarinus, ſub quo præſenti anno deducta nobiliſſima colonia, de qua ſermonem habemus.

Hoc monaſterium a Damiano locatur *in ulterioris Galliæ finibus*, nec perperam; nam, ut Mabillonius [f] adnotavit: „ Cuxanenſe ſancti Michaelis cœnobium, quamquam in Catalaunia poſitum, in Galliæ finibus rite locatum eſt, quandoquidem Barchinonenſis tractus, Ceritania, aliique ad Lubricatum amnem comitatus, jampridem Gallicæ ditioni acceſſerant. " Hæc tamen Damiani loquendi ratio doctiſſimo Johanni Bollando erroris præbuit occaſionem, putandi nimirum Guarinum præfectum fuiſſe monaſterio *ſancti Michaelis in eremo*, quod ſitum eſt in ultimis Pictonum finibus, & Haſtivillio ſcribendi monaſterium illud fuiſſe *ſancti Michaelis in periculo maris*.

a *Marc. Hiſpan. Append. tit.* XXXVIII.

b *Ibidem tit.* XC. *& ſeqq.*

c *Marc. Hiſp. ut ſup. pag.* 395.

d *Spicileg. Dacherii T. III. p.* 375.

e *Tit.* 99.

f *Obſervat. ad vitam S. Petri Urſeoli n.* 4.

Cu-

Ann. Chr. 978. Romualdi 71.

X. Urſeolus a Romualdo recipit veſtem monaſticam.

Cuxanensi ergo in cœnobio Urſeolus cum ſociis monaſticen amplexus eſt hoc eodem anno 978. Cum autem ejus fuga menſe ſeptembri evenerit, menſe fortaſſe ſequenti monachum induit, ſed a quo veſte monaſtica donatus fuerit, ſilet Damianus, ſilent & anonymi Rivipullenſis, Cuxanenſis, Camaldulenſis. Auguſtinus tamen Fortunius [a] de Petro Urſeolo loquens „ ad cœnobium, inquit, ipſius Guarini delatus eſt, ubi „ per manus ſancti Romualdi factus monachus una cum ipſo Johanne „ Gradonico &c. “ In ſynodo abbatiæ Cuxanenſis edita die 14. aprilis 1717. titulo *de reliquiis & veneratione Sanctorum* [b], miſſa ad Clementem XI. pro confirmatione die XVIII. ejuſdem menſis a priore clauſtrali & a monachis ipſius monaſterii, ad promovendum cultum immemorabilem ſancti Petri Urſeoli [c], legitur „ Sanctus Petrus Urſeolus, olim ſereniſſi„ mus dux Venetiarum, mox vero ſub ven. abbate Marino, & ſancto „ abbate Camaldulenſium parente Romualdo, hujus noſtri monaſterii Cu„ xanenſis in Confluentinis, vel ante finem decimi ſeculi religioſiſſimus „ cœnobita; “ nulla facta mentione Guarini, qui potius videtur fuiſſe tamquam abbas præpoſitus pluribus abbatiis, neque ſemper in Cuxanenſi cœnobio reſediſſe, præcipue cum ejus ſpiritus peregrinationibus eſſet deditus juxta morem eorum temporum; quare Mabillonius teſtatur [d]: „ Guarinus abbas Cuxanenſis, velut generalis præpoſitus monaſteriorum „ in illis partibus erat. “ Ceterum ne veritas ſuo jure fraudetur, credimus errore ſcribentis, vel etiam typographorum factum, legi Urſeolum cœnobitam *ſub ven. abbate Marino*, & arbitramur ſubſtituendum potius *ſub ven. abbate Guarino*, qui indubie tum hoc anno, tum ſequentibus præfecturam una cum ceteris monaſteriis obtinebat Cuxanenſem; Marinum e contra, teſtimonio Damiani, eremitam fuiſſe, & ſocium itineris Romualdi, nunquam vero, & nuſquam abbatis titulo decoratum agnoſcimus. Porro licet ſub Guarino monaſticen profeſſus fuerit Urſeolus, potuit tamen ſynodus Cuxanenſis addere, & ſub ſancto abbate Camaldulenſium parente Romualdo, ea nimirum ratione, quia, conſentiente forte Guarino, monaſticum habitum Urſeolo tradidit Romualdus; nam in authentica atteſtatione facta die VII. martii anni 1703. a priore & a monachis Cuxanenſibus circa cultum ſancti Petri Urſeoli, habetur „ ejus ſacrum cor„ pus quieſcere ſub ara ſancti Romualdi, qui exhibetur in pictura dicti „ altaris induens habitu ſancti Benedicti eumdem ſanctum Petrum Ur„ ſeolum. “ Atteſtatio legaliter confirmatur a Franciſco des Pres vicario generali epiſcopi Helenenſis ſub die XIIII. martii ejuſdem anni, munita ipſius ſigillo Perpiniani, & ſubſcripta a ſecretario Maiſonade. Similiter in deſcriptione dicti altaris facta anno 1723. ab abbate Nicolino Alcalà doctore & ſacerdote, viro magnæ probitatis, qui ſponte ſe captivum dedit Algerii, ut alium ſacerdotem regularem redimeret, habetur. [e] *In pictura* (ejus altaris) *repreſentatur ſanctus Petrus genuflexus ad pedes ſancti Romualdi ſtantis, a quo monachalem habitum ſuſcepit*. Demum [f] auctor vitæ beati Johannis Gradonici aſſerit Petrum Urſeolum & ſocios Romualdum ſpectaſſe & veneratos eſſe, ut patrem.

a *Par. II. Lib. I. cap.* VIII.

b §. *ſed cum in his regionibus*.

c *Apud Grand. Vit. S. Pet. Urſeoli pag.* 115.

d *Annal. Bened. T. IIII. lib.* 53.

e *Ap. Grand. pag.* 70.

f *Pag.* 24.

Ann. Chr. 979. Romualdi 72.

XI. Urſeolus & Gradonicus monachi; Romualdus & Marinus eremitæ.

VENERABILIS dux, Petrus nimirum Urſeolus, *introiens in cellam novitiorum, ut moris eſt*, verba ſunt Rivipullenſis [g], *inclytæ monachorum juxta præceptum conſtitutæ diſciplinæ providus erat obſecutor, intimuſque divinæ inſtitutionis auditor. Eductus autem a cella novitiorum, monachizatur, & cucullato capite incedens, videbatur omnibus eſſe juſtitiæ ſpeculum. Fit mortuus vivens inter vivos, fitque mortuus ad exemplum vivificator*,

g *Num.* XIII.

ANN. CHR. 979. ROMUALDI 72. *cator, ſitque lanigeris ciliciniſta, ſitque byſſinis vili texentis genicio lani-ger, ſit etiam inremotus clauſtriger impiger, ſit ſilens, ſit vigilans, & per omnia in omnibus cœnobita, & perfectus in exſequendis divinis mandatis optimus terapeuta. Enim vero ita induens pro thorace juſtitiam, poſtulat ab abbate ſibi dari obedientiam, qua poſſit obediendo exercere cultum activæ vitæ, ſatagens tendere ad contemplativæ ſpeculationem; poſcitque, ut ſibi ſit licitum lavernas* (chronicon Cuxanenſe habet *berbas*) *præparare neceſſarias, ac aquis lavare latrinas, campeſtriaque ferre manibus propriis ſeceſſibus manutergia.* (Cuxanenſis chronographus legit *anitergia*; ſimile officium laudat Damianus [a] in Leone Nonantulano) *Injunctum quippe atque conceſſum petitionis optatum officium ſuſcipiens, perficiebat quicquid ad hoc officium pertinebat, diſpenſans proprias eſcas indigentibus, & ægrotis pauperibus & peregrinis. Omnibus erat ſubjectus & manſuetus, hilaris atque benivolus, necnon in corde & verbis pacificus. Si quando aut jurgium vel diſſidium inter fratres auditum fuiſſet, ut ſapiens medicus curabat mores & pectora, dando divina antidota, & permulcendo iracundorum animos, apponens lenia cataplaſmata. Itaque aſſueſaciens ſe in talibus exercitiis &c.* Brevius deſcribit ejus virtutes anonymus Camaldulenſis: *Mirabiliter in ipſo duce apparuit donum Dei, qui ſeculum ex toto deſpiciens, dudum natus renaſcitur, ſenex in mundo, juveneſcit in Deo, imperare ſolitus, obedientiæ ſe ſubmiſit; & de domino factus ſervus, immo vero de ſervo dominus, diſciplinis & vigiliis deditus, humilis, miſericors & virtuoſus in omnibus vitam ducit.*

a T. III. p. 220.

Interea, dum in monaſterio Cuxanenſi Petrus Urſeolus, Johannes Gradonicus & Johannes Maurocenus tirocinii tempus tranſigebant, Romualdus & Marinus parum remoti a cœnobio in ſolitario loco exercitiis vacabant vitæ eremiticæ, quibus primi, ſtatim ac ipſis conceſſum fuit, alacriter ſe junxere. *Petro igitur*, inquit Damianus [b], *& Johanne monachis in ſancti Michaelis cœnobio factis, Marinus & Romualdus non longe a monaſterio degentes, ad ſingularem vitam, cui aſſueti fuerant, revertuntur, quibus etiam ipſi jam dicti fratres, peracto vix annuo ſpatio, ad perferendam ejuſdem ſolitudinis diſtrictionem aggregati ſunt.* Auctor [c] vitæ beati Johannis Gradonici exiſtimat Urſeolum & ſocios ſtatim ac aſſumpſere habitum monaſticum, expetiiſſe ſeipſos etiam recipi in ſolitudinem; verum Romualdum renuiſſe, quia, ut ſcribit [d] Demalevicius, „ nonniſi „ in regula ſancti patris Benedicti exercitatos ad ſolitariam veteranorum „ militum vitam, in qua culmen perfectionis ſitum eſt, admittebat „ (Romualdus) ut etiam duos illos primos inſtituti ſui ſectatores „ Urſeolum & Gradonicum, non prius eremiticæ vitæ voluerit eſſe con- „ ſortes, quam profeſſionem in cœnobio ſancti Benedicti feciſſent. “

b Cap. v.

c Pag. 28.

d Vita S. Bogumili archiep. Gneſnen. cap. IX.

XII. Mos Romualdi ædificandi eremos prope monaſteria.

COLLIGITUR ex Damiani textu mos Romualdi ædificandi prope monaſteria ab illo erecta vel inhabitata eremos, quod ex aliis ejuſdem ſancti doctoris textibus a Romualdo frequenter actitatum in decurſu conſpiciemus. Probabile quoque eſt ipſum Guarinum aliquoties ſe adjunxiſſe ſanctis eremitis, non dimittendo regimen ſui monaſterii, ſed juxta diſciplinam Romualdi abbatibus iis præſcriptam, qui regebant monaſteria proxima alicui eremo, ducendo dies feriales in ſolitudine, & ſe conferendo ad cœnobia, & ad monachos ſuos inviſendos, diebus feſtis. Immo cum apud Mabillonium [e] After monaſterii ſancti Michaelis Cuxani abbas legatur ad annum 1015. ut conſtat ex Borelli epiſcopi Rotenſis electionis decreto, quod in Capitularibus eruditiſſimus Baluzius [f] retulit, & cum ante Aſterum abbas Guifredus nominetur in charta [g] facta a Bernardo comite

e Sec. V. pag. 850.

f T. II.

g App. Marc. Hiſp. col. 954.

ANN. CHR. 979. ROMUALDI 72.

comite Biſuldunenſi donationis monaſterii ſancti Pauli Moniſatenſis cœnobio ſancti Michaelis, ut ibi obſervantiam monaſticam introduceret juxta mores, *quos venerabilis memorie Warinus deceſſor tuus juxta regulam dilecti Domini Benedicti te edocavit .... Data anno Dominice incarnationis milleſimo indictione* XIII. *octavo calendas martii regnante Rotberto rege*. Alia vero ex parte cum diploma [a] habeatur, Johanni papæ XIX. adtributum, anno M. VIII. *ſcriptum per manum Benedicti ſcriniarii ſancte Romane eccleſie in menſe junio indictione* VI. quo confirmat abbati Guarino curam quinque monaſteriorum, hoc eſt ſancti Petri Lezatenſis in comitatu Toloſæ, cujus abbas Benedictus, ſancti Hilarii Carcaſſonæ, ſanctæ Mariæ Elettenſis, ſancti Petri Garnenſis, quod regebat Ugo abbas, & ſancti Michaelis Cuxani, cujus erat Guifredus abbas; ut hæc concilientur, vel dicendum Guarinum fuiſſe ad inſtar abbatis generalis congregationis, quæ eligeret abbates proprios ſingulorum monaſteriorum, vel prædictos abbates ſibi ſuffectos fuiſſe a Guarino, & præſertim in abbatia Cuxanenſi, dum ipſe, quietioris vitæ deſiderio, Romualdi ſolitudinem, tempore, quo Romualdus manſit in Aquitania, & etiam poſt ejus diſceſſum coleret, iis exceptis temporibus, quibus peregrinationibus vacabat. Neque id ſoret ſine exemplo. Initio ſequentis ſeculi Guido abbas Pompoſianus, ut narrat ſcriptor vitæ ipſius apud [b] Mabillonium, *regebat monaſterium ſuum, ſubrogatis per temporum vices, quos e ſubditis elegerat, abbatibus aliis, quorum primus fuit Vitalis, quo decedente elegit Petrum, poſt cujus obitum Theobaldus fuit, poſt Theobaldum conſtituitur Leo, poſt omnes, qui admirabilis ejuſdem etiam nominis eligitur Guido. Hi ſuo quique tempore præfuerunt fratribus, & monaſterium gubernarunt. Porro ille*, ſanctus nimirum abbas Guido .... *habitabat in ſilva longe a monaſterio milliaribus tribus &c.*

a Append. Mart. Hiſp. col. 966.

b Sec. VI. P. I. pag. 351.

XIII. Romualdus ceteris prælatus.

INTEREA, proſequitur Damianus, *accenſo mentis deſiderio cœpit Romualdus de virtutibus in virtutes mirabiliter creſcere, & reliquos fratres ſanctæ converſationis greſſibus longius anteire, ut jam quidquid inter fratres ſive de ſpiritualibus, ſive de temporalibus ipſe decerneret, cunctis volentibus ejus omnino ſententia prævaleret. Ipſe quoque Marinus gaudebat Romualdo eſſe devotus, cui nuper fuerat ipſe prælatus*. Quæ de Romualdi ſuper ceteros auctoritate Damianus hic habet, poſſunt etiam referri ad tempus, quo Turris-caliginis eremum vel partes Venetiis proximiores incolebat. Verum ſi non ad ea tempora velit quis ea referre, exploratiſſimum eſt hoc ſaltem contigiſſe in Aquitania hoc anno, quo collecta apud Romualdum multitudine, omnes ex ejus tam quoad ſpiritualia, quam temporalia, nutibus pendebant; pendebat & ipſe ejus magiſter Marinus; quam Marini ſubjectionem laudans noſter Aurelius Antonellus hæc habet.
„ Obſtupeſcens ingenuus ſenex magiſterii munus repente ſibi a novitio
„ eſſe præreptum, non livorem contraxit, ſed dilatavit amorem, non tæ-
„ dio, ſed gaudio affectus mira exultatione geſtiebat. Glorioſum militem
„ ſuum ad currendam viam mandatorum Dei videbat ſummo ſtudio ex-
„ peditum, & ſe ergo illi non ficta caritate devinxerat, ut poſt eum li-
„ benter curreret, quem paulo ante præibat. “

XIV. De eremo Longaderæ prope Cuxanum.

LOCUS hujus eremi vocatur hodie *Longadera*, extatque prope nemus monaſterii. Eo in loco fuerit neceſſe eſt inter ceteras cella illa anguſtiſſima, quam ſibi ædificandam curaverat Urſeolus, in qua vir beatus proceræ ſtaturæ nequibat ſtare ſuper pedes, nec ſupinus jacere. *Cellulam*, ait anonymus Camaldulenſis, *parum diſtantem a monaſterio ſibi conſtituit tantæ parvitatis, quod nec ſe erigere poterat vel extendere*. Et Rivipullenſis mo-

nachus [a]: *Cellam ſibi non longe a monaſterio ædificari petiit ..... denique in tam anguſta cella ſtans, vix ſedere aut jacere poterat*. Extat etiam hodie ſaxum, ſuper quo brevem ſomnum capiebat. Sed juvat proceſſum legere. Hic eſt *de ſanctitate, cultu & miraculis ſancti Petri Urſeoli confeſſoris, cujus corpus requieſcit Cuxani nullius diœceſis in monaſterio ſancti Michaelis archangeli comitatus Ruſcinonenſis in Catalonia, alias in Gallia Narbonenſi Commentarius publica auctoritate confectus Prattæ in epiſcopatu Helenenſi, vulgo Perpinianenſi a die* III. *aprilis ad diem* XXV. *ſeptembris A. D.* 1715. *coram illuſtri & admodum reverendo Domno fratre domno Bonaventura de Roccabruna & de Villalonga, olim religioſo profeſſo priore beatæ Mariæ Virginis de Riquer, ac etiam priore clauſtrali, vicario generali, & officiali prælibatæ abbatiæ & monaſterii*; quem commentarium edidit Juſtus Fontaninius archiepiſcopus Ancyranus ad calcem *Diſſertationis de ſancto Petro Urſeolo duce Venetorum. Romæ anno* 1730. In hoc proceſſu ergo iſta habentur: [b] *Eſſe lapidem in quodam oratorio paucis ab hinc annis constructo, nemus inter monaſterii & campum,* LONGADERA *appellatum, ſuper quem lapidem ſanctum Petrum Urſeolum, ut ſomnum caperet, jacuiſſe aſſeverant*; & [c] deinde: *Nemus inter monaſterii agrumque* LA LONGADERA *vulgo appellatum, lapidem ineſſe, ſuper quem prædictum ſanctum noctes egiſſe integras, publica fama eſt, plurimaque illius ſancti interceſſione miracula perpetrari*. Et ſynodus Cuxanenſis anno 1717. [d] *Lapis ille, ubi ſanctus dicitur etiam ad pœnitentialem corporis mortificationem in proximo antiquitus habitæ eremi loco requieturus jacuiſſe, ſuper quem lapidem devoti propter ipſius ſancti meritis impetrandam capitis ſanitatem, ſolent corpus ſuum reclinare*. De eo lapide ita etiam loquitur anonymus Camaldulenſis. *In ea quippe cellula lapis erat marmoreus ſuæ longitudinis, ſuper quo ſæpiſſime dormiebat; qui lapis uſque in præſentem diem ibi habetur, cujus virtute multi diverſis languoribus liberantur*. Addit Jacobina de Blemur in ſuo *Anno Benedictino* [e], neſcimus cui monumento innixa, *petram molleſcentem impreſſionem recepiſſe ſancti viri*. Typus ſacelli & petræ habetur apud Grandium in vita ſancti Petri Urſeoli.

In hoc agro Longaderæ *tribus annis Romualdus & Johannes Gradonicus ſarculis terram frangentes, & triticum ſeminantes, ex manuum ſuarum labore vixerunt*, ait Damianus [f]. An & Urſeolus ſe exerceret in agro excolendo, non exprimit ſanctus doctor; ſed valde credibile eſt ad fugiendam otioſitatem, & ad macerandum laboribus corpus, Urſeolum participem fuiſſe exercitationum earumdem, præcipue cum dicat Rivipullenſis ipſum ſemper perſiſtentem fuiſſe in oratione, aut in labore manuum. Quæ alia forent Urſeoli exercitia narrat [g] idem auctor. *Petebat itaque innumerabiles venias in die & in nocte, & ante horas nocturnales explebat aſſidue integre pſalterii pſalmodiam. Oculos ad cœlum erigens, pectus cum compunctione tundens, obnixius deprecabatur Dominum pro ſalute ſua & omnium fidelium. Rigantur genæ lacrymis dulcifluis, moventur labia poſtulationibus intimis, tremuloſa ſuſpiria emittunt ſpeciem angelicam. Die noctuque contemplans*, ſequitur anonymus Camaldulenſis, *cor ad Dominum erigebat*. Et demum concludit Rivipullenſis: [h] *Cujus adventu atque converſatione univerſa gens illius regni gratulabatur, cernentes humilem atque pudicam vitam multimodis virtutum floribus decoratam. Quem etiam agnoſcebant quaſi patrem domeſtici, quaſi indigenam accolæ, quaſi conſanguineum pauperes. Putabatur enim eſſe quaſi optimus athleta in ſtadio currens hujus tumultuantis æquoris, celer in componendis greſſibus, ut quiret accipere æternale bravium.*

SE·

Ann. Chr. 979. Romualdi 72.

a *Num.* 17.

b *Cap.* 10.

c *Cap.* 11.

d *Ap. Grand. pag.* 118.

e T. I. p. 81.

f *Vit. S. Rom. cap.* VI.

g *Num.* XIIII.

h *Num.* XV.

ANN. CHR. 980.
ROMUALDI 73.

SECUNDUS hic annus eſt, quo terram exercens Romualdus cum Johanne Gradonico, & forſan cum Urſeolo, manuum ſuarum labore aſperrimam ducebant vitam [a]. *Qui nimirum dum agriculturam exercebant, pondus jejunii duplicabant*, ait Damianus. Quod duobus modis poteſt intelligi, & quod agricultura, quæ corpus debilitabat, reddebat graviorem tolerantiam jejunii, & quod agrum excolentes multiplicarent jejunia, vel ſolito abſtinentiores viverent. Diximus Urſeolum ipſum probabiliter ſe non ſubtraxiſſe laboribus exercendi corpus in agrorum cultura, quod ex ſequenti narratione confirmatur, quam verbis Damiani proferimus. [b] *Petrus autem dux, quia multis educari deliciis ſolitus fuerat, jam jam ſub tam diſtricti jejunii pondere ſuccumbebat. Unde ſe ad pedes beati Romualdi humiliter ſtravit, juſſus vero ut ſurgeret, neceſſitatem ſuam cum verecundia coactus aperuit. Pater, inquit, quia magnum corpus habeo pro peccatis meis, ex hac paximatii medietate ſuſtentare me non poſſum. Romualdus igitur fragilitati ſuæ compatiens, conſuetæ menſuræ quadram paximatii ſuperaddidit, & ſic labenti jam fratri, ne omnino deficeret, miſericordiæ manum tetendit, & ad peragendum bene vivendi iter, quod cœperat, confirmavit.* Paximatii medietas forte ſuffecerit Petro Urſeolo, ſed laboranti non ſufficiebat. *Paximatium* apud nonnullos panis eſt ſubcinericius vel hordeaceus. Paulus Juſtinianus in [c] regula eremitica edita anno 1520. in monaſterio Fontis-boni prope eremum Camalduli ſcribit: „ Erat illis quotidiani cibi menſura per ſingulos pars dimidia *paximatii*, ideſt ſicci aut biſcocti panis dimidium. “ Hæc interpretatio eſt ad mentem Suidæ dicentis in Lexico. *Biſcoctus panis, qui apud Romanos dicitur paxamas*. Arabes etiamnum biſcoctum panem vocant *paxmat* ex Macrii vocabulario eccleſiaſtico; ſic dictus forte a Paxamo, qui ſcripſit de re piſtoria, & in uſum militiæ biſcoctum panem invenit ex Columella *lib.* 12. *cap.* 4. Paximatium conſtabat duabus libris, quarum una uni, altera alteri eremitæ miniſtrabatur. Quadram addidit Romualdus Urſeoli portioni, nempe quartam partem paximatii, itaut ceteri eremitæ duodecim unciis contenti eſſent, Urſeolus vero ob ſuam corporis vaſtitatem minus quam quindecim unciis vivere nequiret. In Theodemari abbatis Caſinenſis epiſtola ad Carolum M. [d] legitur *panis ponderans quatuor libras*, cujus deberent fieri quatuor portiones totidem monachis diſtribuendæ, ideoque cruce erat ſignatus, quo facilius æquæ partes fierent. Sed in regula [e] Magiſtri panis potius ponderabat duas libras, & panis per medietatem diviſus menſura erat eremitarum, pro quibus regulam conſcribebat Magiſter. *Medius panis*, inquit, *penſans libram unam ſingulis fratribus in die ſufficiat*.

XV.
Urſeolus ſub Romualdi obedientia, ipſique ut moderatori paret.

Mitioris abſtinentiæ diſpenſatione non ſemper tamen utebatur Urſeolus, qui quærens perficere in ſe, præter ceteras, etiam hanc virtutem, atque *vitam aſperiorem eligens*, inquit anonymus Camaldulenſis, *panem hordeaceum, & ſolum groſſa cibaria ſumebat*. Et Rivipullenſis [f]: *Non aſſumens cibum niſi pauca olere & panem hordeaceum, tenens apoſtolicum victum, & pabulum theoricum, nam* [g] *pulmentaria, & panem ſuæ prebendæ accipiens dabat pauperibus, ipſe vero modicas, ut ita dicam, panis hordeacei micas comedebat; & macerans carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis, jejunando biduanas & triduanas, mortificabat membra ſua ſuper terram*.

XVI.
Jure dicendus Romualdi diſcipulus.

QUIS iſta audiens, atque Urſeolum ſubjectum Rnmualdo, & Romualdum leges dantem Urſeolo animadvertens, litem movebit, vel in dubium revocabit, an ſanctus vir Urſeolus dici debeat verus diſcipulus & aſſecla Romualdi, cum ejus conſilio ſeculo valedixerit, monachum induerit, perfecte ipſius inſtructionibus exequendis operam dederit, moderationem ca-

a Cap. VI. Vit. S. Romuald.
b Ibid. cap. VIII.
c Cap. XXVIII
d Epiſt. 2.
e Cap. XXVI.
f Num. XVII.
g Num. XVI.

Ann. Chr. 980. Romualdi 73.

nonis quotidiani victus acceperit, ſub ejus obedientia ad mortem vixerit, ſeſeque integre ſubdiderit regulari diſciplinæ a Romualdo præſcriptæ in ſuis eremis? Immo cum omnes, quos novimus, Romualdi diſcipulos, obitu ſuo feliciſſimo præceſſerit, merito appellari poteſt filius primo in Chriſto genitus ſancti patris. Quæ hic notaſſe non abs re fuerint, ut lectores agnoſcant, quo fundamento innixus Grandius noſter in fronte vitæ ſancti Petri Urſeoli, quam edidit anno 1733. Venetiis, primo appoſuerit: *Vita del glorioſo principe ſan Pietro Orſeolo doge di Venezia primo diſcepolo di ſan Romualdo*. Inſignem Romualdi & Petri Urſeoli picturam vitreo diverſicolore opere elaboratam in cimeliarchio noſtro habemus, quæ ad ſeculum XIV. vel ad initia XV. ad ſummum pertinet. In ea conſpiciuntur Romualdus venerabilis ſenex alba cuculla indutus cum paſtorali baculo, & cum literis ſuper nimbum capitis SCS. ROMVALDVS. ABBAS. & Petrus Urſeolus regio paludamento amictus, ducali cornu depoſito, capite tamen cooperto albo galericulo, & cum literis PETRVS. VRSIOLVS. DVX. qui manibus junctis, & flexis genibus commutationem quodammodo ſecularis cum monaſtica veſte a Romualdo efflagitat. Plures alias picturas tabulæ vel telæ applicitas in medium proferre poſſemus, in quibus Romualdus, & ad ipſius pedes Petrus Urſeolus, vel conſilium audiens, vel ducalem veſtitum exuens, vel panis menſuram oſtendens, repræſentantur, ſed ab his deſcribendis, veteres licet ſint, quia tamen eam antiquitatem non redolent, abſtinemus.

Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti &c. ſeptimi pape &c. ſexto, imperante domno Ottone a Deo coronato pacifico imperatore anno tertiodecimo indictione nona menſis octobris die decima; hoc nimirum anno 980. melius quam 981. indictione incoepta a ſeptembri, ut ceteræ notæ congruant, Conſtantinus nobilis vir tradit Johanni abbati monaſteri ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe portionem fundi in Abezano, quam ſibi donaverat *per ſuum fideliſſimum ſervitium Creſcentius qui dicebatur a Flamine olim ſenior ſuus*.

Ann. Chr. 981. Romualdi 74.

XVII. Vita, pugnæ cum dæmonibus, & ſpiritualia exercitia Urſeoli.

VITAM, geſta, pugnas dæmonum ceteraque ſpiritualia Urſeoli exercitia ſub ſilentio præteriit Damianus, utpote quæ ad ſcopum ſuum præcipuum, qui erat vitam virtuteſque Romualdi deſcribere, non pertinebant. Supplebimus Damiani ſilentium narrationibus Rivipullenſis monachi, & anonymi Camaldulenſis. A dæmonum impugnationibus exordiemur. *Interdum*, inquit Camaldulenſis, *humani generis inimicus æmulans tanti boni a ſacro propoſito eum removere totis viribus ſatagebat. Quadam enim vice in forma virginis accedens ad eum ait, præcipe quod vis, dum ſim obedire parata. Qui virtute divina eam diabolicam ſuaſionem eſſe cognoſcens, præpoſito crucis ſigno, in virtute nominis Jeſu Chriſti eum furore & clamore confuſum abire coegit*.

Interea commendata fuerat Petro cura oratorii & rerum ſacrarum: *Poſt biennium*, idem Camaldulenſis ait, *ſacriſta fuit fideliſſimus, deinde cuſtos humillimus, & quanto plus præponebatur, tanto magis ſe abdicatis ſervitiis exponebat. Luminaria in choro, libros & alia univerſa, ſacro cultui opportuna, diligenter præparabat*. Quid autem molietur dæmon contra ipſum fungentem ſuo miniſterio, proſequitur Camaldulenſis anonymus. *Accidit etiam, quod dum eſſet in oratorio ſuo contemplans, invidus hoſtis cuncta luminaria furioſe admodum extinxiſſet, beatum Petrum pœnis amariſſimis flagellavit, ipſe tamen intrepidus volens accendere cereum, ſenſit ſplendorem cœlitus venientem cuncta luminaria viſibiliter accendiſſe, & gratias*

ANN. CHR. 981. ROMUALDI 74.

gratias agens Deo, proſtratus coram altare in multo profluvio lacrymarum trium puerorum canticum decantavit. Luminaria autem pene aſſidue divino vel angelico miniſterio accenſa notat Rivipullenſis; *Poſt biennium*, [a] inquit, *efficitur ſua obſecratione ſacriſta, aſcendens ad majorem gradum obedientiæ in domo Domini cuſtos conſtitutus. Tunc cœpit eſſe obſecutor templi emendans aſſiduæ ſordes increpti pulveris, accendens lampades, miniſtrans omnibus ſacerdotibus, diaconibus, ſubdiaconibus ac ceteris ordinibus eccleſiæ .... Dæmon ſollicitus aſſidue conturbare Dei famulum ſive conflictibus, aut multarum concuſſionum terroribus, extinguebat templi luminaria, utpote nulla facultas ſibi eſſet videndi; ſed obſcuritas diræ formidinis, cui contradicebat perfectio conſtautiæ ſpiritualis. Tunc famulus Dei Petrus accipiens exſtinctum a diabolo cereum manu gerebat; qui ſignum crucis imprimens, ſtatim ſine incenſione viſibilis ignis ſpirituali lumine accendebat, faciebatque opus divinum intrepidus, gratias referens Deo de ſuis tentationibus: & ut poſſet eſſe fortis agoniſta, poſtulabat intima prece indeficiens ab oratione. Nam pene aſſidue ſibi contingere ſolebat, ut compulſus ſollicitudine ſui afficii anxiaretur in luminaribus accendendis, qui, ut ſolitus erat, dum feſtinus acceleraret lumina accendere, confeſtim divina adminiſtratione intuebatur accenſa, & ille prorumpens humili voce cantabat Domino hymnum trium puerorum.*

[a] Num. XIV.

Alias idem Rivipullenſis dæmonis tentationes beato Petro immiſſas ſubnectit his verbis [b]: *Igitur diabolus invidens ejus benivolæ voluntati, quaſi ſpecie ſanctitatis transfigurans ſe in angelum lucis, vaſerrimo ingenio iſtigat cordi ejus, ut reviſere debeat parentes, patriam gentemque, ea videlicet ratione, ut a parentibus & amicis exquiſita multa dona ſancto Michaeli proprioque cœnobio deferret. Hoc autem exiſtimans vir Dei divino eſſe inſtinctu, enarravit quibuſdam fratribus, a quibus abbas audiens, convocato taliter alloquitur duce. Eſt ne veriſſimum, quia vis remeare ad patriam? Si verum eſt, formido hoc eſſe inſtinctu diaboli. Verumtamen, ut probemus, utrum Deo placeat an non, ora tu Deum, noſque ſimul orabimus tecum, quod ſi juſtum ſit revelando, aut augeat tibi conceptam voluntatem eundi, ſin autem diſplicet ſuis oculis, tribuat cor pœnitendi. Et hoc dicens abbas, vehementer triſtari cœpit, ne eum amitteret occaſione, aut præventu mortis, aut amore parentum, ſive retentu propriæ gentis, quem jam adduxerat magno certamine. Et ita totum diem ducens in mœrore, poſtulabat Dominum cum omni congregatione, ne ab eis diſſociaret tantum virum. Itaque paraclytus & artifex omnium electum vas componit inſpirando velut plenitudinis ſcientiæ armarium, docens accendendo cor ejus, atque perluſtrans eum radiis juſtitiæ phœbi per ſummum præſagium. Aufert ab eo hujuſcemodi ſycophantas cogitationes, addens illi ſtromeatreas actiones, cogitque in craſtinum veniam petere, præſentibus cunctis in ſchola philoſophiæ, ideſt in capitulo .... Proſtratus itaque in terra dixit ſe reum, clamatque ſe imprudentem, dignumque flammis, eo quod diabolicis ſuggeſtionibus ſpiritualibus armis armatus minime reſiſteret*. Et anonymus Camaldulenſis: *Juxta ſtatuta abbate & cunctis fratribus die noctuque orantibus, ut ſcire mererentur in hoc, quid melius eſſet agendum. Die ſequenti beatus Petrus ad fratres accedens ait: abbas, vere deceptus fui, inimicus noſter fuit, habuique revelatione divina, quia Deo placet, ut vitam perficiam in hoc ſancto cœnobio, & gaudentibus omnibus, & abbate præcipue, qui timebat plurimum perdere tantum virum, Dominum collaudaverunt. Illicoque beatus Petrus virgam accipiens, correptionem ab abbate multa devotione petivit, & demum cohortatus ab omnibus ad oratorium ſe reduxit*. Quod clarius explicat Rivipullenſis dicens:

[b] Num. XV.

cens: *Exuenſque nobilem cilicinam interulam ait abbati lingua propriæ nationis. O abba, rogo te, fruſta me, hoc eſt virgis cæde me, credule mihi, ideſt crede mihi, quod ſibi mos erat dicere, merito debeo verberari, quia non reſtiti dæmonum tentationibus, & hoc ſæpiſſime repetens, inſiſtebat cum lacrymis pœnitentiam agens. Videntes denique abbas & omnes fratres tantæ ejus humilitatis pœnitudinem, cœperunt omnes amariſſime flere, mirantes præ gaudio, atque exultantes in compaſſione ejus amoris. Et hoc factum creditur Dei judicio, ut fratres roborarentur exemplo hujus pœnitentiæ, caverentque ſe Dei præſidio ab inſidiis dæmonum.*

XVIII. Novi dæmonis doli ad deterrendum Urſeolum.

Minime deſtitit perfidus tentator novis dolis aggredi Dei famulum. *Quadam enim nocte*, ait [a] Rivipullenſis, *eutice flens, dum Domino in mentis theoria poſitus ſe commendaret, inſidiator omnium bonorum inſtinctu invidiæ ductus cum terribili forma adſtitit ei dicens: deſine jam tot mihi impendere injurias, & recede ab hoc oratorio citiſſimo greſſu. Quod ſi non feceris, non alacer hinc abibis, ſed aut te interficiam, aut tua oſſa confringam. Hæc ut audivit vir Dei electus, dux Venetiæ, Petrus, dux quidem divini collegii in æterno palatio adſuturus, ait: quid hic aſtas atrox & livida ſpecies, qui adverſaris cunctis fidelibus velut horridus hydrus? Sic ne exiſtimas tuis me lacerare fomentis? Promove tuos dolos ab aure famulantis Domino omnium dominanti, niſi enim velociter me dimiſeris, verecundus atque confuſus Michaelis archangeli mei patroni gladio interibis.* Et poſtquam eadem narravit Camaldulenſis, *Tunc magno*, proſequitur, *furore perfidus hoſtis molam contra eum injecit ab alto, quæ divino nutu cadens ſuper cornu altaris in duas ſe partes diviſit, & extinguens omnes lampades velociſſimo curſu evanuit, abſque ejuſdem aliqua læſione. Vir autem Dei ad altare procedens, & ibi intrepidus ſe proſternens, creatorem pro triumpho laudavit, & viſibiliter per angelos accenſis lampadibus molam ante altare confractam ſuis ſolidatam manibus ipſe junxit.* Cuxanenſe chronicon habet *magnam molam cerri*, rectius profecto Rivipullenſi, qui ſcribit *magnam molam cere*, qua *diabolus furibundo ictu percutere eum volens percuſſit cornu altaris: quæ mola diviſa eſt in duabus partibus, ſicque antiquus hoſtis exſtinguens omnia lumina lampadarum, magnum ſtrepitum injecit cum magna concuſſione ſuper omne cœnobium. Vir autem Dei intrepidus ſtans, ut lampades vidit extinctas, projecit ſe ante altare in oratione, obnixius cum lacrymis flagitans Dominum, ut extincta lumina juberet accendere per manus angelorum. Confeſtim itaque nutu Dei omnipotentis, & ejus oratione, omnes in eccleſia accenſæ ſunt lampades, & miro rutilo atque candore univerſa fulgorabant templi compoſita loca. Tunc vir Dei grates Deo referens, hilaris efficitur: moxque adſpiciens molam ceræ, duabus in partibus diviſam, aſſumpſit utraſque partes, & ſimul conjungens benedixit, atque ad integritatem duas partes, uno in corpore ſolidavit.* Hic poſtremus auctor addit, quod [b] *dum jaceret in eccleſia cuſtos eccleſiæ factus, inimicus humani generis & adverſator omnium bonorum, impellebat ei multa inſidiarum jacula, nitens pervertere ejus ſimplicem boni propoſiti conſcientiam, nam multoties, dum in ſoporem quieſceret, nocturna tempeſtate accedebat ad eum idem prædictus æmulus totius bonitatis, & dira excuſſione aliquando terrorem illi incutiens agitabat: aliquando leniſſimo tactu palpitans cogebat eum dormire dicens: dormi & requieſce fiducialiter, ego enim te excitabo certo tempore ad ſonandum ſigna matutinalis ſynaxis. Ad hoc ille non ignarus, fraudulentas inimici ſtrophas, indito ſigno* (chronographus Cuxani ſcribit *inclyto ſigno*) *crucis, procul a ſe pellebat, atque ſæpiſſime quibuſdam ictibus percutiebat.*

a Num. xvi.

b Num. xiv.

Atque

ATQUE hæc de tentationibus & inſidiis diaboli, ac de pugna Urſeoli auctores ejus vitæ, non in monaſterio dumtaxat, ſed etiam in eremo, nam ait Rivipullenſis [a], quod *in ea cellula, quam ſibi non longe a monaſterio ædificari petiit, ibique nocturnis ac diurnis excubiis incumbens multa tentamenta dæmonum ſuſtinuit*; ex quibus colligere poſſumus, quantum ad imaginem expreſſus fuerit ſui patris & magiſtri Romualdi, cujus tentationes & conflictus enarravimus ad annum 932. & ad ſequentes. Porro probatus tantis moleſtiis Urſeolus, purgatior evaſit ante oculos Dei, magiſque in ejus animo amor Dei, & virtutum profectus crevere, ita ſane, ut ſi dæmones tantas ei intulerunt moleſtias, ſpiritus angelici plura illi a Deo impetraverint beneficia, non tantum lampades extinctas accendendo, ut vidimus, ſed & cum ipſo pſallendo *ſæpiſſime quidem proſpiciens viſionem angelicam, læto ac forti animo inter ceteros ſpiritus ipſe ſpiritualis ſpiritualiter Domino laudes concinebat*, ait Rivipullenſis; & mentem ejus illuſtrando, ut etiam ventura proſpiceret. Celeberrima inter ceteras fuit prædictio, quam de Veneto ducatu fecit Petro filio ſuo; eam verbis Damiani [b] narrabimus. *Hunc*, nempe Petrum Urſeolum, *filius ejus ſibi æquivocus, vir valde ſecundum ſeculum prudens, aliquando viſitavit. Cui pater, neſcio utrum prophetiæ ſpiritu, an revelatione aliqua, quæcumque ſibi eventura eſſent, prædixit. Novi, inquit, fili mi, proculdubio, quia ducem te conſtituent, & proſperaberis. Tu tantummodo ſatage, ut & ecclesiis Chriſti ſua jura conſerves, & erga ſubditos alicujus amore vel odio a juſtitia non declines.* De viſitatione filii, & de prophetia patris ſilet Rivipullenſis; Damianum exſcribit anonymus Camaldulenſis. Reſpondit effectus prophetiæ; nam poſt decennium, hoc eſt anno 991. junior Petrus Urſeolus hujus nominis II. qui tunc triginta vitæ annos habebat, ad thronum ducalem Venetum fuit aſſumptus, neque degener a piis ſancti parentis actionibus, temporalia æque ac ſpiritualia ſumma peritia curans, anteceſſorum ſuorum memoriam ſuperavit, Dalmatiamque Venetis ſubjecit, juxta titulum in camera ducali appoſitum.

ANN. CHR. 981.
ROMUALDI 74.
XIX.
Urſeoli virtutes & donum prophetiæ.
a *Num. XVII.*
b *Vit. S. Rom. cap.* VIII.

Subjugo DALMATIAM *Communis commoditate,*
Sponte bona multi colla dedere jugo.

Hinc ipſe Petrus Urſeolus II. glorioſum additum illud, quod ceteri poſtea duces retinuere, primus uſurpavit: DVX VENETIARVM ET DALMATIAE, ut [c] ait Dandulus.

c *Lib. IX. cap. I. Par. XXXI.*

DAMIANUM recte defendit Grandius, quod loquens de Petro Urſeolo I. ejus patre appellaverit Dalmatici regni principem: *Petrus cognomine Urſeolus Dalmatici ducatus gubernabat habenas.* Dalmatici ducatus tribuit Damianus regimen Urſeolo I. licet ab ejus tantum filio titulus hic incœperit, quia tempore, quo ſcribebat, Dalmaticus ducatui Veneto unitus erat; quare anteceſſorem ornat ea dignitate, quæ propria fuit ſucceſſorum, ut uſuvenit apud omnes: ſic appellamus *eminentiſſimos* cardinales Baronium & Bellarminum, licet defunctos, antequam Urbanus VIII. Pont. Max. titulum hunc S. R. E. cardinalibus concederet. Et de ipſo Petro Damiano ſcripſit cultiſſimus ac doctiſſimus Danthes [d]:

XX.
Defenditur Damianus titulum *ducis Dalmatiæ* tribuens Petro Urſeolo I.
d *Paradiſo Canto* XXI.

Poca vita mortal m'era rimaſa,
Quand'io fui chieſto, e tratto a quel capello.

Cum tamen pilei rubri ornamento cardinales honeſtaverit Innocentius pa-

pa

Digitized by Google

ANN CHR. 981. ROMUALDI 74.

pa IV. Quoties in martyrologio Romano refertur martyrium aliquorum Sanctorum tamquam Conſtantinopoli peractum, cum tamen ſub Diocletiano & Maximiano impp. non Conſtantinopolis, ſed Byzantium appellaretur urbs illa? Neque ſolus fuit Petrus Damianus, qui Petrum Urſeolum *ducem* DALMATICI *regni* appellavit; Rivipullenſis monachus, cujus auctoritas ad aſtra tollitur ad enervandam auctoritatem Damiani, quater eamdem denominationem tribuit Petro Urſeolo I. In titulo operis: *Incipiunt geſta vel obitus domni Petri ducis Venetiæ atque* DALMATIAE; num. I. vitæ: *Unde nos vitam eximii Venetiarum atque* DALMATIARUM *ducis &c.* num. IX. *Petrus itaque eximius dux Venetiarum atque* DALMATIARUM; & num. XXII. *Corpus ven. Petri ducis Venetiarum atque* DALMATIARUM. Hucuſque Grandius [a], cujus verba ex materna in latinam linguam tranſtulimus, excerpta ex vita ſancti Petri Urſeoli. Per anticipationem locutum fuiſſe Damianum ſentit & Muratorius in [b] Annalibus.

a *Vita di S. Pietro Urſeolo cap.* XIX. *nota* (*b*).

b *T. V. pag.* 446.

Cetera, quæ ad Petri Urſeoli ſanctitatem faciunt, & ad prodigia a Deo ejus interceſſione patrata, brevi ſermone complexus eſt Rivipullenſis: *Multa*, inquit, [c] *quidem mira per eum Deus egit, quæ nobis ſunt incognita, quia non ſunt ſcripta, nec oratione illorum, qui eum viderunt, relata. Omnes enim, qui ejus præſentiam viderunt, jam a ſeculo migrarunt, quorum imperitia vel negligentia ejuſdem virtutum inſignia minime ſunt exaratione prudentis eloquii manifeſtata.*

c *Num.* XVII.

XXI. Romualdus punit comitem raptorem.

DIMISSO parumper Urſeolo, ad Romualdum convertamur. Poſtremus hic eſt ex tribus annis, quo una cum Johanne Gradonico terram exercens in ſudore vultus ſui, victum ſibi comparabat. Circa hoc tempus; nam, *dum in Galliæ finibus morabatur*, contigiſſe narrat Damianus, annum præciſum non ſignans, mortem cujuſdam comitis, qui vaccam rapuerat agricolæ. [d] *Quodam vero tempore, dum adhuc in Galliæ finibus moraretur* (Romualdus) *familiarem ſibi quemdam habebat agricolam, qui ſibi & utenſilia, quibus in cella opus ipſe, aliquando faciebat, & ſi quid ei opportunum eſſet, ditior caritate, quam rebus, de ſuæ paupertatis inopia hilariter miniſtrabat. Hujus vaccam comes quidam ſuperbus & tumidus miſſis paraſitis impetu barbarico rapuit, ejuſque carnes præparari ſibi ad prandium cum magna gulæ aviditate præcepit. Ecce autem ruſticus cellam Romualdi feſtinus aggreditur, jacturæ ſuæ caſum clamoſis ululatibus vociferatur, ſpem ſuam, & ſuæ domus ablatam eſſe conqueritur. Sanctus itaque Romualdus ad eumdem comitem concito gradu nuntium dirigit, &, ut pauperi animal ſuum reddat, humillima ſupplicatione depoſcit. Cujus preces lubricus comes protervo ſpiritu reſpuit, & quem ſaporem craſſæ vaccæ lumbi potuiſſent habere, quia ipſo die eſſet guſtaturus, aſſeruit. Adveniente autem hora prandii, appoſita menſa, vaccæ carnes allatæ ſunt, & divinæ ultionis jam imminente ſententia, in ipſo edendi initio comes fruſtum bovini renis abſcindens, ſibi in os miſit. Quod repente in illius gutture tam immobiliter hæſit, ut nec ad interiora deſcendere, nec foras ejici ullis conatibus potuiſſet. Sicque inter ſuorum manus, intercluſo ſpiraminis aditu, terribili morte necatus eſt, & unde contra Dei ſervum concupiſcentiam carnis explere ad ſaturitatem voluit, inde juſto Dei judicio carnalem vitam adhuc jejunus amiſit.* Hieronymus de Praga addit, minitatum fuiſſe Romualdum comiti divinam, quæ poſtmodum ſecuta eſt, vindictam.

d *Cap.* x. *Vit. S. Rom.*

XXII. De variis comitibus Catalaunenſis provinciæ.

QUIS porro fuerit hic comes, in tanto comitum numero, quibus abundabat hæc pars Galliæ finitima, & a Gallis ſuæ ditioni adjuncta, divinare non eſt animus. Nam, ut obſervat ex regum præceptis [e] Pe-

trus

trus de Marca, cujus verba afferimus: „ diœceſis Helenenſis, quæ ſola an- ANN. CHR. 981.
„ gulum Gallicum Narbonenſis provinciæ occupat, in tres comitatus diſ-
„ ſipata eſt, Ruſcinonenſem videlicet, Confluentinum, & Vallaſpirienſem. ROMUALDI 74.
„ Gerundenſis, cui jam tum adjuncta erat Emporitana, in quatuor co-
„ mitatus ſecta eſt, Gerundenſem, Emporitanum, Petralatenſem & Bi- a Mar. Hiſ. pan. Lib. III. cap. VII. n. III. col. 253.
„ ſuldunenſem. Tres inſtituti in diœceſi Auſonenſi, Auſonenſis primum,
„ tum Manreſenſis & Bergitanus. In Urgellenſi itidem tres, Urgellenſis,
„ Ceretanus ſeu Cerdanienſis, & Palliarenſis. In Barcinonenſi quoque ad-
„ miſſa eſt ſectio, intra cujus limites ſurrexit etiam comitatus Peniten-
„ ſis. Immo Vallenſem quoque pagum, qui ſæpius confunditur cum co-
„ mitatu Barcinonenſi, comitatus titulo donatum reperio in quibuſdam
„ reſcriptis regiis. In Ripacurcia, quæ, ſi qua fides Belaſcuto, comitem
„ ſuum habuit temporibus Gothorum, veteres tabulæ ævo Caroli magni
„ præferunt Bernardum ducem, marchionem & comitem .... Jaccenſis
„ etiam urbs ſuos habuit comites, qui Aragonenſes dicti ſunt ... Pampi-
„ lonenſis denique civitas proprios habuit comites. “ Hucuſque Petrus
de Marca. Facile tamen fuerit comes aliquis diœceſis Helenenſis, in cu-
jus territorio erat monaſterium Cuxanenſe, a quo non longe habitabat
agricola, cui ſubrepta fuit vacca, & proinde etiam comes raptor.

NUNC vero ad alium comitem, quocum agendum fuit Romualdo, fed ad ſalubritatem ejus animæ, nempe ad Olibanum, ſermo convertatur. Prius tamen, quid dicat Damianus, inſpiciamus. [b] *Alius quidem comes, Olibanus nomine, in eiſdem Galliarum partibus erat, ſub cujus jure monaſterium quoque Guarini abbatis fuerat poſitum. Qui ſublimi quidem culmine terrenæ poteſtatis erectus, ſed multis erat peccatorum molibus aggravatus. Hic aliquando Romualdum gratia viſitationis adiit, & ceteris extra cellulam manentibus ſolus cum ſolo geſtorum ſuorum ſeriem narrare, quaſi per confeſſionem, cœpit. Cui vir venerabilis his, quæ ab eo referebantur, auditis, reſpondit, aliter eum ſalvari minime poſſe, niſi mundum relinquens ad monaſterium convolaret. Comes autem mente turbatus ait: quia videlicet ſui ſpirituales viri, qui ejus acta cognoſcerent, nequaquam ita ſentirent, neque tam intolerabilem rem ſibi aliquando ſuaderent. Accitis itaque epiſcopis & abbatibus, qui ſecum venerant, cœpit in commune perquirere, ita res, ſicut Dei ſervus teſtabatur, ſe haberet. Illi autem beati Romualdi ſententiam omnes una voce confirmant, ſe autem id comiti eatenus non dixiſſe, terrore conſtrictos excuſant. Tunc comes ſemotis omnibus, hoc cum beato Romualdo ſecreto valde conſilio pepigit, ut ad Caſinum montem ſub prætextu orationis pergeret, & in monaſterio ſancti Benedicti divino ſe ſervitio irrevocabiliter manciparet.* Quem ſimplici titulo *comitis* nominat Damianus, *Patriæ dominum & ducem illius provinciæ* vocat [c] Rivipullenſis. Erat porro Olibanus comes Biſuldunenſis & Ceritanenſis, cognomento *Cabreta*, filius Mironis comitis Barcinonenſis, qui obierat anno 928. juxta veterem codicem monaſterii Canigonenſis, frater Senioſredi Barcinonenſis comitis, & Mironis poſtea epiſcopi Gerundenſis, atque vir Ermengardis. Is anno 950. per mortem Suniarii comitis Urgellenſis, qui tutorio nomine comitatum Barcinonenſem, ceteraſque Mironis fratris ditiones adminiſtrabat, Ceritanenſis comitatus poſſeſſionem acceperat. Anno 968. Romam orationis gratia profectus fuerat ad beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli ſacratiſſima corpora, eaque occaſione obtinuerat ab Johanne papa XIII. ut monaſterium Arulenſe, quod a fratre avi ſui conſtructum fuerat, ſub ditione atque tuitione ſedis apoſtolicæ poneretur. Condidit anno 977. Olibanus in ſerra ſeu monte de Taxo domicilium monachorum

XXIII. Converſio Olibani comitis facta a Romualdo.

b Cap. XI. Vit. S. Rom.

c Num. XVIII. XIX.

Ann. Chr. 981. Romualdi 74.

a Coll. 385. 388. 392. 394. 400. 402. 406.

una cum Mirone Gerundenſi epiſcopo fratre ſuo, cui præfecit Troylanum abbatem, & monaſterium ſancti Petri Biſuldunenſis, Senioſredo & Mirone fratribus adjuvantibus. Hæc de Olibano excerpta ex [a] Marca Hiſpanica. Cetera de ipſo comite ad annum ſequentem remittimus. Quod autem Olibano Romualdus, qui ejus confeſſionem audierat, tranſitum ad monaſticum ſtatum pro pœnitentia impoſuerit, quam epiſcopi & abbates ejus regionis nimis timidi auſi nunquam fuerant comiti imponere, mos erat hujus ſeculi, ut qui criminibus forent gravati, potentes licet, ſeculum relinquere cogerentur. Id factum vidimus a Romualdo cum Petro Urſeolo ſive vero, ſive prætenſo ambitionis criminis reo; id videbimus ab eodem factum cum Tammo, immo cum Ottone III. qui Romualdo monachum ſe redditurum promiſerat. Id forſan factum circa hæc tempora etiam cum Sergio Romualdi parente, qui nos in Italiam revocat ex Galliis, & a cujus narratione annum ſequentem exordimur.

Ann. Chr. 982. Romualdi 75.

XXIV. Sergius pater Romualdi fit monachus in cœnobio S. Severi Claſſis.

b Vit. S. Rom. cap. XII.

Sergius igitur nonagenarius vel coactus, vel ſponte, vel demum, ut uſuveniebat ea tempeſtate, *ad ſuccurrendum* forte monachus effectus occaſione præſentiſſimi vitæ periculi, quod poſtea evaſerit, ſeculum reliquerat, habitationemque ſibi elegerat in cœnobio ſancti Severi prope Ravennam, eo temporis intervallo, quo filius ejus Romualdus Cuxanenſem ſolitudinem incolebat. Sed non multo elabente tempore facti pœnitens, ex diaboli ſuaſu, ſeculum, cui valedixerat, denuo repetere moliebatur. Admonitus Romualdus, Galliarum rebus compoſitis, Cuxanum quantocyus deſerit, & patris ſalutem curaturus in Italiam revertitur. *Interea Sergius* [b], inquit Damianus, *pater Romualdi, monachus efficitur, ſed aliquanto poſt, ſuadente diabolo, factæ converſionis pœnitens, in Aegyptum redire conatur. Quod protinus monachi, cœnobii videlicet ſancti Severi, quod non longius ab urbe Ravenna eſt poſitum, ubi corpore, non corde, habitabat Sergius, beato Romualdo indicare per nuntium ſtuduerunt. Hæc ille ſiniſtra relatione perculſus, neceſſarium eſſe decrevit, ut Guarinus abbas & Johannes Gradonicus una cum comite ad ejus converſationem pergerent, ipſe vero pereunti patri quantocyus ſubveniret.*

XXV. Origo & hiſtoria ejuſdem monaſterii.

c P. II. pag. 173.

d Par. II. p. 191.

e Lib. III. p. 177.

f ibid. p. 178.

Coenobium ſancti Severi, in quo Sergius monaſticen profeſſus fuerat, quodque alteri noſtro ſancti Apollinaris in Claſſe dudum copulatum fuit, ſed nunc penitus dirutum, cujus ad hanc diem eccleſia dumtaxat perſeverat, ac prope eam vetuſtiſſimæ ingentis quadratæ turris veſtigia, celebre olim, & numeroſum fuiſſe conſtat. Et ut brevem conficiamus de ipſo hiſtoriam, *fundavit eccleſiam beati Severi confeſſoris Chriſti in regione, quæ vocatur Vico-ſalutaris* [c], inquit Agnellus, circa annum 575. *Petrus* hujus nominis tertius, ſed melius quartus, quem *ſeniorem* dicunt, archiepiſcopus Ravennas; poſt *beati Petri amiſſionem, opus inconſummatum, quod reliquerat, id eſt eccleſiam beati Severi confeſſoris conſummavit, & uſque ad effectum perduxit Johannes* hujuſce nominis tertius, [d] qui *corpus beati Severi confeſſoris in medio dedicavit templo mira magnitudine viſibus* (forte *verſibus*), *ornavit; ſublatum eſt ab eo ſanctum corpus de monaſterio ſancti Rophili, quod ipſius eccleſiæ latus ſuffultum eſt virorum parte, & in media eccleſia collocavit*. Rubeus [e] putat templum inſigne divo Severo Ravennatum archiepiſcopo ædificaſſe Petrum, vel potius majus nobiliuſque, quod jam extabat, facere fuiſſe aggreſſum, Johannem autem perfecte abſolviſſe, conſecraviſſeque; „ ut ex iis, ait, carminibus conſtat, quæ in ipſius divi Severi teſtudine jam legebantur. Hæc autem ſunt: [f]

Mul-

Multorum lucens divino fabrica cultu
Eſſe ſacerdotum ſe manifeſtat opus.
Cœperat egregius hoc Petrus condere paſtor,
In quo neſcit eum mors retinere virum.
Sed quæ tecta ſenes, necdum perfecta reliquit
Romæ vir natus hocce peregit opus
Succeſſor prudens Petri, paſtorque Johannes,
Qui quod ineſt tanto tulit honore decus.
Ipſe pater populi veniens Romanus ab urbe
Digna ſuis meritis hæc monimenta dedit.
Hæc eſt priſca domus ſancto renovata Severo,
Cujus honore Deo pſalluntur cantica vero.
Quingentis Domini ſub denis ſepties annis
Amplius bis quinque, bone lector, in ordine junge:
Imperium retinente ſecundo Juſtiniano
Annis undenis regnando vivus in orbe
Virginis a partu, quæ peperit abſque reatu.

Ex his verſibus corrigenda Bacchinii in vita Petri nota marginalis, quæ fert de Petro: *Fundavit eccleſiam beati Severi circa annum* V.LXXVIII. & ſubſtituendus annus D.LXXV. Similem errorem habet auctor Appendicis ad librum pontificalem Agnelli. Baſilica divi Severi *marmoreo tabulatu decenter erat ornata*, ut in vita ejuſdem Sancti [a] habet auctor monachus, circa beati Petri Damiani ætatem ſcribens, in eadem Appendice. Quandonam in ſervitium ejuſdem eccleſiæ deputati fuerint monachi, non liquet. Laudat Rubeus [b] Sergium nobiliſſimum natum ex Stephano filio Importuni Traverſarii, qui Theodorico a ſecretis fuerat, vitæ innocentia ac religione ſingulari in divi Severi archiepiſcopi templo Deo ſervientem, & cucullatum tranquille vitam confeciſſe. Hoc probaret antiquitatem vitæ monaſticæ in cœnobium illud invectæ. Supralaudatus Agnellus in vita ſancti Petri I. Ravennatis archiepiſcopi teſtatur tumulum ejuſdem Petri ſibi fuiſſe indicatum per [c] *Georgium presbyterum Claſſenſis eccleſiæ*, qui *illo tempore regebat curam ſancti Severi confeſſoris Chriſti*; hic erat *vir valde venerabilis, conſtans in omnibus, firmus abſque imbecillitate*, quique proinde Agnelli ætate, qui hæc ſcribebat ante annum 836. (nam non uno anno ſuam complevit hiſtoriam, ſed pluribus perfecit) videtur fuiſſe baſilicæ ſancti Severi præpoſitus, an vero collegii monaſtici etiam abbas, non conſtat. Tempore ipſius Agnelli corpus ſancti Severi ſervabatur in prædicta eccleſia, in qua ad tumulum ſancti viri ſanatum puerum infirmum [d] narrat; ſed non diu poſt translatum fuit in Germaniam, anno nimirum 836. una cum corporibus Vincentiæ uxoris & Innocentiæ filiæ, ut Liudulfus Moguntinus ejus temporis presbyter ſcriptis tradidit a [e] Bollando ſub die prima februarii editis. Narrat autem [f] Liudulfus, Felicem quemdam clericum ſibi cognitum, qui quæſtus cauſa per provincias vagabatur, & quas poterat Sanctorum reliquias ſuffurabatur, cum quibuſdam ſociis ad ſancti Severi adveniſſe monaſterium, quod inter urbem Ravennam & ſanctum Apollinarem erat ſitum, & ibi tamquam hoſpitem ſuſceptum, & non ſecus ac loci monachum victum percepiſſe, qui etiam, ne quid de ſe ſiniſtrum fratres ſuſpicarentur, ſacramento ſe obſtrinxerat, numquam de eodem monaſterio receſſurum. Familiaritate inita cum eccleſiæ cuſtode, ſedulus is erat in obſequio, donec opportunitatem nactus, corpora prædicta furatus eſt, & cum ſociis fugæ ſe dedit. Re cognita miſſi undique nun-

a *Pag.* 18.
b *Lib. III. p.* 156.
c *Par. I. p.* 230.
d *Ibid. p.* 167.
e *Act. SS. T. I. Febr. p.* 90.
f *Lib. II. apud Bolland.*

ANN. CHR. 982. ROMUALDI 75. tii, qui ſacrilegos perquirerent, ſed incaſſum; nam iſti per devia nocte incedentes Ticinum tandem ſe receperunt, & ibi aliquanto tempore delituere. Supervenerat Ticinum Otgarius archiepiſcopus Moguntinus, una cum Hilduvino Virdunenſi antiſtite, & comitibus Warino & Adalgiſo, miſſus a Ludovico Pio ad filium Lotharium pro diſſidiis inter ipſos enatis componendis. Hunc in ſuo hoſpitio convenit Felix, ſacrarum reliquiarum theſaurum a Ravenna aſportatum illi obtulit, magno inde præmio & pretio obtentis. Mane facto, tractaturi de modo legationis, Otgarii cubiculum intrant Hilduvinus, & prædicti comites, ſed inſolito timore perculſi ſe ſentiunt in ipſo conclavis ingreſſu, & jam infelicis exitus ſuæ legationis argumentum deſumunt. In ſpe roborat ipſos Otgarius, non aliam eorum trepidationis cauſam aſſignans, niſi præſentiam ſacrarum reliquiarum, quas de novo acquiſiverat, & in ſcriniis ſervabat, quibuſve debitam non præſtiterant venerationem. Illi ergo ſtatim genua flectunt, patrocinia Sanctorum invocant pro felici exitu legationis; ſequenti die perbenigne a Lothario ſuſcepti, rebus apte compoſitis, in Germaniam redeunt ſacra pignora ſecum aſportantes, una cum Felice raptore, qui in eorum comitatu latebat. Otgario curante juxta altare ſancti Albani in loculo oſſa ſancti Severi poſita ſunt, mox Erfurtum in Thuringia ad eccleſiam ſancti Pauli apoſtoli tranſlata; quæ omnia idem Liudulfus presbyter [a] narrat, qui poſt Romanam peregrinationem Ravennam veniens [b], ut ſancti Severi vitam, & tranſlationis modum addiſceret, in eodem ſancti Severi cœnobio humaniter exceptus ab abbate, a quodam monacho de omnibus edoctus, quæ didicit, monumentis conſignavit. Conſentiunt circa annum hujus tranſlationis Lambertus Schafnaburgenſis, & Siffridus presbyter. Poſt annum 846. monaſterium ſancti Severi a Saracenis vaſtatum fuit, ut contigit etiam Claſſenſi ſancti Apollinaris, monachi partim fugati, partim in vincula conjecti, quorum unus ille ipſe fuit, qui Liudulfum inſtruxir, ſed non multo poſt ad ſua tuto redire permiſſi cœnobii ruinas repararunt, ut ex ejuſdem Liudulphi relatione patet, qui addit ſuo tempore numeroſos fuiſſe ejuſdem loci monachos. Anno 955. ut oſtendimus ex Amadeſio, *Gregorius erat diaconus & abbas monaſterii ſancti Severi;* ita enim ſe ſubſcribit in actis concilii celebrati eo anno a Petro archiepiſcopo Ravennate; hoc anno 982. aut idem Gregorius erat abbas ejuſdem cœnobii, aut Bonizo, cujus monumenta habentur ad annum 988. Decoratum quoque fuerat cœnobium inſigni Othonis I. diplomate anno 967. ſeptimo kalendas octobris, quod ad eum annum retulimus, & baſilica nobilitata celeberrimo epiſcoporum concilio, qui de ſtatu eccleſiæ tractaturi, ibidem eodem anno cum Romano pontifice Johanne XIII. convenerant; præter inſignia, quæ jam obtinuerat privilegia annis præcedentibus ab Anaſtaſio, Leone & Benedicto Romanis pontificibus, memorata ab Alexandro papa II. in bulla anni 1062.

a *Ibid. Lib. II. cap. 11.*
b *Ibid. Lib. I. cap. 1.*

XXVI. Cœnobium S. Severi videtur tunc fuiſſe ſub diſciplina S. Romualdi.

MONASTERIUM hoc, ut plura alia ejus regionis, videtur fuiſſe hoc tempore ſub diſciplina ſancti Romualdi, vel ipſius ſaltem recepiſſe reformationem. Quid enim opus erat, ut Romualdus e Galliarum finibus evocaretur ad confirmandum nutans Sergii propoſitum? Non imus inficias arctiſſimum ſanguinis vinculum, quo erat obſtrictus cum Sergio Romualdus, magnum etiam nomen, quod ſibi comparaverat prius in Venetorum provincia, & poſtea in Catalaunia, cujuſque fama apud Italos quotidie percrebreſcebat, exiſtimari potuiſſe maximo adjumento futura ad emolliendum cor Sergii patris; ſed neque incongruum eſt putare abbatem & mo-

nachos

nachos ſancti Severi, Romualdi diſciplinæ obnoxios, eum evocaſſe, quo opem ferret pereunti patri. Videbimus paullo poſt, hoc eſt ante annum 1010. Guidonem monachum Pompoſianum a Martino abbate Pompoſiæ electum abbatem ſancti Severi. Quid juris Pompoſiano in monaſterium ſancti Severi? Martinus nempe Pompoſianus non alius videtur fuiſſe, quam Martinus, qui eodem titulo, quo Willelmus & Romualdus, appellatur *eremitarum pater & doctor* a chronographo Sanbenigniano in vita ſancti Willelmi abbatis Divionenſis, quippe qui eodem divino ſpiritu ducti, concordeſque in idipſum, ſtatus monaſtici fuerint reſtauratores & eremitici propagatores, atque propterea, ſicut Martino Pompoſiano ſubjiciebatur monaſterium ſancti Severi, ita veriſimile admodum eſt, quod ſubjiceretur etiam Romualdo; etenim non ſpernendis fundamentis aſſerere poſſumus Romualdum, qui inter eremitarum patres & doctores primum tenebat locum, ante ſuam tranſmiſſionem in Gallias, incubuiſſe reformationi regulæ Benedictinæ in aliquibus cœnobiis Italicis, & inſuper ſemina eremiticæ vitæ effudiſſe prope Ravennam & Comaclum, ſicut effuderat in Venetis regionibus; & Martinum, Willelmum, ipſum Guidonem, quos coluiſſe conſtat ſolitariam converſationem, & quidem ad normam Romualdi, cum ſubjectione nimirum obedientiæ erga prælatos ſuos, ejus inſtituti rationem didiciſſe ab ipſo, cui eccleſia honorificum tribuit anachoreticæ vitæ reparatoris elogium. ANN. CUR. 982. ROMUALDI 75.

XXVII. Petri Urſeoli obitus.

ANTEQUAM Gallias linqueret Romualdus in Italiam reverſurus, optimum factu putavit, ut innuimus, rebus ſuis conſulere, ne ſe abſente res ad maturitatem prope adductæ infectæ redderentur. Olibani converſionem ipſe promoverat, & ad monaſticum votum capeſſendum induxerat, ſed Olibanus ope alicujus indigebat, qui fortem in propoſito illum teneret. Obierat anni initio Petrus Urſeolus, diſcipulus in primis carus Romualdi, carus quoque Olibano. Verendum proinde ſummopere erat, ne ab Urſeolo & a Romualdo derelictus Olibanus piam intentionem ſuam mutaret. Sed prius jam ſecutam Urſeoli mortem contra aliorum opinionem demonſtrare, recteque huic anno conſignatam oſtendere nobis incumbit.

Sufficeret Petri Damiani auctoritas ſcribentis: *Petrus autem dux extremum jam diem feliciter clauſerat*. Sed alia ejus obitus ad hunc annum referendi argumenta proponamus, & a mortis ejus ſanctiſſimæ narratione exordiamur. *Cum itaque ſciret Urſeolus imminere obitus ſui diem, ante altare prolixius orans deprecabatur Dominum*; verba ſunt Rivipullenſis [a], *ut dignaretur ſibi oſtendere notitiam ſui obitus. Completa itaque oratione, viſum ſibi fuit, quaſi quodam jaculo retro feriretur, & exiliens Domino ait: ſcio, Domine, me modo in hoc jaculo a te eſſe correptum, & hujus labentis vitæ non diutius differre terminum. Et quoniam munia tua devotus hactenus exhibere* (*numina tua devotus hactenus venerari*, habet auctor Cuxanenſis) *ſtudui, precor clementiam tuam, ut uſque in finem me reddas credulum & fidelem, ac tuæ Deitatis ſine reprehenſione cultorem. Poſtmodum vero exiens ab oratorio, recollocavit ſe in ſuo nobiliſſimo ſtratu, cœpitque agitari modicis febribus, ſicque advocans ad ſe fratres, manifeſte confeſſus eſt poſt triduum ſuum fieri ab ergaſtulo tranſitum. Aſſignato itaque die adveniente, perſiſtens in vigiliis & orationibus, nocte dieque efficacius ad omne erudimentum divinæ contemplationis ſe ſollicitum, ac elucubrantem exhibens, præſcius temporis ſui obitus, advocat fratres cum monaſterii patre, eiſque pacem tribuendo vale dicens, corpore & ſanguine Domini aſſumpto, & benedictione ac abſolutione viatica ſuſcepta, in cinere & cili-*

a Num. XVIII.

ANN CHR. 982. ROMUALDI 75. *cilicio jacens, rogat ſe paululum ſuper cathedram reſidere. Tunc interrogat, ut antea expoſcerat, ſi illius patriæ dominus antequam migraret, relinquens ergaſtulum corruptibilis naturæ, cauſa videndi eum, in extremo colloquio ſanctæ memoriæ veniret, quo ſibi daret utile conſilium ac pacis oſculum: reſpondentibus igitur fratribus ſe illum expectare dicentes, reſedit ſuper cathedram.* Similia brevius habet anonymus Camaldulenſis: *Die quadam,* inquit, *orans beatus Petrus optans a Domino præſcire finem ſuum, quaſi jaculo ſenſit ſe retro percuſſum, & ex hoc ejus extrema prædeſtinans humiliter Domino ſupplicavit, ut ipſum ſervare dignaretur credulum, fideliſſimum & attentum; & ſtatim febri leviſſima moleſtatus, convocatis fratribus exitum ſuum prædixit, iiſdemque hortans eos orationibus & patientiæ inſudare, ipſoſque in pace deoſculans, devotiſſime ſumpſit corpus & ſanguinem Jeſu Chriſti. Tunc vir nobilis Oliba, illius patriæ dominus, ducem venerabilem videre deſiderans, acceſſit ad eum, quo præſcito beatus Petrus ſuper cathedra poſitus Olibam ad eum humiliter venientem oſculo pacis recepit, hortans eum mundum deſpicere, & Deum colere, in tantum quod ejus ſuaſionibus Oliba vitam monachalem & ſanctam elegerit.* Proſequitur Rivipullenſis. *Sic uſque ad horam nonam plurima referens vix promovendo linguam de inſtitutione divini cultus; in hora autem nona fratribus omnibus circumſtantibus* IIII. *idus januarii commendans ſe Deo, ac fratribus, jam reddito fructu* XVIIII. *ad alta ſiderum cacumina oculos elevans, quemadmodum Chriſtus in hora nona, dignum Chriſto reddidit ſpiritum*; & anonymus Camaldulenſis: *Et his ſermonibus hora nona, qua Dominus expiravit eadem verba dicens, videlicet: in manus tuas Domine commendo ſpiritum meum, tertio idus januarii* VIIII. LXXXX. *quinto anno ſui monachatus de hac vita miſera cœleſtem patriam eſt adeptus.* Denuo Rivipullenſis ſubdit. *Ad cujus tranſitum mox catervæ fratrum alternante concentu ac tremulis lacrymarum vocibus hymnicina ſolvebant obſequia. Non mirum quidem, ſi conſodales ac coadjutores ſui ordinis ſibi debiti exſequiis hymnos modulabantur, qui in angelorum manibus inter æthereos emicantis gloriæ ſpiritus ovanter ſuſceptus choris junctus eſt Sanctorum. Altera autem die veniens dux illius provinciæ cum primoribus ſuæ dominationis, dum in feretro aſpiciunt jacere pia membra, magno ejulatu flent in exſequiis ejus poſiti deceſſum ejuſdem nobiliſſimi ducis. Tunc in eccleſia ductum honorabile corpus, celebratis miſſarum ſollemniis, cum omni honore ac devotione mentis ſepelierunt eum in clauſtro juxta oſtium eccleſiæ, laudantes & benedicentes Dominum, eo quod talem meruiſſent habere a longinquis regionibus venientem, ex ea congregatione moderno tempore, ſuccedentibus ſuis munificentiis muniti patronum.* Anonymus Camaldulenſis perinde ac comes Olibanus induxiſſet monachos ad ſanctum ducem Urſeolum eo modo ſepeliendum, habet: *Dux autem provinciæ honorabiliter ſociatus corpus beati Petri, juxta portam introitus eccleſiæ, mirificis hymnis & laudibus collocavit.*

XXVIII. Quo anno revera contigerit? AGEDUM Petri obitum hoc reverà anno contigiſſe demonſtremus. Tres in claſſes dividi poſſunt auctores agentes de Urſeoli anno emortuali. Alii ad annum *997.* ejus mortem referunt; alii in incerto relinquunt; alii poſtremo ab hoc anno removendam non eſſe arbitrantur. Qui ad annum *997.* protrahunt, verbis profecto Rivipullenſis ad hoc inducti videntur, nam Rivipullenſis aſſerit: *In hora autem nona, fratribus omnibus circumſtantibus,* IIII. *idus januarii, jam reddito fructu* XVIIII. *ad alta ſiderum cacumina oculos elevans reddidit ſpiritum.* Porro quid ſibi velit Rivipul-

Ann. Chr. 982. Romualdi 75.

vipullenſis illo XVIIII. *fructu* cogitans Mabillonius, addidit inter duas parentheſes, *annorum*; ita aſſerunt duo celebres monachi congregationis ſancti Mauri auctores hiſtoriæ Occitaniæ: *Pater Mabillonius*, inquiunt, *qui in textu verbum* ANNORUM *inter duo ſigna poſuit. Redditu fructu* XVIIII. (ANNORUM); & putant etiam ipſi indicari ibi annos profeſſionis monaſticæ, & mortem Urſeoli. Cum enim certo certius ſit Petrum petiiſſe Cuxanum anno 978. addendo his annos decem & novem, colligitur ipſum anno 997. obiiſſe. Ex veteribus Dandulus eamdem opinionem tuetur. Idem tamen [a] Mabillonius, qui ad annum 997. vitam ex Rivipullenſi dat Petri Urſeoli, etiam ad ſecundam claſſem pertinet. „ Incertum eſt, „ inquit, quot annis Petrus dux in Coxano monaſterio degerit. Decem „ & novem aſſignant Franciſcus Camps, Arnoldus Wion aliique recentio„ res; idque ex anonymo hauſiſſe videntur, qui eum *reddito fructu* XVIIII. „ ſcilicet annorum, deceſſiſſe ſcribit. Ad certum quoque annum Urſeoli „ mortem, non figit [b] Pagius. Anonymus, ait, qui fuſe de ejus virtu„ tibus differit, aitque mortuum IIII. idus januarii jam reddito fructu XVIIII. „ (annorum) anno nempe incerto. “ Hæc Mabillonius. Similiter Petrus de Marca [c] loquens de ſancti viri obitu ad ann. 997. eo anno, aut circiter obiiſſe Petrum Urſeolum ducem Venetiarum & monachum autumat, Rivipullenſis auctoritati omnino tamen non fidens.

a *Secul. Obſerv. præv. n.* IIII.

b *Crit. Baron, ad an.* 997.

c *Marc.Hiſpan. col.* 416.

Tertiæ claſſis auctores rectius ejus mortem conſignant ad præſentem annum 982. Ad hanc claſſem pertinent anonymus Camaldulenſis, ut inferius demonſtrabimus, Fortunius, Grandius & omnium noviſſimus P. D. Bonifacius Collina [d] in vita ſancti Romualdi, qui rem plane conficit, & ad oculum demonſtrat Urſeolum hoc anno deceſſiſſe. Omnibus prævivit Petrus Damianus, ex cujus verbis originem habet hæc ſententia.

d *T. II. pag.* 51.

XXIX. Demonſtratur ex anno monachatus Olibani comitis Petrum obiiſſe anno 982.

Priusquam autem horum rationes in medium proferamus, illud animadvertendum eſt, Rivipullenſis auctoritatem tantam non eſſe, ut conferri certe poſſit cum Damiani auctoritate; quod Grandius & Mabillonius obſervant, & quod aperte deducitur ex erroribus permultis, qui in Rivipullenſis narratione occurrunt. Ejus generis ſunt [e]. *Petrus eximius dux Venetiarum & Dalmatiarum congregavit principes & omnes regni ſui optimates, dans coram omnibus ſuis duobus filiis principatum ſui ducaminis, adclamante omni populo;* quod contra morem gentis eſſe omnes norunt, & contra veritatem hiſtoriæ, cum Petro Urſeolo ſuſſectus fuerit Vitalis Candianus, tum Tribunus Memus, inde filius primi Petrus Urſeolus II. neque conſtet Petrum noſtrum, præter Petrum poſtea ducem, alios ſuſcepiſſe ex Felicia uxore filios. Ita pariter dum [f] ſcribit: *Ad honorem ducatus in florigero felicis flore juventutis poſitus a cunctis Venetiarum turmis eligitur*, cum tamen prope quinquagenarius ad ducatum evectus fuerit Urſeolus I. Verum non tantum in pluribus erravit; ſed ridiculus audit apud Mabillonium, quando [g] *Coxani* vocabulum repetit a *coxa vaccæ*, *quæ* perſolveretur *domino priſco loci*. Ineptiſſimus etiam eſt in aliis etymologiis, ut [h] *capituli, qui dicitur a capitolio, eo quod capitalia diſtributa vel principalia neceſſitatis negotia judiciario jure, vel æquo conſilio capiant*. Fontaninius attamen Rivipullenſis auctoritatem ſupra illam Damiani attollit ſaltem in iis, quæ tempore monachatus Urſeolo contigere; qua in re, ſi recte judicet, malumus ſilentio ſupprimere, quam pluribus Ancyranum antiſtitem carpere. Rivipullenſis is profecto eſt, qui, ut notat [i] Mabillonius, diem obitus Urſeoli in calce ſuæ narrationis aſſignat IV. *idus januarii*, cum ſub vitæ initium III. *idus* præfigat. Rivipullenſis [k] de *jejuniis Biduanarum & Triduanarum*, quæ Urſeolus obſervabat, loquitur, quæ

e *Num.* IX.

f *Num.* III.

g *Num.* VI.

h *Num.* IX.

i *Num.* 4. *Obſerv. præv.*

k *Num.* XVI.

ANN. CHR. quæ certe a diſciplina Romualdi profluxere, & tamen Urſeolum nonniſi
982. verſus vitæ finem [a] eremitam facit; nonne probabilius eſt quod aſſerit
ROMUALDI Damianus *peracto vix annuo ſpatio* ipſum junxiſſe ſe Romualdo & ceteris
75. ſociis? Rivipullenſis obſcuriſſimas chronicas notas uſurpat ad Urſeoli vi-
a Num. XVII. tæ vel profeſſionis terminum deſignandum; Damianus certam chronicam
notam ſtatuit. Operæ tamen pretium erit efficacioribus argumentis Da-
miani ſententiam roborare, & reapſe oſtendere ejus de obitu Urſeoli an-
no 982. opinionem unice veram eſſe. Romualdus anno 982. e Galliis
diſceſſurus, & in Italiam reverſurus, ſocios itineris recens converſi comi-
tis Biſuldunenſis Olibani ſtatuit abbatem Guarinum, Marinum & Johan-
nem Gradonicum. Si ſuperſtes fuiſſet Urſeolus, quomodo hunc Gradoni-
co concive, amico, ac fugæ & converſationis monaſticæ comite privaſ-
ſet? quomodo non ſolum Gradonici, ſed & Marini & Guarini ſocietate
orbaſſet? quomodo etiam ſua & illa Johannis Mauroceni, qui, ut vi-
debimus, hoc eodem anno redux in Italiam fuit? Illud præterea a no-
bis probatur, Olibanum hoc anno Montem-caſinum petiiſſe, monaſticam
veſtem aſſumpturum. Fontaninius Olibani iter protrahit ad annum 986.
teſtimonio uſus Leonis Oſtienſis ſcribentis, Olibanum Montem-caſinum ſe
contuliſſe ſub abbate Manſone, qui anno tantum 986. ſucceſſit abbati A-
b Diſſert. de S. Petro Urſeolo p. 29. ligerno. „ Itaque, ſic habet [b], ex his patet, egregium virum (*Mabillo-*
„ *nium*) libro XLIX. eorumdem Annalium num. XXI. Olibani & ſocio-
„ rum Cuxano ad Caſinates iter illigare non debuiſſe A. D. 982. quo
„ Manſo nondum erat Caſini abbas, ſed toto quadriennio ſerius, quo
„ Aligerno ſucceſſit. " Verum fallitur archiepiſcopus Ancyranus. Leo
c Chron. Lib. II. cap. XVIIII. quidem Oſtienſis [c], ante narrationem mortis abbatis Manſonis loquitur
de itinere Olibani, hac phraſi utens, *circa hæc tempora*, ſed nunquam
aſſerit hoc iter ſub abbate Manſone contigiſſe. Illa loquendi ratio annum
peculiarem non denotat, ſed ſpatium etiam decem annorum poteſt com-
prehendere, eodem modo quo capite præcedenti Romualdi iter ad Caſi-
num montem una cum Bonifacio & aliis Teutonicis deſcribit, quod
nullus profecto, ex quo a Leone relatum ſit ante adventum Olibani Ca-
ſinum, dixerit accidiſſe ante iter hujus, cum acciderit anno 998. octo
annis poſt Olibani mortem, eo ſcilicet tempore, quo *idem imperator*
Otto *Creſcentium Romanum ſenatorem, qui ſe in caſtello ſancti Angeli*
de ponte ſancti Petri contra eum rebellans munierat, ſacramento deceptum
cœpit, & mox quaſi reum majeſtatis capite obtruncavit; quæ omnia anno
998. apprime conveniunt, & ſexdecim annis poſt Olibani iter. Non er-
go ſub Manſone, ſed ſub Aligerno Olibanus Caſinum petiit, neque anno
986. ſed 982. ut aſſerit Mabillonius, & ut deducitur ex ejuſdem Oliba-
ni reverſione facta ante annum 984. quod inferius dicemus.

At hoc anno 982. antequam ſe committeret itineri Olibanus, jam de-
ceſſerat Petrus Urſeolus. Id non ſola Damiani, ſed ipſius Rivipullenſis
& anonymi Camaldulenſis auctoritate manifeſtum oſtendimus. Narrat Ri-
d Num. XVIII. vipullenſis Urſeolum jam moriturum interrogaſſe [d], *ſi illius patriæ domi-*
nus, antequam migraret, relinquens ergaſtulum corruptibilis naturæ, cauſa
videndi eum in extremo colloquio ſanctæ memoriæ veniret, quo ſibi daret
utile conſilium, & pacis oſculum. Reſpondentibus igitur fratribus, ſe illum
expectare dicentes, reſedit ſuper cathedram &c. Sed magis magiſque ad rem
noſtram anonymus Camaldulenſis. *Tunc vir nobilis Oliba, illius patriæ*
dominus, ducem venerabilem videre deſiderans, acceſſit ad eum, quo præ-
ſcito beatus Petrus ſuper cathedra poſitus, Olibam ad eum humiliter venien-
tem oſculo pacis recepit, hortans eum mundum deſpicere, & Deum colere,
intan-

intantum quod ejus ſuaſionibus Oliba vitam monachalem & ſanctam elegerit. Et poſt pauca uterque narrat ducem illius provinciæ funus ſancti viri proſecutum fuiſſe. En ergo clariſſime demonſtratum Urſeolum obiiſſe ante profeſſionem Olibani ad Caſinum montem, & priuſquam hic monachus Caſinas fieret, quem monachatum tam Romualdi quam Urſeoli ſuaſionibus fuit amplexus. Porro Olibani converſio contigit anno 982. ergo vel ante hunc annum, vel ad præſentem ſtatuenda eſt Urſeoli mors. Ante hunc annum mors ejus nequit aſſignari, ut ea omnia locum habeant, quæ in Urſeoli vita narrantur, & præterea anonymus Camaldulenſis conceptis verbis eum quinto monachatus ſui anno obiiſſe tradit. *Et his ſermonibus hora nona, qua Dominus expiravit, eadem verba dicens, videlicet, in manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum, tertio idus januarii* VIIII. LXXXX. *quinto anno ſui monachatus, de hac vita miſera cæleſtem patriam eſt adeptus*. Qui profecto quintus annus ita intelligendus eſt, non quod quatuor integros annos compleverit in monaſtica profeſſione, & quintum inceperit, ſed quod quinque annorum partes attigerit, ita ut primus ſit annus fugæ & converſionis menſe ſeptembri, nempe annus 978. ſecundus 979. tertius 980. quartus 981. quintus vero undecim tantum diebus inceptus annus 982. nempe uſque ad undecimam januarii, qua obiit. Ex hac Camaldulenſis anonymi aſſertione colligitur non recte ſcripſiſſe Fontaninium, vitam Urſeoli ab anonymo Camaldulenſi excerptam fuiſſe ex verbis tum Damiani, tum Rivipullenſis tantum, cum ea narret Camaldulenſis, quæ fruſtra requirerentur apud utrumque. Admiſſa Camaldulenſis narratione, Grandius exiſtimat irrepſiſſe errorem in notis numeralibus Rivipullenſis, ac *pro reddito fructu* XVIIII. eſſe legendum *fructu* LIIII. annorum ſcilicet, non converſationis monaſticæ, ſed vitæ Petri Urſeoli, qui præterpropter ea ætate deceſſit. Heic tamen loci monere & nos debemus lectores fortuito ſphalmate vitiatum fuiſſe exemplar vitæ Petri Urſeoli confectæ etiam ab anonymo Camaldulenſi. Candida, ut par eſt, animi noſtri ingenuitate bis ſcripſimus anonymum Camaldulenſem referre obitum ſancti viri *tertio idus januarii* VIIII. LXXXX. Ita oculis propriis vidimus exaratum in codice ſacræ eremi Camaldulenſis, & in alio exemplari, quod apud nos habemus; quomodo ergo cum ſignanter annum VIIII. LXXXX. ſcribat anonymus, confidenter aſſerimus anonymum eumdem ſtare pro anno 982. & in opinionis noſtræ patrocinium contorquemus? Fundamento rationi validiſſimæ innixo. Amanuenſis loco duplicis unitatis II. vel oſcitanter, vel charactere deceptus tranſcripſit X. & ſic pro VIIII. LXXXII. irrepere paſſus eſt VIIII. LXXXX. Id dicere cogimur, ut ſibi conſtet anonymus; ſi enim anno 990. defunctum literis ſuis conſignaſſet Urſeolum, ipſum non *quinto*, ſed duodecimo anno ſui monachatus de hac vita miſera cæleſtem patriam fuiſſe adeptum ſubjunxiſſet; cum certo certius ſit apud omnes Urſeolum monachum induiſſe anno 978. Ex tuta itaque numerali nota quinti anni ejus monachatus medendus error amanuenſis in anno obitus, & ſubſtituendus loco VIIII. LXXXX. annus VIIII. LXXXII.

ANN. CHR. 982. ROMUALDI 75.

XXX. Solvuntur Gattolæ & Fontaninii objectiones.

SOLVENDA pariter hoc in loco a nobis eſt objectio a doctiſſimo abbate domno Eraſmo Gattola propoſita in ſua [a] hiſtoria monaſterii Caſinenſis. Putat ipſe Olibanum a ſancto patre Romualdo converſum, & monachum Caſinatem, non eſſe comitem Biſuldunenſem. „ Neque Olibanus, ait, Caſinenſis monachus idem eſſe potuit cum Olibano comite Biſuldunenſi, & Cerritanienſi, filio Miri comitis Barchinonenſis. “ Eam ſuæ opinionis rationem adducit, quia dictus Oliba comes obiit

[a] Par. I. pag. 101.

in

ANN. CHR. 982. ROMUALDI 75.

in ſuo principatu anno *990*. ut narrat hiſtoria comitum Barcinonenſium, quæ tacet ejus profectionem ad Montem-caſinum. Verum ut Gattolæ reſpondeamus, quid ſi Oliba monachus factus fuerit, & in propoſito non perſtiterit? Ita putat Fontaninius [a], & nos etiam mox demonſtrabimus.
a *Differt. pag.* 31. Ex hiſtoria comitum Barcinonenſium nil ſuper hoc exculpi poteſt, cum his actis breviſſime ortus, conditio & mors tantum ſignentur eorum dominorum. Sed ſupralaudati doctiſſimi monachi congregationis ſancti Mauri, auctores hiſtoriæ Occitaniæ, nulli aliiconven ire exiſtimant monachatum hunc, quam Olibæ Cabretæ comiti Biſuldunenſi & Ceritanienſi. Immo cum chartas omnes excuſſerint ad eam provinciam ſpectantes, ſubdunt ſe nullum alium, quam ipſum, noviſſe ejus nominis in Marca Hiſpanica, & in Septimania eo temporis. E contra ſe ſcire ajunt, ipſum extendiſſe ſuam dominationem ſuper Confluentem, ubi abbatia Cuxanenſis ſita erat, & exercuiſſe ſuam auctoritatem ſuper ipſam abbatiam, quam una cum Renioſredo comite Barcinonenſi fratre ſuo reparaverat, ipſoſque Guarinum
b *Ibid. pag.* 101. in abbatem ſtatuiſſe. Nihilominus Gattola argumentum urget [b], & teſtimonium adducit Leonis Oſtienſis dicentis, Olibanum nunquam ex Monte caſino diſceſſiſſe. „ Tandem, inquit, de noſtro Olibano Leo Oſtienſis auctor „ pene ſuppar ait cap. XIX. ita ad nos adveniſſe, ut ipſe nunquam de „ cetero progreſſurus a Monte-caſino eſſet. “ Venia tamen eruditiſſimi abbatis Gattolæ, Leo Oſtienſis non diſceſſum negat Olibani, ſed intentionem tantum diſceſſus, eumque Montem-caſinum petiiſſe ſcribit animo non regrediendi ad ſuos, cui tamen animo perſeverantia poſtea defuit.
c *Lib. II. cap.* 19. En Oſtienſis verba: [c] *Olibanus quidam Galliarum comes ditiſſimus ad hoc ſe monaſterium contulit, & his, qui ſecum erant, valedicens, nil tale de ipſo hactenus ſuſpicantes, ipſe nuſquam de cetero progreſſurus, flentes ad propria remeare coegit*. Ita etiam explicandus Mabillonius [d] dicens: „ O-
d *Annal. T. III. pag.* 653. „ mnibus abdicatis ad Montem-caſinum ſpecie peregrinationis profectus, „ illic ſe divinis obſequiis in perpetuum mancipavit. “ Propoſitum habuit, ſed in propoſito non manſit; hinc forſan prævidens Romualdus ejus a ſtatu monaſtico defectionem, tam ferventer Johanni Gradonico præcepit, ne illum unquam deſereret. Neque filius Olibani ejus reverſionem retardare poterat, utpote qui non abſolute, ſed ad tempus, quouſque pater reverteretur, qui conſilium præterea ſuum occultaverat, dominium parentis vice ſuſceperat. Supereſt ergo, ut ſoli Olibano Cabretæ converſio facta a Romualdo, & monachatus Caſinenſis congruant; & quidem
e *Marca Hiſpan. lib. IV. col.* 411. hoc anno, vel ad ſummum anno ſequenti, nam [e] anno *984*. redux e Caſino in patriam adſtitit conſecrationi eccleſiæ ſanctarum Juſtæ & Ruffinæ Valliſpratenſis in diœceſi Helenenſi, & anno *988*. [f] donationem fecit
f *Ibid. append. col.* 941. abbatiæ Arulenſi. Ex his reſtitui optime chronologiam vitæ ſancti Romualdi, & ſancti Petri Urſeoli obſervant laudati monachi ſancti Mauri.
g *Differt. pag.* 33. Præſul Ancyranus [g] alia ex parte exiſtimat dominum, qui interfuit funeri Urſeoli, non fuiſſe comitem Olibanum, ſed filium ipſius ejuſdem nominis, eum nimirum, qui ex duce & comite Ceritaniæ, ut ſupponit, monachus & Cuxani abbas, deinde Auſonenſis epiſcopus factus fuit, eumque primogenitum putat, adeoque dominii ſucceſſorem, fratrem Bernardi Talliaferri comitis Biſuldunenſis, qui ſecundo genitus, & Guiſredi comitis Ceritaniæ, qui tertius genitus Fontaninio ſunt. Addit ſe a Blondello confectum ſtemma genealogicum Olibani correxiſſe ex chartis Marcæ Hiſpanicæ poſt Blondellum adductis. Sed chartas ipſas conſulamus. Acta comitum Bar-
h *Col.* 542. cinonenſium [h] habent Olibano ſucceſſiſſe in comitatu Biſuldunenſi Bernardum, & in Ceritanienſi Guifredum; Guiſredum autem filium Olibani comi-

comitis Biſulduni ſucceſſiſſe patri ſuo in comitatu Ceritanienſi, & rexiſſe comitatum per multum tempus; ſcilicet *vixiſſe in comitatu* XXXVI. *annis, & obiiſſe anno* M.XXV. Bernardum ſucceſſiſſe patri ſuo *in comitatu Biſuldunenſi, & tenuiſſe comitatum* XXXI. *annis*. De Oliba autem hæc tantum referunt. *Oliba vero, qui fuit tertius filius comitis Olibani, fuit monachus Rivipulli & abbas, deinde epiſcopus Vicenſis, cui etiam fuit commiſſum regimen monaſterii ſancti Michaelis de Cuxano*. Ex his legitime inferimus Urſeoli mortem ad annum 997. non eſſe aſſignandam, cum nullus Oliba, neque pater jam defunctus anno 990. neque filius, qui nunquam dominium ſuſcepit, eo anno patriæ illius poſſent dici *dominus*, ut loquitur Rivipullenſis. Hinc Gattola definivit Olibam filium nunquam fuiſſe comitem, ſed abbatem & epiſcopum dumtaxat, & duo ſuprarelati monachi congregationis ſancti Mauri ſuſtinent „ nullibi veſtigia haberi „ hunc prælatum vel ante, vel poſt ſuam a ſeculo converſionem, aucto„ritatem habuiſſe, & dominium temporale & abſolutum ſuper abbatiam „ ſancti Michaelis de Cuxano; “ & contra Fontaninium furtius urgetur argumentum iis verbis: „ Oliba tertius filius Olibani Cabretæ nullam par„tem habuit in ſucceſſione patris. “ Ex antiquiſſima charta, ad annum 1050. pertinente, monaſterii Montis-canigonis a Guifredo fratre Olibæ abbatis & epiſcopi fundati, colligitur Olibam in Ceritania nonniſi ſpiritualem juriſdictionem exercuiſſe. *Cum enim* [a], ita in illa legitur, *ipſo agente, qui diſponit omnia, nobiliſſimorum fratrum, & noſtræ patriæ principum regeremur dominio, videlicet domni* OLIVÆ *præſulis & abbatis ſpiritualis, & divæ memoriæ communis patris, & ſibi unanimis fratris, & ſeculari bonore præpotentiſſimi ducis domni* GUIFREDI, *digne nos bortamini eorum vobiſcum, dum vita comes fuerit, memoriam agere. Unius, cujus ſtudiis ſapientiæ, dum præſens ſuperfuit apud nos, inter rectores eccleſiæ ſui ordinis nemo extitit ſecundus. Alterius, qui ſuis temporibus ſecularem militiam dum teneret, clariſſimus inter nobiliſſimos ſui generis fulſit præpotentiſſimus*. Et ſuperius: *Apud clementiam Domini pro domno* GUIFREDO *venerabilis memoriæ comite interceſſores eſtote, qui olim princeps noſtræ patriæ claruit, quem non ignoramus vos noſſe, quantus vel qualis in dignitate ſeculi fuerit*. De Oliba vero ejus fratre hæc tantum habentur: *Inculcamus quoque ſuper omnia veſtræ caritatis præſidio nomen domini* OLIVÆ *dulciſſimi patris, ut veſtris precibus almis claritatem obtineat æternæ quietis*.

a Marc. Hiſpanic. append. n. 1095.

Quod ſpectat ad primogenituram, quam Olibæ tribuit Fontaninius, credere debemus potius compilatori actorum comitum Barcinonenſium, qui [b] ait: *Oliba vero, qui fuit tertius filius comitis Olibani, fuit monachus Rivipulli & abbas, deinc epiſcopus Vicenſis, cui etiam commiſſum fuit regimen monaſterii de Cuxano*. Et licet idem non ſit tertius filius & tertius genitus, collectio tamen documentorum in Marca Hiſpanica clare oſtendit tertio loco genitum ipſum fuiſſe. Succeſſio Bernardi & Guifredi dominio patris, cum adhuc in ſeculo degeret Oliba, indicat jus eorum primatus. Nuſquam primus locus Olibæ datur in numeratione filiorum Olibani, & Petrus de Marca ſemper tertio loco ponit. Sic & ſæpius laudati monachi San-maurini, qui Blondelli ſtemma ſequuntur, quique addunt tantum Bernardo, Guifredo & Olibæ alium quartum fratrem, Berengerum nimirum, quem primogenitum faciunt, & primum hujus nominis, epiſcopum inde Helenenſem, qui in epiſcopatu illo ſucceſſit anno 992. Suniario. Juxta ergo ſequentem ordinem, ad fidem exactum veterum documentorum, diſponendum eſt ſtemma Olibani, ejuſque filiorum.

b Col. 543.

Ann. Chr. 982.
Romualdi 75.

Olibanus ſive Oliba Cabreta comes Biſuldunenſis & Ceritanienſis, qui anno 982. adſtitit funeri ſancti Petri Urſeoli, cujus opera, & ſancti Romualdi potiſſimum, ſeculo valedicens, ſub finem ejus anni, vel initio ſequentis Montem-caſinum petiit, habitum monaſticum recepturus, ex quo brevi rediens, iterato recepit dominium locorum ſuorum, in quibus obiit anno 990. Ex uxore Ermengarda quatuor filios ſuſcepit, Berengerum, Bernardum, Guifredum & Olibam.

Berengerus fuit epiſcopus Helenenſis.

Bernardus patris ſucceſſor fuit in ditione comitatus Biſuldunenſis anno 990. atque obiit anno 1020.

Guifredus eodem anno ſucceſſit Olibano patri ſuo in altera ditione comitatus Ceritanienſis, & obiit anno 1025.

Oliba anno 1005. monachatum ſuſcepit in abbatia Cuxani; anno 1009. electus fuit abbas Rivipullenſis; & anno 1019. ſedem epiſcopalem Auſonenſem obtinuit, a terra elevavit corpus beati Petri Urſeoli, & obiit anno 1047.

Ex qua prolixa digreſſione conſtat non Olibanum filium, ſed patrem Olibanum Cabretam adſtitiſſe exequiis Petri Urſeoli, antequam Caſinenſis monachus fieret; Petrum proinde Urſeolum, qui deceſſit ante monachatum Olibani patris & ſenioris, obiiſſe anno 982. non 997. & Petri Damiani narrationem de morte Petri Urſeoli non aſſutam fuiſſe aliena manu, ſed revera eſſe ſancti doctoris fœtum, contra [a] Fontaninii opinionem, qui hæc verba *aliunde irrepſiſſe*, *poſito etiam pignore*, paratus erat contendere; *non enim*, inquit, *ibi apte conſiſtunt*: immo aptiſſime conſiſtunt; nam cum Damianus ea ſcriberet, quæ a diſcipulorum ſancti Romualdi ore excipiebat, nil magis erat ad rem, nihilque natura facti magis expoſcebat, quantum, ut audita ab illis diſperſione alumnorum Romualdi, peteret, quid demum de Petro Urſeolo factum fuiſſet; ipſique ei reſponderent, Urſeolum jam ad ſuperos convolaſſe, quapropter ſcripſerit: *Petrus autem dux extremum jam feliciter clauſerat diem.*

a *Differt. pag.* 30.

XXXI.
Olibano datus comes Johannes Gradonicus.

Jamvero ad Romualdum redeamus. Poſt obitum igitur Petri Urſeoli, cum Olibanus propoſuiſſet conſtanter ſeculum relinquere & monaſticum habitum recipere in Monte-caſino, *neceſſarium eſſe decrevit* Romualdus, *ut Guarinus abbas, & Johannes Gradonicus una cum comite ad ejus converſationem pergerent..... His itaque duobus comitem in eorum fide commiſit, utrique quidem, ſed Johanni præcipue, qui ei ſubditus erat, per obedientiam ſpecialiter mandans, ut etiam ſi Guarinus abſcederet, ipſe ſe nunquam a comite ſepararet*. Verba ſunt hæc Damiani [b], ex quibus deducitur tam Guarinum, quam Gradonicum e ſententia Romualdi pependiſſe, ſed præcipue Gradonicum, qui modo peculiari ipſius præceptis parere tenebatur.

b *Vit. S. Rom. cap.* XII.

XXXII.
Olibanus Caſinum petit vitam monaſticam ſuſcepturus.

Olibanus *autem comes ſua relinquens filio cum multa divitiarum copia, quindecim videlicet onuſtis theſauro ſagmariis, comitantibus eum Guarino & Johanne, ipſo quoque Marino, ad beati Benedicti ſe monaſterium contulit, & vale dicens his, qui ſecum venerant, nil tale de eo uſque tunc ſuſpicantes, multis gemitibus & amaris ſe fletibus affligentes, ad propria remeare coegit*. Ita [c] Damianus. Filius, cui reliquit ſua, non Oliba fuit, ſed Bernardus, ut vidimus, & non abſolute, ſed tempore ſuæ abſentiæ vices ſuas ipſi committens, perinde ac conſcius foret ſe non permanſurum in propoſito, vel vires ei defuturas ad continuandam vitam monaſticam. Lapſus eſt proinde poſt Fontaninium etiam commentator vitæ ſancti Romualdi inter opera Damiani Venetiis excuſa [d], qui ab Olibano

c *Ibid. cap.* XV.

d *Ibid. Not.* (*a*)

ANN. CHR. 982. ROMUALDI 75.

Olibano relictam ſuam ditionem exiſtimat Olibæ poſtea monacho facto, abbati deinde Rivipullenſi, poſtremo epiſcopo Auſonenſi. *Sagmarii* ſunt equi onerarii ſeu jumenta, ut explicatur etiam ab adnotatore Leonis Oſtienſis, qui idem nomen uſurpat, & uſurpavit ipſe Petrus Damianus in vita ſancti Odilonis, & in ſuis epiſtolis. Ex eodem Petro Damiano conſtat Marinum quoque fuiſſe ſocium itineris comitis Olibani; quod potuerit contingere, ex eo quia mortuo Petro Urſeolo, diſcedente Romualdo, diſcedentibus Guarino & Johanne Gradonico, ipſo pariter Johanne Mauroceno, ut inſerius dicemus, ſolus ſuperfuiſſet in eremo Cuxanenſi Marinus; qui proinde hac captata occaſione in Italiam redux fuit, & tam ſocietatis gratia, quam religionis ergo cum ceteris prius Montem-caſinum petiit, oſſa veneraturus ſancti patris Benedicti, aliam ſubinde ſtationem ſibi electurus. Ex hac reverſione Marini ab eremo Cuxanenſi aliud argumentum deſumi poteſt, prædefunctum fuiſſe Petrum Urſeolum; ſi enim hic ſupervixiſſet, profecto Romualdus, qui ſocios conſtituebat Olibano, ſocium vel magiſtrum reliquiſſet etiam Petro Urſeolo, Marinum nempe, quocum Urſeolus arctam inierat amicitiam etiam in ducali dignitate conſtitutus, & magis magiſque eum ſibi devinxerat in eremitica converſatione, quique nullam Italiam repetendi occaſionem habebat. Neque reponi poteſt Urſeolum directoribus non amplius indiguiſſe; licet enim hoc verum fuiſſet, aliquis tamen interveniſſet æquitatis defectus Urſeolum ſolum omnino derelinquere, ceteris huc illucque proficiſcentibus.

Quid Olibanus, quid Guarinus, quid Johannes Gradonicus, quid demum Marinus egerint, anno ſequenti narrabimus. Hoc anno proſequi debemus Romualdum in Italiam remeantem, ut pereunti patri quantocyus ſubveniret. Neque ulterius differenda eſt ejus reverſio poſt ea, quæ de hac epocha congeſſit doctiſſimus Apoſtolus Zenus [a] in ſuis Diariis literariis, ubi clare oſtendit, Romualdum in Galliis non habitaſſe, niſi præterpropter quatuor annos, & proinde ejus regreſſum eſſe conſignandum huic anno; id quod innuere videtur etiam Damianus, cum ſcripſit, ipſum & Johannem Gradonicum tribus annis ſarculis terram fregiſſe, quibus ſi addatur annus probationis Gradonici una cum Urſeolo in monaſterio, quatuor conficiuntur anni. Porro conſtat Romualdum anno 978. Gallias petiiſſe; ergo anno 982. ex Galliis reverſus eſt. Jure merito ergo Grandius in vita ſancti Petri Urſeoli emendavit, quod in Diſſertationibus aſſeruerat, non amplius viginti, ſed quatuor tantum Romualdo aſſignans incolatus Aquitanici annos. Neque audiendi Rubeus, qui reditum Romualdi ex Aquitania in Italiam ſtatuit anno 992. neque Johannes Bollandus, qui aſſerit non haberi argumenta, quæ ſuadeant anno 989. ipſum jam reverſum fuiſſe; ſed neque Machiarellius [b], qui tempus coarctans contendit probare reducem fuiſſe Romualdum ex Galliis anno 980. neque demum Fontaninius [c], qui poſt annum 986. decernit Romualdum Italiam reviſiſſe.

a *Giornale d' Italia Tom. IX.*

b *Apolog. Romuato. cap. 26.*

c *Diſſ. S. Petr. Urſeol.*

XXXIII. Romualdus ſtultum ſe ſimulat, ut e Galliis fas ſibi ſit diſcedere.

AUDIENTES *autem illius regionis incolæ, quia Romualdus abire diſponeret, nimio mærore turbati ſunt. Et tractantes inter ſe, qualiter ab hac illum intentione reprimerent, hoc illis tandem potiſſimum viſum eſt, ut eum miſſis interfectoribus impia pietate perimerent, quatenus quia eum non poterant retinere viventem, haberent pro patrocinio terræ vel cadaver examine. His vero cognitis, Romualdus caput ſuum undique decalvavit, & hujus rei executoribus cellulæ ejus jam appropinquantibus, primo fere diluculo comedere quaſi per aviditatem cœpit. Illi autem hoc videntes dementiam credidere, & arbitrantes mentem læſam eſſe, corpus lædere dedignati ſunt.*

ANN. CHR. 982.
ROMUALDI 75.

ſunt . Sic videlicet , ſic prudens ſpiritualis David [a] *inſania ſtultam carnaliter ſapientium ſuperavit aſtutiam. Nam & volentes peccare cohibuit , & ad meritorum ſuorum cumulum ſine mortis formidine mortis periculum declinavit . Deinde jam libera uti facultate permiſſus , non equo fultus , non vehiculo deportatus , ſed ſolum in manu ferens baculum , nudis plantis ex intimis Galliarum finibus Ravennam uſque pervenit , ibique patrem ad ſeculum reverti volentem reperiens , in ligno pedes ejus fortiter ſtrinxit , gravibus eum vinculis alligavit , verberibus duris afflixit , & tamdiu corpus ejus pia ſeveritate perdomuit , donec ejus mentem ad ſalutis ſtatum , Deo medente , reduxit .* [b] Hæc Damianus . Ex cujus verbis quanta in primis fuerit Romualdi ſanctitas & vitæ integritas innoteſcit , dum quadriennio , quo tantum in Galliis commoratus eſt , adeo ejus fama increbuerat , ut non dumtaxat dominum illius loci ad meliorem frugem & perſectiorem ſtatum monaſticum adduxerit , verum etiam regionis ejuſdem incolas omnes ſibi devinxerit tanta erga ipſum reverentia , ut impium excogitaverint conſilium illum interficiendi , quo ſaltem ejus reliquias poſſiderent , & in patronum loci adſciſcerent , quandoquidem viventem retinere non poterant . Simulavit dementiam Rnmualdus prudenter , etenim , ſicut ait poeta : *Stultitiam ſimulare loco ſapientia ſumma eſt* . Parum diſſimile exemplum habemus in libro de doctrina patrum [c] de Simeone abbate , qui *cooperiens ſe ſacco ſuo , & tollens in manu ſua panem & caſeum , ſedit in ingreſſu cellulæ ſuæ , & cœpit manducare ; venit ergo judex cum officio ſuo , & videntes eum ſpreverunt dicentes : hic eſt monachus ſolitarius , de quo talia audiebamus ? Et ſtatim diſceſſerunt , & reverſi ſunt ad ſe .*

a *Reg. I. c. 21.*

b *Vit. S. Rom. cap.* XIII.

c *Lib. VIII. de Diſcret. num.* XVII.

XXXIV. Sergium patrem corripit.

NUDIPES ergo Ravennam p rvenit Romualdus , & ad monaſterium ſancti Severi exceptus , patrem adhuc tentatum de relinquenda religione invenit . Erat tunc Sergius pater ejus pluſquam nonagenarius ; mirum autem videri non debet , quod in ea ſepulcro proxima longævitate cogitaret de ſeculo repetundo . Aſſuetus nimirum ad eam fere ætatem deliciis ſeculi , inflammatus etiam cupiditatibus cetet ſque paſſionibus , quibus toto vitæ ſuæ tempore fuerat obnoxius , gravis ipſi videbatur religionis clauſtrique diſciplina , quam excutere proinde gerebat in animo . Etiam Olibano idipſum accidiſſe videbimus anno ſequenti , qui licet adeo ſenex non eſſet , videtur tamen valde in ætate provectus ; cum enim pater ejus Miro obierit anno 928. juxta veterem codicem monaſterii Canigonenſis apud Petrum de Marca , [d] quinquaginta quatuor annis dominium partim ſub tutela Suniarii comitis Urgellenſis , partim ſui juris factus exercuerat ad annum 982. quibus ſi adjungantur anni ii , quos habebat tempore mortis Mironis , ſenex & ipſe dicendus erit . Sævitiæ autem non eſt adſcribenda pœna , qua animadvertit in Sergium patrem pius filius Romualdus . Noverat vit ſanctus ſpiritualem ſtultitiam inſtabilis pattis eodem ſere modo ſanandam , quo corporali ſolemus inſaniæ mederi . Sciebat juxta [e] Gregorium Nazianzenum , quod *omnes philoſophiæ dediti , & Dei timore præditi hac tamen in re lenes eſſe non ſuſtinent , cum per ſilentium & quietem Dei cauſa proditur* ; plura ejuſmodi exempla legerat forſitan in [f] hiſtoria Lauſiaca , in qua *Valens uno anno ligatus a patribus ob elationem , & in ferreos compedes conjectus* narratur , ac *Erotes nolens ad ſacramenta convenire ferro vinctus* deſcribitur ; atque credidit Romualdus exteriorem corporis caſtigationem Sergii menti ad intimam animæ levitatem corrigendam profuturam .

d *Sect.* XXVIII., & XXIX.

XXXV. Sergii beata mors.

PERGIT Damianus aliqua de Sergio narrare , & ſubnectit ejus felicem

licem obitum [a], qui parum ab hoc anno, & a ſua ſecunda converſione videtur differendus. *Sergius igitur tandem ſanæ mentis recepto conſilio, quidquid prius retrograda voluntase deliquit, multipliciser poſtmodum rectis ſanctæ converſationis greſſibus emendavit. Habebat denique inser cetera conſuetudinem ante quamdam Salvasoris imaginem frequenter aſſiſtere, ibique peculiarius orans uberius lacrymis, & multa ſe cordis contritione mactare. Quadam igitur die, dum ibi atsensius in oratione perſiſteret, (nova res & noſtris temporibus inaudita) repente ſibi, neſcio qua ſpecie, Spiritus-ſanctus apparuit. Qui protinus a Sergio quis eſſet interrogatus, manifeſte, quia ipſe eſſet Spiritus-ſanctus, aſſeruit, & ſubito quaſi pertranſiens ab oculis ſe aſpicientis evaſit.* Nova neque inaudita erat in urbe Ravenna viſio Spiritus-ſancti, præſertim cum primi poſt beatum Apollinarem Ravennates pontifices a Spiritu-ſancto ſub columbæ ſpecie apparente, in epiſcopalis cathedræ præſides fuiſſent deſignati; cujus rei ipſe Petrus Damianus ſermonibus I. & II. de ſancto Severo archiepiſcopo Ravennate clarum teſtimonium profert; ſed vel novus & inauditus erat hujuſmodi conſpectus temporibus poſterioribus, vel nova fuerat ſpecies, qua videndum ſe præbuit Spiritus-ſanctus Sergio, qui forte lucem quamdam pertranſeuntem intuitus eſt. *Ssatim ille in extaſim raptus, atque ejus, quem viderat, igne ſuccenſus, cœpit per clauſtrum monaſterii poſt eum velociter currere, fratreſque, qui illic aderant, magno fervoris impetu, quo Spiritus-ſanctus abiiſſet, interrogare. Illis autem in inſaniam eum cecidiſſe putantibus, atque illum dure corripiensibus, aſſerebat Sergius ſe Spiriſum-ſanctum abſque ulla dubietate vidiſſe, & ante ſuum conſpectum viſibiliter pertranſiſſe. Qui ſtatim languore correptus lecto decubuit, & intra paucos dies felici conſummatione finivit. Hinc ſane probatur, quod divina voce ad Moyſen dicitur:* [b] *Non enim videbit me homo & vivet. Hinc Daniel cum non Deum, ſed viſionem Dei ſe conſpexiſſe diceret, addidit:* [c] *Elangui & ægrotavi per dies plurimos. Recte igisur Sergius poſtquam æternam vitam, quæ Deus eſt, cernere meruit, a temporali mox visa defecis.*

Atque is extitit felix tranſitus Sergii olim ducis, poſtea vero monachi, qui maxime obſtrictus fuit filio ſuo Romualdo; hic enim vitam, quam acceperat, parenti ſuo meliorem reſtituit, pro temporali ſpiritualem. Sergio pariter Camaldulenſes omnes peculiariſſima ratione deferre debent, eo quod talem ac tantum ipſis protulerit filium ſuum, eorum parentem, Romualdum. Juxta Jacobum Saxium canonicum Ravennatem in ſua genealogia reliquit Sergius alios duos filios præter Romualdum, Ugonem nempe dominum caſtri Saxi, qui prior, ut ipſe credit, cognomen Saxorum uſurpaverit; & alterum Romualdum, cujus mentio fiat in documento anni 970. Addit Caſtagnizza [d] hos duos filios ſtipites fuiſſe familiæ Alidoſiæ, quæ dominationem exercuit Foro-cornelii & aliis in locis, quod prius ante ipſum dixerat [e] Rubeus. Sed iis examinandis ſuperſedemus.

„ ARNOLDUS Wion aliique nonnulli, ait [f] Mabillonius, recenſent „ inter Beatos ordinis Camaldulenſis Sergium; at nedum fundatus erat „ ipſe Ordo, cum Sergius deceſſit, qui non in eremo, ſed in ipſo ſan„ cti Severi mortuus videtur monaſterio, quod Ravennam inter & Claſ„ ſem poſitum erat. “ Verum alibi demonſtrabimus, non ab ædificationis eremi Camaldulenſis tempore fundamentum ordinis, & inſtituti ſancti Romualdi eſſe derivandum. Præterquamquod Sergium inter Beatos ordinis Camaldulenſis numerarunt veteres patres noſtri aliique auctores, vel ob reformationem a Romualdo in monaſterium ſancti Severi introductam, vel

ANN. CHR. 982. ROMUALDI 75.

a Vit. S. Rom. cap. XIV.

b Exod. 33.

c Dan. 8.

d Hiſt. di S. Romualdo. cap. V.

e Lib. V. pag. 277.

XXXVI. An Sergius jure pertineat ad Camaldulenſes.

f Annal. T. IV. pag. 11.

ANN. CHR. 982. ROMUALDI 75.

vel ſaltem ut parentem ejus, qui eum ad meliorem frugem convertir, quique fuit Camaldulenſis familiæ auctor. Non enim alteri cauſæ adſcribenda videtur Sergii converſio, quam aſſiduæ apud divinam majeſtatem Romualdi obſecrationi, cujus precibus tam inſigne vocationis donum viro jam in ſecularibus pompis, negotiiſque & illecebris inveterato ex divinæ miſericordiæ beneficentia fuerit imploratum. Neque pia hæc noſtri ſenſus conjectura, ſed etiam ſummi pontificis Clementis VIII. oraculum, in conſtitutione de officio ſancti Romualdi recitando, ſic de ipſo teſtantis: *Tanta erga proximos* (Romualdo) *caritas fuit, ut oratione & lacrymis patrem religioni & cœlo acquiſierit.*

XXXVII. Joh. Maurocenus ſocius Romualdi redux ex Galliis fundat monaſterium S. Georgii majoris Venetiarum.

JOHANNES Maurocenus Romualdi in Cuxanenſi cœnobio ſocius juxta Rivipullenſem, vel diſcipulus juxta alios, & Petri Urſeoli in monaſtico voto imitator, reverſus hoc eodem anno in patriam, inſigne monaſterium in inſula e proſpectu plateæ divi Marci Venetiarum, favente Tribuno Memo Venetorum duce, ceteriſque principibus viris, conſtruere eſt aggreſſus ſub invocatione ſancti Georgii, ad cujus honorem ibidem eccleſia jam dedicata erat, & ducali Marcianæ baſilicæ ſubjecta. De eo monaſterio erudite noviſſime diſſeruit in ſuo opere, cui titulus: *Venetæ eccleſiæ illuſtratæ* clariſſimus ſenator Flaminius Cornelius, qui primarias conditi monaſterii literas edidit.[a] Datæ ſunt juxta [b] Muratorii & Cornelii correctiones: *Anno ab incarnatione redemptoris noſtri* DCCCC. LXXXII. *imperantibus dominis Vaſilio & Conſtantino fratribus filiis quondam Romani imperatoris magnis & pacificis imperatoribus, anno autem imperii eorum poſt obitum Johannis Zimiſki undecimo, menſis decembris die vigeſima indictione undecima. Rivoalti.* Emendatur iis Ughellius [c], qui chronicas notas retulit, ſed vitiatas. In hoc ſancti Georgii monaſterio, ut [d] ſcribit laudatus Cornelius, eadem ſancte vivendi norma introducta, quam Maurocenus in Cuxanenſi maxime religioſo tunc temporis cœnobio didicerat. Ejus pariter diſceſſus hoc anno e Galliis, & reverſio in patriam fulciunt opinionem noſtram Petrum Urſeolum initio hujuſce anni ad ſuperos convolaſſe; non enim, ſi ſuperſtes inter vivos fuiſſet, amiciſſimum Urſeolum ab omnibus ſociis & a magiſtro derelictum, ipſe quoque ſocietate ſua privaſſet. An Maurocenus idem ſit ac *Petrus Maurocenus monachus nuncius Tribuni ducis Venetiarum*, qui anno ſequenti cum aliis ejuſdem nunciis nominatur in pactis initis inter Ottonem II. imperatorem, & Tribunum Memum Venetiarum ducem apud Muratorium [e], quique loco Johannis appellatus fuerit Petrus, non inquirimus, præſertim cum plures ex nobiliſſima & copioſiſſima Maurocenorum familia monaſticum potuerint abripere ea tempeſtate inſtitutum.

[a] *Dec. XI. Par. II. pag.* 205.
[b] *Annal. Ital. T. V. pag.* 466.
[c] *T. V. Ital. ſacr. col.* 1200.
[d] *Ibid. p.* 82.
[e] *Piena eſpoſiz. Commacch. append. pag.* 358.

ANN. CHR. 983. ROMUALDI 76.

XXXVIII. Marinus in Apuliam ſecedit.

INTER eos, quos anno ſuperiore e Cuxano vidimus ad ſacrum Caſinum montem perrexiſſe, Marinus primus fuit, qui ſociis valedicens locum illum deſeruit. Hic aſſuetus ſolitudini, quam tot annis excoluerat in finibus Venetorum & in Galliis, videtur eo fine rantum acceſſiſſe ad Montem-caſinum, ut Olibanum comitaretur, & ſimul veneraretur oſſa ſanctiſſimi patris Benedicti. Functus officio ſuo, *paulo poſt Apuliam verſus abiit, ibique poſtmodum in ſolitudine habitans, ab Agarenis eſt latrunculis interfectus*, ut ait [f] Damianus. De ejus martyrio agemus ad annum 988. circa quem contigiſſe non eſt vero abſimile.

[f] *Vit. S. Rom.*

XXXIX. Guarinus peregrinatur, Johannes Gradonicus deſerit Olibanum.

SECUNDUS, qui ab eodem cœnobio diſceſſit, fuit Guarinus, qui pariter ſolitus huc illucque evagari peregrinationis gratia, quæ eo ſeculo maxime vigebat, & cui Guarinus præcipue vacabat, Jeroſolymam verſus iti-

itinerari propoſuerat. Johannes Gradonicus tertius fuit, qui comes datus Olibano a Romualdo, paullo poſt tamen ejuſdem peregrinationis amore captus, derelinquens Olibanum, contra præcepta ſancti patris, Guarino comitem itineris ſe alacri animo exhibuit. *Brevi poſt tempore*, inquit Damianus [a], *Guarinus orationis cauſa diſcurrere ſolitus, Johannes vero, fratris exemplo, ad idem religionis officium provocatus, Hieroſolymam commeare pari conſilio decreverunt. Hoc igitur Olibanus cognito, triſtis & flens, obſecrare devotiſſime cœpit, ne ſe violata fide deſererent, ſed ſicut beatus Romualdus præceperat, in Dei illum ſervitio cuſtodirent, addens etiam: memento tu ſaltem Johannes, quia magiſter tuus in tua me propenſius fide commiſit, & titulum tibi inobedientiæ, ſi diſcedis, oppoſuit. Illi autem obſtinata intentione in propoſito perſiſtentes, relicto tandem Olibano, peregrinationis iter abripiunt. Cumque deſcendentes de monte jam in campeſtria declinaſſent, figentes ſe loco, neceſſarium aliquid inter ſe tractare cœperunt. Et inter agendum, ſubito Guarini equus furioſo rotatus impetu in aliam partem invito ſeſſore divertit, & Johannis tibiam ferrato calce percutiens, fregit. Qui illico ad terram nimio dolore proſtratus, jam ſero memor magiſtri præcepta ad mentem revocat, & ſe perfidum, ſe inobedientiæ reum verbis publicæ confeſſionis accuſat. In fracto namque crure didicit, quia fidem frangere peccatum fuit. Et quia ipſe rationis capax magiſtro inobediens extitit, ad incolumitatis ſuæ cuſtodiam irrationale animal ſeſſori obedire neſcivit. Deinde illuc, unde venire cœperat, rediens, cellam ſibi ædificari prope monaſterium petiit, ibique per triginta fere annos, quamdiu vixit, in ſancta converſatione permanſit.* De Gradonico plura dicemus ad annum 1013. quo ejus ſanctum obitum memorabimus. Illud interea dignoſcimus, Gradonicum, Romualdi parentis ſui exemplo, apud Caſinum montem eremiticam vitam duxiſſe. Sicut enim Romualdo mos erat apud quodcumque monaſterium eremum vicinam condere, quo poſſent perfectiores monachi divertere, qui jam in cœnobio probati ſorent, ita & Gradonicus probatus jam in Cuxanenſi, deinde probatus etiam in Caſinenſi cœnobio, ſolitariam vitam elegit, in qua an habuerit ſocios & imitatores aliiquos Caſinates perfectiores monachos, poſſet quis ſuſpicari. Legimus in chronico [b] Leonis Oſtienſis Johannem abbatem Caſinenſem ſuffectum in locum Manſonis anno *998*. cum præ ſenectute & infirmitate tanti regiminis ponderi ſe imparem ſentiret, raro modeſtiæ exemplo, præfecturæ ceſſiſſe, & cum quinque ſociis in proximam ſilvam Piretum dictam ſe abdidiſſe, ubi in ſpiritualibus exercitationibus reliquum vitæ tempus exegit.

ANN. CHR. 983. ROMUALDI 76.

a Ibid.

b Lib. II. cap. xx.

XL. Olibanus monachum exuit, & ad propria revertitur.

OLIBANUS vero fraudatus ſocietate Marini, Guarini & Johannis Gradonici, qui licet Caſinum redierit, perraro tamen habitabat in monaſterio, ſed frequentius in cella prope illud; vel potius ſuccumbens nimio, ut ipſi videbatur, oneri monaſtici ſtatus; vel demum a ſuis forſitan expetitus atque exoratus monaſticum habitum depoſuit, & ad patriam rediit, ac priſtinum dominium recepit; nam anno ſequenti legimus in Appendice ad Marcam Hiſpanicam adſtitiſſe ipſum conſecrationi eccleſiæ cujuſdam in diœceſi Helenenſi, & ſupervixiſſe uſque ad annum *990*. quo ejus obitum referemus.

XLI. Romualdus ſolitudines quærit.

ROMUALDUS *autem poſt patrit correptionem in palude Claſſit cellulam figens, in loco, qui Pons-Petri dicitur, habitavit. Poſtmodum vero non corporis ægritudinem metuens, non fœtoris nauſeam perhorreſcens, ſed ne imbecillitatis occaſione quantumlibet ſe abſtinentiæ rigore remitteret, ad Claſſis itidem prædium, ubi eſt eccleſia ſancti Martini, quæ dicitur in Silva,*

ANN. CHR. 983. ROMUALDI 76.

migravit. Hæc ª Damianus. Pons-petri, ubi delituit Romualdus, creditur fuiſſe ille, qui hodie appellatur *Ponte di pietra*, aliter *Ponte del foſſo vecchio*, qui reperitur in via publica primus poſt alium, qui dicitur *i cinque ponti*, Cerviam verſus. Clare agnoſcitur Romualdum dilexiſſe habitationes, quas minus acceſſibiles redderent hominibus aquæ undique ſtagnantes, ne in ſuis cœleſtibus contemplationibus impediretur ab adventantibus; verum aer minus ſalubris vires ei adimebat, quas amittere non formidabat ob corporis moleſtias inde conſequentes, nec ob graveolentiam aeris, quem reſpirabat, ſed ne relaxare cogeretur ſibi indictam abſtinentiam. Locum proinde mutavit, ſeque tranſtulit ad ſanctum Martinum in Silva. In præceptis Ottonis III. & Henrici II. imperatorum nominatur inter prædia Claſſenſis cœnobii *eccleſia ſancti Martini in Aqua-longa*; & etiamnum reperitur inter bona ejuſdem monaſterii non ignobilis iſte locus, vetuſtum ſancti Martini cognomentum ſervans, nullis tamen ibi antiquæ eccleſiæ remanentibus veſtigiis.

a *Vit. S. Rom. cap.* XVI.

XLII. Pugnas ſuſtinet a dæmonibus.

QUID Romualdus in hac eccleſia a malignis ſpiritibus ſuſtinuerit, proſequitur ᵇ Damianus. *Ibi vero quadam die, dum Completorium caneret, quia antiquum illic cœmeterium fuerat, ut ſæpe fit, ſubito illi ex hujuſmodi recogitatio incidit, moxque ejus animum magnus phantaſticæ illuſionis horror invaſit. Cumque hoc crebrius in mente revolveret, ecce maligni ſpiritus repentino impetu cellam ejus ingreſſi, protinus illum in terram ſternunt, immani eum cæde conficiunt, & exhauſtis longo jejunio membris, diriſſimos ictus illidunt. Tandem Romualdus inter ipſa percuſſionum verbera reſpectu divinæ gratiæ viſitatus, in hanc vocem erupit. Care Jeſu, dilecte Jeſu, quare me dereliquiſti? Numquid omnino me inimicorum manibus tradidiſti? Ad hæc omnes iniqui ſpiritus divina virtute fugati ſunt. Et continuo tanta divini amoris compunctio Romualdi pectus accendit, ut totum cor ejus in lacrymas quaſi cera liqueſceret, & de tot alliſionibus ſauciati corporis nil ſentiret. Mox ſanus & validus de terra ſurrexit, & licet impediente adhuc ſanguine, ad eumdem pſalmi verſum, quem reliquerat, rediit. In ingreſſu quippe dæmonum feneſtra cellulæ in frontem illius impegit, in qua manifeſta poſtmodum cicatrix occalluit, quæ evidens vulneris indicium, quamdiu vir ſanctus vixit, oſtendit.*

b *Ibidem.*

XLIII. Honeſtus archiepiſcopus Ravennas obit.

SUPREMUM hoc eodem anno diem obiit Honeſtus archiepiſcopus Ravennas amiciſſimus, ut par eſt credere, Romualdi. De Honeſto & de ejus pietate anonymus Ravennas ad calcem Agnelli editus ᶜ hæc habet: *Hujus tempore glorioſum corpus beati Urſicini martyris tranſlatum eſt ad eccleſiam Urſianam, cujus Honeſtus antiſtes, & hujus ſanctitate portæ Claſſenſis eccleſiæ miraculoſe aperiebantur*. Suffectus fuit Honeſto Johannes ejus nominis XI. cognomento Vincentius, inde eremita in monte Capraſio, ut fuſius ad annum 985. dicemus; qui accepta Romæ conſecratione a papa Benedicto VII. ab eodemque, vel a Johanne XIV. Romano pontifice ejus ſucceſſore, anno præſente declinante, in Germaniam directus Aquiſgrani una cum Willigiſo Moguntino archiepiſcopo in regem unxit Ottonem III. imperatoris Ottonis II. filium die natalitio Domini; quare qui hanc regiam inaugurationem factam ſcribunt anno 984. ut chronographus Hildesheimenſis, Lambertus Schafnaburgenſis, aliique, intelligendi ſunt de anno 983. juxta æram communem, 984. autem a nativitate Dominica, ex quo feſto plerique ipſorum annos computare ſolent. Hepidannus monachus San-gallenſis in ſuo chronico quadrimum, alii duodecim, aut quatuordecim annorum natum definiunt unctum fuiſſe in regem Ottonem III. Sed hæc ad inſtitutum noſtrum non pertinent.

c *Par. II. append. pag.* 92.

OTTO

ANN. CHR. 983. ROMUALDI 76.

XLIV. Præceptum Ottonis II. pro Palatioli monaſterio.

OTTO II. imperator bona & juriſdictiones monaſterii *ſanctæ Mariæ in Palatiolo* diœceſis Ravennatis confirmat *Andreæ abbati* ejuſdem monaſterii. *Adelbertus cancellarius ad vicem Petri epiſcopi & archicancellarii recognovit* & ſubſcripſit. *Data pridie idus julii anno Dominicæ incarnationis 983. indictione* XI. *regni vero ſecundi Ottonis vigeſimo ſexto, imperii quoque ejus decimo ſeptimo. Actum Ravennæ*. Chartam ex archivo ſancti Vitalis de Ravenna edidit [a] Margarinius in bullario Caſinenſi. Eam memorant [b] Rubeus & [c] Muratorius in annalibus. Hic poſtremus inquirit, quænam epocha hæc ſit regni Ottonis II. in aliis etiam diplomatibus adhibita, ignota ſibi, ignota Gotifredo abbati Gotwicenſi [d] in ſuo chronico; forte Otto I. poſt mortem Liudulfi filii ſui, quæ contigit anno 957. alterum filium ſuum Ottonem ſecundum conſortem regni deſignavit; epocha profecto diverſa ab alia, quæ ab anno *961*. repetitur, quo unanimi dynaſtarum & populi conſenſu electus & coronatus fuit rex Germaniæ. Notior eſt altera imperii epocha, ab anno *967*. inchoanda, quo a patre, *equivocus junior Otto in nativitate Domini Romæ imperator effectus eſt*, [e] Ditmaro teſte. Fuit quoque præſens annus poſtremus vitæ ipſius Ottonis II.

a *T. II. p.* 57.
b *Lib.V.p.*269.
c *T.V.p.* 469.
d T. *I. lib.* 2. *c.* 4.
e *Dimar. in Chron.*

ANN. CHR. 984. ROMUALDI 77.

XLV. Romualdus incendium in Pereo extinguit.

ROMUALDUM poſt ſuam reverſionem e Galliis ſolitaria loca incoluiſſe ad Pontem-petri, ad ſancti Martini in Silva, vidimus anno præterito; frequentiorem tamen habitationem eligebat in dilecta ſua Perei eremo, antequam Æmiliam deſerens in remotiores regiones ſe conferret. Ibi ergo cum eſſet, niſi contigiſſe velimus ante Gallicam profectionem, facile acciderit prodigium, quod narrat Damianus de incendio merito ejus orationum extincto. Hæc porro habet [f]. *Alio quoque tempore in inſula, quæ Pereum dicitur, habitavit*;. *quæ videlicet inſula a Ravenna urbe duodecim fere millibus diſtat. Ibi vero dum in cella cum quodam venerabili viro, ſuo nimirum diſcipulo, Guilielmo nomine, moraretur, anguſti parietes habitaculi repente flamma corripuit, deinde ad alta conſcendens, dominari per tecta liberis jam viribus cœpit. Protinus vir ſanctus ad ſolitæ defenſionis argumenta confugiens, non quæ ibi erant repoſita foras extrahere, non, ut mos eſt, tecti ſcindulas diſſipare, non aquarum abundantiam ſpargere, non ullis impulſus eſt ad extinguendos ignes niſibus anhelare, ſolummodo orationem fudit, & confeſtim ſtridentes ignium globos divina virtus extinxit*. Guilielmum probatæ ſanctimoniæ eremitam fuiſſe intelligimus, quia Romualdus ita familiariter cum eo tractabat, ut in contubernalem aſſumeret. Patet hinc uſuveniſſe aliquando, ut duo ſimul in eadem cella ſolitarii degerent. Ita & eremitæ Avellanenſes [g] in vita ſancti Petri Damiani *bini diviſis cellulis commorantes* dicuntur. Quid eſſent tecti ſcindulæ, explicare aliqui malunt legendo potius *ſcandulas*, quæ ſunt parvæ tabellæ e ligno in tenues laminas ſciſſæ, quibus ante inventas tegulas ædes tegebantur. Sed legi etiam poteſt *tecti ſcindulas*, quæ ſic dictæ ſunt, inquit Iſidorus [h], *eo quod ſcindantur, ideſt dividantur*.

f *Vit. S. Rom. cap.* XXI.
g *Cap.* v.
h *Orig. Lib. XIX. cap.* 19.

XLVI. Bononii vita in Pereo.

VIVEBAT in eadem Perei ſolitudine jam ab anno *996*. Bononius; vivebant & alii eremitæ, de quorum vitæ tenore hæc habet Ratbertus: [i] *Mira ibi regularium exercitationum frequentia, vigiliarum aſſiduitas, jejuniorum extremitas, operis manuum inſtantia, veſtium ſquallor, orationum fervor, & in vaſis fragilibus divinæ gratiæ robur invictum. Bononius noſter jam ad Aegyptios patres ſe abſque longa peregrinatione perveniſſe putabat, atque in Romualdo, & alumnis ejus Antonium, Pachonium, Macharium, Pynuphium, Archebium ſuſpiciebat. Itaque ſingulos imitari, & eorum virtutes in ſe referre ſtudebat, omnis aſperitatis amator eximius, ut Chriſto*

i *Cap.* VI.

ANN CHR. 984. ROMUALDI 77.

conſixus cruci , & illi commortuus evaderet , cujus paſſionem & mortem quotidie in animo habebat . Antonius, Pachomius , Macharius vel Aegyptius, vel Alexandrinus, alter ſenior, junior alter dictus, notiora nomina ſunt ; Pynuphius iſte nobis prorſus ignotus , niſi forte legendum ſit Paphnutius, qui nempe Thaidem convertit ad pœnitentiam , & colitur die XXIX. novembris. Archebius monachus in [a] vitis Patrum memoratur. Quæ de Bononio proſequitur Ratbertus, nimirum quod *exacta vitæ eremiticæ exercitatione probatus , ita Romualdi gratiam ſibi promeruit , ut novi diſcipuli converſationem aliquando & aliis antiquioribus imitandam ad exemplum proponeret*, poſſunt pertinere , & ad annum *976.* quo erat novitius in vita eremitica Bononius, & ad annum præſentem, quo Pereum rurſus incoluit Romualdus.

a *Lib. IV. cap.* XXXVII.

XLVII. Aliæ Romualdi conflictationes cum dæmonibus.

REFERENDAE ſunt ad hæc eadem tempora, juxta Damiani narrationem , iniquorum ſpirituum viſiones, quibus Romualdum exagitatum fuiſſe ſcribit , licet rectius opinemur his ſpectris dæmonem ab initio converſionis Romualdi per tempus omne eremiticæ ejus converſationis ipſum abſterruiſſe. En ergo quomodo eas [b] deſcribat: *Jam igitur miles Chriſti aſſueto bello robuſtior , ſtudebat quotidie ad majora proficere , de viribus in vires creſcere, & ſemper ſemetipſo fortior, nullas jam poterat enervati hoſtis inſidias formidare . Sæpe enim ſibi in cella reſidenti , velut teterrimi corvi, vel vultures, iniqui ſpiritus videbantur aſſiſtere, & quaſi ad cuſtoditum animalis cadaver , quia non audebant accedere, cogebantur eminus aſpectare . Sæpe ſe in figuris Aethiopum , ſæpe ſe per diverſorum animalium ſpecies oſtendebant .* Sed terroribus hujuſmodi non ſuccumbebat invictus Romualdi animus ; *quibus*, proſequitur ſanctus Doctor , *clarus Chriſti triumphator inſultabat dicens: ecce paratus ſum , venite, & ſi qua in vobis ſit virtus , oſtendite. Numquid jam omnino deficitis? Numquid jam victi eſtis , & aliquas contra Dei ſervulum certandi machinas non habetis ? His denique & hujuſmodi verbis confundens iniquos ſpiritus confeſtim eos , velut miſſis totidem jaculis , effugabat*. Aliis technis proinde malignus hoſtis Romualdi fortitudinem, zelumque, quo pro animabus Deo lucrandis æſtuabat , labefactare contendit, eo præſertim tempore, quo ſua non contentus , aliorum procurandæ ſaluti totum ſe impendit. *Videns ergo diabolus*, ſubjungit Damianus , *quia per ſemetipſum contra Dei famulum prævalere non poſſet, ad callida argumenta converſus, quocumque vir ſanctus ibat, diſcipulorum ejus animos adverſus eum in malitiam excitabat , ut quia retentari eum ab accenſo ſui fervoris impetu impoſſibile fuerat, ſaltem ab alienæ ſalutis cura compeſceret , & quia ipſe ab hoſte ſuperari minime poſſet , vel ex aliis victoriam non negaret* . Videbimus in hac hiſtoria frequentes, quas a diſcipulis ſuis paſſus eſt Romualdus, perſecutiones.

b *Cap.* XVII. *Vit. S. Rom.*

XLVIII. Prodigia ad tumulum Petri Urſeoli.

TUMULUS , ubi ante biennium conditum fuerat venerabile corpus Petri Urſeoli in monaſterio Cuxanenſi , variis prodigiis a Deo illuſtratur ad demonſtrandam beati viri ſanctitatem . *Non poſt multum autem tempus* [b] , ait Rivipullenſis , *a fratribus plurimis viſa ſunt ſuper ſepulcrum ejus divinitus accenſa luminaria , quæ miro candore refulgebant per omnia loca illius clauſtri. Et prætereuntes fratres , timore perculſi non audebant , ut ſoliti erant, ſemoti alter ab altero, ante horam exſurgere Dominum deprecaturi. Itaque quidam frater cuſtos eccleſiæ , unus ex ſuis ſucceſſoribus , dum ſolus in oratorio in oratione incumberet ante galli cantum , in ipſa oratione , quaſi in ecſtaſi poſitus , vidit beatum Michaelem archangelum cum multitudine Angelorum , atque beatum Petrum apoſtolum cum ordinibus Martyrum, Confeſſorum, Virginum, Deo reſonantes ſpirituales laudes : inter*

b *Sec. V. pag.* 859. *num.* XX.

ter quos & prædictus nobiliſſimus dux Petrus, inter infinitas ac innumeras beatiſſimi Benedicti monachorum cohortes, intererat eleganti ac procera forma, cum illis reſonans ſpeciales harmoniæ odas. Cumque hæc videret frater ille, valde gaviſus retulit quibuſdam fratribus, immonitus Deifico conſultu. Altera autem nocte, dum itidem eodem modo, eademque hora idem frater in oratione perſiſteret, quemadmodum præterita nocte, agmina Sanctorum ad eccleſiam venere, cœperuntque carmina divinæ magnificentiæ modulatis vocibus reſonare. At dum perfeciſſent divinum opus, data benedictione a beato Petro apoſtolo ſummo pontifice, ait beatus Petrus circumadſtantibus Sanctis: Stantes judicium audite. Et mox ait beato Benedicto: Emenda monachum tuæ regulæ ſubjectum, qui ſecreta noſtra inmonitus, ſua præſumtione auſus fuit ceteris manifeſtare. Tunc venerabilis abba Benedictus juſſione principis apoſtolorum diriſſimis verberibus corripuit monachum, quare auſus fuerit inſolens & præſumtuoſus aliis pandere. Cumque corriperetur, vociferans monachus inter arcta correptionis flagella, mox condoluit dux Petrus adſtans de verbere fratris, poſcitque Petrum apoſtolum & Benedictum ſanctum ſupplici oratu, ut parcant fratri, ſemet offerens ad ſuſcipienda verbera. Conceſſum ita ſibi eſt, fratrique dimiſſa eſt culpæ pœnitentia, qui in craſtino minime ſentiens dolorem, oſtendit ſimilitudinem verberum ſuſceptæ correptionis abbati fratribuſque, enarravitque, quomodo fuiſſet a domno Petro expetitus, ne acrius tormentaretur. Hoc audiens omnis congregatio, non minimas referunt gratias Deo, qui in Sanctis ſuis multa operaretur mira. Brevius anonymus Camaldulenſis: *Multa quidem*, inquit, *miracula oſtendit Dominus pro eo, nam poſt modicum tempus viſa ſunt luminaria ſupra ſepulcro ejus, totum clauſtrum radiantia, ex qua luce fratres quodammodo perterriti non audebant eccleſiam introire. Itaque dum cunctis orantibus cuſtos eccleſiæ frater Honeſtus velut in ecſtaſi poſitus beatum Michaelem vidit cum magnis monarchiis Angelorum, & ſanctum Petrum apoſtolum cum omnibus cœtibus Sanctorum, & proxime beatum Benedictum cum multitudine monachorum, inser quos beatus Urſiulus erat, qui cœlum collaudantes Dominum aſcenderuns. Sequenti vero die, cum hæc omnia retuliſſet fratribus ſuis, & nocte ſecuta vidiſſet ſimilem viſionem, audivit, quod finitis laudibus ſummus pontifex ſanctus Petrus data benedictione ait: Audite judicium. Et vocans beatum Benedictum dixit: Corrige fratrem tuum, qui præſumptuoſe noſtra ſecreta ſuis fratribus propalavit, qui ad hujus præceptum cuſtodem cœpit duriſſime cædere; ſed tandem beaso Petro poſtulante pro eo dimitsitur, quo facto cœlum cum laudibus aſcenderunt. Mane autem venit ad fratres negotium narrans.*

TESTATUM nobis reliquit Grandius [a] in adnotationibus ad appendicem veterum monumentorum, quam adjecit epiſtolæ ſuæ de Pandectis ad Joſephum Averanium, hoc anno Romualdum, juſſu Johannis papæ XV. & rogatu Ottonis III. imperatoris, Nonantulanum monaſterium reformaſſe, miſſo ad ejus regimen Leone diſcipulo ſuo, qui poſt biennium abbatia dimiſſa tranſierit ad ſanctorum Bonifacii & Alexii cœnobium Romanum in monte Aventino, ubi ſanctitate clarus obiit. Optaremus, ut diploma pontificium & imperiale, quibus Romualdo commiſſa fuit hujuſmodi reformatio, in medium attuliſſet vir ceteroquin in rebus noſtris expertiſſimus, ut & nos ipſum inſpicere, & legentibus communicare valeremus, vel ſaltem ſcriptorem veterem & idoneum produxiſſet inſignis hujus demandatæ curæ patriarchæ noſtro. Nil tale profecto exſculpitur ex verbis Petri Damiani, qui in epiſtola de abdicatione epiſcopatus

ANN. CHR. 985. ROMUALDI 78.

XLIX. De Leone abbate Nonantulano Romualdi diſcipulo juxta Grandium.

a *Pag.* 134.

Ann. Chr. 985. Romualdi 78.

a T. III. pag. 220.

patus ad Nicolaum papam II. hæc tantum de Leone [a] habet: *Leo quoque Nonantulanus abbas ad memoriam rediit, qui dum clericalem adhuc ſpeciem gereret, jamque devotione peracta ab Jeroſolymis remeaſſes, ſic vitam ſuam inſtituit, ut nil aliud præter unum dumsaxat aſinum poſſideret. Cum hoc quotidie ſaltus & paſcua circumquaque perluſtrans, maserias congerebat, quibus ad requiſita naturæ neceſſaria fratribus anitergia miniſtraret. Peracto itaque glorifico bujuſmodi opere manuum, pſalterioque cum ipſa ſimul exercitatione decurſo, prosinus ad offerenda Deo ſacra myſteria non ſine multis lacrymis ſanctus presbyter accedebat. Poſtmodum vero ad monaſterii regimen violenter attractus, ajebat: (quod infelix & ipſe deploro) Jeſum, inquiens, per pedes senui, & nunc miſer & cæcus ſeculi molas volvo. Vixque peracto biennio, in manu Ottonis, qui tunc imperii ſceptra gerebat, paſtoralem baculum reddidit: deinde apud ſanctum Bonifacium intra Romana mœnia perſeverans, ex omni, quod ſibi visæ bujus reſiduum fuit, nil aliud, quam æternæ vitæ ſibi ſtipendia procuravit. Ad cujus poſtmodum ſepulturam cæcus veniens, luci priſtinæ aſſeritur reſtitutus.* Subleſtis nimis argumentis innixus fuiſſet Grandius, ſi Leonem deduxiſſet fuiſſe Romualdi diſcipulum ex recitatione dumtaxat quotidiana pſalterii, ac ex circuitione Leonis per paſcua & ſaltus; aliquid minus improbabilibus attuliſſet, ſi id ex magna exiſtimatione, in qua tunc erat Romualdi nomen, collegiſſet, cum a veri ſpecie non abludat ſanctos viros, qui tunc vivebant in ea Italiæ regione, quæ Æmiliam & loca propinqua complectebatur, omnes ſe ſubjeciſſe Romualdi diſciplinæ, & ab ipſo exercitium manuum, & modulationem quotidiani pſalterii ſuſcepiſſe. Accedat his impenſus amor, quo Romualdum proſecutus fuit poſtea Otto III. imperator, ut propterea ipſi cognito ex relatione Johannis archiepiſcopi Ravennatis, qui eum conſecraverat in regem, commiſerit reformationem florentiſſimi olim, ſed tunc dejectiſſimi monaſterii. Nil tamen monumentorum defectu definimus.

L. Tempus ejus electionis in abbatem.

b *Antiquit. medii ævi T. V. col. 676.*

c *Ibidem.*

d *Ibid. col. 677.*

e *Ibidem.*

Componendum tantum nunc eſt Grandio & nobis tempus electionis Leonis in abbatem Nonantulanum cum anno 985. In excerptis ex catalogo mſ. tabularii monaſterii Nonantulani apud Muratorium [b] habemus Ottonem II. imperatorem in Italiam adventantem, ac invenientem cœnobium illud iniquorum hominum pravitate pene deſolatum, quippe quod diu abbatibus veris deſtitutum fuerat, cum nullum inter monachos aptum reperiiſſet paſtorali oneri ſubeundo, anno 972. Johannem quemdam, Græcum archimandritam & conſecretalem ſuum probis moribus & ſcientia ornatum in paſtorem ejuſdem monaſterii promoviſſe, cui rogatu & interventu Theophaniæ conjugis & conſortis imperii ſui anno 982. privilegia confirmavit. Inter eumdem *Johannem abbatem*, & *Bernardum monetarium* extant tabulæ [c] de commutatione quorumdam bonorum in civitate Papienſi ſcriptæ anno 984. quo eodem anno tempore *Ottonis II. regis & imperatoris indictione* XII. habetur precaria conceſſa per eumdem abbatem *Giſelberto filio quondam Leopardi*, licet eo anno jam obiiſſet Otto II. [d] Anno 989. inter Johannem, titulo *archiepiſcopi Placentini & abbatis Nonantulani* decoratum ex una parte, & *Gundefredum*, *qui & Azo*, *magiſtrum monetæ* ex alia, interceſſit permutatio quædam terrarum intra civitatem Ticinenſem prope baſilicam ſanctæ Mariæ, aliorumque bonorum in agro Ticinenſi exiſtentium. Ergo quomodo locus erit Leoni in abbatia Nonantulana, quam rexiſſe tradit Grandius ab anno 985. ad 987? Rurſus anno 992. [e] *Martinus diaconus & præpoſitus monaſterii ſancti Silveſtri de Nonansula* commutationem fecit quarumdam terrarum in

loco

loco Clavenacia cum *Dominico*, *qui Boniza dicebatur*; & tamen Martino interſecto die 26. auguſti anni XIII. regiminis Johannis Græci abbatis, hoc eſt anno 985. Leonem Romualdi diſcipulum ſucceſſiſſe, ab eo miſſum, ut regularis obſervantiæ reſtaurationem inibi promoveret, ſcribit idem Grandius. Pariter legitur apud Muratorium [a] anno 996. ordinatum ſuiſſe Nonantulanum abbatem *Leonem*, *archiepiſcopum* inde, ut putat, quod credidere etiam [b] Mabillonius, & ipſe Grandius, Ravennatem, cui Otto III. imperator veteres poſſeſſiones confirmavit, & novas addidit; Leoni ſuffectum ſuiſſe *Johannem* anno 998. qui, biennio poſt, kalendis novembris vitam cum morte commutarit; Johanni vita functo ſucceſſorem datum *Leonem*, qui uſque ad 1002. in vivis egerit; Leone autem obeunte anno 1002. ab Ottone III. ut ipſe Muratatorius ait, conceſſum Nonantulanis in abbatem *Rodulfum*. E contra ſcribit Grandius Leonem I. anno 987. abbatiam Nonantulanam Ottoni reſignaſſe, & ſe recepiſſe Romam apud ſancti Bonifacii monaſterium. Succeſſorem primi Leonis ſuiſſe alterum Leonem, ordinatum deinde Ravennæ archiepiſcopum, auctoremque epiſtolæ ad Durantem monachum & ceteros, qui cum eo erant, eremitas; huic ſubrogatum ſuiſſe in monaſterii regimine quemdam Johannem abbatem, & Johanni abbati poſt biennium Rodulſum. Quæ ſane Muratorii & Grandii inter ſe diſcrepantes Nonantulanorum abbatum diſpoſitiones conciliationem ullam ſuſcipere nequirent, niſi ſuppeterent certiora monumenta ex vetuſtiſſimo chronico Nonantulano membranaceo, cujus partem inſeruit in epiſcopis Tarviſinis [c] Ferdinandus Ughellius abbas ejuſdem monaſterii Nonantulani. In eo codice ſic ſtabilitur ſeries abbatum Nonantulanorum: *Anno Domini 972. ordinatio Johannis Græci. Anno* XIII. *ſuæ ordinationis Martinus diaconus & præpoſitus interfectus eſt 7. kal. ſeptembris. Anno Domini 996. Leo archiepiſcopus ordinatus eſt. Vixit annis duobus, obiit 2. idus julii. Johannes abbas annis duobus ordinatus anno Domini* 1000. *obiit* 12. *kal. decembris. Rodulfus abbas annis* XXXIV. *ordinatus anno Domini* 1002.

Ann. Chr. 985. Romualdi 78.

a *Ibidem.*

b T. *IV. pag.* 92. & 127. *Annal.*

c *T. V. Italiæ ſacræ col. 497.*

Ex qua ſerie clare patet Martinum diaconum & præpoſitum Nonantulanum non eſſe ad annos 992. & 993. retrahendum, ut indicant excerpta ejus monaſterii apud Muratorium, ſed mendum irrepſiſſe in annis, ac legendum potius annis 982. & 983. ut vera eſſe poſſint, quæ de ejus occiſione referuntur ad annum XIII. ordinationis Johannis, hoc eſt ad annum 985. Major enim fides habenda eſt chronico Nonantulano ad eum annum aſſignanti ipſius cædem, quam puris excerptis a Muratorio adductis. Martinus, quem præpoſitum Nonantulanum legimus, facile fuit etiam abbas, nam & [d] *Hubertus* ſive *Humbertus* epiſcopus Parmenſis, Nonantulanus *abbas* ſive *præpoſitus* appellatur; abbatis enim honor a Berengario II. rege ad præpoſitos translatus fuerat; regebat autem eam abbatiam Martinus vel vice Johannis Placentini, vel ejuſdem ceſſione. Verum poſt mortem Martini diaconi & præpoſiti nullum invenimus in utraque ſerie Ughellii & Muratorii abbatem Nonantulanum uſque ad annum 996. qui ſignatur ordinatione Leonis archiepiſcopi, &, ut placet Muratorio & Mabillonio, immo & Grandio noſtro, archiepiſcopi poſtea Ravennatis. Eo temporis intermedio, Leonem I. Nonantulæ præfuiſſe valde eſt credibile, ab anno ſcilicet 985. uſque ad annum 987. quo reſignata a Leone abbatia, denuo adminiſtrata fuerit uſque ad 996. a Johanne Græco epiſcopo Placentino, qui eo anno favore Creſcentii creatus antipapa, abbatiam dimittens locum fecit Leoni archiepiſcopo.

d *Antiq. med. ævi Ibid.*

LI. An Leo II. idem cum Leone Ravennate archiepiſcopo?

An Leo II. cum eſſet in archiepiſcopali dignitate conſtitutus, abbas factus

Ann. Chr. 985. Romualdi 78.

factus fuerit Nonantulanus, an vero poſt adeptam abbatiam loco ceſſerit ob archiepiſcopale munus ſibi collatum, licet ignoremus, primum tamen veriſimilius videtur. Fuerant ante ipſum epiſcopi electi abbates Nonantulani, Wido epiſcopus Mutinenſis, Humbertus epiſcopus Parmenſis, Johannes epiſcopus Placentinus, qui poſtremus etiam archiepiſcopi titulum uſurpabat. Etiam Leo propterea potuerit eſſe archiepiſcopus alicujus eccleſiæ, vel cum tantum epiſcopus eſſet, ad imitationem prædeceſſoris ſui Johannis, archiepiſcopum ſe nominarit. Conſuli poteſt Mabillonius [a], qui varios Leones claros epiſcopos per ea tempora recenſet, Leonem Treverenſem apocriſarium Johannis XV. papæ in Angliam, Leonem abbatem de Fundo & epiſcopum Cajetæ, Leonem Græcum epiſcopum in Calabria, Leonem epiſcopum, cui una Gerberti inſcripta eſt epiſtola. Illud certius tenendum Leonem II. Nonantulanum abbatem archiepiſcopum diſtinguendum eſſe ab eo Leone, qui poſtea ad archiepiſcopales Ravennatis eccleſiæ inſulas fuit elevatus. Leo enim Ravennas obiit anno 1005. ſcilicet fere quadriennio poſt depoſitum archiepiſcopale Ravennæ officium, quo ſe abdicavit anno 1001. at Leo II. Nonantulanus ex codice producto ab Ughellio ordinatus anno *996*. vixit duos annos, obiit ſecundo idus junii. Præterea Damianus in eodem de abdicatione ſui epiſcopatus opuſculo loquens de Leone archiepiſcopo Ravennate, ſtatim ac locutus fuerat de Leone I. abbate Nonantulano, non prætermiſiſſet etiam de archiepiſcopo dicere: *Qui & ipſe fuit Nonantulanus abbas*; vel certe ſi agnoviſſet Leonem archiepiſcopum Ravennæ fuiſſe antea abbatem Nonantulanum, non abſolute poſuiſſet exemplum abdicationis Leonis abbatis Nonantulani, ſed addidiſſet *primi*, ne a legentibus confunderetur primus Leo cum ſecundo Leone. Ignorare quidem poterat Damianus Leoni I. alium poſt decennium ſubrogatum fuiſſe homonymum Leonem abbatem Nonantulanum, ſed ignorare non potuiſſet Leonem archiepiſcopum Ravennatem fuiſſe prius abbatem ejuſdem cœnobii, ſi revera archiepiſcopus Ravennas fuiſſet antea Nonantulanus abbas; natum enim paucis poſt annis Ravennæ Damianum hæc fugiſſe inveriſimile eſt. In Muratorii autem, Mabillonii & Grandii ſententia, Leonem nimirum II. abbatem Nonantulanum fuiſſe archiepiſcopum appellatum, quia ad archiepiſcopalem Ravennæ cathedram poſtmodum fuit promotus, neceſſe foret, ut diceremus non uſque ad annum *998*. ſed uſque ad annum *999*. regimen abbatiæ continuaſſe, quia eo tantum anno, & quidem ſub finem menſis aprilis Gerbertus Leonis anteceſſor Ravennatem dimiſit eccleſiam, ut Romanam ſcanderet; opus eſſet præterea, ut errorem irrepſiſſe vel in ipſum vetuſtiſſimum Ughellii Nonantulanum chronicon aſſereremus quoad annum mortis hujus Leonis. Si enim translatus eſt ad aliam eccleſiam, profecto non obiit. Quare legitima oriri poteſt ſuſpicio, alterius eccleſiæ archiepiſcopum fuiſſe Leonem II. Nonantulanum; vel demum, ſi fuit archiepiſcopus Ravennas, dicendum erit auctorem chronici Nonantulani confudiſſe biennium Leonis I. abbatis, qui tranſiit ad monaſterium ſancti Bonifacii, *vix elapſo biennio*, cum annis Leonis II. qui ad Ravennatem eccleſiam fuit electus; annus tamen obitus neque ad primum, neque ad ſecundum Leonem pertinet, neque pertinere poteſt.

LII. An Leo I. diſtinguendus a Leone abbate Sanbonifaciano?

Verum ut ad primum Leonem Nonantulanum revertamur, illud certe concedere nequimus cardinali Baronio Nonantulanum eumdem eſſe cum Leone abbate ſanctorum Bonifacii & Alexii Romæ in monte Aventino. Ut enim obſervat doctiſſimus Mabillonius, [b] „ qua ratione Petrus Damianus Leonem ob abdicatum munus abbatis, & initam privatæ vi-

tæ

[a] *Sec. V. p. 876.*

[b] *Sec. V. pag. 869.*

„ tæ rationem extuliſſet, traxiſſetque in exemplum, cum ille potius ab- ANN. CHR. 985. ROMUALDI 78.
„ ditioris loci præfecturam abjeciſſe diceretur, ut Romæ velut in ſpecu-
„ la Bonifacianis impoſitus, ad altiora, quale legationis munus, dignita-
„ tum culmina, gradum ſibi faceret? Levius eſt, addit idem Mabillonius,
„ quod res a Leone abbate geſtas in Gallia Nonantulano abbati nuſpiam
„ tribuit ejus loci chronicon, Ughellio, Rubeo aliiſque ſcriptoribus Ita-
„ licis notiſſimum. " A vero fortaſſe non abeſt Leonem Nonantulanum ex-abbatem eumdem fuiſſe eum [a] *Leone ſimplici, pſalmorum amico, & ſemper prædicare parato*, quem ſancti Adalberti Pragenſis epiſcopi vitæ ſcriptor hoc afficit elogio, eum quo ceteriſque commorantibus in Sanbonifaciano monaſterio colloquia terebat Adalbertus. Quem Leonem pſalmorum amicum diſtinguendum eſſe a Leone Sanbonifaciano abbate clariſſime indicat idem Adalberti vitæ auctor dicens: *Uſus vero maximus erat Adalberto, colloquia quærere ſpiritualium & ſeniorum, qui crebri illuc pro caritate abbatis* (en Leo abbas diverſus ab iis, quorum colloquia quærebat Adalbertus) *plures confluxerant. Græci, inquam, optimi veniunt, Latini ſimiliter militarunt. Cum convenirent ſancti viri, pluebant ibi ſermones Dei. Hoc Gregorius abbas, hoc erat pater Nilus, hoc Johannes bonus infirmus, hoc ſimplex Stratus, & ſuper terram Angelus unus, hoc ex donis majoribus Dei ſapiens Johannes, hoc ſilens Theodorus, hoc Johannes innocens, hoc ſimplex Leo, pſalmorum amicus & ſemper prædicare paratus* (en alius Leo ab abbate diſtinctus). Si ſemel admittamus Leonem *ſimplicem, pſalmorum amicum*, eumdem eſſe ac Leonem Nonantulanum ex-abbatem, confirmatur Grandii & noſtra ſententia, ipſum abbatiam Nonantulanam rexiſſe, & dimiſiſſe circa annum 985. & 987. & non eſſe retrahendum ejus Nonantulanum regimen ad annum 996. vel 1000. ut in ſerie Muratoriana diſponuntur duo Leones Nonantulani abbates; his enim poſtremis annis tranſiens Leo ad monaſterium Romanum ſanctorum Bonifacii & Alexii, colloquia miſcere non potuiſſet cum Adalberto, non amplius Sanbonifaciano incola, immo non amplius in vivis degente. Atque hæc, ultra metam forte, de Leone Nonantulano, de quo loquendi occaſionem dedit nobis Grandius, qui eum Romualdi diſcipulis accenſuit, & ex magiſtri ſui delegatione Nonantulani monaſterii reformatorem nobis exhibuit.

[a] *Ibid. pag.* 842.

LIII. Johannes archiep. Ravennas ſolitudinem petit.

ARCHIEPISCOPALEM dignitatem Ravennatis eccleſiæ deponere non ſerius hoc anno potuit Johannes XI. cognomento Vincentius, qui eam cathedram conſcenderat ante biennium; id inferius probabimus. Sub magiſterio Romualdi ipſum vixiſſe, antequam pontificale munus exerceret, aſſeruit Grandius in ſuis mſs. ſchedis; de ea re nos ad annum 1000. agemus. Negant plures Ravennatem archiepiſcopum hujus nominis per hæc tempora honori illi ceſſiſſe, ut eremitam ageret in Capraſio monte, ubi etiam monaſterium condiderit in honorem ſummi archangeli, appellatum inde ſancti Michaelis de Cluſis; ſimplici eremitæ fundationem illam aliis tribuentibus, aliis autem pluribus annis eam antevertendam judicantibus. Cum neque apud Rubeum & Fabrium, neque apud Mabillonium, neque demum apud Pedemontanarum rerum ſcriptores hujuſmodi factum plene illuſtratum fuerit, parcent lectores, ſi uberius hoc argumentum tractamus, veterum auctorum teſtimonia, totamque ex ipſorum verbis, Johannis epiſcopi eremitæ hiſtoriam in medium proferentes. Vetus, anonymus licet, ſcriptor vitæ ſancti Johannis, qui pluries manifeſtat ſe monachum fuiſſe cœnobii ſancti Michaelis de Cluſis, editus in [b] Spicilegio Ravennate a Muratorio, hanc abdicationis Johannis cauſam adducit. *Mos*

[b] *Rer. Ital. T. I. P. II. p.* 564.

Ann. Chr. 985. Romualdi 78.

namque Ravennatibus noleverat, inquit, *ipſiuſque Johannis temporibus inconcuſſus vigebat, quod videlicet omnes pueri illius regionis in ipſo anno baptizati, in ſollemnitate beati Vitalis martyris Ravennæ ad matrem eccleſiam in honorem ejuſdem martyris conſecratam deſerebantur, pontificique ſacro chriſmate confirmandi offerebantur. Quodam vero tempore, quum innumera populi multitudo ſolito more illuc parvulos ſuos ad hoc detuliſſet, atque nimium depreſſata plebis frequentia ita epiſcopum illos parvulos conſecrantem circumvallaret, ut vix ad eum niſi per rimam mittendo quilibet accederet, quædam vidua paupercula, quæ filium cum aliis ad conſignandum ſacra unctione propriis brachiis advexerat, videns, quod tantæ multitudini ſe immergere, atque ad epiſcopum appropinquare nequiret, a turba paululum ſeceſſit, ad hoſpitiumque ſuum regrediens, mox illa, recedente frequentia, ad ipſam eccleſiam ſtatim ſperabat reverti, & quod quærebat, ſine impedimento adipiſci. Sed omnibus rite peractis, atque pontifice cum ſuis regreſſo ad curiam propriæ habitationis, ſimulque eccleſiæ foribus pro conſuetudine clauſis, memorata muliercula dolens ſe ſua ſpe fraudari, cum ſuo filio propriis brachiis amplexato epiſcopum uſque ad curiam proſequitur, ſed ab oſtiario repulſa non intromittitur. Illa vero licet ſuo ſæpe deſiderio fruſtrata, ad curiales tamen fores dum reſidendo ſtudioſa expectaret, ſi forte pontifici foris egredienti filium ſuum ad conſecrandum ſacro oleo offerre valeret, ipſe puerulus inter materna brachia ultimum vitæ ſpiritum exhalavit; fuerat enim nimia plebis oppreſſione anxius; quod miſeram ſe clamans mater, ut vidit, flebiles miſerandi gemitus voces ſic lamentando in excelſo emittit. Quis mihi miſeræ ſufficiet gemitus? circumvallat enim me irremediabilis dolor extremæ paupertatis, & amiſſionis filii geminata afflictio. Quid fili de te faciam, quum nec habeam, quod pro tui corpuſculi tumulatione tradere debeam? Illa ergo talia luctuoſa voce proclamante pius pontifex ſanctiſſimus Johannes percontatur, quænam eſſet, quæ tam inſoliti mœroris querelas ſic lacrymabiliter proderet. Cui quum reſponderetur, cuncta ei per ordinem referendo, qualiter prædicta muliercula filium ſuum incolumem ad confirmandum ſacro oleo illuc advexiſſet, ſed paulo ante irruentis populi oppreſſione pernimium afflictum, & dum adhuc præſtolaretur ejus egreſſum, inter materna brachia defunctum doleret: intimo cordis dolore tactus, ſine mora a prandio, ad quod cum ſuis reſidebat clericis, ſurrexit, atque pro ſui negligentia ipſum puerum eſſe mortuum cum ejulatu nimio profitendo, ad matrem ipſius defuncti pueri cucurrit, ejuſdemque defuncti corpuſculum a matris gremio ablatum, ſecum in cubiculum, quo ſecretius orabat, ſuis brachiis amplexatum portavit. Quod quum humi proſtratus prolixius lacrymando oraſſet, regrediente anima, pueri corpuſculum contremuit; ſurgenſque ab oratione ipſum puerum vivum & ſanum, ſacroque chriſmate unctum matri ſuæ reſtituit, ipſamque immenſo gaudio exultantem pro reddito ſibi filio cum munere non modico ad propria remiſit. In loco vero illius cubiculi poſtea eccleſiam in honore ſanctæ Reſurrectionis conſtruxit, quæ uſque hodie certificatur ab omnibus incolis illius regionis vera eſſe indictio tanti miraculi.*

Omittendum non eſt hujuſmodi reſuſcitati pueri prodigium tribui iiſ-
a *Lib. II. p.99.* dem circumſtantiis a Rubeo [a] cuidam Johanni Ravennatum antiſtiti, „ qui tamen (verba ſunt Rubei ſubjecta vitæ Johannis I. archiepiſcopi) „ cum alius fuerit ab eo, cujus nunc meminimus, quo loco reponendus „ ſit, cum multi hujus nominis archiepiſcopi ſint inſecuti, adhuc clam „ me eſt. Ferunt autem, cum de more ſacro confirmationis chriſmate „ inungere pueros hic antiſtes &c. “ Sed ex certis monumentis, nunc

jam

jam conſtat Johanni XI. tribuendum eſſe hoc prodigium. Quid, quod Agnellus [a] Damiano archiepiſcopo Ravennati, qui ordinatus fuit juxta Bacchinium anno 691. & obiit anno 708. ſimilem tribuit revocationem ad vitam pueri, qui chriſmate conſignatus denuo obiit? Verum cum licet factum idem ſit, circumſtantiæ tamen varient, potuit miraculum hoc contingere & ſub Damiano, & ſub Johanne XI. Vix diverſus caſus accidit Maurilio epiſcopo Angeriacenſi. Illud potius miratur Bacchinius [b], qui potuerit puer baptizatus non ſacro chriſmate conſignatus relinqui, cum recens baptizati ſtatim confirmari ſolerent, inde ſacræ ſynaxis communione munirentur, ut habent Alcuinus de officio ſabbati Paſchæ, Rabanus de inſtitutione clericorum, aliique paſſim. Verum cum ſubjungat ex [c] Jona Aurelianenſi dilatum alicubi in Galliis confirmationis ſacramentum, poterat hæc dilatio uſurpari etiam in aliquibus Italiæ eccleſiis; immo putant alii unctionem, quæ baptiſmum ſubſequebatur, non fuiſſe miniſtrationem ſacramenti confirmationis, cum a ſimplicibus ſacerdotibus adhiberetur.

a P. II. p. 323.

b Ibid. 345.

c Lib. I. de inſtit. laicali cap. VII.

Ceterum prodigioſum hoc factum in ſacello, quod anno 1568. Julius Feltrius Roboreus cardinalis Urbinas archiepiſcopus Ravennas in elegantem faciem reſtituit, & III. kalendas junii eodem anno ſacravit, ejus juſſu depictum fuiſſe, Rubeus & Fabrius teſtantur, qui & ſubdunt abdicationem poſthac factam regiminis ſuæ eccleſiæ a Johanne, & ſeceſſum ejus in montem Capraſium; ſed veterem ſupralaudatum anonymum auctorem exſcribamus.

[d] *Jam denique per tam evidentis ſigni admirationem magis ac magis ſanctitas ab omni populo laudibus extollebatur, maximuſque honor reverentiæ illi a cunctis exhibebatur. Quod tanti honoris graviſſimum pondus quaſi inſolenti faſtu ſecularium ponderoſum divina inſpiratione prævideret, ut erat miræ ſimplicitatis, atque angelicæ innocentiæ, toto conaminis ſtudio ſatagebat, quod poſſet ſe alleviare a tam periculoſo honore, atque a ſecularium vana pompoſitate ſui præſentia declinare, ut ſemotus a mundi hujus momentanea ac umbraticæ dignitatis imaginatione, Deo ſecurius, cui jam in mente inhærebat, ſedula ſtudioſitate valeret totis niſibus animo & corpore militare. Hæc itaque ſæpius revolvens in mentis anhelitu ſecreto, tandem miſerantis Dei fretus ſacri ſpiraminis conſilio, omni poſtpoſita, qua videbatur inſigniri, honoris ſpecie, deliberavit ſecedere clanculo a propriæ habitationis mundana dignitate, vanitatis loco. Relictis denique totius mundialis gloriæ decoloramentis, perluſtratis diverſarum regionum ſecretioribus eremis, ac montium cacuminum deviis anfractibus peragratis, ſi quem remotum locum eremiticæ vitæ congruum officinis ad extremum noſtris partibus alpibus contiguis divina directione appropinquavit* (Hic ſe auctor manifeſtat ejuſdem monaſterii ſancti Michaelis incolam) *ubi ipſæ alpes utrobique binorum montium ab incolis eorum denominatorum, ſcilicet Pirchunianæ & Capraſii cornibus ſuorum cacuminum expanſis mediæ vallis Secuſiæ planitiis ab eiſdem celſioribus alpibus paſſuum millibus porrectis uſque ad vicum Iduſam vocitatum, ad radicem unius horum montium videlicet Pirchunianum, ſitum Auſoniis finibus, metam determinavit.*

d Ibidem.

LIV. Eccleſiam S. Michaelis de Cluſis condit.

ENARRAT ſubinde Johannis in ea ſolitudine poſiti vitæ tenorem, inſidias pariter, quas dæmon frequentes ipſi parabat; demum viſionem, quam meruit, archangeli Michaelis præcipientis inſuper, ut oratorium in ſui honorem conſtrueret. Prodigia, quæ evenere in templi ædificatione, conſulto omittit, lectorem dirigens ad uberiorem earum rerum extantem hiſtoriam; quare ſubjungit: *Cujus ædificationis ordinem, vel cum quan-*

Ann. Chr. 985. Romualdi 78.

ta ſanctitatis excellentia a ſæpedicto principe angelorum archangelo Michaele ſit conſecratum cœleſtium chariſmatum infuſione, ſuperſedendum cenſemus, quia ſatis elucido facetoque ſermone in ejuſdem templi narrationis, ædificationis atque poſtea inchoationis ibidem cœnobialis religionis libello penes nos (en aliud indicium monachi Cluſini ſcribentis) *deſcripta habemus, domni reverendiſſimi papæ Nicolai authentica juſſione dictato, ejuſque ſereniſſimo titulo auctorizato*. Libellus ab anonymo indicatus hiſtoria eſt, quam confecit Willelmus monachus Cluſinus, ædificationis monaſterii ſancti Michaelis, & vitæ ſancti Benedicti abbatis itidem Cluſini, quorum fragmenta ex ſchedis Baluzianis in medium protulit Mabillonius [a] in Appendice ad tomum III. ſuorum Annalium, in qua hiſtoria ſic loquitur Willelmus.

In Italiæ finibus mons quidam extat inſignis duodecim millibus paſſuum diſtans ab alpibus, qui vulgari nomine, ſed non vulgari errore aut caſu, Pyrchiriana, ideſt ignis Domini, vel ignea civitas, vocatus eſt ab incolis, propter angelorum, ut reor, ibi futuram præſentiam. Supremo cacumine beati Michaelis archangeli extat eccleſia. Erat quidam Ravennas, nomine Johannes, cognomine Vincentius, vir miræ ſimplicitatis ac ſpiritualis intelligentiæ gratia adprime ornatus, qui in genitali quidem ſolo epiſcopali fertur functus dignitate, ſed ſolitariæ vitæ ardore flammatus multis provinciis perluſtratis, in montem, qui Capraſius dicitur, prædicto monti a parte ſeptentrionali oppoſitum ſeſe reduxerat. Ab illo itaque tempore ſanctus eremita Johannes uſus cellula juxta poſita, montem ſolus incolere cœpit. Amizo tunc Taurinenſis epiſcopus. Per idem tempus Ottone juniore auguſto quidam nobilium, Hugo nomine, ex Arvernenſi comitatu cum propria uxore ..... vovit cœnobium ſancto Michaeli archangelo conſtruere. Chronologicas notas Willelmi inferius examinabimus.

In alio ejuſdem vitæ fragmento refert idem Willelmus Michaelis archangeli ad Johannem templum ædificantem verba; ſenſus tamen principio remanet imperfectus. *Non ignoras, conſcende intrepidus, & cum omnia, quæ tibi furto ablata verebaris, ibi collecta inveneris, opus, quod imperaveram, in eodem loco perficere ne cuncteris .... morabatur .... angelica revelatione cœpit honori & amori haberi ipſa regio, quæ antea inculta & vilis habebatur*. Narrat deinde conſecrationem illius eccleſiæ factam, ut ipſe putat, ab epiſcopo Amizone. *Venerabilis*, inquit, *præſul Amizo ad locum appropinquans in caſtro hoſpitatur Avilliano. Ecce autem circa noctis medium, dictu mirabile, immenſus ignis inſtar magnæ columnæ e cœlo ſuper montem deſcendere* (ſupple *viſus eſt*) *ſuiſque flammis coruſcis aere ſereno totum circumlambere. Cujus novitate miraculi populi ſtratis exciti, ſupplices ad cœlum manus tendere, pectora pugnis tundere. Vociferantur cuncti Pyrchirianam penitus exuri. Tollitur clamor ad ſidera. Epiſcopus ipſe tanto rumore attonitus ſurrexit, partemque rutilæ lucis jamjamque recedentis contemplatus &c.* In craſtinum autem idem epiſcopus linteo oleum, quo ab archangelo Michaele uncta fuerat eccleſia, exterſit, & *tantis pius antiſtes miraculis motus, anachoretæ precibus, & ab honeſtis nobilium perſonis, qui affuerant, exoratus, cum interminatione ſempiterni anathematis conſtituit, ut a ſuo, ſucceſſorumque ſuorum ſeculari dominatu vel impedimento liber eſſet per ſecula locus: ea ratione, ut ſi quis ejus conſtitutionis in poſterum contemptor fieret, apoſtolicæ ſedis eſſet judicii reus. Ab illo tempore itaque ſanctus eremita Johannes uſus cellula juxta poſita, montem ſolus incolere cœpit, & ſanctus Domini archangelus loci ſui dilectorem & proviſorem ſe eſſe luce clarius manifeſtare non diſtulit*. Subdit monachus

a *Pag.* 713.

chus Willelmus miracula quædam ad ædiculam illam divinitus patrata, quæ nos brevitati ſtudentes omittimus.

Per idem autem tempus, *imperante Ottone juniore auguſto Hugo comes Arvernenſis cum uxore Inſengarda* Romanam urbem adivit, ut ſacra limina principum apoſtolorum veneraretur. Ibi Hugo ſummo pontifici *de conſtructione unius cœnobii, ubi perpetualiter a monachis Deo ſerviatur, ſponſionem fecit*, pro obtinenda a Deo venia criminum, quorum erat reus. Bono igitur deſiderio inflammatus Roma diſcedens, Seguſiam pervenit, & ab amico viro, apud quem hoſpitabatur, de iis omnibus, quæ recens evenerant, certior factus, habita etiam ea nocte viſione archangeli Michaelis, qui in ſomnis ipſi & uxori apparuit, non ultra differendum conſilium ſuum de extruendo ibidem monaſterio cenſuit. Precibus igitur porrectis Harduino marchioni, operi manum admovit, accerſitoque Atverto, *qui in Liſatbio monaſterio abbatis prius officio functus fuerat*, ipſum exoravit, ut locum ad monaſterii formam redigeret.

Atque iſta ſunt initia monaſterii Cluſini; quæ omnia fuſiori calamo Willelmus, & ex eo anonymus vitæ ſancti Johannis eremitæ ſcriptor proſequuntur. Sed & in bulla Innocentii III. apud Ughellium [a] Cluſini monaſterii fundatio ab *illuſtri viro Hugone nomine Diſſato* (legendum *Diſſuto*) Alvernenſis regionis *indigena* facta dicitur. Mabillonius [b] ad annum *966.* Hugonem ex ſtirpe dominorum Montis-buxerii fuiſſe tradit; & [c] ad annum 1101. teſtimonium profert Gaufredi Voſienſis, & Rodulfi monachi aſſerentium venerabilem Petrum Mauricium abbatem Cluniacenſem ex Hugonis progenie deſcendiſſe; filium nimirum fuiſſe Mauricii in teſtem producti a Guillielmo monacho, qui Mauricius filius fuit Hugonis monaſterii Cluſini fundatoris.

[a] *T. IV. col.* 1028.
[b] *T. III. p.* 581.
[c] *T. V. p.* 440.
[d] *Annal. T. III. p.* 716.

LV. Plura de cœnobio Cluſino, & de tempore ejus extructionis.

JAM VERO, cur ad hunc annum *985.* ſtatuerimus ſeceſſum Johannis archiepiſcopi, & conſtructionem cœnobii Cluſini, quam poſtremam alii revocant ad annum *966.* alii ad annum *997.* paucis exponamus. Willelmus Cluſinus monachus ille, qui laudante & præcipiente Nicolao II. ut ipſemet innuit, ædificationis hujus hiſtoriam vitæ ſancti Benedicti abbatis Cluſini inſeruit, affirmat *officinas cœnobiales in eodem loco feliciter conſtructas fuiſſe anno* DCCCC. LXVI. *incarnationis Dominicæ, ut fertur*; inde ſibi non conſtans, Amizoni Taurinenſi præſuli tribuit viſionem prodigioſi ignis, quo conflagrare mons videbatur, & conſecrationem primæ ædiculæ, a quo etiam libertatem cœnobii impetraſſe Hugonem ſcribit. Verumenimvero Amizo juxta Ughellium, qui Anizonem vocat, nonniſi circa annum *998.* eccleſiam Taurinatem regendam ſuſcepit. Rurſus idem Willelmus Hugonem fundatorem Romam adiviſſe imperante Ottone juniore auguſto aſſeverat. At novimus Ottonem juniorem anno *996.* coronatum fuiſſe imperatorem, vel ſi laxius velimus imperium Ottonis interpretari, anno tantum *983.* in regem fuit inauguratus. Poſtremo Silveſtrum II. Romanum pontificem omnium primum conceſſiſſe privilegium Hugoni, qui alia ſubinde præcepta obtinuit ab imperatore pro immunitate ſui recens exſtructi cœnobii, enunciat idem Willelmus. Porro, cum Silveſter II. ad Romanam cathedram fuerit ſublimatus anno dumtaxat *999.* paucis annis videtur Silveſtri pontificatum præceſſiſſe ejuſdem cœnobii ædificatio; quare cum conſpirent tempora Amizonis, Ottonis III. & Silveſtri II. in annum circiter *999.* erronea judicanda erit illa prima Willelmi epocha, officinas monaſterii conſtructas fuiſſe anno *966.* ſolita nimirum ævi illius auctorum incuria, qui in ſuis narrationibus chronicas notas adhibent non ſibi conſtantes, ac prorſus incohærentes. Nec illud omittendum, quod ſi ratio ha-

beatur

ANN. CHR. 985. ROMUALDI 78.

beatur temporis, quo Ravennates hiſtorici Johannem XI. archiepiſcopum ſuum in montem Capraſium ſe recepiſſe, ac Gerberto, ſed non recte, vacuam reliquiſſe ſedem Ravennatem anno 998. tradunt, etiam tempus ipſius receſſus optime congruit cum temporibus Amizonis, Ottonis III. & Silveſtri II. Et res quidem exploratiſſima eſſet, hujuſmodi dumtaxat momentis expenſis. Verum cum idem Willelmus tribuat Benedicto I. vel ſeniori Cluſenſi abbati quadraginta-quatuor annos regiminis, & ex monumentis ejuſdem monaſterii habeatur ipſum obiiſſe triennio poſt celebrationem concilii Lemovicenſis II. cui interfuit, quodque celebratum fuit anno 1031. ſi ab anno 1034. ſubtrahantur quadraginta-quatuor anni, conſequens erit Benedictum adminiſtrationem Cluſini cœnobii ſuſcepiſſe anno 990. ut obſervavit etiam Mabillonius dicens: „ Adeoque paullo ante an„ num 990. abbatiam inierit, Atverto nimirum primo abbati ſucce„ dens. " Atverto itaque concedendi erunt aliquot regiminis ejuſdem cœnobii anni, quinquennium puta; & proinde constructio Cluſinæ abbatiæ, & quæ hanc paullo anteceſſit, Johannis archiepiſcopi Ravennatis abdicatio, referenda erunt ad annum 985. Accedit ex Glabro Rodulpho in [a] vita ſancti Willelmi abbatis Divionenſis eumdem Willelmum, Lucedienſi cœnobio relicto, ad illud ſancti Michaelis de Cluſa majoris perfectionis gratia migraſſe, ibique aliquantiſper fuiſſe commoratum, antequam cum Majolo ſanctiſſimo Cluniacenſe abbate in Gallias ſecederet ad annum 987. Ad hæc ergo concilianda, ſub Ottone III. poſt annum 983. & ſignanter ad annum 985. Johannis Ravennatis archiepiſcopi ceſſio ſuæ dignitatis, & tranſmigratio ad montem Capraſium, ædificatio inde ſecuta eccleſiæ in honorem ſancti Michaelis, & ſubinde constructio monaſterii Cluſini, Hugonis Alvernenſis opera, ſunt ſtatuenda, licet forte nonniſi Silveſtri temporibus, apoſtolicis & imperialibus privilegiis ſacer locus ille fuerit communitus, & libertate pleniſſima donatus ab Amizone Taurinenſe antiſtite. Pariter diploma ab Amizone conceſſum monaſterio Cluſino anſam probabiliter dederit Willelmo ſcribendi ipſum eumdem fuiſſe epiſcopum, qui primam ſancti Michaelis ædiculam conſecraverit, dum reapſe munus illud ejus anteceſſor præſtiterit Annuncus, ſub cujus præſulatu, ut etiam adnotavit Ughellius, ſit reponenda Cluſini cœnobii ædificatio.

[a] *Apud Mabill. Sec. VI. P. I.*

LVI. Duo Johannes ſucceſſores in cathedra Ravennate.

HISCE ſolide, ut nobis videtur, firmatis, duplex Johannes, alter alterius ſucceſſor in ſede Ravennate archiepiſcopus eſt diſtinguendus; primus Johannes XI. Honeſto ſuffectus anno 983. qui poſt biennium amore ſolitudinis ſarcinam epiſcopalem depoſuit, Ravennas patria, & Vincentius appellatus, de quo Willelmus Cluſinus monachus ait: *Erat quidam Ravennas nomine Johannes, cognomine Vincentius .... qui in genitali quidem ſolo epiſcopali fertur functus dignitate, ſed ſolitariæ vitæ ardore flammatus.* Epiſcopum pariter nominat auctor chronici Malleacenſis apud Labbeum: *Eo*, inquit, *tempore*, quo ſcilicet conditum eſt cœnobium ſancti Michaelis de Monte, *inceptum erat aliud monaſterium de ſancto Michaele de Cluſa a ſancto Johanne epiſcopo & eremita, ubi primus abbas fuit Arveus, quæ duo monaſteria monachorum angelica juſſione facta ſunt & creberrime ab angelis nimiis & fulguris & miraculis illuſtrantur.* Franciſcus-Auguſtinus ab Eccleſia „ pios ac devotos viros, ait, religioſæ vitæ ducendæ cau„ ſa in idem monaſterium ſe recepiſſe, præcipue vero Johannem prius „ Ravennæ archiepiſcopum. " Præterimus teſtimonium ſuperius allatum monachi Cluſini anonymi ſcriptoris ejus vitæ apud Muratorium. Alter Ravennæ antiſtes eſt Johannes XII. Papienſis communiter dictus, & electus anno 985. in locum Iohannis XI. ſe abdicantis.

Ad

Ad Johannem itaque XII. ſpectabunt Gregorii V. literæ anni *996.* quibus eum appellat *reverendiſſimum & ſanctiſſimum confratrem*, & ea omia confirmat, quæ Ravennati eccleſiæ fuerant a ſuperioribus pontificibus maximis conceſſa. Coram ipſo pariter Romualdus abbatiam Claſſenſem anno *998.* reſignaverit, eodemque anno obiens idem Johannes locum fecerit menſe aprili Gerberto ſucceſſori ſuo in cathedra Ravennate; quare emendari poterunt Rubeus, qui ad annum *997.* de Johanne Ravennæ archiepiſcopo affirmat [a]: „ Sunt, qui ſcribunt in Taurinos ad montem Caprafium ſe abdidiſſe, ibidemque divi Michaelis ædem ab Hugone Marino Alverno Montis Buceri regulo, Silveſtri II. pontificatu excitatam „ ædificiis ornaſſe, “ & ſuperius: „ Brevi deceſſit, ſeu, ut nonnullis „ placet, ad alium epiſcopatum aſſumptus eſt. Utcumque Gilberto Gallo, quem appellant aliqui Gerebertum, potiundi archiepiſcopatus Ravennatis locum reliquit: “ & [b] Mabillonius ad annum *998.* „ Interea vacante ſede Ravennatenſi ob deceſſum, vel potius ſeceſſum Johannis archiepiſcopi, qui in Taurinos ad montem Caprafium abdicata dignitate ſe abdidiſſe traditur, ibidemque ſancti Michaelis monaſterium illuſtraſſe, ſuffectus eſt in ejus locum Gerbertus noſter &c. “ Sic emendanda pariter, quæ ſcribit ad annum *966.* [c] quo tradit juxta Willelmi opinionem eo anno ſancti Michaelis cœnobium ad Cluſam, ſeu ad alpium fauces apud Taurinos ædificatum fuiſſe, & trahenda ædificatio ad annum *985.*

Ann. Chr. 985. Romualdi 78.

[a] *Lib. V.* 273.

[b] *T. IV. p.* 117. *Annal.*

[c] *T. III. p.* 580.

LVII. Alia ad Johannis eremitæ, & ad Cluſini monaſterii illuſtrationem.

Non incongruum erit etiam hic animadvertere, quod anonymus monachus ille Cluſinus, qui ſcripſit vitam ſancti Johannis confeſſoris archiepiſcopi Ravennatis eccleſiæ, minime confundit per ſummum anachroniſmum, ut putavit [d] Muratorius in notis, Johannem noſtrum archiepiſcopum cum alio Johanne Angelopte ſimiliter archiepiſcopo, qui floruit anno chriſtianæ æræ CCCC. XXXII. In ea enim, quam ſcripſit, vita ita legitur. *Glorioſus Domini confeſſor Johannes multorum ſinceritatis certificatione Ravennatis metropolitanæ eccleſiæ pontificatus infula decoratus, ita admirabili cœleſtis vitæ puritate, atque virtutum magnifica operatione, frequentique angelica viſione dignoſcitur floruiſſe, ut ab indigenis præſcriptæ ipſius urbis, ſibique adjacentis regionis meruit vocari Johannes, qui vidit Angelum, novo cognomine.* Quidquid enim ſit de veteri Johanne *Angelopte* nominato, eo quod, *cum inciperet canonica verba*, ut ait [e] Agnellus, *cum ſupplicationibus Deo dare, & ſuper hoſtiam ſignum crucis imprimere, ſubito Angelus de cœlo venit, & ſtetit ex altera parte altaris in conſpectu ipſius pontificis, & poſt expletam ſanctificationem, cum corpus Domini percepiſſet, voluit diaconus adimplere levitæ miniſterium, quod erat calicem porrigere, ſubito amotus ab angelo eſt, & ſanctum calicem angelus pontifici porrexit ..... & tam diutiſſime angelus juxta ſanctum virum ſtetit, quouſque expleta fuiſſent ſollemnia miſſarum*; etiam noſter ob archangelum Michaelem in monte Caprafio ſibi conſpiciendum datum *novo cognomine*, hoc eſt præter illud Vincentii, *Angeloptes*, ideſt *Johannes, qui angelum vidit*, appellari potuit etiam apud Ravennates, cum viſionis illius diffuſa fuit fama. Neque accuſandi ambitionis rei monachi Cluſini, ut exiſtimavit idem Muratorius [f], quod „ libidine amplificandæ originis, cum „ fama & opibus creviſſent, ſimplicem eremitam epiſcopali prius infula „ decoratum fundatorem ſui monaſterii aſſeruerint, & transformaverint „ Johannem Ravennatem in celebrem ejus nominis archiepiſcopum Johannem Angeloptem, fabulamque iſtam poſteris vendiderint; “ cum neque Johannes XI. confuſus fuerit a Cluſinis cum celeberrimo Angelopte,

[d] *T. I. P. II. p.* 564. *rer. Ital. Script.*

[e] *P. I. pag.* 289.

[f] *Ibidem.*

ANN. CHR. 985. ROMUALDI 78. pte, neque ſimplex eremita fuerit Johannes, ſed Ravennas archiepiſcopus ab anno 983. ad annum 985. ut ex dictis conſtat. Ceterum addit Rubeus [a] putare multos, geminos fuiſſe hoc nomine, Johannis ſcilicet, inſignitos, alterum archiepiſcopum, qui apud Taurinos obierit, ibidemque in divi Solutoris, quod ædificavit, templo ſepultus adhuc ſumma veneratione ab incolis colatur, alterum ſacerdotem nulla dignitate archiepiſcopatus inſignem, qui apud Arretinos XI. calendas decembris vitam cum morte commutaverit, ab illiſque ſummo in honore habeatur. „ Sed „ is mortis dies archiepiſcopo ab Arretinis feſtus adſcribitur. “ Hæc Rubeus. Verum fortaſſe multiplicandi non ſunt Johannes per hæc tempora, ſed unicus agnoſcendus, qui ſolitudinis amore apud Taurinates ſeceſſerit, præſertim cum obſcurior ſit Johannis apud Arretinos viventis hiſtoria. De Johanne Ravennate cetera ad annos ſequentes & ad 1000. mortalis ejus vitæ ſupremum.

[a] *Lib. II. p.* 100.

AN-

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER QUINTUS.

Ab anno CHRISTI DCCCC.LXXXVI. *ad annum* DCCCC.XCVII.

ANN. CHR. 986. ROMUALDI 79.

I. Romualdus conſtruit monaſterium Vergaretanum.

SOLITUDINEM, quam impenſe coluiſſe Romualdum certum eſt, impedimento minime ipſi fuiſſe, quominus pluribus in locis repararet monaſticam ſancti Benedicti in cœnobiis diſciplinam, novaque juxta ipſius regulam erigeret ſacra loca, ex horum Annalium lectione fiet apprime compertum. Referenda igitur eſt ad hunc circiter annum conſtructio monaſterii Vergaretani in territorio Sarſinate. Hieronymus Pragenſis, qui, ut videbimus, ſub Ottone II. Romualdum ſuſcepiſſe regimen abbatiæ Claſſenſis ſcribit, putat poſt dimiſſionem ejuſdem abbatiæ, ipſum ſeceſſiſſe Balneum, atque ædifi ationi illius cœnobii operam dediſſe. Quod profecto miramur, quomodo doctus alias eremita, quique fere exſcripſit in ſuo ſermone Damianum, ita in chronologia diſſentiat a Damiano, qui licet etiam ipſe perturbato ordine res geſtas Romualdi enarret, hiſtoriam tamen regiminis & reſignationis abbatiæ Claſſenſis talibus circumſtantiis illigat, ut nonniſi ſub Ottone III. & quidem ad annum 996. regiminis aſſumptio, ad annum vero 998. abdicatio ſint ſtatuendæ. Dimiſſo ergo Pragenſis ſyſtemate, Damianum antiquiorem ſequamur, & quid in ea conſtructione acciderit, ipſius verbis proferamus [a]. *Aliquando namque ad locum, qui Balneum dicitur, qui videlicet in Sarſinati conſtitutus eſt territorio, tranſiit, ubi etiam non pauco tempore commorans, monaſterium ad beati archangeli Michaelis honorem conſtruxit, a quo non longe cellam in ea habitaturus intravit. Illuc autem Hugo marchio ſeptem ſibi pro neceſſitate miſit numiſmatum libras, quas ille, ut bene prodigus miſericorditer diſpenſaret, accepit. Audito itaque, quod monaſterium Palatioli fuiſſet igne conſumptum, ſexaginta ſolidos de prædicta pecunia fratribus in adjutorium direxit, reliqua autem, ut in ſimile opus expenderet, reſervavit. Cognito hoc, monachi ſancti Michaelis, belluino contra eum furore commoti ſunt, tum quia pravis eorum moribus contrarius jam in multis extiterat, tum quia quæ illi deferebantur, non eis omnia, ſed quædam aliis impendebat.*

a *Vit. S. Rom. cap.* XVIII.

Ann. Chr. 986. Romualdi 79.

Facta igitur conſpiratione , unanimiter cellam ejus cum ſudibus & phalangis irrumpunt , verberibus eum multis afficiunt , & direptis omnibus turpiter deboneſtatum de finibus ſuis expellunt . Cum itaque eliminatus abiret , & nimia triſtitiæ vis in mentis ejus jam interiora deſcenderet , hoc apud ſe metipſum deliberat , ut jam de cetero ſua contentus , alienæ ſalutis curam omnino poſtponat . Poſt quam videlicet cogitationem tantus animum ejus terror invaſit , ut ſi in eo , quod mente conceperat , obſtinate perſiſteret , periturum ſe , damnandumque divino judicio nullatenus dubitaret . Monachi autem compotes diu deſideratæ ultionis effecti , & quaſi projecto gravi onere levigati , hoc , quod in Dei famulum egerant , multis inter ſe laudibus efferunt , & in immoderatum ludum atque cachinnum ſe lætitia lenocinante reſolvunt , deinde etiam ut tanti gaudii ſollemnitatem quodammodo jucundiſſimam faciant , ſumptuoſas deliciarum copias ſibi ad convivium parant . Erat vero tunc biems , quæ non ſolum viciſſitudini temporum , ſed frigidis quoque eorum mentibus aptiſſime congruebat . Unus autem ex eis , qui in beatiſſimum Chriſti famulum ſævior fuerat , mel acquirere , unde mulſum epulantibus facere , ſatagebat . Cumque Sapim fluvium hocſtudio tranſmearet , offendentibus in plancas pedibus , ſubito de ponte dejicitur , & fluviali voragine funditus abſorbente raptatus extinguitur . Juſto videlicet Dei judicio , ut turbida illum aqua ſatiaret ad mortem , quia in eo quod flere debuerat , mellis dulcedinem ad vitæ concupierat voluptatem . Nocte vero dum omnes ex more quieſcerent , deſcendente crebra nivium multitudine , repente tota communis ædificii ſuper eos fabrica corruit , & alteri caput , alii brachia , alii crura , vel quælibet alia membra contrivit . Uni etiam eorum oculus evulſus eſt , & merito diviſionem corporeæ lucis pertulit , qui diviſus a proximo , etiam ſi alterum haberet , geminæ caritatis unum lumen amiſit .

In hac Damiani narratione plura obſervanda a nobis ſunt . *Balneum* , apud quod non parvo tempore moratus eſt Romualdus , oppidum eſt in Sarſinate , ſeu , ut apud veteres , Saxenate territorio conſtitutum in valle juxta Apenninum montem , XIII. circiter milliaribus ab eremo Camaldulenſi diſtans ; ſub obedientia olim marchionum Thuſciæ , deinde ſub Guidiorum comitum dominatu , poſtea ſub Camaldulenſis eremi juriſdictione ſpirituali , temporali vero Magnorum ducum Etruriæ . Celebris in ea terra ſub invocatione beatæ Mariæ virginis abbatia viſitur monachorum Camaldulenſium , qui jus pene epiſcopale exercent ; & antiquis temporibus extabat etiam alterum ſacrarum virginum cœnobium , ubi modo eccleſiola eſt ſub nomine ſanctæ Luciæ , in qua Agnetem , deinde Johannam Balnenſem ſanctitatis nomine vixiſſe dicunt , quod aſceterium Romualdi tempore fundatum credunt . De hac abbatia , & de illuſtribus viris , qui in ea floruere , necnon de claris illis ſanctimonialibus ſuis locis multa in medium proferemus . Illud conſtat Romualdum in hac regione commorantem otioſum non fuiſſe . Inter cetera porro , quæ egit Romualdus in Balnenſi territorio conſiſtens , reponenda ædificatio monaſterii in honorem ſancti Michaelis archangeli erecti in loco , qui Vergaretum dicitur . „ Monaſterium , inquit Hieronymus Pragenſis , in ſancti Michaelis honore „ conſtruxit , in quo , ordinatis monachis & abbate , ipſe non longe a „ caſtro Vergaretæ recluſionem in parva cellula intravit . “ Romualdi erga archangelum Michaelem pietas pluribus ſane ſignis fit manifeſta , nam & in inſula Veneta huic cœleſtis militiæ principi dicata eremiticam duxit vitam , & in Gallias profectus apud monaſterium ſancti Michaelis de Cuxano ejuſdem ſolitarii inſtituti fuit propagator , & alibi , ut videbibus , in Thuſcia & in Hiſtria nimirum , itidem ejus nominis cœnobia

vel

vel recepit, vel fundavit, unde merito ipſe ſupremus archangelus in congregationis monachorum Camaldulenſium tutelarem fuit electus. Verghetum ſeu Vergaretum & Vergareta eſt Appennini caſtrum non longe a Balneo juxta Sapis (*Savio*) fluminis fontes. Celebris fuit progreſſu temporis ſancti Michaelis de Vergareto abbatia, de qua plura nobis dicenda erunt, quæque Claſſenſi abbatiæ primum, demum ſub initium ſeculi XV. unita fuit ſacræ eremo Camaldulenſi.

Cella, quam non longe a monaſterio conſtruxit in ea habitaturus Romualdus, ea eſſe videtur, quæ poſtea ſequentibus ſeculis appellata fuit *Cella ſancti Alberici*, ob Alberici ſanctiſſimi eremitæ incolatum, nuncupata etiam antiquioribus ſeculis *Cella ſancti Johannis inter ambas Paras*, quæ poſtea excrevit in illuſtre monaſterium, de quo ſuis temporibus nonnulla dicemus. Revera ſi hujus ſitus loca examinemus, parum diſtat a Vergaretano cœnobio cella ſancti Alberici, ſicut a Balneo parum diſtat idem Vergareti monaſterium. Seculo XIII. extabat prope Vergaretum locus, qui *Motta* dicebatur *ad Crucem Romoaldi juxta viam publicam*, quique hodierna die idem nomen ſervat, ut in inſtrumento ejus ævi reperimus in tabulario præfatæ abbatiæ Balnei, quod non injucunde in Appendice legetur.

II. Adjuvat pecunia reædificationem monaſterii Palatioli.

Porro cum ædificationi Vergaretani cœnobii intentus eſſet Romualdus, Hugo marchio Thuſciæ ſeptem numiſmatum libras ei dono dedit, ut eas in fabricam ipſius monaſterii converteret, vel certe expenderet in iis rebus, quas neceſſarias exiſtimaret. Prima hæc, docente nos Damiano, fuit neceſſitudo, quæ Romualdum inter & Hugonem marchionem Thuſciæ interceſſit; videbimus inferius alia benevolentiæ & æſtimationis ſigna, quibus Romualdum proſecutus eſt Hugo. Porro Hugo jam ab anno *961.* in Thuſcia dominabatur, illuſtriſque fuit ob erectionem plurium abbatiarum, cujus vitam monumentis antiquis ditatam adornavit Puccinellius. Quid eſſent ſeptem numiſmatum libræ, declarat idem Puccinellius; fuiſſe nimirum libras aureas conſtantes viginti ſolidis ſingulas, & ſolidis quidem aureis, itaut ſexaginta ex ipſis ſuffecerint ad reſtaurationem incenſi monaſterii Palatioli, cui eos dono miſit Romualdus. Ex hac liberalitate Romualdi crediderimus poſſe argumentum deſumi exiſtimandi monaſterium Palatioli tunc temporis ſub diſciplina ſive reformatione Romualdi ſtetiſſe. Porro multa hujuſce nominis cœnobia in Italia. Unum in Monte-viridi diœceſis Populoniæ in Etruria, quod ſanctus Walfredus fundavit, beatoque Petro dicavit circa annum *755.* de quo nos ad annum *969.* verba fecimus. Secundum [a] ſanctæ Mariæ de Palatiolo, alias de Palaſolo IV. millibus paſſuum diſtans ab Albano in Latio, in quo nonnulli fratres eremitæ pœnitentiam agebant, quibus Honorius III. qui ſedebat anno 1220. regulam ſancti Auguſtini obſervandam indulſit; hoc ſubjectum erat tunc abbatiæ ſanctorum Andreæ & Sabbæ de Urbe, unitum poſtmodum monaſterio ſanctorum Vincentii & Anaſtaſii Trium-fontium extra Urbem. Videri poſſunt de eo etiam notæ [b] V. Cl. Felicis Nerinii in appendice ad hiſtorica monumenta de templo & cœnobio ſanctorum Bonifacii & Alexii de Urbe. Tertium denique in paludibus Ravennam inter & Padi oſtia, de quo poſtremo heic eſt ſermo, cujuſque originem & progreſſus ad annum *957.* retulimus, confirmationem autem bonorum ad annum *983.*

a *Lubin Notit. abbat. Italiæ p. 272.*

b *Pagg.* 462. & 485.

III. Monachi Vergaretani Romualdum verberant.

Videntes autem monachi Vergaretani Romualdum in alios pios uſus diſtraxiſſe pecunias, quas pro ipſis expendi deſideraſſent, contra eum conſpiratione facta inſurgunt, præcipue quia & in pluribus aliis factis

Ann. Chr. 986. Romualdi 79.

eumdem experti ſuerant ſibi ipſis contrarium, quippe quos redarguebat, & ad monaſticam diſciplinam exigere obluctantes volebat; impingunt itaque cum ludibus, lignis nempe cuneatis, & phalangis in ejus cellam.

His ergo inſtrumentis portam cellæ Romualdi disjicientes eum male excipiunt, multis verberibus afficiunt, & omnibus ablatis, quæ in ejus cella recondebantur, ab eo loco ſecedere jubent. Id etiam clarius habetur apud Hieronymum Pragenſem: „ Sed dum præfati monachi ſancti Mi„ chaelis per latum gradientes in proprietate viverent, & regulam pro„ miſſam non ſervarent, pater ſanctus per nuncios, & per literas eos „ redarguebat, & ut pecuniam non ſervarent, ſæpius increpabat; illi au„ tem facta conſpiratione contra ſanctum patrem, hiemis tempore, & „ una noctium omnes ſimul cum baculis & phalangis cellam ejus fran„ gunt, & projecto ſene in terram crudeliſſimis plagis eum percutiunt, „ ac ſemivivum, direptis omnibus, turpiter extra cellam projiciunt. “

IV. Ultio divina in ipſos & in regionis accolas. Constructio eremi Biſurci.

Credibile eſt monachos ſeditioſos concitaſſe contra Romualdum incolas ejus caſtri & agricolas; legimus enim in pœnam hujus expulſionis arva circumſtantis regionis ſterilitatem induiſſe, & licet in gramen diffunderentur, cum tamen metendum foret, vacuas ſine fructu repertas fuiſſe ſpicas, ita ut plures incolæ cogerentur ob caritatem deſerere regionem illam. Perſeveravit & ſequentibus annis divina ultio in agros illos, donec habitatores agnoſcentes pœnam hanc juſto Dei judicio promeritos fuiſſe ob injurias illatas ſancto viro, & propter immeritam ipſius expulſionem, ad eum confugere eo tempore, quo ſanctus commorabatur apud Vallem-caſtri, exorantes, ut eorum agris benediceret. Ipſis obſecutus Romualdus benedictionem largitus eſt hominibus ac feminis, & ſuper ſcapulas eos leviter in morem diſciplinæ tetigit. Pro pœnitentia vero hujus facinoris illis injunxit, ut quotannis ſimili benedictione expiarentur, ſimulque deferrent ſaccum muſci, quem producunt arbores in locis humidis, pro tributo ad monaſterium Vallecaſtrenſe. Spoponderunt incolæ obſervationem hujus annuæ oblationis; verum cum eorum ſucceſſores fœdifragi fuiſſent, convenerunt anno 1559. annuente magiſtratu novem conſervatorum comitatus Florentini, cum Bartholomæo Balncocaballenſi, tunc abbate Vallis-caſtri, ſe ſoluturos omni anno, loco muſci, ſcutum aureum cellerario eremi Camaldulenſis, die feſto ſancti Romualdi, ut patet ex inſtrumento rogato a Juliano Bertolini notario burgi Stiæ, quod ad Appendicem amandamus. Loquuntur de re hac Fortunius [a] Par. II. Hiſtoriar. Ractius in [b] adnotationibus ad vitam ſancti Romualdi, & eremita a Lauro in notis ad caput VII. ejuſdem vitæ.

[a] *Lib. I. cap. x.*
[b] *Cap. XVIII.*

Hæc expulſio tali mœrore affecit mentem Romualdi, ut cogitaverit deinceps, abjecta ceterorum, in unam ſui ipſius curam incumbere. Sed brevi tempore divina virtus & fortitudo menti ipſius infulſit, intellexitque voluntatem Dei eam eſſe, ut non tantum ſuæ, ſed alienæ quoque conſuleret ſaluti, & eam eſſe divinam vocationem, a qua ſi diſſentiret, ſtatus æternæ ſuæ ſalutis periclitaretur; proinde in ſe reverſus quamcumque animi perturbationem illico a ſpiritu ſuo fugavit.

Monachi vero ſancti Michaelis de Vergareto, Romualdi expulſores, divinam confeſtim in ſe experti fuere ultionem, quam narrat idem Damianus. Plancæ, de quibus loquitur, & in quas offendit pedibus monachus, ſunt tabulæ planæ, quæ pontem fluvii, unde dejectus eſt, componebant. Alia tamen editio habet *offendentibus in plantas pedibus*; quod explicari poteſt de offenſione pedum in plantarum ſarculos illic fortaſſe conſurgentes.

Spe-

Ann. Chr. 986. Romualdi 79.

Spectat ad hunc circiter annum conſtructio eremi prope Biſurcum in territorio Faventino, quam ad annum *989.* retrahit Grandius. Originem autem monaſterii Biſurcenſis, niſi forte prima loci fundamenta jacta fuerint pro eremitarum domicilio, penitus ignoramus. De hac eremo plura dicemus ad annum 1003.

Ann. Chr. 987. Romualdi 80.

V. Primordia abbatiæ Burgi S. Sepulcri.

PROXIME ad hæc tempora ſtatuenda ſunt pariter primordia eccleſiæ, inde abbatiæ ſancti Johannis evangeliſtæ, poſtremo urbis appellatæ *Burgi ſancti Sepulcri*. Ea hujuſmodi fuiſſe Jacobillius [a] enarrat. Ottonis III. imperatoris, & Johannis papæ XV. temporibus, duo venere peregrini, Arcanus ab Arcadia, & Aegidius Hiſpanus, qui ſuis patriis relictis, poſt viſitata ſancti Sepulcri Jeroſolymorum loca, nonnullas ſecum ejuſdem Chriſti ſepulcri fragmenta aſportarunt, Romam inde ſe contulerunt, poſtea peregrinationes ſuas proſequentes, ad locum quemdam in Umbria penes Tiberinum amnem, ad radices montis Apennini, deflexerunt, ubi fontem apud umbroſum nemus reperientes, illic, ubi antiqua ſurgebat olim Biturgiæ urbs Etruſcorum quondam colonia, laſſi & ſitientes undis & umbris recreati ſunt. Arcano dormienti vox clara inſonuit: Hic conſiſte, & reliquias de ſancto Sepulcro ab Jeruſalem delatas in hoc loco depone, & tibi ac ſocio habitaculum conſtrue; pagus enim ſeu burgus conſurget, qui in celebrem poſtmodum civitatem excreſcet. Excitatus Arcanus e ſomno, ſocio Aegidio viſionem & vocem manifeſtat, ſed dum ſacras reliquias anxie uterque inquirunt, eas ab oculis ipſorum evanuiſſe dolent. Ad vicinam itaque arborem digredientes, capſulam mirabiliter conſidentem in ipſius ramis vident, quam dum excipere contendunt, de ramo in ramum altius convolantem conſpiciunt. Tum Arcanus ex hoc prodigio, cognita clarius Dei voluntate, pollicetur Deo eccleſiam inibi ſe ædificaturum, & ſacras reliquias collocaturum. Vix votum emiſerat, & ecce capſula ſtatim in ejus manus deſcendit. Accitis ergo vicinis loci habitatoribus, & ad famam tanti prodigii certatim populis confluentibus, atque pecuniam & opem miniſtrantibus, operi ſe accingit, abietes magnas exſcindi jubet, conſtruitque oratorium, & in ipſo condecenter ſacra lipſana recondit. Læti & hilares peregrini, quod Dei voluntati morem geſſiſſent, ſe quoque dant in eccleſiæ illius perpetuum famulatum, hoſpitio prope oratorium ædificato, ubi jejuniis, vigiliis, orationibus, pœnitentiis, aliiſque ſanctis operibus ſedulo incumbentes eremiticam vitam ſervavere. Allecti incolæ eorum ſanctitatis odore, ſed præcipue tracti prodigiis, quæ Deus dignabatur per ſacra illa pignora patrare, cœperunt paſſim domus & habitacula hac illacque conſtruere, & brevi tempore locus in non mediocrem pagum exſurrexit, qui deinde veteri nomenclatura relicta, *Burgus ſancti Sepulcri* dictus eſt. Iiſdem diebus quidam Romualdi diſcipulus, Eſajas nomine, in monaſtica diſciplina apprime exercitus ad eum locum devenit, ſacras reliquias veneraturus; hunc interpellant prædicti eremitæ, ut eccleſiam ac ædificium illud ad monaſterii formam redigat; conſentit Eſajas, atque oratorii mutato titulo, ſancto Johanni evangeliſtæ ſacrum facit, ampliato quoque hoſpitio, cellas plures in eo conſtituit, ubi monaſticum ſchema ſumentes & ipſi Arcanus atque Aegidius ſucceſſive cœnobium illud rexere, multis ad eorum ſequelam ſanctamque converſationem accurrentibus. Scripſerat Jacobillius tomo I. Arcanum obiiſſe anno *960.* atque prodigium ſupra enarratum contigiſſe ſub Ottone I. imperatore; verum tomo III. & in Additionibus & Correctionibus, primam loci conſtructionem refert ad annum *996.*

& tri-

[a] *T. I. p. 722. & T. III. p. 299. SS. Umbriæ.*

& trigeſimo ſupra milleſimum anno mortem Arcani, milleſimo vero quinquageſimo alteram Aegidii illigat. Sed hæc poſtrema non conveniunt cum monumentis ejus monaſterii, ubi ad annum 1014. reperitur Bonizzus, ſeu Rodericus abbas ſancti Sepulcri in bulla Benedicti papæ VIII. Pariter Hieronymus Gherardius patricius & J. V. D. Burgenſis in epiſtola [a] mſ. ad Frigdianum Locatellium monachum noſtrum & ſancti Nicolai Burgi quæſtorem, eremitas Arcanum & Aegidium non præfuiſſe loco, ſed Eſajam tantum agnoſcit, cui ſucceſſerit Bonilius, & huic Rodericus, Bomba, ut ipſe ait, appellatus. Quare malumus nos, ad tuenda abbatiæ monumenta, monaſterii primordia affigere temporibus iis, quibus & apud Vergaretanos, & Balnenſes & Eugubinos non multum a Burgenſibus diſſitos inclareſcebat Romualdus, quam ad annum *996.* quo idem Romualdus Ravennæ degebat; dicendum quoque ſanctos illius fundatores Arcanum, Aegidium & Eſaiam, ſi locum illum rexerunt, mortem oppetiiſſe ante annum 1014. quo, ut indicavimus, privilegio pontificio decoratum fuit ſupradictum monaſterium, & Rodericus ejus abbas. Ceterum, ne ſupraenarrata omnia putentur eſſe Jacobillii ſomnia, qui certe aliqua de ſuo adjecit, ſimilia ſuperius memoratus Gherardius, quem conſuluerat Jacobillius, tradit in epiſtola, quam laudavimus. „ Eſajas, inquit, juxta „ ſententiam meam monumentis antiquis innixam, ſanctus deſcribitur, „ cui reliquiarum pixidem obtulere eremitæ ante annum 1000. & cella, „ ubi repoſitæ fuere reliquiæ, *monachatus* modo appellatur, cujus patro„ natus jus Gherardia familia noſtra obtinet. “ Et in epiſtola ad Germanum Bottam, abbatem inde Camaldulenſem, hæc ad confirmandam patriæ ſuæ ex Camaldulenſibus originem in medium affert: „ Binas ec„ cleſias prope mœnia urbis Burgenſis habemus, quæ in antiquis ſcri„ pturis nominantur *carceres ſancti Caſſiani, & ſancti Baruntii*; has uſui „ fuiſſe alicui incluſo eremitæ, uti moris erat Camaldulenſium, puto. “ Omittimus plures manuſcriptas hiſtorias Burgenſes; certe civium hæc erat & eſt communis traditio Camaldulenſes ſive Romualdi diſcipulos locum hunc conſtruxiſſe, qui in pagum prius, deinde in epiſcopalem urbem fuerit evectus; anno enim 1523. [b] cum eorum urbs peſte graſſante fœde vexaretur, ad deprecandum tam grave malum, ſollemni voto cives ſe adſtrinxerunt revocandi in urbem monachos Camaldulenſes, quos expulerant eo tempore, quo Galeotus Gratianus Camaldulenſis abbas ſancti Johannis evangeliſtæ a Leone papa X. impetraverat, ut monaſterium in cathedralem eccleſiam erigeretur, & primus ipſe patriæ epiſcopus daretur; *nulla*, ſubdentes, *habita ratione Camaldulenſes fuiſſe primos fundatores, & perpetuos benefactores noſtræ patriæ*. Eadem proferunt in inſtrumento anni 1533. quando Camaldulenſibus locum ſancti Nicolai incolendum tradiderunt. Beatus pariter Paulus Juſtinianus eremita noſter Camaldulenſis in deſcriptione ſui itineris, cum ex Camaldulo diſcedens Burgum ſancti Sepulcri applicuit anno 1516. hæc narrat de inſtitutione loci, quæ nos breviter perſtringimus [c]. „ Venimus, ait, ad abbatiam ſancti Sepulcri „ ordinis noſtri Camaldulenſis, ubi ab abbate & monachis ſumma cari„ tate excepti ſumus .... poſt cœnæ refectionem abbas initia ædificatio„ nis loci illius verſibus heroicis deſcripta nobis conſpicienda præbuit .... „ ex ipſis ergo edocemur, eo loci, ubi modo ſurgit Burgus, Nocetum „ ſive nucum ſilvam fuiſſe, ubi duo peregrini ex Chriſti ſepulcro adve„ nientes conſtitere, & a Chriſto in ſomnis ipſorum alter admonitus fuit, „ ut ædificarent ibi caſtrum ſub nomine ſancti Sepulcri, cujus fragmen„ ta detulerant. Cum vero viſioni fidem adhibere detrectarent, prodigio

„ tan-

a *Ex Biblioth. Claſs.*

b *Ex Arch. S. Rom. de Urbe.*

c *Ex Arch. eremi Rhuenſis.*

„ tandem ceſſere; ab eorum enim conſpectu evanuit pixis, ubi continebantur prædictæ ſepulcri Domini reliquiæ. " Tum narrat, quomodo meruerint voto facto ſacra pignora recuperare, juxta Jacobillii relationem. „ Quare, " proſequitur „ convocarunt finitimos populos, palam „ fecere quæ viderant, ſacra pignora ad venerationem expoſuere, & ec„ cleſiam ædificarunt, in honorem ſancti Leonardi, " quod oratorium, & fontem ſimul aquæ, ubi peregrini quievere, aſſerit etiam ſuo tempore extitiſſe in latere clauſtri monaſterii, ubi erat monachorum capitulum. Tum aliqua ſubdit de Eſaja Romualdi diſcipulo, & concludit factum hoc non ex his tantum carminibus comprobari, ſed ex antiquiſſimis mſs. documentis, quæ in medium protulit, ipſique Juſtiniano legenda obtulit monaſterii abbas. Meretur hic loci in medium produci pars bullæ Leonis papæ X. qua Burgum ſancti Sepulcri anno 1515. in epiſcopalem urbem erigit [a]. *Sane attendentes, quod oppidum Burgi ſancti Sepulcri civitatis Caſtelli diœceſis temporalis dominii excelſæ reipublicæ Florentinæ, in cujus loco ante illius conſtitutionem ingens erat ſilva nivea, ob nivium frequentiam dicta*, (corrigendum *nucea* ob *nucum* frequentiam) *& cum per eam iter facerent duo ſancti peregrini, Arcanus videlicet & Aegidius, a ſancto ſepulcro Dominico tunc abſcedentes, cum apud limpidiſſimum fontem, qui inibi tunc erat, aliquantulum requieſcerent, divina viſione, ut dicitur, admoniti, quoddam ſacellum ibidem conſtruxerunt, & ex tunc nonnulli Chriſti-fideles juxta ſacellum ipſum aliquas domos ædificare, & burgum domorum facere, & tandem multiplicatis domibus & mœnibus erectis in oppidum Sancti-Sepulcri appellatum fertur inter alia ipſius dominii oppida admodum celebre & antiquum, ac magna natabilium & literatarum perſonarum, ac incolarum generoſitate, benedicente Domino, refertum, ac in illo unum notabile & inſigne monaſterium Camaldulenſis ordinis ſub invocatione ſancti Johannis evangeliſtæ dicatum, in quo adhuc fons & ſacellum per dictos ſanctos peregrinos fabricatum hujuſmodi conſiſtunt, & ad cujus fontis lavacrum aquas haurientes febricitantes, divina operante clementia, interceſſione ipſorum Sanctorum liberantur, in loco celebri dicti oppidi ſitum, & ſedi Apoſtolicæ immediate ſubjectum &c.*

In optatis haberemus, ut exiſterent vetera monumenta, quæ indicantur a beato Paulo Juſtiniano, & a Gherardio. Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus D. Dominicus Poltri patricius Arretinus & civitatis Burgi ſancti ſepulcri epiſcopus, tam pro zelo, quo diligit decorem eccleſiæ ſuæ, quam pro ejus in nos humanitate cum honore nominandus, ſuam nobis operam præſtitit, ut hujuſmodi monumenta effoderemus; attamen ad manus noſtras non devenit relatio antiquior anno 1418. quam confecit Franciſcus Chriſtophori, & præmittitur [b] codici jurium Communis Burgi, & quandoquidem eam conſcriptam reperimus ſimplici & nativo ſtilo, hinc non abs re eſſe duximus eam in dictorum teſtimonium proferre, remittendo ad Appendicem. Ceterum Arcadii & Aegidii loci inſtitutorum exiſtentia comprobatur etiam ex veneratione, quæ ad hodiernam diem ipſis exhibetur. Statuæ ipſorum viſuntur in cathedrali eccleſia, & in ædicula clauſtri epiſcopatus, quam *Monacbatum* appellant, dicata ſancto Leonardo, & ſanctis Arcano & Aegidio. In [c] notula eccleſiarum territorii Burgenſis anni 1474. recenſetur *La cappella di ſan Lionardo, chiamato e'l monagato, detta la cappella di ſan Giglo & Arcano noſtri primi autori e protectori*. Aegidius præcipue priſcis temporibus cultum obtinebat, nam in [d] charta *anni* 1266. *die dominica* XV. *exeunte menſe octubris* legitur *monaſterium ſeu abbatia* SANCTI AEGIDII *& ſancti Sepulcri de Burgo*,

ANN. CHR. 987. ROMUALDI 80.

[a] *Ital. Sacr.* T. III. *col.* 196.

[b] *Archiv. Commun. Burgen. lib.* Ben comune *pag.* 11.

[c] *Ibid. Lib.* Chieſe e Foreſtieri.

[d] *Ex lib. III. pag.* 36. *archiv. epiſcop. Civitatis Caſtelli.*

ANN. CHR. 987. ROMUALDI 80.

go, ex quo liquet a ſancto viro nomen accepiſſe aliquando abbatiam Burgenſem. Re enim vera in necrologio monialium ſanctæ Chriſtinæ de Bononia ad diem XVIII. kalend. octobris hæc leguntur: *Anno 1453. obiit venerabilis pater domnus Paſquaſius abbas ſancti Aegydii de burgho ſancti ſepulcri ordinis noſtri* . Promiſcue igitur abbatia nunc vocabatur ſancti Johannis evangeliſtæ , nunc ſancti Aegidii. Etiam oratorii *ſancti Leonardi* mentio fit in pagina tranſactionis anni 1188. quam nobis communicavit eruditus Burgi canonicus Raphael Dottus, ad cujus nobilem familiam , una cum Gratiana & Buſulca hodie pertinet turris , de qua agitur in ipſa charta , quamque ad illuſtrationem rerum Burgenſium fere deperditarum pariter exhibemus in Appendice. De hac abbatia plura in ſequentibus dicenda nobis occurrent, præſertim poſt initium ſeculi XII. quo unita ſuit eremo Camaldulenſi.

VI. Martinus abbas S. Apollinaris in Claſſe.

AUTOGRAPHAM vetuſtiſſimam chartam reperimus in archivo Claſſenſi , quæ olim pro tegumento libri inſervierat, nunc vero, attenta ejus antiquitate, ſancte cuſtoditur; ſed prima linea detruncatam , & ab utroque marginali latere detonſam , ut apte ad contegendum librum accommodaretur. Ipſius beneficio novus producitur , & antea incognitus abbas Claſſenſis ſancti Apollinaris *Martinus* , qui Placido atque Rotildæ jugali concedit ad emphyteuſim rem juris & proprietatis dicti monaſterii , poſitam in *territorio Penſaurenſi plebe ſancti Chriſtophori in fundo Triſele* . Notæ chronicæ , quæ ſuperſunt , hujuſmodi ſunt .. *pe in ſacratiſſima beati Petri ſede ſecundo die vigeſimo nono menſe octubrio indictione quinta decima Penſauro* . *Petimus da vobis domnus Martinus gratia Dei & abbas de monaſterio ſancti Apolenaris* , *quod eſtis ſitum in civitate Claſſe cum cunctis presbiteris atque monachis* &c. Ter hoc ſeculo , nam character ſeculum X. refert , indictio quinta decima componitur cum anno ſecundo alicujus Romani pontificis : nimirum cum anno 912. quo, die 29. menſis octobris , Anaſtaſius III. quarta die octobris anni præcedentis ordinatus, jam incœperat ſecundum pontificatus ſui annum; cum anno 957. qui erat ſecundus Johannis XII. electi Romani pontificis die octava Epiphaniæ anni præteriti; & demum cum anno 987. ſecundo Johannis XV. qui anno 985. poſt diem tertiam ſeptembris , ut ad annum 992. dicemus , coronatus fuerat ſummus pontifex. Ad hujus poſtremi tempora melius , quam ad tempora aliorum Romanorum pontificum referendus eſt Martinus, nam ſub Anaſtaſio III. abbas Claſſis forte erat Honeſtus I. inde archiepiſcopus hujus nominis I. Ravennas, & ſub Johanne XII. veriſimile eſt abbatem Claſſenſem fuiſſe Dominicum, qui certe erat ante biennium. Si ad Johannis XV. tempora referatur Martinus, potuerit Honeſto II. abbati, & II. deinde ejuſdem nominis Ravennati antiſtiti anno 972. ſucceſſiſſe, & forte vixiſſe uſque ad annum 996. quo, carente cœnobio paſtore, Otto III. Claſſenſibus monachis optionem dedit , ut , quem ſibi vellent, eligerent in abbatem ; ipſi vero elegerunt Romualdum . Hinc forte Martinus abbas, quem de novo reperimus , idem fuit , quem *in eccleſia beati Apollinaris Ravennatis* a ſancto Majolo Cluniacenſi abbate poſitum *religionis abbatem* ſcribunt Nalgodus, Syrus & Aldebaldus in vita ejuſdem Majoli. Chartam emphyteuticam integram damus in Appendice.

ANN. CHR. 988. ROMUALDI 81.

VII. Marinus eremita martyrium ſubit.

INCERTUM eſt , quo anno martyrio coronatus fuerit beatus Marinus, olim Romualdi magiſter, inde diſcipulus, vel ut ait Damianus, *devotus* in vita eremitica . Non videtur tamen ipſius coronæ tempus admo-

modum removendum a præſenti anno, quo Romualdus olim diſcipulus ejus octuageſimum ætatis excedebat; quare ſi Marinum, utpote magiſtrum, ætate aliquatenus ſuperiorem Romualdo credere, ut par eſt, velimus, paucis putandus eſt ſupervixiſſe annis poſt ſuam ex Galliis in Italiam eodem tempore cum illo reverſionem; præſertim cum hoc anno *indictione prima depopulaverint Saraceni vicos Bareſes, & viros ac mulieres in Siciliam captivos duxerint*, obſederint quoque & deſtruxerint urbem Cuſentinam, ut habent Romualdus Salernitanus, & Lucas Protoſpata in ſuis chronicis, prope quæ loca Marinus degebat. Pauca de Marino memoriæ tradidit Damianus, & præter *ſummam animi ſimplicitatem, & ſinceriſſimam puritatem*, quam ei tribuit tempore illo, quo ſub ejus diſciplina Romualdus vivebat, narrat [a] ipſum relicto Monte-caſino *paullo poſt Apuliam verſus* abiiſſe, *ibique poſtmodum in ſolitudine* habitantem *ab Agarenis latrunculis* fuiſſe interfectum. Fabrius in ſacris monumentis eccleſiæ Ravennatis addit, Marinum conſtitiſſe prope montem Garganum, ubi remotus a ſeculi commercio, eremum ſibi condiderit; Saracenos vero, qui occupaverant verticem ejuſdem montis, pium eremitam jugulaſſe; Chriſtianos autem honorificam ſepulturam dediſſe ejus corpori in eccleſia cathedrali cujuſdam urbis, quæ deinde fuit deſtructa, ſed in honorem ſancti martyris appellata impoſterum fuit *Marinum*, quæque erat prope civitatem Veſtanam. Idque narrari affirmat a Cæſare Engenio in ſua *Neapoli ſacra*. Titulum *beati martyris* ei complures tribuunt, inter quos Ferrarius ad diem VIII. auguſti [b] dicens. *In Apulia ſancti Marini monachi & martyris*. Subdit idem auctor de Marino agere Franciſcum Gonzagam in chronico ordinis Minorum, atque monumenta extare manuſcripta in cœnobio ſancti Georgii majoris Venetiarum. Sed ea parvi momenti judicamus, obiterque de Marino loqui. In codice ms. Caſinenſi, qui continet plures vitas piorum virorum illius monaſterii, *ſanctiſſimus Marinus*, æque ac Romualdus & Guarinus, nominatur. An in Apulia eremiticam vitam juxta Romualdi diſciplinam propagaverit Marinus, nobis eſt incompertum. Novimus tantum excitatam fuiſſe poſt initium ſeculi duodecimi in Sipontina diœceſi, ubi mons Garganus ſitus eſt, congregationem monachorum & eremitarum ordinis ſancti Benedicti albi coloris, qui etiam diſcalceati procedebant, appellatam Pulſanenſem a monaſterio eorum inſigniori & principe, ſanctæ nimirum Mariæ de Pulſano prope urbem Siponti, cujus auctor fuit ſanctus Johannes Materienſis, qui forſan rudimenta vitæ eremiticæ didicerit a diſcipulis, vel a ſectatoribus diſcipulorum beati Marini. Sed de ea ordinis ſancti Benedicti congregatione alibi dicemus.

ANN. CHR. 988. ROMUALDI 81.

[a] *Vit. S. Rom. cap. XV.*

[b] *Pag. 320.*

VIII. Petroniæ donatio Bonizoni abbati S. Severi in Claſſe.

INSIGNEM hoc anno donationem fecit *Bonizoni gratia Dei presbytero & monacho atque abbati monaſterii regulæ ſancti Severi pontificis & confeſſoris Chriſti ſiti infra murum dudum civitatis Claſſis* Petronia relicta Johannis Lovandrici de bonis ſuis poſitis *in maſſa Saviliana, quæ vocatur Sclavo*, ſive Sclova, *in territorio Foropopilienſi anno Deo propitio pontificatus domini Johannis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli Domini ſede tertio die* VII. *menſe martio indictione I. Ravenne*. Apographa hujus donationis legimus confecta annis 1228. & 1262. & ea contulimus cum ipſo autographo, quod exſcripſimus ex archivo Claſſis, & in Appendice edimus.

ANN. CHR. 989. ROMUALDI 82.

IX. Romualdus habitat prope Catriam.

EJECTUS Romualdus a monachis Vergaretanis anno 986. quo ſe receperit, ſilet Damianus. Otioſum nihiloſecius & deſidem per hæc tempora manſiſſe putare non debemus; licet enim, poſt acceptam a monachis illis injuriam, intra animum ſuum revolverit, ut ſibi ſoli vacaret, pulſatus tamen divino illo terrore, qui eum invaſerat, ſi animarum lucra poſtponeret, renuncians propoſito ſuo, impavidus magis, majorique zelo exæſtuans, aliorum saluti procurandæ ſe totum dedit. Igitur referendus ad hæc tempora, ut refert etiam [a] Mabillonius, incolatus ipſius prope Catriam, de quo Damianus [b]: *Aliquando autem vir ſanctus non longe manſit a Catria*. Niſi enim ad hunc annum eam Romualdi manſionem, quam certe dereliquit ante quinquennium, quam Claſſenſi cœnobio præficeretur, determinemus, fruſtra tempus aliud nobis ſuppeteret, cui eam poſſemus illigare. Vivebat in ea ſolitudine Lodulphus, ut vidimus ad annum 977. pluresque Eugubini cives, tracti ipſius ſanctitate ſimul & amore ſolitariæ vitæ, ſocios ſe ei adjunxerant in eodem loco, teſtimonio Griffolini Valeriani, in ſua ms. hiſtoria de geſtis Eugubinorum. *Fugerunt*, [c] inquit, *ad Beatum Barioncius, Divitius, Quintianus, & alii nobiles de Eugubio, qui in illa heremo ſanctiſſime vixerunt, & aliqui fuerunt epiſcopi & ſanctitate laudati, ſcilicet Julianus, Teobaldus, Rodulphus, Petrus Damiani, Mainardus, alter Julianus, alter Teubaldus* &c.

a Ann. T. IV. pag. 17.

b Cap. XIX.

c Pag. lxx.

X. Avellanenſibus eremitis dat leges.

ADVENIT proinde eo tempore nobiliſſimus vitæ eremiticæ reparator Romualdus, & puſillo gregi, quem invenit eremitarum, præcepta ſtatuit, iis conſimilia, quæ jam in Venetis, in Cuxanenſi & in Perenſi eremis ſtabiliverat. [d] Turchium in vita ſancti Dominici Loricati nonnihil remoratur dictio illa Damiani: *non longe a Catria*; quæ dicendi formula, inquit, non ipſiſſimum locum Catriæ, ſed locum tantum proximum, vel non admodum remotum ſignificat; & contendit non exprimi ibi a Damiano ſitum Avellanenſis cœnobii, ſed monaſterium vel eremum diverſam. Cujus dubitationibus ſatisfacimus dicendo, Damianum ſub voce illa *non longe a Catria* intellexiſſe revera locum adhærentem monti Catriæ, hoc eſt ejus montis radices, ad quas ſita erat tunc, ſicut etiam modo, Avellanenſis eremus, in valle nimirum poſita inter altiſſimos montes Cornum & Catriam, de qua etiam valle loquitur Danthes, per aliquod tempus Avellanenſis hujus cœnobii incola, in ſuo [e] carmine Paradiſi, ubi eam eremum non ſuper Catriæ montem, ſed ſubtus eum ædificatam deſcribit.

d Pag. 93.

e Cap. XXI.

Tra due liti d'Italia ſurgon ſaſſi,
E non molto diſtanti alla tua patria,
Tanto che i tuoni aſſai ſuonan più baſſi;
E fanno un gibbo, che ſi chiama Catria,
Di ſotto al quale è conſecrato un'ermo,
Che ſuol'eſſer diſpoſto a ſola Latria.

Eodem modo, quo cum dicit Damianus [f], *cœnobii ſancti Severi, quod non longius ab urbe Ravenna eſt poſitum*; [g] *in Petranum montem non longe a monaſterio ſancti Vincentii, quod juxta Candilianum conſtitutum eſt fluvium*; [h] *non longe ab Apennino monte in loco qui dicitur Aquabella*, intelligit loca ſibi proxima & adhærentia, vel eorum confines. Præterquamquod putandum-ne eſt Romualdum non longe manentem a Catria, inviſiſſe numquam eremitas conterminos & prope degentes, numquam cum iis miſcuiſſe colloquia, numquam de legibus eorum converſationis interrogaſſe? Præſertim cum non obiter, & quodammodo pertranſiens eas ſolitudines

f Cap. XII.

g Cap. XLIII.

h Cap. XLVI.

tudines luſtraverit, ſed *aliquandiu*, teſte eodem Damiano, ibidem conſtiterit. Accedit, quod ritus & cæremoniæ, quibus ſe adſtringebant Avellanenſes, eædem erant cum ritibus & cæremoniis, quibus Camaldulenſes eremitas ſuos adſtrictos volebat Romualdus. Conſerantur, ſi placet, Petri Damiani Avellanitarum propagatoris & ſecundi parentis ordinationes cum præceptis Romualdi quoad ſolitudinem, quoad conflictationes cum dæmonibus, quoad jejunia; conſerantur etiam cum conſtitutionibus Rodulphi IV. prioris Camaldulenſis; ſcilicet elucebit inter Camaldulenſes & Avellanenſes leges non analogia dumtaxat, ſed fere identitas, ut proinde ab eodem magiſtro Romualdo ambæ profluxiſſe ſint exiſtimandæ. Quotiens Damianus auctoritatem & exempla Romualdi eremitis ſuis Avellanenſibus in medium affert? Cujus etiam geſta eo ſolo intuitu conſcripſiſſe videtur, ut normam anachoreticæ vitæ ſolitariis ſuis proponeret. Habemus & apud Camaldulenſes & apud Avellanitas eremi & cœnobii conjunctionem; monachorum, eremitarum atque incluſorum utrobique viguiſſe differentiam, jejunii, biduanæ & triduanæ, octavarum & Paſchalis ſollemnitatis, utriuſque quadrageſimæ, ſabbati ſancti & vigiliæ Nativitatis Domini, reliqui demum anni curſus uniformitatem. Lances ad panis pondus metiendum appenſæ erant in cellis illorum & iſtorum; vini abſtinentia, ſervorum diſciplina, ritus pſallendi, ſilentii rigor, ſomni declinatio poſt nocturnas vigilias, nudipedium, metanearum, capituli, flagellorum idem uſus. Forma veſtium, color habitus, præcinctio lumborum, ſuffragia pro defunctis, omnia denique exercitia, conſuetudines & officia utriuſque familiæ eadem erant, ut fuſe ſimul & docte proſequitur Grandius noſter diſſertatione peculiari, ad quam lectores remittimus, ne actum agere videamur, contenti tantum ſuis locis in his noſtris Annalibus ſuperaddere, quæ in recenſione operum Damiani occurrent ad uniformitatem iſtam magis corroboraodam. Ceterum videtur Romualdus permanſiſſe in ſolitudine Catrienſi uſque ad annum 991. quo de eadem redibit ſermo.

Ann. Chr. 989.
Romualdi 82.

Et ad hoc quidem tempus, ſignanter vero ad annum ſequentem, figenda videtur origo Avellanenſis monaſterii. Mabillonius in [a] Seculis ordinis ſancti Benedicti eam refert ad annum circiter milleſimum, io [b] Annalibus autem ad annum 1019. in iſtis etiam Germanum natione facit Lodulphum, & Eugubinum credit fuiſſe epiſcopum; incogitanter autem Fontis-Avellanæ monaſterium ſtatuit in diœceſi Faventina. De Lodulphi epiſcopatu aliqua dicemus ad annum 1009.

a Secul. VI. Par. I. pag. 253.
b T. IV. pag. 436.

OBIIT hoc anno Olibanus Cabreta comes Biſuldunenſis & Ceritanienſis, olim ex Romualdi hortatu monachus Caſinas, inde ad ſeculum dilapſus; hæredes autem reliquit tres filios, Bernardum, vulgo dictum Taliaferrum, ſive ſcindentem ferrum, ideo, ut ait is, qui ſcripſit geſta comitum Barcinonenſium, *quia armis acerrimus, atque fortiſſimus extitit*, Olibam & Guifredum. Prior fuit comes Biſuldunenſis, alter epiſcopus Auſonenſis, tertius comes Ceritaniæ: ita in [c] Marca Hiſpanica. Quibus addit [d] Collina noſter, ex monachorum ſancti Mauri hiſtoria Occitaniæ, Berengerum primogenitum epiſcopum Elnenſem.

Ann. Chr. 990.
Romualdi 83.

XI.
Olibanus comes obit.

c Lib. IV. p. 414.
d T. II. p. 95. Vit. S. Rom.

JOHANNES autem Gradonicus, cujus curæ Romualdus prædictum Olibanum commiſerat, poſt ipſius abſceſſum a Monte-caſino, liber quodammodo & ſui juris, cellæ, quam ſibi ædificari apud ipſum monaſterium petierat, ſe magis addixit, ubi interea ſolitudini, rerum cœleſtium cootemplationi & ſanctis operibus vacabat. Ipſius virtutes deſcribit [f] Damianus paucis, ſed plenis laudibus. *Multa in eo caritas*, inquit, *mira humilitas*, *abſti-*

XII.
Virtutes Johannis Gradonici.

f Vit. S. Rom. cap. xv.

Ann. Chr. 990. Romualdi 83.

abſtinentia vero diſtricta nimis & cauta, itaut nec intra clauſtrum monaſterii quiſquam ſciret vir ſanctus qualiter jejunaret. Abſtinentia *diſtricta nimis* indicat ipſum biduana & triduana juxta conſuetudinem, quam didicerat a Romualdo, celebraſſe jejunia. *Cauta* vero *abſtinentia*, *caritas* & *humilitas* indicant Gradonicum non ita ſe condidiſſe intra cellam, ut ad incluſorum normam numquam ab ea pedem moverit, ſed vitam ſimplicem eremiticam vixiſſe ſub obedientia abbatis Caſinenſis juxta ſtatuta diſciplinæ Romualdi. Ut nimirum partim in eremo ſolus, partim in monaſterio cum ceteris, triginta annis, quibus ſupervixit, in ea ſancta converſatione permanſerit. Aliud elogium recti & juſti viri ei tribuit [a] Damianus. *Inter reliqua autem*, ait, *virtutum dona*, *ita exoſum habebat detractionis vitium*, *quatenus mox*, *ut quis ad detrahendum os aperiret*, *velut ſagitta vigore lapidis repercuſſa in dirigentem protinus redundaret*, *ita ab eo illius obtrectatio reprimeretur*. Nec plura de Gradonico habet Damianus. Breviori laude contentus Petrus Diaconus in libro [b] *de ortu & vita Juſtorum ſacri monaſterii Caſinenſis*: *Fuit*, inquit, *in caritate*, *abſtinentia ac humilitate ſummus ac præcipuus*. Per ſex fere luſtra vitam protraxit, ſed de ejus obitu erit dicendi locus ad annum 1013.

a *Ibid.*

b *Cap.* IV.

XIII. Prædictio ortus S. Theobaldi.

Vivebat his annis ſanctus Theobaldus archiepiſcopus Viennenſis, qui prævidit & prædixit ortum pronepotis ſui Theobaldi monachi & eremitæ, cujus geſtorum narratione plurimum decorabuntur ſequenti ſeculo Annales noſtri. Intuitus quadam die venerabilis archiepiſcopus neptem ſuam, hæc divino œſtro percitus dixiſſe fertur. *Gaude generoſa neptis*, *nam ex te prodibit filia*, *quæ optimæ prolis mater erit*, *per quam potioribus ſanctimoniæ titulis ſtirps noſtra illuſtrabitur*. Neptis archiepiſcopi Theobaldi avia fuit ſancti Theobaldi eremitæ. Prædictioni reſpondit effectus; nam Theobaldi neptis ad breve tempus in lucem dedit Willam, quæ Arnulpho conjuncta in matrimonium mater extitit pueri, cui ex ſimili proavi archiepiſcopi inditum fuit nomen Th ob ldi. Uno eodemque oraculo duplicem prophetiam complexus ſanctus archiepiſcopus, præcognovit ottum matris ſanctimoniæ fama celebtis futuræ, & ortum ejus filii, ſolitudine, contemptu terrenarum rerum, pœnitentia & miraculorum gratia præſtantiſſimi.

Ann. Chr. 991. Romualdi 84.

XIV. S. Apollinaris apparet Romualdo, eum invitans ad Claſſenſe cœnobium.

Cum Romualdus anno *996.* ut videbimus, electus fuerit abbas Claſſenſis, Ottone III. curante, & licet reluctans acquieverit ſubeundo oneri, quod retulit ſibi nequaquam videri novum, ſed ante quinquennium fuiſſe ſibi divinitus tevelatum, ad hunc propterea annum referendum eſt viſum ſancti Apollinaris, qui Romualdo præcepit, ut ſe ad monaſterium Claſſis reciperet. Tertia hac vice ſanctus Apollinaris Romualdi aſpectibus ſe exhibuit, ſed & alias ejuſdem, aliorumque ſanctorum viſiones, (licet ſileat Petrus Damianus) habuiſſe minime dubitamus, Clementis papæ VIII. freti etiam auctoritate, qui in ſua conſtitutione de ejus officio recitando ait: „ Sanctorum vero & Beatorum conſuetudine, quorum appa„ ritione & intuitu ſæpiſſime dignatus eſt, acceptiſſima (ſupple, Romual„ di) converſatio. “ Nulla mora interpoſita Romualdus Catriæ ſolitudinem deſeruit, & ad Claſſenſe ſancti Apollinaris cœnobium rediit. En Damiani verba: [c] *Aliquando autem vir ſanctus non longe manſit a Catria. Cumque ibi aliquandiu moraretur*, *manifeſte ſibi beatus Apollinaris apparuit*, *& quatenus ad ſuum monaſterium pergeret*, *ibique potius habitaret*, *ex magna auctoritate præcepit*. *Quod vir ſanctus nequaquam negligendum ducens*, *locum*, *in quo morabatur*, *ſine cunctatione deſeruit*, *& quo miſſus fuerat*, *impiger feſtinavit*. Licet vero in ejuſmodi viſo Romualdus admonitus a

c *Vit. S. Rom. cap.* XIX.

ſancto

ſancto Apollinari de futuro ſuo præſulatu expreſſe non dicatur, conſtat tamen teſtimonio ipſius Romualdi, ſanctum præſulem conſpiciendum ſe præbentem plura illi prædixiſſe, quæ eventura erant, & inter ea paſtoralem dignitatem, quam obtinere debebat in monaſterio Claſſis. Claudius Fleurius aſſerit hanc fuiſſe inſuper providentiæ divinæ diſpoſitionem, ut habitatores Tiburis ſequentibus annis ſalvaret, & noſter Collina addit, ut ad pœnitentiam induceret Ottonem imperatorem, & ad clauſtra evocaret plurimos, qui deinceps inſignis ſanctitatis viri erant evaſuri.

ANN. CHR. 991. ROMUALDI 84.

Hadrianus Bailletus & Macchiarellius, immo Grandius ipſe, qui in ſuis tabulis chronologicis diſtribuit pro annis ſequentibus Romualdi moram in Origario, & in Perei eremo, duo capita, quæ ſequuntur narrationem Damianicam viſionis ſancti Apollinaris, ſpectare putant ad tempus, quo Romualdus Catriæ incolatum dereliquit; eumque ex Catria in Origarium prope Comaclum, & poſtea in Pereum transferunt. Verum cum ſanctus doctor iis verbis incipiat ea capita: *Quodam tempore; alio quoque tempore*, indicat ſe narrationis ſucceſſivæ ſeriem non continuare, ſed prout memoriæ ſuppetebant, vel prout a Romualdi diſcipulis illæ referebantur, narrationes has inſtituiſſe; etenim ſi geſta narrare voluiſſet viſionem ſequentia, uſus fuiſſet iis verbis: *Eodem tempore; poſt id temporis*, & ſimilibus. Quapropter & heic loci meminiſſe debemus eorum, quæ proteſtatus eſt Damianus initio vitæ Romualdi, ſe nimirum non aſſumpſiſſe narrare res juxta ordinem, ſed *quaſi commonitorium facere;* porro commonitorium res continet ſine ordine temporum digeſtas. Hinc Hieronymus Pragenſis affirmat Romualdum e Catria progreſſum Ravennam ſubſtitiſſe in monaſterio Claſſenſi, ibique viliora domus officia exercuiſſe. Quam Pragenſis opinionem a Collina etiam adoptatam & nos recipimus, quatenus tamen non eamus inficias intra hoc quinquennium Romualdum ſuos reviſiſſe, & nunc unum, nunc alterum ex monaſteriis & eremis in ditione Veneta, Ravennæ, & in Æmilia conſtitutis habitaſſe, ad eremiticam inſtitutionem propagandam, aptioreſque leges ſtatuendas, ne Romualdum integro quinquennio otioſum exiſtimemus. Reapſe anno *996.* ut videbimus, ex Pereo invitus tractus fuit ad regimen abbatiæ Claſſenſis, neque eo anno domicilium fixum habebat in monaſterio Claſſenſi.

ANN. CHR. 992. ROMUALDI 85.

XV. Johannes eremita in monte Capraſio fundat eccleſiam SS. martyribus Ravennatibus.

PRAETER ſanctæ Mariæ virginis eccleſiam, quam ſibi conſtruxit Johannes eremita in monte Capraſio juxta cellulam ſuam, in qua degebat, & præter templum in honorem ſancti Michaelis archangeli in monte Pyrchiriano una cum monaſterio, cujus ædificationis potiſſimus fuit auctor, alt ram erexit eccleſiam prope Taurinenſem urbem, dicatam ſanctis martyribus Ravennatibus Solutori, Valentino & Victori. Id teſtatur Fabrius [a] in monumentis Ravennatibus, & ante ipſum anonymus ſcriptor [b] illius vitæ his verbis: *Dicitur namque monaſterium ſancti Salvatoris martyris, alias Salutaris, ſociorumque ejus apud Taurinum reſtruxiſſe, ſicuti adhuc ipſius monaſterii monachi referunt. Et de hoc penes ſe ipſos ſcripta & memoriale ſe habere teſtantur.*

a *Pag.* 383.
b *Pag.* 566.

XVI. Mentio monaſterii Ss. Mm. Marci, Marcelli & Feliculæ in Claſſe. Donationes monaſterio S. Gregorii.

IN quadam charta hujus anni, ſuppreſſo nomine abbatis ſancti Apollinaris in Claſſe, mentio fit *monaſterii ſanctorum martyrum Marci, Marcelli, ſeu Felicule ſcitum juxta parietem ſancti Apollenaris in Claſſe.* Hac charta abbas Claſſenſis concedit rem juris ſui monaſterii conſtitutam *territorio Livienſe plebe ſancti Martini in Bariſiani Savino Leoni de Urſo germano, Dominico de Anarea, & Martino, qui vocatur de Foſſa Urſaria.* Data eſt *anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & uni-*

ANN. CHR. 992. ROMUALDI 85.

univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſeptimo, *die tertia menſis ſeptembris indictione* v. *Ravenne. Johannes ſervus ſervorum Dei ſancte Ravennatis ecclesie divina gratia archiepiſcopus*. Ex qua intelligimus Johannem XV. papam numeraſſe annos ſuæ conſecrationis poſt diem III. ſeptembris, ac proinde poſt eam diem anno 985. conſecratum fuiſſe Romanum pontificem; id quod confirmat ſententiam [a] Muratorii in Annalibus, Johannem nimirum poſt julium menſem, & ante menſem decembris ejuſdem anni in cathedra Romana ſedere cœpiſſe. Libellum emphyteuticum a nobis tranſcriptum ex autographo tabularii archiepiſcopalis Ravennæ in Appendice referimus; ad quam etiam remittimus donationem Conſtantiæ nobiliſſimæ feminæ, quæ conſentiente Johanne viro ſuo Johanni abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe largita fuit portionem ſuam in caſali *Moreni & de filum Saline anno &c. domni Johannis &c. quintidec mi pape &c. ſexto indictione quinta menſe aprilis die vigeſimo ſexto*. Videtur tamen emendandus annus ſextus Johannis ſummi pontificis & reponendus ſeptimus, ſicut recte ponitur in aliis duabus chartis codicis Gregoriani hujus anni confectis *anno &c. domni Johannis &c. quintidecimi pape &c. ſeptimo indictione quinta menſe julio die prima*, quibus Gregorius religioſus presbyter & diſertus medicus conducit ab eodem Johanne *coangelico* abbate portionem caſalis Moreni. Hæ chartæ conductionis & locationis appellabantur *tertii generis*, quia *ad tertium gradum*, *ad tertiam perſonam*, *ad tertium heredem & ad tertiam generationem* concedebantur, fiebantque duæ apparæ ſive libelli æquales. Hugo abbas Farfenſis in relatione de diminutione recentiori ſui monaſterii, [b] *firmavimus*, inquit, *tertium genus & noſtros direximus ad eum legatos*, *ut acciperet illud præfatus comes*, *& appare ab illo firmatum nobis mandaret*, *ſed facere noluit*. *Quapropter ab omnibus legem ſcientibus non ignoratur*, *quod nunquam ſtat tertium genus legaliter ſine appare*. Johannes pariter ejus anteceſſor in abbatia Farſenſi [c] *fecit ſcriptum*, *quod Romani dicunt tertium genus*, *de caſtello &c.* Nerinius [d] explicans bullam Honorii papæ III. in favorem monaſterii ſanctorum Bonifacii & Alexii de Urbe ad verba illa, quibus Honorius recenſet bona ſ. prædicti cœnobii: *octo partes filaſalium in campo Oſtienſi in pedica canaparie*, *& ſex partes in campo majore in arala de Ticeli ex parte trans Tiberim*, exquirit quid ſint *filaſalia*, quod vocabulum, inquit, neque in Ducangii gloſſario legitur, & ſignificare autumat fila ſeu ordines, quibus conſitæ vites in ramos diducuntur, & traducibus diſtinguuntur, vulgo *filagne*; verum rectius dici debet ſignificari ibi fila ſalinarum, quæ monaſterium SS. Boniſacii & Alexii obtinebat, ſicut alia fila ſimiliter ſalinarum poſſidebat abbatia SS. Andreæ & Gregorii de Urbe.

a T. V. pag. 478.

b Chron. Farf. apud Mur. T. II. P. II. Script. rer. Ital. col. 552.

c Ibid. col. 551.

d Pag. 236. de templo SS. Boniſ. & Alexii.

ANN. CHR. 993. ROMUALDI 86.

XVII. HUGO *gratia Dei glorioſus dux & marchio filius bone memorie Uberti*, *qui fuit item marchio*, exiſtens in urbe Piſana hoc anno pro remedio animæ ſuæ, & animæ prædicti quondam Uberti genitoris ſui, & Guillæ genitricis ſuæ *Martino abbati ecclesie Dei & beate Marie virginis poſite in loco & fine*, *ubi dicitur in capite de flumine veclo*, tradit domos & bona plurima *ad monaſterium ibidem faciendum & conſtruendum ſeu edificandum*, *& regulam ibi ſecundum doctrinam beati Benedicti abbatis tenendum*. Ecclesia ſanctæ Mariæ *in capite de flumine veclo* ipſa eſt Vangaticienſis ecclesia ſita prope flumen vetus Atheſis. Vidimus ad annum 961. Martinum abbatem Vangaticienſis monaſterii, qui forte poſt triginta duos regiminis annos eidem cœnobio præerat adhuc; ibique adnotavimus

Hugo marchio ditat monaſterium Vangaticienſe.

mus humilia fuiſſe ſubnaſcentis monaſterii exordia, vel defectu bonorum temporalium, vel monachorum exiguitate numeri; anno igitur præſenti Hugo monaſterium prædiis ditat ad commodiorem monachorum ſubſtentationem: cur enim appellaret *abbatem*, qui foret ſine monaſterio & ſine monachis? & ſcimus formulam illam *ad monaſterium ibidem faciendum* uſurpari conſuetam fuiſſe his ſeculis a donatoribus, qui eccleſias vel monaſteria jam erecta ſuis oblationibus locupletabant pro eorumdem conſervatione; quod animadvertit [a] etiam V. Cl. Soldanius; & ut exemplum ab ipſo productum in medium afferamus, anno 1048. Rolandus diſponit, ut eccleſia *& oratorium ſancti Salvi, quod eſt in loco, cui Paratinule nomen eſt, infra plebem ſancte Reparate civitatis Florentine, amodo &* DEINCEPS FIAT MONASTERIUM *monachorum ordinis ſancti Benedicti. Anno dominice incarnationis quadrageſimo octavo poſt mille, & anno ſecundo imperii domini Henrici Dei gratia imperatoris auguſti* XVI. *kalendas maji indictione* I. Nihilo tamen ſecius anno 1087. non 1080. ut excidit eidem Soldanio non cogitanti mox ſequentem indictionem X. quæ componi nequit niſi cum anno 1087. *Martinus, qui vocatur Martlulus, filius bone memorie Florenti, & Donnuccia jugalis ejus filia Donati, & Gerardus filius jamdicti Florenti & Adalaſcia conjux ejus filia Witerni, & Johannis filius Widonis, qui nominatur Witone, & Vamandina conjux ſua filia Pellegrini* &c. *oratorium, quod rectum eſt in loco, qui vocatur* Carrari, *in onore beati ſancti Salvii ad eccleſiam ædificandam* ... conceдunt, UT DEINCEPS FIAT MONASTERIUM *ſecundum ordinem ſancti Benedicti. Actum in civitate Florentia anno Dominice incarnationis milleſimo octuageſimo ſeptimo, idus aprilis indictione* X. Quo certe anno obierat Johannes Gualbertus, de quo ſanctus Acto n. 13. & beatus Andreas Parmenſis ſcribunt in vita, *tunc ſancti Salvii cœnobium noviter conſtruxit*, ac triginta & novem anni effluxerant poſt primæ chartæ diſpoſitionem. Chartam donationis factæ ab Hugone monaſterio Vangaticienſi publicam fecere [b] Silveſtrius & [c] Muratorius. Nos eam a Saneſio, a Romualdo Blanco, & a Macchettio olim tranſcriptam ex vetuſtiſſimis exemplaribus ejuſdem monaſterii in Appendice iterum cudimus.

ANN. CHR. 993. ROMUALDI 80.

a *Quæſt. Vallemb. P. II. p.* 182.

b *Pag.* 47.

c *T. V. col.* 401. *Antiq. med. ævi*.

CONTIGIT præſenti anno prima reverſio ſancti Adalberti Pragam Bohemiæ urbem, ubi epiſcopale onus gerebat. Italiam petierat ſanctus præſul anno 989. fugiens ab obdurato & protervo populo, Romana limina viſitaturus, & quid ſibi agendum foret, conſulturus. Johannes XV. qui tunc Romanæ præſidebat eccleſiæ, derelinquendam ingratam, & ſermones ſuos non recipientem plebem ſuaſerat; quare Adalbertus peregre proficiſci toto vitæ ſuæ tempore ſtatuens, conſilium inierat viſitandi ſacra loca Jeroſolymorum, ſed prius Montem-caſinum adierat, ſtationem ſive oſſa veneraturus ſancti patris noſtri Benedicti. Abbas ejus monaſterii Manſo peregrinationem minus laudans, ſanctum epiſcopum induxerat, ut monaſticum potius in eodem cœnobio inſtitutum abriperet; & abripuiſſet profecto, niſi ſeniorum loci animum penetraſſet, qui ad commorationem illam ipſum invitabant, ut eccleſias de novo extructas juris Caſinenſis cœnobii conſecraret. Subiratus proinde montem prædictum deſerens ſe receperat ad ſanctum Nilum in vicino Vallis-lucii monaſterio vitam agentem, qui tamen cum homo Græcus eſſet, quid Adalberto viro Latino cum Græcis foret agendum interrogans, remiſerat ad Leonem abbatem ſanctorum Boniſacii & Alexii Romæ in monte Aventino, quod monaſterium jam pridem pro Græcis fundatum a Sergio Damaſceno epiſcopo, qui obierat

ANN. CHR. 994. ROMUALDI 87.

XVIII.

S. Adalbertus epiſcopus revertitur Pragam.

Ann. Chr. 994. Romualdi 87. anno 981. etiam Latinis tunc temporis patebat. Eum Leo recipiens monachali ſchemate induerat, una cum Gaudentio fratre, feria quinta majoris hebdomadæ anni 989. viliora coquinæ officia ipſi deſtinans. Quinquennium vero jam peregerat Adalbertus in eo cœnobio, cum hoc anno a ſuis Pragenſibus expetitus, ſummi pontificis dimiſſus benedictione, eccleſiæ ſuæ regimen iterum aſſumpſit.

XIX. Cur de Adalberto loquamur? Quid porro, inquiet aliquis Adalberto cum Romualdo, vel cum Romualdina hiſtoria? Hæſimus diu profecto, ſtatueramuſque de ipſo in hoc noſtro opere nullam mentionem facere; verum auctoritas Hieronymi Pragenſis, eremitæ Camaldulenſis, qui in ſermone, quem ſcripſit ſancti Romualdi, de Adalberto ejuſque paſſione loquitur; auctoritas pariter aliquot hiſtoricorum Polonorum nos adduxit, ut ſaltem eorum verba adduceremus. Hiſtoricus enim, quid alii dixerint, referre primum debet, inde quo fundamento dixerint, ad examen revocare. Audiamus ergo, ſi placet, prius Hieronymum Pragenſem. Is capite VIII. relata pace conceſſa Tiburtinis ab Ottone III. opera Romualdi, hæc ſubjungit: „ Eodem „ namque tempore beatus Adalbertus Pragenſis epiſcopus a ſede ſua Praga expulſus Romam venit. Audiens autem celebre nomen ſancti Romualdi, quod per totam Italiam ferebatur, incenſus videndi eum ſtudio, perrexit ad ipſum, & ſtatim ut eum vidit, mutato priſtino habitu, inter ejus diſcipulos habitum monachi ſuſcepit, contemplans ordinem vitæ ejus, morumque gravitatem, quam creber in oratione, quam humilis in ſuſcipiendis fratribus, ſeverus in corripiendis, alacer in exhortandis eſſet, & ut continentiam, cibique ejus auſteritatem & veſtis aſperitatem nulla umquam infirmitas frangeret. Porro clareſcente fama ejuſdem ſancti Adalberti epiſcopi, Romæ extra portam in ſancti Pauli apoſtoli monaſterio; & petente univerſo Bohemorum populo, ac præcipiente Benedicto papa octavo, Pragam ad ſedem ſuam revertitur. Sed modico poſt tempore a Bohemorum populo duræ cervicis a Praga expellitur, qui aſſumptis ſecum duobus monachis, Gaudentio ſcilicet & Creſcentio, ad Pruthenos adhuc Paganos in Prutziam profectus eſt. Quibus cum fidem catholicam conſtanter prædicaret, & illi audire nomen Chriſti recuſarent, armato agmine beatum Adalbertum circumdederunt, & ſeptem lanceas cordi ejus infixerunt. Cumque præſul ſanctus ſic perfidorum lanceis transfixus, extenſis in modum crucis manibus, ſtans pro eiſdem oraret, Prutheni lictores crudeliſſimi, necdum martyris ſanguine ſatiati, caput ejus abſciderunt, & in palo levantes ſubſannare, & deridere illud cœperunt. “ Et poſt pauca. “ Audiens „ autem beatus Bonifacius beati Romualdi & ipſe diſcipulus glorioſum „ ſancti Adalberti epiſcopi Pragenſis martyrii triumphum &c. “ Et enarrata Bonifacii paſſione ſubdit. „ Dum igitur ſanctorum Adalberti & Bonifacii martyrum ſimulque pontificum geſta proprio ſtylo indigeant, idcirco tamen eos cum aliis beati Romualdi diſcipulis commemorare volui, ut ex eorum laude, quam magnus & glorioſus magiſter eorum fuerit, demonſtrarem, quatenus dum celſitudo diſcipulorum auribus fidelium inſonat, quam excelſus doctor eorum fuerit, ex ſchola, quam tenuit, innoteſcat. Interea ſanctus pater Romualdus audiens, quod diſcipuli ejus Adalbertus & Bonifacius glorioſo martyrio coronati fuiſſent „ &c. ‘ Integrum teſtimonium retulimus, ut ex eo innoteſcat Hieronymum Pragenſem Adalberti diſcipulatum ſub ſancto Romualdo in ſuo ſermone pro certo habuiſſe. Contra quam vero narrationem hæc objicit Joannes Bollandus [a]. „ Non ſuſcepit a ſancto Romualdo habitum mona-

„ ſticum

[a] T. II. Febr. pag. 134. in notis d. f.

ANN. CHR. 994. ROMUALDI 87.

„ ſticum ſanctus Adalbertus. Venit enim Romam (uti in Annalibus „ deducit Baronius) anno 983. Hieroſolymam proficiſcens divertit Caſinum; diſſuadent ei abbas & monachi peregrinationem, ſed cum ab „ iis, ut epiſcopus honoraretur, abiit ad ſanctum Nilum, a quo Romam „ miſſus ad Leonem abbatem monaſterii ſancti Bonifacii, ab eo mona„ chili habitu indutus eſt; verum anno tandem 989. concilii Romani „ ſententia redire in Bohemiam coactus, uti plenius ad ejus vitam XXIII. „ aprilis dicemus. Atqui eo tempore nondum ſanctus Romualdus ex Gal„ lia reverſus fuiſſe videtur; verum an cum altera vice in Italiam ve„ nit, indeque revertit Pragam, in Italia ſanctus Romualdus fuerit, ab „ eoque de via ſalutatus, nec negare auſim, nec affirmare. “ Hæc Bollandus, qui pro certa ponit manſionem Romualdi in Galliis anno 983. cum tamen eum jam in Italiam antecedenti anno rediiſſe demonſtraverimus. Sed & Nerinius in [a] hiſtoria templi & cœnobii ſanctorum Bonifacii & Alexii non recte ſcripſit, dum neque anno 994. Romualdum ex Gallia reducem, & dum prædictam Pragenſis narrationem fœtum eſſe beati Petri Damiani exiſtimavit. Deinde ſtatuit Bollandus poſt Baronium ſanctum Adalbertum anno 983. Praga Romam profectum fuiſſe, & anno 989. inducit Pragam redeuntem præcepto concilii Romani, cum conſtet ex monacho coævo, & ex altero auctore fere ſuppari ejus vitæ ſcriptoribus [b], ipſum prima vice anno tantum 989. Italiam petiiſſe, & quinquennio moratum fuiſſe in cœnobio ſanctorum Bonifacii & Alexii uſque ad annum 994. quo in ſynodo celebrata a Johanne papa XV. redire juſſus eſt Pragam, ex qua urbe ante annum 996. redux Romam, iterum eodem anno 996. Ottone III. curante, Gregorio V. pontifice maximo jubente, remiſſus fuit ad ſuam eccleſiam, vel ad prædicandum Gentibus evangelium directus. Hæc tamen emendavit ad diem XII. aprilis Godefridus Henſchenius Bollandi continuator. Verumenimvero in eo erravit Hieronymus Camaldulenſis, cum attribuit Benedicto papæ VIII. quæ aut Johanni XV. aut Gregorio V. conveniunt. Non potuit enim Benedictus VIII. præcipere ſancto Adalberto reditum in Pragam, quippe qui ſolum anno 1012. vel 1013. pontificatum adeptus eſt, neque etiam Benedictus VII. qui jam obierat anno 984. Loco ergo Benedicti VIII. vel VII. ponendus eſt aut Johannes XV. aut Gregorius V. ſicut pariter loco monaſterii Sancti Pauli extra portam, in quem errorem impegit etiam auctor chronici Bohemici apud [c] Menckenium, qui inſuper abbatem monaſterii ſancti Pauli nominat Auguſtinum, ſubſtituendum eſt cœnobium ſanctorum Bonifacii & Alexii in monte Aventino.

a Pag. 100.

b Apud Mabill. Sæc. V. pag. 831., 832. numm. 20. 25. & pag. 841. num. 13.

c T. III. col. 1643.

Sed & auctores Polonos de Adalberto loquentes in medium afferamus. Stephanus Demalevicius [d] hæc de Romualdo habet. „ Nonniſi in „ regula ſancti patris (Benedicti) bene tirones exercitatos ad ſolitam „ veteranorum militum (puta eremitarum) vitam, in qua culmen per„ fectionis ſitum eſt, admittebat, ut etiam duos illos primos inſtituti „ ſui ſectatores (Urſeolum & Gradonicum) non prius eremiticæ vi„ tæ voluerit eſſe conſortes, quem profeſſionem in cœnobio ſancti Be„ nedicti feciſſent; ut mirari lectorem minime oporteat, cur ſanctum „ Adalbertum, tunc epiſcopum Pragenſem, poſt archiepiſcopum Gneſ„ nenſem, & glorioſum in Pruſſia martyrem ad ordinem ſancti Bene„ dicti Romam ſub diſciplinam Leonis abbatis monaſterii ſanctorum Bo„ nifacii & Alexii deſtinaverit, itemque Caſimirum regis Miecislai filium, „ Boleslai primi chriſtiani regis Polonorum nepotem, Cluniacum ..... „ relegaverit ..... nolebat enim alios ad vitam ſolitariam admittere, „ niſi

d Vit. S. Bogumili cap. XXIX.

ANN. CHR. 994. ROMUALDI 87. „ niſi ſanctæ converſationis ſtudio juxta regulam ſancti Benedicti perpo- „ politos. “ Ubi vides Demalevicium non tantum aſſerere Adalbertum diſcipulum Romualdi, ſed etiam conciliare, quomodo potuerit eſſe ipſius diſcipulus, & quinquennio tamen degere in monaſterio ſanctorum Bonifacii & Alexii Romæ, ad quod deſtinatus fuerit a Romualdo. Martinus pariter Baronius in vitis Sanctorum & Beatorum Polonorum Camaldulenſium, loquens de eremitis a Romualdo miſſis in Poloniam una cum ſancto Adalberto, ſubdit hæc ſpeciatim de Adelberto: „ qui etiam ſub diſci- „ plina ejuſdem ſancti Romualdi abbatis vixit, & poſtea archiepiſcopus „ Pragenſis, ac tandem Gneſnenſis creatus erat. “ Quid ergo dicendum? Venit in mentem dicere, Adalbertum ſuorum populorum improbos mores fugientem, & in Italia conſtitutum, inſuper audientem famam ſanctitatis Romualdi ad ipſum confugiſſe, victurum ſub ejus diſciplina vitam ſolitariam; ſed Romualdum, ne a ſuo inſtituto hac etiam vice recederet, ad Montem-caſinum ipſum deſtinaſſe, vel ad aliud monaſterium, in quo regula cœnobialis ſancti Benedicti obſervaretur, ut, poſt probatam in cœnobio monaſticam vitam, aptus foret eremi ſolitudini perferendæ. Ita egit, ut vidimus ex Petro Damiano & ex Demalevicio cum Petro Urſeolo & Johanne Gradonico; ita agentem videbimus cum Bonifacio, Tammo, ceteriſque Teutonicis, quos prius informandos regula Benedictina voluit in monaſterio Montis-caſini.

XX. Ipſius vitæ ſcriptores. NEQUE officit ſilentium vetuſtiorum Adalberti vitæ ſcriptorum, apud quos nulla de colloquio ſancti præſulis cum Romualdo, vel de familiaritate mentio, immo nec nomen Romualdi habetur. Duplicem Adalberti vitam nobis exhibuere Henſchenius & Mabillonius, primam ſub Ottone III. alteram ſub Henrico I. conſcriptam ab auctoribus proinde coævis; ſed quanta profecto de Adalberto pr mus auctor enarrat, quæ fruſtra requiruntur in ſecundo; & rurſus ſecundæ vitæ ſcriptor aliqua nobis pandit, quæ omittuntur a primo vitæ deſcriptore. Iterum ſecundæ vitæ hiſtoriæ plura interſeruntur in editione Suriana, quam habeantur in Henſcheniana, & juxta ejuſdem Henſchenii confeſſionem magis integrum contextum Surius habuit, quam præferat codex bibliothecæ Pragenſis, ex quo ſuam deprompſit ipſe Henſchenius; e. g. in ſecunda vita juxta Surianum exemplar legitur, Adalbertum cum ſine baculo iter agens Ravennam veniret, interrogatum fuiſſe ab *optime cauto Dei ſervo Durante*, *cur ſine virga paſtorali vir tantus incederet?* Et reſpondiſſe Adalbertum: *Vivit Deus, in cujus conſpectu ſto, facile eſt geſtare pedum, ſed difficile reddere rationem, cum venerit ad judicium, qui non errat diſtrictus judex vivorum & mortuorum;* & plura hujuſcemodi, ut inde colligatur potuiſſe familiariter Adalbertum agere etiam cum Romualdo, & ad monaſticam, ante eremiticam vitam, capeſſendam induci, licet in ipſius vitæ ſcriptoribus nil tale reperiatur. Obiter monemus, Durantem ſuperius laudatum eremitam fuiſſe Ravennatem, & quantum conjicimus, ex Romualdi diſcipulis formatis in monaſterio Claſſis, vel in eremo Perei, ut ad annum 999. fuſius aperiemus. Plures quoque temporis progreſſu potuit Adalbertus a Romualdo recipere monachos, futuros itineris & laboris ſui comites, ut ſcribit Baronius, cum ea tempeſtate monachis & ſolitariis ita abundaret, ut ubicumque iret Romualdus, putaretur velle totum mundum convertere in eremum, teſte Damiano.

XXI. Brevnovienſe monaſterium ſolitariorum domicilium. ASSERIT quidem Dubravius omnes Adalberti ſocios monachos fuiſſe cœnobii ſanctorum Bonifacii & Alexii, verum cur id ſilentio preſſiſſet auctor ejus vitæ, monachus & ipſe San-bonifacianus, ut ſe ſatis clare maniſeſtat?

niſeſtat? Quapropter cautius Wenceslaus Hagecus auctor bonæ notæ apud Bohemos illud tantum ſcribit; hos monachos ex Italia Bohemiam in Breunovienſe ſcilicet cœnobium tranſiiſſe, deinde per Hungariam atque Poloniam individuos comites fuiſſe ejuſdem ſancti antiſtitis. In ſociis præterea ſancti Adalberti eremiticæ vitæ ſtudium adnotamus; præterquamquod enim monaſterium Breunovienſe ab ipſo præcipue fundatum, legibuſque communitum ad inſtar eremorum Italiæ, fuit ſolitariotum virorum domicilium, quod inferri potiſſimum poteſt ex eremitica vita, quam, ut legitur apud Mabillonium in [a] Actis Sanctorum, & in [b] Annalibus, profeſſi ſunt Guntherus, qui Breunoviæ ſepulturam ſibi dari rogavit, & Procopius ex canonico Wyſſegradenſi monachus Breunovienſis, atque ex monacho factus eremita prope Zaivam ſub Hieronymo, qui & Dobromirus, abbate ſecundo Breunovienſi; id etiam colligitur ex [c] præcepto Ottocari regis Bohemiæ filii Uladislai, qui anno 1213. *conſiderata quorumdam eremitarum neceſſitate omnipotenti Deo famulantium in loco ſolitario & deſerto, ad inſtantiam venerabilis viri Chunonis abbatis Breunovienſis eccleſiæ,* locum appellatum *Policz* cum pluribus aliis bonis libere & perpetualiter contulit *Breunovienſi eccleſiæ & ſupradicto Chunoni ſuiſque ſucceſſoribus* &c. *ita quod nec ipſi eremitæ, nec bona eorum nulli ſubeſſe debent, præterquam nominato abbati Chunoni, & ejus ſucceſſoribus sam in ſpiritualibus, quam in temporalibus in perpetuum, maxime cum jam de ſupramemorato clauſtro quidam monachus diaconus, Vitalis nomine, cum aliquantis fratribus ſibi adhærentibus, ipſum locum pro poſſe ſuarum virium, ipſam ſilvam extirpando habitabilem fecit, & ibidem capellam ligneam in honorem ſanctæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ glorioſæ conſtruxerit, & ipſam capellam ſæpe dictus abbas Chuno, per cujus diligentiam & petitiones inſtantes ipſe locus deſertus, a me Breunovienſi eccleſiæ libere collocatus eſt, competenti ornatu eccleſiaſtico ad gloriam beatæ Mariæ virginis decoravit, & eoſdem fratres ſibi humiliter & devote obedientes in temporalibus procurat ſufficienter, vitam monaſticam ſecundum regulam ſancti Benedicti plenius informando* &c. *Acta ſunt hæc in caſtro Praga in vigilia aſcenſionis Domini anno incarnationis Dominicæ* M. CC. XIII. &c. Semel nimirum inſita ſemina & ſtudium eremiticæ vitæ in Breunovienſi cœnobio perſeverabant in ferventioribus monachis, etiam ineunte ſeculo decimo-tertio, & quidem ad normam Romualdini inſtituti, ſub obedientia nimirum abbatis.

Ann. Chr. 994. Romualdi 87.

[a] *Secul. VI. Par. I. pag.* 419.

[b] T. *IV. pag.* 453.

[c] *Ludewig Reliquiæ mſſ. T. VI. pag.* 57.

XXII. De comitibus Adalberti.

INSUPER conſtat monachos eoſdem comites itineris & contubernales, dum viveret, Adalberti, ac Breunovienſes olim incolas, poſt ſancti martyris paſſionem, in ſolitudinem Polonicam tranſiiſſe, ubi ſimili vitæ generi vacabant Johannes & Benedictus certiſſimi Romualdi diſcipuli, & Perenſes dudum eremitæ. Nomina monachorum, quos ſecum ab Italia deduxit Adalbertus, ſunt juxta [d] Dubravium, & juxta [e] auctorem chronici Bohemici apud Menckenium, Matthæus, Iſaac, Chriſtinus, Johannes, Benedictus & Barnabas. Horum tamen nomina confuſa fuiſſe ab anonymo & a Dubravio videntur cum nominibus eremitarum non Italorum, ſed Polonorum, qui & ipſi cum Johanne & Benedicto ſancti Romualdi diſcipulis vixerunt in ſolitudine Caſimirienſi, ut ad annum 1001. enucleatius conjecturas noſtras aperiemus. An & Aſtricus ſeu Anaſtaſius abbas Breunovienſis fuerit ex Romualdi familia, affirmare non audemus; ſicut enim plura nos ſuadent, ut opinemur ceteros monachos fuiſſe Romualdi diſcipulos, ita nullus, quem ſciamus, idipſum de Aſtrico pronuntiat. Putat ulterius [f] Grandius noſter Johannem & Benedictum ſupranominatos a Dubravio eoſdem eſſe cum Johanne & Benedicto, quos Boleslaus Po-

[d] *Lib. VI. Hiſt. Bohem.*

[e] *T. III. col.* 1649.

[f] *Diſſert. Cam. II. pag.* 141.

ANN. CHR. 994. ROMUALDI 87.

loniæ dux ab Ottone III. imperatore efflagitavit pro fide dilatanda in ſuo regno, & de quibus loquitur Damianus [a], eorumque miſſionem in Poloniam refert ipſe Grandius ad hunc annum *994.* & in mſs. ſchedis ſuis gratulatur ſibi, perinde ac *Benedictum* unum ex ſupradictis repererit in *Benedicto presbytero*, de quo mentio occurrit in prima ſancti Adalberti vita n. 38., ultimæ hujus paſſionis una cum Gaudentio teſte & indiviſo comite. Eos tamen a Dubravio, ut diximus, confuſos diſtinguendos eſſe ea ratione arbitramur, quod ſocii Adalberti non in Poloniam prius, ſed in Bohemiam perrexerint; Johannes autem & Benedictus diſcipuli Romualdi recta Poloniam verſus iter ſecerint; deinde illi hoc anno, & forte antea, Pragam ſe contulerant; Johannes vero & Benedictus a Damiano nominati, & Perei eremitæ non fuere ante annum 1001. in Poloniam directi; Boniſacius enim inſignis Pruſſiæ martyr & diſcipulus Romualdi in eremo Perei diu vixit cum Johanne & Benedicto eremitis juxta auctores chronicorum Magdeburgenſis & Halberſtadenſis; alibi autem videbimus ante annum *998.* non fuiſſe Perenſis eremi incolam Boniſacium, qui ad annum 1001. eos in Poloniam ad Boleslaum principem direxit; ea propter hi poſtremi diverſi ſunt a primis, & Dubravius eorum geſta cum aliorum geſtis intermiſcuit; Grandius vero monumentorum defectu Johannis & Benedicti adventum in Poloniam ocyus retulit, quam reapſe contigerit.

a *Vit. S. Rom. cap.* XXVIII.

XXIII. Quo tempore fundatum Breunovienſe cœnobium?

ERRAVIT in eo etiam Dubravius, qui ibidem ſcribit Adalbertum prima vice reducem in Bohemiam, & in locum ſuum, ac in bona quædam paterna reſtirutum ſummo honore a Boleslao acceptum fuiſſe, ipſaque bona ſua paullo poſt in officia pietatis diſtribuiſſe, & una cum Boleslao principe cœnobium, quod Breunoviam vocant, hoc anno ædificaſſe, ac munificentiſſime dotaſſe; deduxiſſe pariter in contubernium ſodales, quos ex Italia ſecum adduxerat, ac illis præpoſuiſſe Anaſtaſium, alio nomine Aſtricum, in abbatem; erravit etiam Mabillonius [b] Dubravii verba trahens ad reditum ſecundum Adalberti in Bohemiam, qui contigit anno *996.* vel ſequenti; contra quos animadvertimus, monaſterium Breunovienſe conditum jam fuiſſe, illique præfuiſſe Anaſtaſium non ſolum ante ſecundum, ſed etiam ante primum epiſcopi Adalberti reditum ad ſuam Pragenſem eccleſiam. Reditus quidem primus Adalberti ante hunc annum nequit conſignari, cum ex auctore ejus vitæ, quæ ordine ſecunda eſt apud Mabillonium, quinquennio ipſe moratus fuerit Romæ in monaſterio ſancti Alexii, & anno *989.* vel *990.* ut habet chronici Magdeburgenſis auctor, monaſticum habitum ibidem aſſumpſerit. At conſtat ex privilegio Johannis papæ XV. daro *Romæ* II. *kalendas junii anno incarnationis Dominicæ* DCCCC. XCIII. *pontificatus noſtri menſe octavo* (ita apud Ludewigium [c], ſed legendum *anno* octavo) eo anno *993.* Anaſtaſium fuiſſe Breunovienſis monaſterii abbatem, cum dicat idem Romanus pontifex: *Decrevimus ipſam*, nempe eccleſiam Breunovienſem, *caput eſſe & magiſtram in correctione, & reformatricem regularis diſciplinæ ſuper omnia clauſtra ordinis ſancti Benedicti poſthæc in Bohemia conſtruenda, primumque locum poſt Pragenſem epiſcopum tibi Anaſtaſio abbati, tuiſque ſucceſſoribus canonice ſuccedentibus ſuper omnes & in omnibus concedimus habiturum*, cui etiam indulget, ut *chirothecis*, *manipulariis*, *ſandaliis baltheoque* uti poſſit. Servabatur hoc privilegium, licet vetuſtate ſua conſumptum, tamen cum ſumma reverentia, in eodem monaſterio in honorificum teſtimonium Breunovienſis abbatiæ ætate auctoris chronici Bohemici [d], qui chronologus etiam ſequens affert breve Boleslai Bohemiæ ducis diploma [e]. *Sciant*

b *Act. SS. O. S. B. Secul. V. p.* 823. *Annal. T. IV. p.* 115.

c *Ludewig. Reliquiæ manuſcript. T. VI. pag.* 54.

d *Mencken. T. III. col.* 1648.

e *Ibid. col.* 1645.

omnes

omnes Chriſti fideles præſentis & futuri temporis, *quod ego Boleslaus gratia Dei Bohemorum dux ad petitionem venerabilis Adalberti epiſcopi*, *& Anaſtaſii abbatis Brewnovienſis monaſterii de redditibus noſtri du-atus*, *quouſque mundus voluit*, 2500. *denarios per diverſa tempora contuli ſolvendos*. *In Paſcha videlicet* 500. *& in Pentecoſte totidem & in feſto ſancti Gnerami epiſcopi Ratisbonenſis reſiduum*. *Si quis autem hoc decretum violaverit*, *ſciat ſe æternaliter damnandum*. *Facta eſtautem hæc donatio anno Dominicæ incarnat.* DCCCC. XCIII. Conſtat demum [a] ex diplomate altero ejuſdem Boleslai, quod ipſe *divina inſpiratione inſtructus*, ut inquit, *pro ſalute animæ meæ parentumque meorum Brewnovienſi monaſterio a me*, *& a venerabili patre domino Adalberto epiſcopo Pragenſi ex præcepto domini Johannis papæ*, *laudabiliter conſtructo* eodem anno 993. multa bona & prædia contulerit &c. *Datum per manum domini Chriſtiani fratris illuſtriſſimi ducis Boleslai*, *anno gratiæ* DCCCC. XCIII. *in ipſa die dedicationis monaſterii ſupraſcripti*. Quare opinamur Adalbertum Boleslao auctorem fuiſſe, ut conderet monaſterium Breunovienſe, antequam prima vice defereret anno 989. gregem ſibi commiſſum; poſt adventum vero ſuum in Italiam, & tempore ſuæ converſationis monaſticæ præmiſiſſe in Bohemiam Anaſtaſium & monachos, quibuſcum poſtea in Breunovienſi cœnobio vixerit aliquantulum temporis, cum primo rediit ad eccleſiam ſuam hoc anno 994. ut vera fieri poſſint ea omnia, quæ refert Dubravius de eodem Adalberto, de quo hæc etiam ſcribit: „ [b] Sæpius in hoc contubernio Adalbertum, „ quam in domo ſua pontificali reperiſſes; adeo moribus & natura cum „ ſanctis illis patribus congruebat, ſed nec Boleslaus a conſuetudine illo„ rum abhorrebat, ſponte veniens, ut bonis mos eſt, ad bonorum con„ vivia, quæ a precibus illi incipiebant, & cum precibus finiebant, ma„ gna cum modeſtia, & diſciplina atque abſtinentia ciborum. “

ANN. CHR. 994. ROMUALDI 87.

a Ladewig Reliquiæ mſs. & diplom. T. VI. pag. 48.

b Lib. VI.

Johannes abbas ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe Ildibrando & Stephano illuſtriſſimis germanis fratribus filiis quondam Stephani, qui vocabatur *de Imizza*, terras in Mandra-camellaria ad caſtellum noviter ædificandum concedit ad tertiam perſonam ipſis ſcilicet, filiis, & nepotibus; quod ſi filios vel nepotes non habuerint, uni extraneæ perſonæ, *excepto piis locis vel publicum numero militum ſeu bando*. *Anno* &c. *domni Johannis* &c. *quintidecimi pape nono indictione ſeptima menſe martio die viceſima*.. Maria vero, quæ vocabatur Roſa, & Petrus ejus genitor largiuntur eidem Johanni abbati domum *poſitam intro civitate nova*, *que vocatur Leoniana juxta ſanctum Martinum* eodem anno & indictione *menſe julio die quintadecima*. De Roſa nobili femina donatrice anno 967. monaſterio Sublacenſi, chartam affert Muratorius [c]. Tabulæ ſuprarelatæ ex codice Gregoriano, more noſtro, remittuntur ad Appendicem.

c T. II. col. 137. Antiq.

DOMINICUM, poſtea Loricati agnomine donatnm, ortum circa annum nongenteſimum-nonageſimum-quintum tradit Jacobillius [d]; id ſine auctoritate aſſertum fuiſſe a Jacobillio ſcribit Octavius Turchius canonicus perinſignis collegiatæ eccleſiæ Apiri & eruditus vir amiciſſimus noſter, qui anno 1749. vitam ejuſdem ſancti Dominici exaravit. Verum cum ex una parte & ipſe Turchius intra decennium illud, quod interfluit ab anno 990. ad 1000. nativitatem conſtituat Dominici; ex altera autem Dominicus ſexageſimum exceſſiſſe vitæ annum clare dicatur a Damiano [e]; hic enim poſtquam contra ſedentes in divinis officiis oppoſuiſſet exemplum Gezonis ſexagenaria jam circiter ætate grandævi, [f] ſubdit: *Alius quoque nobiſcum fuit ætate provectior*, *qui jure Dominicus vocabatur*; confi-

ANN. CHR. 995. ROMUALDI 88.

XXIV. Ortus Dominici Loricati.

d T. II. SS. Umbriæ p. 336.

e Pag. 63.

f Opuſc. XXXIX. cap. III.

conficitur ipſum Dominicum, qui obiit anno 1060. ſuperaſſe eo anno ſexagenariam Gezonis ætatem, & attigiſſe circiter ſexageſimum-quintum vitæ annum. Ergo præterpropter hunc annum 995. in lucem editum ipſum fuiſſe, Damiani auctoritate comprobatur. Fulginii natum, patre Johanne, matre Ampa, genere & religione illuſtribus tradit Angelus de Nuce [a] in notis ad chronicon Caſinenſe Leonis Oſtienſis. Ubi manifeſtiſſime patet clarum adnotatorem confundere ſanctum Dominicum Loricatum cum ſancto Dominico Sorano, quorum non ille, ſed hic Fulginii ortum habuit. In eumdem errorem incidit & Sigonius ad annum 1031. qui unum ab altero non diſtinxit, quod Mabillonius animadvertit ad calcem libri LVI. tomi IV. Annalium [b]; & ipſe tamen quædam eidem Loricato tribuit, quæ ad Soranum pertinent; loquens enim de beato Amico eremita hæc habet [c]: „ Beatus Amicus eremita, qui tunc in mo„ naſterio ſancti Petri de Avellano, quod ſanctus Domi.icus Loricatus „ extruxerat Caſinatibus conceſſum, demorabatur. “ Idipſum aſſeruit [d] Ciarlante & [e] Lubinus. Loricatum autem neſcimus unquam exiiſſe fines Umbriæ & Piceni, ſed ſemper vel Luceoli, vel in monaſterio ſanctæ Clucis de Fonte-avellana, vel in illo Conjunctuli, vel Auximi, vel in Suavicina eremo commoratum fuiſſe; adeoque ſcimus ad ipſum non ſpectare conſtructionem monaſterii ſancti Petri de Avellano, poſiti in territorio Triventino, ubi propius vixit Dominicus Soranus, qui, teſte Alberico monacho Caſinenſi in ejus vita paullo poſt ejuſdem obitum ſcripta [f], *rogatus a Burello Majore in Sangro conſtruxit cœnobium, quod ab enormi arbore Avellana, quæ juxta olim conſtiterat, ſancti Petri de Avellana nuncupationem accepit*. Æquivocum *Avellanæ* nomen erroris Mabillonio & ceteris anſam præbuit, ſed Avellanæ, quam incoluit Dominicus Loricatus, titulus erat ſancti Andreæ, vel ſanctæ Crucis, non autem ſancti Petri. Præterea Amicus eremita anno 1039. jam habitabat in monaſterio ſancti Petri de Avellana, ubi eo anno divinitus reſcivit obitum Hugonis Farfenſis abbatis, quodque dotatum atque conſtructum jam fuerat a Burello anno 1026. Spectat ergo ipſius cœnobii fundatio ad Dominicum Soranum, qui defunctus fuerat anno 1031. non ad Loricatum, qui iis annis nondum exierat ab eremo Luceoli, in qua *per plurimos vixit annos*, ab ea non egreſſus niſi tempore, quo Petrus Damianus Fontisavellanæ præfecturam jam ſuſceperat, poſt annum nimirum 1043.

XXV. Quo in loco ortus Dominicus?

Jacobillius præterea Luceoli natum aſſerit Dominicum noſtrum. Luceoli locus eſt in provincia Umbriæ, non multum diſſitus a ponte, vulgo dicto *Riccioli*, hoc eſt Luceoli prope viam Flaminiam inter Callium & Eugubium. „ De eo loco hæc habet Ferrarius [g]: “ Luceoli ci„ vitas fuit Umbriæ, cujus veſtigia, & rudera apud Candianum, vulgo „ *Cantiano*, oppidum inter Callium & Eugubium cernuntur. “ Et ante „ ipſum Rubeus. “ Erat, [h] ait, Luceolum eo loco, quem incolæ ſupra „ Cantianum pontem Riviolum nuncupant; “ ibi a militiæ Ravennatis ducibus trucidatus fuit anno 618. Eleutherius exarchus, qui ſe regem Italiæ declaraverat. Luceolorum quoque mentionem haberi in tabulis auguſtalibus Ludovici pii cæſaris aſſerit pag. 223. idem Rubeus, urbemque contendit fuiſſe Pentapolis, ſub qua eo tempore continebantur „ Arimi„ num, Piſaurum, Fanum, Senogallia, Ancona, Auximum, Humana, „ Æſium, Forum-ſempronii, Mons-feretrius, Urbinum, & territorium „ Balnenſe, Calles, *Luceoli*, Eugubium cum omnibus finibus, ac terris „ ad eaſdem civitates pertinentibus. “ Et revera, ſubdit Turchius, in excolendis proximis agris reliquiæ deteguntur ejus loci vel Luceolanæ olim

a *Lib. II. pag. 272. lit. 5.*
b *Pag. 376.*
c *Ibid. p. 434.*
d *Memor. Hiſtor. Samnii lib. III. p. 254.*
e *Notit. Abbatiar. p. 36.*
f *Apud Gattolam Hiſtor. Caſinen. P. I. pag. 238.*
g *Catalog. SS. Italiæ XIV. Octob. pag. 651.*
h *Lib. IV. p. 199.*

ANN. CHR. 995. ROMUALDI 88.

olim urbis. Creditur hæc urbs multoties a Gothis & a Langobardis vaſtata, & demum ad hæc ortus Dominici tempora ſub Ottone III. anno *996.* funditus everſa, ac ex ejus maceriis ſuſcitata nobilis Cantiani terra juxta Blondum, Scotum & Albertum. Verum, cum Damianus nihil referat de loco ortus Dominici, plenam fidem adhibendam non eſſe Jacobillio nos admonet ſupradictus Turchius [a], qui ceteroquin niſi certe, ſaltem dubitanter, credi poſſe Luceolos natale fuiſſe ſolum Loricati autumat [b] alio in loco.

a *Pag.* 81.

b *Pag.* 86.

Anno ineunte, die ſcilicet prima januarii, vel hujus vel ſequentis anni, indictione nona, quæ pertinet ad annum ſequentem, *anno pontificatus domni Johannis* &c. *quintidecimi pape* &c. *decimo*, qui ſpectat ad præſentem, atque propterea vel emendanda indictio, vel corrigendus annus pontificis, *Conſtantia nobiliſſima femina jugalis filia, que dicitur Franco, ſeu Theodora, que dicitur jugalis* una per conſenſum & voluntatem de Duello nobili viro ſuo Johanni *coangelico* abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe medietatem ſuam de caſal Caſanobula, & de terris poſitis foris portam beati Petri apoſtoli, milliario, ab Urbe Roma plus minus octavo, in loco, qui vocatur *Molarupta*, dilargitur, ut integre habetur in Appendice.

ANN. CHR. 996. ROMUALDI 89.

XXVI Otto III. ordinat Claſſenſem abbatiam illi præficiens Romualdum.

OTTO III. rex Germaniam deſerens, potenti exercitu ſtipatus, Italiam petiit veris tempore hujus anni, ad reprimendum inſanum furorem Creſcentii Numentani, qui tyrannidem uſurpans, ſenatores, & ipſum Romanum pontificem Johannem XV. exagitabat. Jam a multis annis impotentia animi percitus omnia pro arbitrio gerebat; etenim epiſcopi in ſynodo Remenſi congregati retulerant nuncios regis Hugonis, & epiſcoporum Galliæ ad pontificem miſſos prohibitos fuiſſe a collocutione cum ipſo Romano pontifice ob violentiam Creſcentii, qui eos a palatio pontificio arcuerat, eo quod ſibi dona non detuliſſent. Poſt Paſcha Papiæ celebratum ſubſtitit itaque Otto Ravennæ, ibique, antequam Romam verſus contenderet, Claſſenſem abbatiam ordinare deſiderans, utpote qui non minus ſollicitus erat pro reddenda Italiæ quiete, quam pro reſtituendo cultu divino, & pro monaſtico ordine reparando, convocatis Claſſenſibus monachis eorum arbitrio commiſit electionem proprii præſulis; ipſi vero concordi animo elegerunt in abbatem Romualdum. *Eodem vero tempore*, ait Damianus, *junior Otto imperator Claſſenſem abbatiam ordinare deſiderans, optionem fratribus dedit, ut quem ipſi vellent, indubitante religerent. At illi continuo unanimiter expetunt Romualdum.* [c] Rubeus, non ad annum ſequentem, ut ſcribit [d] Muratorius in Annalibus, ſed ad antecedentem annum referens hanc Romualdi electionem, certiſſime errat, cum anno 995. in Germania moraretur Otto, & teſtimonio [e] chronographi Saxonis tantum *vernali tempore* hujus anni ex Germania in Italiam primum deſcenderit, & *Dominicam reſurrectionem Papiæ regali more celebraverit*, indeque ſe Ravennam contulerit, ubi etiam obitum Johannis papæ XV. compertum habuit.

c *Lib. V. p.* 270.

d *T. V. p.* 502.

e *Acceſſion. Hiſt. Leibnit.*

Otto igitur audito monachorum Claſſenſium deſiderio, votis ipſorum annuit, ſed timens, ne Romualdus ad palatium ſuum Ravennæ ſponte veniret, ſe conferre ſtatuit ad cellam, ubi erat ipſe Romualdus, ibique ea nocte quievit in lectulo ſancti viri. Ex itinere ab Ottone ſuſcepto, ipſiuſque ſtatione noctis tempore in loco, ubi erat Romualdus, colligi poteſt Romualdum ita obtemperaſſe juſſioni ſancti Apollinaris commorando in monaſterio Claſſis, ut tamen frequenter diverteret ad alias eremos, &

præ-

ANN. CHR. 996. ROMUALDI 89.

præſertim ad dilectam ſuam Perei ſolitudinem, ubi reapſe eo tempore degebat, quo electus fuit prædicti cœnobii abbas. Si enim in Claſſe domicilium fixum Romualdus habuiſſet, non cellæ ipſius, ſed monaſterii verba uſurpaſſet Damianus, neque etiam dixiſſet eo perveniſſe Ottonem ſole jam occidente; quod demonſtrat longiorem viam, duodecim ſcilicet milliariorum, quot diſtabat Pereum ab urbe Ravenna, vel ſaltem a Claſſis civitate, & a monaſterio ſancti Apollinaris. Hujus noſtræ ſententiæ fuit etiam Mabillonius. [a]

a T. IV. Annal. pag. 99.

Mane Romualdum Otto ad palatium duxit, ipſumque exoravit, ut abbatis onus ſuſciperet, qui tamen nullo modo aſſenſum præbuit regiæ petitioni, ne a ſua ſolitudine divelleretur. At rex obfirmatum ejus animum agnoſcens minitatus eſt ſe ſynodale concilium coacturum, ut ſub excommunicationis pœna dignitatem ſibi oblatam reciperet. Veritus Romualdus excommunicationis minas, neceſſitate coactus acquievit, & proprios humeros oneri ſuppoſuit. Hæc declarantur a Damiano hiſce verbis: [b] *Imperator autem diffidens beatum virum ad regiam aulam evocari poſſe per nuncium, ire ad eum per ſemetipſum voluit, & ad cellam ejus ſole jam occidente pervenit. Cui Romualdus, quia magnum hoſpitem in parva domo ſuſceperat, lectulum ſuum ad quieſcendum dare dignatus eſt. Coopertorium tamen rex noluit, quia aſperrimum judicavit. Mane autem facto, rex eum ſecum ad palatium duxit, tandemque ſibi inſtare, ut abbatiam ſuſciperet, multis precibus cœpit. Qui cum reluctar.tur, & regiæ petitioni aſſenſum penitus denegaret, rex autem e contrario excommunicationem & anathema ab omnibus epiſcopis, archiepiſcopis & toto ſynodali concilio minaretur, tandem imminente neceſſitate ſuccubuit, & animarum regimen coactus accepit. Referebat tunc hoc ſibi nequaquam videri novum, ſed ante quinquennium ſibi fuiſſe divinitus revelatum.* Suſcepiſſe Romualdum regimen abbatiæ Claſſenſis cogente Ottone II. imperatore, & jubente Sergio papa III. ſcribit Hieronymus Pragenſis, [c] ſed duplici mendo, cum Sergius III. initio hujus ſeculi in Romana cathedra ſederit, & cum ſub Ottone III. id accidiſſe, ex contextu eorum, quæ narrat Damianus, clare eruatur; licet enim ſub junioris Ottonis nomine poſſit intelligi & Otto II. Ottoni tamen II. non poteſt referri obſidio Tiburtinæ civitatis, & Creſcenti tyranni occiſio, quæ ſubſequuntur electionem abbatis Claſſenſis in textu Damiani. Legendum ergo eſt in Hieronymo Pragenſi, *cogente Ottone III. imperatore, & jubente Johanne papa XV.* Plura ſunt in Pragenſi, quæ vel ejus errore, vel amanuenſium vitio corrigi merentur.

b Cap. XXII.

c Cap. II.

XXVII. In eo monaſterio regularem obſervantiam reſtituit Romualdus.

REGULARES conſuetudines in Claſſenſi cœnobio reſtituere curavit vir ſanctus, abſque ulla monachorum literatorum, vel nobilium acceptione perſonarum; ſcienſque ſibi imputandum minorem profectum, quem Deus inventurus eſſet in animabus ſibi commiſſis, neminem a recta converſatione, & a regulæ diſciplina deſciſcere permittebat, & ſi quando aliquid ſibi adverſi a monachis pati contigiſſet, cor vel oculos ad cœlos attollebat, quo remedio hominibus diſplicentiam afferre non timebat, perinde ac a mentis vel oculorum elatione ad Dei gloriam ſe agere indicare vellet, vel tamquam auxilium & fortitudinem ab alto quæreret. Brevi autem monachos pœnituit eorum conſilii, & quem unanimiter in abbatem expetierant, peroſum habere incipiunt; contra ipſum inſurgunt, ei detrahunt, nimium ſe faciles fuiſſe in eo expoſcendo conqueruntur, plura contra ipſum moliuntur, & ſancto viro improbe præbent doloris & mœroris occaſiones. *Regebat itaque monachos*, proſequitur Damianus [d], *ſub diſtricta regulæ diſciplina*,

d Cap. XXII.

ſciplina, neque alicui ab ea declinare impune licebat; non denique nobilis, non literis eruditus per actus illicitos in dextram, lævamque partem deflectere, vel a rectæ converſationis audebat rectitudine deviare. Vir denique ſanctus cordis oculos in cœlum figens, ut Deo in omnibus obtemperaret, non timebat hominibus diſplicere. Hoc autem fratres conſiderantes ſemetipſos prius accuſant, quia hunc ſibi præeſſe popoſcerant, deinde multis eum detractionum ſuſſurrationibus lacerant, & duris ſcandalorum aculeis vexant.

ANN. CHR. 996. ROMUALDI 89.

XXVIII. Obit Johannes XV. Rom. pont. Sufficitur Gregorius V.

INTEREA commorante Ottone Ravennæ moritur Romanus pontifex Johannes XV. quo comperto, antequam Romam ſe conſerret pro nova electione curanda, ſollicite præmiſit Otto ad ipſam urbem viros nobilitate & ingenio claros, qui curarent, ut cito eligeretur in ſummum antiſtitem Bruno Saxo ejus nepos, qui capellani officio fungebatur in comitatu ſuo. Is revera electus fuit a Romanis, nomenque aſſumpſit Gregorii V. menſe majo, cujus die 21. ipſum Ottonem etiam in imperatorem coronavit. Decreta fuit pariter pœna exilii Creſcentio, qui impotenti tyrannide omnia pro lubitu ſacra & humana miſcere non ceſſabat; ſed electus pontifex obtinuit pro eo veniam. Ita annaliſta Saxo apud Eccardum: [a] *Habitoque cum Romanis placito, quemdam Creſcentium, quia priorem papam injuriis ſæpe laceravit, exilio ſtatuit deportari. Sed ad preces novi Apoſtolici imperator omnino remiſit.* Verſus autumnum arbitratus Otto pacifica omnia futura Romæ, lætuſque ſe virum ſui amiciſſimum collocaſſe in Romana cathedra, Germaniam contra Slavos pugnaturus repetiit.

a T. I. col. 363.

XXIX. Hugonis marchionis donatio abbatiæ Vangaticienſi.

HUGO marchio altera donationis charta beneficum ſe exhibuit etiam præſenti anno erga monaſterium Vangaticienſe, offerens *Deo & eccleſie & monaſterio beate ſancte Marie, que eſt conſtructa in loco, qui dicitur Vangadicia*, plures domos & eccleſias. Edita fuit donationis pagina a [b], Bronzerio, a [c] Silveſtrio & [d] a Muratorio, ſed ab iſto mutila, ab illis vero pluribus erroribus reſperſa; quam proptérea in Appendice denuo producimus, eam ſupplentes ex ſchedis domni Romualdi Blanci, in cujus etiam exemplari loco, *ſexto kalendas januarii*, qui dies pertineret ad finem anni præcedentis, legitur *ſexto kal. junii*, menſe majo nimirum hujus anni.

b Pag. 161.

c Pag. 49.

d T. VI. col. 208. Antiq. medii ævi.

ANN. CHR. 997. ROMUALDI 90.

XXX Martyrium S. Adalberti.

MARTYRIUM Adalberti præſenti anno contigiſſe edocemur ex notis chronologicis ad calcem ejus vitæ ſcriptæ a monacho San-bonifaciano. *Paſſus eſt autem*, ait, [e] *ſanctus & glorioſiſſimus martyr Chriſti Adalbertus nono kalendas maji, imperante rerum domino Ottone tertio pio & clariſſimo cæſare, feria ſexta, ſcilicet, ut qua die dominus Jeſus Chriſtus pro homine, eadem die homo ille pro Deo ſuo pateretur.* Litera Dominicalis hujus anni erat G. & Paſcha celebratum fuerat die 28. martii, ita ut dies 23. aprilis inciderit in feriam ſextam. Verum, antequam paſſionem ejus deſcribamus, quid eam præceſſerit, adnotare non pigeat. Redierat Pragam anno 994. ut obſervavimus, Adalbertus, ſed paullo poſt vel eodem anno, vel initio ſequentis, quod colligimus ex auctore chronici Magdeburgenſis, videns ſe parum proficere, ac vitia e contra magis dominari in populo ſibi ſubjecto, [f] *pro ſpectandis ſequentibus malis oculos claudere volens, dulcis Romæ mœnia reviſit, & navi monaſterii mutat paſtoralia fræna.* Ante hunc ſecundum reditum Romam auctor ſecundæ vitæ [g] Hungarorum converſionem, & ducis Geizæ ac filii Stephani baptiſmum per Adalbertum procurata deſcribit. In monaſterio itaque ſancti Bonifacii iterato ſe recluſit Adalbertus anno 994. vel 995. & in eo permanſit

e Ap. Mabill. Secul. V. pag. 839. num. 46.

f Ibid. num. 29. pag. 833.

g Ibid. p. 842. num. 15.

uſque ad annum *996.* quo, creato poſt mortem Johannis XV. pontifice Gregorio V. & præſente Ottone III. imperatore, Moguntino archiepiſco-po Willigiſo veterem querimoniam canente, in apoſtolica ſynodo Romæ coacta Pragam redire jubetur, vel [a] *ſi in commiſſis ſibi animabus dignos fructus agere nequiſſet, extraneis & non baptizatis prædicator mittitur.* Diſceſſus ſecundus ab urbe Roma Adalberti ante initium junii nequit conſignari; Gregorius enim papa menſe majo tantum electus fuit Romanus pontifex, & 21. die ejuſdem menſis coronatus imperator Otto. Junio itaque, vel *autumnalibus menſibus una cum imperatore*, ut habet ſecundæ vitæ ſcriptor, monaſterium ſancti Boniſacii pro ſecunda vice liquit Adalbertus, & ultra alpes profectus, poſt duorum menſium iter Moguntiam venit [b], *ubi regreſſus ab Italicis oris imperator commoratus eſt.* Porro menſe auguſto anni *996.* Otto imperator erat adhuc Papiæ, & autumnali tempore tantum rediit in Germaniam. Cum eo *vir Dei manſit bonum tempus*, reliquis nimirum menſibus probabiliter hujus anni; & *nocte pariter, ac die velut ſanctiſſimus cubicularius imperiali cameræ adhæſit.* Hoc temporis intervallo, præter monita quotidiana ſalutis, quæ dabat venerabilis vir optimo imperatori, [c] *cunctis, qui in regia domo erant, velut ſervus omnium, ſic eorum viliſſima quæque manibus tractat, & omni humilitate eorum ſervitia facit; noctibus quoque cum carpſerant ſomnum, calceamenta eorum componere cura fuit, a janitore uſque ad principem regiæ domus, omnium caligas aqua lavit, & purgatis ſordibus eas ſuo loco reſtituit.* Tum Turonos peregre profectus eſt ad ſepulcrum ſancti Martini, inde Floriacum ad beatiſſimum corpus ſancti Benedicti; & ſi auctorem ſecundæ vitæ audire velimus, ſe contulit etiam Glannafolium ad ſanctum Maurum, & Pariſios ad ſanctum Dionyſium; poſtea regreſſus eſt ad imperatorem, & ab eo licentiam petens, ad ſuos Bohemos pergere habuit in animo, & iter quidem arripuit, ſed nuncium accipiens de nece ſuorum fratrum & propinquorum, ad Boleslaum Poloniæ ducem declinavit eo uſurus tamquam ſequeſtre pacis, & per ejus miſſos exploraturus, an Bohemi forent ipſum libenter recepturi. Sed literas indignatione plenas exſcripſerunt Bohemi adventum epiſcopi reformidantes, & eum recipere negantes, ne colore pietatis ultor cædis fratrum accederet; quare Adalbertus Dei voluntatem legens, liberarumque ſe putans ab onere epiſcopali, ad Gentes ſe totum convertit, & contra profanos idololatras prædicationis verbum aſſumpſit. Intra id temporis forſan Gneſnenſem eccleſiam adminiſtraverit, ut verum aliquo modo eſſe poſſit, quod tradunt Poloni ſcriptores, Adalbertum Pragenſem prius, deinde Gneſnenſem ſuiſſe archiepiſcopum. Ex hac narratione per compendium excerpta ab vitæ ejus monacho ſcriptore, clare patet tempus & occaſionem defuiſſe Adalberto ad conſtructionem monaſterii Breunovienſis in hoc ſecundo reditu; tempus quidem, quia tribus vel quatuor tantum menſibus ſuper ixit, quod ſacris itineribus partim, & partim Gentibus convertendis integrum impendit; occaſionem vero, quia Pragam non rediit: quare ea confirmantur, quæ de extructione Breunovienſis cœnobii diximus ad annum *994.*

Sed jam verbis coævi vitæ ejus ſcriptoris poſtrema geſta & paſſionem Adalberti referamus: [d] *Inde adverſus diram barbariem, profanoſque idololatras gladium prædicationis acuens & aptans, cum quibus primum, cum quibus poſt dimicare oporteret, animo deliberare cœpit; utrum Luiricenſes, quos Chriſtianorum præda, miſerorumque hominum damna paſcunt, an Pruzzorum fines adiret, quorum Deus venter eſt, & avaritia juncta cum morte eſt. Tandem alternanti potior ſententia ſucceſſit animo, ut quia hæc regio* *proxi-*

a *Ibidem n. 32. pag. 834.*

b *Ibid. n. 33.*

c *Ibidem num. 33. & ſeqq.*

d *Mabill. Act. SS. Secul. V. pag. 837. num. 37. & ſeqq.*

*proxima, & nota fuerat duci prædicto, Pruziæ deos & idola iret debellaturus. Dux vero cognita voluntate ejus, dat ei navem, & ipſam pro pace itineris ter deno milite armat. Ipſe vero primo adiit urbem Gidanie, quam ducis latiſſima regna dirimentem maris confinia tangunt. Ibi divina miſericordia adventum ejus proſperante, baptizabantur hominum multæ catervæ: ibi Miſſarum ſollemnia celebrans Patri immolat Chriſtum: cui non poſt multos illos dies ſeipſum pro hoſtia fuerat oblaturus. Quidquid vero ſero ſuperfuit de eo, quod ipſe & novi baptizati communicarunt, colligere jubet, & mundiſſimo panno involutum ſibi ſervavit pro Viatico deportandum. Poſtera autem die ſalutatis omnibus imponitur carinæ & pelago, & tollitur ab eorum oculis numquam poſtea videndus. Hinc nauticum iter velociſſimo curſu peragens, poſt paucos dies marinum litus egreditur, & reverſa eſt navis cum armato cuſtode. Ipſe autem pro præſtitis beneficiis gratiam vectoribus & vectorum domino agens, remanſit ibi cum geminis fratribus, quorum alter presbyter Benedictus, alter dilectus, & a puero ſibi comes, frater Gaudentius erat. Tunc magna fiducia Chriſtum prædicantes intrant parvam inſulam, quæ curvo amne circumvecta formam circuli adeuntibus monſtrat. Venientes vero loci poſſeſſores cum pugnis expulerunt eos: & quidam arrepto naviculæ remo adſtitit epiſcopo propius; & ut forte pſalmos in libro decantaverat, ingentem ictum inter ſcapulas dedit. Excuſſus manibus volat in diverſa codex, & ipſe extenſo capite & membris jacet humo proſtratus: ſed exterius afflicto corpore, quid pia mens intus ageret, riſus cordis per vocis organum mox patefecit. Gratias tibi, inquit, Domine, quia etſi amplius non erit, ſaltem vel unum ictum pro Crucifixo meo accipere merui. Tranſiens vero in aliam partem fluminis ſtetit ibi ſabbato. Veſpere autem facto dominus villæ divinum heroa Adalbertum tranſduxit in villam. Congregat ſe undique iners vulgus, & quid de illo foret acturus, furibunda voce, & canino rictu exſpectant. Tunc ſanctus Adalbertus, quis & unde eſſet, vel ob quam cauſam illuc veniret, interrogatus, talia e contra miti voce reſpondit: Sum nativitate Sclavus *, nomine Adalbertus, profeſſione monachus, ordine quondam epiſcopus, officio nunc veſter Apoſtolus. Cauſa noſtri itineris eſt veſtra ſalus, ut relinquentes ſimulacra muta & ſurda agnoſcatis creatorem veſtrum, qui ſolus, & extra quem alter Deus non eſt, & ut credentes in nomine ejus vitam habeatis, & in atriis immarceſcibilibus cæleſtium gaudiorum præmia percipere mereamini. Hæc ſanctus Adalbertus. Illi autem jamdudum indignantes, & cum clamore blaſphema verba adverſus eum proclamantes, mortem ſibi minantur. Extemplo terram baculis percutiunt, fuſtes capiti ejus apponunt, & infrendent dire dentibus in eum. Magnum ſit tibi, inquiunt, quod huc uſque impune veniſti, & ſicut celer reditus ſpem vitæ, ita tibi parvæ moræ necis damna creabunt. Nobis & toti huic regno, cujus nos fauces ſumus, communis lex imperat, & unus ordo vivendi. Vos vero, qui eſtis alterius & ignotæ legis, niſi hac nocte diſcedatis, in craſtinum decapitabimini. Ipſa nocte naviculæ imponebantur, & retro ducti manſerunt quinque dies in vico quodam.*

Et poſt aliqua [a]: *Jam exſurgente purpureo die cæptum iter agunt, & Davidico carmine viam ſibi adbreviant, & dulcis vitæ gaudium continuo appellant Chriſtum. Inde nemora & feralia luſtra linquentes, ſole adſcendente ad meridiem campeſtria loca adierunt. Ibi fratre Gaudentio Miſſam celebrante, ſanctus ille monachus communicavit, & poſt ſacram communionem pro alleviando labore itineris, pauxillum obſonii accepit, & dicto verſu, & ſequenti pſalmo, ſurgit de gramineo ceſpite, & quantum jactus eſt lapidis, vel miſſus ſagittæ, progreſſus loco reſedit. Hic tum cæpit eum ſomnus,*

Ann. Chr. 997. Romualdi 90.

* al. Bohemus

a Ibid. num. 43.

ANN. CHR. 997. ROMUALDI 90.

mnus, & quia diutinì labore itineris feſſus eras, pleno cornu perfudit eum ſoporifera quies. Ad ultimum pauſantibus cunctis affuit paganicus furor, & irruerunt ſuper eos impetu magno, & injecerunt omnes in vincula. Sanctus vero Adalbersus ſtans consra Gaudentium, & alium fratrem ligatum: Fratres, inquit, nolise contriſtari; ſcitis, quia hæc patimur pro nomine Domini, cujut virsus ultra omnes virtutes, pulchrisudo ſupra omnes decoret, potensia inenarrabilis, pietat ſingularit. Quid enim fortius, quid eo pulchrius? Quam dulce eſt pro dulciſſimo Jeſu fundere vitam! Proſilit ex furibundo agmine igneus Siggo, & totis viribus ingens jaculum movens, transfixit ejus penetralia cordit. Ipſe enim ſacerdos idolorum, & dux conjuratæ cobortis, velut ex debito prima vulnera facit. Deinde concurrunt omnes, & vulnera miſcentes iram exſaturant. Profluit purpureus ſanguis per foramina utriuſque lateris: ille oculis ac manibus ſtas orans in cœlum. Exiit rubeus amnis divite vena, & extractæ haſtæ ſeptem ingentia vulnera pandunt. Ille vinculis ſolutit extendit manus in modum crucis, & ſuppliciter fuſis precibus pro ſua & perſecutorum ſalute ad Dominum clamat. Sic illa ſancta anima carcere ſuo evolat, ſic nobile corpus protenta cruce terram occupat, ſic quoque mulso ſanguine vitam fundens, beatit ſedibus, & ſemper cariſſimo tandem perfruisur Chriſto. O ſanctum & beasiſſimum virum, cujus in vultu angelicus ſplendor, in corde ſemper Chriſtut erat! o pium & omni bonore digniſſimum, qui crucem, quam voluntate ſemper in animo, tunc etiam manibus, & toto corpore complexus eſt! Accurrunt undique armis dira barbaries, & nondum expleto furore auferunt corpori nobile caput, & ſeparant exſanguia membra. Corpus vero loco dimittentet, caput palo fixerunt, & læso clamore ſua ſcelera laudantes, reverſi ſunt unuſquiſque ad proprias ſedes.

Ex quo vero fonte hauſerit Hieronymus Camaldulenſis [a], corpus ſancti Adalberti virtute divina erectum, ipſumque accepto proprio capite in manibus, eadem ipſa via, qua venerat, iterum in Poloniam fuiſſe regreſſum, nobis incompertum. Ex rudi tamen aliqua vulgi traditione id profectum. Etiam auctor anonymus chronici Bohemici apud Menckenium [b] miraculum hoc refert, idipſum pariter monumenta & annales archivi Warmienſis, teſte Henſchenio, [c] ex Mathia Sarbivio confirmant, corpus ſcilicet martyris redintegratum ſurrexiſſe, induiſſe ſe ſacris veſtibus, ſumpſiſſe caput ante pectus, & per terras & aquas per quindecim milliaria Germanica ambulaſſe ad capellam, uno circiter milliario a Gedano ſitam, nunc ad ſanctum Adalbertum nuncupatam. Corpus vero ſancti martyris redemit Boleslaus Poloniæ dux, & Gneſnam in metropolitana baſilica collocavit, „ ubi frequenti & aſſidua cœpit vir Dei miraculorum operatione „ clareſcere, & in variis languoribus ſupplicibus ſuis magnificus adjutor „ exiſtere, propter quæ non ſolum ex Polonia, ſed ex remotiſſimis Ger„ manorum, Pannoniorumque finibus ad tumbam corporis ſancti populo„ rum eam adeuntium, ſanctitatiſque ſolatia recipientium, cœpit eſſe fre„ quentia. “ Hæc Dugloſſus. [d].

a Cap. VIII.

b T. III. p. 1148.

c Act. SS. Aprilis T. III. die XXIII. pag. 277.

XXXI. ADALBERTO a paganis interempto, monachorum comitum ejus varius fuit exitus. Gaudentius ipſius frater in Poloniam rediit, ubi anno 1000. juxta chronicon Hildeſheimenſe, Gneſnenſis archiepiſcopus conſecratus eſt. Aſtricus, qui & Anaſtaſius, cœnobii Breunovienſis regimine derelicto, in Hungariam conceſſit, ubi a Stephano duce benigne exceptus, ædificato monaſterio in honorem ſancti Benedicti ad radicem Montis-ferrei, non minus ibi, quam in Bohemia ſanctitatis opinione floruit, deinde Colocenſis epiſcopus cum pallii honore creatus. Ex monachis Breunovienſibus

Varius exitus monachorum ejus comitatus.

ANN. CHR. 997. ROMUALDI 90.

ſibus aliquot ejus contubernales in Poloniam ex Bohemia ſub Gaudentio migrarunt, ubi ſolitudini vacantes totam provinciam in ſui admirationem traxere. Sed de his ſuo loco, hoc eſt anno 1001. quo tranſitus hujuſcemodi videtur collocandus.

XXXII. De Athanaſio & Laurentio martyribus.

ATHANASIUS & Laurentius, alii Adalberti comites vel diſcipuli martyrium ſubiere apud Pruthenos. De iſtis, quoniam annus eorum felicis obitus ignoratur, breviter hic agemus, ipſiſſima verba in medium adducentes, quæ apud [a] Martinum Baronium, & in Fortalitio ſanctorum Poloniæ habentur. „ Sanctus Laurentius, ait Baronius, Polonus, Poſnanienſis, eremita Camaldulenſis (ita per anticipationem appellat) ſancti „ Adalberti martyris & archiepiſcopi Gneſnenſis cum ſancto Athanaſio „ ordinis ejuſdem ſocius, prædicationis verbi divini in Pruſſia comes, vir „ ſanctitate conſpicuus, & multis virtutibus clarus, multo fœnore, & „ non modico fructu prædicationis ſuæ apud gentiles Pruthenos reportato, ſævitiam ipſorum, & quævis dira ſupplicia pro nomine Christi „ nihili putans, conſtantiſſime Chriſtum, & ejus evangelium prædicando, „ ad extremum ab eiſdem Pruthenis conciſus, martyrii palmam promeruit, cœleſtiſque gaudii hæres effectus pro nobis ad Deum interpellat. „ In Pruſſia ſepultus. “ Et licet in textu Baronius ſolum Laurentium martyrem faciat, ad oram tamen ei in corona martyrii adjungit & Athanaſium prædicationis comitem. Demalevicius quoque utrumque martyrem appellat, & Camaldulenſem eremitam; ac de iis agunt Thomas Minius, Porteſanus, Vallemanius, Botta & Grandius ex noſtris.

[a] *Vit. SS. VIII. fratrum Polonor. pag.* 15.

XXXIII. Hugo Farfenſis reformat ſuum monaſterium.

HUGO Farfenſis abbas, qui anno præſenti *in hanc abbatiam cupiditate honoris captus venire* auſus fuerat, ac *pecuniam* obtulerat *domno papæ*, utique Gregorio V. & ſtuduerat *eam acquirere inique*, ut ipſe de ſe fatetur in enarratione *de ſtudio ſuo pro reſtituenda in Farfenſi monaſterio regulari diſciplina*, [b] apud Muratorium; *recognoſcens ſe graviter deliquiſſe*, cœpit *de hoc ingemiſcens cogitare, & de hujus monaſterii redintegratione, ſi forte ſibi propter hoc miſereretur Deus, & per ſuæ ſanctiſſimæ genitricis interceſſionem, ſi aliquem fructum efficere* poſſet *ad hujus cœnobii recuperationem. Erat enim tunc iſte locus in omni religione pene deſtitutus, itaut plures monachi ſeculariter & cum maxima laſcivia forent, carnem in refectorio manducantes, veſtimenta quoque non monachica, ſed quaſi laicalia ad ſuum libitum ferentes*. Perrexit igitur Hugo primo *ad Sublacenſes monachos, & huc inde* ſuſtulit *aliquos, quia* ſibi *aliquantulum videbantur incedere melius, ſed non multo poſt eorum cognita religione, non ut* deſiderabat, *in eis* reperit *regularem perfectionem*. *Deinde ad Caſinenſe* properavit *cœnobium, in quo ſimiliter* invenit, *quod non cernebatur commodum. Tunc relatum* illi *eſt, quod Ravennate monaſterium regularem tramitem obſervaret plenius*. Ille *autem ceu ſitiens* abiit, *& illinc quoſdam, qui religioſi videbantur*, acquiſivit. Hucuſque ipſemet Hugo.

[b] *T. II. P. II. Scriptor. rer. Italic. col.* 547.

XXXIV. Hugo Romualdi imitator, a quo etiam monachos recipit.

MONASTERIUM Ravennas, ex quo monachos in Farfenſis cœnobii reparationem extraxit Hugo, videtur fuiſſe Claſſenſe, ubi regularem diſciplinam tunc reſtituebat ſanctus Romualdus: niſi malumus etiam dicere, fuiſſe Perenſem eremum, in qua adamuſſim obſervabatur regularis diſciplina, cujus loci expetierit a Romualdo familiariſſimo, ſibique conjunctiſſimo, viros pro reformatione ſui monaſterii. Auctor certe prologi in conſuetudines Cluniacenſes [c] receptas in Farfenſi monaſterio habet, quod *venerabilis Hugo abbas Romualdi exempla imitatus renovavit priſca ſanctorum patrum, eximiique Benedicti clariſſimi & luculenti patris in cœnobio beatæ Mariæ ſemper virginis in loco, qui dicitur Acutianus, ubi deſtru-*

[c] *Ex codice Vaticano n.* 6808.

ctus

ctus erat nimis omnis ordo & compoſitio monachorum. Ex numero eorum monachorum, quos a Romualdo accepit Hugo, ſuit *Johannes* quidam *nomine, ex diſcipulis domni Romualdi*, qui poſt aliquod tempus *valde inſpiratus, & accenſus in fervore monaſtico, cum uno ſuo ſocio ad videndum & ſcribendum properavit apud Cluniacenſe cœnobium, & ita exaravit in paginulis, ut oculis vidit, & in codicibus affixit, poſteriſque legenda contradidit*. Nam, ut proſequitur in ſua narratione idem Hugo abbas, poſt receptos in ſuo cœnobio Ravennates monachos, a quibus etiam parum diſcrete habitus fuit, *ſupervenerunt quidam ſancti viri & patres Cluniacenſis monaſterii in hoc cœnobium, qui meum deſiderium hujus monaſterii de recuperanda perfectione cernentes, valde ædificati laudaverunt, & qualiter ad magnum pervenire poſſem proficuum, utillimum ſpiritualiter conſilium dederunt. Quorum poſtremo compunctus admonitione dedi operam, ut hanc abbatiam amitterem, & pœnitentiam ab eis congruam ſuſciperem. Itaque ut dignam pœnitudinem perficerem, me admonuerunt, & ne abbatiam dimitterem omnino interdixerunt &c.* Et in conſtitutione ſua de receptis atque ſervandis in monaſterio ſuo conſuetudinibus cœnobii Cluniacenſis, apud eumdem [a] Muratorium hæc habet: *Dum per omnipotentis Dei pietatem recognoſcerem graviſſimum crimen Simoniacæ hæreſeos me incurriſſe, data pecunia pro honore hujus abbatiæ, digne confeſſus ſum, & pœnitentiam ſuſcipiens, eamdem abbatiam in manibus ſanctorum patrum præſentium Odilonis*, (abbatis Cluniacenſis celeberrimi) *& Guilielmi* (Divionenſis abbatis) *Cluniacenſis almi monaſterii refutavi, & deinceps me quieſcere, & retinere ab ea fideli ſponſione promiſi. Tunc illi magis congruo huic monaſterio in futurum utentes conſilio, pro hoc peccato hanc mihi induxerunt pœnitentiam, ut præfati Cluniacenſis monaſterii ſanctam conſuetamque religionem in hoc noſtro monaſterio introducerem, & prout cumque plenius valerem, juxta hujus loci poſſibilitatem facerem retinere*. Ea occaſione proinde ſupradictum Johannem cum ſocio Cluniacum miſit ad conſuetudines ejus monaſterii exſcribendas. Et hoc tempore *Hugo nimio zelo fervens*, & cum Romualdo *concordans*, ac *ſequipeda ejus effectus*, ut ſcribit ſupralaudatus auctor prologi, [b] qui fuit Guido monachus, & forte ſucceſſor Hugonis in regimine, monaſterium ſuum Farfenſe optimis communivit legibus, ipſumque reddidit & in diſciplina monaſtica, & in bonis temporalibus illuſtre magis, quam acceperat, & *in regali ſuo cœnobio* id præſtitit, quod *in theoretica præclarus, necnon & in ædificatione multorum monaſteriorum* præſtabat *domnus Romualdus*; verba ſunt ejuſdem auctoris. Johannes autem Romualdi diſcipulus, qui conſuetudines ſcripſit, & alterum prologum addidit, *ſub religioſiſſimo abbate Joſeph* in monaſterio incerto vixiſſe ulterius dicitur. *Joſeph Novalicienſis abbas* legitur ſuffectus Odiloni ad annum 1030. de quo etiam ad annum 1040. mentionem facit [c] Mabillonius. An ex Farfenſi ad Novalicienſe cœnobium tranſiit Johannes? Ceterum Johannis hujus Romualdi diſcipuli iter ad Cluniacenſe monaſterium poſt Odilonis abbatis Cluniacenſis adventum in Italiam videtur ſtatuendus. Porro Odilo quater ſaltem Italiam inviſit; prima vice tempore Gregorii papæ V. tum ſub Silveſtro II. anno 1001. ut ex placito ejuſdem anni habito in monaſterio ſancti Apollinaris in Claſſe, cui interfuit; item cum Henrico imperatore anno 1014. & demum penultimo vitæ ſuæ anno. Poſt primam vel poſt ſecundam vicem, quibus Odilo in Italiam advenit, Johannes Cluniacum profecto ſe contulit pro conſuetudinibus illius monaſterii exſcribendis, quæ obſervari debebant a monachis Farfenſibus.

[a] *Ubi ſupra col.* 548.

[b] *Ibid.*

[c] *Annal. T. IV. pag.* 449.

Hugo-

ANN. CHR. 997.
ROMUALDI 90.

XXXV.
Willelmus Divionenſis conjunctiſſimus ſocietate cum Romualdo ceteriſque eremitis.

HUGONI Farfenſi abbati alterum abbatem adjungimus Willelmum Divionenſem, cujus *ſocietas* celebratur, ac *grata & jucunda conjunctio* cum Romualdo, ceteriſque eremitis, quos *in magna veneratione habebat urbs Ravenna*. Natus fuerat Willelmus in Italia anno 961. & poſt peractam vitam monaſticam in cœnobiis Lucedienſe & Cluſino, anno ætatis ſuæ vigeſimo-octavo ordinatus fuerat abbas monaſterii ſancti Benigni in urbe Divione a Brunone Lingonenſi epiſcopo, Majoli ſanctiſſimi Cluniacenſis abbatis ſuaſu. *Officio abbatis accepto, divinis ſeipſum cœpit exercere virtutibus, & ex diverſis partibus ad ejus cœnobium multitudo confluxit innumerabilis. Audita fama ejus religionis*, & fervore ipſius monaſticæ diſciplinæ, itaut univerſaliter cognomentum obtinuerit [a] *Supra-regulam*, commiſſæ ei fuere abbatiæ plurimæ reformandæ, de quibus fuſe agunt Glaber Rodulphus, & chronographi ſancti Benigni & Beſuenſis ejus vitæ, & fere contemporanei auctores. Anno *ſexto ſuæ ordinationis*, hoc eſt 995. *Willelmus abbas Romam perrexit ad Apoſtolorum limina*. Ex eo tempore *cœperunt ex ſua patria, hoc eſt Italia, multi ad eum convenire, aliqui literis bene eruditi, alii diverſorum operum magiſterio docti, alii agriculturæ ſcientia prædití, & creſcebat quotidie multitudo monachorum ſub ejus magiſterio degentium .... plures quoque ſacerdotum vel abbatum ſibi commiſſorum locorum vel eccleſiarum relinquentes curam ad patris Willelmi confluebant doctrinam*. Occaſione igitur hujus itineris, (ni dicere velimus Romualdum Willelmo cognitum opera Johannis eremitæ Cluſini, dum in eo monaſterio Willelmus moras trahebat) credibile eſt Willelmum familiaritatem, de qua ſupra, iniiſſe, & ſocietatem contraxiſſe cum Romualdo, qui tunc Ravennæ vel in Pereo morabatur. Sed præſtat chronographum San-benignianum audire. *Ipſi denique ſancti viri, patres & doctores eremitarum exiſtentes, fama ſanctitatis longe lateque notificati*, ROMUALDUS *ſcilicet*, WILLELMUS *ac* MARTINUS, *quos in magna veneratione habebat urbs Ravenna, ceterique, quos intra ſe concludit Italia, patris Willelmi expetebant ſocietatem, quia Sanctorum conjunctio grata & jucunda, eccleſiæque perneceſſaria, & e contra ſocietas malorum, impedimentum bonorum*.

a *Labbe Biblioth.* T. I. p. 183.

XXXVI.
Qui forent hi eremitæ? ubi plura de Martino, Willelmo & Guidone abbatibus Pomposianis.

EXPLICAT [b] Mabillonius, qui ſint hi eremitæ, & proinde in adnotationibus ad vitam ſancti Willelmi hæc ſcribit: „ Romualdus Camaldulenſium pater, Willelmus ejus diſcipulus, qui laudatur a Petro Damiani in ejuſdem vita num. XXXI. & forte Martinus ſeu Marinus, ſub cujus magiſterio Romualdus prima didicit vitæ eremiticæ præcepta. “ Mabillonio non aſſentimur quoad Marinum, quem jam obiiſſe circa annum 988. conjecimus, quique nunquam legitur ad tempora Willelmi abbatis Divionenſis Ravennæ conſtitiſſe, quinimmo ad annum 983. teſte Damiano, ſeceſſerat in Apuliam. Exiſtimamus potius intelligi ibi Martinum partim abbatem, partim eremitam Pompoſianum, qui, ut habetur [c] in vita ſancti Guidonis, *erat vir ſummæ continentiæ, & adeo in moribus vitæ probabilis, ut merito cunctis, ad quos ejus notitia vel fama pervenerat, venerabilis haberetur & ſanctus. Habitabat autem in inſula, quæ interfluente Pado Pompoſiam a ſe diviſam ab Aquilone conſiderat*; & Guido, qui *Hieroſolymam pergere animo fervente cogitabat*, admonitus fuit *in ſomniis Ravennam redire, atque ibi in vicino ſub cujuſdam Martini eremitæ diſciplina vivere, ac Domino deſervire*. Forte Martinus idem eſt cum eo, de quo loquitur Damianus opuſculo XLV. *de tempore celebrandi nuptias*, cum ait: [d] *Quid ætate mea hoc Dominicæ Crucis die contigerit ſuccincte perſtringam. Apud Ravennam ſane urbem multa animalia in macello ſunt a li-*

b *Secul. VI. P. I. pag.* 302.

c *Ibid. pag.* 449.

d T. III. *pag.* 345.

a libripendibus cæſa , quæ communi Senatus-conſulto , & præcipue Martini venerabilis eremitæ decreto omnia canibus ſunt projecta ; potuit enim Martinus, poſt depoſitam ſarcinam Pompoſiani regiminis, ad multum tempus ſolitariam vitam protrahere. Porro Martinus Pompoſianus probabiliter poſt Conſtantinum abbatem , cujus memoria extat in placito anni 1001. quique vivebat ſub Johanne XII. archiepiſcopo Ravennate , a quo petierat eximi a ſubjectione monaſterii ſancti Salvatoris Papienſis monaſterium ſuum Pompoſiæ , ab anno 988. reperitur rexiſſe cœnobium illud, ut conſtat ex tabulario monaſterii ſancti Benedicti Ferrariæ , quod jura nomenque retinet abbatiæ Pompoſianæ , quodque tabularium incredibili diligentia abbatis Benedicti Bacchinii olim diſpoſitum , licuit nobis ſumma animi humanitate doctiſſimi præſentis abbatis domni Franciſci-Mariæ Riccii percurrere. Continetur [a] in eo charta donationis *unius petiæ terræ poſitæ in vico Reve in loco vocabulo Trunbolo facta a Petro vocabulo Stadio, & a Petronia uxore ejus pro illuminatione animarum ſuarum, & Benedicti filii ſui presbyteri , favore domni Martini monachi & abbatis regule ſancte Marie , que vocatur in Pompoſia , abbatum ſucceſſorum & conventus. Actum iu vico Reve , rogatu Maifredi notarii anno domini Johannis pape tertio die* VIII. *februarii indictione I.* Memoratur Martinus etiam ad annum 991. in judicato [b] *cujuſdam domus, que fuerat Juliani diaconi monachi Pompoſiani* facto *ab Albina cum conſenſu Petri mariti ſui.*

[a] A. II. 22.

[b] Capſ. V. Faſc. IV. n. 4.

Willelmum vero, alterum Divionenſis amiciſſimum, credimus illum eſſe, quem laudat & titulo venerabilis decorat Damianus in vita ſancti Romualdi capite XXXI. cujus etiam diſcipulum facit; neque diverſus forte is fuit a Willelmo , qui loco ſupralaudati Martini gubernabat Pompoſiam per hæc tempora . *Pompoſienſe cœnobium ſatis tunc pauperrimum*, ait ſcriptor vitæ ſancti Guidonis , *ad Martini curam tempore illo pertinebat , cui providentia Romani pontificis illud regendum ſubmiſerat: ſed Guillelmus abbas huic ex Martini conſilio præſidebat*. Otto III. etiam *petitione domini Willelmi Deo amabilis heremite*, monaſterii ſanctæ Mariæ, quod dicitur in Pompoſia, confirmat bona II. *kalendas aprilis anno dominice incarnationis milleſimo primo indictione* XIIII. *anno* III. *Ottonis regni* XVII. *imperii* V. Rectius itaque in [c] Annalibus ſcribit idem Mabillonius dicens : „ Guillielmus ac Martinus Pompoſiani . “ Illud conſideratione dignum nobis videtur , quod ſuprarelatus chronographus ſancti Benigni Romualdo Willelmi Divionenſis amico adjungit Willelmum , & Martinum; primumque inter ſacros viros, patres & doctores eremitarum , fama ſanctitatis longe lateque notificatos , locum det Romualdo; quod non alia factum de cauſa putandum eſt , niſi quia Romualdus primus hujus vitæ eremiticæ inſtitutor , vel ſuſcitator in Occidente , ſicut modo habetur , ita & tunc habebatur , ad cujus normam , doctrinam & inſtitutum Willelmus , Martinus , & ceteri hujus temporis eremitæ ſe componebant . Eamdem ob cauſam ſub his tantum temporibus leguntur in Italia adjunctæ cœnobiis eremi , & præcipue Pompoſiano monaſterio , cujus reapſe abbas Martinus, *habitabat*, ut vidimus, *in inſula* eremiticam vitam ducens. Pariter *Willelmus abbas ſolitariæ vitæ amore ſuccenſus per idem tempus eremum petiit relicto cœnobio, vicariumque fratribus , quos relinquebat , Johannem, cognomento Angelum , in abbatem conſtituit, virum per omnia probatum, & angelica merito nuncupatione condignum* . Otto in laudato præcepto ſtatuit , *ut nemo ibidem ponatur in abbatem*, niſi quem *heremite ibidem Deo militantes eligant*. Guido quoque *manſit in prædicta inſula ſub Martini imperio per tres annos*, quorum ſpatio *continentioris & arctioris eremiticæ vitæ obſer-*

[c] T. IV. p. 125.

vationi-

vationibus apud ſe ſatis ſufficienterque inſtruxit, & ſuffectus Johanni non alia ratione præſulatui ſe ſubjecit, niſi ut copia fieret eremum pro libitu petendi. *Johanne quoque migrante ad Dominum Guido obnitens quamvis & invitus, tamen præcipiente Martino, cui a Guidone reſiſti rationis non erat, abbas efficitur, hac ſane conditione, ut quandoque ſibi liceret dimittere, quod cogebatur admittere .... & revera regebat vir providus monaſterium ſuum, ſubrogatis per temporum vices, quos e ſubditis elegerat abbatibus aliis, quorum primus fuit Vitalis, quo decedente elegit Petrum, poſt cujus obitum Theobaldus fuit, poſt Theobaldum conſtituitur Leo, poſt omnes, qui admirabilis ejuſdem etiam nominis eligitur Guido ..... Porro ille .... habitabat in ſilva longe a monaſterio milliariis tribus*. Hæc omnia liquent ex vita ejuſdem Guidonis apud [a] Mabillonium. Cur etiam tempore ſui regiminis Petrum Damianum eremitam Avellanenſem biennio detinuit idem Guido in ſuo monaſterio, niſi ut tirones ediſcerent ab ipſo, præter ſacram doctrinam, eremiticæ ſimul & monaſticæ diſciplinæ conjunctionem, atque utriuſque perfectionem? Diutius perduravit eremus prope Pompoſianam abbatiam. Sub venerabili abbate Hieronymo, ad finem ſequentis ſeculi, bibliothecæ *ex abbatis juſſu Bonus nomine & exemplo monachus ex eremita præerat omnium dogmate artium peritus*, teſte Henrico clerico in epiſtola ad Stephanum relata in [b] *Diario Italico* domni Bernardi de Montfaucon, qui etiam Henricus hæc habet ad calcem epiſtolæ: *Hoc autem, quod de vita ſancti viri Hieronymi abbatis, deque fratrum numero, & de eremi amœnitate, & totius loci ædificiis quævis in libello, quem proprie de ea re ſcripſi, invenias. Actum vero hoc in libro pontificum anno ab incarnatione* M. XCIII. Quare rationabili fundamento innixa ea ſententia nobis videtur, hanc inſoliti hucuſque generis in Pompoſiano monaſterio introductam, perſeverantemque conſuetudinem non ex alio fonte profluxiſſe, quam a Romualdi inſtituto, præſertim cum non remotus tunc viveret, ſed in patria Romualdus, & quidem apprime cognitus tum nobilitate familiæ, tum ſanctimonia vitæ, tum denique divinorum chariſmatum affluentia, ut facillimum ei foret vicinos ſuos Willelmum & Martinum, ac concives imprimis Ravennates, cujuſmodi erat Guido, ad parem amplexandam converſationem allicere.

ANN. CHR. 997. ROMUALDI 90.

[a] *Sec. VI. Par. I. p. 447. & ſeqq.*

[b] *Pag. 81.*

XXXVII. Quot annis Guido Pompoſiæ præfuerit?

CETERUM, attentis quadraginta & octo annis, quibus rexiſſe monaſterium Pompoſianum Guido dicitur a ſcriptore ejus vitæ, aſſerendum foret præfectum fuiſſe a Martino circa hæc tempora eumdem Guidonem monaſterio ſancti Severi in Claſſe, itaut Martinus circa annum 992. ipſum ad habitum monaſticum ſuſceperit, triennio in eremitica vita erudiverit uſque ad annum 995. inde *cœnobialis inſtitutionis rudimenta perdiſcere cupientem Pompoſiam tranſmiſerit*; Willelmus autem *providenti conſilio per ſingula quæque illius cœnobii officia, eum per vices temporum miniſtrare* conſtituerit, *quatenus poſtmodum confidentius doceret, quod enixius didiciſſet; Non poſt multum temporis idem Martinus* eumdem... *apud Ravennam cœnobio ſancti Severi* præpoſuerit, *in quo regulariter & ipſe vixit, & ſubditos vivere docuit*; brevi tamen, hoc eſt anno ſequenti 998. obeunte Johanne-angelo abbate, tranſtulerit Martinus Guidonem ad Pompoſianum monaſterium. Hæc ſcilicet dicenda forent, ſi quadraginta & octo annis Pompoſianam abbatiam tenuit Guido, qui certe obiit anno 1046. Verum cum nomen Johannis *presbyteri, monachi & abbatis regulæ ſanctæ Mariæ in Pompoſia* (is eſt Johannes-angelus, cui Guido ſuffectus) conſtanter legatur in chartulis ejuſdem tabularii cœnobii ſancti Benedicti annis 1002. & ſequentibus uſque ad annum 1009. & Guidonis nomen non appareat,

ANN. CHR. 997. ROMUALDI 90.

niſi anno 1010. in dubium venimus notas numericas ejus adminiſtrationis, quoad Pompoſianum monaſterium, nutare, & loco XXXXVIII. legendum eſſe XXXVIII. annos, vel forte XXXXVIII. annos ipſius regiminis auſpicandos eſſe non ab obitu Johannis, cui ſucceſſit in abbatia Pompoſiana, ſed ab eo anno, quo a Martino Pompoſiam tranſmiſſus fuit ex eremo ad *cœnobialis inſtitutionis rudimenta perdiſcenda* ſub Willelmo abbate. Quare niſi ſerius poſtponenda ſit monaſtici Guidonis habitus aſſumptio, ſaltem poſtponendum eſt demandatum illi regimen cœnobii ſancti Severi, quod obtinuiſſe videtur poſt Bonizonem, de quo agemus ad annum 1001. & forſan etiam poſt Benedictum itidem abbatem, qui ad partes poſtea tranſiit Willelmi Divionenſis, & per conſequens ad annos proxime antecedentes annum 1010. qui fuit primus Guidonis in præfectura Pompoſiana. Re enim vera poſt annum 1010. dumtaxat notantur in iiſdem Ferrarienſis archivi chartulis nomina Petri abbatis & Vitalis, quos ſcriptor vitæ Guidonis ait, illum ſibi ſubrogaſſe *per temporum vices*. Præter ceteros nominatos abbates in regimine ſibi ſubſtitutos a Guidone Pompoſiano, invenimus in eodem tabulario Dominicum abbatem ſuffectum ad annum 1036. die XV. ſeptembris, cujus mentionem non facit ſcriptor vitæ ſancti Guidonis. Atque hæc dicta ſint occaſione ſocietatis, quam ad invicem inierunt Romualdus & Willelmus abbas Divionenſis, qui poſtremus inſuper videtur in ſuo cœnobio ad Romualdi imitationem ſolitariam vitam, recluſionemque introduxiſſe. Certe ex necrologio San-benigniano colligitur in ſancti Benigni cœnobio fuiſſe recluſos: *Idibus junii Johannes recluſus*; in necrologio quoque ſancti Germani notatur: VI. *kal. junii Paulus ſolitarius ſancti Benigni*.

XXXVIII. Hugo marchio beneficus in monaſterium Vangaticienſe.

INSIGNIS pertinet ad hunc annum tertia Hugonis marchionis donatio facta monaſterio Vangaticiæ, qua eidem loco conceſſit lege ſua Salica *per fiſtucum nodatum, ramum arborum, atque per cultellum, & guaſonem* curtem ſuam domnicatam, quam a germana ſua Gualdrada comparaverat. Ejus mentionem facit in ſuis [a] Annalibus ex Puccinellio [b] Mabillonius, qui hanc chartam ſibi primam eſſe, quæ notitiam det illius monaſterii, cujus auctor ignoratur, aſſerit; verum nos in ſuperioribus annis plura de eccleſia, de monaſterio de abbate Martino Vangaticienſibus, necnon de Almerico marchione & de Franca ejus jugali, qui videntur fuiſſe monaſterii auctores, produximus. Donationis Hugonis chartam correctiorem ea, quam integris lineis deficientem protulit Puccinellius, publici juris facimus in noſtra Appendice ex apographo membranaceo tabularii noſtri ſancti Michaeli de Muriano, ſed veteri, utpote confecto anno 1192. a Lanfranco notario. Edimus pariter chartam tranſlationis curtis factæ eodem anno a Gualdrada Hugoni germano ſuo, quam curtem cum aliis bonis eidem monaſterio Vangaticienſi tradidit idem Hugo marchio tabulis, de quibus modo agimus.

a *T. IV. p. 116.*
b *Chron. abb. Floren. p. 239.*

AN-

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER SEXTUS.

Ab anno CHRISTI DCCCC. XCVIII. *ad annum* M.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

I. Hugo marchio ædificat cœnobium de caſtro Marturi.

HUGONEM magnum Thuſciæ marchionem, quem pluribus donationibus fuiſſe de Vangaticienſi cœnobio optime meritum, ſuperioribus annis vidimus, quem etiam Romualdo pecuniam ſubminiſtraſſe pro ædificatione monaſterii Vergaretani ad annum 986. retulimus, hoc anno intelligimus ex Ratberto ſcriptore vitæ ſancti Bononii abbatis expetiiſſe ab eodem Romualdo, ut aliquem ex ſuis Perei monachis in abbatem ſibi concederet, qui una cum tribus aliis fratribus ſe reciperet ad habitandum regendumque monaſterium, quod ipſe Hugo recens ſub invocatione ſancti Michaelis archangeli conſt·uxerat in caſtro Marturi. Accepta legatione Romualdus aptiorem eo munere nullum exiſtimavit Bononio, qui tunc adhuc in Pereo commorabatur, & quem propterea ad Hugonem deſtinavit. Sed ipſum Ratbertum audiamus. [a] *Interim cum potentiſſimus in Thuſcia marchio, idemque vir piiſſimus Hugo monaſterium apud eccleſiam ſummi archangeli Michaelis de caſtro Marturi pro ſua devotione erigere ſtatuiſſet ad podium Bonitii, humilem Romualdo ſupplicationem miſit, ut ex alumnis ſuis aliquem in abbatem promovendum cum tribus aliis monachis deſtinare dignaretur, per quos regularis diſciplinæ obſervantia in novo cœnobio refloreſcere poſſet. Quod audiens vir venerabilis* Romualdus *non diſtulit devoti ducis intentioni ſatisfacere, ipſumque in primis Bononium abbatem conſtituit, quem cum tribus aliis religioſis fratribus ad Hugonem direxit, ſicque monaſterium ædificari cœpit in omnis regularis tramitis fervore conſpicuum, quod multis bonis & prædiis idem marchio locupletavit, ut omnibus monachorum neceſſitatibus proſpiceret, intuitu præſertim venerandi abbatis Bononii, cujus ſancta converſatione compunctus, multa alia bona opera cum ſubditorum ſuorum ædificatione exinde patravit.*

a Cap. VII.

Caſtrum Marturi Senas inter & Florentiam poſitum eſt in colle, cujus radices amnis Marturius olim alluebat, Podium etiam Bonitium di-

Ann. Chr. 998. Romualdi 91.

ctum, cujus frequens eſt in Senenſibus & Florentinis hiſtoriis mentio. In eo caſtro, præter monaſterium ſanctæ Mariæ Magdalenæ ibidem conſtructum, & ſub Martino III. priore generali ſeculo XIII. unitum eremo Camaldulenſi, cujus pariter meminit Alexander papa IV. in privilegio anni 1258. exurgebat antiquior hæc ſancti Michaelis abbatia, de qua monumenta ſuperſunt uſque ad ſeculum XV. quo ſerviens commendatariis ſub Eugenio IV. a Johanne Bellincionio de Agliis ultimo abbate anno 1445. monialibus Paradiſi ordinis ſanctæ Birgittæ extra Florentiam commorantibus reſignata fuit in manus fratris Urbani earum prioris & ſyndici, permutata a Bellincionio dicta ſancti Michaelis abbatia cum altera itidem ſancti Michaelis Diſcalceatorum, ſive de Orticaria prope Piſas, antea monachorum alborum ordinis ſancti Benedicti congregationis Pulſanenſis. Noſtris temporibus, ſuppreſſis Birgittanis Paradiſi monialibus, earum monaſterii redditus, una cum redditibus aliorum trium monialium cœnobiorum, hoſpitali Boniſacii in via ſancti Galli Florentiæ, poſt monialium illarum omnium obitum aſſignavit Clemens papa XII. bulla ſua anni 1734. die 25. maji. Ante Bellincionium initio ejus ſeculi reperitur *Bartholomæus abbas monaſterii ſancti Michaelis de Podio Bonzi Florentinæ diœceſis* ſubſcriptus etiam Piſano concilio anno 1409. celebrato; annis 1380. & 1313. rector ſancti Bartholomæi de Pinu, & alter rector ſancti Anſani Gallognani ab abbatibus ſancti Michaelis, tamquam patronis, præſentantur. Guinicellus abbas legitur ad annum 1278. Rollandus autem ad annum 1180. & Rainerius ad annum 1157. ut colligitur ex chartis adhuc exiſtentibus in archivo earumdem monialium Paradiſi. In tabulario vero archiepiſcopali Piſano reperimus donationem Alberti marchionis filii quondam Obizonis marchionis factam anno 1061. Johanni abbati monaſterii ſancti Michaelis *in Martuli*, & chartam ac tranſactionem Rodulfi abbatis ſancti Michaelis de Marturi cum Rogerio archiepiſcopo Piſano, qua anno 1129. Rodulfus cedit Rogerio jura ſua in caſtro de Vico; quas etiam refert Muratorius tomo III. [a] antiquitatum medii ævi.

a *Col.* 1089. & 1143. & 1145.

II. Expenduntur chartæ donationum ejuſdem Hugonis factæ eidem monaſterio.

Porro chartæ ad monaſterii ſancti Michaelis originem ſpectantes, primæque donationum ab Hugone marchione confectæ tabulæ duæ ex eodem Paradiſi chartulario laudantur a Coſmo de Arena [b], ac referuntur integræ a Puccinellio. [c] Prima data eſt *regnante domino noſtro Otto Dei gratia imperator auguſtus anno imperii ejus* VIIII. *& filio ejuſdem Otto item que imperator anno imperii ejus* III. *quarto idus julii indictione tertia decima*. Quæ notæ chronicæ ad annum 970. proculdubio pertinent, non ad annum 986. a Puccinellio indicatum; & in ea hæc habentur: *Manifeſtus ſum ego Ugo marchio lege vivente Salicha filio bone memorie Uberti, qui fuit marchio, quia per hanc chartulam offerſionis pro anima mea & remedium anime de genitore meo & de genitrice mea offero in eccleſia ſancti Michaelis archangeli, quod eſt monaſterio, qui eſt poſitus intus caſtello Marturi, tota curte illa mea domnicata* &c. Infra vero mentio eſt ipſius Bononii abbatis his verbis: *Omnia & in omnibus, quod ſuperius leguntur, ipſius eccleſie, & monaſterio ſancti Michaelis archangeli jure proprietario omnia ſunt in poteſtate* Bolonus *abbas ſuiſque ſucceſſoribus &c.* Laborat plurimum Coſmus de Arena, ut ejus chartæ annum cum ipſius Hugonis marchionis ætate conciliet. Grandius autem noſter diutius laboravit, ut cum ſancti Romualdi tempore componeret.

b *Serie de' Duchi di Toſcana* p. 159. & 172.

c *Chron. abbatiæ Florentinæ* n. 34. 35.

Secunda charta data legitur: *Regnante Domino noſtro Otto gratia Dei imperator auguſtus filio bone memorie imperatoris Ottonis imperatoris, nepos bone memorie imperatoris item Ottonis anno imperii ejus in Italia tertio*

VII. *ka-*

Ann. Chr 998. Romualdi 91.

VII. *kalend. auguſti indictione* XI. Quæ notæ annum 998. deſignant, atque in ea ſic diſpoſitum legitur: *Unde ego in Dei nomine Ugo dux & marchio lege vivente Salica filius bone memorie Uberti, qui fuit ſimiliter marchio, lege vivente Salica, in Dei omnipotentis ac miſericordiſſimi nomine pro anime mee, parentumque meorum, & imperatorum omniumque chriſtianorum, vivorum ſive defunctorum remedium, eccleſiam edificavi in honorem ſancti Michaelis archangeli in monte & podio, qui dicitur caſtello de Marturi, & hanc eccleſiam ad optimum ſtatum religionis ducere cupiens, monaſterium monachorum juxta regulam ſancti Benedicti in Domino ſervientium ſtatuere decerno & confirmo. Eo vero ordine vel ſtatu, ut a modo in antea jam dicta eccleſia monaſtice ditionis perenniter delegata permaneat, & cum omni ſua poſſeſſione monaſterium monachorum ibi Domino ſervientium omni tempore fiat, quatenus in eodem ſacroſancto loco uſque in perpetuum abbas cum monachis regulariter vivant, & Dei ſervitium ſecundum prædicti patris normam die noctuque inibi faciant, & pro animabus noſtris, parentumque noſtrorum, ſive religioſorum imperatorum preteritorum, preſentium & futurorum, & omnium chriſtianorum aſſidue intercedant.* Et inſra tribus vicibus Bononii noſtri mentio in eadem charta occurrit, videlicet *trado & offero omnipotenti Deo & eidem beatiſſimo Michaeli archangelo* &c. *& tibi* Bolonio *venerabili abbati & tibi perenniter regulariter ſuccedentibus* &c. Mox enumeratis quamplurimis bonis huic monaſterio conceſſis repetit: *Monaſterio beati Michaelis archangeli* &c. *& tibi* Bolonio *venerabili abbati, & tibi religioſe ſuccedentibus offero, trado & concedo eo videlicet ordine, ut ab odierno die in antea in ipſa Dei eccleſia & monaſterio te abbatem, te patrem cum monachis & presbiteris &c.* & denique: *Infra in manibus tuis, venerabilis abbas* Boloni, *legitimam facio inveſtituram & traditionem per cultellum & fiſtucum nodatum & guantonem* &c. Quæ omnia cum probent hoc dumtaxat anno 998. jacta fuiſſe fundamenta hujus monaſterii, inſtitutumque in eo Bononium primum abbatem, utique concludendum eſt poſt Grandium, priorem aliam chartam, quæ nihil habet de erigendo cœnobio, neque de abbate conſtituendo (tunc enim confugium aliquod foret, & conciliationem aliquam inducere poſſemus ei ſimilem, quam protulimus ad annum 993.) ſed quæ monaſterium jam excitatum innuit, abbatemque ei loco ſimul præſidentem Bononium memorat, aut hac ſecunda poſteriorem eſſe, & ad annum 1000. pertinere, ad hoc ut indictio XIII. locum habeat, ita quod in conſignandis annis imperii utriuſque Ottonis amanuenſis erraverit, ex alio diplomate illius initium forte corroſum imprudenter ſupplens, aut dicendum falſam omnino & ſuppoſititiam eſſe primam chartam; neque adeo attendendum eſſe tempus Ottonum I. & II. ſicut nec annum 970. ibidem indicatum, qui annus, etſi poſſet cum Hugonis, non poteſt tamen cum Romualdi & Bononii ætate & geſtis componi. Ad Ottonis itaque III. tempus, & ad annum prædictum 998. cœnobii ſancti Michaelis in caſtro Marturi erectio, & Bononii ordinatio in abbatem ſunt referenda. Iſta hauſimus ex Grandii noſtri annotatis ad vitam ſancti Bononii a monacho Ratberto ſcriptam. Utramque chartam ad Romualdi & Bononii hiſtoriam illuſtrandam in Appendice ex Puccinellio proferimus, ex quarum poſtrema etiam in cognitionem veniemus, quot eccleſiæ, quot caſtra & prædia ſubjecta forent inſigni illi cœnobio eo tempore.

III. Romualdus ſe abdicat præfectura Claſſenſi.

Interea *Romualdus*, qui ſecundum gerebat in præfectura Claſſenſi annum, *videns*, ait Damianus [a], *& ſuam perfectionem aliquatenus minui, & illorum*, hoc eſt monachorum Claſſenſium, *mores proclivius in deteriora*

[a] *Vit. S. Rom. cap.* XXIII.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

a *Annal. O.S.B. T. IV. p. 99.*
b *Vit. S. Rom. ibidem.*

ra converti, regem impiger adiit, & eo non leviter reluctante, una cum archiepiſcopo Ravennate, in utriuſque conſpectu virgam projecit, & monaſterium dimiſit. Hæc abbatiæ dimiſſio Ravennæ facta fuit hoc anno menſe februario. Ne eam cum [a] Mabillonio ad annum *996.* referamus, vetat verborum contextus Damiani: [b] *Porro autem rex Tiburtinam tunc obſidebat civitatem ..... unde non dubium eſt beatum Romualdum illuc ex divina providentia miſſum .... fecit quoque venerabilis vir apud Tibur aliud boni operis fructum .... apud prædictam quoque civitatem convertit beatiſſimus vir Romualdus Tammum;* poſt quæ narrat illatam tyranno Creſcentio inſidioſe necem. Quæ omnia cum contigerint anno *998.* etiam abbatiæ dimiſſio, quæ immediate hæc omnia præceſſit, ad eum annum eſt referenda. Ita ergo chronologia ordinanda videtur. Otto imperator ex Germania ſecundo in Italiam devenerat ſub finem anni præcedentis, ut probat Pagius redarguens chronographum Saxonem ſupponentem nonniſi initio anni ſequentis *998.* ipſum adveniſſe in Italiam. Etiam Cl. V. Dominus Manſius in notis ad Pagium, ut rem certam exiſtimat anno *997.* Ottonem non diſceſſiſſe e Germania; & tamen infallibilia documenta ſuperiorem Pagii ſententiam comprobant. Extat apud Puccinellium [c] diploma datum *Tridenti ſub die* XIII. *decembris anni 997.* & apud Ughellium [d] alterum eccleſiæ Vercellenſi conceſſum *Papiæ in palatio* II. *Kal. januarias anno incarnationis Domini 997. indictione* XI. *anno regni* XIIII. *imperii autem* II. Inde ex Papia imperator Cremonam ſe contulit, tum Ferrariam, poſtea Ravennam; in qua urbe cum conſiſteret, voluntate captus Venetias viſendi, & ſimulato receſſu cum quinque ſociis in monaſterium Pompoſiæ, ex illo ſe tranſtulit Venetias, id quod habemus in chronico Danduli. Redux Ravennam cum florentiſſimo exercitu, papa Gregorio comitante, iter fecit Romam verſus, in qua urbe conſediſſe 22. die februarii colligimus ex diplomate in favorem inſignis abbatiæ Farſenſis relato in [e] chronico ipſius monaſterii, quo ſpoliavit Hugonem regimine ejuſdem abbatiæ, licet poſt breve tempus in priſtinum gradum eumdem reſtituerit. Aliud Ottonis diploma datum *Romæ* v. *Kalendas martii* legitur apud [f] Muratorium.

c *Chron. abbatiæ Florentinæ p. 232.*
d *T. IV. col. 7, 2.*
e *Rer. Italic. T. II. Par. II. col. 492.*
f *Antiq. medii ævi T. II. col. 9.*

Ravennæ ergo commorantem februario menſe Ottonem Romualdus intrepide adiens, poſt multas colluctationes cum ipſo & cum Johanne XII. adhuc archiepiſcopo Ravennate, tandem in manus utriuſque abbatiam Claſſenſem reſignavit. Dicimus Johannem XII. adhuc Ravennatem rexiſſe eccleſiam, quam non anno præcedenti, ut putat Rubeus, [g] neque minus anno *996.* ut ſcribunt Baronius & Bollandus, gubernandam aſſumpſit, ſed hoc anno tantum ſub finem menſis aprilis Gerbertus ſucceſſor Johannis, ſicut aſſerunt [h] Mabillonius & [i] Muratorius. Abbatiali onere exutus Romualdus ſtatim Ottonem Romam properantem ſecutus eſt, ubi ea contigere, quæ exinde ſumus narraturi. Sed prius cauſam, cur Otto imperator ſecundo Romam hoc anno advenerit, inquiramus.

g *Lib. V. p. 273.*
h *Annal. T. IV. p. 117.*
i *Annal. T. V. p. 510.*

IV.
Otto imp. Romam adit. Creſcentium tyrannum fraude capit & occidit.

CAUSA nimirum fuit tyrannis Creſcentii, qui abutens clementia, quam ipſi exhibuerat precibus Gregorii papæ V. imperator, poſt hujus in Germaniam reditum perverſior evaſerat, & Roma expulerat ipſum ſuum benefactorem Gregorium, collocans in ejus locum Johannem epiſcopum Placentinum, quem vidimus anno *972.* electum Nonantulanum abbatem, deinde Placentiæ antiſtitem; quæ antipapæ electio contigit anno *997.* circa menſem majum. Exul Gregorius confugerat ad Ottonem poſt excommunicatum Creſcentium in ſynodo Papiæ celebrata; & Otto indignatus ob tyrannidem Creſcentii, cum magnis viribus in Italiam deſcenderat

dcrat

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

derat Romanam urbem liberaturus, & ultionem de tyranno ſumpturus. Creſcentius agnoſcens impares eſſe vires ſuas ad potentiſſimum Ottonis exercitum ferendum, ſe clauſerat in mole Hadriana; e contra imperator longam & forſan inutilem tyranni obſidionem metuens, ad fraudulentum conſilium confugit, quod executus eſt Tammus Ottonis amiciſſimus; hoc nimirum fuit, ut ſacramento ſecurum redderet ſontem Creſcentium impune exeundi e mole. Fidens proinde Creſcentius exivit, & ſtatim ut reus læſæ majeſtatis tyrannidem ſuam capite luit. Ita factum deſcribit Petrus Damianus: [a] *Creſcentius namque ſenator Romanus indignationem regis incurrens, in montem, qui dicitur ſancti Angeli, confugium petiit, & quia munitio inexpugnabilis eſt, obſidente rege, ad defendendum ſe fiducialiter præparavit. Cui Tammus ex præcepto regis jusjurandum ſecuritatis præſtitit; & ita ille deceptus, adnitente papa, qui ſibi inimicus erat, quaſi reus: majeſtatis, capitalem ſententiam ſubiit.* Porro Gregorius papa inimicus dicitur Creſcentii, quia hic antipapam erexerat Johannem XVI. epiſcopum Placentinum contra ipſum. Conſentit Damiani narrationi etiam [b] Leo Oſtienſis; conſentiunt pariter Arnulphus, & Landulphus ſenior hiſtorici Mediolanenſes, quibus utpote Italis major fides eſt adhibenda, quam exteris, qui vi obſidionis captum Creſcentium & decollatum aſſeruere. Ceterum contra auctoritatem veterum Baronius refert ad annum *996.* cædem Creſcentii, cum a Lamberto monacho Schafnaburgenſi, qui floruit ſeculo XI. in annalibus Germaniæ ad annum *998.* ea aſſignetur, & Mabillonius [c] adducat Ottonis literas, quibus manſos quatuor in comitatu Walterii comitis Einſidlenſi monaſterio donavit, datas III. *Kal. maji anno Dominicæ incarnationis* DCCCC. XCVIII. *indictione* XI. *anno tertii Ottonis regnantis* XV. *imperii ſecundo. Actum Romæ, quando Creſcentius decollatus ſuſpenſus fuit.*

a *Vit. S. Rom. cap.* XXV.

b *Lib. II. cap.* XVIII.

c *Annal. T. IV. p.* 117.

An vero poſt mortem Creſcentii Otto in concubinam acceperit interfecti uxorem, affirmat Damianus his verbis: [d] *Cujus uxorem poſtea imperator in concubinam accepit;* id quod aſſerunt & aliqui alii ſcriptores, inter quos quis invenitur reum adulterii Ottonem faciens. Ceteri tamen eum ab hoc probro abſolvunt.

d *Vit. S. Rom. cap.* XXV.

V. Alia Ottonis crimina.

ALTERUM Ottoni crimen impingitur, ob injurias nimirum & contumelias factas contra depoſitum antipapam poſt decem menſes uſurpati ſolii apoſtolici, cui oculos erui, & amputari aures & nares juſſit. Advenerat inſuper ex Valle-lucii Romam abbas Nilus aſceta celeberrimus, [e] ut impetraret antipapæ veniam, ipſiuſque dimiſſionem poſt tam gravem pœnam, & Otto quidem Nilo pollicitus fuerat uſurum ſe clementia erga depoſitum & obcæcatum pontificem; cum miſer ita male redditus, impoſitus fuit aſello, capite verſo ad poſteriorem partem jumenti, & data cauda in ejus manibus, ut hac ignominioſa forma per vias Romanæ urbis equitaret, ludibrium inſanæ & furibundæ plebis. Accidit hæc tragœdia tempore quadrageſimæ hujuſce anni, qua refert auctor vitæ ſancti Nili, qui hoc eodem tempore ſcribebat, & diligens ab omnibus habetur, Nilum iter ſuſcepiſſe cum non parvo incommodo ob inclementiam aeris & tempeſtatis. Petrus quidem Damianus [f] has injurias tribuit populo furenti. *Reſcipiſcente*, ait, *Quiritum populo, atque in zelum dignæ ultionis exardeſcente, irruentes in eum manus injiciunt, oculos eruunt, aures nareſque præſcindunt.* Sed auctor vitæ ſancti Nili, licet Ottonem aliquantulum excuſet dicens: *Neque eni n revera tota re: ejus conſilio peracta eſt*, tamen de hoc facinore redarguit Ottonem; quare inducit nonagenarium ſenem Nilum ita loquentem Ottoni & pontifici Gregorio: [g] *Do-*

e *Apud Baron. ad annum* 996. *num.* XVI.

f *Epiſt. II. ad Cadaloum antipapam.*

g *Ap. Baron.*

naſtis

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

naſtis mihi cæcum iſtum, non mei timore nec magna mei potentia, ſed tan-
tum Dei amore. Nunc igitur, quæcumque inſuper feciſtis, non illi, ſed mi-
bi feciſtis, vel potius Deum ipſum contumelia affeciſtis. Seitote igitur,
quod quemadmodum vos non peperciſtis illi, neque miſericordiam oſtendiſtis
erga illum, qui a Deo manibus veſtris traditus eſt, ita neque Pater veſter
cœleſtis parcet peccatis veſtris. Illud interim immerito exquirit a Damia-
a *Annal. Ital. T. V. p.* 501. no Muratorius [a], quomodo coactus fuerit Johannes antipapa aſello inſi-
dens canere: *Tale ſupplicium patitur, qui Romanum papam de ſua ſede*
pellere nititur, cum ei jam avulſa fuiſſet lingua? non animadvertens Da-
miani textum in epiſtola II. ad Cadolaum antipapam præferre quidem
oculos, aures, & nares præciſa fuiſſe Johanni Placentino, non autem
linguam, de cujus avulſione Damianus ſilet, licet auctor vitæ ſancti Nili
addat ceteris mutilationibus amputationem etiam linguæ. Deinde Damia-
nus non ſcribit hoc elogium ſibi ceciniſſe ipſum Johannem, ſed potius
populum furentem, cum dicat: *Hæc ut canerent, impulerunt: Tale ſup-*
plicium &c.

VI. IGITUR ob hæc crimina, ſed præcipue ob jusjurandum violatum in
Pœnitentiam ideo ſuſcipit a Romualdo. nece tyranni Creſcentii, Otto imperator pœnitudine ductus culpam ſuam
agnovit, & beato Romualdo detexit reatum ſuum, qui ſanctus vir ei
pro expiatione impoſuit, ut ad eccleſiam ſancti Michaelis archangeli in
monte Gargano ſe conſerret, & purgaret hoc modo ſcelus ſuum. Verba
b *Vit. S. Rom. cap.* xxv. Damiani ſunt ſequentia. [b] *Ipſe autem rex ex eodem crimine beato viro*
confeſſus, pœnitentiæ cauſa nudis pedibus de Romana urbe progrediens, ſic
uſque in Garganum montem ad ſancti Michaelis perrexit eccleſiam. Per to-
tam etiam quadrageſimam in Claſſenſi monaſterio beati Apollinaris, paucis
ſibi adhærentibus, manſit. Ubi jejunio & pſalmodiæ, prout valebat, inten-
tus, cilicio ad carnem indutus, aurata deſuper purpura tegebatur. Lecto
etiam fulgentibus palliis ſtrato, ipſe in ſtorea de papyris confecta, tenera
delicati corporis membra terebat. Promiſit itaque beato Romualdo, quod im-
perium relinquens, monachicum ſuſciperet habitum, & cui innumeri morta-
les erant obnoxii, jam ipſe pauperculo ſubjectus cœpit eſſe debitor ſui. Phi-
lippus Brietius ad annum *996*. poſt narratam pœnitentiam Ottonis juſſu
Romualdi juxta Damiani verba, hæc addit: „ Quæ narrantur a Petro
„ Damiani, apud pleroſque non inveniunt fidem. “ Potuiſſet his repo-
nere Brietius, incredibilia non eſſe, quæ de Ottonis ſatisfactione refert
Damianus. Incredibilis profecto non eſt peregrinatio nudis pedibus ad
montem Garganum; alia enim ſuppetunt exempla de peregrinatione nu-
c *Ap. Mabill. Sec.V. pag.*845. dipeda ab Ottone ſuſcepta. Narrat chronographus Magdeburgenſis [c] ipſum
Gneſnam accedentem pro veneratione corporis ſancti Adalberti martyris,
conſpecta a longe urbe, pedes exuiſſe, & ſupplicitet nudis pedibus acceſ-
ſiſſe ad locum ejus ſepulcri: *Videns autem a longe eivitatem deſideratam*
nudis pedibus ſuppliciter advenit. Si ergo religionis cauſa pedes exuit, cur
non exuerit pœnitentiæ gratia? Ottonem montem Garganum petiiſſe ſe-
d *Murator. rerum Italicar. T. II. p.* 335. quenti anno habemus ex actis comitum Capuanorum his verbis. [d] *In hoc*
autem venit Otto tertius imperator Capuam, abiit in Gargano ad ſan-
ctum Michaelem, & revertis Romam. Abiiſſe pro expiatione adimplenda
e *Lib. II. cap.* XXIIII. illi impoſita a ſancto Romualdo, clare legimus in Leone Oſtienſi [e], ſed
ad annum 1000. *Imperator Beneventum venit & cauſa pœnitentiæ, quam*
illi beatus Romualdus injunxerat, abiit ad montem Garganum. Roma ad
montem Garganum pedeſtrem ſe contuliſſe Ottonem, teſtatur coævus au-
f *Apud Baron. ad ann.* 996. *num.* XVIII. ctor vitæ ſancti Nili abbatis: [f] *Imperator vero pœnitentiam pollicitus pe-*
des ab Urbe ad Garganum montem ivit ad ſanctum Michaelem archange-
lum.

lum. Habemus præterea diploma ipſius Ottonis ad ſavorem monaſterii Montis-caſini relatum a doctiſſimo abbate Eraſmo Gattola datum [a] *Capuæ menſe martio* ſequentis anni, ubi conſiſtebat imperator ſorſan ratione hujus itineris. Alterum datum *Sublaci in ſancto Benedicto* III. *idus auguſti indictione* XII. [b] apud Muratorium. Cur ergo ſoli Petro Damiano erit neganda fides, quæ non denegatur ceteris auctoribus eadem cum Damiano ſcribentibus? Nudis tamen pedibus Ottonem iter confeciſſe ita eſt intelligendum, ut non ſoleis exutus, ſed cooperimentum tantum poplitum & crurum deponens montem Garganum adierit. An vero eodem ſequenti anno *999*. aliam Otto ſatisfactionem ſubierit quadraginta dierum, jejunio & pſalmodiæ intentus in monaſterio Claſſenſi, licet credibile putemus poſt Mabillonium, Grandium & Collinam, & præcipue in expiationem homicidii perpetrati contra Creſcentium tyrannum, quæ pœnitentia quadraginta dierum imponebatur iis, qui virum de medio ſuſtuliſſent, nil tamen vetat, quin potuerit adimpleri ab Ottone etiam poſt eum annum, & præſertim anno 1001. quo non ſemel Ravennæ ſubſtitit idem imperator. Illud tamen cum Grandio & Collina monemus contra Muratorium [c], & etiam contra Mabillonium [d], *Quadrageſimæ* a Damiano appellatæ nomine, non intelligendum ſpatium XXXXVI. dierum, quibus eccleſiaſtica quadrageſima cum abſtinentia ciborum eſt fidelibus aſſignata, ſed quadrageſimam legalem, quadraginta nimirum dierum, quocumque demum anni tempore id contingeret, ſibi ſuccedentium.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

a *Hiſtor. Montis-caſini Addition. T. I. Par. II. pag.* 312.

b *Annal. T. V. pag.* 515.

c *Annal. T. VI. pag.* 3.

d *Lib. LI. p.* 141.

VII. Romualdus Ottonem conciliat cum Tiburtinis.

ALIA fuit præordinatio divina, ut Romualdus hoc anno Romam veniret. Cives Tiburtini occiderant quemdam Mazolinum, ut vocat Petrus Damianus, vel Maſolinum, ut appellatur a noſtro Hieronymo Pragenſi, vel demum Matolinum, ut legitur apud Surium & Baronium, qui dux erat fortiſſimus in exercitu imperatoris. Immo rebelles Tiburtini imperatori contra ipſum arma corripuerant, a finibus ſui territorii ejus exercitum arcentes. Imperator ſuccenſuit valde, & aprili menſe hujus anni, poſt mortem Creſcentii, & poſt ſumptam de antipapa ultionem, obſidione tenuit Tibur, ut eam urbem funditus deſtrueret, eo vel etiam quia Tiburtini adhæſerant & adhærebant factioni tyranni Creſcentii; quod poſt Baronium aſſerit etiam Bollandus. Cauſam quinimmo Tiburis obſidendi eam unam ſuiſſe ſcribit Baronius ſub eodem anno [e], quod nimirum Tiburtes Creſcentio tyranno faviſſent, atque ideo, quæ hic narrantur, perpetraſſent. Porro Romualdus præſentiſſimum eorum civium periculum, & urbis excidium videns, ita leniter allocutus eſt imperatorem, ut gratiam invenerit apud ipſum pro civibus illis. Remiſit ergo Otto Tiburtinis injuriam cum iis conditionibus, ut ſibi darent obſides, & demolirent mœnia urbis, ac matri interfecti ducis obſtrictum catenis mitterent occiſorem filii. Mulier vero lacrymis & precibus mitigata Romualdi, placavit iram ſuam, & interfectori pepercit, eum omnino incolumem remittens ad domum ſuam. En Damiani verba. [f] *Porro autem rex Tiburtinam tunc civitatem obſidebat. Cives enim inclytum ejus ducem Mazolinum nomine interfecerant, ipſum quoque regem correptis armis a ſuis mœnibus exturbarant. Unde non dubium eſt, beatum Romualdum illuc ex divina providentia miſſum, qui imminens tot animarum periculum ſequeſtra pace delevit. Hoc etenim inter eos pactus eſt, ut Tiburtes ad honorem regis murorum partem diruerent, obſides darent, ducis vero interfectorem ad ejus matrem catenatum dirigerent. Quæ, ſancti viri fuſis ad Deum precibus, mitigata, crudeliter offenſa, & crimen indulſit, & incolumem ad propria redire permiſit.*

e *Num.* 77.

f *Vit. S. Rom. cap.* XXIII.

Ann. Chr. 998.
Romualdi 91.

VIII. Defenditur Damianus hiſtoriam hanc narrans.

Doctissimus Muratorius, [a] narrata Tiburis liberatione, ut eam ex Damiano mox retulimus, ſancti doctoris auctoritatem elevare conatur, ſubdens: „ Quam parum tuto fidendum narrationibus ſancti Petri „ Damiani, qui nondum his temporibus natus erat, colligetur ex narra- „ tionis ſuæ collatione cum narratione presbyteri Tagmari, qui cum ſan- „ cto Bernwardo Hildeſheimenſi epiſcopo præſens adfuit facto. Nihil „ Tagmarus ſcribit de ſancto Romualdo; hoc tantum in medium pro- „ fert, quod inveniente imperatore in obſeſſis vires magnas ad reſiſten- „ dum, & cupiente cum honore ab obſidione exſolvi, quæ ipſum ſolli- „ citum nimis reddebat, Silveſter papa & epiſcopus Bernwardus eccleſia- „ ſtico zelo perciti, inſtiterunt apud cives Tiburtinos, ut paterentur ſe „ ingredi in urbem; qui lætanter excepti, Tiburtinos adduxere ad ſe „ ipſos ſubjiciendos imperatori, & ad ſe dedendos. “ En verba [b] Tagmari, quorum aliquam partem, in confirmationem ſuæ ſententiæ, producit in annalibus Muratorius. *Illis quippe diebus dominus imperator Tiburtinam civitatem arcta obſidione vallavit. Machinis autem & plerisque inſtrumentis ad expugnationem paratis, foſſis etiam miræ magnitudinis, ut aquam a meatu deducerent, cum magnam vim civibus ingererent, nec ad deditionem cogere poſſent, imperator invitatur. Nec mora, adeſt cum Apoſtolico, & venerabili Bernwardo epiſcopo. Cumque, ut in talibus fit, alii augere obſidionem auderent, alii diuturno ac grandi labore parum ſe profeciſſe dicerent, bonum videri, tantum ut cum honore fiat, obſidionem ſolvi. Imperator beatum Bernwardum præſulem ſeorſim abducens, quid agat, conſulit, ægre admodum ferre ſe cum injuria cœptis deſiſtere. Ad quem ille: Non patior, ait, ſuper his vos, anima mi, quem vita cariorem habeo, commoveri: ſed nunc præcipite arctiori obſidione urbem vallari. Nam etſi reditum ad patriam deſidero, non ante a majeſtate veſtra diverto, quam urbem populumque veſtro juri ſubactam Dei pietate vid bo. Ad hæc imperator lætus, dilecto gratatur magiſtro, locum arctiori obſidione munit, milites ad expugnationem inſtruit, intrandi vel exeundi licentia omnibus imperiali auctoritate interdicit. Aliquot diebus exactis, dominus Bernwardus & Apoſtolicus præfatam urbem adeunt. Cives læti adventantes, ſervos Dei honorifice excipiunt, urbi intromittunt, nec prius deſiſtunt, quam omnes pacatos imperatoris ditioni, Dei gratia adjuti, ſubdunt. Poſtera namque die nobili triumpho ſubſequente, epiſcopi imperatorem adeunt: nam cuncti primarii cives nudi, femoralibus tantum tecti, dextera gladios, læva ſcopas ad palatium prætendentes, imperiali jure ſe ſubactos nihil paciſci, nec ipſam quidem vitam; quos digne judicaverit, enſe feriat, vel pro miſericordia ad palum ſcopis examinari faciat; ſi muros urbis ſolo complanari votis ejus ſuppetat, promptos libenti animo cuncta exequi, nec juſſis ejus majeſtatis, dum vivant, contradicturos. Imperator pacis mediatores papam & venerabilem Bernwardum epiſcopum magnifice gratando extollit, atque ad illorum nutum reis veniam tribuit; placitoque habito, urbem non deſtrui in commune deliberant.* Ex Tagmaro hæc Muratorius, ut Romualdum probet nullam in Tiburtinæ urbis liberatione partem habuiſſe.

Collina noſter [c] Tagmari narrationem cum illa Damiani conciliaſſe ſibi plaudit dicens, ſilentium Tagmari non excludere Romualdum quoque fecialem fuiſſe, auctoremque pacis. Papam & Bernwardum ingreſſos fuiſſe Tibur pro diſponendis civibus ad deditionem, quia probe erat eis nota Ottonis propenſio ad veniam, non ad urbis ruinam; Tagmarum vero non indicare virum, qui Ottonis animum ad clementiam jam allexerat. Præterquamquod, ait, ſi Otto honorifice ad finem perducere obſidionem

a *Annal. d' Italia T. VI. p. 3.*

b *Mabill. Secul. VI. Par. I. in vita S. Bernvardi n. 25.*

c *Vit. S. Rom. cap. xx.*

nem illam in optatis habuiſſet, non indigebat tot precibus papæ & epiſcopi, ut concederet veniam, quippe qui potius Ottoni, quam civibus Tiburtinis ſerviebant, ſeſe immiſcendo huic negotio. Videtur ergo repugnare narratio Tagmari, & ſibi ipſi non ſatis conſtare. Poteſt ſimul conciliari magna reſiſtentia, quam ab obſeſſis expertus eſt imperator, ejuſque deſiderium ſine dedecore bellum abſolvendi; ſed admitti debet æqualiter periculum extremum ipſius urbis, aliter cives ſeſe non dediſſent in plenum Ottonis arbitratum, & tam enorme ſui ſpectaculum non exhibuiſſent. Ex modo, quo rem narrat Tagmarus, intelligitur, vires & quidem magnas, potentemque fuiſſe imperatoris exercitum contra obſeſſam urbem; Tiburtinos autem indiguiſſe alicujus proxenetæ ope, qui flecteret animum ipſius ad clementiam, & hic fuit Romualdus. Poſt hanc primam in mentem Ottonis introductam diſpoſitionem, proſecuti ſunt rem ad felicem exitum uſque papa & epiſcopus Bernwardus. Papam autem Collina ſupponit non Silveſtrum II. ſed Gregorium V. fuiſſe. Et ita confirmari narrationem Damiani ab illa Tagmari putat; hunc nimirum media ſpecioſiora & notiora deſcripſiſſe, illum confidentiora & abditiora aſſerit. Quam Collinæ conciliationem, ut ſententiam noſtram aperiamus, perpulcre concinnatam, ſed inutilem, & inſuper veritati minime innixam credimus, pace amiciſſimi nobis viri; quia diverſa eſt obſidio urbis Tiburis deſcripta a Petro Damiano ab obſidione narrata a Tagmaro; & hæc Tagmari evenit eo temporis dumtaxat, quo Bernwardus epiſcopus Hildeſheimenſis Romam ſe contulit, ubi ſe recepit anno 1001. Quare duæ Tiburis obſidiones diſtinguendæ ſunt poſt Mabillonium; alia quæ anno *997*. accidiſſe dicitur a Sigonio, & anno *996*. a Baronio, quam nos ad hunc annum *998*. referimus, quæque ſancti Romualdi interventu impedita fuit, & deſcribitur a Petro Damiano; & alia, quæ contigit anno 1001. narraturque a Tagmaro. Sicuti ad compeſcendum Creſcentium tyrannum bis Romam venit Otto imperator, anno nempe *996*. & anno *998*. ita valde veriſimile eſt Tiburtinos, licet veniam obtinuerint præſenti anno ab Ottone, anno tamen 1001. denuo rebellaſſe, & ſe oppoſuiſſe imperatori. Turbulentiæ, quæ his diebus Romæ vigebant, quammaxime confluebant, ut ſeditionibus exardeſcerent etiam finitimæ urbes. Romani indigne tulerunt Tiburtinos cum imperatore pacatos, ut ait Tagmarus, quod demonſtrat Romanos temporibus anteactis inimicitias cum iis geſſiſſe, & animum imperatoris contra ipſos commoviſſe, ac Tiburtinos alia vice contra imperatorem arma ſuſcepiſſe. Alia ratio diſtinguendi duplicem obſidionem eſt, quod conceptis verbis Tagmarus hanc urbis obſidionem ſecundam contigiſſe dicat Silveſtri II. tempore. Cum enim ſub ipſo tantum, anno nimirum 1001. Romam venerit Bernwardus, & illis diebus imperator Tiburtinam civitatem arcta obſidione vallaverit, Apoſtolicus, qui eum pacificum reddidit Tiburtinis, fuit certe Silveſter II. at in prima obſidione nondum erat Romanus. pontifex ſub nomine Silveſtri Gerbertus, ſed tantum vix erat archiepiſcopus Ravennas electus. E contra Romualdi adventum Romam & ad urbem Tiburtinam non ſub Silveſtro II. ſed ſub Gregorio V. contigiſſe declarant ſatis clare ea, quæ ſuperius attulimus, & ea, quæ inferius proferemus, a Romualdo Romæ & Tibure perpetrata, & non tantum a Damiano, ſed ab aliis etiam auctoribus ipſi attributa, potiſſimum a Leone Oſtienſe.

Fides proinde non eſt deneganda Damiano ſcribenti hanc primam obſidionem Tiburtinam opera Romualdi ſolutam fuiſſe, eo vel maxime, quod uſque ad præſentem diem urbs hæc gratum animum ſervet erga ſuum li-

Ann. Chr. 998. Romualdi 91.

beratorem Romualdum, quem in protectorem elegit, oblationem quotannis, die ſollemni ejus feſti, eccleſiæ noſtræ ſancti Andreæ exhibens. Illud tamen miramur obſidionem & liberationem utramque ignoratas fuiſſe ab aliis auctoribus, præterquam a Tagmaro & a Petro Damiano; & canonicum Franciſcum Martium, qui hiſtoriam edidit hujus urbis impreſſam Romæ anno 1665. non ſine nomine ſupinæ negligentiæ utramque ſilentio præteriiſſe.

IX. Romualdus Venerio Tiburtino leges dat eremitici inſtituti.

Quid ulterius Tibure egerit Romualdus, verbis ipſius Damiani proſequamur ex capite XXIII. quod inſcriptum eſt *de ſancto Venerio*. Etiam Vaticanus codex *Sanctum* appellat, cum tamen careant hoc titulo capita XXVI. & XXVIII. quæ tractant *de Bonifacio martyre*, *& de Johanne & Benedicto martyribus*, qui ab eccleſia Sanctorum albo ſunt adſcripti; ex quo titulo deſumi poteſt argumentum ſanctitatis Venerii. Inquit ergo Damianus: [a] *Fecit quoque venerabilis vir apud Tibur alium boni operis fructum, quem ſilentio prætereundum eſſe non arbitror. Quidam namque beatus vir, Venerius nomine, habitare primitus in monaſterio cœpit cum tanta humilitate & ſimplicitate, ut omnes illum fratres ſubſannando deſpicerent, & delirum eum atque dementem eſſe putarent. Alii namque illum ſæpe colaphizare, alii ſordida, qua lebetes lavabantur, aqua perfundere, alii diverſis illum ſolebant conviciorum jurgiis lacerare. Cumque ille ſe perpenderet inter tot adverſa tranquillum ſuæ mentis ſtatum ſervare non poſſe, conſortium deſerens, in ſolitudinem fugiens properavit. Ubi per ſex annos abſque vino omnique pulmento ſub nimiæ diſtrictionis aviditate permanſit. Hunc itaque Romualdus, audita ejus fama, viſitare curavit. Quem interrogans, ſub cujus regimine degeret, cujuſve arbitrio ſuæ converſationis obedientiam exhiberet, reſpondit ſe alieno ſolutum imperio hoc ſequi, quod ſibi utilius videratur. Cui Romualdus ait: Si crucem Chriſti portas, ſupereſt, ut Chriſti obedientiam non relinquas. Vade igitur, & conſenſu a proprio abbate ſuſcepto, revertere, & ſub ejus dominio humiliter vive; quatenus ſacri operis ædificium, quod bona voluntas ædificat, humilitas erigit, obedientiæ virtus extollat. Hæc & multa alia ædificationis monita proferens, docuit eum qualiter cogitationibus ſuis reſiſtere, qualiter poſſet iniquorum ſpirituum infeſtationibus repugnare, & ita confirmatum & inſtructum in multa eum alacritate reliquit. Ille igitur ſancti viri documenta gratanter amplectens, abbatem ſuum protinus adiit, conſenſum accepit, & ad dilectam ſolitudinem quantocyus remeavit. Volens autem in poſſeſſione ſui monaſterii habitare, aſcendit in quoddam ſaxum nullis hominum veſtigiis pervium, & ab humana penitus converſatione remotum, ibique per quatuor annos omni humano ſolatio deſtitutus, ſingulariter habitans, exceptis tribus buccellis, quas de monaſterio ſecum detulerat, non panem comedit, non vinum bibit, non coctum aliquid omnino guſtavit, ſed ſolis arborum pomis, & herbarum radicibus vixit. Erat autem in eodem ſaxo quædam concavitas, ubi colligebatur aqua in hyeme, ex qua vir ſanctus tota bibebat æſtate. Tandem vero cognito, quod ibi ſervus Dei moraretur, cœperunt ad eum multi confluere, ciborum alimenta deferra, & quæque ſibi quaſi neceſſaria miniſtrare. Quorum ille nullius indigens, cuncta paſtoribus pecorum & aliis indigentibus exhibebat. Exhortante autem loci epiſcopo, baſilicam ſibi fieri, & conſecrari permiſit. In qua ipſe aliquanto poſt tempore defunctus eſt, & a quibuſdam ſe quærentibus inventus eſt acclivis ante altare, quaſi cauſa orationis in cubitis & genibus jacens. Ubi nonnulla per eum Dominus miraculorum ſigna operari dignatus eſt. Sic denique, ſic bona terra uberes fructus reddidit, quæ verbi ſemen ex ore Romualdi multiplicatum ſuſcepit.*

a Vit. S. Rom. cap. XXIV.

Vene-

ANN. CHR. 998
ROMUALDI 91.

Venerio nullus cultus publicus Tibure exhibetur. Diſtinguendus hic Venerius ab alio Venerio presbytero eccleſiæ ſancti Gregorii rectore, qui hoc eodem tempore vivebat Arimini, & hortatu Arduini itidem presbyteri Ariminenſis onus abbatis in cœnobio ſancti Gaudentii de Arimino, ſibi collatum a Johanne epiſcopo, ſuſcepit. Ferrarius [a] conſignavit diem obitus ſancti Venerii Tiburtini ad diem XI. ſeptembris; XIII. die ejuſdem menſis alter ſanctus Venerius abbas colitur, ut adnotavit Baronius ad eam diem in martyrologio Romano. Prætei Ferrarium agunt de Venerio Tiburtino Maurolycus, & Petrus Caniſius in martyrologio, qui poſtremus ad diem XIII. ſeptembris tradit, Venerium quatuor panibus vitam quadriennio traduxiſſe Ottone III. imperante. Epiſcopus Tiburtinus per ea tempora erat Gualterus, de quo vide Ughellium [b]. Ceterum in hoc Venerii facto ſpecimen habemus novi anachoretice vivendi generis a Romualdo inſtituti. Veteres eremitæ in ſpeluncis, & in locis ſolitariis vivebant, nullius imperio ſubjecti, ſibique tantum operum ſuorum erant conſcii. At eremitæ, quos præceptis informavit Romualdus, ſub prælati obedientia degebant, majorum ſuorum conſenſu ſingularem vitam illam eligebant, poterantque, ſi minus eorum acta probabantur, ad clauſtra revocari. Sociata ergo fuit Romualdi opera cœnobitica cum anachoretica diſciplina, & utriuſque vitæ conjuncta commoda & merita.

a In Cat. SS.

b T. I. col. 1306.

X. Idem Tammum, Boniſacium & plures Teutonicos monachos facit.

NON cum ſolo Ottone fuit tam rigidus cenſor Romualdus, ſed & Tammum ipſum, qui jusjurandum fregerat, adſtrinxit, ut ſeculo valediceret. Erat Tammus ſive Tamus, vel Thamius, princeps militiæ, ut eum effert [c] Hieronymus Camaldulenſis, Teutonicus genere, & Ottoni in primis carus, itaut *utriuſque veſtes*, ait Damianus [d], *utrumque contegerent, & amborum manus una paropſis communi ſæpe convivio ſociaret*. Hic ex præcepto Ottonis jusjurandum præſtiterat Creſcentio, ut ſine læſionis metu exiret e mole Hadriani, & ita illuſum Creſcentium ad necem perduxerat. Apud prædictam ergo civitatem Tiburis a Romualdo fuit ad Deum converſus, & [e] *quia fraudis fuerat conſcius, & perjurio tenebatur obnoxius, iccirco a beato Romualdo juſſus eſt relinquere ſeculum. Qui mox a rege licentiam expetens, non modo facilem reperit, ſed nimium etiam alacrem fecit. Erat enim prædictus imperator monaſtico ordini benevolus, & nimia circa Dei famulos affectione devotus*. Diſtinguendus hic Tammus a Tammone comite, *imperatori grato, viro certe omnium morum probitate præclaro fratre ſancti Bernwardi epiſcopi Hildeſheimenſis*, de quo ad annum 1001. loquitur Tagmarus presbyter in vita ejuſdem ſancti Bernwardi, quique eodem anno in imperatoris Ottonis ſervitio perdurabat. Præter Tammum, & alios plures Teutonicos, quos Romualdus convertit, convertit & Brunonem-Boniſacium imperatoris ejuſdem conſanguineum, cujus proinde, quia nos in progreſſu res geſtas & illuſtre martyrium referre debebimus, initia uberiore ſtylo placet hic dare.

c Cap. VIII.

d Vit. S. Rom. cap. XXV.

e Ibidem.

XI. Primordia Boniſacii, diverſæque ſcriptorum opiniones.

NATUS eſt Boniſacius anno 976. ut Conradus Janningius in Appendice ad diem XIX. Junii [f] exiſtimat, ſententiam ſuam deducens ex eo, quod *contemporaneus* & *conſcholaris* ſuus a Ditmaro appellatur ſub finem libri VI. ſui chronici, qui libro III. ſe natum anno 976. VIII. kalendas auguſti fatetur. Collina [g] tamen Boniſacii ortum quadriennio antevertit, cum poſſint dari conſodales inter ſe quadriennio, & quinquennio diſpares. Magdeburgum fuit ipſius natale ſolum; pater ejus appellabatur Bruno, mater Ida, ex comitibus Quernefurti, qui forſan ob amorem Ottonis I. conditoris Magdeburgi poſt ſubjugatos Slavos, Magdeburgum ſe contulerant ad habitandum. Frater fuit Boniſacius Gevehardi, cujus pronepotes exti-

f T. VI. P. I. pag. 221. Act. SS.

g Vita di S. Bruno-Bonifazio pag. 10.

extitere Conradus archiepiſcopus Magdeburgenſis, & Lotharius, prius creatus dux Saxoniæ ab Henrico V. imperatore, poſtea electus imperator anno 1125. ut conſtat ex chronographo Saxone [a] a Leibnitio anno 1696. edito tomo Acceſſionum hiſtoricarum. Elias Reuſnerus in Acceſſione operis genealogici, [b] eo loci, ubi exhibet ſtemma gentilitium comitum Quernefurtenſium, nominat duos Brunonis fratres Gebehardum & Burchardum, & ſororem Eliſabeth, quam ait fuiſſe Pragæ abbatiſſam. Sed ejus narratio non ſubſiſtit, neque conſentit cum illa chronographi Saxonis, juxta quem Gevehardus filios ſuſcepit Burchardum & Idam; atque ex Burchardo Conradus archiepiſcopus Magdeburgenſis ortus eſt, & ab Ida Gevehardus pater Lotharii imperatoris. *Pater præfati epiſcopi* (Bonifacii) ait Saxo chronographus, *Bruno dicebatur, mater Ida, frater Gevehardus. Gevehardus genuit Burchardum, & Idam; Burchardus genuit Gevehardum comitem, patrem Lotharii imperatoris.* Ex iis liquet propterea hallucinatos fuiſſe Johannem Trithemium in libro *de Scriptoribus eccleſiaſticis*, & Guilielmum Einſengrenium in *Catalogo teſtimoniorum veritatis*, & Sixtum Senenſem, [c] in *Bibliotheca ſancta*, qui Brunonem-Bonifacium Italum faciunt, ibique in ſcientiis eruditum aſſerunt. Alius error eſt Arnoldi Wion, qui putat Bonifacium monachum extitiſſe in Sancti Alexii monaſterio Romæ, contra apertam aſſertionem Damiani, aliorumque auctorum dicentium, ante ejus converſionem factam cum ceteris Teutonicis a Romualdo moratum fuiſſe Bonifacium in capella regia.

Scientiis informatus fuit Magdeburgi ſub directione Adalberti primi archiepiſcopi Magdeburgenſis, qui *primus ordinatus in Magdeburgh*, ait Adamus [d], *duodecim annis ſtrenue pontificatum adminiſtravit*. Præſidebat ſcholæ Geddo philoſophus, & ſchola aperta erat eo in loco, qui primitus fuerat monaſterium ordinis ſancti Benedicti erectum ab Ottone I. magno, interventu Edithæ piiſſimæ auguſtæ uxoris. Hinc fluxit alter error Sixti Senenſis, qui eum monachum Caſinenſem nominat; alius pariter Gabrielis Buccellini, qui in annalibus Germaniæ ad annum 1008. ipſum ſupponit factum monachum Magdeburgi, ubi cum Ditmaro literis operam dederit. Non animadverterunt ſupradicti auctores monaſterium inſtitutum ab Ottone, paucis annis poſt ſuam erectionem, voluntate ipſius Ottonis, & conſenſu Romani pontificis Johannis XII. mutatum fuiſſe in ſedem archiepiſcopalem, & monachos translatos fuiſſe ad vicinum montem ſancti Johannis-baptiſtæ, ut docemur ex bulla ejuſdem pontificis [e] relata a Mabillonio. Quando porro ſcientiis vacabat Bruno-Bonifacius Magdeburgi, locus incolebatur a clericis, & ad vicem erat ſeminarii. Neque proinde attendendus eſt etiam Langius, qui eum Benedictino ordini ideo adſcribit, quia educatus fuit in monaſterio Magdeburgenſi, etenim eo tempore monachi alio fuerant translati. Bruno ergo Bonifacius monachum non induit Magdeburgi, ſed primus ejus monachatus tempore Ottonis III. & ſub ſancto Romualdo eſt ponendus, ut clariſſime affirmavit Ditmarus [f]: *A tertio Ottone igitur deſideratus ſuſcipitur, quem non longe poſt deſerens ſolitariam vi am quæſivit.*

A teneris unguiculis pietati deditus, ceteris ſcholaribus ludentibus, ipſe orationi incumbebat, muſicæ operam dabat, & ſcientiis ac ceteris liberalibus diſciplinis totum ſe tradiderat, & præter cetera ingenii ſui monumenta, vitam, paſſionem & acta martyrii ſancti Adalberti Pragenſis epiſcopi conſcripſit, quod chronicon Magdeburgenſe teſtatur [g]. *Adalbertus, qui poſtea Pragenſis epiſcopus, glorioſo martyrio coronari meruit, cujus conſodalis ſanctus Bruno, qui & Bonifacius, nobilitate & meritis illi per omnia*

a Ad ann. 1009.

b Pag. 45.

d Lib. 4.

d Lib. II. cap. 7.

e Secul. V. Act. SS. Ord. S. Bened. pag. 564.

f Lib. VI.

g Meimbom. Hiſtoricor. German. collect. T. II.

ANN. CHR. 998.
ROMUALDI 91.

nia ſimillimus, dum paſſionem & actus ipſius ſcribendo miratus eſt, ipſe nihilo minus archiepiſcopus Gentium pari agonis triumpho ſubſequenter in confinio Ruſſiæ & Liſtuæ regionum martyrizatus eſt. Quare Trithemius [a] non ſolum ſanctiſſimum doctrina & moribus, ſed clariſſimum doctrina & ſcientia ſcripturarum appellat; licet in eo erraverit, quod Brunoni-Bonifacio tribuat commentaria in Geneſim, aliaque opera, quæ ſanctum Brunonem epiſcopum Signinum, monachum Caſinatem, parentem agnoſcunt. Ex collegio Magdeburgenſi, in quo fere per decennium degit, tranſiit Bonifacius ad canonicatum eccleſiæ ſancti Mauritii Magdeburgi, ſub cujus Sancti patrocinio Otto locum dicatum voluit, licet monaſterium ſub regula ſancti Benedicti olim excitatum fuiſſet in honorem ſanctorum Petri & Pauli, & ſancti Innocentii martyris, ut ait [b] Krantzius; inde ſacerdos effectus, & ab Ottone III. *dilectus, præſes effectus eſt ſuæ capellæ regiæ;* vel, ut habet chronicon Halberſtadenſe: [c] *Imperialis aulæ capellanus.* Advenientem deinde Ottonem III. in Italiam comitatus eſt Bonifacius, an etiam prima, vel tantum ſecunda vice, non liquet; illud conſtat Bonifacium tempore dumtaxat liberationis Tiburis urbis, & cædis Creſcentii tyranni, adhæſiſſe Romualdo, a quo cum ceteris converſus fuit, & monaſtico habitu fuit indutus.

a *De viris illuſtr. ord. S. Bened. Lib. III. pag.* 230.

b *Saxonia lib. III. cap.* 24.

c T. II. *rerum Brunſuicenſ. a Gotefrido Guilelm. Leibnitio edit. pag.* 119.

XII. Bonifacius idem ac Bruno cum Janningio demonſtratur.

ANTEQUAM tamen Bonifacii hiſtoriam proſequamur, quem lectores jam a nobis hactenus confuſum cum Brunone apoſtolo Ruſſiæ ſive Pruſſiæ apertiſſime cognoſcunt, rationem reddamus, cur Bonifacium Romualdi diſcipulum, de quo plura habet Damianus, unum eumdemque eſſe cum Brunone, cujus meminere Ditmarus, & alii ſcriptores Germanici, non ſolum opinemur, ſed certo aſſeramus. Hanc provinciam ante nos ſumpſere, & laudabiliter proſecuti ſunt Conradus Janningius [d] *in Actis Sanctorum*, & Bonifacius Collina noſter in Vita ſancti Brunonis-Bonifacii Italice conſcripta, & edita Bononiæ anno 1746. Quorum ille fatetur, Bollandum ad diem XIV. februarii de ſanctis martyribus Brunone archiepiſcopo & XVIII. ſociis in Pruſſia egiſſe, eorumque acta deſcripſiſſe ex Ditmaro Merſeburgenſe epiſcopo, ſancti Brunonis conſanguineo, & condiſcipulo ſtudiorum Magdeburgi; accuratum eſſe Bollandi commentarium de Brunone, verum de Bonifacio in Pruſſia martyre, idem-ne eſſet cum Brunone, an ſecus, nihil ei in mentem veniſſe; Franciſcum V rhovium pariter acta ſancti Bonifacii archiepiſcopi apoſtolici, ordinis Camaldulenſis, circa Ruſſiam martyris, illuſtraſſe ad diem XIX. junii, ſed cogitationem hanc, unum eumdemque eſſe Bonifacium cum Brunone, illum non ſubiiſſe. Se autem & Johannem-Baptiſtam Sollerium ſubrogatum in locum Verhovii præpropera morte ſublati anno 1701. collatis inter ſe Bonifacii & Brunonis martyrum actis, dubitare cœpiſſe, an revera diverſi inter ſe exiſtimandi eſſent Sancti iſti, communique conſenſu ſtatuiſſe examini ſubjicere, quæ ad probandam diverſitatem, vel identitatem perſonarum occurrerent. Tum adducit, quæ ſcriptores Germani de ſuo Brunone martyre reliquerunt poſteritati, inter quos primum locum dat Ditmaro coævo, condiſcipulo & conſanguineo Brunonis, cujus verba exſcribit, tum ejus apoſtolatum, poſtremo martyrium; & relato Ditmari teſtimonio, deſumit Ditmarum compendio continere ea fere omnia, quæ Petrus Damianus ſcribit de ſuo Bonifacio. Subjungit deinde, quæ ſcriptores Germani veteres de eodem ſancto Brunone retulere, quorum aliqui ipſum etiam appellant *Bonifacium*. Et primo laudat chronicon Magdeburgenſe [e], in quo nominatur *Bruno, qui & Bonifacius*. Secundo chronicon Quidlinburgenſe a Leibnitio editum [f], ubi pariter appellatur *ſanctus Bruno, qui cogno-*

d *T. VI. Par. II. p.* 217.

e *Script. rer. German. Meimbomii. pag.* 275.

f *Tom. III. pag.* 287. *rer. Brunſuicenſium.*

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

gnominatur Bonifacius. Tum Acceſſiones hiſtoricas ejuſdem Leibnitii, in quibus habetur chronographus Saxo, qui ſanctum Brunonem archiepiſcopum vocat, *qui & Bonifacius*. Clariora deinde adducit ex chronographo Magdeburgenſi [a], qui inſuper addit, Taginonem Magdeburgenſem conſecraſſe *epiſcopum Brunonem, cognomento Bonifacium, prius quidem ſancti Mauritii Magdeburgi canonicum, poſtea vero in palatio regio aſſumptum, ſed fugientem cum deliciis ſuis ſeculum, ut ſibi lucrifaceret Chriſtum, ſicque apud Italiæ eremum cum beatis ſociis Benedicto atque Johanne in monachica religione perfectiſſime converſatum*. Laudat quoque Janningius chronicon Halberſtadenſe apud prædictum Leibnitium [b], in quo de Brunone hæc ſcribuntur: *Hic etiam imperator* (Otto III.) *ſanctum Brunonem Magdeburgenſis eccleſiæ canonicum de caſtro Quernefurde, nobilis viri domini Brunonis filium, ſpiritualiter dilexit, & imperialis aulæ capellanum fecit; qui tandem ſecularis converſationis tumultuationem non ſuſtinens, in Italiam proficiſcens, habitum religionis induit, & monachum ſe fecit. Exinde cum duobus fratribus ſui cœnobii Benedicto & Johanne eremi ſolitudinem inhabitavit, tandemque eoſdem confratres ſuos de conſilio Ottonis imperatoris in Poloniam miſit, ipſeque Romam proficiſcitur a domino papa licentiam accepturus cum iiſdem ſuis confratribus in augmentum coronæ ſuæ paganis gentibus Chriſti evangelium prædicare*. Prætermittit recentiores Paulum Langium & Johannem Trithemium ſcriptores Benedictinos, qui ſimilia de ſancto Brunone tradunt; & quidem ſcribit [c] Trithemius Brunonem fuiſſe monachum cujuſdam cœnobii in Italia, cujus tamen nomen memoriæ ſuæ tunc non occurrebat, quod & alibi [d] repetit. „ Verum Langius & Trithemius ordinis ſui monachum faciunt, quod intelligi aliter non debere aſſerit Janningius, quam quatenus regulam ſancti Benedicti, quæ a Camaldulenſibus quoque obſervatur, ſecutus ſit. " Obſervat inſuper Ditmarum, ceteroſque allatos auctores ſcripſiſſe in Germania & in Saxonia, quæ erat etiam Bonifacii patria; hinc ea commemorare uberius, quæ Brunoni in Saxonia contigere: quæ vero occurrere Bonifacio in Italia, vix attigiſſe. Petrum autem Damianum, utpote Italum, plura addidiſſe, quæ Bonifacio evenere in Italia, contentum dixiſſe quoad cetera, quæ ad Germaniam ſpectant, ipſum fuiſſe Teutonicum, ac narraſſe ejus martyrium, ut ore hominum ferebatur; de cetero ſcriptores Germanos ea proferre de Brunone, quæ Damianus adducit de Bonifacio, & illos cum iſto apprime convenire, ut patebit conferenti auctores ſupracitatos cum Damiano.

Quam collationem, poſt Janningium, eo libentius facimus, quo, data occaſione, Brunonis-Bonifacii vitam non injucundum erit legentibus compendio audire. Damiano [e] *Bonifacius* natione eſt *Teutonicus, vir clariſſimus, regis fuerat conſanguineus, & ita carus, ut rex illum non alio vocaret nomine, niſi anima mea. Erat autem apprime liberalium artium doctrinis inſtructus, maximeque in modulationis muſicæ ſtudiis approbatus*. Ditmarus vero libro VI. ſui chronici verſus finem hæc habet. *Fuit quidam, Brun nomine, contemporaneus & conſcholaris meus e genere clariſſimo editus, ſed divina miſeratione præ ceteris parentibus ſuis inter filios Dei dilectus. Hic ab Ida venerabili matre ſua unice dilectus magiſterio Geddonis philoſophi traditus, & omne, quod habere debuit, cum abundantia ei præbebatur. Hujus pater Brun dicebatur ſenior clarus, & per omnia laudabilis, amicus mibi conſanguinitate, & omnibus familiaritate erat proximus. Filius autem ejus & æquivocus, cum mane ad ſcholam ire debuiſſet, antequam ab hoſpitio exiret, veniam petiit, & ludentibus nobis ipſe in oratione fuit. Otio* nego-

a Pag. 284.

b Ibid. T. II. pag. 119.

c De viris illuſtr. O. S. B. lib. II.

d Ibid. lib. III. p. 230. lib. IV. p. 116.

e Vit. S. Rom. cap. XXVI. & XXVII.

negotium præpoſuit, & ſic fructificans ad maturitatem pervenit. A tertio igitur Ottone deſideratus ſuſcipitur, quem non longe poſt deſerens ſolitariam vitam quæſivit, & de opere manuum ſuarum vivebat. Damianus de Bonifacio & de ceteris incluſis in Pereo ait: [a] *Faciebant autem omnes opera manuum, alii ſcilicet coclearia, alii nebant, alii retia nectebant, alii cilicia*; & de Bonifacio peculiarius habet: [b] *Hic itaque cum in capella regia moraretur, videns eccleſiam antiqui martyris Bonifacii mox exemplo ſui æquivoci ad martyrii deſiderium provocatus ait: Et ego Bonifacius vocor, cur ergo etiam ipſe Chriſti martyr eſſe non deboo? Deinde quoque jam monachus factus, tanta ſe abſtinentia frugalitate conſtrinxit, ut &c.* Chronica ſupralaudata ſocios ei in eremo aſſignant *Johannem & Benedictum*, eoſdem ſocios dat Bonifacio Damianus. Mortuo Ottone *cum licentia papæ benedictionem epiſcopalem accepit .... Et ad Pruſſiam pergens, ſteriles hos agros ſemine divino ſtuduit fœcundare*, ait Ditmarus. *Ab apoſtolica ſede conſecrationem archiepiſcopatus accepit .... ad Gentiles autem poſtremo veniens, cum tanta cœpit fervidi pectoris conſtantia prædicare ut &c.* habet Damianus, [c] qui ſubdit: *Cum ad Ruſſorum regem vir venerabilis perveniſſet .... frater regis decollari præcepit*, cui concinit Ditmarus dicens: *Tunc in confinio prædictæ regionis, & Ruſſiæ cum prædicaret, plus evangelizans capitur, deinde .... mitis ut agnus decollatur.* Tempora martyrii Brunonis & Bonifacii congruunt; compertum eſt Brunonem anno 1008. vel 1009. paſſum, ad eumdem annum Bonifacii martyrium conſtituit Verhovius in ſuo commentario ad vitam ejuſdem ſancti, [d] & ſatis probat non potuiſſe citius contigiſſe, nec eſſe cur diutius differatur.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

[a] *Ibid. cap.* XXV.

[b] *Ibidem cap.* XXVI.

[c] *Ibidem.*

[d] *Numm.* 4. & 5.

XIII. Solvuntur argumenta in contrarium oppoſita.

DILUIT poſt hæc Janningius argumenta, quæ contra hanc identitatem opponuntur. Ea petuntur prius a diverſitate nominis; deinde Bonifacius conſecrationem archiepiſcopalem accepit a ſummo pontifice Romæ, Bruno Merſeburgi a Taginone archiepiſcopo III. Magdeburgenſi. Tertio, alter in Pruſſiam, in Ruſſiam alter profectus fuit ad prædicandum evangelium. Quarto, modus martyrii amborum diverſimode narratur; Brunoni decem & octo ſocii addunrur, nullus Bonifacio. Quinto multa de Bonifacio habet Damianus, quæ fruſtra quæras in auctoribus Germanis. Sexto, dies natalis martyrii Bonifacii eſt XIX. junii; Brunonis XV. octobris. „ Ad primum reſpondet, per diverſa nomina non ſemper denotari diverſas perſonas, ſed unam ſæpe & eamdem, quæ duplex ſortita ſit nomen; *Bonifacium* uno nomine vocatum ab Italis, a Germanis duobus appellatum *Brunonem-Bonifacium*. Ad ſecundum, verba Damiani de conſecratione archiepiſcopatus accepta per Bonifacium ab apoſtolica ſede non eſſe ita intelligenda, quod ſummus pontifex per ſe illam contulerit, ſed facultatem dederit illam accipiendi; ſimulque aſſerit Romanum antiſtitem Bonifacio tradidiſſe pallium, & ipſum miſiſſe ad imperatorem in Germaniam, cujus juſſu a Taginone archiepiſcopo Magdeburgenſi, tunc Merſeburgi commorante, conſecratus fuerit. Ad tertium, quamvis Bruno a Germanis in Pruſſiam miſſus dicatur, Bonifacius ab Italis in Ruſſiam, non tanti id eſſe, ut propterea perſonarum diverſitas inducatur. Bruno, teſte Ditmaro, ad Pruſſiam pergens, in prædictæ regionis confinio & Ruſſiæ, martyr effectus eſt. Quod ſi de eodem ſcripſerit homo Italus, remotius quam Saxones a loco martyrii poſitus, miſſum fuiſſe in Ruſſiam, & Ruſſorum apoſtolum vocet, non-ne id facile conciliari poteſt cum Ditmari ſententia & explicari? immo utrique nationi Pruſſis & Ruſſis recte adſcribi Brunonem paucis verbis explicat martyrologium Romanum ad diem XV. octobris hoc elogio:

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

„ *In Pruſſia ſancti Brunonis Ruthenorum* (ſive Ruſſorum) *epiſcopi &*
„ *martyris*. Adſcribi poteſt Pruſſis, quia apud illos mortuus ; Ruſſis ,
„ quia eorum epiſcopus nominatur. Cur Pruſſia ad Helmoldo annumera-
„ ta Sclavorum nationibus , ab aliis annumerari non potuerit Ruſſorum
„ nationibus? neque neceſſe eſt ad interiora Ruſſiæ , aut ad metropolim
„ ejus adducere ſanctum Boniſacium , quia regem Ruſſorum convertiſſe
„ dicitur ab Italis ignorantibus tamen nomen regis . Sub nomine regis
„ venerit aliquis regulus Pruſſiæ vicinus , aut provinciæ alicui præfe-
„ ctus, immo ſic debere intelligi ſuadet, quod ſupremus Ruſſiæ monar-
„ cha pridem ad fidem converſus fuerit a Græcis , quam eo perrexerint
„ aut Bruno, aut Bonifacius, aut etiam Adalbertus. Ad quartum & ad
„ quintum ait , nil eſſe facilius quam ut duo auctores vitæ ſancti alicu-
„ jus plures circumſtantias alter, pauciores ſecundus afferant; dummodo
„ ergo non adducant circumſtantias inter ſe pugnantes, credendum utri-
„ que & omnibus, qui majori vel minori brevitati indulgent. Ditmarus
„ ſocios addit Brunoni, non addit Damianus, quia Italus cum eſſet, nul-
„ lumque teſtem viſu ejus martyrii narratorem haberet, ea tantum ſcri-
„ bebat, quæ ſibi relata fuerant a diſcipulis Romualdi . Ad ultimum
„ reſpondet, diem, quo quis ſanctus memoratur in martyrologio , non
„ eſſe ſemper ipſius natalem. Bruno e. g. notatur die XV. octobris, &
„ tamen ex Ditmaro ejus natalis dies eſt XIIII. februarii. Similiter Boni-
„ facius adnotatur XIX. junii, ſed tacente Damiano, & alio quocumque
„ antiquo ſcriptore diem obitus ejus. "

Atque ita Janningius exiſtimat ſententiam ſuam aperuiſſe, & ſufficienter demonſtraſſe unum eumdemque eſſe Brunonem & Boniſacium. Rejicit tandem opinionem Ademari monachi Aquitani , qui Brunonem epiſcopum fuiſſe de civitate Osburg (ipſa eſt Auguſta-Windelicorum) ſcribit, cum in Saxonia natus ſit, nullique ſedi epiſcopali addictus , neque tempore , quo vixit Bruno noſter, ullus ejus nominis fuerit epiſcopus in Auguſta-Windelicorum provinciæ Bajoariæ. Falſum quoque eſſe, quod idem Ademarus ſubjungit, Brunonem petiiſſe ab imperatore, ut pro ſe juberet conſecrari in ea ſede Auguſtanum epiſcopum , quem ſibi elegerat , nomine Odolricum . Ademarum diſtinguere Hungariam in Albam & Nigram, aſſerere Brunonem convertiſſe ad fidem Hungariam, & regem ejus Geitz, Ottonem imperatorem Geitz baptizaſſe die ſancti Stephani , & alia plura hujus farinæ , quæ demonſtrant ejus auctoritatem nutare , ut nutant ea , quæ de ſancto Adalberto Pragenſi epiſcopo idem Ademarus narrat. Hactenus Janningius , quem ſequitur & magis illuſtrat Collina noſter , quibus tamen præiverant alii in ea opinione. Ad annum 1000.[a] ſuorum Annalium refert Mabillonius ſententiam cujuſdam viri docti, qui ex nominatis Sanctis unum fecit; ſed quis fuerit , non aperit. „ Quidam vir e-
„ ruditus , ait , opinatur hunc Bonifacium non alium eſſe a Brunone ,
„ Pruſſorum dicto apoſtolo, qui Bonifacius quoque vocabatur. " Ad annum 1009. eadem repetit, ſed breviter, & rationibus hinc inde examinatis, quamvis fateatur alteram opinionem fundamento non carere, negativæ tamen ſententiæ favere videtur. Doctiſſimus vir Fleurius [b] ad annum 1007. refert acta ſancti Brunonis, quem ſtatuit ipſum eſſe Bonifacium , vitam conſtruens ex relationibus Ditmari & Damiani, & demum concludit eccleſiam honorare hunc ſanctum martyrem ſub nomine Brunonis die XV. octobris. Sed Brunonis-Boniſacii ſingula ſingulis aſſignabimus annis.

a T. IV. pag. 142.

b *Hiſtoire eccleſiaſtique* T. XII.

XIV. Bonifacius martyr eſſe cupit. Aliqua de eccleſia S. Bonifacii in monte Aventino.

PERTINET ergo ad hunc annum deſiderium, quod gerebat Bruno-

Boni-

Boniſacius, martyrii. Cum enim Romæ in comitatu Ottonis commoraretur, ſæpe divertebat ad baſilicam ſanƈti Boniſacii martyris, cujus felici ſorti invidebat, cupiebatque ad illius ſimilitudinem vitam dare pro Chriſto. *Hic itaque*, ait Damianus [a], *cum in capella regia moraretur, videns eccleſiam antiqui martyris Boniſacii, mox exemplo ſui æquivoci ad martyrii deſiderium provocatus ait: Et ego Boniſacius vocor, cur ergo etiam Chriſti martyr eſſe non debeo?* Situm erat monaſterium hocce in monte Aventino, titulo ſanƈtorum Boniſacii & Alexii ſacrum, cujus templi & cœnobii hiſtorica monumenta ſumma cum laude collegit non una vice a nobis honorifice nominandus V. Cl. domnus Felix Nerinius abbas Hieronymianus anno 1752. nuncupavitque doƈtiſſimo & eminentiſſimo cardinali domno Angelo-Mariæ Quirino baſilicæ & monaſterii ejuſdem munificentiſſimo reparatori; cœnobium nimirum antiquum in primis & celeberrimum, quod Benediƈtus papa VII. initio ſui pontificatus Sergio Damaſci metropolitæ a Saracenis pulſo dederat, ut in monaſterium converteret vel reſtitueret ſub regula ſanƈti Benediƈti, quod in ejus epitaphio apud Nerinium legitur.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

a *Vit. S. Rom. cap.* XXVII.

† SERGIVS. HIC. RECVBAT. METROPOLITA. SEPVLTVS
QVI. QVONDAM. FVERAT. DAMASCI. TEMPORE. LONGO
NVMINE. PERDVCTVS. AD. SACRI. CVLMINA. PETRI
TEMPORIBVS. PII. BENEDICTI. PRAESVLIS. ALMI
MARTYRIS. HOC. TEMPLVM. CESSIT. MONACHOSQ. LOCAVIT
COENOVIVM. SCI. BENEDICTI. CONDIDIT. HICCE
PRIMO. QVI. STATVIT NRAE. CERTAMINA. VITAE
QVATVOR. HIC. ANNOS. VIXIT. SVB. TRAMITE. RECTO.
ANN. DNIC. INCARNAT. DCCCC. LXXXI. INDICT. VIIII.
IN PACE. III. IDVS. NOVEMBER. VIX. AN. LXXIIII.

C. ✱ R.

Et noſter Petrus Damianus opuſculo ad Nicolaum papam II. *Sergius* [b], inquit, *metropolita Damaſci non inconvenienter his poſſet adneƈti, qui eccleſiam ſuam pro Chriſti amore deſeruit, & Romam peregrinus advenit, reperienſque beatorum Boniſacii & Alexii baſilicam ſacerdoralibus pene officiis deſtitutam, Benediƈtum Romanæ ſedis antiſtitem adiit, atque ut ſe monaſterialem ibi permitteret regulam conſtituere, precibus impetravit: ubi nimirum longo poſt tempore religioſe degens vitam finivit.* Quinquennio in eodem cœnobio recens ſtationem ſuam elegerat, ut vidimus, Adalbertus Pragenſis epiſcopus, inde martyr, Boniſacio noſtro multis nominibus conjunƈtiſſimus; Leo Nonantulanus olim abbas pariter ibi ſe receperat, & ſorte adhuc vivebat. Leo alter legationibus inſignis præſulatum ibi gerebat; & ad id monaſterium ſacile tempore ſui Romani incolatus diverterat & hoſpes erat Romualdus noſter. Cum ergo in baſilica ſanƈti Boniſacii ſæpius oraret alter Boniſacius, ſtimulos ſibi additos perſentiebat ad ſanguinem pro Deo dandum. Conſundendus non eſt Boniſacius martyr, qui templum habebat in monte Aventino, cum Boniſacio Moguntino archiepiſcopo itidem martyre; ut enim probat idem Nerinius, excitata jam

b *Opuſc.* XIX. *T. III. p.* 220.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

a longo tempore ſuerat baſilica ſancti Boniſacii in monte Aventino ante martyrium Moguntini antiſtitis Boniſacii.

XV. Romualdus cum Boniſacio & ceteris converſis Montem-caſinum petit.

VERUM jam ſatis digreſſi ſumus; tempus eſt, ut Damiani textum proſequamur, & quid egerint hi nobiliſſimi *converſi* ſub Romualdo enarremus. Id autem verbis ipſius ſancti doctoris referemus [a]. *Romualdus igitur cum eo, quem prædiximus, Tammo, & cum Bonifacio viro clariſſimo, quem nunc feliciſſimum martyrem ſe habere Ruſſiana gloriatur eccleſia, & cum aliis converſis Teutonibus a Tiburis oppido ad monaſterium beati Benedicti, quod in Caſino conſtitutum eſt monte, devenit*. Adventus Romualdi ad Montem-caſinum meminit etiam in ſuo chronico Leo Oſtienſis [b] hiſce verbis: *Eo etiam tempore vir Dei Romualdus una cum beato Bonifacio imperatoris conſanguineo, & cum aliis pluribus Teutonicis de prædicti imperatoris exercitu ad hoc beati Benedicti monaſterium orationis gratia venit, eo ſcilicet tempore, quo idem imperator Creſcentium Romanum ſenatorem, qui ſe in caſtello Sancti-Angeli de ponte ſancti Petri contra eum rebellans munierat, ſacramento deceptum cœpit, & mox quaſi reum majeſtatis capite obtruncavit*; ubi cum dicat *eo etiam tempore* Romualdum adveniſſe Montem-caſinum, quo Creſcentio amputatum ſuit caput, ſatis demonſtrat, hoc eodem anno poſt Creſcentii mortem cum ſuis recens converſis Romualdum Caſinum adventaſſe. Cauſa cur Romualdus eos adduxerit ad Montem-caſinum ea fuit, ut tam ipſe, quam ſui diſcipuli venerarentur oſſa ſancti patris Benedicti; *orationis cauſa* ait Oſtienſis, nam cum Tibur plurimum non abeſſet a Monte-caſino, ipſa videbatur opportunitas ſacras ejus exuvias viſitandi. Deſiderium pariter habuerit Romualdus locum videndi, ubi Olibanum olim, licet poſtea non perſeveraverit, direxerat, & ubi Johannes Gradonicus diſcipulus ſuus commorabatur in cella prope monaſterium; & demum ea fuerit intentio Romualdi, ut antequam hos converſos in eremo includeret, diſciplina monaſtica inſtitueret in præcipuo orbis Benedictini cœnobio. Quanto tempore cum comitibus Romualdus ſubſtiterit Caſini, ſilent auctores. Damianus ait tantum, ibi Romualdum morbo laboraſſe: *Ibi nempe graviter infirmatus eſt, ſed cito ex divina miſericordia convaluit*. Poſt peregrinationem illam ad Montem-caſinum, & etiam poſt aliquanti temporis in eo ſacro loco ſtationem, illos Romualdus ſecum duxit ad Pereum. Cum Caſinum pervenit Romualdus, poſt obcæcationem Manſonis, quæ contigit hoc anno 998. die 14. novembris, vel anno antecedenti, melius quam anno 995. ut putat Mabillonius, præerat ſacro illi loco *Johannes abbas viceſimus nonus*, qui teſte Leone Oſtienſi [c] *ſedit anno uno*. Hic *venerabilis abbas*, proſequitur Leo, *cum jam ſenectute pariter & infirmitate gravatus, tanti regiminis pondus ſe ferre non poſſe perſpiceret, conſenſu atque electione cunctorum fratrum abbatem ſibi ſubſtituit; ipſe vero abbatia relicta in proximam eremum, in loco, qui hodie Piretum appellatur, cum quinque fratribus ſeceſſit, ibique in honorem ſanctorum Coſmæ & Damiani parvula conſtructa eccleſia, ſolitarius quodammodo degens in ſpiritualibus operibus reliquum vitæ ſuæ tempus exegit*. Anne Romualdus pio & humili ſeni, ut dimitteret abbatiam, & ſeceſſum quæreret, opportunitate data, & juxta morem ſuum, auctor fuit?

XVI. Filius Buſclavi regis quis fit juxta alios auctores?

ILLUSTRIOREM aliam humilitatis Romualdi actionem narrat Damianus occaſione hujus ſuſcepti itineris. *Habebat autem*, [d] inquit, *equum ſatis egregium, quem ſibi Buſclavi Sclavonici regis filius dederat, factus ab eo monachus. Hunc vir ſanctus humilitatis ſtudio permutavit, & lucroſo concambio aſinum laudabilis negotiator accepit. Nimio quippe Redempto-*

a *Vit. S. Rom. cap.* XXVI.

b *Lib. II. c.* 28.

c *Lib. II. cap.* XX.

d *Vit. S. Rom. cap.* XXVI.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

demptoris noſtri deſiderio, qui aſellæ tergo conſederat, vir venerabilis hoc ipſum animal libentius equitabat. Quis ſit hic Buſclavus vel Buſclavinus, ut habet Surius, merito inquiritur. Matthæus Miechovias medicus & ſcriptor Polonus ſic ſcribit: [a] „ Caſimirus delegit tandem, matre conſentiente, „ monachari, & accedere perſonaliter ad Romualdum vitæ ſanctitate pol- „ lentem in Italia, donato ei pulcro caballo, expoſuit quis eſſet, po- „ ſcens ab eodem ſuſceptionem & profeſſionem regularem, quo annuen- „ te rediit Cluniacum. “ Martinus Cromerus [b] alter Polonus hiſtoricus. „ Profectus eſt autem Caſimirus, inquit, Lutetiam anno Chriſti 1036. „ voluntate matris, ut ingenium honeſtis diſciplinis excoleret, inde poſt „ aliquot annos, viſa obiter Italia, & Romualdo abbate ſancto, Clu- „ niaci in Benedictinorum monachorum ſodalitatem ſe dedit, monaſticam „ vitam profeſſus. “ Omittimus Demalevicium, ceteroſque regionis ejuſdem auctores ſimilia ſcribentes, qui proinde Caſimirum filium Miecislai regis Poloniæ ſub nomine filii Buſclavi regis Polonici deſignatum hoc loco a Damiano ſentiunt. Eamdem opinionem, vita de induſtria edita anno 1620. ſequutus eſt Thomas Minius, inde Grandius quoque ceterique fere ex noſtris, & rerum monaſticarum ad Romualdum ſpectantium ſcriptores; præter paucos, qui Buſclavum principem Pruthenorum faciunt, ut Didacus Francus; vel credunt filium Buſclavi regis eumdem fuiſſe ac Bonifacium poſtea Pruſſorum apoſtolum, ut Bejerlinchius.

a *Lib. II. cap. 13. Hiſtor. Polon.*

b *Lib. IV. c.* 1.

XVII. Sententia noſtra de Buſclavo rege.

SENTENTIAM noſtram libet hic apponere. Buſclavi mentionem duabus vicibus facit Damianus; capite nimirum XXVI. ubi narrat, Romualdo egregium equum donatum fuiſſe a filio Buſclavi Sclavonici regis facto ab eo monacho, & capp. XXVIII. & XXIX. quibus petitionem apoſtolicorum virorum factam Ottoni III. a Buſclavo rege pro converſione ſui regni enarrat. Utroque loco Damianum nomine Buſclavi non nomen proprium eorum regum intellexiſſe credimus, ſed genericum nomen, quo communiter appellarentur reges vel domini Sclavonicarum provinciarum. *Bu* enim Sclavonica lingua ſignificat *magnum*, ſicut *Boli*, *majorem*; hinc Ditmarus [c] ſcribit: *Bolizlaus, qui major laus non merito, ſed more antiquo interpretatur;* ubi forte legendum eſt potius *major Slavus* vel *Sclavus*, ita ut ſenſus ſit regem, ſive eorum ducem eſſe *majorem Sclavum*, eodem modo quo principem Turcarum, *magnum Turcam*, principem Mogolis *magnum Mogolem* ſolemus appellare. Vox *Bu* etiam apud Græcos; vel ipſi a Sclavis, vel Sclavi á Græcis dictionem iſtam acceperint; magnis & amplis rebus præponebatur, a magnitudine ſcilicet bovis; hinc *Bupedas* magnos pueros, *Bupodas* magnos pedes, *Bulimiam* magnam famem, *Bumaſtos* genus uvæ craſſioris, *Buſycon* ficum præcipue magnitudinis, *Butyſiam* magnum ſacrificium dixerunt apud Feſtum, *Bucephalum* equum Alexandri magni vel ab aſpectu torvo, vel a magno capite appellarunt, & Veneti noſtri Illyrico & Sclavoniæ contermini *Bucentaurum* genus navigii excellentioris & majoris amplitudinis hodiedum nominant. Cum autem in provinciis Sclavorum ſive Slavorum plures eſſent duces, in Chroatia nimirum, in Albania, in Epiro, in Bohemia, in Polonia, in Ruſſia, omnes appellabatur *Buſclavi* vel *Boleslavi*; ita eodem tempore in Bohemia regnabat *Boleslaus*, & *Boleslaus* alter imperabat in Polonia, & in hac poſtrema provincia noti ſunt in hiſtoria *Boleslaus ſenior*, & *Boleslaus junior*, qui ad diſcrimen ceterorum cognomenta aſſumebant, ut Boleslaus junior appellatus fuit *Chabri*. Quibus in anteceſſum poſitis, filius Buſclavi Sclavonici regis, factus a Romualdo monachus, non Caſimirus fuit filius Boleslai, vel melius Miecislai regis Poloniæ; tempora enim non congruunt

c *Lib. IV. Chron.*

Digitized by Google

gruunt cum ætate Romualdi, ut alibi oſtendemus, ſed filius regis, vel ducis alicujus provinciæ Sclavonicæ. Briſcam Charvaciæ & Bulgariæ regis filium revera donatorem ſuiſſe equi ſenſit [a] Hieronymus Camaldulenſis. Verum enim vero Chroatos tunc regium nomen obtinuiſſe negat [b] Bollandus in annotationibus ad vitam ſancti Romualdi a Damiano ſcriptam; & ſuſtinet eos tantum poſt mortem Romualdi anno nimirum 1076. reges habuiſſe; ſed ſi Lucium [c] audiamus, Dircislavus anno 970. rex erat Dalmatiæ & Chroatiæ; anno 990: Tirpimir; poſt eum Murcimir; immo cum in eorum ſerie etiam Craſemere & Chreſimir vel Creſimir reperiantur iiſdem annis, ut juxta teſtimonia Conſtantini Porphyrogeniti, & Thomæ archidiaconi Spalatenſis demonſtrat idem Lucius, hinc apparet nomen Creſimiri in uſu fuiſſe apud Croatos; quare veriſimile putamus filium Buſclavi regis Slavonici factum monachum a Romualdo, & nominatum a Damiano, appellatum ſuiſſe Creſimirum. Hinc orto forſan errore ex ſimilitudine nominis, cum parum remote ab iis temporibus floruerit alter Caſimirus illuſtris rex Poloniæ ex monacho Cluniacenſi, exiſtimari facile potuit monachum illum, qui ſuaſu Romualdi monaſticam veſtem induit, fuiſſe Caſimirum Polonum. Vel ſi nomine Buſclavi regis Sclavonici intellexit Damianus [d] Boleslaum Chabri Poloniæ regem, contingere potuit, ut Boleslaus filium habuerit monaſtico habitu indutum a Romualdo, & de cujus ad Deum converſione hiſtorici Poloni ſiluerint, de regni rantum hiſtoria ſolliciti. Revera Poloni huic Boleſlao ſolum Miecislaum vel Mieſiconem filium tribuunt, cum tamen Ditmarus Merſeburgenſis epiſcodus auctor æqualis tres ipſum uxores habuiſſe ſcribat; primam nimirum filiam Rigdagi marchionis; ſecundam ex Hungaria petitam, ex qua filium Beſpreri ſuſcepit; & Connildem filiam Dobremiri, quæ peperit ei Miſeconem & Drobemirum, & tres filias. Bollandus ex Hungarica uxore filium progenitum putavit monachum ſactum ſub Romualdo. In qua ſententia Bollandi nomen Romualdi ante annum 998. innotuiſſet in Polonia. Quamcumque demum opinionem amplectamur, illud certum eſt nomine filii Boleslai aut Buſclavi ad hunc annum non venire Caſimirum filium Miſeconis II. ut putavere ſupralaudati Miechovias, Cromerus, Minius & Grandius, qui varia incedentes via, ad ipſum extorquent verba Damiani. Hic enim Caſimirus non a Romualdo, ſed ab Odilone ad annum circiter 1034. & temporibus Conradi imperatoris, non Ottonis III. in Galliis monaſticum ſchema ad tempus geſſit. Multominus audiendus noſter Macchiarellius exiſtimans Caſimirum hoc anno 998. quo nondum natus erar, immo ſorſan neque pater ejus Miſeco, cum Romualdo adiiſſe Montem-caſinum, & ex eo monte directum fuiſſe ab eodem in Gallias ad Cluniacenſe cœnobium. Credibile autem eſt filium Buſclavi Sclavonici regis, vel ex Chroatia demum, vel ex Polonia fuerit, monachum a Romualdo redditum ante hunc annum, vel in Perenſi ſolitudine, vel in Claſſenſi cœnobio, vel denique in aliquo aut Sclavonico, aut Italico monaſterio conſtitutum fuiſſe, quin opus fuerit, ut is ad celeberrimum Cluniacenſe cœnobium a Romualdo dirigeretur. Atque hæc quidem de Buſclavo Sclavonico rege ad caput XXVI. occaſione equi, quem in aſellum commutavit Romualdus; illud exploratius eſt Buſclavi nomine ad capp. XXVIII. & XXIX. ejuſdem Damiani, venire Boleslaum Chabri regem ſive ducem Poloniæ; ſed de hoc ad annum 1001. ſuſius agemus.

XVIII. *Petrus abbas Claſſenſis juramentum fidelitatis præſtat Gerberto archiep. Ravennati.*

Classenses autem ſancti Apollinaris monachi poſt Romualdi abdicationem in abbatem ſibi elegerunt Petrum. Fortunius [e] Hardeſadum diſcipulum Romualdi ſancto viro ſucceſſiſſe ſcribit, ſed ex charta tabula-

rii

a *Serm. S. Rom. cap.* VII.

b *Febr. T. I. p.* 13.

c *Regn. Dalm. lib.* II.

d *Vit. S. Rom. cap.* XVI.

e *Par. Lib.* II. *I. cap.* 15.

ANN. CHR. 998. ROMUALDI 91.

rii ejuſdem monaſterii, quam Artuſinus notarius exemplavit ab autographo, conſtat Petrum ante Hardeſadum fuiſſe ſancti Apollinaris abbatem. Continet ipſa juramentum fidelitatis, quod præſtat *Petrus presbyter & monachus electus a congregatione monaſterii ſancti Apollenaris, quod vocatur ad Claſſem, Gerberto archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie*, qui ipſum in abbatiæ illius poſſeſſionem introduxerat. Succeſſerat Gerbertus Johanni ſub finem menſis aprilis hoc anno. Jurat autem Petrus ſuper *ſanctum altare, & ſanctas ibidem conditas reliquias, & ſancta quatuor Dei evangelia anno Deo propitio pontificatus domni Gregorii V. & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſimi beati Petri apoſtoli ſede tertio, atque imperante domno Ottone tertio juniore anno tertio die trigeſimo menſis novembris indictione* X. *Ravenne*. Notarius exemplum conficiens errore ſcripſit indictionem X. cum reapſe hoc anno decurreret indictio XI. Inter cetera promittit Petrus ſe *in feſtivitatibus ſanctorum martyrum Apollenaris & Vitalis omni anno ad ſynodum ſecundum antiquam conſuetudinem* venturum. An vero etiam ante Petrum, & immediate poſt Romualdum, abbas monaſterii ſancti Apollinaris fuerit *Johannes*, de quo mentio fit in vita [a] ſancti Willelmi abbatis Divionenſis, excerpta ex chronico ſancti Benigni, quod habemus in tomo primo Spicilegii Acheriani, & ex Spicilegio editum in actis Sanctorum ordinis ſancti Benedicti, an autem Johannes poſt Petrum, vel etiam poſt Hardeſadum & Bonum abbates Claſſenſes regimen tenuerit ejuſdem monaſterii, divinare nequimus; illud unum liquet, Johannem hunc cum ceteris abbatibus nominari, qui *ſibi commiſſorum locorum vel eccleſiarum relinquentes curam, ad patris Willelmi confluebant doctrinam, & ſponte ſe ipſi ſubjiciebant, obedire parati*.

[a] *Antiq. medii ævi T. I. col.* 493.

XIX. Placitum pro monaſterio Palatiolenſi.

HABEMUS [b] apud Muratorium placitum in urbe Foro-corneliensi habitum hoc anno coram Oldarico ſubdiacono, & miſſo domni Ottonis imperatoris, Erardo comite, aliiſque, in quo *Urſus presbyter & monachus atque præpoſitus monaſterii ſanctæ Mariæ, quod vocatur in Palatiolo*, evincit quoſdam fundos: *Anno Deo propitio pontificatus domni noſtri Gregorii ſummi pontificis & univerſalis papæ in apoſtolica ſanctiſſimi beati Petri apoſtoli Domini ſede tertio, ſicque imperante vero domino noſtro piiſſimo ſemper auguſto Ottone a Deo coronato, pacifico, magno imperatore in Ita ia vero anno tertio die* XVI. *menſis ſeptembris indictione* XII. *civitate Cornelienſe juxta monaſterium ſanctæ Mariæ, quod vocatur in regula*. Urſus ſucceſſit forte Andreæ, de quo ad annum 983. in regimine ejuſdem monaſterii Palatiolenſis Ravennatis territorii.

[b] *Mabill. Sec. VI. Par. I. pag.* 302.

ANN. CHR. 999. ROMUALDI 92.

XX. Perenſium eremitarum vita

ROMUALDUS e Monte-caſino redux cum nobiliſſimis converſis Teutonicis, quos Romæ & Tibure ad perfectiorem monaſticam vitam allexerat, ad Pereum ſe receperat anno antecedenti, ut vidimus, *ibique bis & aliis multis fratribus aggregatis, & per cellas ſingulas conſtitutis, tanto fervore eremiticæ converſationis rigorem in ſe & in aliis tenuit*, ait Damianus [c], *ut illorum vita omnibus, ad quos fama eorumdem pervenire poterat, mirabilis baberetur*. Dolemus aliorum multorum fratrum nomina Damianum præteriiſſe; ex iis enim non parva Camaldulenſibus faſtis fieret acceſſio, dum eorum mirabilem vitam adeo hic loci commendat Damianus.

[c] *Vit. S. Rom. cap.* XXVI.

Licet alibi viderimus conſueviſſe binos eremitas in unica cella manere, eaque conſuetudo etiam apud Avellanenſes aliquando viguerit, mos tamen a Romualdo introductus, qui etiamnum perſeverat apud noſtros eremitas, is fuit, ut ſinguli ſolitarii ſingulas cellas, & quidem ſeparatas,

habi-

Ann. Chr. 999. Romualdi 92.

habitarent, non quidem tanto intervallo, ut ſervabant Sinaitæ monachi, quos refert ſanctus Nilus in hiſtoria cædis ſanctorum patrum in Sina capite v. apud [a] Bollandum, feciſſe *habitationes non ſibi invicem propinquas, ſed ſatis procul diſtantes, ut viginti & eo amplius ſtadia abeſſet alius ab alio*; id enim commodum non fuiſſet cœnobiticæ converſationi, quam in eremitis ſuis etiam ſtatuere volebat Romualdus, ſed paucis certe paſſibus inter ſe diſſitas, ut omnes commode ad ſacram ſynaxim convenire poſſent; quod aliquo modo ſervaſſe quoque ſanctum Gallum abbatem Walfridus in ejus vita capite XXVI. narrat dicens: *Oratorium conſtruxit, manſiunculis per gyrum diſpoſitis ad commanendum fratribus.*

Vitam actionesve Perenſium eremitarum his verbis deſcribit Damianus[b]: *Quis enim non obſtupeſceret? Quis non immutationem divinæ dexteræ prædicaret, cum vidiſſet prius homines ſericis, immo deauratis veſtibus indutos, crebris obſequentium cuneis conſtipatos, omnium deliciarum affluentiis aſſuetos, nunc eos cerneret uno birro contentos, incluſos, diſcalceatos, incultos, & tanta abſtinentiæ ariditate contritos?* Deſcribitur hic Romualdi diſcipulorum in Perei eremo nobilitas, utpote qui ex aula imperatoris ad ſolitudinem illam eſſent acciti, quam nobilitatem elogio prædicat etiam Clemens papa VIII. in conſtitutione de Romualdi officio recitando dicens: „ Multos clariſſimos etiam viros, reges & principes ſuo exemplo „ ad humiles caſas in eremo habitandas, & fulgorem purpuræ cum vili „ tunica commutandum illexit. “ Birri nomine venit villoſa & impolita tunica. Obſervat Bollandus in vita ſancti Deicolæ idibus januarii cap. IV. n. XX. legi: *Birrum ſuum*, quem *Græci amphybalum vocant*, *deponere voluit*, *refrigerandi gratia*; quo ex loco, inquit ipſe, patet non interiorem tunicam birrum fuiſſe, ſed clamydis cujuſdam genus. Legendum tamen potius, ut animadvertit Grandius noſter, in notis mſs. ad vitam ſancti Romualdi, *amphymallum*, quod veſtis genus utraque ex parte pilis eſt refertum, ſicut *eteromalla* ex altera tantum parte pilos habebat. Birrum inſuper aliquando ſignificabat & veſtem ſuperhumeralem illam, quam deferunt ab utraque parte e ſcapulis pendentem epiſcopi, & abbates vulgo *mozzetam*. *Offeratur mihi birrum pretioſum*, inquit Auguſtinus ſermone x. *forte decet epiſcopum*. In actis pariter ſancti Cypriani Chartaginenſis epiſcopi & martyris legitur: *Exuit birrum*, *inde tunicam*, *& ſic in linea expectavit ſpiculatorem*. Juxta utramque vocis acceptionem, intelligimus eremitas Perenſes ex rudibus caprarum vel ovium pilis facili textura invicem compoſitis gauſapina hujuſmodi geſtaſſe, ad eam ferre ſimilitudinem, qua pallium geſtant hodierna die Camaldulenſes noſtri eremitæ.

Inter ceteras Perenſium conſuetudines laudat Damianus incluſionem, nudipedium, rerum omnium neglectum, admirabilemque abſtinentiam. Etiamnum eremitæ, qui recluſioni ſe ſubdunt, religioſum nudipedium obſervant. Proſequitur ſanctus doctor: *Faciebant autem omnes opera manuum, alii ſcilicet coclearia, alii nebant, alii retia nectebant, alii cilicia.* Addit Hieronymus Pragenſis: „ Faciebant ſinguli opera manuum in „ cellis ſuis, *alii ſcribebant*, alii coclearia &c. “ Etiam Petrus Damianus, depoſito Oſtienſis eccleſiæ regimine, atque ad ſuam Avellanenſem ſolitudinem reverſus, coeleariis conficiendis operam dabat, quæ aliquando dono tranſmittens Alexandro II. Romano pontifici, his verſibus [c] ſociatum munus voluit.

Magna per exiguum munus aurea ſuſcipe lignum.
Nolo datum truſines, ſed dantis viſcera libres.

[a] T. I. Januar.

[b] Ut ſupra.

[c] Oper. T. IV. pag. 24.

Au-

Audeo, quod parti non eſt præſumere toti.
Carmina quot ſcripſi, totidem tibi ligna polivi.
Chartula venalis, donantur cetera gratis.

XXI. Leonis archiep. Ravennatis epiſtola Duranti eremitæ.

GREGORIO papa V. ſupremum diem obeunte, a Ravennate ad Romanam eccleſiam favore Ottonis III. imperatoris evectus Gerbertus, aſſumpto Silveſtri II. nomine, locum fecerat in cathedra Ravennate Leoni. Leonem hunc Muratorius & Mabillonius Nonantulanum extitiſſe prius abbatem docent, contra quos ad annum 985. dubia noſtra movimus. Certius videtur ipſum ad Ravennatem eccleſiam aſſumptum fuiſſe ex monacho ordinis ſancti Benedicti; non obſcure enim ſe familiæ Benedictinæ nomen dediſſe manifeſtat in epiſtola, de qua mox ſumus verba facturi. Quare ipſum potius ex aliquo Ravennate, & probabiliter ex Claſſenſi monaſterio ad præcipuam ejuſdem urbis dignitatem vocatum judicamus.

Quo ſui præſulatus anno non liquet, certe vel præſenti, vel aliquo ex duobus ſequentibus annis, quibus tantum eam eccleſiam rexit, epiſtolam dedit Duranti monacho & ceteris, qui cum eo erant eremitis, quam ab [a] Ughellio editam, & denuo ſuis Benedictinis ſeculis a Mabillonio inſertam [b], tertio in Appendice procudimus, ne hac epiſtola inſugillaſſe creditur Leo ſectatores vitæ eremiticæ, quæ tunc maxime Ravennæ, opera potiſſimum Romualdi, florebat. „ Durans & ceteri eremitæ e monaſterio forte Claſſenſi, ait idem Mabillonius, [c] obtentu perfectioris vitæ, „ abſque abbatis ſui venia in ſolitudinem ſeceſſerant. Conſultus ab eis „ Leo archiepiſcopus, quid de ipſorum receſſu ſentiret, “ epiſtolam ſcripſit optimis ſenſibus refertam, quibus non eremiticam vitam damnat, ſed ſubtractionem ab obedientia, & ſeceſſum in ſolitudinem, non probante neque permittente ipſorum abbate. Vidimus Romualdum evocatum ad perfectiorem ſolitariam vitam ſub Marino, licentiam ipſius capeſſendæ petiiſſe ab abbate Claſſenſi, cui erat ſubditus; ſimilem in ſuis aſſeclis requirebat ſanctus vir obedientiam erga præpoſitos ſuos, ipſos quoque eremitas nolebat propria voluntate dirigi, ſed ſub prælati jugo eremiticæ vitæ inſiſtere. Recens attulimus anno præcedenti exemplum in Venerio Tiburtino eremita. Rem porro ita contigiſſe credendum. Plerique Claſſenſes monachi, non ea, qua par erat, regulari diſciplina ſubacti, ſeculi potius, ambitionis & propriæ voluntatis leges ſectabantur, parvipendebant regulæ præcepta, & majorum juſſa atque exempla deridebant; hinc Romualdus poſt brevem ejus abbatiæ adminiſtrationem, *videns & ſuam perfectionem minui, & Claſſenſium mores proclivius in deteriora converti*, regimen illius monaſterii anno ſuperiori dimiſerat. Erat in eo cœnobio & Durans, quem *cautum Dei ſervum* appellat ſcriptor vitæ ſancti Adalberti in [d] additionibus Surianis. Hic, recto quidem fine, ſed non rectis adhibitis mediis, Romualdi exemplum imitari animo ſuo propoſuit, factaque confratrum ſuorum collectione, ſed abbate & majoribus inconſultis, abſceſſerat a monaſterio, locum ſolitarium petierat, & quodammodo ſchiſma inter cœnobitas conflaverat, itaut noviter converſum a monaſterio recedere & ſecum venire ſeduceret, immo reciperet. Non videtur ad Perenſem ſolitudinem Durans ſe contuliſſe, neque ad alia a Romualdo ſolitariæ vitæ dedicata loca, nam in iis ſine literis ſui abbatis receptus non fuiſſet, ſed in aliqua ſilva caſas ſibi & ſociis ſuis ædificaſſe. Hæc animadvertens Leo archiepiſcopus, mirum non eſt, quod ad ipſum & ad aſſeclas ejus epiſtolam dederit, quam dediſſet & ipſe Romualdus, ad eorum ſuperbiam coercendam. Eam habes in Appendice, una cum præcepto Ottonis impera-

a *Ital. Sacr. T. II. col.* 355.
b *Act. SS. Secul. V. pag.* 870.
c *Annal. T. IV. pag.* 127.
d *Ap. Mabil. Secul. V. pag.* 842.

toris

ANN. CHR. 999. ROMUALDI 92.

toris in favorem ejuſdem Leonis, quod in gratiam ſtudioſorum antiquæ rei diplomaticæ exſcripſimus ex autographo ſervato in tabulario monialium noſtrarum Camaldulenſium ſanctæ Chriſtinæ de Bononia.

XXII. Perfectio monaſterii Cluſini prope Taurinum.

HOC fere anno ad integram ſui perfectionem redacta fuit monaſterii ſancti Michaelis ad Cluſam & eccleſiæ ædificatio, quare iterato locus fuit ab omni ſubjectione exemptus ſub Amizone, qui ſedem Taurinenſem conſcenderat anno 998. & ſub Silveſtro II. Romano pontifice apoſtolicum primum privilegium obtentum. *Advertus*, olim Lezatenſis abbas, cui Hugo Arvernenſis inſtitutor commiſerat loci inſtaurationem, ut ad annum 985. vidimus, *Deo plenus*, verba ſunt Willelmi monachi in vita ſancti Benedicti abbatis Cluſini, [a] *omnino plena devotione ſatagens opportuna monachis ædificiola ſecundum ſitum loci* (nam ſcopulis aſperrimus erat) *cœpit conſtruere, & quidquid uſquam colligere poterat, modico victu contentus, ad id ſolum expendere. Tempore conſtituto, ſicut promiſerat, Hugo rediit, & omnibus neceſſariis impenſis ad perficiendam eccleſiæ fabricam datis, iterum ad præfatum marchionem* (Harduinum) *tranſitum fecit, & ab eo, ſicut & prius dato pretio villulam monti contiguam nomine Cluſam, & ædificandis villulis congruas terras nihilo minus contiguas adquiſivit. Ut autem libertatis loci, pro qua præcipue ſatagebat, ſcrupulus omnino nullus ineſſet, Taurinenſem pontificem, qui Amizo dicebatur, adiit, & oblatis, quæ tantum virum decebant, muneribus, cunctis iterum locum ſolvi conditionibus cum anathematis etiam interpoſitione favorabiliter impetravit. Indeque Romam profectus omnium prædictarum ſponſionum tam pontificis, quam marchionis tenores, omnemque ſui operis ordiens hiſtoriam papæ Silveſtro retulit, & ejus ad præſens principis Apoſtolorum auctoritate, poſtea vero etiam imperatoriæ majeſtatis corroborari locum literis & nomine fecit. Poſt hæc, quoad vixit, omnia monaſterio ſecundum poſſe neceſſaria vel attulit, vel direxit, & exinde cœnobium incrementis opportunis ex tempore, Deo favente, meritis hactenus archangeli crevit, & variis miraculis coruſcans diverſis populis gratum & venerabile fuit. Ne autem aliqua dubietas ex his, quæ relata ſunt, in cordibus fidelium poſſit oriri, teſtis eſt prædicti Hugonis filius Mauricius, teſtis & ipſa familia, quorum vel ſuis, vel parentum proximis diebus tantis indiciis angelica virtus dignata eſt propalari*. Hæc porro unico contextu attulimus, non quia ea omnia anno dumtaxat præſenti contigiſſe doceamus; neque enim ad hunc annum pervenit Advertus, nam ex teſtimonio ejuſdem Willelmi *poſtquam bonæ memoriæ Advertus abbas migraſſet ad Dominum, ſucceſſit ei in regimine fratrum conſenſu & electione vir ſimplicitatis ac prudentiæ merito Benedictus & nomine*. Hic quadraginta quatuor annis abbatiam ſancti Michaelis gubernavit, & obiit triennio poſt Lemovicenſe concilium celebratum anno 1031. ergo Advertus, cui ſubrogatus fuit, deceſſit circa annum 990. Primordia itaque conſtructionis hujus monaſterii pertinent ad Advertum; perfectio autem operis ad Benedictum. Conſecratio eccleſiæ ſimiliter, & primum privilegium ad Annunconem; privilegium ſecundum ad Amizonem ſpectant, quod poſtremum ſtatui non poteſt ante annum 998. & non ante præſentem annum 999. privilegium Silveſtri Romani pontificis, de quibus loquitur Willelmus.

Ceterum eremita *Johannes* interim *conventicula affluentium populorum evitando*, ait ſcriptor anonymus ipſius vitæ in Spicilegio Ravennate, *propoſitoque eremiticæ vitæ arctius inhærere peroptando, ad montem videlicet primum ſuæ habitationis ſolitarium domicilium repedavit, ibique inæſtimabili divini ardoris ſtudio plus ſolito inſudavit. Eccleſia vero ſanctæ Dei genitricis*

[a] *T. III. Annal. Mabill. pag. 716.*

nitricis Mariæ ab ipſo ſtabilita atque ædificata, indefeſſe jejuniis vigiliiſque intentus, contemplationi aſſiduæ, orationi ſemper vacabat, rariſſime ab ipſa eccleſia recedendo, fatiſcenteſque artus impaſſibili alicui fortiſſimo juventute florenti exercitio frugalitatis & vigiliarum decoquendo; cœleſti tamen privilegio patenti ſignorum indicio inſignitum, in honore & nomine glorioſi archangeli Michaelis conſecratum, quod incola primum, in quo reſidebat montis vertice reliquerat templum, ita indocibilis ardoris amore complectebatur, fratrumque illi ſincere Deo militantium caritatis ſtudio condelectabatur, ut ſæpe numero non alicujus ſonipedis vel aſini uſus vehiculo, ſed pedeſtris ſitibundo bonæ voluntatis contentus ſolatio perfacile difficiles binorum montium aſcenſus vel deſcenſus tranſeundo, confrequentaret, & poſt orationem fratrum refocillatus ſancta dilectione ad propria ſolitariæ habitationis devitato otio propere remearet. Et quo ferventiori deſiderio mellifluæ ſuæ mentis oculos inceſſanti lacrymarum infuſione irrigando ſe Dei ſervitio mancipabat, tanto acrius nequiſſimi hoſtis tentatio in monſtruoſo diverſorum animalium portento, murum ſcilicet vel ranarum, ipſum perſequebatur imperterritum. Cernebat enimvero illum ſpiritu & Chriſticolarum obſequio attentius inſiſtere, cum quibus conflictum ſibi & omnibus ſuis exitiale perenniter detrimentum ab initio dignoſcitur habuiſſe, ideoque illi vehementius machinabatur inſidias ſuæ malignitatis prætendere. Miraculorum quoque inſignia quamplurima per illum oſtendebantur, quorum multa ab incolis ipſius declivii montis ſæpedicti Capraſii uſque hodie referuntur.

ANN. CHR. 999. ROMUALDI 92.

STATUENDA videtur ad hæc pariter tempora ædificatio monaſterii ſub invocatione ſanctæ Mariæ, & ſancti Benedicti, & omnium Sanctorum in alpe Pratalia juxta rivum Bidentem, ad radices Montis-acuti, qui Thuſciam & Romaniam dividit. In privilegio eidem monaſterio conceſſo anno 1002. ab Ottone III. nominantur manſi, quos per libellum dederat prædictæ abbatiæ Hugo marchio; quare vivente Hugone, eo circiter tempore, quo bonis ditavit, & locupletavit prædiis alia monaſteria ſua munificentia erecta vel dotata, fundata quoque fuit abbatia Prataliæ. Ejus conditores fuere Helempertus epiſcopus Arretinus, ut ipſe ſe nominat in charta donationis anni 1008. & Rodulfus quondam Righizo, qui *a fundamento* ædificaſſe dicitur eccleſiam ſanctæ Mariæ de Pratalia in alia donationis pagina anni 1010. Putant aliqui de abbatia Pratalienſi intelligenda eſſe ea verba, quæ leguntur in quadam enarratione *eorum, quæ perverſe geſta ſunt a cuſtodibus eccleſiarum Arretinarum* ſcripta circa annum 1092. apud Muratorium [a]; ea porro ſunt: Helperto *præſidente in eccleſia prædicta* (Arretina) *cum maximo labore reædificavit eccleſiam ſanctæ Mariæ, & veniente ibi Romano pontifice cum maximo honore ac deſiderio conſecrare eam ab eo fecit*. Et infra: *Denique ipſe*, Albertus, *ſecutus anteceſſorem ſuum Helpertum, qui eccleſiam ſanctæ Mariæ a fundamentis renovaverat, ſic & iſte &c.* Sed melius alii hæc verba referunt ad alteram eccleſiam ſanctæ Mariæ poſitam in civitate Arretina, & non ad Pratalienſem in montibus ſitam, quæ inſuper non reædificata, neque renovata fuit ab Helemperto, ſed a fundamentis primum excitata. Primus loci præſes videtur fuiſſe Teuzo, qui non abbas, ſed *rector* appellatur anno 1002. ab Ottone III. anno vero 1008. Sigizo nominatur abbas ordinatus in eccleſia Prataliæ ab eodem Helemperto epiſcopo. Plura ſubinde ſuis annis dicemus de hac abbatia, quæ ſeculo XII. unita fuit eremo Camaldulenſi, & ſeculo XIV. extincta, ejuſque redditus eidem Camaldulenſi cœnobio aſſignati.

XXIII. Fundatio monaſterii S. Mariæ Prataliæ.

[a] *T. V. Antiq. med. ævi col.* 217.

Ann. Chr. 999. Romualdi 92.

XXIV. Altera monaſterii Silvæ-mundæ in comitatu Arretino.

Referri poteſt ad idem plus minuſve tempus conſtructio alterius monaſterii appellati Silva-munda in comitatu Arretino. Inſtitutionis ipſius auctor fuit quidam nobilis vir Griffus, qui eidem filiam ſuam religionis intuitu præſecit, ſanctimoniales feminas ei jungendo; verum aliquanto poſt ob filiæ ſuæ inhoneſtos mores iratus, abjecit e clauſtris moniales, viroſque monachos earum loco introduxit, donata monaſterio libertate. Exortis temporis progreſſu ſimultatibus, belliſque inter filium prædicti Griffi, & inter ejus nepotes, monachi dicti cœnobii coacti fuere monaſterium deſerere, novumque ſibi requirere ad tute vivendum locum; id quod accidit ſub Leone papa IX. cui ſupplices libellos pro hujuſmodi mutatione porrexere. Conſtant iſta ex [a] bulla Innocentii papæ II. anno ſui pontificatus ſexto confirmantis eamdem licentiam conceſſam olim monachis a Leone IX. prædeceſſore ſuo. Nolumus divinare, an ad prædictum monaſterium Silva-mundenſe, vel ad alterum Arretinum aſceterium pertineret [b] *Gariperga ſanctimonialis filia olim Alberti, Albizo vocati*, quæ anno 1024. *pro anima ſua judicavit monaſterio ſanctæ Mariæ de Pratalia caſam cum terra, vinea & horto ſuper ſe poſita in territorio Partinæ, caſali Monte, vocabulo Lucioli, juxta terram ſancti Donati a duobus lateribus, & Urſoni quondam Lanfredi & viam publicam?* Quamquam ſcimus eo temporis ſanctimoniales feminas plures conſueviſſe vivere in domibus paternis, quin ſe addicerent ulli monaſterio. Silva-mundenſe etiam monaſterium initio ſeculi XII. diſciplinæ eremi Camaldulenſis ſe ſubjecit.

a *Archiv. Cam. §. Amiſſ. n. 209.*

b *Archiv. Camald. §. Donat. 33.*

Ann. Chr. 1000. Romualdi 93.

XXV. Obitus Johannis eremitæ Cluſini.

Supremus hic annus fuit ſancto Johanni Vincentio eremitæ, olim ad Ravennatem archiepiſcopatum ex Romualdi alumnis aſſumpto, qui in cellula apud monaſterium Cluſinum commorans, ad imitationem ejuſdem ſui parentis Romualdi, qui ſæpius ſe intra cellam includebat, & Johannis Gradonici, qui juxta Montem-caſinum tunc vivens in cella eaſdem recluſionis leges ſervabat, die XII. januarii placide obdormivit in Domino, nullo teſte, nullo circumſtante, ut etiam in hoc ſimilem per omnia ſortiretur mortem, quam ſortiri debebat magiſter ejus Romualdus. Præſtat audire ejus vitæ auctorem. [c] *Cum ergo tot & tantis luciſluis mirabilium ornamentis ſanctiſſimus Domini confeſſor Johannes polleret, & elementiſſimus & æquiſſimus remunerator ſuum fortiſſimum athletam ſuo indefeſſo labore de ſenili agone jam decertato nobiliter triumphantem, gloria & perpetuali honore donare diſponeret, cœpit æſtuantius frigore febricitare, & toto niſu mentis ad Deum inhianter ſpiritum dirigere. Videres ſingularem eremitam in ſimplici cellula alacri animo ad bravium anhelantem, omnino ab humanis deſtitutum, cœleſti Angelorum ſolatio delectari more ſolito, ut quibus aulam orationis non auro vel gemmis renitentem, ſed divina virtute præditam in terris conſtruxerat, illi cum ſociorum agminum tripudio, ejus ſanctiſſimam animam ſummi regis, cui toto corde ſervierat, conſpectibus præſentarent in cœli palatio. Quam a ſeculo migrantem, ut alterum Paulum eximium anachoretam, humanus oculus, ut ejus temporales & familiares ferunt dixiſſe, non potuit reſpicere; miroque modo ab æquiſſimo Deo actum eſt, ut quorum conſpectibus in ſua vita cœleſtium amore ſe ſubtraxerat, illis in mortis ſuæ tranſitu cernendus denegaretur, & angelorum collegio, quorum inceſſabili ardore æſtuabat, frequentique colloquio, & viſitatione perſæpe relevatus fuerat, præſente in ſupremo agone animaretur, & ſpiritus ejus cœlicis excubiis honorificatus velut virtuoſi agoniſtæ ab ipſius aſtricolis civibus Domino ſuo gloria & honore perenni remunerandus aſſignaretur.*

c *T. I. Par. II. p. 566. rer. Italic. Script.*

tur. Addit idem auctor ſepultum fuiſſe Johannem in eccleſia ſanctæ Mariæ, *cujus*, inquit, *ſanctum corpus in eadem eccleſia glorioſæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, quam conſtruxerat, & in qua jejuniis & continuis vigiliis uſque ad mortem perſeverando .... obdormivit, honorifice eſt humatum*. At Fabrius[a] opinatur depoſitum fuiſſe in eccleſia ſanctorum martyrum Solutoris, Valentini & Victoris, dum hæc habet: „ Venerationi expoſitum eſt ejus ſacrum corpus in villa ſancti Ambroſii, „ loco poſito ad radices montis Pyrchiriani & montis Cellarum, ubi in „ eccleſia parœciali ejus nomini dicata, quæ forte illa erit, quam erexit „ in honorem ſanctorum Solutoris, Valentini & Victoris, ſuper aram „ maximam intra deauratam capſam aſſervatur, & ſollemniſſima pompa, „ & concurſu magno populorum circumhabitantium, quotannis die ipſius „ feſtivo, qui ibi celebratur ad XII. januarii, defertur in publica ſupplicatione a clericis & ſacerdotibus ſacris veſtibus indutis; ipſius vero „ caput intra thecam ligneam inauratam clauſum defertur a præpoſito „ ejuſdem eccleſiæ, in qua celebratur ea die officium de communi confeſſoris pontificis. Ab ipſo ſacro corpore anno 1522. ablatum fuit os „ coſtæ, & nodus digiti, quæ dono data fuere Carolo III. Sabaudiæ „ duci ab Urbano Miolans epiſcopo Dienſi & Valentino, abbate commendatario ſancti Michaelis de Cluſis. Prope villam autem Cellarum, „ quæ eſt in monte Capraſio contra montem Pyrchirianum, viſitur etiam „ hodie ſpecus, ſive cellula, ubi Johannes eremita vixit. “ Quæ omnia a ſe narrata legi aſſerit Fabrius in quadam relatione latina excerpta ex libris viſitationum, ac ex ſcripturis veteribus exiſtentibus in archivo ſancti Michaelis Cluſarum, mandante domno Antonio a Sabaudia abbate dicti loci, & ſubſcripta a Gaſparo-ſranciſco Mongrandi archipresbytero, canonico metropolitanæ Taurinenſis & abbatiæ vicario generali.

ANN. CHR. 1000. ROMUALDI 93.

[a] Mem. Sagr. Raven. p. 385.

XXVI. Inſcriptio ad ejus tumulum.

DIES & annus obitus ſancti Johannis indicantur ab antiqua epigraphe tumuli poſt ſequiſeculum renovati, cujus dumtaxat fragmenta ſub finem elapſi ſeculi ad Grandium noſtrum, inter cujus ſchedas reperitur inſcriptio, pervenere diligentia tunc viventis præpoſiti caſtri villæ ſancti Ambroſii, poſterorum memoriæ ſervata; quæ eſt hujuſmodi.

HIC. TVMVLVS. CLAVDIT. VENERABILIS. OSSA. JOHANNIS
QVEM. MONS. CAPRASIVS. ROMALDI. ACCEPIT. ALVMNVM
.... EX. PRAESVLE. FACTVM
RVRSVS. EREMITAM. .... MICHAELIS
PYRCHIRIANVS. APEX. EX. ILLO. SVMPSIT. HONOREM
QVAS. QVOQVE. FVNDAVIT. .... AEDES
PRIDIE. IDVS. IANI. DVM. MILLENARIVS. INSTAT
.... PENETRAVIT. SPIRITVS. ASTRA
POS. A. MCLIV.

Atque en demum inſcriptionem, qua fulti integram Johannis Ravennatis archiepiſcopi, inde eremitæ, hiſtoriam in noſtros Annales derivavimus. Diu hæſimus, quid tandem conſilii caperemus in ea conditione poſiti, ut rerum noſtrarum vel contemptores, vel faciles exceptores audiremus. Prævaluit apud nos fides in Grandium noſtrum; & inſuper ne diligentia noſtra

ANN. CHR. 1000. ROMUALDI 93.

ſtra deeſſet, exorare decrevimus, multaque inſtantia exoravimus amantiſſimos noſtros eremitas Camaldulenſes congregationis Pedemontanæ, præſertim reverendiſſimum patrem domnum Apollinarem illius eremi majorem, ut inſcriptionem olim Grandio tranſmiſſam iterum conſulerent; qui ad eum locum directis probis doctiſque viris, maximo animi noſtri mœrore pro reſponſo nobis ſignificarunt, eccleſiam, in qua proſtabat epigraphe, multiplicibus hujus ſeculi bellis penitus fuiſſe disjectam, deperditos libros omnes, monumenta omnia miſerandum in modum periiſſe, nullamque relictam ipſis ſatisfaciendi juſtæ petitioni noſtræ viam.

Non imus inficias ab auctore chronici Novalicienſis apud [a] Muratorium inter abbates Bremetenſes nominari *Romaldum*, qui *fuit vir timoratus, & totus Deo plenus, ut clare ejus fama poſtmodum docuit, tam corpore, quam ſanctitate procerus, ex cujus tumba odor manat ſuaviſſimus*; ſed quonam tempore is vixerit, difficillimum eſt, ne dicamus impoſſibile, ab chronographo Novalicienſi exſpiſcari. Ab anno 961. ad annum 984. inter abbates Bremetenſes, eo tempore, quo ibi conſugerant Novalicienſes monachi, legitur Gezo; ante ipſum Glabrio, ſive Arduinus abbas forte ſecularis; poſt Gezonem Gothiſredus. Bremetenſis proinde Romaldi alumnum fuiſſe Johannem eremitam, non eſt cur ſuſpicemur, præſertim cum in Bremetenſi cœnobio vita eremitica non ageretur, quam multo probabilius agere potuit Johannes ſub celeberrimo ejuſdem nominis & ætatis abbate Romualdo. Nullam præterea veri ſpeciem habet Johannem Ravennæ natum, Ravennæ poſtea archiepiſcopum, alibi ſolitudini ante archiepiſcopatum vacaſſe quam prope patriam, ubi potiſſimum ſub Romualdo reſtitutore, immo inſtitutore, vigebat perfecta anachoreſis. Otioſum non erit ſuperaddere, Johannem Ravennatem archiepiſcopum, ſi non ante adeptum ejus honoris culmen adhæſiſſe putetur Romualdo, adhærere potuiſſe ſaltem tempore ſui præſulatus, cum animo verſabat ſolitariam, quam, cum licuit, elegit vitam; conſilium pluries expetiiſſe Romualdi, qui, ut ejus voto obſecundaret, illi perſuaſerit, ut extorris etiam a patria, ſicut ſecedebat a dignitate, ita in remotum ſe locum conferret, datis ad hoc vitæ genus facilius capeſſendum ſaluberrimis præceptis & inſtitutis. Romualdus enim erat eremitarum pater, ut ait chronographus San-benignianus, & ſi ejus in vita anachoretica doctrinam remotiorum provinciarum viri ſuſpiciebant, quanto magis viciniores, ipſa ejus patria, virique in ea conſiſtentes. Hæc libenter animadvertimus, ne ultra quam par eſt, inſcriptioni, quam non vidimus, quæve amplius non extat, & cujus vades eſſe nolumus, fidere videamur.

XXVII. Quo die obierit?

INCOMPERTUM tamen nobis eſt, cur ſanctus eremita Johannes, quem ſupradicta inſcriptio defunctum habet *pridie idus jani*, & cujus pariter a Fabrio aſſeritur feſtum honorari ſollemniſſima pompa & concurſu populorum die XII. januarii, ab auctore ejus vitæ in Spicilegio Ravennate dicatur XXI. novembris obiiſſe. *Cujus ſanctum corpus*, inquit, *in eadem eccleſia glorioſæ Dei genitricis, quam conſtruxerat, & in qua jejuniis & continuis vigiliis uſque ad mortem perſeverando* XI. *kalendas decembris in Domino obdormivit, honorifice eſt humatum*. Immo addit Petrus-hiacynthus Gallizia canonicus inſignis collegiatæ Javeni in vita ſancti Johannis confeſſoris archiepiſcopi Ravennatis, protectoris loci ſancti Ambroſii in marchionatu Seguſiæ, edita Taurini anno 1742. Fabrium deceptum fuiſſe ab iis, a quibus notitias hauſit, cum ſcripſit feſtum ſancti Johannis celebrari die XII. januarii; etenim „ ab immemorabili, inquit Gal-„ lizia [b], die XXI. novembris feſtivus dies ejuſdem ſancti recurrit, “ laudatque

[a] T. II. P. II. col. 735. Script. rer. Ital.

[b] Pag. 28.

datque Ferrarium ad eum diem Johannis feſtum referentem. Verum Ferrarius in catalogo generali Sanctorum, qui in martyrologio Romano non ſunt, XI. kalendas decembris meminit: *Ravennæ ſancti Johannis epiſcopi cognomento Angeloptes*. Et in adnotationibus ad eam diem habet: „ Ex „ tabulario eccleſiæ Ravennatis hac die; at in Romano martyrologio die „ XII. januarii Johannes, qui Angelum vidit, appellatur; hoc enim ſo- „ nat Angeloptes; " ubi manifeſte loquitur de Johanne I. non vero de Johanne XI. archiepiſcopo Ravennate. Attamen, quod in valle Seguſiana feſtum ſancti Johannis eremitæ celebretur die XXI. novembris, ut ait Gallizia, & multo ante ipſum ſcriptor anonymus, id potuit contingere, quia eo die translatio, quæ duplex contigit, corporis ſancti viri facta fuerit. Enimvero anonymus ſcriptor addit & ſequentia, quæ ad Johannis honorem pertinent. *Paucis*, ait, *quoque evolutis annorum curriculis ineffabilis Domini pietas dignata eſt ſervum ſuum, cujus eſſet meriti, revelare pluribus miraculis glorificatum, nam quicumque vario febrium incommodo detinebatur, aut alia corporis moleſtia affligebatur, mox ut ſacrum ejus ſepulcrum plena fide viſitabat, meritis ipſius ſancti confeſſoris Johannis archipraſulis priſtina ſanitate reddita, omnique languoris tœdio ablato, lætus exultans ad propria remeabat. Quibus viſis miraculorum ſignis, abbas Cluſini cœnobii ſupramemorati ſancti Michaelis archangeli, congregato venerabili ejuſdem monaſterii cœtu, præfectorum conſilio deliberat, ut ſanctiſſimi corporis ipſius ſancti Johannis reliquiæ elevatæ ſuper altare ſanctæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, ante quod tumulatum fuerat, reponi debeant. Deinde directis ab ipſo abbate nonnullis illius venerandi cœnobii fratribus ad jamdictam ſanctæ Mariæ eccleſiam in montis e contra ad Arcton vergentis culmine ſitam, corpus a ſepulcro digna cum reverentia ſuſtollitur, & feretro reconditum hymnis & laudum jubilationibus ſuper prænotatum altare reponitur.*

His diffinitis licet aut pulvere redimitis
Eximiæ vitæ digni titulis eremitæ,
Præſulis inſignis necnon decoris bene ſignis,
Sic juvaretur delatio corporis ejus,
Et quæ ſunt geſta miracula jam manifeſta,
Ejus per merita cuncto populo veneranda
Huic aſſignentur, laudique ſuæ recitentur.

ANN. CHR. 1000. ROMUALDI 93.

Narrat præterea idem Gallizia [a], ſacra ſancti Johannis oſſa, quæ in eccleſia Cluſina ſancti Michaelis diu jacuerant, inſtantibus potentibus viris, neſcit tamen qua occaſione vel tempore, ſublata fuiſſe, ut vel in Gallias, vel ut alii malunt, Ravennam deportarentur, ſed mulum, qui ſacram ſarcinam geſtabat, ad ſancti Ambroſii caſtrum pervenientem ſubſtitiſſe, neque verberibus, neque aliis experimentis potuiſſe ab eo loco dimoveri; quapropter conjicientes ductores eam eſſe Dei voluntatem, ut etiam ſacra lipſana ibidem permanerent, reverenter ea depoſuerunt in eccleſiam parœcialem ſupradicti pagi, quæ in charta membranacea anni 1369. titulum jam præferebat ſancti Johannis. Nil vetat ergo, quod XI. kalendas decembris contigerit prima corporis elevatio, vel alterum prodigium, ut proinde indigenæ potuerint aſſignare pro celebranda ſancti Johannis feſtivitate diem translationis vel adventus ſacrarum reliquiarum ad ipſos; ita pariter auctoritati anonymi ſcriptoris ejus vitæ poterit ſatisfieri.

[a] Pag. 21.

XXVIII. Aliqua circa annum ipſius obitus.

MULTOQUE minus faceſſere debet negotium, neque dimovere cogimur ab anno præſenti annum emortualem ſancti Johannis eremitæ, propter

Ann. Chr. 1000. Romualdi 93.

pter verba Willelmi monachi Cluſini, ex quibus videtur poſſe deduci ipſum migraſſe ad Deum pluribus annis ante annum millenarium, nempe obiiſſe ante electionem Benedicti in abbatem Cluſinum, qui ut vidimus, creatus ſuit abbas illius loci circa annum 990. præterquamquod enim multis peccat in notis chronologicis Willelmus, ſucceſſio duplex Benedicti abbatis poteſt diſtingui; alia nimirum poteſt ad mortem Adverti referri, alia autem ad obitum etiam Johannis eremitæ cum dicat: *Poſtquam etiam ſanctus Johannes eremita, nec non & bonæ memoriæ Advertus abbas migraſſent ad Dominum, ſucceſſit ei* (notandum dici *ei*, hoc eſt Adverto, non *eis*) *in regimine fratrum conſenſu & electione vir ſimplicitatis ac prudentiæ merito Benedictus & nomine*. Potuit itaque Benedictus Adverto ſuccedere anno 990. ſuperſtite adhuc Johanne; ſed quæ poſtea ſubjungit Willelmus, & ad Benedicti gloriam faciunt, pertinent ad tempus, quo poſt decennium obierat etiam Johannes eremita, *caritatis* nimirum *affluentia*, *hoſpitalitatis liberalitas*, munificentia, qua Benedictus *omnes ad ſe venientes*, *& montis ardua & Archangeli patrocinia petentes* ſuſcipiebat. In eo enim totus eſt Willelmus, ut poſteaquam ejus loci ſanctitatem deſcripſit ſub 'Johanne & ſub Adverto, deſcribat pariter ſub Benedicto Adverti ſucceſſore in dignitate, & ſucceſſore Johannis in virtutibus. Utut ſit, Willelmus ipſe Willelmo objiciendus, qui anachoretam Johannem vixiſſe ſub Amizone præſule Taurinenſi admittit, dum ſcribit, pium antiſtitem anachoretæ precibus conſtituiſſe, *ut liber eſſet locus* &c. Porro Amizo ante annum 998. eam eccleſiam gubernandam non ſuſcepit, ut alibi diximus.

XXIX. Monaſterium Vangaticienſe recipitur ſub protectione ſedis apoſtolicæ.

MONASTERIUM Vangaticienſe ſedente Silveſtro II. Romano pontifice in protectionem ſedis apoſtolicæ ſuſceptum fuit. Id contigit ſub ejus pontificatu, ſed quo anno non liquet; probabile eſt, curante Hugone marchione inſigni benefactore cœnobii, qui obiit ſub finem anni ſequentis, præſtitum hoc fuiſſe. Mentionem faciunt privilegii Silveſtri II. Calixtus II. Innocentius II. Alexander III. & Cœleſtinus III. inter quos Calixtus aſſerit: *Vangaticienſe monaſterium beatæ Dei genitricis virginis Mariæ ab ipſa fundatione ſui per ſanctæ recordationis papam Silveſtrum litate donatum* fuiſſe.

AN-

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER SEPTIMUS.

Ab anno CHRISTI M.I. *ad annum* M.VI.

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

I.

Otto imp. templa ædificat in honorem S. Adalberti martyris.

UNDECIMUM eccleſiæ centenarium ingredimur, cujus initiis Romualdus natus anno 907. jam elapſum ſeculum fere æquabat, nonageſimum nimirum & quartum vitæ annum aſſecutus, quorum proinde numerus & onus ſepulcro potius indicabant proximum venerabilem ſenem, quam parem tot illuſtrioribus factis, quæ ſumus de ipſo in ſubſequens tempus narraturi, quæque pertinent ad viginti & ſeptem annos, quibus ulterius ſupervixit. Ipſum Romana ab urbe ſpoliis & nobiliſſimorum virorum præda onuſtum deduximus anno 998. ad concupitam ſuam Perei ſolitudinem, ubi hoc etiam anno commorabatur, quo ab imperatore Ottone impetravit, ut prope ipſam monaſterium conſtrueretur & dedicaretur in honorem ſancti Adalberti recens martyrium paſſi. Præcedenti anno imperator Otto Gneſnam acceſſerat, nudiſque pedibus urbem illam intraverat veneraturus ſacra lipſana ibi depoſita ſancti archiepiſcopi. Ingreſſum hunc *quadrageſimæ tempore* accidiſſe docet nos chronographus Hildesheimenſis; poſtea *palmarum ſollemnitatem Parthenopoli*, ideſt Magdeburgi peregerat, & *paſchalia tempora Quidilingaburgi*, *pentecoſtes* vero *Aquiſgrani*, ubi templum erexerat ad cultum ejuſdem ſancti martyris. Menſe autem julio in Italiam deſcenderat, atque Papiæ [a] erat die ſexta ejuſdem menſis ex diplomate a [b] Margarinio publicato; prima vero novembris, & in feſtis natalitiis Domini Romæ ſtationem habebat; id iterum nos docent Annales Hildeſheimenſes; atque in inſula Tiberina ſecundum conſtruxerat in honorem ejuſdem ſancti Adalberti templum, conquiſitis undique Sanctorum reliquiis.

a *Leibnit. Script. Brunſvic.* T. I. *pag.* 721.

b T. II. *pag.* 62. *Bullar. Caſin.*

II.

Unum ex ipſis cum monaſterio condit in inſula Perei.

RAVENNAM inde ſe contulit imperator, ibique cum eſſet menſe aprili hujus anni, Romualdi ſuggeſtu, tertium in venerationem ipſius ſancti martyris templum & monaſterium ædificavit in inſula Perei: *Dum moraretur autem*, [c] inquit Damianus, *adbuc in Perco*, *imperator Otto mo-*

c *Vit. S. Rom. cap.* XXX.

Ann Chr. 1001. Romualoi 94.

naſterium ibi ad honorem ſancti Adalberti, eo ſuggerente, conſtruxit, cui contigua Claſſenſis cœnobii prædia contulit, & ea ſibi ex fiſcali poſſeſſione in Firmenſis monarchiæ partibus recompenſavit. Hieronymus Rubeus [a] exiſtimat Adalbertum Traverſarium precibus ſuis ſe adjunxiſſe precibus Romualdi apud Ottonem, ut ædificaretur hoc ſancti Adalberti templum: „ Ex Andrea Pauli filio, ait, Ugo, Balduinus, & Adalbertus naſcun- „ tur: hic Ottoni cæſari admodum carus, adjutor acceſſit divo Romual- „ do, ut cæſar divo Adalberto templum in inſula Pereo ædificaret, ab „ eoque tempore Romualdus Ottoni notus & veneratus eſt. “ Verum hanc Ravennatis civis interceſſionem a Rubeo, ſorte occaſione æquivoci nominis, quod cum eodem martyre gerebat Traverſarius, ſuppoſitam demonſtrant illa verba Damiani *eo ſuggerente*, quæ potius indicant Romualdum dumtaxat motum tam Ottonis cultu propenſiore, quam ſua propria religione erga ſanctum epiſcopum, cui diſcipulos olim in apoſtolatu comites veriſimiliter dederat, cujuſque amiciſſimus vir Boniſacius vivebat tunc in Pereo, Ottoni inſinuaſſe, ut quæ aliis in locis pietatis & venerationis ſigna præſtiterat, præſtaret etiam in Perenſi ſolitudine ſancto Adalberto. Vel ſi etiam Traverſarii interceſſionem admittamus, illud Rubeo minime concedimus Romualdum ab eo tantum tempore cognitum fuiſſe Ottoni, cui Romualdus ſaltem ab anno *996.* notiſſimus erat, in cujus cella & lectulo imperator pernoctaverat, a quo pœnitentiam acceperat, cui demum pollicitus fuerat forte jam ab eo tempore, vel ab anno *998.* regio diademate depoſito, monaſticam cucullam ſe ſuſcepturum.

III. Dubitationibus Henſchenii circa locum hujus templi fit ſatis.

Goderfridus Henſchenius, [b] relata opinione Hieronymi Fabri, [c] vicum nempe communiter dictum *ſancti Alberti* in finibus vallium Comaclenſium, duodecim milliaribus a Ravenna diſtantem, eumdem eſſe cum Perei inſula ob Romualdi anachoreſim celebri, ibique conditum ab Ottone monaſterium, quod poſtea ad canonicos regulares Portuenſes translatum, tandem ad conditionem prioratus ſecularis reciderit, quod & admittit Gabriel Pennotus [d], vellet certius confirmari, loci hujus auctorem fuiſſe Ottonem III. Dubitat inde an vicus ſancti Alberti inſula ſit; id demum probandum dimittit Ravennatibus, qui quanto melius oſtenderint ibi tunc habitaſſe ſanctum Romualdum, tanto credibiliora facient, quod ejus obſervantiſſimus imperator viſitationis ergo tranſire illac voluerit, juſſeritque ſancto Adalberto, cui pariter devotiſſimus erat, locum dedicari. Nos Heſchenio ſatisfacimus, ſed prius [e] Rubei verba in medium proferamus: „ Sub idem fere tempus, inquit Rubeus, Otto „ idem cæſar divi Romualdi inſtinctu divo Adelberto Pragenſi, qui haud „ ita diu ante in Pruſia ob Chriſti fidem fuerat trucidatus, cœnobium „ dicavit in Pereo, continentibuſque nonnullis Claſſenſis cœnobii prædiis „ donavit, cum alia in Firmano Claſſenſi tribuiſſet. Hujus inſulæ Pere- „ hi fines in ejus ætatis tabulis leguntur: Padus Juveniacus, Foſſa Au- „ guſta, quæ per Humanam in Padum deſcendit, Padorenus & medium „ Grangenum. Ipſeque Otto cæſar profectus in eam inſulam, cœnobii „ locum, ubi ædificandum eſſet, juxta divi Caſſiani templum deſignat, „ & divum Romualdum abbatem facit, ut ex tabulis auguſtalibus Ra- „ vennæ datis, quas in divi Vitalis tabulario legimus, cognoſci facile po- „ teſt. “ Hæc Rubeus. Cupientes nos, dum Ravennæ conſiſtebamus, Ottonis diploma videre, indoluimus miſere deperditum una cum pluribus aliis veteribus documentis anno *1636.* in alluvione fluminum, quibus ex alveo tumide debacchantibus tunc tota pene ſub aquis fuit urbs

Raven-

a *Lib.V.p.* 277.

b *Addend. ad diem* XXIII. *aprilis* T. III. *p.* 991.

c *Memor. ſacre di Ravenna p.* 71.

d *Hiſtor. Canonicor. Regular. Lib.* II. *cap.* 54. *n.* 2.

e *Lib.V.p.*273.

Ravenna. Confinia tamen Perei , quæ ex Ottonis diplomate laudat Rubeus, ad hanc etiam diem perſeverant in vico ſancti Alberti ; vocatur enim *Humana* aqua quædam decurrens inter vicum ſancti Alberti & inter Argentam; ac Padus, qui communiter appellatur *il Poatello di Argenta*, inde *di ſant' Alberto*, ac poſtremo *di Primaro*, quæ nomina flumini tribuuntur juxta vicinitatem riparum, quas alluit, peritorum hujus loci judicio eſt Padus Juveniacus. Qua ratione autem territorium ſancti Alberti inſula appellaretur tempore Damiani , immo etiam poſterioribus temporibus, ut legimus in [a] diaccepto A. eccleſiæ ipſius loci anni 1304. & in altero anni 1547. cui titulus: *Diaceptum monaſterii & eccleſie ſancti Alberti de inſula Perei, & riperia ſancti Alberti territorii Ravennatis*, intelligimus ex veteri, quam vidimus apud ejuſdem eccleſiæ priorem D. Johannem-antonium Focaccia, tabula chorographica poſitionem loci & aquarum deſcribente, antequam cardinalis Cajetanus, ut Padum ſancti Alberti verſus Primarii portum redderet navigationi & curſui aptiorem , alveum novum fodiendum curaret , ab ejus nomine Cajetanum vocatum, intelligimus ſcilicet territorium illud inſulæ formam obtinuiſſe , quia ab una parte valles Comaclenſes , ab alia flumen , nempe Padum Juveniacum , habebat contermina. Territorium præterea ſancti Alberti eſſe vetus Pereum , deducimus ex antiquis privilegiis, quibus fruuntur habitatores hujus loci , immunes a vectigalium ſolutione , quæ privilegia ipſis confirmavit Pius V. ne ſe dederent principibus Eſtenſibus , cum quorum Ferrarienſi territorio agros confines habebant . Novem quidem dumtaxat milliaribus abeſt nunc vicus ſancti Alberti a Ravenna ; quare ſi Petrus Damianus a Ravenna duodecim milliaribus diſtare Pereum aſſeruit , vel eſt intelligendus ratione monaſterii Claſſenſis, ex quo ad Pereum totidem milliaria intercedunt, vel ratione paluſtrium locorum, qui tortuoſum magis tunc reddebant iter . Sed quod rem plane conficit , & Henſchenio ſatis ſuperque eſſe debet , petitur ex charta anni 1016. in qua nominatur *Vitalis abbas monaſterii ſancti Adalberti ſiti in iſula* , *que vocatur Pereum* , qui oſtendit patribus concilii Ravennatis ejuſdem anni præceptum, *quod quondam Otto imperator fecit in eodem monaſterio*. Hic habemus Pereum appellatum fuiſſe inſulam, monaſterium ſancti Adalberti ſitum fuiſſe in ea inſula , quæ appellatur Pereum , & demum Ottonem ei monaſterio, quod , teſte Damiano , condiderat, privilegium conceſſiſſe. Sed de charta hac ad annum 1016. ſicut etiam videbimus ad annum 1053. Henricum archiepiſcopum Ravennatem Aimmoni abbati ejuſdem monaſterii ſancti Adalberti piſcariam concedentem ita deſcribere confinia loci: *Ab uno latere foſſa* , *que dicitur de Grengeno* , *ab alio latere Paduſiolus percurrens uſque in portu de Primario*. Et inferius: *Conceſſiſtis nobis in perpetuum Padorenum ..... & foſſam de Auguſta uſque ad Pollicinium de Carpeneta*; ubi eadem nimirum locorum nomina occurrunt, quæ in prima Ottonis donationis charta leguntur, & quæ ad hodiernam diem adhuc perſeverant prope vicum ſancti Alberti.

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

[a] *Pag.* 14.

IV. Imperator bona aſſignat eidem monaſterio.

MONASTERIO ſancti Adalberti recens ædificato Otto imperator Claſſenſis cœnobii prædia (*præſidia* , ſed non recte , legitur in editione poſtrema operum ſancti Petri Damiani) aſſignavit , & Claſſenſi cœnobio alia conceſſit ex fiſcali poſſeſſione in Firmanæ monarchiæ partibus. Sed quid ſibi vult *Firmenſis monarchia* ? Errori poteſt id tribui amanuenſis , qui compendiariam *marchiæ* notam in Damiano interpretatus fuerit *monarchiam*. Quinquies in operibus Damiani hæc vox *monarchia* legitur, & in omnibus his locis *marchia* videtur debere ſubſtitui : capite præſenti

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

XXX. vitæ ſancti Romualdi, *Firmenſis monarchia*, quæ eſt marchiæ Anconitanæ provincia, ubi Firmum civitas, vulgo *Fermo*; capite XXXV. *Camerinenſis monarchia*, ſic appellata a Camerino civitate epiſcopali ad Picenæ & Umbricæ provinciarum confinia poſita; capite XL. ubi inducitur Rainerius obtinens *monarchiam*; ipſa eſt marchia Thuſciæ. In vita ſancti Dominici Loricati [a] *Spoletina* nominatur *monarchia*, quæ fuit & ducatus. In opuſculo demum *de principis officio* [b] vocat Damianus Hugonem marchionem, qui *obtinuit utramque monarchiam, & quam Tyrrhenum videlicet, & quam mare Adriaticum alluit; ſed cum perpenderet, quia propter improbitatem injuſte viventium ſtrenue regere utramque non poſſet, ultroneæ renuntiationis arbitrio ceſſit imperatori monarchiam Camerini cum Spoletano ducatu, juri vero proprio Thuſciam reſervavit*. Hinc clare liqueret in omnibus his locis legendum eſſe non *monarchiam*, ſed *marchiam*, uti etiam ante nos obſervavit doctiſſimus Muratorius. [a] Nihilo tamen ſecius in charta ejuſdem Ottonis imperatoris hujus anni pro monaſterio Claſſenſi inferius producenda habetur confirmatio bonorum ejus monaſterii *tam in monarchia, quam per ſingula loca noſtri regni*; ſimilia leguntur in præcepto Conradi Salici in ſavorem ejuſdem monaſterii & Lamberti abbatis anno 1037. ubi *monarchiæ* nomine intelliguntur bona poſita *in marchia Firmenſi*, nimirum in *Peruſino*, *Tudertino*, *Eugubino*, *Camerinenſi*, *Firmano* &c. territoriis, in quibus poſſeſſiones habebat monaſterium ſancti Apollinaris Claſſis, ut proinde tunc temporis *monarchia* aliquas complecteretur Italiæ provincias vel territoria; quo poſito, retinenda foret vox *monarchiæ* in textu Damiani.

a Cap. XI.

b Opuſc. LVII. cap. III.

c Antiq. medii ævi T. I. col. 323.

Monaſterium novum erectum ab Ottone ſub invocatione ſancti Adalberti non impedit, quo minus ibi antea fuerit eremus. Si enim ad Pereum Romualdus a triennio duxerat Boniſacium & ceteros Teutones, ipſiſque cellas conſtituerat, ergo ante ædificationem monaſterii extabat eremus; immo in eremo, ad quam eos duxit, *dudum*, ut ait Damianus, *Romualdus inhabitaverat*; ante hunc annum pariter vixerat in ea venerabilis ejus diſcipulus Willelmus. Hæc denuo contra eos ſint dicta, qui exiſtimant ab hoc anno dumtaxat auſpicandam eſſe ædificationem Perei & eremi.

V. Inſigne placitum in monaſterio S. Apollinaris in Claſſe.

RAVENNAE cum conſiſteret idem imperator, placitum inſigne tenuit die quarta menſis aprilis in monaſterio Claſſenſi ſancti Apollinaris. Placitum hoc a Muratorio ex pergamena authentica, ſive ex autographo notarii, qui illud literis conſignavit, inventum apud Boniſacium Rangonium marchionem non minus ex antiqua & clariſſima nobilitate, quam ex eruditione inter Mutinenſes præſtantem, miſſum fuit ad eruditiſſimum, ſuique & noſtri amantiſſimum virum Antonium-franciſcum Gorium, qui volumini V. ſuarum *Symbolarum Literariarum* inſeruit. Continet autem placitum renunciationem factam ab epiſcopis Comaclenſi & Adrienſi, necnon ab Andrea abbate monaſterii ſancti Salvatoris Ticinenſis, jurium, quæ prætendebant in monaſterium Pompoſianum, & in illud ſancti Vitalis in Comaclenſi territorio ſita. Cum enim Adelais imperatrix Ottonis I. auguſti conjux extra Ticinenſem urbem condidiſſet celebre monaſterium ſancti Salvatoris, & inſigniter dotaſſet, atque diuturno illo tempore, quo vice mariti & Ottonis II. filii, & Ottonis III. nepotis regnum Italiæ, tunc temporis Ravennam cum exarchatu, & Comaclum complectens, rexit, quibus poterat modis, novum ſuum cœnobium exaltare curaret, cæſareo imperio ei ſubjecit Pompoſianum, & ſancti Vitalis in comitatu Comaclenſi poſita cœnobia. Defuncta

vero

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

vero Adelaide anno 998. reclamare cœpete tum archiepiſcopus Ravennas, tum abbates eorumdem monaſteriorum, jus ſuum in duo illa monaſteria læſum contendentes, & Silveſtri papæ, qui biennio ante ſuerat archiepiſcopus Ravennas, potiſſimum opera & auctoritate effecerunt, ut abbas ſancti Salvatoris Ticinenſis in hoc placito, una cum nominatis epiſcopis, ſupradictis juribus cederet. Huic placito adſtiterunt intet ceteros *Romualdus abbas & eremita*, *Guillelmus presbiter & eremita*, *Johannes presbiter & eremita*, *& alius Johannes monachus ſimiliter & eremita*, *Bonifacius eremita*, *Arderardus abbas monaſterii ſancti Apollinaris in Claſſe*, *& Bonizo abbas monaſterii ſancti Severi*; ex quibus *Arderardus presbiter & monachus & abbas ſancti Apollinaris*, & *Romualdus monachus* ſubſcripſere. De his omnibus, qui interſuerunt, aliqua ſingillatim ſunt nobis dicenda. *Romualdus monachus*, *abbas & eremita* ipſe dubio procul eſt noſter parens, in hac charta appellatus *abbas*, utpote qui olim ptæſuerat monaſterio Claſſenſi, vel tunc etiam *abbas* dicebatur, quia plura monaſteria illius ſe diſciplinæ ſubjecerant. Appellatut etiam *monachus & eremita*, quia utramque vitam in ſe copulabat, cœnobiticam & ſolitariam. *Guillelmus presbiter & eremita* eſt venerabilis ille Romualdi diſcipulus, de quo cohabitante in Perei eremo cum Romualdo agit Petrus Damianus; [a] quem inſuper eumdem arbitramur cum Guillelmo eremita, olim abbate Pompoſiæ, & cum Willelmo *eremitarum patre* appellato in chronico ſancti Benigni Divionenſis ad vitam ſancti Willelmi abbatis item Divionenſis. *Johannes presbiter & eremita* eſt is, quem cumBoniſacio *in eremo apud Italiam* vixiſſe aſſerit auctor chronici Halberſtadenſis; & clarius ex Damiano is eſt, qui poſtquam una cum Bonifacio vixit in ea eremo, ſe obtulit una cum Benedicto ad fidem prædicandam Polonis, ibique glorioſum martyrium ſubiit, ut videbimus inſra. Altet *Johannes monachus* ſimiliter *& eremita* forte ſuetit is, qui *cultor* cum eſſet *eremi*, *relicta quiete ſolitudinis*, ſub magiſterio Willelmi abbatis Divionenſis gaviſus eſt aſſociari, & demum *Fiſcamnenſi cœnobio abbas eſt inſtitutus*, ut habet chronographus San-benignianus in vita ejuſdem ſancti Willelmi; vel potius alius *Johannes ex diſcipulis domni Romualdi*, *qui valde inſpiratus*, *& accenſus in fervore monaſtico cum uno ſuo ſocio ad videndum & ſcribendum properavit apud Cluniacenſe cœnobium*, *& ita exaravit in paginulis*, *ut oculis vidit* &c. *Bonifacius eremita* eſt clariſſimus ille vir a Getmanis *Bruno* vocatus, qui tunc in Perei inſula eremiticam ducebat vitam ſub magiſtro Romualdo. *Arderadus*, ſive Ardeſadus vel Hardeſadus Claſſenſibus monachis ſuſſectus in præſulatum fuerat Petro ſucceſſori Romualdi. *Bonizo* tandem abbas erat ſancti Severi in Claſſe. Anne Bonizo abbas ſanctæ Mariæ in Palatiolo, de quo inſerius agemus hoc anno, idem erat ac Bonizo abbas ſancti Seveti, & conſequentet abbas duotum monaſteriorum? Vel duo tunc vivebant Bonizones abbates, Palatiolenſis alter, alter ſancti Seveti? Videtut inſupet Bonizo ſancti Severi anno 1001. abbas idem cum Bonizone, cui donatio facta fuerat a Petronia anno 988. ut eo anno retulimus. Circa hæc tempora alius [b] reperitur *ſancti Severi urbis Claſſis abbas Benedictus*, qui *relinquens curam commiſſi ſibi loci*, *ad patris Willelmi*, abbatis ſcilicet Divionenſis, *confluit doctrinam*. Placitum hocce viſum eſt nobis denuo recudendum in Appendice, tamquam egregium monumentum, quod tot piorum & celebrium virorum nomina complectatur, ad Romualdi nimirum & Perenſium eremitarum noſtrotum illuſtrationem & gloriam, qui in eo conventu aſſederunt.

a *Vit. S. Rom. cap.* XXI.

b *Mabill. Secul. VI. Par. I. p.* 302.

PER-

Ann. Chr. 1001. Romualdi 94.

VI. Miſſio Johannis & Benedicti in Poloniam.

Pertinet etiam ad hunc annum miſſio Johannis & Benedicti Perenſium eremitarum & diſcipulorum ſancti Romualdi in Poloniam. Inter cetera, quæ anno præcedenti ab Ottone Gneſnam accedente expetierat Boleslaus Poloniæ dux, ipſum exoraverat, ut ad dilatandam in ſuo dominio evangelicam fidem, apoſtolicos ſibi viros mitteret. Memor Otto petitionis Boleslai, cum Ravennæ eſſet, a Romualdo efflagitavit, ut aliquot de ſuis monachis vel eremitis in Poloniam dirigeret. Hæc monachorum Perenſium ab Ottone facta poſtulatio confirmat, quæ alibi diximus, ante hoc tempus nimirum Romualdi & ejus diſcipulorum nomen in Polonia & in Bohemia inclaruiſſe, ipſumque forte Boleslaum nominatim illos expetiiſſe, vel ſaltem Ottonem eos præ ceteris elegiſſe, quorum ſancta converſatio maniſeſtata ſoret Adalberti olim præconio in illis provinciis. Si ab Adalberto comites ſui itineris & laboris aſſumpti fuiſſent ex monaſterio ſanctorum Boniſacii & Alexii Romæ, ut credidere Dubravius & alii Bohemi ſcriptores, facilius & conſultius Otto, qui, antequam Ravennam hoc anno veniret, Romæ ſubſtiterat ſub finem anni præcedentis, monachos alios ex eodem cœnobio tunc temporis præclariſſimo extraxiſſet in adjutorium eorum, qui annis præcedentibus cum Adalberto in Bohemiam & Poloniam commigraſſent, & non ad eremitas Perenſes confugium habuiſſet. Romualdo autem neminem cogere volenti, & ipſorum libertati ſe accommodanti, duo ſeſe obtulere, Johannes & Benedictus. Rem ſic deſcribit Damianus.[a] *Interea Romualdo in Pereo adhuc habitante, Buſclavus rex preces imperatori direxit, ut ſibi ſpirituales viros mitteret, qui regni ſui gentem ad fidem vocarent. Mox Romualdum imperator aggreditur, & concedi ſibi de ſuis monachis, qui illuc deſtinari utiliter valeant, deprecatur. Ille vero nulli ſuorum hoc præcipere, velut ex prælationis auctoritate voluit; ſed in eorum voto ponens ſive manendi, ſive abeundi eis optionem dedit; ignorabat enim ex tam metuendo negotio voluntatem Dei, & ideo non illud ſuo, ſed fratrum potius arbitrio committebat. Interrogante igitur eos, & humiliter obſecrante, tandem duo ſolummodo ſunt ex omnibus inventi, qui ſe ultro ad eundum promptos offerunt. Quorum unus Johannes, Benedictus alter vocabatur.* Sciebat equidem Romualdus plures ex ſuis eremitis coronam martyrii, quæ fere ſemper prædicationem ſequitur, ardenter concupiſcere; Boniſacii votum pariter non ignorabat, qui martyris ſui homonymi ſorti invidebat; verum probe callens hoc ex Dei vocantis nutu pendere, uniuſcujuſque arbitrio deliberationem remiſit. Suaſu ſui conſodalis Boniſacii, ut habet chronographus Halberſtadenſis,[b] Johannes & Benedictus ſe ad longum iter, & ad apoſtolatum alacres exhibuerunt, quos propterea etiam hac ratione ad annum *994.* diſtinguendos duximus ab aliis monachis eodem nomine donatis apud Dubravium, contubernalibus ſancti Adalberti. Itineri ergo ſe committentes Poloniam ingreſſi ſunt, & ut officium ſuum congrue explere poſſent, idiomati Illyrico addiſcendo vacavere, in ſolitudine interea commorantes. *Hi itaque,*[c] ſubdit Damianus, *ad Buſclavum euntes in eremo prius eo ſuſtentante manere cœperunt, & ut prædicare poſtmodum poſſent, Sclavonicam linguam laborioſe diſcere ſtuduerunt.*

VII. Tranſmigratio monachorum Breunovienſium in idem regnum.

Occasione Johannis & Benedicti Perenſium eremitarum, aliam, quæ circa hæc tempora contigit, monachorum aliquot Breunovienſium tranſmigrationem in ſolitudinem Polonicam ſubjungimus. Dubravius,[d] poſtquam præmiſit Adalbertum ſecum ſex fratres conturbernales ex Italia adduxiſſe, qui ei ſemper adhæſerunt ad mortem uſque, quoſque conſtituerat in monaſterio Breunovienſi, eorum tranſitum ex Bohemia in Poloniam

a *Vit. S. Rom. cap. XXVIII.*

b T. *II. pag. 119. rer. Brunſvic. Leibnitii.*

c *Ibid.*

d *Hiſtor. Bohem. Lib. VI.*

loniam

loniam ita deſcribit: „ Præter Anaſtaſium autem & Gaudentium, alios „ inſuper ſex contubernales Breunovia habuit, uti vitæ ſanctimonia ce- „ lebres, ita celebritate hominum minime gaudentes. Illi igitur deſide- „ rio ſolitudinis (cum migrare ex Bohemia in Poloniam cœpiſſent) oc- „ ciſo Adalberto ad Gaudentium diverterunt cupidiſſimum illos penes ſe „ retinendi, niſi quod cupidius illi ſecretum ſibi dari, oſtendique pete- „ bant. Evictus precibus Gaudentius, deduci illos in locum plane ſolum, „ longeque ab hominibus ſemotum jubet. Nacti illi, quem optabant ſe- „ ceſſum, in eo tuguriolum, & juxta ſacellum ex lignis coagmentatum „ ſibi conſtituunt. Nomina contubernalium *Matthæus*, *Benedictus*, *Johan-* „ *nes*, *Iſaac*, *Chriſtinus*, *Barnabas*. Frugalitatis omnium iſtorum, inno- „ centiæque, & continentiæ atque vigiliarum indicium hoc fuerit, quod „ non ſolum ab injuriæ noxa, ſed ab omni prorſus ſpecie mala abſti- „ nuerint: quod famem ſæpius pane ſolo, raro olere adjuncto, quod ſua „ ſibi manu ſeverant, legerantque, explebant; ſitim autem aqua ſemper „ ſedabant: quod a pecunia poſſidenda ita temperaverint, ut ne terun- „ cium quidem in zonis ſuis, aut marſupiis ſuis poſſidere vellent; quod „ denique ſtratis humi in matta ſcirpea corporibus cilicio veſtitis, ſo- „ mnum ante mediam noctem interruptum habuerint, & quaſi jam au- „ rora illis illuxiſſet, reliquum noctis dieique perpetuo in hoc vigilave- „ rint, ut Deum peccatis hominum offenſum aſſiduis deprecationibus pla- „ carent. Nam ipſi ita propitium illum habebant, ut morbo impeditos „ homines, aut a malo dæmone obſeſſos ſola oratione percurarent, li- „ berarentque. “ Dubravii narrationem exſcribit Stanislaus Sczygielski in *Aquila Polono-Benedictina* Cracoviæ impreſſa anno 1663. & ex hiſtoria ejuſdem Dubravii ferme excerptæ ſunt lectiones auctoritate cardinalis Georgii Radzivili epiſcopi Cracovienſis editæ, & per ſynodum Petricovienſem in eodem regno approbatæ ad honorem ſanctorum martyrum ſupradictorum.

VIII. Narrationes ſcriptorum Bohemorum de his monachis.

PARITER ante Dubravium auctor chronici Bohemici editus a Menckenio [a] ſequentia de iiſdem monachis habet ad annum 999. *Circa id tempus Gaudentius frater germanus ex ordine ſancti Adalberti in archiepiſcopum Gneſnenſem eligitur. Cujus fama pariter & amore ducti ſex fratres, videlicet Benedictus, Matthæus, Johannes, Iſaac, Chriſtianus & Barnabas, qui cum fratre ipſius ſancto Adalberto de Roma venerant, cum conſenſu & voluntate Anaſtaſii abbatis monaſterii Brewnovienſis Poloniam ipſam gratia viſitandi adeunt, & ad petitionem ejus, ne deſererent ipſum, eremum quamdam intrant.* Et ad annum 1004. [b]: *Benedictus cum ſociis ſuis Matthæo, Iſaac, Johanne, & Chriſtiano in Polonia heremiticam & ſanctam vitam ducentes per quoſdam prædones Polonos, qui ſe apud dictos ſanctos viros quamdam maſſam auri, quam ipſis Metzko dux Polonorum devotione permotus miſerat, quamque viri ſancti, ne pecuniæ dediti in ſuis orationibus impedimenta ſentirent, dicto duci remiſerant, invenire ſperabant, nocturno tempore crudeliter interfecti. Et ſic martyrium paſſi migraverunt ad Dominum. Fuerunt enim hi ſancti viri quondam ſocii ſancti Adalberti Pragenſis epiſcopi, quos idem epiſcopus de Roma ex monaſterio ſancti Alexii ſecum uſque Bohemiam adduxerat, ac monaſterio Brewnovienſe fundato in eodem locaverat. Qui etiam veſtigia patris pii & directoris ſui ſancti Adalberti ſequentes multos in Polonia converterunt ad fidem, & omnipotenti Deo, quamdiu in hoc ſeculo fuerunt, ſanctis operibus placuerunt.* Sed auctorem vetuſtiorem audiamus, Coſmam nimirum Pragenſem decanum, vita exemptum XII. kal. novembris anno dominicæ incarnationis milleſimo cen-

[a] T. III. col. 1249.

[b] Ibid. col. 1653.

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

centeſimo-trigeſimo-ſexto, qui ad annum 1004. hæc ſcribit : [a] *Anno dominicæ incarnationis* M. IV. *quinque fratres martyrizati ſunt*; at in codice Dreſdenſi, cujus varias lectiones affert idem Menckenius [b], hæc adduntur ad Coſmam: *Anno dominicæ incarnationis* M. IIII. *ſanctus Benedictus cum ſociis ſuis martyrizatus eſt. Temporibus Henrici imperatoris, qui poſt Ottonem tertium rexit Romanum imperium, in partibus Poloniæ quinque fuere monachi & eremitæ viri Iſraelitæ, Benedictus, Matthæus, Johannes, Iſaac, Criſpinus, & ſextus Barnabas, quorum non eſt inventus in ore dolus, nec in manibus pravum opus. Horum de vita patrum ſcripturus multa, malui pauca, quia ſemper dulcius ſumitur, quæ parcius apponitur eſca. Erat tamen eorum converſatio laudabilis, Deo acceptabilis, hominibus admirabilis, & eam ſectari volentibus imitabilis. Nam ad hoc merita Sanctorum admiramur, ut eos imitando ipſi admirabiles reddamur. Hos quippe viros quinque non incongrue æquiparare poſſumus ſive quinque porticibus probaticæ piſcinæ, ſive prudentibus quinque virginibus oleo abundantibus miſericordiæ, quia pauperes ipſi pauperibus Chriſti, quos in ſuis confovebant manſionibus, eis prout poterant, ſubminiſtrabant miſericordiæ ſumtibus. Ipſis autem virtus talis erat abſtinentiæ, ut alius bis, alius ſemel in ſabbato, nullus tamen dietim ſumeret cibum. Cibus autem eis erat holus propriis elaboratum manibus. Panem raro habuere, ſed piſces numquam. Legumina, aut milium nonniſi in Paſcha aut Pentecoſten ſumere licuit. Limpham incorruptam, & hanc libant ad menſuram. Carnis eſca eis abbominabilis & feminæ viſus execrabilis. Veſtis hyrta & aſpera contexta de cauda & equinis jubis. In lectulo lapis pro ſuſtentaculo capitis, & matta pro lectiſternio, & hæc vetus nimis & ſingularis. Nec fuit ulla quies, ſtant tota nocte lugentes tam proprium, quam plebiculæ ſcelus atque reatum. Nunc ſonant pectora crebris tunſionibus livida, nunc ſudant corpora innumeris genuflexionibus feſſa, nunc manibus expanſis & oculis erectis, vivat ut in cælis, precibus unuſquiſque inſtat anhelis. Nunquam locuti ſunt ad invicem, niſi venientem ad hoſpitem, & ad hunc paucis. Vere legis factores, non auditores erant: vere ſemet ipſos cum vitiis & concupiſcentiis mundi crucifigentes, & crucem Chriſti mente & corpore bajulantes, gratum Deo ſacrificium non ex pecore alieno, ſed ex corpore proprio offerebant, quia cotidie viciſſim vapulabant. Talis enim mos erat illorum ſimul unaquaque dierum. Poſt primam dorſum mollire uſque deorſum. In faciemque cadens ad fratrem frater ajebat: Si parcis, peccas, cum tangis, ne mihi parcas; & ſtans cum flagello reſpondit: Sicut vis, fiat, Chriſtumque rogat, fratremque flagellat dicens: Hæc præfata pius ſolvat tua crimina Chriſtus, atque cadens iterum præbet ſua terga viciſſim. Nec doluit frater, dum fratrem verberat alter, ſed Miſerere mei Deus, aut Benedicite cantat. Nam ſuffert leviter, patitur quod quiſque libenter. Horum Deus ex alto proſpectans patientiam, & vitæ innocentiam, atque fidei & operis perſeverantiam, cum jam laborum ipſorum mercedem reddere vellet, & ut per viam mirabilem eos ad patriam reduceret exultabilem. Dux Meſco audiens bonam famam eorum & converſationem ſanctam, venit cum paucis, ut ſe commendaret hominibus ſanctis. Et ut eorum cognovit inopiam, dat eis magnam cenſus copiam, ſcilicet marſupium centum marcis plenum. Et accipiens ab eis fraternitatem, & orationum communitatem, lætus abiit ad ſuam aulam, multum rogans & commendans ſe, ut ſui habeant memoriam. At illi neſciunt, quid faciant de pecunia, quia tale quid nunquam habuerant. Stant ſtupefacti, & qui jam per dimidium annum nihil locuti fuerant ad invicem, unus ex illis aperuit os ſuum, & ait: Laqueus eſt mortis argenti pondus & auri, & quibus ſemper habundat*

mor-

a *Ibid.* T. I. *col.* 2010.

b *Ibid.* T. III. *col.* 1779.

mordax crumena, bis non facile patebunt loca elyſii amœna, ſed borroris plena infernalis pœna illos cruciabit in Ætbna. Nimirum bæc eſt temptatio bumani generis inimici, ut nos faciat inimicos Chriſti. Nam qui amicus eſt mundi, inimicus conſtituitur Dei. Deo namque contradicunt, qui ejus mandata non cuſtodiunt. Nam Deus dixit: Nemo poteſt duobus dominis ſervire, & quaſi exponens adjunxit: Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ. Jam mammonæ erimus ſervi, qui battenus fuimus parſimoniæ liberi. An non ad motum auræ portans aurum pavebit? An non cantabit vacuus coram latrone viator? Nonne multotiens ad nos latrones veniunt, & ob quam rem nos interficerent, non invenientes, aliquando plagis nobis impoſitis, aliquando benedictionibus acceptis abierunt? Certe jam volat fama per mundum, nos dilige:e mundum, & ea quæ ſunt mundi. Clamat contra nos, & bæc ipſa, quæ nunquam ſcit tacere, pecunia, & jamjamque aderit improba manus latronum in janua, quia quod faciunt domini, ſciunt plurimi; quin potius ejiciatur citius mortis fomentum, mali nutrimentum, animæ detrimentum, & referatur ad eum, cujus eſt boc argentum. Et mittunt unum de fratribus, cui nomen Barnabas, q s ſemper exteriores tractabat cauſas, ut ex parte fratrum referat duci: licet nos peccatores & indigni ſumus, tamen veſtri memoriam in noſtris orationibus babemus continuam. Argentum nunquam babuimus, nec babere volumus. Dominus enim noſter Jbeſus Cbriſtus a nobis non argentum, ſed bonæ operationis duplex exigit talentum. Monacbus ſi babet obulum, non valet obulum. Ecce quod tuum eſt, accipe argentum, nobis illicita poſſidere non eſt licitum. Illo abeunte ducis ad curiam, mox in pr ma noctis vigilia affuit manus inimica, & irrumpentes valvas domus ſubito, inveniunt eos cantantes & pſallentes Domino. Quorum adactis jugulo gladiis inquiunt: Vivere ſi vultis cum pace bona, quod babetis argentum nobis date nunc, & parcite vobis. Scimus enim vere, vos cenſum regis babere. At illi, teſte Deo, jurant, cenſumque negant conſtanter, & ajunt: Pecunia, quam quæritis, jam eſt in camera ducis, quæ non fuit neceſſaria nobis. Quod ſi non creditis, ecce domus noſtra, quærite quantum vobis placet, tantummodo nolite male facere nobis. At illi rigidiores ſaxis; non eſt opus, inquiunt, verbis, aut nobis reddite ducis pecuniam, aut diram mortis ſubibitis ſententiam. Et ſtatim eos crudeliter ligaverunt, & per totam noctem diverſis pœnis affecerunt, ad ultimum in ore gladii ſimul omnes interfecerunt. Sicque furor impiorum tranſvexit ad regna eos polorum. Paſſi ſunt autem bii quinque fratres BENEDICTUS, MATTHAEUS, YSAAC, CRISPINUS *atque* JOHANNES *anno Dominicæ incarnationis* M.IIII. III. *idus novembris*. In aliis codicibus mſs. ejuſdem Coſmæ legitur II. idus novembris. Hæc de ſanctis illis martyribus habentur in Coſmæ Pragenſis codice Dreſdenſi; videtur tamen eſſe potius aſſutura alicujus poſterioris auctoris, qui carminibus, & ſimili ſyllabarum deſinentia infarcivit narrationem Coſmæ, a cujus ſtylo totus iſte excurſus videtur differre. Ex hac prolixa narratione ad noſtras conjecturas tranſitum facimus.

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

IX. Bohemici auctores confundunt Breunovienſes cum diſcipulis Romualdi.

OPINATI ſumus ad annum *994*. Dubravium nomina contubernalium Adalberti, quos Italos fuiſſe cum ipſo eſt credendum, confudiſſe cum nominibus æque illuſtrium eremitarum ſolitudinis Polonicæ, qui cum Johanne & Benedicto Romualdi diſcipulis vixerunt. Conjecturam hanc noſtram nunc firmamus auctoritate omnium hiſtoricorum Polonorum, qui ſcribunt Matthæum, Iſaac, Chriſtinum & Barnabam Johannis & Benedicti ſocios non Italos fuiſſe, ſed Polonos. „ Regnante Boleslao Chabri, ait Miechovias [a], floruerunt ſex fratres in Polonia, duo Benedictus & Johannes ad inſtan-

[a] *Hiſtor. Polon.*

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

„ inſtantiam præfati Boleslai, & promotionem imperatoris Henrici (lege *Ottonis*) ex Perei cœnobio viri inſignis ſanctitatis Romualdi pro neophytis in Polonia edocendis conceſſi, & tamquam angeli Dei per nuncios ad Boleslaum adducti, & quatuor Matthæus, Iſaac, Chriſtinus & Barnabas Poloni natione, illis ſponte conjuncti. Habitabant in eremo prope oppidum majoris Poloniæ Kaſimir in arctiſſima vita, & obſervantia in orationibus & jejuniis aſſiduis, docentes verbo & exemplo quoſque requirentes & advenientes. “ Dugloſſus [a] ad annum 1005. “ Floruerunt, ait, ea tempeſtate in Poloniæ regno ſex viri religione & vita inſignes *Benedictus*, *Matthæus*, *Johannes*, *Iſaac*, *Chriſtinus* & *Barnabas*. Boleslaus ſiquidem Poloniæ rex beati Romualdi celeberrimi famam audiens miſit ad illum magna rogans inſtantia, quatenus ſibi aliquos ſui cœnobii fratres in Poloniam remitteret. “ Deinde narrans inventos fuiſſe duos Johannem & Benedictum, qui perrexerunt in eam provinciam, ſubdit: „ Atque illis & quatuor aliis Iſaac, Matthæo, Chriſtino & Barnabæ genere Polonis, qui ſe illis conjunxerant linguam Polonicam ab illis precepturi, locum, ubi nunc Cazimierz oppidum in majori Polonia ſitum eſt, pro ſuo incolatu aſſignavit. “ Martinus Cromerus [b] Dugloſſum exſcribit; ſimilia habent Martinus Baronius, Abraham Bzovius, Martinus Bielskius [c] & Demalevicius. Annales pariter Hungarici eamdem ſententiam tuentur, ut proinde e Polonia oriundos Matthæum, Iſaac, Chriſtinum & Barnabam fateri cogamur, qui nimirum, poſt adventum Johannis & Benedicti in Poloniam, rapti exemplo admirabili eorum innocuæ & ſolitariæ vitæ, ſocios ſe eis adjunxerint in eadem eremo ab anno 1001. qui fuit primus eremitarum Perenſium tranſmigrationis in eamdem provinciam, ad annum 1008. quo vitam celebri martyrio, ut videbimus, coronarunt. Hinc Dubravio negotium non faceſſimus circa tranſitum in ſolitudinem Polonicam monachorum Breunovienſium, contubernalium olim Adalberti, quos ſuſpicamur eodem vitæ genere inflammatos e Bohemia in eremum Poloniæ, vel proximam vel eamdem, in qua vivebant primi, conceſſiſſe, ſed credere malumus a ſupradeſcriptis alios fuiſſe, aliaque nomina ſortitos: ipſumque Dubravium Bohemum de ſuis monachis Breunovienſibus tantum ſollicitum, quos commigraſſe ſciebat eodem tempore in ſolitudinem Polonicam, tribuiſſe eis nomina, eremitarum genere Polonorum, & ſociorum Johannis & Benedicti. Illud obiter adjungimus, Matthæum, Iſaac, Chriſtinum, Johannem & Benedictum, quos Dubravius Italos facit, Poloni Polonos volunt, Bohuslaum Balbinum S. J. contendere Bohemos gente fuiſſe; quod certe etiamſi de Matthæo, Iſaac, Chriſtino & Barnaba probare vellet, numquam probaret de Johanne & Benedicto immediatis Romualdi diſcipulis in Perei eremo. Ad annum 1008. cetera, quantum nobis virium erit, componemus.

[a] *Lib. II. pag. 142. Hiſtor. Polon.*

[b] *Ex edit. Baſil. 1568.*

[c] *De reb. geſtis Boleslai Chabri Lib. I.*

X. Romualdus ordinat monaſterium S. Adalberti.

INTERIM Johannem & Benedictum in eremo commorantes dimittamus, & ad Romualdum regrediamur, qui volens monaſterium ſancti Adalberti de novo ab Ottone imperatore conſtructum ordinare, quemdam ex ſuis diſcipulis in abbatem ejus loci elegit, & novam fratrum ſuorum coloniam in cœnobium illud deduxit. *Abbate ergo*, ait Damianus, [d] *illic ex Romualdi diſcipulis conſtituto, & fratribus aggregatis, cœpit eos Romualdus ſub magna tenere cuſtodia, & docebat eos ſub regulari vivere diſciplina. Præcepit etiam abbati, ut in eremum ſecedens, per totam hebdomadam in cella conſiſteret, diebus vero Dominicis fratres ad monaſterium veniens viſitaret*; volens nimirum, quæ fuit ſemper Romualdi conſuetudo,

[d] *Vit. S. Rom. cap. XXX.*

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

do, ut cœnobitica ſimul & eremitica, quantum fas eſſet, conjungeretur vita in monaſteriis a ſe ædificatis vel reformatis. Sed abbas, proſequitur Damianus, *ſancti viri juſſa contemnens, cœpit ſeculariter vivere, & pede operis ſemel exorbitante, in rectitudinis tramite jam longius declinare. Videns ergo Romualdus, quod ſecundum ſuæ voluntatis ardorem ibi laborare non poſſet, regem protinus adiit, & acceptæ promiſſionis exactor, ut rex monachus fieret, inſiſtere vehementius cœpit.*

XI. Exigit ab Ottone imp. ut monachus fiat. Ei prædicit mortem.

VEL anno 996. vel probabilius anno 998. poſt necem illatam Creſcentio tyranno, vel demum ſaltem anno præſenti menſe aprili, tempore, quo pœnitentiam egit in monaſterio Claſſis, fidem ſuam Romualdo obligaverat Otto recipiendi habitus monaſtici. *At ille*, Otto nimirum, ſubdit Damianus, *facturum ſe quidem, quod exigebatur, aſſeruit, ſi tamen prius Romam, quæ ſibi rebellabat, impeteret; & ea devicta Ravennam cum victoria remearet. Cui Romualdus, ſi Romam, inquit, jeris, Ravennam ulterius non videbis; & apertiſſime illi mortem propinquam eſſe denuncians, quia eum revocare non potuit, proculdubio de ejus certus interitu.* Ignoramus, cur domnus Auguſtinus Erath præpoſitus Sanct-andreanus in diſſertatione *de Ottone III. imperatore auguſtiſſimo* [a] apud Duellium, vaticinium ſancti Romualdi accenſeat ceteris narrationibus, quæ circumſeruntur, utputa „ de Auguſta Ottonis conjuge ob adulterium flammis addicta; de porrecto veneno; de illicito erga Creſcentii conjugem amore; „ & de chirothecis toxico ab ea infectis; confidenterque aſſerat ſabulas „ has eſſe poſteriorum temporum ſcriptoris, quem alii recentioris ævi auctores paſſim ſolent ſequi abſque ulteriore originariæ hiſtoriæ inveſtigatione. “ Profecto Damianus, qui vaticinium refert ſancti Romualdi de obitu Ottonis, poſteriorum temporum ſcriptor non eſt appellandus, cum quinquennio dumtaxat ab obitu Ottonis in lucem venerit. Quidquid ergo ſit de aliis factis, quæ ad fabulas amandat illuſtris præpoſitus Sanct-andreanus, deneganda non eſt fides Damiano, qui vel a Ravennatibus monachis vel a Perenſibus eremitis de omnibus fuit plene imbutus, quæ Romualdo contigere Ravennæ vel in Pereo. Quod ſi Ditmarus in ſuo chronico vaticinii Romualdi non meminerit, nil mirum, cum in Germania ſcribens non omnia ſcire potuerit, quæ in Italia agebantur, colloquia præſertim Ottonis cum ſanctis viris, & cum Romualdo, quem nec nominat in ſuo chronico.

XII. Manſiones Ottonis variæ hoc anno in urbe Ravenna. Romam adit.

RAVENNAE bis conſtitit hoc anno Otto, menſibus nimirum aprili & novembri. Ab urbe Peruſina, ubi erat VII. die menſis martii, ex præcepto inferius referendo pro monaſterio ſancti Laurentii in Campo, Ravennam prima vice ſe recepit, & die ultima ejuſdem menſis ibi commorabatur; pridie enim kalendas aprilis diplomate, de quo etiam agemus, confirmavit bona Pompoſiani monaſterii; integro vero menſe aprili permanſiſſe Ottonem in urbe Ravenna conſtat ex placito Claſſenſi, quod attulimus, ad diem IV. pertinente, ex alio præcepto a Muratorio [b] adducto pro confirmatione privilegiorum monaſterii Poſterulæ Papiæ, ad diem XX. ex diplomate ad ſavorem Erluini Cameracenſis antiſtitis, quod laudat [c] Mabillonius, ad diem XXI. & demum ex privilegio noſtro Claſſenſi, de quo infra, ad diem XXVI. ejuſdem menſis aprilis pertinentibus. Obiter animadvertimus non potuiſſe Ottonem celebrare Romæ, ut aſſerit chronographus Saxo, ſacroſanctum Dominicæ reſurrectionis feſtum, quod contigit hoc anno XIII. die aprilis; ſed chronographus forte de alio feſto eſt intelligendus, & facile de die natalitio Domini, ut conjicit etiam Muratorius, non quidem hujus deſinentis anni 1001., quia ea die Otto erat

a *Miſcell. lib II. pag.* 375.

b *Antiq. medii ævi T. I. col.* 385.

c *Annal. T. IV. p.* 147.

Tuderti, ſed anni elapſi; veriſimilius enim chronographus Saxo annum 1001. auſpicatus eſt a die natalitio Domini anni præcedentis, ut auſpicatur annos etiam Lambertus Schafnaburgenſis; quo poſito veritati minime adverſatur ex Tagmaro, ex annalibus Hildesheimenſibus & ex aliis chronographis, Ottonem natalem antecedentem celebraſſe Romæ. Menſe itaque aprili pro prima vice Ravennæ reſidebat Otto; poſt aprilem ſe ſubripuit Ravenna, & Papiam excurriſſe prope finem junii docet nos diploma ab ipſo conceſſum Petro epiſcopo Novarienſi apud [a] Baronium ad hunc annum. Tranſiit inde in Spoletanas partes, ubi circa æſtivum tempus [b] inventus fuit a Tagmaro directo ad Apoſtolicum, & ad imperatorem a Bernwardo epiſcopo Hildesheimenſi vice ſua, qui Tagmarus juſſus fuit expectare ſynodum, quæ apud Tudertinam civitatem in natali Domini erat habenda. Sed interim Ravennam ſecundo conceſſit imperator, ibique morabatur menſe novembri, & aliquot diebus menſis decembris; XXI. enim die novembris privilegium [c] conceſſit monialibus ſancti Felicis Papiæ, & die ſequenti alterum eidem parthenoni; hac eadem die XXII. Pompoſianum monaſterium ſub ſua protectione ſuſcepit, & II. idus decembris duo monaſteria in urbe Polenſi [d] donavit Friderico archiepiſcopo Ravennati. Hac igitur ſecunda Ottonis in urbe Ravenna ſtatione Romualdus exegit ab ipſo pollicitationis ſui monachatus executionem, mortemque proximam prænuntiavit; cujus prophetia effectu non caruit, nam Otto Romam ſtatim profectus, & ſeditione ibidem utcumque compoſita, Tudertum ſe recepit, ubi celebratis natalitiis Domini, die ſequenti ſynodo una cum pontifice interfuit, ut aſſerunt annales Hildesheimenſes & [e] Tagmarus, qui aderat. Ibi conſtitit uſque ad Epiphaniam Domini anni ſequentis, immo uſque ad diem undecimam januarii, qua die dimiſit a ſe eumdem Tagmarum legatum Bernwardi, & paucis poſt diebus Paterni obiit. Sed de Ottonis obitu anno ſequenti.

a *T. XI. Annal.*

b *Mabill. Secul. VI. Par. I. p.* 197.

c *T. IV. Amiq. medii ævi col,* 198. *T. V. col.* 523.

d *Ibid. T. IV. col.* 199.

e *Mabill. ibid. num.* 32.

Rebellio, quam Otto in excuſationem ſuæ dilationis ad amplectendum ſtatum monaſticum attulit Romualdo, fuit defectio cujuſdam Gregorii ſui familiaris, cujus meminit [f] Ditmarus; quare emendandus, ut Mabillonius quoque obſervat, Reineccius, qui, in margine ad ſuum Ditmarum, hanc rebellionem Gregorio papæ V. temere attribuit; nam ipſe Ditmarus de Gregorii Romani pontificis morte paullo ante dixerat: *Papa quoque Gregorius, bene diſpoſitis Romæ omnibus*, II. *nonas februarii obiit*, *Gerberto ſibi ſuccedente*. Deinde deſcriptis peregrinatione Ottonis ad ſanctum Adalbertum, & ejus adventu Aquiſgranum, ſubdit: *Cunctis apud tranſalpinos bene diſpoſitis Romanum viſitavit imperium*, *Romuleaſque pervenit ad arces*, *ubi ab Apoſtolico*, *ceteriſque coepiſcopis magnis laudibus ſuſcipitur*. *Poſt hoc Gregorius*, *qui cæſari valde carus erat*, *dolo eum capere niſus*, *occultas tendebat inſidias*. *Quibus collectis*, *& ex improviſo adverſus eum jam inſurgentibus*, *imperator de porta cum paucis evaſit* &c. Et ſtatim Ottonis mortem enarrat his verbis: *Appropinquantem ejus obitum multa prævenere importuna*, *qui facie clarus*, *ac fide præcipuus* IX. *kalendas februarii Romani corona imperii exivit ab hoc ſeculo*, ut clariſſime compertum fiat Ottonis ad Romanam urbem acceſſum fuiſſe ad ſedandam rebellionem non Gregorii papæ, ſed alterius Gregorii, quæ eadem fuit, de qua verba Romualdo ipſe Otto fecerat.

f *Lib. IV.*

XIII. Obitus magni Hugonis marchionis & ducis.

INTER præcipuos imperatoris in hoc Romano diſcrimine fautores recenſetur Hugo dux & marchio Thuſciæ, qui tamen ad paucos dies poſt hocce factum ſupervixit, & XXI. menſis decembris, ut ajunt Coſmus *de la Rena* & Puccinellius ex anniverſario, quod ea die celebratur quotannis

Ann. Chr. 1001. Romualdi 94.

nis in abbatia Florentina, fato conceſſit. Quinquagenarium obiiſſe Hugonem ſcribit [a] Damianus referens epiſcopi cujuſdam expreſſam *in ligno* viſionem *per quædam literarum veſtigia : Hugo marchio quinquaginta annis vixit*. Cum hac Hugonis morientis ætate, ut alibi vidimus, non pugnat, quod natus, immo novennis eſſet anno 961. quo ipſius interventu Berengarius & Adelbertus Italiæ reges Martino abbati Vangaticienſi terrarum donationem in inſula Carpi fecerunt. De eodem Hugone hæc proſequitur Damianus: *Hic præterea* * *ſex monaſteria in ſui juris poſſeſſione conſtruxit, quæ non modo prædiis ac mancipiis, ſed & aureis & argenteis vaſis, diverſis etiam eccleſiaſticis ornamentis copioſa liberalitate ditavit. In quorum uno venerabili videlicet ac religioſo, quod ad honorem Dei genitricis eſt in Florentina urbe conſtructum, jacet cadaver ejus humatum. Cujus obitum cum auguſtus, qui tunc habenas Romani regebat imperii, Otto videlicet tertius agnoviſſet, quia quondam adverſus eum ſtimulo mordebatur invidiæ, protinus in hanc vocem congratulabundus erupit*: Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. *Sed paullo poſt, eodem ſcilicet anno* (intra nimirum unum annum) *& ipſe defunctus eſt. Sic itaque ſuam improvidus pertulit, qui de morte alterius nequiter exultavit, non attendens id, quod vir ſapiens ait: Noli de mortuo inimico gaudere, ſciens quod omnes morimur*. Aliud de Hugone adnectit Damianus, *quod inter ſanctos ejuſdem cœnobii monachos celebri redolere memoria frequenter* audiverat : *ajunt enim, quia præfatus marchio Marino abbati, qui monaſterium id tunc regebat, per ſpeciem nocturnæ viſionis apparuit, atque ut corpus ſuum in ſupinum juxta conſuetudinem volveret, quod in os reclinatum jacebat, admonuit. Quibus profecto viſionibus abbas fidem præbens, probare rem voluit, & honeſti viri corpus pronum, & in faciem jacens, ſicut ſibi revelatum erat, inveniens, reverenter, ut decebat, in latus alterum ſupinavit*. Libuit hic commemorare Hugonis obitum, cujus pietati & munificentiæ plurimum debuerunt majores noſtri, & ipſe parens Romualdus, expertus liberalitatis ipſius officia in monaſteria Vergaretanum, ſancti Michaelis apud Podium-bonitium, & Vangaticienſe.

[a] T. III. pag. 441. Opuſc. LVII. cap. V.

* l. *ſeptem*.

XIV. Romualdus Parentium verſus navigat. Bonifacii vita in Pereo.

Ottonis obfirmatum animum Romam adeundi comperiens Romualdus, relicto Pereo, *navim aſcendens*, hyeme ineunte, *dum rex Romam properat, ad civitatem Parentium transfretat*. Sed de Parentino Romualdi incolatu plura annis ſequentibus. Interim ſub ipſo magiſtro, & poſt ejus diſceſſum prælucebat inter ceteros eremitas Perenſes Bonifacius, cujus converſationis rigidiſſimum tenorem deſcribit Damianus ſequentibus verbis : *Jam monachus factus, tanta ſe abſtinentiæ frugalitate conſtrinxit, ut ſæpe Dominicis diebus & quinta tantum feria per hebdomadam manducaret. Nonnumquam vero, ſi urticarum vel etiam veprium cerneret denſitatem, illuc ſe projiciens volutabat. Ex quo, cum quidam frater aliquando eum corriperet dicens: Hypocrita, quare hoc ad captandos popularis auræ rumores coram omnibus facis? nihil aliud reſpondit : Tui ſint confeſſores, mei ſint martyres*, qua in re deſiderium ſuum pro Chriſti amore patiendi denuntiabat, quod aliquando effectum ſuum ſortiri debebat.

XV. Præceptum Ottonis ad favorem abbatiæ Claſſenſis.

Otto imperator, dum prima vice Ravennæ conſiſteret, VI. *kl.* maq *anno Dominice incarnationis milleſimo primo indictione decima quarta anno vero tertii Ottonis regnantis V. imperii autem* XVII. *Actum Ravenna*, præceptum edidit ad favorem Hardefadi presbyteri & monachi atque abbatis monaſterii ſancti Apollinaris in Claſſe, quo confirmavit bona omnia ejuſdem cœnobii. Autographum tranſcripſimus ex tabulario ipſius monaſterii, pluriesque

rieſque illud conſuluimus, ut intelligeremus, an notæ chronicæ proferrent VI. *kal. martii*, vel VI. *kal. maji*, tandemque legendum VI. *kalendas magii* ſtatuimus, & ciſram explicandam pro litera *g*, non pro literis *ci*, lineolam vero ſuperpoſitam fuiſſe ad complendam dictionem *mag.* In veteribus chartis menſis iſte effertur *majus*, *madius* & *magius*. Paginam archivi monaſterii Ambroſiani indicat Muratorius [a] in annalibus ſcriptam *menſe magio indictione quarta* anno 931. Ottonis diploma proferimus in Appendice, ad quam etiam rejicimus literas Leonis archiepiſcopi Ravennatis inſcriptas hoc anno menſe junio Bonizoni abbati ſanctæ Mariæ in Palatiolo prope Ravennam, quas ex autographo cardinalis Caſanatæ edidit [b] Mabillonius.

[a] *T. V. pag.* 318.

[b] *De re Diplom. lib. V. p.* 446.

XVI. Literæ Leonis archiep. Ravennatis ad Bonizonem abbatem Palatioli.

In eo tamen Mabillonius erravit, quod Bonizonem prædictum arbitratus eſt fuiſſe abbatem ſanctæ Mariæ de Palatiolo in Thuſcia, cujus monaſterii auctor & abbas fuit olim ſanctus Walfredus; idipſum [c] repetiit in annalibus; cum nihilominus aliud ſanctæ Mariæ de Palatiolo monaſterium extaret, ut alibi vidimus, & ipſe Mabillonius agnoſcit, parum diſſitum a Ravenna, ad cujus etiam incendio fœdati reparationem Romualdus ſexaginta ſolidos paucis ab hinc annis in adjutorium ſubminiſtraverat. Quid enim juris Leoni archiepiſcopo Ravennati in Thuſcum cœnobium? & aliunde monaſterium Palatiolenſe in Etruria nec bona, nec eccleſias poſſidebat in urbe Ravenna, neque emphyteuticum poterat eſſe archiepiſcopi Ravennatis, ut in ipſo Leonis præcepto emphyteuticum appellatur Palatiolenſe Ravennæ cœnobium. Bonizo ſucceſſerat in Palatioli præfectura Urſo abbati, de quo ad annum 998. Ceterum Leo archiepiſcopus hoc eodem anno paralyſi in lingua captus, eccleſiæ Ravennati nuntium remiſit, & fere quadriennio ſupervixit, poſſeſſionibus eccleſiæ, quibus aleretur, non inopibus ab ejus ſucceſſore donatus, ut in epiſtola de abdicatione epiſcopatus ad Nicolaum papam II. aſſerit [d] Damianus. Subrogatus fuit in ejus locum cardinalis presbyter Fridericus, paullo poſt ſuam reverſionem a legatione Germanica, quam obivit junio hujus anni, ut aſſerit Tagmarus in vita ſancti Bernwardi epiſcopi Hildesheimenſis [e], & in ſynodo Tudertina habita die 26. decembris ſedit, ut *metropolitanus eccleſiæ Ravennatenſis*, rationem redditurus ſuæ legationis; immo archiepiſcopus erat jam a die decima ſeptima novembris, qua petente Ottone imperatore, privilegium conceſſerat abbatiæ Pompoſiæ, eam ab omni archiepiſcoporum ſucceſſorum Ravennatum juriſdictione eximens.

[c] *T. IV. p.* 147.

[d] *Opuſc. XIX. cap.* XI. *T. II. pag.* 220.

[e] *Num.* XXVIII.

XVII. Aliud Ottonis præceptum pro S. Laurentio in Campo.

Diximus ſuperius Ottonem imperatorem ad diem VII. martii Peruſii ſubſtitiſſe. Ea enim die in hac urbe gratioſo diplomate in protectionem ſuam ſuſcepit *per interventum domni ſpiritualis patris noſtri Silveſtri* II. *pape* eccleſias & prædia *monaſterii ſancti Laurentii in Campo*, quæ confirmavit *Petro venerabili abbati* loci illius. Situm erat hoc monaſterium in diœceſi Fanenſi ad ripas fluvii Ceſani, non longe a ruderibus antiquiſſimi oppidi Suaſæ, ut literis nobis datis a Cl. V. Annibale Oliverio Piſaurenſi patricio docemur. Bona habebat ſancti Laurentii cœnobium contermina cum bonis ſancti Apollinaris in Claſſe, & præterea prope monaſterium aderat eremus. *Confirmamus*, inquit Otto, *omnia*, *quæ . . . . ad utilitatem monaſteris*, *& heremi ſubſtentationem in preſenti haberi videris* &c. In ſuſpicionem adducimur abbatiam hanc reformatam fuiſſe a Romualdo, qui juxta peculiarem morem ſuum non longe a cœnobiis conſtruendas curabat eremos pro iis monachis, qui majoris perfectionis & ſolitudinis ſtudio tenerentur; id quod potuit præſtare Romualdus annis il-

lis,

lis, quibus Catrienſem ſeu Avellanenſem non nimis diſſitum receſſum incolebat. Certe ante Romualdum nullum ordinatarum in Italia eremorum prope monaſteria veſtigium apparet, e contra ab ejus tempore frequentes reperiuntur eremi cœnobiis adhærentes. Edidit hocce Ottonis præceptum Muratorius [a] ad ſe tranſmiſſum a doctiſſimo, dum viveret, Joſepho Tiraboſco Senogallienſi, quod & nos in Appendice damus, ea ſpe, quod tempus & monumenta lucem aliquam ſint allatura iis tenebris, quibus involvuntur geſta Romualdi, qui certiſſime per hæc tempora, Damiano teſte, *totum mundum putabatur velle in eremum convertere*.

ANN. CHR. 1001. ROMUALDI 94.

[a] *Antiq. medii ævi T. V. col.* 489.

XVIII. Jura etiam confirmat Pompoſiani monaſterii.

SECUNDO pariter kalendas aprilis Otto Pompoſiani monaſterii jura ac bona confirmavit *petitione domni Willelmi Deo amabilis eremitæ*, ſtatuens; *ut nemo ibidem ponatur in abbatem, niſi quem eremitæ ibidem Deo militantes eligant communi conſilio fratrum*. Diploma, quia adhuc minime editum putamus, ex autographo tabularii ſancti Benedicti de Ferraria in Appendice producimus, diverſum ab eo, quod X. kalendas decembris datum ad favorem ejuſdem monaſterii edidit Ughellius [b], & quod contra [c] Fontaninium, ſuppoſititium hoc poſtremum eſſe aſſerentem, optimo jure vindicat Muratorius [d].

Hæc tria diplomata exhibent annum XVII. regnantis Ottonis, non XVIII. ut exhibere deberent juxta epocham ordinariam ejus imperatoris. Unienda proinde ſunt ceteris, quæ eumdem annum XVII. ſignantia congerit in annalibus idem [e] Muratorius.

[b] *T. II. p.* 359.

[c] *Difeſa II. p.* 326.

[d] *Piena eſpoſizione pag.* 130.

[e] *T. VI. pag.* 4.

ANN. CHR. 1002. ROMUALDI 95.

XIX. Obitus Ottonis III. in loco Paterno.

INITIO hujus anni juxta Romualdi prædictionem obiit Otto III. imperator die 23. januarii, ut habent Tagmarus, annales Hildesheimenſes & Hermannus Contractus; die 24. juxta Ditmarum, qui forſan explicandus eſt de die tumulationis, vel quia probabiliter obierit horis conterminis inter diem 23. & 24. *Rex itaque*, ait Damianus, [f] *ſecundum beati viri prophetiam, vix a Roma reverti incipiens, mox languore correptus apud Paternum defunctus eſt*. Poſt ſedatam defectionem Gregorii, Tudertum ad ſynodum ſe contulerat, & in ea urbe ſubſtiterat Otto uſque ad diem undecimam januarii, qua dimiſit a ſe, ut vidimus, Tagmarum legatum Bernwardi epiſcopi Hildesheimenſis. Quæ tamen Tudertina Ottonis commoratio non eſt ita intelligenda, perinde ac in ea urbe domicilium fixum haberet; divertebat enim purioris aeris gratia Paternum, ubi erat VI. idus januarii, qua die præceptum dedit ad favorem abbatiæ Florentinæ: *Anno dominicæ incarnationis* M. II. *indictione* XV. *anno* III. *Othonis regni* XVIII. *imperii* VI. *Datum in Paterno* apud Puccinellium [g]. Et ſimiliter ex Paterno aliud diploma conceſſit in confirmationem bonorum monaſterii noſtri ſanctæ Mariæ de Pratalia III. *idus januarii*, hoc eſt eadem die, qua Tagmarum in Saxoniam remiſit: *Anno dominico incarnationis* M. II. *indictione* XV. *actum in Paterno* [h].

[f] *Vit. S. Rom. cap.* XXX.

[g] *Chronic. abbatiæ Florentinæ pag.* 241.

[h] *Arch. Fontis boni Privil. Ai.* 6.

XX. Ubinam Paternum?

QUAERITUR hic, ubinam loci fuerit Paternum? Plura hujus nominis loca occurrunt in tabulis geographicis. Reperitur Paternum Italiæ caſtrum in agro Romano verſus mare mediterraneum, quod habet Oſtiam ad occidentem, & Numici oſtium ad orientem, de quo loquitur [i] Martinierius. Domnus Placidus Poltri monachus Vallis-umbroſanus in epiſtola inedita apud nos ad domnum Theophilum Macchettium monachum noſtrum anno 1689. ſcripta, indicato Paterno prope Spoletum, alterum Paternum memorat ad radices illuſtris caſtri Magnalis a Catilina ædificati, ut ſe reciperet tempore ſuæ perduellionis, putatque Ottonem, defunctum apud Paternum, obiiſſe in Magnalis caſtro, Paterno vicino. Diſtat hoc caſtrum

[i] *Le grand Dictionaire geographique. Lit.* P.

ANN. CHR. 1002. ROMUALDI 95.

caſtrum tribus milliaribus ab abbatia Vallis-umbroſæ, ut legitur [a] apud Soldanium. Coſmus de Arena [b] in comitatu Peruſino ſitum Paternum autumat, una die diſtantem a Tuderto. Leo Oſtienſis, [c] ante ſupradictos, Ottonem narrat ſeceſſiſse *apud oppidum, quod nuncupatur Paternum, non longe a civitate quæ dicitur Caſtellana*; & in tabulis geographicis Maginii collocatur Paternum in comitatu urbis Caſtellanæ. In Paterno proximiori Tuderto profecto contigit mors Ottonis, quia contigit eo in loco, ubi, teſte Tagmaro, [d] expectabat una cum Silveſtro Romano pontifice Colonienſem archipræſulem Heribertum, ceteroſque Germanos epiſcopos, qui proxime venturi erant ad ſynodum, in qua tractanda erat cauſa Bernwardi epiſcopi Hildesheimenſis. Accidit præterea ejus obitus adſtantibus epiſcopis, qui convenerant ad concilium Tudertinum, itaut certum videatur Ottonem nunc Tuderti, nunc Paterni, ſalubrioris aeris ergo, diebus præcedentibus ſuum obitum commoratum fuiſſe, & tandem Paterni animam efflaſſe. Error irrepſit apud annaliſtam Saxonem, & apud auctorem vel amanuenſem annalium Hildesheimenſium, in quibus loco Paterni legitur Salerni. Scriptores Germanici ex febre maligna ipſum obiiſse tradunt; Leo Oſtienſis, Landulphus ſenior, Rupertus Tuitienſis, Rodulphus Glaber aliique unanimiter defunctum conveniunt ex veneno ei propinato a Stephania uxore olim Creſcentii, quem ipſe Romæ capite plexerat. Deductum fuit ejus cadaver Aquiſgranum, & poſt eum Italiæ rex electus fuit Arduinus in Italia, in Germania vero Henricus claudus pius & ſanctus.

a *Queſtioni Valombr.ſane pag.* 9.
b *ſerie de' Duchi di Toſcana p.* 83.
c *Lib.* II. *c.* 24
d *Num.* 32. *vit. S. Bernvvardi.*

XXI. Privilegium ejuſdem datum Paterni pro abbatia Prataliensi.

PRIVILEGIUM, quod conceſſit cœnobio ſanctæ Mariæ & ſancti Benedicti Prataliæ, *interventu Theuzonis monachi & rectoris ejuſdem monaſterii*, Otto III. antequam mortem oppeteret, & cum Paterni, ubi occubuit, ſubſiſteret, exſcripſimus ex tabulario Fontis-boni, & ad Appendicem remittimus, corrigentes inſuper nonnulla ſphalmata, quæ apud Puccinellium, [e] qui illud edidit in chronico abbatiæ Florentinæ, leguntur. Enumerat Otto in eo privilegio bona, quæ Hugo marchio donaverat eidem monaſterio, de cujus origine verba fecimus ad annum 999. Animadvertenda eſt in ipſo formula *Otto ſervus apoſtolorum*, quam contra Fontaninium pro ſimili ad favorem Pompoſianæ monaſterii vindicat Muratorius in *Expoſitione* [f] *jurium Eſtenſium ſuper urbem Comaclenſem*, & in [g] *Antiquitatibus medii aevi*; ſicut etiam notanda conſignatio paginæ facta ab *Heriberto cancellario ad vicem Petri Cumani epiſcopi & archicancellarii*.

e *Pag.* 308.
f *Pag.* 130.
g *T.* IV. *col.* 197.

XXII. Romualdus ædificat monaſterium Parentii.

INTEREA Romualdus Parentum navigaverat, & [h] *tribus annis in Parentinæ civitatis finibus habitans in uno monaſterium conſtruxit, & abbatem in eo cum fratribus ordinavit, in duobus vero incluſus manſit*. Non recte intellexiſſe textum Damiani videtur Mabillonius [i], qui in adnotationibus ad ſancti Romualdi vitam, tria monaſteria apud urbem Parentinam ab ipſo conſtructa fuiſſe aſſeruit; „ primum ex his tribus, dicens, „ quod apud urbem Parentium in Hiſtriæ peninſula ſitam conſtruxit vir „ ſanctus, ſancto Petro; alterum ſanctæ Petronillæ; tertium, quod adhuc „ ſupereſt, ſancto Michaeli nuncupata ſunt; “ id quod licet verum eſſe poſſit, non tamen deducitur ex Damiano, qui non tria monaſteria ædificata a Romualdo ſcribit, ſed tres annos ait in Parentinæ civitatis finibus ipſum habitaſſe, & in uno (anno) monaſterium conſtruxiſſe, & abbatem in eo cum fratribus ordinaſſe, in duobus vero (annis) incluſum manſiſſe. Id tamen mutuatus eſt Mabillonius [k] a Fortunio noſtro, qui ſimilia affirmavit, & ab antiquiori Petro de Natalibus, qui pariter tria ibi a Romualdo ædificata fuiſſe monaſteria ſenſit. Omittimus Mabillonium

h *Cap.* XXXXI.
i *Seculo VI. Par. I.pag.*223.
k *Annal. T.IV. p.* 299.

lonium etiam Biſurci monaſterium errore ſtatuiſſe in diœceſi Polenſi; ſed de hoc cœnobio verba faciemus ad annum ſequentem. Lemmi incolæ, qui in territorio Parentino degunt, etiamnum cryptam quamdam demonſtrant, quam habitaſſe perhibent Romualdum. At de monaſterio ſancti Michaelis de Lemmo, quod illud fuit, de quo loquitur Damianus, plura ſeſe nobis offerent dicenda annis ſequentibus.

XXIII. Idem ſe includit, ut ſolitudini vacet.

Sub finem hujus anni incluſronis legibus ſe ſubdidiſſe videtur Romualdus, nam ſecundus annus ejus incolatus in Parentina diœceſi menſibus vel novembri, vel decembri initium habuit, cum iiſdem menſibus anno præcedenti Ravennam linquens, Parentium navigaverit. Quibus cœleſtibus donis decoratus fuerit Romualdus in ea ſolitudine, pergit narrare Damianus ſequentibus verbis: [a] *Ibi nempe ad magnæ perfectionis cumulum pietas illum divina provexit, ita ut ſancto afflatus Spiritu, & nonnulla futura proſpiceret, & multa veteris ac novi Teſtamenti occulta myſteria radiis intelligentiæ penetraret. Anxiabatur autem ibi aliquando in lacrymas erumpere, ſed nullo valebat conamine ad contriti cordis compunctionem venire. Factum eſt ergo quadam die, dum in cellula pſalleret, ut in hunc pſalmi verſiculum incidiſſet: Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac, qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos. Repente igitur tanta ſibi lacrymarum effuſio orta eſt, & ita mens ejus ad intelligendas divinæ Scripturæ ſententias illuſtrata, ut ex eodem die & deinceps, quamdiu vixit, & quandocumque voluiſſet, uberes ſibi lacrymæ facillime fluerent, & plurima illum Scripturarum myſteria non laterent. Frequenter enim tanta illum Divinitatis contemplatio rapiebat, ut quaſi totus in lacrymas reſolutus, æſtuante inenarrabili divini amoris ardore, clamaret: Care Jeſu, care, mel meum dulce, deſiderium ineffabile, dulcedo Sanctorum, ſuavitas Angelorum & cetera hujuſmodi, quæ illo ſancto Spiritu dictante in jubilum proferebat; nos humano ſenſu exprimere talia non valemus. Sicut enim Apoſtolus dicit:* [b] *Nos ſicut oportet orare neſcimus, ſed ipſe ſpiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Hactenus Damianus. Habemus hic & donum lacrymarum, & Scripturarum intelligentiam, & ecſtaſim ad divinas res: ecſtaſis ſive fixa contemplatio divinarum rerum frequentes exclamationes ex ore & ex corde Romualdi eliciebat; juxta Scripturarum intelligentiam pſalmos & cantica expoſuit, ut alibi videbimus. Familiaritatem autem lacrymarum hoc eodem capite, aliiſque fuſius deſcribit Damianus. *Ideo*, inquit in hoc, *Romualdus Miſſam celebrare coram pluribus numquam volebat, quia ſe a lacrymarum inundantia continere non poterat*. Refert autem in aliis capitibus, quod pſallens cum ceteris [c] *affluentium lacrymarum inundantiam atque ſingultus cohibere non poterat. Dum* [d] *prædicationis verba proferret, tanta illum compunctio in lacrymas excitabat, ut ſubito interruptum ſermonem relinquens, aliquorſum repentino impetu velut amens aufugeret*. Equitabat poſt diſcipulos, ut liberius fluere poſſent lacrymæ, & [e] *nihilominus ac ſi in cellam reſideret, jugiter lacrymas effundere non ceſſabat*. Putabat denique hoc ſuum ſingulare donum commune eſſe omnibus. [f] *Unde etiam poſtmodum præ nimia jam conſuetudine vir ſimplicis animi putans gratiam ſibi divinitus prærogatam omnibus eſſe conceſſam, dicebat plerumque diſcipulis: Caveto ne multas lacrymas effundatis, quia & viſum minuunt, & verticem lædunt*.

Ceterum quonam modo ſe includere ſoleret Romualdus, cum eam perfectiſſimam ſolitudinis praxim ad tempus eligeret, breviter narrat idem Damianus dicens. [g] *Ubicumque vir ſanctus habitare diſponeret, oratorium cum altari primitus in cellula faciens, deinde ſe recludens, aditum damnabat*.

a *Ibid. ut ſupra*.
b *Rom.* 8.
c Cap. xxxiv.
d Cap. xxxv.
e *Ibidem*.
f Cap. xxxi.]
g *Ibidem*.

Ann. Chr 1002. Romualdi 95.

XXIV. Obitus Venerii Tiburtini eremitæ. Gaudentius Abſarenſis condit plura monaſteria.

Ultimus hic fuit Venerii Tiburtini eremitæ mortalis peregrinationis annus; cum enim anno 998. a Romualdo injunctum ipſi fuerit, ut ad monaſterium proprium reverteretur, & copia ſibi facta ab abbate loci, ſolitudinem incoleret, ibique *per quatuor annos omni humano ſolatio deſtitutus ſingulariter habitans, ſolis arborum pomis & herbarum radicibus vixerit; exhortante autem loci epiſcopo, baſilicam ſibi fieri & conſecrari per*miſerit, *in qua ipſe aliquanto poſt tempore defunctus eſt*, non admodum removendum videtur ab hoc anno tempus feliciſſimi ſui obitus; *inventus eſt* autem a *quibuſdam ſe quærentibus acclivis ante altare quaſi cauſa orationis in cubitis & genibus jacens;* hujuſmodi obitum nullo aſtante, nullo vidente, frequentem in ſolitariis invenimus, & in parente etiam noſtro Romualdo ſuo tempore reperiemus.

Ad hæc eadem tempora referri poſſunt conſtructiones monaſteriorum factæ in inſula Abſarenſi a Gaudentio, Abſarenſi poſtea epiſcopo, & quem Romualdi diſcipulum faciunt eum plures auctores, tum traditio oppidanorum ejus inſulæ. Ferunt enim Gaudentium nobiliſſima ſtirpe natum in urbe Abſaro Dalmatiæ provinciæ, exemplo & auxilio monachorum Caſinatum, qui ex eo ſacro monte per hæc tempora in Hiſtriam & Dalmatiam tranſmiſſi fuere, ope etiam, conſilio & ſub norma Romualdi, qui incola erat his annis circumjacentis & conterminæ regionis, monaſteria plura erexiſſe, quæ ſeminarium fuerunt ſanctorum & præclariſſimorum virorum, qui Dalmatiam illuſtrarunt hoc potiſſimum ſeculo, Laurentii præſertim prius Abſarenſis, inde Spalatenſis archiepiſcopi, & Johannis Tragurienſis epiſcopi. Recenſetur in iis monaſteriis cœnobium ſancti Petri intra mœnia Abſarenſis urbis, cujus monachi canonicorum vicem ſupplebant in eccleſia principe ejus inſulæ. Unitum ſubinde fuit monaſterium hocce celebri abbatiæ ſanctæ Mariæ Portus-novi Anconæ. Poſt annum 1440. commendatariis conceſſit. Aliquando monaſterium ſancti Petri obtinuit titulum etiam ſancti Gaudentii a corpore ſui illuſtris fundatoris, quod tranſlatum ex abbatia Portus-novi conditum fuit, ut fertur, in eccleſia ejuſdem cœnobii; nunc omnino locus eſt deſertus, ſubſiſtente tamen eccleſia, & redditus ipſius aſſignati fuere hoc noſtro ſeculo a Clemente papa XI. novo ſeminario clericorum Slavorum erecto in metropolitana urbe Jaderenſi.

Alterum ædificavit pro ſacris virginibus aſceterium Gaudentius ſub invocatione ſancti Benedicti, ſubinde appellatum ſanctæ Mariæ Gratiarum. Olim intra urbem continebatur, poſtea vero urbe anguſtiori reddita, extra ipſam remanſit ad partem orientalem prope veterem cathedralem eccleſiam. Anno 1521. moniales piratarum excurſus formidantes intra urbem receptæ fuere ad cœnobium ſanctæ Mariæ Angelorum; paulloposſt regulam ſancti Francifci ſunt amplexæ, & earum eccleſia titulum adepta fuit ſanctæ Claræ. Celebre eſt in eo cœnobio nomen Ceciliæ Coppæ abbatiſſæ ſanctæ feminæ, cujus annulus, & pœnalia inſtrumenta cum veneratione cuſtodiuntur.

Tertium appellabatur ſancti Michaelis a Sanſelongi tribus milliaribus diſſitum a monte Abſarenſi in eadem inſula a Gaudentio fundatum, adjuvante etiam Martino Abſarenſi epiſcopo. In veteribus chartis aliquando nomen profert etiam ſancti Nicolai. Abbatia hæc progreſſu temporis præpoſitura & prioratus evaſit; ipſiuſque loci monumenta ſuperſunt in chartis monaſterii Montis-caſini, cui annuam penſionem ſolvebat prioratus ſancti Michaelis.

Quartum ſancti Nicolai Montis-garbi. Subjectum erat hoc monaſterium

Ann. Chr. 1002. Romualdi 95.

rium cœnobio Portus-novi Anconæ. In ſummitate montis, ubi ſitum eſt monaſterium ſancti Nicolai, viſitur ædicula ſancto Gaudentio ſacra, prope quam veſtigia conſpiciuntur eccleſiæ amplioris. Prior ſancti Nicolai præerat eremo, quæ hodie appellatur *Stramnich*, ideſt *Domunculæ*, quarum cellarum reliquiæ adhuc ſuperſunt ad inſtar eremorum, quas fundabat hoc tempore Romualdus. Vertex montis diſtat quinque milliaribus ab urbe Abſarenſi ad meridiem, eremus parum ab ipſo diſſita proxima erat caſtello nunc demolito, vocato olim *Terſich*. Prope hoc caſtellum exſurgebat alia eccleſiola ſancto Petro dicata, nunc affatim ſubverſa, quæ bona poſſidebat in loco nominato *Poglie*, quorum jus devolutum poſtea fuit ad abbatiam ſancti Petri.

Ulterius eccleſia, quæ modo appellatur ſancti Franciſci de Nereſine, duobus milliaribus diſtans ab urbe Abſarenſi, altera ſancti Martini, quæ abeſt decem milliaribus ab Abſaro verſum Cherſum, alia ſanctæ Mariæ de Viaro, quas omnes modo incolunt PP. ordinis ſancti Franciſci, putantur ab incolis originem ſuam debere Gaudentio. Crypta præterea in monte Abſarenſi hodie conſpicitur, & lacus olim, dictus etiam Balnea ſancti Gaudentii, viſebatur, quæ ſicut a ſancto viro incolatu ſuo nobilitata exiſtimantur, ita peculiari veneratione coluntur ab oppidanis.

Ceterum Gaudentius, poſt vitam monaſticam & eremiticam pluribus annis exactam, patrias obtinuit epiſcopales inſulas. Id contigit poſt annum 1018. quo Abſarenſis epiſcopus erat Martinus, cujus ad eum annum meminit Dandulus in chronico & Lucius. Sed de ipſius epiſcopatu, ac dignitatis dimiſſione multa dicemus ad annum 1048.

Ann. Chr. 1003. Romualdi 96.

XXV. Fratres Biſurci legationem mittunt ad Romualdum.

CUm in Parentino ſeceſſu habitaret Romualdus, *miſerunt aliquando* [a], ait Damianus, *ad illum fratres, qui morabantur in ſolitudine, quæ Biſurcum dicitur, conſilium flagitantes, qualiter converſari in eremo deberent, qualiter diabolicis impugnationibus reſiſtere potuiſſent. Quorum nuntii cum ad monaſterium, a quo Romualdi cella longius aberat, perveniſſent, illico venerabilis vir per ſpiritum eorum cognovit adventum, præcepitque abbati Anſoni, qui ſibi tunc aſſiſtebat, dicens: Vade, & pulmentum fratribus præpara, qui de longinquis partibus advenerunt. Qui continuo cœpit eum deridere, & dicere, quia vere falſus propheta eſſet. Poſtremo tamen velut coactus ad monaſterium veniens, eos, quos vir ſanctus prædixerat, orantes jam in eccleſia reperit, quos videlicet Romualdus multo ſalutaris doctrinæ ſale condivit, multis denique contra antiqui hoſtis inſidias virtutum armis inſtruxit, & poſtquam eos de omnibus ſubtiliter docuit, cum multa eos ad eremum alacritate remiſit.*

a *Vit. S. Romualdi cap.* XXXII.

XXVI. Ubi Biſurci locus?

BIFURCI locus eſt in alpibus dominii Florentini Faventiam verſus, inter Marradium oppidum, & abbatiam ſanctæ Mariæ de Criſpino poſitus, ubi monaſterium divo Benedicto nuncupatum, abſoluto etiam nomine ſancti Benedicti in alpibus appellabatur, minime confundendum cum alio ſanctiſſimæ Trinitatis & ſancti Benedicti in alpibus, quod in diœceſi Arretina in ſublimitate montium, qui Caſentinum a valle Arni ſuperiori diſterminant, non longe a Prato-magno, conſtitutum erat, cujuſque originem ſub Ottone I. repetunt VV. Cll. [b] Lamius & [c] Soldanius fundationis chartam adducentes.

b *Deliciæ eruditorum anni* 1737. *pag.* 49

c *Hiſtoria Paſſinian. pag.* 35.

Exiſtimavit Mabillonius [d] Biſurcum fuiſſe unum ex pluribus monaſteriis, quæ erexit in Hiſtria Romualdus, ſtatuens illud in diœceſi Polenſi, & putavit e Parentio illuc a Polæ epiſcopo evocatum ſanctum virum; conſtat tamen ex narratione Damiani eremum illam fuiſſe in *longinquis parti-*

d *Annal. Bened. T.* IIII. *Lib.* 52. *p.* 229.

Ann. Chr. 1003. Romualdi 96.

partibus poſitam ; pariter videbimus navigaſſe Romualdum Parentio Venetias aut Ravennam verſus , & ex iis urbibus poſtea peditem , aut equo ductum conceſſiſſe Biſurcum in territorio Faventino , ubi eremus illa reapſe erat condita. Appellatur autem Biſurcum a conjunctione duorum fluminum Lamonis & Criſpini ex duobus alveis in unum exinde confluentium , ut in deſcriptione diœceſis Faventinæ aſſerit [a] Romualdus-maria Magnanus ſacerdos Faventinus, qui inſuper [b] monaſterium ſancti Benedicti Biſurci diſtinguit ab altero ſancti Benedicti in alpibus cœnobio, prope Fontem-clauſam, in eodem Faventino territorio.

a *Vite de' SS. e BB. del Territoro di Faenza pag.* XI.

b *Ibid. p.* XII.

In Biſurco Romualdum jam monaſterium, vel ſaltem eremum fundaſſe alias diximus, & quidem circa annum *986*. (Grandius in ſuis Tabulis chronologicis putat anno *989*.) ad tempora nimirum ædificationis monaſterii ſancti Michaelis de Vergareto. Cur enim ad eum fratres inibi habitantes perrexiſſent , Adriatico ſuperato mari , niſi aliqua ipſos inter & Romualdum ceſſiſſet relatio? vel certe dicendum eremitas illos abſque ſcholæ magiſterio collectos , neque ſatis abunde in diſciplinæ eremiticæ converſatione inſtructos, audita Romualdi fama, ea duo ab ipſo , ut magiſtro , expetiiſſe , quæ eremitis ſunt apprime neceſſaria, ritum nimirum vivendi , & doctrinam obſiſtendi diaboli aſtutiis . Adnotabimus infra *Petrum* Biſurcenſem eremitam appellari a Damiano *Romualdi diſcipulum*, ſtatim ac Romualdus Biſurcum ſe recepit. Sed de hoc monaſterio plura in annis ſubſequentibus dicemus.

Anſo Abbas Parentinus , quem cum magiſtro ſuo Romualdo videbimus anno ſequenti in Italiam navigare , alter opinione noſtra eſt ab Anſone religioſo viro, quem etiam viderat Damianus, quemque ipſe ait habitaſſe in eremo Luceoli cum Dominico Loricato [c] ; alter pariter a Johanne de Anſo eremita Avellanenſi , cui idem Damianus impoſuiſſe dæmonem per turpem viſum ſcribit [d].

c *Vit. S. Dom. Loric. cap.* VI.

d *Lib. II. epiſt.* XV.

XXVII. Bonifacius petit licentiam prædicandi Gentibus.

Serius hoc anno conſignari nequit diſceſſus Bonifacii a ſolitudine Perei, & acceſſus ad Romanam urbem pro obtinenda licentia evangelium Gentibus prædicandi. Cum enim pallium acceperit a Silveſtro II. ut ait chronicon Halberſtatenſe [e], neceſſe eſt dicamus Bonifacium Romam petiiſſe hoc anno ante diem duodecimam maji , circa quam obiit Silveſter. Similiter cum a Ditmaro , & a chronographis Saxone & Magdeburgenſi ejus conſecratio ponatur ſub *Henrico rege* , ac *diuturna* dicatur a Damiano ejus commoratio in eremitica vita, poſt majum præcedentis anni, quo menſe electus fuit rex Henricus, Romam ſe contulit Bonifacius ; rectius tamen anno præſenti, cum videatur quinquennii ſpatium ſufficere ad hanc ſolitudinis diuturnitatem comprobandam.

e *T. II. Brunſvic. Leibnit. pag.* 119.

Scimus Conradum Janningium [f], fretum auctoritate ejuſdem chronici Halberſtatenſis , Bonifacii profectionem ad Romanam urbem ſtatuere ad annum 1001. Cum enim ſcribat dictus chronographus, Brunonem-Bonifacium de conſilio domini Ottonis imperatoris miſiſſe in Poloniam Benedictum & Johannem confratres ſui cœnobii, ipſumque Romam profectum, ut a domino papa licentiam acciperet cum iiſdem ſuis confratribus in augmentum coronæ ſuæ paganis gentibus Chriſti evangelium annuntiandi, & inſuper papam cognoſcentem cauſam ejus adventus, licentiam ei cum ſociis ſuis tribuiſſe prædicandi, pallio quoque illi dato, ipſoque remiſſo ad Magdeburgenſem eccleſiam per Taginonem in Gentium præſulem conſecrando; cum ſcilicet hæc omnia ſimul conjungat auctor ille ; conſequens videtur, ut ſi miſſio Benedicti & Johannis in Poloniam contigerit anno 1001. ut ex Damiano demonſtravimus , etiam adventus Bonifacii in Romanam urbem

f *T. VI. P. I. Junii in Append.*

bem eidem anno ſit illigandus. Verum pace doctiſſimi viri arbitramur auctorem chronici Halberſtatenſis unico contextu plura facta ad diverſos annos pertinentia narraſſe, quæ a nobis ex aliis documentis ſunt diſtinguenda, & in varios annos diſtribuenda. Exemplum ſit in miſſione, quam narrat idem auctor, Brunonis facta a Silveſtro papa ad Magdeburgenſem eccleſiam, ut in ea conſecraretur a Taginone. Tagino juxta chronicon Magdeburgenſe electus fuit Magdeburgenſis archiepiſcopus poſt mortem Giſelarii, qui obiit anno M. IV. 7. kal. februarii. Ergo ad Taginonem non potuit Bruno conſecrandus mitti a Silveſtro papa, qui obiit circa duodecimam diem menſis maji anni præſentis M. III. Proinde eodem modo, quo verba Halberſtatenſis chronici, juxta id quod clarius explicat Ditmarus, ita ſunt intelligenda, ut Silveſter Brunonem miſerit ad Henricum imperatorem, qui curaret ordinationem Brunonis peragi debete a ſuo antiſtite Magdeburgenſi, quiſquis ille foret, ſic pariter cetera facta non ita ſunt conjungenda, ut omnia ad eumdem annum pertineant. Præterea ſi Bonifacius Romam petiit anno 1001. vivente Ottone, ut credit Janningius, quid interea toto illo anno, & medietate ſequentis uſque ad creationem Henrici imperatoris egit Romæ vel in Italia, cum ex Ditmaro certum ſit, Bonifacium Merſeburgum ven ſſe regnante Henrico II. a quo benedictionem epiſcopalem cum licentia domini papæ petiit, & eo jubente ab archiepiſcopo Taginone conſecratus fuit? Veri ne ſpeciem præfert Bonifacium maximo zelo prædicationis inflammatum, tanto poſt petitam licentiam tempore abſtinuiſſe a ſuſceptione epiſcopalis muneris? nonne credibilius eſt, ipſum in dilecta ſua ſolitudine perſeveraſſe, præſertim cum Bonifacii Perenſis commoratio *diuturna* a Damiano deſcribatur? Si ab ea divulſus, vel ſponte eam deſeruiſſet anno 1001. ne triennium quidem eremum incoluiſſet, quod ſpatium brevis potius, quam diuturnæ eremiticæ converſationis titulum obtineret. Quibus propterea urgentibus argumentis, ita erit diſtribuenda oarratio auctoris chronici Halberſtatenſis.

Ann. Chr. 1003. Romualdi 96.

Anno 1001. Bonifacius Johannem & Benedictum de conſilio Ottonis imperatoris mittit in Poloniam.

Anno 1002. Obit Otto imperator jaouario menſe. Majo eligitur Germaniæ rex Henricus pius. Bonifacius vitam ſuam eremiticam vivere pergit in eremo Perenſi.

Anno 1003. Bonifacius, Pereo relicto, Romam ſe confert, petit licentiam a papa Silveſtro prædicandi evangelium, & obtinet; dirigitur a Silveſtro ad Henricum imperatorem. Obit Silveſter papa. Bonifacius in Saxonia commoratur toto reliquo hoc anno. Monaſterium auget, & ditat ſuis redditibus in patria.

Anno 1004. Obit initio anni Giſelarius archiepiſcopus Magdeburgenſis; eligitur Tagino. Tagino plures ordinat epiſcopos, inter quos Bonifacium ab Henrico rege ad ſe miſſum ad munus conſecrationis accipiendum.

XXVIII. A quo conſecratus fuerit Bonifacius in epiſcopum.

VERUM afferamus jam Damiani verba, quibus fides habenda, utpote qui eorum, quæ dicit, relationem habuerit a quodam ſene monacho, qui Bonifacium Romam comitatus fuerat. [a] *Cum poſt diuturnam eremiticæ converſationis vitam ad prædicandum jam ire diſponeret, Romam pergere ſtuduit, & ab apoſtolica ſede conſecrationem archiepiſcopatus accepit. Retulit mihi quidam ſenex monachus, qui eum illuc comitatus de Ravennæ finibus fuerat, quia in toto illo itinere vir venerabilis, cum omnibus quidem, qui eum ſequebantur, pedeſter ibat, ſed ipſe jugiter pſallens, & ceteros longe nudis ſemper pedibus incedebat. Pro labore quidem itineris quo-*

[a] *Vit. S. Rom. cap.* XXVII.

tidio

tidia comedebat, ſed per ſingulos dies de medio pane & aqua vivens; in diebus feſtis, ignoto videlicet omni liquamine, quotidiano victui poma quælibet, vel herbarum radices addebat. Poſtquam autem conſecratus eſt, quotidie obſervabat & monaſticum pariter, & canonicum in celebrandis horarum officiis ordinem. Cum vero jam ultramontanos peteret fines, equo quidem vehebatur, ſed venerabilis pontifex, ſicuti dicitur, nudis cruribus ſemper & plantis adeo intolerabilem frigidiſſimæ regionis tolerabat algorem, ut volens deſcendere, vix pedem ab ſubhærente ferro disjungeret, niſi aqua prius calida ſubveniret. Quod ait Damianus Bonifacium *ab apoſtolica ſede conſecrationem archiepiſcopatus* accepiſſe, id intelligendum eſt, ut vidimus, hoc modo, quod acceperit nimirum a Romano pontifice facultatem, qua poſſet in archiepiſcopum conſecrari, & inſuper ſecum detulerit pallium, ut eo indueretur a Taginone archiepiſcopo Magdeburgenſe. *Præſedit tunc temporis*, inquit chronicon Halberſtatenſe [a], *Romanæ eccleſiæ Silveſter papa, qui beati Brunonis* (ex dictis ipſe eſt Bonifacius) *agnoſcens cauſam adventus, licentiam ei cum ſociis ſuis tribuit prædicandi, pallio quoque ſibi dato, remiſit eum ad Magdeburgenſem eccleſiam per Taginonem in Gentis præſulem conſecrandum*. Similia refert Magdeburgenſis chronographus [b]. Poſtquam enim enumeravit, quos Tagino conſecraverat pro aliis eccleſiis epiſcopos, addit conſecraſſe quoque *Brunonem, cognomento Bonifacium, prius quidem ſancti Mauritii Magdeburgi canonicum, poſtea vero in palatio regis aſſumptum, ſed fugientem cum deliciis ſuis ſeculum, ut ſibi lucrifaceret Chriſtum, ſicque apud Italiæ eremum cum beatis ſociis Benedicto atque Johanne in monachica religione perfectiſſime converſatum, deinde a Romano pontifice ad regem Henricum, & eumdem archiepiſcopum Taginonem directum. Hunc vero conſecraſſe ipſum archipræſulem Gentium, eique quod ab Apoſtolico detulit, circumpoſuiſſe pallium.* Brevius chronographus Saxo: [c] *Sanctus Bruno archiepiſcopus, qui & Bonifacius, primum canonicus ſancti Mauritii in Magdeburch, deinde monachicum habitum ſuſcipiens, tempore illius cæſaris* (intellige Henrici) *Merſeburch venit, ejuſque juſſione ab archiepiſcopo Taginone conſecrationem, & quod ipſe detulit, pallium ibidem ſuſcepit.* [d] Ditmarus vero: *Regnante Dei gratia ſecundo Henrico poſt mortem glorioſiſſimi Ottonis III. Merſeburg veniens, benedictionem epiſcopalem cum licentia domini papæ ab eo petiit, & ejus juſſione ab archiepiſcopo Taginone conſecrationem, & quod ipſe detulit pallium, ibidem ſuſcepit.* Ab aliis Tagino appellatur Tagmo & Dagino. Quare per anticipationem Damianus Bonifacium pontificis titulo decorat; vel ejus pias conſuetudines deſcribit, quas ſervabat factus epiſcopus, circa celebrationem divinorum officiorum, & circa itinerandi modum, non in ipſo ex urbe Roma in Saxoniam itinere, ſed in aliis, quæ prædicationis gratia poſtea obivit, cum in Saxoniam profectus epiſcopalia inſignia recepit, vel demum pontificem appellat Bonifacium ſtatim poſt miſſionem acceptam a Romano pontifice.

a *Apud Leibnit. ut ſupra pag.* 119.

b *Meibom. ſcript. rer. Germ. pag.* 284.

c *Acceſſ. Hiſt. Leibnit.*

d *Lib. VI. verſ. fin.*

XXIX. Virtutes & geſta Bonifacii ante prædicationem.

PORRO Bonifacius iter Romanum ab urbe Ravenna conficiens pedeſter ſemper ambulavit, & tantummodo *cum peteret ultramontanos fines, ut dicitur*, equo vehi ſe paſſus eſt. Socios quidem itineris ſui habuit, ſed ex iis alii reverſi fuere, ut ſenex ille monachus, cum quo loquutus fuit Damianus; alii vero eum in prædicationis miniſterio ſequuti ſunt, ut habet auctor chronici Halberſtatenſis, aſſerens Silveſtrum papam Bonifacio licentiam tribuiſſe prædicandi *cum ſociis ſuis* (intellige præter Johannem & Benedictum; hi enim, ut videbimus ex Damiano ad annum 1008., recto tramite in Poloniam perrexerant anno 1001., non petita a Romano pontifice prædicandi licentia, quam petierunt eo tantum anno 1008.)

Pro-

Probabile eſt Bonifacium hos ſocios ſecum duxiſſe ex eadem Perei eremo, unde diſceſſit, vel ab aliis monaſteriis Ravennæ, & ejus regionis, quæ eo tempore ſubſidia ferebant etiam remotis monaſteriis, ut in facto Hugonis abbatis Farſenſis vidimus ad annum 997. Miræ ſunt, quas Damianus prædicat, in itinere Bonifacii abſtinentiæ, & patientiæ frigoris virtutes. Cetera, quæ narrare pergit Damianus ultramontanos fines ingreſſi Bonifacii, enuntiat ad fidem auctorum, qui ejuſdem vitam ſcripſere, ac de auditu famæ vulgato, non autem de auditu eorum, qui cum illo converſati fuerint; & ideo utitur voce, *ut dicitur*, quia homo Italus de rebus in Germania ſubſecutis nonniſi ex aliorum relatione ſcire poterat. Epiſcopus factus Bonifacius nil remiſit de ſua auſteritate, *caſtigans & crucians corpus ſuum inedia & vigiliis*, ut ait Ditmarus. Illud etiam ex Damiano notandum, quod epiſcopus conſecratus monaſticum ſimul horarum divinarum officium, & canonicum copulaverit. Quid egerit inſuper poſt adeptum epiſcopatum, ab aliis auctoribus, & quidem Germanis repetendum. *Compos igitur factus voti ſui*, ait chronographus [a] Halberſtatenſis, *in terram nativitatis ſuæ rediit, in qua aliquandiu moram faciens poſt conſecrationem ſuam mira perfectione claruit, ita quod pedeſter ſuper aquas inceſſit. Illo quoque egrediente de Saxonia, ſub pedibus aſelli ejus in ſaxo molliebantur veſtigia, quæ apparent uſque in bodiernum diem. Tandem de patrimonio ſuo aucto, & ditato ſatis decenter monachorum collegio, ipſe cum octodecim ſociis profectus eſt in Pruſſiam.* Quanto tempore in Saxonia commoratus fuerit, explicat chronographus Saxo: [b] *Debinc duodecimo converſionis ſuæ anno in Pruciam pergens*; alter vero chronographus [c] Quidlinburgenſis undecimo habet ſuæ *converſationis anno*; Ditmarus [d] *anno ſuæ inclitæ converſionis duodecimo ad Pruſſiam pergens*, qui antea de eodem Brunone ſive Bonifacio dixerat, poſt narratam ejus conſecrationem, *debinc ob lucrum animarum laborem grandis & diverſæ viæ ſubiit, caſtigans & crucians corpus ſuum inedia & vigiliis*. Licet & illud rectius dici poteſt, mox poſt epiſcopalem benedictionem acceptam, brevemque commorationem in Saxonia, ut habet chronicon Halberſtatenſe, *redis in terram nativitatis ſuæ, in qua aliquandiu moram faciens &c.*, apoſtolatus munus exercuiſſe, ut ſenſit etiam Bollandus; ac verba Ditmari & aliorum de duodecimo converſionis ſuæ anno eſſe referenda ad annum ejus paſſionis, vel ejus profectus ad Pruſſos, cum prius potuerit apud alios populos, & præſertim Lithuanos, ut ajunt Bucellinus & Dorganius, evangelium prædicare. Verba Ditmari: *Debinc ad lucrum animarum laborem grandis & diverſæ viæ ſubiit*, poſſunt explicari de grandi via prius per Lithuaniam, & de diverſa poſtea per Pruſſiam. Objectio, quod Lithuania ſub Jagellone tantum receperit fidem, poteſt dilui dicendo, ſub eo prin ipe fidem quidem ſuſcepiſſe univerſam gentem; hoc vero non impedire, quominus variis temporibus alii apoſtoli evangelium ibidem diſſeminaverint. *Multa a Boliſlavo* (Polonorum duce), ſequitur Ditmarus, *ceteriſque divitibus Bonifacius bona ſuſcepit, quæ mox eccleſiis & familiaribus ſuis & pauperibus, nil ſibi retinendo, diviſit.* Hoc diverticuli tempore ad Boleſlaum, probabile admodum eſt Bonifacium jam conſecratum epiſcopum viſitaſſe ibi Johannem & Benedictum eremitas, quibuſcum in Pereo convixerat, quique ibidem ſumptu Boleſlai in eremo nutriebantur, & diſcebant Sclavonicam linguam. In monachorum collegio, quod auxit & ditavit in natali ſolo patrimonio ſuo, introduxerit etiam Bonifacius diſciplinam monaſticam & eremiticam, quam a Romualdo acceperat in Italia, præſertim cum ſocii ſui itineris, & futuræ prædicationis, quos ei tribuit auctor chronici Halber-

ANN. CHR. 1003. ROMUALDI 96.

a T. II. rer. Brunſvic. Leibnit. pag. 119.

b Acceſs. hiſt. Leibnit.

c T. III. rer. Brunſvic. Leibnit. pag. 287.

d Lib. VI. chron.

ANN. CHR. 1003. ROMUALDI 96.

berſtatenſis, extracti veriſimiliter fuerint vel ex eremis, vel ex monaſteriis, quæ Romualdi inſtituta ſequebantur. Interim tamen Bonifacium, in Saxonia anno ſequenti conſecrandum, & Gentibus evangelium prædicaturum futuris annis, dimittamus, & ad alium Romualdi diſcipulum, Ægypti mox apoſtolum futurum, ſermonem convertamus.

XXX. Bononius expellitur a monaſterio S. Michaelis in caſtro Marturi.

BONONIUS eſt is, cujus expulſionem a monaſterio ſancti Michaelis de caſtro Marturi Podii-Bonitii referimus ad hunc annum; contigit enim non diu a morte Hugonis marchionis, qui ipſum vocaverat; nequitia vero Bonifacii Alberti filii, qui imperabat poſt Hugonem in Thuſcia. Sed præſtat Ratbertum audire[a]. *Verum, quia Deus igne tribulationum ſervos ſuos probare conſuevit, non diu pacifice ipſum Bononium præeſſe monaſterio permiſit. Nam Hugone mortuo, cum Bonifacius, Alberti comitis filius, ejus ducatum accepiſſet, inſtigante diabolo, cœnobium illud devaſtare, atque ejus bona Deo dicata ſacrilege invadere, & ſervos Dei inquietare aggreſſus eſt, unde ipſum in primis Bononium abbatem, ac monachos omnes, quotquot ejus cupiditatibus non faverent, impudenter expulit, ut famulos & concubinas ſuas in habitacula famulorum & amicorum Dei introduceret, direpto eccleſiæ theſauro, quem impie in ſuos prophanos uſus convertit.* Fuſius hæc referuntur in fragmento vetuſtæ hiſtoriæ hujus monaſterii apud Puccinellium [b], quod placet hic inſerere: *Cum Azzo filius Petri occidiſſet Ugonem fratrem ſuum, & tuliſſet cognatam ſuam, & tuliſſet eam in uxorem, tulit etiam omnem ſubſtantiam ejus, itaut Guinizzo filius Ugonis ex omnibus bonis patris victum habere non poſſet, pergens ad marchionem Ugonem fecit cartulam de Papajano cum omni pertinentia ſua, & de Buliſcano, & retinuit in uſufructuario, & ex illo die Johannes clericus de Gajano, & Bonizo gaſtaldio de Marturi homines, Guinizzo, & Tazzi & Azzi ducebant in omni opere, que domnicata marchionis erant, & vicecomes de Marturi caſtellum de Papajano liberabat & placitabat, & Leo presbyter de eccleſia ſancti Andree ſerviebat marchioni. Poſtea Ugo marchio edificavit monaſterium, & dedit monaſterio quodcumque pertinebat ſibi, & ceſſaverunt angaria & placita de Papajano; & ſerviebat abbati ſancto Bolonio, & Leo presbyter ibat in ſervitio monaſterii, quandocumque abbas præcepiſſet. Mortuo Ugo marchio, cum Bonifacius filius Alberti factus eſſet marchio, & monaſterium, quod Ugo edificaverat, devaſtaret, venit Marturi, & tam abbatem ſanctum Bolonium, quam omnes monachos inde ejiciens, quodcumque eccleſie Dei pertinebat, ſuum domnicatum fecit, quin etiam in clauſtris & in ceteris officinis, monachis preparatis, habitabat cum famulis, & concubinis & ancillis; ſed & theſaurum eccleſie ſcilicet tabulas aureas, textum evangelii tollens, unam fregit, & ſciphos, & varios apparatos ſuos inde fabricari fecit. Alteram comiti Rozzo donavit, ſicque factum eſt, ut Papajanum iterum ad domnicatum marchionis rediret, & Bonizo caſtaldo reinveſtivit, & Leoni presbytero precepit, ut marchioni ſerviret, quod & fecit. Nam cum melle, & cera, & pigmentis, & pane, & vino, & carne in ſervitium marchionis venit, & maſſa illa de Foſſule, que fuit Guinizo, dedit inde marchio Alberto presbytero de Caſtagneto, & ita ambo iſti idem Leo & Alberto presbytero ſervierunt in capella marchionis, & adhuc terra Guinizi domnicata eſt. Porro autem filius idem Guinizi cum fideret de Ardingo, & quod juratus illo eſſet, & pater ſuus Guinizo patri illius ..... dediſſet de eadem terra ſua, quam marchioni dederat, non proprie ſed quaſi in conſortio, ſicut etiam adhuc, & iſti faciunt de terra, quam de marchione tenent, & dant, cui ſibi placent, quia & Ardingo familiaris erat marchionis Raginerii ſucceſſoris Bonifacii, quem imperator advo-*

[a] Cap. VIII.

[b] *Ex tabul. monial. Paradiſi Florentiæ apud Puccinel. chron. abbat. Florentinæ pag. 222.*

ANN. CHR. 1003. ROMUALDI 96.

advocatorem monaſterii de Marturi conſtituerat, & ſicut Bolonus diſveſtiverat, ita & Raginerius reinveſtiret, ut ſicut Ugo marchio ipſi monaſterio offererant, quamvis ipſe Raginerius maximam partem ſibi retinuerit, ſicut & probabile eſt, & Ardingus apud eundom marchionem maximum locum familiaritatis obtineret. Idem Benno filius Guinizi cepit livellare, & donare & vendere terram ſuam quicumque emere voluiſſet, ipſe enim non habebat filium, cui relinqueret, ſicque venit Sizo clericus de Florentia filius Leonis presbyteri, de quo ſupra diximus, qui fuit capellanus Ugonis marchionis, & poſtea abbatis, ac iterum Bonifacii marchionis, qui adhuc vivebat, emit, vivente patre ſuo, capellam ſancti Andree, quam pater ſuus tenuerat, ita ſicut & diximus. Cui dixit pater: fili, ne facias, noſti quia ego marchioni ſervivi, hec quantum comparare vis, & ſi modo tacetur, iterum & reclamabitur, vide ne facias; qui noluit acquieſcere, ſed comparavit, & tenet filius ejus. Abbas autem tunc requiſivit, ſed habere non potuit, quia marchio omnia illa tenebat, & tenet adhuc, ſed tunc quando Sizo comparavit eccleſiam, voluit ire Bonizo caſtaldo, & Johannes minatore, & inveſtire quodcumque Benno tenebat, & que vendiderat, vel quod allivellaverat, & ecco Ardingo rogavit, ne faceret propter ſuam, quam tenebat, ſicque ille accepto pretio ſiluerat. Hucuſque vetus auctor.

XXXI. De Bonifacio marchione injurio in ſanctum Bononium.

BONIFACIUS injurius in ſanctum virum Bononium diſtinguendus eſt a Bonifacio marchione patre magnæ comitiſſæ Mathildæ. Iſte enim filius fuit Tedaldi, ille vero filius erat Alberti comitis, qui lege inſuper vivebat Ribuaria, cujus Alberti & Bertillæ comitiſſæ ejus uxoris extat charta donationis factæ monaſterio ſancti Bartholomæi in agro Bononienſi, vico Muſſiliano anno 981. in qua Albertus profitetur ſe oblationem facere pro *domna Gualdrada, que fuit glorioſa comitiſſa, & pro domno Teobaldo, qui fuit dux & marchio, genitore & genitrice meis; ſicque pro animabus Bonifacii & Walfredi & Adelberti filiorum noſtrorum* &c. Charta extat [a] apud Muratorium. Bonifacius Ribuarius etiam ſe prodit in altera charta donationis confectæ pro abbatia ſanctæ Mariæ Florentiæ *anno ab incarnatione Domini nono poſt mille pridie idus auguſti indictione ſeptima. Ego quidem Bonifacius inclitus marchio filio domni Alberti, qui fuit comes, qui profeſſus ſum lege vivere Ribuariorum* &c. Extat donatio [b] apud Margarinium & apud [c] Ughellium. Ipſi pariter eſt tribuenda tertia charta [d] apud Muratorium eruta ex tabulario monaſterii ſancti Michaelis in Furculis Piſtorii, qua Johanni abbati ſancti Salvatoris agros aliquot donat. Neſcit idem [e] Muratorius, ubi ſit Fontana-Tanoni, in quo loco confecta fuit poſtrema donatio, ſed Fons-Thaonis, ſeu Thaona locus erat in agro Piſtorienſi, ubi extabat celebre monaſterium, quod poſtea devenit ad congregationem Vallis-umbroſanam ſub titulo ſancti Michaelis, olim Reginæ, poſtea ſancti Salvatoris appellatum, ut patet ex diplomate Hugonis Italiæ regis in favorem Tegrimi anno 927. ex alio Henrici imperatoris anno 1015. & ex duobus Conradi annis 1027. & 1037. apud [f] Soldanium. Quare quod conjecit olim Coſmus *de la Rena* Bonifacium filium Alberti facile fuiſſe Thuſciæ ducem, quam tamen opinionem nullo niti fundamento aſſeruit [g] Muratorius, Ratberti ſcriptoris vitæ ſancti Bononii, & ſuprarelatæ hiſtoriæ monaſterii ſancti Michaelis de Marturi auctoritate comprobatur. Mortuum vel dejectum a gradu ſuo Bonifacium anno 1012. indicat diploma [h] Henrici regis eo anno datum Marino abbati ſanctæ Mariæ Florentiæ, quo confirmat eidem loco *cortes, quas quondam Bonifacius marchio per cartulas offerſionis eidem tradidit monaſterio*. Ipſi ſucceſſit Raginerius ſeu Rainerius, de quo annis ſequentibus.

a *Antiquit. med. ævi T. II. col.* 258.
b *Bull. Caſinen. T. II. conſt.* 75.
c *T. III. col.* 45.
d *T. I. col.* 295.
e *Annal. T. VI. p.* 25.
f *Hiſtor. Paſſinian. pagg* 32. 33. 253. & 283.
g *Annal. T. VI. p.* 35.
h *Bullar. Caſin T. II. conſt.* 76

Ann. Chr. 1003. Romualdi 96.

Redeamus ad Bononium, & Ratberti narrationem proſequamur. Subdit igitur:[a] *Fruſtra irritatam Chriſti Salvatoris iram nefario marchioni pius abbas zelo divini amoris exæſtuans intentavit, nam ſurdus ad verba ſalutis, turpiter ab alloquio & conſpectu ſuo ſalubria monentem ejecit, velut aſpis obturans aures ſuas, & non exaudiens vocem incantantis ſapienter. Secum hæc perpendens Bononius, poſtquam & orationum ſubſidio, & ſervorum Dei conſilio adbibito, cedendum eſſe intellexit, tempus illud adveniſſe tandem, quo primum illud deſiderium ſuum implere poſſet, ſibi perſuaſit*. Remiſſis ergo monachis, quos ibi elegerat, ad Romualdum magiſtrum ſuum vel Parentium, ubi tunc habitabat ſanctus vir, vel ad Pereum, ubi diſcipulos ſuos, Ravenna diſcedens, reliquerat Romualdus, Bononius peregrinationem ſuſcepit verſus ſacra Palæſtinæ loca. *Diſperſis*, inquit Ratbertus, *ovibus ſui gregis, quas ipſe multo labore, ultra quinquagenos, congregaverat, nec alia paſcua inveniens, ad quæ illas bonus paſtor convocaret, ſatius habuit eas divinæ providentiæ, ac Romualdi curæ committere, qui per varios balantes oviculas diviſit; ipſe vero internæ inſpirationi obſecundans in Syriam navigavit, ſolo Alcherio ſupradicto comitatus, quem ſemper deinceps fidum ſibi ſocium & unanimem retinuit*.

XXXII. Bononius ſacra Jeroſolymorum loca luſtrat.

[a] Ibidem.

Quis vero enarrare poſſit, ſubdit idem auctor,[b] *quanta devotione ſancta Palæſtinæ loca viſitaverit, quam copioſis compunctionis lacrymis abluerit, quam frequentibus metanæis adoraverit, quæcumque invenire potuit Chriſti & Mariæ veſtigia, atque Apoſtolorum memorias? Humiliabat ſe in Bethleem cum puero Jeſu, jejunabat cum Chriſto in deſerto, lavabatur eum illo in Jordane, angebatur cum ipſo in Gethſemani, cum eodem crucifigebatur in Golgotha, conſepeliebatur in ſepulcro, congaudebat in olivarum monte, & ad ipſum aſcendere deſiderabat*. De Bononio reliqua ſubſequentibus annis.

[b] Cap. 11.

XXXIII. Origo monaſterii de Fonte bona in agro Senenſi.

Extabat in agro Senenſi antiquum ſanctimonialium aſceterium ſub titulo *ſancti Salvatoris* in loco nuncupato *Campi*, ubi dicebatur *Fontebona*, ſuper fluvio *Coja*, fundatum anno 867. a Winigiſo, ſive Guiniſchio filio quondam Reghinarii comite legem Salicam profitente, & a Richilda ejus uxore ea quidem ratione, ut ipſi, dum viverent, poteſtatem haberent *gubernandi*, *ſtruendi* & *ædificandi*; ipſis autem decedentibus, Itta ſoror & Richilda filia Winigiſi abbatiſſæ officium ſuſciperent, ibique Deo ſecundum vires ſuas deſervirent, ac *orationes* & *eleemoſinas*, *officium* & *luminaria pro parentibus* facere ſtuderent; poſt ipſarum vero obitum aliæ ſuccederent abbatiſſæ de ſuo vel de Richildis uxoris ſtipite; ceſſante poſtremo utroque ſtipite, moniales ex proprio collegio cum conſenſu hæredum abbatiſſam ſibi eligerent. Cautum quoque fuerat, ut in eodem monaſterio viginti ſemper monachæ alerentur; & ſi abbatiſſa ſupraſcriptum numerum complere negligeret, tunc poteſtatem haberent hæredes præfatam abbatiſſam *de ipſo monaſterio foras jactare*, & *aliam abbatiſſam ibidem mittere*, *eligere* & *ordinare*. *Facta donatio & traditio hanc in ſeptimo decimo anno imperii domno noſtro Ludovici imperatori filio Lotharii quondam auguſto menſe februarii indictione* XV. ipſe eſt annus Chriſti 867. Hæc fundationis pagina ſervabatur in[c] codice pecudineo complurium inſtrumentorum apud canonicum Marium Ugurgerium, eam Hubertus Benvoglientius patricius Senenſis deſcripſit, & Muratorio impertitus eſt, qui publici juris fecit in[d] antiquitatibus medii ævi. Legitur in eodem codice[e] altera ejuſdem Winizonis, vel Winigiſii comitis pagina pro ſupradicto monaſterio, qua primam confirmat, quamque nullibi editam invenimus. Per ipſam Winigiſus numerum monialium viginti præſcriptum in

[c] Fol. 32.

[d] T. V. col. 513.

[e] Fol. 5.

prima

ANN. CHR. 1003. ROMUALDI 96.

prima pagina adauget ad triginta Notæ temporariæ ſunt ſequentes: *Datum anno primo domini Caroli divina ordinante providentia imperator auguſtus, menſe aprilis indictione* XIIII. quæ indictio pertinet ad annum 881. a quo anno aliqui auſpicantur initium imperii Caroli Craſſi; alii quidem uno anno, alii biennio præveniunt, & proinde ad annum 880. vel 879. referunt; ſed eum illigetur confirmationis charta indictioni XIV. quæ decurrebat anno 881. eidem anno 881. adſignanda quoque eadem Winigiſi pagina. Perſeverarunt moniales in eo loco centum & triginta ſex annis a prima, & centum ac viginti duobus a ſecunda donationis epocha; verum vel conditionem appoſitam, & relatam in ſuperioribus chartis non ſervantes, vel ob morum corruptelam inde amotæ moniales, hoc anno 1003. locum ſecere monachis meliorem diſciplinam pollicentibus, qnos ibidem introdux = Reinerius & Berardus germani legem æque Salicam profitentes, & Winigiſi, ut videtur, hæredes. Illud animadvertimus in Muratoriana editione legi *Rodulphus* & *Bernardus*, in noſtris vero apographis ex Ugurgerio legi *Reinerius* & *Berardus*. Primus abbas loci judicio noſtro fuit Ardimannus, de quo verba faciemus ad annum 1007. Nos, quibus ſubſequenti tempore ea eura incumbet, ut plura de hoc monaſterio verſus finem hujus ſeculi Camaldulenſi eremo unito proferamus, operæ pretium judicavimus ejus initia tam quoad incolatum monialium, quam quoad monachorum admiſſionem Appendici conſignare, recudendo poſt Muratorium binas ebartas ex noſtris tamen exemplaribus, & tertiam hucuſque ineditam ſuperaddendo.

XXXIV. Donatio Friderici archiep. Ravennatis Petro abbati Uranenſi, aliæque donationes.

URANENSIS abbas hoc anno erat Petrus. Id conſtat ex Friderici archiepiſcopi Ravennatis libello, apographo quidem ſed vetuſto, quem eduximus ex tabulario archiepiſcopali Ravennæ, quo ipſi & ſex ejus ſucceſſoribus abbatibus *fundum Lizano, qui vocatur Pruneta, conſtitutum territorio Pupulienſi plebe ſancte Marie, que vocatur in caſtro Ceſubeo emphyteotecario modo* largitur. Vigebat ea conſuetudo, ut monaſteriis vel abbatibus eoncederentur ab epiſcopis ſacra loca reformanda vel melioranda non ſub eorum dumtaxat abbatum regimine, ſed etiam ad plurium ipſis ſuccedentium vitam. Petrus archiepiſcopus Ravennas anno 945. conceſſit [a] *Johanni cantori* & presbytero eccleſiæ Fanenſis, & *uni ſucceſſori ejus* eccleſiam & monaſterium ſancti Viti ejuſdem urbis. Arnaldus archiepiſcopus itidem Ravennas anno 1014. dedit [b] per emphyteuſim *Martino abbati ſancti Johannis evangeliſte Ravenne, & quinque ejus ſucceſſoribus monaſterium ſancte Marie, quod vocatur Patrimonium Aureliani, partim incolume & partim in ruinis, ſub penſione in nativitate Domini, in reſurrectione & in purificatione beate Marie dandi oblatas quatuor & cereos quatuor, cum onere celebrandi in dicto monaſterio miſſas matutinas & veſpertinas, ceteraque divina officia die noctuque.* Ita quoque idem Arnaldus eidem Petro Uranenſi & *ſex ejus ſucceſſoribus* anno 1018. ut videbimus, ſundos eedit. Diſcimus etiam ex hac charta urbem Brittonorium appellatam olim fuiſſe *caſtrum Ceſubeum*. Datus eſt libellus *anno Deo propitio pontificatus donni Silveſtri ſummi pontificis ſede quinto die ſeptimo menſis aprilis indictione prima. Ravenne*. Ipſum ad Uranenſis monaſterii hiſtoriam continuandam exhibemus in eadem Appendice.

[a] *Vid. Append. noſtram col. 46.*

[b] *Tabular. archiep. Ravenn. capſ. L. n. 5031.*

Monaſterii autem ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe abbas erat Johannes, vel idem qui anno 962. cœnobium illud regebat, vel alter ejuſdem nominis, qui inſuper pondus regiminis diviſiſſe videtur eum Gregorio, qui itidem abbas nominatur in charta ad hunc annum pertinente, atque ad eamdem Appendicem ex codice Gregoriano amandata, quæ

Ann. Chr. 1003. Romualdi 96.

continet conceſſionem ad emphyteuſim factam Sogualdo nobili viro Nepeſino caſtelli appellati *Vetuli*, poſiti in eodem Nepeſino territorio. Facta fuit charta *anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi decimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo indictione prima menſis julii die quarta*. Ipſe eſt Johannes XVII. cognomento Sicco, Silveſtro II. ſucceſſor datus poſt menſem majum hujus anni, quem nec etiam abſolvit, locum faciens obitu ſuo alteri Johanni XVIII. hoc eodem anno deſinente. electo in Romanum pontificem.

Ann. Chr. 1004. Romualdi 97.

XXXV. A[illegible] legatio B[illegible] ad Romualdum, q[illegible] Parentio diſcedit.

FRATRES Biſurci inſtructi anno præcedenti doctrinis Romualdi, novam hoc anno legationem ad ipſum adhuc Parentinam ſolitudinem incolentem inſtituunt. Legatione accepta Romualdus una cum eis, Parentio relicto, in Italiam rediit. More noſtro verba Petri Damiani afferimus: [a] *Alio quoque tempore rurſus prædicti fratres ad eum nuncios dirigunt, & de eadem re conſilium majori adhuc anxietate requirunt. Quibus vir venerabilis ait: Ego nunc libellum de pugna dæmonum ſcribo, quem vobis, cum redieritis, dabo, vel certe ipſe vobiſcum forſitan venio. Hoc illi audientes, protinus in faciem ſe proſternunt, & ut cum illis ire dignaretur, importuna admodum ſupplicatione depoſcunt. Altera vero die iturum ſe cum eis incunctanter aſſeruit, & ut navim inquirerent, juſſit. Audiens hoc Parentinus epiſcopus nimio mœrore perculſus eſt. Inveniens quoque monachos propter navigium diſcurrentes, multis contumeliarum eos dehoneſtavit injuriis. Hoc etiam cunctis juxta portum manentibus promulgavit edictum, ut quicumque Romualdo navim dare præſumeret, ipſe quoque una cum ipſo irrevocabili profectione demigrans, Parentium ulterius non rediret. Feſtine igitur nunci s ad Polenſem epiſcopum mittitur, ut beato viro navigium mittere non moretur. Sæpe namque præfatus epiſcopus adhortatus illum fuerat, ut nequaquam de cetero in tam obſcuro receſſu incluſus lateret, ſed illuc potius ſe conferret, ubi animarum lucrum copioſius facere potuiſſet, ne videlicet, ſicut carbo ſoli ſibimet a deret; ſed magis, ut revera lucerna ſuper candelabrum poſita, omnibus qui in domo Dei ſunt, radios ſuæ lucis infunderet. Dum igitur nuntius, qui miſſus fuerat, expectaretur, Romualdus his, qui ſecum erant, fratribus ait: Noveritis proculdubio, quia frater ille tardius veniet, & in alia navi nos ire prius, quam ille revertatur, oportet. Adveniente autem ſancto die Dominico, in ipſo primæ lucis crepuſculo dixit aſſiſtenti ſibi cuidam fratri, nomine Ingelberto, qui poſtea archiepiſcopus in Gentibus factus eſt: Reſpice, inquit, procul in pelagus, & vide duas naves longinquis adhuc ſpatiis pari adverſum nos velocitate tendentes, quarum nos definite debet una ſuſcipere: qui curioſius intendens, & expanſis oculorum radiis ſollicite cuncta perluſtrans, aliquod remigandi ſignum omnino videre non potuit. At cum dies jam jamque clareſceret, ecce extremo videt intuitu duas naves eminus adventantes, & præ nimia adhuc longinquitate, quaſi totidem volucres apparentes. Quibus tandem ſubeuntibus portum, interrogati remiges, utrum Romualdum cum ſuis in propria vellent nave ſuſcipere, nova mox repleti lætitia, ſe & ſua omnia in ejus poteſtate conſtituunt, & beatos ſe fore tam pretioſæ margaritæ pondere profitentur. Illo itaque die minas aeris formidantes, ire noluerunt. Romualdus autem exhortatus eſt eos, ut ſtatim in ſpe Divinæ gratiæ iter inciperent, ſpondens eis, quia nullum omnino periculum ſubſtinerent. Illi tamen tota die ibidem commorantes, nocte navigare cœperunt. Circa diluculum autem ſubito venti ſæviunt, tempeſtas oritur, mare ab imo fundo verſatur.*

a *Vit. S. Rom.* cap. xxxiii.

Jam

ANN. CHR. 1004. ROMUALDI 97.

Jam vero furentes undique procellæ ipſos quoque remiges tranſvolant, & navim hinc inde concutientes, totas pene tabulas laxant. Videres itaque homines, alios quidem ſe ad natandum exuere, alios vero diverſis ſe paluſtribus religare; quoſdam autem, ut ſupernatare fluctibus poſſent, remos aut lignum aliquod ſtrictum tenere. Cumque in tanto diſcrimine non jam dubium deſperatis omnibus naufragium immineret, illico Romualdus ad ſolita videlicet orationis armamenta cucurrit, & reclinato paullulum capitio, capite devexo in gremium, preces ſub ſilentio ad Dominum fudit; deinde Anſoni abbati, qui cominus aſſidebat, ſecure præcepit, dicens: Denuntia nautis, ut nequaquam timeant, ſed omnes ſe incolumes evaſuros abſque ulla penitus ambiguitate cognoſcant. Vix modicum poſt hoc; & ecce ultra omnium ſpem abſque ullo humano ſtudio ipſa ſe navis dirigit, & mox in portum Capreolæ civitatis delapſa, celeriter ſubintravit. Tunc omnes liberatori Deo dignas referunt gratias, & manifeſte ſe de faucibus mortis ereptos Romualdi meritis profitentur.

XXXVI. Quis epiſcopus Parentinus vetans diſceſſum Romualdi a Parentio?

LIBER *de pugna dæmonum* relatus a Damiano & compoſitus a Romualdo amplius non extat; nam pauca, quæ de impugnatione dæmonum in ſermone, quem ad eremitas Camaldulenſes habuiſſe dicitur, remanent apud Fortunium [a], credimus eſſe potius excurſum pium ejuſdem hiſtorici, quam ex libro ſancti Romualdi excerpta fuiſſe. Epiſcopus *Parentinus* contrarius diſceſſui Romualdi fuit Andreas, qui electus in locum Adami jam epiſcopalibus hujus eccleſiæ infulis decoratus legitur anno 990. Anno quoque 997. ſeu mavis 998. Veneta claſſe Parentinum portum ingreſſa, Urſeolo II. Venetiarum duci obviam cum clero proceſſiſſe Andream loci epiſcopum, teſtatur [b] Dandulus; quare corrigendus [c] eſt Lucentius, qui ſupponit dulcis caritatis fœdere junctum fuiſſe Romualdo Engelmanum vel Engdmanum, ut ipſe vocat, melius Engelmarum, qui creatus fuit epiſcopus Parentinus circa annum 1028. tantum, & vivebat ad annum 1030. quo monaſterium ſancti Caſſiani donavit alteri monaſterio ſancti Michaelis; Andreas enim vixit in ea ſede ab anno 990. ad annum ſaltem 1010. quo reſponſum accepit a Sergio IV. pontifice, quod adſervatur in primo libro regeſtorum Parentini epiſcopatus, & refertur [d] ab Ughellio, ſuper parochiam Ruvinii, aliaque caſtella juris ſui epiſcopatus a Johanne Aquilejenſi patriarcha uſurpata. Pariter poſt Andream epiſcopus Parentinus fuit Suliſpuldus vel Sulpaldus aut Sigimbuldus, qui ſubſcripſit Euphraſii decreto confecto anno 796. cui decreto nomen ſuum appoſuere ſeculis poſterioribus ſubſequentes epiſcopi Parentini; & poſt Andream in hac ſede vixiſſe Sigimpuldum intelligimus ex eodem Euphraſii decreto, cui immediate poſt ipſum Andream ſubſcripſit. Sigimpuldi igitur memoria non ad annum 1005. referenda eſt cum Ughellio, ſed ad annum potius 1014. ut animadvertit in adnotationibus [e] Coletus. Ex his liquido conſtat eo tempore, quo Romualdus Parentinam incoluit ſolitudinem tum hac vice, tum ſecunda vice, ut dicemus ad annum 1010. epiſcopum Parentinum non fuiſſe Engelmarum, & cum eo Romualdum, qui obiit eodem tempore, quo ille paullo poſt epiſcopus fuit ordinatus, neceſſitudinis vinculo minime fuiſſe conſtrictum. Sed Lucentius excuſatione dignus, qui id exſcripſit [f] ex Fortunio. Ceterum Andreas Romualdum non patiebatur exire a finibus ſuæ diœceſis, quia grata caraque illi erat ipſius præſentia; quare comperiens voluntatem ejus, diſpoſitionemque ad diſceſſum nimio mœrore compulſus nihil intentatum reliquit, ut illum ſecum retineret, eodem fere modo, quo vidimus Galliæ populos diſcedentem Romualdum ex eorum regionibus impediviſſe, mortemque ipſam, ne ab

a *P. I. Lib. I. cap.* 32.

b *Lib. IX. cap.* 11.

c *Ital. Sac. T. V. col.* 403.

d *Ibid. col.* 402.

e *T. X. col.* 312.

f *Par. I. Lib. I. cap.* 16.

ipſis

Ann. Chr. 1004. Romualdi 97.

ipſis recederet, minitatos fuiſſe; quod probat, Romualdi ſanctitatem in finibus Parentinis valde utilem acceptamque fuiſſe illi populo.

XXXVII. Quis Polenſis epiſcopus? Varii Ingelberti diſcipuli Romualdi.

Episcopus autem Polenſis & ipſe optime affectus Romualdo fuit Bertaldus, qui etiam reperitur in annalibus ejuſdem [a] Danduli occurriſſe Petro Urſeolo duci ſub anno *994.* vel potius *998.* ad Dalmaticum bellum proficiſcenti, cum Polam applicuit, ipſumque lætanter excepiſſe; nam in ſerie epiſcoporum Polenſium poſt Bertaldum invenitur Johannes ad annum 1031. dumtaxat, ut teſtis in quadam donatione Popponis patriarchæ Aquilejenſis. Pola eſt antiquiſſima Hiſtriæ urbs haud multum a Parentio diſſita.

a *Lib. IX. cap.* 11.

Ingelbertus diſcipulus ſancti Romualdi, qui poſtea archiepiſcopus in Gentibus factus fuit, unus ex iis extitit [b], qui ſanctum Romualdum comitati fuere in itinere Pannonico, a quo rediens Romualdus dimiſit ex diſcipulis ſuis illos, qui iter pergere, ſubireque præfatum regnum optarunt; diſtinguendus proinde ab *Ingelberto* ſchiſmatico, de quo Damianus capite LVI. & probabiliter etiam ab alio *Ingelberto*, qui arrepto titione abbatem Claſſenſem ſancti Romualdi fauces ſacrilege opprimentem fugavit, cujus meminit idem Damianus capite XLI.

b *Vit. S. Rom. cap.* XXXIX.

Urbs demum *Capreola*, quo applicuit navis, eſt Caprula ſive Caprulæ civitas maritima quadraginta circiter milliariis Venetiis diſtans, cujus epiſcopus Veneti patriarchæ eſt ſuffraganeus.

XXXVIII. Romualdus Bifurcum venit. De Petro Bifurcenſi.

Redux Romualdus in Italiam properavit ſtatim ad fratres eremi Bifurci, qui eum per nuntios expetierant, & apud ipſos aliquandiu moratus eſt. Tum hæc refert Damianus: [c] *Veniens itaque Romualdus Bifurcum, viſis omnium fratrum cellis, quia ſuperſtitione quadam ambitioſæ videbantur, in nulla earum habere hoſpitium voluit, niſi in illa ſolummodo, in qua Petrus venerabilis ejus diſcipulus habitabat; vir ſiquidem mirabilis abſtinentiæ, multæque admodum extremitatis, qui cellulam ſibi ad ſancti Hilarionis exemplum vix umquam largiorem fieri quatuor cubitis permittebat. Referebat autem poſtea idem venerabilis vir, quia dum beatus Romualdus cum ipſo maneret, & pſalmos uterque inter ſe vicariis verſibus alternaret, tricies in nocte, vel eo amplius, ſe Romualdus ad requiſita naturæ ire ſimulabat, quoniam affluentium lacrymarum inundantiam, atque ſingultus cohibere non poterat.* De ſancto abbate Hilarione habetur ipſum *ſibi extruxiſſe brevem cellulam latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc eſt ſtatura ſua humiliorem, porro longitudine paullo ampliore, quam ejus corpuſculum patiebatur, ut ſepulcrum potiuſquam domum crederes*, ut ſcribit divus Hieronymus in ejuſdem vita. Venerabilis vir Petrus de Biſurco a ſcriptoribus præſertim Camaldulenſibus *Beati* paſſim elogio efſertur; & merito quidem, cum ea, quæ de ipſo enarrat Damianus, hunc titulum illi promereantur, & dilectio præcipua, qua eum proſecutus eſt Romualdus, id exigere videatur. Mabillonius conjicit Petrum eremitam Bifurci eumdem eſſe cum Petro Dagnino, qui primus prior fuit eremi Camaldulenſis; ſed nullo fundamento inniti poteſt ipſius conjectura, præſertim cum Petrus Dagninus uſque ad annum 1051. vixerit. Grandius autem putat Petrum Biſurcenſem ſuperſtitem fuiſſe Romualdo; idque arguit ex illis verbis: *Referebat*, nempe Petrus, *poſtea, quia dum beatus Romualdus &c.* perinde ac ipſam hiſtoriam retulerit Damiano idem Petrus; quæ tamen ita poſſunt intelligi, ut potuerit hæc referre aliis, adhuc vivente ſancto Romualdo, & ex relatione Petri narratum fuerit hoc factum Damiano non ab ipſo Petro, ſed ab aliis monachis, qui audierint illum iſta narrantem. Ceterum vides a Damiano eremitas, qui tunc vivebant Bifurci,

c *Ibidem cap.* XXXIV.

d *Secul. VI. Par. I. pag.* 264. *in notis.*

ANN. CHR. 1004. ROMUALDI 97.

ſurci, Romualdi diſcipulos appellari, quia ab ejus doctrina & diſciplina pendebant, & ita eremiticæ converſationis ſequebantur præcepta, ut non negligerent cœnobialis vitæ obedientiam, & ſubjectionem ſuis majoribus. Multum tamen non profeciſſe in hoc loco Romualdum, ea, quæ proſequitur Damianus, indicant. Ait enim: [a] *Cumque ibi Romualdus aliquandiu moraretur, & fratres non ſolum de ſpirituali certamine, verum etiam, ut ſibi abbatem præferrent, & communia cuncta facerent, admoneret, illi, quia ſuum habebat unuſquiſque ſuſtentatorem, & prout cuique libuerat, proprii ſequebantur arbitrii libertatem, Romualdi præcepta ſuſcipere non magnopere curaverunt.*

a *Vit. S. Rom. cap.* XXXIV.

XXXIX. Bononius Ægypti apoſtolus, & reſtaurator monaſticæ diſciplinæ.

INTERIM Bononius, luſtratis Palæſtinæ ſacris locis, in Ægyptum profectus fuerat, in quo regno monaſteria & eremos conſtruxerat. Audiamus ſcriptorem ejus vitæ Ratbertum. [b] *Denique iterum ſe mari committens, Alexandriam delatus eſt, & ad interiora Aegypti penetrans, varias luſtrabas ſolitudines, ſanctorum Patrum antiqua latibula exquirens; nec longe a Babylonis urbe ſtationem fixit, ubi varios diſcipulos iterum congregavit, & monaſticam diſciplinam cum ſummo eremiticæ vitæ vigore conjunctam in deſertis illis refloreſcere dedit.* Qui porro forent ejus alumni in monaſtica & eremitica vita, & quæ Bononii & diſcipulorum ipſius fama, pergit narrare idem auctor. [c] *Ejus utique, & alumnorum ſuorum, quos ex variis peregrinis, & mercatoribus ad caducas mundi opes contemnendas inductis, collegerat, vitæ auſterioris exemplum, & ſanctimoniæ fama adeo regiones illas impleverat, ut feras barbarorum mentes ſibi delinire potuerit, atque procerum illius regni auxilio, quos a turpi ſuperſtitione ad veræ fidei lumen reſpiciendum prædicationibus ſuis venerabilis pater converterat, non modo diruta templa, ſed & monaſteria jacentia reſtauravit, ac monachis olim diſperſis ad illas revocatis, abbatibuſque præfectis, qui ſanctam regulam cuſtodirent, priſtinum religionis fervorem, prout temporum conditio ferebat, reſtituit. Doctrinæ ſuæ robore, & inſtructionum ſuarum frequentibus ſtimulis, quas manifeſtis prodigiorum ſignaculis non raro confirmabat, novos ſemper Chriſto cultores acquirebat: vere novus Ægypti apoſtolus æſtimatus, qui in venerando Jeſu nomine feroces beſtias cicures fecit, venenoſas innoxias reddidit, ardores febrium compeſcuit, vulnera conſolidavit & elementa ſibi parere coegit, ad confirmationem fidei, quam prædicabat. Sic vero apoſtolicæ & anachoreticæ vitæ officia alternare ſolitus erat, ut nunc verbi divini ſemina ſpargens, provincias peragraret, nunc in ſolitudinem ſe reciperet; jam populos docens, jam monachos inſtruens, actuoſæ & contemplativæ vitæ per vices incumberet.*

b *Cap.* IX.

c *Cap.* X.

Tum quid ei acciderit, cum Alexandriam verſus navigaret, refert [d]. *Aliquando in navi, mercatoribus diverſarum gentium plena, Alexandriam navigabat, cum ingens ſuborta tempeſtas, extremam navigio perniciem portendere viſa eſt. Trepidantibus omnibus, ſolus ipſe intrepidus Chriſtum prædicare, atque ejus potentiam ea occaſione inſinuare nautis incredulis non ceſſabat, qui cum cetera deſpexiſſent viri ſancti argumenta, metu procellæ ſævientis perculſi, veluti ex vexatione intellectum accipientes, Bononium denique enixe rogarunt, ut virtute Dei ſui, quem ſemper in ore gerebat, ex tanto vitæ diſcrimine tam ipſos, quam ſe liberaret: quod ſi obtinerent, ſe in Chriſtum credituros, ejurata inani ſuperſtitione prophetæ ſui, quem fruſtra eatenus invocarant, polliciti ſunt. Conditionem hilaris accepit Bononius, & precibus ad Deum fuſis, tempeſtate ſtatim diſcuſſa, facta eſt aeris ſerenitas magna, & maris tranquillitas reddita; unde Alexandriæ portum*

d *Cap.* XI.

inco-

ANN. CHR. 1004. ROMUALDI 97.

incolumes tenuerunt, ubi ſacro baptiſmate abluti nautæ novam vitam exorſi ſunt, Chriſti magnalia per ſervum ſuum prædicantes.

a Cap. XII.

[a] *Hinc ſummo in pretio haberi cœpit per illas regiones Bononii nomen, ſummique fervoris loco certatim quærebant primores civitatis, & quaslibet occaſiones captabant, ut illum videre, & alloqui poſſent, ac de ipſius colobii laciniis decerperent. Quæ res non minimam ſancto viro perturbationem animi attulit; uam laudum ſuarum lenocinia, & exiſtimationis propriæ fucum aufugiens, iterum ad dilectos filios inviſendos, ad eremum ſancti Salvatoris prope Babylonem poſitam ſe quam citiſſime recepit, ubi jejuniis, vigiliis & orationibus aſſidue vacans ſubdolas diaboli machinationes, qui ejus cor ad elationem inflare tentabat, penitus diſſolvit. Lectulus illi nuda humus fuit, lapide pro cervicali ſuppoſito, ad quem ſubnaſcentes cogitationes a ſuperbiæ ſpiritu immiſſas allidebat. Cilicium pro linteamine, & coopertorio inſerviit; vixque horis quatuor pauſaverat, cum ſollicitus, ne nimiæ quietis otio torperet, ad rerum cœleſtium contemplationem iterum evigilabat, uſquedum ad matutinam ſynaxim cum fratribus in oratorio perſolvendam, a ſacrarii cuſtode evocaretur, qui numquam illum jacentem & ſopitum invenire potuit, ſed ſemper orantem.*

b Num. 3. 4. 5. 6.

Anonymus vero Lucedii monachus hæc habet [b]. *De terra & cognatione ſua, & patria domo exivit, trans maria ſeceſſum ſolitudinis juxta Babylonem elegit. Ibi fræno durioris, & ſupra modum continentioris vitæ corpus ſuum perdomuit, omnibus carnis illecebris triumphator agonotheta expugnavit. Fama igitur ejus boni odoris per totam Ægyptum fragrante, principes Ægypti, & potior pars populi mira dilectione cœperunt eum amplecti, adeout darent ei optionem, quod vellet faciendi. At cum frequenter hoc facerent, gaviſus ſanctus pater Bononius Deo gratias egit, per quem barbarica feritas quievit, & in manſuetudinem converſa ſiluit. Inſuper quod inter ſævitiam barbarorum intrepidus maneret ad perficienda opera Chriſtianorum. Primum itaque ſuarum virtutum ſpirituale jecit fundamentum, laborando ad reparationem eccleſiarum barbarica vaſtatione dirutarum. Ibidem quam plurima reparavit monaſteria,* (codex Vercellenſis habet: *quamplurimas eccleſias reparavit; monaſterium condidit, in quo abbatem* &c.) *in quibus abbates & monachos ordinavit, quorum vitam ſecundum regulam ſancti Benedicti inſtituit. De loco ad locum tranſibat, verbum Dei ſeminabat; fides credentium creſcebat, ad quorum informationem multis ſignorum miraculis coruſcans alios ad fidem trahebat, & ſicut ager terræ bonæ fructum centeſimum, ſexageſimum & triceſimum producebat. Cumque quadam die ingreſſus navem cum mercatoribus illius regionis Alexandriam peteret, valida & inevitabili procella ſubito æquore turbato, nullam evadendi jam ſpem habentes clamabant omnes in tanto diſcrimine conſtituti, dicentes: Serve Dei, ecce miſerabiliter perimus, & tu nobiſcum; ſed ſecundum tuam prædicationem talem credimus Dominum tuum, ut ſi oraveris ad eum, liberabit te, & nos tecum, & liberati vovemus nos ſacramentum baptiſmatis a te ſumturos, omnino ſequi, & perfecte credere in eum. Ad ejus orationem repente vehemens maris commotio ſedata ſiluit, & navis a Deo directa felici curſu portum Alexandriæ, ſicut optaverant, intravit: & ſtatim de navi egreſſis, & de manu mortis Deo miſerante ereptis, vir Dei ſæpe memorandus ſacramenta baptiſmatis tradidit. Per totam Alexandriam rumor beatæ ejus opinionis ſonuit, quia per eum multa virtutum ſigna ibi Dominus oſtendit; & ne humanus favor, ut ſæpe aſſolet, ejus mentem nævo inſolentiæ obduceret, clam locum deſeruit, priſtinam Babylonis ſolitudinem repetens,*

tens, vigiliis, jejuniis, orationibus, & univerſis ſanctis operibus vacavit, vias vitæ quamplurimis monſtravit, atque ut omnes lucrifaceret vir juſtus, omnibus eſt omnia factus. Non adulationem per potentiam appetebat, nec faſtidio aſpernabatur ſuperbos & inſolentes, memor illius invectionis, qua comminatus eſt Dominus populi ſeductoribus, dicens: [a] *Væ vobis, qui conſuitis pulvillos, & cervicalia ſub omni cubito ad decipiendas animas. Ecce ego diſrumpam eos de brachiis veſtris, ut non ultra capiatis animas volantes. Quoniam nec proſpera extollere, nec adverſa noverant inclinare. Pauperes ſuſtentabat, divites ad benefaciendum admonebat. Mollia ſtrata non habebat, ſed ſupra duram humum ſubjecto cilicio, & lapide capiti ſuppoſito, quieſcere conſueverat, ſi quies eſt dicenda, quæ jugibus orationibus dies & noctes continuabat, & membra ſua mortificabat ſecundum illud Davidicum: Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Hæc ſub uno contextu retulimus, quæ præſenti, & ſequentibus annis a Bononio perpetrata fuere, nam cum per Ægyptum & Babylonem plura conſtruxerit monaſteria & eremos, id opus non fuit unius, ſed plurium annorum. Jam ex his Bononium diſcipulum, magiſtri ſui Romualdi veſtigia ad amuſſim ſecutum comperimus, quippe qui nunc in cœnobiis, nunc in eremis vitam trahebat, monaſteria vero jacentia erigebat, & ad normam ſancti Benedicti reformabat; vanam hominum æſtimationem quam maxime fugiebat; jejuniis, vigiliis & orationibus aſſidue vacabat, mira proinde, operum ſuorum merito, Deique virtute, operabatur prodigia in longinquis regionibus, eodem tempore, quo ſimilia in Italia patrabat Romualdus. Verum alias res geſtas Bononii ad annum 1010. reſervamus.

ANN. CHR. 1004. ROMUALDI 97.

a Ezech. XIII. 18.

VIDENS Romualdus cum eremitarum Bifurcenſium in laxiora declinantium animis nequicquam ſe proficere, & incaſſum recidere prædicationis ſuæ verba, locum infœcundum deſeruit, ſciens eos monachos revera non eſſe, quoadusque peculiaritatibus propriis inhærerent, ut pronunciaverat olim de Conſtantio electo a monachis Claſſenſibus ſanctorum Johannis & Stephani in locum demortui abbatis Claudii ſcribens ad Johannem ſubdiaconum Ravennatem Gregorius magnus, qui ideo Conſtantium repudiavit, quia [b] *cognovi*, inquit, *quod idem Conſtantius peculiaritati ſtudeat; quæ res maxime teſtatur eum cor monachi non habere*. Bifurcenſibus itaque vale dicens Romualdus in Camerinenſem provinciam ſe hoc animo contulit, in qua fortunatioribus avibus monaſticæ & eremiticæ vitæ ſemina jecit, & Simoniacæ inſuper ſectæ latius ibidem dominanti bellum indixit: *Romualdus ergo*, inquit Damianus [c], *ſterilitatis impatiens, anxia cœpit aviditate perquirere, ubi terram potuiſſet ad proferendos animarum fructus idoneam invenire. Miſit itaque nuntios ad Camerinæ provinciæ comites. Qui, audito nomine Romualdi, nimio repleti gaudio, cuncta ſuæ virtutis offerunt prædia, non modo ſilvarum & montium, ſed, ſi ſibi etiam placeret, agrorum. Poſtremo repertus eſt in eorum poſſeſſione locus eremiticæ converſationi ſatis congruus, montibus undique vallatus & ſilvis. In medio vero ampla quædam planities, non ſolum proferendis frugibus apta, ſed perſpicuis etiam fontium aquis irrigua. Hic itaque locus vallis de Caſtro antiquitus vocabatur, ubi jam parva erat eccleſia, in qua converſarum quarumdam mulierum videbatur eſſe conventus. His itaque loco cedentibus, conſtructis cellulis illic habitare cum ſuis diſcipulis vir venerabilis cœpit*. Ex hoc Damiani textu, quam longe lateque diffuſum eſſet Romualdi nomen, innoteſcit; nam etſi ſuperioribus annis Ravennæ habitaſſet, & ultimis tem-

ANN. CHR. 1005. ROMUALDI 98.

XL. Romualdus in Vallem de Caſtro proficiſcitur.

b Epiſt. XXIV. Lib. XII. p. 1194.

c Vit. S. Rom. cap. XXV.

Ann. Chr 1005. Romualdi 98.

poribus vel prope Parentium, vel in alpibus Æmiliam inter & Thuſciam incolatum duxiſſet, percrebuerat tamen ejus ſama in Piceno & in Umbria, itaut comites, qui in Camerinenſi provincia jus dicebant, admoniti per nuncios Romualdum expetere ipſorum regionem ſua præſentia decorare, valde exultantes, ei exhibuerint *cuncta ſuæ virtutis*, hoc eſt ditionis, *prædia*. Eruperat forſan e latebris Catriæ & vicinorum montium, quos ſolitudine ſua ante tria luſtra ſanctificaverat, ſed ſancti Apollinaris juſſione deſeruerat, mirabilis & ſancta ejus converſatio, & quem olim intra cellulam ſibi, paucíſque viventem ſuſpexerant, nunc ſperabant in majori hominum frequentia ad provinciæ utilitatem procurandam, tamquam a cœlo deſtinatum. *Obtulerunt autem ei non modo ſilvas & montes, ſed, ſi ſibi etiam placeret, agros*; quæ quidem Damiani verba declarant, quam ſancte paupertatem coleret Romualdus, ut montibus & ſilvis eſſet contentus, quibus ſe, diſcipuloſque ſuos in ſolitudine detineret, non autem quæreret agros & prædia, quibus neceſſaria eorum ſubſtentationi providerentur. Sufficiebant ei cavernæ, vel ad ſummum ſilvarum ligna, quibus caſas fabricaret; verum ut exultantem & gratum ſui animum oſtenderent comites, exhibitionem ei fecere etiam fructi erarum terrarum, ſi eas recipere non renueret. Locus, quem præ ceteris elegit Romualdus, aberat Fabriano octo circiter milliaribus, & appellabatur Vallis-caſtri, nomen quod adhuc retinet; ex quo loco in apicibus circumſtantium montium cernebantur decimo-ſexto apud Fortunium [a], & decimo-ſeptimo ſeculo apud Jacobillium [b], reliquiæ arcium Montis-martis, ſive Martini, Civitellæ, & Montis-ferrati, a quibus aliqui etymologiam deſumunt ipſius loci, qui appellaretur Vallis-caſtrorum, & uſitatius Vallis-caſtri; probabiliorem quidem denominationis hujus originem deducentes, quam deduxerit idem Fortunius, qui a muliere quadam, Caſta nomine, locum conſtructum aſſerens, docet eam ex ſuo nomine regioni nomen feciſſe. Parva ibi erat conſtructa eccleſia, quam mulieres quædam ad Deum converſæ, vitamque religioſam agentes, poſſidebant; his ergo novo hoſpiti eccleſiam cedentibus, Romualdus circa eccleſiam vel antea, vel a ſe dicatam ſanctiſſimo Salvatori & beatæ Mariæ, cellulas pro eremitarum habitatione conſtruxit, forſitan etiam cœnobium, quod tamen eo tantum anno perfectum legimus, quo in Hungariam pergere propoſuit, id eſt anno 1009.

a *P. II. Lib. I. cap.* XVII.

b *SS. Umbriæ T. II. pag.* 27.

XLI. De Farolſo comite Vallis-caſtri.

Dominum Vallis-caſtri Fortunius [c] aſſerit fuiſſe Farolſum, cujus etiam inimicitias cum ceteris vicinis Camerinenſis provinciæ comitibus Romualdus compoſuerit, eumque proinde donatorem eccleſiæ & loci fuiſſe affirmat. Jacobillius [d] vero putat donatorem extitiſſe Humbaldum, ſecundum hujus nominis, Cametini marchionem & Spoleti ducem, & ſubdit in quodam Camerini monaſterio extare documenrum, quo apparet ipſum conceſſiſſe ſupradictarum mulierum habitationem, & vicinam ſilvam Romualdo, quod donationis inſtrumentum incaſſum hucuſque quæſivimus a doctis Camerinenſibus.

c *Ibidem*.

d *Ibidem*.

Ceterum ſi Farolſus non fuit primus loci donator, profecto fuit inter primos optime meritus. Ipſe, Guidonis comitis filius, Montis-martis dominus, quem etiam Vallis-caſtri & prædiorum Urbis-veteris poſſeſſorem fuiſſe putant, a quo deſcendere conjiciunt Corbariæ comites, qui titulum comitum Montis-martis, & nomen Farolſi ſervant Tuderti; vel in grati animi ſignum, ut exiſtimat idem Fortunius, vel Romualdi ſanctitate morus, plurima ipſi dilargitus fuit prædia, quibus monaſterium poſtea extructum ſancti Salvatoris in Valle de Caſtro fuit locupletatum. Extabant Fortunii [e] ætate

e *Ubi ſupra*.

ANN. CHR. 1005. ROMUALDI 98.

tate, extantque etiamnum, ut dicemus inferius, veteres picturæ in parietibus cœnobii, Romualdi & Farolſi geſta deſcribentes. Ex iis facile ipſe deſumpſerit, quæ in hiſtoria hujus monaſterii narrat, & quorum non meminit Petrus Damianus. Ait itaque. „ Quadam die Farolſo cœnante, „ accidit ei graviſſimus caſus hujuſmodi; ſpina enim oſſis gutturi infixa „ faucibus taliter inverſa eſt, ut ſpiritus ad extremam vitæ horam traheretur; quare inter mortis anguſtias, cum ſanctum Romualdum ad- „ vocari juſſiſſet, ingreſſus eſt vir ſanctus ad eum, fuſaque oratione, „ guttur tangens obtinet a Deo, ut comes ſpinam ſtatim expuerit, ſoſ- „ pitate recepta, qui propterea Deo gratias agens, ex eoque die omni- „ bus inimicis pacem ante omnia dans, ſubinde de ſancta quietaque vi- „ ta agenda ſic cœpit eſſe ſollicitus, ut Chriſtum redemptorem, & ſan- „ ctum Romualdum hæredem territorii loci, ubi conſtructum eſt cœno- „ bium, fecerit per hujuſmodi donationem. “ Tum ſubjungit ipſum donationis inſtrumentum, ſed mutilum, & a barbara latinitate, quo ſcriptum fuerat, a ſe, ut ait, emendatum.

XLII. De charta donationis Farolſi factæ Romualdo.

VERUM antequam de Farolſi charta judicium feramus, ſciendum eſt, imperitos notarios, ſcilicet Contulum Bernardi, & Vivianum Bonaventuræ, qui ex autographo exemplum confecere anno 1333. turpiter erraſſe in deſcribendis annis ab incarnatione, & putaſſe inſtrumentum datum fuiſſe anno 785. quem proinde annum copularunt cum indictione octava, & cum imperio Caroli magni; quo quidem nihil ineptius exſcribi poterat, cum poſt ducentos & plures annos ab ævo Caroli magni extructum tantummodo fuerit Valle-caſtrenſe monaſterium, ac in ea regione vixerit ſanctus Romualdus. Subolfecere forſan ſupradicti notarii enormem anachroniſmum; & ideo forte ne a poſteris detegeretur, peſſimo & implexo charactere has notas chronicas in exemplar ſuum tranſtulere; nam in quodam tranſumpto membranaceo hujus apographi exiſtente in archivo ſancti Blaſii de Fabriano hæc leguntur. *In Dei omnipotentis nomine. amen. Hoc eſt exemplum & copia ſive ſumptum cujuſdam conceſſionis in membranis tranſcriptum manu ſer Contuli Bernardi, ex quodam inſtrumento publico ſcripto manu magiſtri Lamberti ...... copiati & tranſumpti per me Joannem Franciſcum Perinum notarium infraſcriptum de verbo ad verbum omiſſis die & menſe conſu........ & ..... quæ ex longinquitate temporis unquam legi non poſſunt, ideoque præterii. Cujus quidem tranſumpti tenor talis eſt &c.* De hoc Contuli & Viviani apographo hæc habet [a] Fortunius. „ Circumfertur ipſa donationis pagina tranſumpta anno 1333. 4. februa- „ rii in palatio Fabriani a duobus notariis non modicum mendoſa, quip- „ pe tempus atque imperatoris nomen male deſignat, quod factum credi- „ mus, quia characteres, & maxime numerorum antiqui plerumque dif- „ ficillimi lectu rerum imperitos decipiunt, quæ res doctos viros dubita- „ re de ejus veritate aliquando facere potuiſſet, niſi cœnobium Vallis- „ caſtri omnia ipſa bona ſub eiſdem finibus ad hanc diem poſſidere, nos „ quoque ſcrutantes viderimus anno 1575. ibi de familia adſcripti. In- „ terfuimus enim, quando Garzias ab Ilva abbas, arbiter hominum Por- „ charellæ & Alvacinæ, graviſſimas ac diuturnas eorum lites diremit, „ quæ per plurimos annos inter illos ſummo impendio agitatæ fuerant, „ occaſione nemorum & terrarum, quæ bonis ipſis cœnobii finitima „ ſunt. Tunc ſiquidem nobis præſentibus termini ipſi ſub præſcriptis vo- „ cabulis, & aliis, de quibus in ſequenti alia ejus donatione agitur, ad „ unguem recogniti ſunt ex utriuſque partis libris, & monumentis anti- „ quiſſimis. “ Quare Fortunius de veritate paginæ ceteroquin perſuaſus,

[a] *P. II. Lib. I. cap. XVIII.*

Ann. Chr. 1005. Romualdi 98.

ſibi licere arbitratus fuit notas chronologicas hujus chartæ corrigere, atque loco anni 785. ſubſtituit annum 995. qui concurrit revera cum indictione octava, ſicut etiam pro *Carolo magno* appoſuit *Ottonem tertium Romanorum imperatorem*. Qua tamen ratione & fundamento inductus fuerit ad illigandam eidem anno ædificationem monaſterii Vallis caſtrenſis, cujus veſtigia ſecuti fuere Jacobillius & Lubinus, nobis eſt incompertum; ſicut compertiſſimum aliunde nobis eſt, non poſſe cum eo anno conjungi; nam ſeries ipſa hiſtoriæ ſancti Romualdi declarat, non potuiſſe ipſum ante præſentem annum in Camerinenſem provinciam tranſmigrare. Paullo enim ante obitum Ottonis navigavit Parentium, triennio ibi conſtitit, deinde Biſurcum receſſit, ubi aliquandiu manſit, tum in Vallem de Caſtro perrexit; quare vel ad hunc annum, vel ad annos ſtatim ſequentes pertinet Farolſi donatio, & facile ad annum 1009. quo decurrebat poſt menſem ſeptembrem indictio octava; ipſo enim anno conditum fuiſſe monaſterium Valle-caſtrenſe ex Damiano juxta conjecturas noſtras veriſimillimum eſt. Alia vero ex parte anno 995. vel Ravennæ, vel in Pereo morabatur, ut vidimus, Romualdus. Ceterum, quod affirmat Fortunius de authenticitate & veritate hujus paginæ dubium non debere ſuboriri, confirmatur ipſius aſſertum auctoritate alterius chartæ anni 1211. indictione XIIII. Ottone IIII. imperante, in qua cum lis mota fuiſſet adverſus monaſterium Valle-caſtrenſe circa ejus jura & bona, producta occurrunt nomina locorum & prædiorum eadem cum iis, quæ leguntur in Farolſi donatione; immo iidem limites leguntur in donatione anteriori Franciſci comitis facta anno 1075. eidem monaſterio Valle-caſtrenſi, quam memorant excerpta quædam exiſtentia in protocollo XV. tabularii ſancti Blaſii de Fabriano.

Ipſum Farolſi donationis inſtrumentum in Appendice aſſerimus, tranſumptum anno 1521. ex apographo Contuli Bernardi, & Viviani Bonaventuræ, qui ex autographo eorum ætate exiſtente deſcripſere anno 1333. Ipſum quoque tranſumptum aliquantiſper damna ſenſit ignis, quo dire vaſtatum fuit ſeculo XVI. archivum ſancti Blaſii de Fabriano, in quo aſſervatur. Addimus quoque ex eodem archivo chartam ſuprarelatam anni 1211. in qua uſurpantur eadem locorum nomina, quæ reperiuntur in Farolſi tabulis.

XLIII. Altera Farolſi donatio.

b Hiſtor. Camald. Part. II. Lib. I. pag. 39.

ALTERAM in primæ ſequelam a Farolſo donationem factam affirmat Fortunius, quam nos ipſius verbis hic producemus, utpote ab ipſo per compendium relatam: *Ego Farolſus dono tibi domno Romualdo ſervo Dei hanc tenutam, videlicet quartum Civitelle, incipiendo a Civitella, & eundo ad fontem Civitelle ad Aquacias per caput Cartbechetarum, & tendendo ad fontem aque Larelle, & eundo recta ad planum Vitis, & illinc gradiendo per quoſdam limites certos ad vallem Cereſie, & ad fontem Nequilis, & ab ipſo fonte per viam, que tendit ad furcam Lupanarem, ad portam Montis Martini, & ab ipſa porta ad ſaxum Briſcajum, & inde ad ſaxum Malandrinum Civitellam uſque*. Uſurpatur in prima Farolſi donatione, & frequentius in multis veteribus chartis provinciæ Camerinenſis verbum *ſenaitæ*, quod ſignificat limitem, confinem, & forſan nomen derivativum eſt a voce latina *deſignatio*; licet Ducangius ipſum repetat a dictione Saxonica *Snithan*, h.e. incidere, „ *Sinaidam* dicens eſſe inciſionem „ factam in arboribus ad limites ſtatuendos;“ quod utrumqoe verum eſſe poteſt. Ea vox reperitur etiam in Traditionibus Fuldenſibus & in legibus Langobardis. Porro mulieres, quæ pro reverentia Romualdi locum ipſi inhabitandum reliquerunt, ad ſancti Stephani Vallis-aceræ in regione

Per-

Percichiarum commigrarunt, qui locus ad ſanctimoniales divi Thomæ Fabriani hodie pertinet, ait Fortunius a. Putant alii monaſterium earum monialium tunc Fabrianum fuiſſe translatum, ipſumque eſſe, quod in honorem ſancti Sebaſtiani pro ſacris virginibus floret ad hodiernam diem in congregatione noſtra.

ANN. CHR. 1005. ROMUALDI 98.

a *Ibid. p. 36.*

XLIV. Explicatio veterum picturarum Vallecaſtrenſium. Chartæ aliorum monaſteriorum.

DIXIMUS ſuperius extitiſſe tempore Fortunii veteres picturas in parietibus monaſterii Vallis-caſtri. Inquiſivimus, ſi adhuc extarent, tempore illo, quo ad chartas tranſcribendas, ſimul etiam veneraturi primum ſancti patris noſtri Romualdi ſepulcrum, ad Valle-caſtrenſe cœnobium acceſſimus anno 1752. Dictum nobis fuit ſupereſſe aliquas in antiquo monachorum refectorio, ſed ita temporis edacitate evanidas, peneque conſumptas, ut nil excerpi inde valeret. Attamen pulverem ſordeſque omnes ablui facientes, picturaſque pluries aqua conſpergentes, ſcalis admotis, & perſpicillis etiam adhibitis diligenter examinavimus, & licet vetuſtiſſimæ non ſint, cum ad ſeculum XV. pertinere videantur, ne tamen earum periret omnino de cetero memoria, eas in adverſariis noſtris quantum fas fuit, deſcripſimus, conſultumque ducimus heic loci explicare per ſummam brevitatem. In primo quadrato legitur ſententia: *Si optimus eſt, ſuis ſe affectibus probat. Juſta eſt ſemper ac fida cuſtodia bona voluntas.* Conſpicitur autem Romualdus adoleſcens equo ductus cum duobus famulis pedeſtribus, quorum alter manu ducit canem. A latere conſurgit urbs Ravenna, Romualdus autem procedit verſus pinetum ad aliud latus. In ſecundo quadrato ponitur epigraphe: *Optimum animalium eſt homo, ſed a lege ſeparatum & juſticia .... fit peſſimum omnium.* Cernitur autem Sergius ſuper equum ferro ſtricto propinquum ad terram ſternens; Romualdus vero equum verſus Claſſem calcaribus impellens. In tertio: *Deus juſta petentibus obtemperare cogitur.* Apparet Romualdus advolutus pedibus duorum monachorum, quos orat, ut ſe in monachum recipiant. Alibi ſanctus Apollinaris altaria incenſo ſuffumigat, quem genibus flexis attente ſuſpiciunt Romualdus & quidam converſus. In quarto: *Fili accedens ad ſervitutem Dei ſta in timore, & prœpara animam tuam ad temptationem.* Romualdus ab abbate induitur veſte monaſtica, quam ſigno crucis benedicit archiepiſcopus Ravennas. Ad alteram quadrati oram Romualdus in terram proſtratus, perinde ac de feneſtra præceps ruiſſet, & quatuor monachi viſuntur ipſum a monaſterio expellentes. In quinto: *Si quidem minime tutum eſt, ut illic moras trahas ... tui ſimiles non invenias.* Marinus ſedens ſub arbore cædit Romualdum ſtantem, qui manu auriculam oſtendit; ex alio latere Romualdus pariter ſtat, & Petrus Urſeolus ducali veſte indutus genuflectit. Hinc Venetiæ, inde eremus. In ſexto, ut etiam in ſequentibus, literarum non apparent amplius veſtigia; ſed cymba conſpicitur cum quatuor monachis, & præterea Petrus Urſeolus cum regio paludamento, & a Veneto ſenatore comitatus. Venetiarum urbs recedit, cujus ærarii ædificium prope ripam plateæ divi Marci valde differt a præſenti architectura, & humilior eſt turris campanaria. In ſeptimo vir cernitur flectens genua ante Romualdum; credimus exprimi ibi admiſſionem Petri Urſeoli ad ſtatum monaſticum. Ex alia parte dominus quidem aſſidens menſæ, exanimis, famulo inixus, & femina ſtans ac plorans prope menſam. Is eſt vel comes in Galliis raptor vaccæ, de quo agit Damianus capite X. vel Farolfus a præſentiſſimo vitæ diſcrimine liberatus a Romualdo, ut putat Fortunius. In octavo vir ſanctus cuculla monachum cingulo præcinctum induit; monachus hic forte eſt Guido filius Farolfi. In nono dæmones Romualdum percutiunt, & pedibus conculcant; ab alia parte

Ann. Chr. 1005. Romualdi 98.

parte Romualdus genibus flexis Salvatorem ſibi apparentem, dæmoneſque fugantem adorat. In decimo reges duo coronati cum militia pedite, & monachi plures conſpiciuntur, inter quos præeminet unus reges alloquens; Otto nimirum III. indigitatur, & Henricus ſanctus, cum quibus multa miſcuit colloquia Romualdus. In undecimo cernuntur Romualdus & Maldulus dormientes; erigitur inter ipſos a terra ad cœlum ſcala cum angelis aſcendentibus & deſcendentibus, & poſt Maldulum ingens fagus decidens, & cellulam ſuppoſitam non lædens. In duodecimo Romualdus pacis ſequeſter in Valle de caſtro, cujus eccleſiæ & monaſterii pictura reſpondet fere præſenti utriuſque ſtatui; inde ipſe duos tauros indomitos, admirantibus dominis, manu ducit. In tertio-decimo ab Ancona & mari columnæ aſportantur pro conſtructione Valle-caſtrenſis eccleſiæ. In quarto-decimo tres angeli caniſtros rerum comeſtibilium indigenti Romualdo deſerunt. Demum in quinto-decimo conſpicitur monachus fugiens a cœnobio Vallis-caſtri cum ſacco; caſtrum Porcharellæ eminet ſuper collem; quatuor viri ſacrum Romualdi corpus ſuper humeros bajulantes, Æſio poſt ſe relicto, Fabrianum verſus incedunt, quibus clerus cum Cruce obviam venit. Alludit pictor ad translationem corporis ſancti Romualdi vergente ſeculo XV. a Valle de Caſtro ad Fabrianum factam.

Cnm quædam bona monaſterii ſanctæ Mariæ in Palatiolo prope Ravennam ab injuſtis invaſoribus detinerentur, Dodo caſtaldius Friderici archiepiſcopi Ravennatis ſententiam contra ipſos promulgavit, eos ad reſtitutionem compellens. Ea ſententia legitur in charta [a] tabularii archiepiſcopii Ravennatis ſub hoc anno.

[a] Capſ. F. 2000.

Gregorius presbyter aliique coloni petunt a Johanne abbate monaſterii ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe libellum emphyteuſis decemnovennalis de bonis ejuſdem monaſterii poſitis in territorio *Calcata*: *Anno pontificatus domni Johannis ſummi pontificis ſeptimidecimi pape &c. ſecundo indictione tertia menſis madii die viceſima*. Quem Johannes ſcriniarius ſcriptor hujus cartulæ decimum-ſeptimum nominat, Benedictus ſcriniarius ſcriptor alterius chartulæ anno ſequenti decimum-octavum appellat, ut proinde utroque numero gaviſus fuerit, prout notariorum aliqui vel excludebant, vel includebant pontifices anteriores eodem nomine donatos, vel errore Johannes ſcriniarius decimum-ſeptimum appellavit, qui revera erat decimus-octavus. Hæc quoque pagina ex codice Gregoriano locum obtinet in Appendice noſtra.

Ann. Chr. 1006. Romualdi 99.

XLV. Lucra animarum, quæ obtinuit Romualdus in Valle de Caſtro.

ROMUALDI zelus non intra fines tantum propagandæ eremiticæ vitæ continebatur, ſed vel eremitarum, vel etiam monachorum colonia deducta in monaſterium Valle-caſtrenſe, ſe totum prædicationi verbi Dei in Camerinenſi provincia commiſit. *Ibi autem*, inquit Damianus [b], *quantos animarum fructus per illum Dominus acquiſierit, quis valeat vel atramento deſcribere, vel lingua proferre? Cœpere namque homines ad pænitentiam hinc inde confluere, ſua pauperibus miſericorditer erogare, alii ſeculum omnino relinquere, & ad ſanctæ converſationis ordinem ſpiritu fervido feſtinare. Erat enim vir beatiſſimus quaſi unus de Seraphim, quia & ipſe flamma divini amoris incomparabiliter æſtuabat, & alios, quocumque pergeret, ſanctæ prædicationis facibus incendebat*. Aliam addit ſanctus doctor circumſtantiam, qua ejus fervorem in prædicando attollit: *Sæpe namque dum prædicationis verba proferret, tanta illum compunctio in lacrymas excitabat, ut ſubito interruptum ſermonem relinquens, aliquorſum repentino impetu velut amens aufugeret. Nam & ſi, quando cum fratribus equitabat,*

[b] Vit. S. Rom. cap. XXXV.

longe

ANN. CHR. 1006. ROMUALDI 99.

longe poſt alios veniens, ſemperque pſallens, nihilominus, ac ſi in cellam reſideret, jugiter lacrymas effundere non ceſſabat. Ad occultandam profecto divini Spiritus gratiam, quæ Romualdum dono lacrymarum participem faciebat, cum ipſe itinerabatur vel equo ductus, vel pedeſter, hanc ſervabat conſuetudinem, ut ſemotus ab aliis pſalmos recitaret toto viæ curſu, quo temporis ſpatio, perinde ac in cella propria moraretur, irrigui abundabat dulcedine fletus. Id didicerat [a] forte ex regula beati Antonii abbatis, & ſancti Iſaac: *Si iter feceris cum fratribus, ſecede ab illis parumper, & ſis in ſilentio, & dum incedis per viam, ne te converſas ſiniſtrorſum, vel dextrorſum, ſed meditare pſalmos tuos, & ora in mente tua ad Deum*. Plura in hanc rem exempla congerit Martene [b]. Romualdi exemplum ſequuti fuere ejus diſcipuli Adalbertus & Boniſacius; de illo enim & ſociis [c] legitur: *Jam die exſurgente purpureo iter ſibi abripiunt, & Davidico carmine ſibi abbreviantes, dulcis vitæ gaudia continuo nomine appellant Chriſtum*. De hoc autem tradit Damianus [d]: *In toto illo itinere*, ex urbe Ravenna nimirum, cum Romam petiit, archiepiſcopatus munus petiturus in Gentibus, *vir venerabilis cum omnibus quidem, qui eum ſequebantur, pedeſter ibat, ſed ipſe jugiter pſallens longe*, (ſupple *præcedens* juxta editionem vitæ ſancti Romualdi annorum 1513. & 1656.) *nudis ſemper pedibus incedebat*.

XLVI. Bellum indicit Romualdus ſimoniacæ labi.

SERPEBAT porro, ſicut in aliis provinciis, ita & in Camerinenſi, Simoniaca labes, ad quam profligandam quid egerit Romualdus, pergit enarrare Damianus. [e] *Inter ceteros autem, præcipue ſeculares clericos, qui per pecuniam ordinati fuerant, duriſſima ſeveritate corripiebat, & eos niſi ordinem ſponte desererent, omnino damnabiles, & hæreticos aſſerebat. Qui novam rem audientes, occidere illum moliti ſunt. Per totam namque illam monarchiam, uſque ad Romualdi tempora, vulgata conſuetudine, vix quiſquam noverat ſimoniacam hæreſim eſſe peccatum. Qui dixit eis: Canonum mihi libros afferte, & utrum vera ſint, quæ dico, veſtris atteſtantibus paginis comprobate. Quibus itaque diligenter inſpectis, & crimen agnoſcunt, & errata deplangunt*. Hæc profecto non infima laus eſt parentis noſtri ipſum ſe oppoſuiſſe pro domo Dei veternoſo ſimoniæ errori. Nec fructu caruit ejus prædicatio. *Nonnulli quoque epiſcopi*, ſequitur ejus vitæ ſcriptor, *qui per ſimoniacam hæreſim ſacras ædes invaſerant, ad eum cauſa pœnitentiæ concurrebant. Qui etiam venerabili viro ſe committentes, & epiſcopatum termino ſtatuto deſerere, & ad ſanctæ converſationis ſe promittebant ordinem feſtinare. Ex quibus tamen vir ſanctus, quamdiu vixit, neſcio ſi vel unum convertere potuit. Eſt enim venenata illa hæreſis, præſertim in epiſcopali ordine, tam dura, & ad convertendum rigida, ut ſemper promittens, ſemper de die in diem producens, atque in futurum procraſtinans, facilius poſſit Judæus ad fidem converti, quam hæreticus latro plene ad pœnitentiam provocari*. Hæc Damianus, qui & ipſe ſimiles epiſcoporum technas frequenter expertus, probe callebat, quam tenax foret ſimoniæ vitium.

XLVII. Reformat canonicos & clericos.

ALIUD maximum bonum Camerinenſi provinciæ præſtitit Romualdus: *Conſtituit itaque vir ſanctus*, teſte eodem Damiano, [f] *plures canonicos & clericos, qui laicorum more ſeculariter habitabant, præpoſitis obedire, & communiter in congregatione vivere docuit*. En inſtitutum non diſſimile ab eo, quod in Africa ſtabiliverat magnus Auguſtinus pro ſuis canonicis, & ſimillimum ei, quod recentibus ſeculis maxima animarum ſalute promovit in eccleſia ſanctus Philippus Nerius. Hoc Romualdi exemplum imitatus fuit Petrus Damianus, quippe qui Velitrenſis eccleſiæ ſuæ canonicos

non

[a] *Cap.* XLIIII. *num.* 17.
[b] *Lib. V. cap.* 17. *n.* 17.
[c] *Cap.* XXXV. *Vitæ*.
[d] *Cap.* XXVI. *Vitæ S. Rom.*
[e] *Ibid. ut ſupra.*
[f] *Ibidem.*

Ann. Chr. 1006. Romualdi 99.

non modo corripuit, ſed ad arctam & regularem normam ſponte gaudentes deduxit, ut in epiſtola ad A. venerabilem archiepiſcopum refert.[a] Optime ergo Duellius in ſuis Miſcellaneis & in præfatione ad opus, cui titulus: *Scutum Canonicorum Arnonis*, ſanctum Romualdum tamquam canonicorum in primis reformatorem laudat. Neſcimus an ad Romualdum, vel ad Petrum Damianum pertineat hujuſmodi reformatio in eccleſia ſancti Venantii de Fabriano, quæ octo milliaribus diſtabat a Valle-caſtrenſi cœnobio. Reperimus vero anno 1046. canonicos ſeu presbyteros in eadem eccleſia ſimul convixiſſe, ipſiſque donatam fuiſſe domum cum horto, & annualiter promiſſas decem libras auri & vitulum inſuper cum duobus modiis tritici *pro* eorum *menſa*. Chartam ex tabulario ejuſdem collegiatæ eccleſiæ exſcripſit nobis amiciſſimus conſodalis noſter domnus Gabriel Guaſtuccius, quam damus in Appendice. Sed & Romualdi zelum tam contra ſimoniacam labem, quam contra clericorum laxam vitam multis encomiis extollit auctor prologi ad conſuetudines Cluniacenſes, quem affert Mabillonius[b] ex codice, qui olim fuerat monaſterii Farfenſis, nunc vero bibliothecæ Vaticanæ[c]. *Cum per univerſam*, inquit, *Italiam Chriſti præcepta annullarentur, & velut in faſtidio verſarentur, diabolicæ ſuggeſtiones cœperunt augmentari, & opere compleri, ita ut etiam in ſacris conſtituti ordinibus, ſicut mos laicorum eſt, uxores acciperent, & ſine aliqua difficultate hæreſim exercerent ſimoniacam. Cæleſtis tunc clementia favente regis, qui pretioſo olim mundum ſuo redemit cruore, ſuſcitatus eſt quidam decore ſplendidus monachico Romualdus nomine, qui normam priſcæ juſtitiæ in ſexu renovavit utroque & ordine*. Jure merito propterea eccleſiæ, & eccleſiaſticæ puritatis primis defenſoribus accenſendus eſt Romualdus, quandoquidem contra ſimoniæ peſtiferum errorem in ſuis pene incunabulis detonavit. Proximis enim annis ab orco exſurrexerat, vel revixerat lethale hoc monſtrum, ut patet ex Gerberto archiepiſcopo Ravennæ, cujus opuſculum ſuffraganeis ſuis nuncupatum, in quo dolorem ſuum explicat pro hoc enormi vitio in clericis introducto, primus e tenebris eruit Mabillonius, inſeruitque ſuis Analectis[d].

XLVIII. Condit monaſterium puellarum.

Quod autem affirmat idem auctor prologi ad conſuetudines Cluniacenſes, Romualdum *normam priſcæ juſtitiæ* renovaſſe *in ſexu utroque*, optime convenit cum iis, quæ ad hunc annum referri poſſunt ex Damiano dicente[e]: *In iiſdem quoque partibus vir ſanctus monaſterium condidit puellarum*. Habetur ex traditione monaſterium illud fuiſſe, quod modo appellatum *ſancti Romualdi* Fabriani incolunt moniales, ubi ſe recepiſſe creduntur ex ſilvarum & montium horroribus. Conjicit tamen Grandius in ſuis adnotationibus mſs. ad vitam ſancti Romualdi, monaſterium hoc puellare fuiſſe prope Firmum, vocatumque ſancti Petri in Monteriano, quod anno 1154 Bulignanus Firmanus epiſcopus, & deinde anno 1209. Adenulſus itidem Firmanus epiſcopus confirmarunt monachis, & abbati monaſterii ſancti Sabini prope Firmum, uti conſtat ex Ughellio.[f] Ad Damiani itaque fidem commode explicari debent Fabrius in ſua *ephemeride ſacra Ravennæ* ad diem x. ſeptembris, & Lubinus in *Notitia abbatiarum Italiæ*[g] aſſerentes, primum monaſterium monialium Camaldulenſium fuiſſe illud ſancti Petri de Luco in agro Mucellano extructum anno 1086. a beato Rodulfo IV. priore eremi Camaldulenſis, dicendo primum quidem Lucenſe fuiſſe, quod diſciplinæ eremi Camaldulenſis paruerit, non primum monialium a ſancto Romualdo inſtitutarum; cum ex Damiano, quod etiam alibi videbimus, præter hoc in provincia Camerinenſi excitatum, aliud nominetur fundatum ab ipſo in Valle-bona; ut proinde ir-

ritum

a Opuſc. xxxiv.
b Annal. T. IV. pag. 207.
c Num. 6808.
d T. II. p. 216.
e Vit. S. Rom. cap. xxxvi.
f T. II. col. 692. & 699.
g Litt. L.

ANN. CHR. 1006. ROMUALDI 99.

ritum non cadat elogium, quo, ultra ſupra enarratum teſtimonium auctoris prologi ad conſuetudines Cluniacenſes, beatus Paullus Juſtinianus Romualdum protoparentem illuſtrat dicens: [a] „ Camaldulenſis enim ipſe ordinis „ auctor Romualdus apoſtolico more ſe omnium debitorem exiſtimans, „ non ſolum viris, ſed *puellis*, etiam infirmiorem ſexum non ſpernens, „ cœnobia quædam inſtituit. “

a *Reg. vit. erem. cap.* I.

XLIX. Manſuetudo Romualdi erga furem.

QUID autem contigerit Romualdo verba facienti diſcipulis ſuis in capitulo monaſterii Vallis-caſtri, enarrat Damianus ſequentibus verbis: [b] *Sollemni quadam die, dum vir venerabilis illic cum fratribus in capitulo reſideret, & eos ſalutaris doctrinæ dapibus ſatiaret, repente ipſum interrumpens ſermonem, anxia quadam animadverſione exclamare cœpit & dicere: Agite nunc, inquit, agite, & quantocyus properate, quia jam fratris Gregorii cellam fur frangit: hic autem Gregorius archiepiſcopus in Gentibus poſtmodum conſecratus eſt; qui protinus exilientes ad cellam perniciter currunt, & furem jam parietes infringentem inveniunt. Quem capientes ad magiſtrum pertrahunt, & quid de tam ſacrilego raptore faciendum eſſet, inquiunt. Quibus vir ſanctus cœpit hilariter dicere: Et ego, fratres, ignoro, quid de tam malo homine poſſimus facere. Eruimus ſibi oculos? ſed poſtea non videbit. Incidimus ei manum? Sed amplius non laborabit, ac per hoc forſitan fame peribit. Si pedem truncamus? ambulare non poterit. Sed intro eum minate,* (ex obſoleto verbo *minare*, quod ſignificat *ducere*) *& cibum illi prius apponite, ut quid de eo faciendum ſit, interim pertractemus. Et ita vir ſanctus exultans in Domino, poſtquam cibari latronem fecit, deinde modeſte correptum, & dulcibus verbis admonitum redire ad propria in pace permiſit*. Similia exempla referuntur in vita ſancti Ammonis, qui latrones actu furantes correptos introduxit in cellam, poſuit menſam, & juſſit percipere cibum; in vita ſancti Spiridionis, qui furibus arietem ſecum aſportandum dilargitus eſt; & in dialogis ſancti Gregorii [c] de ſancto Libertino legitur, quod jumenti perditi damnum libenter ferens, etiam flagellum, quod tenebat, diripientibus obtulit dicens: *Tollite, ut habeatis, qualiter hoc jumentum minare poſſitis*: ut nullo propterea tempore defuerint ſancti, qui manſuetudinis Chriſtianæ exempla dederint. Quo facto ſanctus Romualdus ulterius animoſitatem, quam aliqui ex ſuis diſcipulis conceperant in furem, coercere voluit.

b *Vit. S. Rom. cap.* XXXVI.

c *Lib.* I. *cap.* 2.

L. Sanat Gregorium fratrem.

VERUM alio vocatus Romualdus, poſtquam fere per biennium commoratus fuit in Valle de Caſtro & in proximis regionibus, tam eremiticum inſtitutum propagaturus, quam clericorum moribus proviſurus, Camerinenſem provinciam deſeruit, conſtituto in Valle de Caſtro Gregorio abbate, ut ait Fortunius. Hic Gregorius fuit, ut videtur, monachus ille, cujus cellam fur invaſerat, qui deinde, teſte Damiano, factus fuit archiepiſcopus in Gentibus, eo, ut putamus, tempore, quo in Pannoniam iter cum diſcipulis aggreſſus eſt. Idem facile eſt Gregorius monachus, qui legitur inter teſtes donationis Farolfi comitis. [d] Hieronymus inſuper Pragenſis Gregorio ſupradicto tribuit, quæ Damianus capitibus LIII. & LV. *Gregorio fratri* adſcribit. Unus vel plures fuerint Gregorii parum refert; ſupradicta capita, quandoquidem nullam habent temporis notam, hic ſubjicimus. Ex quorum primo eruitur, quam ſemper feſtivus & hilaris fuerit Romualdus; & ex alterutro quam cautus in occultandis ſignis, quæ per eum Deus operabatur; cujus moderationis alia jam attulimus ſpecimina. *Sed quamquam*, dicit Damianus, [e] *vir ſanctus tantam erga ſe ſervaret auſteritatem, ſemper tamen hilarem vultum, ſemper ſerenam faciem oſtendebat. Nam frater quidam Gregorius nomine graviſſimum capitis dolorem*

d *Cap.* XII. *n.* 3.

e *Vit. S. Rom. cap.* LIII.

Ann. Chr. 1006. Romualdi 99.

ſe perpeti aliquando conqueſtus eſt. Qui cum ad beati viri cellulam, ubi & alii fratres tunc erant, cum nimia lamentatione veniſſet, mox ut eum vir venerabilis vidit, hunc dolorem nequaquam humorum inæqualitati, ſed inſidiis antiqui hoſtis indubitanter adſcripſit; & mox quaſi deridens eum, ut erat ſemper alacri vultu, per feneſtram cellulæ ſibi inſufflavit in frontem, & ut ceteri omnes, qui aderant, ſimiliter facerent, innuit. Hoc autem facto, ita ſanatus eſt, ut nullum penitus ſentiret in ſuo capite doloris remanſiſſe veſtigium. Arbitror, quod iccirco vir ſanctus hoc facere voluit, quia per Spiritum-ſanctum, qui in ejus pectore præſidebat, effugandum eſſe iniquiſſimum hoſtem doloris immiſſorem credidit. Ad evitandam vero propriam laudem, & ludum finxit & ſocios quæſivit. Nam & Redemptor noſter inſufflaſſe legitur, cum Spiritum-ſanctum apoſtolis dediſſe perhibetur. Et cap. LV. *Alio quoque tempore idem, qui ſupra, Gregorius, tam viroſam & marcidam tolerabat in cruribus ſcabiem, ut jam ex elephantiæ morbo crederet tam gravem prodire tumorem. Huic Romualdus hoc præcipuum medicinæ genus indixit, videlicet ut crura per tres dies frigida aqua perfunderet, promittens, quia hoc modo ſanitatem priſtinam recuperaret. Quod tamen ille adimplere ſtuduit, nimirum magis neceſſitate juſſionis, quam recipiendæ fiducia ſoſpitatis. Mirum ſatis & ſolum divinæ potentiæ referendum! Confeſtim tibiarum tumor deponitur, virus omne ſiccatur, & penitus omni languore depoſito, frater ſanus per omnia redditur. Credi ergo rationabiliter poteſt, quia eodem ſpiritu Romualdus diſcipulo, ut ter aquis tumentia crura perfunderet, juſſit, quo Eliſeus Naaman leproſum lavari ſepties in Jordane mandavit.*

LI. Ortus Petri Damiani.

Sub finem hujus anni, vel initio ſequentis contigit ortus Petri Damiani, inſignis poſtea vitæ eremiticæ ad Romualdi normam propagatoris. Annum, quo in lucem editus eſt, ipſe ſignat in epiſtola miſſa, non ad Senatum, ut ſcripſit Baronius ad annum 1072. [a] ſed ad Gottifredum ducem, quæ conſtituit opuſculum LVII. de principis officio. [b] *Vix plane quinquennio*, ait, *ante meæ nativitatis exortum, humanis rebus exemptus eſt tertius Otto, qui imperialis apicis dignitate pollucibiliter floruit, & Romanam rempublicam ſtrenue gubernavit.* Conjicit Godefridus Henſchenius in commentario prævio ad vitam Damiani §. VI. [c] natum fuiſſe Petrum quinque annos poſt obitum Ottonis II. is eſt annus nongenteſimus-octuageſimus-octavus, cum anno 983. defunctus fuerit Otto II. & cogitatum ſuum fulciri putat, eo quod Damianus in epiſtola ad Alexandrum II. electum, hoc eſt ad annum 1061. ſenem ſe nominet, & [d] *caput, quod canis hactenus ſpargebatur, cygneo jam albore niveſcere ſcribat.* Porro ſic arguit Henſchenius; eo anno 1061. ad ſummum abſolviſſet ætatis ſuæ quinquageſimum-quintum, ſi anno 1006. vivere incœpiſſet; e contra optime convenirent ipſius dicta, ſi natus fuiſset anno 988. ex quo ad annum 1061. excurriſſent jam anni ſeptuaginta-tres, cui ætati bene congruunt, quæ de ſua ſenectute ipſe enarrat. Verum non animadvertit Henſchenius, in codicibus mſs. operum Damiani non per ſigna numeralia, quæ facilem mutationem ſubire potuiſſent II. in III. ſed per integram dictionem haberi *tertius Otto*, quæ vox ab amanuenſibus confundi non potuit cum ſecundo. Præterquamquod non eſt, cur miremur Damianum non ſolum in epiſtola ad Alexandrum II. ſed ſæpius in aliis epiſtolis *canis ſe conſperſum, ſenem, longævum* ante ſexageſimum ſuæ ætatis annum appellare; auſtera nimirum jejuniis, vigiliis & flagellationibus aſſiduis attrita vita ejus canitiem acceleravit, & ſenem, ſi non annis, ſaltem conſtitutione corporis confecit. Præſertim cum omnia, quæ ibi amplificat de ſua ætate, homi-

ni

[a] *Num.* 34.

[b] *Cap.* V.

[c] *T. III. Febr. pag.* 415.

[d] *Opuſc.* XX. *cap.* V. *T. II. pag.* 224.

ANN. CHR. 1006. ROMUALDI 99.

ni proxime ſexagenario præterpropter poſſint aptari; quandoquidem dicit: *Ecce enim jam oculi caligant, & ſolito amplius phlegmatis humores abundant, rugæ ſubeunt, & dentium ruinam gingivæ minantur: Caput denique, quod canis hactenus ſpargebatur, cygneo jam albore niveſcit, vox raucit, virtus deficit, & heu pro dolor! ſola in me vitiorum radix ignorat penitus ſenectutem*; at viri fere ſexagenarii veraciter idipſum ad hodiernam diem repetere queunt. Natus ergo eſt hoc anno Petrus *Ravennæ, honeſtis parentibus editus*, ut ſcribit Johannes Laudenſis [a] in ejus vita, *ſed ab ortus ipſius crepundiis rebus perurgeri cœpit adverſis. Cum ejus nempe mater, jam filiorum pertæſa, domo videlicet hæredibus referta, hunc genuiſſet extremum, unus liberorum, qui tunc jam grandiuſculus adoleverat, conqueſtus exclamat: Pro pudor, ecce jam tanti ſumus, quod in hac domo vix capimur, & quam male ſibi congruunt hæredum turba, & hæreditas anguſta! Ad cujus verba mater vehementius indignata, & feminei livoris zelo ſuccenſa, complexis manibus, ſe miſeram, ſeque ulterius vivere vociferatur indignam. Illico eum, ut ita loquar, ante pene quam lactaret, ablactat, & quaſi numquam ipſum de cetero ſuis manibus attrectandum, infauſta quædam ſibimet imprecans a ſe prorſus ablegat; ſic filium, antequam vivere diſcat, emancipat, & quod poſſidere ſolum poſſet, a poſſeſſione materni pectoris exhæredat. Cum igitur perexile illud plaſma, quod erat omni nutriciæ ſedulitatis officio deſtitutum, fame ſimul & algore nigreſceret, & tenuis non dicam vox, ſed quaſi ſibilus de pectuſculo vix adhuc palpitante rauciret, cujuſdam presbyteri femina, quæ patrii laris erat quaſi vernacula, ſupervenit, & inhumanam matris ſuæ duritiam ſevera, in quantum licuit, invectione corripuit: Numquid domina, inquit, hoc eſt matris chriſtianæ, quod non probatur eſſe tigridis vel leænæ? Illæ * parentes enutriunt catulos, & nos ad imaginem Dei conditos abjicimus e noſtris viſceribus procreatos? Et hic forte, qui nunc ita projicitur, ſi ad ætatis incrementa pervenerit, locum inter ſuos non infimum obtinebit: cavendum etiam, ne cujus mater eſſe contemnis, filicida merito judiceris. Hujuſmodi plane verbis uxor presbyteri officio funct eſt ſacerdotis, dum & maternum ad pietatem mollivit affectum, & morientem ad vitam reſtituit filium. Mox itaque non ignara virago ulnas fluentibus induviis expedit; ſubſtrata pelle juxta ignem puerilia membra diſtendit; & undique perungendo corpuſculum, non modicæ ſummæ ſongiam profligavit. Videres itaque tenellos artus liqueſcentis arvinæ fomenta combibere, & reſumpto vitali calore rubeſcere, & ſic in eo nitorem rudis infantiæ ſubito reflorere. Ubi notandum, quia & mater ejus facta fuerat Herodias, & illa facta eſt Elias; ſicque per peccatricis mulierculæ ſtudium, & deſperatus de mortis faucibus retrahitur, & mater de filicidio liberatur; quæ nimirum jam ſeſe matrem advertens, quem velut alienum immitis exploſerat, ad piæ mox dilectionis amplexum maternorum viſcerum affectibus revocat, omnemque illi nutriciæ curæ diligentiam inſtanter exhibere non ceſſat. Puer autem hac diligentia, donec oblactatur, perfruitur.*

Ruppo nobilis vir, atque *fidecommiſſarius quondam Franco* largitur Johanni abbati monaſterii ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe terras poſitas in territorio *Calcata* in fundo vocato *Roſcanello* pro anima ejuſdem Franconis. De Franconum familia agit [b] Nerinius in hiſtoria monaſterii ſanctorum Bonifacii & Alexii Romæ. Donatio confecta fuit *anno pontificatus domni Johannis* &c. *octavidecimi pape* &c. *tertio indictione quarta menſis julii die prima*. Chartam donationis ex Gregoriano codice ad Appendicem rejicimus.

a Cap. 1.

* patientes

b Pag. 381. & 390.

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER OCTAVUS.

Ab anno CHRISTI M. VII. *ad annum* M. XI.

ANN. CHR. 1007. ROMUALDI 100.

I. Condit Romualdus monaſteria prope Urbem-veterem.

ANTEQUAM Romualdus centenarius hoc anno Valle-caſtrenſe cœnobium deſereret, prænuntiavit diſcipulis ſuis, ſe poſt vicennium in eodem monaſterio mortem obiturum, ibique ſepulcri honore gaviſurum. Triſtes nimirum diſcipulos ob ſuum receſſum conſolatus fuit ea ſpe; ſe nimirum reverſurum, quinimmo ibi vitam cum morte commutaturum. Ex Valle-caſtri autem monaſterio ſe recepit Romualdus in Urbem-veterem, ubi novum condidit hoc anno monaſterium. *Poſtremo*, ait Damianus, [a] *dimiſſis in Valle de Caſtro nonnullis de ſuis diſcipulis, ad regionem ſe Urbis-veteris contulit, & in poſſeſſione Pharulphi comitis monaſterium, multis quidem ſuffragantibus, ſed eo maxime expenſas præbente, conſtruxit*. Fortunius, Ractius [b] & una cum eis non pauci ſcriptores perperam vertunt Urbem-veterem in *Civita-vecchia*, olim Centumcellas; ſed reapſe de regione Urbe-vetana, vulgo *di Orvieto*, quæ civitas eſt non incelebris Etruriæ, ſub ditione Eccleſiæ, olim etiam Herbanum dicta & Oropitum, ſuper collem poſita, a qua non longe confluentes Palliæ & Clanis aquæ Tiberi ſe immiſcent, intelligi debet Damianus. Sententia noſtra eſt Farolſum Urbe-vetanum eumdem eſſe cum Farolſo, qui de Romualdo & de monaſterio Valle-caſtrenſi optime meritus fuerat, & ſicut Romualdo in ædificatione illius cœnobii fuit maximus adjutor, ita ſuppetias ei tuliſſe etiam in ædificatione Urbe-vetani monaſterii. Certe Farolſum Urbe-vetanum rerum affluentia prædivitem memorat Damianus in epiſtola ad Rodulfum & Ariprandum monachos, ut proinde prædia in Camerini & Thuſciæ provinciis plura videatur poſſediſſe; monachis quoque optime affectum ipſum, & de eorum recta converſatione ſollicitum ibidem deſcribit; ſed præſtat hiſtoriam quamdam in medium adductam a Damiano de Farolſo narrare. [c] *Pharulphus Urbis-veteris comes, qui centum millia manſos habere dicebatur .... Enimvero, ſicut mihi relatum eſt, dum ad menſam comes ille diſcumberet, quidam illi monachus aſſide-*

bas,

[a] Cap. XXXVII.

[b] Pag. 23. Vit. S. Rom.

[c] T. I. Lib. VI. Epiſt. 19.

bat, quem rogare cœpit, ut quia piſces deerant, dictante neceſſitate, carnibus veſceretur. Primo quidem ille negare, deinde ſenſim paulatimque molleſcere, poſtremo cœpit animum, hortatibus delectabiliter impellentibus, inclinare. Verrinus interea callus apponitur, & hoc non eſſe carnem, ac per hoc irreprehenſibiliter comedi poſſe, vecors monachus fallaciter adhortantium lenocinio ſuadetur. Fit itaque de illo, quod de ſtulto viro, atque a meretrice decepto per Salomonem dicitur. [a] *Irretivit, inquit, eum multis ſermonibus & blandisiis labiorum protraxit illum; ſtatim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens & ignorans, & neſcit, quod ad vincula ſtultus trahatur, donec transfigat ſagitta jecur ejus, velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quia de periculo illius agitur. Hoc itaque modo capsioſis atque blandiloquis perſuaſionibus frater ille pellectus impingitur, & velut avis mollis viſcarii compedibus irretitur. Verecunda denique prius ora rubore ſuffundens, ac intuentium ſe per circuitum oculos expaveſcens, ſummotenus primo ligurire cœpit; deinde ſemel edendi libertate concepta, prurientis gulæ fræna laxavit. Cumque jam ſatiatus exiſteret, & carnalis illecebræ voſa compleſſet, ecce permaximum lucium dapiſer attulit, & in ſe conveſcentium oculos, & ora convertit. Cumque hunc & monachus miraretur, & oculos in eum inhianti curioſitatis aviditate defigeret, ait comes: quia carnes tamquam laicus comediſti, piſcem tamquam monachus cur attendis?* &c. Hæc obiter de Farolſo.

Jacobillius [a] in vita beati Guidonis auctor eſt, tria monaſteria ædificata fuiſſe, Farolſo adjuvante, a Romualdo in Urbe-vetana regione; unum divo Gregorio ſacrum, hujuſque ſitum deſcribens, aſſerit ipſum extitiſſe inter Titignanum, Montem-martem & arcem Montis-mileti; alterum ſub titulo ſanctæ Mariæ inter Titignanum & Pindum; tertium in honorem quidem ſanctæ Romanæ prope Tiberim & Titignanum, ac quinque milliaribus a Tuderto diſtans, ſed ſub titulo cognitum ſancti Fortunati; cujus ædificationem ipſe vult referri ad annum 978. reformationem vero ſuſcepiſſe Romualdi hoc tempore. Sancti Fortunati monaſterium juxta fluvium Tiberim, ſubjectum monaſterio ſancti Apollinaris Claſſis, memoratur in charta Gualterii archiepiſcopi Ravennatis [b], qua donat eamdem abbatiam ſancti Apollinaris in Claſſe Azoni priori Camaldulenſi anno 1138. Sed & ante Gualterium Conradus imperator anno 1037. ipſum recenſet inter loca eidem Claſſenſi cœnobio ſuppoſita. Monaſterium ſancti Fortunati ſub finem ſeculi XII. reformandum traditum fuit eremo Camaldulenſi ab epiſcopo Tudertino, ſed tractu temporis collapſum in temporalibus & ſpiritualibus monachis Vallis-umbroſanis aſſignavit Gregorius IX. ut [c] teſtatur Innocentius IV. anno 1249. VII. ſui pontificatus, rurſus concedens abbati Vallis-umbroſæ ejuſdem monaſterii reformationem. Demum ſubſecuta permutatione monaſterii ſancti Fortunati cum eccleſia ſancti Angeli de Fontanellis, quæ erat juris fratrum Minorum, iidem fratres anno 1254. V. kal. januarii anno pontificatus primo Alexandri IV. introjerunt in poſſeſſionem ſupradicti monaſterii. In alio pontificio diplomate apud Fortunium [d] ejuſdem Alexandri IV. anni 1258. tamquam Camaldulenſi eremo unitum legitur aliud *Urbe-vetere monaſterium ſanctæ Mariæ in Silva*; hoc fortaſſe diverſum non eſt a ſecundo, quod Jacobillius memorat. Cl. V. Johannes-andreas Johannellius presbyter Tudertinus, rerumque patriæ ſuæ diligens inveſtigator, per literas nos admonuit in eamdem ſe deſcendere ſententiam. Petrus Damianus unius quidem monaſterii Urbe-vetani ædificationem enuntiat, ſed talia de Romualdo ſubdit, ut credi queat ipſum non unico monaſterio contentum, plura ibidem conſtruxiſſe

cœno-

a *T. II. SS. Umbr. pag. 216. & 279.*

b *Arch. Claſſ.*

c *Apud Lamium Deliciæ erudit. ann. 1737. p. 272. & 279.*

d *Par. I. lib. II. pag. 208.*

cœnobia & eremos, ac varia reformaſſe jam tum extantia monaſteria, dicit enim: [a] *Tantus namque in ſancti viri pectore faciendi fructus ardor incanduerat, ut effectis numquam contentus, dum alia faceret, ad facienda mox alia properaret, adeout putaretur totum mundum in eremum velle convertere, & monachico ordini omnem populi multitudinem ſociare.* Atque ne locus daretur exiſtimandi Damianum, dum hæc ſcriberet, reſpexiſſe tantummodo ad labores aſſiduos ſancti viri, & ad monaſteria roto vitæ illius tempore per Italiæ varias regiones erecta, non vero ad monaſteria peculiaria Urbe-vetanæ regionis ad præſens tempus ſpectantia, ſtatim adjungit: [b] *Multos denique illic de ſeculo abſtulit, quos per plura ſacra loca diviſit, nonnulli quoque nobilium filii, contemptis parentibus, ad virum beatiſſimum fugiebant.* Hinc a vero ſorte non abludit monaſterium quoque ſancti Severi presbyteri in eadem Urbe-vetere ſitum vel originem ſuam, vel reformationem debere Romualdo. Bonizo abbas grandævus ejuſdem monaſterii paullo poſt medietatem hujus ſeculi amiciſſimus erat Petri Damiani, quem hic laudat, hiſtoriam quamdam ab ejus ore exceptam narrans. Anno 1258. Alexander IV. inter loca Urbe-vetana eremi Camaldulenſis diſciplinam ſectantia enumerat eccleſiam ſancti Severi, cum aliis pluribus, nimirum: *In Urbe-vetere monaſterium ſanctæ Mariæ in Silva cum ſancti Felicis, & ſanctæ Crucis, ſanctique Severi eccleſiis & omnibus pertinentiis ſuis.*

a *Vit. S. Rom. cap.* XXXVII.

b *Ibidem.*

Inter nobilium filios, qui contemptis parentibus ad Romualdum confugere, principem locum obtinuit filius comitis, qui ab ipſa ſua pueritia monaſticum ſchema induit in aliquo ex conſtructis a Romualdo monaſteriis, & Jacobillii ſententia in illo ſancti Gregorii. *Ex quibus*, ait Damianus [c], *etiam filius Guidonis comitis fuit, qui in ipſa pueritia non longo tempore poſtquam monachus factus eſt* &c. Ita habet Vaticanus codex, & quotquot extant mſs. codices; ſed omnes Camaldulenſes ſcriptores aſſerunt monachum hunc fuiſſe Guidonem filium Farolfi comitis. In vita ſancti Romualdi a Thaddæo Tertio generali noſtro edita præfigitur titulus capituli XXXVIII. *de Guidone filio Pharolphi comitis.* In vita quoque hujus beati Guidonis a Franciſco Lollio Ravennate conſcripta, quæ una cum aliis beati Reginaldi ordinis Prædicatorum, & beatæ Angelinæ tertii ordinis ſancti Franciſci de eadem Montis-martis gente, in lucem prodiit Bononiæ anno 1619. totum hoc trigeſimum-octavum caput Romualdinæ vitæ profertur, ibique legitur: [d] „ Ex quibus etiam Guido comes filius „ comitis Farolfi fuit. “ Ita legit & Jacobillius [e] in vita hujus beati juvenis; ita paſſim omnes, qui de eo agunt: & in hoc Damiani loco *filii* nomen ſignificare affirmant *nepotem*, itaut beatus Guido filius quidem fuerit comitis Farolfi, ſed nepos comitis Guidonis, qui fuit Farolfi pater, ut conſtat ex charta donationis factæ ab eodem Farolſo monaſterio Valle-caſtrenſi, in qua, ut vidimus ad annum 1005. Farolfus ſe nominat filium Guidonis comitis. Verum quis vetat credere, illuſtrem hunc monachum fuiſſe Farolfi comitis, ex Guidone filio, nepotem, ipſiuſque nomen verum vel ad nos non veniſſe, vel ex avi nomine fuiſſe Farolfi? Ita profecto recte legeretur in Damiano *filius Guidonis comitis*, neque neceſſarium foret confugere ad interpretationem vocis *filii* pro *nepote*. Accedit & illud, quod, ſi vera ſunt, quæ de Farolſo comite apud Lollium & Jacobillium leguntur, ipſum nimirum anno 970. in Italia ducem fuiſſe Ottonis; anno 976. comitem Montis-martis & aliorum locorum ab Ottone II. imperatore creatum fuiſſe, cujus etiam dignitatis diploma circumfertur [f]; ipſum poſtremo anno 978. cum conjuge monaſterium ædificaſſe

c *Ubi ſupra.*

d *Pag.* 78.

e *T. II. pag.* 215. *SS. Umbr.*

f *Lollius pag.* 83.

ANN. CHR. 1007. ROMUALDI 100.

ficaſſe ſanctæ Romanæ [a], provectior ætate fuiſſet hoc anno Farolſus; itaut veriſimile non appareret filium habuiſſe pene puerum, qui monaſticum habitum induerit, & longe probabilius putandum foret, impuberem monachum fuiſſe ex filio Guidone Farolſi nepotem. De hoc ſancto puero monacho in brevi conſummato reliqua ad annum 1010.

a Jacobil. p. 216.

II. Conſtructiones aliorum monaſteriorum circa hæc tempora.

Referendæ ad hæc eadem tempora videntur conſtructiones plurium monaſteriorum, quæ communi traditione a ſancto Romualdo ædificata creduntur. Dolendum periiſſe antiqua monumenta, vel ſaltem nondum in lucem veniſſe, & hactenus cum blattis & tineis pugnare. Tuderti itaque conſtruxit monaſterium ſanctæ Illuminatæ, quod proceſſu temporis monaſterio ſancti Apollinaris in Claſſe aggregatum fuit, nam in ſupradicta Gualterii archiepiſcopi Ravennatis donatione facta eremo Camaldulenſi anno 1138. & in privilegio Conradi imperatoris anni 1037. inter ea, quæ *ad præfatum monaſterium jure pertinere videntur*, numeratur *in territorio Tudertino monaſterium unum, cui vocabulum eſt ſancta Luminata*. Hoc monachis viris inſerviiſſe tradunt [b] Jacobillius & Grandius; ſicut pro monialibus aliud inſerviebat divo Antonio ſacrum, quod anno 1218. aggregatum fuit [c] eremo Camaldulenſi a Ruſtico epiſcopo Tudertino.

b *SS. Umbr. T. II. p. 28.*

Peruſii vero condidit monaſterium ſancti Severi, quod in ſupramemoratis Gualterii donatione & Conradi privilegio recenſetur inter membra monaſterii Claſſenſis hiſce verbis: *In comitatu Peruſino cellas quinque*, hoc eſt parva monaſteria, *quarum una eſt fundata in eadem civitate Peruſina, cujus vocabulum eſt ſancti Severi*. Ibidem etiam erexit cœnobium ſanctæ Trinitatis de Monte-acuto, & ſanctiſſimi Salvatoris de eodem monte, de quorum ædificatione perſtricte agunt Jacobillius, Lubinus, Grandius & Collina. Sub anno 1 08. conſtructionem monaſterii ſancti Salvatoris de Monte-acuto ſub Monte-caſtellionis, hodie dicto Monte-corona, in territorio Peruſino prope Tiberim, & terram Fractæ refert Jacobillius, [d] quod ſalſo tamen ædificatum aſſerit pro Ciſtercienſibus, quorum congregationis initia pertinent tantummodo ad finem hujus ſeculi. Progrediente tempore hoc monaſterium ſancti Salvatoris a divo Petro Damiano fuit reformatum, cujus etiam præfecturam geſſit, ut in epiſtola ad Theuzonem teſtatur dicens: [e] *In Peruſino monaſterio ſancti Salvatoris, cui nuper & ipſe præfui*. Adnotat idem Jacobillius Nicolaum II. anno 1059. & Gregorium VII. anno 1075. confirmaſſe monaſterium hocce Sigebaldo abbati una cum monaſteriis ſanctæ Mariæ de Monte-acuto, ſancti Juliani de Monte-corona, ſanctæ Mariæ de Monte-caſtellionis, ſanctæ Mariæ Capanùlæ una cum monte, ſancti Juliani in Mejana, ſancti Juliani in inſula Polveſe in territorio Peruſino, & ſancti Florentii prope muros Peruſii; ſancti Salvatoris cum Monte-piſce, ſancti Fortunati, & cum plebatu ſancti Exſuperantii in territorio Eugubino; in comitatu vero Tudertino confirmaſſe eidem monaſterio eccleſiam ſanctiſſimæ Trinitatis Montis-neronis una cum eremo; demum iu comitatu Feretrano eccleſiam ſancti Gaudentii prope Montem-ſalconem cum omnibus bonis &c., ut Johannes papa XIX. anno 1028. confirmaverat Gerardo abbati ejuſdem loci. Hodie abbatiam hanc ſancti Salvatoris una cum eremo in vertice Montis-coronæ obtinent eremitæ noſtri beati Paulli Juſtiniani ab eadem eremo Coronenſium nomenclaturam adepti. De altera eremo condita a ſancto Romualdo in Monte-pregio in mentionem Peruſino comitatu mentionem facit Johannes Laudenſis in vita ſancti Petri Damiani, de quo hæc habet: [f] *Pervenit ad Montem-pregium in territorio Peruſino, ibique alia eremitarum fundavit habitacula, ubi videlicet cellulam quamdam invenit, in qua beatum Romualdum*

c *Arch. Camald.*

d *T. III. pag. 303.*

e *Opuſc. LI. cap.*

f *Cap. VII.*

quon-

ANN. CHR. 1007. ROMUALDI 100.

quondam manſiſſe ferebant . Jacobillius laudat etiam monaſterium ſancti Giſmundi vel Sigiſmundi apud Marſianum in Monte-regio, ubi exiſtimat ſanctum Romualdum habitationem ad tempus elegiſſe.

Juxta antiquum Gualdi chronicon Romualdus vixiſſe memoratur etiam apud Gualdum prope Serram-ſanctorum in regione Tadini. Celebris fuerat ille locus incolatu ſancti Facundini epiſcopi Tadini, qui ibidem vitam ſolitariam duxerat, & circa annum 607. ad Deum tranſierat. Loci ſanctitatem renovavit Romualdus ſua præſentia; & a vero non abludit, quod aſſerit Collina noſter [a], ejuſdem Romualdi ſuaſione motos comites Offredum filium comitis Monaldi, Viccum dictum Lupum, Landulſum dictum Arnulſum & Radulſum filios pariter comitis Monaldi ex comitibus Nuceriæ, erexiſſe celebre monaſterium ſancti Benedicti de Gualdo, cujus conſtructio ad annum 1006. pertinet, ut perbibet Jacobillius, [b] ædificatum quidem primum ſub titulo ſancti Viti martyris & ſancti Nicolai epiſcopi prope veterem deſtructam urbem Taini in vocabulo Cerreto fundo Gualdo, deinde anno 1008. ab eodem comite Offredo dotatum centum fundorum largitione & duorum millium modiorum terræ, domorum quoque vinearum, librorum &c., quæ omnia donavit cum eccleſia ſanctorum Viti & Nicolai Placido abbati ſancti Benedicti Mugnani in comitatu Peruſino, ut prædictum ſancti Benedicti cœnobium habitaret una cum monachis ſuis. Placidum fuiſſe primum abbatem adnotat Jacobillius, vocatum antea Rambaldum, qui ſecum duxit ad monaſterium incolendum Johannem & Stephanum monachos. Prodiit juxta eumdem Jacobillium ex hoc monaſterio Adalbertus filius Roderici Monaldi ex comitibus Nuceriæ, creatus anno 1007. epiſcopus Nucerinus. Sed eo anno vix jaciebantur monaſterii fundamenta. In bulla Clementis papæ III. data anno 1188. Senobaldo abbati monaſterii ſancti Benedicti de Waldo hæc verba leguntur. *In primis ſiquidem ſta. timus, ut ordo monaſticus, qui ſecundum Deum & ſancti Benedicti regulam & inſtitutionem Camaldulenſium fratrum in monaſterio inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur*. Bulla autographa ſervatur in archivo Armanno Eugubii, quam exſcripſit & nobiſcum communicavit noſter domnus Maurus Sartius, quamque ſuo anno producemus.

Ad annum 1025. retrahit Jacobillius [c] ædificationem a Romualdo factam monaſterii ſancti Silveſtri in Monte-ſubaſio duobus milliaribus ultra Hiſpellum prope caſtellum Collis-luponis, quod monaſterium in Hiſpello alterum poſſidebat cœnobium ſancto Andreæ apoſtolo ſacrum, & regimen inſuper obtinebat aſceterii ſanctæ Mariæ Vallis-gloriæ monialium milliario diſtantis ab illo ſancti Silveſtri, & ab urbe Hiſpelli. Intra urbem pariter poſſidebat eccleſias ſanctæ Mariæ, ſancti Laurentii, ſancti Ruffini, ſancti Severini, & in territorio Hiſpellate eccleſias ſancti Petri, ſancti Claudii, ſancti Ruffini in Catrano, ſancti Fortunati, ſancti Nicolai & ſancti Nicolai in Vico. Monaſterium ſancti Silveſtri unitum fuit diſciplinæ eremi Camaldulenſis ab Eugenio papa III. circa annum 1150.

Fert traditio eccleſiam ſeu monaſterium ſanctæ Mariæ in Campis prope Fabrianum, & alterum cœnobium ſancti Salvatoris de Aquapagana vel Cupana in diœceſi Camerinenſi, ſeu Spoletana, unitum poſtea monaſterio ſancti Salvatoris Vallis-caſtri, originem ſuam debere Romualdo.

Has & alias plures monaſteriorum vel ædificationes, vel reformationes a Romualdo factas ad hunc potiſſimum annum referendas duximus, quia eas pro certo putamus procuratas ab anno 1005. quo in Camerinenſem provinciam ſe recepit, ad annum 1009. quo Italia relicta in Pannoniam evan-

[a] T. II. Vit. S. Rom. pag. 267.

[b] Pag. 301.

[c] Pag. 305.

evangelium ferre diſpoſuit. Ceterum nemo nos arguet, ſi communem traditionem ſequentes, hæc & complura alia monaſteria a Romualdo ſuſcitata aſſerimus, poſtquam ſuperiori Damiani teſtimonio compertum eſt, tanto zelo ipſum exarſiſſe, *ut putaretur velle totum mundum in eremum convertere, & monachico ordini omnem populi multitudinem ſociare;* & conſtat auctoritate ſcriptoris prologi in conſuetudines Cluniacenſes Romualdum *effulſiſſe in ædificatione multorum monaſteriorum*. Affirmat Ractius ſupra centum ipſum condidiſſe monaſteria; idipſum affirmant plures ex noſtris, ac ex aliis ſcriptoribus, ut proinde jure optimo ſcripſerit noſter beatus Paullus Juſtinianus Caſinatibus, debere ipſos ſollemniter celebrare ſancti Romualdi feſtum, qui tam inſigniter de toto Benedictino ordine fuiſſet meritus. Nam Romualdi laus ea dumtaxat non fuit, quod eremiticam vitam primus in Occidente ſub prælatorum obedientia inſtituerit, verum etiam quod monaſteria ordinis ſancti Benedicti in Italia potiſſimum a diſciplinæ jugo aberrantia ad rectam vivendi normam deduxerit, conditis inſuper prope cœnobia ſolitariis locis, ubi ſe reciperent ex monachis ii, qui perfectioris vitæ amore ducerentur. Ann. Chr. 1007. Romualdi 100.

III. De cœnobio ſancti Urbani ad Aſinantem.

Monasteria inter a Romualdo erecta, duo in Camerinenſi provincia veriſimiliter ortum ſuum ipſi circa hæc tempora debent. Alterum eſt ſancti Urbani de Aſinante; ſancti Victoris de Cluſis alterum. Vidimus ex Damiano Romualdum in Camerinenſi marchia fœcundiſſimos animarum fructus retuliſſe, ita ut & atramentum, & linguam deficere ab iis deſcribendis & proferendis aſſerat; homines vero cœpiſſe ad pœnitentiam hinc inde confluere, aliis ſua pauperibus misericorditer erogantibus, aliis ſeculum omnino relinquentibus, aliis ad ſanctæ converſationis ordinem ſpiritu fervido feſtinantibus, quia vir beatiſſimus Romualdus erat quaſi unus de Seraphim, qui alios, quocumque pergeret, ſanctæ prædicationis facibus incendebat. Altera vero ex parte nullum reperitur exiſtentiæ horum monaſteriorum veſtigium ante annos incolatus Camerinenſis Romualdi, a quibus annis ſtatim mentio incipit de ipſis fieri in veteribus chartis, quas pene omnes ad ea monaſteria ſpectantes percurrimus. Probabilitate itaque non deſtituitur ipſa vel a Romualdo erecta, vel eo adhortatore, & regularem diſciplinam præbente excitata. Accedit, quod cum utrumque cœnobium parum diſſitum foret a Valle-caſtrenſi, videtur Romualdi fervor in illa ſaltem effudiſſe leges, vel reformationis ſemen, facillimam vicinitate locorum occaſionem præbente. Et ut aliqua prius de monaſterio ſancti Urbani dicamus, iſtud tribus milliaribus diſtat a Valle de Caſtro. Appellatur de Aſinante, ſive de Æſinante a fluvio ejuſdem nominis prope monaſterium excurrente, qui inde miſcet aquas ſuas, ſicut miſcet Sentinum, cum flumine Æſino, vocaturque de Æſinante, quaſi ante Æſinum. Extat adhuc vetus eccleſia in duas partes tributa; pars ſuperior in tres naves partitur cum unico altari, quod divo Urbano pontifici & martyri eſt ſacrum; ſubter eam eccleſiæ partem viſitur confeſſio elegans in primis. Eccleſia vero inferior tribus pariter navibus conſtat, nihilque viſu dignum habet, præter veterem ambonem, qui exſurgit prope ſcalam, quæ ad confeſſionem deſcendit. Monachi hujus cœnobii ſequiori ævo nigro utebantur colore in veſtibus, ut conſueverant etiam Valle-caſtrenſes. Abbatia hæc unita fuit ſeculo quinto-decimo alteri abbatiæ Vallis-caſtri, & utraque monaſterio noſtro ſancti Blaſii de Fabriano. De cœnobio ſancti Urbani ſuis annis aliqua dicemus.

IV. De alio ſancti Victoris de Cluſis.

Monasterium vero ſancti Victoris de Cluſis, quod appellabatur etiam ſanctæ Mariæ & ſancti Benedicti, poſitum erat in loco, qui dice-

ANN. CHR. 1007. ROMUALDI 40.

batur Victorianum prope caſtellum Pretoſum vel Petroſum, de quo caſtello ſequens prima nobis antiquior memoria occurrit ad annum 999. in tabulario monachorum Montis-oliveti ſanctæ Catharinæ de Fabriano, qui modo abbatiæ hujus ſunt poſſeſſores.

In nomine domini noſtri Jeſbus Chriſti. Et factu eſt in nani domini ab incarnacione Domini noſtri Jeſbu Chriſti, quod ſunt ani domini nonaigenteſimo nonaigeſimo nono & rennante domno Otto mannum imperatore providencia imperator auguſtu anno ejus quartu & temporibus domno Ademari principe dus & marchio ano ejus primum & die quartodecimo menſe december per indiccione tertiadecima in Caſtello. Ideoque ego domninus filius quondam cumponi & domnus connuci &c. *& nos ambi in ſimu comuniter noſtra bona propria voluntate & ſecundum noſtram legem langubardorum vindedimus & a preſenti die dedimus vobis atintanum filiu quondam ſtavele* &c. *aliquid de res proprietatis noſtra que eſt poſita infra ducatum ſpoletanum infra territorium caſtelum Pretoſu in locum, qui dicitur Larcianum, & eſt in fundo de Larcianum in locum, qui nominatur pratum, & eſt poſita iſta res infra loca vel ſinaite finis* &c.

Ego Sigualdus ſcabinus & notarius ſcripſi & complevi & inclauſi.

Ademarus is facile fuit, quem eodem anno 999. Otto III. imperator Capuæ principem conſtituit, teſte [a] Leone Oſtienſe, ejecto in exilium Laidulpho Capuano principe, eo quod in eum ſuſpicio orta eſſet, partem ipſum habuiſſe in cæde Landenulphi fratris ſui.

[a] *Lib. II. cap.* XV.

Reſidebat monaſterium ſancti Victoris ad dexteram ripam fluminis Sentini, quod nomen dedit vel accepit ab antiqua urbe Sentino. Vocabatur etiam paſſim monaſterium ſancti Victoris in Cluſa vel in Cluſis, forſan quia intra montes includebatur, eodem modo, quo ita nuncupabatur aliud percelebre ſancti Michaelis monaſterium in Taurinenſibus montibus. Perſiſtit adhuc eccleſia non magnæ molis, ſed pulchritudinis non obviæ, ut admonemur ab amiciſſimo & antiquitatis ſtudioſiſſimo monacho noſtro domno Gabriele Guaſtuccio Bononienſi, quem per litteras conſuluimus. Quinquaginta-duos palmos Romanos longitudinis habet eccleſia, quadraginta-octo latitudinis. In medio eccleſiæ erectæ conſpiciuntur quatuor columnæ perfectum conformantes quadratum, tredecim palmis ab invicem diſtantes. Quælibet columna fulcit pedem quatuor arcuum, ex quibus duo altero pede innixi ſunt ſuper proximas columnas, ceteri duo arcus ad columnas ſtructiles parietum lateralium protenduntur. Super quatuor arcus ſubnixos columnis extollitur altus fornix, qui in vertice foramine ovato eſt hiulcus. Columnarum peripheria ſuperat decem & ſeptem palmos, altitudo excedit triginta-duos. Quinque aræ in ſuis loculamentis diſponuntur, quarum maxima reſpicit templi ingreſſum. Adhæret eccleſiæ vetus habitatio monachorum jam tota fatiſcens, ſed ambitus tamen antiqui cœnobii ſatis ampli conſpicitur, cujus non ſubſiſtit niſi paries marmoris rudis & impoliti. Eccleſiam ſancti Victoris, ut mox dicebamus, poſſident nunc monachi Montis-oliveti ſanctæ Catharinæ Fabriani, quorum cœnobio eadem fuit unita, ſed perplures eccleſiæ eidem monaſterio ſancti Victoris olim ſubjectæ cum ſuis bonis & prædiis eodem tempore, initio ſcilicet ſeculi XV. aſſignatæ fuere cœnobio noſtro ſancti Blaſii de Fabriano.

Ex charta anni 1310. indictione VIII. die V. novembris, manu Franciſci magiſtri Allegretti de ſancta Victoria Firmanæ diœceſis, in eodem ſanctæ Catharinæ tabulario exiſtente, veſtis monachorum ſancti Victoris erat alba (*portantem habitum ſuum album*, ſic de Creſcentio Cluſino ſancti Victoris abbate in ea legitur), quo adducimur, ut credamus etiam ſeculis

ante

anteactis ipſos veſtibus candidis, quibus tunc utebantur, uſos fuiſſe. Altera ratione ſuademur, ut horum cœnobiorum hiſtoriam in Annales noſtros derivemus, nimirum quia, ut diximus, vel in integrum, vel in bonam partem ipſa monaſteria ad jus noſtrum devenere; quare ut in ſimili caſu judicavit [a] Mabillonius, „ in diſtinguendis monaſteriis, quæ re„ gulæ Benedictinæ (dicamus & nos Romualdinæ diſciplinæ) ab origi„ ne ſubjecta fuere, ſcrupulofiores, aut moroſiores minime fuerimus, cer„ ti utrorumque notitiam ad noſtram pertinere hiſtoriam, tum quia unus „ omnium ordo erat, tum quia etſi diverſi tum fuiſſent ordinis (vel „ diverſæ diſciplinæ) omnibus illis monaſteriis ad ordinem noſtrum trans„ latis, ad eoſdem pertinet honos, quibus provenit hæreditas; atque adeo „ mutila eſſet atque imperfecta ordinis noſtri hiſtoria, ſi illorum mona„ ſteriorum, ac monachorum commemorationem prætermitteremus, quod „ quidem non ſolum magno hiſtoriæ noſtræ detrimento fieret, ſed etiam „ ingrati animi vitio nobis merito verteretur. Nos porro hac in re mo„ rem ſequimur Chriſtianæ eccleſiæ, quæ viros ſanctos & illuſtres vete„ ris Teſtamenti ſibi adſcribit, propterea quod una ſit utriuſque Teſta„ menti eccleſia. “ Hæc Mabillonius, & hæc eadem nos cum ipſo & poſt ipſum. Quidquid demum ſit, cum Annalium ordinis ſancti Benedicti illuſtres conditores vel parce loquantur, vel omnino ſileant de his & conſimilibus monaſteriis, univerſo ordini Benedictino rem gratam facturos nos arbitramur, ſi de ipſis cœnobiis, & de aliis eadem ratione ſuis locis aliqua ſaltem preſſius, & per majus compendium, quam de locis exploratiſſimis, hiſtoriæ noſtræ inſeramus.

Ann. Chr. 1007. Romualdi 100.

[a] *Præfat. Annal. T. I. num.* 26.

Abbas primus ſancti Victoris, ut videtur, fuit Amicus. Id eruitur ex pagina donationis, quam prædicto monaſterio fecerunt hoc anno Adelbertus & Geritruda jugales; chartam cum aliis pluribus annorum ſubſequentium ad dictum monaſterium ſpectantibus ad Appendicem rejicimus, quas ex eodem archivo ſanctæ Catharinæ de Fabriano manu noſtra deſcripſimus, & ex bene multis, quæ lucem nondum aſpexerunt, ſelegimus. An Amicus abbas ſancti Victoris idem eſt ac Amicus Ramibonenſis ſive Arabonenſis, de quo Damianus: *Noſtra quippe ætate Romualdus Camerinenſis, Amicus Ramibonenſis, Guido Pompoſianus, Firmanus Firmenſis, & complures alii ſanctæ converſationis ſtudio floruerunt?* Certe in pago Camerinenſi ortum Amicum Ramibonenſem aſſerit [b] Mabillonius, de quo & ſuperius ſe egiſſe ſcribit, nimirum pag. 434. ubi eum natum affirmat in oppido Martis diœceſis Camerinenſis. Verum duo Amici a Mabillonio his binis locis allati videntur diſtinguendi, cum de illis unius corpus ſepultum autumet in monaſterio ſancti Petri de Avellana, alterius vero, nempe Ramibonenſis, ſepultum ſcribat in Arabona.

[b] *Annal. T. IV. p.* 530.

Ardimannum abbatem præfuiſſe hoc anno abbatiæ ſancti Salvatoris de Fonte-bona ſive Berardingorum, diſcimus ex ſyllabo abbatum ejuſdem loci, quem anno 1715. Grandio noſtro tranſmiſit Hubertus Benvoglientius. Syllabum hunc confecit Benvoglientius ex quadam collectione inſtrumentorum ad dictam abbatiam pertinentium, quæ erat penes canonicum Marium Ugurgerium; olim autem erat codex ejuſdem monaſterii. In hac ergo collectione folio 1147. legitur Ardimanni abbatis nomen ad annum 1007. Meminit horum inſtrumentorum etiam domnus Placidus Puccinellius pag. 202. ſui chronici abbatiæ Florentinæ: „ Ejuſmodi con„ tractus, inquit, plerique deſcripti extant in membraneo volumine char„ tarum n. 300. quod eſt abbatiæ Berardengæ in territorio Senenſi, vo„ caturque in antiquis inſtrumentis monaſterium ſancti Salvatoris ſitum „ in campo Fonte-bona. “ Diſtinguendi ſunt duo Ardimanni abbates,

unus ad annum 1007. alter ab anno 1063. ad annum 1081. qui rexerunt Berardingorum monaſterium.

ANN. CHR. 1008. ROMUALDI 101.

V. Paſſio SS. Johannis & Benedicti in Polonia.

SEPTIMUS iſte numeratur annus commorationis in Polonia ſanctorum Johannis & Benedicti, olim Romualdi in Pereo diſcipulorum. Convenerant ii cum Boleſlao principe, ut ſibi liceret in eremo manere, & Sclavonicam interea linguam addiſcere, quo facilius infidelibus populis convertendis operam ſuam præſtare poſſent. *Septimo vero anno eum jam loquelam terræ plene cognoſcerent*, ait Damianus, [a] *unum ad Romanam urbem monachum mittunt, & per eum a ſummæ ſedis antiſtite prædicandi licentiam petunt*. Recta ergo videntur anno 1001. perrexiſſe in Poloniam Johannes & Benedictus Perenſes eremitæ & Romualdi diſcipuli, non petita diſſeminandi verbum Dei facultate, vel ſi obtinuerant, ut mavult chronici Halberſtatenſis auctor, petunt nunc etiam pro ſociis, qui eis ſe junxerant in eremo; electio profecto monachi, qui eorum legatione fungeretur apud ſupremum univerſalis eccleſiæ antiſtitem, indicat illos monaſticæ & eremiticæ vitæ inſtitutum in Polonia jam propagaſſe; cui inſuper [b] *injungunt, ut aliquot ſecum de beati Romualdi fratribus duceret, qui eremiticæ converſationis gnari cum eis ſimul in Sclavorum partibus habitarent*. Romanæ autem eccleſiæ tunc temporis præſidebat Johannes XVIII. electus anno 1003. qui ſuffectus fuerat Johanni XVII. immediato per quinque tantum menſes Silveſtri II. ſucceſſori.

Boleslaus hanc occaſionem nactus, inſiſtere cœpit apud ſanctos viros, ut ipſi per ſe ad Romana mœnia pergerent, indeque ſibi deferrent regium nomen & coronam a ſummo pontifice. Renuerunt his ſe immiſcere Johannes & Benedictus; at nefarii aliquot homines aſportaſſe ipſos in eremum theſauros ducis ad Romanum præſulem dono dandos exiſtimantes, eos aggrediuntur in cellis ſuis, & inhumane contrucidant. Sed præſtat totam facti hiſtoriam [c] Damiani verbis exponere. *Buſclavus autem volens coronam ſui regni ex Romana auctoritate ſuſcipere, prædictos venerabiles viros obnixa cœpit ſupplicatione depoſcere, ut ipſi plurima ejus dona papæ deferrent, & coronam ſibi a ſede apoſtolica reportarent. Qui regiæ petitioni aſſenſum penitus denegantes dixerunt: Nos in ſacro ordine poſiti ſumus, tractare nobis ſecularia negotia minime licet; & ita relinquentes regem, ad cellam reverſi ſunt. Quidam vero regis agnoſcentes conſilium, ſed quid ſancti viri reſponderint, ignorantes, copioſum auri pondus, quod mittendum Apoſtolico fuerat, ſecum eos detuliſſe ad cellulam opinati ſunt. Deinde intra ſe conventione pacta condicunt, ut noctu eremum latenter ingreſſi, monachos interficerent, & pecuniam aſportarent. Quos cum beati viri tentantes irrumpere perſenſiſſent, adventus eorum cauſam protinus agnoſcentes, confeſſionem inter ſe facere, & ſanctæ Crucis ſe cœpere vexillo munire. Erant autem ibi duo pueri eorum obſequio ex aula regia deputati, qui, prout vires dabant, ſtare pro ſanctis, & furibus reſiſtere niſi ſunt. Fures vero reperto tandem aditu irruentes, extractis gladiis, omnes pariter occiderunt. Tunc theſaurum anxie perquirentes, ſed everſis omnibus nihil invenientes, ut tanti reatus crimen obtegerent, & humana ſuſpicio non armis, ſed flammis potius, quod factum fuerat, deputaret, cellam incendere, & ipſa conati ſunt martyrum cadavera conflagrare. Sed admoti ignes, amiſſis naturæ viribus, nil omnino conſumere ullis hominum ſtudiis potuere. Ita enim eos ipſa etiam parietum materies repellebat, ac ſi pro lignis duriſſimi ſilices eſſent. Fruſtrati itaque fures in fugam ſe conferre nituntur, ſed & hoc illis ex divina providentia denegatur. Tota ſiquidem*

nocte

a *Vit. S. Rom. cap.* XXVIII.

b *Ibidem.*

c *Ibidem.*

Ann. Chr. 1008. Romualdi 101.

nocte per fructeta nemorum, per latitudinem ſaltuum, per opaca ſilvarum viam anxiati ſunt quærere, quam tamen nullatenus valuere errabundis veſtigiis invenire. Sed neque pugiones in vaginas recondere areſactis brachiis potuerunt. Ubi vero Sanctorum jacebant corpora, copioſum lumen uſque in diem ſplendeſcere, & lucidiſſima angelicæ cantilenæ non deſiit ſuavitas reſonare. Adveniente autem die, quod factum fuerat., regem latere non potuit. Qui illico ad eremum cum numeroſa populi multitudine feſtinavit, & ne fures evaderent, facta corona hominum, totam ſilvam undique circumcinxit; qui tandem reperti ſunt manifeſti criminis rei, & ad gladios ſuos adhuc Divina ex ultione ligati. Rex autem quid de eis faceret, habita conſideratione deliberans, hoc poſtremo decrevit, ut nequaquam eos, ſicut merebantur, occidi præciperet, ſed ferreis catenis vinctos ad ſepulcra martyrum deſtinaret, quatenus aut ibi uſque ad obitum in vinculis miſerabiliter viverent, aut ſi ſanctis martyribus aliter videretur, ipſi eos ſua miſericordia liberarent. Qui cum ad Sanctorum tumulum fuiſſent ex præcepto regis attracti, mox ineffabili Divinitatis omnipotentia fractis ſunt nexibus abſoluti. Deinde facta ſuper corpora Sanctorum baſilica, innumerabilia non ſolum tunc, ſed & nunc ibi fiunt ex Divina virtute prodigia.

VI. Quomodo eam narrent auctores Bohemi & Poloni?

JOHANNIS & Benedicti obitum ita profecto deſcribit nobis Damianus, Italus quidem, ſed eodem ſeculo vivens, cui vel ex fama, vel ex relatione diſcipulorum Romualdi comperta fuit hiſtoria hujus facti. At ſcriptores Bohemi, & Poloni diverſimode eam narrant. Dubravius, [a] vitæ genere Johannis, & Benedicti ac eorum ſociorum expoſito, cujus verba ad annum 1001. protulimus, ſub Meſchone Poloniæ principe, non ſub Boleſlao, mortem eorum contigiſſe ſequenti modo, & verbis affirmat. „ Quoniam autem rumor jampridem de bona iſtorum vitæ conſue-
„ tudine ad Meſchonem principem Poloniæ pervenerat, invaſit eumdem
„ Meſchonem cupido videndi, & alloquendi viros ex rumore ſibi lauda-
„ tos. Ubi igitur ad latebras eorum pervenit, ſummotaque aſſectantium
„ turba, ipſe cum pauciſſimis ſacellum, in quo ſacros pſallebant hymnos,
„ introiit; offuſa ſubito oculis, & animo ſuo religione perinde eſt permo-
„ tus, atque ſi introiſſet penetrale numinum, non hominum. Denique
„ illos velut præſentia numina veneratus eſt, tractavitque liberaliter a
„ pecunia, quam abiens illis etiam invitis reliquit, præſidium futurum
„ inopiæ, quam ſummam adeſſe cernebat. Sed enim illi, qui non adum-
„ bratam, non coactam, ſed ſolidam atque ultroneam colebant pauper-
„ tatem, & continentiam, magiſque pietatis officiis, quam ullis divitiis
„ diteſcere quærebant, accerſito Barnaba, quem panis & olerum diſpen-
„ ſationi præfecerant, tollere eum exitialem pecuniam, & ad Meſchonem
„ continuo referre jubent. Abeunte Barnaba ſuperveniunt latrunculi qui-
„ dam, & in tugurium nocte irrumpunt, quæſitaque inibi, & non in-
„ venta principis pecunia, iram & furorem in cædem inſontium virorum
„ convertunt. Occiſi ad unum omnes, ac ſolus Barnabas per abſentiam
„ incolumis eſt ſervatus cum magno animi ſui dolore, quod præſens eam-
„ dem cum interfectis martyrii palmam aſſecutus non fuerit. " Jam patet hujuſcemodi Dubravii narrationem errore laborare, cum Meſcho ſive Mieſico dux Poloniæ obiiſſet jam ab anno 992. quo ſancti hi viri nondum in Poloniam advenerant. Similia, & quidem ſub Meſchone duce, tradere anonymum auctorem chronici Bohemici, & Coſmam Pragenſem, ipſorum verbis in medium adductis, prænarravimus ad annum 1001. Quare rectius Martinus Baronius in vitis horum Sanctorum hæc ad Boleſlaum refert dicens: [b] „ Tanta vero erat ſanctitatis eorum fama, ut
„ Boleſ-

a *Lib. VI. Hiſtoriæ Bohemicæ.*

b *Pag.* 10.

Ann. Chr. 1008. Romualdi 101. „ Boleslaus ipſe pius & ſanctus rex ad eos accederet, & ſe ac regnum „ ſuum orationibus ipſorum commendaret, ac ipſis liberaliter & regie of„ ferret ingens auri pondus, & centum marcas argenti, propagandæ cau„ ſa religionis in ditione ſua. “ Deinde pecuniam ſanctos eremitas reſpuiſſe, & ad regem remiſiſſe, latrones autem ignaros, quid factum eſſet, eos peremiſſe deſcribit. Demalevicius in vita ſancti Bogumili archiepiſcopi Gneſnenſis Damianum ſequi in aliquibus videtur, dum hæc ſcribit [a]: „ Expediverat princeps Miecislaus parens Boleslai legatum Lampertum „ epiſcopum Cracovienſem ad ſummum Chriſtiani orbis antiſtitem Bene„ dictum VII. qui expoſita pii principis in extirpanda idololatria, & pro„ movendo vero Dei cultu, ſollicitudine, & novem eccleſiarum cathe„ dralium ædificatione, necnon ſimulacrorum inanium deorum, quos „ gens ſuperſtitioſa coluerat, abolitione, peteret inſignia regis ſibi ritu „ Chriſtianorum principum conferri, quod cum diſtuliſſet in aliud tempus „ pontifex, Boleslaus ratus faciliore via ſe titulum regis obtenturum, au„ rum & argentum ſupramemoratum miſit per nuncium viris ſanctis, „ (*eremitis ſcilicet noſtris*) ut honoratum auro pontificem orarent, qua„ tenus ſe regio diademate dignaretur. At viri ſancti, inito conſilio, mi„ ſerunt Barnabam, qui regi aurum & pecuniam referret, eique reſpon„ deret, ſe in rem propoſitam non poſſe operam conferre, quibus reli„ gioſam vitam profeſſis, negotiis & curis ſecularibus implicari nefas eſ„ ſet. Sperabat nimirum princeps Ottonem III. imperatorem ſancto Ro„ mualdo familiarius addictum, & ſibi olim in aulam ſui parentis Otto„ nis II. commoranti faventem, auctoritatem apud Gregorium V. Otto„ nis cæſaris cognatum interpoſiturum, voto ut potiretur. “ Sed dum ſcribit Demalevicius, id ſub imperatore Ottone III. contigiſſe & ſub Gregorio V. Romano pontifice, non ſolum ex Damiano, verum etiam ex iis, quæ diximus circa tempus miſſionis Johannis & Benedicti in Poloniam, falſi convincitur. Etiam [b] Chartuitius in vita ſancti Stephani petitam a Romano pontifice coronam regiam per legatos ducis Poloniæ aſſerit, ſed id ſub Meſchone factum ſcribit, ubi ſibi non cohæret, dum affirmat Divino monitu coronam paratam duci Poloniæ conceſſam fuiſſe a ſummo pontifice regi Hungarorum Stephano; Stephanus enim rex Hungarorum fidem Chriſtianam ſuſcepit, & corona regia fuit donatus decennio circiter poſt mortem Meſchonis ducis Poloniæ; quare reliquum eſt, ſi vera ſit Chartuitii narratio, id contigiſſe non ſub Meſchone, ſed ſub Boleslao duce, qui pluries ad Romanam curiam legatos miſerit pro obtinenda corona regia, & noviſſime ad hunc annum deſtinaverit ſanctos eremitas Johannem & Benedictum, licet hi renuerint hoc officium ſuſcipere. Evaneſcit proinde etiam commentum ſcriptorum Polonorum putantium Boleslaum obtinuiſſe regium nomen & diadema ab Ottone III. anno 1000. quo Otto in Poloniam ſe contulit, niſi dicere velimus Boleslaum hoc honore jam decoratum ab imperatore, quæſiviſſe confirmationem regii nominis etiam a ſummo pontifice. Hanc tamen conciliationem excludere videtur auctoritas Wipponis in vita Conradi Salici imperatoris ad primum annum regni ejus, nempe 1025. ubi ait: [c] *Eodem anno Bolislaus Sclavigena dux Bolanorum inſignia regalia, & regium nomen in injuriam regis Chuonradi ſibi aptavit, cujus temeritatem cita mors exinanivit. Filius autem ejus Miſico ſimiliter rebellis fratrem ſuum Ottonem, quoniam regi parebat, in Rubbiam provinciam pepulit.* Ex iis omnibus deducitur Boleslaum pluries quidem, & ſub Ottone, & ſub Henrico tentaſſe regium nomen & coronam, ſed regalia inſignia non obtinuiſſe, niſi primo

a Cap. xxx. pag. 157.

b *Rer. Hung. ſcript. varii pag.* 272.

c *Ap. Piſt. rer. Germ. vet. ſcript. T. III. pag.* 470. *nov. edit.*

anno

anno Conradi regis, atque proinde hiſtoriam a Damiano narratam de Boleslai precatione facta ad ſanctos eremitas Johannem & Benedictum, ut ſe Romam conferrent, pro regio titulo & diademate obtinendis, veram eſſe, magiſque convenire cum veterum auctoritate, quam conveniant ſcriptorum Polonorum hac ſuper re narrationes, qui videntur inſuper alias comminiſci circumſtantias, aliamque rationem afferre, qua interempti fuerint ſancti martyres, ne forte videantur ſerius acceptam a Boleslao duce coronam regiam agnoſcere.

Ann. Chr. 1008. Romualdi 101.

VII. Conciliationes noſtræ inter Damianum & auctores prædictos.

Excogitari illud tamen poteſt ad conciliandam in aliqua ſui parte narrationem Damiani, & ſcriptorum tum Bohemorum, tum Polonorum, diverſam nimirum fuiſſe cædem Adalberti contubernalium a cæde eremitarum Polonorum; illam conſignandam eſſe ad annum 1004. ut habet Coſmas Pragenſis, & ut circa eadem tempora habent auctores Poloni; hanc retinendam ad annum 1008. ut ex Damiano deducitur, ſeptimo nimirum anno quo hi poſtremi ingreſſi fuerant Poloniam; illam contigiſſe, quia latrones ſpe illecti fuerant reperiendi apud eremitas centum marcas auri, quibus donati fuerant a Poloniæ principe; hanc eveniſſe, quia alii latrones ſibi induxerant in animum repoſita fuiſſe in eremo dona deferenda Romano pontifici. In utroque tamen facto rejiciendum nomen eſt Meſchonis ſive Meſiconis, quod tum Bohemi, tum Poloni & etiam Hungari uſurpant, cum jam ab anno 992. obiiſſet Meſcho, ſuccedente Boleslao Chabri, hoc eſt animoſo, ſub quo utraque eremitarum converſatio & clades eſt reponenda. Improbabile non eſt bis vel in eadem eremo, vel in eremis propinquis latronum incurſum factum, & ibi commorantium carnificinam. Quod reliquum eſt, nomina quinque martyrum pertinent ad diſcipulos Romualdi eremitas olim Perenſes, & ad eorum ſocios genere Polonos, non autem ad monachos Italos diſcipulos Adalberti; facile autem fuit interemptorum ex eodem genere mortis confundere nomina, & Adalbertinis eremitis, quorum forſan nomina ignorabantur a Bohemis, affingere nomina eremitarum Romualdinorum cognita & ab Italis, & a Polonis. Conjecturas haſce noſtras in medium proferimus, ut aliquo modo ſcriptores Bohemos, & præcipuem Coſma Pragenſem componamus cum auctoribus Italis & Polonis. De cetero, licet Coſmas auctor vetuſtus ſit, in plures offendit errores, cum extra patriam hiſtoriam in hiſtorica aliorum populorum facta divertit. Hujuſmodi ſunt, quod [a] Henricus II. imperator filius fuerit Ottonis III. quod Meſchoni duci Poloniæ [b] tribuat obſidionem urbis Pragæ anno milleſimo; quod [c] Caſimirus rex Poloniæ anno 1038. in vivis amplius non eſſet; quod obſcenam & putidam fabellam [d] de divortio magnæ comitiſſæ Mathildis cum Welfone duce Sueviæ, quem appellat, tamquam veram hiſtoriam nobis obtendat, & alia plura, ut mirum proinde non ſit, potuiſſe etiam circa hujuſcemodi eremitarum glorioſam paſſionem vera falſis immiſcere. A Coſma autem Pragenſi ceteri Bohemi hiſtorias ſuas hauſerunt, & præſertim Dubravius clarior ejus regni hiſtoricus. Hinc facile fuit Polonos etiam ipſos analogia martyrii deceptos non ſatis diſtinxiſſe primos a ſecundis eremitis & martyribus, & duplex factum in unum conflaſſe, ac eorum martyrium retuliſſe vel ad annum 1004. poſt Coſmam Pragenſem, vel ad annum 1005. ut habet [e] Mathias Miechovias medicus Cracovienſis, quibus annis probabile eſt primos paſſos fuiſſe; nam ſecundi martyres ex Damiano coronam reportarunt martyrii hoc anno 1008. Stanislaus Scygielski in Aquila Polono-Benedictina anno 1010. cæſos ſcribit. Ractius & Minius ex noſtris ſequuntur, quos exſcribunt veteres Polonos aucto-

[a] *Apud Menck. Script. rer. Germanic. col.* 2008.
[b] *Col.* 2006.
[c] *Col.* 2017.
[d] *Col.* 2052.
[e] *Lib.* II. *cap.* 9.

auctores. Salomon vero Neugebaverus, relato Ruſſico Boleslai bello poſt annum 1008. „ Hoc etiam tempore, inquit, atque adeo ante ipſum „ Ruſſicum bellum, ſex viri religione & ſanctimonia vitæ inſignes duram „ & incultam vitam degebant in illa ſolitudine majoris Poloniæ, ubi nunc „ eſt Caſimiria oppidum. “. In [a] chronico principum Poloniæ inter Sileſiacarum rerum ſcriptores, anonymus, qui ſcribebat ſub finem ſeculi XIV. cædem hanc retrahit ad tempora Meſickonis II. filii Boleslai. *Hujus*, inquit, *temporibus quinque fratres beremitæ in Polonia martyrio coronantur in Kaſimir anno Domini milleſimo vigeſimo quinto*. In altero vero [b] chronico Poloniæ, quod nomen profert Boguphali II. epiſcopi Poſnanienſis, qui anno 1253. V. idus februarii obiiſſe dicitur a Friderico-Wilhelmo de Sommersberg equite Sileſio earumdem rerum Sileſiacarum ſcriptorum collectore, legitur: *M. II. eremitæ in Polonia martyrizati ſunt*; ex qua auctorum diverſitate chronologica diverſitatis etiam & duplicitatis martyrum eremitarum deſumi poſſe videtur argumentum non improbabile.

a T. I. pag. 53.

b T. II. pag. 94.

Sanctorum martyrum Romualdi diſcipulorum fit mentio in martyrologio Romano ad diem 12. novembris; apud Camaldulenſes vero die 15. coluntur ſancti Matthæus, Iſaac & Chriſtinus; die autem 16. ſancti Johannes & Benedictus.

Audivimus ex Damiano Boleslaum ſceleſtos interfectores ad ſepulcra martyrum deſtinaſſe ferreis catenis conſtrictos, ad hoc ut vel ſic uſque ad obitum permanerent, vel ſuffragio Sanctorum liberarentur. Quo pœnitentiæ genere confirmatur, quod obſervat Mabillonius ad annum 1009. ſcilicet illam pœnitentiam pariter hoc ſeculo homicidis impoſitam, ut reis brachia & corpus loris ferreis conſtringerentur, ſicque mitterentur ad Sanctorum tumulos, ſi quando ipſorum meritis ſolverentur; ubi pariter aſſert exemplum cujuſdam Angligenæ mulierculæ liberatæ a vinculis, quæ geſtabat ob materni effuſionem ſanguinis, ad ſepulcrum ſancti Manſueti Tullenſis epiſcopi. Vide etiam, quæ adducit [c] de nobile Gallo interfectore liberato ad ſepulcrum ſanctæ Bertæ. Similia exempla legemus anno ſequenti ad corpus ſancti martyris Bonifacii, ſed clariora ad illud ſancti Bononii anno 1026.; & anno 1067. & pariter anno 1078. ad tumulum ſancti Theobaldi; idque *ex antiqua conſuetudine*, ut legitur in libro de miraculis ſanctorum Florentii & Floriani apud eumdem [d] Mabillonium, inoleverat, ut quiſquis propinquiorem ſibi gladio peremiſſet, & poſtea pœnitentia ductus ad pontificem crimen admiſſi facinoris detuliſſet, ipſo decernente pontifice, ex ejus gladio ferrei nexus componebantur, & collum homicidæ, venter atque brachia conſtringebantur ex ipſis ferreis vinculis, ſicque ex propria patria pellebatur, peregrinari coactus Romam, dein per diverſa Sanctorum loca, quouſque divina pietas eadem vincula reſolviſſet. Ibique etiam affert exemplum cujuſdam clerici nomine Amelii, qui ob necatum avunculum ab Aretario Trajectenſi epiſcopo hoc judicium ſubjerat, & ſolutus meritis ſancti Florentii fuerat. At Boleslaus homicidis ſanctorum Johannis & Benedicti videtur pœnam inflixiſſe ad mentem magis Caroli magni, qui in capitulari Aquiſgranenſi decernit, ut *nudi cum ferro, qui dicunt ſe data ſibi pœnitentia ire vagantes, deinceps vagari non ſinantur, melius quippe eſſe, ut ſi quod capitale crimen commiſiſſent, in uno loco permanerent laborantes, & canonicam pœnitentiam agentes*; ſtatuit nimirum Boleslaus ſontes ſtare ad tumulum ſanctorum virorum, quos interfecerant.

c Annal. T. III. p. 296.

d Ibid. T. I. p. 87.

Super Sanctorum corpora baſilicam erexit Boleslaus, nam „ ſequenti nocte poſt ſepulturam, ut ait [e] Martinus Baronius, apparuerunt „ eidem

a Pag. 12.

„ eidem regi ſancti martyres, ac fulmine & verbis magnificarunt,
„ quod per diram necem, & martyribus dignam adepti ſunt cœleſtia re-
„ gna, gratiaſque egerunt, quod eos vivos & mortuos tanta gloria ſem-
„ per complexus fuerit. Denique ſumma laude extulerunt, quod homi-
„ cidis pepercerit; non enim decebat ſanguinem martyrum ſanguine vin-
„ dicari, & vitæ cœleſtis beneficium morte crudeli compenſari; polliciti-
„ que ſunt ei pro ipſius & regni totius incolumitate divinam majeſtatem
„ ſemper deprecaturos, patronoſque & protectores temporibus ſempiter-
„ nis ejuſdem futuros. “ Quomodo vero a ſancto Caſimiro Poloniæ rege ſuper ſingulorum cellas eccleſiæ fuerint ædificatæ, ad annum 1041. referemus.

VIII. De Barnaba monacho ſuperſtite SS. martyribus.

Interea Henricus rex Boleslao adverſabatur, ne coronam regalem ſuſciperet ab apoſtolica ſede, quare nuncios omnes a Boleslao miſſos intercipiebat, quæ ſors contigit etiam monacho a ſanctis eremitis Romam directo, qui putabatur, præter officium petendi licentiam prædicandi, in mandatis recepiſſe a Boleslao onus procurandi tituli regii Poloniæ moderatoribus. Retentionem & ſimul liberationem monachi deſcribit Damianus [a] hiſce verbis. *Imperator autem Henricus Buſclavi conſilium non ignorans, undique vias cuſtodiri præceperat, ut ſi Buſclavus Romam nuncios mitteret, in ejus illico manibus devenirent. Monachus ergo, qui nuper miſſus a ſanctis martyribus fuerat, demum captus eſt, & mox carcerali cuſtodiæ mancipatus. Nocte vero illum angelus Domini in carcere viſitavit, & conſumatos eſſe eos, quorum legatione fungebatur, admonuit: ſtatimque aperto divinitus carcere, præparatum ſibi eſſe navigium in fluvio, quem tranſiturus erat, aſſeruit. Quo feſtinans monachus angelicæ promiſſionis fidem veram eſſe probavit.* A Dubravio monachus ſuperſtes lanienæ ſanctorum martyrum appellatur Barnabas, quare etiam Ractius, Minius & ſcriptores Poloni, licet hi poſtremi rem aliter retulerint, eo nomine ipſum efferunt. „ Occiſi ad unum omnes, inquit Dubravius, [b] ac ſolus
„ Barnabas per abſentiam incolumis eſt ſervatus cum magno animi ſui
„ dolore, quod præſens eamdem cum interfectis martyrii palmam aſſecu-
„ tus non fuerit. Nihilominus ſui ſimilis permanens, vitam, quam cœ-
„ pit eolere puram inculpatamque, ad fatalem uſque exitum non deſiit.
„ Poſt quem in tumba Gneſnæ, in quam ante ſe interfecti ſodales elati
„ ſunt, conditus eſt. “ Quem Italum & ſancti Adalberti contubernalem in monaſterio Breunovienſi, inde eremitam in Polonia Barnabam facit Dubravius, ut dicimus, e contra Johanne patre, & matre Anna Caſimiriæ natum in Polonia una cum Matthæo, Iſaac & Chriſtino aſſerunt Baronius [c] & Demalevicius, [d] qui inſuper addunt ipſum reſtaurata eremo & reparatis cellulis in eodem loco, ubi martyres paſſi fuerant, cum aliquot ſociis piis & delectis devotum permanſiſſe, & eremiticam vitam propagaſſe. Indicavimus ſuperius ex Damiano ſanctos martyres Johannem & Benedictum Barnabæ dediſſe in mandatis, ut aliquot ſecum de diſcipulis beati Romualdi duceret, qui eremiticæ converſationis gnari cum eis ſimul in Sclavorum partibus habitarent. Porro inter Barnabæ diſcipulos nominantur Andreas Zoerardus, Juſtus & Benedictus Zoerardus, cum quibus in maxima vitæ & morum ſanctitate vivens, prophetico etiam clarus ſpiritu, multis præterea illuſtris miraculis, ac piis & ſanctis probatus operibus, die 16. junii anno ſalutis humanæ 1005. ſancte in Domino obdormiverit. At nos incertum dicimus annum ejus mortis, qui tamen certe contigit poſt ſociorum ſuorum martyrium. De Andrea & Benedicto Suirardis ſeu Zoerardis plura ad annum 1010. & ad annos ſequentes; de Juſto vero quandoquidem amplius nobis non

[a] Vit. S. Rom. cap. XXIX.

[b] Lib. VI. Hiſt. Bohem.

[c] Pag. 11.

[d] Pag. 165.

ſeſe offeret occaſio loquendi , breviter hic aliqua ſubjiciemus .

Ann. Chr. 1008. Romualdi 101.

IX. De Juſto monacho, ejuſque miraculis.

Casimiro patre , matre Salomea ortum aſſerunt ſcriptores Poloni Lobſowi apud fluvium Dunajec , octo a Cracovia milliaribus , Barnabæ magiſterio inde ſe addixiſſe , & beatæ virgini Mariæ ſingularem exhibuiſſe venerationem , a qua etiam divinarum Scripturarum arcanis fuerit eruditus ad ſui conſolationem , & ad multorum utilitatem , demum virtutibus plenum , præſentibus Andrea & Benedicto fratribus , extremum ſpiritum efflaſſe die 9. julii anni 1007. Chronologiam non admittimus , cum tenebris omnino ſit obſita his temporibus hiſtoria ſacra Polonica , atque proinde ejus obitus poſt hunc annum eſt protrahendus. Duo ſequentia miracula ad Juſti ſanctitatem comprobandam enarrat [a] Martinus Baronius .
„ Anno 1572. die 15. junii , dominus & nobilis Stanislaus Pawlowski
„ civis Opatovicienſis , una cum uxore , & filia ſua nomine Salomea de-
„ votione perſoluta , dum curru redirent de Nova Sandecz monaſterii
„ ordinis ſanctæ Claræ , ubi quieſcit venerabile corpus ſanctæ Cunegun-
„ dis olim reginæ Poloniæ , religioſæ ejuſdem ordinis ſancti Franciſci ,
„ quæ diſtat ab Opatovicio duobus milliaribus Polonicis , a Cracovia ve-
„ ro octo , tandem in via nocte tenebroſa circumdati , cum hora ſecun-
„ da venerunt ad villam nomine Lobſovo , ubi quieſcit corpus ſancti Ju-
„ ſti confeſſoris eremitæ Camaldulenſis , prætereuntes eccleſiam omnes ſi-
„ mul de curru deſcendentes , cum devotione in cæmeterio genibus fle-
„ xis incœperunt orare Deum , ut meritis ſancti Juſti feliciter in domum
„ ſine noxa a latronibus ſibi illata , vel ab animalibus ſilveſtribus perve-
„ nirent. Statim cum in currum aſcenderunt , apparuit illis vir venerabi-
„ lis , albis veſtibus indutus , in magna claritate cum duobus baculis ex
„ ſalice confectis , quorum unum dedit aurigæ , alterum filiæ Salomeæ ,
„ dicens illis: Ite in pace ; Dominus Deus ſit vobiſcum , & ego , qui ſum
„ Juſtus , ero veſtri comes , & dux in via in hac obſcura nocte ; tandem
„ diſparuit ; ſed illi baculi divino miraculo in faces ardentes lucidiſſimas
„ converſi , clariſſime illis lucebant , donec domum pervenerant , gratias
„ Deo agentes , qui iterum illis apparuit dicens: Manete in pace , & tu
„ filia mea , fac ut ſis ſponſa Dei monacha in Sandecz ; faces extinguit ,
„ & in baculos , ut prius erant , vertit , & ab oculis eorum evanuit. Il-
„ li autem præ gaudio læti in terram proſtrati , gratias Deo , & ſancto
„ Juſto reddiderunt , Salomea monacha evecta , & poſt tertium annum
„ ſancte Deo ſerviens , in eodem monaſterio mortua eſt. Item anno Do-
„ mini 1506. die 9. julii in ejus feſto ſimile aliud miraculum accidit .
„ Dum nobilis magnificus dominus Caſimirus Dlugorayski civis Opatovi-
„ cienſis ſimul cum filio ſuo Hiacyntho devotionis ſuæ cauſa eundo viſi-
„ taret eccleſiam , ubi quieſcit corpus ſancti Juſti eremitæ Camaldulenſis ,
„ equitando votum devotionis ſuæ abſolvit , domum in nocte obſcura te-
„ nebroſa rediit , tandem equitando per ſilvam , duos parvos baculos de
„ arbore , quæ dicitur Betula , cedit , per corripere equos , unum ſibi ,
„ alterum filio dedit equitando , commendans ſe Deo , & ſanctis ſuis pa-
„ tronis Juſto , Andreæ Zoerardo , & martyri Benedicto Zuirardo eremi-
„ tis Camaldulenſibus , ut iter ſuum in pace feliciter perficeret ; ſtatim
„ iſti baculi non ſine miraculo Dei clariſſimam lucem emicuerunt , &
„ lucebant illis per totum iter viæ , uſque ad domum cum jubilo
„ pervenerunt ſine ullo damno , ſicut duæ faces lucebant illis , tan-
„ dem attingentes domum , relinquentes equos in terram provolu-
„ ti Deo gratias reddiderunt in Sanctis ejus , baculi autem amiſerunt
„ lucem . “ *Ex antiquis munimentis ejuſdem eccleſiæ excerpta hiſtoria* ,

„ Sed

a Pag. 32.

„ Sed in quo loco eccleſiæ hujus ſancti Juſti corpus quieſcit ob anti- ANN. CHR. 1008. ROMUALDI 101.
„ quitatem nulla eſt adhuc veſtigii memoria. “ Hucuſque Baronius. Eadem omnia compendioſe de Juſto narrantur in libro, cui titulus : *Fortalitium Sanctorum regni Poloniæ*.

Inter alia ſingularia, quæ contigere tempore, quo prædicti omnes ſancti eremitæ ſolitudinem Polonicam incolebant, unum refert idem Baronius. [a] „ Quædam matrona nobilis devotionis cauſa, cum deſideraret in- a *Ibid. pag.* 13.
„ viſere locum illum, in quo ſolitarii iſti manebant, jam ob ſanctitatem
„ & merita celebres, non in illa provincia tantum, ſed toto regno, eis
„ eleemoſinam, ſcilicet piſcem vivum, qui vulgo Salmon appellatur, ob-
„ tulit, quem cum offerret, cecidit in terram piſcis ille; eoque in loco
„ ſtatim fons emanavit, qui uſque ad hoc tempus durat. Piſcis vero cum
„ ad veſcendum præpararetur fratribus pro prandio, alius ſimilis genere
„ & magnitudine, divino miraculo apparuit in eadem aqua, ubi fons
„ mirabiliter eruperat; qui cum comeſtus eſſet, divina clementia & mi-
„ raculo alius loco illius extitit, qui per longum tempus victui eis fuit
„ quotidiano. Et quamdiu fratres illi vixerunt, piſcis quoque duravit;
„ poſtquam vero martyrii coronam adepti ſunt, piſcis evanuit : ſed fons
„ ille ad hoc uſque tempus durat, cujus aqua magna eo loco Deus ſigna
„ & miracula facit. Cæci enim viſum recipiunt, leproſi mundantur, clau-
„ di & ſurdi, variiſque morbis ſanantur. “

Nec prætermittit [b] duo recentiora miracula, quæ contigerunt ſeculo b *Ibid. pag.* 14
XVI. „ Anno Domini 1560. die 16. julii. Ego Martinus Wroblovius,
„ ſive Paſſer, Caſimirienſis, archidiaconus Sandomirienſis, & decanus Cu-
„ novienſis fidem indubitatam facio, & præterea coram Deo omnipoten-
„ te & ſanctis angelis ejus confiteor, anno ætatis adoleſcentiæ meæ deci-
„ mo-ſexto, cum quodam die devotionis meæ cauſa erga hos ſanctos glo-
„ rioſos patronos noſtros Caſimiritanos Camaldulenſes martyres vigeſima-
„ quarta hora ſero ſolus intraviſſem in eccleſiam Caſimirienſem ſancti
„ Matthæi parochialem, ubi quieſcit venerabile corpus ejuſdem ſancti
„ Matthæi eremitæ Camaldulenſis martyris, & dum parum interim ge-
„ nibus flexis orarem, ſtatim vidi cereos illuminatos in octo altaribus ſe-
„ paratis, in honorem octo fratribus eremitis depictis & dicatis, videli-
„ cet Johannis, Benedicti, Iſaaci, Chriſtini, Barnabæ, Athanaſii, Lau-
„ rentii, & in medio eccleſiæ ſancti Matthæi, ubi quieſcit corpus ſancti
„ Matthæi, ſed aliorum ſancta corpora quieſcunt in ſuis eccleſiis ſibi di-
„ catis, in candelabris aureis accenſis appoſitos: poſtea apparuit mihi ma-
„ gna & pulcherrima proceſſio, utriuſque ſexus ſanctarum perſonarum,
„ regnique Poloniæ patronorum coronis aureis capitibus ipſorum tectis,
„ veſtibuſque diverſis pretioſis decoratos, in manibus portantium alii
„ quaſdam palmas, alii flores odoriferos, poſteriores vero ordine vidi octo
„ viros venerabiles, ſenes, canos, religioſos, albis veſtibus indutos cum
„ palmis præterire cantantes canticum: Hæc eſt dies, quam fecit Domi-
„ nus, exultemus & lætemur in ea. *Pſ.* 116. Poſtea, Levavit: ego ta-
„ men lætus ex ipſa ſancta proceſſione remanſi ſolus in eccleſia.

„ Aliud miraculum octo fratrum eremitarum Camaldulenſium. Anno c *Pag.* 15.
„ Domini 1569. Dum Rev. pater Stanislaus Nucius ordinis ſancti Fran-
„ ciſci de Obſervantia Caſimiriæ in ſuo conventu habitaret, ubi corpus
„ ſancti Johannis unius martyris eremitæ Camaldulenſis quieſcit, vellet-
„ que componere pro ſua devotione cantum proſæ de laudibus ſanctorum
„ martyrum eremitarum Camaldulenſium, quod ita incipit : *Tota mente*
„ *jubilemus* &c. Completi inchoatum carmen perficere nequivit; ſubſtitit

Ann. Chr. 1008. Romualdi 101.

„ hic grandævus ſenex; annum enim circiter octuageſimum agebat. Muſicus enim perfectiſſimus erat; ſecumque cogitare cœpit, quomodo tandem perficeret: itaque provolutus in terra ad ſepulcrum ſancti Johannis Camaldulenſis, orate Deum vehementer cœpit, ut ille viam perficiendi operis indicaret meritis ſancti Johannis. Nec mora, videt ſanctum Johannem una cum aliis ſanctis fratribus Camaldulenſibus in magno lucis ſplendore, ſibique ita loquentem audit: Stanislae fili mi, ſurge, & carmen inchoatum perfice, diſparent, ille ſic gratiis actis, quod incipit, feliciter finivit: quod in eadem eccleſia ſingulis diebus decantatur, quod ad veſperas decantatur. *Tota mente exultemus.* “

X. Johannes & Benedictus martyres Poloni, vere diſcipuli Romualdi.

Atque hæc ad ſanctorum Romualdi diſcipulorum in Polonia gloriam dixiſſe non pœnitet, quatenus ex eorum laude, quam magnus vir glorioſus magiſter eorum Romualdus fuerit, demonſtremus, ut ſimile encomium ad ſancti Bonifacii vitam pro coronide uſurpavit ſanctus alter Petrus Damianus; neque patris Zacconi Auguſtiniani aſſertiones adtendendas eſſe arbitramur, qui in compendio vitarum omnium Sanctorum, ordini ſuo adſcribit prædictos martyres, & diſtinguendos eſſe putat Johannem & Benedictum paſſos in Polonia a Johanne & Benedicto diſcipulis ſancti Romualdi & Perei prius incolis, quos ipſe in Chroatia martyres facit. Id quod eſt contra apertam Polonorum omnium fidem, contra auctoritatem chronogtaphi Halberſtatenſis & ſancti Petri Damiani, & contra Camaldulenſium omnium traditionem, qui Johannem & Benedictum non in Chroatiam, ſed in Poloniam a Romualdo miſſos aſſeverant & probant.

XI. Donationes factæ ab Helemperto ep. Aretino abbatiæ Prataliensi.

Abbatia ſanctæ Mariæ & ſancti Benedicti de Pratalia, cujus ædificationem retulimus ad annum 999. de qua etiam ad annum 1002. occaſione diplomatis Ottonis III. mentionem fecimus, hoc anno *menſe ſeptembri indictione ſeptima* ab Helemperto ſive Helmperto epiſcopo Aretino donatione inſigni fuit locupletata. Obtulit ergo epiſcopus pro remedio animæ ſuæ, ſuorumque anteceſſorum eccleſiæ per ipſum a fundamentis extructæ, & conſecratæ ſub invocatione ſanctæ Mariæ & ſancti Benedicti in loco Pratalia juxta rivum Bidentem ad radicem montis Acuti, qui Thuſciam & Romaniam dividit, ac Sigizoni, quem abbatem ipſius monaſterii ordinavit, *decem manſos de curte Orgia in Caſentino, que fuit hereditas predeceſſoris ſui beate memorie Heverardi epiſcopi*; Item *beneficium, quod fuit Lamberti fratris Gebizonis in villa, que dicitur Peza, vocatum Gajo de Peza*; Item *agrum qui vocabatur Gajo de Offiniano, manſum in caſtro Marciano appellatum de Linaro, manſum de monte Fatuculo, & vineam, quam ipſe plantare* fecerat, *& adjacentem terram uſque ad rivum, omnes runcos & terras cultas & incultas tam nemoris, quam foreſti juxta Pratalia*. Pariter *terram quinque modiorum apud Ceſam, quam ſancto Donato dedit vicedominus Berardus*, & aliam totidem modiorum *apud Cortonam nomine pratum paſtorarium; manſos* etiam *in Ventrina, in Fregina, in Contra, campum dictum Bononis juxta viam publicam, & Cainaldum, ideſt ſepem altiſſimam;* Item *in pleberio Biblena & Villa Offiniana unum manſum olim Ugonis fratris Roizonis, antequam fieret monachus in dicta eccleſia*. Demum præter alia *nonam partem vini & frugum caſtri Marciani, Biblene, Orgie, Socone, montis Fatuculi, Clotiniani & Vinarii omnia in omnibus, ſicut Leo abbas & Teuzo grammaticus tenuerunt*, eo pacto appoſito, ut monaſterium prædictum de Pratalia cum omnibus ſuis pertinentiis ſub regimine ſit epiſcopi ſancti Donati. Hujus paginæ tantum vidimus tranſumptum anni 1197. in tabulario Fontis-boni, quod in Appendice integrum damus. Conſtruxiſſe ſe dicit a funda-

mentis

ANN. CHR. 1008. ROMUALDI 101.

mentis Prataliæ eccleſiam Helempertus; quod tamen non vetat, quo minus ab aliis etiam ædificata fuerit, ut videbimus anno 1010. Heverardus, quem beatæ memoriæ vocat, fuit ejus prædeceſſor in ſede Arretina, cujus etiam meminit in alia donatione, quam referemus anno ſequenti. In utraque charta videtur Helempertus indicare ſe immediate ſucceſſiſſe Heverardo, nam uſurpat eadem verba, quibus utitur Willelmus epiſcopus itidem Arretinus loquens ad annum 1013. de Helemperto bonæ memoriæ epiſcopo immediato ſuo prædeceſſore; quare expungendus erit a catalogo epiſcoporum Arretinorum [a] apud Ughellium Alpertus ſive Edembertus, qui non alius videtur ab Helemperto, cui tribuenda ea omnia, quæ Ughellius tribuit ſuo fictitio Alperto, Helempertus alio nomine vocabatur etiam Helmpraxus: ita nominatur [b] in charta anni *996.* qua Otto III. canonicis eccleſiæ Arretinæ confirmat quamdam terram *conſultu & interventu Helmpraxi venerabilis epiſcopi*. Appellatur etiam *Helmepertus epiſcopus miſſus domni Ugonis dux marchio* in placito Valvenſi [c] pro monaſterio ſancti Vincentii ad Vulturnum habito anno *995.*

Sigizo fuit, ſi Teuzonem monachum excipiamus, primus abbas Prataliæ. Ab hoc autem anno uſque ad annum 1043. reperitur ejus nomen in publicis inſtrumentis aſſervatis in tabulario Fontis-boni. *Sigifridus* vocatur in quadam emptione anni 1010. & in alia ejuſdem anni *Suzo* & *Sizo*. Cujus loci abbas fuerit *Leo* nominatus in Helemperti charta, ignoramus. *Grammatici* autem titulus, qui tribuitur alteri Teuzoni, ſignificabat unum ex primoribus officiis, quæ canonicis imponebantur. In diplomate [d] Ottonis I. anni *963.* quo confirmantur privilegia canonicis eccleſiæ Arretinæ, poſt Graſulſum archidiaconum, & Suavericum archipresbyterum & primicerium, ſed ante omnes presbyteros & diaconos nominatur *Sapiens Grammaticus*. In alio diplomate [e] Hugonis & Lotharii regum anni *933.* conceſſo eiſdem canonicis *Sapiens Grammaticus* ponitur quinto loco poſt archidiaconum, archipresbyterum, vicedominum & ſacriſtam, verum ante alios presbyteros & diaconos ſine titulo. Etiam in eccleſia Feſulana *Grammatici* titulus vigebat, quo ornatur *Theuzus Feſulanæ eccleſiæ primicerius* in privilegio Regembaldi Feſularum epiſcopi ad annum 1018. [f] ſpectante. Animadvertendum, quod uſurpatur in charta Helemperti *indictio ſeptima*, quæ incœperat menſe ſeptembri; ceteroquin indictio communis hujus anni erat ſexta. Eidem monaſterio Prataliæ hoc anno menſe octobri *Berizo filius Petroni* judicavit tres portiones terræ poſitas infra pleberium ſancti Antonini de Socona in caſali Nebbiano.

XII. De aſceterio ſancti Salvatoris in fundo Vallis diœceſis Camerinenſis.

HABEMUS ex [g] Damiano Romualdum *in eiſdem partibus*, hoc eſt in marchia Camerina, *monaſterium* condidiſſe *puellarum*, & ad annum 1006. retulimus ſententiam eorum, qui putant hoc fuiſſe aſceterium illud, quod poſtea Fabrianum translatum appellatur nunc ſancti Romualdi, atque etiam opinionem Grandii noſtri exiſtimantis monaſterium erectum a Romualdo requirendum forte eſſe in provincia Firmana, vocatumque ſancti Petri de Monteriano. Hic conjecturas pariter noſtras adjicimus, eas deducentes ex veteri quadam donationis charta hujus anni exiſtente in chartulario ſanctæ Catharinæ de Fabriano, ex qua apparet puellare monaſterium hoc tempore extructum fuiſſe in honorem ſancti Salvatoris in fundo Vallis poſitæ in caſtello Pretoſo. *Gepo filius Actonis Inge filie Gezonis abbatiſſe* ejuſdem loci donat res de proprietate ſui juris, & *portionem eccleſie ſue ſancti Salvatoris cum reliquiis, altariis, muris, tectis & cellis*, ea tamen conditione, ut monaſterium neque epiſcopo, neque alteri monaſterio ſubjiciatur, ſed tantum ſubſit ſibi donatori & hæredibus ſuis,

[a] T. I. col. 414.
[b] Murat. Antiq. T. V. col. 201.
[c] Script. rer. Ital. T. I. P. II. pag. 484.
[d] Antiq. med. ævi T. III. col. 183.
[e] Ibid. T. V. col. 238.
[f] Puccinell. Chron. abbat. Florent. p. 281.
[g] Vit. S. Rom. cap. XXXV.

ANN. CHR. 1008. ROMUALDI 101.

ſuis, ibique nullus judicium faciat, niſi quod ſancta regula cohortatur & quando abbatiſſa de ſupradicto monaſterio mortua fuerit, altera ſubrogetur, quam pars melior ordinaverit juxta determinationem hæredum ſuorum, & ſecundum normam beati Benedicti, & regulam ſanctorum patrum. Non incongrue itaque putabitur huic monaſterio fundato per ea tempora in iiſdem profecto partibus provinciæ Camerinenſis, aptari poſſe verba Petri Damiani. Immo cum proceſſu temporis parthenon extiterit prope caſtellum Pretoſum, appellatum *ſanctæ Mariæ inter ſaxa*, quod incolebatur a monialibus, quæ ſubjectæ erant cœnobio & diſciplinæ abbatis ſancti Victoris de Cluſis, non erit vero abſimile ſupra enarrata fuiſſe primordia ejuſdem monaſterii. Chartam autographam ad Appendicem remittimus, in qua cum conjungatur annus 1008. cum indictione v. facile hoc factum fuerit errore notarii, dum reapſe idem annus indictione VI. ſignari debuiſſet.

a *Sanct. Umbr. T. III. p.* 312.

Refert ad hunc annum Jacobillius [a] originem monaſterii ſancti Donati de Polpiano, vel de Petrorio in diœceſi Eugubina, cujus ulteriores non indicat notitias. Monaſterium hoc diſciplinam poſtea ſubiit congregationis Fontis-avellanæ, & ſub ea diutius perſeveravit.

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

XIII. Martyrium ſancti Bonifacii diſcipuli S. Romualdi.

b *Apud Piſtorium T. I. p.* 827.

POST Sigebertum [b], chronographum Saxonem alioſque auctores ad hunc annum referentes martyrium ſancti Brunonis-Bonifacii, licet in Sigebertina a Miræo procurata editione collocetur ſub anno 1010. placet etiam nobis præſenti anno exitum apoſtolatus, & martyrii palmam enarrare, quam idem ſanctiſſimus vir obtinuit. Aſſerit Ditmarus hoc eveniſſe *duodecimo* Bonifacii *converſionis anno*; anonymus vero auctor chronici Quidlinburgenſis *undecimo*; uterque conciliari hoc modo poteſt, ut inter undecimum & duodecimum ſuæ converſionis annum martyr occubuerit. Qui ad annum 1008. & quidem plures ſunt, Bonifacii obitum ſtatuont, cum decimo a converſione anno paſſum admittant, neceſſe eſt, contra fidem vetuſtiorum ſcriptorum duodecim vel ſaltem undecim converſionis annos Bonifacio tribuentium; quandoquidem jam demonſtravimus, non poſſe ipſius converſionem ſub ſancto Romualdo aſſignari ante annum 998. & poſt cædem dumtaxat Creſcentii tyranni Romani.

XIV. Ut narratur a Petro Damiano.

c *Vit. S. Rom. cap.* XXVII.

EXHIBEBIMUS prius ea, quæ de martyrio Bonifacii ſcribit Damianus, tum ea ſubjiciemus, quæ ceteri auctores, Germani præſertim, habent de Brunonis-Bonifacii glorioſa paſſione. [c] *Ad Gentiles autem poſtremo perveniens*, ait Damianus, *cum tanta cœpit fervidi pectoris conſtantia prædicare, ut jam nullus ambigeret, quia vir ſanctus martyrium flagitaret. Illi vero timentes, ne ſicut, poſt martyrium beati Adalberti, coruſcantibus miraculorum ſignis, Sclavonicæ gentis plerique converſi ſunt, ipſis quoque ſimiliter eveniret, longo tempore a beato viro manus artificioſa malitia reprimunt, & cupidiſſimo mori, nolentes eum occidere, crudeliter parcunt. Cumque ad regem Ruſſorum*, (*Buſianum*, neſcimus quo fundamento, appellant regem hunc Maurolycus & Ractius noſter) *vir venerabilis perveniſſet, & conſtanti animo prædicationi vehementer inſiſteret, videns eum rex ſquallidis veſtimentis indutum, nudis pedibus incedentem, opinatus eſt, quia vir ſanctus talia non religionis cauſa proferret, ſed iccirco potius, ut pecunias congregaret. Promiſit ergo ſibi, quia ſi ab hujuſmodi vanitate recederet, ipſe paupertatem ejus largiſſima divitiarum liberalitate ditaret. Bonifacius itaque mox ad hoſpitium ſine mora revertitur, pretioſiſſimis pontificalibus ornamentis decenter induitur, & ſic ad regis palatium denuo præſentatur. Rex autem videns eum tam decoris veſtibus adornatum, ait:*

Nunc

Nunc ſcimus, quia te ad vanam doctrinam non paupertatis inopia, ſed veritatis impulit ignorantia. Veruntamen ſi vis vera credi, quæ aſſeris, erigantur duæ excelſæ lignorum cataſtæ, breviſſimo a ſe interſtitio ſeparatæ, & igne ſuppoſito, cum vaporatæ fuerint, itaut utriuſque ſtruis unus ignis eſſe videatur, tu tranſi per medium. Quod ſi læſus ex aliqua parte fueris, ipſis te penitus conſumendum ignibus trademus: ſin autem (quod credi non poteſt) ſanus evaſeris, omnes nos Deo tuo abſque ulla difficultate credemus. Cumque hoc fœdus non ſolum Bonifacio, ſed & cunctis, quæ aderant, gentibus, placuiſſet, Bonifacius ita veſtitus, velut miſſarum ſollemnia celebraturus, prius cum ſanctificata aqua, & incenſo thure undique perluſtrans ignem, deinde ſtridentes flammarum globos ingreſſus, ita exivit illæſus, ut nec minimus capitis ejus capillus videretur exuſtus. Tunc rex & ceteri, qui huic ſpectaculo interfuerant, catervatim ſe ad pedes beati viri projiciunt, indulgentiam lacrymabiliter petunt, & baptizari ſe inſtantiſſima ſupplicatione depoſcunt. Cœpit itaque tanta Gentium multitudo ad baptiſma confluere, ut vir ſanctus ad ſpatioſum quemdam lacum pergeret, & in ipſa aquarum abundantia populum baptizaret. Decrevit autem rex, ut regnum relinquens filio, ipſe quamdiu viveret, ſe a Bonifacio nullatenus ſepararet. Frater autem regis cum ipſo pariter habitans, dum nollet credere, abſente Bonifacio, ab ipſo rege peremptus eſt. Alius vero frater, qui jam a regis erat cohabitatione diviſus, mox ad eum vir venerabilis venit, audire ejus verba noluit, ſed de converſione fratris nimia adverſus eum ira ſuccenſus, continuo comprehendit, deinde timens, ne, ſi vivum teneret, rex eum de manibus ejus eriperet, in ſua præſentia, circumſtante non parva hominum multitudine, decollari præcepit. Statim vero & ipſe cæcatus eſt, & tantus eum cum omnibus, qui aſtabant, ſtupor oppreſſit, ut nec ſentire, nec aliquod humanitatis officium agere aliquatenus poſſent: ſed cuncti velut lapides rigidi & immobiles permanerent. Rex autem hoc audiens, nimio dolore percuſſus, omnino deliberat non ſolum fratrem occidere, ſed & cunctos, qui ſibi tanti reatus fautores extiterant, gladiis trucidare. Sed cum illuc protinus adveniſſet, & corpore martyris adhuc in medio poſito, fratrem ſimul cum reliquis hominibus ſine ſenſu & motu ſtupefactum aſtare conſpiceret, hoc ſibi cum ſuis omnibus placuit, ut prius pro eis oratio fieret, ſi forſitan illis divina miſericordia ſenſum, quem amiſerant, reformaret; deinde ſi acquieſcerent credere, indulto crimine viverent, ſin autem, omnes ultoribus gladiis interirent. Cum igitur & ab ipſo rege, & a ceteris Chriſtianis diutius fuiſſet oratum, non ſolum prior ſenſus ſtupefactis hominibus redditur, ſed inſuper conſilium quoque flagitandæ veræ ſalutis augetur. Nam continuo pœnitentiam ſui criminis flebiliter expetunt, baptiſmi ſacramenta cum magna alacritate ſuſcipiunt, ſuper corpus quoque beatiſſimi martyris eccleſiam conſtruunt. Veruntamen ego ſi de hoc mirabili viro cuncta, quæ dici veraciter poſſunt, virtutum dona referre tentarem, deficeret forſitan lingua, non deficiente materia. Dum igitur Bonifacii virtus proprio indigeat ſtylo, iccirco tamen illum cum aliis Romualdi diſcipulis ſummotenus hic memorare curamus, ut ex eorum laude, quam magnus vir glorioſus magiſter eorum fuerit, demonſtremus; quatenus dum celſitudo clientium auribus fidelium inſonat, quam excelſus doctor eorum fuerit, ex ſchola, quam tenuit, innoteſcat. Hæc Damianus.

XV. Ditmari & auctorum Germanorum narrationes ejuſdem martyrii.

Brevior eſt narratio Ditmari hæc ſcribentis: [a] *Duodecimo anno ſuæ inclytæ converſionis ad Pruſſiam pergens, ſteriles ejus agros ſemine divino fœcundare ſtudebat, ſed ſpinis pullulantibus horrida non poterat facile emollire. Cum itaque in prædictæ regionis confinio, & Ruſſiæ prædicaret*

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

[a] Chron. Lib. VI.

Ann. Chr. 1009. Romualdi 102.

ret, primo ab incolis probibetur, & plus evangelizans capitur, & amore Chriſti, qui eccleſiæ caput eſt, XVI. *kalendas martii, mitis ut agnus decollatur cum decem & octo ſuis ſociis, quorum corpora inſepulta jacuerunt, quoadusque Bolislavus id comperiens mercatus eſt, & domui ſuæ futurum ſolatium acquiſivit. Facta ſunt autem hæc tempore sereniſſimi regis Heinrici, quem omnipotens Deus triumpho tanti præſulis honorificavit, & ut ſpero, multum ſalvavit. Pater autem prædicti antiſtitis longe poſt infirmatus, &, ut ipſe mihi narravit, præcepto filii, monachicum habitum ſuſcepit, & quartodecimo kalendas novembris in pace quievit.*

a *Scriptor. rer. Germanic. Meibomii p.* 275.

Chronicon Magdeburgenſe [a] de Adalberto martyre loquens, hæc de Boniſacio-Brunone conjungit: *Emicuit regiæ ſtirpis Wogieteth, ſed ab ipſo archiepiſcopo, æquivoco nomine, dictus Adalbertus, qui poſtea Pragenſis epiſcopus glorioſo martyrio coronari meruit, cujus conſodalis ſanctus Bruno, qui & Bonifacius, nobilitate & meritis illi per omnia ſimillimus, dum paſſionem & actus illius ſcribendo miratus eſt, ipſe nihilo minus archiepiſcopus gentium, pari agonis triumpho ſubſequenter in confinio Ruſſiæ & Lithuæ regionum martyrizatus eſt, ſicut indicat liber geſtorum ejus.* Iterum in eodem Magdeburgenſi chronico legitur [b]: *Poſt hæc ſignis clarus pro Deo ab ipſis gentibus eſt martyrizatus, ſicut indicat liber geſtorum ejus veraci relatione conſcriptus;* ſub nomine *libri geſtorum ejus* chronicon intelligitur Ditmari. Chronici Wirziburgenſis auctor a Baluzio [c] editus ex veteri manuſcripto codice hæc ſcribit: *Brun epiſcopus & monachus a Prucis multis ſuppliciis affectus, & manibus pedibuſque abſciſſis, poſtremo capite plexus cælos evolavit.* Chronicon Quidlinburgenſe, [d] *Sanctus Bruno,* ait, *qui cognominatur Bonifacius, undecimo ſuæ converſionis anno in confinio Ruſſiæ & Lithuæ a paganis capite plexus cum ſuis octodecim* VII. *idus martii petiit cælos.* Chronographus Saxo [e] Ditmarum ſere deſcribit, & variato dumtaxat die martyrii dicit ad annum 1009. *Dehinc duodecimo converſionis & converſationis ſuæ anno in Pruciam pergens, ſteriles agros ſemine divino ſtuduit fæcundare, ſed ſpinis pullulantibus horrida non potuit facile emollire. Tunc in confinio prædictæ regionis Ruſciæ, & Lithuæ cum prædicaret, primo ab incolis probibetur, ſed plus evangelizans capitur, deinde a paganis primo manibus ac pedibus præciſis, tandem capite plexus, cum ſuis ſociis numero octodecim* VII. *idus martii martyr inclytus cælos petiit.* Chronicon Halberſtatenſe [f] *Ipſe,* inquit, *cum octodecim ſociis profectus eſt in Pruziam, ſive Boruſſiam, & pro fide Chriſti, quam prædicabat, a gentibus Pruziæ belluinæ feritatis multis ſuppliciis afflictus, manibus pedibuſque abſciſſis, poſtremo capite plexus, ſtipante illum collegio octodecim ſociorum, illic cum ipſo pariter decollatorum, palmam martyrii eſt adeptus anno videlicet Domini* M. VIII. XVI. *kalendas martii.* Marianus Scotus [g] ad annum 1008. *Brunus epiſcopus a Prucis multis ſuppliciis affectus, & pedibus, manibuſque abſciſſis, poſtremo capite plexus cælos petiit.* Abbas Urſpergenſis ad eumdem annum: *Brunus epiſcopus ex monacho a Prucis multis ſuppliciis afflictus, & manibus pedibuſque abſciſſis, poſtremo capite plexus cælos petiit.* Paulus Langius [h] addit *lingua* inſuper *præciſa, & erutis ſancto viro oculis.* In ms. kalendario ordinis ſancti Benedicti penes Antverpienſes agiographos ſub die XIV. ſebruarii legitur: *Sancti Brunonis Ruthenorum archiepiſcopi martyrizati a Ruthenis, prius monachi in Italia.* Chronicon Vetero-cellenſe minus, a Tentzelio in partem vulgatum, & deinde a Menckenio [i] integre editum, habet: *Brun epiſcopus ex monacho a Pruzis manibus & pedibus abſciſſis capite amputato obit.* In chronico Poloniæ [k] Boguphali II. epiſcopi Poſnanienſis reperitur: M. IX. *Bruno epiſcopus*

b *Ibid. p.* 284.

c *Miſcellan. T. I. pag.* 507.

d *Scriptor. rer. Brunſvic. Leibnitii T. III. p.* 287.

e *Acceſs. Hiſtor. Leibnitii.*

f *Scriptor. rer. Brunſvic. Leibnit. T. II. p.* 119.

g *In Chronico apud Piſtorium T. I. p.* 648.

h *In Chron. Citizenſi apud Piſtorium T. I. pag.* 1127.

i *T. II. col.* 436.

k *Rer. Sileſiac. T. II. p.* 94.

Ann. Chr. 1009. Romualdi 102.

ſcopus martyrizatus eſt . Quorum omnium auctorum teſtimonia conſulto ideo protulimus , ut innoteſcat , aliquos etiam ex Germanis ſcriptoribus abundaſſe, vel defeciſſe in deſcribendis quibuſdam circumſtantiis martyrii Brunonis-Boniſacii, quæ aut afferuntur, vel non, ab aliis; ut proinde fides non ſit deneganda Damiano ſuperius narrata ſcribenti de ſuo Boniſacio . Potuit enim fieri , ut Damiani tempore Paſſionale aliquod manibus omnium tereretur , in quo copioſe , & ubertim tota Boniſacii martyris paſſio deſcripta foret, vel acta aliqua extarent , ex quibus , quæ ſcripſit, deprompſerit Damianus.

XVI. De die natalitio ipſius paſſionis.

CETERUM natalitia paſſionis Brunonis-Boniſacii dies Ditmaro & auctori chronici Halberſtatenſis eſt decima-quarta ſebruarii ; chronographo antem Saxoni & auctori chronici Quidlinburgenſis nona martii . Pariter paſſio ſancti Brunonis Ruthenorum epiſcopi & martyris capite truncati in Pruſſia inſcripta eſt in martyrologio Romano ad diem quintam-decimam octobris, qua eum obiiſſe putat Arnoldus Wion ; ſed melius Baronius in Annalibus ad ann. 1008. & Mabillonius in Actis Sanctorum O. S. B. eo die factam fuiſſe cenſent illius corporis translationem . Boniſacii vero memoria in eodem Romano martyrologio conſignatur ad diem 19. junii hoc elogio : *Sancti Bonifacii martyris , qui a Romano pontifice ad prædicandum evangelium in Ruſſiam miſſus , cum per ignem tranſiſſet illæſus, regemque ac populum baptizaſſet, a furente regis fratre necatus, optatam martyrii palmam accepit*. Præceſſerant additiones mſs. Carthuſiæ Bruxellenſis , ſive augmenta ad editiones Grevenianas Uſuardi annorum 1515. & 1521. ad eam diem hiſce verbis : „ Boniſacii martyris diſcipuli ſancti „ Romualdi , qui obtenta licentia Ruſſiam ſive Sclavoniam miro fervore „ & martyrii deſiderio Chriſti evangelium annuntiaturus adiit , cumque „ plurimos convertiſſet , capite truncatus martyrii gloriam adeptus eſt. “ Neſcimus , cur Petrus de Natalibus, eumque ſecuti Maurolycus & Wilfordus , occaſione ſancti Boniſacii archiepiſcopi Moguntini & martyris , hunc quoque , de quo agimus, ad quintam junii diem ſubjunxerint , niſi forſan , quia martyrii diem ignotam habentes , copulare voluerint noſtrum martyrem cum anteriori ejuſdem nominis celeberrimo archiepiſcopo & martyre.

„ Hujus ſancti martyris (Brunonis-Bonifacii ſcilicet) cultus diu in „ ipſo Camaldulenſium ordine neglectus , ait Verhovius [a] , immo vero „ oblivioni datus fuit, itaut ne ipſis quidem ordinis kalendariis inſcriptum „ ſancti Bonifacii nomen legeretur ; at vero Petrus Delphinus XLV. Ca„ maldulenſium præſes.generalis , pro ſua erga Sanctos ſui inſtituti mar„ tyres religione, neglectum cultum reſtituit , ejuſque nomen Sanctorum „ aliorum faſtis inſcribi juſſit; ita narrat Auguſtinus Fortunius [b]: “ An„ no XXII. generalatus Petri, Chriſti M.D.II. utpote qui anno M.CD.LXXX. „ ordini præfectus fuit; contigit illum Vallem-umbroſam migrare quadam „ die, qua celebritas cujuſdam Sancti ejus religionis ſollemni ritu agebatur. „ Unde redarguens Petrus negligentiam Camaldulenſium , qui impruden„ tiores tot annos fuiſſent , ordinavit , ut ex ipſo tempore memoria di„ ſcipulorum ſancti patris noſtri Romualdi a neglectu & oblivione vin„ dicaretur ; quapropter demandavit abbati ſancti Michaelis , ut ſanctos „ Boniſacium , & Benedictum ac Johannem martyres catalogo aliorum „ Sanctorum in kalendario ordinis apponendos curaret, ex quo ſollemnis „ eorum natalis agitur. “ Hæc ex Fortunio Verhovius . Non injucundum erit hic adnectere epiſtolam ejuſdem Delphini ad Bonaventuram Veronenſem abbatem monaſterii noſtri ſancti Michaelis prope Murianum ,

a *Act. SS. Bolland. T. III. Junii p. 907.*

b *Hiſtor. Cam. lib. II. c. 7.*

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

quæ non reperitur inter prælo impreſſas, ſed extat [a] in volumine III. ipſius epiſtolarum ineditarum, quæ aſſervantur in bibliotheca ejuſdem monaſterii.

Abbati ſancti Michaelis.

[a] Lib. V. epiſt. 97.

Invitatus hoc anno, cum eſſem rediturus Florentia in Fontem-bonum, acceſſi ad cœnobium Vallis-umbroſæ, biduumque apud generalem patrem ordinis peregi. Animadverti inter cetera, non ſolum celebrari apud illos memoriam ſancti Joannis Gualberti, verum etiam nonnullorum Sanctorum ejuſdem ordinis. Conſtitui tunc apud me piam fore æmulationem, ſi nos quoque eos, qui de ordine Camaldulenſi relati ſunt in Sanctos, a neglectu & oblivione vindicaremus. Quare cum imprimantur pro religione miſſalia, optimum factu duco, ut annotentur in iis miſſæ trium illorum martyrum, de quibus fit mentio in vita beatiſſimi Romualdi, videlicet Bonifacii epiſcopi, Benedicti & Joannis, ponanturque illorum nomina in kalendario, ubi melius & commodius vobis viſum fuerit. Et quoniam Bonifacii vita ab aliis duobus disjuncta eſt, & ipſe præterea antiſtes fuit, ſatis congrue non eodem cum aliis duobus die ipſius agetur memoria. Mihi videtur, quoniam martyrii eorum ignorantur dies, ut Bonifacii ſollemnitas pridie nonas ſeptembris celebraretur; Benedicti & Joannis pariter XVI. kal. decembris. Si egerimus Sanctorum memoriam, illos quoque noſtri non capiet oblivio; ſed futuri ſunt pro nobis pii apud Deum interceſſores. Miſſas eis aſſignabitis pro arbitrio, reddetiſque illis epiſtolas & evangelia perſonis convenientia, ut in omnibus honorificetur Deus, qui eſt mirabilis in Sanctis ſuis, quorum ſplendore ſancta illuſtratur & fulget eccleſia. Vale. Florentiæ die XV. aprilis. M.D.II.

Ab eo anno apud Camaldulenſes memoria ſancti Bonifacii archiepiſcopi & martyris pridie nonas ſeptembris recoli incœpit, & fere toto illo ſeculo ea dies aſſignata reperitur feſto ſancti martyris in kalendariis, quæ præfixa fuere breviariis, pſalteriis, aliiſque officiis pro Camaldulenſibus editis. Ita in breviario in lucem emiſſo per Bernardinum Benalium anno 1514. in alio apud hæredes Lucæ-antonii Junctæ anno 1543. in officio diurnali monaſterii ſancti Michaelis Murianenſis ex typographia Petri Liechteſtein anno 1551. in officio beatæ Mariæ Virginis Florentiæ edito apud Junctas anno 1579. in pſalterio & etiam in breviario Venetiis exarato apud Johannem Variſcum anno 1580. in breviario eremitarum ſancti Romualdi, ſeu Montis-coronæ apud Dominicum Nicolinum anno 1583. & in officio B. Mariæ Virginis anno 1586. apud Sigiſmundum Bordogna. At eo tempore, quo Cæſar Baronius martyrologium Romanum, juſſu quidem Gregorii XIII. pont. max. emendandum ſuſcepit, ſed tantum ſub Sixto V. completum edidit, ac illuſtravit adnotationibus, & ad diem XIX. junii elogium & feſtum retulit ſancti Bonifacii, etiam Camaldulenſes, die relicta quarta ſeptembris, XIX. junii ſancti Bonifacii martyris feſtum exinde celebrare incœpere; verum cum ea dies ſollemniſſimo ſancti Romualdi officio impediretur, ad ſequentem vigeſimam junii diem officium & memoriam ſancti Bonifacii traxere. Quare exiſtimamus Baronium, qua die contigiſſet paſſio ſancti martyris ignorantem, ut certe plurium aliorum tam martyrum, quam confeſſorum, defectu monumentorum, diem natalitium ignoravit, & aliunde ſcientem pro libitu aſſignatam ſancto Bonifacio fuiſſe a Camaldulenſibus diem IV. ſeptembris, vel demum innixum auctoritati Grevenianæ editionis Uſuardi, congruum putaſſe ſancti Bonifacii feſtum illigare diem diei feſto ſancti Romualdi, cujus fuit præſtantiſſimus diſcipulus. Nunc vero cum lucide jam probatum fuerit Bonifacium Damiani eumdem eſſe cum Brunone-Bonifacio Ditmari, & con-

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

& conceptis verbis aſſerant Ditmarus, & auctor chronici Halberſtatenſis Brunonem-Bonifacium paſſum fuiſſe die quarta-decima februarii, dies quarta-decima ejuſdem menſis habenda erit vera dies obitus ſancti martyris, ad quam pertinebit elogium martyrologii Romani tum ad diem decimam-nonam junii de ſancto Bonifacio, tum ad alteram diem decimam-quintam octobris de ſancto Brunone. Cur autem chronographus Saxo, & auctor chronici Quidlinburgenſis ad nonam diem martii referant Bonifacii paſſionem contra apertum Ditmari, quod legerunt, & fere exſcripſerunt, teſtimonium, incompertum nobis eſt, niſi mendum in illorum textum irrepſiſſe dicamus.

XVII. Scriptorum errata circa martyrium S. Bonifacii.

FALLITUR de cetero Verhovius [a], qui Bonifacium putat a Gregorio V. papa ad barbaros Ruſſicæ gentis apoſtolum miſſum, ubi manifeſtiſſime confundit Bonifacii miſſionem cum illa ſancti Adalberti; & ex jam dictis conſtat, temporibus primis Gregorii V. Bonifacium nedum eremitam, poſtremis vero temporibus eremitam fuiſſe in Pereo, ubi diutius juxta Damianum vixit. Conſtat etiam ex auctore chronici Halberſtatenſis Bonifacium miſſionem accepiſſe a Silveſtro II. papa. Erraverunt Antonius Demochares [b], qui Brunonem martyrem, & Ruſſiæ apoſtolum Ruthenenſibus in Gallia epiſcopis perperam accenſet, & ipſi fidens Andreas Sauſſajus, qui in ſupplemento martyrologii Gallicani ad diem XIV. februarii ita ſcribit: „ Apud Ruthenos paſſio ſancti Brunonis epiſcopi & martyris, „ qui gregem ſuum viſcerali amore complectens, fidemque & juſtitiam „ ſervare contra omnem impietatem & injuſtitiam contendens, ab ini- „ quis, quos inſectabatur boni paſtoris voce, ceu a lupis ovis, immo „ ovilis generoſus aries ferociter interemptus, agonis ſupremi coronam „ emeruit ſempiternam. “ Fatemur, inquit Bollandus [c] ad diem XIV. „ februarii, eſſe quidem Rutenos Galliæ populos, quorum civitas, vulgo „ Rutena appellatur, gallice *Rodez en Rovvergne*, ſed alii ſunt finitimi „ Polonis Rutheni, qui rectius forte Ruſſi aut Roſſi appellantur. “ Redarguit Democharem etiam Mabillonius [d]. Sed turpiore anachroniſmo errorem omnium ſuperavit editor notarum ad Leonem Oſtienſem, qui Bonifacium noſtrum hoſpitem ad Montem-caſinum & Romualdi diſcipulum eumdem facit cum inſigniore Bonifacio Moguntino antiſtite. Hæc adnotatio habetur ad Leonem Oſtienſem editum a Muratorio, minime autem in editione ab Angelo de Nuce procurata anno 1668. [e].

a *T. III. Junii.*

b *Lib. II. de Miſſæ ſacrificio. cap.* 25.

c *T. II. Februar. pag.* 797.

d *Act. SS. O. S. B. Secul. VI. p.* 72.

e *Not. b ad cap. XVIII. lib. II.*

XVIII. Quibus gentibus evangelium prædicaverit Bonifacius?

QUAMOBREM operæ pretium facturos exiſtimamus, ſi inquiramus, quibus gentibus reapſe evangelium prædicaverit Bonifacius. Verhovius apoſtolum Samogitiæ & Livoniæ Bonifacium facit. Ante ipſum Bollandus ad Scytharum alteram gentem miſſum exiſtimat. Baronius ad annum 1008. putat, cum in Pruſſiam intuliſſe fidem Bruno dicitur, Pruſſiam pro Ruſſia poſitam. Verum, qui tunc vivebat Ditmarus, multaque de Ruſſis ſcripſit, diſerte ſcribit Bonifacium in Pruſſiam perrexiſſe, ac deinde in confinio prædictæ regionis, & Ruſſiæ occiſum. Fuerat quidem haud multo ante Wlodimirus Ruſſorum rex, cum duodecim filiis ac gente fere univerſa, chriſtiana religione initiatus, ſed quia Græcanicos ritus etſi orthodoxus ſequebatur, merito ambigi poteſt, an Latinum antiſtitem vel expetierit, vel omnino foret admiſſurus; tempore pariter, quo adverſus Jaroslaum Wlodimiri filium bellum geſſit Boleslaus, proprius reſidebat Kioviæ Ruſſorum tunc metropolis archiepiſcopus, ut liquet ex eodem Ditmaro. Plurimos tamen Ruſſos adhuc ethnicos ſuſpicari poſſumus, cum longe latiſſimeque Ruſſiæ regnum pateret. E contra Pruſſia *nedum lumen fidei agnoverat*; id teſtatur Helmoldus presbyter [f], qui ſcribebat Friderico I.

f *Chron. Slav. lib. I. pag.* 1. *edit. Reinec.*

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

imperante circa annum 1170. qui mox *multa*, inquit, *poterant dici de hoc populo laudabilia in moribus, ſi haberent ſolam fidem Chriſti, cujus praedicatores immaniter perſequuntur; apud illos martyrio coronatus eſt illuſtris Bohemiae epiſcopus Adalbertus. Uſque hodie profecto inter illos cum cetera omnia communia ſint noſtris, ſolus probibebatur acceſſus lucorum & fontium, quos autumant pollui Chriſtianorum acceſſu*. Quapropter cum veteres omnes Brunonem-Bonifacium occiſum fuiſſe a Pruſſis affirment, credibilius eſt ad eos praecipue populos praedicationis evangelii officium aſſumpſiſſe, & ſicut ſanctus Adalbertus apud hos populos evangelii ſemina jecerat, ita & Bonifacium ejus conſodalem ad praecurſoris ſui veſtigia terenda, praedicationis munus continuaſſe in earum gentium vicinia veriſimillimum judicamus. Accedit, quod populi illi, teſte Petro Damiano, initio ejus praedicationis timebant Bonifacium occidere, ne & ipſis eveniret, quod evenerat Sclavonicae genti, cujus plerique converſi ſunt ob coruſcantia miraculorum ſigna, quae inclaruerant poſt martyrium ſancti Adalberti. Quae ſane verba demonſtrant ad ipſorum notitiam perveniſſe Adalberti martyrium & miracula; quod ita facile intelligi nequiret, ſi gens illa, pro qua apoſtolatum geſſit Bonifacius, valde remota fuiſſet ab alia gente, apud quam martyrio decoratus fuerat ſanctus Adalbertus. Cum hoc tamen componi poteſt, quod prius per Ruſſiam & Lithuaniam evangelium diſſeminaverit curriculo ſui apoſtolici officii Bonifacius, ut ad annum 1003. ex eodem Ditmaro indicavimus. Franciſcus & Silveſter Maurolyci aliique arbitrantur Bonifacium fuiſſe Boſnenſem archiepiſcopum; verum, ut notavit Bollandus ad vitam ſancti Romualdi, non videtur Bonifacius certae fuiſſe ſedi addictus, ſed ordinatus antiſtes ad gentes, quaecumque ipſae forent, & apoſtolicus epiſcopus. Cenſent aliqui Brunonem-Bonifacium etiam apud Hungaros verbum Dei diffudiſſe; id quod maxime confirmari poſſet ex Damiano adnotante, quod Romualdus audito Bonifacii martyrio, ſtatim ejuſdem laureae deſiderio incenſus, Pannoniam ſubire animo concepit. Verum credere malumus Bonifacium pertranſiiſſe per Hungariam, quam diutius in ea commoratum fuiſſe. Nomine Hungarorum, Slavorum, Sclavonicorum, eo tempore diverſarum & maxime extenſarum gentium multitudo veniebat, & earum ferme omnium barbararum regionum, quibus evangelii lumen nondum eluxerat. Propterea erraſſe videtur Mabillonius, [a] qui putat Brunonem noſtrum eumdem eſſe, de quo haec ſcribit Otto III. imperator Piligrino venerabili Patavienſi epiſcopo: *Brunonem epiſcopum veſtrae mittimus & committimus dilectioni, ut quibuſcumque apud vos indiguerit utenſilibus, abundantiſſime adjuvetur, & tam veſtris hominibus, quam & caballis, aliiſque in itinere rebus neceſſariis, quanto propius poſſit, Ungrorum confinio honorifice, & cautiſſime perducatur. Nobis enim illuc erit delegandus, quo rex eorumdem noſtro quam propere arbitrio ſit colligandus. Vobis ergo magnopere ſit ſtudium hanc citiſſime fieri legationem, nam ſi, ut apud nos ſedet, proſperabitur, vobis in hoc veſtriſque omnibus admodum conſuletur*. Ex qua epiſtola reperta in codice Tegernſenſi intelligitur, ait ſupradictus Mabillonius, „ Brunonis etiam operam in revocandis ad fidem Hungaris adhibitam „ fuiſſe. " Verum ejus opinio non ſubſiſtit, cum apertiſſime Ditmarus affirmet Brunonem-Bonifacium poſt mortem glorioſiſſimi imperatoris (Ottonis) regnante tunc ſecundo Domini gratia Heinrico, ad Merſeburg venientem benedictionem cum licentia domini papae epiſcopalem ab eo petiiſſe, atque ejus juſſione conſecrationem, & quod ipſe detulit pallium, ibidem ſuſcepiſſe. Porro Bruno, de quo loquitur Otto III. in epiſtola

[a] *Act. SS. O. S. B. Secul. VI. p. 73.*

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

ſtola ad Piligrinum, vel eſt Bruno archiepiſcopus Colonienſis, vel melius Bruno Auguſtanus epiſcopus, frater Henrici poſtea imperatoris, & Giſalæ conjugis Stephani regis Hungarorum, quem, ratione nobiliſſimi generis, valde idoneum ad ſupradictam legationem Otto judicavit.

XIX. Alia ad Bonifacium pertinentia.

LICET Damianus in ſuperiori narratione paſſionis Bonifacii, ſilentio prætermiſerit ipſum ſocios octodecim habuiſſe martyrii, valde tamen veriſimile eſt, ſolum non fuiſſe in apoſtolatu, ſed ſecum duxiſſe aliquos monachos ex Italia, qui forſan in eo monaſterio, quod in Saxonia extruxerat & ditaverat, aliquantulum prius commorati fuerint, vel alios, quos in eodem monaſterio ipſe inſtituerat, juxta diſciplinam profecto in Italia & in eremo ſuſceptam, quique proinde denegandi non ſunt ſancto martyri; præſertim ſi admittatur, quod toties tantiſque modis probatum fuit, ipſum Bonifacium Damiani eſſe Brunonem-Bonifacium nominatum a Ditmaro, ceteriſque auctoribus Germanicis, qui & ſocios ei tribuunt in prædicatione a papa Silveſtro II. eum eo miſſos, & decem & octo comites coronæ participes aſſignant ſancto Chriſti confeſſori. Quid mirum porro, quod Damianus in Italia conſtitutus, & vitæ Bonifacii obiter occaſione vitæ Romualdi ſcriptor, vel hoc ignoraverit, vel prætermiſerit? Summus inſuper pontifex Benedictus XIV. feliciter regnans [a] in illuſtri ſuo opere de Canonizatione Sanctorum, Bonifacium noſtrum affert in exemplum eorum ſanctorum martyrum, qui barbaros provocavere evangelium prædicando, licet a prædicatione temperare a barbaris cogerentur. In florenti ætate martyrium ſubiiſſe dicendus eſt, atque vel trigeſimo-tertio juxta Janningium, vel trigeſimo-ſeptimo ætatis ſuæ anno juxta Collinam, & quinto ſuæ ordinationis, qua decoratus fuit vigeſimo-octavo, vel trigeſimo-ſecundo ſuæ vitæ anno juxta varias hypotheſes. Protomartyrem ordinis Camaldulenſis ipſum facit Verhovius, nos vero Johannem & Benedictum ſocios eremitas illum præceſſiſſe ſatis ſuperque anno antecedenti oſtendimus; niſi dicere velimus primum fuiſſe Bonifacium, qui pro Chriſti confeſſione ſanguinem dederit, cum eremitarum Polonorum ſanguis fuſus fuerit a latronibus ſupervenientibus, & interficientibus eos avaritiæ & quæſtus gratia. Ejus & ſociorum martyrum corpora aliquandiu inſepulta jacuerunt, quoaduſque Boleſlaus Polonorum dux id comperiens pretio redemit, eo modo, quo redemerat corpus ſancti Adalberti, & ſollemni pompa in ſuam urbem transferri & tumulari juſſit. Aliquanto vero poſt pater ſancti antiſtitis infirmatus, præcepto filii, qui ei apparuit, monaſticum habitum aſſumpſit, ut ipſe Ditmaro hæc ſcribenti narravit, & die 16. kalendas novembris in pace quievit.

a Lib. III. cap. 17. n. 8.

XX. Romualdus martyrii cupidus.

ROMUALDUS autem, vulgata fama martyrii Bonifacii diſcipuli ſui hoc eodem anno; nam ipſius initio, ſcilicet XVI. kalendas martii, ſanctus epiſcopus paſſus fuerat; maximo ſtatim incenſus fuit ipſe etiam deſiderio martyrium obtinendi; quare animo ſuo propoſuit Hungariam ſubire; & ſine mora itineri ſe commiſit Romam verſus, prædicandi facultatem obtenturus. Prænoverat quidem, divina revelatione habita ante tres annos in eremo Vallis de Caſtro, ſe ab eo anno poſt vicennium dumtaxat obiturum, & in eodem loco tumulum habiturum; verum vel tunc martyrii deſiderium ejus mentem ita diſponebat, ut obliviſceretur prædictionis divinæ, vel forſan ita explicandus eſt Damianus, ut ſanguinem quidem & membra pro Chriſto, non tamen vitam daturus, præpararet ſe ad iter illud Hungaricum. Hæc enim Damianus habet: [b] *Interea Romualdus audiens, quia beatiſſimus vir Bonifacius martyrium ſuſcepiſſet, nimio deſiderii igne ſuccenſus, ut pro Chriſto ſanguinem funderet, Hungariam mox ire diſpoſuit.*

b Vit. S. Rom. cap. XXXIX.

ANTE-

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

XXI. Ante profectionem ſuam in Hungariam condit monaſterium Vallecaſtrenſe.

a P. II. lib. I. cap. 17.

ANTEQUAM tamen ad iter ſe accingeret, tria extruxit monaſteria, alterum in valle de Caſtro, ſecundum ad flumen Æſinum, tertium prope Aſculum. In valle de Caſtro eremum quidem fundaverat Romualdus, & forte etiam monaſterium, ſed rude & impolitum. Ad hunc ergo annum referenda eſt regularis & ſtabilior conſtructio ejuſdem monaſterii impenſis comitis Farolfi, de quo ſupra mentionem fecimus. In veteribus picturis clauſtri monaſterii Vallis-caſtri viſitur Romualdus cingulo vel manu cornua duorum taurorum ducens, & [a] Fortunius narrat, quod in ædificatione eccleſiæ, cum eſſent ex civitate Anconæ, ubi a Ravennæ urbe pervenerant, duæ columnæ trahendæ, exoravit Romualdus Farolfum, ut ſibi boves ad eas deducendas uſque ad locum ædificii concederet, qui Romualdo reſpondit, ut ad ſilvam properaret, ibique boves reciperet. Abiit Romualdus, & occurrentibus ſibi duobus ferociſſimis tauris, cingulum ſuum ad eorum cornua projecit, & tamquam manſuetiſſimos agnos coram Farolfo duxit, quos deinde comes ſancto viro dono dedit. Idem Fortunius aſſetit tempore ſuo extitiſſe partem columnarum eccleſiæ Vallis-caſtri, quæ ab eo loco ad ornandam ciſternam monaſterii ſancti Blaſii de Fabriano translatæ fuerunt. Monaſterii Valle-caſtrenſis ectypon, ſicut poſt ſeptem ſecula conſpicitur, in lectorum gratiam hic exhibemus.

b P. II. lib. I. cap. 19.

Romualdo, & monaſterio Valle-caſtrenſi ejuſque abbati Gregorio donatam eccleſiam ſancti Michaelis Templani tradit idem Fortunius. Id factum indictione VII. [b] ſcribit; hoc proinde anno, vel anno 1024. cum donatio facta fuerit ſancto Romualdo, & ipſi abbati Gregorio. Deperdita eſt charta, quæ forte extabat Fortunii ætate; ipſum igitur audiamus:
„ Per eos dies Tibertus eccleſiæ ſancti Michaelis Templani præfectus,
„ aſtipulante Humile epiſcopo Firmi, ipſam eccleſiam, quæ Senogallien-
„ ſis hodie diœceſis eſt, ſancto Romualdo, ipſique Gregorio abbati ultro
„ dilargitus eſt, ut ab ſuis diſcipulis adminiſtraretur, una cum duabus
„ partibus curiæ ipſius loci, quæ ad parentes ſuos pertinuerant, pro
„ dote eccleſiæ, menſe februario indictione ſeptima, manu Gozii tabel-
„ lionis, & Oſſo, Mainardus, Ubaldus, Farolſus & Rodulphus comites
„ teſtes adhibiti. “ Humilem epiſcopum non recenſet [c] Ughellius. Ubertum epiſcopum Firmanum agnoſcit per ea tempora, anno nimirum 1010. quo obtulit *beato Benedicto de cauſa juris ſui in fundo Oppiano terras & vineas, ſilvas, prata & oliveta, poſſeſſionem non paucam & in fundo Paterno ſimiliter*. Hæc [d] chronicon Caſinenſe. Adnotat Coletus [e] eum ſediſſe inter patres concilii Romani celebrati a Gregorio papa V. anno 998. Idem pariter anno 1016. eccleſiam ſancti Michaelis archangeli prope mare Firmo abbati ſancti Sabini liberaliter conceſſit. Anne epiſcopus Firmi, qui adſtipulatus eſt donationi Tiberti, humilem ſe epiſcopum nominavit, quod adjunctum Fortunius in nomen proprium tranſtulit? Vel Ubertum aut Hubertum per ſimplices V. ſeu H. ſcriptum, Umilem vel Humilem interpretatus eſt?

c T. II. col. 687.

d Lib. II. cap. XXVI.

e Ibid. col. 687. in notis.

XXII. Aliud prope flumen Æſinum.

SECUNDUM monaſterium hoc anno extructum a ſancto Romualdo prope fluvium Æſinum, dicatum fuit ſanctæ Helenæ, cujus loci modo non ſupereſt niſi eccleſia, tres naves habens, & quadrato lapide ac ſolidiſſimo opere conſtructa. Aliquo tempore poſt ipſius conſtructionem extitit celeberrimum hocce monaſterium, quod anno 1180. unitum fuit eremo Camaldulenſi. Extat bulla data Laterani anno 1199. XIII. kalendas aprilis ab Innocentio papa III. ad Nicolaum abbatem hujus monaſterii ejuſque ſucceſſores, per quam, præter plurima nominata bona, jus ipſis confirmatur in quadraginta & amplius eccleſias & in quinque caſtra. Modo

diruto

Abbatia. Vallis. Castri.

diruto monaſterio eccleſia commendatariis inſervit. Si [a] Jacobillio ſit adhibenda fides, Romualdus in eo cœnobio primum ſanctimoniales inſtituit, quibus loco cedentibus vel decedentibus, monachi ſunt ſubingreſſi. Æſinus ſive Æſis fluvius eſt Camerinenſis agri, non valde diſtans ab urbe Æſio, olim limes inter Umbriam & Picenum, vulgaris vocabuli confuſione ab accolis dictus *il Fiumeſino*. De hoc monaſterio plura dicemus ſuis locis. ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102. a SS. Umbriæ T. II. pag. 27.

TERTIUM monaſterium ædificatum fuit a Romualdo prope Aſculum, olim Eſculum dictum, vulgo *Aſcoli*, quæ urbs eſt epiſcopalis in Picena provincia. In Hiſtoria Aſculana latine conſcripta ab Sebaſtiano Andreantonellio, & Patavii impreſſa anno *1663*. [b] hic auctor exiſtimat, cœnobium conſtructum a divo Romualdo illud fuiſſe, quod poſtea nomen obtinuit ſancti Salvatoris a Valle tercentis paſſibus diſtans ab urbe Aſculo, ſitum in amœniſſimo montis acclivi, cujus ſuo tempore non ſupererat niſi eccleſia extra pontem majorem redacta ad ſimplex beneficium, ſpectans olim ad abbatiam Farfenſem. XXIII. Tertium prope Aſculum. b Pag. 220.

HAEC porro ſunt *tria monaſteria*, quæ, ut ait Damianus, [c] Romualdus, *dum in ipſa intentione perſiſteret* ſe transferendi in Hungariam, *brevi tempore conſtituit, unum videlicet in valle de Caſtro, ubi nunc ſanctiſſimum corpus ejus eſt conditum, aliud prope Iſinum fluvium, tertium juxta oppidum condidit Eſculanum*. His confectis, *licentia ab apoſtolica ſede ſuſcepta, & duobus ſuis diſcipulis in archiepiſcopos conſecratis, cum viginti-quatuor fratribus iter arripuit. Tantus enim ardor moriendi pro Chriſto in omnibus æſtuabat, quod vir ſanctus ad tale negotium cum paucis ire difficile poterat*. Vivebat tunc in apoſtolico throno Sergius papa IV. qui 11. octobris hujus anni 1009. ſuccesserat Johannni XVIII. ut habet Papebrochius [d]. Ab eo ergo, potius quam a Johanne ratione temporis, quo Romam petere potuit Romualdus, obtenta licentia, & conſecratis duobus ſuis diſcipulis, qui forſitan fuere Gregorius & Ingelbertus, quos aliis in locis Damianus archiepiſcopos Gentium appellat, cum bis duodenario diſcipulorum numero ad iter impavidus ſe accinxit. Et jam plurimum viæ confecerat, parumque ab Hungaria diſtabat, cum ecce Romualdo fit compertum, Dei voluntatem ipſius non ſuſcipere ſacrificium; nam ſi iter proſequi vellet, infirmabatur, ſi redire diſponeret, ab ægritudine liberabatur. *Euntes ergo*, proſequitur Damianus [e], *cum jam ipſis Pannoniarum finibus intereſſent, repente Romualdus languore correptus, ulterius ire non potuit. Cumque diutius pateretur, ſi quando redire diſponeret, protinus ex ægritudine convaleſcebat. Sin autem ire ultra tentaret, tota ejus facies protinus intumeſcebat, cibos quoque jam retinere, ſtomacho langueſcente, non poterat. Advocatis itaque fratribus ait: Perpendo, inquit, nequaquam divinæ voluntatis eſſe indicium, ut ultra progrediar. Verumtamen, quia intentionis veſtræ deſiderium non ignoro, neminem veſtrum redire compello. Multi nempe etiam ante nos totis niſibus ſtuduerunt ad martyrii culmen pertingere, ſed quia divina providentia aliter ſenſit, in ſuo gradu coacti ſunt remanere. Licet ergo vobis omnibus martyrium defuturum eſſe non ambigo, qui tamen ire, qui mecum redire voluerint, uniuſcujuſque relinquatur arbitrio. Quindecim igitur Hungariam prodeuntibus, duobus alibi jam dimiſſis, vix ſeptem cum magiſtro diſcipuli remanſerunt. Euntium autem quidam flagellantur, venduntur, plures domino ſubeunt, ad martyrium tamen, ſicut vir ſanctus prædixerat, non pertingunt.* XXIV. In Hungariam proficiſcitur, ſed vi morbi repellitur. c Vit. S. Rom. cap. 39. d Propyl. menſ. Maii pag. 286. e Ibid. cap. XXXIX.

MIRABILITER profecto ſe declaravit in hoc facto providentia & voluntas divina, quæ Romualdum ad Italiæ utilitatem, non ad Hungariæ converſionem vel profectum volebat. Quindecim, qui abierunt, juxta XXV. De fructis ejus itineris.

ANN. CHR. 1009. ROMUALDI 102.

xta ſancti viri prophetiam, vel captivi facti fuere, vel flagellis dure cæſi, non tamen martyres effecti. De his hoc elogium habemus apud Brietium ad annum 1008. „ Sanguine ſuo, atque libertate Dei gloriam & „ proximorum ſalutem promeruerunt. “ De Romualdo tamen & ceteris, qui martyrii deſiderio æſtuabant, illud dici poteſt, quod de divo Felice Nolano cecinit ſanctus Paulinus Natal. III.

Cæleſtem nactus ſine ſanguine martyr honorem,
Nam confeſſor obit pœnas non ſponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro ſanguine mentem,
Qui cordis taciti ſcrutator ferre paratos
Æquiparat paſſis, ſat habens interna probaſſe,
Supplicium carnis juſta pietate remittit.
Martyrium ſine cæde placet; paſſura voluntas
Sufficit; & ſummi eſt meriti teſtatio voti.

Quare merito de Romualdo canimus:

Martyrum palmas rapit abſque ferro.

eodem modo, quo de ſancto Martino profert eccleſia: *O ſanctiſſima anima, quam etſi gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen martyrii non amiſit*; nam, ut ait [a] Sulpitius Severus ad Aurelium diaconum loquens de ſancti pontificis obitu: *Gloria martyris non carebit, quia voto atque virtutibus & potuit eſſe martyr, & voluit.*

[a] *Epiſt. II.*

Duo, quos alibi dimiſit Romualdus, noſtra ſententia ii ſunt, qui deſignati fuerant in archiepiſcopos. Cur enim ii redirent, quandoquidem licentiam habebant prædicandi evangelium Gentibus? Ii ergo vel in Hungariam, vel fortaſſe in Slavorum gentes, & ubi obierant Adalbertus & Bonifacius, tranſierunt. Quid porro de iis actum ſit, in tanta rerum caligine, penetrare non licuit. Legimus tamen apud Hundium [b] in metropoli Saliſburgenſi eo loci, ubi loquitur de monaſterio Niderburg, ibidem in templo jacere *Gregorium epiſcopum, qui ex Oriente in Batavorum urbem venit*. Ex Hungaria ſcilicet, quæ reſpectu Bajoariæ ad Orientem poſita eſt, ubi eremiticam vitam duxiſſe creditur, venit in urbem Pataviensem, vulgo *Paſſaw*, Gregorius. Suſpicatur & ipſe Mabillonius [c] hunc eſſe Gregorium Romualdi diſcipulum, *qui archiepiſcopus in gentibus factus eſt*, atque Patavium veniſſe cum Giſala regina Hungariæ, quæ poſt mortem divi Stephani regis in Niderburgenſe Bajoariæ parthenone monaſticum habitum induiſſe dicitur, ibique abbatiſſæ munus geſſiſſe poſt Heilkam ſuam, & ſancti imperatoris Heinrici amitam. Sed de eremitica Romualdi inſtitutione in Hungaria ſuſior ſe præbebit differendi occaſio anno ſequenti.

[b] T. II. p. 403.

[c] *Annal.* T. IV. p. 422.

XXVI. An Ludulphus fuerit ep. Eugubinus?

LUDULFHUM Avellanenſis eremi fundatorem electum hoc anno fuiſſe epiſcopum Eugubinum ſcripſit [d] Ughellius, addiditque Lucentius, quod cum non conſenſiſſet electioni de ſe factæ a clero populoque Eugubino anno 1009. præcipiente deinde Sergio IV. humeros ſuppoſuerit, præfueritque tali ſuavitate, ut contermini populi ejus ſanctitate illecti ad incolendum Eugubium turmatim accurrentes, civitatis plura ædificaverint ſuburbia; ſed anno tertio ſui regiminis, indulgente Benedicto papa VIII. redierit ad eremum ſanctæ Crucis de Avellana, ſucceſſoremque habuerit Julianum diſcipulum ſuum in eodem cœnobio inſtitutum. Exſcripſiſſe videtur Lucentius Jacobillium, qui ſimilia refert. Ante omnes Fortunius: Ludulphus, [e] inquit, degens quaſi incognitus a paſtoribus proditus eſt, & ad

[d] T. I. col. 635.

Ann. Chr. 1009. Romualdi 102.

ad epiſcopalem cathedram Eugubinæ eccleſiæ, in cujus diœceſi locus eſt, attractus deinde omnino invitus. Idipſum aſſerunt Florius & Collina noſtri, & quotquot res Camaldulenſes attigere. Illud tamen ſemper erit contra Lodulphi epiſcopatus ſuſceptionem, & dimiſſionem firmiſſimum argumentum, quod petitur ex ſilentio Damiani, qui in duobus opuſculis ad Nicolaum II. & ad Alexandrum II. Romanos pontifices inſcriptis enumerans epiſcopos, qui eam ſarcinam a ſuis humeris depoſuerunt, ne verbum quidem facit de Lodulpho, cujus domeſticum exemplum nec ipſum Damianum poterat latere, nec inutiliter allatum fuiſſet in medium. Latere non poterat, quia de viro agebatur, quocum ad multos annos ſimul vixerit, admiſſa Lodulphi morte ad annum 1047. inutiliter vero allatum non fuiſſet, quia de pari ſtudio, quod ad eamdem ſolitudinem, eamdemque eremum uterque gerebat, tractabatur. Neque dicendum errore calami, ut ſæpe contingit, Damianum poſuiſſe Callienſem pro Eugubina eccleſia, atque proinde Liutulphum Callienſem epiſcopum, de quo hæc ſcribit in primo ex dictis opuſculis: *Noſtra nihilominus ætate Liutulphus Callenſis epiſcopus epiſcopali ſe dignitate dejecit, ſucceſſori, qui nunc ſupereſt, eccleſiam tradidit, ſic ſibi, ſi tamen non defuit animus, liberam facultatem ad agendam pœnitentiam procuravit*, ipſiſſimum eſſe Eugubinum epiſcopum Lodulphum; quod ſcilicet ullo modo dici nequit, quia Lodulpho ſanctiſſimo eremitæ animus non defuit ad agendam pœnitentiam, neque ejus in ſede Eugubina ſucceſſor circa annum 1060. quo ea ſcribebat Damianus, ſupererat, ſed jam objerat, vel Julianus is fuerit, vel alius; ſed neque in vivis ulterius erat Theudaldus, qui eccleſiam illam rexit poſt allegata Lodulphi epiſcopatus tempora: & qui iis annis 1060. & 1061. vivebat in cathedra Eugubina epiſcopus Rodulfus, vix ſedem illam conſcenderat, decem & amplius annis poſt Lodulphi mortem. Hinc etiam Griffolinus Valerianus, qui recenſet Lodulphi diſcipulos epiſcopos ſubinde factos, de Lodulphi epiſcopatu omnino ſilet, quem neque Bernius memorat in [a] chronico Eugubino apud Muratorium, neque Johannes-baptiſta Pamphilius, qui circa annum 1461. ſcripſit, neque veteres Eugubinorum epiſcoporum catalogi. Aſſertur quidem ad Lodulphi epiſcopatum adſtruendum auctoritas antiqui chronici Gualdenſis, cujus ſcriptor teſtimonio Conſtantini Cajetani poſt initium ſeculi XIV. vixiſſe creditur, & in quo hæc leguntur: *Beatus Lodulphus Augubio in ſacro monaſterio Fontis-avellanæ congregationem Columbæ fundavit. Fuit is epiſcopus, & anno Domini* M. XXXXVII. *in eodem monaſterio mortuus eſt, & mira ſanctitate refulſit*. Sed jam Sartius noſter in ſuo valde elaborato opere [b] *de Epiſcopis Eugubinis* nullam eſſe fidem adhibendam chronico Gualdenſi, quod recenti manu interpolatum ſit, adjecta nimirum ea periocha, nuperrime declaravit, ſicut etiam docuit recentiſſimas & fortaſſe non ultra medietatem ſeculi ſuperioris confectas eſſe tabulas pictas, quæ beatum Lodulphum epiſcopalibus inſulis ornatum exhibent, ex quibus alteram ſe vidiſſe teſtatur in monaſterio Avellanenſi, alteram Romæ in hortis Pamphiliis ad divi Pancratii. Ea propter quoadusque melioribus argumentis epiſcopatus Eugubinus Lodulphi, & ipſius abdicatio ab eo munere non probetur, fictitia nobis erit hujuſcemodi ex eremo ad epiſcopale patriæ faſtigium illius evocatio.

a T. XXI. rer. Italic.

b Pag. 23.

XXVII. Guido abbas S. Severi fit abbas Pompoſianus.

Certius eſt hoc anno deſinente, vel certe initio ſequentis obiiſſe Johannem-angelum abbatem Pompoſianum, cui a Martino venerabili eremita ſuffectus fuit Guido, abbas tunc temporis ſancti Severi in Claſſe Ravennæ. Pauca de Johanne-angelo proloquitur vitæ ſancti Guidonis ſcriptor; ait tantum *virum fuiſſe per omnia probatum, & angelica merito nun-*

Ann. Chr. 1009. [R]omualdi 102.

cupatione condignum. Quis datus ſuetit Guidoni ſucceſſor in cœnobio ſancti Severi, neſcimus; nam Vitalis in charta anni 1013. & de quo eo anno agemus, nominatur *electus* abbas monaſterii ſancti Severi. Pater Guidonis Pompoſiani abbatis filium, & Gerardus frater fratrem æmulati, *relicto ſeculo ad Chriſtum converſi ſub eo in Pompoſienſi cœnobio religioſe converſati ſunt*. Quænam egerit Guido pro reſtauratione ſui monaſterii tam in ædificiis, quam in pietatis operibus enarrare pergit vitæ ipſius auctor apud [a] Mabillonium.

[a] *Secul. VI. Par. I. Act. SS.*

XXVIII. Præceptum Henrici imp. pro abbatia Claſſenſi.

Hardefado in regimine Claſſenſis ſancti Apollinaris abbatiæ ſucceſſerat Bonus jam ab anno 1006. indictione IV. quarto nonas aprilis, quo die reſidebat cum Henrico rege, ac cum pluribus epiſcopis & abbatibus Neoburgi in placito, ubi agitata fuit lis, quæ cedebat [b] *Winizonem* inter *abbatem ſancti Salvatoris de Monte Amiato & Boſonem abbatem ſancti Anthymi*, ac inter *Arialdum Cluſinum epiſcopum cauſa conſecrationis eccleſiarum ſuarum in parœcia epiſcopatus Cluſini manentium*. Hoc autem anno ab ipſo rege privilegium obtinuit idem Bonus pro ſua abbatia Claſſenſi, & confirmationem ejus bonorum. Diploma autographum ex archivo monaſterii Claſſenſis damus in Appendice, una cum altera ex tabulario Fontis-boni donatione, quam hoc eodem anno menſe novembri *Helempertus epiſcopus excellentiſſimus ſancte Arretine eccleſie pro anima bone memorie Heverardi, qui fuit anterior epiſcopo*, fecit a ſe constructo monaſterio ſanctæ Mariæ in Pratalia. Charta poſtrema ſignatur indictione VIII. quæ nimirum initium ſumpſerat a menſe ſeptembri.

[b] *Ugbell. T. III. col. 622.*

XXIX. Johannes abbas Palatiolenſis.

In monaſterio Palatiolenſi prope Ravennam Bonizoni, de quo egimus ad annum 1001. ſuffectus fuerat in abbatem Johannes. Huic enim *die octava menſis januarii* hujus anni *indictione ſeptima pontificatus domini Johannis ſummi pontificis ſexto, imperante nemine, Honeſtus conſul filius quondam Honeſti ducis foſſam in integrum foris portam Artemeduli, qua cum ingreſſu & egreſſu ſuo per ipſam foſſam de Badareno uſque ad ipſam Juncitam, & de ipſa Juncita ingreſſu & egreſſu ad monaſterium veſtrum ſancte Marie, quod vocatur a Faro* habendam, tenendam & poſſidendam concedit. Integram donationis chartam edidit Margarinius in [c] bullario Caſinenſi. *Johannes* appellatus *venerabilit preſbiter & abbas regule* ipſius monaſterii diu fuit ſuperſtes, nam & ad annum 1039. ejus memoria nobis occurret. Animadverſione eſt digna formula illa *imperante nemine*; licet enim regnaret Henricus, non erat tamen imperiali corona redimitus, quam anno tantum 1014. ſuſcepit de pontificis Benedicti VIII. manu.

[c] *T. II. pag. 68.*

Ann. Chr. 1010. Romualdi 103.

XXX. Converſiones nobilium virorum factæ a Romualdo in ſuo Pannonico itinere.

Caruit fructu martyrii Romualdus, ſed non caruit fructu converſionum occaſione ſui Hungarici itineris. Adhelberonis ducis conſanguineum nobiliſſimum, alioſque Teutonicos ad monaſticum ſtatum capeſſendum allexit, & ipſe poſt hanc prædam ad monaſterium Urbe-vetanum rediit. *Romualdus autem*, ait Damianus, [d] *converſo quodam nobiliſſimo viro, Adhelberonis videlicet ducis conſanguineo* (per errorem Mabillonius vocat *filium*) *qui poſtea monachus factus, in ſancta uſque ad mortem converſatione permanſit, aliiſque Teutonicis, ad monaſterium, quod in Urbis-veteris regione conſtruxerat, redit*. Poſt quæ verba ſubdit Damianus: *Notandum itaque eſt, quia ſanctus vir nequaquam velut levitate uſus, falli inaniter potuit, qui ſecundum intentionem quidem ſuam martyrium ſubiit, juxta divinum vero conſilium pro ſalute eorum miſſus eſt, quos convertit*. Quis ſit hic Adhelbero dux, inquirere placet. Hermannus Contractus in chronico [e] ſæpe Adalberonis ducis mentionem facit. Anno 1012. ait:

[d] *Vit. S. Rom. cap. XXXIX.*

[e] *Lection. Hen. Caniſii T. III. pagg. 563. & ſeqq.*

Contra-

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 103.

Conradus dux Carentani filius Ottonis ducis, fraterque Brunonis dudum papæ, obiit, & privato filio ejus puero Conrado, Adalbero ducatum accepit. Ad annum 1019. *Conradus adoleſcens filius Conradi quondam ducis Carentani, auxiliante patruele ſuo Conrado, poſtea imperatore, Adalberonem tunc ducem Carentani apud Ulmam pugna victum fugavit.* Anno 1035. *Adalbero dux Carentani & Hiſtriæ, amiſſa imperatoris gratia, ducatu quoque privatus eſt*; & ad annum ſequentem: *Conradus patruelis imperatoris patris ſui ducatum & in Hiſtria, quem Adalbero habuerat, ab imperatore ſuſcepit.* Ac demum ad annum 1039. *Conradus & dux Carentani, & Adalbero æmulus ejus, qui ante eum ducatum eundem tenuerant, ipſo anno obierunt.* Ex iis intelligitur Adalberonem anno tantum 1012. ducatum obtinuiſſe Carinthiæ. De eo tamen loquitur Damianus, qui per anticipationem nominavit Adhelberonem ducem, hoc eſt, qui fuit poſtea dux. Verum quidem eſt ſanctum ſcriptorem loquentem eodem capite & ſequenti de Rainerio, diſtinxiſſe tempora, quibus Rainerius nondum erat marchio, & quibus erat marchio Thuſciæ, ut proinde idipſum videretur præſtare debuiſſe, dum verba fecit etiam de Adhelberone, notando ipſum deinde fuiſſe ducem; ſed inter utrumque illud cedit diſcrimen, quod de Adhelberone obiter mentionem fecerit cauſa ſui conſanguinei; at de Rainerio aliqua narrare volebat, quæ præceſſerant regimen Thuſciæ, & aliqua, quæ ad tempus illud pertinebant, quo jam erat marchio conſtitutus. Præterquamquod non videtur adeo differendum Romualdi deſiderium audita morte Bonifacii, ut triennio vel quadriennio tantum poſt ejus obitum Hungariam ad obtinendum martyrii fructum perrexerit, ſi eo tantum tempore iter illud aſſumpſiſſet, quo Adhelbero creatus jam fuiſſet dux Carinthiæ. Quare non putamus, ut olim in mentem nobis venerat, ratione temporis ducatus Adhelberonis, dimovendam eſſe a præcedenti anno Romualdi profectionem in Pannoniam, & aſſignandam ad annum 1012. vel 1013. quibus poſitis ejuſdem ſancti patris geſta majoribus involucris perturbarentur. Vario modo effertur nomen hujus ducis; Adhelberonem vocat Damianus, Adalberonem Hermannus Contractus, & in chartis a Muratorio editis appellatur etiam [a] Adalperio & Adelpeyro. Ceterum de ſupralaudato Hermanni Adalberone intelligendum eſſe Damianum, non vero de alio, ex eo inſuper deducimus, quod Carentanum, ubi probabiliter convertit hos Teutonicos Romualdus, & ubi Adalbero tunc facile commorabatur, ipſa eſt Carinthiæ provincia, per quam neceſſario redux ab Hungariæ finibus tranſire debuit ſanctus vir. Veri ſpeciem habet Romualdum conſtituiſſe conſanguineum Adhelberonis una cum aliis converſis Teutonicis monachos in ſua Parentina ſolitudine a Carinthia haud multum diſſita; certe ex Damiani textu non evincitur ipſum eos ſecum duxiſſe ad monaſterium Urbe-vetanum. Porro hic nobiliſſimus vir [b] *poſtea monachus factus, in ſancta uſque ad mortem converſatione permanſit*, neque ſemel arreptum vitæ perfectioris inſtitutum deſeruit, ut fecit olim Olibanus Ceritaniæ & Biſulduni comes.

[a] *Antich. Eſten. P. I. p.* 85.

[b] *Vit. S. Rom. cap.* XXXIX.

XXXI. Obitus monachi filii Guidonis comitis.

REDUX Romualdus ex Hungaria in Urbe-vetanum denuo ſe recepit monaſterium, a quo veriſimile eſt ſe proripuiſſe, cum regnum illud martyrium cupiens petiit. Contigit autem tempore ſuæ reverſionis mors Guidonis, vel monachi illius, qui erat filius aut nepos Farolfi comitis, quem ante triennium monaſticam cucullam in eo cœnobio induiſſe perhibuimus. [c] Verbis ipſius Damiani pretioſam hujus pueri mortem referimus. *Filius Guidonis comitis fuit, qui in ipſa pueritia non longo tempore poſtquam monachus factus eſt, ad mortem veniens, vidit duos iniquos ſpiri-*

[c] *Vit. S. Rom. cap.* XXXVIII.

ANN. CHR. 1010. ROMUALDI 103.

tus, quaſi nigerrimos vultures, terribiles in ſe oculos inſigentes. Cumque hoc aſſiſtenti ſibi beato Romualdo puer ediceret, protinus addidit: Ecce, magiſter, tanti nunc Æthiopes intrant, ut jam totum ædificium repleant. Exhortatur autem, ut confiteretur, quid deliquiſſet: hoc ſolummodo crimen felix ille peccator cum magno terrore confeſſus eſt, quia juſſus fuerat a priore, neſcio quot ſcopas accipere, quas necdum acceperat. Romualdo igitur ſibi tanti facinoris veniam indulgente, in paco defunctus eſt. Poſtera vero die cœcus quidam, præbendarius videlicet patris ejus, ad ſepulcrum illius venit, & altiori voce clamavit. Hem, domine, inquit, meus, ſi cum Deo es, ſicut credo, preces pro me ad eum funde, & oculorum mihi lumen reſtitue. Et hoc dicto, ſtatim illuminatus eſt. Nonnulli quoque ægroti ad ejus tumulum venientes redditi ſunt ſanitati. Nam & ipſum ejus ſepulcrum velut multis plenum aromatibus redolebat. Et ita a Deo meruit honorari poſt mortem, qui pro ejus amore, dum viveret, carnalium parentum ſprevit hæreditatem. Juxta regulam ſancti Benedicti jam pueri ſeptennes & octennes recipiebantur in monaſteriis; id conſtat etiam ex vita ejuſdem ſancti patris noſtri Benedicti, cui Placidus & Maurus pueri a ſuis parentibus oblati fuerant. Quid, quod tempore ſuo Damianus recepit in monaſterium, & habitu monachi induit puerulum quinquennem? [a] *Puerulus quidam ætate quinquennis, Hubaldi ſcilicet nobiliſſimi viri, qui mecum degit in eremo, filius, in meo monaſterio factus fuerat monachus.* Quare non mirabimur, ſi etiam Romualdus puerum recepit in ſuum Urbe-vetanum monaſterium. Quam autem ætatem haberet anno, quo obiit, divinare nolumus, dixiſſe contenti ipſum non ſolum monachum effectum, ſed etiam obiiſſe in ſua pueritia. A riſu autem vix temperavimus, cum apud Tertium, Lollium, Ractium & Caſtagnizzam legimus, culpam hujus pueri in eo ſitam fuiſſe, quod ſcopas aliquas ad verrendam domum ex imperio prioris neglexerit colligere, cum luce clarius ibi ſermo ſit de quodam pœnitentiæ genere, quam ei injunxerat prior, & puer diſtulerat ſubire, ut recte adnotavit Andreas Vallemanius noſter in ejus vita [b]. Erant autem ſcopæ faſces ex virgis, quibus cædebantur paucis aut multis ictibus monachi in capitulo pro qualitate negligentiarum, vel quibus voluntarie ſe cædebant. Quare in vita ſancti Dominici Loricati apud Damianum legitur: [c] *Virgarum ſcopas in corrigiarum ſcuticas vertit.* Quo autem monumento innitantur Lollius & Jacobillius [d] aſſerentes Guidonem puerum, licet in monaſterio ſancti Gregorii apud Urbem-veterem factum monachum, obiiſſe tamen in Valle-caſtrenſi cœnobio, ibique tumulatum in ſubterranea eccleſia, minime produnt. Cæcum illuminatum, ægrotos ſanatos, ſepulcrum ejus aromatibus redolens refert tantum Damianus. Plura addunt de ejus ferventiſſimo amore in paſſionem Chriſti, in ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, in Deiparam virginem ſcriptores ejus vitæ, cupidum quoque fuiſſe martyrii, pluraque ſigna patraſſe, quæ nos, ex quo fonte hauſerint, ignorantes, libenter præterimus. Cæcus, cui lumen oculorum amiſſum reſtituit, erat *præbendarius* patris, famulus nempe emeritus, qui licet ſervitium præſtare nequiret, grati animi cauſa nutriebatur in domo & impenſis domini.

a *Opuſc.* XXXVI. *cap.* XVII. *T. II. pag.* 321.

b *Synop. Vit. nonnul. SS. Camald. pag.* 24.

c *Cap.* XI.

d *In Vitis ejuſdem Sancti.*

XXXII. Romualdus Urbem-veterem linquit, & tranſit ad ditionem Rainerii.

PAULLULUM temporis poſt pueri obitum ſubſtitit Romualdus in Urbe-vetano monaſterio, multa paſſus ab abbate & monachis. [e] *In prædicto igitur monaſterio*, ait Damianus, *multa perſecutionis ſcandala paſſus eſt. Volebat enim abbatem, ut revera monachum, extremitatem diligere, ſecularia ex deſiderio non tractare, res monaſterii pro vana gloria non expendere, fratrum uſibus neceſſaria miniſtrare. Quæ omnia, dum ille ſurda aure contemnit,*

e *Vit. S. Rom. cap.* XXXIX.

temnit, *Romualdus locum cum ſuis diſcipulis deſerens*, *non longe a Caſtro prædii in virtute Rainerii*, *qui poſtmodum Thuſciæ marchio factus eſt*, *habitavit*. Conſiderabat ſanctus pater abbates licet in dignitate conſtitutos, ſemper tamen monachos eſſe, atque proinde regulam, quam ſubditis ſuis obſervandam proponunt, teneri ipſos inter primos adimplere. Extremitatem volebat ab abbatibus diligi, ſecularia vel fugere, vel invitos tractare, non dilapidare ad arbitrium bona & ſubſtantias monaſterii, atque fratribus dividere, quæcumque ipſis forent neceſſaria. Cecinit ſurdo Romualdus, mox locum deſeruit, & cum diſcipulis ſuis habitaturus ſeceſſit non longe a Caſtro. Caſtrum, quo ſe recepit Romualdus, forte fuit urbs illa epiſcopalis, caput ducatus ejuſdem nominis; quæ ſita erat inter territorium Senenſe, quod reſpicit ad occidentem, & territorium Urbe-vetanum, quod extenditur ad ſeptentrionem, ut geographi deſcribunt. Innocentio papa X. præcipiente urbs hæc ſolo diruta eſt anno *1646*. Vocabulum, quo utitur Damianus *in virtute Rainerii*, idem ſignificat ac in poſſeſſione Rainerii. Simili voce uſus fuerat ad caput XXXV. vitæ ſancti Romualdi: *Cuncta ſuæ virtutis offerunt prædia*. Aliquando *virtutes* ſignificabant jura & privilegia, aliquando reliquias Sanctorum, ut videre eſt apud Cangium, & monachos doctiſſimos San-maurinos in Gloſſario mediæ & infimæ Latinitatis, in allato vero Damiani textu ſignificat poſſeſſionem & dominium.

ANN. CHR. 1010. ROMUALDI 103.

XXXIII. De Rainerio poſtea marchione Thuſciæ.

RAINERIUS tunc nondum marchiam Thuſciæ obtinuerat. Poſt Hugonem enim magnum defunctum anno 1001. Thuſciam rexit *Bonifacius filius Alberti lege vivens Ribuaria*, ut ex Ratberto in vita ſancti Bononii, & ex chartis ejus ævi diſcimus. Quando autem Rainerio collatum fuerit Thuſciæ regimen, definite aſſerere non præſumimus. *Anno 1016. imperii Henrici* III. *menſe Hoctuber indictione* XV. *Reginerius marchio & dux Tuſcanus placitum* celebravit *in urbe Aretina cum Hugone comite ipſius comitatus*. Autographum hujus placiti extat in archivo Doniano Florentiæ, & ex apographo authentico monachorum ſanctarum Floræ & Lucillæ Arretinæ urbis edidit [a] Muratorius. Proxime ad eadem tempora, & ut putat idem Muratorius [b], ad annum circiter 1014. aliud placitum tenuit idem *Rainerius marchio & dux in turri de Corgnito*, forte *Corneto*, relatum in chronico Farfenſi. Anno 1012. in diplomate Henrici regis pro abbatia Florentina apud Margarinium [c] Bonifacius filius Alberti appellatur *quondam marchio*, & in fragmentis vetuſtæ hiſtoriæ monaſterii ſancti Michaelis de caſtro Marturi apud Pucinellium, Raginerius marchio nominatur *Bonifacii ſucceſſor*, ut vidimus ad annum 1003. ergo anno 1012. facile Rainerius Bonifacio in marchia & ducatu Thuſciæ fuit ſuffectus. Anno vero, quo Romualdus in *caſtro* ejus *prædii habitavit*, Rainerius nondum erat marchio, neque dux Thuſciæ.

Hic autem, ait Damianus [d], *Rainerius conjugem ſuam occaſione propinquitatis abjecerat*, *& conſanguinei ſui uxorem*, *quem ipſe ſe inſequentem quodammodo invitus occiderat*, *in conjugium copularat*. *Ob hoc itaque Romualdus*, *ne criminis ejus particeps fieret*, *gratis manere in ejus poſſeſſione noluit*, *ſed unum ſibi aureum pro aqua*, *alterum vero pro lignis appendit*. *Quos cum ille omnino reſpueret*, *mallens videlicet ſua dare*, *quam a ſancto viro quidquam recipere*, *poſtremo tamen victus aſſenſit*, *potius quam Romualdus abiret*. *Dicebat autem idem Rainerius*, *cum jam monarchiam obtineret*, *quia non imperator*, *non aliquis omnino mortalium tantum mihi metum valet incutere*, *quantum me Romualdi terret aſpectus*. *Ante ejus quippe vultum*, *neque quid dicam ſcio*, *neque quibus me defendere valeam*,

a *Antiq. med. ævi. T. I. col.* 299.

b *Script. rer. Italic. T. II. P. II. col.* 525.

c *T. II. conſt.* 76.

d *Vit. S. Rom. cap.* XL.

Ann. Chr. 1010. Romualdi 103.

team, ullas excuſationes invenio. Habebat revera vir ſanctus hanc ex divino munere gratiam, ut quicumque peccatores, præſertim potentes ſeculi, in ejus præſentiam deveniſſent, mox velut ante majeſtatem Dei tremefactis viſceribus formidarent. Sanctus nimirum Spiritus, qui pectoris ejus habitator inerat, hunc terrorem injuſtis divinitus intendebat.

Conjicit Bollandus Rainerium hunc eumdem eſſe cum Rainerio, cui Petrus Damianus ſcripſit epiſtolam decimam-ſeptimam libri ſeptimi. Verum fallitur vir doctiſſimus. Rainerius, cui Damianus ſcribit, erat filius Uguccionis marchionis, ſoceri Guillæ comitiſſæ uxoris prædicti Rainerii, cui recenter nuptæ cum eodem Rainerio ſcripſit jam ſenex Damianus, ut in epiſtola ad eamdem Guillam habet; quod demonſtrat Rainerium, cui Damianus epiſtolam dedit, tunc non ſenem, ſed in florida adhuc ætate fuiſſe; quapropter Rainerius, de quo loquitur Damianus in vita Romualdi, diſtinguendus a Rainerio, cui inſcripta eſt ejuſdem Damiani epiſtola, quæ videtur circa annum 1060. aut paullo poſt data: aliter ſeptuagenarius tunc fuiſſet Rainerius primus, niſi mavis dicere etiam, fuiſſet octuagenarius; nam anno, quo in ſua poſſeſſione recepit Romualdum, conjugem abjecerat, ut aliam ſibi copularet, & ſaltem viginti-quinque annos ætatis numerabat; porro ab anno 1010. ad 1060. quinquaginta intercurrunt, quibus ſi addantur viginti-quinque, ſeptuaginta-quinque conficiuntur, qua in ætate quis dicat de novo nupſiſſe Rainerium Guillæ, vel pœnitentiæ cauſa adſtrictum fuiſſe ab eodem Petro Damiano ad ſubeundam peregrinationem verſus loca ſancta Jeroſolymorum pro peccatis ſuis eluendis?

Ceterum rem non injucundam lectoribus facturos nos arbitramur, ſi ope veterum chartarum, Rainerii I. marchionis & ducis Thuſciæ, ejuſque deſcendentium ſeriem & tempora per totius ſeculi undecimi curſum illuſtremus. Rainerius ergo I. Guidonis comitis filius & Walderadæ vir, ut habetur [a] apud Coſmum *de la Rena*, a Damiano in medium productus [b] in vita ſancti Romualdi verbis illis, *qui poſtmodum Thuſciæ marchio factus eſt*, circa annos 1012. 1014. & 1016. reperitur, ut mox innuimus, marchio & dux Thuſciæ. Ab Hermanno Contracto [c] nominatur & ad annum 1027. quo *Conradus rex acto Yporegiæ natali Domini in ulteriora progreſſus, Lucam cum Raginbero marchione in deditionem accepit*. Eadem habet & Wippo in vita Conradi Salici imperatoris. Ea occaſione facile dejectus fuit e regimine Thuſciæ. Reperitur tamen & laudatur ejus nomen ad annum 1047. apud Muratorium [d] ex membrana archivi capituli canonicorum Arretii ſcripta anno Dominicæ incarnationis M. XLVIII. in qua hæc leguntur verba: *Dum in Dei nomine in comitatu Aretino infra palatium domus ſancti Donati reſideret Herimannus miſſus domini Henrici piiſſimi regis*, ſimulque cum eo *Ugo filius Raginerii quondam marchionis*. Ugo, ſive Uguccio, Uguzzo vel Uguicio, ſunt unum idemque nomen filii Rainerii I. Titulo marchionis inſignitur Uguicio, ut etiam ejus pater Rainerius in charta [e] *definitionis inter canonicos ſancti Donati & miniſteriales Uguicionis filius Raginerii marchionis* anno 1044. in qua hæc inter cetera habentur: *Deinde ex conſenſu ambarum partium, & juſſione ſupradicti Uguicionis marchionis fecerunt venire in eodem loco Foſſato bonos homines de Polliciano* &c. Idem Ugo marchio, ut adhuc vivens, memoratur in charta anni 1051. tabularii Fontis-boni, [f] ubi dicitur, *Ugonem marchionem terras habere confines* cum terris monaſterii Pratalíæ. Frater uterinus Uguccionis marchionis erat Ubertus comes, de quo Damianus mentionem facit in epiſtola [g] ad Guillam comitiſſam occaſione uxoris ejuſdem Uberti. Soror pariter Uguccionis erat *Sophia duorum marchionum*,

a *Serie de' Duchi pag.* 155.
b Capp. XXXIX. & XL.
c *In chronico*.
d *Antiq. medii ævi T. I. col.* 301.
e *Ibid. col.* 302.
f §. *Invalidæ* 12. *A.* 1. 2.
g *Epiſt.* XVIII. *lib. VII.*

Uguc-

Uguccionis ſoror, *Rainerii filia*, cujus obitum refert idem Damianus in opuſculo L. ad Blancam ex comitiſſa ſanctimonialem. Ante annum 1059. vel forte eo anno obiit Ugo ſeu Uguccio marchio; nam *Raineri filio bone memorie Ugbicioni*, *qui fuit marchio*, *anno ab incarnatione Domini mille ſexageſimo* (ſtylo Piſano) *decimo kalendas auguſti indictione duodecima*, hoc eſt anno 1059. ſtylo Romano, vendit portionem cujuſdam ſui montis, ex charta archivi Piſani [a] apud Muratorium. Reperitur tamen eodem anno idem Rainerius nominatus filius *Ugicionis ducis & marchionis*, ſine addito *bonæ memoriæ* nomini ejus patris, in placito habito coram Gothifredo duce & marchione Thuſciæ [b] pro canonicis Arretinis apud eumdem Muratorium. Anno 1066. menſe octobri *Rainerius filius quondam Ugonis marchionis* donat eremo Camaldulenſi, & Ruſtico ejus priori duos manſos in plebe ſanctæ Mariæ de Chio, vocabulo *al Pino*. Eodem anno dictus Rainerius exiſtens in Colle, ubi eccleſia ſancti Savini martyris ſita erat, infra plebem ſanctæ Mariæ de Chio, bannum publicare fecit, ne quis injurias vel moleſtias afferret eremitis & monachis Camaldulenſibus. Ipſo anno *Einricus filius quondam Ugonis*, *qui fuit marchio*, obtulit eidem eremo portionem ſuam eccleſiæ ſancti Savini, quæ dicitur de Colle, plebatus ſanctæ Mariæ de Chio. Hæc [c] ex chartis tabularii Fontis-boni, ex quibus in notitiam venimus Rainerium, qui ſaltem ab anno 1059. ſucceſſit in marchia Uguccioni patri, fratrem habuiſſe Heinricum filium ſimiliter Uguccionis ducis & marchionis. Rainerio II. marchioni [d] epiſtolam ſcripſit Damianus, & alteram Guillæ comitiſſæ ejus uxori; ex qua etiam poſtrema colligitur Rainerium II. qui uxorem habuit Guillam, non fratrem fuiſſe Uguccionis, ut eſt in ſerie Coſmi *de la Rena*, ſed filium, cum aperte dicat Damianus Ubertum fuiſſe fratrem uterinum Uguccionis marchionis ſoceri Guillæ conjugis Rainerii II. Anno 1068. Guinizus monachus Camaldulenſis emit eremi Camaldulenſis nomine terram ab Imiza filia Azi *per conſenſum Rainerii quondam Ugonis*, *qui fuit marchio*, *ipſius venditricis domini*, ex chartario [e] ejuſdem eremi. In diplomate Henrici IV. cum eodem imperatore Sutrii adſtitiſſe leguntur marchio Albertus, & *Rainerius item marchio*. Ipſum publici juris fecit Ughellius [f] tom. III. Italiæ ſacræ in epiſcopis Piſanis ſub anno 1094. Sed, ut obſervant Troncius & Muratorius [g], diploma illud ſpectat ad annum 1084. cum ſignetur *indictione ſeptima anno domini Henrici regis quarti Romanorum imperatoris tertii regni* XXVIII. *imperii* I. quæ chronicæ notæ indicant annum 1084. Ergo ad eum ſaltem annum vitam produxit Rainerius II. marchio filius Uguccionis ducis & marchionis. Obierat tamen anno 1090. nam ex charta tabularii monaſterii ſanctarum Floræ & Lucillæ Arretii [h] apud eumdem Muratorium ſub eo anno legitur: *Manifeſta ſum ego Caterina comitiſſa*, *que Trotta vocor*, *filia cujuſdam comitis*, *& ſum conjux Raineri filii quondam Raineri marchionis*. *Similiter ſupraſcriptus Rainerius filius quondam Raineri marchionis confiteor* &c. Tertius igitur hujus nominis Rainerius ad annum circiter 1090. eſt revocandus. Et hæc ad illuſtrationem horum ducum & marchionum ſatis ſuperque ſint.

Sed ex diverticulo ad rem noſtram redeamus. Grandius [i] aſſerit campum Rainerii fuiſſe in Monte-pregio in territorio Peruſino, & vult Romualdum ædificaſſe ibidem eremum ſub titulo ſancti Vincentii, ut idem ante ipſum ſcripſerant [k] Coſmus *de la Rena*, & [l] Jacobillius. Hæc eremus poſtea habitata fuit, immo aucta a Damiano, ut narrat [m] Johannes in ejus vita: *Pervenit igitur ad montem Pregium in territorio Peruſino*, *ibique*

a *Antiq. med. ævi T. III. col.* 1087.

b *Ibid. T. I. col.* 301.

c §. *Donatio.* 131. *A.* 1. 33. §. *Bannum.* 1. *A.* 1. 35. §. *Donatio* 132. *A.* 1. 34.

d *Lib. VII epiſt. XVII. & XVIII.*

e § *Emptio* 84. *A.* 1. 41.

f *Col.* 367.

g *Antiq. med. ævi T. I. col.* 303.

h *Ibidem.*

i *Differt. Camal. IV. cap.* VI. *n.* 12.

k *Serie de' Duchi Par. I. p.* 183.

l *Santi dell' Umbria T. II. p.* 29.

m *Cap.* VII.

ANN. CHR 1010. ROMUALDI 103.

que alia eremitarum fundavit habitacula, ubi videlicet cellulam quamdam invenit, in qua divum Romualdum quondam manſiſſe ferebant.

XXXIV. Ædificat monaſterium in caſtro Maſſiliano.

EODEM tempore a Romualdo ædificatum fuit, teſte eodem Damiano, aliud monaſterium in caſtro Maſſiliani, quod Petrus de Natalibus *Maximianum* vocat, & Fortunius *Marilianum*. Grandius arbitratur idem eſſe, quod vulgariter appellatur *la Martiliana* prope Collem parum diſtantem a valle Elſenſi in diœceſi Senenſi.

XXXV. Purgat monaſterium Claſſenſe quod invaſerat abbas ſimoniacus.

MASSILIANENSIS monaſterii ædificatione enuntiata, ſubjungit ſtatim Damianus hiſtoriam cujuſdam abbatis Claſſenſis, qui ſimoniaco pacto in regimen hujus monaſterii ſe intruſerat. Licet non diffiteamur Damianum res Romualdi geſtas enarraſſe, non attento certo ordine temporis, attamen cum nil repugnet factorum veritati, ceteriſque ſancti viri actionibus conſignare præſenti anno actionem hanc, qua mirus ejus enituit zelus, ideo eam etiam nos narrationem huic anno illigamus. Poſtquam Romualdus in manu Ottonis III. abbatiam Claſſenſem reſignavit anno 998. electus ſuit ejus monaſterii abbas Petrus, poſt Petrum Hardeſadus ſive Harderadus, Romualdi, ut ſentit Fortunius, ex monacho forſan Claſſenſi, diſcipulus. Legimus ejus nomen etiam in placito anni 1001. quo appellatur Arderardus & Arderatus abbas ſancti Apollinaris in Claſſe, qui eodem anno aliud præceptum obtinuit v. kal. martii ab Ottone imperatore, quo confirmantur bona & jura abbatiæ Claſſenſis. Hardeſado ſucceſſiſſe videtur Bonus diſcipulus & ipſe, eodem Fortunio teſte, ejuſdem ſancti Romualdi. An ſtatim poſt Romualdum brevi intervallo temporis abbatiæ ſancti Apollinaris in Claſſe regimen ſuſceperit, vel poſt Hardeſadum, vel poſt Bonum Johannes ille, qui dignitatem & adminiſtrationem dimiſit, ut ſe diſciplinæ ſubderet Willelmi abbatis Divionenſis, quod narrat [a] chronographus ſancti Benigni, nobis eſt incompertum, ut alibi diximus. Interim cum ab anno 1009. non amplius appareat in chartis vel in monumentis nomen Boni abbatis Claſſenſis, probabiliter Bonus eodem vel præſenti anno diem clauſit extremum. Poſt quem reponendus eſt abbas ſimoniacus, pro quo detrudendo non impigram operam ſuam præſtitit Romualdus. Hiſtoriam hujus abbatis Claſſenſis ſic enarrat Damianus [b]. *Audiens autem aliquando, quia Venetus quidam Claſſenſem abbatiam per coemptionem Simoniacæ hæreſeos invaſerat, inſuper quoque in corpus ſuum inique peccabat, illuc protinus ire miles Chriſti impiger ſtuduit, diverſiſque modis ex eo monaſterium purgare tentavit. Vir autem reprobus, dum abbatiam metuit perdere, non timet homicidium perpetrare. Intempeſta ſiquidem nocte, dum Romualdus in lecto ſecure quieſceret, ille eum latenter aggreſſus, impiis cœpit digitis guttur ejus aſtringere, nitens eum crudeliter ſuffocare. Sed dum vir ſanctus necdum prorſus intercepto ſpiramine, anhelitu vix eluctante, rauciret, Ingelbertus illico magiſtri ſingultibus excitatus, torrem mox ex ſopito igne corripuit, & miniſtrum diaboli ab incœpto nefandiſſimi criminis exturbavit.* Patet hinc Romualdum, licet Claſſenſis abbatiæ adminiſtrationem olim dimiſiſſet, ejus tamen monaſterii curam non poſthabuiſſe, ſed quibuslibet modis tentaſſe, ut abominationem ſtantem in loco ſancto pro viribus propulſaret. Qua in re tum paterna ipſius in Claſſenſes filios ſollicitudo enituit, tum efficax illius ſententiæ ſuæ propoſitum, quo juxta Damianum [c], *erat illi tam odioſa iſta, quam cernimus, abbatum converſatio, ut non minus gauderet, ſi de manu cujuſque abbatiam potuiſſet evellere, quam ſi daretur ſibi potentiſſimum quemlibet ſecularium ad ſanctæ converſationis ordinem convocare.* Diſtinguendus eſt Ingelbertus monachus, qui in extremo diſcrimine vitam ſancti patris ſervavit,

a *Num.* XVIII. *apud Mabill. Sec. VI. P. I. pag.* 302.

b *Vit. S. Rom. cap.* XLI.

c *Vit. S. Rom. cap.* XLV.

vavit, ab alio Ingelberto, qui archiepiſcopus factus fuerat in Gentibus alibique dimiſſus, & a tertio, qui a Romualdo defecit, & altare contra altare erigens ſchiſma conflavit, de quo poſtremo annis ſequentibus.

ANN. CHR. 1010.
ROMUALDI 103.

XXXVI.
Redit Parentium, & denuo revertitur in Italiam.

ROMUALDI zelus contra Simoniacum abbatem Claſſenſem irritus fuiſſe videtur; quare ipſe indignatione commotus *poſt hæc denuo Parentium navigavit*, ait Damianus [a]. Videns nimirum improbum abbatem potentum veriſimiliter brachiis innixum, ſacram Claſſenſem domum profanare, tædio urbium, & iniquitatum percitus, ad dilectam ſolitudinem, quam ante ſexennium Parentii deſeruerat, iterato ſe recepit, reviſurus inſuper filios, quos ibi reliquerat: ſed parvo tempore ibi eum ſubſtitiſſe, & in Italiam a Romano pontifice revocatum fuiſſe, docet nos idem ipſius vitæ ſcriptor. [b] *Apoſtolicæ ſedis antiſtes, & Romani cives ad eum redeundi legationem dirigunt. Quod ſi reverteretur, facturos ſe omnia ejus præcepta promittunt; ſin autem, excommunicationis ſententiam comminantur. Hoc itaque modo ſuum Romualdum alumna Italia recuperare promeruit.* Præter Damianum talia aſſerentem, nihil ulterius expiſcari valuimus de hac legatione, neque novimus, quæ præcepta ſe facturos Romanus pontifex, & Romani cives deſponderint. Fortunius ſuſpicatur promiſſam ei detruſionem Simoniaci abbatis, de quo ſumptum fuiſſe credit judicium. Juxta nos ſedebat eo tempore in Romana cathedra Sergius IV. cui revocationem hanc malumus tribuere, potiuſquam Benedicto VIII. anno 1014. cui eam tribuere maluit Baronius, [c] ea ratione ductus, quod Benedictus Odilonem quoque abbatem Cluniacenſem Romam accerſiverit. Potuit Benedictus Odilonem, & potuit antea Sergius Romualdum Romam vocare diverſis rationibus & finibus adacti.

a *Vit. S. Rom. cap.* XLII.

b *Ibidem.*

c *Ad eum annum.*

XXXVII.
Perſecutio excitata in Ægypto contra chriſtianos, & contra Bononium monachum.

SOLITUDINI ſuæ Babilonicæ non ita addictus erat Bononius, ut aliquando eam ad tempus non deſereret, quo proximorum ſaluti proſpiceret. Quid circa hoc tempus ei contigerit, refert Ratbertus. [d] *Sic ergo poſt tot labores in fundatione complurium monaſteriorum, & in aſſidua prædicatione verbi Dei exantlatos, paucis menſibus optatam Mariæ quietem in illo aſperrimæ vitæ tenore ſibi indulgebat; ſed mox ardentiſſima ipſius erga proximum charitas rurſus ad Marthæ officia ejus operam identidem revocabat, ſive ut alibi conſtitutos alumnos, & per varias cellas diviſos, viſitaret, ſalutaria documenta ad dæmonum tentationes reprimendas, & religioſæ perfectionis apicem aſſequendum illis relinquens; ſive ut pauperum inopiæ congrua ſubſidia a divitibus exquireret; ſive etiam* .... Textus hic mutilus eſt, ſed duabus, ut videtur, lineis dumtaxat eroſis, ait Grandius, qui Ratbertum primus e tenebris eduxit.

d *Cap.* XIII.

Tum proſequitur Ratbertus [e]: *Enimvero communis hoſtis humani generis fraudibus, pacem, quam cum Chriſtianis Babylonius rex obſervabat, turbantibus, factum eſt, ut falſi cujuſdam peregrini aſtutia barbarum illum principem ſeduceret, Judæorum Aurelianenſium litteras ipſi deferens, quibus eum non diutius regnaturum monebant, niſi eccleſiam Dominici ſepulcri apud Hieroſolymam ſubverteret, cujus illicio catholici principes, icto fœdere, totam illam regionem occupare in proximo cogitarent. Itaque furore percitus rex, armatos Saracenos ſtatim immiſit, qui venerandum illud templum aliaſque circum eccleſias penitus everterent: ſudibus etiam aggreſſi ſunt temerare ac perrumpere ſepulcrum ipſum Salvatoris. Verum divina virtus eorum conatibus obſtitit, prohibens manifeſto prodigio, ne quicquam inde poſſent exſculpere. Sed & quos peregrinos illic obvios habuerunt, velut conjurationis Chriſtianorum conſcios, & præcurrentes exploratores, in vincula conjectos Babylonem adduxerunt, duris verberibus illos excruciantes, ac miſere torquentes.*

e *Cap.* XIV.

Hos inter venerabilis etiam Petrus, bujus ſanctæ Vercellenſis eccleſiæ nuper epiſcopus repertus eſt, ad quem viſitandum, ceteroſque concaptivos ſolandos, feſtinus perrexit Bononius; quorum ærumnas miſeratus, ut eorum liberationem pro gratia, qua apud aulam pollebat, procuraret, reginam principis matrem Chriſtianam, Mariam nomine, ſpiritualem quippe filiam ſuam, fidenter adiit, miſerum captivorum ſtatum expoſuit, atque ex illis non paucos rerum deſperatione victos, Chriſto renunciaſſe; non meruiſſe innocentes tam immani perſecutione agitari, nec inultam diutius fore tantam barbariem, inani prætextu exercitam, neque abſque divina animadverſione prætereundam venerandi ſepulcri temérationem, ac tot eccleſiarum everſionem, ſed aſperæ famis flagellum regionibus illis imminere, atque Arabum gladios exacui in tot malorum auctores; Divinam igitur iram placare inciperet, captivis Chriſtianis libertatem a principe interim impetrans, alias ſibi etiam iratum Deum timeret. Annuit libentiſſime regina, & exhortationibus viri ſancti commota, Petrum epiſcopum, & omnes concaptivos in libertatem aſſeri, ac Bononio donari voluit, animo principis ad pœnitentiam tot ſcelerum aliquatenus inclinato: tum ex lapidibus quadratis templum ſepulcri Dominici reædificari juſſit, ac priſtino honori reſtitui.

Everſionem ſacri templi Jeroſolymitani præſenti anno contigiſſe Ademarus [a], qui ad hæc tempora vivebat, confirmat in chronico: *Ipſo anno*, inquit, *ſepulcrum Domini Hieroſolymis confractum eſt a Judæis & Saracenis tertio kalendas octobris* M. X. *ab incarnatione ejus*. Idipſum aſſerit auctor chronici Lemovicenſis [b] dicens: *Ipſo denique anno confractum eſt ſepulcrum Domini a paganis* III. *calendas octobris*. Eadem habent Curopalata & [c] Cedrenus; Glaber autem [d] Rodulfus, & breve chronicon [e] Andegavenſe ad annum antecedentem referunt; Willielmus Tyrius [f] ad annum M. XI. In eo tamen errant Ademarus & Glaber, quos ſequitur Baronius; ac errat etiam Ratbertus noſter, quod id juſſu Babylonici regis, ab Ademaro Nabuchodonoſoris Babyloniæ, quem etiam vocant Admiratum, appellati, factum fuiſſe affirment, cum Syriæ & Ægypto non Calipha Babylonienſis, ſed Calipha Ægypti, qui hoc tempore erat Hakemus, præſideret. Errarunt forſan, quia non animadverterunt Ægyptios ſeculo elapſo Babylonico regno ſubditos, proprium ſibi eodem ſeculo præfeciſſe regem; licet etiam illud dici poſſit hos ſcriptores loquutos fuiſſe non de Babylone in Chaldæa, ſed de urbe Babylone in Ægypto, de qua videndus Martinierius [g]. Curopalata recte quidem Ægypti principi hanc cladem attribuit, ſed male principem hunc nominat Azizium, qui pater fuit Hakemi, & jam ab anno *996*. fato ceſſerat. Rectius omnium ſcripſit Elmacinus [h], qui poſtquam anno Chriſti 1010. cædem Hakemi Briamvillæ Caliphæ Ægypti narravit, hæc habet: *Afflixit quoque Chriſtianos & Judæos, & templa eorum diruit, eoſque vexavit, unde multi ex iis Islamiſmum ſunt amplexi. At mutata deinde ſententia dedit eis, qui ad Islamiſmum defecerant, eidem renunciare, & permiſit eis reſtaurare templa ſua.* In aliis hujus narrationis circumſtantiis conſentiunt cum Ratberto Ademarus & Glaber. Chriſtianiſſimæ mulieris Hakemi matris præter Glabrum meminit etiam idem Elmacinus [i], ubi ait: *Azizus Billa, hic fuit pater Hakemi, dominus Ægypti, uxorem duxerat Chriſtianam Melchiticam, ex qua & filiam ſuſceperat. Erant autem ei mulieri duo fratres, quorum alterum nomine Jeremiam conſtituit patriarcham Hieroſolymitanum, alterum autem Arſenium nomine patriarcham Melchitarum Alchairæ & Miſtræ*, ideſt Alexandrinum.

Ultionem divinam in principem templi ſancti temeratorem, quam commina-

a *Apud Labbeum T. II. Biblioth. & apud Pagium.*

b *Mart. Theſaur. T. III. col. 1402.*

c *Hiſtor. Byzant. edit. Ven. T. IX. pag. 552.*

d *Lib. III. cap. VII.*

e *Marten. Theſ. T. III. col. 1380.*

f *Lib. I. capp. 2. 3. 4. 5.*

h *le grand Dictionaire Geographique.*

h *Hiſtor. Saracen. Lib. III. cap. 6.*

i *Ibidem cap. 5.*

minatus fuerat Bononius, enarrat Ademarus ſequentibus verbis: *Moxque e veſtigio ſuper omnem terram Saracenorum fames incanduit per tres annos, & innumerabilis eorum multitudo fame necata eſt, ita ut plateæ & deſerta cadaveribus omnino replerentur, & fierent homines cibus, & ſepultura feris & avibus. Secuta eſt eos gladii vaſtitas, nam gentes Arabiæ ſuper terram eorum diffuſæ ſunt, & qui remanſerant, fame & gladiis interierunt. Captus eſt ab eis rex Babyloniæ, qui ſe contra Dominum erexerat in ſuperbiam, & vivus ventre diſſecto, viſceribuſque extractis, impiam animam ad barathrum projecit. Venter ejus lapidibus oppletus conſutus eſt, & cadaver ligato plumbo ad collum in mare demerſum eſt. Eo anno Radulphus Petragoricæ epiſcopus Hieroſolymis rediens retulit, quæ viderat ibi infanda, & obiit Petragoricæ.* Hæc magna ex parte ab auctoribus allatis a [a] Baronio & a Pagio decerpſimus in dictorum Ratberti confirmationem.

a *Ad annum* 1009.

XXXVIII. Captivitas Petri Vercellenſis epiſcopi.

INTER ceteros captivos fuiſſe & Petrum venerabilem Vercellenſis eccleſiæ epiſcopum adſtruit etiam monachus Lucedienſis anonymus, ſcriptor vitæ ejuſdem ſancti Bononii. Non abs re erit adferre hic totum ipſius anonymi textum, quo fides adjungitur licet per compendium aliquibus eorum, quæ ſuſius a nobis allata hucuſque ſunt. *Per id tempus*, [b] inquit, *per univerſam Ægyptum erat ingens luctus* (addit Vercellenſis codex *inter Babyloniorum enim & Romanorum reges graviſſimæ ſeditionis creverat tumultus,*) *& facto conflictu, inter eos plurimi Ægyptiorum occubuerunt, Romani vero multi perierunt, & triumpho Chriſtianis non feliciter ſuccedente, multo plures in captivitatem ducti ſunt. Inter eos Petrus divinæ memoriæ venerandus antiſtes Vercellenſis, vinctus & carcere retruſus aderat, qui nimia neceſſitate coactus cautiſſime inquirebat, ſi quem forte Chriſtianum in eadem regione invenire poſſet, cujus conſilio fretus liberari ſperabat, & inceſſanter ex hoc ad Dominum miſerabiliter ſuſpirabat. Sed quia certum, immo certiſſimum eſt, quod Deus in ſe ſperantes non deſerit, ſanctum Bononium ibidem eſſe Domino revelante cognovit. Quem ad ſe devotiſſime accerſivit, & cauſam captivitatis ac miſeriæ ſuæ & ceterorum per ordinem innotuit. Poſtremo ut ſibi & reliquis per miſericordiam condeſcenderet, rogavit; videlicet ut paganorum nexibus abſoluti de tam duriſſima captivitate exirent, & in patriam terram, Deo duce & ſancto Bononio, redirent. Tunc pater ſanctiſſimus magiſtris carceris pretium dedit, & ocium ad captivos conſolandos introeundi accepit.* [c] *Cum quadam die rex Babylonis per pomerium arboribus, quibus balſamum funditur, conſitum, nimia jucunditate deambularet, gratioſiores domeſtici ejus, inſpirante Deo, quadam concordiæ regula ad invicem conſentientes, ſupplices rogabant eumdem regem, ut votis ſancti Bononii adquieſceret, captivos videlicet Chriſtianos vinculis carceris abſolutos eidem traderet, & in patriam redeundi licentiam eis cum eodem beatiſſimo Dei cultore clementer concederet. Tunc rex uxoris,* (melius *matris*) *& domeſticorum precibus motus, votis ſancti Bononii adquievit.* Subdit codex Vercellenſis: *Captivos ſibi, quos tenebat, reddidit; inſuper navigium, quo ſinguli ad ſua remearent, & omnia navigantibus neceſſaria contulit.*

b *Num.* 7.

c *Num.* 8.

Conſentit cum monacho Lucedienſi auctor pariter vitæ ſancti Petri epiſcopi, quod nimirum compedibus in carcere conſtrictus profuſis lacrymis continenter Deum orans, divino admonitu in ea regione virum ſanctum, Bononium nomine, eſſe cognovit.

Verum qua ratione Petrus ab utroque vitæ Bononii ſcriptore Lucedienſi monacho & Ratberto, epiſcopus Vercellenſis appelletur, cum conſtet in eadem eccleſia ab anno *999.* ad annum *1026.* uſque ad feſta Paſchalia,

ANN. CHR. 1010. ROMUALDI 103.

ſchalia, quibus obiit, ſediſſe Leonem olim monachum, inde epiſcopum Vercellenſem, conciliabimus ad annum 1026.

XXXIX. Qui non eſt confundendus cum alio Petro itidem Vercellenſi.

CONFUNDENDUS autem non eſt Petrus noſter cum alio Petro itidem Vercellenſi epiſcopo, qui in bello, quod ſuſcepit gerendum Otto II. cum Saracenis anno 982. ut notant Ditmarus, Hermannus Contractus, Hepidannus & annaliſta Saxo, captivus cum aliis factus fuit, de quo Hepidannus hæc peculiariter ſcripſit: [a] *Quorum unus*, nempe captivorum, *erat Vercellenſis epiſcopus carcere diu maceratus apud Alexandriam Ægypti.* Præterquamquod enim tempus ſecundi Petri non convenit cum anno 982. & dicendum foret ipſum triginta circiter annis in captivitate degiſſe, Petrus primus idem dubio procul fuit, quem interfecit Arduinus filius Dadonis, & quem ignibus concremari juſſit ante annum 999. quo Otto III. in diplomate [b] dato eccleſiæ Vercellenſi eo anno nonis maji memorat hanc feram ab Arduino cædem patratam contra Petrum epiſcopum Vercellenſem. En verba quibus clariſſime liquet Petrum primum ante annum 999. mortem oppetiiſſe: *Item prædia Arduini filii Dadonis dedimus, adjudicavimus, quia hoſtis publicus adjudicatus epiſcopum Petrum Vercellenſem interfecit, & interfectum incendere non expavit &c.* Is eſt Arduinus, rex deinde Italiæ poſt mortem Ottonis III. *epiſcopicida* appellatus a Ditmaro. Duplex ergo Petrus Vercellenſis epiſcopus diſtinguendus, duplexque captivitas: primus a Saracenis bello captus, ſecundus autem captivus factus, dum ſacra veriſimiliter viſitaret & veneraretur loca. Hic ergo Petrus II. familiaritatem iniit cum Bononio noſtro. Cetera anno ſequenti.

a *Ap. Goldaſt. T. I. P. I. Alaman. rer. ſcript.*

b *Apud Ughell. T. IV. col. 772.*

XL. Andreas Zoerardus ex Polonia in Pannoniam venit.

CIRCA hæc tempora advenit in Hungariam eremita Andreas nominatus Zoerardus, ſive Suirardus; quippe qui, teſte Mauro Quinqueccleſienſi epiſcopo, ejus vitæ coævo ſcriptore [c], venit *tempore illo, quo ſub chriſtianiſſimi Stephani regis nutu, nomen & religio Deitatis in Pannonia rudis adhuc pullulabat*, quo etiam tempore ſubdit; *audita fama boni rectoris, multi ex terris aliis canonici, & monachi ad ipſum quaſi ad patrem confluebant, non quidem alicujus cauſa neceſſitatis coacti, ſed ut novum ſanctæ converſationis gaudium ex eorum conventu adimpleretur; inter quos quidam ſancti Spiritus inſtinctu tactus ex ruſticitate, quaſi roſa ex ſpinis ortus, nomine Zoerardus*. Porro Stephanus poſt mortem Geizæ ducis patris ſui, quæ ſub finem anni 997. ſecuta eſt, ducatum Hungaricum accepit, & in regem coronatus fuit anno dumtaxat 1001. quo religio Deitatis, rudis tamen, pullulare cœpit in eo regno. Quare falluntur Arnoldus Wion & Bucellinus, qui anno 990. Menardus, qui anno 999. Surius, qui ad 1000. Andreæ Zoerardi, & Benedicti ejus diſcipuli meminere, & Johannes Dugloſſus, qui [d] de iiſdem Sanctis ad annum 998. Cromerus vero [e] ad annum ſequentem verba faciunt. Falluntur nimirum, ſi iis annis deſignare velint tempus, quo Hungariam Andreas & Benedictus ſubierunt, multoque magis falluntor, ſi annum intelligant eorum obitus. Melchior pariter Inchoſer [f] non ſibi conſtat, dum ad annum Chriſti 1009. *conſequens eſſe* ait, *Andream tempore Geizæ patris divi Stephani in Hungariam veniſſe*, immemor eorum, quæ ad annum 1000. dixerat: *Hoc eodem anno milleſimo venere ex Polonia in Hungariam fratres eremitæ Andreas & Benedictus doctrina & exemplo novæ plantæ profuturi, & a rege ſalutis eorum cupientiſſimo liberaliter ſunt excepti.*

c *Ap. Mabill. Sec. VI. P. I. pag. 69.*

d *Hiſtor. Polon. lib. II. p. 124.*

e *De rebus Polonicis lib. III. p. 51.*

f *Pag. 205.*

Andream ex Polonia adveniſſe conceptis verbis aſſerit idem Maurus dicens: *Hanc in patriam de terra Polonorum advenit*; quare ſubobſcurius eſt, quid ſibi velit Bonfinius, dum aſſerit, [g] *ex ea Dalmatiæ parte, quam Polianam dicunt, veniſſe eremitas duos, quorum alter Andreas, Benedictus*

g *Rer. Hungaric. Lib. I. Decad. 2. pag. 274.*

alter

Ann. Chr. 1010.
Romualdi 103.

alter dictus eſt . Polonorum omnium conſtans eſt traditio Sanctos hos populares ſuos fuiſſe, inter quos [a] Stephanus Demalevicius canonicus regularis & Caliſſienſis præpoſitus exſcribens Martinum Baronium clericum Iraslovienſem in vita horum Sanctorum edita Cracoviæ anno 1609. [b] deſignat etiam locum, ac nomen patris & matris Andreæ Zoerardi his verbis: „ Andreas Zoerardus in partibus minoris Poloniæ in oppido Opatovick prope Viſtulam fluvium chriſtianis & piis parentibus natus patre „ Marco, matre Agnete, qui ſancta educatione parentum in præceptis „ & lege Domini recte inſtitutus, monaſticam vitam duxit in cœnobio „ Zobor dicto &c. “

a *Vita S. Begnmili c.* XXXII. *p.* 168
b *Pag.* 24.

XLI.
Cur ejus adventum huic circiter anno illigetur.

Verum, cur ad hunc circiter annum potiuſquam ad antecedentes vel ſequentes ſtatuatur a nobis Andreæ adventus in Hungariam, articulatius proferamus. Narrat idem Maurus ſcriptor ejus vitæ, ſe *virum bonum Andream vidiſſe, cum puer ſcholaſticus eſſet, ſed quæ eſſet ejus converſatio, non viſu, ſed auditu* percepiſſe. Cum enim *monachus Benedictus* Andreæ diſcipulus *ſæpe veniret ad monaſterium*, ubi Maurus vitam ducebat, quodque *in honorem beati pontificis Martini* erat *conſecratum*, ſibi eorum, *quæ ſequuntur, de Andreæ vita venerabili* notitiam ingeſſerat. Vivebat ergo Andreas, cum Maurus puer ſcholaſticus erat, ſeculari adhuc habitu, vel etiam monaſtico indutus, & liberalibus artium ſtudiis vacans in eodem monaſterio ſancti Martini, & eo magis vivebat Benedictus, qui triennio Andreæ ſupervixit. Ad examen autem revocare placet, quo circiter anno Maurus, qui poſtea evaſit Quinqueccleſienſis epiſcopus, potuerit eſſe puer ſcholaſticus. Statuamus itaque Benedictum obiiſſe anno 1018. Andream vero, qui eum triennio præceſſit, diem clauſiſſe extremum anno 1015. & perpendamus, an veritati, aut congruentiæ opponatur eo anno 1015. potuiſſe Maurum ſe appellare puerum ſcholaſticum, & de facie cognoſcere ſanctum virum Andream. Admittamus iterum Maurum primo poſt millenarium anno natum, & quatuordecim præter propter ætatis annos attigiſſe menſibus præcedentibus Andreæ obitum; eam ætatem profecto non dedecet attributum pueri ſcholaſtici. Porro Maurus vitæ Andreæ ſcriptor is idem numero monachus eſt, cui ſanctus puer Emericus, filius Stephani regis, ceteros diſpariter monachos exoſculatus pro cujuſque meritis, ſeptem oſcula impartitus eſt. Hæc oſculorum libatio judicio noſtro contigit circa annum 1024. contigit enim, quando Stephanus ejus pater Emericum filium ſuum itineris comitem ſibi adhibuit in viſitatione monaſterii ſancti Martini, non ignorans, quanta Dei gratia puer ille polleret, ut habetur in Bonfinio, & in vetuſtiore Emerici vita per Surium edita ex quodam ms. codice. Puerum fuiſſe Emericum eo anno 1024. ſuadet ejus ſanctus obitus, qui contigit anno 1030. licet alii minus probabiliter & ad annos 1032. & 1034. referant. Obiit autem Emericus vicennis, ut videtur; non enim diu ſupervixit conjugio, quod iniiſſe decimo-ſeptimo, vel decimo-octavo ætatis anno veriſimile eſt; ergo natus fuerit ex Stephano & Ghiſala ejus conjuge circa annum 1010, & anno 1024. ad ſummum quartum-decimum ingreſſus fuerit vitæ annum, quo recte puer dici potuerit ab ejus vitæ ſcriptore. Juxta præmiſſa Maurus anno 1024. viginti-tres ætatis annos numerabat. Potuit ergo Stephanus rex, Mauri innocentiæ & virginitatis odore allectus, ipſum *non diu poſt* ad cathedram Quinqueccleſienſem elevare; ubi notandum eſt non „ paucis poſt menſi„ bus “, ut explicat Bonfinius, ſed hanc particulam *non diu poſt*, quæ reperitur in veteri Emerici vita, poſſe excipere interpretationem aliquorum licet paucorum annorum, puta ſexennium, intra cujus curriculum

Mau-

Ann. Chr. 1010. Romualdi 103.

Maurus, antequam ad ſedem epiſcopalem promoveretur, fuerit etiam abbas San-martinianus; quandoquidem ipſe Maurus fatetur ſe ejuſdem monaſterii regimen tenuiſſe ante epiſcopatum, dum ſubdit: *Jam quæ ſequuntur, Philippus abbas mihi abbati conſtituto narrare conſuevit*. In hac hypotheſi, poſt non diuturnam cœnobii adminiſtrationem, vigeſimo-nono vel trigeſimo ſuæ ætatis anno, & Chriſti anno 1030. epiſcopus Quinquecclesienſis electus fuiſſet Maurus; neque ante hoc tempus pontificalibus infulis decorari probabiliter potuiſſe videtur; nam cum in catalogo epiſcoporum Quinquecclesienſium, qui tripartito operi Decretorum & Conſtitutionum regni Hungariæ [a] inſeritur, ſucceſſorem habeat Antonium ad annum 1070. ſeptuageſimo ætatis, & quadrageſimo epiſcopalis honoris anno, obitus ipſius contigiſſet; multoque minus, ſi in vivis erat tempore Geizæ ducis chriſtianiſſimi, qui ſub annum 1077. per triennium regnavit, cujus deſiderio ſcribit negare ſe nequiviſſe partem catenæ, qua obſtrictus fuerat beatus Andreas, quamque a Philippo abbate jamdudum ipſe Maurus impetraverat; quo admiſſo, ad minus ſeptuaginta & ſeptem vitæ annos æquaſſet; licet illud cum Mabillonio [b] dici queat forte, ante regnum adeptum, Maurum catenam, de qua loquitur, Geizæ tradidiſſe, quod probabilliмum eſt, cum non regem, ſed ducem Geizam nominet. In re ſatis obſcura hæc, quæ ſua probabilitate non carent, innuiſſe poſt Cuperum [c], qui ad acta ſanctorum Andreæ & Benedicti aliquam nobis facem prætulit, non pœnitet, ut cauſam aſſignaremus, cur ad hæc circiter tempora Hungaricum incolatum Andreæ Zoerardi determinaverimus.

a T. II. p. 615.

b In Notis c. pag. 70. Sec. VI. P. I.

c Act. SS. T. V. Julii p. 232. &c.

XLII. Qua ratione in Pannoniam advenerit Andreas?

Inquirendum illud quoque nobis eſt, qua ratione conſiliove Andreas noſter in Hungariam venerit; quod quidem duplici modo contigiſſe, ni fallimur, veriſimiliter exiſtimandum. Vidimus ad annum 1008. poſt martyrium ſanctorum Johannis & Benedicti, eremitarum olim Perei, inde Poloniæ, tuguriola illa ſolitariæ vitæ conſecrata minime derelicta, ſed juxta Polonorum hiſtorias, Barnabam ſanctis martyribus ſuperſtitem ea incoluiſſe, novis alumnis ditaſſe, & eremiticæ vitæ propagaſſe inſtitutum. Ex eorum numero fuit, aſſentientibus iiſdem Polonis, Andreas Suirardus, qui exacto tirocinii anno vel prædicationis & martyrii cupidus, vel de terra & de cognatione ſua ad humilitatem, ſui dejectionem, vitamque occultandam exire volens, vel demum ad dilatandam eremiticam converſationem miſſus in Hungariam, ſeceſſerit tempore, *quo*, ut diximus, *multi ex terris aliis canonici, & monachi ad Stephanum, quaſi ad patrem, confluebant*. Ex iis argumentum etiam deſumitur, cur Andreæ adventus in Hungariam determinari nequeat ante præſentem annum, vel ſaltem ante hæc circiter tempora. Invitatus forſan fuit Andreas fama, quæ percrebuerat adventus magni Romualdi in Hungariam, licet hic majori ſancti Spiritus motione, inviſa Hungaria, in Italiam redierit, vel certe diſcipulorum ejus, quam famam per Poloniam vulgare potuere novi Perenſes eremitæ a ſanctis martyribus Johanne & Benedicto expetiti in ſui conſortium, ut ait Damianus [d], & forte a Barnaba in Poloniam adducti. Ad eam tranſmigrationem pariter allectus fuerit ſuaſu comitum itineris ſancti Adalberti, qui poſtea ſe receperant in ſolitudinem Polonicam; vel demum audita prædicatione & martyrio ſancti Boniſacii, qui & ipſe per Hungaros pertranſierat (in duabus poſtremis ſententiis potuiſſet eremiticum inſtitutum capeſſere in Polonia Andreas ante aliquot annos, & viventibus Johanne & Benedicto, non autem dumtaxat ſub Barnaba.) Quæcumque demum ſententia ſtatuatur, Andream ex Polonia in Hungariam tranſiiſſe, poſt Maurum ejus vitæ ſcriptorem, aſſerit Martinus Baronius

d Vit. S. Rom. cap. XXVIII.

ſcri-

ANN. CHR. 1010. ROMUALDI 103.

ſcribens: [a] „ Primum in Polonia, poſtea in Hungaria eſſoreſcente vitam „ monaſticam duxit in cœnobio Zobor dicto, in honorem ſancti Hippo„ lyti martyris apud Nitriam civitatem, in ea videlicet Sclavorum & „ Hungarorum ditione, quæ Moraviæ, Danubioque confinis, Sarmatia „ Pannoniæ olim dicta fuit, excitato, in quo habitu accepto a Philippo „ abbate, quem ante a ſancto Barnaba in Polonia ſuſceperat, ſollemni „ voto regulæ ſancti Romualdi ſeſe obligavit, & Andreas nominatus ere„ miticam vitam agere ſtatuit. “ Idipſum aſſeruere ante Baronium ceteri Poloni ſcriptores, & Martinus Cromerus epiſcopus Varmienſis [b] refert „ fuiſſe in ſolitudine apud Donajecium fluvium, qui e finibus Hungaris „ profluens Viſtulæ apud Opatovecium oppidum miſcetur, duos mona„ chos ſanctimonia vitæ celebres, quorum Benedictus ab Hungaris, quod „ Chriſtum profiteretur, cæſus, Svirardus poſt vitam duriſſime exactam „ in monaſterio Montis-ferrei in Hungaria, quo ambo commigrarunt, „ ſua morte aſſumptus eſt; “ eadem exſcribit [c] Salomon Neugebaverus de Codano Boruſſus in ſua hiſtoria rerum Polonicarum. Et Polonorum hiſtoricorum antiquior Johannes Dugloſſus [d] “ duos viros ea tempeſtate in„ ſignes vita & exemplo ac converſatione floruiſſe ſcribit, Suirardum, „ qui ad fluvium Dunajec prope oppidum Czechow in Cracovienſi dice„ ceſi eremita ſub rupe, quæ in hanc diem cernitur, habitabat, & in „ qua per annos plures militaverat, & Benedictum anachoriticam vitam „ ambo ducentes, e Polonia egreſſos intraſſe Pannonias, & in cœnobio „ ſancti Benedicti ad radicem Montis-ferrei ſub abbate Auſterico militaſ„ ſe; Suirardum, qui & Zoerardus, Confeſſoris decus aſperitate vitæ pro„ meruiſſe, Benedictum ſanguine fuſo laureola martyrii coronatum. “ Dugloſſus tamen, ut poſt Cuperum obſervamus, fallitur, niſi circa nomen abbatis, ſub quo potuit intelligere Aſtricum, ſaltem circa monaſterium, ut circa hoc fallitur etiam ſupralaudatus Cromerus. Chartuitius epiſcopus auctor vitæ ſancti Stephani regis, ejus ſententiæ fuiſſe videtur, Andream & Benedictum vitam eremiticam auſpicatos fuiſſe in Hungaria, dum ait: [e] *Venerunt etiam duo e Polonia eremiticæ vitæ contemplationis cauſa ſtudioſi, ex iis alter Andreas dictus, confeſſionis merito choris angelicis eſt adjunctus, haud obſcure id declarantibus miraculorum ſignis, quæ per eum Dominus effecit; alter Benedictus nomine pro Chriſto ſanguine fuſo inſigniter eſt laureatus.*

a *Vit. SS. IV. Fratrum Polon. pag.* 24.

b *Lib. III. rer. Polon. p.* 51.

c *Lib. III. p.* 52.

d *Lib. II. Hiſt. Polon. col.* 124.

e *Num.* VI. *inter Script. rer. Hung. pag.* 271.

Quid præterea, ſi ſecundo loco dixerimus Andream unum fuiſſe ex Romualdi diſcipulis, quos hic in Hungariam profecturus ſecum adduxit? Certum eſt ex Damiano, Romualdum ex viginti-quatuor diſcipulis, quos Pannonici itineris comites habuit, in Italiam regreſſum fuiſſe cum ſeptem dumtaxat ex iis, quindecim reliquis Hungariam ſubeuntibus. Eorum nomen ſilentio premit Damianus, ſed non tacet ipſorum alios flagellatos, alios venditos, neminem tamen ad martyrii coronam aſſumptum. Veriſimile etiam redditur aliquos ex ipſis eremiticam vitam propagaſſe in ea regione, & monaſterium Zobor, ac eremum Beel vel excitaſſe una cum Gunthero eremita, cui tribuitur eremi Beel ædificatio Stephani regis munificentia, vel novo anachoreſeos inſtituto ditaſſe, cum hæc ad unum Romualdum gloria pertineat, ipſum fuiſſe ſolitariæ vitæ ſub prælati obedientia ſectatorum parentem, ut certe ſub Philippi abbatis regimine vitæ ab hominum conſortio remotæ ſectator fuit Andreas. Inducat ergo quis in animum ſuum Andream & Benedictum Polonos quidem origine, ſed a tempore ſeceſſus Parentini Romualdi, qui contigit anno 1002. ut obſervavimus, eremiticam vitam profeſſos fuiſſe, ſaltem Andream, in Parentina

Ann. Chr. 1010. Romualdi 103.

tina ſolitudine, vel ſequentibus annis, & tranſeunti Romualdo per Hiſtriam, ut Hungariam peteret, ſocios ei ſe exhibuiſſe; quo poſito antevertendus eſſet uno anno Andreæ adventus in Hungariam. Bonfinius ſupralaudatus aſſerit Andream & Benedictum ex ea Dalmatiæ parte, quæ Poliana dicitur, veniſſe; forſan intellexit ex ea Dalmatiæ ſeu Hiſtriæ regione, qua territorium Polenſe conterminum eſt Parentino territorio, in quorum utroque certum eſt ex Damiano Romualdum vixiſſe, & eremos ac monaſteria in eis vel in eorum viciniis fundaſſe. Pollianam provinciam in Sclavorum regione, ubi nemo adhuc Chriſtum audierat, nominat quidem in ſuo chronico [a] Ademarus monachus Engoliſmenſis; ſed Polliana Ademari provincia alia erat a Poliana in Dalmatia Bonfinii, in qua poſtrema Chriſti religio a pluribus ſeculis vigebat. Venerit proinde Andreas in Hungariam cum ceteris Romualdi diſcipulis, quorum aliqui prædicationis munus ſuſcipientes flagellati fuere a barbaris, alii divenditi, alii, Philippo ipſo quoque Romualdi diſcipulo abbate ſibi conſtituto, contemplativæ vitæ ſedulo incumbentes vel in monaſteriis, vel in proximis eremis, hoc inſtituti genus propagarunt, ex quorum poſtremorum claſſe fuerit Andreas, & qui Andreæ magiſtri ſui veſtigia preſſit, Benedictus. Nec illud objiciat Cuperus hypotheſim hanc opponi textui Damiani, qui ſcribit neminem ex comitibus Romualdi in itinero Hungarico ad martyrii palmam perveniſſe, quod falſum, inquit, foret, cum conſtet Benedictum martyrii laurea donatum fuiſſe: Reponi enim poteſt, Andream tantum cum Romualdo in Hungariam ingreſſum, cui poſtea in ſolitudine commoranti ſocium ſe adjunxerit Benedictus, vel dici poteſt Damianum, aut potius Romualdum prædixiſſe neminem ex ſuis diſcipulis in Hungaria martyrii corona decorandum in fidei confeſſionem, in qua vere & ſtricte ſumptum conſiſtit martyrium, cum e contra Benedictus non prædicationis gratia, neque ut fidei teſtis, ſed pecuniæ apud ipſum reperiundæ ſpei occaſione occiſus fuerit a latronibus. Silentium pariter Damiani de Andrea & Benedicto, quod ut argumentum quidem negativum, ſed vi ſua aliquando non carens, affert ſupradictus Societatis Jeſu Bollandianus continuator doctiſſimus, his, quæ diximus, officere non judicabit, qui legerit apud eumdem ſanctum doctorem ipſum non vitam Romualdi, ſed commonitorium ſcripſiſſe, & de quindecim Romualdi diſcipulis Hungariam penetrantibus parciſſime diſſeruiſſe, ac ad longioris ſtyli prolixitatem vitandam quamplurima prætermiſiſſe. Hæcque dicta levibus quidem, ut & nos fatemur, ſed probabilibus innixa ſunt fundamentis, & cum teſtimonio ſcriptorum Camaldulenſium, & Polonorum hiſtoricorum fide & auctoritate, inter ſanctos Camaldulenſes, ſive minus contentioſo vocabulo inter alumnos ſancti Romualdi una cum ceteris eremitis Polonis recenſeantur Andreas & Benedictus, non abs re putavimus conjecturas noſtras proponere, quibus aliquo modo vigens traditio comprobari queat; & utinam vetuſtiores Camaldulenſis & Polonicæ hiſtoriæ ſcriptores nobis ſuppeterent, vel ſcriptis mandata fuiſſent obſcuriorum temporum facta, aliqua forſitan lux major inter tot tenebras affulgeret. Illud poſtremo ſuperaddimus longe veriſimiliora eſſe argumenta, quæ pro ſe afferunt Camaldulenſes, quam ea, quæ comminiſcuntur eremitæ ſancti Paulli, ut ſuos faciant Andream & Benedictum. Hi poſtremi putant ſub ſancto Gerardo Sagredo religioſum ſancti Paulli inſtitutum in Hungariam invectum, atque ad ipſum ſanctum virum acceſſiſſe ex Polonia Andream Zoerardum & Benedictum, ab eoque tempore cœnobitas Zoboritas factos eremitas Paullinos in Nitrienſi territorio. Ex iis, quæ diximus, & præſertim ex

a *Ap. Mabill. Sæc. V. pag. 845.*

Mauro

Mauro Quinquecclesienſi, liquet Andream & Benedictum in Hungaria vixiſſe, & obiiſſe multo tempore, antequam Gerardus apoſtolatus officium ſuſciperet in hoc regno; præterquamquod ſerius repetenda eſt Paullini inſtituti origo, nimirum ſeculo XIII. ut Deo dante videbimus. Ann. Chr. 1010. Romualdi 103.

XLIII. Ejus vita, & corporis maceratio.

Verum jam Andreæ vitam ex Mauro Quinquecclesienſi deſcribamus. [a] *Zoerardus hanc in patriam de terra Polonorum advenit, & a Philippo abbate, cujus monaſterium, Zobor nominatum, in Nitrienſi* * *territorio ad honorem ſancti Hyppoliti martyris ſitum erat, habitu accepto, & Andreas nominatus, eremiticam vitam agere ſtatuit; ibi vero quanta contritione cordis & corporis maceratione afflixerit ſeſe, ex relatione diſcipuli ejus beati Benedicti cum ipſo converſantis, quæ audivi, paucis literis mandare decrevi. Ego Maurus, Deo miſerante nunc epiſcopus, tunc autem puer ſcholaſticus, virum bonum vidi: ſed quæ eſſet ejus converſatio, non viſu, ſed auditu percepi. Ad noſtrum ergo monaſterium in honorem beati pontificis Martini conſecratum, cum jam dictus monachus Benedictus ſæpe veniſſet, mihi hæc, quæ ſequuntur, de ejus vita venerabili narravit.*

[a] Pag. 69.
* Nitrachi.

Poſtquam idem venerabilis vir Andreas eremi ſolitudinem petiit, magna quidem corporis defatigatione, ſpiritualis autem vitæ corroboratione jejunium ſemper obſervavit. Tribus diebus ab omni re, quæ mandi poteſt, abſtinuit, pro dilectione gratiæ ipſius, qui propter homines homo factus quadraginta diebus jejunavit. Cum autem quadrageſimale tempus adveniret, exemplo vitæ regularis, ſub qua Zozimas abbas degebat, ubi quadraginta quinque dactylis quiſque quadrageſimam deduxit, ipſe a patre Philippo, a quo habitum religionis perceperat, quadraginta nuces accepit, & eo exiſtens victu contentus, diem ſanctæ reſurrectionis cum gaudio expectavit. Iiſdem vero & aliis diebus, licet ejus ad corpus refocillandum non ſolum non ſufficeret, verum etiam ſpiritum ipſum ad defectum perduceret; ipſe tamen excepto tempore orationis, numquam a labore ceſſavit, ſed accepta ſecuri, quemdam laboraturus ſilvæ locum ſolitarium intravit, ubi cum præ nimio labore & jejunii diſtrictione corpore & ſpiritu deficiente, quadam die præmortuus jaceret, quidam juvenis pulcherrimus adſpectu, & viſionis angelicæ advenit, & impoſitum vehiculo ad cellam ejus adduxit. At exſtaſi, in qua erat, decedente, poſtquam ad ſe reverſus, quid erga ipſum miſoricordia Dei egiſſet, agnovit, ſupradicto diſcipulo ſuo Benedicto, qui mihi hæc narravit, id confeſſus eſt, conſtringens cum juramento, ne ante diem obitus ſui notum cuiquam faceret.

Poſt laborem autem diurnum corporis quietem nocturnam talem adhibuit, quæ magis tormenti & afflictionis, quam requiei nomen mereatur. Plantatum equidem truncum quercinum ſepe circumdedit, & per ipſam ſepem arundines acutas ex omni parte infixit. Ipſe vero in trunco ſedens, tali ſeſſorio uſus eſt artuum reiteratione, ut ſi forte corpus ſopore gravatum qualemcumque in partem ſe flecteret, arundinum acie ſauciatum graviter evigilaret. Inſuper & ex ligno coronam factam capiti ſuo circumponebat, ad quam in partibus quatuor totidem lapides ſuſpendebat, ut ſi caput ſopitum quocumque inclinaret, lapide percuteretur. O beati viri Andreæ merces, quam beata & æterna vita, corona centies ornata, quæ in cœlo recompenſat, quod in terra graviter emptum fuerat! O inauditum genus confeſſionis, quod pretioſius facit regnum promiſſionis! Non cibus, non requies auferre potuit dulcedine vana vitam æternitatis, & nequam ſpiritus aditum invenire nequivit deceptionis. Hæc, quæ jam dicta ſunt, diſcipulo ejus Benedicto referente cognovi. Cetera de Andrea ejuſque obitu ad annum 1015.

Ann. Chr. 1010. Romualdi 103. XLIV.

Donationes factę monaſteriis S. Victoris de Cluſis, & S. Mariæ de Prataliа.

Monasterio ſancti Victoris de Cluſis prope caſtellum Pretoſum præerat hoc anno Atto abbas, qui *& cuſtos* ipſius cœnobii appellatur in charta donationis factæ a Berto filio Baroccii. Ipſam ex tabulario ſancti Blaſii de Fabriano una cum altera donationis pagina ſcripta pro monaſterio Prataliæ a Rodulfo filio Righizæ ædificatore ex fundamentis ipſius loci, ex archivo Camaldulenſi in Appendice reponimus. Videtur in hac poſtrema charta Rodulſus una cum Helemperto epiſcopo Arretino expenſas ſubminiſtraſſe pro ædificatione eccleſiæ Pratalienſis, cui inſuper donavit duas portiones terræ poſitas in pleberio ſanctæ Mariæ in Bujano *in caſali Flerina*, quarum una vocabatur *Ficalo*, cui terra *ſancte Trinitatis*, altera vero ſub vocabulo *Campomergoni*, cui terra filiorum Mariæ & *ſancte Trinitatis* pariter adhærebant. Obiter hic adnotamus terram ſanctæ Trinitatis fuiſſe pertinentem ad monaſterium conſtructum ſub nomine ſanctæ Trinitatis, de quo mentio habetur in alia charta ad Prataliam ſpectante hujus anni, qua [a] Suzo (idem eſt ac Sigizo) abbas Pratalienſis emit a Bonizone, & Widone & Gherardo duas partes terræ in territorio Bujano *caſali Flerina* & in vocabulo *Prato*, quas determinat terra *ſancte Trinitatis*. Memoratur cœnobium hoc etiam ab Ughellio [b] ſub Amadeo epiſcopo Arretino, qui anno 1196. decrevit, ut *abbas ſanctiſſime Trinitatis eccleſiam in Rondine oppido poſſideret*. Plures confluebant, boniſque ſuis ditabant novam Pratalienſem eccleſiam; in his Teuzo quondam Urſoni [c] terras cum domo in *caſali Fernita*, & alter [d] Teuzo presbyter & *plevitaneus*, hoc eſt plebanus, decimationes ex terris, animalibus & *omni annona, que Deus ſibi annualiter dederit* in caſali *Caſtello*, largiuntur hoc anno.

a *Arch. Cam.* § *Emptio. A.* 1. 10.

b *T. I. col.* 419.

c §. *Donatio. A.* 1. 4.

d *Ibidem A.* 1. 5.

Ann. Chr. 1011. Romualdi 104. XLV.

Romualdus habitat prope Callium.

Romualdus Parentio ſecunda vice rediens, an Romam, ex qua urbe legationem acceperat, petierit, non liquet. Juxta ſeriem narrationis Damiani reverſus in Italiam habitavit in montibus Umbriæ prope Callium & Forum-ſempronii, ubi etiam, quæ ædificaverit loca, & quæ miracula peregerit, enarrat; ea nos ad annum præſentem referimus. [e] *Eo itaque tempore in faucibus Callenſium montium aliquandiu manſit, deinde in Petranum montem, non longe videlicet a monaſterio ſancti Vincentii, quod juxta Candilianum conſtitutum eſt fluvium, demigravit*. Callium urbs eſt Umbriæ in ducatu Urbinate poſita, antea in montium aſperitate ſita, poſtea Nicolai papæ IIII. juſſu in plano reædificata, & appellata *Civitas ſancti Angeli papalis*, nunc tamen ad priſtinum vocabulum reſtituta; & eſt condita prope Candilianum, ſive Candianum, ſeu Cantianum, vel Cantium fluvium, & alium Boaſum ſive Boarium amnem, non procul inde in Metaurum confluentes. Petranus autem mons idem eſt ac Petra-Pertuſa ſeu Pertuſſa, apud aliquos Petrolata. Idem Petrus Damianus indicans ipſius monaſterii ſancti Vincentii ſitum hæc de ipſo alibi dicit [f]: *In monaſterio beati Vincentii, quod non procul a monte, qui Petra-pertuſa dicitur*. Et Johannes Laudenſis in vita Damiani [g]: *Cœnobium ſancti Vincentii, cui vicina rups Petra-pertuſa vocabulum indidit*. De Petra-Pertuſa pluries mentio occurrit [h] apud Procopium Cæſarienſem in libris de bello Gothico. Impræſentiarum Petranus mons a regionis hujus accolis appellatur *il monte de' cavalli*, iis utique in locis, ubi ſitæ ſunt eccleſiæ ſancti Nicolai ſuper Boaſum fluvium, quæ unita eſt prioratui Secchiani, & altera ſancti Bartoli ſupra Buranum flumen, præpoſituræ Callienſis eccleſiæ adnexa. Otio & ſolitudini non indulſit Romualdus ea in regione conſtitutus, ſed [i] *quocumque vir ſanctus ibat, ſemper fructificans*,

e *Vit. S. Rom. cap.* xliii.

f *Lib. VI. epiſt.* xxxii.

g *Cap.* v.

h *Lib. II. cap.* xi. *Lib. IV. cap.* 28. *& cap.* 34.

i *Vit. S. Rom. capp.* xliii. xliv.

ſemper

ANN. CHR. 1011. ROMUALDI 104.

ſemper animarum lucrum magis ac magis accumulans, & bomines de ſeculo abſtrabens, velus tosus in ignem converſus, ad cœleſte deſiderium animos bominum accendebat. Volens autem tunc locum ad eremum faciendam idoneum invenire, præcepit cuidam presbytero, ut ad domum propriam rediens, ſibi & bis, qui eum comisabantur, alimenta deferret. Deinde montem indagine ſtudioſa perluſtrans, poſtremo quemdam monacbum juxta parvam baſilicam babitantem reperit, a quo mox, us ſecum pergeret, & locum oſtenderet, ubi aqua inveniretur, exegit. Qui nimirum denegavit ſe domum ſine cuſtode poſſo relinquere, quia latronum inſidiantium impetum formidaret. Ad bæc Romualdus ſe recompenſasurum, ſi tale quid accidiſſet, cuncta ſpopondit. Sicque jam alienæ injuriæ dobitor factus, monacbum ſecum duxit. Illis isaque locum quærensibus, ecce presbyter, ut juſſus fuerat, prandium deferens, furem jam domum infringentem reperit, repertum cœpit, captum uſque ad Romualdi reditum cuſtodivis. Quem Romualdus inveniens, prius illum.pia ſtuduis verborum auſteritate corripere, deinde dulciter admonens incolumem permiſit ad propria remeare. Sic nimirum, ſic divina providentia ſervavis illæſum, quod in abſensis Romualdi fuerat cuſtodia derelictum [a]. *Rurſus dum in eiſdem partibus cellas conſtrueret, (erat autem ſarcina procul ab eis ſub quodam ſaxo repoſita) tunc vir venerabilis quemdam fratrem illuc quaſi cum quodam impetu propulis, præcipiens ſibi, ut nimis anxie feſtinaret. Qui mox fures ſuperveniens, illos quidem jam rapere sentantes reperit, ſed nibil adbuc ex bis, quæ repoſita fuerant, deeſſe cognovit. Qua ex re recte colligisur, beatum virum non ſine divinæ revelasionis inſtinctu fratrem cum tansa ſollicisudine deſtinaſſe, ipſo videlicet puncto, quo fures ad rem non cuſtoditam contigis perveniſſe.*

a *Vit. S. Rom. cap.* xliv.

XLVI. Eremos in hac regione condit, & monaſteria reformat.

QUANDOQUIDEM tam clare a Damiano eremorum & cellarum conſtructio in faucibus Callienſium montium, in Monte-petrano & prope Candilianum flumen deſcribatur, quis non videt monaſteria & loca ſolitaria, quæ hoc eodem ſeculo in his locis maxima ſanctitate claruere, originem ſuam habuiſſe a Romualdo? Eremus valde nota ibi exſurgebat, Luceoli appellata, quæ vel ab urbe, vel a loco ejuſdem nominis nomenclaturam acceperat, in qua Johannes Mon-feretranus, & Dominicus Loricatus vitæ rigore & pietate celebres floruere proxime poſt hos annos. Hanc eremum vicinam, juriſque monaſterii ſancti Nicolai, in quo Dominicus monaſticam veſtem aſſumpſit, aſſerit Turchius in vita ejuſdem ſancti eſſe poſitam in colle Metrano (anne Petrano?) a ſe viſitatam, ubi & plateæ parvæ exiſtunt, quæ indicant inibi fuiſſe ſolitariorum cellulas, juxta etiam indigenarum traditionem, qui in colle pone eccleſiam ſupradictam ſancti Nicolai affirmabant veteribus temporibus decem & octo monachos in totidem cellis vixiſſe. Hoc ſancti Nicolai cœnobium, cujus eccleſia modo viſitur prope portam terræ Cantiani in via, quæ Callium ducit, progreſſu temporis eremo Avellanenſi legitur in veteribus chartis unitum, atque ſubjectum, una cum alio cœnobio ſancti Angeli Chiaſernæ, quod nunc obtentum a monachis Montis-oliveti Eugubii degentibus, tunc antiquo ſancti Nicolai monaſterio erat aggregatum.

Prope monaſterium ſancti Vincentii eremum alteram pariter condidit Romualdus, immo ipſius monaſterii regimen hoc tempore tenuit, ut inferius oſtendemus. Præter has eremos alia *procul* extans memoratur a Damiano [b]. Facile quoque ſanctus parens reviſerit hoc anno ſuos, quos in Catria habitantes, & ad Fontem-avellanæ ante vicennium, ut morem gereret ſancto Apollinari, reliquerat; veriſimile demum eſt, quotquot eremos & ſolitaria loca in his partibus legimus, diſciplinæ Romualdi paruiſſe,

b *Vit. S. Rom. cap.* lvi.

Ann. Chr. 1011. Romualdi 104.

a Ibid. cap. xlviii.

ruiſſe, qui præſentem annum integrum videtur impendiſſe in eremitica vita propaganda in ipſa Umbriæ provincia. Quid vero tunc ſancti viri meritis acciderit, cum eremum conderet in monte Petrano, ex eodem Damiano referamus. Attulerat is prodigium divinæ virtutis, quæ Romualdum in præſenti vitæ diſcrimine conſtitutum liberaverat; *ſed quid*, [a] ſubdit, *nos de divina circa venerabilem virum cuſtodia dicimus, cum & alios ſæpe per ejus præſentiam ex magnis ereptos fuiſſe periculis non ignoramus? Ex quibus videlicet unum hic memorare ſufficiat, ut plures fuiſſe prudens lector agnoſcat. Aliquando namque ipſe cum operariis manens nimiæ magnitudinis ilicem in monte Petrano faciebat incidi; quæ videlicet arbor in prærupto montis declivio pendens in ima vergebat. Rusticus autem quidam paullo inferius ſtabat. Cum igitur præciſa arbor graviter corruens per devexum montis volveretur in præceps, mox repertum ruſticum repentino impetu cœpit ad inferiora rotare. Cuncti protinus dolentes exclamant, & jam non ſolum eſſe hominem mortuum, ſed totum quoque dilaceratum ejus corpus exiſtimant. Sed mira divina virtus, ita mox ſanus & incolumis repertus eſt, ac ſi ſuper eum non arbor, ſed arboris folium cecidiſſet. Hinc jure perpenditur ſancti viri meritum, quantum apud Deum pondus habuerit, in cujus conſpectu graviſſima arboris moles pondus habere neſcivit.*

XLVII. Ingelbertus diſcip. Romualdi ſchiſma conflat.

b Vit. S. Rom. cap. lvi.

TANTA licet eſſet Romualdi ſanctitas, tamque impenſus ejus zelus pro convertendis populis, & pro monachis ad arctiorem perfectionem evocandis, *nonnulli tamen*, proſequitur Damianus [b], *carnales videlicet homines eum malitioſe reprehendere, & ejuſdem dicta vel facta non timebant levitatis vitio deputare. Quidam namque ejus diſcipulus in alia procul eremo morabatur, qui propinquorum neceſſitati aliquando condeſcendens, pro eorum utilitate tandem velut invitus Romam ire quadrageſimali tempore acquievit. Quod mox vir ſanctus per ſpiritum recognoſcens, velut indignans ſcripſit aſtanti cuidam fratri, quod videlicet ille bonus vir pro hujuſmodi negotio Romam ire præſumpſit. Ille autem admirans, unde hoc magiſter agnoſceret, cum quo videlicet nemo aliunde veniens colloquium habuiſſet, rem ſollicite perquiſivit, & ita eſſe, ſicut vir venerabilis dixerat, comprobavit. Pergit ille ad alium ſuum condiſcipulum, videlicet Ingelbertum, qui incluſus manebat, & magiſtrum hæc dixiſſe, & ſine dubio prophetiæ ſpiritum habere prorſus affirmat. Ille autem deteſtans, & penitus denegans, fratrem corripuit, & quia hoc falſum eſſet, imprecationis ſe vinculis obligavit, dicens: ſi ille hoc per prophetiæ ſpiritum, & non magis per diabolum dixit, non me omnipotens Deus in hoc recluſorio perſeverare permittat. Dictum, factumque eſt. Nam vix paucis diebus tranſactis, Ingelbertus, fracto recluſorio, ſine magiſtri licentia abiit, & eum in hac vita, ſicut dicitur, nunquam ulterius vidit.*

XLVIII. Romualdus inobedientem diſcipulum communione fratrum privat.

c Vit. S. Rom. cap. lvii.

SUBDIT deinde ſanctus doctor aliam alterius Romualdi diſcipuli inobedientiam, cujus tamen meritas pœnas luit. [c] *Alius frater*, inquit, *Gaudentius nomine, abbatis videlicet hujus monaſterii ſancti Vincentii pater, cum magno fervore converſus, ardentiori poſtmodum ſpiritu in Dei eſt ſervitio converſatus. Hic aliquando a beato Romualdo licentiam petiit, qua vellet cuncta jam pulmenta dimittere, & pane cum aqua contentus, pomis quoque, ſive crudis oleribus victitare. Hoc igitur impetrato, cum in eodem propoſito infatigabiliter permaneret, Tedaldus quidam alius frater infirmitati illius indiſcrete compatiens, adire magiſtrum ſtuduit, & quia frater ille tam grave pondus portare non poſſet, hanc ejus obſtinationem frangi omnino debere ſuggeſſit. Romualdus autem, ut puta vir ſimplicis animi, Tedaldi verbis aſſenſum dedit, & Gaudentio talis vitæ licentiam abſtulit. Ille vero*

gra-

graviter ferens, nequaquam amplius cum Tedaldo in eremo, in qua eos Romualdus poſuerat, paſſus eſt habitare, ſed Ingelberto, qui a Romualdo disjunctus fuerat, ſe ſubdidit, & ab eo conſenſum prædictæ converſationis accepit. Hic itaque Gaudentius non multo poſt tempore defunctus eſt, & in cœmeterio beati Vincentii juxta corpus Berardi venerabilis viri, qui æque Romualdi diſcipulus fuerat, eſt ſepultus. Romualdus autem, quia ille in prævaricatione inobedientiæ vitam finierat, orationem pro eo fieri penitus interdixit. Aliquanto autem poſt tempore monachus quidam prædicti cœnobii, dum matutinam ſynaxim cum reliquis fratribus celebraret, repente tam acrem dolorem ſentire in dentibus cœpit, ut jam in choro ad pſallendum ſtare omnino non poſſet. Qui protinus exiens, ſuper ſepulcrum ſe Berardi atque Gaudentii lamentando jactavit, & medelam ſibi per eos provenire ſperans, medium ſe inter utrumque conſtituit; dumque ibi aliquandiu jacens oraret, mox eum ſomnus oppreſſit. Illico ſane videt Berardum ſacerdotalibus ornamentis ſplendidiſſime decoratum, tenentem in manibus librum aureis literis ſcriptum, ante altare ſcilicet ſtantem, & Miſſarum ſollemnia celebrantem. At cernit Gaudentium mærentem, triſtem, demiſſo vultu, poſt tergum Berardi procul aſſiſtere, & velut excommunicatum ſacris appropinquare myſteriis non audere. Qui mox locutus eſt ei dicens: Vides, inquit, frater, illum Berardi librum mirabiliter deauratum? Ego quoque talem per omnia nunc haberem, niſi illum mihi, heu, heu! Tedaldus monachus abſtuliſſet. Statimque frater evigilans, ſanus & incolumis, fugato omni dolore, ſurrexit. Deinde lætus viſionem ſuam fratribus per ordinem retulit. Quod Romualdus audiens illico præcepit fratribus, ut jam Gaudentio fraternam caritatem impenderent, atque pro eo enixius orarent. Unde non ſine ratione colligitur, quod ille, qui privatus ſocietate Romualdi, librum, quem meruerat, perdidit, jam ejus gratiæ reſtitutus, & orationibus ſublevatus, eumdem librum recuperare meruit; & quem Tedaldus nonniſi per Romualdum abſtulerat, jam Romualdus orando pro illo cum omnibus ſimul fratribus reddat.

ANN. CHR. 1011. ROMUALDI 102.

LIQUIDO ex his narrationibus colligitur Romualdum reformaſſe & rexiſſe monaſterium ſancti Vincentii; nam monachus quidam ejuſdem cœnobii confratribus ſuis retulit viſionem, quam habuerat defunctorum fratrum Berardi & Gaudentii; Romualdus hoc audiens iiſdem præcepit, ut ſuffragium defuncto Gaudentio præſtarent, ſicut antea penitus interdixerat iiſdem, ne preces pro eo effunderent, quia Gaudentius *in prævaricatione inobedientiæ* vitam finierat. Hæc indicia ſunt prælationis. Rurſus eruitur ex ipſa narratione eremum pro perfectioribus monachis erectam fuiſſe a Romualdo prope monaſterium ſancti Vincentii. Gaudentius in eo cœnobio *converſus*, ſed ardentiori ſpiritu ductus petiit a Romualdo diſtrictiorem, qualem ſolebant eremitæ, vitam ducere; obtinuit, & infatigabiliter in eodem propoſito permanſit, ſed *indiſcretione Tedaldi* prohibitus fuit a *magiſtro* diutius eidem vitæ incumbere. Ea re offenſus, eremum, in qua eum poſuerat Romualdus, deſeruit, & *Ingelberto* in alia eremo habitanti adhæſit. Ad mortem veniens ſepultus eſt in cœmeterio ſancti Vincentii, quia ſolitarii, in eremo licet degentes, inter monachos tamen ejuſdem monaſterii computabantur, quibuſcum commune erat cœmeterium. *Berardus*, *Tedaldus*, *Ingelbertus* monachi profecto San-vicentiani in varias cellas fuerant a Romualdo eorum magiſtro, cujus appellantur diſcipuli, diſtributi. Diſcipulus autem ille eremita, qui Romam petiit, & frater, cui Romualdus ſpiritu prophetiæ aperuit illius exitum ex eremo, Romualdo parebant, recluſionis leges obſervabant, & communicatio-

XLIX. Monaſterium S. Vincentii ad Petram. pertuſam reformat.

Ann. Chr. 1011. Romualdi 104.

[a] *Annal. T. V. pag.* 275.

cationem habebant cum ſancti Vincentii monachis; ut proinde ex his Damiani narrationibus compertum reddatur, Romualdum in hac Umbriæ parte tum reformatorem monaſticæ, tum ſolitariæ vitæ longe lateque inſtitutorem ab omnibus fuiſſe agnitum. Mabillonius [a] hæc, quæ contigere in monaſterio & in eremo ſancti Vincentii, retulit tamquam acciderint in Sitrienſi, nam poſtquam narravit Ingelberti defectionem a Romualdo, ſubdit: „ non una hæc tentatio apud Sitriam Romualdo acci„ dit. “ Videtur quoque confudiſſe Ingelberium cum Romano, illumque exiſtimaſſe factum epiſcopum Nucerinum, at ſimoniæ vitio, cujus cauſa rejici meruit; id quod convenit Romano, de quo poſtea Mabillonius narrationem ſubnectit. Ceterum prodit ſe Damianus, ubinam ſcripſerit vitam ſancti Romualdi? in monaſterio ſcilicet ſancti Vincentii, in quo, cum ſcriberet, commorabatur, adeo ut propterea dicere potuerit: *Gaudentius abbatis hujus monaſterii ſancti Vincentii pater*. Verum ea de re ad annum 1042. quo ſanctus doctor vitam Romualdi exaravit.

L. Hiſtoria ejuſdem monaſterii.

Aliqua more noſtro hic loci ad illuſtrationem hujus cœnobii addimus. Antiquior, quam reperimus, mentio monaſterii ſancti Vincentii ad Petram-pertuſam, occurrit in auctore anonymo comite itineris Diederici Mettenſis epiſcopi, qui anno 970. teſtimonio ejuſdem ſcriptoris, Italiam petiit. Diedericum etiam anno 967. Italiam luſtraſſe oſtendimus ad eum annum ex charta noſtra Claſſenſi, cum unus fuerit ex iis patribus concilii Ravennatis collectis in baſilica ſancti Severi ad tractanda eccleſiæ negotia. Ea igitur occaſione vel anno 967. vel 970. Diedericus ſive Deodoricus plurimorum Sanctorum corpora ſuſtulit e variis eccleſiis & monaſteriis Italiæ, atque ad propriam eccleſiam adſportavit, inter quæ corpus ſancti Vincentii epiſcopi, qui nomen dabat monaſterio & baſilicæ ejuſdem nominis ad Petram-pertuſam. *Alterum ſanctum*, inquit hic auctor, poſtquam longa narratione recenſuit ſacra corpora, quæ ſuſtulit ex Italia Diedericus, *Vincentium epiſcopum ex monaſterio quodam in comitatu Urbini a Ravenna milliario fere quinquageſimo, juxta Petram-pertuſam, ab abbate rebus neceſſariis nimis attrito, quia aliud, quod daret pro relevatione loci, non habuerat, partem primo offerente, ſed Bertrao illuc miſſo, multaque arte ſtrenue agente, percepit*. Extat hiſtoria inventionis horum

[b] *T. II. pag.* 533.

Sanctorum, ut eam inſcribit ſupradictus auctor, apud Dacherium in [b] Spicilegio; ex qua narratione intelligimus, ignavia abbatis corpus ſancti epiſcopi Vincentii ex ea eccleſia, in qua jacebat, in urbem Mettenſem fuiſſe translatum. Intelligimus pariter ſanctum Vincentium, ex cujus vocabulo monaſterium denominabatur, non fuiſſe celebrem hujus nominis martyrem Hiſpaniæ, ſed epiſcopum, & forte Mevanienſem epiſcopum illum Vincentium, de cujus paſſione plura habet ad diem ſextam junii, &

[c] *Act. SS. T. I. pag.* 624.

ad annum 303. [c] Godefridus Henſchenius, cujus corporis magnam partem Mettis in Lotharingia translatam poſt deſolationem civitatis Mevaniæ, ac poſt expoliationem pretioſiſſimorum ſacrorum pignorum idem aſſerit. Re enim vera Sigebertus monachus Gemblacenſis, qui Mettis poſtus in eccleſia ſancti Vincentii pueros inſtruxit, hæc habet ad annum DCCCC.LXX. in ſuo chronico. *Deodericus Metenſium epiſcopus imperatori ſanguine, dilectione ac familiaritate ceteris devinctior, dum in Italica expeditione per triennium ſub eo militaret, multa corpora & pignora Sanctorum de diverſis Italiæ locis, quocumque modo potuit, collegit. Primum a Marſia ſanctum Elpidium confeſſorem, cujus ſocium Eutychium epiſcopum ipſe imperator jam ſuſtulerat; ab Amiternis Eutychetem martyrem cum reliquiis Maronis & Victorini ſociorum ejus; a Fulginis Felicianum epiſcopum & martyrem; a*

Spole-

Spoleto Serenam martyrem cum Gregorio Spolitano martyre; a Corduno pignora Vincentii martyris & levitæ, ab Hiſpania olim a duobus monachis Capuam, a Capua vero illuc deportata; a Mevania alterum Vincentium epiſcopum & martyrem; a Vincentia Leontium epiſcopum & martyrem; a Florentia Mineatem martyrem; ab urbe Tudertina Fortunatum epiſcopum & confeſſorem; a Corſinio Luciam Syracuſanam virginem & martyrem, a Faroaldo duce Spoletanorum olim a Syracuſis illuc translatam; a Sabinis partes corporum Proti & Hyacinthi martyrum. Hæc omnia cum parte catenæ ſancti Petri apoſtoli, cum capillis ejuſdem, & ſanguine ſancti Stephani protomartyris, & parte craticulæ ſancti Laurentii martyris a papa Johanne ſibi donata, cum aliis multis Sanctorum pignoribus, præſul Deodericus in Galliam hoc anno tranſtulit, & in eccleſia ſancti Vincentii martyris a ſe in inſula urbis conſtructa locavit. Patet Sigebertum exſcripſiſſe auctorem anonymum suprarelatum, qui eadem narrat. Verum, cur Vincentium epiſcopum ſublatum aſſerit a Mevania urbe prope Fulginium Sigebertus, dum auctor anonymus, ſed ſuppar, ablatum ſcribit ex monaſterio Petræpertuſæ? Subit dicere, corpus ſancti Vincentii temporibus Langobardorum, a quibus urbs Mevania miſerum in modum fuit everſa, translatum fuiſſe primitus in monaſterium ad Petram-pertuſam, temporibus vero Ottonis I. ex Petra-pertuſa ſecunda vice translatum fuiſſe Mettas. Ejuſdem ſancti Vincentii epiſcopi Mevanienſis corporis partem Lucæ aſſervari tradit [a] Jacobillius; partem vero reconditam eſſe Beneventi in *cathedrali ſub altari majori, ut ibi inſcriptio docet*, ſcribit Marius de Vipera. Sed de monaſterio ſancti Vincentii ad Petram-pertuſam plura dicenda occurrent ad Petri Damiani tempora.

[a] SS. Umbr. T. I.

LI. Romualdus ad Valle-caſtrenſe cœnobium redit.

DESINENTE hoc anno, vel ineunte ſequenti excurrit Romualdus ad Valle-caſtrenſe cœnobium, quod annis ſuperioribus condiderat, cellas, ut videtur, novas novis & ſemper ſupervenientibus eremitis conſtructurus. *Poſt hæc*, ait [b] Damianus, *Romualdus ad monaſterium Vallis de caſtro revertitur, moxque abbatem ſic alios regere, ut ſemetipſum tamen nequaquam negligeret, exhortatur. Volebat inſuper, ut cellam, qua uſus fuerat, occaſione regiminis, non omnino desereret, ſed in ea ſibimet ſpiritualiter vivens, præcipuis tantum feſtivitatibus fratres admonitionis gratia viſitaret. Erat enim beato viro tam odioſa iſta, quam cernimus, abbatum converſatio, ut non minus gauderet, ſi de manu cujuſque abbatiam potuiſſet evellere, quam ſi daretur ſibi potentiſſimum quemlibet ſecularium ad ſanctæ converſationis ordinem convocare. Sed ſicut per Salomonem dicitur: Velut acetum in nitro, ita qui cantat carmina cordi perverſo; ille prædicatione venerabilis viri de malo deterior factus, comitiſſas loci dominas protinus adiit, & ut ligna, quibus Romualdi cellæ debebant conſtrui, minutatim incidi præciperent, ſacrilega machinatione ſuggeſſit. Eo itaque modo alta paradiſi cedrus de terrenorum hominum ſilvis ejecta eſt.* Sicut comitiſſas loci adiit abbas Valle-caſtrenſis, ita probabile eſt etiam Romualdum ea occaſione ipſas adiiſſe, ut ſe a machinationibus abbatis tueretur. Tum fortaſſe accidit, quod narrat idem ſanctus ſcriptor de monacho illo, quem graviter objurgavit Romualdus, eo quod oculos fixerit in vultum Sybillæ comitiſſæ [c]. *Beatus aliquando Romualdus rediens a Sybillæ comitiſſæ colloquio, comitanti fertur callide dixiſſe diſcipulo: Quam elegantis, ait, & venuſti vultus femina; niſi, proh dolor! unius oculi diſpendio laboraret. Cui diſcipulus: Abſit magiſter, inquit, ſicut decora certe facies, ita quoque oculi, prout ſagaciter deprehendi, nihilominus incolumes vigent. Quem magiſter acerrima protinus animadverſione corripiens: Et quis te, inquit, in faciem femi-*

[b] Vit. S. Rom. cap. xlv.

[c] Opuſc. XLIX. cap. 111. oper. T. III. p. 381.

ANN. CHR. 1011. ROMUALDI 104.

feminarum reſpicere docuit? Tunc ille circumventum ſe eſſe reſpiciens, pœnitentia ductus erubuit, & de cetero cautiorem ſe fore obſtinatiſſima pollicitatione devovit. Sed ad hiſtoriam primam redeamus. Prævaluit, ut videtur, abbatis malevolentia, & Romualdus Camerini & Umbriæ provincias deſerens ſe in Thuſciam contulit; verum de ejus adventu in eam provinciam anno ſequenti.

LII. Petrus Vercellenſis adhæret Bononio.

PETRUS Vercellenſis epiſcopus ope Bononii e vinculis ſolutus ipſi adhæret, & in ſolitudinem cum illo ſe recipit. Hæc habet Ratbertus [a]. *Omnibus ergo captivis cum alacritate ad propria dimiſſis, Petrus vix a Bononii latere divelli poterat, quocum in ſolitudinem ſecedens aliquandiu ſanctiſſime converſatus eſt. Cum vero Synai montem inviſere utrumque cupido inceſſiſſet, ubi lex a Deo Moyſi famulo concredita eſt, illuc Bononius cum Petro epiſcopo peregrinationem direxit, multas alias ſolitudines in via perluſtrans, quo cum perveniſſent, a copioſo illo ſanctorum fratrum cœtu (nam quingentos monachos ibi ſe vidiſſe vir ſanctus narrabat) perhonorifice ſuſcepti ſunt ..... Ibi ergo cum aſſiduo Pandectes ſtudio exercitati eſſent, ac divinæ legis meditationibus per aliquot dies uterque vacaſſet, in Palæſtinam redierunt, & ſacraria illa devotiſſime viſitarunt. Sed cum inde Byzantium ſe contuliſſent, ab imperatoris apparitoribus, velut exploratores, in vincula conjecti ſunt.* Auctor primæ vitæ ſcribit prius Jeroſolymam eos veniſſe, inde in montem Synaim, poſtremo Byzantium, [b] ait enim: *Igitur ſanctus Bononius navem ingreſſus Jeroſolymam venit, & inde pertranſiens in montem Synai locum ſuæ habitationis elegit: ut ſicut Moyſes ibi olim ſuſceperat legem Dei, in eodem loco Chriſti confeſſor adipiſceretur gratiam Spiritus-ſancti. Deinde venit Conſtantinopolim. Tunc cuſtodes navium videntes tantam multitudinem captivorum, paveſcentes ſperaverunt paratas eſſe adverſus eos inſidias inimicorum, & exceptoribus ad palatium miſſis ex imperiali edicto omnes ſunt capti, & carcerali cuſtodiæ mancipati.* Sed Ratberto major eſt fides adhibenda, cum ſcribit prius eos montem Synai aſcendiſſe, deinde Jeroſolymam fuiſſe profectos. Vere etenim Babyloni propior eſt mons Synai quam Jeroſolyma, & huic quam illi propior Conſtantinopolis, ad quam urbem deinde commigrarunt, ut proinde magis naturalis & directa ſit via a Ratberto indicata, quam altera a Lucedienſi deſcripta. Captivitas tamen Conſtantinopolitana ad ſequentes annos eſt differenda; & ad annum 1014. de ea & de liberatione captivorum verba faciemus.

a *Cap.* XVI.

b *Num.* 9.

LIII. Obitus Guarini abbatis Cuxanenſis.

DECESSERAT jam ante hunc annum Guarinus abbas ille famoſiſſimus, monaſterii Cuxanenſis, aliorumque monaſteriorum veluti rector generalis, ait [c] Mabillonius; literæ [d] enim habentur Sergii papæ IV. hoc anno datæ ad Olibam ejus ſucceſſorem, quibus menſe decembri confirmat omnia bona & privilegia monaſteriis illis conceſſa. Libenter mentionem facimus obitus Guarini, qui cum Romualdo noſtro converſionem promoverat Petri Urſeoli, & Romualdi diſciplinis apprime inſtructus fuiſſe videtur. Ipſius honorificam memoriam facit Garſias monachus Cuxanenſis [e] in epiſtola ad eumdem Olibam, ex abbate epiſcopum Auſonenſem, ſcripta circa annum 1040. in qua, dum initia inquirit ejuſdem monaſterii, atque poſt deſcriptas ſacras reliquias in eo cuſtoditas, excurrit etiam in laudes ſupradicti abbatis Guarini. Oliba autem ejus ſucceſſor, inde epiſcopus Auſonenſis, filius fuit Olibani Cabretæ comitis, quem Romualdus & Petrus Urſeolus ad morum converſionem & ad monaſticam vitam ſubeundam pertraxerunt. Mabillonius confundit filium cum patre, dum de Oliba filio hæc habet [f]: „ Romualdus vero Petri ducis exemplo ad monaſti-

c *Annal. T. IV. p.* 221.

d *Marc. Hiſpan. p.* 978.

e *Ibid. p.* 1072.

f *Act. SS. O. S. B. Sec. V. p.* 851.

naſti-

„ naſticen amplectendam eum exhortatus adduxit in Italiam, unde cum „ Johanne Gradonico redux non apud Rivipullenſes, ſed in Cuxanenſi „ cœnobio, ubi primum religionis amorem hauſerat, monachus vixit." Hæc tamen emendavit in Annalibus. Rexit Oliba triginta-octo cœnobia; circa annum 1019. ad epiſcopatum fuit promotus, & poſt annos XXVIII. regiminis obiit anno 1047. ſepultus in monaſterio Cuxanenſi, juxta auctorem vitæ ſancti Petri Urſeoli, & juxta Rivipullenſe chronicon a monacho ejuſdem loci anno 1258. conſcriptum.

ANN. CHR. 1011. ROMUALDI 104.

LIV. Chartæ ſpectantes ad abbatiam Pratalliæ & ad alteram S. Gregorii de Urbe.

WILLELMUS epiſcopus Arretinus [a], qui ſub finem anni elapſi ſucceſſerat Helemperto, hoc anno menſe januario Sigizoni abbati Pratalliæ confirmat manſum de *Ventrina*, quem Venerandus vicedominus Arretinus permutationis cauſa ad ſe pertinere aſſerebat, conceſſa e contra terra, quæ dicebatur *de Ceſa* in ſuburbio Arretii, quæque juris erat Pratalliæ, eidem Venerando, ad lites amovendas. Integram tranſactionis paginam damus in Appendice. Legitur etiam ſub hoc anno donatio [b] Lamberti quondam Petroni facta monaſterio Pratalliæ de terris, domibus, vineis & de uno ſervo nomine Martino.

[a] *Arch. Cam.* §. *Tranſactio.* *A.* 1. 13.

[b] *Ibidem* §. *Donatio.* *A.* 1. 11.

Anno Deo propitio pontificatus domni Sergii ſummi pontificis & univerſalis quartus papa in ſacratiſſima beati Petri apoſtoli ſede ſecundo indictione nona menſe junio die viceſima Johannes abbas ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe, conſentiente ſibi cuncta congregatione monachorum presbyterorum dicti monaſterii, conducit domum poſitam Romæ in regione tertia, in loco, qui vocatur *ſancto Paſtore*, ſive *arcum pietatis*. In colle Viminali eccleſia exſurgebat ſub titulo ſancti Paſtoris; prope ipſam proinde requirendus eſt arcus pietatis a nullo antiquariorum urbis Romæ, quos viderimus, nominatus. Integra charta exhibetur in Appendice ex codice Gregoriano.

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER NONUS.

Ab anno CHRISTI M. XII. *ad annum* M. XVII.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

I. Cur ad hunc annum ædificationem eremi Camaldulenſis ſtatuamus?

EREMITARUM monachorumque noſtrorum animis alte inſedit hactenus ea opinio ſacram eremum Camaldulenſem in Apennini jugis a divo parente Romualdo excitatam fuiſſe præſenti anno 1012. Ii, qui vitæ ſancti patris editæ Florentiæ anno 1513. ſub auſpiciis Leonis papæ X. impreſſioni deſtinati fuere, hæc ex antiquis, ut aſſerunt, eremi monumentis addidere: *Anno Domini* M. XII. *idem beatus Romualdus cupiens locum idoneum eremiticæ converſationis invenire, pervenit ad iſtum locum Camalduli*. Tantaque horum monumentorum fuit vis, ut eamdem ſententiam extenſis ulnis amplexati fuerint beatus Paullus Juſtinianus, Lucas Barcinonenſis eremita, Ventura Minardus, Fortunius, omneſque fere ſcriptores noſtri, ex quorum poſtea fontibus hiſtorici eſteri omnes hauſere. Dum apud nosmetipſos mente revolvimus, quænam ſint pro ea ſententia eremi Camaldulenſis antiqua monumenta, pluraque Camaldulenſis tabularii inſtrumenta utraque manu verſamus anno 1752. quo ad multos dies ſummam humanitatem experti ſumus ſanctorum loci illius aſcetarum, occurrunt nobis quædam veteres chartæ teſtificationum & probationum, inter quas altera annum 1215. & diem 25. novembris præſerens, quæque verborum partem quamdam teſtium continet pro eremo Camaldulenſi contra epiſcopum Arretinum in cauſa libertatis & exemptionis a juribus diœceſanis vertente inter Martinum epiſcopum tunc Arretinum, & Guidonem priorem Camaldulenſem. Habetur in ea Rainerium priorem ſancti Michaelis Arretii teſtem interrogatum anno 1215. a dominis Bonenſigna archidiacono Florentino, & Bonajunta canonico Caſtellano, delegatis a ſummo pontifice Innocentio III. inter alia memoratu digna aſſeruiſſe;
„ quod orta olim contentione inter duos monachos Fontis-boni Camaldu-
„ lenſis ſub priore Placido (floruit is circa annum 1182.) an filii U-
„ bertini eſſent Camalduſi patroni, prior prædictus juſſerit ſibi afferri in-
„ ſtrumentum conceſſionis Malduli, in quo ipſe prior Placidus tunc, &
„ poſtmodum idem teſtis Rainerius legerint, Maldulum donaſſe locum,

„ ubi extat eremus, Romualdo; & incipere idem inſtrumentum per hæc „ verba: *In nomine Dei eterni anno* M. XII. *indictione ſeptima*, *vel octava*, „ de qua tamen indictione, ſicut etiam de nominibus papæ & imperatoris, „ non bene recordatur. Et poſt quemdam prologum de contemptu mun- „ di & animæ ſalute exarari in ipſo ſequentia: *Ego Maldulus do pro re- „ medio anime mee locum &c.* quem ita deſignat; *ab una parte* alterum *lo- „ cum* habet *dictum Fagiolum*, *ab alia montem Finuſcato*, *a tertio caſtel- „ lum Donellum*, *quod eſt in ſummitate aſcenſus*, *quo itur a Fonte-bono „ ad eremum*, ubi tunc temporis, quo teſtis prædictus vivebat, *crux cer- „ nebatur lapidea*, teſteſque in præfato inſtrumento Malduli rogatos dixit „ fuiſſe *Donellum fratrem Malduli*, *qui dicebatur eſſe a quadam villa in- „ ter Raginopolim & Mojonam*, *cujus nominis non meminerat*. “ Ex quo Rainerii teſtimonio colligitur ipſum erraſſe quidem circa indictionem, cum non eſſet illa eo anno ſeptima vel octava, ſed decima; verumtamen nequit colligi erraſſe pariter quoad annum donationis, ſive oblitum veri anni alium pro vero juxta errorem ſuæ memoriæ ſubſtituiſſe; nam ſi non probe tenuiſſet annum, ſicut confeſſus fuit ſe non recordari indictionis, papæ & imperatoris, ita quoque non dubitaſſet aſſerere ſe non reminiſci anni; non enim tunc erat controverſia circa annum donationis, ſed circa patronos Camaldulenſis eremi, ejuſque libertatem. Ergo jam ab anno 1215. immo ab anno circiter 1182. quo etiam ſub Placido priore ſupradicta charta lecta fuit, vigebat, & quidem innixa autographo & primigenio teſtimonio, ſententia, Camalduli ædificationem, quæ eſt connectenda cum Malduli donatione, factam fuiſſe anno 1012.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

Quæ cum ita ſint, & vetuſtiſſimæ traditioni reſpondeat hæc opinio aliis argumentis non facile probanda ob fœdiſſimum ignem, quo baſilica, & fere totum monaſterium Camaldulenſe conflagravit ineunte ſeculo XIII. retinendam quiſquis videt eam, quæ viget, ſententiam, eremum Camaldulenſem conſtructam fuiſſe hoc anno 1012. Quare primo loco explodimus epochas Ractii noſtri, qui in notis ad vitam ſancti Romualdi [a] ædificationem hanc retrahit ad annum 1008. Fidelis Soldanii, [b] qui ante annum 1008. ex Andrea Januenſi Camalduli eremum ſurrexiſſe pro certo habet, & forſitan ante annum milleſimum, atque Hieronymi Pragenſis, qui tempore Silveſtri papæ II. adventum Romualdi Camaldulum adſtruit, licet ejus verba explicari forte poſſint de revocatione Romualdi a Parentio in Italiam facta a Silveſtro II. quæ revocatio nihilo ſecius & ipſa cum veritate, quoad tempus, minime concordat. Secundo loco nulla adeſſe videtur neceſſitas differendi hujuſmodi ædificationem ad annos 1018. vel 1022. ut in Annalibus exiſtimavit Mabillonius [c]; multoque minus ad annos 1023. vel 1027. ut in Diſſertationibus Camaldulenſibus & in aliis ſuis operibus ſuſpicatus eſt Grandius noſter. Sed de hiſce opinionibus inferius agemus; nunc de ipſa Camaldulenſis eremi conſtructione loquamur, rejecta tamen prius eorum ſententia, qui Aquam-bellam cum Camaldulo confundentes, ea omnia, quæ ad Aquæ-bellæ locum pertinent, quæque præceſſerunt ædificationem Camaldulenſis eremi, ad hanc eremum revocant, ad eamque ſpectare opinantur.

a *Cap.* 47.

b *Quæſtioni Vallumbros. n.* 9.

d *T. IV p.* 263

II. An Aquabella locus diverſus a Camaldulo?

VALLE-CASTRENSE itaque monaſterium reliquerat Romualdus ſub finem præcedentis anni, vel initio præſentis, & in Thuſciam ſe receperat. Luſtrata hac provincia, vel ſaltem locis inhoſpitis, & ab hominum frequentia magis remotis, in locum conſedit, qui appellabatur *Aqua-bella*, quem ſolitudini aptum comperiens, ipſum pro manſione ſua & aliquot diſcipulorum ſuorum elegit. *Inde vero progrediens*, [d] ait Damianus, *non longe*

d *Vit. S. Rom. cap.* xlvi.

Ann. Chr. 1012. Romualdi 105.

longe ab Apennino monte in loco, qui dicitur Aqua-bella, *manere conſtituit.* Aqua-bella eadem nobis eſt ac Vallis-umbroſa poſita in diœceſi Feſulana, ubi percelebre hoc eodem ſeculo exſurrexit monaſterium conſtructum a divo Johanne-Gualberto poſt ſuum diſceſſum a Camaldulo, qui locus etiam illuſtri congregationi Vallis-umbroſæ ordinis ſancti Benedicti nomen dedit. Re enim vera Ita divi Hilari abbatiſſa in ſua donationis charta data *anno trigeſimonono poſt mille Conradi imperatoris auguſti tertiodecimo* v. *nonas julii indictione* VII. *de quorum collegio*, inquit, *quoſdam viros de ſancti Miniatis monaſterio, quos vobis bene noſos eſſe credimus, in eremo, que Vallis-umbroſa vocatur, ſicut vos ſcitis, ſuſcepimus in loco, qui dicitur* AQUA-BELLA, *proprietatem ſcilicet noſtri monaſterii quidem in honore ſancti Hilari ſiſo Alphiano, qui &c.* Sic pariter vocatur Aqua-bella Vallis-umbroſæ locus in alia contractus charta anni 1049. ita in bullis Innocentii papæ II. anno 1139. & Eugenii papæ III. anno 1146. apud Grandium in Reſponſionibus ad V. Cl. Soldanium [a], & hoc nomen inditum loco ex fontibus ſcaturientibus aſſerit Xanthes Peruſinus. Verum contra Grandium contendit idem Soldanius Aquam-bellam quidem, in qua ſubſtitit Johannes Gualbertus, fuiſſe Vallem-umbroſam, Aquam-bellam vero Damiani locum fuiſſe ab altero omnino diverſum; immo teſtimonio Silveſtri Maurolyci Aquam-bellam putat fuiſſe ſitum eumdem, ubi ædificata poſtea fuit a Romualdo Camaldulenſis eremus. Qua in re etiam Bollandus Maurolycum ſequitur, ſequitur & Mabillonius, qui poſtremus „ Maurolycus, inquit [b], Camaldulum interpretatur, ſic dictum ob Fontem-bonum, qui in valle Apenninis jugis ſubjecta viſitur, nec recedit ab ea „ ſententia [c] Florentinus Camaldulenſis monachus, qui miracula tria, „ Aquæ-bellæ ædificiis procurandis a Petro Damiano aſſignata, Camalduli, „ dum cellæ ædificarentur, contigiſſe ſcribit. “ Pace tamen Mabillonii & Soldanii (nam Bollandus ſimpliciter exſcribit Maurolycum) Camaldulum fuit ſemper & in veteribus contractibus, & in privilegiis pontificiis ac cæſareis appellatum quidem *Campus Malduli*, *Campus amabilis*, *eremus Camaldulenſis*, & habita ratione cœnobii, *Fons-bonus*, *de Fonte-bono*, ſed nuſquam & nunquam *Aquæ-bellæ* nomen obtinuit. Maurolyci auctoritas tanta non eſt, ut nomina diverſorum locorum ſint confundenda, licet ſi attentius legatur, neque ipſe confundat; & Auguſtinus noſter Florentinus prima quidem parte miraculum fagi in eremo Camaldulenſi contigiſſe narrans, nil habet de liberatione presbyteri a dolore dentium, quam in Aqua-bella accidiſſe [d] ſecunda parte refert. Fortius tamen urget Soldanius, & ideo Aquam-bellam Damiani non eſſe Vallem-umbroſam affirmat, quia hæc non eſt ſita *haud longe ab Apennino monte*, ut pronuntiat Damianus, ſitum eſt autem Camaldulum: quare cum Damianus aſſerat Romualdum a Valle de caſtro progredientem conſtituiſſe manere non longe ab Apennino monte in loco, qui dicitur Aqua-bella, intelligendus eſt de Camaldulo, non autem de Valle-umbroſa, quæ diſtat juxta eumdem Soldanium pluribus ab Apennino milliaribus, nec appellari poteſt Apennini pars. Verum Soldanio reſpondemus Vallem-umbroſam *intra excelſos Apennini colles*, *Apennini partem*, *juxta Apenninum*, *in Apennini jugo*, *in alpibus Apennini*, *in Apennino celeberrimo monte* paſſim ſitam promiſcue vocari ab auctoribus & a geographis, quos laudat in ſua [e] epiſtola octava Grandius, atque formulam Damiani *non longe ab Apennino* non eſſe detorquendam, neque explicandam diverſimode ac explicetur a ceteris omnibus ſcriptoribus, qui inſuper proximiorem Apennino faciunt Vallem-umbroſam, quam faciat ipſe Damianus.

a *Pag.* 123.

b *Annal. O. S. B. T. IV. p.* 261.

c *Par.* 1. *lib.* I. *cap.* XXXII. *& ſeq.*

d *Lib.* I. *cap.* XIX.

e *Pag.* 82.

MIS-

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

III. Quid egerit Romualdus Aquæ-bellæ? a Cap. XXXXVI.

MISSIS tamen factis concertationibus, quid egerit Romualdus apud Aquam-bellam, ex Damiano [a] audiamus. *Illic ſane, dum ſeculares quidam cum diſcipulis ejus habitationum tecta conſtruerent, Romualdus autem, quia jam præ ſenectute laborare non poterat, & ſolut hoſpitium cuſtodiret, presbyter quidam intolerabilem dolorem in dentibus ſentiens opus ædificii invitus reliquit, & poſtulata fratribus licentia redire domum miſerabiliter ejulans cœpit. Cumque per Romualdum tranſitum reverſionis haberet, interrogatus cur abſcederet, mox caſus ſuæ paſſionis innotuit. Huic Romualdus hianti locum, ubi patiebatur, digito tetigit dicens: Ignitam, inquit, ſubulam, ne labrum lædat, in calamum mitte, & hic pone; ſic dolor aufugiet. Vix presbyter unius jugerit ſpatio ultra progreſſus eſt, & confeſtim omni dolore depoſito, ad oput, quod reliquerat, ſanus & incolumis repedavit. Claris nimirum vocibus exclamant & dicens: Gratias tibi agimus, omnipotens Deus, qui regionem noſtram ſplendore tanti ſiderit illuſtrare dignatus es; vere angelus Dei, vere propheta ſanctus, & lux magna occulta mundo in finibus noſtris apparuit. Hæc & alia multa in Dei laudem vociferans, vix a beati viri diſcipulis tacere compulſus eſt; nam ſi talia verba ad Romualdi aures qualibet occaſione pertingerent, graviſſima cor ejus indignatione ferirent.* Videmus hic nominatos diſcipulos Romualdi ad Aquam-bellam. Ipſi a Romualdo eo loci relicti, cum Camaldulenſis eremi conſtructionem ſuſcepit, inventi fuere anno 1039. a Johanne Gualberto, quando diſcedens hic a monaſterio ſancti Miniatis, pluribuſque locis perluſtratis, & ipſa etiam Camaldulenſi eremo, cujus ad tempus accola fuit, in ea tandem Valle ſubſtitit. Duorum præcipue a Gualberto inventorum Romualdi aſſeclarum nomina ſervavit nobis Gregorius Paſſinianenſis ſcriptor circa annum 1180. vitæ Gualberti, Paulli ſcilicet & Gunthelmi, quos, neſcimus qua ratione, Andreas Januenſis Guarini Septimiani abbatis diſcipulos, ab eoque victum miniſtrante in ſolitudine alitos faciat. Sed de his videndus Grandius tam in Reſponſionibus, quam in Epiſtolis ad Soldanium. Nos ad alia procedamus.

IV. Idem Camaldulenſem eremum ædificat.

ROMUALDUS, cujus ea conſuetudo, teſte Damiano, erat, *ut cum unius loci ſpatium plenum habitatoribus cerneret, illic priore conſtituto, ad replendum mox aliud feſtinaret*, relicta Aqua-bella, editiora loca quærens ibi ſedem fixit, ubi deinceps condidit eremum Camaldulenſem. De hujus eremi ædificatione breve eſt, licet apud nonnullos dubium, Petri Damiani & velut aliud agentis, teſtimonium. Hæc tantum leguntur cap. XLVII. vitæ, quam conſcripſit, ſancti Romualdi. *Alio quoque tempore, dum in quadam eremo valde ſpecioſa & egregia, cui nomen eſt Camaldulenſis, quam ipſe ædificaverat, in cella reſideret, magnam aliquam fagum, quæ prope cellam ejus adſtabat, incidi præcepit*. In editione anni 1513. vitæ ſancti Romualdi, & in altera Fontis-boni anni 1520. habetur *valde ſpecioſiſſima*. Illud tamen minime diſſimulamus in Vaticano codice & in editione Suriana, qua uſus eſt etiam Mabillonius in ſeculis Bene.ictinis, tot verba non reperiri, ſed abſolute legi: *Alio quoque tempore magnam aliquam fagum, quæ prope cellam ejus adſtabat, incidi præcepit*; ut proinde dubitare quis poſſet aliena manu in textum Damiani irrepſiſſe additionem illam, ad explicandum nimirum locum, ubi evenit prodigioſum hoc factum. Quo poſito, neque obiter expreſſum fuiſſet nomen Camalduli a Damiano, & propterea non breviſſime & obſcure ædificatio eremi Camaldulenſis indicata fuiſſet ab ipſo, ſed affatim neglecta & prætermiſſa; neque de ea, & de loco illo mentionem ipſe feciſſet, niſi in ſuis opuſculis & in epiſtolis, ubi pluries nominat *Martinum Camaldulenſem eremitam*. Extant.

tant tamen omnia ea verba in noſtro codice ſeculi XIII. qui fuit olim abbatiæ Berardingorum, ut dici ſaltem queat antiquiſſimam fuiſſe eam additionem.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105. V. Teſtimonium Rodulphi de hac ædificatione.

VERUM vel tacente, vel parce loquente Petro Damiano, teſtimonium habemus omni exceptione majus viri graviſſimæ auctoritatis & ſanctioris vitæ, Rodulphi nimirum quarti prioris Camaldulenſis, qui hoc eodem ſeculo vixit, & potuit primos Camaldulenſis eremi incolas de facie cognoſcere, cuique propterea omnis fides eſt adhibenda. Hic ergo auctor in conſtitutionibus mſs. ejuſdem eremi [a], quas dictavit anno 1080. ſcribit beatum Romualdum cupientem reperire locum aptum ad eremiticam vitam in territorio Arretino, obviam habuiſſe hominem quemdam, Maldulum nomine, qui ſancto viro narravit viſionem a ſe habitam, dum in quodam ſuo campo dormiret. *Cum perveniſſet* (Romualdus), inquit Rodulphus, *ad partes Arretini territorii, locum idoneum huic propoſito cupiens invenire, occurrit ei quidam vir nomine Maldulus, dicens ſe campum habere amœnum in alpibus poſitum, ubi cum aliquando dormiret, inſtar Jacob patriarchæ ſcalam vidit excelſam, cœlum quaſi ſuo vertice tangentem, per quam ſplendentium atque albeſcentium videbatur aſcendere multitudo. Quo audito, vir Dei, tamquam divino illuſtratus oraculo, mox campum petiit, locum vidit, cellas ibidem conſtruxit, & allocutus præſulem Arretinum, ſuffragium hujus operis quæſitum impetravit.*

Ex hoc Rodulphi textu colligimus ſanctum Romualdum ſtatim poſt allocutionem cum Maldulo cellas conſtruxiſſe, eremi habitationem diſpoſuiſſe, & a præſule Arretino ſuffragium impetraſſe hujus ædificationis. Quamvis ſileat Rodulphus nomen Arretini epiſcopi, hic non alius tamen fuiſſe videtur, quam Willelmus, qui poſt Helempertum ſedit in cathedra Arretina; ideo enim Fortunius omnium primus, nulla præeunte auctoritate, fidenter ſcripſit præſulem Arretinum fuiſſe Helempertum, quia credidit ipſe, & alii crediderunt poſt ipſum, hoc anno 1012. adhuc in vivis Helempertum egiſſe, cum tamen jam ab initio anni 1011. epiſcopus Arretinus eſſet idem Willelmus. Eo enim anno menſe januario, ut vidimus, Sigizo abbas Prataliæ ob litem intentatam ſuo monaſterio a Venerando vicedomino, qua ſibi permutationis cauſa manſum *de Ventrina* pertinere dicebat loco alterius *de Peza*, tranſegit cum Willelmo epiſcopo, & idem epiſcopus [b] *confirmavit monaſterio Pratalie predictum manſum de Ventrina, & Venerando conceſſit terram in ſuburbio Arretii cum terra, que dicitur de Ceſa, que juris Pratalie erant. Actum Aretii manu Johannis notarii*; erat pariter [c] menſe junio anni 1013. quo pro remedio animæ ſuæ, & *Helemperti epiſcopi per ſe ſuoſque ſucceſſores in perpetuum donavit & conceſſit predicto monaſterio ſancte Marie de Pratalia domum, terram & vineam illam cum ſuis pertinentibus, que poſita eſt in territorio Partine caſali Contra, vocabulo Prato, ſive Camaliano & Marciano, vel ubicumque ex ejus pertinentiis inveniri poterit. Actum Aretii manu Azonis notarii*. Willelmus hic, Ughellio incognitus, ille eſt, qui in Ottonis III. privilegio dato anno 984. canonicæ Arretinæ vocatur *Willelmus archidiaconus* [d] apud eumdem Ughellium, ſicut & in altero ejuſdem Ottonis anno 996. penes [e] Muratorium; quinimmo eodem titulo gaudet etiam in diplomate [f], cui ſubſcripſit anno 1008. quo Helempertus dotavit eccleſiam a ſe ædificatam ſanctæ Mariæ de Pratalia. Putant alii Theodaldum fuiſſe Arretinum epiſcopum illum, de quo loquitur Rodulphus. At hic in ea cathedra non ſedit ante annum 1023. ſed ut coepiſcopum *ſuffragium operi* præſtitiſſe contendunt Theodaldum. Coepiſcopum ſub Helemperto fuiſſe Theodaldum affirmat Ughellius ibidem dicens: „ Adhuc „ ſuper-

a Cap. IX. X.

b Arch. Cam. §. Tranſaction. A. 7. 13.

c Ibid. §. Donatio. A. 1. 17.

d T. I. col. 414.

e Antiq. medii ævi T. V. col. 201.

f §. Donatio. A. 1. 120.

„ ſuperſtes (*Helempertus*) ſubſequentem Theodaldum coadjutorem & ANN. CHR. 1012.
„ coepiſcopum habuit cum futura ſucceſſione, ut inde videre lector poſ- ROMUALDI 105.
„ ſit, jam tum iſtum morem apud eccleſiaſticos inoleviſſe, atque uſque
„ ad hæc noſtra tempora perduraſſe. Deceſſit (*Helempertus*) anno 1013. "
Sed, quo fundamento hoc ſcribat, ſilet. Mox ſequitur. „ Theodaldus
„ ſeu Thedaldus Thedaldi & Guillæ filius, frater Bonifacii marchionis
„ Etruriæ, comitiſſæ Mathildæ patruus, Helimperti fuit coadjutor, ut
„ reperitur anno 1006. eidemque defuncto ſucceſſit. " Et ad marginem
adnotatur : *poſt Albertum*. Lucentius autem ad calcem paginæ hæc habet. „ A Buralio Albertus quidam inter epiſcopos Arretinos enumeratur
„ excurrente anno 1013. quem proxime ſucceſſiſſe, Theodaldo conſen-
„ tiente, cenſendum eſt, cum ceteroqui Theodaldo Helimperti locus ce-
„ dere debuiſſet. "

In ſpiſſa Arretinæ hiſtoriæ per ea tempora, Arretinorumque epiſcoporum ſeriei, quam dant Burallius & Ughellius, caligine, ſic prædicta erunt componenda; Helempertum ſcilicet vixiſſe in ſede Arretina, juxta teſtimonium etiam Gerardi canonici Arretini, qui anno 1040. floruit, poſt Everardum ab anno 986. ad annum 1010. Anno enim 1009. pridie idus februarii [a] privilegium ipſius Helemperti conceſſum canonicis Arretinis, datum dicitur *anno* XXIII. *Helemperti epiſcopi*. Anno autem 1010. adhuc ipſe vivebat, prout conſtat ex altera [b] eorumdem canonicorum charta ; & menſe martio *octavo kalendas aprilis* ejuſdem anni adſtitit placito, in quo Rodulphus abbas monaſterii ſanctarum Floræ & Lucillæ Arretii cum Faruſſo advocato ſuo deciſionem per pugnam petiit contra Petrum filium Andreæ, [c] apud Muratorium; Helemperto eodem anno 1010. vel initio ſequentis ſucceſſiſſe Willelmum ex archidiacono ejuſdem eccleſiæ, ut ſuperiori pagina Pratalienſe demonſtravimus; Willelmo vero epiſcopo, qui ab anno 1011 uſque ad initium anni 1014. quo obiit, rexit eam eccleſiam, ſuffectum fuiſſe Albertum ſive Adalbertum ; nam in Alberti privilegio *dato anno* 1015. *menſe martio* canonicis ſancti Donati Arretii legitur, ipſum datum fuiſſe *initio anni ſecundi preſulatus Alberti epiſcopi*. Vivebat Albertus etiam anno 1021. quo alterum privilegium conceſſit cœnobio ſanctæ Floræ exiſtens [d] in archivo ejuſdem monaſterii. Hæc nos per literas docuit humaniſſimus & eruditiſſimus patritius Arretinus Hyacinthus Foſſombronius. Nos putamus inſuper Albertum hunc eſſe eumdem, de quo loquuntur Ditmarus, & annaliſta Saxo, qui nimirum cum illegitime & malis artibus cathedram archiepiſcopalem Ravennatem occupaſſet ab anno 1004. poſt mortem archiepiſcopi cardinalis Friderici, anno 1014. ab Henrico imperatore ab ea eccleſia expulſus fuit, quem etiam gradu moviſſet, niſi piorum virorum precibus flexus alteri duxiſſet præficiendum eccleſiæ. Ditmarus initio libri VII. hæc habet: *Arnulphum fratrem ſuum, quem Ravennati antea præfecit eccleſiæ cæſar, denuo inthronizatum ab apoſtolico ibidem conſecrari præcepit. Supplantatorem autem Etbebertum ejus injuſte ibi diu ſedentem, primo voluit degradare, ſed aſſidua piorum devictus interceſſione, alteri præficitur eccleſiæ nomine Aritia. In Ravenna duos, & Romæ totidem ſynodali judicio papa depoſuit ab archiepiſcopo Leone jam muto conſecratos.* Et [e] annaliſta Saxo. *Arecinæ*, inquit, *præfecit eccleſiæ*. Recte Arretinam explicat [f] Mabillonius; ſed [g] Muratorius ſuſpicatur mentionem forſan hic haberi Ricciæ, vulgo *la Riccia*, quæ eo temporis honore frueretur epiſcopatus. Id propoſuit Muratorius, quia „ apud Ughellium, ait, nihil de Alberto in epiſcopis Arretinis; " quod tamen falſum pace Muratorii eſt, cum Ughellius [h] ex Burallio proxime poſt Helem-

a *Arch. canon. Arret. n.* 48.
b *Num.* 50.
c *Antiq. medii ævi T. III col.* 643.
d *Capſ. H. n.* 8.
e *Apud Eccard. T. I. col.* 430.
f *Annal. T. IV. p.* 234.
g *Annal. T. VI. p.* 44.
h *T. I. col.* 416.

Ann. Chr. 1012. Romualdi 105.

lempertum, & ante Theodaldum, Albertum admittat in ſua ſerie Arretinorum antiſtitum. Alibi videbimus, quam inconcuſſum ſit Albertum ſedi Arretinæ præſuiſſe, & quidem immediate ante Theodaldum. Ex his profecto vix credibile redditur Theodaldum coepiſcopi munere functum fuiſſe ab anno 1006. uſque ad annum 1023. ſub tribus epiſcopis Helemperto, Willelmo & Alberto. Legimus quidem in eccleſia ipſa Arretina fuiſſe coepiſcopum Gregorii epiſcopi Maurum [a] ad annum 1106. & anno 1058. [b] habemus Azonem epiſcopum tempore Arnaldi epiſcopi Arretini conſecraſſe die ſecunda novembris eccleſiam *caſtri de Soci in honorem ſancti Proſperi, ſancte Marie, & ſanctorum Clementis & Nicolai atque aliorum Sanctorum*; cum tamen Arnaldus eodem anno VIII. idus novembris, [c] teſtante Buralio, Arretinis canonicis medietatem eccleſiæ ſancti Miniatis privilegio ſuo dono dederit. Illud præterea addimus non ſemper coepiſcopos epiſcopis ſucceſſiſſe; neque enim Maurus coepiſcopus Gregorio, neque Azo Arnaldo ſucceſſere.

a §. *Privileg. A.* 2. 32.
b §. *Recordation.* 1. *c. V.* 7.
c *Ugbell. T. I.* 416.

Quidquid demum ſit, fuerit vel Willelmus epiſcopus, vel Theodaldus ut coepiſcopus, qui Romualdo ſuffragium tulerint pro ædificatione eremi Camaldulenſis, illud tamen compertum eſt, beatum Rodulphum hic agere de *ſuffragio operis*, quod Romualdus quæſivit ab antiſtite Arretino, non de conſecratione templi, neque de donatione aliqua facta ab epiſcopis Arretinis, quæ ad ſequentes annos referri indubie debent; & reſpexiſſe dumtaxat ad donationem factam a Maldulo, diſtinguendam a conceſſionibus Arretinorum epiſcoporum. Conſentit, licet quadringentis annis poſterior, Hieronymus Pragenſis, [d] qui in ſuo ſermone de ſancto Romualdo „ veniens, ait, pater ſanctus in Romandiolam, aſcendit altiſſi„ mum Apennini montem, luſtrans alpes per circuitum, cupiens inveni„ re pro eremitis idoneum locum; cui occurrit quidam vir nomine Mal„ dulus dicens ſe habere amœnum locum in alpibus conſueto nomine vo„ catum Campum-bellum. Hunc beato Romualdo offerebat, petens in„ ſtantius, ut nomine ipſius Camaldulum vocaretur. “ Et [e] Sabellicus: „ Motus ea imagine non minus, quam divino quodam oraculo Romual„ dus locum ab hoſpite & petiit, & impetravit. “ Ceterum plura de Maldulo habet Fortunius, quæ nos fabulis accenſemus, ut puta quod originem duxerit ab Hebræis caſtelli Magdali, qui Mariam Magdalenam comitati ſunt, quæ narrat ad fidem documentorum ſibi exhibitorum a nobili quodam viro, qui gloriabatur ſuam a Maldulo originem ducere; ad quæ [f] Bollandus ait: „ Quibus nos auctoritatem abrogare haud viſis „ nefas putamus, nec tamen, ut credamus, facile inducimur. “ Fortunium exſcribunt Maurolycus & alii.

d *Cap.* x.
e *Ennead.* IX. *lib.* II.
f *T.* II. *Februar. Vit. S. Rom.*

VI. Mabillonii objectis fit ſatis.

Tenendum itaque pro certiori illud eſt, diſtinguendam eſſe donationem hanc Malduli ab illis Theodaldi epiſcopi annorum 1027. & 1033. Verum vix aſſequimur, cur [g] Mabillonius habeat: „ Recentiores tradunt, „ locum a Maldulo traditum fuiſſe Romualdo; “ quod & repetit [h] in annalibus. Recentior attamen non eſt beatus Rodulphus. Sed in eo magis erravit idem Mabillonius, cum ſubjunxit: „ At vereor, ut id certum ſit, „ nam locus tunc pendebat ab eccleſia Arretina, eumque tunc occupabat „ Bernardinus Sidoniæ filius, comprobante Gregorio epiſcopo, qui vene„ rabili patri Martino confirmat bona eremi Camaldulenſis, quæ Bernar„ dinus filius Sidoniæ, aut pater ejus ab eccleſia ſancti Donati tenuerunt. „ Datum in eremo Camalduliense III. idus octobris anno Dominicæ in„ carnationis 1106. indictione XV. pontificatus ejuſdem Gregorii anno ſe„ cundo. Quibus literis ſigillum affixum erat. “ In eo ſcilicet magis erravit

g *Secul. VI. P. I. Obſerv. ad Vit. S. Rom. p.* 247.
h *T. IV. p.* 263.

ravit Mabillonius, quod non diſtinxit bona ſubinde collata Camaldulenſi eremo a loco, in quo primitus condita fuit eremus ipſa Camaldulenſis. Verum quidem eſt, Bernardinum filium Sidoniæ, & patrem ejus Bernardum quondam Rainerii de Galbina obtuliſſe bona plurima huic eremo, ſed non obtulerunt locum, ubi conſtructa erat longe ante eorum tempora eadem eremus Camaldulenſis. Vivebat enim Bernardus Bernardini genitor ſeculo XI. & poſt annum 1100. vivebant Bernardinus filius ejus & Imeldina ipſius uxor, qui initio ſeculi XII. plura donaverant & donabant eremo Camaldulenſi, condito etiam anno 1104. teſtamento ab eodem Bernardino, quo hæredem omnium bonorum ſuorum facit ipſam eremum, ut ad eum annum dicemus. Quare ad ipſos nequit referri oblatio loci, neque uſus loci, in quo a fundamentis exſurrexerat eremus Camaldulenſis, a ſeculo fere excitata. Immo ex hac Gregorii epiſcopi conceſſione colligimus, quod, ſicur Gregorius denuo conceſſit & donavit Martino priori Camaldulenſi, quæ jam donata fuerant eidem a Bernardino Sidoniæ anno 1104. vel ab ejus patre, quia nempe Bernardinus ejuſque pater ea tenebant ab eccleſia ſancti Donati; ita & Theodaldus annis 1027. & 1033. rurſus conceſſit eremo Camaldulenſi locum, ubi ædificata fuerat ipſa eremus, licet prius eumdem locum ceſſiſſet Maldulus; & ideo iterum Theodaldus donavit, quia Maldulus locum ipſum tenebat ab eccleſia & ab epiſcopio Arretino ſancti Donati, cujus juris erat. Inficiatus hujuſmodi donationem Malduli intulit [a] idem Mabillonius, Romualdum locum Camalduli adiiſſe tantum ſub pontificatu Theodaldi epiſcopi Arretini, in cujus diœceſi ſita erat Camaldulenſis eremus. „ Theodaldus, ſubdit, ſedere cœpit anno Chriſti 1023. ut ex ſubjectis inſtrumentis manifeſtum „ eſt. Primo inſtrumento idem Theodaldus Campum Malduli (ita enim „ ſcribit) tribuit Petro priori ſacræ eremi anno 1027. & quidem mor„ tuo Romualdo, ut nos docet authenticum ejus inſtrumentum, quo nul„ lum antiquius invenimus in archivo Fontis-boni, ubi chartæ & diplo„ mata Camalduli aſſervantur. " Tum inſtrumentum fere totum in medium profert: *Datum anno incarnationis Dominice* M. XXVII. *anno vero pontificatus Theodaldi epiſcopi V. menſe auguſto indictione* X. *actum in clauſtris canonicorum.* Et ſubinde affert alterum inſtrumentum: *Datum* XIII. *kalendas junii anno ab incarnatione Domini* M. XXXIII. *anno vero pontificatus domni Theodaldi epiſcopi X. indictione* I. Et poſt aliqua hæc habet: „ Ex quibus intelligitur Theodaldum fuiſſe primum, qui eremi Camal„ dulenſis donationem fecit Romualdo, qui proinde iſthuc non ante 1023. „ admiſſus fuit. " Nos vero ex dictis ſatisfacimus Mabillonio, diſtinguendo primam a Maldulo factam donationem campi a confirmatione Theodaldi & a donatione eccleſiæ, quam hic anno 1027. fecit Petro venerabili eremitæ; eam eccleſiam Theodaldus vel conſecrare potuerat *rogatu Romualdi*, cum eſſet coepiſcopus, vel etiam, dum erat epiſcopus, *rogatu*, non interventu, *Romualdi*. Quod autem ſubdit Mabillonius, *Immonem, qui & Herenfredus*, ejus ſucceſſorem anno 1037. & Henricum II. imperatorem anno 1047. & *Guidonem monachum & peccatorem Arretinæ ſedis epiſcopum* anno 1116. & *Bujanum* itidem *epiſcopum Arretinum* anno 1132. confirmaſſe, *quæ venerabilis Theodaldus in loco Campi amabilis dicto commanentibus* tradiderat, vel *quæ Theodaldus, Immo, Conſtantinus atque Gregorius* conceſſerant, vel quæ contulerant *Theodaldus, Conſtantinus, Gualterius & Guido epiſcopi*, optime cohærent; non enim inficiamur Theodaldum primum fuiſſe, qui abſolutam conceſſionem eccleſiæ, & loci dederit eremitis, ſed auctoritate Rodulphi prioris dumtaxat aſſerimus primum

[a] *Sec. VI. ut ſupra.*

uſum loci illius, qui vocabatur Campus-Malduli, in quo ædificata fuit eremus Camaldulenſis, oblatum fuiſſe Romualdo a Maldulo.

Ita etiam reſpondendum erit patri Helyot auctori Hiſtoriæ Religionum [a], qui aſſerit „ falſum eſſe Maldulum donaſſe ſancto Romualdo lo„ cum, ex quo poſtea denominatus fuit ordo Camaldulenſis, licet innu„ meri hiſtorici eumdem errorem tueantur, cum certum ſit primam do„ nationem factam fuiſſe a Theodaldo epiſcopo Arretino anno 1027. Corrigendus e contra Natalis Alexander, qui [b] ſcribit Maldulum Romualdo donaſſe fundum. „ Fundum ſancto Romualdo donavit Maldulus „ nobilis Arretinus, “ cum non fundum; hic enim erat epiſcopatus Arretini, ſed fundi uſum, ſeu, ut ajunt, utile fundi dominium tantum donaverit Maldulus.

VII.
Quinque cellulas ibidem condit Romualdus.

Post donationem Malduli ſanctus pater videns hunc locum aptiſſimum contemplativis viris & eremitis, *quinque cellulas cum ſuis tabernaculis ibidem diſtinxit*, ut ait in privilegio anni M. XXVII. Theodaldus, *atque ab invicem ſeparavit, ſed & in ſingulis cellulis ſingulos deputavit eremitas, qui ſecularibus curis, & ſollicitudine remota, ſoli divinæ contemplationi inſiſtant. Quibus etiam Petrum venerabilem eremitam tamquam fidelem miniſtrum & præceptorem dedit*. Petrus hic ab aliquibus exiſtimatur Petrus de Biſurco nominatus a Damiano [c]. Communiter tamen alius eſt, & appellatur *Dagninus* teſtimonio Rodulphi, qui tale agnomen primus addidit, forſan quia in Agnæ caſtro, Camaldulo proximo, ortum ſuum traxerat. Appellatur etiam *Petronus* in [d] quodam emptionis inſtrumento anni 1038. Aliorum eremitarum nomina deſignantur ab eodem Rodulpho in conſtitutionibus aliis anni 1085. ſequentibus verbis: *Ædificatis ergo ibi quinque cellulis religioſos fratres ordinavit in eis, ideſt Petrus, & Petrus, Benedictus & Giſſus, & Theuzo, ex his unum, ideſt domnum Petrum, qui dicebatur Dagninum* (ad diſtinctionem alterius ejuſdem nominis Petri) *prudentem & religioſum virum præpoſuit aliis quatuor fratribus, & regulam jejunandi atque ſilendi, & in cellis permanendi eis tribuit*. Hæc porro regula fuit ore tradita, ut in ceteris eremis facere conſueverat ſanctus parens, nam primus, qui regulam ſeu conſtitutiones Camaldulenſes in ſcriptis redegit, fuit ipſe beatus Rodulphus.

VIII.
An myſticam ſcalam tunc viderit?

Inquiritur hic loci, an Romualdus, priuſquam Camaldulenſem eremum ædificaret, myſticam ſcalam conſpexerit candidatorum monachorum per eam aſcendentium. Ab hujuſmodi quæſtione libenter temperaremus, cum a controverſiis refugiat tum mens, tum inſtitutum noſtrum; verum cum animadverterimus præcipuum, quem gerimus, habitus mutationis fundamentum inniti viſioni hujus ſcalæ, ne rerum noſtrarum ignari videamur, placuit nobis per compendium ea in medium adducere, quæ fuſiore calamo protulit Grandius noſter in ſua peculiari diſſertatione III. Camaldulenſi, quam etiam numeris omnibus abſolutam calculo ſuo adprobavit celeberrimus domnus Bernardus de Montſaucon, literis ad ipſum datis ex Bononiæ urbe nonis aprilis anni 1701. Quidquid ſit de viſione ſcalæ aut in Galliis, aut in Sitria habita a ſancto patre, contendunt hiſtorici noſtri alteram ſcalam conſpexiſſe Romualdum miræ pulchritudinis, cœlum quaſi ſuo vertice tangentem, dum conſidens in agro Arretino, prope campum Malduli, longo itinere fatigatus quieſceret, ad inſtar illius, quam Jacob patriarcha videre meruit, per quam albeſcentium monachorum cernebatur aſcendere multitudo, quo cœleſti myſterio vir Dei colluſtratus de mutando eatenus nigro in candidum monaſtico & eremitico ſchemate deliberaverit, atque albis deinceps veſtibus Camaldulenſes ſuos

ab

a *Hiſtoire de les Relig.* T. *V*.

b *Hiſtor. Eccleſiaſt. T. VI. Sec. XI. cap.* VII. *n.* 2. *pag.* 585.

c *Vit. S. Rom. cap.* XXXIV.

d *Arch. Fontisboni tit. empt. A.* 1. 57.

ab ſe tunc inſtitutos incedere juſſerit. Ita hiſtoriam hanc nobis deſcribunt Fortunius, Ractius, Minius & poſt ipſos ceteri plurimi. Verum altum ea ſuper re ſilentium Damiani, qui profecto narrare non omiſiſſet inter cetera Romualdi geſta celeberrimum hocce factum, potiſſimum argumentum eſt, quo viſio hujuſmodi commentitia ſit putanda; ſed nihil de ea præterea Theodaldus in ſuo privilegio, qui licet minutiſſima quæque referat, ut puta conſtructionem baſilicæ, ædificationem cellarum, præſidatum Petri Dagnini, de viſione ne hilum quidem habet. Sed Rodulphum audiamus, quem ſcalæ patrocinatores ad ſuam ſententiam torto collo trahere vellent; is ſcilicet hæc ſcribit: [a] *Beatus Romualdus poſtpoſita mundanæ nobilitatis excellentia, cum ſe ad monaſterialem transtuliſſet diſciplinam, & paſtorale magiſterium ſuſcepiſſet, tandem ad ſolitariam tranſivit militiam, & eremiticæ converſationis plura loca conſtruxit, inter quæ Camaldulenſem quoque eremum mirabiliter ædificavit. Nam cum perveniſſet ad partes Arretini territorii, locum idoneum huic propoſito cupiens invenire, occurrit ei quidam vir, nomine Maldulus, dicens ſe campum habere amœnum in alpibus poſitum, ubi cum aliquando dormiret, inſtar Jacob patriarchæ ſcalam vidit excelſam, cœlum quaſi ſuo vertice tangentem, per quam ſplendentium atque albeſcentium videbatur aſcendere multitudo.* QUO AUDITO, *vir Dei, tamquam divino illuſtratus oraculo, mox campum petiit, locum vidit, cellas ibidem conſtruxit, & allocutus præſulem Arretinum, ſuffragium hujus operis quæſitum impetravit. In eodem loco etiam prodigia quædam oſtenſa ſunt, quæ longum eſſet evolvere, præſertim cum propoſitum nobis ſit, non enumerare prodigia, ſed ſolitariæ vitæ inſtitutionem recenſere.*

a Capp. 9. 10.

IX. Veteres auctores eam tribuunt Malduло loci donatori.

HACTENUS Rodulphus uni Maldulo viſionem referens, non Romualdo, qui hujuſce ſcalæ non proprio viſu, ſed auditu notitiam habuiſſe dicitur, ut clariſſime patet ex illis verbis ſubjunctis Malduli narrationi: *Quo audito*. Nec diſſimilia affert idem Rodulphus in conſtitutionibus anni 1085. ubi ædificationem quidem eremi Camaldulenſis recenſet, nullam vero facit mentionem prodigioſæ viſionis. Similiter beatus Martinus III. generalis prior, qui anno 1253. ordinis Camaldulenſis conſuetudines tribus libris complexus eſt, nullibi, ne capitibus quidem, ubi agit de veſtimentis monachorum, tractat de hac viſione, quam certe non prætermiſiſſet, utpote præcipuum fundamentum mutationis coloris veſtium ex nigro in album. Alias conſtitutiones edidit die XIII. octobris anni 1278. Gherardus II. ex monacho Claſſenſi generalis prior; & Malduli quidem viſionem [b] ipſiſſimis Rodulphi verbis ſupra relatis deſcribit; Romualdum vero adeo cœleſtis hujus myſterii participem non docet, ut [c] ſub rubrica *de officio mortuorum* agens de cadaveribus eremitarum apud Fontem-bonum decedentium, ad eremum tamen ſepulturæ gratia transferendis, & ibidem ſuper ſcalam reclinandis, id ex alluſione ad ſcalam Maldulo, non Romualdo oſtenſam fieri manifeſtet hiſce verbis: *Et cum fuerit juxta portam eremi delatum, ponatur in ſcala, quod ſit exemplo Malduli viri ſanctiſſimi, qui in viſione, ubi nunc eſt eccleſia eremi, vidit excelſam ſcalam cœlos tangentem, per quam ſplendentium & albeſcentium videbatur aſcendere multitudo*. Si viſio Malduli communis fuiſſet Romualdo, nullus non agnoſcit, quod Gherardus potius dixiſſet exemplo ſancti patris Romualdi; ut reapſe beatus Paullus Juſtinianus, cujus tempore viſio hæc tribuebatur Romualdo, effatus eſt in *regula vitæ eremiticæ*, [d] anno 1520. edita dicens: „ Defunctorum corpora ſupra conſuetam ſcalam reponenda eſſe ob memoriam ejus, quæ beato Romualdo apparuit. “ Sic anno inſequenti

b Cap. XXVI. XXVII.

c Ibid. Lib. II. cap. V.

d Cap. XXXII.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

1279. in conſtitutionibus monachorum Camaldulenſium apud caſtrum Soci editis [a], capitibus *de veſtimentis monachorum*, & *de habitus honeſtate*, & in aliis conſtitutionibus anni 1290. nullo vel levis conjecturæ indicio mutationem habitus inductam fuiſſe occaſione viſionis Romualdi perhibetur. Quod de his conſtitutionibus dicimus, affirmamus etiam de conſtitutionibus a Bonaventura de Fano priore generali ſuperadditis anno 1323. & de aliis decretis in tot capitulis generalibus concernentibus veſtimentorum uſum. Nil de ea viſione inſuper in actis cauſæ ſubjectionis, quam præſtare debebat monaſterium Pratalia priori Camaldulenſi; neque in ſcriptis pro libertate eremi contra epiſcopum Arretinum annis 1183. & 1216. licet de veſtibus albis ſermo habeatur; nil in monachorum Valle-caſtrenſium & Agnanenſium turbis contra præſides generales Camaldulenſes cauſa coloris habitus excitatis; neque in apoſtolicis decretis huc ſpectantibus; neque alibi omnino quidpiam occurrit, quod novam veſtimenti introductionem Romualdi auctoritati & myſterio ſcalæ ipſi per viſum objectæ innixam demonſtret, ut propterea toti antiquitati ignotam tam viſionem, quam mutationem habitus fateri omnino cogamur. Non ergo viſa a Romualdo myſtica illa ſcala, quæ ſupponitur; non ergo inducta fuit ab ipſo mutatio habitus ex nigro in album occaſione ipſius viſionis, quando ædificata fuit eremus Camaldulenſis.

a capp. VIII, XXI.

X. Examinantur auctores ſequioris ævi.

ITAQUE poſt dimidium tantum quarti-decimi ſeculi eſt orta prima opinio de tribuenda ſancto Romualdo viſione ſcalæ, neque tamen adhuc tunc cognita ſecunda opinio, quæ fert introductionem eadem occaſione veſtium mutationis. Re enim vera in capitulo monaſterii noſtri ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ ad ſacellum ſancti Romualdi ab Johanne Ghibertio anno 1365. conſtructum, in parvulis rectangulis ab inferiori parte iconem coronantibus, nonnulla Romualdi geſta coloribus exprimuntur; viſio nimirum Romualdo exhibita ſancti Apollinaris thure altaria adolentis; Marinus virga Romualdum percutiens; dæmonum in Romualdum incurſio; ac demum ſcala ad cœlum exporrecta cum monachis eam aſcendere conantibus, & cum Romualdo jacente ſeorſim, quaſi illi dormitanti ea ſpecies objecta fuerit. In hac tamen pictura Romualdus albo indutus conſpicitur non ſolum in actu ipſius viſionis, ſed etiam in geſtis præcedentibus viſionem, & non tantum ipſe, ſed & Marinus, immo ipſe divus pater Benedictus; pariter in parœcia ſancti Andreæ Ozzani, unita aſceterio monialium ſanctæ Chriſtinæ urbis Bononiæ, ſervatur vetus tabula altaris coloribus expreſſa ſeculo XIV. in cujus angulo conſpicitur ſanctus Romualdus alba cuculla indutus dormiens prope ſcalam, ſummitate ſua cœlo innixam, quam ſcandunt monachi aliquot alba veſte contecti. Forte pertinuit ipſa tabula ad veterem eccleſiam ſanctæ Chriſtinæ non longe a caſtro Septem-fontium, quæ duobus milliaribus diſtabat ab eccleſia parœciali ſancti Andreæ, & ubi olim degebant noſtræ moniales ſanctæ Chriſtinæ Bononiam translatæ. Immo iiſdem veſtibus albis indutus conſpicitur Romualdus in omnibus prorſus picturis tum illius, tum ſuperioris aut inferioris ætatis uſque ad Auguſtini Fortunii tempora; nam dumtaxat poſt editionem hiſtoriarum Fortunii uſus invaluit, neque tamen apud omnes, ut Romualdum in actionibus viſionem præcedentibus, & potiſſimum in ipſo actu viſionis nigra cuculla indutum pictores referrent, perinde ac candidi habitus origo inde primum emanaverit. Ex tabulis in capitulo monaſterii ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ exiſtentibus factum etiam fuerit, ut Pierius Colucius Salutatus in opere, cui titulus,

tulus, *de ſeculo & religione*, quod inſcripſit Hieronymo ab Uzzano Florentino, tempore, quo ipſe Hieronymus a regimine patriæ Reipublicæ tranſiit ad ſolitariam vitam in idem Angelorum Florentiæ monaſterium, in quo profeſſionem emiſit die 25. februarii anni 1374. ſequentia ſcripſerit, [a] *Cogita tecum has puras veſtes magno te adſtringere vinculo puritatis. Quas mecum ſæpe conſiderans minus admiror ſanctiſſimum illum patrem Virginis Mariæ devotum ſanctum Bernardum, necnon ſanctum Romualdum tuum divina revelatione vidiſſe albis indutos veſtibus ſcalas aſcendere paradiſi. Aptiſſimus quidem meo judicio religionis color*. Animadvertimus obiter ſanctum Bernardum, de quo Colucius loquitur, fuiſſe beatum Bernardum Ptolomeum, qui eo ſeculo ex patritio Senenſi congregationem Montis-oliveti inſtituit ſub albis veſtibus, cuique conceſſa fuit viſio ſcalæ cum monachis candidatis, ut ſcribunt hiſtorici ejus congregationis, qui impenſe & ipſe coluit beatam Virginem Mariam non minus, quam ſanctus Bernardus Claræ-vallenſis, cui tamen nullus ſcriptor ſcalæ viſionem affingit.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

[a] *Ad calcem.*

Seculo ſequenti nempe quinto-decimo, recentioribus picturis minio eleganter expreſſis in libris choralibus, tota Europa celeberrimis, ejuſdem ſanctæ Mariæ Angelorum monaſterii, Romualdus ſimiliter, albis tamen ſemper indutus, ante ſcalam, per quam candidati monachi aſcendunt, dormiens exprimitur. Paris, vel aliquanto majoris vetuſtatis pictura in magna icone poſt aram principem eccleſiæ ſancti Michaelis in Burgo Piſarum repræſentat hanc ſcalæ viſionem; quamquam ſi attentius conſideretur, Maldulo potius, quam Romualdo objecta exhibeatur, cum ſint duo ibi dormientes depicti, alter in ſcalæ conſpectu ſedens capite in cubitum reclinato, ſed abſque cuculla, ſolo converſorum habitu amictus, auriculari pileolo obtectus, nullum ſanctitatis neque in capite, neque aliunde inſigne præferens, qui certe eſt Maldulus; alter poſt ipſam ſcalam, cui terga obvertit humi diſtentus, obdormiens, monaſtica cuculla indutus, & aureo circa tempora circulo laureatus, qui profecto eſt Romualdus. Hieronymus Pragenſis, [b] licet ambiguum primo aſpectu lectorem relinquat, an Maldulo vel Romualdo ſcala apparuerit, ſi tamen penſiculatius legatur, pro Maldulo potius, quam pro Romualdo pronuntiat. „ Veniens itaque,
„ ait, pater ſanctus in Romandiolam, aſcendit altiſſimum Apennini mon-
„ tem, luſtrans alpes per circuitum, cupiens invenire pro eremitis ido-
„ neum locum, cui occurrit quidam vir nomine Maldulus dicens, ſe ha-
„ bere amœnum locum in alpibus, conſueto nomine vocatum Campum-
„ bellum. Hunc beato Romualdo offerebat, petens inſtantius, ut nomi-
„ ne ipſius Camaldulum vocaretur, ubi dum laſſus quieſceret, vidit in-
„ ſtar Jacob ſcalam excelſam cœlum quaſi ſuo vertice tangentem, per
„ quam albeſcentium monachorum videbatur aſcendere multitudo in cœ-
„ lum. Mox ſanctus pater tamquam divino illuſtratus oraculo, eccleſiam
„ miræ pulchritudinis in eodem loco ædificavit, quam Theodaldus Arre-
„ tinus epiſcopus in honore Salvatoris conſecravit, in circuitu autem ejuſ-
„ dem eccleſiæ quinque cellas conſtruxit, & totidem eremitas ibidem col-
„ locavit. In quo textu licet tantillum æquivocus relinquatur ſenſus, quis laſſus quieſceret? tamen rectius refertur ad eum, qui dixit: „ locum ſe
„ habere amœnum “, nempe ad Maldulum, cum ad Romualdum tunc dumtaxat ſenſus revertatur, quando dicitur: „ mox ſanctus pater tam-
„ qnam divino illuſtratus oraculo “; quæ verba ſimilibus reſpondent, quæ habet Rodulphus: *Quo audito vir Dei*. Si antem verba etiam priora Pragenſis referre quis velit Romualdo, ipſius auctoritas tanta non eſt, ut auctori-

[b] *Vit. S. Rom. cap. x. n. 61.*

Ann. Chr. 1012. Romualdi 105.

ctoritatem Rodulphi, Gherardi & ceterorum ſuperare debeat. Quid plura? ipſo labente quinto-decimo ſeculo apud noſtrates communiter recepta non erat opinio viſionis ſcalæ habitæ a ſancto Romualdo, atque mutationis habitus ea de cauſa introductæ. Petrus enim Delphinus præſes generalis congregationis, pietate doctrinaque clariſſimus, anno 1487. rogatus a Guidone priore Angelorum Florentiæ, ut iplo permittente liceret ſibi, & ſui monaſterii monachis habitus formam tantiſper immutare, repoſuit ſententiam ejus minime ſibi probari, atque in eo habitu vivere ſe malle, quem omnes retro patres noſtri geſtavere, [a] ſubdens: „ Quam enim „ nos in præſentia cucullam vocamus, licet majoris, ut ſcribis, ſumptus „ ſit, ut duplicem quiſque habeat, & faſtidioſum judicio tuo videatur „ totiens diu noctuque illa indui exuique oportere, ab omnibus tamen „ ubique ſummopere laudari audivi, & Venetiis in primis, ubi præ ce„ teris noſter habitus Camaldulenſis & graviſſimus, & honeſtiſſimus ſem„ per exiſtimatus eſt. “ Ubi ſi cœlitus probatum colorem hujuſmodi, & veſtium formam arbitratus eſſet, non prætermiſiſſet in medium adducere viſionem ſcalæ Romualdo per ſomnum objectæ, quæ veſtimenti hujuſce genus quodammodo conſecraſſet. Immo idem [b] ſcribens ad Johannem majorem eremi myſticam ſcalam Jacob patriarchæ, non vero ſcalam Romualdi proponit. Bernardinus Gadolus, vir ſuo ſeculo doctiſſimus, in libro *de origine & ſucceſſu Camaldulenſis ordinis* nuncupato anno 1496. Jacobo-philippo Bergomati, licet inquirens cauſas albi coloris, quo utimur, inter alias hanc proponat de ſcalæ monachorum albeſcentium viſione, ipſam tamen ad Maldulum dumtaxat, non ad Romualdum refert. En eius verba. „ Ordo Camaldulenſis circa annum Domini 950. initium „ ſumpſit a beato Romualdo, qui ædificatam eremum in campo cujuſdam „ Malduli Camaldulenſem appellavit, imo omnes ejus monachi Camaldu„ lenſes ſunt poſtea appellati. Et cum antea indiſcreti coloris veſtibus „ quilibet monachus uteretur, recenſens illud ſacræ Scripturæ dictum: „ *Omni tempore veſtimenta tua ſint candida*, & alibi quod *ſancti amicti* „ *ſtolis albis ſequuntur agnum quocumque ierit*, & propter *viſionem* „ *Maldulo oſtenſam*, qua ſibi apparuit ſcala protendens a terra in cœlum, „ per quam alborum multitudo aſcendebat, voluit, ut qui eum ſeque„ rentur monachi, deinceps nonniſi albis induerentur veſtibus, non mu„ tata tamen cucullæ, ceterique monaſtici habitus forma. “ Inter Paulli Orlandinii carmina aſſervata in codicibus bibliothecæ Angelorum legitur quidem titulus epigrammatis anno 1500. conſcripti *ad ſanctum Romualdum dormientem in viſione ſua*, at in ipſo epigrammate nil deinde eſt, quod exprimat ſive viſionem ſcalæ, ſive habitus mutationem, adeo ut perinde ad alias Romualdi revelationes, atque ad hanc, de qua loquimur, referri queat. En integrum epigramma.

Inclyta magnanimum ſoboles Romualdi virorum
Surgito, & interitum ne patiare tuum.
Cœlica nonne vides furtim præcepta relabi,
Claræ cum pereant religionis opes?
Aſpira nobis, quibus tua numina curæ
Jam quoque congeſtum perfice mentis opus.
Nam te per certum vulgamus carmine nomen,
Teque per alternos pergere narro modos.
Gymnaſium quodcumque vides celebrari per orbem
Geſtimus: placeant munera noſtra tibi.

a *Epiſt. lib. I. n. 71. inter editas.*

b *Epiſt. 21. lib. II.*

Exteri

Exteri quoque Franciſcus Petrarcha, Jacobus-philippus Bergomas, Marcus-antonius Sabellicus verba non faciunt de hac viſione, atque Chriſtophorus Marcellus archiepiſcopus Corcyrenſis autumno anni 1521. Camaldulenſem eremum inviſens, & Florentiam redux in epiſtola ad amicum data, ubi & vivendi morem, & cellarum diſpoſitionem, & veſtium formam & totam loci ſpeciem deſignat, de ſcala & de mutatione habitus ſermonem non inſtituit; neque [a] Paullus Morigia anno 1569. licet conſtructionem eremi Camaldulenſis & donationem Malduli afferat; neque [b] Petrus Calzolarius anno 1571., neque demum eodem anno [c] Ventura Minardus Atheſtinus monachus noſter habitus mutationem, & ſcalæ viſionem commemorant.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

a Hiſtor. delle Religioni cap. xxv.

b Hiſtor. monaſt. Gior. 1.

c Bagni di Caldiero.

Hujuſce tamen ſcalæ viſio refertur in eremi monumentis ſubjunctis vitæ ſancti Romualdi, quæ prodiit anno 1513. In iis hæc leguntur: „ Anno ab
„ incarnatione Domini D.CCCC. VI. beatus Romualdus Ravennæ civitatis
„ ex illuſtri Ducum ſtirpe cum eſſet annorum XVII. relicta ſeculi pompa,
„ divitiarumque ac delitiarum copia abjecta in monaſterio Claſſenſi ſub
„ regula ſancti Benedicti habitum ſanctæ converſationis ſumpſit. Anno
„ vero Domini M. XII. idem beatus Romualdus cupiens locum idoneum
„ eremiticæ converſationis invenire, pervenit ad iſtum locum Camaldu-
„ li, ubi dum laſſus paullulum quieſceret, raptus in ſpiritu vidit ad in-
„ ſtar Jacob ſcalam excelſam ſuo vertice cœlum tangentem, per quam
„ ſplendeſcentium atque albeſcentium videbatur aſcendere multitudo, qui
„ mox divino admonitus oraculo, eccleſiam in eodem loco ædificavit in
„ honorem ſancti Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in circuitu
„ ejus quinque cellas conſtruxit, in quarum una ſeipſum aliquanto tem-
„ pore recluſit, & magnis ibidem coruſcavit miraculis; requievit autem
„ in Domino ipſe beatiſſimus pater Romualdus anno Domini M. XXVII.
„ cujus corpus jacet in monaſterio Vallis de Caſtro in marchia Anconi-
„ tana. “ Tum auctor monachus compilator horum monumentorum refert teſtimonium Rodulphi, ſed aliquatenus interpolatum, & ſtatim ſubdit: “ Hæc autem omnia ſine ulla varietate a Gherardo priore eremi,
„ qui anno Domini M. CC. LXXVIII. eremiticas ſcripſit conſtitutiones earum-
„ dem capitulis XXVI. & XXVII. enarrantur. “ Demum conciliatoris partes agens, cur Rodulphus Maldulo, ipſe vero ex monumentis eremi Romualdo viſionem tribuerint, eam tum Romualdo, tum Maldulo exhibitam fuiſſe aperte contendit his verbis: „ Neminem autem perturbet, quod
„ alibi a beato Romualdo, alibi vero a Maldulo viſa ſcala referatur,
„ quoniam ab utroque viſa fuiſſe exiſtimatur. Unde ſanctus Romualdus
„ Maldulo ſcalæ viſionem narranti, non prius ad plenum credidit, atque
„ animum ad eccleſiam cellulaſque ibi conſtruendas induxit, niſi poſtquam
„ ipſe locum adiens eadem vidit, quod (ut in multis accidit) per me-
„ morias hominum traditum, uſque hodie tamquam noviſſime factum
„ fuiſſet, conſervatur; & antiquiſſimæ in eremo picturæ idem teſtantur. “

At quam fidem mereri poteſt hæc eremi monumentorum collectio nullius auctoris nomen præferens? Saltem aliquod extaret in archivo Camaldulenſi viſionis hujus veſtigium, quod nullum extare & perſpeximus nos, & perſpexit eruditiſſimus domnus Eduardus-maria Baroncinius eremita Camaldulenſis, qui epiſtola data ad Grandium pridie idus maji anni 1698. reſcripſit dicens: „ De habitus quidem mutatione nihil certi uſpiam
„ ſe reperiſſe, patere vero ſcalam minime viſam fuiſſe a ſanctiſſimo pa-
„ tre noſtro Romualdo, cum Maldulo tantum tribuatur; ſe ergo cogita-
„ re auctorem horum monumentorum Romualdi nomen pro Malduli po-
„ ſuiſſe,

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

„ fuiſſe, & in hoc erraſſe. “ Compilatorem exſcribit Nicolaus del Biada monachus noſter olim prior ſancti Benedicti extra Florentiam in ſuo opere mſ. aſſervato apud moniales de Prato-veteri, cujus meminit Ractius in deſcriptione ſacræ eremi. Cautius tamen rem compoſuit ſupradictus monachus monumentorum ſcholiaſtes, dum Romualdum poſt Malduli viſionem locum adiiſſe, & ejuſdem viſionis compotem factum ſcribit, quam compoſuerint Paullus Juſtinianus, Andreas Mugnotius & Auguſtinus Fortunius cum ſuis aſſeclis, & ab ipſis hiſtorici plerique, qui primum Romualdum ſcalam conſpexiſſe, tum Maldulum obviam illi factum palam feciſſe aſſerunt ſe olim conſimili viſione donatum. Hi poſtremi nihiloſecius inter ſe variant, neque eadem ſentiunt. Juſtinianus Romualdum primo, deinde Maldulum ſcalam vidiſſe aſſeverat, nil tamen ſubjungit de mutato colore veſtium. Mugnotius Hiſpanus Conchenſis, qui eremi Camaldulenſis deſcriptionem adornavit anno 1569. editam Romæ anno ſequenti, & dicatam ſanctiſſimo pontifici Pio V. præter viſionem Romualdo prius, poſtea Maldulo exhibitam, admittit eo myſterio inductam habitus mutationem; hæc tamen circumſtantia deſideratur in mſ. exemplari adſervato in monaſterio ſanctæ Mariæ Angelorum, & hanc eamdem non agnoſcit Lucas Hiſpanus, qui tamen ſcalæ viſionem tribuit Romualdo. Ferrarius & Bucellinus viſionem quidem ſcalæ concedunt Romualdo, ſed non Camalduli, verum Sitriæ. Tandem anno 1575. prodiit in lucem pars prima hiſtoriarum Camaldulenſium Auguſtini Fortunii Florentini, monachi cœnobii ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ, in qua prolixa paraphraſi utramque tam viſionem, quam veſtium mutationem affingit Romualdo, & mordicus tuetur; ex eo tempore irrepſit etiam in lectiones Breviariorum, licet vetuſtiſſima mſſ. & impreſſa eatenus breviaria, quibus ante Fortunium utebantur Camaldulenſes, & Vallumbroſani, nullum præferrent ſcalæ viſionis veſtigium. Suppreſſa longiori narratione hæc habentur in conſtitutionibus monachorum Camaldulenſium ſub Pio V. a Ractio compilatis. [a] *Nos antiquam quingentorum & quinquaginta annorum, ob revelationem divo Romualdo factam, ſequentes conſuetudinem, nonniſi candido utimur colore*. Quæ hactenus congeſſimus, bene multa ex Grandii diſſertatione excerpſimus; ex quibus liquere credimus viſionem ſcalæ propriam fuiſſe Malduli; eam proinde, quæ tribuitur Romualdo, non fuiſſe occaſionem, cur ſanctus pater nigras in albas commutaverit veſtes. Sed de habitu, quem monachi ordinis ſancti Benedicti ante Romualdum, & ante ædificationem eremi Camaldulenſis geſtavere, ac de albo a Camaldulenſibus aſſumpto, alius erit differendi locus.

a Cap. iv.

XI. An ab ædificatione Camalduli initium ſit ſumendum inſtituti Camaldulenſis?

INTERIM alteram quæſtionem perſtrictius examinare libet, utrum ab ædificatione Camaldulenſis eremi initium ſit ſumendum congregationis Camaldulenſis, ita ut ab eo dumtaxat tempore auſpicanda ſit epocha inſtituti ſancti Romualdi? Qua in re, ne in verborum ambiguitatibus immoremur, tripliciter conſiderari poſſunt ſancti Romualdi diſcipuli; alii fuere monachi ii & eremitæ, qui ejuſdem veſtigia vel in monaſtica, vel in ſolitaria vita prefferunt ante annum 1012. alii monachi & eremitæ, qui ab eo anno Camalduli Apenninum montem incoluerunt; & demum alii monachi & eremitæ illi, qui rapti ſanctitate & perfectione vitæ eremitarum Camaldulenſium, eorum diſciplinæ ac directioni prioris generalis ibi commorantis ſe ſubjecere, congregationem inde ſtatuentes, ſub finem undecimi ſeculi, & copioſius primis annis & ſequentibus ſeculi duodecimi. Primorum diſcipulorum origo ab eo tempore eſt auſpicanda, quo vel reparandis monaſteriis, vel eremiticæ vitæ propagandæ operam primo impen-

impendit Romualdus; quod quidem tempus varium eſt, juxta variorum auctorum opiniones. “ Totum hoc tertium eremiticæ vitæ genus, ait „ Paullus Juſtinianus[a], a ſanctiſſimo viro eremita, eremitarumque omnium „ patre & inſtitutore Romualdo divina ſancti Spiritus illuſtratione affla- „ to, poſt ſalutiferam divini Verbi incarnationem anno 940. adjuventum „ fuit. “ Ad annum 950. refert Bernardinus Gadolus in ſua ms. opella *de origine & ſucceſſu ordinis Camaldulenſis*. Eamdem ſententiam nuperrime ſequitur Collina. Ventura Minardus[b], Lucas Hiſpanus[c], Archangelus Haſtivillius[d], Cæſar Baronius[e], Stephanus Demalevicius[f], Thomas Minius[g], Ludovicus Thomaſinus[h] aliique paſſim ad annum 974. referunt Romualdini eremitici inſtituti exordium. Quocumque demum anno ſingularis hujus vitæ a Romualdo vel propagatæ, vel inſtitutæ exordium ſtatuatur, neceſſe eſt, ut & diſcipuli, quos in tali palæſtra erudivit Romualdus, vel quorum monaſteria reparavit, ad ipſum jure pertineant, & a nobis ut majores noſtri habeantur & colantur. Hujuſmodi ſunt Petrus Urſeolus, Johannes Gradonicus, Johannes Maurocenus, Marinus olim Romualdi magiſter, Guarinus abbas Cuxanenſis, Olibanus comes & ceteri, qui in Aquitania Romualdum audierunt. In Italia autem & quidem in Pereo Willelmus, Bononius, Johannes Ravennas, Bonifacius, Johannes & Benedictus martyres Poloni, Johannes exſcriptor conſuetudinum Cluniacenſium; in Catrienſi ſolitudine vel etiam poſtea in Avellanenſi Lodulphus ejuſque ſocii & diſcipuli; in Vangaticienſi monaſterio Martinus abbas; in Veneta eremo Georgius præpoſitus; in Tiburtina Venerius; in Biſurcenſi Petrus; in Valle-caſtrenſi cœnobio Gregorius; in San-vincentiano Berardus & Gaudentius; in Urbe-vetano Guido puer, & quotquot ad noſtram notitiam venere, vel ab ea fugere, monachi & eremitæ in Venetiarum finibus, in Æmilia, in Hiſtria, in Alpibus, in Camerini, Umbriæ & Thuſciæ provinciis, ubi vel monaſteria reformavit & erexit, vel eremos condidit Romualdus; & in Polonia ac in Hungaria, ubi per diſcipulos idem eremiticum inſtitutum invexit: ii quidem omnes, qui ante Camalduli conſtructionem vel obiere, vel locum hunc non frequentarunt, ſicut a Romualdi ſchola & inſtitutis uno omnium ore prodiere, ita ſi non valeant dici *Camaldulenſes* a Romualdo Camaldulenſis eremi conditore, ſaltem *Romualdini*, vel *Romualdi diſcipuli* & *ipſius doctrinæ ſectatores* jure ſuo appellari poſtulant.

Ortus eremitarum & monachorum eorum, qui in Camalduli, ſive Campi-malduli, aut Campi-amabilis eremo, vel in vicino Fontis-boni monaſterio vitam eremiticam ſeu monaſticam traxere, cum anno illo eſt conjungendus, quo Romualdus locum hunc ſolitariæ vitæ idoneum invenit in agro Arretino, qui annus noſtra quidem ſententia, ut probavimus, eſt milleſimus duodecimus. Ii ſtrictius loquendo fuere monachi & eremitæ Camaldulenſes, quorum agmen ducit Petrus Dagninus a Romualdo prior ibidem conſtitutus & ceteri ejus ſocii; Johannes Gualbertus ad tempus illius eremi incola, Martinus Camaldulenſis, quem nominat pluries Damianus, Albizus, Ruſticus, Rodulphus & Martinus ſubſequenter eremi illius priores; ſub quibus prioribus vel alia condita fuere loca, quæ recepere leges & ſtatuta Camaldulenſia, ut parthenon ſancti Petri in caſtro Luci, vel alia donata, ut regerentur juxta Camalduli conſuetudines, ut Fontianum, Cerretanum, Pullicianum, Inſulanum &c. quæque loca proinde nomen Camaldulenſe obtinuere, tamquam extenſio Camaldulenſis eremi, ad cujus jus pertinebant. Eodem modo quo Sitrienſium monachorum ac ſolitariorum inſtitutio, Amiatinorum eremitarum fundatio, & Valle-

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

a Reg. vit. erem. cap. 1.

b Dial. I. de balneis Calderii.

c Hiſtor. Romuald. lib. I. cap. 5.

d Hiſt. Rom. lib. I cap. v.

e Annal. ad ann. 974.

f Vit. S. Bogumili.

g Catal. SS. & Hiſt. Cam. ms.

h De Diſciplin. lib. I. c. 13. lib. II. 4. lib. III. 25. n. 7.

Ann. Chr. 1012. Romualdi 105.

Valle-bonenſium monialium epocha ab annis ſequentibus Camaldulenſis eremi ædificationem ſunt auſpicanda. Quare ii omnes ſcriptores, & ſunt non pauci, qui Camaldulenſis inſtituti primordia ab anno 1012. repetunt, intelligi debent de ædificatione hujus nobilioris eremi, quæ poſtea & ſanctitate vitæ, & rerum affluentia, & variorum locorum acceſſione ſupra omnes enituit, & caput progreſſu temporis evaſit congregationis ejuſdem nominis; non enim hi ſcriptores ab hoc anno initia geſtorum Romualdi, converſionum, inſtitutionum vel reparationum ordinis monaſtici vel eremitici ab ipſo factarum exordiuntur, neque rejiciunt ab ejus magiſterio diſcipulos, quos ſupra memoravimus, qui omnes præcedunt hanc eremi Camaldulenſis conſtructionem.

Poſtremo monachi & eremitæ, qui libenter colla ſubjecere directioni & legibus eremitarum Camaldulenſium, ſicut inſtituta, mores & veſtes imitanda ſumpſere, ita & nomen, veteri tamen etiam retento. Hinc Claſſenſes, Vangaticienſes, Puteolenſes, Berardingi, Agnanienſes, Pratalienſes, Valle-caſtrenſes, ſancti Sabini, ſancti Zenonis, ſancti Michaelis Piſarum, Parentini, Anglarienſes, Rotenſes, Silvæ-mundani, Uranenſes & ceteri omnes, quorum cœnobia temporibus progredientibus Camaldulenſi eremo aggregata afferemus, Camaldulenſes etiam appellari cœpere, quia *juxta ſtatuta & conſuetudines Camaldulenſes, Domino deſerviebant*, ut ajunt Romani pontifices, & imperatores in ſuis bullis & diplomatibus & præſertim Paſchalis II. Romanus pontifex in bulla anni 1114. *Camaldulenſis eremi ſeu cœnobii religio adeo aucta eſt, adeo abundavit, ut congregationes diverſæ in unam congregationem Dei gratia convenirent, & loca plurima diſciplinam unam, ordinem unum & unum regimen, tamquam corde uno & una anima continerent.*

Ope hujus explicationis putamus de cetero præcidendas lites omnes, quæ hactenus viguere circa nomen Camaldulenſe; ſicut autem gloria patris in gloriam etiam redundat filiorum, nemo nobis negotium faceſſet, ſi Sanctos illos, qui obitu ſuo præceſſere eremi Camaldulenſis extructionem, majoribus noſtris accenſeamus eo ſenſu, quem indicavimus, præſertim cum vitæ ſolitariæ leges, quæ deinde obſervatæ fuere in eremo Camaldulenſi, eædem fuerint cum iis, quæ jam ſervabantur in eremis Venetis, Gallicis, Ravennatibus, Parentinis, Camerinenſibus & ceteris ante Camaldulenſem excitatis; & ſancti patris Romualdi mens in conſtruenda Camaldulenſi eremo non fuerit ſuſcitandi novum ordinem, novamque religionem, ſed proſequendi ſolitariæ vitæ eo etiam in loco inſtitutum.

XII. Miraculum, quod contigit in ædificatione Camalduli.

Verum tempus tandem eſt, ut dimiſſis contentioſis diſputationibus hiſtoriæ ſeriem reſumamus. Silentio præterimus perlongam illam meditationem, quam in corde Romualdi inducit Fortunius [a] circa proprietatem abietis, quo arborum genere conſitus erat locus, ubi eremus erat condenda. Ipſa enim meditatio rethoricus eſt Fortunii excurſus ex ſimili Chriſtophori Marcelli Corcyrenſis archiepiſcopi deſumpta. Omittimus etiam, quæ peculiaribus capitibus paraphraſtice enarrat [b] de antiquitate familiæ Malduli; [c] de cœleſti ſcalæ viſione [d] de ſermocinatione Romualdi circa diaboli poteſtatem; [e] de congreſſu cum Theodaldo, qui poſtea electus eſt Arretinus epiſcopus. Hæc enim omnia videntur a Fortunio ipſo excogitata, ut hanc, ceteroquin nobiliſſimam ſolitudinis Camaldulenſis erectionem exornando magis redderet illuſtrem. Ad meliora ergo progredientes, miraculum, quod ſigno crucis, dum in Camaldulenſi eremo ſolitudini vacabat, patravit Romualdus, Damiani verbis referamus [f]. *Alio quoque tempore, dum in quo-*

dam

a *Par. I. lib. I. cap. 24.*

b *Ibid. cap. 27.*

c *Ibid. cap. 25.*

d *Ibid. cap. 32.*

e *Ibidem.*

f *Cap. xlvii.*

dam eremo valde ſpecioſa & egregia, cui nomen eſt Camaldulenſis, quam ipſe ædificaverat, in cellam reſideret, magnam aliquam fagum, quæ prope cellam ejus aſtabat, incidi præcepit. Erat autem fagus ita cellæ acclivis & imminens, ut juxta humanam opinionem, ſi cecidiſſet, totum mox ædificium indubitanter obrueret. Cumque operarii vellent juſſa perficere, ſed ruinam arboris formidarent, ille, ut nequaquam timeretur, inſtabat. Itaque cum impactis circumquaque ſecuribus, in ipſa jam arboris viſcera veniretur, arbor autem ſuper beatum virum non jam dubio impetum minaretur, cœpere omnes rogare, & vocibus clamoſis vehementer inſiſtere, ut ſi cellam poſtponeret, ſemetipſum exiens conſervaret. Ille autem nequaquam eorum clamoribus acquieſcens, ut cœptum cito perficerent, definite præcepit, facto ſigno crucis contra eam. Poſtremo fagus graviſſimo ſonitu corruens, ita aliorſum eſt ex divina virtute projecta, ut cunctis mirantibus cella omnino remaneret illæſa. Omnes igitur tanto obſtupefacti miraculo, lætas ad cœlum voces tollunt, & immenſas Deo gratias referunt.

ANN CHR. 1012. ROMUALDI 105.

XIII. Conſtructio hoſpitii Fontis boni.

POST eremi Camaldulenſis ædificationem, narrat Fortunius [a] conſtructionem hoſpitii Fontis-boni, quod deinceps in ingens excrevit monachorum Camaldulenſium domicilium. Sed præſtat Fortunium ipſum in medium adducere. „ Abſoluta, inquit, eremi ædificatione, animadvertens „ vir Dei Romualdus multi referre, ipſam eremi ſolitudinem a ſeculari ſtrepitu ſecretius eſſe remotam, optimum factu ratus eſt, ſi adventantium hoſpitum atque peregrinorum gratia aliam pariter domum „ conſtrueret, ubi & hoſpitio recipi, & ſanctæ caritatis, hoſpitalitatiſque „ commodis foveri poſſent. Itaque ad notam ſibi paullo inferius amœnam vallem non magna adjecta planitie deſcendit, ubi undique nemoroſi colles, prata viridantia, fluminis decurſus, & fons ſemper vivus „ gratiſſimam cœli & regionis ſalubritatem reddunt. Hoc comperto idoneo loco, vir Dei memorabile hoſpitium, quod ab ipſis perpetuis aquis „ Hoſpitium Fontis-boni nuncupavit, in loco, ubi domus Malduli inſtar „ arcis munitæ ſita erat, ſumma diligentia erexit. Illic autem monachum unum presbyterum cum tribus laicis fratribus, quos converſos „ vocitamus, conſtituit. Qui porro tam recipiendo hoſpites & peregrinos, quam adminiſtrandis eremo neceſſariis, religioſiſſima caritate peni- „ tus eſſent intenti. “ Conſonant hæc cum iis, quæ anno 1085. in ſuis conſtitutionibus ſcripta reliquit beatus Rodulphus. *His itaque peractis, ait, quemdam inferiorem locum, qui dicitur Fons-bonus, reperit, ibique unam domum conſtruxit, unum monachum cum tribus converſis ibi ordinavit pro adventantium hoſpitum receptione, & dulciſona reſponſione, atque caritativa refectione, & ut eremus ſemper ſecretior atque a ſeculari ſtrepitu fuiſſet remota, velut miles loricatus in bello poſitus, qui contra jacula clypeum præparat* &c.

a Par. I. lib. I. cap. XXIX.

Narrat deinde Fortunius ſub ipſa hoſpitii Fontis-boni ædificatione diabolum voluiſſe e ſaxo præcipitem agere Romualdum, qui Dei invocatione mirabiliter ereptus fuerit. „ In deſcenſu, inquit [b], eremi ſecundum ſonorum fluvium, qui non ſemel venientibus Camaldulum neceſſario tranſiti debet, ſtrictus longe erat callis ſuper vaſtiſſimi ſaxi dorſo præ anguſtia loci, qui magno aquarum gurgiti maximopere præceps prominebat. Ad hunc locum cum ſanctus Romualdus quadam die feſtinus „ veniſſet, & diſcipuli, qui ſecum erant, nonnihil ab eo remoti invicem „ de poteſtate diaboli in homines tentando poſt patrem venientes ſermocinarentur, ſpiritus nequam opportunam nactus occaſionem, ſanctum „ Romualdum ex ipſo præcipiti ſaxo in flumen deturbare, in vaſtumque

b Ibid. cap. 32.

Ann. Chr. 1012. Romualdi 105.

„ gurgitem præcipitem dare pertentavit. Verum vir ſanctus in vitæ diſcrimine poſitus manus extendens ad ſaxum, ad ſolitam invocationem „ dulciſſimi nominis Jeſu dæmonis vim, impetumque adeo illæſus contudit, ut ipſa ſaxi duriſſima materies extenſarum manuum acceſſum, perinde ac mollis cera, illico exceperit. Interea diſcipuli propius facti, & „ tempeſtive ex inſolita patris voce factum compertum habentes, celeriter accurrere; viſo miraculo, quod hujuſmodi periculo vir ſanctus defunctus fuiſſet, Deo gratias agere, & veniam ante omnia, quod ab „ eo remotius degiſſent, petere. “ Monſtratur etiam hodie locus, ubi divina virtute ereptus eſt a præcipiti caſu Romualdus, De hoc miraculo ſilet Damianus.

Ichnographiam eremi & hoſpitii Camaldulenſis placet ſubjicere, qualis conſpiciebatur Mugnotii & Fortunii tempore, vel ſorte qualis vetuſtior extiterat ante ipſorum tempora, cum aliquam ſui mutationem ſuſcepiſſet in ædificiis locus eorum ævo, quæ conſerri poterit cum altera, qua a nobis ære inciſa, & in fronte voluminis hujus locata exhibetur ſtatus præſens eremi & monaſterii Camaldulenſis.

VETVS.ICHNOGRAPHIA EREMI. CAMALDVLENSIS.

Non abs re etiam eſſet heic loci ſitum, templum atque cellas ſacræ eremi, necnon cœnobium, templum & officinas Fontis-boni deſcribere, verum commodius hæc rejicienda ducimus ad Appendicem hujus voluminis [a], in qua Chriſtophori Marcelli Corcyrenſis archiepiſcopi epiſtolam de Camaldulenſis eremi ſitu ſcriptam anno 1521. ſed editam Florentiæ anno 1557. & An-

a Col. 302.314.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

& Andreæ Mugnotii Conchenſis Hiſpani deſcriptionem ejuſdem eremi Camaldulenſis, Romæ primum anno 1570. prælo conſignatam, tum ab Andrea Schotto in ſua Italia illuſtrata relatam, noviſſime autem tomo VIII. parte III. Antiquitatum Italicarum ampliſſimo Theſauro inſertam a Petro Burmanno, quippe raritate ſua præſtantia opuſcula dabimus, ut completam eremi & monaſterii Camaldulenſis notitiam habere lectores queant.

XIV. Donationes factæ monaſterio S. Victoris de Cluſis

IN monaſterio ſancti Victoris de Cluſis Attoni abbati ſucceſſerat Giſo in regimine; id eruitur ex duabus chartis, quarum utraque præſentem annum præfefert; ſed prima ex his errat in eo, quod indictionem duodecimam exhibeat, cum hoc anno eſſet decima; altera vero indictionem undecimam a menſe ſeptembri auſpicatur. Eas ex tabulario ſancti Blaſii Fabriani in Appendice producimus; quibus tertiam adjicimus a nobis tranſcriptam ex chartulario ſanctæ Catharinæ de Fabriano, qua Accius filius Domnelli eidem Giſoni abbati portionem ſuam tradit eccleſiarum *de beata ſancta Maria, que edificata eſt fundo Larciano, & de beatu ſanctu Petru*. Eccleſiam ſancti Petri adhuc exiſtere in caſtello Pretoſo ſeu de Peroſaria docet nos domnus Gabriel Guaſtuccius, quam a Camaldulenſibus commutatam olim cum alia monachorum Silveſtrinorum eccleſia aſſerit.

XV. Hiſtoria & origines monaſterii Sextenſis.

IN ſummariis antiquis [a] Simonis & Rainerii monachorum Fontis-boni in eodem monaſterio aſſervatis per compendium enuntiatur bulla Sergii papæ IV. data hoc anno die 2. decembris, anno ſecundo ejus pontificatus, qua præcipit omnibus epiſcopis, ut *monaſterii Sextenſis aut eccleſiarum ejuſdem jura non requirant, ſed patris judicio, poteſtati & diſpoſitioni judicanda monaſterium ejuſque membra & eccleſias relinquant*.

[a] Pag. 208.

Sermo hic eſt de celebri ſancti Salvatoris Sextenſi monaſterio, decimo ab urbe Luca lapide poſito, & ad lacum vulgo de *Bientina*, qui aliquando etiam de Sexto nomen obtinuit; cujus monaſterii originem & hiſtoriam, quandoquidem ſeculo ſequenti reformandum fuit traditum a Paſchale papa II. eremo Camaldulenſi & Guidoni ejus priori, hic breviter in medium producimus. Si qua fides monumentis, quæ ſcripſit & collegit anno 1578. domnus Benignus de Luca monachus congregationis Montis-oliveti, extructum dicitur a Salimanio ſecundogenito Conſtantis II. imperatoris Orientis, cum anno 668. Romam fuit miſſus a patre. Primus abbas juxta ea monumenta appellatur Benedictus, qui anno 714. obiiſſe traditur, ſuccedente Servio a monachis electo. Incerta ſunt, fatetur ipſe domnus Benignus, quæcumque de hoc monaſterio enarrantur uſque ad IX. ſeculum, ſed & incertiora redduntur deficientibus modo etiam veteribus chartis, quæ tamen ſignantur & indicantur tamquam eo anno 1578. exiſtentes. In bulla nihilominus Julii papæ II. data Viterbii anno 1509. XIII. kalendas octobris anno VI. qua confert idem monaſterium in commendam Bartholomæo Arnolphinio, hæc leguntur: *Decet Romanum pontificem* &c. *Cum itaque nos hodie monaſterium ſancti Salvatoris, ſancti Salmani de Cantuario Camaldulenſis ordinis Lucanæ diœceſis ad præſens certo modo vacans dilecto filio magiſtro Bartholomæo Arnolphini clerico Lucano, & notario & familiari noſtro continuo commenſali per eum quoad vixerit tenendum & gubernandum, de fratrum noſtrorum conſilio apoſtolica auctoritate commendare intendamus; & ſicut accepimus in ſtatutis & conſuetudinibus dicti ordinis ac privilegiis apoſtolicis illi conceſſis inter alia caveatur expreſſe, quod monaſteria dicti ordinis nulli commendari poſſint, nos ne commenda hujuſmodi propterea valeat quomodolibet impediri, providere volentes, motu proprio* &c *prædictis privilegiis* &c. *harum ſerie ſpecialiter & ex-*

& expreſſe derogamus &c. Ubi vides Sextenſe cœnobium non ſolum Salmani alio titulo præter illud ſancti Salvatoris gaudere, ſed ſanctum novum Salmanum in ſcenam prodire, & quod admirationem majorem extorqueat, Anglum ex urbe Cantuaria denominari. Eadem habentur in aliis bullis ad præſtandum juramentum ſedi apoſtolicæ, & ad capiendam poſſeſſionem beneficii eidem Arnolphinio conceſſis. In laudatis domni Benigni monumentis habetur abbatem Vivaldum ſeculo IX. ædificaſſe eccleſiam ſancti Andreæ ad Buſcionem poſitam inter Butium & Rotam, eremum ſancti Johannis de Colle, eccleſias ſancti Johannis ad Furconem, & ſanctæ Mariæ de Ripa in communi Computi, & prope abbatiam Sexti illas ſancti Dionyſii, & ſancti Angeli, in plano Palajolæ ſancti Johannis ad Vineas, & in burgo divi Auguſtini oratorium ſancti Auguſtini, & eccleſiam ſancti Blaſii, ſed non apponuntur anni ædificationis earum eccleſiarum. Sexta die decembris anni 826. Lotharius imperator ſub mundiburdio ſuo recepiſſe dicitur abbatiam Sextenſem. Diploma effertur datum Maſſiliæ anno II. ſui imperii. Verum cum Lotharius Romæ regni & imperii coronam a Paſchale papa I. acceperit in paſchali ſollemnitate anni 823. annus 826. non II. ſed IV. eſſet computandus. Anno 841. Sextenſes monachi conſtruxiſſe dicuntur eccleſiam divi Marci in finibus Butii & Lucæ in loco dicto Podioli cum pluribus domibus ad piſcatorum uſum; & poſt ipſum annum refertur Sergium papam II. eiſdem monachis dono dediſſe eccleſias ſancti Victorii in Trejaja, ſancti Benedicti Montis-calboli, & ſancti Frigdiani ad Tredicium in territorio Vici-piſani una cum abbatia ſancti Michaelis ad Cintorium, cui prædictæ eccleſiæ erant unitæ. Pariter dicitur eoſdem monachos ædificaſſe oratorium divi Benedicti in inſula fluminis Sercli veteris. Anno 848. conſtructa narratur a Sextenſibus cœnobitis eccleſia Tollenſis in finibus Orrentani & Cerbariæ, eodemque anno homines Orrentani obtuliſſe abbatiæ Sextenſi eccleſiam Orrentani cum juribus ſuis omnibus, & cum caſtro ejuſdem nominis, atque Leonem papam IV. prædictam donationem confirmaſſe anno 849. IV. die februarii anno pontificatus ſui II. Inſuper legitur Adrianum papam II. anno tertio die XXII. decembris, privilegio dato Bononiæ apud ſanctum Petronium anno 869. confirmaſſe abbati Stephano omnia bona abbatiæ Sextenſis, & idipſum præſtitiſſe eodem anno imperatorem præcepto Ravennæ dato *die* III. aprilis. Anno 913. prima ſeptembris anno IV. ſui imperii Conradum imperatorem privilegia ſuorum anteceſſorum regio diplomate communiiſſe, ac Sextenſi abbatiæ dono dediſſe lacum Sexti, qui vocabatur Tenſum Sexti, ipſique conceſſiſſe vectigalia ſuper dictum lacum, confirmaſſeque caſtra Caſtelli-veteris & Orrentani. Verum Conradus anno dumtaxat 912. fuit declaratus rex Germaniæ, quare pro anno IV. videtur potius ſubſtituendus annus II. neque aliunde conſtat Conradum præterquam in Germania jus dixiſſe. Anno VI. ſui imperii die XII. julii anni 924. cum eſſet Bononiæ (& hic itidem hujuſmodi monumenta emendanda) Henricum I. Saxonem, Aucupem dictum, novo privilegio abbatiam Sextenſem auxiſſe, fineſque conſtituiſſe Sextenſis lacus. Anno 1003. monachos Sextenſes, poſt mortem Johannis XVII. Romani pontificis, & Ottonis III. imperatoris, lites concertationeſque habuiſſe cum Piſanis circa bona Cintorii, ſanctæ Mariæ in Monte, & ſancti Benedicti Montis-calbuli. Et hæc quidem omnia reperiuntur in libro monumentorum, quem ſcripſit prælaudatus domnus Benignus, quique ſervatur in archivo monaſterii ſancti Pontiani Lucæ monachorum Montis-oliveti, quod in jura ſucceſſit Sextenſis abbatiæ.

Cer-

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

Certiora ſunt, quæ de monaſterio Sextenſi hinc inde ex variis archivis colligere nobis licuit. *Regnante domino noſtro Hludovicus ſereniſſimus auguſtus a Deo coronatus magnus & pacificus imperator anno imperii ejus decimo, & domini noſtri Hlotarii glorioſiſſimi auguſti filii & in Italia anno primo tertium nonas menſis octobris indictione ſecunda*, hoc eſt anno 823. inchoata indictione ſecunda menſe ſeptembri, Richilda filia Boniſacii comitis confitetur ſe ordinatam & confirmatam fuiſſe in abbatiſſam monaſterii ſancti Benedicti & ſanctæ Scholaſticæ infra Lucenſem urbem a Petro gratia Dei ſanctæ Lucenſis eccleſiæ epiſcopo, *& ab Holdoperto venerabili abbate monaſterii Domini Salvatoris de Sexto*, ſub cujus poteſtate erat prædictum ſancti Benedicti parthenon. Charta reperitur apud [a] Coſmum de Arena ex exemplari ad ipſum tranſmiſſo a Mario Florentinio. Alteram ex inſigni tabulario Lucenſis archiepiſcopii in lucem edidit [b] Muratorius; nimirum anno 857. *coram Johanne & Heribrando vaſſis imperialibus* Ludovici imperatoris *Andreas ſcavinus advocatus monaſterii Domini Salvatoris ſitum Sextum, & Giſulfus advocatus epiſcopii civitatis ipſius Lucenſis altercationem habebant de eccleſia ſancti Quirici in loco Arme*, quæ adjudicata fuiſſe videtur a miſſis imperatoris epiſcopio Lucenſi. Anno 918. Walfredus presbyter & monachus, juxta aliam chartam ab eodem [c] Muratorio productam, electus a monachis abbas Sextenſis, confirmatus fuit a Petro Lucanæ eccleſiæ epiſcopo, qui tradidit eidem *abbati miniſterium per ferulam & regulam ſancti Benedicti*. Anno 938. Adelaidi filiæ Rodulphi II. Burgundiæ quondam regis, & ſponſæ Lotharii filii Hugonis regis Italiæ aſſignatæ fuere in dotem nonnullæ abbatiæ in Thuſcia, inter quas *abbatia de Sexto in comitatu Lucenſi ſita cum manſis duo millia*, ut legitur in charta dotalitia apud [d] Margarinium. Quare, quod ſcribit Leo Oſtienſis in [e] chronico Caſinenſe, Hugonem marchionem Thuſciæ una cum Willa matre conſtruxiſſe in Thuſcia plura monaſteria, inter quæ *ſancti Salvatoris de Sexto prope Lucam*, id potius intelligendum eſt de reparatione ejuſdem monaſterii, non de prima erectione. Sub ipſo Hugone marchione commutatio interceſſit bonorum ipſum inter & venerabilem Majum abbatem monaſterii Sextenſis; refert enim Puccinellius in [f] chronico abbatiæ Florentinæ ſynopſim chartæ ſignatam num. 152. ex archivo epiſcopatus Lucenſis, & ex mſſ. Franciſci Florentinii, qua continentur *pacta inter epiſcopatum Lucenſem & abbatem Majum Sexti, & medietatem eccleſie ſancti Petri & ſancto Marie cum univerſis pertinentiis ſuis, quas venerabilis Majus abbas mutavit cum Hugone marchione ſibi invicem ad proprietatem*. Pariter ſub anno 996. reperiuntur in tabulario archiepiſcopatus Lucenſis chartæ, quibus [g] Gerardus epiſcopus Lucenſis libellum emphyteuſis ſcribit Majoni abbati ſancti Salvatoris de Sexto *de eccleſia & monaſterio ſancti Michaelis archangeli ad Verrucam*, quod erat ſub poteſtate ſui epiſcopatus, cum onere *divinorum officiorum, miſſarum, illuminationis, & octo ſolidorum denariorum bonorum Lucenſium eccleſie ſancti Martini* ſolvendorum. *Actum Luce per manus Rodilandi notarii*. Ita quoque *anno primo Ottonis imperatoris nepotis Ottonis item imperatoris* XIIII. *januarii indictione* x. anno nimirum 997. Petrus presbyter filius Teuſii a Majone abbate eccleſiæ & monaſterii ſancti Salvatoris de Sexto bona ad emphyteuſim recipit, ſita in loco dicto *a Palaja*, notario *Rainerio in eccleſia ſancti Donnini*.

Pignus daremus monaſterium ſancti Salvatoris de Sexto illud idem fuiſſe, quod Walfredus conditor monaſterii Palatiolenſis in Monte-viride appellat *monaſterium ſancti Salvatoris in campo Piſanica Hlunierno* a ſe ædificatum, cui præerat Guidisberteus abbas, de quo cœnobio occaſione

Pala-

a *Serie de' Duchi pag.* 66.
b *Antiq. med. ævi T. I. col.* 557.
c *Ibid. T. V. col.* 1005.
d *Bull. Caſin. T. II. pag.* 41.
e *Lib. II. cap.* XII.
f *Pag.* 205.
g *G. n.* 87.

ANN. CHR. 1012. ROMUALDI 105.

a T. III. col. 355.

b Ibid.

c Antiq. med. ævi, T.III. coll. 1069. & 1073.

Palatiolenſis & alterius ſancti Savini aliqua innuimus ad annum *969*. Certe ſcimus teſtimonio Uberti archiepiſcopi Piſani, qui ad eam ſedem evectus fuit anno 1132. & obiit anno 1138. in quodam monumento *recordationis*, quam Ubertus fecit *de jure plebium Piſanarum* deſumpto ex codice Vaticano, & producto in lucem ab Ughellio [a] in archiepiſcopis Piſanis, Walfredum fuiſſe conditorem monaſterii Sextenſis. Loquens enim Ubertus de Guidone epiſcopo anteceſſore ſuo, qui eam ſedem obtinuit anno 1015. & defunctus eſt anno 1019. juxta eumdem [b] Ughellium, ſed [c] juxta Muratorium, ex chartis archivi Piſani Wido epiſcopus Piſanus reperitur ab anno 1005. ad annum 1012. hæc habet, quæ ad illuſtrationem originis & hiſtoriæ per hæc potiſſimum tempora monaſterii Sextenſis libenter aſſerimus. *Nobilitas*, inquit, *ſupradicti epiſcopi Guidonis fere poſt quinque annos plebes de epiſcopatu ſuo viſitans, eaſque circa Piſanum montem, ſunt quoque apud plebem, quæ Computum nuncupatur, exiſtentem, poſtea per inſultum ab æmulatoribus ſuis vulnere percuſſus eſt, & ſic fugam petiit. Voluit recuperare apud monaſterium, quod Sextus dicitur, ſanctitas venerabili Gualfredi quondam Eracauſi cum uxore ejus Elſruda, & filiis ſuis nobiliſſimis Piſanis civibus ædificavit cum ſeptem aliis cœnobiis, ſed minime recuperare, abiit apud caſtrum, quod Cintoria vocatur, ibi ex vulnere mortuus eſt, & ſepulcrum ejus ibi adhuc manet, & poſt obitum ejus Conradus Lucenſis epiſcopus tempeſtive per vim abſtulit*. Probabiliter his Conradi epiſcopi Lucenſis invaſionibus moleſtiiſque, quas inferebat monaſterio Sextenſi, frænum imponere voluit Sergius papa, dum hoc anno 1012. bulla ſua, quam innuimus, vetat omnibus epiſcopis, ne jura perturbent monaſterii Sextenſis; vel forte epiſcopi Lucenſes, præter abbatis confirmationem, quam faciebant, ut mox vidimus, alia ſibi judicia in Sextenſe monaſterium, eccleſiaſque ſubjectas uſurpabant. Sed de hoc cœnobio poſt ſeculum redibit ſermo in hiſce noſtris Annalibus.

ANN. CHR. 1013. ROMUALDI 106.

XVI. Romualdus Sitriæ montem conſcendit.

d Vit. S. Rom. cap. xlix.

ÆDIFICATA Camaldulenſi eremo, atque illi præpoſito diſcipulo ſuo Petro Dagnino, Romualdus, qui *effectis numquam contentus, dum alia faceret, ad alia properabat*, ex Apennino Thuſciæ deſcendens, alterum Sitriæ montem hoc anno conſcendit. Animadvertit Damianus non eſſe tribuendas inconſtantiæ ſancti viri tot de loco in locum tranſmigrationes, verum potius deducendum hinc eſſe ingens ipſius deſiderium convertendi plures gentes & regiones, quapropter ſic Romualdum tuetur. [d] *Poſtmodum vero Romualdus cum Apenninum deſereret, montem Sitriæ habitaturus aſcendit. Cavendum autem ſummopere eſt, ne quis cum audierit, quia vir ſanctus tot loca mutaverit, pii operis pondus vitio levitatis adſcribat. Hæc namque mutationum ejus cauſa proculdubio fuerat, quia ad venerabilem virum, ubicumque degeret, turba hominum pene innumerabilis concurrebat. Ratio ergo poſcebat, ut cum unius loci ſpatium plenum habitatoribus cerneret, illic priore conſtituto, ad replendum mox aliud feſtinaret*. Porro Sitriæ mons, quo ſe recepit Romualdus, non longe eſt ab Avellanenſi, aliquanto plus abeſt a Saxoferratenſi cœnobiis; ſed male Ughellius monaſterium Sitriæ Saxoferratenſe appellat, cum Saxoferratum nihil habeat cum Sitria commune, & aliquot milliaribus uterque locus ab invicem diſtent. Celebre olim erat hoc ſanctæ Mariæ Sitriæ monaſterium, de quo nos in ſequentibus aliqua dicemus, ſed hodie abbati commendatario inſerviens pauca admodum ſuæ antiquitatis ſervat veſtigia. In deſcribenda vitæ auſteritate, quæ in hoc loco vigebat, & in enarrandis contumeliis, quas a Sitrienſibus monachis paſſus fuit Romualdus, abundat Damianus. Cum

vero

vero ſeptennium ibi conſtitiſſe ſanctum virum doceat, & anno ſequenti ab ea ſolitudine ipſum avulſum fuiſſe ad tempus conſtet, hinc non ſub eodem præſenti anno omnia referenda eſſe ducimus, ſed in ſequentibus diſtribuenda, contenti hoc anno ſtatuiſſe tranſitum Romualdi ab eremo Camaldulenſi ad montem Sitriæ, ubi etiam tot diſcipulos brevi tempore congregavit, ut anno ſequenti unanimiter eidem illi dixerint: [a] *Magiſter, vides, quia nos, qui te ſequimur, tanti jam ſumus, quod hic congruenter habitare non poſſumus.* ANN. CHR. 1013. ROMUALDI 106. [a] *Ibidem.*

XVII. Obitus Johannis Gradonici. An duo Johannes diſcipuli Romualdi?

Obiit hoc anno Johannes Gradonicus, Romualdi olim in eremo Cuxanenſi diſcipulus, mox ab eo ad Montem-caſinum deſtinatus una cum Olibano comite. Poſt inobedientiæ reatum, quo contra magiſtri præceptum peregrinationis gratia Olibanum relinquere animo propoſuerat, & jam deſeruerat, facti pœnitens [b], *unde venire cœperat rediens, cellam ſibi ædificari prope monaſterium petiit, ibique per triginta fere annos, quamdiu vixit, in ſancta converſatione permanſit. Poſt ejus obitum*, ſequitur Damianus, *nonnulla per eum miracula divinitus facta ſunt*. Contendunt aliqui, inter quos Grandius noſter [c] in notis ad duas Tabulas chronologicas, Johannem hunc, per triennium Montis-caſini incolam, Romualdi quidem diſcipulum, ſed Johannem Gradonicum non fuiſſe; duoſque diſtinguendos eſſe Johannes in Romualdi ſchola edoctos, alterum Gradonicum, qui Olibanum e Monte-caſino in Gallias revertentem comitatus fuerit, & poſt Olibani obitum ex Galliis Venetias patriam ſuam ſe receperit; & alterum Johannem ſimplicem Romualdi diſcipulum in cella prope Caſinum montem per ſex luſtra moram trahentem, ibique defunctum. Diſtinctionis hujus fundamentum eruit Grandius prius ex Mabillonio, qui auctor eſt Gradonicum ſecutum fuiſſe Olibanum reducem e Monte-caſino in Catalauniam; deinde hoc ipſum arguit ex tabulario monaſterii ſancti Georgii majoris Venetiarum, ex cujus monumentis colligitur Gradonicum, ut ſecundum abbatem ei cœnobio præfuiſſe, poſt Johannem Maurocenum monaſterii primum conditorem & abbatem ex diſcipulo, vel ſocio ſancti Romualdi. Traditur etiam Gradonicum abbatem Gerardo Sagredo, quem ejus anteceſſor monaſtica veſte in eodem cœnobio donaverat, poteſtatem feciſſe Jeroſolymorum ſacra loca viſitandi; hæc fuſius leguntur penes Arnoldum Wionem in martyrologio monaſtico ad diem XXIV. ſeptembris. Accedit, quem maximum fautorem hujus diſtinctionis Grandius appellat, auctoritas graviſſima Petri Diaconi, qui duos memorat Johannes, Romualdi diſcipulos & Caſini incolas, de quorum altero, nempe de Gradonico, agit num. LIII. & num. LIV. agit de ſecundo Johanne, qui cellam prope Caſinum per triginta annos habitavit, cuique etiam tribuit eximiam abſtinentiam, humilitatem, caritatem & detractionis odium, quas virtutes Damianus prædicat de Gradonico. Dies quoque obitus utriuſque diverſus inſcribitur, & Gradonicus quidem diebus V. decembris & XX. februarii colitur; Johannes autem apud Caſinum eremita die IV. martii; hic venerabilis tantum, ille Sancti titulo gaudet; diſtinguunt utrumque jure proinde & Wion, & Buccellinus. Hæc Grandius. Verum hallucinatus eſt doctiſſimus præſul noſter, & Mabillonii, quem ſibi faventem laudavit, retractationem ſibi adverſantis non perpendit. Dixerat is in adnotationibus præviis [d] ad vitam beati Petri Urſeoli, Olibanum comitem cum Oliba filio, epiſcopo poſtea Auſonenſi, confundens: Is ipſe Oliba eſt Olibani comitis Biſuldunenſis filius, quem Petri ducis encomiaſtes patriæ patrem appellat. Romualdus vero Petri ducis exemplo ad monaſticen amplectendam eum exhortatus adduxit in Italiam, unde cum Johanne „ Gra-

[b] *Vit. S. Rom. cap. XV.*

[c] *Diſſert. II. n. III. p. 140.*

[d] *Secul. V. p. 851.*

Ann. Chr 1013. Romualdi 106. „ Gradonico redux, non apud Rivipullenſes, ſed in Cuxanenſi cœnobio,
„ ubi primum religionis amorem hauſerat, monachus vixit. “ Verum ad
examen melius revocato Damiani teſtimonio, ſententiam ſuam mutavit
idem Mabillonius [a] in Annalibus, Johannem Gradonicum conſeſſus Caſini
a *T. IV. p.* 12. obiiſſe; & in pluribus locis de Oliba monacho, poſtea abbate, deinde
epiſcopo Auſonenſi agens, nuſquam ait fuiſſe ipſum a ſancto Romualdo
ad meliorem frugem converſum, ſed eam converſionem tribuit Olibano
comiti ejus parenti. De Gradonico autem hæc habet, Damianum exſcribens, laudatus Mabillonius. „ Sanatus demum cellam ſibi prope mona-
„ ſterium ædificari petiit, ubi per triginta ſere annos in magna vitæ au-
„ ſteritate perdurans, in ſancta converſatione feliciter obiit. “ Arnoldus
Wion, qui Venetias Gradonici reverſionis auctor perhibetur, „ non muſ-
b *P. I. p.* 101. „ ſitat de hac re juxta Eraſmum Gattolam [b] hiſtoriæ Caſinenſis ſeculo v.
„ ut diligentiſſima, ait, ejus loci inſpectione comperimus. “ Amadeus
„ vero Luzzius ordinis minorum de Obſervantia eruditus & pius aſceta in
geſtis beati Johannis Gradonici, quæ typis Venetis illuſtravit anno 1731.
erraſſe e contra Wionem vel ex falſa intelligentia, vel ex falſa relatione
c *Pag.* 52. aſſerit [c], cum liquido conſtet quemdam Johannem Gradonicum non Mauroceno, ſed Gerardo Sagredo, qui tertius fuit ejuſdem cœnobii abbas,
ſucceſſiſſe eo anno, quo Gerardus regimini ceſſit, ut ſacra loca Jeroſolymorum perluſtraret, quod docent antiqua ipſius monaſterii monumenta.
Non ideo tamen Johannes hic Gradonicus monaſterii ſancti Georgii abbas fuit celebris ille Romualdi diſcipulus, qui eo tempore mortem jam
oppetierat, ſed alius ex numeroſa, illuſtriſſima & piiſſima Gradonicorum
gente, qui veſtem monaſticam induerat in eodem ſancti Georgii cœnobio.
Demum Petrus Diaconus, qui librum conſcripſit *de Ortu & Vita Juſtorum ſacri monaſterii Caſinenſis*, unius dumtaxat meminit Johannis diſcipuli ſancti Romualdi, non capite LIV. ſed LVI. his verbis: *Johannes ſancti
Romualdi diſcipulus, atque ab eo cum Olibano ad quemdam locum inhabitandum directus per aliquot annos ibi remoratus eſt. Inde igitur recedens
Jeroſolymam petiit, cumque de Caſinenſi monte deſcendens ad campeſtria perveniſſet, ſubito equus ſocii ejus furioſo rotatus impetu Johannis tibiam calce ferrato percutien fregit. Qui ad terram nimio dolore proſtratus reduci
ſe ad Caſinum fecit, atque prope monaſterium cellam ædificans in ea per
triginta annos in ſancta converſatione permanſit*. Numero vero XLI. non
LIII. de alio Johanne Venetico monacho Caſinate mentionem facit idem
Petrus Diaconus, ſed ne hilum quidem memorat ipſum fuiſſe Romualdi
diſcipulum, de quo ea exſcribit, quæ Deſiderius abbas Caſinenſis, inde
d *Lib. II.* Victor III. olim dixerat in ſuis [d] Dialogis. En verba Deſiderii: *Alter
quidam in jam dicto noſtro monaſterio Johannes Veneticus dictus eſt miræ
patientiæ, obedientiæ ac humilitatis monachus, qui quanti meriti apud Jeſum Chriſtum Dominum fuerit, ſuum poſt obitum manifeſtiſſime claruit.
Cum quidam frater, cujus nomen a memoria excidit, caſu in inguine crepuiſſet, ita ut interiora ejus membrano diſrupto inter carnem & corium dilaberentur, ſepulcrum ipſius adiit, ac ſe ſuper illud proſternens, lacrymis
gemitibuſque, ut pro ſe Dominum precaretur, ex intimo cordis poſtulabat affectu, proculdubio credens ejus meritis ſe poſſe ſanitatem recipere, qui in
hac vita poſitus omnipotenti Domino totis viribus ſtuduit deſervire. Cum
igitur aliquantulum ſuper ſepulcrum ejus orans incubuiſſet, ita reſtitutus
eſt ſanitati, ut languoris priſtini nec ullum in eo quidem indicium remanſiſſe videretur*. Quam Deſiderii narrationem integram attulimus, ut admoneremus, id quod & Luzzius animadvertit, non recte tribui hocce

mira-

ANN. CHR. 1013. ROMUALDI 106.

miraculum Johanni Gradonico a Fortunato Ulmo Veneto monacho Caſinate in ſua ms. hiſtoria monaſterii ſancti Georgii majoris.

Deperdita eſt modo memoria ſepulcri Johannis Gradonici ſancti Romualdi diſcipuli, quem tamen conſtat Caſini obiiſſe, ibique fuiſſe tumulatum. Damiani tempore, triginta nimirum vix annis a Johannis deceſſu, ſepulcrum ipſius erat glorioſum, cum nonnulla ad ſacras ejus exuvias divinitus facta fuerint miracula. Hinc *vir ſanctus* ab eo appellatur; pari titulo inſignitur in menologio Benedictino a Buccellino ad diem XX. februarii, ſub qua hæc habentur: „ In ſacro monte Caſinate ſancti Johan„ nis Gradonici Venetorum illuſtriſſimi &c. “ Idem tamen Buccellinus ad diem V. decembris elogium ejuſdem Sancti perperam repetit his verbis. „ Camalduli beati Johannis Gradonici perilluſtri & ducali familia apud „ Venetos nati, diſcipuli ſancti Romualdi abbatis primi Camaldulenſis „ familiæ noſtræ inſtitutoris. “ Et rurſus ad diem IV. martii: „ Caſini „ venerabilis viri Johannis monachi & eremitæ, qui ex primis ſancti „ Romualdi noſtri Claſſenſis abbatis &c. diſcipulus, poſtea Caſinum de„ migrans &c. “ cui virtutes illas tribuit, quas Damianus proprias fuiſſe Gradonici narrat. Demum in quodam ms. Caſinenſi codice inſcripto: *Vitæ & miracula quorumdam Sanctorum ſacri cœnobii Caſinenſis* legitur, teſte Luzzio, inſcriptio cum elogio: *De ſancto Johanne Gradonico monacho*. Incipit vita (ejuſdem nimirum Gradonici) *Cum ſanctiſſimorum Romualdi, Marini & Guarini abbatum ſententia* &c. a Pag. 38.

XVIII. Privilegium Benedicti papæ VIII. pro abbatia Burgenſi.

BURGENSEM abbatiam, cujus primordia ad annum circiter 987. retulimus, regebat hoc anno *Rodericus*, qui & *Bonizzo* appellabatur. Duplex nomen, quod gerebat abbas, (id hoc ſeculo valde uſitatum) anſam forte dederit Gherardio in epiſtola ms. ad Frigdianum Locatellium monachum noſtrum duos diſtinguendi Burgenſes abbates, *Bonilium* nempe, ejuſque ſucceſſorem *Rodericum*, quem alii corrupto vocabulo *Bombam* etiam vocant, Immo & collector [b] jurium abbatiæ Burgenſis qui floruit circa annum 1454. Bonilum abbatem Burgenſem facit ad annum 1011. corrigens nomen Roderici primo appoſitum. De hac collectione aliqua dicemus ad annum 1023. Videtur Rodericus circa monaſterii perfectionem & eccleſiæ conſtructionem valde laboraſſe, vel ſaltem utriuſque humilia ædificia dilataſſe; non tamen admittimus, quod ſcribit idem Gherardius, ipſum operam dediſſe, ut eccleſia conſecraretur ab epiſcopis Arretino, Cortonenſi & Tiphernate; ſcimus enim initio tantum ſeculi XIV. erectam fuiſſe in cathedralem eccleſiam Cortonenſem. Certius eſt impetraſſe Rodericum a Benedicto papa VIII. privilegium, quod manu noſtra deſcripſimus ex tabulario Fontis-boni, ſigillo plumbeo adhuc munitum, & *datum per manus Azzonis epiſcopi ſancte Oſtienſis eccleſie, & bibliothecarii ſancte apoſtolice ſedis anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis octavi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri ſecundo in menſe decembrio indictione duodecima. Benedictus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Roderico, qui Bonizzo vocari videtur, abbati monaſterii ſancti Sepulcri, ac ſancti quattuor evangeliſtarum, qui ſitum eſt in caſtro Felicitatis in loco, qui Noceati, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum* &c. Indictio hic ſumitur a menſe ſeptembri, ceteroquin undecima decurrebat hoc anno, vel bulla facile data fuit poſt diem nativitatis Domini hujus anni menſe decembri. Azzonis non meminere in epiſcopis Oſtienſibus Ughellius, nec ejus emendatores, licet *Azonis Oſtienſis ſancte eccleſie epiſcopi* nomen legatur in ſubſcriptionibus diplomatis Gregorii papæ V. anno 996. in favorem Winizonis abbatis Amiatini apud eum-

b Pag. 3.

ANN. CHR. 1013.
ROMUALDI 106.

eumdem Ughellium [a] in epiſcopis Cluſinis, qui videtur idem fuiſſe cum Azone bibliothecario & epiſcopo Oſtienſi hujus anni.

XIX.
Ubi foret? & plura de Caſtro-felicitatis.

CASTRUM-FELICITATIS, in quo jacebant bona monaſterio ſancti Sepulcri a Benedicto papa *de jure ſancte Romane eccleſie* donata, poſitum erat inter Arretium & Cortonam, ut ipſum ſtatuit Gaſpar Beretta doctiſſimus monachus Caſinenſis [b] in tabula chorographica Italiæ medii ævi, ubi etiam erudite diſputat circa locum hujus caſtri. Antiquior caſtri-Felicitatis mentio habetur in ſententia judicati Luitprandi regis, circa jurisdictionem Arretini epiſcopi in quaſdam eccleſias territorii Senenſis, quam ex tranſumpto archivi monaſterii monialium noſtrarum ſancti Benedicti Arretii protulit Grandius [c] in appendice ad epiſtolam ſuam de Pandectis; in ea ſententia lata anno 715. nominatur *Theodorus epiſcopus* CASTRI NOSTRI FELICITATIS, ubi adnotat idem Grandius [d] intelligi forte Theodorum Oſtienſem epiſcopum, utpote in cujus diœceſi ſit caſtrum ſanctæ Felicitatis, patria, ut idem ait, Cœleſtini papæ II. ſed ſuam conjecturam alibi correxit, ut dicemus inferius. Sententiam hanc denuo prodire in lucem juſſit [e] Muratorius ab eodem Grandio ſecum communicatam. In bulla Stephani papæ II. anni 752. apud eumdem [f] Muratorium, qua decernitur contra epiſcopum Senenſem quaſdam parœcias ſpectare ad eccleſiam Arretinam, reperitur *Tacipertus epiſcopus* CASTRI FELICITATIS. Refert Anaſtaſius bibliothecarius in vita Adriani papæ I. quod devicto Deſiderio Langobardorum poſtremo rege *omnes habitatores tam ducatus Firmani, Auximani & Anconitani, ſimulque & de* CASTELLO-FELICITATIS .... *ad præfatum ſummum pontificem concurrentes ejus ſe beatitudini tradiderunt*. Eidem urbi vel caſtello præerat *Reginaldus caſtaldius Langobardus*, de quo idem Adrianus ſcribit in epiſtola LX. ad Carolum-magnum: *Dirigimus*, inquit, *de perfido illo .... æmulo Reginaldo, dudum in* CASTELLO-FELICITATIS *caſtaldio, qui nunc in Cluſina civitate dux eſſe videtur ..... per ſemetipſum cum exercitu in eamdem* CIVITATEM NOSTRAM CASTELLI-FELICITATIS *properans, eoſdem caſtellanos abſtulit*. Subſcripſit [g] anno 826. *Stabilis epiſcopus* CASTELLI-FELICITATIS ſynodo Romanæ celebratæ ab Eugenio papæ II. Subſcripſit [h] alteri Romanæ anno 861. ſub Nicolao papa I. alius CASTELLI-FELICITATIS *epiſcopus Rodericus*. In [i] privilegio Lotharii imperatoris anni 843. capitulo canonicorum Arretinorum conceditur quædam villa, *que vocatur Caminina, & conſiſtit in* CASTRO-FELICITATIS, *cum eccleſia, que conſtructa eſt in bonore beati Andree apoſtoli*. In charta donationis ſive quarti privilegii de rebus Thuſciæ & aliarum provinciarum conceſſi a Ludovico II. imperatore anno 874. monaſterio Caſaurienſi, exprimuntur *omnes res, quas nunc habemus in* CASTRO FELICITATIS, ut legitur in chronico ejuſdem cœnobii apud [k] Muratorium. Similiter in privilegio [l] eccleſiæ Arretinæ dato a Berengario imperatore anno 916. confirmantur *omnia & in omnibus in ſingulis comitatibus poſita, ideſt in Arritino, Senenſe, Florentino, atque in Cluſiano &* CASTRO-FELICITATIS. In mundiburdio [m] ab Hugone Italiæ rege conceſſo quibuſdam hominibus territorii Balnenſis circiter annum 928. poſt ceteros comitatus nominatur & CASTELLUM-FELICITATIS. Otto I. imperator anno 963. *cortem etiam, que nominatur Camenina, & eſt in* CASTRO-FELICITATIS, *cum eccleſia in bonore ſancti Andree edificata* confirmat [n] canonicis Arretinæ eccleſiæ. Idem imperator [o] in præcepto pro monaſterio Caſaurienſi curtem recenſet *in* CASTRO-FELICITATIS. In judicio nonnullorum epiſcoporum circa ſuprarelatam controver-

[a] T. III. col. 619.
[b] T. X. rer. Ital. Script. Murator.
[c] Pag. 105. edit. II.
[d] Pag. 108.
[e] Antiq. medii ævi T. VI. col. 367.
[f] Ibid. col. 387.
[g] T. IX. Concil. Labbei col. 1118.
[h] T. X. col. 194.
[i] T. V. antiq. medii ævi col. 195.
[k] T. II. Par. II. Script. rer. Italicar. col. 810.
[l] Antiq. med. ævi T. I. col. 938.
[m] Ib. col. 271.
[n] Ibid. T. III. col. 185.
[o] Rer. Italic. Script. T. II. P. II. col. 828.

troverſiam eccleſiarum Arretinæ & Senenſis lato anno 1029. & ex tabulario ſancti Benedicti Arretii a Grandio edito, quod iterum produxit Muratorius [a], memoratur *Petrus* CASTRI-FELICITATIS *epiſcopus*, ad quem locum idem Grandius [b] conjecturam ſuam priſtinam corrigit, & epiſcopum *Caſtri-Felicitatis* eumdem habendum eſſe aſſerit cum Caſtellano, ſed clarius in animadverſionibus [c] ad calcem operis concludit epiſcopos hos *Caſtri-Felicitatis* Caſtellanos eſſe, ſed non ejus eccleſiæ, quæ eſt unita cum Falaritana, ſed Tiphernates. Demum anonymus Ravennas a Placido Porcherono [d] editus, *Tiphernum*, inquit, *quæ & *FELICISSIMUM *dicitur*. Cur autem Tiphernum FELICITATIS CASTRUM appellatum fuerit, nullus hactenus rationem attulit, quæ plauſu excipi mereatur. Deſtructo a Totila veteri Tipherno, novus locus ſuperædificatus nomen aſſumpſiſſe videtur Caſtri vel Caſtelli Felicitatis, & demum rejecta additione, nomen retinuiſſe Caſtri, Caſtelli, vel Civitatis-caſtelli ſive Caſtellanæ.

ANN. CHR. 1013.
ROMUALDI 106.

a T. VI. col. 347. antiq. medii ævi.
b P. 127.
c P. 269.
d Pag. 223. Geographiæ.

Locus *Noceati*, in quo ædificatum fuerat monaſterium ſancti Sepulcri, confirmat opinionem Paulli Juſtiniani, Gherardii & Jacobillii, ſitum cœnobii fuiſſe in ſilva *nucibus* referta, quæ nomen daret huic loco. Præterea videmus in memorata Benedicti VIII. bulla, quam in Appendice proferimus, eccleſiam Burgenſem dicatam fuiſſe ſancto Sepulcro Domini noſtri Jeſu-chriſti, & ſanctis quatuor evangeliſtis. Aſſignato poſtmodum titulo ſancti Sepulcri toti Burgo, & deinde urbi, abbatia nomen dumtaxat ſancti Johannis evangeliſtæ retinuit, ut retinet etiam ad diem præſentem, licet modo in cathedralem eccleſiam fuerit erecta.

MONASTERIO Vangaticienſi præſidebat Martinus. Ægre adducimur, ut credamus, eumdem eſſe Martinum abbatem, de quo ad annos *961.* & *993.* memorato in eorum annorum donationibus verba fecimus; quinquaginta enim duobus annis regimen obtinuiſſet ejuſdem cœnobii. Quod ſcimus, habitum fuit hoc anno placitum in Monte-ſilice (oppidum eſt territorii Patavini) coram marchionibus Alberto, Azzone & Ugone fratribus, (progenitores ii ſunt domus Eſtenſis) in quo pronunciatum fuit pro monialibus ſancti Zachariæ Venetiarum contra monaſterium ſanctæ Mariæ de Vangaticia, ejuſque abbatem Martinum, occaſione medietatis curtis, quæ appellabatur *Pedriolo*, quam aſſerebant moniales non pertinere ad eccleſiam beati Petri apoſtoli conſtructam in Monte-ſilice, & ſubjectam eidem monaſterio Vangaticienſi. Placitum produxit Muratorius in [e] Antiquitatibus Eſtenſibus, ſed iterum in Appendice edimus ad hiſtoriam ejuſdem abbatiæ illuſtrandam. Obſervatione dignum eſt in hoc placito, quod adhuc cœnobium Vangaticiæ dicebatur *de Petra ſupra ripam Adicem*. De eccleſia ſancti Petri Montis-ſilicis progredientibus annis aliqua ſumus dicturi.

XX. Placitum in cauſa monaſterii Vangaticienſis.

e *Par.I.pag.*88.

EXEMPLO Helemperti etiam Willelmus epiſcopus Arretinus beneficum ſe exhibuit erga monaſterium ſanctæ Mariæ de Pratalia, donans domum., terram & vineam poſitas in caſali *Contra* cum pacto, quod prædictum monaſterium ſemper ſit ſub regimine epiſcopii ſancti Donati. Reperimus in chartophylacio Camaldulenſi ejus donationis paginam, quam exhibemus in eadem Appendice.

XXI. Willelmus ep. Arretinus munificus in monaſter. Prataliense.

HOC ipſo anno Vitalis conſtitutus fuit abbas ſancti Severi in Claſſe. Id conſtat ex placito, in quo nominatur *Vitalis electus abbas monaſterii ſancti Severi pontificis, anno Deo propitio pontificatus domni noſtri Benedicti ſummi pontificis in apoſtolica beati Petri ſede ſecundo, ſitque regnante domno Heinrico rege invictiſſimo in Italia anno* X. *die viceſimo ſeptimo*

XXII. Placita duo Ravennatenſe & Romanum.

menſis

ANN. CHR. 1013. ROMUALDI 106.

menſis auguſti indictione XI. quæ notæ reſpondent huic anno. In eo placito judicatum fuit a Johanne dativo ad Vitalis abbatis favorem contra Romualdum filium Johannis de Conſtantino, quoad duos fundos poſitos in Vangaditia. Occurrunt in charta, ut in aliis ejus temporis, multi Ravennates duces; *Petrus filius quondam Adelberti ducis*, *Albertus filius quondam Sergii ducis*, *Natalis Dei pietate dux*; habitum vero fuit *in curte ſancti Pullionis martyris*, cui Sancto dicatum erat Ravennæ monaſterium ſive eccleſia, de qua dicemus, cum recenſebimus anno 1029. eccleſias & monaſteria unita cœnobio ſancti Severi. Interim placitum in Appendice reperietur, in qua & aliud ſubjungimus habitum in loco, *qui appellatur Babentivus* (forte *Aventinus*) in cauſa *vertente inter Johannem*, vel potius Silveſtrum, *abbatem venerabilis monaſterii ſanctorum Andree & Gregorii de Urbe*, *& inter Adelelmum abbatem venerabilis monaſterii ſancti Chriſti martyris Bonifacii*. Conceſſerat olim Johannes abbas ſancti Gregorii Aliprando ſive Ildebrando, & Stephano germanis, qui dicebantur de Imizza, locum in mandria ſive maſſa Camellaria ad caſtellum conſtruendum, & locum populandum, ut vidimus ſub anno 994. qui tamen germani tres manſiunculas cum parva muri quantitate vix ædificaverant, & inſuper ſpoponderant reverſionem loci in jus monaſterii Gregoriani, ſi ædificationem peragere nequirent. Conquerente Johanne, qui illuc ſe contulerat, cauſa viſitationis, ipſoſque pactis conſtructionis caſtelli non ſtetiſſe declarante, prædicti fratres præfatum locum eidem refutarunt, ſed ſimul contra legem vetantem, ne ullus res eccleſiæ alteri eccleſiæ omnino traderet, chartulam emphyteuſis confecerunt in gratiam monaſterii ſancti Bonifacii, & Adelelmi ipſius abbatis. Lis inde orta inter utrumque monaſterium, inter Silveſtrum nimirum abbatem ſancti Gregorii, qui Johanni ſucceſſerat, & inter Adelelmum abbatem ſancti Bonifacii, ſed tandem judicata ad favorem cœnobii ſanctorum Andreæ & Gregorii. Adfuere in eo placito præter ceteros judices & nobiliores homines, *Gregorius de Ripa primicerius*, *Petrus*, *& alius Petrus de Pulcro dativi judices*, *Aimo abbas monaſterii ſancte Marie*, *que ponitur in Aventino*, *& Dominicus abbas ſancte Priſce*. Hoc monumentum adjungi poterit hiſtoriæ monaſterii ſanctorum Alexii & Bonifacii, quam V. Cl. abbas Felix Nerinius egregie concinnàvit.

ANN. CHR. 1014. ROMUALDI 107.

XXIII. Henricus imp. flagitat colloquium Romualdi.

SUB finem autumni præcedentis anni, Henricus cæſar, Germanicis rebus compoſitis, ut pacem redderet etiam Italiæ oppreſſæ ab armis Arduini regis, atque ut pontificium ſolium Benedicto papæ VIII. qui ad ipſum confugerat, firmaret, ſimul etiam ut coronam imperialem ab ejus manibus ſuſciperet, in Italiam ſecundo deſcendit, Papiæ natale Domini celebravit, inhorreſcente hyeme Ravennam tranſiit, inde Romam, ubi die XIIII. februarii hujus anni, ut probat Pagius [a], die Dominica, ſollemniter ab eodem pontifice una cum conjuge Cunegunde coronatus eſt. Tempore ſui adventus in Italiam ſcribit Damianus, Henricum legationem miſiſſe Romualdo, ut ad ipſius præſentiam venire dignaretur, quo ejus colloquio frui poſſet, ſimulque dono dediſſe ſancto viro monaſterium Montis-amiati. [b] *Interea imperator Heinricus de ultramontanis partibus*, (perperam Petrus de Natalibus legit *de ultramarinis partibus*) *in Italiam veniens miſit beato viro deprecatoriam legationem*, *ut ad eum venire dignaretur*, *promittens ſe facturum quæcumque præciperet*, *ſi ſuum ei colloquium non negaret*.

a *In Critica*.

b *Vit. S. Rom. cap.* lxv.

Controverſia olim exoriebatur circa annum hujus legationis; nam cum tribus

Ann Chr. 1014. Romualdi 107.

tribus vicibus, hoc eſt annis 1004. 1014. & 1022. in Italiam venerit ſanctus imperator, Grandio noſtro [a] placuit eam referre ad annum 1004. & ad indictionem II. ad eumque annum ſubſecutam monaſterii donationem Montis-amiati retulit, quare etiam ſubdit: „ Unde patet Baronium & Mabillonium referentes Henrici & Romualdi colloquium ad annum M. XXII. „ quibus olim & ipſe ſubſcripſeram in Tabulis chronologicis, [b] lapſos eſſe, & ad primum Henrici adventum in Italiam contra Harduinum regem anno 1004. factum illud pertinuiſſe. “ Fortunius ſtetit pro ſecundo adventu, dum affirmat [c]: „ Per eos dies Henricus Cæſar in Italiam „ veniens anno imperii, ideſt regni IX. (*auſpicatur ſcilicet annos, non a* „ *regno* Germaniæ, *ſed a regno* Italiæ) auguſtalia inſignia a Benedicto „ papa Romæ accipere voluit, qui cum eſſet Senis, audiens ſanctum pa„ trem Romualdum in Sitria agere, miro captus eſt deſiderio illum al„ loquendi &c. “ Baronius poſtremo & Mabillonius, ut mox ex Grandio innuimus, ad annum M. XXII. colloquium & donationem retrahunt, ad tertium nimirum Henrici imperatoris adventum in Italiam. Nos probabilius utrumque huic anno 1014. conſignamus, poſtquam idipſum præſtitit etiam ſupralaudatus Grandius [d] in Reſponſionibus ad Quæſtiones Vallumbroſanas Soldanii, corrigens, quod alibi aſſeruerat. Anno enim 1022. non amplius in Sitria, ſed potius Biſurci morabatur Romualdus, ut alia Henrici imperatoris donatio Romualdo facta eo anno indicat, & ramen ex Damiani textu legationem ab Henrico Romualdo directam ad tempus, quo in Sitria vivebat, eſſe referendam, ad credendum nos inducunt verba illa diſcipulorum [e]: *Magiſter, vides, quia nos, qui te ſequimur, tanti jam ſumus, quod hic congruenter habitare non poſſumus; vade ergo ſi placet, & imperatori magnum aliquod monaſterium quære &c.* quæ eadem ſunt cum verbis uſurpatis a Sitrienſibus ex Damiano: [f] *Cum vero ibi fratres jam tanti eſſent, ut omnes illic habitare vix poſſent*; præter circumſtantias ſilentii & ſolitudinis, quæ violare nolebat Romualdus, quæque profecto ad ſeceſſum Sitrienſem ſunt accommodanda.

a *Epiſt. de Pandectis pag.* 228. *edit.* II.

b *Diſſert. Cam.* II.

c *Par. I. Lib. I. cap.* 20.

d *Cap.* IX. *n.* II.

e *Vit. S. Rom. cap.* lxv.

f *Ibid. cap.* lxiv.

XXIV. Romualdus ad ipſum pergit, & Montis-amiati monaſterium recipit.

Accepta legatione Romualdus ſuæ Sitrienſi ſolitudini addictus, renuit accedere ad imperatorem, ſed a diſcipulis exoratus prophetico ſpiritu donationem ſubſecuturam prævidit, ſcribens eis, quid futurum erat. Rigidum enim ſancti viri ſilentium non patiebatur, ut mutuis ſermonibus hæc cum diſcipulis voce conferret, quinimmo loquelæ vice epiſtolam adhibet; ſed Damiani textum proſequamur. [g] *Cumque venerabilis vir prorſus abnueret ſilentium frangere, cœperunt omnes diſcipuli unanimiter illum obſecrare dicentes: Magiſter vides, quia nos, qui te ſequimur, tanti jam ſumus, quod hic congruenter habitare non poſſumus; vade ergo, ſi placet, & imperatori magnum aliquod monaſterium quære, & multitudinem te ſequentium ibi conſtitue. Quibus vir ſanctus neſcio ſi accepta jam revelatione, aut ſubita Dei inſpiratione fidenter ſcripſit: Scitote, quia Montis-amiati monaſterium ex dono regis habebitis; conſiderate tantummodo, quem illic abbatem conſtituere debeatis.* His ſcriptis, ſilentium neque in diſceſſu, neque in itinere frangens, imperatorem adiit. [h] *Igitur inviolato ſilentio perrexit ad regem, cui rex protinus aſſurgens ex magno cordis affectu in hanc vocem erupit dicens: O utinam anima mea eſſet in corpore tuo! Quem mox ut loqueretur, ſuppliciter obſecrans, ipſo die hoc impetrare non potuit. Poſtera autem die Romualdo ad palatium veniente, ecce Teutonicorum multitudo certatim hinc inde concurrunt, capita ſalutantes humiliter flectunt, villos quoque pelliceæ veſtis, qua erat indutus, anxie decerpentes pro ſacris reliquiis in patriam portaturi ſtudioſe recondunt. Quæ videlicet res venerabi-*

lem

g *Vit. S. Rom. cap.* lxv.

h *Ibidem.*

ANN. CHR. 1014. ROMUALDI 107.

lem virum tanto mœrore dejecit, ut niſi diſcipulis obſtantibus acquieſceret, ad cellam protinus repedaret. Ingreſſus igitur ad regem, non pauca ſibi locutus de reſtituendo jure eccleſiarum, de violentia potentum, de oppreſſione pauperum, & poſt multa unum ſibi pro ſuis diſcipulis monaſterium petiit. Cui poſtmodum rex Montis-amiati monaſterium tradidit, & abbatem, quia multis erat malis obnoxius, foras ejecit.

XXV. Cujus Amiatini monaſterii curam ſuſcepetit?

PUTARUNT aliqui, inter quos Auguſtinus Fortunius & Franciſcus de Lauro, Fleurius quoque, Henricum imperatorem dono dediſſe ſancto Romualdo inſigne ſanctiſſimi Salvatoris cœnobium, quod ſeculo VIII. a Rachiſio Langobardorum rege extructum in montibus Amiatinis poſſederunt monachi viventes juxta regulam ſancti patris Benedicti, & progreſſu temporis obtinuerunt Ciſtercienſes, quodque tunc regebat interturbato regimine ab anno 1006. iomo ab anno *996*. Guinizo abbas, inſignis ob acerrimas lites, quas, ad ſervanda juia ſui monaſterii, habuit cum epiſcopis Cluſinis; immo ipſe Mabillonius [a] idipſum crediſſe videtur, licet dubius hæreat, quid ſentiendum ſit de hac donatione, dum ſubdit: „ Aſt id non convenit cum illius monaſterii documentis, in quibus Winizo abbas non in„ terrupta ſerie temporis prædictum locum rexiſſe traditur ab anno *1006*. „ uſque ad ann. 1036. uti acta probant ab Ughellio [b] relata, “ quibus Mabillonii dubiis plaudit Helyotius auctor hiſtoriæ Religionum. Verum reſponderi poteſt Mabillonio, Guinizonem fuiſſe quidem abbatem ſancti Salvatoris ab anno 1006. & etiam ab anno *996*. uſque ad 1036. ſed juſte vel injuſte per aliquod tempus regimine privatum ab Henrico ſuaſu epiſcoporum Cluſinorum, & denuo regimen aſſumpſiſſe, ejecto vel mortuo Romualdo; id quod innuere videtur Damianus ſcribens de noſtro ſancto viro: [c] *Ubi vir ſanctus quanta adverſa perpeſſus ſit non ſolum ab eo, qui ejectus fuerat, ſed etiam ab illo, quem ipſe ex ſuis diſcipulis abbatem conſtituerat, ille quidem perferre patientiſſime potuit, nos referre, etiamſi adeſſet facundia, non valemus.* Vel alii dicerent monaſterium Romualdo conceſſum non fuiſſe inſigne cœnobium ſancti Salvatoris, ſed alterum, quod in iiſdem Senenſibus Amiatinis montibus eſſet conſtructum. Ut tamen & nos aliqua dicamus, priori ſententiæ potius adhæremus, cum nullum tunc temporis, præter illud ſancti Salvatoris, extaret illuſtre monaſterium in montibus Amiatinis. Nec enim tunc actum fuit de novo cœnobio conſtruendo, ſed jam conditum monaſterium traditum fuit ab Henrico imperatore Romualdo regendum, quod ex Damiano patet, qui inſuper ejectum fuiſſe ab Henrico ex eo monaſterio abbatem ſcribit. Quapropter falli videntur, qui Montis-amiatini cœnobium aſſerunt fuiſſe illud ſancti Petri de Vivo vel de Fonte-vivo. Hoc enim conditum eſt tantum anno ſequenti, & quidem primitus ſub eremi forma a Romualdo, & progreſſu temporis, adjunctis in aliqua ab eremo diſtantia habitationibus pro cœnobitis, in monaſterium excrevit. Mala, quibus obnoxius dicitur Guinizo ſancti Salvatoris abbas, non erant niſi interminabiles lites, quas cum Arialdo Cluſino epiſcopo movebat & patiebatur. Reportaverat quidem anno 1006. Guinizo favorabile regis Henrici reſcriptum; verum prævalente epiſcopi potentia, potuerit accuſari ut inquietus, tempore, quo Henricus in Italiam hoc anno iterum deſcendit, quod ſufficiens fuerit, ut loco dimoveretur, & data occaſione monaſterium illud Romualdo reformandum traderetur. Conjecturam noſtram firmamus, quia Guinizo, quem non imus inficias ab anno *996*. uſque ad præſentem cœnobium illud rexiſſe, in diplomate nihilominus *Conradi* II. *imperatoris imperii* IX. *indictione* IV. anno nimirum Dominicæ incarnationis 1036. aſſeritur in abba-

tiæ

a *Annal. T. IV. pag.* 268.

b *T. III. col.* 710. *ſeqq. Ital. Sac.*

c *Ibidem.*

tiæ Amiatinæ poſſeſſionem miſſus ab ipſo Conrado apud Ughellium [a]. *Igitur omnium ſancte Dei eccleſie fidelium, ac noſtrorum preſentium ſcilicet & futurorum comperiat ſolercia, qualiter nos per interventum dilectiſſime conjugis noſtre Gille, & cariſſimi filii noſtri Henrici regis, Winizo nobis dilecto abbati cenobium Domini & ſalvatoris noſtri Jeſu chriſti in monte Amiato conſtitutum ad regendum commiſimus, ut ibidem neglecta Dei obſequia ſuorum predeceſſorum incuria ſtudioſe deceret ordinare, congregationem inibi Deo ſervientium monachorum regulariter corrigere, & ſolummodo divinis obſequiis deditis ad ſufficientiam largiri* &c. & in altero ejuſdem *Conradi* II. *regnantis* III. *imperii primo indictione* x. hoc eſt anno 1027. apud [b] Muratorium: *Dum nos dilecto fideli noſtro Guinizoni abbati cenobii domini & Salvatoris in monte Amiate conſtructum ad regendum commiſerimus &c.* Potuit ergo Romualdus toto tempore imperii Henrici, vel per ſe, vel per abbatem ſubſtitutum regere abbatiam Amiatinam, ſed decedente Henrico, & paucos poſt annos etiam Romualdo, Guinizo tamquam de novo electus in priſtinum gradum reſtitui a Conrado. Hinc intelligimus, cur Romualdus *adverſa perpeſſus ſit ab eo*, abbate, *qui ejectus fuerat*; Guinizo nimirum, qui juſte pugnare ſibi videbatur pro libertate ſui monaſterii, contra ſas loco dejectum ſe ſuiſſe ab imperatore conquerebatur, quare torvis oculis Romualdum jus ſuum invadentem aſpiciebat; Romualdus e contra, cui nota erat voluntas imperatoris, ut monaſterium reformaretur, & aliunde ignorabat Guinizonis innocentiam, eum ſibi adverſantem exiſtimabat.

ANN. CHR. 1014. ROMUALDI 107.

[a] T. III. col. 624.

[b] *Antiq. medii ævi T. V. col.* 449.

XXVI. Adalbertini cœnobii regimen confirmatur Romualdo.

NON ſola Amiatini cœnobii donatione, ſed etiam confirmatione abbatiæ Adalbertinæ prope Ravennam liberalem ſe oſtendit erga ſanctum virum Romualdum Henricus rex. Rubeus [c] cum anno præcedenti adventum Henrici Ravennam conjungit, veriſimilius tamen eſt illuc adveniſſe initio præſentis poſt nativitatem Domini, quam Papiæ, ut vidimus, celebravit, & *media hyeme* Ravennæ conſtitiſſe teſtimonio annaliſtæ Saxonis apud Muratorium. Tunc ergo Henricus, ut idem Rubeus narrat: „ *Tres excuſatos in Ferrarienſi dono dedit cœnobio ſancti Adalberti ad Padum*, „ *exemptionibus, immunitatibus, prærogativiſque multis additis*, eidem ab„ batem iterato ſtatuit Romualdum; quod tabulæ auguſtales, ſubdit, in „ tabulario divi Vitalis adhuc ſervatæ teſtantur. “ Alluvione, quam alibi diximus, fluminum periit etiam hocce diploma Henrici. Ceterum, ſicut Romualdus condito ab Ottone III. cœnobio ſancti Adalberti, alium pro ſe abbatem conſtituit ad regimen ejus monaſterii, ut conſtat ex Damiano, ita hac vice vel amore ſuæ Sitrienſis ſolitudinis, vel perrecturus ad reformationem monaſterii Amiatini, licet ab Henrico confirmatus, alium loco ſui ſubrogavit abbatem, & ſotte Vitalem, qui anno 1016. ut videbimus, abbas cum eſſet ſancti Adalberti, litem habuit coram Arnaldo archiepiſcopo Ravennate cum Guidone abbate Pompoſiano. Immo cum adnotaverimus ad annum 1013. Vitalem vocari *abbatem electum* ſancti Seveti, rurſuſque viſuri ſimus eodem anno 1016. Letum abbatem itidem ſancti Severi, veriſimile erit Vitalem ex monaſterio ſancti Severi tranſiiſſe, Romualdi imperio, ad regendum alterum Adalbertinum, ut anno 1009. conſpeximus Guidonem ex eadem ſancti Severi abbatia translatum ad regendam illam Pompoſiæ. Hæc profecto ſi certius conſtarent, jam intelligeretur intercedens mutua ſocietas intet monaſteria ſancti Severi, ſancti Adalberti & ſanctæ Mariæ Pompoſiæ, dic etiam ſancti Apollinaris in Claſſe, & ſanctæ Mariæ de Palatiolo, quæ ſocietas confirmaret noſtram hypotheſim, ipſa nimirum cœnobia ad hæc tempora ſuſcepiſſe reforma-

[c] *Lib. V. p.* 274.

ANN. CHR. 1014. ROMUALDI 107.

tionem & diſciplinam Romualdi, & ad invicem fuiſſe earumdem legum & conſuetudinum nexibus colligata.

XXVII. Petrus Vercellenſis redit ad ſuam eccleſiam.

AD hunc annum commode referri poteſt reditus Petri epiſcopi ad ſuam Vercellenſem eccleſiam, qui ita potuit contingere. Redeunte Henrico imperatore in Germaniam hoc anno circa feſtum Pentecoſtes, quod Bambergæ celebravit, Arduinus Vercellenſem invaſit civitatem, *Leone* ejuſdem urbis *epiſcopo vix effugiente* ait Ditmarus in chronico [a]; Arduinum ergo probabile eſt data tunc occaſione revocaſſe ad eccleſiam ſuam recipiendam Petrum, qui, ut vidimus ad annum 1011. captivus erat apud Conſtantinopolim. *Dum autem in carcere poſitus Bononius orationi inſiſteret*, ait Ratbertus [b], *divinæ voluntatis eſſe intellexit, ut præſul ſibi concaptivus ad commiſſum ſibi gregem quantocyus rediret. Interim ergo eorum cauſa diſcuſſa, & innocentia cognita, dimiſſi ſunt liberi, immo & muneribus ex regio fiſco donati. Petrus ergo intelligens ſe a caris ovibus repoſci, ægre licet a Bononio ſpirituali patre ſuo tandem diviſus eſt, & in Italiam feſtinans ad ſancti Euſebii eccleſiam reſumendam vocatus.* Et monachus Lucedienſis: [c] *Cumque illius urbis Dei cultores ereptionis eorum cauſam eo demonſtrante cognoſcerent, apud imperialem poteſtatem operam dederunt, ut injuſte capti abſolverentur, & in patriam ſuam cœpto curſu feliciter reverterentur. Quorum precibus imperialis poteſtat annuit, omnes enim de carcere eductos abſolvit, & ex ærario imperii ditatos, navigio, quo advenerant, cum omnibus, quibus indigebant, miſericorditer reſtituit. Inde cum gaudio ſinguli ad propria ſunt reverſi. Petrus Vercellenſis epiſcopus priſtinæ ſuæ ſedi jure eſt reſtitutus, & ibi præfuit multis temporibus.*

a *Lib. VI.*

b *Cap. XVII.*

c *Num. 9.*

XXVIII. Bononius revertitur ad montem Sinai.

BONONIUS autem, revertente ad ſuam eccleſiam Petro, ad montem Sinai rediit. *Abbas vero*, ait Ratbertus [d], *iterum montem Synai reviſit, & quoſdam inde monachos majoris ſolitudinis deſiderio ferventes ſecum aſſumpſit, in eremis ſuis collocandos. Et cum omnia filiorum ſuorum habitacula paterne viſitaſſet, & in Chriſti amore conſolidaſſet, eoſdem contra imminentia famis & belli flagella a ſe jam præviſa ſingularis patientiæ, & eximiæ caritatis clypeo munivit: nihil hæc infortunia veris Dei ſervis incommodi allatura aſſeverans, immo ad virtutum & præmiorum augmenta profutura prædicens; nam aliquos ea occaſione martyrii palma feliciter coronandos prænunciavit* ..... Et anonymus Lucedienſis. [e] *Interim ſervus Dei divinæ legi ſe mancipaverat in montem Sinai, ubi tantarum virtutum ſignis claruit, quibus totam Jeroſolymorum viciniam ſacroſanctæ opinionis bono odore replevit.*

d *Ibid. cap. XVII.*

e *Num. 10.*

XXIX. Albertus ep. Arretinus, & plura de ipſo.

ALBERTUM quemdam poſt Willelmum, & ante Theodaldum ſediſſe in cathedra Arretina certo certius novimus. Pauca admodum de eo Buralliu & Ughellius, qui ad fidem Burallii inſerit catalogo epiſcoporum Arretinorum tantum ejus nomen. Verum præter alibi adducta nominatur Albertus in charta Immonis epiſcopi Arretini confecta circa annum 1045. his verbis: [f] *Plebem ſancti Quirici in Oſenna, quam anteceſſor noſter domnus Albertus epiſcopus cum omnibus aliis bonis nobis conceſſit, & in ſuo privilegio confirmavit.* Memoratur ulterius in alia charta ad annum 1092. ſcripta apud Muratorium [g], & quidem ut ſucceſſor Helemperti ſive Helperti (intellige mediante Willelmo) his pariter verbis: *Ex eo tempore quo Belaſius preſul, qui oratorium ſancti Donati parvum edificavit, ſic autem permanſit per plurimum tempus uſque ad Albertum hujus eccleſie epiſcopum. Denique ipſe ſecutus anteceſſorem ſuum Helpertum, qui eccleſiam ſancte Marie a fundamentis renovaverat, ſic & iſte a fundamentis eccleſiam conſtruxit ſancti Donati, eamque ad medietatem deduxit, ſed preven-*

f *Murat. T. VI. Antiq. col. 426.*

g *T. V. col. 221.*

tus

tus morto ſucceſſor quidam Theodaldus perfecit. De Belaſio epiſcopo Arretino altum quoque ſilentium in Ughellio , ejuſque emendatoribus . De Alberto vide , quæ diximus ad annum 1012. quem eumdem fuiſſe innuimus & declaravimus, qui antea illegitime Ravennates infulas obtinuerat, & hoc anno 1014. Henrici imperatoris opera a ſede Ravennate deturbatus, Arretinæ præfectus fuit eccleſiæ . Hæc addidimus ad illuſtrandam ſeriem epiſcoporum Arretinorum per hæc tempora nonnihil turbatam.

ANN. CHR. 1014. ROMUALDI 107.

XXX. Refutatio facta monaſterio S. Gregorii de Urbe.

GERARDUS & Sergius nobiles fratres Johanni abbati ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe fundum *Ceſamora* cum ſuis adjacentiis poſitis foris portam ſancti Pancratii via Aurelia reſtituunt , quem iniquus Silveſter abbas ejuſdem monaſterii ipſis conceſſerat *diabolica fraude poſt renuntiatam abbatiam*, *quaſi dum eſſet abbas*. Hanc autem refutationem faciunt *coram preſentia domni preſulis*, *& ſubſcriptorum judicis & teſtium*. Subſcribunt autem † *Tbfpfblbtx:c: ego Benedictus ſancte catholice & apoſtolice Romane eccleſie preſul ſubſcripſi*. † *Benedictus ſacellano ſancte apoſtolice ſedis*. † *Petrus Dei nutu judex*. † *Leo Frajapanis* &c. De characteribus illis præpoſitis nomini Benedicti VIII. ſummi pontificis agemus etiam ad annum 1033. Interea notamus literas illas ſignificare nomen , quod gerebat Benedictus VIII. ante pontificatum , nempe *Theophylactus*. Idem nomen legitur in duabus chartis annorum 1014. & 1015. ad deſignandum eumdem Benedictum VIII. apud [a] Muratorium in chronico Farfenſi , & apud [b] Mabillonium in annalibus; & in altera etiam anni 1013. [c] in antiquitatibus medii ævi . Notæ chronicæ chartæ Gregorianæ ſunt : *Anno* &c. *pontificatus domni Benedicti* &c. *octavi pape* &c. *ſecundo* , *imperante domino piiſſimo perpetuo auguſto Henrico a Deo coronato magno & pacifico imperatore anno primo indictione duodecima menſis martii die quinta* , ſcilicet Henricus coronatus fuerat antecedente menſe in imperatorem . Colligitur ex his refutationis tabulis Silveſtrum quemdam vel invaſiſſe Gregorianum monaſterium, vel coadjutorem electum fuiſſe a Johanne, ſed malo ſuo regimine abbatia privatum fuiſſe, poſt quam tamen privationem adhuc auctoritatis ſigna præſtare voluerit . Ipſam chartam edidit Muratorius [d], ſed nos iterum recudimus in Appendice ex Gregoriano codice ad illuſtrationem hiſtoriæ ejuſdem monaſterii. Præterea *Johannes abbas monaſterii ſancti Gregorii* , *quod vocatur clivus Scauri*, ſubſcriptus legitur hoc eodem anno ſecunda die auguſti alteri placito, quo Hugo Farfenſis abbas evicit caſtellum Buccinianum contra Creſcentium filium Benedicti comitis apud eumdem [e] Muratorium.

a *Script. rer. Ital.* T. II. P. II. col. 521.
b T. IV. p. 705.
c T. IV. col. 800.
d *Ibid. col.* 795.
e *Script. rer. Ital.* T. II. P. II. col. 521.

ANN. CHR. 1015. ROMUALDI 108.

XXXI. Perſecutiones patitur Romualdus in monaſterio Amiatino.

PERSECUTIONES, quas paſſus fuit Romualdus in Amiatino monaſterio, & Dei protectionem , qua ſemper fuit ſervatus, unico exemplo declarat Damianus dicens [f]. *Ubi* , in eo ſcilicet monaſterio , *vir ſanctus quanta adverſa perpeſſus ſit*, *non ſolum ab eo*, *qui ejectus fuerat*, *ſed etiam ab illo*, *quem ipſe ex ſuis diſcipulis abbatem conſtituerat* , *ille quidem perferre patientiſſime potuit*, *nos referre* , *etiamſi adeſſet facundia* , *non valemus*. *Sed qualiter illum Deus in cunctis adjuverit* , *uno exemplo monſtrare ſufficiat*, *ut prudenti quilibet*, *quid etiam in reliquis evenerit*, *innoteſcat*. [g] *Monachus quidam veſano adverſus eum furore ſuccenſus* , *pilum latenter exacuit*, *& eum reponens* , *ut beatum virum interficeret* , *expectare congrui occaſionem temporis cœpit*. *Nocte vero dum depreſſus ſopore quieſceret* , *ecce videt malignum ſpiritum in ſe immaniter irruentem* , *qui retortam in collum ejus mittens*, *tanta ferocitate conabatur guttur ejus aſtringere* , *ut jam ille*

f *Vit. S. Rom.* cap. lxv.
g *Ibid.* cap. lxvi.

ANN. CHR. 1015. ROMUALDI 108.

ille cogeretur funditus expirare. Tunc monachus in extremo jam ſpiritu poſitus, Romualdum, ut ſibi ſuccurreret, obſecravit. Qui, ut monacho videbatur, protinus advolans, de manibus eum iniqui hoſtis eripuit. Hic igitur mox experrectus, ad pedes venerabilis viri proſtratus advolvitur, ut alliſionem cervicis aſpiciat, deprecatur; confiteri etiam crimen ſuæ malitiæ non veretur. Poſtremo conſervatæ vitæ ſibi gratias retulit, & pœnitentiam tanti reatus accepit. Et ita, qui Romualdo vitam inſidiatur eripere, jam per eumdem ſanctiſſimum virum & ſuam meruit conſervare, cui inferre mortem ſtuduit, per eum ſuæ periculum mortis evaſit. Pilum, de quo ſupra, eſt armorum genus haſtile cum ferro, trigonalem figuram acuminatam extollente, juxta Vegetium. In Gloſſario Cangii habetur exemplum pro lanceolæ cujuſdam ſignificatione, qua facilius latenter uti poteſt. *Retorta* vero eſt funis ita appellata ex filis & funiculis ſimul tortis.

XXXII. Ædificat eremum de Vivo.

NUNC vero ſuperveniente quadrageſimali jejunio hujus probabiliter anni, Romualdus, qui eo ſacro tempore inſtantius jejunio & ſolitudini indulgebat, locum a ceterorum habitatione ſejunctum per Senenſes montes & cavernas quærebat, ut inibi eremum conſtitueret, ubi ſe & diſcipulos, qui ſolitudinis amore tenerentur, reciperet. Narraturus idem ſanctus ſcriptor, quid Romualdo contigerit in ea perquiſitione, præmittit uſum inveteratum venerabilis viri permanendi in cella propria temporibus jejunio ſacris. [a] *Habebat autem*, inquit, *Sanctus conſuetudinem, cum monaſterium teneret, ut niſi cum jejunaret, ad communem menſam cum fratribus quotidie veniens unum quidem pulmentum comederet, poſtmodum vero lectioni, vel quid etiam apud unumquemque ageretur intentus, de reliquis non guſtaret. Quadrageſimali vero tempore, niſi neceſſitate inevitabili cogeretur, in cellula jugiter morabatur.* Hunc ergo morem, quem in ceteris, quæ regenda ſuſceperat, monaſteriis tenebat, etiam in Amiatino ſervare volens, remotum pro quadrageſimali tempore locum inquirebat. *Dum igitur*, [b] proſequitur Damianus, *prædictum cœnobium vir beatiſſimus regeret, quadrageſimali jam propinquante jejunio, quærebat cum diſcipulis per vicina montium loca, ubi eremum facere potuiſſet. Dumque longas in quærendo moras protraherent, repente aquis undique circumfluentibus ita concluſi ſunt, ut nec ipſi jam redire, nec de monaſterio quiſquam ad eos poſſet aliquatenus tranſvadare. Vivebant autem ex aliquantis caſtaneis, quas ſecum detulerant. Cumque dies Dominicus adveniſſet, & alia cibi ſpes nulla jam ſupereſſet, cœperunt fratres pauculas, quæ remanſerant, caſtaneas deglubera, & jam quodammodo dubitantes ultimum ex eis convivium præparare. Romualdus autem, ut erat ſemper alacri vultu, fidenter ait, quia niſi Deus ſibi panem per aliquem mitteret, ipſo die nullatenus manducaret. Diſcipuli vero mirantes inter ſe, in qua ſpe hoc ille præſumeret, certi tamen quia magiſter incaute aliquid vovere non poſſet, cibum jam tantæ ſollemnitati congruum cœperunt fiducialiter expectare. Sexta igitur diei hora jam propinquante, ecce tres viri onuſti pane & vino, & aliis cibis adveniunt, qui ſe de longinquis partibus cum multo labore perveniſſe dicunt. Tunc itaque ſpiritali omnes repleti gaudio, benedicentes Deum, pariter cibum ſumunt, & beatum virum per revelationem hoc cœlitus agnoviſſe, indubitanter agnoſcunt.*

Prodigio igitur iſto nobilitata fuere primordia eremi de Vivo, ſic dictæ a fluvio, qui ad Vivum appellabatur, juxta cujus fontes excitata, vel ſaltem deſignata fuit eremus a ſancto patre Romualdo, ut ejus erectionis traditio vigebat jam ab ipſo anno 1143. ſub Cœleſtino papa ſecundo. De hac eremo ſequentia habet Fortunius. [c] „ Comperto deinceps idoneo „ receſſu ad eremiticam vitam agendam, ad fontes fluvii, qui ad Vi-

„ vum

a *Ibid. cap.* lxviii.

b *Ibidem.*

c *Par. II. lib. I. cap.* xx.

„ vum nuncupatur, excitavit ibi parvum templum cum eremitico contubernio, cellis anguſtiſſimis, ſicut adhuc videre eſt, diſtincto, quod ab ipſis aquis ſemper ſcaturientibus nomen eremi ad Vivum accepit. Ibi autem diſcipulis locatis, qui magis eremiticæ vitæ dediti eſſent, deſcendit paullo poſt in inferiorem partem, ibique ad ſimilitudinem Camalduli Fontis-boni cœnobium cum templo conſtruxit, quod beati Petri apoſtoli & ſancti Benedicti patris monachorum titulo inſignivit, ubi pariter diſcipulorum congregatione inſtituta, occaſionem finitimis oppidorum populis locum augendi & illuſtrandi occaſionem reliquit. Memoratu dignum eſt, qualiter nullus major parallelus ex omnibus locis a ſancto Romualdo erectis ullibi fieri poteſt, quam inter hanc ad Vivum, & ſacram Camaldulenſem eremum. Siquidem utraque non ſolum in arduo aſperrimoque monte acclivi atque nemoroſo ſita eſt, necnon inter fontium aquarum abundantiam mirabilem, ſed quia utrique in adjacenti inferiori valle cœnobium maxime ſimile eſſet ſecus flumen, in quem fontium ipſorum aquæ rediguntur, molendina atque ſolles facientes, tanta loci atque ſitus ſimilitudine, ut nihil magis ſimile alibi viderimus. “ Hæc Fortunius de eremo ad Vivum. Henrici imperatoris diploma anni 1024. olim extitiſſe dicitur, qui vel conſtructionem eremi aut monaſterii præceperit, vel ſub ſua protectione eremitas aut monachos admiſerit, vel eidem loco donationis chartam exſcripſerit; aliud pariter Friderici imperatoris anni 1166. privilegia anteriora confirmantis, & eremum ac monaſterium de Vivo cum omnibus ſuis eccleſiis & caſtris immunia a quocumque comitatu, urbe & poteſtate declarantis, quæ nos incaſſum in tabulariis Senenſibus quæſivimus. Laudantur tamen ea diplomata in quibuſdam autographis ſcripturis & ſententiis ſuperiorum ſeculorum. Præter cetera monumenta legimus apud nobiles patricios Senenſes Cervinos comites de Vivo epiſtolam ſigillo munitam priorum Sejani, quod caſtrum quatuor milliaribus diſtat a Vivo, qua ipſi priores anno 1526. die 27. novembris Bernardinum Caroli oratorem ſuum mittunt ad priorem de Vivo, ut concedere dignetur hominibus Sejani authentica exemplaria donationis factæ ab Henrico imperatore totius regionis illius, quæ protenditur *a molendinis ſilveſtribus uſque ad eremum*; & alterius donationis cujuſdam comitiſſæ cum filiis ſuis Rainerio & Ugoccione Lamberto priori de Vivo, tertium quoque exemplar venditionis terrarum factæ Guinizoni priori, ut tutius poſſint ſtatuere fines caſtri ſui cum finibus vicinorum caſtrorum. Hinc etiam Hieronymus Gilius Senenſis in ſuo Diario [a], aliique Senenſes auctores ſuprarelata diplomata memorant.

[a] *Pag. 686.*

Quidquid de his ſit, ſuper altitudinem montis Amiati in parva quadam planitie extabat olim eremus de Vivo, cujus modo dumtaxat ſupereſt eccleſia ſancto Petro dicata. Monaſterium vero ſancto patri Benedicto ſacrum uno milliario ab eremo erat diſſitum, eo pari modo, quo diſtat Fontis-boni monaſterium ab eremo Camaldulenſi. Subinde cum eremitæ & monachi de Vivo aſſiduis injuriis & inſidiis divexarentur ab hominibus Caſtellionis Vallis-urciæ, caſtri quinque milliaribus a Vivo, & tribus a caſtro ſancti Quirici in Oſenna diſtantis, occaſione juriſdictionis, ut ad annum 1338. uberius dicemus, coacti fuere monachi & eremitæ locum deinceps deſerere, & tutiorem habitationem ſibi parare in urbe Senenſi, & demum affatim alienare territorium Vivi cardinali Cervino, Marcello inde II. Romano pontifici anno 1538.

Pius II. anno 1463. moram trahens in Amiatina ſancti Salvatoris abbatia

ANN. CHR. 1015. ROMUALDI 108.

batia ſe contulit ad hanc eremum de Vivo, quam ſequentibus verbis deſcribit Johannes Gobellinus vicarius Bonnenſis in commentariis ejuſdem ſummi pontificis [a]: *Pontificem*, inquit, *julio jam prope exacto viſendi fontem in eremo noti fluminis, quem Vivum appellant, cupido inceſſit. Quadraginta circiter ſtadia procul aberat in parte montis, quæ ad ſeptentrionem vergit, aſcenſus inter prata & caſtaneas trium ferme paſſuum millium fuit non inclemens, deſcenſus tertia parte minor intra quercus præceps & aſper in ſupercilio jugi; qua prata fuerunt arbore nuda herba reperta eſt, quam Carolinam vocant ...... Pontifex iter ſecutus paullo ante meridiem ad fontem pervenit, qui ex antro gelidus ac largus erumpit, juxta ſacellum adhuc extat ex quadrato lapide, quamvis tectum ruinam minatur; habitacula, quæ circa fuerant, corruere; caſtanea ſimul & fagus mixtæ umbroſum nemus efficiunt. Prandium in umbra circa fontem apparavere. Cardinales acceſſerant & referendarii. Placuit pontifici priuſquam ederet, ſignaturam facere: dies ſerena fuit, & ſol prope cœli medium tenuit, nec rigorem frigoris temperaverat æſtus: ad nudum ſolem erigere menſam & ſignare ſupplicationes oportuit, atque ita calefactum prandere pontificem, qui plus frigoris, quam optaſſet, invenerat. Finito prandio ad ſexdecim ſtadia deſcenſum eſt, fluvio qui ex fonte gignitur per abrupta ſaxa & confragoſas valles magno a dextris murmure atque impetu decurrente, in valle ima planities non magna reperta eſt, & ager qui aliquando aratrum pertulit & pomiferas aluit arbores: nobile hic fuiſſe cœnobium ruinæ docent, Camaldulenſes habitavere monachi, nunc bubones incolunt; fanum adhuc extat non ignobile. Fluvius juxta decurrit, quem vocant Vivam eremum, quoniam ab eremo ſuperiori ad inferiorem decurrens lapſu perpetuo nunquam moritur, ſed arentem Urciam & aliquando deficientem vivificat, & molas habet, quæ per æſtatis ardores, cum ceteræ deficiunt, Pientiæ viciniſque oppidis farinam ſuggerunt. In inferiori monaſterio abbas & conventus manſit cum monachis, quibus vita regularis communiſque placuit; ſuperiorem eremum fratres incoluere aſperioris cultus, & qui ſolitudine & jejunio gauderent. Nunc ambo loca deſerta ſunt. Pontifex tranſmiſſo fluvio per altiſſimas ſilvas, in quis proceræ & inſtar abietum directiſſimæ quercus creverant, per aliud iter ad abbatiam rediit.*

a *Lib. IX.*

Sed de eremo & de cœnobio ad Vivum complura in medium proferemus ſub aliis annis occaſione multarum donationum, unionum quoque eccleſiarum & monaſteriorum, ob quas tamquam princeps & caput evaſit novæ congregationis Camaldulenſis, ita ſane ut jugum excutere ſæpius tentaverit ſubjectionis Camalduli priori; de varia etiam utriuſque tam eremi, quam cœnobii fortuna verba faciemus.

XXXIII. Bononius fit abbas Lucedienſis.

MORTUO circa hæc tempora Lucedienſi abbate, Petrus Vercellenſis epiſcopus Bononium, cujus conſortio privatum ſe eatenus doluerat, invitat, & abbatem Lucedio præficit: *Non multo poſt*, ait Lucedienſis anonymus [b], *Vercellenſis diœceſeos Lucedienſis abbas obiit; poſt cujus obitum Petrus prænominatus pontifex, nunciis ad eum directis, eumdem ad ſe accerſivit, & nimiis & inevitabilibus precibus eum rogavit, ut defuncto abbati ſuccederet, & locum & omnes commiſſos ſecundum Deum regeret. Cumque circa ſe Dei voluntatem intelligeret, nec diutius reſiſtere poſſet, invitus pater monachorum effectus, multis ibidem cœpit coruſcare virtutibus.* Fuſius Ratbertus: [c] *Denique cum Petrus epiſcopus Bononii patris ſui abſentia contriſtatus, illum ad ſe vocandi opportunam quæreret occaſionem, contigit, ut Lucedienſis hujus cœnobii abbas ad Deum migraret; itaque fratres rogavit, ut de ſucceſſore eligendo non eſſent ſolliciti, nam brevi ſanctum*

b *Num. 10.*

c *Cap. XVIII.*

ctum virum a ſe evocandum, illiſque præficiendum, quo certe non meliorem ſortiri poſſent antiſtitem. Mox peculiares nuncios cum literis ſuis ad Bononium direxit, efficaces ſtimulos addens, ut ad ſe ſtatim properaret, minas iræ divinæ intentans, ſi ad opus, quod in maximam Dei gloriam ceſſurum erat, venire poſtponeret; quibus intellectis Bononius nuncios illos triduo expectare juſſit, dum in tanta re deliberanda divinæ voluntatis beneplacitum exploraret, & dilectorum filiorum, quos ægre deſerebat, curam alteri demandandam diſponeret; quo termino elapſo cum filios ſuos præcipuos convocaſſet, eoſque ad religioſæ perfectionis inſtantiam hortatus eſſet, diſcretum virum Philippum ſingularibus virtutibus decoratum, & a ſe in omni eremiticæ diſciplinæ exercitio ſatis inſtructum illis præfecit, atque ab ejus nutu illos deinceps pendere juſſit. Mox omnibus valedicens, cum iiſdem nunciis in Italiam rediit. Conjectura Grandii, licet ſubdubitanter expreſſa, Philippum potuiſſe deinceps ſe recipere in Hungariam, ſub quo abbate poſtea floruerint Andreas & Benedictus eremitæ, nequit admitti, cum Philippus monaſterii Zobor abbas ante annum præſentem in Hungaria viveret.

ANN. CHR. 1015. ROMUALDI 108.

Tum, quid egerit Bononius Lucedienſis abbas factus, narrare pergit idem Ratbertus [a]: *Statim vero in epiſcopi Petri conſpectum venit vir venerabilis, prædicti noſtri monaſterii regimen, Deo inſpirante, ab illo ſuſcepit, atque ad regularis tramitis normam, non ſine multis difficultatibus, ab hoſte maligno ſuſcitatis, pio ejuſdem præſulis favore opitulante, reduxit. Præcipuus ejus fervidæ voluntatis zelo obſiſtebat Wido præpoſitus olim noſter, dum ſedes vacaret abbatis. Sed illius ex itinere quodam reducis pedes humillime lavans venerabilis abbas, ejus mentem, tanti patris ſui demiſſione, obſtupefactam, ad ſuaiora conſilia flexit, ſibique conſilians, ad ſanctæ obſervantiæ fervorem deinceps accendit.*

a Cap. XIX.

XXXIV. Andreas Zoerardus obit.

JUXTA noſtram hypotheſim hoc anno contigit felix obitus Andreæ Zoerardi eremitæ. Sed præſtat audire Maurum Quinqueccleſienſem epiſcopum fide digniſſimum, utpote qui a Philippo abbate, ſub quo Andreas vivebat, hæc didicit: *Jam quæ ſequuntur, Philippus abbas mihi abbati conſtituto narrare conſuevit. Cum igitur tempus reſolutionis ſui corporis immineret, indicans eis hoc, qui aderant, ne ab ullo veſtimentorum ſuorum exueretur operimento, præcepit, donec abbas Philippus, quem miſerat accerſitum, adveniret. Qui pater adveniens, ubi corpus venerabile jam mortuum jacebat lavandum, catenam æream viſcera jam attingentem invenit. O mira res & inaudita! Catena carnes intus putrefaciens, cute foris eſt obducta. Sed neſciri hoc genus martyrii poſſet, niſi ad umbilicum ligati nodus appareret metalli. Soluta vero catena, dum ex corpore trahitur, ſonus coſtarum eliſarum graviter auditur. Cujus catenæ partem mediam ab eodem patre impetravi, & nunc uſque cuſtoditam, petitione ducis chriſtianiſſimi Geizæ, cum deſiderio mihi pro ea inſtanti, negare nequivi. Sepulto quoque beati viri corpore, quæ per revelationem abbatis Philippi cognovi, & cognitu digna eſſe videbantur, memoria notavi. Tempore quodam latrones, quorum collegia maxima ex parte ſolitudinem inhabitant, in ſilva congreſſi ſunt, quibus confligentibus, unus ex eis multum ſauciatus eſt. Conflictu dirempto, cum hunc ſocii vulneratum nequaquam in ſilva dimittere vellent, conſilio inito, ad cellam ſuperius dicti viri Andreæ, cujus fama jam ad omnes circumquaque diffundebatur, eum deferre ſtatuerunt. Sed cum adhuc locus longe abeſſet, latro in via defunctus eſt. Corpore vero ejus ad cellam deportato, & in eadem poſito, media jam nocte cum oſſa commendare vellent humo, ſubito ſpiritu reverſo mortuus reſurgere cœpit. Illis autem, qui ade-*

b Act. SS. Ord. S. Bened. Secul. VI. p. 70. n. 4.

ANN. CHR. 1015. ROMUALDI 108.

aderant, valde perterritis, & præ pavore fugientibus, reſuſcitatus ille revocabat eos dicens: Nolite, fratres formidare, neque fugere; ſanctus enim Zoerardus me a morte ſuſcitavit ad vitam. Illis autem præ gaudio plorantibus, & ut diſcederet cum eis, rogantibus dixit, ſe numquam ab ea cella diſceſſurum; ſed ibi in perpetuum Deo & ſancto Zoerardo ſerviturum. Fecit itaque, quod promiſit, & uſque ad obitum ſuum ibi permanſit. [a] *Aliud quoque ejus miraculum nequaquam reticere volui, quod, eodem Philippo abbate narrante, cognovi. In civitate Nitria quidam reus damnatus ſuſpenſus eſt. Qui poſt ſolutus Dei miſericordia, ad abbatem venit Philippum, & qualiter per merita beati viri Andreæ liberatus eſſet, indicavit. Dixit enim, quod cum damnatus eſſet, ſemper nomen ipſius imploraſſet; & cum ſublevaretur in patibulum, ſtatim manibus ſuis beatus vir Andreas eum ſuſtentaverit. At illi, cum eum omnes mortuum putantes, domum reverterentur, ipſe eum manu ſua ſolutum abire permiſit. O quanti meriti vir ante Deum, qui viſibilis apparens, homines ſolvit, cum inviſibilis inter angelorum choros locum poſſideat.* De Andrea, ejuſque ſepulcro redibit ſermo ad annum 1018. emortualem Benedicti ipſius diſcipuli.

a Ibid. n. 5.

ANN. CHR. 1016. ROMUALDI 109.

XXXV. Romualdus redit ad ſuam ſolitudinem Sitrienſem.

DILECTAE Rachelis ſinu avulſus Romualdus, hoc eſt a ſua ſolitudine Sitrienſi, quam ad tempus relinquere coactus fuerat cum ad preces Henrici imperatoris, tum pro ordinatione monaſterii Montis-amiati, poſt biennium ad eam regreditur. In hac reverſione forte contigit, quod narrat Damianus [b] ſequentibus verbis: *Quodam tempore venit vir venerabilis Sitriam. Qui cum adhuc jejunus eſſet, & fratres utpote in arduis montibus, piſcem, quem ei ad comedendum apponerent, non haberent, cœperunt inter ſe quodammodo confuſi erubeſcere, & quid pro tam venerabili hoſpite acquirere potuiſſent, anxie cogitare. Tunc frater quidam, puto divinitus inſpiratus, ad ſiccum pene rivum, qui juxta præterfluebat, cum feſtinatione cucurrit, ubi nimirum & aquæ exiguum erat, piſcis vero illic viſus numquam penitus fuerat. Cœpit itaque frater Deum devote depoſcere, ut qui Iſraelitico populo aquam potuit ex arida petra producere, ipſe ſibi dignaretur piſcem in arenti rivulo demonſtrare. Confeſtim igitur miſſa manu in exigua aqua piſcem reperit, qui beato viro ad refectionem abundanter ſufficere potuit; Deo ſcilicet ſervo ſuo providente, convivium inventum eſt in ſaxoſo & arido monte velut in piſcoſa valle vivarium.*

b Vit. S. Rom. cap. LXVIII.

Per ſeptem fere annos incluſus manſit in Sitrienſi ſolitudine Romualdus; quod tamen recluſionis ſeptennium non a præſenti anno auſpicandum eſt, ſed explicationem aliquam exigere videtur. Ex Apenninis montibus deſcendens aſcenderat alterum Sitriæ montem anno 1013. Eo anno, licet diſcipulis congregandis, & novi loci conſtructioni intentus Romualdus, incluſionem voluntariam ſervare incœpit; anno 1014. ipſam forſan aliquot diebus, vel menſibus fuit perſecutus, ſed legatione Henrici, & monaſterii Montis-amiati regimine diſtractus, eam interruperat; redux propterea vel ſub finem anni præcedentis, vel initio præſentis eamdem reſumpſit; ideoque Damianus non integros ſeptem annos in ea Romualdum manſiſſe, ſed fere ſeptennium ſcribit; ſub finem enim anni 1021. relicta Sitria Biſurcum ſe recepit; quare ſi aliquod recluſionis tempus ante ſuſceptum regimen Montis-amiati, & ſex annos poſt ſuum regreſſum in Sitriam ſimul computemus, ſeptennium fere exurgit ipſius recluſionis. De ea hæc Damianus. [c] *In Sitria denique vir venerabilis per ſeptem fere annos incluſus manſit, & ſilentium continuum inviolabiliter tenuit. Verumtamen tacente lingua & prædicante vita, vix uſquam tantum laborare aliquan-*

c Vit. S. Rom. cap. LII.

quando potuit, vel in convertendis hominibus, ſive ad pœnitentiam concurrentibus.

ANN. CHR. 1016. ROMUALDI 109.

XXXVI. Primæ Petri Damiani adoleſcentis actiones.

AD hæc uſque tempora ipſe Petrus Damianus, parentibus defunctis, pueriles annos in extrema egeſtate tranſegerat, & tamquam vile mancipium ab ipſa tenera ætate a fratribus exceptus, duram & abjectam vivere coactus fuerat vitam, ut ſequentibus verbis fuſe narrat [a] Johannes Laudenſis ipſius diſcipulus. *Puer autem hac diligentia, donec ablactatur, perfruitur; qua ſane poſt modicum utroque orbatus parente, infra pueriles adhuc annos immature privatur. Eo igitur fraternæ curæ relicto; ob incomprehenſibile divinæ diſpenſationis arcanum! unus ipſorum, qui atrox inter ceteros honeſtis moribus præditos ſub ovina pelle latebat, fraudulenta nunc pietate pro paterna vice educandum ſuſcepit, atque dum ſibi cohæredem adoptare ſe fingit, diræ velut empsitium ſervituti adjicit. Cui ſocia conjux hærebat, quæ nullis pietatis viſceribus ab illius ſævitia differebat. Uterque igitur ſuper innocentem puerum unanimi feritate graſſantes, torvo ac novercali eum aſpectu tractantes, duris afflictionibus pendulis illius viribus officiebant, ſervorum nempe cibariis, & quæ magis congruerent porcis, malignaque vappa, uſu ſuſtentabant aſſiduo, pedibus nudis, veſtibus ibat inculsus, verberibus vapulabat, pugnorum ac calcium erebris ictibus ſubjacebat. Porro cum jam grandiuſculus ſub tam iniquis licet oneribus fuiſſet affectus, ad porcos paſcendos ejicitur, ceteriſque mancipiorum conditionibus indifferenser ſubjicitur. Quid in his vero conſiderandum, niſi quod iccirco hunc ſuum Dominus militem permittebat acriter affici, quoad ſpiritualis procinctum militiæ diſceret arctius informari, quatenus ejus virtus eo robuſtius ardua poſtmodum quæque perferret, quo ipſe a puero expertus hujuſmodi jam fuiſſet.* In tantis tamen rerum anguſtiis, inſigne ab ipſo præſtitum erga defunctum patrem pietatis officium enarrare pergit idem Laudenſis dicens: [b] *Quadam die, dum idem præfata adhuc laboraret inedia, caſu nummum reperit; & tamquam ſubito dives effectus, gratulabundus, quid eo mercari aptius poſſet, diu mente revolvere cœpit, nimirum dum ſuavibus cunctis egeret dulcis appetitus, per mollia quæque puerilem mentem trahebat; quod dum prolixius fieret, ancepſque, quod eſſet eligendum, ambigeret, divinitus tandem inſpiratus ait: Quid eſt quod revolvo? quidquid horum certe aſſumam, non erit ejus diuturna voluptas; melius ergo eſt, ut tradam presbytero, qui Deo ſacrificium offerat pro patre meo. Quid hujus pueri ſimplicitate prudentius? quid hoc agente pupillo frugalius? & ſpretis cunctis, quæ peritura cognovit, illud ſolum elegit, quod manſurum in æternum ſperavit. Porro quid hoc fuiſſe putemus, niſi quoddam futurorum præſagium, quod appetitu videlicet æternorum, contemneret temporaliter blandientia?*

Verum Deus, qui Petrum ad utilia eccleſiæ præſtanda beneficia deſtinaverat, animum majoris ejus fratris, Damiani appellati, accendit, ut Petri præterpropter decennis pueritiam inertem & otioſam non pateretur, & benignitate foveret, quem ceteri fratres ut ſervum deſpiciebant. [c] *Poſtquam Domino, qui ſuorum curam non deſerit, ex præfatis etiam calamitatibus eruere placuit ipſum pene conſumptum, ex impiorum laniatibus miſericorditer abſtraxit, & in germani alterius ſinu, Damiani nomine, jam mulcendum tandem, fovendumque locavit. Hic eum itaque cara ſatis dilectione complectens, tantam ipſius curæ diligentiam impendebat, ut paternum excedere videretur affectum. Quem porro licet grandiuſculum, literarum apicibus tradidit imbuendum, necnon & ſtudiis ſubinde liberalibus, in quibus ſcilicet tam docilis, tamque induſtrius eſt agnitus, ut ipſis ſuis doctoribus mirabilis haberetur.* Ex hoc tempore Petrus ſuo alterum adjunxit

a *Vit. S. Petri Dam. cap.* 1.

b *Ibid. cap.* 11.

c *Ibidem.*

Ann. Chr. 1016. Romualdi 109.

Damiani nomen, grati in fratrem animi ergo. Studia ſua in urbe Parmenſi commemorat ſanctus doctor opuſc. XLII. *de fide Deo obſtricta non fallenda* [a], ubi etiam addit, quod dum liberalium artium ſtudiis ibidem docendus inſiſteret, & dum in ipſo eſſet adoleſcentiæ flore, & nova pubertas indueret faciem, hoc eſt circa annum 1022. cœpit tentationibus carnis eſſe obnoxius, & æſtibus libidinis inflammari. In opuſculo *de ſancta ſimplicitate* [b] meminit Ivonis magiſtri ſui, ſocii Gualterii, cujus ſapientiam eo capite prædicat; in alio de *divina Omnipotentia* indicat [c] ſe liberalium artium ſtudiis inſudaſſe apud Parmenſe oppidum. Fortunius exiſtimat Petrum partim Faventiæ, partim Parmæ adoleſcentiam ſuam in addiſcendo tranſegiſſe. Certe in epiſtola [d] ad Theuzonem aliquid enarrat Damianus, quod contigit audire, *adoleſcentem ſe in Faventina urbe propter literarum ſtudia conſtitutum*.

a Cap. VII.
b XLV. cap. VI.
c Opuſc. XXXVI cap. XVI.
d Opuſc. LI. cap. XIII.

XXXVII. Concilium Ravennatenſe.

Celebris hoc anno epiſcoporum & abbatum conventus habitus fuit Ravennæ, in quo agitata fuit lis, quæ vertebat inter Guidonem abbatem Pompoſianum, & inter Vitalem abbatem ſancti Adalberti in Pereo. Id eruimus ex charta autographa quidem, ſed ſemilacera, & quam ob charactetes pene evaneſcentes ſummo labore tranſcripſimus ex tabulario archiepiſcopali Ravennæ, rejecimuſque in Appendicem. Celebratum fuit concilium hocce *anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis, & univerſalis pape in ſacratiſſima beati Petri apoſtoli ſede quinto ...... a Deo coronato pacifico magno imperatore, in Italia vero anno tertio die trigeſima menſis aprilis indictione quartadecima. Ravenne*. Obiter obſervamus ex his numeralibus notis colligi ante trigeſimam diem menſis aprilis anni 1012. otdinatum fuiſſe in Romanum pontificem Benedictum VIII. & conſequenter nutare acta, quæ ad diem XVI. junii ejuſdem anni de Sergio IV. Benedicti prædeceſſore affert Baronius; multoque ante menſem auguſtum, & plus, quam putet Pagius, obiiſſe Sergium. In hoc Ravennate conventu, præter Arnaldum ipſius urbis archiepiſcopum, interfuerunt epiſcopus Placentinus, cujus tamen nomen diſciſſum non amplius apparet in charta, ſed is erat Sigiſredus, qui alteri concilio Ravennati anni 1014. aſſederar, Ildebrandus epiſcopus Faventinus, Leo epiſcopus Ficoclenſis, Teopertus Popilienſis, Marnacius Cæſenas, Petrus Adrienſis, Johannes Comaclenſis, Rodulfus Livienſis & Paullus Foro-cornelienſis epiſcopi. Ex abbaribus vero Deotmarus abbas ſancti Apollinaris in Claſſe, Leto abbas ſancti Severi in Claſſe, Petrus abbas ſanctæ Mariæ in Urano, Andreas ſancti Vitalis Ravennæ, Wido Pompoſianus, Andteas abbas ſancti Laurentii in Cæſarea & Vitalis ſancti Adalberti abbas, prætet plures alios presbyteros cardinales & diaconos ſanctæ eccleſiæ Ravennatis. Supplendi & corrigendi ex ſupradictorum epiſcoporum recenſione Ughellius, ejuſque continuatores & emendatores, qui Mannacium, ſive Marnacium, ut habetur in charta noſtra, vel Marinacium ut ex alia, quam ad annum 1042. referemus, ad annum tantum [e] 1026. agnovere; qui Johannem Comaclenſem ad annum circiter 1050. [f] referunt; qui Rodulfum Livienſem [g] omittunt; qui Teoperti Popilienſis monumenta ultra annum 997. [h] non adducunt; qui Paullum Cornelienſem eamdem ſedem obtinuiſſe [i] dicunt anno 1027; qui demum Leonis Ficoclenſis notitiam [k] non habent, niſi ex Rubeo ad annos 997., & 1017. & ad 1029. ex ſynodo Romana [l]; cujus etiam Leonis chartam ineditam referimus in Appendice ad annum 1035. ſpectantem. Petri Adrienſis epiſcopi, quem non recenſet Ughellius, [m] meminere Silveſtrius [n], & Coletus [o]. Intelligimus etiam, loco Veneti ſimoniaci abbatis a Romualdo deturbati, ordinatum fuiſſe in cœnobio

e Ital ſacr. T. II. col. 447.
f Ibid. col. 483.
g Ibid. col. 576.
h Ibid. col. 600.
i Ibid. col. 624.
k T. II. col. 468.
l T. X. col. 261.
m T. II. col. 401.
n Paludi Adriane pag. 156.
o T. X. col. 197.

Ann. Chr. 1016. Romualdi 109.

bio Claſſenſi ſancti Apollinaris Deotmarum; Lètum vero in monaſterio ſancti Severi Claſſis ſucceſſorem datum fuiſſe Vitali, eidem ſorte, qui translatus fuit ad regendum Adalbertinum monaſterium. Petrum Uranenſem abbatem memoravimus ad annum 1003. memorabimus etiam ad annum 1018. Ceterum controverſabantur inter ſe Vitalis abbas ſancti Adalberti, & Guido abbas Pompoſianus circa piſcationes in portu Volano & in ceteris adjacentibus litoribus; afferebat ille Ottonis III. privilegium ſuo monaſterio anno 1001. conceſſum; iſte vero diploma Henrici regis, & bullam Benedicti VIII. ſibi datam anno 1013. in medium adducebat. Edita fuit bulla Benedicti a Fontaninio [a], & nos ipſum autographum vidimus in tabulario ſancti Benedicti Ferrariæ, in quo legitur præter cetera: *Inſuper concedimus vobis piſcariam integram, que vocatur Volanum cum rivo Baderino & Gavalina majore ad ipſam piſcariam pertinente cum porticellis ex utriſque partibus, ſicut olim intraverunt in mare eidem ſimiliter pertinentibus.* Verum lectis per Honeſtum diaconum Ravennatis eccleſiæ, & per Henricum capellanum domni Arnaldi archiepiſcopi, ac per Lazarum conſulem hujuſcemodi privilegiis, cum ea viderentur in damnum ſanctæ Ravennatis eccleſiæ emanata, & derogare anteriori privilegio, quod Johannes olim archiepiſcopus Ravennas obtinuerat a Benedicto papa, (hic fuit vel Benedictus VII. tempore Johannis Vincentii archiepiſcopi Ravennatis, aut Benedictus IV. tempore Johannis IX. aut Benedictus III. tempore Johannis VIII. vel demum Benedictus I. Johannis III. tempore; ſub his enim Benedictis Romanis pontificibus vixerunt hi Johannes Ravennates archiepiſcopi) præceptum fuit ab Arnaldo & a toto concilio utrique abbati, ne jus ullum prætenderent deinceps in ſupradictas piſcationes; eorumque privilegia, utpote adverſantia conceſſioni factæ in favorem eccleſiæ Ravennatis, eſſent nulla & inania. Animadvertere placet Vitalem abbatem ſancti Adalberti protuliſſe coram patribus diploma Ottonis III. quod confirmat ea, quæ diximus ad annum 1001. extitiſſe laudatum Ottonis privilegium, ſicut etiam extabat tempore Rubei, quod tamen fluminum irruptione irreparabiliter fuit amiſſum, ut indicavimus.

a *Dominio tempor. di Comacchio pag.* 395.

XXXVIII. Donationes Prataliensi monaſterio factæ.

HOC anno menſe majo indictione XIV. qui ſecundus appellatur, ſed melius tertius imperatoris Henrici annus, [b] Gottifridus filius Gottifridi nomine judicii donavit Sigifrido abbati Pratalienſi domum & terram in caſali *Piſcaja* perticarum XL. *juxta menſuram perſicarum ex* XII. *pedibus Luitprandi* conſtitutam, *pro qua judicatione meritum recepit* a prædicto abbate *nuſce unius auri pro ſolidis* XXX. *manu Azonis notarii*. Nuſca, ut in locatione anni 1082. [c] erat fibula; legitur enim in ea *pretio nuſce auree ſeu fibule*. Alter [d] Gottifridus quondam Gottizi pro redemptione animæ ſuæ atque parentum ſuorum, & *barbani* ſui ſeu patrui eidem monaſterio ſervum Rainerium cum filiis donat, & quidquid ad illum *lebeſum* pertinet. Vox nuſca in Gloſſario Cangii habetur, non autem lebeſus.

b *Arch. Cam.* §. *Donatio A.* 1. 21.

c *Ibid.* §. *Locatio A.* 15.

d *Ibid.* §. *Donatio. num.* 11. *A.* 1. 22.

Ann. Chr. 1017. Romualdi 110.

XXXIX. Abſtinentia Romualdi in Sitria.

DESCRIBIT Damianus rationem vitæ Romualdi in ſolitudine Sitrienſi in hunc modum: [e] *Vivebat autem, vergente jam ſenectute, nimis diſtricte, videlicet cum jam & ipſi perfecti viri ſolens remiſſius vivere, & aliquid ſibi de ſui propoſiti rigore laxare. Nam per unius quadrageſimæ ſpatium nihil aliud neque in cibo, neque in potu penitus habuis, niſi de modica farina, & paucis herbis ſorbitiunculam faciens, ex ea ad imitationem Hilarionis vixit*. Cum peculiaria de Romualdi abſtinentia aliis capitibus enuntiaverit Damianus, rem admiratione profecto dignam non narraret hic loci, ſi quotidie per quadrageſimæ ſpatium Romualdus in

e *Vit. S. Rom. cap.* III.

cibum adhibuiſſet condimentum herbarum & ſarinæ; quare videtur Damianus intelligendus heic eſſe de unica ſorbitiuncula, qua contentus vixerit per quadraginta dies ſanctus ſenex, ut de Paullo abbate dixit Rufinus [a]: *In una quadrageſima ad ſextarium lenticulæ, & parvo aquæ vaſculo perduravit*; ita ut reſpondeant ea verba Damiani iis, quæ ſequuntur, *ſe exercendo tentabat, quid ſua virtus poſſet*. Simili modo explicari debent illa, quæ idem ſubdit [b]. *Quinque vero hebdomadibus nihil aliud comedens, ad modicum ſe infuſi ciceris adſtrinxit. Et ita Romualdus per multa alia vivendi genera, quid ſua virtus poſſet, per hæc & illa ſe jugiter exercendo, tentabat. Studebat quippe diſcretus Chriſti miles ad novum ſe certamen ſemper accingere, & cum jamjam cadere videretur, adhibita mox miſericordia, vacillans corpuſculum relevare.*

XL. Ejuſdem veſtium aſperitas, ſuique neglectus.

Abstinentiam Romualdi comitabatur veſtium aſperitas. *Duo*, inquit Damianus [c], *vel etiam tria quandoque habebat cilicia, propter naſcentum* (*naſcentem* habent Bollandus & Mabillonius; utraque tamen lectio poteſt ſuſtineri, *naſcentum* ſcilicet animalculorum, & *naſcentem*, hoc eſt exorientem) *corporis importunitatem, quæ lavari nullatenus permittebat, ſed ea potius ad imbrem projiciens poſt triginta dies mutare conſueverat*. Cultior Romualdus, utpote inhabitans cum pluribus fratribus, aqua pluvia purgabat cilicia, quæ nunquam lavit, neque mutavit Hilarion omnino ſolitarius, qui ſupervacaneum eſſe dicebat munditiam in cilicio quærere. Illud præterea adnotat Damianus [d], quod *novaculam nunquam in ſuum caput patiebatur aſcendere, ſed ipſe ſibi perraro ſolebat excrementa capillorum & barbæ forcipibus attondere*. Ex hoc textu colligitur ſanctum Romualdum facile barbam promiſſam, ut pingitur, minime tuliſſe; cur enim attonderet? Mos hujus ſeculi erat, ut ſacerdotes & monachi Latini, ad ſacerdotum ac monachorum Græcorum & etiam Latinorum ſecularium diſcrimen, barbam ſibi decurtarent; quare ait Damianus de rectoribus eccleſiarum loquens: [e] *Barbiraſium eos a ſecularibus dividit, ſed actio non diſcernit*; & in opuſculo [f] *de ſacramentis per improbos adminiſtratis* arrogantiam quorumdam monachorum Florentinorum deſcribens, hæc inter cetera ab ipſis cum tumore ſperni aſſerit: *Vident monachum incedentem, aſpice, inquiunt, unum ſcapulare. Presbyterum vel epiſcopum abire proſpiciunt, barbiraſos ſe videre fatentur.*

Vir etiam ille *terribilis & grandævus ſenex*, qui apparuit cuidam Romano pontifici, colaphumque ipſi impreſſit, eo quod alienaſſet quamdam apoſtolicæ ſedis poſſeſſionem in Babylonia, deſcribitur a Damiano, [g] quod *in ejus facie* barbiraſiom *videbatur*; is nimirum erat ſanctus Petrus apoſtolorum princeps. Abbas autem Nilus rationem reddens Adalberto Pragenſi epiſcopo, cur eum intra ſuum monaſterium non reciperet, de hoc uſu Græcorum, ad Latinorum diſcrimen, mentionem facit: [h] *Recepiſſem te*, inquit, *dulcis nate, niſi hæc ſuſceptio mihi, meiſque nocitura, tibi tamen minime eſſet profutura; etenim ut iſte habitus & barbæ pili teſtantur, non indigena, ſed homo Græcus ſum, terra autem quantulacumque eſt, quam ego & mei mecum incolunt, illorum, quos tu bene fugis, propria eſt*, hoc eſt Caſinatum monachorum; ex quo loco clare innoteſcit Græcos tantum monachos, qui cum Nilo erant, non Latinos cœnobitas & eremitas barbam geſtaſſe. Demum habemus in vita ſancti Petri Urſeoli a Rivipullenſi monacho conſcripta, ipſum, ad inſequentium ſe manus effugiendas, Guarino abbati conſilium dediſſe, ut [i] *quantocyus acciperet novaculam, & deponeret ſibi barbam, ſicque colobium ſibi indueret monaſticum*. Anonymus vero Camaldulenſis ſcriptor vitæ ejuſdem ſancti ducis habet: *Signaculo crucis facto*,

a *Vit. Patrum lib. III. n. 72.*

b *Ibid. ut ſupra.*

c *Ibidem.*

d *Ibidem.*

e *Epiſt. XV. lib. I.*

f *Opuſc. XXX. cap. 3.*

g *Lib. I. epiſt. 20.*

h *Secul. V. Bened. pag. 831. n. 19. primæ vitæ.*

i *Ibid. p. 855. num. XI.*

facto, *abſciſſaque barba*, *quam juxta morem patriæ tunc gerebat*, *ſuſcepit habitum monachalem*, *& theſaurum*, *quod ſecum gerebat*, *abſcondit*. Eadem leguntur de Harduino rege Italiæ, & de Petro Barbolano Venetorum duce, qui per hæc tempora, annaliſta Saxone & Dandulo teſtibus, radentes barbam monachi facti ſunt. Quare Romualdus vitabat diligentiam quidem & nimium cultum in deponenda barba, renuendo, qua ceteri utebantur, novaculam, & forcipes tantum adhibendo, non autem prælongam nimis & implexam geſtabat barbam; quam tamen ab antiquiſſimo tempore gerunt venerabiles viri eremitæ ſancti patris ſucceſſores, ut ex pervetuſtis tabulis & imaginibus comprobatur, & quidem ſumma cum dignitate; quantum enim ſacerdotes barba deceat, conſuli poteſt Johannes Pierius Valerianus Bellunenſis, qui de eo argumento libellum [a] confecit anno 1531. & cardinali Hippolyto de Medicis dicavit.

ANN CHR. 1017. ROMUALDI 110.

a *Pro Sacerdotum Barbis Romæ in 4.*

Demum quanta induſtria gulæ oblectamenta devitaret Romualdus, ita deſcribit Damianus. [b] *Si quando vero eum ex aliquo eſculentiori cibo gulæ vitium titillaret*, *mox accurate illum præparari præcipiens*, *ori & naribus apponebat*, *& ſolum captans odorem dicebat*: *O gula*, *gula*, *quam dulcis*, *quam ſuavit modo tibi ſaperet iſte cibus*, *ſed væ tibi*, *ex eo nunquam guſtabis*; *& ſic intactum ad cellarium*, promptuarium nimirum, in quo cuſtodiri ſolebant, quæ victui erant neceſſaria, *remittebat*. His narrationibus licet Damianus referat abſtinentiam, ceteraſque auſteritates ſancti viri hujus temporis, *vergente* ſcilicet *ſenectute*, videtur tamen data occaſione ſimul collegiſſe, quæ peculiares per totum vitæ decurſum fuere Romualdi in ratione abſtinentiæ & pœnitentiæ conſuetudines.

b *Ibid. cap.* III.

XLI. Ædificatio eremi in ditione marchionis Maginfredi.

REFERRI ad hoc forte tempus poteſt ædificatio eremi facta, ſuaſu Bononii Lucedienſis abbatis, a marchione Odelrico Maginfredo. Quo nomine appellaretur hæc eremus, divinare nolumus. Hæc intelligimus ex Ratberto [c]: *Priſtino ſolitudinis amore interim exardens* (Bononius) *non ignobilem eremum ab illuſtri marchione Maginfredo in ſuæ ditionis ſilvis ædificandam curavit*, *quam & eximiis Chriſti famulis undecumque adſcitis ſollicite inſtruxit*. Teſte Petro Damiano, [d] *Maginfredus ſex aut ſeptem non minima monaſteria in proprii juris poſſeſſione condidit*, *quæ prædiis & ornamentis munifica liberalitate ditavit*. Abbatiam Caramaniæ una cum Adalrico epiſcopo Aſtenſi, & Adalberto marchione fratribus ſuis, & Berta comitiſſa conjuge anno 1028. abbatiam quoque ſancti Juſti Seguſii anno 1029. cum eodem Adalrico, ſive Alrico epiſcopo, & Berta ſupradicta conſtruxit, quarum abbatiarum erectionis chartas Franciſcus-auguſtinus ab Eccleſia Saluthienſis epiſcopus refert [e] in Hiſtoria chronologica Pedemontanæ regionis, & ab illo Ughellius. [f] Maginfredus erat Seguſii marchio, & lege Salica vivebat, ideo Alricus epiſcopus ipſius frater ait: *Honorem ſacerdotalem habeo*, *& legem Romanam nunc vivere videor*, *quamvis ex natione Salicus ſum*. In eremo autem, quam condidit Maginfredus, ſuaſu Bononii, vixit aliquanto tempore Leo, diſcipulus deinceps Damiani, de quo idem Damianus ait [g]: *Vir Dei dominus meus Leo venerabilis eremita*, *qui per continuum jam fere vicennium in cellula recluſus advivit*, *hoc inſigne perbibuit*, *quia cum in præfati marchionis eremo ipſe cum nonnullis fratribus habitaret*, *hanc ſibimet legem uxor ejus* (Berta) *indixerat*, *ut quodcumque ſibi neceſſarium eremitarum nuncius peteret*, *ipſa protinus*, *aucto fœnore*, *geminaret*; *videlicet*, *cum iſte quinque fortaſſis exigeret ſolidos*, *illa decem traderet*, *cum iſte decem*, *illa viginti continuo numeraret*.

c *Cap.* XX.

d *Opuſc.* IX. *cap.* V.

e *Cap.* XX. XXII.

f *T.* IV. *col.* 1033.

g *Ibidem*.

XLII. Donatio plurium monaſteriorum Ravennæ facta ab Arnaldo archiepiſcopo, quæ & illuſtrantur.

ARNALDUS archiepiſcopus Ravennas *Petro venerabili diacono ſanctæ Ravennatis eccleſie*, *& uni ſucceſſori ejus de gremio ejuſdem eccleſie*, *mo-*

naſte-

Ann. Chr. 1017. Romualdi 110.

naſterium , ſancte Marie , quæ vocatur a Placbernas ; monaſterium , quod dicitur Ferrata poſitum foris porta ſancti Laurentii ; monaſterium ſancte Agathe majoris , quod eſt poſitum in civitate Ravenne in regione porta Urſicinis ; & ſancti Johannis babtiſte , quod vocatur a Marmorata ſitum foris porta Guarcinorum ; & ſancti Petri apoſtoli , quod vocatur Offeo trofei . . . . poſitam in regione ſanctorum Johannis & Pauli ; & ſancte Agathe , que vocatur Pittula , poſitam prope abdicam ſancti Petri , qui vocatur majoris ; & ſancti Michaelis archangeli , quod eſt ſitum in ſuperiora domus , que fuit de quondam Gregorio , qui vocabatur de Honeſto Nigro ; & monaſterium ſancti Petri , quod vocatur manu Domini , quod eſt fundatum in civitate Ravenne in regione , que dicitur Ferrata ; hæc omnia ſcilicet monaſteria regenda committit eidem Petro . Arnaldi pagina data eſt . . . . *quinto*, nempe quinto anno pontificatus Benedicti VIII. papæ, *ſitque imperante domino domino Henrico macngno imperatore in Italia vero anno quarto , die vigeſimo menſis februarii indictione quintadecima* . Quam paginam referimus in Appendice; hic autem aliqua de ea dicimus tum ad illuſtrationem monaſteriorum , ſeu eccleſiarum Ravennæ, tum quia locuturis nobis ubertim de cœnobiis ſanctorum Apollinaris & Severi Claſſis, eorum aliorumque locorum occurret non infrequens mentio, qua lucem noſtra recipiant, & viciſſim a noſtris aliena acquirant. Monaſterium itaque primum *ſanctæ Mariæ ad Blachernas* celebre illud fuit , cujus abbas extitit Agnellus, qui de eo pluribus agit, & ſitum erat *foris portam ſancti Laurentii juxta Vandalariam* , non longe ab alio monaſterio *ſancti*

a Par. II. pag. 443.

Donati, quod vocabatur in *Monterione* , ut nos docet idem [a] Agnellus . Secundum, quod dicebatur *Ferrata* poſitum erat extra eamdem portam ; & forte illud ipſum fuit, quod Ingelrada comitiſſa filio ſuo Petro diacono

b Apud Rubeum Lib. V. p. 249.

donans ſic nominavit : [b] *In hac civitate Ravenne, qui vocatur Ferrato , cum monaſterio ſancte ſemperque virginis Dei genitricis Marie a nobis a fundamento edificato cum omnibus poſſeſſionibus ad idem monaſterium pertinentibus & turricella trans platea*. Tertium monaſterium *ſanctæ Agathæ majo-*

c Id. Lib. II. p. 90. & Fabr. p. 62.

ris, ad diſtinctionem minoris, de quo inſerius, ædificatum fuerat [c] Exſuperantii archiepiſcopi tempore a Gemello ſubdiacono eccleſiæ Ravennatis & Siciliæ rectore . De monaſterio ſanctæ Agathæ majoris monumentum occurrit in membranis archiepiſcopìi Ravennatis etiam ad annum *990*. Quartum *ſancti Johannis-baptiſtæ a Marmorata foris portam Guarcinorum*

d Rub. Lib. III. p. 162.

e Pag. 203.

extructum fuit teſte Rubeo, [d] " ob memoriam obtruncationis divi Johan„ nis-baptiſtæ a Maximiano archiepiſcopo extra urbem , " & a copia lapidum *Marmoratum* , ut ait [e] Fabrius , dictum . Porta autem Guarcinorum , quæ eſt eadem ac ſancti Victoris , ut legitur in ſupralaudata Ingelradæ donatione his verbis:. *Foris portam ſancti Victoris , qui vocatur Guarcinorum*, Hadriana modo nuncupatur . Quintum monaſterium *ſancti Petri apoſtoli Offeo trophei* vel ſaltem domus, ſupra quam monaſterium exſurrexit, conditum vel condita fuiſſe videtur a Malaſvinta, ſive Amalaſventha regina Athalarici matre , de qua hæc habet Agnellus: *Ut ajunt*

f Par. II. p. 67.

quidam , [f] *domus , ubi ædificatum eſt monaſterium ſancti Petri , quod vocatur Orphanum trophium , ipſa ædificari juſſit proprio jure* , forte *ære* . Hanc eccleſiam

g Lib. V. p. 369.

h Pag. 312.

eamdem putant [g] Rubeus, ſed præcipue [h] Fabrius, cum eccleſia ſancti Petri minoris & ſancti Simonis , appellata etiam ſancti Petri in burgo , & poſita in ſuburbio portæ Urſicinæ , ab Alexandro III. memorata , quam Cruciferis divinis obſequiis colendam dedit Gerardus archiepiſcopus anno 1188. Regio vero ſanctorum Johannis & Paulli nomen deſumebat ab eorumdem martyrum eccleſia, celebri ab ipſo Venantii Fortunati tempore,

dirata

ANN. CHR. 1017. ROMUALDI 110.

diruta anno 1115. adhuc tamen, licet minorem in formam redacta, extante. Sextum appellabatur *ſanctæ Agathæ, quæ vocatur Pitula, poſitum prope abdicam ſancti Petri, qui vocatur majoris.* Situm erat monaſterium hocce prope eccleſiam ſancti Petri majoris inchoatam a Petro Chryſologo, & perfectam a Neone archiepiſcopis Ravennatibus, quæ modo nomen obtinet [a] ſancti Franciſci. Erat nimirum eccleſia ſanctæ Agathæ propter, ubi dicebatur *Brachium-fortis*, de quo loco hæc habet [b] Agnellus: *Cum jeritis ad regionem apoſtolorum non longe a macerie Ovilionis, introeuntes vos infra ardicam beati Petri, ubi imago domni noſtri Jeſu Chriſti depicta eſt extenſo brachio* &c. Septimum erat *ſancti Michaelis archangeli, quod eſt ſitum in ſuperiora domus, quæ fuit de quondam Gregorio, qui vocabatur de Honeſto nigro.* Ad annum 969. in paginis [c] ejuſdem Ravennatis tabularii legitur *Johannes archidiaconus Ravennas & abbas ſanctorum Archangeli & Severini ad Horologium*. Sed non putamus in Arnaldi donatione de eo loco ſermonem haberi. Reperimus in aliis [d] tabulis ejuſdem archivi *Petrum archidiaconum Ravennatem & abbatem ſancti Michaelis, quod vocatur Storoco de Ravenna* ad annum 1024. Pignus daremus Petrum archidiaconum nominatum in charta anni 1024. eſſe noſtrum Petrum, diaconum appellatum in charta hujus anni. Aliud ſancti Michaelis monaſterium nominat Agnellus. Maximianus archiepiſcopus *conſecravit*, [e] ait ipſe, *eccleſiam beati archangeli Michaelis hic Ravennæ, quam Bacbauda cum ſanctæ recordationis memoria Juliano argentario ædificavit in regione, quæ dicitur ad Irigiſelo* (Aphriciſco legendum cenſent eruditi Ravennates) *ſub die nonarum maji quater P. C. Baſilii junioris V. C. indictione* VIII. (forte VIIII.) Anne eccleſia ſancti Michaelis in Aphriciſco eadem erat cum illa in Storoco? Poſtremum monaſterium fuit *ſancti Petri, quod vocatur Manu-domini in regione Ferrata*. De regione Ferrata ſuperius diximus, ſed de ſancti Petri eccleſia fruſtra alibi quæreremus monumenta. Ad annum 1049. in tabulario archiepiſcopali nominatur eccleſia *ſancti Petri, que vocatur Scotorum*, ſed hæc erat ante portas ſancti Andreæ majoris; alia exiſtebat *ſancti Petri* eccleſia vocata *in Androna*; alia *ſancti Petri in-vinculis* ſuppreſſa a cardinali Petro Aldobrandino, ubi modo ſunt cellæ vinariæ Seminarii, ut ait [f] Fabrius. Atque hæc occaſione paginæ, qua beneficum ſe in tot monaſteriorum donatione Petro diacono oſtendit Arnaldus archiepiſcopus Ravennas.

[a] Fabr. p. 172.
[b] Par. I. p. 241.
[c] Es 1801.
[d] N. 6613.
[e] P. II. n. 94.
[f] Pag. 312.

XLIII. De Raimaro duce & marchione Camerinenſe.

NOVUS in ſcenam prodit Camerinenſis dux & marchio Raimarus ex tribus chartis tabulariorum ſancti Blaſii & ſanctæ Catharinæ de Fabriano. In prima hæc leguntur: *In anni Domini ab incarnatione Domini noſtri Jebſu criſti, quod ſunt anni Domini mille .... domno Henrigo magnum imperatore providentia imperator auguſtus & temporibus domno* RAIMARI *dus & marchio anno ejus tertium, & die menſe ...... indiccione quintadecima*, Stephanus presbyter filius quondam Guanpo, & Benedictus presbyter, & Maria per conſenſum Petri mundualdi ſui monaſterio ſancti Benedicti & ſanctæ Mariæ & ſancti Victoris in loco Victuriano, & Giſoni abbati cuſtodi ipſius monaſterii res juris ſui tradunt, poſitas in territorio caſtelli Pretoſi, una cum medietate *eccleſie ſancti Stephani cum muris & altariis & libris tectis & celis*. In altera charta, qua Ardo filius quondam Cunpo, & Accia conjuges vendunt Vitali presbytero proprietatem ſuam infra territorium caſtelli Pretoſi in loco, qui dicitur *Larcianum*, notæ chronicæ ſunt ſequentes: *In anni Domini ab incarnatione Domini noſtri Jeſu chriſti, quod ſunt anni Domini mille ſextodecimo, & regnante domno Henrico divino ordinante providencia imperator anno ejus*

quartum , & temporibus domno Raimari *dus & marchio anno ejus quarto , & die menſe november per indicione prima* ; videtur tamen emendandus annus ab incarnatione , & ſubſtituendus annus 1017. ut poſſit eſſe quartus imperii Henrici , atque conjungi cum indictione prima , incœpta nihilominus a menſe ſeptembri. In tertia demum: *Anni Domini mille ſexto decimo & regnante domno Henrico divino ordinante providencia imperator auguſtu anno ejus quinto & temporibus domno* Raimari *dus & marchio anno ejus quinto* , *& die menſe februariu per indictione prima* ; in qua pariter corrigendus eſt annus Domini , & reponendus annus 1018. qui erat quintus Henrici imperatoris , & concurrebat reapſe cum indictione prima.

Quis in ducatu Camerinenſi ſucceſſerit Hugoni Thuſciæ marchioni anno 1001. defuncto , defectu inſtrumentorum ignorare ſe ſatetur Muratorius [a] ad annum 1028. ad quem dumtaxat aſſerit reperiri Hugonem ducem & marchionem, nominatum in [b] additamentis a ſe editis ad chronicon monaſterii Caſaurienſis. Beneficio igitur noſtrarum tabularum non ſolum alter dux & marchio Raimarus detegitur ante Hugonem & ante annum 1028. ſed inſuper ſignantur anni ducatus ipſius , qui videtur ſuſcepiſſe regimen ducatus Spoletani & marchiæ Camerinenſis eodem anno , quo Henricus in imperatorem fuit coronatus; ut inde etiam eruatur alios ante Raimarum duces & marchiones Spoleti & Camerini extitiſſe. Sic ergo ordinari poterit ex chartis præſertim noſtris ſeries Spoletanorum ducum & Camerinenſium marchionum . Poſt Tranſmundum , qui *dux & marchio* appellatur in charta emphyteutica relata in chronico Vulturnenſi ad annum 984. electus fuit dux & marchio Hugo, quem magnum dicunt ante annum 989. [c] *Anno nongenteſimo octuageſimo nono , & menſe junio per indictio ſecunda in Aprucio* habitum fuit placitum a Gattola [d] editum in hiſtoria monaſterii Caſinenſis , cui præſidebat *Guilielmus comes miſſum domni Ugoni dux & marchio*. Pariter in eodem chronico monaſterii Vulturni legitur aliud placitum Valvæ celebratum anno 995. cujus præſides erant [e] *Acto comes & Oderiſius comes & Helmepertus epiſcopus miſſus domni Ugonis dux & marchio* . Immo ad annum 999. reperimus Ottonem imperatorem [f] *reverentiſſimo papæ Gerberto* dediſſe in adjutorium *primores Italiæ*, & præcipue *Hugonem Tuſcum vobis per omnia fidum s.* (forte *ſcilicet*) *comitem Spoletinis & Camerinis præfectum* , *cui octo comitatus*, *qui ſub lite ſunt* , *veſtrum ob amorem contulimus* , *noſtrumque legatum eis ad præſens præfecimus* , *ut populi rectorem habeant* , *& vobis ejus opera debita ſervitia exbibeant* . Eodem tamen anno contigit, quod narrat Damianus, Hugonem nimirum, qui *obtinuit utramque monarchiam*, *& quam Tyrrhenum videlicet* , *& quam mare Adriaticum alluit* , *cum perpenderet* , *quia propter improbitatem injuſte viventium ſtrenue regere utramque non poſſet* , *ultroneæ renuntiationis arbitrio* ceſſiſſe *imperatori monarchiam Camerini cum Spoletano ducatu* , *juri vero proprio Thuſciam* reſervaſſe . Re enim vera occurrit nobis in quadam charta Camerini marchio alter anno *nonaigenteſimo nonaigeſimo nono & rennante domno Octo mannum imperatore providencia imperator auguſtu anno ejus quartu* , *& temporibus domno Ademari principe dus & marchio ano ejus primum* , *& die quartodecimo menſe december per indictione tertiadecima* (inchoata a menſe ſeptembri) *in Caſtello*, ſcilicet Pretoſo; quam chartam ex autographo archivi ſanctæ Catharinæ de Fabriano protulimus ad annum 1007. Ergo Ademarus, quem principem Capuæ alibi diximus , hoc anno Hugoni renuntianti ſucceſſor datus fuit in ducatu Spoletano , & in marchia Camerinenſi , ut proinde nullo jure carpere debeat Muratorius [g] Damianum aſſerentem Hugonem

a *Annal. d' Italia T. VI. p. 89.*

b *Rer. Italicar. T. II. Par. II. col. 989.*

c *Rer. Ital. T. I. P. I. p.* 485.

d *Par. I. pag.* 123.

e *Rer. Ital. T. I. P. I. p.* 484.

f *Du Cheſne T. II. rer. Francic. Gerberti epiſt.* 158.

g *Annal. T. V. pag. 6.*

ceſſiſſe

ANN. CHR. 1017. ROMUALDI 110.

ceſſiſſe marchiam & ducatum imperatori. Quanto tempore in regimine earum provinciarum perſtiterit Ademarus, non liquet. Humbaldi II. meminit [a] Jacobillius ad annum 995. quo Romualdo noſtro dicitur obtuliſſe Valle-caſtrenſes terras. Romualdus tamen Vallis-caſtri eremum ſundavit anno tantum 1005. ut vidimus. Johannem ducem atque marchionem laudatum in charta anni 1012. chronici Farſenſis [b] veriſimiliter putat ducem fuiſſe Spoletanum, & marchionem Camerinenſem idem Muratorius in [c] Annalibus, & forte datum ſucceſſorem Hugoni magno. Monumentis allatis Hugoni immediate ſucceſſiſſe Johannem hunc negare cogimur; potuit tamen poſterioribus annis regimen illud obtinere, præſertim ſi Johannes nominatus in chronico Farſenſi fuerit idem cum Johanne filio Creſcentii, qui a Ditmaro, & ab Annaliſta Saxone appellatur *apoſtolice ſedis deſtructor, qui muneribus ſuis, & promiſſionibus phaleratis regem*, Henricum imperatorem, *palam honoravit, ſed imperatoriæ dignitatis faſtigium eum aſcendere multum timuit, omnimodiſque id prohibere clam tentavit*. Intelligeremus enim, cur anno 1014. anno nimirum primo ſui imperii, Henricus alium ſuffecerit Spoleti ducem, & Camerini marchionem Raimarum, qui quartum hoc anno numerabat ſui regiminis annum, quia nimirum imperator audacem & violentum Johannem loco movit, ducatu Spoletano & marchia Camerinenſi ipſum expolians.

Ipſo anno *mille ſeptimo decimo & die duodecimo kalende ſeptember per indicione quintadecima* Albertus filius quondam Alberici & Teuza conjuges donant res ſuas poſitas in territorio caſtelli Pretoſi eccleſiæ ſancti Laurentii & ſanctæ Trinitatis. Chartam cum tribus ſupralaudatis, quæ hucuſque lucem non viderunt, publici juris facimus in Appendice.

a *SS. Umbr. T. II. p. 27. & III. p. 356.*

b *Rer. Italic. Script. T. II. Par. II.*

c *T. VI. pag.* 40.

ANNALES CAMALDULENSES.

LIBER DECIMUS.

Ab anno CHRISTI M. XVIII. *ad annum* M. XXVI.

ANN. CHR. 1018. ROMUALDI III.

I. Sitrienſium monachorum auſteritatis deſcriptio.

a *Vit. S. Rom. cap.* lxiv.

NARRATA ſancti Romualdi abſtinentia & vitæ ratione in Sitria, ne vir in ſeipſum tam auſterus crederetur & ab aliis ſimilem auſteritatem exigere, aliqua ad ejus hilaritatem demonſtrandam congerit Damianus; deinde ex una re nullo negotio, ut ipſi eſt familiare, tranſiens ad res alias, quas nos alio loco; retulimus, vel referemus, atque poſt varia capita ad Sitrienſes denuo ſermonem vertens, eorum auſteram vitam ſub magiſtro Romualdo enarrat hiſce verbis: [a] *Taliter autem tunc in Sitria vivebatur, ac ſi in ſimilitudine non ſolum nominis; ſed etiam operis, altera denuo Nitria videretur. Omnes ſiquidem nudis pedibus incedentes, omnes inculti, pallidi, & nimia omnium rerum extremitate contenti. Nonnulli vero damnatis januis clauſi, ita mortui videbantur mundo, velut in ſepulcro jam poſiti.* Recluſionis nimirum legem, cui aliquando ſe ſubjiciebat Romualdus, imitabantur aliqui ex ejus diſcipulis tam in aliis eremis, ut vidimus ad annum 1011. in Ingelberto incluſo, quam in hac Sitrienſi. Proſequitur Damianus: *Vinum, ibi nemo noverat, nec ſi etiam graviſſimam quiſquis ægritudinem pateretur.* Eamdem quoque vini abſtinentiam in uſu fuiſſe primis Camaldulenſibus eremitis beatus Rodulphus, & primis Avellanitis ſanctus Petrus Damianus tradunt; ſed hi quidem ipſis Damiani temporibus, ob ingruentes loco aſpero, infirmiſque fratribus ægritudines, eam paullatim relevare coacti ſunt, dicente ipſo Petro [b]: *A vino autem, ut noſtis, aliquanto tempore continuimus, ita ut neque laici, neque extrinſecus venientes, vel etiam in Paſcha Domini aliquid hic præter aquam biberent, neque vinum hic, niſi pro ſacrificio haberetur, ſed quoniam & hic manentes cœperunt ægrotantes deficere, & quidam ad eremum tranſire cupientes, hujus rigoris obſervantiam penitus abhorrere, fraternæ, ſive ut verius dicam, communi imbecillitati diſpenſatione condeſcendentes indulſimus, ut vinum hic, ſervato ſobrietatis moderamine, biberetur.* Illis vero, hoc eſt Camaldulenſibus, beatus Rodulphus primo

b *Opuſc. XIV.*

mo in variis ſollemnitatibus vinum conceſſit, deinde novis ſanctionibus ſepties in majori quadrageſima, quinquies in minori indulſit; demum diſcretioribus ſtatutis temporum decurſu ordinatum fuit, ut Dominicis quibuſvis diebus vini abſtinentia laxaretur, & hoc ſub Johanne priore, mox ad certas tantum dies anni aquæ potus deputatus.

Superiora, quæ diximus, ad Sitrienſes monachos pertinent, ut ait Damianus, qui ſtatim ſubdit ſub magiſterio Romualdi ipſos etiam famulos & ſervos jejunio, ſilentio & pœnitentiæ operam dediſſe. *Sed cur ego de monachis*, inquit, *loquor, cum & ipſi monachorum famuli, ipſi quoque cuſtodes pecorum jejunarent, ſilentium tenerent, diſciplinas inter ſe invicem facerent, & de quibuslibet verbis pœnitentiam flagitarent?* Vaticanus codex addit *otioſis* verbis. De diſciplinarum uſu agemus, cum tractabimus de Dominico Loricato, & de ipſo Petro Damiano, qui communiter inſtitutores diſciplinarum appellantur; ii tamen potius propagatores ejus uſus ſunt nuncupandi, cum ex hoc textu id actitatum etiam fuiſſe a Romualdo, & a diſcipulis ejus conſtet, & inter cetera exercitia, quæ ſuis præſcribebat ſanctus vir, numerari etiam debeat pœnitentiarum, metanæarum, ac diſciplinarum exercitium. Demum excurrit eximius ejus vitæ ſcriptor in laudem ſeculi Romualdi hoc epiphonemate: *O aureum Romualdi ſeculum, quod etſi tormenta perſecutorum non noverat, ſpontaneo tamen martyrio non carebat! O aureum, inquam, ſeculum, quod inter montium & ſilvarum feras tot cœleſtis Hieruſalem cives alebat*. Simili prorſus ſententia, qua eremitas ſui temporis laudat Chryſoſtomus: [a] *Viden' quantum nobis proſint externi illi & peregrini ſolitudinis cives, immo cœlorum cives?* Et alibi [b]: *Jam hic illi, quæ ad regnum cœlorum pertinent, meditantur .... ſed quaſi angeli in cœlo degunt.*

a Homil. lv. alias lvi. in Matthæum.

b Hom. lxxviii. al. lxxix.

Quiſquis hæc legit, ſuſcitatas jam videt Romualdi opera in Sitria antiquas eremitarum Nitrias, nudipedium nimirum, pallorem, ſilentium, voluntarios cruciatus, omnis demum cultus & commodi privationem. Si *pallor & macies*, ut erat antiquorum effatum, *decus eſt monachorum*, hi erant omnes pallidi. Ad imitationem pœnitentis illius, *qui ante monumentum mortuus eſt, ſepulcrum enim cellulam ſuam fecit*, ut ait Climacus [c], cella Sitrienſibus erat pro carcere & pro ſepulcro, ubi damnantes oſtium, ſicut ſolet ſupra mortuum, flebant ſupplicantes Deo; neque ſolitudinis contenti diſtrictione pœnitentiarum genus omne amplexabantur, membra ſua crucifigebant, omnibuſque vitæ neceſſariis ſibi interdicebant, ut ſoli Deo, rerumque cœleſtium contemplationi perfecte & unice vacare poſſent.

c Scala Parad. gr. xxvii.

II. Bonus ædificat monaſt. S. Michaelis in Burgo Piſarum.

PERTINET ad hunc annum ædificatio inſignis monaſterii ſancti Michaelis in Burgo Piſarum, quod cadente hoc ſeculo, vel initio ſequentis, eremi Camaldulenſis inſtituta arripiens, nobiliſſimum fuit ſemper noſtræ congregationis membrum, & in ea uſque ad hodiernam diem perſeverat, in celeberrimæ etiam urbis ſplendorem. Bonus Piſis ad annum circiter *990*. natus ejus fuit auctor. Teſtatur ipſe in charta fundationis ejuſdem monaſterii Piſas natale ſuum fuiſſe ſolum; eam enim urbem ſuam appellat illis verbis [d]: *Ambulavi per civitatem noſtram .... de bonis chriſtianis noſtræ civitatis*; quare audiendi non ſunt, qui Bonum Mutinenſem faciunt, non alio argumento inducti, niſi quia in monaſterio Nonantulano primitus monaſticam cucullam induit. Si fides ſit Farullio noſtro, viro ceteroquin facile divinatori, ortus eſt ex nobiliſſima Vicecomitum familia, quæ ſub Ottone I. imperatore Piſis ſubſtitit, ut [e] Troncius narrat. Certius eſt avunculum ejus maternum fuiſſe Petrum, & nepotem Johannem; hæc enim aſſerit in prædicta ſua narratione monaſterii inſtitu-

d Ap. Grand. in App. ad Epiſt. de Pandect. num. iv. pag. 128.

e Memorie di Piſa p. 8.

ANN. CHR. 1018. ROMUALDI III.

tor Bonus. Quindecim annos natus Nonantulam profectus eſt, ibique monaſticam amplexus ſuit diſciplinam ſub Rodulfo abbate anno 1005. veſtigia ſecutus avunculi ſui Petri. Florebat tunc in eo monaſterio pietas; ut enim ad annum 985. vidimus, reformatum fuerat vel a Romualdo per Leonem diſcipulum ſuum, ut putat Grandius, vel ab eodem Leone, cui ſe abdicanti Leo alter poſt aliquod tempus ſucceſſerat archiepiſcopus, & Leoni ſecundo Johannes, & Johanni anno 1002. Rodulfus. Duodecim vel tredecim annorum curriculo in virtutum & pietatis operibus totum ſe exercuit Bonus in eodem monaſterio Nonantulano; verum nominis ejus fama longe perſonante, hoc anno revocatus ſuit in patriam a primoribus civibus pro erectione novi monaſterii, & præcipue a Stephano *ſeniore*, hoc eſt domino, qui cum *extra portam Samuelis* ejuſdem urbis capellam haberet divo Michaeli archangelo dicatam, & a presbyteris detentam, in ejus poſſeſſionem miſit Bonum. Sed præſtat ipſum Bonum audire. *In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei eterni. Breve recordationis facio ego Bonus abbas, qualiter ab initio inchoavi converſari in eccleſia ſancti Michaelis, que nunc eſt cenobium. Fecit me venire ſenior Stephanus de Nonantulis cum avunculo meo Petro, & inveſtivit me de ipſa capella, que tunc temporis detinebatur a preſbiteris.* Fortunius [a], Troncius, Cardoſius & alii non probe intelligentes vocem illam *de Nonantulis*, putarunt fuiſſe de Nonantulis familiam quamdam Piſanam, in cujus gente numeraretur dictus Stephanus; ipſius tamen familiæ cognomen in inſtrumentis hujus ætatis minime reperitur. Recte ergo Mabillonius ad annum 1040. [b] exiſtimat ſermonem ibi eſſe de monaſterio Nonantulano, a quo evocatus fuerit Bonus; incompertum tamen nobis eſt, unde ipſe Mabillonius hauſerit rubricam ſequentem. *Breve recordationis, quod fecit Bonus abbas ſancti Michaelis monaſterii a monachis Nonantule fundati*, cum Boni narratio a verbis, quæ ſupra attulimus, incipiat, non per tituli, ſed per narrationis modum, & auctorem ac fundatorem ipſius cœnobii ex eadem narratione liqueat fuiſſe eumdem Bonum, non monachos Nonantulanos.

[a] P. II. lib. II. cap. IX. pag. 65.

[b] T. IV. Annal. pag. 435.

Cum Bono redux in patriam fuit avunculus ejus Petrus, & accepta poſſeſſione eccleſiæ, quæ uſque ad annum 1137. deſcribitur *extra portam Samuelis in burgo*, vel *in fore porta in burgo*, dum deinceps ſimpliciter dicitur eccleſia vel monaſterium ſancti Michaelis in Burgo, exorſus eſt Bonus, Stephano auxiliante, ædificationem ſacræ domus; turris proinde erecta fuit unum paſſum excedens altitudinem eccleſiæ, habitatio pro monachis extructa, eccleſia ſuffulta, & collecto Piſanorum civium numero ſufficienti, eccleſiæ in honorem ſancti Michaelis archangeli conſecratæ obſequium præſtari incœptum. Poſt quinquennium cernens Bonus eccleſiam, turrim & monaſterium humiliter admodum conſtructa, animo verſare cœpit novam ædificationem. Romam itaque profectus, duodecim marmoreas emit columnas, cum ſuis baſibus & epyſtiliis, quibus eccleſiam ornavit, turrim extulit, & monaſterium refecit. Quare neſcimus, quo fundamento nitantur Troncius, Dempſterus & Farullius putantes eccleſiam ſancti Michaelis fuiſſe olim Martis templum, cum ex dictis pateat omnia ejus eccleſiæ ornamenta a Bono fuiſſe pretio comparata. Poſt plura demum facta & refecta ædificia, monaſterium ſancti Michaelis evaſit illuſtre, ita ut de eo potuerit Bonus dicere, *& eſt tam perfecta domus, ut in tota Marca*, (intellige *Thuſciæ*) *melior non ſit*. Anno 1038. turrim novam erexit cum ſeptem campanis, quas omnes de eleemoſynis fecit *Dominicus* ejus *prior*, inde merito ſuarum virtutum abbas creatus ſancti Zenonis Piſarum. Fallitur Fortunius putans Dominicum priorem fuiſſe artificem campana-

panarum, cum ex narratione Boni evincatur tantummodo, ejus induſtria & quæſtu ærea ſigna fuiſſe acquiſita; & revera Bonus miſſas cantari juſſit a ſuis monachis pro iis, qui manus adjutrices porrexerant ad hoc pium opus. Non contentus Bonus fabricæ monaſterii & eccleſiæ conſuluiſſe, ſupellectili pariter eccleſiam inſignivit, bibliothecam adornavit, redditus annuos procuravit, ut ad annum 1048. præcipue enucleatius referemus.

Ann. Chr. 1018. Romualdi III.

III. Bononius tranſit e Lucedio ad caſtrum Marturi.

Circa hoc tempus videtur Bononius tranſiiſſe e Lucedio in Thuſciam ad recolligendas reliquias conſodalium ſuorum, qui olim incoluerant monaſterium ſancti Michaelis in caſtro Marturi. Monaſterium hoc aliquatenus exſurrexerat a damnis, quæ tempore anteacto pertulerat, ut ait Ratbertus, qui proinde ſubdit: [a] *Cum vero reparatum aliquando ſancti Michaelis cœnobium ad caſtrum Marturi fuiſſe intellexiſſet, in Etruriam illi tantiſper excurrere placuit, veterum filiorum & conſodalium ſuorum reliquias exquirens, quorum nonnullos in hanc regionem ad ſuæ converſationis ſolatium, & ad perſecutionum, quas a malevolis patiebatur, lenimentum, & ad ceterorum fratrum ædificationem illorum exemplo promovendam ſecum adduxit*. Reparatio facta monaſterii ſancti Michaelis de caſtro Marturi indicat ſub alio marchione tunc dominante, nempe Rainerio, meliorem faciem ſtatum ejus monaſterii recepiſſe. Auctor primæ vitæ Lucedienſis monachus reparationem San-michaeliani monaſterii tribuit ipſi Bononio. Sed ipſum audiamus: [b] *Hoſtis antiquus, qui omnino, ſicut ſuum eſt, invidet bonis operibus, adverſus ſanctum paſtorem pugnæ conflictum aſſumſit, & monaſterium* (intellige *Lucedienſe*) *quodam procellæ turbine commovit. Ille vero memor illius Evangelici: Si perſecuti vos fuerint in civitate una, fugite in aliam; ſcandalum humiliter declinavit, atque inde recedens in partibus Thuſciæ interim habitavit, ubi reparato ad plenum monaſterio, & ſecundum legem Dei & ſancti Benedicti regulam inſtituto, ſicut conſueverat ubivis locorum, claruit multorum indiciis ſignorum*. Quod autem dicat coactum ipſum fuiſſe loco ſeu Lucedio cedere, conjicimus Petrum Vercellenſem epiſcopum hoc anno defunctum fuiſſe, atque poſt eum denuo Leonem viduatæ eccleſiæ regimen aſſumpſiſſe. Si enim Petrus adhuc in vivis degiſſet, auctoritate ſua tumultum & perſecutionem ortam in Lucedienſi cœnobio compeſcuiſſet, ſicut alias fecerat initio præſulatus Bononii, quo, ut ait Ratbertus [c], *non ſine multis difficultatibus ab hoſte maligno ſuſcitatis, ad regularis tramitis normam pio ejuſdem præſulis favore opitulante* monaſterium Lucedienſe *reduxit*. Ita probabiliter poterunt conciliari tempus & anni ſedis Petri & Leonis eodem tempore epiſcoporum Vercellenſium.

a Cap. xx.

b Num. 10.

c Cap. xix.

Sicut autem legibus Romualdi magiſtri ſui Bononius fundaverat anno 998. monaſterium ſancti Michaelis apud Podium-bonitium, ac poſt viginti annos reparavit, ita veriſimiliter putandum eſt per ſocios, quos poſt hunc annum ſecum adduxit juxta Ratbertum ex San-michaeliano ad Lucedienſe, ſimllibus legibus & inſtitutis Lucedienſe cœnobium reformaſſe. Ea porro reformatio in eo ſita fuerit, ut ad exactam regulæ Benedictinæ obſervantiam monachos adigeret, & ſi quos in monaſterio jam probatos & bene excultos reperiret, ad perfectiorem ſolitariam vitam in cellulis prope monaſterium ædificatis, vel in eremis non multum diſtantibus, utputa in ea, quam fundaverat in ſilvis ditionis illuſtris marchionis Maginfredi, ſtatueret; quod utrumque præſtitum ſcimus a maximo conſociatore utriuſque vitæ cœnobialis & eremiticæ Romualdo, Bononii magiſtro.

Ann. Chr. 1018.
Romualdi III.

IV.
Benedictus Andreæ Zoerardi diſcipulus martyrio coronatur.

a Ap. Mabill. Sec. VI. P. I. pag. 70. n. 3.

b Pag. 909.

Triennio poſt obitum Andreæ Zoerardi, a latronibus occiſus eſt Benedictus, qui magiſtri veſtigia ſecutus eamdem cellam incoluerat, in qua vixerat & defunctus fuerat Andreas. Hæc habemus ex relatione epiſcopi Mauri, qui ſequentia ſcribit: [a] Benedictus, *patre ſuo defuncto, locum eumdem habitare decrevit. Cumque per tres annos exemplo magiſtri diſtricte vitam ageret, latrones ſupervenientes, & multam apud ipſum pecuniam eſſe ſperantes, ductum ad ripam fluminis Wagh jugulaverunt, & in ipſam aquam demerſerunt. Diu vero corpore ejus quæſito, & non invento, per integrum annum viſa eſt aquila in ripa fluminis Wagh, quaſi quædam obſervatura ſedere: per quam de corpore certi effecti, quemdam in aquas immergi fecerunt, & ſic integrum, quaſi nuper obiiſſet, invenerunt. Conditus eſt autem Benedictus in baſilica beati Emmerammi martyris, in eodem ſepulcro, in quo aſſervabantur oſſa beati Andreæ, ejus ſancti patris.* Fallitur Caſtellanus in *Martyrologio univerſali* [b], ut obſervat Cuperus, dum de ſancto Benedicto Vagheo eremita, in Hungaria occiſo a latronibus, ſubdit: „ Cujus corpus honoratur apud ſanctum Emmerammum Ra„ tisbonæ. “ Non de Ratisbonenſi, ſed de Hungarico templo olim erecto in Hungaria, loquitur epiſcopus Maurus; & occaſio errandi Caſtellano fuit cultus præcipuus, quem obtinuit in Ratisbonenſi diœceſi ſanctus Emmerammus, perinde ac alibi templa in ſui honorem conſtructa habere non potuiſſet.

Celebratur feſtum ſanctorum Andreæ & Benedicti apud Hungaros die XVII. julii; apud Polonos vero, & etiam apud Camaldulenſes, die XVI. ejuſdem menſis. Lectiones proprias, ſed orationem habent de Communi, ritu ſemiduplici peragitur eorum officium in toto regno Hungariæ, ſed Nitriæ ſollemniſſimo ritu coluntur Andreas & Benedictus tamquam patroni loci cum octava, & cum nundinis publicis die ipſorum natalitio. In monte Zobor, ſub medietatem ſeculi præteriti, ædificatum fuit templum in eorum honorem, in arce vero Nitrienſi ipſorum baſilica renovata. Monaſterium Zoborenſe circa finem præcedentis ſeculi, anno nimirum 1689. obtinuerunt Camaldulenſes noſtri Montis-coronæ eremitæ, ubi eremum excitantes, locum ſanctorum Andreæ & Benedicti habitatione olim celebrem inſtaurarunt, opitulante potiſſimum domino Blaſio Zachi Nitrienſi epiſcopo.

V.
Loca ab Andrea & Benedicto in Hungaria frequentata.

c T. IV. Jul. p. 329.

Inter loca ſolitaria, ubi ſe recepere Andreas, & qui poſt ipſum triennio vixit Benedictus, alter locus erat in ſpelunca prope monaſterium ſancti Hippolyti, alter vero Skalka appellatus. In hoc poſtremo loco tempore Jacobi quarti epiſcopi Nitrienſis anno 1224. conſpiciebatur ſanguis adhuc adhærens ſaxo; quare idem epiſcopus *in ſpelunca, ubi etiam ſanguis martyris Benedicti uſque in hodiernum diem perfuſus in pariete ſpeluncæ eſſe dignoſcitur*, eccleſiam ad titulum beati Benedicti & omnium Sanctorum ædificavit, & abbatiam ſecundum regulam ſancti Benedicti conſtituit, atque ad ſuſtentationem fratrum in eadem eccleſia Domino ſervientium plura elargitus eſt, ut intelligimus ex diplomate, quod ad diem XVII. julii afferunt Actuum Sanctorum editores [c]. Bela quoque rex Hungariæ anno 1238. divertens ad locum, qui Skalka dicitur, in comitatu de Trinchin, ubi ſanctus Benedictus martyr vitam eremiticam geſſerat, cernens fratres loci illius in Dei ſervitio permanentes nimiam pati penuriam, alia donavit, ut in altera charta apud eoſdem collectores. Extant pariter S. R. E. cardinalium literæ anni 1560. eccleſiam beati Benedicti indulgentiis decorantes. Pertinet porro nunc hæc abbatia ad patres ſocietatis Jeſu ex donatione Ferdinandi III. imperatoris.

Sepul-

Sepulcrum vero ſancti Andreæ Zoerardi, quod erat in eccleſia ſancti Emmerammi, jam ab initio ſeculi XIV. magnifice exornatum conſpiciebatur; etenim in tripartito opere [a] decretorum & conſtitutionum regni Hungarici narratur, quod Matthæus Trinchinienſis, Carolo I. regi Hungariæ rebellis, miſerabili morte interierit, poſtquam Nitrienſem eccleſiam, & ſepulcrum divi Zoerardi, ex puro argento optime factum, expoliavit, & depeculatus eſt. Addunt iidem eruditiſſimi patres ſocietatis Jeſu, ex relatione ſuorum Nitriæ commorantium, conſpici in quodam ſaxo adhuc veſtigia clara, ubi, quantum per continuam traditionem acceperunt, dura ſuper petra jacuiſſe perhibentur Andreas & Benedictus; apparere item aliam petram modice ab aſſiduis genuflexionibus excavatam; præterea impreſſa ſigna utriuſque manus digitorum in lapide, ad quem ſe ſuſtentabant, dum expanſis in crucem manibus, ſtantes in ſpelunca diuturniori orationi vacabant, ex qua manuum extenſarum dimenſione colligitur eos fuiſſe ſtaturæ pluſquam mediocris. Narrant Martinus Baronius [b] & Demalevicius [c] temporibus ſuis extitiſſe vineam parvam manibus Sanctorum in Nitria plantatam in uſum divini ſacrificii, quæ toto ſolebat anno vinum ſubminiſtrare; ex ea ſi quis uvas abſtuliſſet, incidebat in febrim peſtiferam, & ſolum pœnitens priſtinæ ſanitati reſtituebatur, infirmi autem ceteri vinum, Sanctorum meritis ſiſi, ſumentes ſalutem recuperabant. Subdit Martinus Baronius huic perenni miraculo aliud, quod contigit in Polonia anno 1569. die XVI. julii, feſtivo ſancti Andreæ, tempore Sigiſmundi auguſti regis, dicens [d]: „ Dum una vice Lutherani nequitia inflati cum magno impetu conabantur, ut eccleſiam ſive cellam, in qua vivens ſanctus Zoerardus tot annos habitabat, populum Chriſtianum orantem, & divina obſequia peragentem, cœperunt foras ex eccleſia ejicere; tunc populus elevatis manibus & oculis in cœlum, cœpit cum magna voce clamare ad Dominum dicens: Sancte Andrea Zoerarde ſerve Dei, nunc defende eccleſiam Dei ab impiis Lutheranis inimicis fidei Chriſti catholicæ. Statim mox dicta, ſanctus Andreas Zoerardus viſibiliter omnibus apparens, cum baculo ignito in manu tenens igne ſcintillante, ex cœmeterio eccleſiæ illos foras omnes Lutheranos expellens, percutiens eos baculo ignito, & dicens illis: Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum; ite maledicti Lutherani in ignem æternum paratum diabolo, vobis & angelis ejus, inimici crucis Chriſti, *Matth.* 21. & 25. Multos divina ultione igne comburit, alios excæcavit, ex quibus Lutheranis multi ſunt in hac cæcitate miſerabiliter mortui, ceteri vero poſt pœnam ad fidem catholicam converſi ſunt, & nihil mali eccleſiæ nocuerunt, ac pro majori fide hujus miraculi ad hanc uſque diem hodiernam in cœmeterio templi eſt lapis niger, magnus, quadriangularis, durus, ſilicinus, ut menſa planus, longus trium cubitorum, altus & largus unius brachii; in quo lapide ſunt adhuc viſa veſtigia plantæ pedum, in quo apparuit ſanctus Andreas Zoerardus ejiciens Lutheranos ex eccleſia & cœmeterio, Dei myſterio, die hodierna miraculum claret; quæ diſtat a Cracovia Polonicis milliaribus octo. “ Proſequitur idem Baronius. „ Mortuus tandem in Hungaria in Monte-ferreo ſepultus die XVI. julii, anno Domini 1009. A Calixto tertio pontifice maximo in numerum Sanctorum appoſitus. Multa & alia quamplurima Deus per illum operatus eſt. Sane ſi ea, quæ per memetipſum didici, hujus viri miracula, aut quæ fidelium narratione cognovi, & quæ adhuc quotidie apud ſacrum corpus ejus declarantur, ſcripto aut ſermone explicare vellem, calamus

„ & ver-

[a] T. II. pag. 45.

[b] Pag. 30.

[c] Pag. 176.

[d] Pag. 28.

Ann. Chr. 1018. Romualdi III.

„ & verba non ſufficerent, ſiquidem per ejus invocationem & merita ſunt „ mortui reſuſcitati, cæci illuminati, permultique alii languentes homi„ nes miris modis ſunt priſtinæ ſanitati reſtituti, præſtante Domino noſtro „ Jeſu Chriſto, & precibus Beati, qui & oret pro nobis cum aliis ſociis „ ſuis in æterna felicitate, ficut patronus & advocatus noſter in conſpe„ ctu Dei precibus noſtris poſcamus. Eſt vero Sanctus hic a Calixto III. „ pont. max. in numerum Sanctorum relatus una cum ſociis ſuis, & die „ XVI. ſollemni colitur memoria. " Hæc Baronius. Quod autem aſſerit Andream obiiſſe anno 1009. ex iis, quæ attulimus, patet differendum eſſe annum ejus pretioſæ mortis; melius fortaſſe Carolus Stengelius [a] in imaginibus ordinis ſancti Benedicti, & Georgius Garneſelt Carthuſianus [b] notant tempora Andreæ & Benedicti eremitarum ad annum circiter 1020. illud tamen ſemper pro conſtanti tenendum Andreæ mortem triennio præceſſiſſe illam Benedicti. Alterum, quod affirmat idem Baronius, Andream & ſocios eremitas a Calixto III. in numerum Sanctorum relatos, utinam nobis licuiſſet pontificis bullam legere; credibilius tamen eſt ſola epiſcoporum licentia, & populi conſenſu ipſos Sanctorum titulum fuiſſe prome- ritos. Grevenus in Uſuardi augmentis martyrem utrumque facit, ita & Arnoldus Wion, Dorganius & Ferrarius ad dies I. maji, & XVI. julii; Hugo Menardus illos emendat, ſoli Benedicto honorem martyrii tribuens. Caniſius, Molanus, Felicius & Bucellinus ipſorum meminere ad diem primam maji. Quod addit Ferrarius eos interfectos a latronibus circa annum 990. falſitatis ex dictis convicitur, tum quoad genus mortis, quod utrique tribuit, tum quoad annum paſſionis. Illud poſtremo adnotamus, in aliquibus eccleſiis Camaldulenſibus, ut puta in Arretina ſanctæ Mariæ in Gradibus, ubi majori honore colitur ſanctus Andreas Zoerardus, ſolere benedici nuces a populis oblatas, invocato Andreæ nomine; id forte fit ob memoriam quadraginta nucum, quas initio quadrageſimæ accepit a Philippo abbate, quibuſve vixit uſque ad ſanctum Reſurrectionis Domini diem, ut habet in ejus vita Maurus Quinqueccleſienſis.

a *Pag. 60.*

b *Lib. II. de Vitis Eremit. n. 24.*

VI. Donationes monaſterio Victoriano de Cluſis.

Successerat in monaſterio ſancti Victoris de Cluſis Giſoni abbati Atto II. qui *cuſtos* appellatur ejus loci in charta donationis factæ hoc anno menſe februario a quodam Berto. Præfert quidem donatio annum 1016. ſed cum adjiciantur annus quintus imperii Henrici, & indictio prima, ad præſentem annum ea donatio eſt revocanda, quo decurrebat reapſe indictio prima, & poſt diem XIV. februarii, etiam annus quintus imperii Henrici. Eidem Attoni abbati alia donatio recenſetur facta a Petro presbytero filio quondam Johannis. Nota dignum eſt nomen Romani pontificis, quod in ea uſurpatur: *Anno Deo propicius pontificatu domno* Romanii *ſummo pontifice & univerſali papa in apoſtolica ſacratiſſima ſede beatus Petrus principes apoſtolorum anno ejus ſeptimo, & dies menſe ſeptember indiccione prima.* Notarius ſcilicet, qui fuit *Petrus ſcabinus*, ignorans vel oblitus nomen verum papæ, qui tunc erat Benedictus VIII. ſubſtituit *Romanii*, a ſede nimirum Romana ejuſdem pontificis. Tertia donationis charta eſt Ingrezonis filii Caro, qui præter terram offert monaſterio ſancti Victoris, & Attoni abbati medietatem *eccleſie ſancti Stephani*, quam eccleſiam nos memoravimus ſub anno etiam antecedenti, cum medietate *de dote, & cum muris, & libris, & patrocinia ſanctorum, que ibi recondite ſunt. Anni Domini mille* XVIII. *& rennantes domno Enrigo imperatore anni renni imperii ejus in Italia quinto & die decimo menſe decembris per indiccione ſecunda* incœpta nimirum a menſe ſeptembri. Poſtremam vero donationem eidem abbati fecit Acto filius quondam Ota; notæ chro-

nicæ

nicæ ſunt: *Anni mille optavo decimo*, *&* *regnante domno Eurigo divino ordinante providencia imperator auguſto anno ejus ſexto & die menſe julium per indiccione ſecundam*; attamen charta potius pertinet ad annum ſequentem; etenim anno 1018. menſe julio decurrebat indictio prima, & Henrici annus quintus incœperat a die XIV. februarii hujus anni, quare ſextus non poterat exordium petere, niſi ab eadem die XIV. februarii anni 1019.

ANN. CHR. 1018. ROMUALDI III.

VII. Alia donatio facta abbatiæ Uranenſi.

PETRO *venerabili abbati monaſterii ſancte Dei genitricis virginis Marie, que vocatur in Uriano, & ſex ſucceſſoribus monaſterii abbatibus, qui in eodem monaſterio ordinati fuerint*, Arnaldus archiepiſcopus Ravennas hoc anno *pontificatus domni Benedicti in apoſtolica beati Petri ſede ſexto, ſitque imperante donno Henrico magno imperatore, in Italia vero anno quinto, die octavo decimo menſis decembris indictione ſecunda*, concedit *medietatem integram de fundo, qui vocatur Caſa lapidea. conſtitutam territorio Pupilienſe plebe ſancte Marie, que vocatur in caſtro Ceſubeo*. Ex hac charta evincitur majorem promereri fidem Hieronymum Rubeum, quem ſequitur etiam Ughellius, aſſerentem Arnaldum e vivis exceſſiſſe die XIX. novembris anni ſequentis, quam mereatur annaliſta Saxo, qui ipſum præſenti anno obiiſſe ſcripſit, cum die XVIII. decembris hujus anni adhuc in vivis degeret. Quare, quod cupiebat Muratorius [a], ut nempe ex chartis archivi Ravennatis dilucidaretur, quænam ex his aſſertionibus vera foret, & ea ſpes ulterius, quam idem conceperat, hoc præſtandum fore opera clariſſimi viri domni Petri-pauli Ginannii abbatis ſancti Vitalis Ravennæ, qui indeſeſſo & improbo ſtudio omnia collegit, quæ ad illuſtrationem antiquiſſimæ patriæ ſuæ Ravennæ pertinent, cujuſque ſingularibus beneficiis plurimum & nos profeciſſe in iis, quæ ad eamdem urbem ſpectant, teſtamur, ope hujus chartæ obtinetur. Apographum Ambroſii Ravennatis tabellionis, erutum ex autographo Honeſti notarii ejuſdem ſanctæ eccleſiæ, deſcripſimus ex tabulario archiepiſcopali Ravennæ, ubi tamen tabellio erravit in conſignandis annis pontificatus Benedicti, & loco ſeptimi, qui incœperat ſaltem ante XXX. diem aprilis, repoſuit ſextum; ceteræ chronologicæ notæ optime ſibi cohærent; annus nimirum quintus Henrici, & indictio ſecunda a menſe ſeptembri inchoata. Chartis his omnibus locum damus in Appendice noſtra.

[a] *Annal. T. VI. p. 59.*

ANN. CHR. 1019. ROMUALDI 112.

VIII. Romualdus calumnias patitur a Romano monacho Sitrienſi.

LICET tanta ſanctitate præfulgeret Sitrienſis eremus, enarrari tamen nequeunt ea, quæ multa numero paſſus eſt ab aliquibus diſcipulis ſuis Romualdus. *In Sitria vero quot contumelias, quot ſcandala a ſuis diſcipulis paſſus ſit, non eſt noſtræ*, inquit Damianus [b], *facultatis evolvere. Ex quibus videlicet unum hic ponimus, cetera brevitatis ſtudio præterimus*. Quod quidem vix credibile redderetur, & ipſius ſcriptoris admirationem excuſſit; verum, ut ait Hieronymus [c], *luſtravi monaſteria Nitriæ, & inter Sanctorum choros aſpides perſpexi*; & abbas Piamon apud Caſſianum [d]: *Nec perverſos & execrabiles quoſque ſanctorum virorum numero inſertos latitare miremur, quia dum in hujus ſeculi area conculcamur, atque conterimur, neceſſe eſt etiam paleas igni perpetuo deputandas inter electiſſima frumenta miſceri*. En contumelioſiſſimum excogitatum. *Habebat namque* Romualdus *quemdam diſcipulum, Romanum nomine, qui nobilis quidem fuerat genere, ſed omnino degener actione. Hunc itaque vir ſanctus, cum pro ſuæ carnis immunditia non modo verbis argueret, ſed ſæpe etiam verberibus graviſſimis coerceret, auſus eſt diabolicus vir titulum illi ejuſdem reatus apponere, & impudenter contra ſancti Spiritus templum ſacrilego ore latrare, dicens videlicet, ſanctum virum una ſecum ex eadem contagione peccaſ-*

[b] *Vit. S. Rom. cap.* XLIX.

[c] *Lib. III. contra Rufinum.*

[d] *Collat.* XVIII. *cap.* 16.

ANN. CHR. 1019. ROMUALDI 112.

peccaſſe. Mox itaque diſcipuli omnes adverſus eum irati, omnes infeſti, alii clamant ſenem impium laqueo debere ſuſpendi, alii dignum judicant cum ipſa cellula ignibus concremari. Quod utique valde mirabile fuit, præſertim ſpirituales viros ex decrepito ſane, & ultra quam centenario tam nefarium ſcelus credere potuiſſe, cui etiam ſi voluntas adeſſet, natura tamen, & frigidus ſanguis, & ariditas attenuati corporis hoc penitus denegaret. Sed credendum eſt proculdubio, ad augendum ſancti viri meritum, hoc ſibi tam gravis adverſitatis cœlitus accidiſſe flagellum. Nam & ipſe aſſerebat, hoc in eremo, unde nuper abſceſſerat, veraciter agnoviſſe, & ad hoc dehoneſtatis improperium ſubeundum alacriter adveniſſe. Ille autem Sarabaita reprobus, qui ſancto viro crimen intenderat, epiſcopatum poſtmodum Nucerinum per ſimoniacam hæreſim acquiſivit, & per biennium illum occupans, in primo anno incenſam ædem cum libris, & tintinnabulis ac ceteris ſacris ornamentis, exigentibus ſuis meritis, vidit; in ſecundo autem dignitatem cum vita, divina illum feriente ſententia, miſerabiliter perdidit. Romano tribuit Damianus *Sarabaitæ* titulum, qui ejus generis monachi erant, qui *mentiri*
a Reg. cap. 1. *Deo per tonſuram noſcuntur*, ut ait ſanctus pater Benedictus [a], & de quibus ipſe Damianus etiam loquitur epiſtola IX. libri V. Improbi epiſcopi Romani nomen reperitur apud Ughellium inter epiſcopos Nuceriæ, quæ urbs eſt Umbriæ, *Camellaria* dicta ad differentiam alrerius Nuceriæ *Paganorum* nuncupatæ, quæ in Campaniæ provincia ſita eſt; & quidem
b T. I. col. 1066. ad annum 1012 [b]. Verum Romani ſedes non ſolum poſt eum annum, ſed etiam poſt præſentem eſt trahenda, cum epiſcopus factus fuerit poſt contumeliam illatam ſancto viro; vel etiamſi primo ſtatim anno, quo Sitriam incoluit Romualdus, illigetur impacta tam atrox calumnia; quod minime eſt credibile, poſt annum 1013. ſaltem Romani aſſumptio ad epiſcopatum Nucerinum eſt conſignanda. Eremus unde abſceſſit, & unde veraciter agnovit Romualdus, hanc ei fore contumeliam irrogandam, vel
c Par. I. Lib. I. cap. 35. erit Camaldulenſis, ut putavit Fortunius [c], qui loquens de illa eremo dixit: „ Quadam die oranti cœlitus revelatum eſt, magna ſibi apud Sitriam ſupereſſe certamina, & graves calumnioſaſque perſecutiones perferendas, quarum tamen gratia Spiritus adoprionis filiorum Dei ejus cor mirifice eſſet impleturus. “ Sin autem ad præſentem circiter annum ſpectet impia & diabolica hujuſcemodi accuſatio, eremus, unde nuper abſceſſerat, poterit eſſe etiam illa ſancti Petri ad Vivum, ex qua redux fuit anno 1016. in Sitriam. Cur autem ad ſecundum potius quam ad primum adventum Romualdi in Sitriam hanc ignominioſam labem inuſtam ipſi fuiſſe aſſeramus, illud eſt in cauſa, quod ægre perſuadeamur, unius anni ſpatio Romualdum diſcipulos in Sitria congregaſſe, eremum ſtatuiſſe, plures perſecutiones tuliſſe, graviter accuſatum fuiſſe, ſemeſtrem pœnitentiam ſubiiſſe, innocentiam deinde ſuam ex divina juſſione manifeſtaſſe, poſtmodum pſalterium totum expoſuiſſe, quæ omnia intra unius anni ſpatium complere debuiſſet, quandoquidem anno 1013. ex Camaldulo Sitriam veniens, anno ſequenti legatione vocatus Henrici imperatoris, adminiſtrandum Amiatinum monaſterium, ut vidimus, ſuſcepit. Quare probabilius videtur Romualdum quiete & pacifice toto anno 1013. diſcipulos collegiſſe in Sitria, & in eo loco eremum fundaſſe, ſuumque ſolitudinis ſeptennium ipſo anno auſpicatum fuiſſe, ſed interturbatum ob commiſſum ſibi regimen cœnobii Montis-amiati, ibidem non rediiſſe niſi anno 1016. quo tempore cœperint contra ſanctum virum exoriri tumultus, qui tandem, aliquo annorum ſpatio interjecto; nam Romanum non modo verbis arguit, ſed etiam ſæpe coercuit verberibus; in manifeſtam

rebel-

ANN. CHR. 1019. ROMUALDI 112.

rebellionem, atraſque calumnias degeneraverint. Unico autem contextu de chronologiæ ordine parum ſollicitus Damianus, quæ Romualdo in Sitria contigere, narrat toto eo tempore, quo ibidem commoratus eſt, neque omnia primo anno accidiſſe determinat.

Ex hac Damiani narratione præterea apertiſſime deducitur longævitas vitæ ſancti Romualdi, qui hoc anno expiebat centeſimum-duodecimum ætatis annum, neque dicendum in numero annorum vitium irrepſiſſe, nam in Vaticano antiquiſſimo codice non per ciſras numerales, ſed per extenſas integraſque literas legimus *& ultra quam centenario*, & eodem modo leguntur hæc verba exarata in noſtro codice, qui ſuit olim monaſterii Berardingæ. Præterquamquod ſi minuatur, juxta Bollandi ſententiam, vita ſancti Romualdi, & ad ſeptuaginta dumtaxat reducatur annos, quommodo de ſeptuagenario, immo paullo pluſquam ſexagenario viro (nam Sitrienſis calumnia præceſſit aliquot annis obitum Romualdi) dici vere poſſent, quæ de ipſo aſſerit hoc capite Damianus? Senex-ne *decrepitus* appellatur homo ſeptuaginta nondum annos emenſus? Et hujuſmodi hominis natura & ſanguis ſrigida ne ita ſunt, ut ſi voluntas adſit, non poſſit neſarium crimen committere? Sed de hoc argumento, aliiſque ſpectantibus ad Romualdi ætatem contra Bollandum, ſuſius agemus alibi.

IX. Subit pœnitentiam ſibi inflictam.

DISCIPULI autem Romualdi, qui præcipiti zelo alii laqueo, ignibus alii ſacrificandum ſanctum ſenem effutierant, aliquanto ſaniores mente effecti, mitiorem ſententiam contra ipſum pronunciarunt, licet abſque legitima auctoritate hoc ſibi uſurpaverint. *Impoſuerunt itaque*, ſcribit Damianus,[a] *diſcipuli ſancto viro, quaſi de commiſſo crimine pœnitentiam, & celebrandi ſacra myſteria penitus abſtulere licentiam*. Morem geſſit manſuetiſſimus pater, licet & innocentiæ ſuæ penitus conſcius eſſet, & diſcipulis ſuis ſubjectum ſe minime cognoſceret, atque ad ſemeſtre ſpatium ſacris ſibi interdixit. *Quod ille præjudicium*, idem proſequitur, *libenter amplectens, & pœnitentiam velut revera obnoxius criminis obſervavit, & ad ſacroſanctum altare per ſex fere menſes accedere non præſumpſit*. Oſtendunt & ad hanc diem incolæ ejus loci anguſtam quamdam & ſubobſcuram cellam apud Sitriæ eccleſiam, quam appellant carcerem ſancti Romualdi; in eo tamen falluntur, dum tradunt per ſeptem annos incluſum carcerali cuſtodia coercitum fuiſſe a diſcipulis, confundentes voluntariam Romualdi cum impoſita pœnitentiam. Ceterum carcerem cum jejunio in pane & aqua indicendum eſſe monachis impudicis decernunt ſynodus Germanica[b], & Liptinenſis[c], atque ſuſpenſionem a ſacris officiis iis, qui quolibet tempore carnali contaminati eſſent ſcelere, imponebat ſanctus Johannes gualbertus[d], ut in ejus vita.

a Vit. S. Rom. cap. L.

b Conc. T. VIII. col. 271. canon. VI.

c Ibid. col. 274.

d Januen. cap. XXII.

X. Bononius revertitur Lucedium.

FERRARIUS ſcribit Bononium poſt ſuſceptum Lucedii regimen, orta in eum perſecutione monachorum, in Etruriam veniſſe, ubi veteri monaſterio inſtaurato, monachos ſanctiſſimis legibus inſtituit; neque amplius cogitaſſe Lucedium reverti. Illud tamen certum eſt, Bononium, ſedata perſecutione, Lucedium regreſſum fuiſſe, ut vidimus ex Ratberto, & diffuſius conſtat ex Lucedienſi anonymo, qui hæc ſcribit[e]: *Interdum prioris loci commotio ſedata quievit, & Domino revocante, ad monaſterium Locedienſe rediit, ut ibi plantatus clementia ſupernæ diſpenſationis, ramos ibidem diffunderet piæ converſationis. Et cum per multa annorum curricula plurima ibi fulgerent virtutum ſuarum inſignia, ille angelicus vir ſemper latere quærebat, illud Dominicum commemorans: Cum feceritis, quæ præcipio vobis, dicite: ſervi inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus.*

e Num. XI.

XI. Miracula, quæ geſſit in vita Bononius.

SUBNECTIMUS heic loci varia Bononii, dum viveret, miracula, tam ex Ratberto, quam ex monacho Lucedienſi; cum enim tempus, quo pa-

ANN. CHR. 1019. ROMUALDI 112.

petrata fuere, nullibi indicetur, in unum collecta legenda damus. *Ut autem*, ait Ratbertus, [a] *de mirabilibus ejus aliqua dicam, memoriæ prodisum recolam ab ipſo ter aquam in vinum converſam ob Paſchalis diei reverentiam, cui major jejunii auſterisas non congruebat. Ad menſam quoque cujuſdam proceris invisasus immasuras ficus ex arboribus adhuc pendenses, dum per hortum exſpatiaresur, illas ex inopinato maturas oſtendit, ac menſæ inferri juſſit .... Secreta cordium perſæpe rimasus eſt, ac de occulsiſſimis pravitatibus filios ſuos redarguens, ſalubri timore ac verecundia perculſos ad meliorem frugem convertit ....* Aliquot autem paginæ hic in ms. deſunt, quem defectum ſupplemus ex prima vita à Lucedienſi anonymo confecta, qui diſtinguit miracula ſancti Bononii tempore vitæ ſuæ ab iis, quæ poſt ejus obitum contigerunt. En prioris temporis miracula, una cum prologo, qui tamen deeſt in codice Vercellenſi.

a Cap. XXI.

[b] *Incipit Prologus monachi Lucedienſis in miraculis ſancti Bononii abbatis & confeſſoris.*

b Apud Mabill. Sec. VI. P. I. pag. 240.

Gratia noſtri Redempsoris, qui fideles ſuos mundo mortuos ſecum viventes & conregnantes in cœleſtibus, multorum ſignis miraculorum oſtenſis perſpicue demonſtras; apparet viros fuiſſe, quorum ſtudio & labore veseris & novi Teſtamensi ſanctorum Patrum opera, asque virtutum ſigna per eos cœlisus facta, quibus ad divinum amorem excisarensur, poſteris ſcripta relinquerentur. Quiſque autem illorum, Sancto-ſpiritu ubi vuls ſpiranse, & non omnes ſuas gratias uni, ſed parsim cunctis sribuense, pro virium ſeu ingenii capacitase pauca vel plura ſtuduit, prout potuit exarare. Ergo frasribus miræ devosionis in Dominum, us miracula per ſanctum Bononium, dum viveret, ſive poſt ejus obisum facta ſchedulis traderem, precasive rogansibus, asque præſatorum ſcriptorum mihi renuensi exempla objiciensibus, quorum minimo nullo modo me audeo comparare, ſciens me modicæ ſciensiæ, ſed in Domino ſpei maximæ, qui linguas infantium facit diſertas; tandem eorum diusina deprecatione devictus, atque in ipſorum obſecrationibus, tantique confeſſoris ſupplicasionibus pro me ad Dominum confiſus, pauca de mulsis ultra mearum virium negosium præſumendo, non pasiens cuncta eſſe incognisa, conor memoriæ tradere humanæ. Quorum ſi nulla foret deſcriptio, ne inersis commiſſum talentum abſcondensis in terra parsiceps eſſem timeo: cum teſtante Scripsura, bonum ſit ſecretum regis celare, & honorificum opera Domini laudare. Unde obnixe oro lectores, ut non ſins hujus operis detractores, nec verborum ruſticitatem attendant, ſed quæ hic habentur, vera fore credant; quia quæ refero, plura ego ipſe vidi, & quæ non a me viſa, a veridicis & fidelibus viris audivi mulsorum teſtimoniis confirmasa.

Incipiunt miracula ſancti Bononii.

Nocturnis igisur hymnis, asque laudibus temporibus peractis, mos erat beato Bononio in oratorio remorari: ubi vacans uberrimis fletibus, & orationum obſecrationibus, pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnibus fidelibus vivis & defunctis, quanto ſecretius valebas, non humanæ laudis appetitum deſiderans, Dominum jugiser ſupplicabas. Ea vero hora dum hæc agerentur, frater quidam, nomine Lintefridus (*Liutefredus* in codice Vercellenſi) *vir magnæ reverensiæ, provectæque ætatis, cupidisate victus, videns pulcram candelam in candelabro, ſubripuit, & extinxit, atque in ſinu ſuo repoſuit. Quod dum faceret, Dei occulto & juſto judicio meruit percuti ab Angelo. Hoc autem ipſum latuit tunc temporis nihil mali ſensientem. Sed & candelæ palatio, & angeli percuſſio beatum non latuere Bononium; cujus*

Ann. Chr. 1019. Romualdi 112.

jus purus mentis intuitus, omni luvione pulſa, ſedulo in exſtaſi raptus cœleſtia penetrabat, quippe ejus vita, nec etiam levi ſamine erat maculata. Mane autem facto, primaque hora diei celebrata, ac facta ex more fratrum collatione, beatus Bononius in eorum reſedit conventu; & dictis dicendis, & juſte miſericorditerque correctis corrigendis, ut pater filium, fratrem præfatum de candelæ ſubreptione clementer increpavit, & ut eam cuſtodi eccleſiæ redderet imperavit, qui licet invitus, reddit quod fuerat juſſus. Inde vero egreſſis & ſingulis ad ſibi injuncta peragenda occupatis, quibuſdam ex ipſis ad ſe accerſitis, quod in eo factum eſſe cognoverat vir Dei, mœrendo aperuit dicens: Filioli, ſcitote fratrem illum modo infirmaturum, & hac de clade vix mortem evaſurum. Item & ei lectum in domo infirmorum conſtruite, eumque cum magna diligentia cuſtodite. Qui ſuſcepto ac peracto jubentis imperio, jam aliquid mali patienti occurrentes, quæ a Dei famulo audiverant & fecerant, innotuerunt. Ipſe namque non multa adhuc infirmitate ſe videns gravari, ſibi relata parvipendit, & non futurorum ipſius præſagio, ſed amentiæ ſtultiloquio deputavit: qui graviser creſcense dolore, us ſententia viri Dei eſſet veridica, ita eſt ea die viribus corporis deſtitutus, ut de ejus vita funditus deſperaretur. Sicque per multos dies manſit; & ut ipſe poſtea ſolitus erat referre, numquam ea de infirmitate convaleſceret, & procul dubio credi licet, niſi beatus Bononius ſuis meritis & orationibus pro eo intercederet.

Aliud quoque narro miraculum, quod valde exſtat venerandum. Beato namque Bononio ab adoleſcentia ſua omni tempore corpus ſuum cum vitiis & concupiſcensiis crucifigente, omnino ſpretis quatuor præcipuis victibus, ſcilicet carnibus, adipibus, ovis & caſeis, dum morem abſtinentiæ vini in Paſchali feſtivitate vellet obſervare, quo tantum in diebus, in quibus eucbariſtiam accipiebat, propter ſtomachi everſionem, permodicum guſtando vaſe vix ſemiſſe apparente utebatur, non ei permiſit clemensia ſuperna: qui dum in præfata die rite celebratis myſteriis divini officii, ad menſam acceſſiſſet, ei miniſter juxta conſuetudinem in duobus vaſis, in uno vinum, in altero aquam bibere detulit: quod vas videlicet aquæ, dum facto ſigno ſanctæ crucis ori admiſiſſet, eam vinum factam invenit; accisoque miniſtro dixit: Cur mihi ſolita conſuctudine aquam non propinaſti? Qui reſpondens ait: Etiam domine pater. En, inquis, vir Dei, experire; & ſi ſis aqua, an vinum per temetipſum addiſce. Ille vero bibere non diſtulit; & inveniens aquam vinum factam, admiratione perculſus obſtupuit, & accipiens ſcyphum, foras vinum ejecit, atque ad fontem recurrens, inde aliam lympham beato Bononio reportans dedit: quam ſigno ſanctæ crucis facto, & nomine Trinitatis invocato, cum iterum ad os miſiſſet, inventa eſt optimi meri ſaporem habens. Tunc vir ſæpe memorandus tamquam irato animo dixit: Non tibi, amens, vinum, ſed aquam præcepi deferre. Scio, inquit miniſter valde admirans, domine pater ſcio, teſtem Dominum invoco, quia illa & hac vice ego ipſe ad fontem ivi, & meis manibus aquam extraxi, & huc ad te devexi. Beatus vero Bononius illi non credens, rurſum aliam imperavit aquam afferri: quæ & ipſa converſa in optimum vinum, propriam mutavit naturam. Quo viſo beatus vir, cujus voluntas fuit in lege Dei die ac nocte, maximum habuit ſtuporem, atque recognita Dei pietate circa ſe miſerationem agente, ei grates dignas retulit. O virum vere per omnia laudandum, cunctorumque bonorum laudibus extollendum: ſcriptum eſt enim, ut illicita committentes, licisis interdum non utantur. Ipſe enim hujus præcepti non immemor, ut cotidie mortuus mundo viveret Deo, hanc auctoritatem tranſiliens, etiam in die reſurrectionis Dominicæ, necdum in aliis,

ae

Ann. Chr. 1019. Romualdi 112.

ac ſi illicita committeret, pleriſque licitis nullo modo utebatur, maxime cum ea die peccatoribus venia, indulgenter conceditur, & animabus jam carne ſolutis cauſa purificandi pro commiſſis ſupplicio deputatis requies exhibetur. Quin etiam bominum Javorem effugiens, ut bac indulgentia a Deo ſibi præſtita omnes lateret, eumdem miniſtrum, qui ſolus boc noverat, ad ſe vocavit, & ne, quouſqùe boninem exiret, divulgaretur, interdixit.

Beatus Bononius pro cauſa monaſterii cum ſuis militibus in itinere directus, a quodam ruſtico in boſpitio devote eſt receptus. Cui, ſuiſque refectis appropinquante nocte, domus parvitate in ea jacendi facta difficultate, ſub divo lecta præparata fuerunt: ſed ruentibus cœli imbribus, in eiſdem quieſcere nequiverunt. Domum igitur introjerunt, & utcumque valuit, ibi ſe quiſque collocavit. Chriſti vero ſervus Bononius ſuper quoddam vaſculum, ubi panis ſolebat conſıci, ſua ſancta membra dedit quieti, pro cujus bonore vas illud poſtea veneratione babitum, donum non ſilcudum accipere meruit. Deinde cum panis ſubcinericius ex uſu ibi pararetur, operante divina clementia, abſque levamine perſæpe fermentatus eſt repertus, ut qualis ac quantus eſſet vir ille, quem ſuſtulerat, inſinuaretur. Quod inſolitum & inauditum videntes illius domus bomines, multum admirari cœperunt, ſed recolentes beatum Bononium ibi ſuper jacuiſſe, id ejus meritis fieri non dubitaverunt. Qui donec in carne manſit, ſui Domini acceptam pecuniam non intra abſcondendo, ſed negotiando, quantum potuit multiplicare ſtuduit, unde recepta mercede in cœlo & in terra bonorari & exaltari meruit.

Fuit quoque femina liberorum procreandorum aviditate plena, ſed a propaginum fœcunditate per multorum annorum curricula aliena, quæ prolem giguendi medicinis ſuſceptis fruſtra concipiebat & pariebat, quia ſibi juſto Dei judicio probibente diu vivere nequibant. Illa vero ſuorum pœnitens commiſſorum, audita ſancta opinione beati Bononii, ad eum devenit, & ſupplex ejus pedibus provoluta, cujus rei gratia adveniſſet, patefecit. Quam ſuis ſanctis inſtructam monitis, & indicta pœnitentia, in ſuis ſacris orationibus Dei prædictus famulus ſuſcepit, eamque cum gaudio ad propria remiſit. Et quouſque vixit concipiens & pariens, meritis Domini confeſſoris, filiis & filiabus non caruit. Nec mirum ſi tanta ac talia valuit obtinere apud Dominum, cum ipſe ſemper fuiſſet bonæ terræ ager, qui ſuſcepto ſemine centeſimum obtulit fructum.

Quodam tempore, dum contigit eum iter facere, & in quodam vico ad domum cujuſdam cauſa boſpitandi declinare, auditum eſt a quadam femina febricitante eum ibi adeſſe; quæ feſtinans eo venit, & quis eſſet fuſurus aquas ejus manibus, perquirendo invenit. A quo dum peteret aquas ejus manuum, (ſciebat enim plurimos ſoſpitatem conſecutos per bauſtum earum) reſponſum eſt illi: Hoc minime facere audeo, quia coram eo ſolito more in terram projicio: ſed me ei aquas dante prope adeſto; & dum in terram fudero, bracbialem extendens, non tamquam ſponte, ſed caſu, & tamen, quo plus latenter poteris, eas ſuſcipe, domumque regrediens ablue, atque eamdem lavaturam confitenter ebibe, quia ſine ſpe poſſibilitatis vana eſt peritio cujuslibet cupiditatis. Quæ ſiquidem mulier viſa non multum diſtare ab ea, quæ accedens retro tetigit fimbriam Domini, fecit, quod ſibi fuerat imperatum: & illico convaluit, atque ei Dominus priſtinam ſanitatem ſui famuli meritis reddidit.

Inter cetera, quæ refero, nec illud ſilendum puto, quod meæ accidit matri interceſſione ipſius, quæ cum eſſet frigoretica, & nimis inde laboraret, ad eum venit, atque ſuis ſe orationibus commendare ſtuduit, quam ipſe vir venerabilis ſatis benigne, gratanterque ſuſcipiens, ſeque Dominum pro

ea

ANN. CHR. 1019. ROMUALDI 112.

ea oraturum promittens tali prorupit in voce: Vade, & noli amplius febricitare. Continuo namque melius habuit, & citius inde perfecte convaluit.

Alio quoque tempore dum idem beatus vir iter faceret, contigit, ut apud quoddam caſtrum in quadam domo ad hoſpitandum declinaret, ubi opacæ noctis tempore tanta lucis claritas ſuper eum refulſit, ut a quibuſdam non longe manentibus tota illius domus fabrica, in qua excubaverat, igne conſumi putaretur. Qui conſurgentes omni celeritate illuc perrexerunt, ſed ab eorum oculis ſublato lucis ſplendore, eam inuſtam invenerunt. Quam videlicet claritatem nulli conſtat dubium fuiſſe ob ejus merita. Nec mirum, cum ipſe Dei famulus a puerili ævo toto conamine opera tenebrarum perfecte abjeciſſet, & arma lucis & fidei optime indutus eſſet. Hoc idem & poſt ejus tranſitum in cellula, in qua, dum corpore viveret, recumbebat, frequenter & a multis viſum eſt; unde aperte patet, quia ibi ſancta ſtudia & opera Deo ſatis placita ab eo ſunt peracta.

Dum idem Dei famulus alio etiam tempore eſſet apud quemdam vicum in domo cujuſdam matris-familias, ab ea multis eſt rogatus precibus, ut ibidem dignaretur prandere: qui ejus obſecrationum inſtantiam videns, votis ipſius adquievit. Menſa namque appoſita ad prandendum diſcubuit. Ubi autem conſumpta ſunt edulia, quæ haberi poterant, ſi ficus quiviſſet habere inquiſivit. Cui quidam ſuus presbyter, prædicta paullo ante, ut ficus ipſi Dei famulo colligeret miſſus, reſpondit: Eo enim ad colligendum; ſed omnibus diligenter circumſpectis, & immaturis repertis neminem ſumſi. Cui vir Dei: Vade, ait, & collige, nobiſque huc defer. Presbyter vero ſancti viri præcepto obediens, ad eaſdem ficus, quas adierat, rediit, &, ut eodem referente cognovi, tot in eis maturas invenit, quot viro Dei, & omnibus, qui cum ipſo erant, ſufficere potuerunt. Unde credentium fides informari ſimul debet, & augmentari. Nam unicus ſummi patris omnium Dominus ſervo ſuo præſtitit, quod ipſe quærens fructum in ficulnea ſibimet non exhibuit. Spopondit enim in ſe credentibus: Opera, quæ ego facio, facietis, & majora horum. Quoniam aliqua, quæ vivus peregerat, prout quivimus, ſummatim ſcribendo perſtrinximus, ad recolendum ea, quæ poſt tranſitum egit, Domino adjuvante, ſtilum vertamus. Sed de iis nos ad annum ipſius Bononii emortualem.

XII. Oblationes factæ monaſterio Pratalienſi.

HOC anno, [a] qui *imperii Henrici* dicitur *quintus*, melius tamen ſextus, *indictione ſecunda menſe martio* Ildebrandus olim Johannis refutavit portionem, quæ ei obtigerat a ſuis fratribus & conſortibus, de rebus poſitis in caſali *Sexta* plebatus Partinæ *Redento* monacho Pratalienſi. *Actum in caſa predicti monaſterii ſeu Sigifridi abbatis*. Menſe junio [b] ſexto anno Henrici imperatoris *Petrus filius Angantrudæ que Minuta clamatur* nomine judicii tradidit monaſterio de Pratalia tertiam partem trium domorum, & ſortium poſitarum in comitatu Arretino, quarum duæ ſunt in territorio Partinæ in caſali *Gello*, tertia vero in territorio Biblenæ in caſali *Fraſſineta*. Petrus [c] olim Imizæ terram in caſali *Sparena* donavit menſe auguſto; & antea *menſe* [d] *januario quinto anno imperii Henrici* Johannes & Vivenzus partim elargiti fuerant, partim vendiderant, receperantque meritum ſolidorum 100. pro terris in caſali *Gello*, ac demum [e] Rodingus & Willelmus fratres filii quondam Ugonis Sigifredum abbatem in poſſeſſionem miſerunt terrarum conſtitutatum in caſali *Fraſſineta*. Hæc pertinent ad monaſterium Pratalienſe ſub hoc anno.

XIII. Reſtitutio facta monaſterio S. Gregorii de Urbe.

AFFERTUR ad hunc eumdem annum a Baronio, & ex ipſo a Mabillonio [f] reſtitutio facta monaſterio Sanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe

[a] *Arch. Cam. §. Renuntiatio A. 7. 23. 8.*
[b] *Ibid. §. Donation A. 1. 24.*
[c] *Ibid. A. 1. 25.*
[d] *Ibid. A. 1. 26.*
[e] *Ibid. A. 1. 27.*
[f] *T. IV. Annal. pag. 267.*

ANN. CHR. 1019. ROMUALDI 112.

Urbe & Johanni abbati ab Ingizone Romano viro nobili Franconis bonæ memoriæ trans Tiberim filio quorumdam prædiorum in fundo *Molæ-ruptæ* poſitorum, quæ *Silveſter nefandiſſimus ac ſceleratiſſimus ejuſdem monaſterii abbas* ipſi per emphyteuſim tradiderat. De Silveſtro abbate Gregoriano mentionem ſecimus ad annos 1013. & 1014. Deſiderantur hæ tabulæ in noſtro codice, ſed Baronius eas accepit a Flaminio Philonardo epiſcopo Aquinate, quas una cum aliis antiquitatis monimentis collegerat, antequam cardinalis eſſet, ſanctiſſimæ memoriæ Paulus papa IV. Ex Baronio itaque denuo edimus in noſtra Appendice ad integram monaſterii ſancti Gregorii hiſtoriam. Subſcribunt tabulis reſtitutionis *Creſcentius Dei gratia urbis Romæ præfectus*, *Johannes dativus judex* & alii. Scriptæ ſuere per manum *Sergii ſcriniarii S. R. E. anno* &c. *Benedicti octavi pape* &c. *octavo*, *imperante domino piiſſimo perpetuo auguſto Henrico a Deo coronato magno imperatore anno ſexto indictione tertia*, incœpta ſcilicet a ſeptembri *menſis novembris die* XXIII. Brevem alteram ſubjungimus in eadem Appendice chartam ad caſtellum Pretoſum ſpectantem, quam tamen, licet hunc annum præſerentem, melius anno ſequenti 1020. aſſignandam putamus.

ANN. CHR. 1020. ROMUALDI 113.

XIV. Romualdus poſt viſionem pſalterium interpretatur.

a *Vit. S. Rom. cap.* L.

b *Ibidem.*

ROMUALDUS, qui diſcipulis ſuis, legitima licet auctoritate deſtitutis, obediverat ſex menſium intervallo, morem geſſit, & divinæ motioni, qua ſibi injunctum fuit, ut intercœptam ſacri faciendi actionem reſumeret. *Tandem vero*, ait Damianus, [a] *ſicut ipſe poſtmodum eiſdem ſuis diſcipulis retulit*, *divinitus ſibi juſſum eſt*, *ut ſi divinam timeret gratiam perdere*, *jam indiſcretam ſimplicitatem omnino poſtponeret* & *ſacra Miſſarum ſollemnia fiducialiter celebraret*. Quid divini die prima ſacrificii paſſus ſuerit Romualdus, mox enarrat ſanctus doctor. [b] *Poſtera igitur die ſacrificare incipiens*, *cum ad ſecunda Miſſæ ſecreta perventum eſſet*, *in extaſim raptus*, *tam longo temporis ſpatio ſiluit*, *ut omnes*, *qui aderant*, *mirarentur*. *Interrogatus autem poſtmodum*, *cur in offerendo ſacrificio tantas moras præter ſolitum habuiſſet*, *reſpondit* : *Raptus*, *inquit*, *in cœlum*, *oblatus ſum ante Deum*, & *continuo mihi divina voce præceptum eſt*, *ut ſecundum hunc intellectum*, *quem mihi Deus immiſit*, *pſalmos exponerem*, & *pro modulo mei ſenſus chartulis per ordinem commendarem*. *Ego autem nimio* & *inenarrabili terrore conſtrictus*, *reſpondere nihil aliud potui*, *niſi tantummodo fiat*, *fiat*. *Unde poſtea vir ſanctus totum pſalterium*, & *nonnulla prophetarum cantica luculenter expoſuit*; & *licet corrupta grammaticæ regula*, *ſanum tamen ſenſum ubique ſervavit*.

XV. De Romualdi commentario pſalmorum aſſervato Camalduli.

c *Pag.* 7.

d *Part. I. p.* 83.

e *T. I. pag.* 181.

f *Reg. erem. p.* 37.

HIC venerabilis commentarius, ab ipſo ſancto Romualdo conſcriptus, inter ſacra Camaldulenſis eremi cimelia religioſe cuſtoditus aſſeritur. Se eum ibidem vidiſſe teſtantur Chriſtophorus Marcellus archiepiſcopus Corcyrenſis in ſua epiſtola de eremo Camaldulenſi ad amicum, Andreas Mugnotius [c] in ſimili deſcriptione, Fortunius noſter in ſuis hiſtoriis, [d] & Mabillonius [e] in ſuo itinere Italico, cuius poſtremi hæc ſunt verba: „ In ſacrario (Camaldulenſi) aſſervatur ſancti Romualdi commentarius in pſalmos, in cujus operculo, quod ex ſerico rubeo conſtat, hæc leguntur : *Iſtud Pſalterium ſcripſit* & *gloſſavit manu ſua propria ſanctiſſimus ac beatiſſimus Romualdus*, *ſicut præceperat ſibi Deus*, *quando fuit raptus in paradiſum celebrans Miſſam in eremo Sitriæ*, *ut ſcribit beatus Petrus Damianus presbyter cardinalis in legenda ſua* . Hic commentarius incipit a primo pſalmo in hunc modum. *Beatus vir*. *Iſte pſalmus proprie de filio dicitur* &c. " Et ante plurimos annos beatus Paullus Juſtinianus dixerat: [f] *Pſalterium totum ſua manu perſcriptum*, *ſua manu etiam*

ex

ex integro non rudi omnino ſermone ſenſibus vero eminentiſſimis expoſuit, *quod pretioſum beatiſſimi patris & inſtitutoris pignus in eadem ſacra Camaldulenſi eremo conſervatur*. Codex hic, manu ſeculi XI. ſcriptus, integer non eſt, neque erat Fortunii etiam tempore. Continet autem expoſitionem a primo pſalmo uſque ad verſiculum: *Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus*, pſalmi IC. *Jubilate*; „ reſiduum namque, [a] ait ipſe Fortunius, voluminis ſive „ improbitate & injuria temporum, ſive incuria priſcorum patrum, ſeu „ potius curioſorum hominum ſubtractione, tam a venerabilibus eremitis, „ quam a toto Camaldulenſium ordine jamdudum nequicquam deſidera„ tur. “ Inter ſacras tamen reliquias monaſterii ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ, teſte noſtro domno Frigdiano Balneocaballenſi in notis quibuſdam mſs. ad vitam ſancti Romualdi a Fortunio ſcriptam & in Italicum idioma traductam, reperitur commentarius in finem pſalmi: *Jubilate*, & in totum pſalmum: *Miſericordiam*, quibus completur centenarius exiſtens pſalmorum interpretationis numerus. Habemus & nos in noſtro ſancti Michaelis de Muriano, & loco venerandi monumenti adſervamus folium extractum ſeculo XVI. a codice Camalduli, quo continetur elucidatio partis pſalmi LXVIII. ab illis verbis: *Extraneus factus ſum fratribus meis*, uſque ad illa: *Secundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me*. Supradictus domnus Frigdianus Balneocaballenſis in animum ſuum induxerat, ut prælo committeret hanc Romualdinam pſalterii explicationem; verum cum contuliſſet ſupraſcriptorum pſalmorum exiſtentium in ſacrario ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ expoſitionem cum illa pſalterii Caſſiodorii, parvam inter utramque varietatem agnovit; paraphraſim pariter verſiculi: *Aſtitit regina a dextris tuis* exſcriptam in quadam tabella ejuſdem monaſterii Florentini ex eodem Camaldulenſi codice, iiſdem verbis conſtare deprehendit, quibus conſtat Caſſiodoriana; demum explicationem pſalmi: *Quare fremuerunt* Romualdi cum altera Caſſiodorii expendit, atque eamdem prærerpropter eſſe utramque reperiit; hinc falſo ſuppoſitum parenti noſtro opus, quod idipſum judicaverat eſſe cum illo Caſſiodorii, aſſeruit, vel etiam non amplius extare Romualdinam pſalmorum dilucidationem, vel ſaltem illam non eſſe, quæ ſub ejus nomine aſſervatur in codice Camaldulenſi, pronunciavit, cujus ſententiæ ſubſcripſit nuperrime etiam noſter Collina in vita [b] a ſe edita ſancti Romualdi. Ut opinionem noſtram in medium proferamus, redimus probari poſſe ſupradictam interpretationem a Romualdo conceptam, conſcriptamque fuiſſe, fœtumque ipſius eſſe potuiſſe, ſed valde profeciſſe ex ſimili Caſſiodorii, cujus integras periodos frequentiſſime ſuæ inſerit. De cetero Caſſiodorii paraphraſis primi pſalmi incipit ab his verbis: BEATUS VIR. *Nimis pulcrum commodumque principium*; Romualdi autem: BEATUS VIR. *Iſte pſalmus proprie de filio dicitur*. Caſſiodorii explicatio eſt elegantiſſima & ad latinitatis rigorem expreſſa; illa vero Romualdi multis ſolœciſmis pro ſeculi conditione abundat, &, ut ait Damianus, *corrupta grammaticæ regula*; ſuperaddidit ergo facile Romualdus ſuæ brevi excurſioni paraphraſticæ etiam Caſſiodorii expoſitionem, ut ex folio, quod apud nos extat, deducimus. Sed ut penitus liqueat, in quo conſentiant, & in quo diſſentiant hæ duæ interpretationes, lectoribus jucundum, operæque pretium facturos arbitramur, ſi ex una parte editam Caſſiodorii, ineditam ex altera Romualdi explicationem producamus, integrum folium, quod apud nos ſervatur ex pſalmo LXVIII. in Appendice ſubjicientes.

XVI. Alia viſio Romualdi.

POST relatam viſionem, qua præceptum fuit Romualdo, ut pſalterium exponeret, ſubdit Damianus [c] aliam, qua ipſius anima ante Deum delata fuit. Verisimiliter contigit etiam hæc ſecunda viſio in Sitrienſi ſolitu-

a *Par. I. Lib. I. cap.* XXXVI.

b *T.* I. *Cap.* XXXV.

c *Vit. S. Rom. cap.* IX.

Ann. Chr. 1020. Romualdi 113.

ſolitudine. Sed ipſum Damianum loqui ſinamus. *Interrogaverunt eum aliquando*, inquit, *diſcipuli dicentes: Magiſter, cujus eſſe ætatis anima cernitur, vel in qua figura ad judicium præſentatur? Reſpondit: Scio hominem in Chriſto, cujus anima delata eſt ante Deum ſplendida veluti nix, humana quidem effigie, ſtatura vero perfectæ ætatis. Inquiſitus iterum quis ille eſſet, indignans & confundens eos, dicere noluit. Mox diſcipuli rem ad eum, ut veraciter erat, inter ſe invicem referunt, & ipſum fuiſſe hominem certa manifeſtatione cognoſcunt.*

XVII. Henrici imp. præceptum pro Pratalia.

Henricus imperator *interventu Theuzonis monachi fidelis* monaſterio ſanctæ Mariæ & ſancti Benedicti de Pratalia confirmat ejus bona diplomate, quod ex chartario monaſterii Fontis-boni damus in Appendice. Theuzo monachus, qui etiam *rector* ejuſdem monaſterii appellatur, idem eſſe videtur cum illo, cujus ſimili interventu privilegium aliud eidem monaſterio conceſſerat Otto III. anno 1002. Cum tamen ad annum 1008. viderimus Sigizonem conſecratum fuiſſe Pratâliæ abbatem ab Helemperto epiſcopo Arretino; & chartæ omnes ad eam abbatiam ſpectantes ab ipſo anno ad præſentem & ulteriores annos Sigizonis abbatis nomen ſemper præſerant, conjicimus Theuzonem hunc monachum extitiſſe potius conditorem & reformatorem aliquorum monaſteriorum in Thuſcia, non tamen celebrem fuiſſe illum ſanctæ Mariæ Florentiæ monachum, ut alias oſtendemus. Donationes hujus anni factæ eidem monaſterio nil habent nota dignum. [a] Urſus olim Inprandi, Leo presbyter olim Johannis, Roizo, Lambertus & Farezo fratres filii quondam Leonis, & Urſus olim Leonis nomine judicati dederunt terras in variis caſalibus ſitas. In chartis tamen corrigendus eſt annus *ſextus imperii Henrici*, qui a die 14. februarii inceperat eſſe ſeptimus. Plures pariter locationes ſcripſit Sigiſridus abbas cum pactis inter cetera, ut veniant *ad uſertiam* in monaſterium Prataliæ. Hæc vox deſideratur in gloſſario Ducangii, & ſignificat oblationem.

a §. *Donatio*. *A.* 1. 2. &c.

Ann. Chr. 1021. Romualdi 114.

XVIII. Romualdus Sitrienſe monaſterium condit. Aliqua de ipſo cœnobio.

Septimus eſt hic annus recluſionis Romualdi in Sitria. Eremiticum ibi ſolide ſundatum inſtitutum cernens ſanctus vir, ad alia loca pergere properavit. *Cum vero ibi fratres jam tanti eſſent*, ſcribit Damianus, [b] *ut omnes illic habitare vix poſſent, tunc Romualdus monaſterio ibi conſtructo, & abbate præpoſito, inviolatum ſervans ſilentium, Biſurcum ſeceſſit ad habitandum.* Monaſterium Sitrienſe condere potuerat Romualdus etiam annis antecedentibus, verum nulla aderat neceſſitas præficiendi ibidem abbatem tempore, quo præſentia ſua monachos illos regere poterat, quæ neceſſitas adſuit, ſtatim ac diſceſſum eſt meditatus. Ultra præſentem tamen annum differri nequit ædificatio hujus cœnobii; & ut aliqua de monaſterio Sitrienſi, quod originem ſuam debet Romualdo, dicamus, hoc in celebrem evaſit abbatiam, ſuitque monachorum domicilium uſque ad annum 1451. quo Nicolaus papa V. monachis ſubſtituit abbates ſeculares. Floruerunt in eo monaſterio celebres ſanctitate viri, Leo prius Romualdi, inde Damiani diſcipulus, alter Leo Prezenſis, Mainardus abbatiæ juxta Jacobillium Saxivivi poſtea ſundator, juxta nos tamen diverſus, Thomas a Coſtacciario, & Sigiſmundus Saxo-ferratenſis, vel opinione aliorum Eugubinus, qui ex abbate Sitrienſi a Nicolao Papa IV. meritis ſuis & doctrina poſtulantibus, electus fuit [c] epiſcopus Senogallienſis anno 1288. obiitque, juxta Griffolini Valeriani teſtimonium, anno 1291. Hermannus de Attis ex Saxo-ſerrato fuit abbas Sitrienſis anno 1358. Johannes a Marliano anno 1371. & anno 1448. Pandulphus de Attis, ſub quo commendatum fuit a Nicolao V. monaſterium. Inter abbates commenda-

b *Vit. S. Rom. Cap.* lxiiii.

c *Ughel. T. II. col.* 870.

Ann. Chr. 1021. Romualdi 114.

mendatarios recenſetur Saporitus Saporiti a Saxo-ferrato ad annum 1524. In columna ad latus eccleſiæ leguntur hæc verba: R. D. LOD. CES. ABB. A. DNI. M.D. LXVIII. & in domo prope eccleſiam: PAULs. CARDlis DE CESIS. Tempore Ludovici Jacobillii, cardinalis Franciſcus Barberinus abbatiam in commendam tenebat, quam modo poſt Annibalem patruum cardinalem obtinet Johannes-franciſcus cardinalis Albanus nepos. Veteris loci pauca extant veſtigia, monaſterio pene diruto; eccleſiæ vero unica ſupereſt ara quatuordecim columnis innixa, & quintadecima craſſiori, quæ menſam in medio ſubſtentat. Aſcenditur ad altare per plures gradus, quos ſecat porta, quæ ducit ad veterem confeſſionem ſubtus altare exiſtentem. Prope ipſam ſubobſcurus locus monſtratur, quem carcerem appellant ſancti Romualdi. In fronte hujus loci e regione portæ viſitur beati viri imago, cui conſpiciendam ſe præbet Deipara cum Jeſu infante, quem tenet in ulnis. Fluit prope Sitriam rivus Artinus; diſtat Sitria duobus milliaribus ab Avellanenſi abbatia, ex qua per montem Nocri ad illam Sitriæ eſt iter.

XIX. Bifurcum ſe confert.

Relicta Sitria, Bifurcum ſe contulit ſanctus pater. Ne diverſimode tractaretur Biſurci Romualdus, ac tractatus fuerat in aliis locis, ibi quoque ab abbate, quem ad meliorem frugem reducere volebat, multa perpeſſus eſt. *Illic etiam*, pergit Damianus, [a] *volens abbatem ſpiritualiter vivere, & rectitudinis viam tenere, multam ab eo paſſus eſt perſecutionis injuriam.* Ante decem & ſeptem annos Bifurcum deſeruerat Romualdus, & admonuerat fratres illos eremitas, ut ſibi abbatem præficerent, ſub cujus obedientia viverent, & rectam diſciplinam a ſe inſtitutam vivendi ſolitarie, ſed ſimul parendi majoribus reciperent. Hoc intervallo temporis videntur Bifurcenſes ſecuti Romualdi conſilium, & abbatem ſibi conſtituiſſe; ſed quæ tunc erat vivendi deformitas in monachis, nunc inerat abbati, quem proinde corrigendum & reformandum duxit. Sed de reformatione Bifurcenſis monaſterii plura anno ſequenti.

a Cap. lxiv.

XX. Elevatio corporis ſancti Petri Urſeoli.

Pertinet ad hæc tempora elevatio corporis Petri Urſeoli, ducis olim Venetorum, poſtea monachi Cuxanenſis, facta ab Oliba epiſcopo Auſonenſi & abbate ſimul Cuxanenſi & Rivipullenſi. Vidimus ad annum 982. Petrum ſepultum fuiſſe *in clauſtro juxta oſtium eccleſiæ*; ſed cum ad ejus tumulum frequenter conſpicerentur *divinitus accenſa luminaria, quæ miro candore refulgebant per omnia loca illius clauſtri*, aliaque beatus vir operaretur mirabilia, loco motum fuit ejus corpus per ſupradictum epiſcopum, ſituque decentiori collocatum. Fontaninius [b] hanc elevationem corporis Petri Urſeoli apotheoſim ipſius ſollemnem exiſtimat, Auſonenſemque epiſcopum Olibam delegata, non ſua auctoritate, in aliena diœceſi Helenenſi putat eam feciſſe anno 1027. quo die XVI. junii *Oliba pontifex Auſonenſis ad vicem Berengarii Helenenſis epiſcopi tunc temporis in tranſmarinis partibus peregrini ſynodum Helenenſem celebravit*. Verum nil vetat, quin etiam ordinaria poteſtate potuerit id facere Oliba, quia præter epiſcopatum Auſonenſem, quem gerebat, & præter multas abbatias, quas poſſidebat, abbas etiam erat monaſterii Cuxanenſis, ut patet ex Sergii IV. papæ anni 1011. confirmationis [b] bulla. Prima Olibani Auſonenſis epiſcopi mentio habetur ad annum 1019. quo præſens fuit judicio inter Ermiſſindem comitiſſam Barcinonenſem, & Hugonem comitem Emporitanum. Poſt eum igitur annum contigit hæc elevatio; circa quam præſtat anonymum Rivipullenſem audire. *Tunc poſt aliquod temporis ſpatium defuncto Guarino abbate* (hujus obitum ad annum 1011. retulimus) *inclitus vir Oliba rector ejuſdem patriæ poſt ſuſceptionem ſancti ha-*

b *Diſſert. de S. Pet. Urſeolo pag. 40.*

b *Appen. Marc. Hiſpan. col. 978.*

Ann. Chr. 1021. Romualdi 114.

bitus relicto ſeculo abbas in eodem cœnobio ab omnibus monachis & illius regionis incolis eligitur, qui poſtmodum pontificium culmen adeptus in Auſoniæ cathedra dignus Deo pontifex eſt electus. Cumque pontificatus ſui jura velut arguta apes æquo libraminis pondere, ac virga directionis & omnem ſubditam plebem ſibi & Deo regeret, diſcernens diſcreta ratione utrorumque ordinum cauſas, ideſt clericorum & monachorum effectus eſt eccleſiæ Dei ſanctæ paſtor egregius. Eratque multarum abbatiarum eximius pater, præcipue tamen ſancta Mariæ Rivipullenſis, ſanctique Michaelis Cuxanenſis, in quo requieſcit, admodum in omnibus curis dilexit cœnobium. Qui ſollicitus in orationibus, philoſophiæ ſtudiis exercitatus eſt, tamquam leo apertis oculis dormiens, in ſenectute jam poſitus, rudes acœmetas ad diſciplinam veræ ſcientiæ fratres, necnon divites ac potentes, ruſticos & illuſtres atque alumnos eccleſiaſticæ regulæ, alens eos prudentia documentis quaſi dilecta ſoboles. Igitur quodam tempore, quia erat pontifex, & monachus & abba monachorum piiſſimus, circuibat ſecundum conſuetudinem ſibi commiſſas oves, perſpiciens uniuſcujuſque vitam, eradicans vitia, plantans virtutes, ducens volentes, trahens nolentes, cohortans armatos, induens inermes, ingratos diſcutiens actus, dabat unicuique ex mellito ore conſilium medicaminis divinæ prudentiæ. Venienſque ad locum ſemper dilectum ad Anciba Pyraſilum revelatum ſibi eſt, aliiſque fratribus, ut corpus venerabilis Petri ducis Venetiarum atque Dalmatiarum ab ipſis tranſmutatum poneretur infra eccleſiæ gremium. Tunc domnus Oliba pontifex advocavit omnem populum regionis illius, & proceſſionaliter cum maximo apparatu divini cultus tranſmutavit corpus ejus in ſepulcrum, ubi nunc requieſcit. Divino monitu translationem factam docet etiam anonymus Camaldulenſis: *Interim Oliba*, inquit, *a beato Petro* (Urſeolo) *monetur factus monachus, mortuo Guarino abbate, ſacram abbatiam invitus aſſumere coarctatur, & poſt modicum tempus ob ejus ſanctitatem Auſoniæ pontifex licet diu renuens ordinatur, & eruditus phyſicis ac theologicis diſciplinis, prælatos & clericos ſibi ſuppoſitos in vitam honeſtiſſimam regulavit. Cum autem velut paſtor bonus frequenter eccleſias & monaſteria viſitaret, & ad locum ſibi dilectum, videlicet monaſterium beati Archangeli perveniſſet, quod in ſingulari reverentia beati Petri memoria prægerebat, Deo revelante clero undique convocato, ſanctiſſimi ducis corpus in dexteram partem altaris eccleſiæ ſumma reverentia collocarunt.* In quadam relatione e Cuxano tranſmiſſa a domno Nicolino Alcalà legitur: „ Ad ingreſſus chori ſiniſtram eſt urna ſan„ cti Petri Urſeoli, ubi antiquitus aſſervabatur ejus ſacrum corpus. “ Attamen non videtur eadem eſſe urna, in quam epiſcopus Oliba depoſuit ſacrum corpus, cum alia ſubſecuta fuerit translatio, de qua nos alibi Domna Jacobina de Blemur [a] ſcribit, Mariam Dalmatiæ reginam adſtitiſſe translationi ſacri corporis, & magnifica dona obtuliſſe tumulo ſancti & illuſtris ſui propinqui, ut legitur in antiquo codice ms. abbatiæ Cuxanenſis. Altera eſt hæc Maria regina a Maria uxore Johannis Urſeoli, quæ jam obierat anno 1005. Ceterum Deus ob ſanctitatem Petri Urſeoli multa patravit ad ejus ſepulcrum mirabilia. *In quo loco*, ſubdit Rivipullenſis, *multa oſtenduntur a Deo miracula fratribus ibi commorantibus meritis beati Michaelis archangeli, & aliorum Sanctorum, quorum reliquiæ ibi requieſcunt, meritiſque Petri Venetici ducis ejuſdem loci monachi, qui perficiens bonum certamen, & conſummans curſum, idemque ſervans promeruit coronam juſtitiæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Ad quam coronam* &c. Et Camaldulenſis anonymus: *In qua translatione*, inquit, *multa miracula Dominus oſtendit, nam inter alia, monachus quidam dentium*

nimio

a *Anno Bened. T. I. pag. 83.*

nimio dolore vexatus de ore beati Petri abſtulit unum dentem, quem ponens in ore ſtatim dolorem dentium ſenſit extinctum, & poſtmodum multæ gentes ab ipſo dolore & aliis multis languoribus ejus meritis liberationem ſumpſerunt, non ſolum corporum, ſed etiam animarum. Addit etiam: *In cujus honorem & memoriam duæ lampades uſque in diem hodiernum ardere non deficiunt inceſſanter, & ſingulis annis a toto clero fit ſollemnis proceſſio, & anniverſarium celebratur.*

ANN. CHR. 1021. ROMUALDI 114.

XXI. Donationes factæ monaſterio Montis-Chriſti.

HUGONUS marchio & dominus de Corſica *anno Domini* M. XXI. *indictione* III. (forte in autographo ſcriptum erat IIII. ut obſervavit etiam [a] Muratorius) *martii* VI. offert *Deo & ſancte Marie de Canovaria* (monaſterium erat abbatiæ ſancti Mamiliani Montis-Chriſti membrum) omnes ſuas *poſſeſſiones, quas habebat allodio, ſive ex ſecutione patris vel germanorum in loco ubi dicitur* a la cappanna; *item aliam poſſeſſionem in loco ubi dicitur* Rabagium, *item aliam ubi dicitur* a la Verdele *&c. Item aliam ubi dicitur Caſanova cum domos* &c. *de plano in monte, de gargalo in gargalo* &c. *Item alias poſſeſſiones in loco ubi dicitur* Erbaja; *aliam* la croce & lo ſancto *&c.* quæ *irrevocabiliter* donat *Simoni venerabili abbati monaſterii ſancti Mamiliani Montis-Chriſti, & rector abbatie ſancte Marie de Canovaria. Actum in domo Pandolfini. Ego Rubertus judex imperiali notario rogatus &c.* Hugonus forte filius fuit Rugerii comitis Corſicæ, cujus chartas ſpectantes ad annos *969.* & *981.* attulimus ad annum *963.* Idem Hugonus in anteriori charta *anno Dominice incarnationis* M. II. *indictione* XV. *tertio nonas aprilis* appellatur *Hugonus Dei gratia marchio Maſſe, domino de Corſica & judex Calaritanus; ſanuſque* eo anno *mente & corpore inter vivos* donat *Deo & domno Placido abbati monaſterio ſancti Mamiliani inſule Montis-Chriſti unam poſſeſſionem terrarum, que eſt propria dictam in plagia poſita in loco, quod dicitur* a le Prunice; *item aliam in loco dicto* a le Codule; *item aliam in loco ubi dicitur* a la Renula. *Actum in caſtro Calari. Ego Nicolaus Johannis imperiali auctoritate notarius rogatus* &c. *Ego Johannes predicta exemplavi de actis Montis-Chriſti.* Placidus videtur ſuffectus Mauro in regimine abbatiæ ſancti Mamiliani, ſicut videtur Simon ſucceſſiſſe Placido.

[a] *Antiq. med. ævi* T. II. *col.* 1074.

Ejuſdem Hugoni filius forte fuit *domino Rainaldo marcheſe quondam Hugonis, qui fuit ſimiliter marchio.* Is *omnipotenti Deo & beato Mamiliano de Monte-Chriſto* dedit & conceſſit *totam villam* de la Veſolacia *cum toto circulo Guidulaceſo, quomodo eſt terminato ab omni parte ad podio ſancti Martini ad Sandulaccia & mittit in fine* Molinelli *& mittit in flumen altum & mittit cum terris pregnaticis, & mittit ad Topolacciam & mittit per Gargalum ad ſanctam Mariam de Petra Corbaria, & ibi ſunt alii termini & mittit ad podium* de l'Ancello. *Item dedit totam villam de Pugnano & totum Pugnaticum, ideſt caſas* &c. *cum toto ſuo circulo, quomodo circumdatum eſt ab omni parte & mittit* a la Vectolda, *& mittit ad ſanctum Auguſtinum, & deſcendit ad Copulacciam & mittit in flumine de Olmo & mittit in mare, ab alio latere ad Gargalum & Sanavi & ad Figarete & mittit ad mare* &c. *Actum in eccleſia ſancte Marie de Marana per manum Anſalduci de Prigniano imperiali auctoritate notarius.* Hæc donationis charta ſignatur quidem *anno dominice incarnationis* M. C. LX. *indictione* VIII. *pridie idus martii.* Sed cum a vero non abludat, ut exiſtimavit etiam [b] Muratorius, Raynaldum filium fuiſſe Hugoni marchionis, ab hujus temporibus parum ſunt dimovendæ chartæ Raynaldi filii; quare memorata donatio vel pertinebit ad annos 1025. vel 1040. qui bene componuntur cum indictione VIII.

[b] *Ibid. col.* 1078.

An

Ann. Chr. 1021. Romualdi 114.

An etiam *Rolandus comes & dominus Corſicæ* ad hæc tempora ſpectat, vel idem eſt cum Raynaldo ? Habemus in iiſdem exemplaribus abbatiæ ſancti Mamiliani *Julium abbatem inſule Montis-Chriſti*, & *Placidum abbatum ſancti Stephani & ſancti Benedicti de Venaco ordinis Montis-Chriſti* cum eorum fratribus adiiſſe Rolandum comitem Dei gratia & dominum totius inſulæ Corſicæ, Julium quoque judicem & Johannem legatum Corſicæ, ibique querimoniam ſuam expoſuiſſe adverſus plures homines, qui contenti perſolvere decimam, ceterum omne jus ſibi uſurpabant in bona abbatiæ ſancti Stephani de Venaco, quos Rolandus comes & Johannes legatus compeſcuit, lata ſententia ad favorem abbatiæ Montis-Chriſti. Notæ chronicæ chartæ ſunt hujuſmodi. *Anno dominice nativitatis ſepteno centeſimo decimo nono indictione ſecunda*. Sed juxta conjecturas noſtras alibi allatas, chartæ omnes abbatiæ Montis-Chriſti ſecula quintum, ſextum, ſeptimum & octavum incarnationis Dominicæ præferentes aſſignandæ ſunt ſeculis decimo & undecimo.

In prima, quam indicavimus, donationis charta Hugoni marchionis & domini de Corſica anno 1021. nominatur Simon abbas ſancti Mamiliani. Ad Hugoni itaque tempora ſpectabit etiam altera charta adnotata *anno ſexto centeſimo octavo indictione ſexta* (forte anno 1023. quo decurrebat indictio VI.) in qua legitur Marianum ab Aquajo, uxoremque ipſius Almanam *in manu domni abbatis Simonis de Monte Chriſti & domui abbatis Uberti ſancti Stephani de Venaco ordinis Montis Chriſti. concordantes ſe in unum* dediſſe *ſe ambo in religione ad eccleſiam ſancti Stephani de Venaco cum omnibus ſuis bonis, terris* &c. *que habent in* Aquajo, *qualiter ſunt terminata per terminis ab uno latere flumen, quod dicitur* Zingajo, *& da pede flumen, quod dicitur* Tavignano, *ab alia via, quod mittit ad eccleſia ſancti Salvatoris* de l'Aquajo, *& mittit per via publica* a la fogata di Arliſo *& mittit* a la Vallela de Terranella, *& ſoxa* de Erbajo, *& iſtas terras erant patri meo & anteceſſores mei & meo proprio* &c. *& ſic damus* &c. *a dicta abbatia ſancti Stephani di Venaco, & corporis noſtri ibi debeant ſepeliri. Ego Petrus quondam Rola notarius publicus ſacri imperii rogatus* &c. Ad annum 951. Muratorii dubiis fecimus ſatis, qua ſcilicet ratione ſeculis X. & XI. ſcriptores harum chartarum *ſacri imperii notarii* appellentur? Heic autem loci veteres has omnes chartas in unum congeſſimus, licet ad varios annos pertineant, quas etiam in Appendice integras proferimus ab exemplaribus tabularii ſancti Michaelis in Burgo Piſarum, poſt Muratorium, qui earum partem a Grandio ſecum communicatam edidit in ſuis Antiquitatibus, eas inſuper juxta probabiles conjecturas noſtras corrigendo in characteribus chronicis, uſquedum lux major nobis affulgeat ad eas tenebras depellendas, quæ tum ex enormi notariorum & amanuenſium imperitorum vitio, tum ex rerum Corſicarum obſcuritate profluunt.

a §. *Donatio. A.* 1. 12. b *Ibid. A.*1.13.

Theuzo [a] presbyter quondam Ildizi pro anima ſua judicavit monaſterio Pratalliæ terram cum vinea, & quidquid ſibi *ex eredio* patris & fratris ſui pervenerat in territorio *Socone*; Bonizo [b] autem tertiam partem de tribus petiis terræ poſitis in caſali *Gello* territorio Partinæ. Hæc ex indicibus Eduardi Baroncinii.

Ann. Chr. 1022. Romualdi 115.

XXII. Romualdus præficitur Biſurcenſi monaſterio ab Henrico imp.

Videns Romualdus abbatem Biſurcenſem monitis ſuis minime proficere, Henricum imperatorem, qui autumno anni præcedentis deſcenderat tertia vice in Italiam, impiger adiit, neceſſitatemque expoſuit collapſæ diſciplinæ in ea abbatia reſtituendæ, quæ eremitico inſuper inſtituto ob

loci

loci alpeſtris ſitum aptiſſima erat. Annuit libentiſſime pius imperator votis Romualdi, quem ſummopere diligebat, cujuſque colloquio gavisus fuerat ante octennium, ac inſigni diplomate ſub diſciplina atque ordinatione Romualdi & ejus ſucceſſorum in ipſa eremo perſiſtentium conſtituit abbatiam Biſurcenſem debere in reliquum tempus permanere. Imperiale præceptum extat [a] apud Ughellium; extat etiam apud Soldanium, qui ipſum affert [b] tam in quæſtionibus Vallis-umbroſanis, quam [c] in hiſtoria monaſterii Paſſinianenſis, ſed ipſius notæ chronicæ apud utrumque erroribus deturpantur. Has enim præfert apud Ughellium: *Anno Dominice incarnationis* M. XII. *indictione* X. *anno vero domini Henrici* II. *regnantis* XXI. *imperantis vero* VIII. *Actum pridie kalendas januarii Ravenne feliciter amen*. Similes notas exhibet Soldanius in memoratis quæſtionibus. Verum anno M. XII. indictio quidem decurrebat X. ſed minime erat annus XXI. regni Henrici, ſed potius annus XI. regni Germaniæ; multo minus annus VIII. imperii, cum poſt biennium tantum, anno nimirum M. XIV. coronatus fuerit imperator; inſuper id eſt contra fidem hiſtoriæ; anno enim M. XII. Henricus non erat in Italia, ſed *Palithi in Germania celebravit natale Domini, & feſtum epiphaniorum Alſtidii*, ut teſtis eſt Ditmarus, [d] una cum Benedicto papa VIII. qui Roma fugiens ad ipſum in Germaniam convolaverat. Ad alterum ergo annum aſſignanda eſt donatio abbatiæ Biſurcenſis facta Romualdo ab Henrico imperatore. Ideo Soldanius, qui emendaverat in quæſtionibus ſuis Vallumbroſanis Grandium noſtrum [e] eam referentem ad annum M. XXII. ſententiam mutans in hiſtoria Paſſinianenſi, putavit etiam ipſe pro anno M. XII. eſſe ſubſtituendum annum M. XXII. qui reapſe erat XXI. regni Henrici II. & VIII. menſe decembri imperii, & pro indictione X. apponendam eſſe indictionem V. Porro Grandius ante ipſum ſententiam ſuam aperuerat his verbis. [f] „ Denique illud etiam „ movere poteſt, cur utrobique ad annum 1022. privilegium referam Hen„ rici imperatoris, quo ſancto Romualdo abbatiam ſancti Benedicti ad „ Biſurcum munificentiſſime donavit: quando Didacus Franchus, Augu„ ſtinus Lubin, Ferdinandus Ughellius & alii id anno 1012. contigiſſe, „ ipſiuſmet diplomatis fide, confirmant. Sed enim advertendum eſt, il„ lius diplomatis numeros male conſignatos omnibus impoſuiſſe: cum „ enim ſubſcriptum eſſet revera hoc modo: *Datum anno Dominicæ in„ carnationis* M. XXII. *indictione* V. perperam ab antiquariis exſcriptum „ eſt: *Datum anno Dominicæ incarnationis* M. XII. *indictione* X. (uno X. „ nimirum ibi ſubducto, hic vero lineis infra angulum protractis, & V. „ in X. commutato). Nec ſaltem ex ſequentibus verbis, quæ tamen in„ tegra ab Ughellio referuntur tom. II. pag. 513. videlicet: *Anno vero „ domini Henrici* II. *regnantis* XXI. *imperantis* VIII. in ſuſpicionem evi„ dentiſſimi erroris ullus inductus eſt, cum pateat, has notas ad annum „ 1022. non 1012. referri; ſiquidem Henricus anno 1001. rex Germa„ niæ, & 1014. Romanorum imperator eſt coronatus; unde annus regni „ XXI. & imperii VIII. in annum 1022. a nobis deſignatum, non in an„ num 1012. quadrare poteſt. " In Reſponſionibus [g] autem ad quæſtiones Vallumbroſanas ejuſdem Soldanii, diploma emanatum cenſet idem Grandius eodem anno 1022. exeunte; cum juxta Sethum Calviſium, ut ipſe ait, Henricus redux non fuerit in Germaniam, niſi anno 1023. Verum conſtat jam ex annaliſta, & ex chronographo Saxone Henricum alpium cacumina citato tranſgreſſum curſu, declinante æſtate anni 1022. propter epidemiam, qua laborare cœperat ejus exercitus tempore obſidionis Trojæ, reverſum fuiſſe in Germaniam, ubi concilium plurium epiſcoporum celebra-

ANN. CHR. 1022. ROMUALDI 115.

a T. II. col. 493.
b Pag. 125.
c Pag. 197.
d Chron. Lib. VI. verſus finem.
e Diſſert. Cam. II. pag. 143.
f Ibidem.
g Cap. IX. n. 10.

ANN. CHR. 1022. ROMUALDI. 115.

a *Act. SS. XIV. Julii.*

celebravit; & licet ægre credimus concilium hocce fuiſſe Salegunſtadienſe habitum die 12. auguſti hujus anni, ut exiſtimat Solerius S. J. & Bollandianus continuator [a], quia cum eſſet Henricus in comitatu Lucenſe x. kal. auguſti, fieri vix poterat, ut die 12. auguſti eſſet Salegunſtadii, atque copioſum jam numerum convocare potuiſſet epiſcoporum; præterquamquod Salegunſtadienſi ſynodo præfuiſſe archiepiſcopum Moguntinum cum quinque dumtaxat ſuis ſuffraganeis reperimus; licet nimirum Henricum huic concilio interfuiſſe dubitemus, interfuit tamen alteri ſynodo plurium epiſcoporum in Germania hoc anno ad finem vergente. Inſuper II. *nonas januarii anno Dominice incarnationis* M. XXIII. *anno vero domni Henrici regnantis* XXI. *imperii vero ejus* VIIII. *indictione ſexta*, anno ſcilicet ſequenti, & quinque diebus poſt trigeſimam-primam diem decembris anni 1022. Paterbonæ commorabatur Henricus, ut ex diplomate pro monaſterio Caſinenſe conſtat, ſignato ſuperioribus notis [b] apud Gattolam. Si ergo Henricus menſe decembri hujus deſinentis anni non erat amplius in Italia, quomodo conciliari poterit diploma datum Ravennæ pridie kalendas januarii M. XXII.? Dicendum proinde præceptum Henrici pro abbatia Biſurcenſe datum fuiſſe Romualdo ab Henrico imperatore ultima die decembris anni 1021. qui a nativitate Domini ante ſeptem diem numeratus incœperat jam eſſe 1022. ſicut & indictio vel a ſeptembri, vel a natali Dominico inchoata erat quinta. Emendandi tamen erunt anni regni; cum enim electus fuerit Henricus rex Germaniæ menſe majo anni 1002. ad finem anni 1021. nonniſi vigeſimus perdurabat regni annus; annus vero octavus ejus imperii optime congruit; numerando enim a menſe februario anni 1014. quo coronatus fuerat imperator, ad ultimam diem anni 1021. adhuc perſeverabat octavus ipſius imperii annus. Quare ſic chronicæ notæ diplomatis Biſurcenſis corrigendæ erunt: *Datum anno dominice incarnationis* M. XXII. *indictione* V. *anno vero domini Henrici* II. *regnantis* XX. *imperantis vero* VIII. *Actum Ravenne. Feliciter.* Quod autem exeunte anno 1021. Ravennæ potuerit commorari Henricus ex eo colligimus, quia die VI. decembris placitum tenuit [c] Veronæ; die X. erat [d] Mantuæ; januario anni ſequentis juxta [e] Leonem Oſtienſem cum exercitu movit Apuliam verſus, ergo XXXI. decembris ejuſdem anni 1021. bene poterat Ravennæ conſiſtere, progreſſurus inde verſus Apuliam. Biſurcenſe præceptum Henrici protulit Ughellius ab exemplo deducto ex ipſo autographo exiſtente in libro privilegiorum congregationis Vallis-umbroſæ, qui cuſtoditur in tabulario ſanctæ Praxedis de Urbe. Ab exemplaribus cœnobii Ripulenſis, aliiſque in medium attulit Soldanius tum in quæſtionibus, tum in hiſtoria Paſſinianenſi. Ipſum nos in Appendice edimus, ſacta ejuſdem collatione cum illo Ughellii, & cum duobus ipſius Soldanii, ex quarto veteri apographo, quod ex archivo imperialis collegiatæ ſancti Laurentii Florentiæ exſcripſit amiciſſimus nobis, & huic generi ſtudiorum deditiſſimus domnus Joſeph-maria Gherardinius ſanctæ Mariæ Angelorum de Florentia monachus Camaldulenſis noſter.

b *Hiſt. Caſin. Acceſſ. P. I. pag.* 120.

c *Antich. Eſtenſi Par. I. cap. XIV.*

d *Antiq. medii ævi T. VI. col.* 329.

e *Lib. II. cap.* XXXIX.

XXIII. De Romualdi eremitico inſtituto.

OPINATUR idem Ughellius ab hoc donationis anno cœnobium ſancti Benedicti Biſurci in eremitarum ſedem fuiſſe commutatum, & pium imperatorem ita permiſiſſe Romualdo, quod in ipſum vitam eremiticam induceret, ut tamen religioſi viri, qui in ea diſciplina excolebantur, una cum eremitico ſeceſſu, & ab humano conſortio ſegregati, divi Benedicti inſtituta ſectarentur ac conjungerent. Sed jam vidimus ſuperius eremitas, & quidem ſub diſciplina Romualdi, eo loci conſediſſe ante diploma Henrici, & ignorat nullus Romualdi eremiticum inſtitutum fuiſſe ſecundum regulam ſan-

cti

ANN. CHR. 1022. ROMUALDI 115.

cti Benedicti. Illud potius ex hac pagina donationis eruitur, monaſterium traditum fuiſſe Romualdo pro reformandis monachis, & eremum pro perficiendis ſanctioribus viris illis, qui ſolitudini operam darent, utriſque tamen juxta ipſam regulam ſancti Benedicti, quam unicam profitebatur Romualdus; habemus enim in ipſo diplomate diſtingui Romualdum, ſuoſque ſucceſſores ab abbate ipſius monaſterii, illiuſque ſucceſſoribus; ac ex Damiano intelligimus Romualdum multa mala perpeſſum fuiſſe ab abbate ipſius cœnobii. Duo propterea in Romualdo inſignes characteres ſunt agnoſcendi, reformatoris nimirum diſciplinæ Benedictinæ collapſæ, & eremiticæ vitæ propagatoris. Exiſtimat ſecundo Ughellius, Ildebrandi epiſcopi Faventini potiſſimum opera, Henricum imperatorem divo Romualdo eremitarum Camaldulenſium conditori abbatiam hanc ſancti Benedicti in alpibus ad Bifurcum ſitam confirmaſſe. Potuit id contingere; verum nulla in præcepto ſit Ildebrandi mentio, & ſolo potius *interventu religioſi viri domini Romualdi monachi & eremite* apparet chartam donationis conceptam & ſcriptam fuiſſe.

XXIV. Ildebrandus ep. Faventinus beneficus in monaſt. SS. Hippolyti & Laurentii.

CETERUM Ildebrandus Faventinus epiſcopus, cujus geſta vetuſtate temporum obruta, nec poſteritati alia ipſius monimenta propagata fuiſſe conqueritur idem Ughellius, beneficum ſe exhibuit erga monaſterium ſanctorum Laurentii & Hippolyti de Faventia, ſeculo ſequenti XII. Camaldulenſi eremo aggregatum, quod an etiam ſeculo præſenti reformationem ſuſceperit Romualdi, non omnino liquet. Charta quidem donationis Ildebrandi non eſt autographa, ſed exemplum antiquiſſimum, & ejuſdem fere ſeculi, in dicto monaſterio aſſervatum, quod publici juris facimus in Appendice, tum ad indicandam antiquitatem cœnobii hujus, quod poſtremis his ſeculis ſedes eſt ſupremi noſtri præſidis, tum etiam ad illuſtrandam memoriam Ildebrandi epiſcopi, de quo præter Ughellium pauca admodum habet etiam Tonduccius in hiſtoria Faventina. Deſtituitur exemplum hoc notis chronicis; verum cum Ildebrandus ſubſcripſerit Ravennati concilio temporibus Gerberti archiepiſcopi anno 998. rurſuſque alteri ſubſcriptus reperiatur ſub Arnaldo archiepiſcopo Ravennate anno 1016. ut vidimus; alia vero ex parte primum monumentum, quod ſuperſit, Ethici illius ſucceſſoris pertineat ad annum 1032. in quodam judicato apud [a] Muratorium, intra hoc temporis ſpatium locum habet hujuſmodi Ildebrandi charta, qua *Johanni venerabili presbytero atque abbati regule monaſterii ſancti Laurentii & ſancti Hippolyti* concedit jus *in capellam ſancti Antonini*, ea conditione, ut in ipſa *omni tempore diurnarum atque ſingularum horarum laudes matutinas & miſſas omnia abſque intermiſſione* celebrare faciat; ſtatuens præterea ut, qui in ipſo monaſterio fuerint aggregati, *omni tempore pro defunctis ſcilicet chriſtianis orare, qui ſua in prefata obtulerunt eccleſia aut obtulerint, & orationes continuas in pſalmis & miſſis facere* debeant, & pro ſe *peccatore Ildibrando epiſcopo ſancte Faventine eccleſie tribus vicibus omni die pſalmum quinquageſimum in conſpectu Domini canere, & in die anniverſarii* ſui *totum officium mortuorum celebrare* teneantur. De monaſterio ſanctorum Laurentii & Hippolyti, & de capella ſancti Antonini plura dicemus ſuis annis.

[a] *Piena eſpoſiz. &c. di Comachio Append. p.* 361.

XXV. Præceptum Henrici imp. pro monaſterio Burgenſi.

IDEM Henricus imperator Beneventi exiſtens (quo die ignoratur, cum deficiat menſis & dies in præcepto, ut deficit in pluribus aliis ejuſdem Henrici, quæ enumerat Muratorius in Annalibus; menſibus tamen februario, martio & aprili erat in urbe Beneventana, profecturus ad obſidionem Trojæ, ut oſtendit ex placitis ibidem habitis [b] Muratorius, atque proinde aliquo ex eis menſibus hujus anni) Roderico abbati monaſterii ſancti Se-

[b] *Annal. T. VI. pag.* 70.

Ann. Chr. 1022. Romualdi 115.

pulcri confirmavit bona ejuſdem cœnobii, inter quæ recenſentur ab imperatore *eccleſia & monaſterium beati ſancti Apollenaris ſito Cerreto a nobis noviter adquiſito, & eccleſia ſancti Cervonii & ſancti Jacobi, & eccleſia ſancti Rufini.* De monaſterio autem ſancti Sepulcri illud illuſtre narratur, quod ibi *preſtantur multa beneficia infirmis, & fiunt mirabilia crebra ad laudem & honorem nominis ejus ſecundum prophetiam illam, quæ dixit: & erit ſepulcrum ejus glorioſum. Data anno Dominice incarnationis* M. XXII. *indictione* V. *regni vero domini Heinrici Deo propitio* XXI. *imperii vero* VIIII. *Actum vero Benevento feliciter. Amen. Theodericus cancellarius a vicem Everardi epiſcopi & archicancellarii recognovit.* Everardus epiſcopus & archicancellarius eſt Eberardus epiſcopus Bambergenſis, qui etiam Ebbo appellatur in diplomate conceſſo hoc ipſo anno ab eodem Henrico imperatore monaſterio Caſinenſi, quod refert Gattola in hiſtoria illius archicœnobii [a]. Everardus ſive Ebbo, præter eam dignitatem, alteram etiam obtinebat archicapellani, niſi dicamus idem fuiſſe archicancellarii & archicapellani officium. Theodericus vero, vel Thheddericus, Theiricus vocatur in placito hujus anni exiſtente in [b] chronico Vulturnenſi. Mabillonius [c] videtur exiſtimaſſe monaſterium ſancti Apollinaris ab Henrico noviter acquiſitum fuiſſe prope Beneventum; quod tamen nos conjicimus parum diſtaſſe a Burgo-ſancti-Sepulcri, quo tamen in loco exiſteret, monumentorum defectu ignoramus; legi etiam poſſet in autographo *a vobis*, ideſt Roderico abbate, *noviter acquiſito*. *Noceuti* quoque appellat idem Mabillonius, quod in diplomate legitur *Noceati*; *Rosbertum* facit abbatem conditorem monaſterii ſancti Sepulcri, qui fuit *Rodericus*; apud *Caretum* demum ſtatuit monaſterium ſancti Apollinaris, quod erat ſitum in loco, qui dicebatur *Cerretum*. Privilegium hoc autographum extat in tabulario Fontis-boni, ex quo deſcripſimus, & in Appendice edimus. In codice jurium abbatis Burgenſis contra epiſcopum & urbem Civitaris-caſtelli, qui aſſervatur in bibliotheca Mediceo-laurentiana [d], & exaratus fuit anno 1454. atque oblatus Nicolao V. Romano pontifici, cujuſque initium in ſuo Gratiano retulit V. Cl. Hieronymus Lagomarſinius S. J. præter prædictum Henrici privilegium, quod indicatur, enumerantur alia duo ejuſdem Henrici diplomata conceſſa eidem monaſterio ſancti Sepulcri, & Roderico abbati, in cujus tamen nominis deleti loco ab eodem ſcriptore ſubſtituitur ſemper nomen *Bonilii*, Primum datum dicitur anno imperii ſui, hoc eſt regni, nono apud Papiam anno M. XII. ſecundum vero apud Golſam anno Domini M. XV. De his nil ſuperaddimus, quoniam eorum autographa vel exemplaria non vidimus.

a *Acceſſ. Par. 1. pag.* 119.

b *Script. rer. Italic. T. I. Par. 1. p.* 497.

c T. IV. *pag.* 288.

d *Plut.* 66. *cod.* 26. *p.* 3.

XXVI. Alcherius comes Bononii obit.

Obiit hoc anno Alcherius præpoſitus Lucedienſis, comes individuus peregrinationum Bononii abbatis itidem Lucedienſis; teſte enim Ratberto [e] *quadriennio Bononium præcedens viam univerſæ carnis ingreſſus eſt*. Videbimus porro Bononium deceſſiſſe anno 1026.

e *Vit. S. Bonon. cap.* 1.

Ann. Chr. 1023. Romualdi. 116.

XXVII. Romualdus condit aſceterium pro virginibus in Valle-bona.

Haud multa diſtantia, quæ inter Biſurci abbatiam, & comitatum Vallis-bonæ intercedit, nos inducit, ut opinemur, conſtructionem monaſterii ancillarum Dei in Valle-bona, de qua loquitur Damianus, peractam fuiſſe circa hunc annum a Romualdo. Reperitur quidem Vallis-bona in diœceſi Arretina; Sigifridus enim abbas Prataliæ locat unam domum cum terra poſita in caſali *Contra*, territorii Partinæ, vocabulo *Valle-bona* anno 1038. Alia Vallis-bona in Caſtillione erat, alia in agro Mugellano, in qua poſtrema etiam conſtructum erat cœnobium, cujus prior Angelus dono recipit terras quaſdam, ut in inſtrumento monaſterii Ciſter-

ſtercienſis Florentiæ ſignato L. 63. [a] apud Lamium. In altero documento anni 1104. eccleſia *Vallis-bonæ in Mucello* nominatur *ad honorem & regimen monaſterii ſancti Salvatoris ſito loco Septimo* [b] apud eumdem. Sed illuſtrior erat Vallis-bona in Galeatenſi territorio, cujus frequens mentio in chartis pertinentibus ad ſacram eremum Camaldulenſem, ubi ſæpius *comites Vallis-bonæ*, *curtes de Valbona*, *cenſualia ſervitia Vallis-bonæ*, *homines de Valle-bona* memorantur; in quo etiam loco, deſinente hoc eodem ſeculo XI. novæ eremi ſub diſciplina Camaldulenſis erectæ fuere. In Galeatenſi ergo Valle-bona, melius quam in aliis diœceſibus, & rectius quam in ſancto Petro Valbonæ territorii Moncipelli, ut conjicit Collina noſter, vel in provincia Capitanatæ, ut eam ſtatuit Lubinus, quæ loca a ſancto parente noſtro minime frequentata fuere, videtur locatum aſceterium hocce a Romualdo conſtructum. In actis concilii Florentini ab Horatio Juſtiniano editis, fit mentio Martini Rogæ abbatis Vallis-bonæ, qui poſt Ambroſium Camaldulenſem ſedit, & peroravit Ferrariæ in eo concilio die mercurii VIII. januarii anni 1438. Quare firmat Collina conjecturam ſuam, ſecedentibus monialibus eum locum in ſolitudine poſitum occupaſſe poſtea monachos. Sed, in qua diœceſi fuerit abbatia Vallis-bonæ, cui præſidebat Martinus, ignoramus. Illud ſcimus, ubi ubi demum fuerit hoc aſceterium ancillarum Dei, cum ipſum condere ſtatuiſſet Romualdus, rumorem excitaſſe ejus diſcipulos, plaudentes alios novæ erectioni, improbantes alios. Quid dæmon profecerit in hac ipſorum diſcordi opinione, enarrat [c] Damianus. *Rurſus alio tempore cum monaſterium ancillarum Dei, quod eſt in Valle-bona, conſtruere decreviſſet, diſcordia mox inter ſancti viri diſcipulos oritur, quia videlicet alii nolunt, alii vero, ut fieret, vehementer inſiſtunt. Cumque ante venerabilem virum utræque diſſidentium partes diverſa, utentes allegatione contenderent, cœpit diabolus ante portellam cellæ, quaſi malleo, vegetem ſine ceſſatione percutere, & per reboantem ſilvam crebris audiebatur tunſionum ictibus intonare. Deinde cum jam omnes unanimiter monaſterium fieri concordaſſent, ecce malignus ſpiritus, cunctis audientibus, ululare, plorare & flebiles non ceſſabat voces emittere. Poſtremo autem cum jam diviſi ad ſuum quiſque reverteretur hoſpitium, proſequebatur eos antiquus hoſtis cum tanta tempeſtate & turbine, & quaſi omnia ventorum genera commovens, ut totam ſilvam radicitus evellere putaretur. Quidam vero fratrum increpans eum dixit: Præcipio tibi in nomine ſanctæ Trinitatis immunde ſpiritus, ut deſinas venire poſt nos. Et ita fugatus eſt. Jure quippe auctor diſcordiæ, compoſita pace, compulſus eſt in fletum prorumpere, qui prius audiebatur creſcente rixa gaudere, & qui tunc quaſi circulum vacui vaſis abſtrahere, & partes, quibus compactum fuerat, diſſipare tentavit, conſtrictis jam in vinculo pacis & caritatis compage diſcipulis, triſtis abſceſſit.* Ex his poſtremis verbis patet Damianum *vegetem* uſurpaſſe pro dolio. Hæc vox occurrit in hac ſignificatione in Rodulphi noſtri conſtitutionibus ſub rubrica de uſu vini: *Studeant ergo miniſtri, quibus hæc imminet ſollicitudo, ut vindemiarum tempore in vegetibus ad hoc præparatis congruenter purgatis, quorum & ſine ullis aquarum mixturis recondatur vinum*; reperitur in vita ſancti Johannis Traguriensis: *In tanta paucitate uvarum tres majores jam replevimus vegetes*; in alia ſancti Andreæ de Galeranis: *Ivit ad vegetem & facto ſigno crucis hauſit abunde vegete repleta divinitus*; Domnizo lib. I. de vita Mathildis cap. XIII. *imperat argenti vegetem ſubito fabricari*. In bulla [d] Alexandri papæ III. conceſſa Lombardo quondam archiepiſcopo Beneventano anno 1179. apud Ughellium: *Sexaginta ſaumas puri vini per annum cum vegetibus, in quibus*

a *Deliciæ erudit. an.* 1743. *pag.* 1062.

b *Ibid. pag.* 1095.

c *Cap.* lxii.

d *T. VIII. col.* 123.

Ann. Chr. 1023. Romualdi 116.

bus poſſit reponi. Auctor chronici Trium-tabernarum [a] apud eumdem habet in epiſcopis Catacenſibus: *Impius archipresbyter venenum bibere obtulit* (epiſcopo ſcilicet Scillacii) *qui cum guſtaſſet*, *ſtatim ſtupefactus cecidit mortuus*, *moxque igitur in vegetem incluſit & per magnam rupem illum præcipitavit*. Quæ hic collegimus, ut oſtenderemus *vegetis* vocem fuiſſe uſurpatam his ſeculis; dum alii credentes barbaram eſſe dictionem, minuſque conſuetam, legunt in Damiano, pro *vegete*, vectem, quo uſus fuerit dæmon quaſi malleo; ſed jam Damianus ſatis abunde ſe manifeſtat per *circulum vacui vaſis* dolium intellexiſſe ad aquam vel vinum recipiendum aptum.

a T. IX. col. 360.

XXVIII. Theodaldus ep. Arretinus donat monaſterio Pratalienſi.

THEODALDUS, qui Alberto epiſcopo in ſede Arretina ſucceſſerat anno præſenti, anteriorum epiſcoporum veſtigia ſectatus, monaſterio de Pratalia, Sigizoni abbati & ejus ſucceſſoribus, qui juxta regulam ſancti patris Benedicti vixerint, largitur domum poſitam infra plebem ſancti Hippolyti in Biblena, vocabulo *Peza*, cum vineis, pratis & ſilvis *manu Hugonis notarii menſe julio indictione ſexta* hujus anni. Verba donationis ſub tali formula ſunt expreſſa: *A fidelitate ſancti Donati judicamus & tradimus in monaſterium*, *que eſt ſuper jure ſancti Donati*, *& eſt dedicato in uno vocabulo Pratalia*. Sed integra donatio reperietur in Appendice.

XXIX. Donationes aliæ factæ monaſterio Berardingorum.

RAINERIUS ejuſque jugalis Icta filia bonæ memoriæ Farolfi, qui fuit comes, monaſterio *ſancti Salvatoris de Fonte-bona*, dicto poſtea Berardingorum, donant hoc anno tertiam portionem *de eccleſia & capella ſancti Johannis ſita vocabulo Modini*; *medietatem de eccleſia ſancti Coſme in vocabulo Campi*, *& decem ſortes domos inter & terras*. Donatio fit *Sena*, *locus infra caſa noſtra domnicata*, *que eſt intus caſtello noſtro de Monte-Aperto*. *Henricus gratia Dei imperator auguſtus anno imperii ejus Deo propitio decimo idus decembris indictione ſeptima*, exordio ſcilicet ducto a menſe ſeptembri. Neſcimus, an hoc anno abbas ejus monaſterii eſſet Ardimannus, de quo extat memoria ad annum 1007. vel Ubertus, cujus mentionem faciemus ad annum 1037. Chartam donationis ex apographis Huberti Benvoglientii damus in Appendice.

XXX. Monaſterii S. Petri in Vincula agri Ravenn. primordia.

SPECTAT ad hæc circiter tempora appulſus Gerardi Sagredi in Pannoniam. Is ex nobiliſſima gente Venetiis natus *monaſticæ religionis habitum puer accepit* in cœnobio ſancti Georgii-majoris Venetiarum per manus Johannis Mauroceni, olim Romualdi ſocii in cœnobio Cuxanenſi, inde ſundatoris, primique abbatis ejuſdem monaſterii ſancti Georgii. Electus Gerardus tertius loci abbas, *cupido eum inceſſit inviſendi Dominicum ſepulcrum*; quare regimine cœnobii ſeſe abdicans, iter verſus Palæſtinam ſuſcepit; verum cum perveniſſet *in Pannoniæ partes*, *cujus habenas tunc chriſtianiſſimus rex Stephanus moderabatur*, benigne ab ipſo exceptus, ſed ſimul retentus fuit in eo regno, ne ultra procederet, dimiſſis alibi ejus peregrinationis ſociis. *Cernens ſervus Chriſti ſe ſolum illic derelictum*, *ut populi ſtrepitus evitaret*, *ejus regionis eremum*, *quam Beel vocant*, *petiit*, *atque illic ſeptennio jejuniis & precibus vacans*, *excepto Mauro monacho*, *ſolus habitavit*. Ad Guntheri Bohemi eremitæ preces Stephanus monaſterium illud ædificaverat, teſte Chartuitio, ſed probabiliter etiam ad Andreæ & Benedicti ei generi vitæ aſſuetorum, & ad diſcipulorum Romualdi, inter quos fuerat Gregorius, qui Hungariam ad annum 1010. penetraverant, incolatum. Maurum monachum credimus, poſt [b] Mabillonium in actis Sanctorum, eumdem cum Quinquecclesienſi poſtea præſule, ſcriptore vitæ Andreæ & Benedicti eremitarum. Poſt ſeptennium rex Stephanus *ſervum Dei Gerardum ab eremo revocavit*, *pontificalique infula decora-*

b Secul. VI. Par. I. pag. 550.

ANN. CHR. 1023. ROMUALDI 116.

coratum ad prædicandum populo ſuo deſtinavit, & eccleſiæ Moriſſenæ præfecit præterpropter ad annum 1030. ne ſi Gerardi aſſumptionem ad epiſcopale munus retrahamus poſt annum 1030. quo tantum anno ipſum cœnobii ſancti Georgii abbatiam dimiſiſſe ſcribunt ejuſdem loci hiſtorici, ſeptennium ægre reperiatur eremiticæ ipſius vitæ. „ A Gerardo Moriſienſi epiſcopo facto conſecrari curavit Stephanus (verba ſunt [a] Mabillo„ nii) ut popularibus ſuis ad apoſtolorum limina voti cauſa profecturis „ conſuleret, monaſterium ſancti Petri ad Vincula dictum in agro Ra„ vennati a ſe conſtructum, aſſignato annuo vectigali vigintiquinque mar„ carum puri argenti, quo non ſolum monachi ibidem ab ipſo conſtitu„ ti, ſed etiam peregrini Hungari alerentur. Id patet ex ejuſdem regis „ diplomate apud [b] Rubeum relato, quod Stephanus jam Hungariæ rex „ venerabilibus viris abbatibus & conventui monaſterii ſancti Petri ad „ Vincula, quod in territorio Ravennæ ſitum eſt, inſcribit. Hoc in di„ plomate ait rex, ſe hoc monaſterium cum conſilio Gerardi venerabilis „ epiſcopi eccleſiæ Moriſenæ fidelis ſui, una cum nobili viro Romano „ duce Ravennæ, conſtrui feciſſe per prædictum Gerardum, ac auctorita„ te Romanæ eccleſiæ dedicari, ut in ipſo monaſterio ſervire Deo poſ„ ſint monachi, & peregrinos Hungaros, ac nuntios ipſius regis tracta„ re. Quamobrem vigintiquinque marcas puri argenti de camera ſua ſe „ quotannis perſolvendas aſſignare. “ Atque hæc ſunt primordia monaſterii Ravennatis ſancti Petri ad Vincula, quod ſeculo XIII. ad Camaldulenſes pertinebat, pertinuitque deinceps, donec ad commendatariorum ſervitium tranſiens, modo ſola rudera antiquæ eccleſiæ & monaſterii retinet. Nullam diplomati regio apponi chronicam notam obſervat Mabillonius. Cum tamen ejus eccleſiæ dedicatio fieri debuerit a Gerardo epiſcopo Moriſienſi, poſt annum 1030. ſtatuendum eſt etiam diploma, & ante annum 1038. quo obiit piiſſimus rex. Idem Mabillonius ipſum refert ad annum 1000. quod ab eo factum facile fuerit, ut ceteris Stephani geſtis hoc etiam pietatis inſigne adjungeret; magis autem miramur Rubeum, qui erectionem hujus monaſterii narrat ad annum 963. quo nedum rex erat Stephanus, nedum epiſcopus Gerardus, ſed nedum uterque illorum erat natus. Diploma in Appendice recudimus ex Rubeo ad illuſtrandam originem hujus noſtri monaſterii, de quo aliqua dicemus in conſequentibus annis.

[a] *Annal.* T. *IV.* p. 144.

[b] *Lib. V.* p. 260.

XXXI. Donationes factæ monaſt. Gregoriano de Urbe.

ANNO *duodecimo Benedicti octavi pape atque Henrici imperatoris anno decimo indictione ſexta menſis julii die* .... Leo nobilis vir filius quondam Leonis bonæ memoriæ, qui dicebatur *Buccaberta*, conſentiente ſibi Theodora nobiliſſima femina jugali ſua, donat Johanni religioſo presbytero atque coangelico abbati monaſterii ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe, & cellæ, quæ eſt ad honorem Dei, & beatæ Fortunatæ virginis ac poſita in territorio Sutrino, portionem ſuam terrarum ſitam prope jam dictam eccleſiam ſanctæ Fortunatæ. Tabulæ donationis ex codice Gregoriano noſtro habentur in Appendice, cum altera donationis charta, quam in eodem territorio Sutrino menſe junio hujus anni eidem Johanni, eidemque eccleſiæ ſanctæ Fortunatæ fecere Anſelmus & Wido, Benedicta & Guaccus ſubdiaconus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, fratres filii quondam Rutherii bonæ memoriæ. Nominantur in poſtrema charta *eccleſia ſancti Ceſarei* poſita in territorio Sutrino in fundo *Martula*, & *venerabile monaſterium ſancti Blaſii*. De eccleſia, ſeu monaſterio ſanctæ Fortunatæ in territorio Sutrino, quod erat ſubjectum monaſterio ſanctorum Andreæ & Gregorii nonnulla occurrent dicenda ſeculis ſequentibus.

QUAN-

Ann. Chr. 1024. Romualdi 117.

XXXII. Miracula Romualdi.

QUANDOQUIDEM narrat Damianus aliqua Romualdi miracula; vel diabolicas, quas paſſus fuit ſanctus vir, perſecutiones, quæ nonniſi divinando ad ſuos annos aſſignarentur, placuit nobis hoc & ſequenti anno ea in medium adducere, ut completam omnino ſancti doctoris enarrationem de vita ipſius ſancti Romualdi habeamus. Inſanum aliquando oſculo ſanavit. *Vir quidam*, inquit, [a] *capitis patiebatur inſaniam, ita ut ſenſu rationis amiſſo vel quid ageret, vel quid diceret, funditus ignoraret. Huic Romualdus nihil aliud fecit, niſi ſolummodo oſculum præbuit, & protinus illum ad incolumitatem priſtinam revocavit, & cum inquieto homine dum pacem fecit, ad mentis eum ſuæ pacem reduxit. Referebat autem poſtmodum ille, qui curatus fuerat, dicens: Quia cum ſacra beati viri labia tangere merui, ſtatim prodire ex ore ejus quaſi vehementis auræ ſpiritum ſenſi, qui totam faciem meam, & ipſum denique ſinciput perflans, omnem cerebri æſtuantis ardorem protinus effugavit.*

a Vit. S. Rom. cap. liv.

Mulierem aliam Romualdus in amentiam verſam benedictione ſanavit [b]. *Secularis quidam vir, Arduinus nomine, Romualdo ſe ad ſuſcipiendum ſanctæ converſationis habitum tradidit, deinde domum, ut ſua quæque diſponeret, remeavit. Cumque eum uxor ſua venientem vidiſſet, femineo nimirum furore ſuccenſa, exclamavit adverſus eum dicens: Sic, bone vir, ab hæretico illo & antiquo ſeductore nunc venis, & me miſeram & deſtitutam omni humano ſolatio derelinquis? Et hoc dicto, protinus in amentiam vertitur, & ita furere, & conquaſſari cœpit, ac ſi patenter a dæmonio vexaretur. Habebat autem vir ſanctus hujuſmodi conſuetudinem, ut ſi quando fratres in viam dirigeret, benedictionem illis, ſive panem, ſive pomum, ſeu quodcumque aliud daret. Unde diſcipuli, ut experti multoties fuerant, certum tenebant, quod ſi ex benedictione magiſtri cuilibet ægroto porrigerent, ad ſalutem illum incolumem revocarent. Nam & ex aqua, unde manus ejus abluebantur, plures languidi ſæpe reſtituti ſunt ſanitati. Quod tamen cautiſſime oportebat fieri, ne ſi vir ſanctus hoc aliquatenus deprehenderet, in graviſſimam triſtitiam deveniret. Cum igitur diu jam femina miſerabiliter vexaretur, quidam fratres, qui aderant, de benedictione panis, quam a magiſtro ſuſceperant, ei particulam tradiderunt. Deinde cum hoc mulier comediſſet, mox mente ſedata, ab omni redditur inſaniæ furore liberrima. Quæ protinus omnipotenti Deo & Romualdo famulo ejus recuperatæ ſanitatis gratias retulit, & viro ſuo converſionis licentiam ulterius non negavit.* Exemplum habemus uſus panis vel pomi pro *benedictione* in vita ſancti Theobaldi ſcripta a Petro Vangaticienſi abbate, in qua legitur, ſanctum virum panem unum, quem a quodam monaſterio acceperat, parentibus ſuis *pro benedictione* miſiſſe.

b Vit. S. Rom. cap. lix.

XXXIII. Inobedientiæ & obedientiæ diſcipulorum Romualdi exempla.

INOBEDIENTIÆ pariter pœnam, & obedientiæ fructum duorum Romualdi diſcipulorum enunciat Damianus his verbis. [c] *Aliquando vir venerabilis cujuſdam cauſa neceſſitatis in viam ire diſponens, uni diſcipulorum cellam commiſit, & uſque ad ſuum reditum in ea illum manere præcepit. Ille vero temerarius, dum debiti honoris reverentiam magiſtro non ſervat, audacter in ejus ſtrato jacere non dubitat. Ecce autem in ipſa nocte maligni ſpiritus ſuper eum immaniter irruunt, graviſſimis eum verberibus atterunt, & projectum de lecto pene ſeminecem derelinquunt. Merito namque tam ſuperbos ſuæ offenſionis ultores pertulit, qui in talem virum poſtpoſita humilitate peccavit, & dum pio magiſtro non exhibuit reverentiam, ex duris & impiis ſenſit manibus diſciplinam. Similiter quoque poſtmodum venerabilis vir iter acturus, alium in eadem cella diſcipulum dereliquit. Cui cum diſcipulus diceret: Magiſter, ego in lecto tuo non jaceo, quia, quod*

c Vit. S. Rom. cap. lviii.

alii

alii contigit, mihi etiam conſequenter evenire formido. Ille reſpondit: Fili mi, jace & dormi ſecurus; ille enim in eo recubans iccirco in manus inimicorum incidit, quia parvitatis meæ licentiam non accepit; tu autem accepto conſenſu, in Deo ſpem pone, & ſine pavore quieſce. Qui videlicet in eo, ſicut juſſus fuerat, jacuit, & nullum omnino caſum adverſitatis incurrit.

ANN. CHR 1024. ROMUALDI 117.

Dæmoniaci inſuper curationem refert. [a] *Alio quoque tempore puer quidam dæmoniacus ad beatum virum delatus eſt; cui ille nihil aliud fecit, niſi pro benedictione ſibi panis particulam tradidit. Qua mox puer ille refectus, confeſtim eſt a dæmonio liberatus. Jure quippe, poſtquam benedictio Romualdi male poſſeſſum corpus intravit, inde confeſtim malignus ſpiritus cauteriatus exivit.*

a *Vit. S. Rom. cap.* ix.

XXXIV. Gariperga monialis donat monaſt. Pratalienſi.

DIGNAM obſervatione chartam legimus in archivo Fontis-boni, *Gariperga ſanctimonialis filia quondam Alberici, qui fuit vocatus Albizo*, nomine judicati tradit *monaſterio ſancte Marie matrem Domini ac virgine, que eſt dedicata a radice montis agutis, qui dividet Tuſcie e Romanea*, hoc eſt cœnobio Prataliæ, domum & terram eum vinea, & promittit *cum filiis & heredibus ſuis* ſe compoſituram in duplum, ſi unquam contra judicium ſuum ageret. *Sanctimonialis* hæc fuerat conjugata, & filios habebat; quapropter potuerit in ſtatu viduitatis ſe Deo conſecrare; vel ſi conjugem adhuc habebat Gariperga, vocatur *ſanctimonialis*, ſcilicet ſanctæ vitæ femina. In vita ſancti Theobaldi noſtri eremitæ Vicetini legitur Herebertum epiſcopum Mutinenſem ſororem habuiſſe *religioſam ſanctimonialem*, quæ Theobaldum conveniens ipſum pro fratre exoravit. Mabillonius [b] morem affert hujus temporis nonnullarum mulierum, quæ ſub velamine ſanctæ religionis in privatis ædibus remanebant, & exemplum producit nobilis matronæ Senenſis nomine *Avæ filiæ bonæ memoriæ Zenonis comitis relictæ Ildebrandi*, quæ velamen ſanctæ religionis induta, nihilominus in domo conjugis ſui defuncti permanebat ad annum circiter 1001. Donatio Garipergæ ſignatur: *Anno Einrici imperatoris Romanorum anno regni ejus undecimo menſe ſeptember indictione ſeptima*. Vel ergo nondum innotuerat in Thuſcia mors Henrici, qui obierat menſe julio, vel nomen Henrici in tabulis publicis ſupervivebat, nulla habita ratione Conradi electi regis Germaniæ, qui anno tantum 1026. regnum Italiæ fuit adeptus.

b *Annal. T. IV. pag.* 147.

XXXV. Charta monaſterii Gregoriani.

ANTERIOR ſupradicta eſt charta ſpectans ad monaſterium ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe; *anno* nimirum *Deo propitio pontificatus domni Johannis &c. nonidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperante domino piiſſimo perpetuo auguſto Henrico a Deo coronato magno imperatore anno undecimo indictione ſeptima, menſe aprilis die viceſima*. Ergo ante eam diem jam obierat Benedictus VIII. Johannis ſummi pontificis ſuique ſucceſſoris frater, & non menſe junio, ut poſt Pagii obſervationem, communiter credi autumat Muratorius: [c] *Magnifico viro Andree, qui vocatur de Viola*, Johannes coangelicus abbas ſanctorum Andreæ & Gregorii hac charta locat caſale in *Mandra Camellaria*, ut integre legitur in conventione, quam damus in Appendice, una cum charta ſuperiore Pratalienſi.

c *Ann. T. VI. pag.* 75.

Bonus abbas ſancti Michaelis prope Piſas, cujus monaſterii fuerat conditor, ut narravimus ad annum 1018. pluribus emptionibus ſacrum illum locum augere ſatagebat. Hoc anno *merito annuli aurei* acquiſitionem bonorum fecit a Cunerado, qui Cunitio vocabatur, & a Luitio presbytero, quam ex tabulario ejuſdem cœnobii proferimus in Appendice.

A Puc-

ANN. CHR. 1024. ROMUALDI 117. a Pag. 203.

A Puccinellio [a] in hiſtoria abbatiæ Florentinæ in medium profertur ſynopſis alterius chartæ ſub hoc anno menſe octobri indictione octava a ſeptembri inchoata, qua Ildiprandus & Berardus filii bonæ memoriæ Berardi, *qui fuit Saligo ex genere Francorum* offerunt in monaſterio Domini & Salvatoris noſtri, qui eſt *in caſali Campis & in vocabulo ad Fontebona* domum & res &c. Eruta fuit paginæ ſynopſis ex membranaceo volumine abbatiæ Berardengæ.

ANN. CHR. 1025. ROMUALDI 118. XXXVI. Dæmonis incurſus contra Romualdum. b Vit. S. Rom. cap. lxi.

QUANTA molitus fuerit dæmon contra Romualdum jam ab initio ſuæ converſionis, alibi ubertim vidimus; quanta pariter perſecutionum ſcandala per ejus diſcipulos contra ipſum moverit, abundat hiſtoria vitæ ipſius. Duos etiam ſuperaddimus a Damiano relatos maligni hoſtis incurſus, qui quando contigerint, [b] incaſſum quæreremus. *Numquam tamen diabolus a ſancti viri poterat impugnatione quieſcere. Et quia occulta jam adverſus eum fraude nil poterat, non ceſſabat virus ſuæ malitiæ viſibiliter demonſtrare. Aliquando namque vir venerabilis, dum in cella conſiſteret, ecce malignus ſpiritus, ut eſt revera teterrimus, hiſpidus, horribilis, immenſum cœpit ſancto viro terrorem incutere, & cum nimio furoris impetu mortem ſibi minitans intentare. Cumque Romualdus auxilium de cœlo imperterritus quæreret, & ut ſibi Chriſtus ſuccurreret, fiducialiter exclamaret, mox antiquus hoſtis aufugiens, ipſum cellæ parietem tanto iracundiæ felle percuſſit, quod gravem fagi tabulam unius cubiti ſpatio, vel eo amplius fidit. In habitaculo igitur patenter oſtendit, quanta adverſus habitatorem flamma crudelitatis exarſit, & quodammodo ſcriptum reliquit in pariete, quod occultum gerebat in mente.*

c Vit. S. Rom. cap. lxii.

[c] *Aliquando etiam dum venerabilis vir cum ſuis diſcipulis equitaret, ecce malignus ſpiritus rubei canis effigiem ſimulans, cum magno impetu obviam irruit, & equum, cui inſidebat, ita ut pene vir ſanctus mergeretur, exterruit. Interrogati diſcipuli ſi eum vidiſſent, exhorreſcentem quidem equum conſpexiſſe ſe aſſerunt, ſed nil tale eis apparuiſſe teſtantur. Ille vero ait: Miſer ille, qui olim præclarus angelus fuiſſe cognoſcitur, nunc ſe in immundi ſpecie canis oſtendere non veretur.*

XXXVII. Dominicus Loricatus fit eremita Luceolenſis.

TRIGESIMUM circiter ætatis annum attingebat Dominicus, Loricatus poſtea dictus; quo anno veriſimiliter & ſacrum presbyteratus ordinem jam aſſumpſerat, & cognita iniqua via, qua ad eum ordinem evectus fuerat, ſeculo valedixerat, in monaſterium prius, paullopoſt in eremum ſe recipiens. Nil tamen ex Damiano, quoad præciſum tempus illius converſionis exſculpere poſſumus. Vidimus, & alibi videbimus, quantum his temporibus, in Umbria præſertim, ſerperet lethiferum ſimoniæ virus. Inſcio Dominico illicitum pactum firmatum fuit, ait Turchius, ex lectionibus breviarii monaſtici & ex Ferrario; quæ tamen Dominici ignoratio non liquet ex Damiano, qui potius hanc unam culpam agnoſcit in bonæ frugis juvene, expiatam poſtea ſupereffluente pœnitentia, quorum Damiani verborum cauſa dixerit Jacobillius id factum fuiſſe Dominico conſentiente; poteſt tamen Damianus explicari de aliena, non de propria Dominici culpa. Quidquid ſit, epiſcopo dono dederunt pretioſam præparatam pellem parentes ejus, ut filium ad ſacerdotium promoveret; dono illectus & victus epiſcopus manus illi impoſuit, & ſacerdotem reddidit; agnovit inde Dominicus iniquam conditionem, ac illegitima via ſe ad ſacerdotium perveniſſe horreſcens, non ſolum ab exercitio ſacri ordinis abſtinuit, ſed mundo etiam affatim ſe ſubripuit.

Hæc breviter enarrat in epiſtola ad Alexandrum papam II. Damianus.

nus. [a] *Dominicus itaque cum eſſet in ſeculo clericus, quia tunc Simoniaca vigebat hæreſis, quæ & nunc utinam prorſus eſſet extincta, ut presbyter fieret, a parentibus ejus data eſt epiſcopo hircinæ pellis aluta. Quia, ſicut ait apoſtolus: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; hæc una beati viri culpa multorum poſt bonorum probatur extitiſſe materia. Nam hoc pavore perterritus, contempſit ſeculum, induit monachum, arduumque mox eremiticæ vitæ, tamquam bellator intrepidus, arripuit inſtitutum. Sed quia male promotus eſt, donec advixit, ſacroſancti altaris uſurpare miniſterium non præſumpſit.*

Ubi loci Dominicus monachum induerit, non exprimit Damianus, ſed cum aſſerat mox ſuſcepiſſe *arduum eremiticæ vitæ inſtitutum* in ſolitudine Luceoli, erat forte non longe ab eremo monaſterium, in quo prius probarentur in regulæ obſervatione a ſeculo advenientes, ut inde tuto poſſent ad perfectiorem eremi vitam tranſire. Loca ſolitaria in ea regione excitata, exculta & ſanctificata a Romualdo demonſtravimus ad annum 1011. qui & monaſteria ptope eremos, & eremos prope monaſteria ædificaverat & reformaverat. Ipſum Luceoli monaſterium ædificatum circa annum *996.* a Romualdo, in eoque monaſticam ſuſcepiſſe diſciplinam Dominicum anno præterpropter 1020. tradit Jacobillius in vita ejuſdem ſancti Dominici. Putat tamen Turchius, qui ea loca luſtravit, monaſterium ſancti Nicolai prope Cantianum fuiſſe locum incolatus ſancti viri, ex quo ſe receperit mox in ptoximam Luceoli eremum. Oppidanorum etiam traditio fert, in parvo monte pone eccleſiam ſupradictam ſancti Nicolai, antiquitus decem & octo monachos in totidem cellas incluſos vixiſſe, eique eccleſiæ monaſterium contiguum adhæſiſſe, atque illius cœnobii memoriam apud Damianum extare; & revera viſitato monte, quem incolæ *Colmetranum* appellant, reperiit idem Turchius parvas plateas circa ipſum montem, ſuper quas veri ſpeciem habet conſurrexiſſe cellas ipſas. Sed jam eremitarum Luceolenſium inſtitutum & vitam ex Damiano pandamus. [b] *In illa igitur eremo, quæ ſcilicet erat in regione, quæ dicitur Luceoli, conſtituto, decem & octo videbantur cellulæ ad habitandum fratribus deputatæ, ubi nimirum ſub hac regula vivebant, ut nunquam vinum biberent, nunquam adipe alimenta condirent, unum in Dominica die, ſed & quinta feria pulmentum ſumerent, quinque per hebdomadam diebus in pane & aqua jejunium celebrarent; ſolis autem orationibus vacantes, vel manuum operibus inſiſtentes, non agriculturam exercebant, non prædia vel aliquam ſubſtantiam, præter unum ſagmarium, poſſidebant. Cum quo ſcilicet aſello vel equo unus erat miniſter, qui vel ad acquirendas, vel ad ferendas fruges indeficiens diſcurrebat, ſoluſque eos in cunctis neceſſitatibus ſuſtentabat, Johannes ſcilicet, qui poſtmodum loci abbas factus, ſub honeſta rexit adminiſtratione conventum. Tenebant autem per totam hebdomadam diſtricta cenſura ſilentium, quod utique Dominica die poſt veſperum, cibumque ſolventes, habebant loquendi invicem uſque ad Completionis officium, libertatem. Nudis præterea pedibus & cruribus jugiter in cellulis morabantur.*

Johannem *ſanctum virum* appellat Damianus; de Dominico enim loquens habet: [c] *Vitam eremiticam non omiſit, ubi nimirum ſub magiſterio ſancti viri Johannis, qui dicebatur de Monte-feretri, per plurimos vixit annos.* Hic Johannes modo magiſter Dominici dicitur, modo loci abbas factus, modo prior. Narrat Damianus ejuſdem Johannis zelum, ut fratris cujuſdam ſuperbiam retunderet. [d] *Illic etiam*, inquit, *quidam frater erat, qui ſæpe vagabundus egredi de cella tentaverat, quem Johannes prior eremi, prout dignum*

[a] Cap. VI.
[b] Ibidem.
[c] Ibidem.
[d] Ibidem.

ANN. CHR. 1025. ROMUALDI 118.

gnum erat, prius auſtere corripuit, deinde in ſua præſentia vapulare præcepit. Cumque jubente magiſtro, ſe cœpiſſet induere, ſuperbe locutus eſt. Quem rurſus magiſter exui, rurſus præcepit verberari. Sed adbuc etiam ſe veſtire incipiens, ſuperbum quid effluere non ceſſavit. Sic tertio, ſic quarto, & ſi rite teneo, uſque ſexies verberatus eſt, nec emendatus. Exutus enim & reindutus, humilia reſpondere non potuit. Septima vero vice flagellatus, cum ſe cœpiſſet induere, clare cœpit voce clamare, dicens: Ecce diabolus abiit, ecce nequiſſimus mei cordis habitator aufugit, meque nexibus, quibus aſtringebar, effractis, liberum dereliquit. Jamjam domino & magiſtro meo libenter obſempero, ejuſque me ſubdendum legibus per omnia repromitto. Hoc modo frater ille ad humilitatis cuſtodiam rediit, & in cellula jugiter perſeverans, de cetero irreprehenſibiliter vixit.

In eadem eremo vivebat religioſus vir Anſo, de quo hæc habet idem Damianus. [a] *Dixit autem mihi*, (ſupple *Dominicus*) *quia cum cohabitaret Anſoni, religioſo videlicet viro, quem & ipſe vidi, quotidie per omnes horas canonicas diſciplinam ſibimet invicem ſcoparum ictibus ingerebant. Qui videlicet Anſo ſibi aliquando conqueſtus eſt, quod novem diarias panis penſas in ventre ſimul haberet. Tanta quippe macerabantur inedia, ut aridus panis conſtiparetur in ilibus, ac digeri difficile potuiſſet*. Hanc poſtremam hiſtoriam narravit Damiano ipſe Dominicus, cui referri debent verba illa, quod *per omnes horas canonicas* diſciplinas dabat, ac viciſſim recipiebat ab Anſone, & illa inſuper quod uterque *macerabantur inedia*. Hæc tamen, ut ab alio monacho ſibi expoſita, ſcripſiſſe Damianum, incogitanter aſſerit Turchius.

[a] Ibidem.

XXXVIII. Aliqua de eremo Luceolenſi.

NEQUE de Luceolenſi eremo majora ad notitiam noſtram pervenere. Ex his tamen, quæ protulimus, eamdem diſciplinam comperimus in ea viguiſſe, quæ vigebat in ceteris eremis a Romualdo excitatis, & in Avellanenſi. Præter eremi Luceoli ad monaſterium proximitatem, quam maxima ſemper ſollicitudine curavit Romualdus in omnibus ſuis novis erectionibus, vinum ibi ignorabatur & adeps; biduana & triduana jejunia adamuſſim obſervabantur, opere manuum ſeſe exercebant eremitæ, ut in ſolitudine Perenſi actitatum jam ſupra diximus. Oratio pene aſſidua, juge ſilentium, nudipedium, cellarum tamquam carcerum non interrupta habitatio, diſciplinarum uſus, hæ erant loci conſuetudines ſimiles conſuetudinibus monachorum Sitrienſium. Jejunii tempore, ut in Avellanenſi & Camaldulenſi eremis, panis lancibus pendebatur, teſte Anſone, qui novem *diarias panis penſas* in ventre ſimul habebat. Credendum quoque eſt Johannem prius eremi priorem, inde abbatem monaſterii, id executioni mandaſſe, quod a ceteris abbatibus requirebat Romualdus; per hebdomadam nimirum eremum petiiſſe, & in cella conſtitiſſe, diebus vero Dominicis monaſterium frequentaſſe. Præter Johannis ſanctitatem, honeſtam monaſterii adminiſtrationem, & zelum in debellando ſuperbo monacho, neque Damianus, neque ceteri auctores plura de eo tradunt; oriundus videtur a civitate Feretrana, ſic appellata a Monte homonymo, quique nomen dabat toti provinciæ Feretranæ, vulgo *Monte-Feltro*.

XXXIX. Chartæ Sanvictorianæ, Pratalienſes & Gregorianæ.

INTELLIGIMUS ex paginis tabularii ſanctæ Catharinæ de Fabriano Raimaro duci & marchioni ſucceſſiſſe Ugonem. *E factum eſt in nani domini ab incarnacione domini noſtri Jehſu criſti, quod ſunt anni domini mille vieſimo quinto, & regnanse domno Enrico divino ordinante providencia imperator auguſtus anno ejus undecimo, & semporibus domno Ugo dus & marchio anno ejus quartum, & die menſe julius per indiccione ſeſtima*, Moronto filius quondam Ordo vendit Laurentio filio quondam Dominici in

in loco, qui dicitur *la Cereſiola infra territorium caſtellum Pretoſum* &c. Et ſub anno ſequenti: *In nomine domini & factum eſt in anni ab incarnacione domini noſtri Jebſu criſti, quod ſunt anni mille* XXVI. *& temporibus domnus ugo dux & marchio anni vero in ducato ei quinto, & dies menſes januarius per indiccionis nona: Ideoque ego Ugo filio quondam Acto cum mea propria bona voluntate & ſecundum mea lex langobardorum dono & trado pro redencione & obſolucione anime & de Acto genitore meo & de Tederarda genetrice mea & pro redencione anima mea, ut deus omnipotens abeat indulligencia & miſericordia de peccatis ſuis, & eſt poſita ipſa ſupraſcripta res fra ducatu Spolitino territorio caſtellu Pretoſum in locu, qui dicitur Colle moriani* &c. *Ego Berardu judice notarius ſcripſi & complevit & inclauſit*. Præter Ugonem ducem & marchionem notatione eſt dignum numerari in ptima charta undecimum Henrici imperii annum, cum tamen ante annum integrum ad ſuperos evolaſſet pius imperator, quod profecto demonſtrat interregni tempore, quod ceſſit inter menſem julium anni 1024. uſque ſaltem ad februarium anni 1026. quo juxta aliquos coronatus fuit in regem Italiæ Conradus, notarios uſurpaſſe in publicis tabulis nomen defuncti imperatoris, perinde ac in vivis ageret, imperiumque obtineret. Indictio tamen eſt corrigenda, & pro ſeptima reponenda octava in prima ex his paginis.

Ann. Chr. 1025. Romualdi 118.

Lambertus, *qui Bonato vocatur filius Vunizoni*, promittit ſub pœna ſibi impoſita ſolidorum centum argenti defendere domos, terras, vineas, reſque omnes, quæ poſſidet monaſterium Prataliæ, vel deinceps poſſidebit, ſtipulatione facta manu Azonis notarii. Hæc [a] ex ſummariis archivi Camaldulenſis improbo labore confectis a domno Eduardo Baroncinio doctiſſimo & piiſſimo ejus loci eremita.

[a] §. *Promiſſio A.* 1. 32.

Anno Deo propitio pontificatus domini noſtri Johannis ſummi pontificis & univerſalis nonidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſecundo indictione octava menſis madii die ſexta, hoc eſt anno præſenti 1025. conductionis titulo *Johannes magnificus aurifex filius Leonis, qui dicitur Calvus*, recipit a Johanne abbate ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe terras quaſdam poſitas *in regione* .... (ſupple *prima*) *in loco, qui dicitur Orrea, juxta Aventinum*. Nominatur inter fines harum terrarum *hortus venerabilis ecclesie ſancti Petri, que eſt proprietas ſupraſcripti monaſterii*. Confirmatur ope hujus chartæ, quod diximus ad annum *961.* monaſterium ſancti Petri apoſtoli & ſancti Martini confeſſoris poſitum in Aventino, in loco, qui dicebatur *Orrea*, pertinuiſſe ad abbatiam ſanctorum Andreæ & Gregorii; ita ut abbas hujus monaſterii præſideret etiam alteri cœnobio ſanctorum Petri & Marcellini. Sub eodem tamen anno *961.* errore noſtro ſactum eſt, ut ſcriberemus Martinellium in ſua *Roma ſacra* mentionem non feciſſe hujus poſtremi monaſterii, neque eccleſiæ ſancti Jacobi in Orrea; verum Martinellii elucubrationem diligentius percurrentes reperimus ipſum revera ejus cœnobii meminiſſe, immo chartam ejuſdem anni Gregorianam pro confirmatione indicaſſe, licet omnino ſileat de altera eccleſia ſancti Jacobi in Orreis. *Leo, qui vocatur Calvus*, ſedit inter nobiliores viros, qui adfuerunt placito anni 1013. in cauſa vertente inter monaſteria ſanctorum Andreæ & Gregorii, ac ſanctorum Alexii & Bonifacii de Urbe. Chartam ex codice noſtro Gregoriano proferimus in Appendice, una cum aliis duabus ad hunc annum, & ad eamdem abbatiam pertinentibus, in quibus titulus inſuper *coangelici* tribuitur Johanni abbati.

ANN. CHR. 1026. ROMUALDI 119.

XL. Romualdus redux ad Vallecaſtrenſe cœnobium.

a *Vit. S. Rom. cap.* lxix.

b *Ibidem.*

ROMUALDUS verſus hujus anni finem ad monaſterium Vallis-caſtri rediit, teſte Damiano [a] dicente: *Vir denique ſanctus per multa alia habitavit loca, multa alia, præcipue a ſuis diſcipulis, perpeſſus eſt mala, plura quoque per eum ſunt facta miracula, quæ nos deſcribere ideo prætermittimus, quia longioris ſtyli prolixitatem vitamus. Poſt cuncta igitur habitationum ſuarum loca, cum jam finem ſuum imminere conſpiceret, tandem ad monaſterium, quod in Valle de Caſtro conſtruxerat, rediit.* Putant aliqui anno præſenti Romualdum viſitaſſe omnia loca a ſe conſtructa, & diſcipulos ſuos reviſiſſe; verum Damianus aſſerit tantum *poſt cuncta habitationum ſuarum loca*, nimirum poſt omnia ſuper enarrata loca, quæ erexit & habitavit, regreſſum fuiſſe Romualdum in Vallem de Caſtro; *ibique*, proſequitur ſanctus doctor, [b] *propinquantem obitum indubitanter expectans, cellam ſibi cum oratorio ædificari, in qua recluderetur, & ſilentium uſque ad mortem ſervaret, instituit.* Hoc oratorium dicatum fuit ſancto Blaſio, unde & eremus ſancti Blaſioli deinceps appellatum, quod per milliare a Valle-caſtrenſi cœnobio diſtat. *Sane viginti annis ante finem vitæ ſuæ, diſcipulis ſuis manifeſte prædixerat, quia in prædicto monaſterio oporteret eum quieſcere, nulloque aſtante, vel funeri exequias dependente, expediret eum ſpiritum exhalare. Facto itaque recluſorio, cum mens ejus in eo eſſet, ut mox includi deberet, cœpit corpus ejus magis magiſque moleſtiis ingraveſcere, & deorſum jam velut non tam languore, quam decrepiti longævitate ſenii declinare.* Ad hæc verba quid dicet Bollandus, & quotquot apertis ulnis excipiunt opinionem illam, Romualdum nimirum vix ſeptuagenarium ex hoc ſeculo exiiſſe? Homo ſeptuaginta annos natus appellatur-ne *longævus decrepitæ ſenectæ?* Proſequitur ſanctus ejus vitæ ſcriptor: *A medio fere anno nimia ſibi flegmatis abundantia cum ipſo laſi pulmonis marcore defluxerat, & gravi eum tuſſis anhelatione vexabat. Non tamen propter hoc vir ſanctus vel lecto decumbere, vel in quantum poſſibile erat, ſoliti rigorem jejunii acquieverat relaxare.* Sed de Romualdi ſanctiſſimo obitu anno ſequenti verba faciemus.

XLI. Leo Vercellenſis ep. obit. Aliqua de ipſo.

c *T. III. Febr.*

d *Ap. Piſtor. T. III. pag.* 471.

e *Apud Mur. Script. rer. Italic. T. I. P. II. pag.* 497. & 500.

f *Antich. Eſt. P.* 1. *c.* 14.

g *Lib. VI.*

h *Apud Menckon. T. I. col.* 1020.

REFERTUR ab Ughellio ad hunc annum mors beati Petri Vercellenſis epiſcopi die XXIII. februarii, ad quem annum quoque & diem vitam ejus affert Bollandus [c]; ſed id profecto repugnat auctoritati Wipponis, qui in vita Conradi Salici, poſtquam enarravit, Conradum per Veronam Ticinum appropinquaſſe, & repertis urbis portis clauſis, profectum fuiſſe Vercellas, ubi die X. aprilis hujus anni ſanctum Paſcha celebravit, ſubdit: [d] *In ipſis diebus Paſchalibus Leo ejuſdem civitatis antiſtes, vir multum ſapiens, mundum cum pace reliquit, cui Ardericus Mediolanenſis canonicus ſucceſſit.* Quare mors Petri Vercellenſis ante hunc annum eſt reponenda. Immo cum ad annum 1022. in chronico Vulturnenſi [e] legatur placitum, quod habuit *Leo epiſcopus Vercellenſis* una cum Einrico epiſcopo Parmenſi, & aliud, cui interfuit cum Olderico epiſcopo Tridentino *in præſentia domni Henrici ſereniſſimi imperatoris*, & ad annum 1021. [f] aliud placitum in *ſolario ſancti Zenonis non multum longe urbis Veronenſis* celebratum ab Henrico Romanorum imperatore auguſto, in quo affuit cum aliis pluribus archiepiſcopis & epiſcopis etiam *Leo Vercellenſis*, ante annum 1021. ſtatuenda erit mors Petri Vercellenſis. Quid, quod anno 1014. referente Ditmaro in chronico [g], poſtquam ex Italia exceſſit Henricus imperator, Harduinus rex Vercellenſem invaſit civitatem, *Leone* ejuſdem epiſcopo vix effugiente? Quinimmo ad annum 1003. memoratur Leo jam epiſcopus Vercellenſis a Benzone epiſcopo Albenſe [h] in ſua oratione panegyrica ad Henricum IV. imperatorem; anno pariter

ter 1001. interſuit placito in cœnobio noſtro ſancti Apollinaris in Claſſe Ravennæ pro monaſterio Pompoſiæ ad eum annum a nobis relato, & annis 1000. ac 999. privilegia obtinuit ab Ottone III. producta ab Ughellio [a]. Illud itaque ſuſpicamur, quod & alibi preſſius innuimus, Leonem Vercellenſem fuiſſe epiſcopum uſque ad annum 1014. quo, prævalente Harduini factione, ejectus fuerit e ſua eccleſia, & in ejus locum conſtitutus vel reſtitutus Petrus II. quo decedente inter annum 1014. & 1021. vel etiam denuo Henrico victore, & Harduino dejecto, atque facto monacho, adminiſtrationem eccleſiæ Vercellenſis rurſus ſuſceperit Leo, qui tandem hoc anno obierit. Cogimur etiam dicere non ante annum 1014. Petrum captivum a Vercellenſibus in epiſcopum expetitum fuiſſe, & annis tantum ſequentibus ipſum a ſolitudine Babylonis Bononium vocaſſe, & abbatiæ Lucedii præfeciſſe.

a T. IV. col. 773.

XLII. Bononius abbas Lucedienſis cœlum petit.

Illud certius conſtat Bononium ex monacho ſolitarium Perenſem ſub Romualdo, inde abbatem ſancti Michaelis de caſtro Marturi, tum Ægypti apoſtolum, & demum Lucedienſem abbatem hoc anno ad ſuperos evolaſſe die xxx. auguſti. Sed audiamus Ratbertum monachum de ejus obitu diſſerentem [b]: *Appropinquante autem ſuæ vitæ ſanctiſſimæ termino, ardentiori cœleſtis patriæ deſiderio ſe contabeſcere ſentiebat, ac tanta ſupernæ voluptatis, cui perpetuo inhiabat, cupiditate cor ejus conflagrare videbatur, ut ſæpe dum matutinas laudes cum fratribus decantaret, paullatim langueſcens in ipſa ſtalli ſui ſede .... reſumpto veluti ſpiritu ex aeris refrigerio recreabatur, & lætus ad intermiſſam pſalmodiam redibat .... Laboribus denique confectus, bonorumque operum ac dierum plenus, poſt ſexageſimum ſuæ converſationis annum ad æterna præmia vocatus, ſumma devotione Dominici corporis munimine, ſacrique olei unctione, ad inſtantem exitum præparari ſe voluit, atque filios & alumnos ſuos ad obſervantiæ regularis inſtantiam exhortans, benedictione ſuper illos implorata, feliciter oculos clauſit* III. *kalendas ſeptembris, cujus obitum dæmones ipſi ex obſeſſis corporibus clamantes pervulgarunt, factoque ad ejus tumulum variorum ægrotantium concurſu, tot prodigiis glorioſum factum eſt ſepulcrum ſancti viri, quot recens fama teſtatur, ut illa recenſere ſupervacaneum jam ſit; cum dies ferme nulla elabatur, qua non aliquis cum firma recipiendæ ſoſpitatis fiducia huc accedat, aut pro jam recepta ſalute votum aliquod non exſolvat, ingentes Domino gratias referens ad laudem ſervi ſui Bononii; qui utinam pro nobis pariter ipſum Redemptorem interpellet cum Patre & Spiritu-ſancto regnantem in ſecula ſeculorum, amen.* Anonymus vero Lucedienſis ita ejuſdem ſancti obitum deſcribit [c]: *At cum multo tempore ad conſtruendum domicilium Dei vivi ex ſenſibilibus laboraret, & in omnibus irreprehenſibilem ſe exhiberet; & jam tempus immineret, ut remunerante Deo, ſui agonis bravium reciperet, conſummato opere valefecit, & ſpiritum Deo tradidit*, (Codex Vercellenſis addit : *anno Domini* M. XXVI.) *poſt cujus obitum evidenter apparuit. qualis & quantus in vita fuit. Nam ad ejus ſepulcrum plurimas ægritudines curatas novimus, & de die in diem meritis ipſius fidem credentium informari gaudemus: ſicut olim verba ſanctæ prædicationis, ita nunc miraculorum ſignis dæmonia fugantur, cœci illuminantur, qualibuſcumque morbis languidi curantur, & manifeſte ſanctificatus ſanctis in cœlo eſt coæquatus.*

b Cap. XXII.

c Num. XII.

XLIII. Miracula ad ejus tumulum.

Idem autem Lucedienſis [d] monachus miracula ſequentia deſcribit ad ejus tumulum facta eo ipſo anno, quo ad Deum tranſiit.

Anno igitur incarnationis Dominicæ milleſimo vigeſimo ſexto, tempore dormitionis ſuæ in Domino accedente, gaudentibus angelis & flentibus populis,

d Apud Mabil. Sec. VI. P. I. n. X. pag. 243.

Ann. Chr. 1026. Romualdi 119.

lis, beatus Bononius tertio calendas ſeptembris ad omnium bonorum remuneratorem feliciter perrexit, braviumque ſui agonis, ut optimus athleta accepit. Quo defuncto, ita confeſtim ejus ſanctitatis fama totam per provinciam circumquaque eſt diffuſa, ac ſi præcones mitterentur, quibus is obiiſſe, & per eum ſigna fieri narrarentur. Quod audiens quidam validis compedibus ferreis vinctus, atque in carcerali cuſtodia magna cum diligentia poſitus, cœpit ingemiſcere, pectuſque pugnis tundere, & ad Dominum toto mentis affectu preces fundere. Si vera, inquiens, ſunt, Chriſte, quæ de famulo tuo Bononio auditu comperi, ejus quæſo meritis & interceſſione fac miſericordiam mihi, ut per me liberatum a tantis, quibus crucior, doloribus, nomen tuum & ſervi tui magnificetur, & hoc miraculum tuæ dexteræ potentia factum cunctis intimetur, ut majora his, quæ fieri in præſentiarum perhibentur, ejus interventu futura eſſe ſperentur. Hoc autem cum diu eſſet oratum, ſolutus vinculis Dei miſeratione, tantique confeſſoris ſupplicatione ſe exauditum cognoſcens, abſque mora exivit, & eiſdem vinculis ſumptis, ad ejus ſacratiſſimi corporis tumulum feſtinato greſſu devenit, & ibi eadem, quæ multo tempore manſerunt, ſuſpendit, ac gratias agens Deo, ſanctoque confeſſori Bononio, qualiter ei accidit, per ordinem nobis narravit.

a Num. xi. [a] Eodem vero anno, quo ipſe ſanctus Dei Bononius ex hac vita ad ineffabilem polorum gloriam migravit, quidam frater, cui ipſe habitum ſanctæ converſationis tradidit, adeo acri dentium dolore torquebatur, ut etiam inediam dieſque ac noctes continuatim inſomnes duarum hebdomadarum ſpatio pateretur, atque ei omni quiete amota per cœnobii circuitum quaſi amens vagaretur. Nocte autem quadam poſt multam fatigationem, dum caput in gremio infirmorum ſervitoris ponens modicum ſomni caperet, apparuit ei ſanctus Bononius, qui feſtinus ſurgens, ut ſibi per ſomnium videbatur, ob honorem tanti patris, ad ejus ſacra veſtigia oſculandum proruit: ſed cum vir venerabilis amiciter per mentum accipiens erexit. Ad cujus tactum illico omnis dolor eſt effugatus, ſimulque frater ille infirmus a ſomno, quo tenebatur, eſt excitatus. Hoc autem facto, obſequentem ſibi vocavit dicens: Jam enim ſancti Bononii viſione & conſolatione omni dentium careo dolore. Sicque ſoſpitate recepta, in eadem omni vitæ ſuæ tempore manſit.

b Num. xii. [b] Quædam femina ab adoleſcentia conjugio copulata, videns ſibi non naſci filios neque filias, una cum viro ſuo nimio tædio ac mœrore afficiebatur. Hæc autem, ut ſui uteri ſterilitatem amitteret, dum multa inlicita, quæ putabat prodeſſe, faceret, cognovit ſe in vanum laborare, quod tentaret velle Dei per ſua maleficia ſuperare. Meliore ſiquidem conſilio divinitus inſpirata, erogans multas eleemoſynas pauperibus, ac inſiſtens aſſiduis oraminum precibus, ſe funditus vertit ad Dominum, qui ſolus eſt unicum & verum, & unicum miſerorum præſidium. Non multo poſt tempore evoluto, dum ſopita dormiret, vidit in ſomnis, quod ſi ex ſtillicidiis pluviæ ſtillantibus a domo, in qua vir beatus degit, haberet atque potaret, a ſuo deſiderio fraudata non eſſet: quæ a ſomno expergefacta, viſionem ſuo non diſtulit intimare marito. Tempore namque opportuno adveniente, una cum viro ſuo ad jam memorati patris monaſterium devenit, atque ex aqua, quam deſiderabat, per quemdam ſibi notum ab ea rogatum accepit. Qua denique exhauſta, domumque regreſſa, paucis tranſactis diebus concepit & peperit, atque intervenientibus beati Bononii meritis utriuſque ſexus prole deinde fœcunda permanſit.

c Num. xiii. [c] Homo quidam erat fratricidii pœnitens, qui habebat mucronem, cum quo peremerat fratrem, fixum in ferreo circulo circum dextrum brachium ſtrictius poſito, cute & carne jam ſuperimminente. Hic cum eſſet in ſepti-

mo

mo pænitentiæ ſuæ anno, multorum Sanctorum eccleſiarum limina calcando, in die ejus natalis venit, ubi beati Bononii corpus jacet humatum. Qui flens & ejulans ex intimo cordis alta trahens ſuſpiria Dominum precabatur ſibi propitium fieri interceſſione ſui tanti famuli. Cumque diu orationi inſtaret, & ſanctum confeſſorem Bononium in ſuo ſuffragio invitaret, ei Chriſti clementia ſubveniente, coram multa turba virorum ac mulierum circulus repente fractus, & valde abjunctus a brachio cecidit, qui ante ejus altare ad hujus rei memoriam multo tempore pependit. Unde intelligi datur, quia ſimiliter ab animæ reatu eadem hora eſt liberatus. Hoc miraculum ad minus anno ſequenti eſt illigandum. ANN. CHR. 1026. ROMUALDI 119.

[a] *Eodem quoque die quidam ab infantia mutus proprii ſermonis recepit uſus, a cujus ore multum ſanguinis decidit, quod ſignum fracturæ linguæ vinculi exſtitit. His namque viſis miraculis, quique majorem ſpem & fidem in Deo ampliorem que devotionem & venerationem in ejus Confeſſorem inde habentes, cum gaudio ad propria redierunt. Tua ſunt, Domine Jeſu Chriſte, hæc opera: ſic ſic & mirabilius, cui tu ſemper vivere fuiſti, nunc mortuum magnificas, a quo hac in vita degente fideliter magnificabaris, qui lucerna lucens non ſub modio latuit, ſed ſuper candelabrum poſitus omnibus in domo tua nobiliter ſplenduit.* a *Num.* XIV.

XLIV. Theodaldus ep. Arretinus monaſt. Prataliensis benefactor.

NOVA hoc anno Theodaldus epiſcopus Arretinus præbuit munificentiæ ſuæ erga monaſterium Prataliense teſtimonia. Charta donationis autographa extat in archivo Fontis-boni data: *Anno Dominice incarnationis milleſimo viceſimo ſexto anno Einrici imperatoris Romanorum anno regni ejus decimo, menſe julio indictione nona*; quæ prima facie maximo laborare videtur errore, cum hoc anno in vivis non eſſet amplius Henricus imperator, quippe qui obierat eodem menſe julio ante biennium, ſuccedente ſibi Conrado Salico in Germaniæ regno die VIII. ſeptembris anni 1024. & hoc anno in illo Italiæ. Verum dicendum erit, notarium Henrici licet defuncti nomen continuaſſe in hujus donationis tabulis, & quamvis Arnulphus [b] Mediolanenſis hiſtoricus teſtetur, Conradum menſe februario hujus anni coronatum fuiſſe in regem Italiæ ab Heriberto archiepiſcopo Mediolanenſi, initium tamen ejus regni incertum adhuc judicant ceteri ſcriptores; immo ex hac charta argumentum poſſet deſumi, menſe julio nondum revera Conradum inſignitum fuiſſe corona regali, vel recognitum, ſaltem in Thuſcia, regem. Ceterum ſi ultra vivere perrexiſſet Henricus, annus præſens fuiſſet XIII. ſui imperii; notarius tamen decimum retinuit annum, habita ratione decimi anni completi, quo ipſe imperavit. Indictio IX. quæ uſurpatur in Theodaldi charta, optime copulatur cum anno præſenti 1026. Et juxta indictionem in hoc caſu explicare debemus ceteras notas chronicas, ne mutare cogamur annum incarnationis ex 1026. in 1023. & indictionem ex IX. in VI. ut annum incarnationis, & indictionem componamus cum anno X. Henrici. b *Lib. II. cap.* II.

XLV. Chartæ Sanvictorianæ.

TRES e contra hujus anni ex archivo ſanctæ Catharinæ de Fabriano chartæ conjunguntur cum indictione octava. *Anni Domini mille viceſimo ſexto die menſe februarius; die menſis aprelis; die menſe madiu, per indiccione octava*. Reponenda eſt in omnibus indictio nona; continent ipſæ donationes factas Actoni abbati monaſterii ſancti Victoris, & Vitali presbytero.

XLVI. De monaſterio S. Laurentii ad flumen Æſinum.

EXTABAT ad flumen Æſinum monaſterium fundatum & dedicatum in honorem ſancti Laurentii, quod tunc temporis regebat Dodibertus abbas. Ipſi abbati & fratrum congregationi inibi exiſtenti largitus eſt hoc anno Conradus Italiæ rex diploma, quo bona ipſius monaſterii in protectio-

ctionem regiam ſuſcipit, & nominatim *duas cellas juris ſui*, *quarum una in ſancti apoſtoli Andree*, *altera vero in ſancti Benedicti abbatis honore conſtructa* erat. Chartam autographam ex archivo ſancti Apollinaris Claſſis tranſcripſimus, qua illuſtratur memoria monaſterii, quod poſt biennium in alio præcepto ejuſdem Conradi, & clarius anno 1062. in Alexandri II. papæ bulla unitum legitur monaſterio noſtro ſancti Severi de Claſſe, cujus membrum evaſerat. Datum eſt diploma *anno dominice incarnationis* M. XXVI. *indictione* ..... *Chuonradi ſecundi regnan.*..... Membrana læſionem in elementis paſſa fuit, ſed indictio erat IX. & annus primus regni Conradi in Italia. Ravennæ multo tempore conſtitit hoc anno Conradus, & *cum magna poteſtate ibi regnavit*, ut loquitur Wippo in ejus vita; veriſimiliter itaque charta data fuit Ravennæ. Chartam hanc cum ceteris ſuperius laudatis in Appendice exhibemus.

AP-

APPENDIX
TOMI PRIMI
ANNALIUM
CAMALDULENSIUM

Vetera Monumenta & Diplomata complectens.

I.

Charta fundationis monaſterii ſancti Petri de Palatiolo in Etruria.

Anno 754. menſe julio.

Ex codice V. mſſ. inſtrumentorum pag. 32. Uberti de Benvolientis Senenſis patricii.

Ad lib. III. num. 19.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti atque ejus beate ſancte ſemper Virginis Marie, beatiſſimi apoſtolorum principi ſancti Petri. Regnante piiſſimo atque exſereniſſimo pro ſalute totius catholice gentis noſtre Langobardorum domno noſtro Aiſtolſo rege, anno regni ejus Deo protegente ſexto menſe julio indictione ſeptima. Vualfredus filio quod. Ratehauſi civis Piſane recolente me iſtius mundi caducam & tranſitoriam vitam, & quod oporte hujus mundi vanam gloriam contempnere per Chriſtum, Dominum ſequi ejuſque ſacra precepta implere & promiſſione ſuſcipere & eternam vitam vere fruere, & quod peccatoribus aditio regni celorum non intercluditur ſi toto corde ad miſericordia Dei confugerit, & dum per mea facinora & ſpatio vite, quam neglegenter duxi me animi tedio inficere & non inveni, pro quo me in anguſtiis convertere te protectorem queſivi, ut quia non meis meritis ad illa valeam pervenire vitam, pro qua cummiſſa deleantur, illius protectio, cui ligandi ſolvendique eſt conceſſa poteſtas in ovile ejus reducar. Tunc in ejus honore diſpoſui monaſterio edificare, in quo regulariter vitam ducere, & me una cum filiis & res meas offerre ubi & noſtras & aliorum devotas anime ſalvarem. Item namque ego qui ſupra Vualfredus cum magna devotione & compunctione cordis offero me ipſo & filiis meis, ideſt Rachiſi, Gunfredus, Tayſo, & Benedictus Domino Deo deſervire & uſque ad virtutem & poſſibilitatem auxiliante pius Domino ſancte & regulariter vitam peragere in monaſterio beatiſſimi apoſtolorum principis ſancti Petri, quas preſenti tempore, in proprio territorio meo ob amore Chriſti & pro remedio meorum peccatorum edificare viſus ſum locum, qui vocatur Palatiolo judicialia Lucenſe. In eo vero tenore diſpoſui animo, ut nullo epiſcoporum aut judicum ibi proveniat imperio, neque aliquis de filiis vel heredum meorum typo ſuperbie inflati quacumque poſſit in fratribus inibi congregati vel in res monaſterii hujus generare ſuperbia. Sed ita volo atque per hujus munimini cartula,

curte pertineote io iotegro parte me contingente antepoſito veri hnmines quod. exinde libero dimiſero ſeu & habeant inſimul caſa Machonciolo & caſa Tocudiberti & caſa Upertaili & caſa que ſuit quondam Paſchali & de uxore ejus in ſundo Magno cum omni adjacentia ad ipſe caſe pertinente. Itemque do & offero ad ipſum predicto monaſterio portione mea de curte mea ad caſtello Faolfi cum vineas olivetas edificias territorias chulti & inculti ſeu caſa & maſſaritie ad ipſam curtem pertinentem cum omnem adjacentia ſua ſeu ſamilie quante exinde liberi non dimiſerimus abeant ipſe monaſterio ſancti Petri. Simili modo offero in predicto monaſterio portionem meam de Gagio in Latiniano in integro & caſa, Theodori de Ugello & caſa Pincholi de Ciſiano cum omnem adjacentia de ipſe caſe pertinenre & ſamilies eorum quanti exinde liberi non dimiſerimus. Item & habeant ipſe mnnaſterio ſancti Petri caſa Umiſridi de Muſciano & medietate de caſa quondam Mauri in Variano & de filii ejus & abeant caſa Gehyduli de Rivocavo & caſa filii quondam Parzoli in Piſimano & caſa Aoſprandi in Prezule. Item in civitatem caſa Tunandi, caſa Gluduberti, caſa Fridi, caſa Glauſperti, caſa Sichimundi & autem caſe cum omne adjacentia ad èas pertinente & ſamilie & quanti exiode liberi non dimiſerimus, habeant ipſe ſanctum & venerabile locum; ſimili modo do & nffero in predicto monaſterio caſa Barbali & caſa Minghola cum adjacentia ſua & ſamilie eorum quanti exinde liberi non miſerimus & caſe eſſe videntur io loco Coziano ſimul & habeant ipſe monaſterio medietate de mea portione de caſe que habemus in loco qui dicitur Barthagermio, Lupanaria, Gbevezana cum ſamilie adjacentia ſua & habeat caſa in loco qui vocatur Sarachamuna qui emimus a Vinniperto cum adjacentia ſua. In tali enim tenore egn qui ſupra Vualfredus res ſuperio comprehenſa omnia abere mnnaſterio ſupramemorato ſancti Petri ut ita perſolvant ad ipſo monaſterio tam liber quam ſervi vel aidiones qui in ipſe caſe reſederint, ſicut ego enrum per libello decrevero ſcuſias vel trihutas & amplius eorum nulla ſuper imponet abbate ipſius monaſterii aut auctoribus ejus. Itemque do & offero ad noſtro monaſterio portinnem meam de pecunia noſtra de inſula Corſica tam caſas ſamilias territorias & omnem adjacentiam ad ipſe caſe pertinentes & res domnicatas movilia & immovilia, ut dici meam portionem de quantum io ipſa inſula Corſica abeo omnia in integro ſimul & abeat ipſn monaſterio portione de pratu & padule actione & habeat portione mea de Urſula & orto que vocatur ad prata juxta padule Anzoni portione mea de terra, in arena medietate de mea portione, ſimul & habeant portione mea de oliveto in Verriana & portione de mea de caſa Brunuli in ipſn lnco Verriana cum familia & omnem adjacentiam & ipſa caſa pertinente meam portionem. Itemque dono & offero ad preſatum & ipſius nominatum monaſterio beatiſſimi ſancti Petri, in eccleſia & monaſterio ſancti Petri in Accio, que eſt ſundatum & eonſtructo in jam prædicta inſula Corſica cum omnia adjacentia, que ad ipſa eccleſia & monaſterio eſt pertinente in integro. Abeat & poſſideat ipſe ſanctiſſimo & venerabile locu. Hec omnia ſuperius comprehenſa do & offero ego qui ſupra Vualfredus pro redemptione anime mee in prædicto monaſterio ſancti Petri & abbas cum ſratribus inibi congregatis. Peto ut pro meis peccatis ſuis orationihus & vigiliis intercedere dignetur, ut mihi Dominus innoſcat quod neglegenter geſſi, & eorum pro me peccatore Dnminus retribuat mercedem. Et ecce qualiter meus complacuit animo per hujus voluminis cartule confirmn ſic ita ut ſi aliquis de filiis aut heredes proheredes meus contra hanc dntis mee paginam ire quandoque preſumpſerit aut aliquid ſubtrhahere vel moleſtare preſumſerit per ſe aut ſuppoſita perſona de omnia que ſuperius legitur & adprobans ſuerit, componar parti ipſius monaſterii ſancti Petri vel ad ejus congregatinnis auri ſolidos quingenti, & preſens cartula dotis mei in ſuam maneat firmitatem & hoc a ..... volo ego qui ſupra Vualſredus ut caballos boves & vaccas monaſterii domni Salvatori quem nos edificavimus ſuper campo Piſanica Hlunierni ſemper gubernare debeas ſupra conſcripti monaſterii ſancti Petri cum ſuas ſimiles peeulias in erba & .... enutrire unde tres cartule pari tenore Aoſpertus Notarius ſcribere rogavi.

Augtum Piſa indictione vɪɪ. Una de iſte cartule reſervamus in predicto monaſterio noſtro ſancti Petri. Alia vero dedimus ad ſupradicto ad conſervandn in domo eccleſie ſancte Piſane, ubi domnus Andreas epiſcopureſſe videtur. Tertia vero de iſte cartule dedimus ad conſervando io monaſterio Domini noſtri Salvatoris, ubi abhas Guidisberteo ad iſte eſſe videtur.

Ego Walſredi filio quondam Ratehauſi in ac cartula dotis mei in manu mea pro-

propria ſubſcripſi, & teſtibus obtuli roborandum.

Signum † manuum Ariperti filio quondam Arieti teſte.

Sign. manu Rinaldi filio quondam Ariol-di tt.

Sign. manu Berti Aluſtario tt.

Sign. manu Gadualdi filio quondam Marran tt.

Ego Man....io notar. rogatus a Vualfredi hac cartula me teſte ſubſcripſit.

Ego Gan..... quondam Hyrbenzi rogatus a Vualfredi hae eartula me teſte ſubſcripſit.

Sign. manum Uniliperti filil quondam Vitaliani teſte.

Ego Anſperto notarius rogatus a Walfredi hac cartule ſcripſi & ſupplevi.

Ego Benedictus notarius autentico illum vidi & legi.

Ego Goſpertus notarius autentico vidi & legi, unde uno exemplar factu eſt & hic ſubſcripſi.

Ego Illo notarius domni imperatoris authentico illo vidi & legi, & fidcliter exemplavi literis plus minus.

II.

Origo & dotatio monaſterii ſancti Savini in agro Piſano.

Aono 780. pridie kal. maji.

Ex apographo antiquiſſimo archivi Fontisboni, ſeu Cnmalduli-majoris.

Alib. III. n. 19. REGNANTE domno Karolo rege anno regni ejus in gente Laogobardorum ſexta die aote kalendas maja indictione tertia. Eccleſia beatiſſimi ſancti Savini ſita in loco, qui vocatur Ceraſiolo territorio Piſano. Ego Gumbertus in Dei nomine abbas, & Ildibertus Gumbardo religioſis viris fratribus germanis filii b. m. Auricauli pro amore Dei reliquimus ſeculum de ante hos annos devota mente tonſo capite religioſa vita deſervimus Domino, ut perveniamus ad celeſtia promiſſa ab eterno judice audire vocem dicentis: Venite benedicti Patris mei poſſidete regnum paratum vobis a conſtitutione mundi, pro quibus ipſa conſideratis eum Dei retributione ipſum Dominum Jeſum Chriſtum proponentes hic nobis ſemper deſenſor adjutorem ab hodie iis ipſa ſuperius dictam & venerandam eccleſiam in honorem Dei nobis habitando monaſterio ſundamus, & ſic per hanc ehartulam confirmamus, qualiter a modo preſentibus & futuris temporibus omnibus diebus ſemper ſit fundatum monaſterium de abbate & coogregatione monachorum in obſervatione ſanctam Regulam ſemper hic deſerviendo, ubi nunc offerimus pro anima noſtra in ipſo monaſterio caſas, & omnem edificationem, & ſolamentis, & habitationis & curte, ubi ipſa eccleſia fundata eſt cum omnis res ad ipſam eccleſiam fuerint pertinentes, omnia in integro ſimul & offerimus, & tradimus in ipſo jam dicto monaſterio ſaocti Savini pro anima noſtra hic in ipſo loco & finibus Ceraſiolo, caſa que eſt curte habitationis noſtre cum omnis res, que ad ipſam curtem ſunt nobis pertineotes de quanta habere viſi ſumus in ipſo loco & finibus Ceraſiolo omnia in integro & trans fluvio Arno. Caſa, que regitur pro Domnuculo, eaſa que regitur pro Poto, caſa que regitur pro Corentiolo, caſa que regitur pro Domnedulo cum ipſe familie, & in loco Sambra, que regitur pro Lupertulo cum omnis domnicatis de quanto ibi in ipſo loco habemus in integrum, & in loco & finibus Cintoria cum omois res, ſive domnicato & caſa maſſaritie de quanto ibi habemus omnia io iotegro, & medietatem de curte mea in terra Valda cum medietate de omnis res domnicata nobis ad ipſam curtem pertinentes; & caſe maſſaritie quatuor in terra Valda, ideſt caſa, que regitur pro Reperulo, caſa que regitur pro Bertulo, caſa que regitur pro Gualprandulo clerico, caſa que regitur pro Ropulo, & caſa in Haneruniano que regitur pro Perticaſalo; eccleſiam quoque ſancte Marie & ſancti Petri puellarum, & ſaocte Euſraxie capella cum curtis & omnibus ſuis pertinentiis, que infra eivitate Piſana & extra ſita inveniuntur. Inſuper coocedimus tibi curte ſancti Torpix in Sambra; curtim, & eccleſiam ſaocti Michaclis de Calci cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancte Marie io Puzzale cum ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancti Quirici in Cultano cum omnibus ſuis pertineotiis; eccleſiam ſancti Juſti in Paſſiniane cum omoibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancti Martini de Vulmiano cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſaocti Pancratii, que eſt in Maſſa, cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancti Juſti de Compora cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancti Gregorii, que eſt prope Monte Magno cum omnibus ſuis pertioentiis; eccleſiam ſancti Anaſthaſii, que eſt in Creti prope plebem cum omnibus

ſuis

ſuis pertinentiis ; curte mea & eccleſia ſancti Michaelis in Impore cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancti Quirici in Ruſignano cum omnibus ſuis pertinentiis ; eccleſiam ſancti Seotii cum curte in loco , qui dicitur Cerreto cum omnibus ſuis pertinentiis ; curtem meam ad Pontorme cum ſuis pertinentiis ; ad Petrojo quatuor Maſie; ad Petrojolo quatuor Maſſie; curtem meam ad Canneto, que eſt prope ſancto Geneſio cum omnibus ſuis pertinentiis ; curtem meam ad ſanctum Geneſium cum terris & caſis & omnibus ſuis pertinentiis; ad Paterno quatuor Maſie ; curtem meam ad Porcari cum omoibus ſuis pertinentiis ; curtem meam io Tinzulo cum omnibus ſuis pertinentiia ; curtem meam ad monaſterio cum omoibus ſuis pertinentiis ; curtem meam in Matroajano cum omnibus ſuis pertinentiis ; curtem meam in Corano cum omoibus ſuis pertineotiis ; curtem meam ad Caſa nova cum omnibus ſuis pertineotiis ; curtem meam in pallude cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſia ſanctorum Johannis & Pauli cum omnibus pertinentiis & ſalinis ſuis in Vale ; curtem meam in Tripalo cum omnibus ſuis pertinentiis; curtem meam in Cazzano cum omnibus ſuis pertinentiis ; eccleſiam ſancti Michaelis in loco qui dicitur Monte Noculi cum omnibus ſuis pertinentiis ; curtem meam in loco qui dicitur Moote Vaſo cum omnibus ſuis pertinentiis; eccleſiam ſancte Marie io loco qui dicitur Colle Grimperti cum omnibus pertinentiis ſuis; curtem meam in Corſica, & Morenzano, & Tatalia, & Simbria , & Criſtiniano, & Germaniſe , Morenzano , & omnes res noſtras de quanta oobis pertinente. Hec omnia res, que ſuperius legitur, ſive caſe & curtis domnicatis cum omni domnicato & os ſupradicte caſe cum omnia adjacentia & cum pertinentiis earum & edificiis ſolamentis ſuis , ortis , territoriis, pratis, paſquis, ſilvis, arboribus fructiferis & infructiferis, mobilia & immobilia, atque ſeipſis moventibus, cultum, deſertum omnia in integrum cum ipſis maſſaritiis & mulieres & familias earum in ipſo monaſterio offerimus & tradimus poreſtati in ipſa congregatione monachorum in alimooia ipſorum de tempore habendo qualiter in ipſo monaſterio in ſua ordinatione permaneat , ut diximus , in regimine de abbate , in ea vero his ſcilicet ratione diſponimus, ut dum ego jam dictus Gumbertus abbas advixero hec monaſterio omnis congregatio iſtorum monachorum , qui preſentes & ingreſſi fuerint ... ſubjectis in obſervatiooe ſancta Regula ego indignus gubernare & regere debe .. mihi Domino auxiliante poteſtate confirmo. Ideo & nos Ildilbertus Gumprando abjiciendo ſeculi tenebras de poteſtate noſtra eximus tibi domno Gumberti abbati noſtro nos & ipſo mooaſterio & omnis ſupradicta res ad ipſum monaſterium pertinentes io tua tradimus poteſtate , & ſic firmamus qualiter amodo tu recturus fueris & ordinaveris & diſpoſueris in omnibus io tua ſit poteſtate de tempore his ſtabile permaneat . Ita ego qui ſupra Gumbertus abbas ſimiliter confirmo pariter vobiſcum germanis meis in Chriſto permanendo , ut poſt tranſitum meum in ipſo monaſterium cum omnia res quicquid ad ipſum monaſterium pertinet , remaneat in poteſtate de ipſis monachis qui ipſo mooaſterio obedientia repromiſſa ſanctam Regulam obſervantes ibi permanſerint de ipſa congregatione ſibi abbatem eligere & confirmare unanimem qualem voluerint, poteſtatem habeant , qui ſimiliter ſecundum Deum & ſanctam Regulam ſancti Benedicti eorum fiat abbatem , & ſic ipſo omnibus temporibus in ipſo monaſterio babeant permanere , & ſi de ipſa electione inter eos intentio exorta ſuerit, tunc debeant petere ſibi ad conſilium abbatem monaſterii Domini & ſancti Salvatoris de Datiano & abbatem de monaſterio ſancti Petri de Moote Viride. Ipſi habeant Deo retributore propter intentionem inter eos tollendo, quem ipſi providerint de ipſis monachis plus eſſe ſecundum Deum, ipſe fiat eorum abbatem, & pro Legisſalcidie volemus ut habeant Adneago abbas germano noſtro & Alperga ſorore noſtra caſa una maſſaritia in Corſica in villa Germana , que regitur per Juventinulo cum omnia ad ipſam caſam pertinentes, & cum tantum ſit tibi contemptus , & ſi aliquis de beredibus vel proheredibus meis contra hanc chartam dotis a nobis ſacta ambulaverit & de ea que ſuperius legitur ſubtrhaere, moleſtare queſierit, compoſiturus eſſe inveniatur in ipſo monaſterio abbati qui pro tempore ſuerit duplam melioratam rem, de quo agitur, & preſens charta de omnia, que ſuperius legitur omni tempore in ſua permaneat firmitate , ſicut Martio notarius ſcribere rogavi.

Actum in Ceraſiolo in eurte ipſius monaſterii indictione ſupradicta ſeliciter.

Ego Gumbertus abbas in banc chartam a me ſactam manu mea ſubſcripſi.

Sigoum manus Ildiberti clerici , qui hanc chartam fieri rogavit.

Signum

Signum manus Gumbrandi clerici, qui hanc chartam fieri rogavit.

Ego Belirinſuſus presbiter rogatus a Gumberto abbate, & Ildiberto, & Gumbrando in hanc chartam ut teſtis ſubſcripſi.

Signum manus Rachifredi filio quondam Ermifredi teſtis.

Signum manus Auſperti filio quondam Deuperti teſtis.

Signum manus Teoperti filio Detuli teſtis.

Signnm manus Pranduli clerici filio quondam Ermifredi teſtis.

Signum manus Cunifredi clerici filio quondam Fridiperti teſtis.

Ego Martio notario hanc chartam ſcripſi poſt tradita in ipſo altario complevi & dedi.

III.

Bulla Adriani papæ I. Dominico abbati monaſterii ſancti Apollinaris in Claſſe.

Anno 782. kal. novembris.

Ex authentico anni 1053. archivi Claſſenſis.

Ad Lib. 2. n. 17. IN nomine Dei eterni jeſu chriſti ſalvatoris anno incarnationis milleſimo quinquageſimo tertio Leonis pape ſedis apoſtolatus ejus anno quinto, anno imperii Heinrici ceſaris auguſti magni imperatoris filii quondam Chonradi imperatoris in Italia ſeptimo die .... menſis novembris indictione ſeptima Ravenne. Exempla .... exarata de cartula precepti, que fecit Adrianus papa in monaſterio beati Apolenaris, qui vocatur in Claſſe jus ...... dicendis.

Adrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dominico ...... martyris Apolenaris, ubi tuum ſanctum veneratur corpus in eodem venerabili monaſterio in perpetuum ..... convenit impertire aſſenſum, ut tamen ſervientium utilitas valeat ſummitti diſpendiis, nam tunc petitorum poſtulatione, quando venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint ſine dubio ſtatum perducta. Igitur quia poſtulavit a nobis tua religioſitas, quatenus inferius adſcriptos fundos; ideſt fundum Centum & fundum Lacuna Candatia, & fundum Mauronianum, & fundum Portianula, & fundum Piſſiano, & fundum Candatianum in integro ſita territorio Cornelienſe: necnon & ſex uncias fundi, qui vocatur Sala, & fundum Folianum, & fundum Vidiquoſa, & fundum Ciccirianus in integro conſtituta omnia ſupraſcripta loca territorio Cornelienſe in plebe, que vocatur Soluſtra, cum vineis, terris, campis, ſilvis, pratis, paſcuis vel omnibus eis generaliter & in integro pertinentibus. Inter adfines ſupraſcriptorum vero ſundorum, ideſt fundum Centum, & fundum Laude, & fundum Candilanicus, & fundum Centulum & fundum Geſtriticum, fundum Tactarianum, fundum Aſinianum, fundum Trinianum atque ſtrata publica. Verum etiam & vobis concedimus fundum Medoco, fundum Arculis, fundum Serra mediana, fundum Monterubeum, fundum Julianulum in integrum cum omnibus ejus generaliter & in integro pertinentibus conſtituta territorio Faneſtre. Interrafines ſupraſcriptorum fundorum fluvius qui vocatur Suaſanus & Aqua albella ſeu ſaxo, qui vocatur Bariis, & ripo qui vocatur Amaturio. Simul omnem loca publica ubicumque tenere viſi eſtis in quolibet loco vel territorio omnia juris publici palatinis Ravennatis a preſenti ſexta indictione in perpetuum tue religioſitatis, & pro te tuoque venerabili monaſterio ſancti Apolenaris concedimus detinendas, ea prorſus ratione, ut ſingulis quoque dierum miſſas pro remedio anime noſtre, & veniam delictorum in eodem ſancto loco indifferenter ſine ullo neglectum fieri diſponat abbas, qui pro tempore veram ipſius ſacri monaſterii curam geſſerit, noſtramque memoriam in eodem ſancto loco permaneat uſque in finem ſecnli. Et quotiens matutinum efficitur intus ipſius ſanctum monaſterium pro remiſſione peccatorum noſtrorum, & veniam delictorum monachi, qui in ibidem inventi fuerint trecentos Kirie eleyſon exclamare debeant ſimiliter, & poſt expletum veſperum pro remiſſione peccatorum noſtrorum & venia delictorum centum Kirie eleyſon exclamare ſtudeant, ita ſane ut ſingulis quibuſque rationibus publicis tua religioſitate ſucceſſoribuſque tuis abbas difficultate poſtpoſita perſolvatur, omnemque non indigent defenſionem & meliorationem predicta loca indifferenter vos ſine dubio procurante efficiatur, nullaque precepta ad dandum annua penſione a vobis mora perveniat: ſed ultro actionariis publicis a predicto tempore perſolvatur. Statuentes auctoritate beati Petri principis apoſtolorum ſub anathematis interpoſitionibus & trecentorum decem & octo patrum

trum Niceoi concilii & cum diabolo deſcribantur. Ut nulli umquam noſtrorum ſucceſſorum pootificum, vel alie & cujuſque magoe parveque perſone liceat contra hoc ooſtrum apoſtolicum preceptum confirmatioois agere, ſed in proprio uſu & utilitate ſepedicti venerabilis monaſterii pro ſuſtentatione mooachorum illic deſervientibus perpetuis permaneant temporibus. Scriptum per manus Johannis ſcrioiarii io menſe octubrio iodictione ſupraſcripta ſexta. † Bene valete.

Data kalendas novembris per manus Anaſtaſii ſcriniarii regnante domino Deo & ſalvatori Jeſu chriſto cum Deo patre omnipotenti & Spiritu ſancto per iofinita ſecula. Anno Deo propitio pontificatus domni Adriani in apoſtolica ſede undecimo indictione ſexta.

† Ego Deuſdedit tabellio Ravennas in hoc exemplo, ut vidi & legere audivi de prompta recordatione ſubſcripſi.

† Buconſilius quondam Runaldi io hoc exemplo ſubſcripſi teſtis.

† Bulgarus filius quondam Andrea io hoc exemplo ſubſcripſi teſtis.

† Johannes R..... Ravennas in hoc exemplo teſtis ſubſcripſi.

IV.

Donatio Giſulfi quondam Romualdi ducis Johanni VIII. archiepiſcopo Ravennati.

Anoo 855. 7. die martii.

Ex antiquiſſimo exemplo ſeculi x. *penes nos.*

. . . .

. . . .

Al Lib. I. n. 7. domno Lodojucus ite imperator ejus filio anno vi. die vii. meoſis marcii indictiooe tertia aput eccleſia beati Apolenaris adque pontificis ſita non longne ab urbe dudum Claſe atque ſancte ac veoerabile Ravenoatis eccleſie, io qua deo protegente domnus Johannes ſanctiſſimus atque beatiſimus umiliumque virtutum gratia Dei ſublimatus Johaooes archiepiſcopus pootifex eſſe videtur. Ego Giſulpſus filius quondam Romualdi ducis comanente in territorio Cornelienſe donatore preſens preſentes ſalute ſanctarum ſcripturarum nos racio premonet illa ſemper conſiderare ac diſponere que pro anime meritum celeſtem retribucionem merear promereri, ſine dubitacione credeotes in evgagnelica ſubſequi lecione pro in oc ſeculo centuplum, & in futuro eterne vite eſſe participes. Qua de re ego qui ſuperius Giſulſus filius quondam Romualdus duci donatore nullus penitus provocantes oeque compellentes aut ſuadentes vel vim ſerentes ſet meis propriis deliberacionis arbitrio do, dono tibi jam dictus domnus Johannes ſanctiſimus & coagnelicus archiepiſcopus predicte ſancte Raveonatis eccleſie in jus & dominiumque cuum & per te in ſupraſcripte ſancte ravennatis Eccleſie tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum do dooo cedo trado & mancipo a preſente die pro oblacionem & remuneracionem & remedium anime mee profuturo poſidendum. Ideſt curtem meam integram que eſt poſita io Balnearea, cum ſundis & caſalibus & appeodicibus ſuis, ſimulque & alia curtem meam integram poſita in maſſa Metaciano vocatur, ſita territorio Boneninenſe adque integra maſſa que vocatur Medicina cum fundis & caſalibus & apendicibus ſuis, ſimulque & alia maſſa iotegra que vocatur Boetas cum fundis & caſalibus & apendicibus ſuis & omoibus rehus io integris, quantaſcumque abere viſu ſum ohc eſt in territorio Bononienſe & Cornelieoſe & Faventioo in colibet fundis qualibet nuncupatur tam ex uceſſione quondam pareotorum meorum ex paterna vel ex materna, quamque & pro qualecumque viſmodi vel titulum adquiſitum vel abere viſus ſum in predictis territoriis. Hec omnia predictarum locarum cum terris & vineis paſcuis ſilvis ſalectis facionalibus cum edificiabus cum rivis fontis aquis perhemnis, limitis limitibuſque ſuis cultum vel incultum domnicatum vel colonicatum vel omnibus ad earum de predictis locis geoeraliter & ſpetialiter integriter pertioentibus ſeu adjaceotibus ſibique ſubjunctis omniſque noſtris proprietatis meis cum ſuarum juſtis & certis in terra finibus quamque io te decrevit voluntas ut ab odierna die licentiam abeatis vos veſtriſque ſucceſſoribus per an carthulam donacioois mee preſeoti die in vobis factam introire & ingredi ſeu & ioocupare in ſupraſcriptis omoibus rebus, ſicut ſuperius legitur tamquam per legitimam & corporalem tradicionem, ſioe ullo meo meorumque filiorum & heredum vel alicujus obſtaculum aut impedimentum poteſtative & quiete juris abeatis teneatis poſideatis ordinandi & diſpooendi & qualiter vobis booum vel rectum fuerit exinde faciendi jure dominiumque tuum & per te in predicte ſancte Ravennatis eccleſie tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum viodecetis adque

que defendatis plenum dominium de legibus ſociaria effectum. Contra quam eciam donacionis mee a preſenti die paginam ſicut ſuperius legitur, policeor nunquam me impoſterum filiis aut heredibus ac ſuceſſoribus meis adverſus vos veſtriſque ſuceſſoribus predicte ſancte Ravennatis eccleſie per quemlibet modum vel titulum noo per aliquacumque oppoſitas faticias procuratoriſve perſonas non ad eumdem judicium non ſuplicandum principibus neque per eccleſiaſticam interpellacionem pro predicta curte mea integra poſita in Balnearia, & pro alia curte mea integra poſita in maſſa Metaciano, adque integra maſſa mea, que vocatur Medicina, ſimulque & alia maſſa integra, que vocatur Boetas, item & omnibus rebus meis integris quantaſcumque abere viſus ſum per quemlibet modum vel titulum in predictis territoriis Bononienſe & Cornelienſis ſeu & Faventino in qualibet ſundis quolibet nuncupatur tam ex paterna vel ex materna, quamque & per qualecumque viſmodis vel titulum adquiſivi vel abere viſus ſum in ſupraſcriptis territoriis, & cum omnibus ad earumdem generaliter ac ſpecialiter integriter pertinentibus ſeu adjacentibus ſicut ſuperius legitur ullo modo ullanque racionem contrarie quod abſit, & afferre vnluntatem quia legibus cautum eſt, ut quod ſemel donatum vel quoquomodo colatum vel ceſſum ſuerit nullo modo revocetur. Unde pro majoris firmitatis ujus donacionis mee a preſenti die paginam ſicut ſuperius legitur, pro quibus omnibus juratam dico per Deum omnipotentem ſedemque ſanctam apoſtolicam, & vitam ſuperſcriptorum dominorum noſtrorum ateſtacione confirmo contra preſentem donacionem quam proprietate ſpontanea voluntate feci nunquam ſum venturo, ſed perpetuis temporibus, illeſa adque immaculata conſervare & adimplere promitto. Quod ſi quod apſit, & avertas divina potencia & in aliqua controverſia teſtus fuero per qualecunque ingenium, & omnia non obſervavero cunta que ſuperius legitur, quia daturo promitto ſuperſcriptus Giſulfus filio quondam Romualdi Duci cum meiſque filis ete heredibus ac ſuceſſoribus a vobis multociens dictus domnus Johannes ſanctiſſimus archiepiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie tuiſque ſuceſſoribus ante omne litis inicium vel interpellationem pene nomine auri ebrizo libras decem a partis ſancte veſtre Ravennatis eccleſie, & poſt pene ſolucionem manead hec cartulam donacionis a preſenti die in ſue firmitate. Excluſo circa me meoſque omnium omnis legis beneficium juris efectus ingnorancie foriſque locis preſcripcionem, quia ab largitate mea ut ſuperius ſatus ſum & ujc abeat deliberacionem per vim nullus quogentis conſilium vel admonentis inpulſus. Quam vero inrevocabilem donacionem meam a preſenti die, ſicut ſuperius legitur, quam abſque ullo dolo malo ingenium & circumſcripſionem ceſſante, Moiſe tabelio civitate Ravenne ſcribendum rogavi, & ſubtus manus meas proprias ſuſſcripcionem feci teſtibus a me rogatis obtulis ſuſſcribendum eorum qui per eam pro veſtra preſencia ad Georgium per domini miſericordia humilimus diaconus ſancte veſtre Ravennatis eccleſie tradidimus, & indictione ſupraſcripta tercia.

† Ego Giſulpſus filius quondam Romualdi duci huic cartulam donacionis de ſupraſcriptis curtis integris poſitis in Balnearea, Metaciano, Medicina, Boeta & omnibus rebus ſicut ſuperius legitur a me facta in domno Johanne archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie ſuiſque ſuceſſoribus ad omnia ſupraſcripta relegi conſenſi & ſubſcripſi, & teſtibus a me rogatis obtuli ſubſcribendam.

Romanus ducx hujus cartulam donacionis de ſupraſcriptis curtis integris poſiti in predictis locis & omnibus rebus ſicut ſuperius legitur facta in domno Johanne archiepiſcopo Ravennatis eccleſie ſuiſque ſuceſſoribus a Giſulſo filio quondam f. Romualdi duci donatori, qui me preſente ss. & ei relegi rogatus ab eodem teſtis ſubſcripſi.

† Atilingo filio quondam Atiliani huic cartulam donacionis de predictis curtis integris poſitis in predictis locis & omnibus rebus ſicut ſuperius legitur facta in domno Johanne archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie ſuiſque ſuceſſoribus a Giſulſo filio quondam Romualdi duci donatore, qui me preſente ſubſcripſit & in ei relege rogatus ab eodem teſte ſubſcripſi.

† Johannes filius Gregori dativi huie cartulam donacionis de predictis curtis integris poſitis in predictis locis cum omnibus rebus ſicut ſuperius legitur, facta in domno Johanne archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie ſuiſque ſuceſſoribus a Giſulſo filio quondam Romualdi duci donatore, qui me preſente ſubſcripſit et ei relegi, rogatns ab eodem teſte ſubſcripſi.

Vitalianus conſul huie cartulam donacionis de predictis curtis integris poſitis in predictis locis cum omnibus ſicut

ſupe.

ſuperius legitur facta in domno Johanne archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie ſuiſque ſuceſſoribus io perpetuum a Giſulſo filio *quondam agiſulſo filio* quondam Romualdi duci donatore qui me preſente ſubſcripſit, & ei relectum eſt rogatus ab eodem reſtes ſubſcripſi.

† Vitali filio Spereindeo huie carrulam donacionis de predictis curtis integris poſitis in predictis locis cum omnibus ſicut ſuperius legirur facta in domno Johanne archiepiſcopo ſancte Ravennatis eccleſie ſuiſque ſuceſſoribus a Giſulſo filio quondam Romualdi duci donatore, qui me preſente ſubſcripſit, & ei relectum eſt rogatus ab eodem teſte ſubſcripſi.

Moyſes tabellio civitatis Ravenne ſcriptor huic cartulam dooacionis de predictis curtis poſitis io predictis locis Balnearia, Metaciano Medicina Boeta cum omnibus rebus ſuis integris, ſicut ſuperius legitur poſt roborationem teſtium atque tradita complevi & abſolvi.

Notitiam teſtium ideſt.

Romanus in Dei nomine Duex

Atiliogus humilis filius quondam Atilianus

& Johannis filio Gregorii Dativus

& Vitalianus inluſtris Conſul

& Vitalia umilis filius Speraindeo

V.

Inſtitutio monaſterii ſanctæ Mariæ in inſula Palatioli non longe ab urbe Ravenna.

Anno circiter 858.

Ex Margarinii bullario Caſinenſi T. II. p. 37.

ad lib. III. n. 3. SAncte illumioatrici & deſenſatrici atque protectrici & Domini noſtri Jeſu Chriſti genitrici beate Marie glorioſe virgini Jobannes ſervus ſervorum Dei epiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie exiguus oblator.

Redemptor humani generis, ac ſalvator noſter Jeſus Cbriſtus filius omnipotentis Dei noſtri, miranda potentique virtute ſancti Spiritus precordiis tuis, beatiſſima virgo Maria, claritatis lumine circumfulſit, atque matris & virginitatis te decore mirabiliter decoravit. Dignum eſt ergo tibi tam ſublimi virgini ſacre, ur in templo, in quo ſacratiſſima tua patrocinia ſunt recondita, optimis modulorum vocibus canatur; ideoque quod pridem ſtatutum non erat, nunc, ſavente Deo, tuis prevenientibus ſuffragiis monachorum regularis congregatio a nobis conſtituta eſt, que ibidem diebus ae noctibus inceſſanter laudes offerant domino Deo, ſecundum quod in Pſalmigraphi dictum eſt melodia. Septies, inquit, in die laudem dixi tibi ſuper judicia juſtitie tue. Et rurſum: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Er iterum: Veſpere, & mane & meridie narrabo, & exaudies vocem meam. Igitur conſiderantes eorum regularium monachorum ſtipendiis, & quod equum eſt, ut ii qui ad ſacratiſſimum tuum templum deſervire videntur, & regularem & monaſticam vitam ſamulantes degunt, ac indeſinenter omnipotenti Deo laudes offerunt affluenter, ſua ſtipendia perpetualiter habeant. Ideoque tibi ſacratiſſima virgo eterni luminis mater beata Maria, munuſculum tribuo, tueque eccleſie, in qua ſancte rue reliquie humate eſſe videotur, perpetualiter fruendi tantummodo regularium monachorum victualitatis ſtipendia ad ſuſtentationem atque veſtimentum; ideſt inſula, quæ vocatur Palatiolum, inter affines a duobus lateribus fluminis, qui vocatur Padus & Renus, a tertio latere Mare. A quarto latere ſoſſo oovo, io qua ipſum tuum decoratiſſimum monaſterium ſundatum eſſe videtur cum terris, ſilvis, ſalectis, ſationalibus, campis, paludibus, lacis & edificiis a nobis conſtructis. Concedimus etiam vobis veſtriſque ſucceſſoribus in littore maris ipſius inſule, ſeu in fluvio, qui vocatur Adarenus, omni tempore, quando volueritis, piſcari. Simulque tibi glorioſiſſima virgo & veoerabili tuo templo, quod in eadem inſula ſitum eſt, offero atque perpetualiter permanſurum decerno, monaſterium ad tuum honorem conſtructum cum clauſura quadam vinee & horto juxta ſe poſito, quod monaſterium ad Memoriam regis, & ad Farum nuncupatur. Nam ceteras res ſibi pertinentes volumus, atque ſuturis temporibus manſura eſſe jubemus in monaſterio ſancti Georgii martyris, quod non longe ab ipſo monaſterio conſtructum eſſe videtur; ut quidquid ex eadem inſula omnipotens dominus largiri dignatus ſuerit, integre & indiminute io ſancto tuo venerabili monaſterio intemerata Chriſti virgo Maria omni tempore condiatur, prout dictum eſt, alimoniarum ſtipendiis tantummodo monachorum, vel qui in perpetuo in generationibus & progeniis ſuerint coram ſancto tuo altari die noctuque bymnos cum lau-

dibus Domino precinentes. Et ſtatuimus, ut nullo umquam tempore, qui archiepiſcopus bujus ſancte Ravennatis eccleſie prefuerit, ipſam congregationem diſperdat, aut conjurationem aliquam eis imponat, ſed magis augeat & circumſoveat beneficiis pro ſua mercede; reſervata tamen nobis & ſucceſſorum noſtrorum in preſato monaſterio ordinatio & poteſtas. Et quando Domino placuerit ab hac luce migrare abbatem, qui in ipſa congregatione fuerit, ſemper exertens regulam monachorum & congregationem; & idem abba ſi fatibilis prefuerit a pontifice ſepedicte ſancte eccleſie Ravennatis ordinetur, ſub tali nempe conditione, ut omnes, qui ſimul nunc eſtis, vel qui tempore ſuturo in ipſa fuerint congregatione, imperpetuum, poſt matutinum expletum officium, quinquageſimum pſalmum & triginta Kirie eleiſon & orationem pro peccatis meis canere debeatis; ſimiliter & hora tertia. In die vero depoſitionis mee, qui ibi presbyteri fuerint, omni anno unuſquiſque presbyter tres Miſſas pro facinoribus meis cantet & pſalteria ſingula. Ceteri quoque, qui pſalterium ſapuerint, unuſquiſque ipſorum unum pſalterium pro peccatis meis dicat. Et ipſe abbas eodem die pane, vino, carne aut piſce quinquaginta ad ſaturitatem pauperes recreet. Si quis vero tam veſtri ſucceſſores, vel quevis major vel minor perſona contra hujuſmodi noſtre donationis & precepti ſeriem quidquam aliter agere preſumpſerit, & ſupraſcriptam inſulam & monaſterium, ut ſuperius legitur, a jure vel dominio regularium ſervorum Dei monachorum, qui pro tempore ſuerint, in tuo mirabili templo, beata Dei genitrix, quovis tempore per quemlibet, ut dictum eſt, contractum alienare, vel monitiones, ut ſactum eſt, innovaverit, ſuſcipiat inſolubilem Maranatbe anathematis jaculum trecentorum decem & octo ſanctorum Niceni concilii, atque cum Juda Iſcariote ejuſdem Chriſti Domini traditore compar exiſtat, & cum antiquo hoſte Diabolo vel ejus tortuoſis demoniis in tartareo chao demerſus in perpetuo igne condemnetur, atque in inferno inferiori in evum conſiſtat, & in exteriores tenebras, in quibus fletus & ſtridor dentium eſt, degat & omnimode a vita eterna privetur, & nullo modo in memoria nominetur apud Deum; nec enim ab hac eterna condemnatione quoquomodo evadere valebit. Ii autem, qui a tuo venerabili templo hec a me oſſerta Virgo & mater Domini, alienare, aut ſubripere tentaverint, ea que ex tuis tibi propriis ad limina tua deſervientium regularium monachorum perenniter tribuimus poſſidendum. Quamobrem enixe per te depoſco, ut mihi tuo inutili famulo, licet immerito, ac qui pro firmo deſiderio cordis erga ſacratiſſima tua latera, amoris ſtudio hanc regularem diſpoſui congregationem queſo, quatenus tuis dignetis obſecrationibus obtinere, noſtri Redemptoris clementia, ut aboletis meorum peccatorum contagiis eterna regna tribuat poſſidere. Quam noſtre preceptionis ac voluntarie noſtre largitatis, Petro clerico & notario ſancto Ravennatenſis eccleſie ſcribendam precepimus, & ſubtus manu propria, ut perpetualiter valeat, roboravimus; imo & epiſcopos, presbyteros, diacones diverſaque officia ſubſcribere fecimus, & coram ſancto tuo altario glorioſiſſima virgo Domina mea Maria eorum preſentia & totius plebis concedimus totis temporibus poſſidendum. Amen.

† Johannes ſervus ſervorum Dei epiſcopus in hac perpetuali precepti donatione a me ſacta in tuam venerabilem eccleſiam, glorioſiſſima Dei genitrix Maria virgo, & per te in regularium congregationem de ſupradictis capitulis ſub anathematis vinculi obligatione, ſicut ſuperior textus eloquitur, manu propria ſubſcripſi, & coram tuo venerabili altario oblato contradidi.

† Ego Apollenaris epiſcopus ſancte Saxinen. eccleſie in hac perpetuali precepti donatione ſacta a ſanctiſſimo ac beatiſſimo dompno Johanne archiepiſcopo ſancte Ravennatenſis eccleſie in venerabili monaſterio ſancte Dei genitricis Marie, quod vocatur in Palazolo, & per eam congregationem regularium monachorum, que ab ipſo ſancto viro conſtructa eſt, & loca ſuperius nominata, ſicut ſuperior textus eloquitur, ſub anathematis vinculo obligata, juſſu ipſius ſanctiſſimi viri ſubſcripſi.

† Ego Conſtantinus humilis epiſcopus ſancte Ferrarienſis eccleſie in hac perpetuali &c. *ut ſupra*.

† Ego Romanus humilis epiſcopus ſancte Faventine eccleſie &c. *ut ſupra*.

† Ego Cyprianus humilis epiſcopus ſancte Comaclenſis eccleſie &c. *ut ſupra*.

† Ego Petrus humilis epiſcopus ſancte Cornelienſis eccleſie &c. *ut ſupra*.

† Ego Florus humilis epiſcopus ſancte Ceſenatenſis eccleſie &c. *ut ſupra*.

† Ego Johannes Popilienſis epiſcopus &c. *ut ſupra*.

† Ego

† Ego Apollenaris epiſcopus ſancte Liviensis ecclesie &c. *ut ſupra*.

† Ego Johannes archipresbyter ſancte Raveonatenſis ecclesie &c. *ut ſupra*.

† Ego Petrus per Dei miſericordiam archidiacoous ſancte Ravennateoſis ecclesie &c. *ut ſupra*.

† Ego Andreas per miſericordiam Dei diacoous ſancte Ravennatenſis ecclesie &c. *ut ſupra*.

† Ego Deusdedit presbyter ſaocte Ravennateoſis ecclesie &c. *ut ſupra*.

V I.

Erectio parthenonis ſancti Salvatoris de Fonte-bona (poſtea de Berardinga) in agro Senenſi.

Anno 867. men. Februarii.

Ex codice Senenſi apud Muratorium antiq. medii avi T. V. col. 513.

Ad lib. VII. n. 33. IN nomine Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti . Aotiqui priocipes & ſancti patres ſtatuta ſanxerunt , quod nobis modo per futura tempora conſervare obſequi oportet . Ut quicumque in ſua propria bereditate loco ſancto io onhore ſanctorum conſtruere vel hereditare deliberat , oportet , ut idem ei io ipſo ſancto loco, quam hedificaverit , aliquid de rebus ſuis conſerrere vel donare debeat , unde apus pium Dominum mercede comula accipiat; hoc per ſcripturarum ſeries debet obligare, ut aliquibus in poſterum ooo valeat iofrangere , ſed perhenniter maneat inconvulſu . Igitur ego in Dei nomioe Winigis comes Senenſe filio quondam Reghinari, & conjux mea Richildam , & divina ſuperoa inſpiratione ſana mente, ſalubrique conſilio, unanimiter pertractantes, ſicut dicit in evangelio: Vende omnia que abes & dat pauperibus , & abebit theſaurum in celo . Idcirco pro amore Dei omnipotentis , & remiſſione peccatorum noſtrorum , ut pio Domino largieote veniam conſequi mereamur , donamus adque tradimus ad baſilica noſtra, quem conſtructa ibi, quem nos in honore Domini & ſalvatoris unanimiter noſtro opere hedificavimus , donatumque imperpetuo eſſe volumus, hoc eſt ipſa area hubi ipſe eccleſia a fundamentis eſt hedificata in loco nuncupante Campi , bubi dicitur Fonte bona ſuper fluvio Cogia pago Seoenſe cum ipſa terra & ſilva uno tenente ipſa ſilva ouocupante acceptoraria & ſilva & terra de Piſcina ſancta & villa , que nuncupante Septiminula , ibidem prope ipſam eccleſiam, cum caſis, terris , vineis , ſilvis , ſervis, proſervis, aldiis, proaldiis, liberis, proliberis, omnia & in omoibus ad ipſa villa pertinentes; & caſas io ipſo ſupraſcripto Campi cum ſervos & aocillas cum greges porcorum, greges caprarum, greges jumeotorum, greges armentorum. Et dedimus res noſtras io Caſprioa, que nobis da quondam Odone, & Albiſinda Saligos per cartula evenerunt cum caſis & hedificiis, cum gregis ovium & greges porcorum , & greges armentorum cum ſervos & ancillas & cum ipſos paſtores , qui ipſa animalia cuſtodiunt. Ideſt nomioa eorum ; io primis ibidem ad ipſius monaſterio in villa, que dicitur Campi, Johannes Celerario cum Rodelinda uxore ſua, & cum Adelberto filio ſuo : Waleprando beſulcus frater eidem Johanni cum uxore ſua nomioe Magoa , & Urſa filia ſua : Lupari beſulcus cum Waleperga uxor ſua, & Sperandeo, & Raiotruda & Bonula filie eorum : Jobanoes beſulcu cum Scamperga uxore ſua : Albioi beſulcus cum Obiſiada uxore ſua : & Donatulo biſulcus cum Raneperga uxore ſua, & abitat io Septiminule : Berteſuſu cum uxore ſua Ildiperga , & Bertiſinda filia ejus : Jumeotario uno nomioe Ildeprando cum Anſiperga uxore ſua : Savino pecorario, & Viccineperga uxore ſua & Urſula filia ſupraſcripto ejus . Felix pecorario cum Sinitruda uxore ſua , & Jobaooes, Lupulo . Urſanulo, Filiperga, Anſula, Urſula filiis eorum & Johannes Silla junior ejus. Et de ſupraſcripta Caſprioa paſtores , ſervos & ancillas nomina eorum , ideſt Magiolo pecorario cum Teupla uxor ſua & filios maſculos tres, ideſt Johaones, Petrus, Teupala, & filie ſemine due Gumperga & Magiperga , nuruam eidem Magioli, Reintruda cum Andrea filio ſuo , & juniores ipſius Magioli duo Lupolo & Teupulu ; vaccario uno nomine Deodato cum Lupula uxore ſua & Martino filio ſuo ; porcario uno nomine Amulo cum Paitruda uxore ſua cum Amalperga & Raintruda filie ipſius , Ganripaldo eidem Amuli . Et donamus ibidem alios ſervos noſtros mauuales miniſteriales , Rodulo loco cum Teuderada uxore ſua ; Ildeprandello piſtrioario cum Dativa uxor ſua ; Gottefredo Lavandarius cum Froumberga oxore ſua , Anaſtaſius & Atriano filiis eorum : tappetarios tres , id ſunt Urſulu cum Sighitruda uxore ſua , Flodard

dard & Anſipertu. Donamus atque concedimus & tradedimus in ipſo preſato monaſterio domini Salvatori curte noſtra ad ſanctum Paulo cum ipſa eccleſia, que eſt poſita prnpe Piſcina Inſi ſuper fluvio Bumba. Simulque donamus ibi ipſis caſis, curtis & rebus noſtris, quas habemus in caſale Sextano, que nobis per cartula advinet da Tendatico filio quondam Arponi ſeo caſis & rebus ipſis ibi in Sextano, qui Petro Burgundio ad ſuas tenet manus. Simulque & donamus ibi alia eccleſia noſtra, quod eſt dedicata in honore ſanctorum Coſme & Damiani, que ſita eſt ibidem in Campi, ſeo & donamus ibi alia eccleſia ſancti Petri cum ipſa curte noſtra dominicale ſita Calatina. Donamuſque & tradedimus ibidem curte & eccleſia ooſtra, que hedificata eſt in honore ſancti Fabbiani ſuper fluvio Arbia. Simulque donamus ibidem oratorio noſtro, qui eſt conſtructus in honore ſancti Anſani ſito platea Senenſe. Seo dnnamus atque tradedimus ibidem curte noſtra illa in Gamuriſa prope fluvio Umbtone. Et dnnamus ad ipſo monaſterio ſervo noſtro illo in Clatino nomine Ildeprando cum Oda uxore ſua & Johanne filio ejus. Ideo omnes iſtas ſupraſcriptas & denominatas eccleſias cum curtis donnicatis cum caſis, curtificiis, caſticiis, manſis, mancipiis, maſſaritiis, terris, vineis, pratis, paſcuis vel decurſibus aquarum, farinariis, quadris, campis, perviis tam donnicatis quam & maſſaritias, aldiaricias, colonicas, ſervi, proſervis, aldios, proaldios, liberis, proliberis ſimul & diverſis gregibus cum paſtoribus, movilibus adque inmovilibus. Niſi anteponimus & reſervamus de predictis rebus eccleſia ſancti Pauli ipſas caſas & rebus in Campiano, & ipſo cambio, que fecimus cum Ilderico filio quondam Ildoni, quod ipſo monaſterin menime donavimus. Nam illas alias omnia predictas & denominatas eccleſias, & curtes cum rebus, pertinentiis & adjacentiis earum cum ſervos & ancillas, cum manſis, caſticiis & mancipiis &c. omnia & in omnibus rebus exquiſitas totum atque integrum donamus adque concedimus, & ſecundum legem noſtram Saliga firmamus per fiſtucum, vvantonen & andilagine tradimus ad ipſo ſancto loco de jure noſtro in jure dominationis ipſius preſati monaſterio domini Salvatoris, quod nos in puellare ordine conſtruximus. In ea videlicet ratione, ut dum nos preſati Winigis comes & Richilda jugalibus in hoc ſeculo advivere meruerimus in noſtra ſit poteſtatem & regimen gubernandi, ſtruendi & edificandi. Nam nec vindendi, nec donandi, nec alienandi, niſi de adverſa parte nnſtra ſit poteſtas defendendi. Poſt vero ambarum noſtrarum deceſſo, ſit, deveniat ipſius monaſterio in poteſtate Ittane, que eſt ſorori mee Winighis & genitrice Richild conjuge mea, ſeu Richild filia noſtra in eo ordine, ut in ipſo preſato monaſterio Ittana abbatiſſa ſiot, ſi voluerit, & ſi noluerit, tunc ſit ipſa Richild filia noſtra in ipſo monaſterio ...... diebus vite ſue, & ibi Deo ſecundum vires illorum deſerviant, oraziones & elemoſinas, ſeo officium & luminaria, quantum Deus illas concedere dignatus fuerit pro nos, ſuiſque noſtris parentibus facere ſtudeant, & de illas abbatiſſas preſatas ſuperius nominatas Itta & Richild, que ſupra alia vixerit, habeat poteſtatem de ciſpite noſtro maſculino, qui de eorum nata vel procreata fuerit, ipſa eligere abbatiſſam. Dum vero de ipſo ciſpite ulla fuerit, que in ipſo ordine in jamdicto monaſterio vivere & abitare, & omnia, ut ſupra legitur facere ſtuduerit, non abeat licentiam de alio ciſpite ibidem abbatiſſam eligere, aut ordinare. Et ſi hoc evenerit, quod ſomnu mortis jam perpeſſe ſint, quod de ipſo paterno ciſpite non ſit, que abbatiſſa eligere aut ordinare poſſit, vel ſi fuerit & eſſe noluerit; tunc poſtea habeat licentiam ipſas monachas quod de eodem tempore in ipſo monaſterio fuerint, una cum heredibus ac proheredibus ooſtris de ipſo ciſpite Richild, que de maſculino genere nata fuerit in ſupraſcripto monaſterio abbatiſſam eligere & ordinare. Nam & ipſa electione & ordinatione de ipſo monaſterio ſine licentia & conſenſum de eredibus & proeredibus noſtris ſtabilis eſſe non debeat. In eo ordine, ut non habeat licentia vel poteſtatem heredibus hac proeredibus noſtris de ipſis rebus de predicto monaſterio nec vendere, nec donare, nec alienare, nec pro ullo negotio, nec pro ſcriptione, vel adverſa parte de ipſo monaſterio abſtrahere, niſi de adverſa parte ad jure ipſius monaſterio defendere & mundiburdire, & ipſa abbatiſſa de ipſo monaſterio nec de res eidem monaſterii non abeat poteſtatem per nullum argumentum ingenio in adverſa parte dare, nec alienare: & ipſa vero abbatiſſa, qui pro tempore in ipſo preſato monaſterio ordinata fuerit, nulla alia laboratione, nec aliut cenſum, nec ſuperpoſita faciat, niſi per ſingulos annos in dedicatione eidem monaſterii ad eredibus hac proheredibus noſtris ibidem ad ipſo monaſterio donet denarios duodecim in penſione. Et

ſi ipſa

ſi ipſa abbatiſſa predicta penſione non dederit, & dare neglexerint in primo & ſecuodo, vel uſque in ſeptimo anno, tunc dent poſtea ipſa penſione inſimul, quod reliquus eſt. Et ſi tunc ipſa penſione dare neglexerint, componar ipſa abbatiſſa ad heredibus, hac proheredibus noſtris aurum libras tres; & poſtea abeat ipſo monaſterio, ut ſupra legitur, omnia adimplendum. Si quis vero, quod ſuturum eſſe oon credimus, ſi noſmetipſis, aut ullus de heredibus hac proheredibus noſtris, ſeo quislibet ulla oppoſita vel extranea perſona, qui contra preſato fulgenti monaſterio, quem nos propter nomen Domini & reverentia Domini Salvatori noſtro opere edificavimus, inrumpere, aut infrangere temptaverit, quod Deus non permittat, abſit: in primis ira Dei omnipotentis incurrat offenſa, & ad liminibus Sanctorum ſimul, & ad ipſo ſancto loco excommunicatus appareat. Et inſuper una cum diſtringente ſocio Fiſci aurum libras quinquaginta, argentum ponderas centum, partibus preſati monaſterii mulcta componat, & quod reppetit evindicare non valeat; ſet has donatio & traditio omnique tempore firmam, inviolatamque permanear cum ſtipulatione ſubnixa. Et quod ne permittat Deus fieri, ſi caſus evenerit, quod de meo ciſpite, aut de Richil coojuge mea inventa non fuerit, que in ſupraſcripto monaſterio abbatiſſa eſſe poſſir, vel ſi ſuerir, & abbatiſſa eſſe noluerit, tune ipſa monachas de predicto monaſterio habeat poteſtatem & licentiam una cum notitia de heredibus ac proheredibus noſtris inter ſe abbatiſſam eligere & ordinare in ipſo preſato almo loco, ut omnia ſtatuta capitula ſaciat & adimpleat, ut ſupra legitur. Et ſi ipſis eredibus hae proheredibus noſtris, vel quislibet perſonas, quod abbatiſſa in ipſo monaſterio vel in res ejus monaſterii aliquas ſuperflua ſecerint, tune in ſupraſcripta mulcta & pena ſubjaceat, qualiter ſupra legitur. Facta donatio & traditio hanc in ſeptimo anno imperii domno noſtro Ludovici imperatori filio Lotharii, quod. auguſto menſe ſebruarii indictione quintadecima. Feliciter.

Unde & rememorati ſumus, ut predicta abbatiſſa in ipſo monaſterio habeat omni tempore monachas viginti: & quando de ipſa monachas aliqua mortua ſuerint, habeat ſpatium uſque ad annum integrum, ipſum numerum complendi, ut ſimiliter monachas viginti. Et ſi infra ipſo anno ipſum numerum recomplere neglexerint, tunc componat ipſa abbatiſſa ad heredibus hac proheredibus noſtris, aurum libras tres. Et ſi poſtea ipſa abbatiſſa ſupraſcripto numerum complere oeglexerint, ut ipſa monachas viginti non ſuerint, tunc licentiam & poteſtatem habeant heredibus hac proheredibus noſtris preſata abbatiſſa de ipſo monaſterio foras jactare, & alia abbatiſſa ibidem mittere, eligere & hordinare, ut omnia ſupraſcripta capitula ſaciat & adimpleat qualiter ſuperius decrevimus, niſi tantum de ipſa congregatione ſit ipſam abbatiſſam, que poſtea ibidem ordinaverit.

Ego Winigis comes ſupraſcriptus.

Ego Adelom ſubſcripſi.

Signum manus † ejuſdem Richilde, ut ſupra legitur, ſcrivere rogavi.

Ego Leonardus ss.

Ego Diooiſiga ſcribere rogatus ad Winigiſo comes ss.

Ego Leodoinus levita ss.

Ego Criſoconius ss.

Ego Rainulfus ss.

Ego Bernardus ss.

Ego Willefredus ss.

Ego Pelerino notarius ex rogato ſupraſcriptorum jugalibus hanc dote, qualiter ſupra legitur ſcripſi, & poſt tradita complevi & dedi.

VII.

Altera charta VVinigiſi comitis & Richildæ uxoris pro eodem parthenone.

Anno 881. men. aprili.

Ex codice Marii Ugurgerii patricii Senenſis pag. 5.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Maniſeſti ſumus nos Vuinigis comes Senenſe & Richilda jugalibus, eo quod in propriis rebus noſtris edificavimus eccleſia in honore Domini Salvatori noſtri, & ſancti Alexandri io loco nuncupante Campi, & vocitatus Funte bona ſuper fluvio Cogia pago Senenſe, & ibi monaſterio puellarum conſtruximus pro delictis noſtris & parentum noſtrorum, & tam jam per alias dotes dotatum habemus, & ibidem de propriis rebus noſtris dedimus, & tradedimus, adque ad jure ipſius monaſterii conceſſimus ad ipſa arva, ubi ipſa eccleſia conſtruenda eſſe videtur. Et villa qui dicitur Septeminule ſeu curte ad ſanctum Paulum una cum ipſa eccleſia & curtis & rebus illis in Seſtano, ſeu & eccleſia, & res ſanctorum Coſme & Damiani, & eccle- *Alib. VII. n. 33.*

ſia

ſia & res ſancti Fabiani ſuper fluvio Coia, & eccleſia & res ſancti Anſani ſito platea Senenſe ſeo pro ceteris locis vel vocabulis ad ipſis curtis & rebus & eccleſia pertinentes una cum ſervos & ancillas ſeo beſtiis atque theſaurum & libri & ceteris utentibus que in ipſa eccleſie a preſente die miſſam habemus. Aut ibi in ipſum ſanctum & venerabilem locum datum vel traditum eſt. Aut Dominum opitulante in antea ibi datum vel traditum fuerit. Omnia & in omnibus jure ipſius monaſterii firmavimus in perpetuum poſſidendum, in ea videlicet ratione, ut dum nos præfatum Winigi comes & Richild jugalibus, qui in hoc ſeculo vivere meruerimus, in noſtra eſſet poteſtatem & regimen gubernandi, ſtruendi & ſuſtinendi, nam non vindendi, necnon donandi, nec alienandi, niſi de averſa parte defendendi, & poſt noſtra ambarum deceſſo devenire ipſo monaſterio in poteſtatem Ittane ſocru mea Winigiſi & genitrice mea Richilda filia noſtra. In eo ordine, ut ſi ipſa Itta in ipſo monaſterio abbatiſſa eſſe voluiſſent, & ſi eſſe voluiſſe fuiſſe abbatiſſa ipſa Richilda filia noſtra, quod Itta ipſa Richilda filia noſtra ibi abbatiſſa fuiſſet, jam judicium Dei eventum ipſa filia noſtra de ac luce migrata eſt, & nos noſtrique ſi ipſa Itta in eodem monaſterio abbatiſſa eſſe voluerit & nos inſpirante divina majeſtas, volumus ſi ipſa abbatiſſa Itta ſuper nos advixerit, & ipſa & in ipſo monaſterio abbatiſſa eſſe voluerit, ipſa habeat ipſo monaſterio, & res eum pertinentes, ſicut decet abbatiſſa monaſterium regere & gubernare, & ibi Deo una cum ipſo ſorores monacharum ſecundum vires illorum ſerviunt, orationes & helemoſinas ſeu officium atque luminaria, quantum Deus illius concedere dignatus fuerit per nos ſuiſque & noſtris parentibus facere ſtudeant, etſi Dominus .... ſi ibi abbatiſſa fuerit tam longa vita conceſſerit, ut Berardus aut Winigiſus filiis noſtris de legitimos conjugio filia habuerit, qui in ipſo monaſterio abbatiſſa eſſe placuerit .... ipſa abbatiſſa Itta in vita ſua ca ibi abbat.... ordinent, & ſi talis fuerint Domini preceptum, quod ipſi filiis meis in vita illius Itte de legitimo conjugio filia non habuerint ... qui ibi abbatiſſa eſſe poſſint, aut ſi abuerint & eſſe noluerint, tunc poſtea habuerint licentias ipſas monachas, qui eodem tempore in ipſo monaſterio fuerint una cum heredibus hac proheredibus noſtris de ipſo ceſpite de maſculino genere fuerint in ſupraſcripto monaſterio abbatiſs. eligere & ordinare, nam & ipſa electione & ordinatione de ipſo monaſterio ſine licentia & conſenſu de heredibus noſtris ſtabilem eſſe non debeant, & ſi forſitan ullus de filiis & heredibus hac proheredibus noſtris contumax fuerit, & ipſa abbatiſſa & preſata eccleſia, ut ſupra legitur, ordinare noluerint, nullius ſit ordinatione & deſenſione, qui ipſum ſanctum locum ſecundum Domini & noſtra ſtatuta ordinare voluerint & ordinaverit, & ille, qui omnia & in omnibus ſic vita nobis ſtatutum eſt, & ſupter & ſubtus legitur adimplere diſtulerint, amittat ipſa ordinatione & deſenſione. In talis ordine, ut non habeat licentia, nec poteſtatem filiis & heredibus ac proheredibus noſtris de omnibus predictis curtis, eccleſiis, caſis, & rebus, quas in iſto aut in ipſo anteriore dote legitur, de mobile aut immobile, de ſervuos & ancillas, de omnia & in omnibus, quas a preſente die ibi pertinet, vel Deo adjuvante in antea ibi pertinente videntur, nec vendere, nec donare, nec in diviſione mittere, nec per nullum argumentum ingenii dare, nec alienare, nec perſcriptione in averſa parte de ipſo monaſterio fuerint ſubtrahere, niſi de averſa parte a jure ipſius monaſterii deſendere & mundiburdire, & ipſas abbatiſſas, qui pro tempore in ipſo monaſterio fuerint, non habeant licentiam, nec poteſtatem ipſum ſanctum monaſterium, nec res ad eum pertinentes in averſa parte dare nec alienare, & ipſa abbatiſſa, qui pro tempore in ipſum monaſterium ordinata fuerint, neque monachanas de ipſo monaſterio, nec ſubjecti eorum nulla alia laboratione, nec alio ſenſu, nec ſuper poſita faciat, niſi per ſingulos annos in dedicatione eidem monaſterii ab heredibus hac proheredibus noſtris, qui ipſum ſanctum monaſterium ſecundum Deum melius ordinaverit, ibi ad ipſum monaſterium donec, & denarios duodecim in penſione, etſi ipſa abbatiſſa predicta penſione non dederit ſecundum quod in ipſo anteriore dote continet, tunc poſtea dent ipſa penſione, quod reliquum eſt, etſi tunc ipſa penſione dare neglexerint componat ipſa abbatiſſa ad ipſo heredes noſtro ac pro heredes, qui omnia, ut ſupra legitur, conſervaverit, aurum libras tres, & poſtea habeat ipſo monaſtrio, & omnia ad eum pertinentes, ut ſupra legitur, omnia adimplendum. & ſi talis fuerit domini miſericordia, ut de ſupaſcriptorum filiis noſtris filia de legitimo matrimonio nata fuerint, qui ipſo monaſterio ſecundum Deum regere & gubernare poſſit, & ibi

abba-

abbatiſſa eſſe voluerint, ſit ibi abbatiſſa, & quo ne permittat Deus, quod de ſupraſcriptis filiis noſtris filias, aut nepus, aut pronepus, aut de eorum ciſpitibus talem inventum non ſuerint, qui in ipſo ſupraſcripto monaſterio abbatiſſa eſſe poſſint, vel ſi ſuerit & ibi abbatiſſa eſſe poſſint. Vel ſi ſuerir & ibi abbatiſſa eſſe noluerint, tunc ipſas monachas de predicto monaſterio habeanr poteſtatem & licentia una cum notitia de heredibus hac proheredibus noſtris, qui ipſum ſanctum locum ſecundum Deum melius ordinare providerint, ſemper inter ſe abbatiſſa eligere & ordinare in preſato almo loco uſque in finem ſeculi, ſicut ſupra adnexum eſt, ut omnia ſupraſcripta capitula ſaciant, & adimpleant, ut ſupra legitur. Nam ut dunde noſtro maſculino ciſpite legitima filia inventa ſuerit, qui ibi abbatiſſa eſſe poſſint, de alia generatione ibi abbatiſs. eſſe non permittimus. Et ſi non ſuerint, aut ſi ſuerint, & eſſe noluerint, maneant, ut ſupra volumus, uc ipſa abbatiſſa, qui pro tempore in ipſo monaſterio ſuerint, habeant omni tempore ſecum monachas triginta. Et quando ipſas monacbas aliqua mortua ſuerint, habeat ſpatium uſque ad annum integrum ipſum numerum adimplendum; & ſi ipſum numerum complere neglexerint; tunc licentiam & poteſtatem habeant heredibus hae proheredibus noſtris ipſum ſanctum locum ſecundum Deum melius ordinare previderint. Si ipſa abbatiſſa infra tres annos ipſum numerum non compleverint, ipſa abbatiſſa foras jactare & alia ibidem de ipſa congregatione abbatiſſa eligere & ordinare, ut omnia ſupraſcripta capitula faciant, & adimpleant, qualiter ſuperius legitur. Quia per hanc ſcriptione per fiſtucum, vvaſonem & andilaginem, & ſpanſionem ſeo ramos de arboribus jure ipſius monaſterii tradedimus perpetualiter abendum & poſſidendum per mercis & remedium anime noſtre, vel parentum noſtrorum dedimus & tradedimus atque confirmavimus: tam iſta ſcriptione, quam & illis anterioris dotis ſecundum noſtram Saligam legem firmavimus perhenniter, & in ipſum almum locum poſſidendum. Et ſi quis vero, quod ſue uſum eſſe non credimus, ſi ullus de heredibus ac proheredibus noſtris, ſeo quislibet ullam apposita perſona, qui contra prefato monaſterio aliquid per vim inſerre temptaverit, aut minuare preſumſerint, vel infrangere temptaverint, quod Deus non permitticur ſi non ſe conrexerit, aut quod ibi injuſte intulerit, ſi infra triginta dies omnia eorum non emendaverit, in prinuis ira Dei omnipotentis incurrat offenſa, & ad limina ſanctorum ſimul & ad ipſum ſanctum locum excommunicatus appareat, & habeat exinde nobis cum ratione ante tribunal Chriſti etiam judicium. Et inſuper una cum diſtringente .... fiſci auro libras quinquaginta argentum ponderoſa, centum partibus prefati monaſterii multa componat, & quod repetat per nulliſque ingeniis evindicare non valeat, ſed preſens as noſtras traditiones & omnes noſtras conſcriptiones, quas de ipſo monaſterio ſacta habemus vel firmata, omnique tempore firmam & inviolatam permaneat cum omni firmitate ex ſtipulatione ſubnixa, manu noſtra propria ſubtus firmavimus, & boni viri pro firmanda decrevimus. Actum Sena. Datum anno primo Domini Caroli divina ordinante providentia imperator aug. menſe aprilis indictione quartadecima.

Ego Vuinigis comes ſubſcripſi.

Signus manus ſupraſcript. Richild qui, ſicut ſupra legitur fieri rogavit.

Signus manus Berardi & Vuingiſi gg. filii ſupraſcriptorum Vuinigis & Richilde, qui manu ſua ſcribere rogaverunt.

Ego Rainulſus ſubſcripſi.

Ego Dioniſi gaſtald. rogatus ſubſcripſi.

Signum manum Hodoni ſaligos teſtes.

Signus manum Nichardu ſaligo teſt.

Ego Giſelbertus rogatus ad Vuinigiſi com. & Ricbild ſubſcripſi.

Cbriſtianus judex domini imperatoris rogatus ad ſupraſeript. ſubſcripſi.

Ego Adelbertus rogatus ad ſupraſcript. ss.

Ego Sigenulſus notarius poſt tradita complevit & dedit.

VIII.

Teſtamentum Simonis comitis & domini Corſicæ pro abbatia ſancti Mamiliani inſulæ Montis-Chriſti.

Exemplum proſert annum 836. ſed ſubſtituendus annus 902. ut conjicimus.

Ex codice tabularii ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

IN nomine Domini amen. Hoc eſt exemplum de quadam chartula, cujus tenor talis eſt. A nativitate Domini noſtri Jeſu chriſti eterni Dei anno octavo cen- *Ad Lib. II. n. 37*

centeſimo trigeſimo ſexto indictione v. Ex hoc publico inſtrumento notum ſit omnibus audientibus & legentibus, quod Simon comes Dei gratia dominus de Corſica ſanus mente & infirmus corpore.... volo facere judicium de meis bonis acquiſitis & pater meus & mater mea in preſentia domnus abbas ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti, & Silverii abbas ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria, ubi dicitur, & in preſentia a me notario Marco. Item judico corpus meum apud eccleſiam ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria ordinis Montis Chriſti. Item judico meas poſſeſſiones, quas ego habeo de mio proprio allodio, & denuo acquiſito in Verde in loco, ubi dicitur *a Brevone*, qualiter ſunt terminate de *Sedſtatii* & *mette a Radone*, *& alle Saline*, *& alle Piaggine & mette in fiume de Luppiano*, *dicto Barchaio*, *& mette* ad eccleſiam ſancte Marie, excepto CCX. mezzinate, que ſunt ſancta Maria *de Barchaja*. Item aliam poſſeſſionem ubi dicitur *Selcacomodo*, terminata da via *Vallela a'l altra Vallella* & caput ſancti Martini. Item aliam poſſeſſionem, ubi dicitur Filetta *lo poggie alla chiuſa* & *alla Silvella* & *lo piano dell' acqua*, & *lo Pecaſtro e li Magnuzzoli* & *allo fiche le Lorete* & *Aqua viva*. Et iſtas poſſeſſiones cum caſis & caſamentis, hortis, olivis, vineis, caſtagnetis & nocetis, melis & peris, arboribus fructiferis & non fructiferis, terris cultis & non cultis, domeſticis & agreſtis, ſervis & ancillis. Item aliam poſſeſſionem in Alixiano, ubi dicitur *ala preſa alo Navale*, qualiter eſt terminata ab uno latere *ala Vallela*, que dicitur *de lo Pino alo Martone*, *da capo la via publica* & *a piede fiume del Riſſe*. In tali vero tenore uxor mea domina Pregha comitiſſa debeat habere fructum in vita ſua, & poſt vitam ſuam debet redire ad dictam abbatiam Montis chriſti. Et iſta mea ultima voluntas.

Actum in Canavarile in domo dicti comitis. Teſtes Ubertino judex de Corſica, presbiter Blanco plebano de Alixano, presbiter Anſandino de ſancto Stefano, & Pictro Caſtaldo, & Cogello de Monte Vajano, & Lodovico de Canavarile & alii plures teſtes vocati fuerunt.

Ego Marcus quondam Philippi notarius ſacri imperii rogatus fui, ſcripſi, complevi, firmavi & dedi.

IX.

Donatio Berlingerii regis & domini de Corſica & de Sardinia abbatiæ ſanctorum Benedicti & Zenobii de Hilaria.

Anno 9... ſed Anno 902. 12. martii.

Ex eodem codice monaſterii Piſarum.

IN nomine Domini amen. Anno nativitatis Domini nonocenteſimo....... indictione quinta XII. die martii. Ego Dominus Berlingerius rex Dei gratia dominus de Corſica & de Sardinia dedi, quando fuit edificata abbatia ſancti Benedicti & ſancti Zenobii de Ilaria in loco, ubi dicitur *lo cavo*, *tutto lo ſuo circulo*, quomodo eſt terminato & circumdato *da ogni parte* de noſtro proprio allodio de pater meus & de mater mea. Et damus ad dictam abbatiam noſtram poſſeſſionem, terras agreſtes & domeſticas, buſchis & ſilvis, caſtagnetis & nocetis, ſicut ſunt terminate *de piede in Ficarella in Buſſo & mette alle ſaline & mette a ſancta Juſta*, *& mette a Verde & mette allo Livelli*, *& mette allo Livelli a Fontalione*, *& mette in Montalto*, *e ſalla per lo Strigone*, *& mette in Buſco & mette alle Ficarelle*. Et iſtas poſſeſſiones damus vobis pro Deo de noſtro proprio, ut abeatis & doneatis uſque in perpetuum in tali vero tenore, ut non poſſitis vendere nec alienare iſtas poſſeſſiones damus dicte abbatie pro anima mea & pater meus & mater mea, & predictorum germanorum meorum damus cum licentia domini pape A. Al. Lib. pa. 15

Actum in eccleſia ſancte Marie de Mariana, domino Bruno archipresbyter Januenſis legatus in Corſica & Sardinia, & domino Lunergio epiſcopus Marranenſis, & domino Nicolao epiſcopus Accienſis & alii plures teſtes ibi fuerunt vocati.

Ego Johannes quondam Matthei ſacri imperii notarius rogatus fui, ſcripſi, firmavi & dedi.

Ego Buccaccius olim quondam Branchatii de Pirello plebis Aliſani Corſice dioceſis Alerienſis publicus notarius imperiali auctoritate coplavi ea, que ſic vidi que intellexi nec jungens, nec carens aliquid res, quod variat ſenſum vel intellectum, licet fortaſſis propter malam orthographiam, ſub anno Domini M. CCCC. LIII. die XII. auguſti.

X.

X.

Fundatio abbatiæ ſanctorum Petri & Stephani de Venaco in Corſica ſubjectæ monaſterio Montis-Chriſti.

Anno 407. ſed legendum 907.

Ex eodem codice.

Ad lib. II. n. 42. AD honorem Dei & beate Marie & *beato Stephano & beato Benedetto*, anno Dominice nativitatis *quadragenteſio ſettimo regnando meſſere Berlinghiero Re e Giudice. Sia manifeſto a tutte perſone che legeranno, e che odiranno queſta carta. Quando venne meſſer Otto, e meſſer Domenico, e meſſer Guidone de'Conti dell' iſola di Corſica, & queſti vennono in preſentia di meſſer l' abate Silverio abate di ſanto Mamiliano dell' inſula di Monte Chriſto. E queſti ſopradetti Signori li dedono ſua poſſeſſione, ch' elli avevano in Venaco in l' iſola di Corſica, che ſono caſe, caſamenti, terre, vigne, boſchi o ſelve agreſti o domeſtiche, le quali ſono terminate e per termini ſopra lo piano chiamato lo Felice, o mette allo fiume di Riſſonica, e mette in Tavignano, e mette allo poio dello Palazzo, o mette allo vado delle Carcere, o mette allo poio delle Tavole, o mette a Tuiſano, e mette allo vado delle Rondini con due parte dello Gualdo delle Lentigini. Et queſta poſſeſſione diamo per uoi, o per noſtri heredi in perpetuum. Et queſti Signori ſopradetti facta la ſopradetta donatione vennono con meſſer lo abate in preſentia* di meſſer Sinibaldo da Ravenna arciveſcovo e legato in Corſica *con ſua licentia, e con volontà di meſſer Angelo conte o ſignore di Corſica e di madonna Gilia madre ſua, e queſti ſeceno monaſterio & abadia ſancti Petri & ſancti Stephani de Venaco; e dedono e ſummiſonſi ea allo monaſterio di ſancto Mamiliano dell' inſula di Monte Chriſto con tutti li ſua boni; in tali vere tenore, che quando l' abate, overo li Frati o li Preti non poteſſino ſtare, che la dicta Chieſa con li ſua beni deggia tornare alli ſopradecti ſignori, overe alli ſua heredi & inrede. In tali vero tenore, che ogni anno debbino rendere un cavallo infrenato & inſellato, che vaglia libre ſette. E quando l' abate velit, overo li Preti voleſſino tornar, deggiano havere la dicta abbatia con tutti li ſua beni ſenza piato vel moleſtia, & non peggiorati ſotto pena della dicta poſſeſſione. Et queſti ſopradetti ſignori, overo li ſua heredi deggiano eſſere Patreni & Gubernatori & Defenditori contra ogni homo. Et queſti patroni deggiano havere vitto e veſtito nella dicta Badia, vel in altre Chieſe di Monte Criſto.*

Actum *in Marrana innanzi la Chieſa di ſancta Maria in preſentia di me notario inſopraſcripto o di meſſer Sinibaldo Legato.* Teſtes *prete Griſogano, prete Antonio & miſſer Bonaparte, & meſſer Manfredo di Samma, & altri più, che ivi erano.*

Ego Philippus quoodam Arriccii notarius ſacri imperii hanc chartam rogatus fui & ſcripſi firmavi & dedi.

XI.

Donatio Angeli comitis, & Giliæ comitiſſæ eidem abbatiæ de Venaco.

Aono 600. Verum pertinet ad annum 908.

Ex eodem codice.

AL *nome di Dio* ameo. *Recordatione facimo che a l' anno di meſſer Domenedio* ſexto centeſimo indictione XI. *manifeſto ſia a tutte perſone, quando venne meſſer Angelo conte o madonna Gilia conteſſa e madre ſua in preſentia di me notaro infraſcripto & fecero offertione e donatione in mano di meſſer l' abate Joanni abbate di ſancto Stefano di Venaco delle ſue poſſeſſioni acquiſite, terre culte. & inculte, domeſtiche & agreſte, che ſono in la iſola di Corſica, in loco dicto Venaco, in loco chiamato campo di Boxio & lo piano delo Salice, & lo piano chiamato Tengaje, che ſono terminate per termini, judichiamo & offeriamo a queſto ſopradicto abate per lo ſopradicto monaſterio, che non debba giammai a noi tornare non poſſa lo detto judicato. Lo quale judicato e terre prenominate meo & di mio padre & di mia madre.* Ad lib. II. n. 40.

Actum *alla caſa de lo conte. Teſtimonii Salvaticcio di Sommenuccio di Valderuſtica, prete Filippo piovano di Venaco, & Bouteſſurucio de Andrea, Gregorio quondam Benvenuticcllo, & Angelo de Rulaadi de Nebbia, queſti & altri più che furono preſenti.*

Ego Albertus notarius ſacri imperii hanc cartam rogatus fui, & ſcripſi, firmavi & dedi.

XII.

Donatio Johannis papæ X. Honeſto archiepiſcopo Ravennæ.

Anno 921. menſe martio.

Ex volum. XXXVIII. *num.* 3. *tabularii archiepiſcopatus Ravennæ.*

Ad lib. I. num. 89.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti amen. Domino noſtro Johanne ſummo pontifice, & univerſali papa in apoſtolato anno ſeptimo, imperante Domino Berengario ſereniſſimo imperatore anno imperii ejus ....todecimo in menſe marcio, indictione nona Rome Lateranenſe. Quia nobis domino Johaoni ſummo & univerſali papa de apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli ſede petiſtis vobis Honeſto divina favente gratia archiepiſcopo ſancte noſtre Ravennatis eccleſie beati Apolenaris, ut concederemus, & veſtris ſucceſſoribus in perpetuum poſſidendum. Unde apoſtolatu noſtro beati Petri apoſtoli patris patronum tantum .... impetrandi via eſt, quotiens beneficia a ſancta noſtra Romana eccleſia ejus jura non noceat poſtulati; ſed Roma magis adcreſcere poſſit quam minui. Ideo ſecut.....a apoſtolatu hujus ſancte noſtre univerſalis eccleſie, ſicut dignum & juſtum recognoſcimus ... i patr...... ſuſcipere beneditionem .... dimus & damus atque tradimus ſeu em.... amu.... hujus ſancte noſtre Romane eccleſie tibi Honeſto ſancte noſtre ...... po dilecto confratri noſtro & per maous .... predicta ſancta Ra..... at.... Eccleſia filia hujus ſancte noſtre Romane eccleſia una ..... veſtris ſucceſſoribus io perpetuum poſſidendum ſuo jure. Ideſt concedimus, & a nobis alienamus, & veſtris manibus tradimus atque emancipamus vobis, ſicut & alii ſancti patres noſtri tradiderunt & emancipaverunt: ita & nos per hujus noſtri precepti paginam emancipationis ſimiliter & confirmationis emancipamus totam maſſam, que vocatur Campilio una cum omnibus fundoris ſuis, & cum omnibus juris pertinentiis ſuis piſcationibus quoque & venationibus ſuis & omnibus ſibi ſubjacentibus vel pertinentibus, conſtituta territorin Gavellenſe inter flumen Adicem & flumen Pado. Similiter largimur & confirmamus ſeu tradimus, atque in perpetuum mancipamus de jure ſancte noſtre Romane & univerſalis eccleſie in predicta ſancta Ravennate eccleſia, ideſt totam & integram maſſam que vocatur Fiſcalia cum omnibus ſimiliter ſundoris ſeu & cum omnibus juris ſibi pertinentibus, nec non cum omnibus villis & plebibus in ipſa maſſa conſtitutis, piſcatiooibus quoque & venationibus ſuis, ſimiliter cum omni tributo cenſu atque ....tione temporale & annuale ſeu diſtricto & cum omnibus, que de predicta maſſa ad ſanctam Romanam eccleſiam pertinent conſtituta territorio Ferrarienſe, boc quidem modo tradimus, & emancipamns à nobis ambas maſſas in te Honeſto arehiepiſcopo & in tuis ſucceſſoribus in perpetuum habendo, tenendo, ordinando, diſponendo, ſeu judicandi poteſtatem habeatis in perpetuum cum tuis ſucceſſoribus ad jura ſancte Ravennatis eccleſie beati Apolenaris, quod ſicut ſupradiximus pure & abſolure, & ſine omni condictione vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum remiſimus atque emanciparaus. Si quis de omni clero ſive aliqua perſona aliqua dignitate decoratus ſive privata perſona contra hunc titulum noſtri privilegii & emancipationis aliquam litem impulerit, ſit compoſiturus & daturus auri optimi libras centum, medietatem camere noſtre Lateranenſi, & medietatem ſancte Ravennati eccleſie beati Apolenaris, & ſit excommunicatus a noſtra ampliſſima ſede apoſtolica, & ſub anatbemate, & pri....timis & ſanctorum conciliorum Niceni, Conſtanti.....ni effes .... & quas .... onorem habere videtur ex eo pri. ...i cenſuim

. . . .
. . . .

XIII.

Placitum ſeu ſententia Olderici vaſſi imperatoris de maſſa Fiſcalia pro Honeſto archiepiſcopo Ravennate.

Anno 921. 9. maii.

Ex archivo Eſtenſi apud Muratorium antiq. medii aevi T. II. col. 969.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Temporibus domioi noſtri Johannis Summi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli Domini ſede anno VII. ſitque imperante domno Berengario piiſſimo perpetuo auguſto pacifico magno imperatore annn x. die VIIII. menſia Ad lib. I. n. 10.

madii

madii indictione VIIII. in maſſa, que vocatur Fiſcalia. Notitia brevis recordationis ad memoriam retinendam, qualiter domnus Honeſtus religioſiſſimus archiepiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie, & domnus Oldericus vaſſus & miſſus de domno imperatore, & Walpertus ſimiliter iudex domni imperatoris, & Egervulfus judex domini imperatoris, & Lanfrancus judex domni imperatoris, & Farimundus judex domni imperatoris ..... in iſtorum & aliorum multorum preſentia acceſſit jamdictus domnus Oldericus vaſſus & miſſus de predicto domno imperatore cum jamdicto domno Honeſto archiepiſcopo, in maſſa, que vocatur Fiſcalia, & proclamavit ſe domnus Honeſtus arcbiepiſcopus ante eum, & ante omnes altos, qui in eodem loco erant, de cunctis bominibus de predicta maſſa Fiſcalia, ipſi nolebant ſervire neque obedire ſibi, neque ad ſanctam Ravennatem eccleſiam beati Apolenaris, ſecundum quod a ſancta Romana eccleſia & univerſali data & tradita fuerat predicta maſſa in preſcripta ſancta Ravennate eccleſia beati Apolenaris in perpetuum poſſidenda. Et cum boc audiſſet predictus domnus Oldericus vaſſus & miſſus domni imperatoris, ſic cepit interrogare, & queſtionare ipſos predictos homines de predicta maſſa Fiſcalia: quare non ſervitis & non vultis obedire domno Honeſto archiepiſcopo & ſancto Apolenari? Et ipſi reſponderunt omnes una voce: nos non ſcimus, quod iſta maſſa ſit data & tradita a ſancta Romana eccleſia in ſanctam Ravennatem eccleſiam, ſicut ille dicit: Et ſic perlegere fecit preſcriptus domnus archiepiſcopus precepti paginam, & emancipationis, que facta eſt & tradita a ſancta & univerſali Romana eccleſia in ſanctam Ravennatem eccleſiam de ſupradicta maſſa Fiſcalie, unde omnes pariter magno timore perterriti confeſſi ſunt. Et laudantes omnes judices, qui in eodem loco erant cum ſupraſcripto domno Olderico, & domno Honeſto archiepiſcopo juraverunt omnes de tota maſſa habitantes unuſquiſque coram cunctis, qui ibi in eodem loco erant, quia ab ipſo die in antea numquam amplius adverſus ſanctam Ravennatem eccleſiam reſiſtere debent, ſed ſemper obedientes exiſtere debent predicte eccleſie ſancti Apolenaris & omnibus archiepiſcopis de Ravenna in perpetuum, & predicto domno Honeſto archiepiſcopo. Inſuper poſuit bannum predictus domnus Oldericus miſſus domni imperatoris ſuper caput domni Honeſti archiepiſcopi in centum libras auri, medietatem camere imperatoris, & medietatem camere ſancti Apolenaris. Inſuper obligaverunt ſe omnes habitatores de predicta maſſa in manu predicti domni archiepiſcopi, quod ſi ipſi, vel ſui filii & heredes unquam in aliquo tempore adverſus ſanctam Ravennatem eccleſiam inſurrexerint, aut ſi obedientes aliquo tempore permanſerint, qui promiſerunt ſe omnes cum ſuis filiis & heredibus daturos preſcripto Honeſto archiepiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum pene nomine auri rupti optimi libras centum & in perpetuum facituri & contenti.

† Signum manus domni Odelrici vaſſi & miſſi domni imperatoris

Walpertus judex domni imperatoris interfui & ſubſcripſi.

Egerulſus judex domni imperatoris interfui & ſubſcripſi.

Lanfrancus judex domni imperatoris interſui & ſubſcripſi.

Wallarius judex domni imperatoris interſui & ſubſcripſi.

. Ego Petrus in Dei nomine tabellio de Vico Maderio ſcriptor hujus notitie, jubente ipſo domno Olderico miſſo domni imperatoris interſui & ſubſcripſi.

XIV.

Guilielmi marchionis & domini de Corſica donatio facta monaſterio Montis-Chriſti.

Anno 1018. ſed melius anno *936. 6.* kal. martii.

Ex codice ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

IN nomine Domini amen. Anoo dominice incarnationis M. XVIII. indictione nona ſexto kalendas martii. Ex boc publico inſtrumento ſit omnibus manifeſtum audientibus & legentibus, quia ego dominus Gulielmus marchio & dominus in Corſica, judex Calaritanus, per hanc chartulam inrevocabiliter do & trado omnipotenti Deo & eccleſie ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti omnes meas poſſeſſiones, que habeo de meo acquiſito allodio, & pater meus & mater mea, vel predictorum germanorum meorum in curia de Ampognani Corſice in confinibus de Ampogniano in loco, ubi dicitur *Caſſa d' acqua*, ſcilicet *Nepita*, & *Liperi*, & *l' Ibbataccia* & *la Silvella* & *la Poggia* Ad lib. II. n. 90.

c ij prope

prope ipſius Silvelle, & *lo Leccie*, & *Fiumale* & *le Marete*. Et poſſeſſionem meam cum confinibus & terminata. Et iſtas poſſeſſiones damus vobis cum caſis & caſamentis, caſalinis, hortis, vineis, caſtagnetis, terris cultis & non cultis, agreſtis & domeſticis, ſilvis ſive boſchis & maſſaritiis. Item damus vobis aliam poſſeſſionem in loco, ubi dicitur *Monte d'Olmo* cum xv. domos, & cum aliis ſuis pertinentiis cum ſuo circulo, domns meas, hortos, vineis, caſtagnetis, terris cultis & non cultis, agreſticis & domeſticis. Item damus vobis aliam poſſeſſionem, ubi dicitur *Quareſo* cum omnibus ſuis pertinentiis, & eam poſſeſſionem cum aquis mola & molana ſua omnipotenti Deo & prediſte ecclesie pro anima mea & patris mei & predictorum germanorum meorum, do, cedo, & trado & offero. Et ſit domno Johanni venerabili abati Montis Chriſti & monaſterio ſancti Mamiliani &c. Alii chartula ex parte illius monaſterii Montis Chriſti appropriandn & inveſtio. Quam meam donationem & offertionem habeatis & teneatis ſine moleſtia per vos & veſtris heredibus &c. Nullus non habeat poteſtatem contradicere neque moleſtare & nunquam intentionare mnnaſterium Montis Chriſti & poſſeſſionem predictam intrare. Precipio talem chartam ſcribere & rogare.

Ego Mariano judice & imperatoris notarius.

Actum in ſala in palatio dicto domino marchio preſenti Landolphinus filius Guglielmo, Stephanus filius Jacobi, Falcone quondam Barſochii, & Muccio quondam Guidonis & plures boni homines.

dicitur *a cucovello di lo plebajo di Ampogniano* & iſti ſupra dicti vendiderunt ſuas poſſeſſiones *in piagia* rejacente in loco qui dicitur *Pontigio* juſta Poragiam, que ſunt terris cultis & incultis, boſchis & ſilvis, id eſte totum Pontigium cum ſua corſura *ſeſto la foce* & ripatico, qui in ſe remanerunt & retinuerunt & dixerunt. Item vendimus iſtas poſſeſſiones ad vos Domina comitiſſa Matelda per nos & pro omnibus heredibus noſtris, & pro heredibus veſtris uſque in perpetuum, & nos promittimus vobis per nos & heredibus noſtris non moleſtare ipſam venditam ut ipſam habeatis & teneatis & poſſideatis & quidquid facere volueritis faciatis ab ante hodierna die & immerito recipimus a vobis domina Matelda libras LX. & tres boves boni & optimi, & duo napi argentei & unum copertnrium de lecto valoris libras VII. ſic quod inter nos bene convenimus & tali cartam rogaverunt in manu mei notarii. Actum ad ſanctam Luciam *de la bacbaracia* teſtibus domino Ricobono Epiſcopo Acienſi, Vivarello de Foriano, Guarducio, domino Landolſo de Corba, presbiter Griſſo de ſancta Lucia & alii plures ibi fuerunt.

Et Manuellus ſacri imperii not. ſcripſit.

Ego presbyter Lanſrancus de comitatu Mediolanenſi imperiali auctoritate notarius has cartas exemplavi de uno libro ſancti Mamiliani inſule mootis criſti & ſcriptas manu domini Manuelli ſacri imperii notarii & exemplavi de anno domini MCCCLXI. Indictione XIIII. die VIII. menſis aprilis.

X V.

Venditio ſacta Mathildæ comitiſſæ de Corſica ab Henrico.

Anno 936.

Ex authentico archivi ſancti Michaelis Piſarum.

Ad lib. II. n. 38. IN nomine Domini amen. Nono centeſimo trigeſimo ..... indictione nona .... Regniante domino noſtro Re Simone. Manifeſtum ſit omnibus audientibus & legentibus qualiter venerunt domino Enrico, & de alia parte domina Matelda filia de quondam Domino Neri Dei gratia Comitiſſa & uxor de Domino *Guielmo lo qualo* habitabat ad locum ubi

XVI.

Exemplum inſtrumenti donationis caſtelli, quod vocatur Mazzano factæ ab Alberico principe & ſenatore, nec non a Sergio epiſcopo Nepeſino, Conſtantino, Bertha & Marozza in favorem monaſterii ſanctorum Andreæ & Gregorii de Urbe.

Anno 945. die 14. Januarii.

Ex veteri codice abbatiæ S. Gregorii de Urbe pag. 139.

IN nomine Domini amen. Hoc eſt *Ad lib. II. n. 24.* exemplum cujuſdam publici inſtrumenti ſive tranſumpti exemplati & renovati per me Nicolaum Celli civem Romanum Dei gratia imperiali auctoritate nota-

notarium : ſcripta tranſumpta & renovata per quondam Falconium ſcriniarium ſancte Romane eccleſie ex quodam publico inſtrumento ſeripto per quondam Leonem ſcriniarium & tabellionem urbis Rome; cujus tenor talis eſt. In nomine domini Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti: anno Deo propitio pontificatus domni Martini ſummi pontificis & univerſalis ſecundi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli anno tertio indictinne tertia menſis januarii die quartadecima. Quoniam certum eſt (*& infra*) nos Albericus domini gratia humilis princeps atque omnium Romanorum ſenator, atque Sergius humilis epiſcopus ſancte Nepeſine eccleſie, necnon & Conſtantinus illuſtris vir, atque Bertha nobiliſſima puella uterina, & germani ſratres, Marozze qunndam Rnmanorum ſenatricis filii, nec non & Marozza ſeu Stephania nobiliſſima ſemina germane ſorores & conſobrine eorum Theodore quondam Rnmanorum ſenatricis filie, a preſenti n. die pro omnipotentis Dei & Sancti Andree apoſtoli atque beati Gregorii cnnfeſſoris Chriſti atqne pontificis : & quotidianis ſacriſque veſtris orationibus atque ſubſtentationibus cenobii & luminariorum concinnatione & veniam delictorum noſtrorum. Ut pro intereeſſione ejuſdem ſanctis & ſacria quotidianis veſtris orationibus per hoc futura eterna gaudia cnm electis Dei poſſidere mereamur. Ideo do, donamus, cedimus, tradimus, atque in uſu & utilitate monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii quod appellatur Clivuſcauri oſferimus in perpetuum nulln nnbis cogente neque contradicente vel ſuadente aut vim faciente : ſed propria ſpontaneaque noſtra voluntate vobis domnn Benedicto Cbriſti ſamulo religioſo presbitero & monaco abbate ſupraſcripii venerabilis monaſterii ſancteque tue congregationi ſucceſſoribus veſtris eidem monaſterio ſervitio commorantibus: introeuntibus: ut ſuperius miſſum eſt in uſu : & utilitate in perpetuum. Ideſt eaſtello in integro quod vocatur Mazzano cum caſis: & ſuis edificiis: nec non & ſundis: & caſalibus ſive vocabulis ſuis & ſibi omnibus pertinentiis una cum familiis utriuſque ſexus inibi nobis pertinentibus: poſito territorin Nepeſino milliario ab urbe Rnma plus minus viceſimo quinto juris eui exiſtit: Nec non & caſale in integrum, quod vocatur mons aureus eum olivetis & arboribus omnibus ſuis terris: campis eum oratorio Salvatoris: & edificiis: ſex fontane aque vive: ſicuti noſtre quondam genetrieis, & noſtrorum quondam parentum detinuere manibus eumdem caſale in integrum poteſtate : poſiın ſoris porta Portuenſi juxta murum ejuſdem portæ. Verum etiam & due cluſure de vinea cum arboribus earum in integrum que inſra ejuſdem cluſure via publica per medium ducit; & cum omnibus, ad eas generaliter & in integrum pertinentibus poſito territorio Albanenſe milliario ab urbe Rnma plus minus quintodecimn juris cui exiſtit in ſundum qui vocatur Procli: Una quidem cluſura, & quem ſupraſcriptas res nobis evenit a qunndam noſtra genitrice: & a quondam noſtris parentibus: Iterumque & donamus & offerimus vobis vinee petias tres in integrum & cum omnibus ad eas pertinentibus poſitas ſupraſcripto territnrio Albanenſe in fundum qui vocaıur Ceſamajula ſive Piſcinula juris cui exiſtens & inter affines ab uno latere vinea de me donatore: & a ſecundn latere vinee de nos qui ſupra donatrices: & a tertin latere foſſatum in qun decurrit aqua: Unde & omnes exinde moniminas novas & veteres apud nos: noſtroique heredes: & ſucceſſores ad eonſervandas: & ſalvas faciendas pro aliis immobilibus locis: que in eas eſſe continere videtur: & pro boc eas vobis minime tribuere potuimus: ſed quandocumque eas vobis: veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe ſuerit ſemper eas abſque omni mora demonſtrare: & oſtendeJe ſpondimus gratis: abſque premio omni tempore: & ſi in quolibet tempore qualemcumque cartulam exinde vobis: veſtriſque ſucceſſnribus litigando oſtenſa ſuerit cartula illa ſine omni robore firmitatis decernlmus permanere. Hanc a die preſentis donationis cartulam vobis contradidimus: quibus ſupraſcriptis immobilibus locis cum familiis utriuſque ſexus in eodem caſtello eommorantibus: & cum omnibus corum pertinentiis: ut ſuperius legitur: eo vero tenore : ut neque vos neque veſtri ſueceſſores, aut qualiſcumque magna parvaque perſona audeat per libellum aut tertium genus, neque quovis modo ſupraſcriptis locis ab eodem ſanctn monaſterio auſerre : neque alienare audeat: & quod non eredimus: neque licentiam damus: ſi alicui exinde cartula quelibet facta ſuerit ſine omni robore firmitatis eam decernimus permanere: & ſupraſcriptis locis in integris & famulis ſupraſcripti monaſterii habeas: teneas: poſſideas: & in uſu: & ſalario pro ſubſtentatione eenobii ſint in perpetuum: etiam precepti pontifiealis pagina in perpetuum incole monaſterio renovandi : & numquam a nos: nec ab heredibus & ſuc-

ſucceſſoribus noſtris : aut a nobis : ſubmiſſa : magna : parvaque perſona contra vobis : veſtriſquo ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem : aut calumpniam. Sed in omni tempore ab omni homine : & omni loco ubi vobis : veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit ſtare, nos una cum heredibus : & ſucceſſoribus noſtris : & defendere promittimus vobis: veſtriſque ſucceſſoribus: In qua & jurati dicimus per Deum omnipotentem: ſanĉteque ſedis apoſtolice ſeu ſalutem viri beatiſſimi & apoſtolici domni Martini ſanĉtiſſimi ſecundi pontificis, hec omnia que hujus a die preſentis donationis cartula ſerie teſtus eloquitur inviolabiliter conſervare, atque adimplere promittimus. Si enim quod abſit : & quoquo tempore nos vel heredibus : ac ſucceſſoribus noſtris contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aut contra hane a die preſentis donationis cartula: quam ſponte fieri rogavimus agere, aut cauſare preſumpſerimus per quovis modum ingenii quod ſenſum humanum intelligere vel capere poreſt & minime defendere potuerimus aut noluerimus: Tune non ſolum perjurii reatum incurramus: verum etiam daturi nos promittimus: una cum heredibus: & ſucceſſoribus noſtris : vobis veſtriſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine auri libras ebritias decem : & penam abſolutionis manentem. Hanc a die preſeotis donationis cartula ſeriem in ſua nihilominus maneat firmitate, qusm ſcribendam rogavimus Leonem ſcriniarium: & tabelliooem urbis Rome . In qua & nos qui ſupra ſubtus manu propria ſubſcripſimus, & ſignum ſanĉte crucis fecimus : & teſtes qui ſubſcriberent rogavimus: & vobis qui ſupra contradidimus : in menſe, & inditione tertia.

† Albericus princeps atque omnium Romanorum ſenator huic a die preſeotia donationis cartula de ſupraſcriptis immobilibus locis & familiis cum eorum pertioeotiis ſaĉta a me cum meis conſortibus in ſupraſcripto monaſterio: in perpetuum : ſicut ſuperius legitur manu propria ſubſcripſi: & teſtes qui ſubſcriberent rogavi.

† Signum manu ſupraſcripta Marozza nobiliſſima ſemina donatrice qui ſupra lra † n.

Signum † manu ſupraſcripta Stephania nobiliſſima ſemina donatrice qui ſupra lra † n.

† Berta nobiliſſima puella huic a die preſentis donationis cartula de ſupraſcriptis immobilibus locis & familiis cum eorum pertinentiis ſaĉta a me cum ſupraſcriptis conſortibus meis in ſupraſcripro monaſterio in perpetuum ſicut ſuperius legitor manu propria ſubſcripſi: & teſtes qui ſubſcriberent rogavi.

† Sergius Dei gratia epiſcopus ſanĉte Nepeſine eccleſie buic a die preſentis donationis cartule de ſupraſcriptis immobilibus locis & familiis : & eorum pertinentiis ſaĉta a me cum ſupraſcriptis conſortibus meis in ſupraſcripto monaſterio in perpetuum ſicut ſuperius legitur manu propria ſubſcripſi & teſtes qui ſcriberent rogavi.

† Conſtantinus in Dei nomine nobilis vir huic a die preſentis donationis cartule de ſupraſcriptis immobilibus locis cum familiis & eorum pertineotiis ſaĉta a me cum ſupraſcriptis conſortibus meia io ſupraſcripto monaſterio in perpetuum ſicut ſuperius legitur manu propria ſubſcripſi : & teſtes qui ſubſcriberent rogavi.

† Georgius ſecundicerius.

† Andreas archiarius:

† Leo ſcriniarius.

† Benediĉtus conſul & dux.

† Johannes nobilis vir omnis in hanc cartulam donationis de ſupraſcriptis immobilibus locis & ſamiliis : & omnibus eorum pertinentiis ſaĉta a domno Alberico glorioſo principe omnium Romanorum ſenatore: & ejus conſortibus in monaſterio Clivuſcauri in perpetuum : ſicut ſuperius legitur rogati ab eo teſtes ſubſcripſimus, & traditam vidimus.

† Georgius Dei providentia ſecundicerius ſanĉte ſedis apoſtolice in banc cartulam donationis de ſupraſcriptis omnibus immobilibus locis cum familiis & eorum pertinentiie ab Alberico glorioſo principe, & eorum conſortibus in Benediĉto abbate monaſterii Clivuſcauri ſuiſve ſucceſſoribus in perpetuum ſicut ſuperius legitur ab eis ſubſcriptam traditam vidi.

† Aodreas divini reſpeĉtus gratia arcarius ſanĉte ſedis apoſtolice in hanc cartulam donatioois de ſupraſcriptis omnibus immobilibus locis cum ſamiliis & eorum pertinentiis ſaĉta a domno Alberico glorioſo principe & ejus conſortibus in Benediĉto abbate monaſterii Clivuſcauri ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum ſicut ſuperius legitur rogatus teſtis ſubſcripſi & traditam vidi.

† Leo Dei pietate protboſcriniarius ſanĉte ſedis apoſtolice in hane cartulam donationis de ſupraſcriptis immobilibus locis cum familiis & eorum pertinentiia ſaĉta .... Alberico glorioſo principe omnium Romanorum ſenatore & eorum conſortibus in monaſterio Clivuſcauri

ſuiſ.

ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum: ſicut ſuperius legitur rogatus ab eis teſtis ſubſcripſi & traditam vidi.

† Benedictus in Dei nomine conſul: & dux in hanc a die preſentis donationis cartulam de ſupraſcriptis omnibus immobilibus locis cum familiis: & cum omnibus eorum pertinentiis facta a domno Alberico glorioſo principe omnium Romanorum ſenatore & omnibus conſortibus in monaſterio Clivuſcauri ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum ſicut ſuperius legitur rogatus ab eis teſtis ſubſcripſi & traditam vidi.

† Johannes nobili viro in hanc cartulam donationis de ſupraſcriptis immobilibus locis cum familiis & eorum pertinentiis facta ab Alberico glorioſo principe & ejus conſortibus facta ab Alberico glorioſo principe in monaſterio Clivuſcauri in perpetuum ſicut ſuperius legitur: rogatus ab eo teſtis ſubſcripſi & traditam vidi.

† Ego Leo ſcriniarius & tabellio urbis Rome ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones complevi & abſolvi.

† Andreas archarius.

† Leo ſcriniarius.

† Benedictus conſul & dux.

† Joannes nobilis vir omnes in hanc cartulam donationis ſupraſcriptis immobilibus locis & familiaribus & eorum pertinentiis facta a domno Alberico glorioſo principe omnium Romanorum ſenatore & eorum conſortibus in monaſterio Clivuſcauri in perpetuum ſicut ſuperius legitur rogatus ab eis teſtis ſubſcripſimus & traditam vidimus.

Et ego Falconius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, ſicut inveni in quadam cartula que & Thomus cognominabatur ſcripta a Leone ſcriniario, que vetuſtate fere, jam tota conſumpta videbatur, proinde ego antedictus Falconius ſcriniarius ex perceptione domni Anaſtaſii abbatis venerabili monaſterio ſanctorum Andree & Gregorii in Clivoſcauri, ne ex toto eorrumperetur, renovare curavi.

† Ego presbiter Romanus prior eccleſie ſanctorum Joannis & Pauli rector Romane fraternitatis huic inſtrumento fideliter exemplato, & in mei preſentia aſcultato meoque decreto & auctoritate publicato, & autenticato me ſubſcribo.

† .... Ego Petrus Nicolai Mathei cauſidicus & nunc camerarius judicum: & advocatorum Urbis habens fidem huic inſtrumento fideliter exemplato: a me viſo & lecto me ſubſcribo.

† Ego Petrus Mandem cauſidicus teſtis me ſubſcribo.

† Ego Paulus: nunc rector judicum & advocatorum Urbis huic inſtrumento fideliter exemplato me ſubſcribo.

† Et ego Joannes Nufrii notarius: & nunc eorrectnr notariorum Urbis habens fidem huic inſtrumento fideliter exemplato me ſubſcribo.

† Et ego Matheus Petri Andree notarius & nunc camerarius notariorum Urbis babens fidem huic inſtrumento fideliter exemplato me ſubſcribo.

† Ego Petrus domini Maximi cauſidicus teſtis me ſubſcribo.

† Ego Jacobus Leonardi Jacobi Rubei teſtis me ſubſcribo.

Leonardus Jacobi Rubei ſancte Romane eccleſie judex & notarius habens poteſtatem a ſede apoſtolica dandi tutores: & curatores: decretum interponendi: teſtes recipiendi: acta prothocnlla & inſtrumeota exemplandi: & alia exercendi: ſicut inveni in dicto publico inſtrumento ſcripto olim per dictum Leonem ſcriniarium & tabellionem urbis Rome io quadam carta carticinea jam fere conſumpta: & in multis locis corroſa: in quibus ut ſuperius continentur ſpatia dimiſi ita predicta in hoc inſtrumento ſcripſi: & fideliter exemplatus ſum & quod ſuperius ſcriptum & ſignatum e miliario ab Urbe Roma plus minus quioto decimo: juris cui exiſtens: & ab uno latere & rejacent: & aut: & rogatus: & rogatus: propria manu ſcripſi, & ſignavi: quia in exemplando ea obmiſeram: & etiam decreto: & auctoritate diſcreti viri domni presbiteri Romani: Rnmane fraternitatis rectoris: & decreto: & auctoritate: quibus ego idem Leonardus judex & notarius fungor ab apoſtolica ſede mihi conceſſis in his interpoſitis dictum inſtrumentum publicavi: & in publicam formam redegi in anno domini milleſimo trecenteſimo primo: tempore domni Bonifacii octavi P. P. indictione quarta decima: menſis maii: die vigeſima tertia, preſentibus his ad hec vocatis. & rogatis teſtibus literatis: ſcilicet domnn Petro Nicolai Mathei cauſidico camerario judicum Urbis domno Petro Mandem cauſidico: domno Petro domni Maximi cauſidico: & Jacobo Leonardi Jacobi Rubei ootario.

XVII.

XVII.

Conceſſio Petri archiepiſcopi Ravennatis presbytero Johanni monaſterii ſancti Viti de civitate Fano.

Anno 945. 12. februarii.

Ex autographo chartularii archiepiſcopii Ravennatis caps. I. n. 4442.

Ad lib. II. n. 24. IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti anno Deo propitio pontificatus domni Marini ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede tertio, ſitque regnante domino Hugone piiſſimo rege anno nonodecimo ſede & domino Lothario item regem ejus filio anno quintodecimo die duodecimo menſis februarii iodictione tercia Ravenne.

† Petrus epiſcopus ſervus ſervorum Dei divine (*ſic*) ſancte Ravenn. archiepiſcopus. Ideoque nobis Johannes presbyter diebus vite mee, ſeu uni ſucceſſori meo, qualem ego eligere aut relinquere voluero & vobis placuerit concediſtis nobis monaſterium ſancti Viti martyris ſitum in civitate Fano cum omnibus ſibi pertinentibus tam inſra civitatem, quamque extra civitatem, habendum, tenendum, reſtaurandum, deſenſaodum, miſſas, matutina, vel ſingula Deo officia die noctuque ibiden ſacieodi, & in omnibus meliorandum ſi a vobis juſte & rationabiliter petivimus, & ab aliis mioime detinetur: eo videlicet tempore, ut ſocietate mea predicto Johanni presbytero ſit utendo ipſo monaſterio, & poſt meum obitum ſuccedatur ipſum monaſterium, ut dictum eſt, unus ſucceſſor meus presbyter, qualem ego eligero aut relinquere voluero, & die kalendarum februsriariarum .... domiuice ratiooibus .... ſucceſſoribus omni annualiter per predictum monaſterium denarios bonos & nobis placabiles ſex, & nos habeamus licenciam hunc pactum, aut .... mon.... vel aliquod .... vel cui homini dare vel vendere ſeu transferre aut opponere per nullam occaſionem, vel ingenium, vel argumentum, niſi quod ſuperius ....

....

debeamus ſine aliquo dolo. Si vero nos contra hunc pactum hire temptaverimus &c. Quam vero paginam Giorgio notarius ſancte veſtre Ravennatis eccleſie ſcribendum juſſimus, in qua nos ſubſcripſimus ſub die menſis & indictione ootata.

† Ego Johannes presbyter & cantor ſancte Marie Faneſtre eccleſie in hac petitione ſubſcripſi. †

...... huic paginam peticiouis de ſupraſcripto monaſterio, ſicut ſuperius legitur, factam in domo Petro archiepiſcopo ſuiſque ſucceſſoribus a Johanne presbytero, qui me preſente relegit rogatus ab eodem teſtis ſubſcripſi.

...... quoodam Petrus huic paginam peticionis de ſupraſcripto monaſterio, ſicut ſupra facta, io domo Petro archiepiſcopo ſuiſque ſucceſſoribus a Johanne presbytero, qui me preſente ſubſcripſit, & ei relegere rogatus ab eodem teſtis ſubſcripſi.

.... b. . . quondam Johannis conſulis huie paginam peticionis de ſupraſcripto monaſterio, ſicut ſupra legitur factam, in domo Petro archiepiſcopo ſuiſque ſucceſſoribus a Johanne presbytero qui me preſeos ſub ſubſcripſit &....

XVIII.

Teſtamentum Mathildis comitiſſæ Corſicæ.

Anno 951.

Ex authentico archivi ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

IN nomine Domini amen. Nono centeſimo quinquageſimo primo iodictione VIIII. Manifeſtum ſit omnibus memoriam recordationis ſacimus, ut pro nullo tempore perjurium non incurrat, qualiter venit domina Matelda uxor Domini quondam Guielmi, qui habitabat ad locum Cucuvelli, quando venit ad obitum mortis ſue dixit coram me notario. Ego judico corpus meum apud eccleſiam ſancte Marie de Canovaria, & judico ibi meum lectum, & meum mantellum, & meam centuram de argento dicte abacie. Item judico eccleſie ſancte .... libras XV. pro uno calice. Item judico eccleſie ſancti Nicholay de Campilli libras VII. pro uno paramento. Item judico omnes terras & poſſeſſiones quas habeo in *piagia* in loco, qui dicitur *Pontigio*, abbacie ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti. Item judieo meas tunicas & meas maſſaricias & XX. capras ad Alamanam ſervicialem meam, que ſervivit mihi annis VII. & iſta eſſe mea ultima voluntas. *Ad lib. II. n. 38.*

Actum

Actum in domo dicte domine in loco Cucuvelli teſtes presbyter Raynuccius de Monie dolmo, presbyter Nigellus de Scata, Johannello Sambuchello, Roſanello *del querceto*, & alii plures ibi fuerunt.

Et Manuellus ſacri imperit notarius ſcripſit.

l	a
p	r

Ego presbyter Lanfrancus de comitatu Mediolanenſi imperiali auctoritate notarius has cartas exemplavi de uno libro ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti & ſcriptas manu domini Manuellis ſacri imperii notarii & exemplavi de anno Domini M. CCC. LXI. indictione XIIII. die VIII. meoſis aprilis.

XIX.

Donatio Amelrici marchionis & Franchæ ejus conjugis, eccleſiæ ſanctæ Mariæ ad fluvium Atheſim.

Anoo 953. menſe auguſto.

Ex authentico exemplo Vangaticienſi.

Al lib. II. n. 49. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Regnantes dominos noſtros Berengario & Adelbertus filio ejus reges hic io Italia anno quinto, ſub die de menſe auguſto indictione XI. feliciter. Scola ſacerdotum de ecrleſia beate Dei genitricis virginis Marie, qusm nos ipſis jugalibus in ooſtro proprio eſtundamentum edificavimus, que nos habere & poſſidere viſi ſumus in loco & ſundo, qui vocatur flumen Vedre, ubi nunc preſenti tempore Johannes presbiter cuſtos & rector ipſius ſchole eſſe videtur. Nos quidem in Dei omnipotentis nomine Amelricus filio bonememorie idemque Amelrici & Francha honorabilibus jugalibus, qui Lege Salicha vivere viſi ſumus, per hanc preſentem paginam offerſionis noſtre & per Waſonem terre, & ramum arborum, fiſtucum notatum, atque cultellum, & duos vvantos, totum inſimul hac tradere viſi ſumus & corporalem faeimus ioveſtituram & traditiooem ſeu offerſionis nomioe preſenti die & hora ad jure ipſius ſchole propietario nomine habendum. Ideſt in integrum omnibus caſis & rebus illius juris & proprietatis ooſtre, quod ſupradictis jugalibus, quem nos habere & poſſidere viſi ſumus, qui poſiti ſunt ipſis caſis & rebus in loco & fundo Cavezana ab ipſis caſis & rebus, tam terris caſalinis, & terris cum vineis, & terris aratoreis ſeo vigois, vineis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, ſacionibus, rivis, ac paludibus, piſcatiooibus, aquis, aquarumque decurſibus cum omoia, & ex omnibus de quantum ad jam dictum loco Cavezzana legibus pertinent; nos qui ſupradicti jugalibus io jam dicta ſcola Sacerdotum de predicta eccleſia ſancte Marie donamus, concedimus, tradimus atque offerimus per remedium anime noſtre vel parentum noſtrorum. Itemque concedimus, donamus atque offerimus per hane preſentem paginam offerſioois noſtre a die preſenti & ora ad jure ipſius ſcole proprietario nomine ad habeodum ideſt omnis tranſitam illa juris proprietatis noſtre, quem nos habere, poſſidere viſi ſumus, & nobis legibus pertinent, & juris habere in alveo fluvio Atheſis, qui vocatur flumen Vedre prope jam dicta eccleſia ſancte Marie, cum omnia & ex omnibus, ſicut ſuperius legitur, qui ſupradictis Jugalibus preſenti die & ora ad jure ipſius ſcole per hanc preſentem paginam offerſionis donamus, tradimus atque offerimus: ut cuſtus & rector, qui ibidem modo eſt, vel qui pro tempore ſuerint talem exinde habeant poteſtatem de ipſas res atque tranſitam, ſicut ſupra legitur, ad regendum & gubernandum ſeu diſponendum, ſicut de alias res ipſius ſcole ſacere viſi ſont per poteſtatem, ut ſorſitans nobis percatores, parentumque noſtrorum proficiant ad ſalutem & gaudium ſempiternam. Et exinde de ea omnia qualiter ſuperius legitur, nos jam dictis jugalibus nobis exinde nullam reſervavimus de ipſis caſis & rebus una cum ſuperioribus & inferioribus earum rerum eum ingreſſibus atque regreſſibus ſuis communibus. Et ſi vero, quod ſuturum eſſe non eredimus, ſi aliquid de heredibus ac proheredibus noſtris, aut quelibet ulla oppoſita magna parvaque perſona hominum ſurrexerit aliquando tempore, quod contra hujus noſtre paginam offerſionis, quam nos noſtro bono animo fieri rogavimus, ire quandoque temptaverit, aut ea infrangere voluerint, & probatum ſuerit, tunc componant ipſi heredes ae proheredibus noſtris vobis vel ad veſtros ſucceſſores, qui pro tempore io ipſa ſancta militaverint eccleſia, ipſis predictis caſis & rebus & omnia, ſicut ſupra legitur, omnia in duplum, & inſuper ſtipulatioois nomine componamus vobis pena que eſt multa una cum ſociante Fiſco auri optimi un-

cia una, argentum ponderas duas coactum abſolvamus, & de hoc quod repeeierint nibil vindicare habeant. Et inſuper cum Juda traditore ante tribunal eterni judicis habeant damnationem. Et hec preſens pagina offerſionis, ſicut ſupra legitur, omnique tempore firma & ſtabilis, inconvulſa & inrevocabilis permaneat ſine omni contradictione hominum cum ſtipulatione ſubnixa. Et quia nos ipſis ſuprascriptis iogalibus hane membranam ſimul cum calamo & attramentario & pinna atque cultellum, & duas vvantos totum inſimul manibus noſtris juxta lege noſtra Salicba de terra levavimus: & Ingelbertus notarius tradidimus ad ſcribendum & teſtes, in qua hac ſubter confirmans ad nos rogatos obtulimus ad eorroborandum.

Acto in Caſtro Merlaria ſeliciter.

Signum †† manibus ſuprascriptorum Almerici & Francani honorabilis jogalibus, qui hane paginam fieri rogaverunt, ad omnia ſuprascripta & eis relectum eſt.

Signum ††† manibus Fulcherio filius quondam Ilberto & Ildoino filio Bonildrigo, & Eriugo filio ejus, viventes lege Salicha, teſtibus.

Signum ††† manibus Gariverto, qui Gezo dicitur, & Giſelbertus, & Adelfredus germanis filiis Felice, teſtibus.

Signum ††† manuum Tadaldo, qui Rozo vocatur, & Granſo filio boneme morie Everardi teſtibus.

Ego qui ſuprascriptum Ingelbertus notarius rogatus, qui hanc paginam ſcripſi, & poſt rradita complevi.

Ego Lanfrancus notarius authenticum hujus exempli vidi & legi & in eo continebatur ſieut hie legitur & manibus meis exemplavi.

Ego Bonus zeno judex & cauſidicus & tabellio authentieum hujus exempli vidi & legi & in eo continebatur ut hic.

Ego Gabuardus ſacri palatii notarius authenticum hujus exempli, & ita eontinebatur in illo, ſicut in iſto legitur exemplo ..... litteras plus minuſve ſcriptas & me ſubſcripſi.

Ego Wilielmus ſacri palatii nntarius authenticum hujus exempli vidi & legi & in eo eontinebatur ut hic.

X X.

Donatio Franchæ eidem eccleſiæ ſanctæ Mariæ.

Anno *954*. *6*. decembris.

Ex apographo authentico Vangaticienſi.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Berengarius & Adelbertus filius ejus gratia Dei reges anno regni eorum Deo propicio v. ſexto die menſis decembris indictione XIII. Ideoque baſilica ſancte Marie genitricis in caſtro de Adice majore .... fluvio Adece veglo, quod eſt conſtructum in propria rex domini Aimelrici oli marchionis & Francha jugalibus ab eis novirer edificata, ubi presbyter Johannes cuſtos & rector conſtitutus fuerat a quondam .... Francha Lanfranchi & relicta ſnpradicti Almerici, que profeſſa ſum ex natione mea lege vivere Langobardorum conſentiente & ultimo confirmante Indelmario presbitero & mundoaldus .... ipſius baſilice preſens preſentibus dixit: Quiſquis in ſanctis ac venerabilibus locis ex ſuis aliquid eontulerit rebus juxta auctoris vocem in hoc ſeculo centuplum accipiat, inſuper quod melius eſt, vitam poſſidebit eternam. Ideoque ego ſuprascripta Franca dono & offero, & perpetualiter habendum in ſuprascripta baſilica pro anima mea, & ſupradicti quondam Aimelriei, qui ſuit vir meus, videlicet ſacerdotes & levites ſeu aliis clericis, qui in eadem baſilica ſunt vel in antea fuerint, ibidem frequentius Deo ſervierint faciendum a preſenti die earum rerum vel cenſum, vel de teloneis & piſcationibus, quas exinde annue Deus dederit quidquid voluerint pro anima mea & ſuprascripti quondam Aimelrici viri mei mercedem. Ideſt caſis maſſariciis ſex in loco & ſundo Merlaria, & in Altadura, & in Caſale. In primis in Merlaria & Caſale cum omnibus rebus, que recta & laborata eſſe videntur per Rainerius Maſſario filio quondam Rumaldi, alin caſale ibi ſimul ſe tenente, qui eſt rectum per heredes quondam Johannes Ferrario. Tertio caſale in ipſo loco Merlaria, quod rectum ſuit per Laurencio Peloſello. Quarto caſale in Perarinlo, quod rectum ſuit per Martino Longolo. Quintus caſale in Altadura quod rectuim eſt per Bonellum filium quondam Giſemperti maſſarii. Sexto deni-

Ad lib. II v. 43.

denique caſale, quod jacet infra villa Caſale, quod cernit fines de uno latere terra deſerta Sculdaxia, & da uno latere foſſato & terra & piſcaria de Eſt, qui a fundo .... & da alio capite terra vigra ſeo omnibus, que fuerunt juris mei de Gondo. In Altadura & Caſale. In primis in Altadura pecias duas de vite, una que dicitur Grimialdola, alia que dicitur .... quod eſt rectum per beredes Tincarini. Tercio caſale tercia petia de vitis, que rectum eſt per Baruncio Nigro Pigoriozo, & petia una de vite & terra inſimul, ſe tenentem, que vocatur Cluſuria Madelgeri, & pecia una de terra, que pertinet Benevia Berti Maſſario in ſupraſcriptum caſale in Caſale rectum & laboratum eſt per heredes Jnhannes Arzaballe; & in Urbana caſale uno, quod eſt rectum & laboratum eſſe videtur per Johannes cum vinea, & petia nna de terra in ipſo loco Urbana, quod rectum & laboratum eſt per Zenonem, qui dicitur de Baruncin, quas eciam dono vobis ſacerdotes vel levite ſeo ceteros cleros, qui nunc modo ordinati ſunt, vel inantea ordinati fuerint in eadem ſancta baxilica, utque nos peccatores ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum orare debeatis, ideſt omne telloneum, quod dicitur Trexidura de navibus flumen Adice veclo percurrentibus .... & penxionibus & redibucionibus, piſcationibus, venationibus & confinibus reliquos uſque in rupta de Adice & de Viſinaria decorente remiſſa de Tartaro per Staſoln decorente in ſupraſcripta rupia de Cadinario tam tolloneum de navibus fluminis Adixe veglo, quam ad tolloneum ad ſancta Maria translatum fuit, & piſcationibus, & rerum cum omnibus vel quidquid infra predictas fines de jure, quod fuit ſupraſcripti Aimelrici, qui fuit vir meus inventum fuerit prn eo uſque in Tartarum, ut dictum eſt, tam predictis caſis maſſariciis ſeu teris, vineis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis ac ſtallariis, rivis, rupinis ac paludibus cnltis vel incoltis, diviſis & indiviſis corum ſingulis piſcationibus & curſibus aquarum, aquarumque decurſibus cum molendinis & piſcationibus cum predictum tellnneum, qui dicitur Trexidura infra jamdictos fines, & cum omnibus utrinque .... pertinet, aut pertinere inventi ſuerint, una cum cimiteriis & nfferſionibus, quibus ad eadem baſilica Dominus dederit in integrum facientes de ſupraſcriptis rebus quidquid voluerit pro anima mea, & ſupraſcripti quondam Aimelrici, qui fuit vir meus, mercedem de eadem baſilica predicti ſacerdotes curam & follicitudinem habere debeant de officiis & luminaribus, ſeu ſacerdotiis, & ſi quo tempore predicta baſilica opus fuerit ad reſtaurandum per enrum ſacerdotes, qui ab illo die ordinati fuerint ...... melius providere. Que autem ſupraſcriptis caſis maſſariciis meos de locis & fundis Merlaria & Pерariolo, & in Altadura atque in Caſale ſeu ..... de Adice veglo, & de predictis iſta parte fluminis uſque in rupta de Cadinario, & da alia parte fluminis de Viſinaria uſque in miſſa de Tartaro, & inde uſque in Siaſulo, & inde uſque in ſupraſcripta rupta de Cadinario & piſcaria de Corliano, & ſilva in ſimul ſe tenente, que vocatur Gurgn de Muro, que cernit fines de unn latere Liverno percorrente uſque in ſoſſa da Molino, & nmnia cum acceſſionibus & ingreſſoras eorum, ſeu cum ſuperioribus & inferioribus ſuis, ſicut ſuperius legitur, & ſuia cbnberenciis decernitur, & ſunt comprehenſi in integrum, & ab hac die do, trado, offero in eadem baſilica ſancte & ſemperque virginis Dei genitricis Marie a die preſenti & bnra in ſumptu & uſu de predictis ſacerdotes & levites, ſeu ceteros clericos, qui nunc modo ordinati ſunt, vel pro tempnre ordinati fuerint ibidem, frequenter Deo ſervierint, faciant ex frugibus earum rerum vel cenſum, quibus ex predictis caſis, maſſariciis & omnibus rebus communiter Dominus dederit, & de predicta Trexidura, & piſcaria & ſilvis inter jamdictas fines, qualiter ſuperius legitur quidquid vnlueritis ſine omni mea & heredum, ac proheredumque meorumque contradictione & deſenſinne & aſque reſtauratinne. Inſuper volo, ut homines, qui ſupraſcriptas rex de prelibata baxilica ſancte Marie reſident, ut a nullum placitum vadant, aut cuſtudias, niſi ad iſti ſacerdotes, qui modo ſunt & in antea ordinati fuerint, & nullum redditum nec erbaticum, nec collecta, nec plubicum faciant, niſi ad caſtrum reſtaurandum. Cum ceteris vicinis faciant, niſi ad partem predicte eccleſie; & ſi eorum hominum, qui ſupraſcriptas res reſident, opus fuerint ad placitum ambulandi cum miſſo da parte predicte eccleſie vadant. Et ſi ego ſupraſcripta Franca & meos heredes, aut ullam meam ſummiſſamque perſonam vos predicti ſacerdotes & levites & ceteros clericos, qui nunc modo ſunt, vel in antea ordinati fuerint inquietare aut moleſtare preſumſerimus per cocumque ingenio tum per nos ſubſcriptos, quamque & per ullam noſtram ſummiſ-

ſamque perſonam, aut ſi apparuerit ullum meum datum aut factum vel in judicin refudatum, vel & quolibet ſcriptum, quod egn ſupraſcripta Franca & meos heredes aut meam ſummiſſamque perſnnam in aliam partem dediſſemus aut emixixemus per cncumque ingeoin, & dare factum fuerit, tunc egn ſupraſcripta Francha & meos heredes vnbis, qui ſupra prefati ſacerdotes veſtrnſque ſucceſſores, & pars ſupraſcripte baſilice pena argentum libras c. inſuper caſis & nmnibus rebus qualiter ſicut prn tempore fuerit melioratis, aut valuerit ſub extimationes in conſimiles locas. Et ſi, quod abſit, & fieri non credo, ſi princeps aut quelibet magna vel parva perſona, tam per propinquos, quamque & extraneos tam maſculns qusm & feminas, qui hanc meam nfferſionem io aliquid aut ſuper totum infrangere vnluerit, & pars predicte baſilice quiete & pacifice habere non permiſerint, tunc Dominum nmnipotentem habeat tetributorem, & ante tribunal Chriſti cum Iuda traditnre inde ſtet ad judicium in ratinne, & cum en maneat in infernn inferinre, & ſi permittente Deo neminem moleſtacionem tunc faciant ſupraſcripti presbiteri, & diaconi & ceteros clericos, qui modn nrdinati ſunt, & in futuris temporibus fuerint in ſupraſcripta baxilica in eorum ſumptu & buſu, & faciant pars predictà baxilica de bec nmnia quicquid ſuperius legitur proprietarin nomine quicquid voluetint pro anima mea & ſupraſcripto qunndam Aimelrico, qui fuit vir meus, mercedem, quia taliter io nmnibus mea bona decrevit voluntas. Hanc enim carte nfferſionis mee paginam Pemmoni nntario & judex dominorum regum tradidi & ſcribere rogavi, in qua etiam ſubter cnnfirmavi teſtibus, quibus obtulit rnborandam.

Actum in caſtrn Rodigo feliciter.

Signum manus ſupraſcripta Franca, que hanc cartam nfferſionis fieri rogavi, & ei relectum eſt.

† Egn Ildemarius presbiter, qui eidem Francham munduslda mea ad nmnia ſupraſcripta conſenſu, ut ſupra.

† Signum manibus Martini de Sarzano, Ubaldoario de Rodige, & Vurſo de Vitale, & Vido de Ruſo habitaturis in caſtrn Rodigus, qui in hac carta offerſinnis ſupraſcripte rogati teſtes.

† Signum manibus Conradi filius Girardi, & Rnzoni filius item Rozoni Vaſi Adelgixi lege viventes Langnbardnrum in hac carta nfferſinnis teſtes.

† Signum manus Aldini, & Guiterſiti filius Stefani & Lamberti, qui vncatur Lanzo filius qunodam Berengarii Vaſi filin Leoni, qui in hac carta offerſionis teſtes.

† Sigoum manibus Henrici, qui vocatur Grazolinn de Bugoſſio, & Gauſelinn Vaſo Adelgiſi, & Gregorin Degano, qui in hac carta nfferſinnis teſtes.

Et egn ſupraſcriptus Pemmo notarius judex donnnrum regum ſcriptor hujus cartule nfferſionis poſt tradita complevi & dedi. Actum eſt.

Egn Diairenius divina gratia qunndam dnmini Henrici ſereniſſimi imperatoris atque ſacri palatii notarius hoc inſtrumentum autenticum de veteri in novo reduco, & quod in en ſcriptum inveni, ita in hoc novo deſcribo nec addens, nec minuans, quod ſenſum mutet. In M. cc. vtit. tempore Innncentii pape & nemine imperante in Italia die ultimn exeunte menſe julii indictione xi. Ferrarie.

XXI.

Permutatio caſalis appellati Palumbario, & curtis in Inde, quæ vocatur ſancti Geneſii, inter Conſtantiuum abbatem ſancti Laurentii extra muros, & Benedictum abbatem monaſterii ſanctorum Andreæ & Gregorii.

Anno 954.

Ex codice monaſterii S. Gregorii pag. 219.

IN nnmine domini Dei ſalvatnris noſtri Jeſu Chriſti Annn Deo propitin pontificatus domni Agapiti ſummi pontificis & univerſalis juninris P. P. in ſacratiſſima ſede beati Petti apoſtoli nono indictinne duodecima . . . . *Ad Lib. II. n. 44.*
. . . . . venerabilibus locis verbo conveniunt pro utrarumque partium cautela illa potius perpetuitate mandamus que certis intervenientibus ſcripture teſtimoniis roboramus: qui certis inter quatinus oblivione depulſa futuris temporibus oulla rerum incertitudn quelibet jurginrum ambiguitas generetur. Qus de re placuit atque coovenit inter Conſtantinum religioſum presbiterum atque abbatem venerabilis mnnaſterii ſancti Chriſti martyris levite Laurentii ſitum foris muros hujus civitatis Rome conſentiente ſibi cuncta congregatinne ſervorum Dei ſupraſcripti mnnaſterii in hunc a die preſenti commuta-

mutationis titulum: & e diverſo domno Benedicto Domini gratia humili presbitero: & monaco: atque abbate venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli; & ſancti Gregorii confeſſoris Chriſti: atque pontificis, qui appellatur Clivuſcauri: cunctaque ejus congregatione ſuprascripti monaſterii: unde dedit: atque contradidit ſuprascripto Conſtantino religioſo presbitero; & monaco: atque abbate ſuprascripti monaſterii ſancti Laurentii, qui ponitur foris Romam per commutationis titulum in jus dominiumque ſuprascripti monaſterii ſancti Andree: & ſancti Gregorii: qui appellatur: Clivuſcauri: ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum: Id eſt caſale uno in integro qui appellatur Palumbario cum terris ſementaritiis: campis: pratis: paſcuis: cum fontana ſua aque vive: cum eccleſia deſerta in honore ſancte Marie: Dei genitricis: cum monumento ſuo: quod eſt cripta rotunda: cultum vel incultum: & cum omnibus ad ſuprascriptum caſale in inde pertinentibus: poſito foris portam Appiam milliario ab urbe Roma plus minus octavo: vel nono: & inter affines ab uno latere via carraria pubblica, que pergit ad Albanum: & ab alio latere limite ſalvineum qui dividit inter ſubscripto fundo Palumbario & caſale . . . . . : redeundo in ſuprascripta via carraria publica in primo affine, nec non & fundum in Inde qui vocatur Tertium cum terris ſementaritiis: campis: pratis: paſcuis: cultum vel incultum & cum omnibus ad ſe generaliter & in inde pertinentibus. Poſito foris ſuprascriptam portam Appiam milliario ab urbe Roma plus minus tertio, & inter affines a duobus lateribus vie carrarie circundatum, & terminis & a tertio: & a quarto latere limites: & terminus: ſicut nobis evenit per cartulam donationis a quodam Leandro monaco predictum caſale: qui vocatur Palumbario: & fundo ſuprascripto Tertio in monaſterio ſancti Laurentii: qui ponitur in clauſura pariter & ortua ad olera: & cepe faciendum: & terra ſementaritia in loco qui vocatur orto perſerie: & cum omnibus quantum ad noſtris detinuimus manibus: & inter affines ab uno latere via carraria: a ſecundo latere paotano, & ortua de monaſterio ſalvatoris domni noſtri Jeſu Chriſti: ancillarum Dei, & a tertio: & a quarto latere a monte: & uſque in alio monte quem nobis evenit in noſtro monaſterio per cartulam donationis a quadam Maria nobiliſſima femina: uxore quondam Gregorii ſuperſtite: vel ſi qui alii affines ſunt: vel ab origine fuerunt: & quicquid eſt in perpetuum: quorum ad vicem compenſatione dedit: atque contradidit ſuprascripto Benedicto religioſo abbate: cunctaque ejus congregatione ſuprascripti monaſterii ſibi conſentiente permutationis titulo in jus dominiumque monaſterii ſancti Chriſti martiris levite Laurentii poſito foris muros hujus civitatis Romane per ſuprascriptum Conſtantinum religioſum presbitero & monaco atque abbate ſuprascripti monaſterii ſancti Laurentii. Id eſt curte una in Inde qui vocatur ſancti Geneſii: cum terris: campis: pratis: paſcuis: ortis: diverſis generibus: puteis: fontibus: rivis aque perennis: cultum vel incultum & cum omnibus a ſuprascripta curte generaliter & in inde pertinentibus: excepto ceſina una ad modiorum triginta: quem tenet Theophilaca: poſita foris portam ſancti Laurentii milliario ab urbe Roma plus minus . . . . . . & inter affines ab uno latere caſale qui vocatur Muſilenum de ſuprascripto monaſterio ſancti Laurentii & fundum Molabarbarum: & ab alio latere caſale qui vocatur Pellagianum, & a tertio larere Caſtaniolum: & a quarto latere caſale de Steſano ſub Antonio: juris cui exiſtit: Ita ut ab hac die liceat unicuique pactis rerum a ſe commodatis atque contraditis ſuprascripta predia ſibimet permutata utendi: fruendi: poſſidendi: donandi: commutandi: vel quicquid voluerint titulo alienandi unaqueque partis liberam potiantur auctoritatem: contra quam permutationem numquam ſe, ſucceſſoreſque ſuos monaſterii ſancti Laurentii adverſus ſemet ipſum movituros aliquam queſtionem vel repetitionem moleſtiam: nec in aliquorum refragationem vel repetitionem: vocare profeſſi ſunt: invocata Dei omnipotentis trina majeſtate: ſancteque ſedis apoſtolice: domni Agapiti ſanctiſſimi junioris P. P. ſe fidem ſucceſſoreſque ſuos contra hujus commutationis cartule modis omnibus ſervaturos: nec in aliquo contra eſſe ſe venturos. Quod ſi qua pars contra fidem hujus commutationis cartule venire temptaverit: aut quod abſit: quiſque eorum pulſatus fuerit: aut evictus: tunc dabit pars infidelis parti fidem ſervanti ante omne litis initium pene nomine auri ebritias libras tres: & poſt pena abſolutionis manente hujus commutationis cartule ſeries in ſua maneat firmitate: hujus autem rei due cartule pari tenore cum ſuprascripti quaque ſcripſi. Ego Stefanus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie ad petitum & conſenſum perſonarum ſuprascriptarum: quas ſuis ſignis teſtiumque a ſe rogatis ſub-

ſubſcriptionibus roboratis: ſingule ſibimet partes contradiderunt: & ſtipulantes de re ſibimet ad omnia que ſuperius tenentur a ſupraſcripta ſpoponderunt allegandi unicuique partis placuerit quoquo tempore ubi ubi vel liberam potiantur auctoritatem. Actum Rome die: anno: pontifice: in menſe: & indictione ſupraſcripta duodecima.

† Conſtantinus gratia Dei humilis abbas venerabilis monaſterit ſancti Chriſti martiria Laurentii qui ponitur foris muros hujus civitatis Rome huic cartule commutationia de ſupraſcriptis immobilibus locis: diverſis terris: campis: pratis: paſcuis: & ortuis: & cum omnibus ad ſe pertinentibus factis a me in Benedicto abbate monaſterii Clivuſcauri & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum ſicut ſuperius legitur manu propria ſubſcripſi, & teſtea qui ſubſcriberent rogavi.

† Stefanus indignus presbiter & monacus ſupraſcripto monaſterio huic commutationis cartnle de ſupraſcriptis immobilibus locis: diverſis terris: campis: pratis: paſcuis: ortis: cum omnibus ad ſe pertinentibus factis a me in Benedicto abbate monaſterii Clivuſcauri: ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum: ſicut ſupra legitur manu propria ſubſcripſi & conſenſi.

† Romanus indignus Diaconus: & monacus ſupraſcripti monaſterii huic commutationis cartule de ſupraſcriptis immobilibus locis: diverſis terris: campis: pratis: paſcuis: & ortuis: & cum omnibus ad ſe pertinentibus factis a me in Benedicto abbate monaſterii Clivuſcauri: ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum ſicut ſuperius legitur manu prnpria ſubſcripſi & conſenſi.

† Theodorus nobili viro: huic commutationia cartule de ſupraſcriptis immobilibus locis: diverſis terris: campis: pratis: paſcuis: & ortuis: & cum omnibus ad ſe partinentibus factis a Conſtantino abbate monaſterii ſancti Laurentii conſentiente ſibi cuncta congregatione ſupraſcripti monaſterii in Benedicto abbate monaſterii Clivuſcauri: ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum ſicut ſuperius legitur rogatus ab eo teſtis ſubſcripſi: & has cartulaa ſibi invicem tradentes vidi.

† Benedictus nobili viro hujus commutationis cartule teſtis & in Dei nomine conſul, & dux hujus commutationis cartule teſtis.

† Sergius nobilis viro huic commutationis cartule teſtis ſubſcripſi.

† Adrianus cubiculario Dominicn huic commutationis cartule teſtia ſubſcripſi.

Ego Falconius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie hec que ſuperius leguntur ex antiquiori Thomo: quam Stefanus ſcriniarius, & tabellio urbis Rome deſcripſerat: compleverat & abſolverat: quia totum emarcuerat: & fere deperierat: rogatu domni Roberti venerabilis abbatis monaſterii ſanctorum Andree & Gregorii de Clivoſcauri, ne ex toto conſummeretur decerpſi: & in hanc paginam transferre curavi.

XXII.

Libellus emphyteuſis Marini abbatis ſanctæ Mariæ in Auregario in territorio Comaclenſi Ingicæ, Johanni , Adraregundæ &c.

Anno 956. 12. auguſti.

Ex autographo archiepiſcopalis tabularii Ravennatis cap. F. num. 2225.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domini Agapiti ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede * ....cimo regnante vero domini Berengarius & Adelberto ejus filio ambobus piiſſimis regibus anno ſexto die duodecimo menſis auguſti ** .... decima. Comiaclo. Petivi ad vobis in Dei nomine dominus Marinus per domini miſericordia venerabilis presbyterum & monachus atque abbas .... ſuperexaltate ſemperque virginis Dei genitricis Marie, quod vocatur in Auregario. Una per conſenſum cunctorum deſervientium .... nomen Ingica filia qunndam Leo, qui ic in Cumiaclo cumanere viſa ſum. Sitque Johannes & Adraregunda germane filii mei ..... filiis & nepotibus noſtris, & qualiter ex nobis jamdicti petitoris ſine filii aut nepotes obierit, illi, qui ſuperſtes remanſerint ..... infeutbeticario jure ad preſentem diem concediſtis dilargiſtis atque confirmaſtis nobis rem juria veſtre regule.... ideſt omnem pertinentia veſtra in integrum quantaſcumque de jura jamdicti monaſterii veſtri pertinere tam culta vel inculta ..... que vocatur inſula, que eſt prope locum, qui dicitur Botnlinus, ſimulque & omnem pertinencia veſtram in integrum quantaſcumque ...... de omnes res ilas, qui eſt poſitas in locum qui vocatur Trecto una cum caſalibus & campis, terris, ſilvis, ſalectis, ſacionalibus

[illegible]

* h. e. decim.

** Supple: indictione quarta-decima.

ſeo pedulibus, necnon piſcationibus atque veoacionibus & aucupationibus ſuis & cum omnibus .... ipſa res quomodolibet ..... ſula jaceotibus cooſtitutas territorio Cumiaclenſi plebe ſancti Viti, qui vocatur in Inſula, que omnia, ut ſuperius legitur, cum ſuis juſtis & certis io terra finibus ..... omnes ſuperius nomine petitoris ſeo filiis & nepotibus noſtris, ſicut ſuperius legitur, divina gratia in ac lucem juſſerit permanere vitam. Concedimus & largimus eam vobis habeodum, tenendum, poſſidendum, deſenſandum & in omnibus meliorandum, & noſtris propriis expenſis ſeo laboribus nobis jamdicti petitoris filiis & nepotibus noſtris vobis antedicto abbati veſtriſque ſucceſſoribus indeſinenrer ſecundum paginam ec peticionis noſtre penſionem nomine per ſingulis quibuſque annis omnem feſtivitate adſuntio ſancte Marie infra indictiooe pronta omnem pertinentia veſtram in integrum quaotaſcumque de jure predicti monaſterii veſtri pertinet, io locum, qui vocatur Inſula, qui eſt prope locum, qui dicitur Botolinus. Verum etiam & quantaſcumque vobis pertinet io locum qui vocatur Trecto cum omnibus ſibi pertioentibus, ſicut ſuperius legitur, ideſt io argentum denarios treſdecim penſionem, ut dictum eſt, perſolvamus, pro eo quia exiode accepimus calciarie de manibus meis dicti petitoris in maoibus veſtris denominati abbatis pro reſtauracionem & luminaria .... ejuſdem monaſterii veſtri calciarie nomine. Ideſt in argentum ſolidos mancoſos duodecim, & de unumquemque ſolido maocoſo ana den. treginta. Itaut poſt tranſitum noſtrum, quorum nomina Ingica, ſitque Johannis & Adraregunda germane filia mei. Nos toti petitoris ſeo filiis & nepotibus ..... placuerit munus expletus, tunc ipſa anthedicta res, que ſuperius legitur, cultas, deſenſatas & in omnibus melioratas, vel quidquid inibi aditum eſt, melioratumque fuerit ad jus dominiumque jamdicti monaſterii veſtri ſancte Marie, que vocatur in Auregario, cujus eſt jura & proprietas modis omnibus revertandi dominium & poteſtatem. Promittentes propterea nunc nullis diebus, nulliſque temporibus vite noſtre jamdicti petitoris ſeo filiis & nepotibus meis vobis antedicto abbati, veſtriſque ſucceſſoribus per qualibet ingenium vel argumentum, ant exquiſitis occaſiooibus teſtus hujus paginam violare, ſet ioviolabiliter modis omoibus conſervare, & adimplere promittimus jurantes per divina omnia miſteria ..... domini ooſtri Jeſu Chriſti atteſtatiooem. Confirmamus tunc daturi nos promittimus nos ſuperius nominati petitoris ſeo filiis & nepotibus .... veſtriſque ſucceſſoribus, ante omnes litis initium, aut interpellationem pene nomine auri obrizo uncias tres & poſt pene ſolucionem..... in ſua firmitate. Quam vero paginam Johannes in Dei nomioe conſulem & tabellionem civem Ravennatem ſcribendam rogavimus ..... teſtibus a nobis rogatis optulimus ſubſcribendam, eorumque preſentiam eam nobis unus alterius.... contradimus ſub die ..... jam dicta quartadecima. Cumiaclo.

† Sigoum manus mea jamdicta Ingica filia quondam Leo ſitque Johannis & Adraregunda germana filia mei nos jam dicti petitores ad omnia jam dicta, cui relectum eſt.

Signum † maous Lupicinus, qui vocatur Becchario item teſtead omnia iſta, cui relectum eſt.

Signum † manus Leo, qui vocatur de Andillandi de Laco item teſte ad omnia jam dicta, cui relectum eſt.

Sigoum † manus Vitalis, qui vocatur Jobannes de Agathe item teſte ad omnia jamdicta, cui relectum eſt.

† Martinus filio Petrus vic paginam peticionis de omnibus regibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ss. & ſuperexcripti calciarii danre & accipiente vidi.

† Marinus filio Dooumdei vic painam peticioois de omnibus regibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi, & ſuperexſcripti calciarii dante & acipiente vidi.

† Johannes in Dei nomine conſul & tabellionem civitatis Ravenne ſcriptor ujus paginam petitionis de omnibus rebus, ſicut ſuperius legitur, poſt roboratiooem teſtium atque traditam complevi & abſolvit.

Notitia	teſtium	dictorum ideſt
Lupicinus	qni vocatur Becchario	teſte
Leo	qui vocatur de Andillaodi	teſte
Vitalis	de Johannis de Agatbe	teſte
Martinus	filio Petrus	qui vocatur de Agimundo
Marinus	filio Donumdei	qui vocatur de Avolta.

XXIII.

Conceſſio monaſteriorum ſancti Euſebii, & ſanctæ Mariæ ad Hortum de Ravenna facta a Petro archiepiſcopo Ravennate monaſterio Palatiolenſi.

Anno 957. 22. februarii.

Ex bullario Caſinenſi T. II. pag. 43.

Ad lib. III. n. 2.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio, pontificatus domini Johannis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede primo. Sicque regnante dominis Berengario & Adelberto ejus filio piiſſimis regibus anno ſeptimo, die vigeſimo ſecundo menſis februarii, indictione * quartadecima, Ravenne. Petrus ſervus ſervorum Dei divina gratia archiepiſcopus Raimbaldo religioſo abbati venerabilis cenobii ſancte Dei geoitricis & virginis Marie ſiti in inſula Palatioli, & per te in eodem monaſterio in perpetuo poſſiden. eccleſiaſtice contemplationis ſecta nos permonet illa ſemper conſiderare atque diſponere, que ad augumentum & diligentiam, ſeu & refectioois Dei eccleſiarum pertinet ſtatum; & ne quod abſit, data negligentia quoquomodo ſcribatur ad culpam. Igitur cum ſumma divinitatis potentia ſue pietatis arbitrio illud nos ambire quotidie admonet, quod ad perennitatis pervenit cenſuram, & poriſſimum ſeu celeberrimum fore dignoſcitur, preſentium ſcilicet ſacerdotum omnium ſacri ordinis ſancte noſtre Ravennatis eccleſie religioſitas proſpicit a nobis exequendum, ut veſtrorum omnium conſenſu hoc privilegium perpetualiter manſurum ſtatuimus, quatinus, miſerante domino, viventium & mortuorum venia ſit & ſalus animabus. Pro his igitur divinis opportunitatibus ſacerdotes ſancte noſtre Ravennatis eccleſie, ac clericos, hoc noſtro privilegio unitos fore ſancivimus, conſentientibus vobis omnibus. Ideoque & ego ſupraſcriptus Petrus divina gratia archiepiſcopus damus & concedimus ſeu transferimus, & in perpetuum tranſactamus in predicto monaſterio ſancte Dei genitricis & virginis Marie, ſito in inſula Palatiolo, ideſt omnem medietatem in integrum de monaſterio ſancti Euſebii confeſſoris Chriſti cum omni medietate de rebus & poſſeſſionibus ſuis, tam io montanis, quam in planitiis ſeu edificiis, vel ubi ubi habere videtur. Et etiam concedimus vobis denominato monaſterio ſancte Marie in Palatiolo extra portum . . . . . ideſt monaſterium ſancte Marie, quod vocatur ad Hortum, ſitum in civitate Ravenne in regione ſancti Andree apoſtoli, cum omnibus ad ſe pertinentibus, vel quantaſcumque Fredebertus quondam abbas acquiſivit ac detinuit per quemcumque modum vel titulum. Quapropter predictas res prefati ſancti Euſebii monaſterium ideo in ſupradicto cenobio ſancte Marie largiri decrevimus, quia ſcilicet jam nominati ſancti Euſebii monaſterium, inſtantibus periculis & flagellis, ac irruentibus culpis annulatum atque pene demolitum eſſe cognoſcitur, itaut jam ad cenobii normam eſſe nequeat. Et ne merces atque preces piorum virorum predia ſuperius dicto monaſterio largientium attenuaretur, ut a prefatis cenobiis conſequantur, iſta donantur, quatenus per veſtram vigilantiam, & aptam ſolertiam abbatibus & monachis vel presbyteris, qui in predicto monaſterio ſancte Marie ordinati, vel aggregati fuerint, utilitates & Dei ſervitia fideliter & devote totis viribus adminiſtrentur. Eo denique modo, ut omni annualiter in die natalitii mei, quod eſt in feſtivitate ſancti Viti canere debeatis pro me in natali genuinum miſſas duodecim, & poſt obitum meum, quando Domino placuerit omni annualiter in die depoſitionis mee anniverſarium cum vigiliis mihi facere debeatis, & miſſas quinquaginta canere debeatis pro anima mea; ut pro tali collato obſequio veniam conſequi mereamur ab auctore ſummo Deo retributore bonorum operum. Sancimus itaque, ut nullus noſter ſucceſſor pontifex, vel quiſpiam ex ſacerdotibus quibuſcumque ordinibus ſancte noſtre Ravenoatis eccleſie aliquid de ſupraſcriptis rebus ab ipſo monaſterio ſancte Marie liceat, ut ſupra diximus, ſubtrahere quoquomodo audeat vel auferre per nullum ingenium, vel argumentum. Si quis autem hoc non obſervaverit incorrupte, & contra hanc ooſtre largitatis cenſuram agere tentaverit, trecentorum decem & octo ſanctorum patrum Niceni concilii anathematis vinculo vulneretur. Obſervator autem, qui extiterit, Domini benedictiooe redundetur. Quam vêro paginam privilegii largietatis Georgium notarium ſancte Ravennatis eccleſie ſcribendam juſſimus, in qua nos ſubſcripſimus, ſub die menſis & indictione ſupraſcripta quiotadecima. Ravenne.

* l. quintadecima ut in fine.

XXIV.

XXIV.

Donatio caſalis vocati ad Sex-columnas cum ſuis pertinentiis facta a Balduino comite Benedicto abbati monaſterii ſanctorum Petri & Martini confeſſoris de Urbe.

Anno 961. die 20. aprilis.

Ex codice ſancti Gregorii de Urbe p. 220.

Al. lib. III. n. 9.

IN nomine Domini. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis, & univerſalis duodecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſexto, indictione quarta menſis aprilis die viceſimo. Salubriter eſt & ſine dubitatione conſilii, ita ut unumquemque ſuis utilitatibus illa potius ſtudeat lucra ſectari, que anime pertinere videntur, ut cum ex hac vita ſubtractus fuerit, in illa eterna requie invenire mereatur, quia bonum mihi videtur exercere negocium, qui de terrena comparat celeſtia. Quapropter ego Balduinus glorioſo comiti a preſenti die ſub uſufructuum vite mee dono & do, trado & largior atque offero nullum mibi cogente atque contradicente, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Benedicto religioſo presbitero & monaco atque abbate venerabilis monaſterii ſanctorum Petri apoſtolorum & Martini confeſſoris ſitum Rome in regione ſecunda ſub Aventino in loco, qui vocatur Orrea, ſucceſſoribuſque tuis in perpetuum pro omnipotentis Dei amore, mercedeque anime mee, & veniam delictorum poſt diſceſſum meum offero. Ideſt caſale uno, qui vocatur ſex columpnas, ſive qui alio vocabulo nuncupatur, cum terris, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, arboribus fructiferis & infructiferis diverſi generis, puteis, fontibus atque ciſternis cum aqua, cultum vel incultum, & cum omnibus ad ipſo caſale generaliter & univerſis pertinentibus, poſitum foris porta Appia milliario ab urbe Roma plus ſexto vel ſeptimo, ſive octavo: inter affines ab uno latere ſilice traverſa, & caſale de Leo protoſcriniario, & ab alio latere florario juris monaſterii Cella nova, & a tertio latere palumbario, in quo eſt ciſterna cum aqua, & exinde recte in cripta majore, ubi ſunt oleaſtri, & exinde per limitem alto majure infra ſilva recte in arca marmorea antiqua ſilcinea, ubi ſtant parietes majores, & recte ab iſta marmorea antiqua ſilcinea pergente in via, que venit de Moreni juxta ſilva, & veniente in ſilva tranſverſa, a primo affines juxta caſale, qui vocatur de Leone protoſcriniario, ſicuti evenit per hereditatem a quondam Saſſa conjunge mea, & uſque modo quieto ordine meis detinent manibus, ita tibi tuiſque ſucceſſoribus poſt diſceſſum meum trado pro Dei amore, & redemptione anime mee, & de ſupraſcripte Saxie olim conjugem meam pro veſtria ſacris quotidianis orationibus: unde & moniminas de ſupraſcripto caſale, qui apud me meiſque heredibus regnarent ad conſervandum, & ſalvas faciendum pro aliis locis, qui ibidem continere videntur, & per hoc tibi minime dare potui. Sed quando tibi tuiſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit ſemper oſtendere & defendere promitto in omni tempore: pro qua etiam preſcriptum caſale, qui vocatur ſex columpnas cum terris, campis, pratis, paſcuis, ſilvis cultum vel incultum, & eum omnibus, ut ſupra leguntur, a preſenti die largita ſint pro veſtris ſacris quotidianis orationibus, ita ut poſt diſceſſum meum habeatis, teneatis, poſſideatis, fructificetis, & in uſu & utilitatibus veſtri monaſterii in perpetuum habeatis, & numquam a me neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſis, magna parvaque perſona contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus aliquam movere queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab omni homine & in omni loco ubi vobis veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit, ſtare me una cum heredibus meis, & defendere promitto vobis veſtriſque ſucceſſoribus, in qua juratus per Deum omnipotenrem ſancteque ſedis apoſtolice, ſeu ſalutem beatiſſimi viri & coangelici domni Johannis ſanctiſſimi duodecimi pape hec omnia, que hujus cartule donationis uſufructuarie ſcriptionis eloquitur invioſabiliter conſervare atque adimplere promitto. Nam, quod abſit, & poſt meum diſceſſum ſi aliquis de parentibus meis vel conſanguineis contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus vel etiam contra hanc cartulam, quam ſponte fieri rogavi agere aut cauſare preſumpſerit, & cuncta ſicuti ego Balduino dictum habeo, ita manere non permiſerit, maledictionem a Patre & Filio, & Spiritus ſancto in omnibus conſequetur, & metum in die judicii ante domini noſtri Jeſu Chriſti preſentiam rationem ponat. Inſuper ſubjaceat perjurii crimen, & componat auri coctas untias decem, & poſt ſoluta pena hec cartula poſt obitum meum in ſuam ſemper maneat firmitatem, quam & ſcribenda rogavi Stephanum ſcriniarium & ta-

& tabellinnem utbis Rnme, in quam & ego, qui ſuper, manu propria ſubſcripſi, & teſtes, qui ſe ſubſcriberent, rogavi, & vnbis, qui ſuper, cnntradidi in menſe & indictinne ſupraſcripta quarta.

† Balduinus cnmes, qui hane cattulam de ſupraſcripta nmnia fieri rogavi, & crucis ſignum ſecit.

† Georgius Dei providentia ſecundicerii judicum.

† Andteas divini reſpectus gratia archarius ſancte ſedis apoſtnlice.

† Theofilactua eminentiſſimus ennſul & dativus judex.

† Benedictus Domint nutu dativus judex ſacti palatii.

† Demetrius in Dei nomine & dux & .... ac cartula teſtis rogatus.

Egn Len Scriniarius ſancte Romane ecelefie, ſieut inveni in quadam cattula, quam thomum cognominabatur, ſcripta a Stephann ſcriniarin, quam ipſe prinr notaverat, atque rogatus abſnlverat, & quia in nimio vetuſtate fere vero tota cnnſumpta videbatur eſſe ptninde

Egn antedictus Leo ſcriniarius ex preceptinne donni Ruberti abbatis venetabilis mnnaſtetii ſanctotum Andree & Gtegnrii ne ex toto conſumeretur, rennvare curavi.

X X V.

Præceptum Berengarii II. & Adelberti Italiæ regum pro abbatia Vangaticienſi.

Anno 961. 3. kal. junias.

Ex chartulario Vangaticienſi & ex Muratorio T. V. col. 403.

Ad lib. III. n. 5. IN nomine nmnipotentis Dei eterni. Berengarius & Adelbertus divina ſavente elementia reges. Decet regalem excellentiam, ut vntis fidelium ſuorum aures pietatis ſue clementer inclinet, quatenus eos devntinres ac ptnmptinres in ſun nbſequin reddat. Idciten nmnium ſancte Dei ecclefie fidelium nnſtrnrumque preſentium ſcilicet hae ſuturorum nnverit induſtria, qualiter interventu ac peticinne Ugnnis marcbinnis Thuſcie noſtri dilecti fidelis per hujus noſtri precepti paginam prnut juſte & legaliter poſſumus venerabilem Martinum Vangadicienſis mnnaſterii abbatem de quadam terra in inſula Carpi adjacente, & ad curiam Leniaci pettinente, eujus terminus cernit caput ſilve ejuſdem monaſterii uſque ad flumen, quod vncatur Tartarum pro Det amore & animarum noſtrarum, noſtrorumque parentum tam preteritnrum, quam futurorum inveſtivimus una cum terris, pratis, ſilvis, paludibus, ſalectis, ſacinnibns, ſtallareis, ripis, rupinis, molendinis, piſcatinnibus, paſcuis, mercatis, vallibus, planiciebus, aquis, aquarumque decurſibus cum nmnibus ſuis pertinentiis, veluti ad curiam Leniaci pertinent in integtum. Ita ut habeat, teneat firmiterque poſſideat ipſe abbas, ſuique ſucceſſores & fratres, nmnium hominum cnntradictinne vel mnleſtatinne remnia. Si quis igitur hanc nnſtram inveſtituram aliquociens inſringere vel vinlate temptaverit, ſciat ſe compoſiturum auti nptimi libras eentum medietatem kamere noſtre & medietatem prelibatn abbati ſuiſque ſucceſſnribus. Quod nt verius credatut, diligentiuſque ab nmnibus nbſervetur manibus propriis roborantes anuli nnſtri impreſſione inſigniri juſſimus.

Signa Sereniſſimorum Berengarii & Adelberti regum.

Hubertus cancellatius ad vicem Widonis epiſcnpi & archicancellarit recognovi & ſubſctipſi.

Data III. kalendas junias annn incarnatinnis Domini DCCCC. LXI. regni vero domni Berengarii atque Adelberti piiſſimorum regum XI. indictinne IV.

Actum Verone in Dei nomine ſeliciter. Amen.

XXVI.

Donatio terrarum facta a Leone filio Conſtantini Benedicto abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 961. 3. decembris.

Ex codice ſancti Gregorii de Utbe p. 166.

IN nnmine Domini Dei ſalvatnris Jheſu Chriſti. Annn Deo propitin pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univer- Ad lib. III. n. 10

niverſalis duodecimi pape in ſacratiſſima beati Petri apoſtoli ſexto indictione quinta menſis decembris die tertia. Quoniam certum eſt me Leo filius, qui dicitur Conſtantino, ſeu Farulia jugalibus hac die eeſſiſſe, & eeſſi atque tradidi, necnoo veoundavi, nullo mihi cogente, neque cootradieente, aut vim faciente, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Benedicto reverendo abbati monaſterii Clivuſcauri tuiſque ſucceſſoribus, vel cui eam vobis largiri aut concedere placuerit, ideſt omnem portionem meam de terris & plagis, atque portione mea de aquimolis in Turrena, ubicumque habere viſus ſum in fundum, qui vocatur Anticum territorio Caſtellano, ſicuti mihi evenit per bereditaria parentum meorum per cartulam tertii generis a veſtro monaſterio, & uſque modo meis manibus detineo. Ita tibi tuiſque ſucceſſoribus concedo atque trado & venundo per hanc eeſſionis & venundationis cartulam, pro qua etiam omnem portionem meam de terris & ripis & plagis & de aquimolum, & cum omnibus, ut ſupra legitur, accepi ego, qui ſupra, venditor a te, qui ſupra, emptore in preſentiam ſubſcriptorum teſtium in argentos mancoſos numerantium tres bonos novos Romane mooete mihique placabiles in omnem veram deciſionem, & ab hodierna die licentiam habeatis poteſtatem in ſupraſcripta omnia, ut ſupra legitur, de preſenti introeundi, utendi, fruendi, poſſidendi, vendendi, donandi, commutandi, vel quicquid exinde facere ſive peragere volueris in tua tuiſque ſucceſſoribus poteſtate, & oumquam a me, neque ab heredibus meis aut a me ſubmiſſa perſona contra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habeatis queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore, ab omni bomioe, & in omni loco ubi ubi tibi, tuiſque ſucceſſoribus neceſſe ſuerit ſtare me uoa cum heredibus & ſucceſſoribus meis, & defendere promitto tibi tuiſqne ſucceſſoribus, in qua & juratus dico per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice ſalutem viri beatiſſimi & coangelici domni Johannis ſanctiſſimi duodecimi pape hec omnia, que hujus ceſſionis venditionis cartule ſerie textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto. Si enim, quod abſit, & quoquo tempore ego vel beredibus meis coorra tibi tuiſque ſucceſſoribus, aut contra hane ceſſionis, venditionis cartulam, quam ſponte fieri rogavi, agere aut cauſare vel litigare preſumpſero, & minime defendere potuero aut noluero, vel amplius tibi tuiſque ſucceſſoribus queſiero, tunc non ſolum perjurii reatum incurram, verum etiam daturum me promitto una cum heredibus meis tibi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine ſupraſcripto pretio in duplo, & poſt penam abſolutionis manentem hec ceſſionis venditionis cartula ſerie textus in ſuam nihilominus maneat firmitatem, quam ſcribendam rogavi Stephanum ſcriniarium, & tabellionem urbis Rome, in qua & ego qui ſupra ſubter manu propria ſignum ſancte Crucis feci.

Teſtes, qui ſubſcribereot rogavi, & vobis, qui ſupra contradidi in menſe & indictione ſupraſcripta quinta.

† Gregorius nobili viro in banc cartulam rogatus a ſupraſcripto Leo teſtis ſubſcripſi, & pretium traditum vidi.

† Ego Franco nobili viro in hanc venditionis cartulam rogatus a ſupraſcripto Leo teſtis ſubſcripſi, & pretium traditum vidi.

† Nicolaus nobili viro in hanc ceſſionis venditionis cartula rogatus a ſupraſcripto Leo teſtis ſubſcripſi & pretium traditum vidi.

† Vobizus nobili viro in hanc ceſſionis venditionis cartula rogatus a ſupraſcripto Leo teſtis ſubſcripſi & pretium traditum vidi.

† Theodorus in Dei nomine conſul & tabellio urbis Rome in hanc ceſſionis veoditionis cartulam rogatus a ſupraſcripto Leo teſtis ſubſcripſi, & pretium traditum vidi.

Ego Stephanus ſcriniarius & tabellio urbis Rome, qui ſupraſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones factas complevi & abſolvi.

XXVII.

Conceſſio terrarum in fundo Maniano, & portionis de aquimolo in territorio Caſtellano, quam fecit Mercurius filius quondam Theodori Benedicto abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 962. 24. aprilis.

Ex eodem codice pag. 177.

IN nomine Domini ſalvatoris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis duodecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſeptimo, impe- *Ibidem.*

rante domino perpetuo auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno primo indictione quinta menſis aprilis die viceſimo quarto. Quoniam eertum eſt me Mercurio filius quondam Theodoro ſeu Aneta jugalibus hac die cooceſſiſſe, & conceſſi atque tradidi, necoon venundavi oullo mihi cogente neque contradicente aut vim facieote, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate, vobis domno Benedicto abbati venerabilis monaſterii ſancti Aodree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui appellatur Clivuſcauri, tuiſque ſucceſſoribus, vel eui eam tibi largiri atque concedere placuerit: ideſt omoem portionem meam mihi in integro competentem de terria ſementaritiis quaotaſcumque babeo in ſundum, qui vocatur Maniaoum, & portionem meam de aquimolum, qui fuit io ſundum Aoticum territorio Caſtellano, ſicuti modo meis detineo manibus, ita tibi tuiſque ſucceſſoribus eoocedo & yenundo, unde recepi pretium io argento denarios triginta bonos optimos mihique placabiles in omnem veram deciſionem, & ab hodierna die licentiam habeatis poteſtatem io ſuprafcripta omnia, ut ſupra legitur, de preſenti iotroeuodi, utendi, ſruendi, poſſideodi, vendendi, donand', commutandi, vel quicquid exinde facere volueris io tuam veſtriſque ſucceſſoribus ſit poteſtatem, & numquam a me, neque ab beredibus meis, aut a me ſubmiſſa magna parvaque perſooa cootra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aliquam aliquando babebitis queſtionem, aut ealumpoiam, ſed in omni tempore ab omni homine & in omni loco ubi ubi vobis veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit ſtare me una cum heredibus meis & defendere promitto vobis veſtriſque ſucceſſoribns, in qua & juratus dico per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice domni Johannis ſanctiſſimi duodecimi pape hec omnia, que bujus ceſſionis venditionis cartule ſeriem rextus eloquitur, inviolabiliter conſervare atqne adimplere promitto. Si enim quod abſit, & quoquo tempore ego vel heredibus meis contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aut contra hane eeſſioois venditionis cartulam, quam ſponte fieri rogavi, agere aut litigare preſumpſero, & minime deſendere potuero vel noluero, vel amplum pretium vobis veſtriſque ſucceſſoribus queſiero, tunc non ſolum perjurii reatum incurram, verum etiam daturum me promitto una cum heredibus meis vobis veſtriſqoe ſucceſſoribus ante omne litis initium pene oomine ſupraſcripto pretio in duplo, & poſt penam abſolutionis manentem hec eeſſioois venditionis cartula ſeriem io ſuam nibilominus maoeat firmitatem, quam ſcribendam rogavi Stephanum ſcriniarium & tabellionem urbis Rome, io qua & ego, qui ſupra, ſubter manu propria ſignum ſancte crucis ſeci, teſtes, qui ſubſcribereot, rogavi, & vobis, qui ſupra, contradidi io menſe & indictiooe ſupraſcripta quiota.

Signum † maou Gregorio teſtis.
Signum † manu Petri teſtis.
Signum † maou Leo teſtis.
Signum † manu Leo teſtis.
Sigoum † manu Urſo teſtis.

Ego Stephanus ſcrioiarius & tabellio urbis Rome, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones ſactas complevi & abſolvi.

XXVIII.

Alia ab Agatha in favorem Johannis abbatis ſancti Gregorii.

Anno *962.* 10. novembris.

Ex codice ejuſdem abbatiæ p. 170.

IN nomine Domini ſalvaroris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johanois ſummi pontificia & univerſalis in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſeptimo indictiooe quinta meoſis novembris die decima. Booum mihi videtur exercere negocium, ut qui de terreoa ſubſtantia comparat celeſtia, & rebus traoſitoriis mereatur eterna: & ideo quoniam certum me Agati olim ſeminam jugalium a preſeoti die dooo, eedo, trado & largior, ſimulque offero, nullo mihi cogente neque cootradicente aut vim faciente, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Johanni religioſo abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui vocatur Clivuſcauri tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, pro omnipotentis Dei amore & redemptione anime mee & meorum veniam delictorum, ſimulque & pro tuis ſacris ſanctis orationibus, quas die noctuque agere oon ceſſatis. Ideo a die preſeoti dono, ideſt omnem portionem meam mihi in inde competentem de domoſas & de ortuis atque vineis, necnoo de tarra ſementaritia portionis quatuor, cultum vel incultum, cum introitu & exitu earum a via publica & cum omnibus ad eam pertinentibus *Ibidem.*

tibus

tibus poſitis omnia in territorio Colinenſe, in ſundum, qui vocatur Antico, & in ſundum Ruſciliano, & in fundum Groſacilano & in fundum Iniano inter conſortes aliarum partium de aliis parentibus meis, juris cui exiſtit, ſicuti mihi evenit a quondam Johanne ſeu Sergia genitore & genitrice mea, ita tibi tuiſque ſucceſſoribus cedo, trado & largior in perpetuum, ac a die preſentis donationis cartula tibi contradidi, per quam ſupraſcriptam omnem portionem de dnmoſas ſeu vinea & ortuis atque terris cultum vel incultum cum introitu & exitu earum a via publica, & omnibus ad eam pertinentibus, ut ſupra legitur, a preſenti enim die largior tibi pro tuis ſacris ſanctis orationibus: & quia ſi carnalia vobis concedo, ſpiritualia a vobis recipere expectamus, a preſenti die habeatis & teneatis, poſſideatis, veſtroque jure vendicetis ac deſendatis, & numquam a me neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa magna parvaque perſona contra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab omni bomine in omni loco, ubi tibi tuiſque ſucceſſoribus neceſſe ſuerit ſtare me una cum heredibus & deſendere promitto, tibi tuiſque ſucceſſoribus, in qua & juratus dico per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice domni Johaonis ſummi pontiſicis hec omnia, que hujus ceſſionis donationis cartule ſeriem textus eloquitur inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto. Nam quod abſit, & quoquo tempore ſi ego vel beredibus meis contra tibi tuiſque ſucceſſoribus, aut contra hanc donationis cartulam, quam ſponte fieri rogavi, agere aut cauſare vel litigare preſumpſero per quemvis modum ingenii, tunc non ſolum perjurii reatum incurrat, verum etiam daturum me promitto una cum heredibus meis tibi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene oomine auri untias tres ebritias, & poſt ſolutam penam hanc donationis cartulam in ſua maneat firmitate, quam ſcribendam rogavi Benedictum ſcrioiarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictiooe ſupraſcripta quinta.

Signum † manu ſupraſcripte Agate & donatrice &c.

† Stephano Marengo.
† Petro Ortulano.
† Jobanne nepto Johannis cuco.
† Gregorio teſſitore.
† Roppo, qui reſidet a Septemviis.

Ego Benedictus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones ſactas complevi & abſolvi.

XXIX.

Alia a Gregorio & Marozza.

Anno *963.* 2. octobris.

Ex eodem p. 167.

IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis duodecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli octavo imperante domno perpetuo auguſto Ottone coronato magno imperatore anno ſecundo indictione ſeptima menſis octobris die ſecunda. Quoniam certum eſt me Gregorio & Marozza ancilla Dei filiis bone memorie Gilioſo & Gregoria jugalibus, & Theodora atque Benedicto germanis & conſobrinis fratribus hac die ceſſiſſemus ac ceſſimus, atque tradidimus atque venundavimus nullo nobis cogente neque contradicente aut vim ſaciente, ſed propria ſpontaneaque noſtra voluntate vobis domno Johanni humili abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & Gregorii, qui vocatur Cliviſcauri tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Id eſt omnem portionem noſtram nobis in integro competentem de terra & plagia ubicumque petiolas jacere videotur cum loco ad aquimolum ſaciendum ad noſtram partem pertinentem poſitus territorio Caſtellano in ſundo, qui vocatur Aoticum inter affines omnia de ſupraſcripto monaſterio, ſicuti nobis evenit per bereditaria parentum noſtrorum, ita vobis veſtriſque ſucceſſoribus concedimus atque tradimus & venundavimus, pro quam etiam ſupraſcriptam omnem portionem noſtram de terris & plagiis & de aquimolum cum omnibus ad eam pertinentibus, ut ſupra legitur, accepimus nos, qui ſupra, venditores a te, qui ſupra, emptore in preſentiam ſubſcriptorum teſtium in argentos mancoſi numos quinque bonos novos Romane monete, nobiſque placabiles in omnem veram deciſionem, & ab hodierna die licentiam habeatis poteſtatem in ſupraſcripta omnem portionem noſtram, ſicuti ſuperius legitur, de preſeoti introeundi, fruendi, poſſidendi, vendendi, donandi, commutandi, vel quicquid exinde facere ſive peragere volueris in veſtram veſtriſque heredibus ſit poteſtatem, & Ad lib. III. n. 12.

num-

numquam a oobis, neque ab heredibus oostris, aut a nobis ſubmiſſa magoa parvaque perſona contra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab omni homine & in omni loco ubi ubi vobis veſtiſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit ſtare, nos una cum heredibus noſtris & deſendere promittimus vobis veſtriſque ſucceſſoribus, in qua & juratus dicimus per Deum omnipoientem ſanɛteque ſedis apoſtolice domni Johannis ſanctiſſimi duodecimi pape ſeu ſalutem domni Ottonis magni imperaioris. Hec omnia, que hujus ceſſionis venditionis cartule ſeriem textus eloquitur, inviolabiliter conſervare, atque adimplere promittimus, ſi enim, quod abſit, & quoquo modo nos vel heredibus noſtris contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus aut contra hanc ceſſionis venditionis cartulam, quam ſponte fieri rogavimus, agere aut cauſare vel litigare preſumpſerimus, per quovis modi ingenio, & minime defendere potuerimus aut noluerimus, vel amplius pretium vobis veſtriſque ſucceſſoribus queſierimus, tunc noo ſolum perjurii reatum incurramus, verum etiam daturi nos promittimus una cum heredibus noſtris vobis veſtriſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine ſupraſcripto pretio in duplo, & poſt penam abſolutioois manentem hanc ceſſionis venditionis cartulam ſeriem in ſuam nihilomious maneat firmitatem, quam ſcribeodam rogavimus Stephanum ſcriniarium & tabelliooem urbis Rome, in qua & oos, qui ſupra, ſubter manu propria ſignum ſancte Crucis feci, & teſtes, qui ſubſcriberent, rogavi, & vobis, qui ſupra contradidi io menſe & indictione ſupraſcripta ſeptima.

Signum † manu ſuprascripto Gregorio.

Signum † manu ſuprascripta Marozza ancilla Dei germanis & veoditoris, qui ſupra legitur.

Signum † manu ſuprascripta Theodora.

Signum † crucis maou ſuprascripto Benedictus item germanis & conſobrinis fratribus venditor, qui ſupra legitur.

† Leo nobili viro in hac ceſſionis venditionis cartula de ſuprascripta omoem portionem de terra & plagia ubicumque petiole territorii videntur, & locum ad aquimolum & cum omnibus ad eam pertinentibus in fundum, qui vocatur Aoticum, factum a Gregorio & Marozza ancilla Dei, ſeu Theodora & Benedictus germani conſobrini fratribus io Johanne reverendiſſimo presbitero & abbati & ſucceſſoribus ſuis in perpetuum, accepiſſenc a ſuprascripto Johanne abbate mancoſos numero quinque rogatus ab eis teceptum pretium traditum vidi.

† Petrus oobili viro, ut ſupra.
† Sergius nobili viro, ut ſupra.
† Stephaous oobili viro.
† Petrus nobili viro.

Ego Stephanus ſcrioiarius & tabellio urbis Roma hujus cartule ſcriptor poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiooes factas complevi & abſolvi.

XXX.

Charta emphyteuſis factæ Petro quondam Pauli ducis de Traverſaria a Petro archiepiſcopo Ravennate.

Anno 965. 27. maji.

Ex autographo penes nobiliſſimum marchionem Bonifacium Rangonium Mutinenſem.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domni Leonis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſecundo, ſitque imperante domno Ottone magno imperatore in Italia anno quarto die vigeſimo ſeptimo menſis madii iodictiooe octava Raveooe. Domino ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri patrum domno Petro ſancte catholice Ravennatis eccleſie archiepiſcopo Petrus filius quondam Pauli ducis de Traverſaria ſeu filiis & nepotibus meis. Facilis impetraodi via eſt quotiens beneficium a ſancta veſtra Ravennate eccleſia, quod juri ejus oon ooceat poſtulari, ſed id ſemper apoſtolatui veſtro ordinare coofidimus. Et quoniam ſperamus uti vinea integra & caſime in integrum de terra laboratoria, quod eſt in ſimul per podiſmum deſignata turnaturie triginta & ſex, que predicta res poſita eſt in fundo, qui vocatur Vedaciano cum arbuſtis, arboribus fructiferis & iofructiferis diverſiſque geoeribus agris cultum & incultum, & cum omnibus ab ipſa vinea io integrum & ab ipſo caſime & ab ipſa terra, quod ſunt in ſimul per podiſmum deſignata turnaturie triginta & ſex quoquomodo pertinentibus, conſtituta territorio Livienſi plebe ſancte Marie, que vocatur in Aqueductu ioter affines ſunt fundo Vedaciano, ubi ipſe Ad an. III. n. 16.

tor-

tornaturie triginta & ſex, hoc eſt ab uno latere ſundo Colorito, & ab alio latere fundo Vetieto, ſeu a tertio latere fundum Turicla & Petroniano, atque a quarto latere fundo de Tiberiolo. Que predicta res, que ſuperius legitur, obvenit in ſanctam veſtram Ravennatem eccleſiam per commutacionis paginam a Dominico presbitero & abbate regule monaſterii ſancti Apolenaris ſito ſoris murum dudum civitatis Claſſis juris ſancte veſtre Ravennatis eccleſie enfiteuticario modo poſtulamus largiri nos, qui ſumus Petrus filius quondam Pauli duci, qui vocabatur de Traverſaria ſeu filiis & nepotibus noſtris, donec nos divinitas in hac luce juſſerit permanere ſub denariis tres pennis ſingulis quibuſque indictionibus actoribus ſancte veſtre Ravennatis eccleſie inferre debeamus.

Quam petitionis noſtre paginam Georgius notarius ſancte veſtre Ravennatis eccleſie ſcribendam rogavimus, in qua nos ſubſcripſimus teſtibus rogatis &c. ſub die menſis & indictinne ſupraſcripta octava Ravenne.

† Petrus filius Paulus dux de Traverſaria uic pagine peticinnis a me ſacta in ſancta Ravennate eccleſia, & teſtes ſcribere rogavi.

† Dominicus Conſul & capitulacione hac paginam peticionis de omnibus, que ſuperius leguntur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

† Martinus filius quondam Dominicus uic peticionia de omnibus, que ſuperius leguntur, rogatus teſtis as.

† Johannes conſul pater civitatia huie paginam peticionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

† Johannes conſul huic paginam peticionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

† Johannes filius Johannis patris civitatis ex genere ducis buic paginam peticionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

† Andreas magiſter militum huic pagine peticionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

XXXI.

Præceptum Ottonis I. imperatoris pro monaſterio S. Severi in Claſſe.

Anno 967. VII. kal. decembris.

Ex autographo Claſſenſi.

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Otto divina ſavente clementia Imperator auguſtus: Omnium ſancte Dei eccleſie fidelium ac noſtrorum preſentium ſcilicet ac futurorum noverit induſtria qualiter reſedentibus nobiſcum venerabilibus Radaldo Aquileenſi patriarcha. Petro Ravennati archiepiſcopo. Diederico Metenſi. Landuardo Mindenſi epiſcopis & de ſtatu eccleſie tranctantibus maxima totius clerici Ravennatis eccleſie & maxime monachorum ex monaſterio beati Severi conſeſſoris proclamacio queſta eſt poſſeſſinnem eccleſie ita a laicis invaſam, ut ob famem & nuditatem regula conſtringi minime valerent eccleſie tecta caderent parietes precipitium imminerent turbines & nimbi altaria & quidquid ad ornatus ſuerat cotidie ſedarent. Mos enim eſt quaſi hec ita omnem eccleſiam poſſeſſinnem nudaverat ut pravi & cupidi abbates & rectores unde annualiter viginti librarum precium in obſequium ſratrum habere poſſent per libellos ceteriſque inſcriptinnes adſolvendos decem ſolidos cenſualiter laicis traderent ut aut ex nunquam ad eccleſiam in perpetuum deveniret. Quorum peticiones ut dignum eſt audientes pro Dei amore ſtatuque imperii noſtri in qua fas ſuerat ex maxima parte predicti beati Severi monaſterio poſſeſſionem & ſcripte reddidimus. Ne ergo laborem noſtrum impoſterum ſimilis ejus evacuet illis concedimus noſtram domnicatam inſulam exinc uſque ad mare a Padareno videlicet flumine uſque ad Candiani portum ut utentur ea piſcatione & paſcuis & precipientes precipimus ac per hunc noſtrum auctoritatis preceptum omnino jubemus, ut nullus rex nullus archiepiſcnpus nullaque eccleſia nullus epiſcopus nullus marchio nullus comes neque vicecomes nullaque major vel minnr perſona nullus ejuſdem monaſterii abbas aut monachus ſacultatem babeat res eccleſie diſtribuere per libellos ſeu per aliqua munimina aut per infiteoſin niſi laboratoribus qui propriis manibus terram laborant alicui inſcribere ne ſicut actenus

Ad lib. III. n. 20.

nus

nus monachi inibi ſamulantes Deo occaſione ob inopiam regulariter ſe non poſſe vivere dicant. Si quis autem hujus noſtri precepti tenorem ſrangere vel violare temptaverit ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum, medietatem camere noſtre & medietatem predicto monaſterio. Quod ut verius credatur diligentiuſque in perpetuum obſervetur ab omnibus manu propria ſubter firmantes ex anulo noſtro veraciter inſigniri juſſimus.

Signum domni ſereniſſimi Imperatoris. Ottonis Se-ratoris.

Loco Sigilli † deperditi in cera viridi.

Ambroſius Cancellarius ad vicem Uberti epiſcopi & archicancellarii recognovi & ss.

Data VII. kalendas decembris anno domioice incarnacionis DCCCC.LXVII. imperii vero domni Ottonis piiſſimi ceſaris VI. indictione XI. Actum in prefato monaſterio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXII.

Privilegium ejuſdem Ottonis pro Gauſredo Ildebrandi.

Anno *967*. VII. idus decembris.

Ex autographo tabularii Fontis-boni.

Ad lib. III. n. 21. IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Otto divina ſavente clementia imperator auguſtus. Si quid muneris noſtris devotis fidelibus impertimur, promptius eos in noſtri obſequio acuimus, & regni noſtri ſtatum in hoc proficere credimus. Idcirco omnium ſancte Dei eccleſie fidelium ac noſtrorum preſeotium ſilicet ac futurorum noverit ſollertia Adallieid noſtram dilectam conjugem imperatrix auguſta humiliter noſtram exoraſſe clementiam quatenus cuidam noſtro fideli Gauſredo nomine filium quondam Ildebrandi per hujus noſtri precepti coofirmationem confirmare ſeu corroborare dignaremur omnes proprietates, jura & familias utriuſque ſexus uſque nunc ab eis juſte & legaliter poſſeſſas, adquiſitas vel adquirendas, omnia quoque inſtrumenta ſuum cartarum, cortes videlicet Ivonam poſitam in comitatu Aretino, cortem Vivaria, cortem de Computo, cortem in Clotiniano, cortem de Sennina in Comitatu Cluſino, cortem Paterno & caſam majorem ſeu foreſto de Tribleo, quod eſt in jam dicto comitatu Aretino in maſſa Verona, & habet ab uno latere foreſtum quod dicitur Caprile, ab alin latere montem Feltri, a tertio latere Balneum, a quarto latere percurrunt ejus fines uſque in petra Verna & Calvane. Que de ipſo foreſto pertinent una cum portibus & maſſaritiis, foreſtum pariter de Corezo io preſato comitatu Aretino, cui adheret ab uno latere locus, qui dicitur Balneo, ab alio terra ſancti Donati, ad tertio via que dicitur terra Rubiola, a quarto latere mons, qui dicitur Caſtrum Sabini, nec non etiam cortem de Cervana una cum eodem campo, qui dicitur Agebiani & alium campum qui dicitur Paſtina, & villa que dicitur Nutrinal, & manſo unum de Querceto, & Villa Ragiola & cortem de Strignano hujus penti ..... dentes pretaxato Gauſredo per hanc noſtre auctoritatis paginam concedimus & confirmamus & penitus corroboramus omnes res, proprietates ſuas ac ſamilias utriuſque ſexus hactenus ab eis juſte & legaliter poſſeſſas adquiſitas & acquirendas omnia etiam inſtrumenta ..... inſuper cartas & villas in pretaxatis comitatibus una cum caſtellis, capellis, ſervis & ancillis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, piſcationibus, ſalectis, molendinis, montibus, vallibus, planitiebus, cultis & incultis prout juſte & legaliter poſſumus, ut habeat poteſtatem tenendi, donandi, vendendi, commutandi, alienandi, ſeu pro anima judicandi, & quicquid decreverit animus exinde faciendi omnium hominum contradictione remota. Recepimus plenius eum cum omnibus preſatis illius poſſeſſionibus per hujus pagine devotionem ſub noſtre deſenſionis mandiburdum, precipientes ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, ſeu quislibet regni noſtri magna parvaque perſona predictum Gauſredum de omnibus ſupraſcriptis rebus diſveſtire, moleſtare aut inquietare audeat abſque legali judicio. Damus quoque ei licentiam in placito ſuum adjutorem mittere qualem elegerit ſuam cauſam in judicio legali deſendendam. Si quis .... noſtre confirmationis ſeu corroborationis preceptum nec non deſenſionis mandiburdum inſringere conatus fuerit ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum ..... medietatem camere noſtre & medietatem preſato Gauſredo. Quod

ut

ut verius ...... eredatur diligentiuſque ab omnibus obſervetur, manibus prnpriis roborantes anulo noſtro inſigniri juſſimus.

Signum domni Ottonis Sereniſſimi Imperatoris.

Ambroſius cancellarius ad vicem Huberti epiſcopi & archicancellarii recognovi & ſubſcripſi.

Locus † Sigilli in cera rubea.

Datum VII. idus decembris anno Dominice incarnationis DCCCC.LXVII. imperii vero domni Ottonis piiſſimi ceſaris VI. indictione XI. Actum Hoſtia in Dei nomine feliciter.

XXXIII.

Venditio facta Rugerio domino de Corſica.

Anno *963.* ſed melius *969.* indictione XII.

Ex codice archivi ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

Ad lib. III. n. 11. IN nomine Domini amen. Novicenteſimo ſexageſimo tercio indictione duodecima. Manifeſtum ſit omnibus audientibus & legentibus, qualiter venit Aſinuculo & Nutuccio & Leone filii quondam Biancone de Amondaſti coram me notario, & in preſentia domini Rugieri Dei gratia domino de Corſica, & ipſi ſupradicti vendiderunt domino Rugierio, videlicet unas eorum poſſeſſiones in loco dicto in flumine de Solo videlicet, ubi dicitur *la Rogiente* qualiter eſt terminata pro terminis *da piede lo ponto de la Lezia*, & de capite *lo Caſtellare*, & de latere *la ſtreta a lo Molino* & *lo gargalo di Chaſaluna*, que ſunt caſis, caſamentis, terris cultis & incultis, vineis, peris & melis, boſchis & ſilvis, agreſtibus & domeſticis, & predicta poſſeſſione vendiderunt a predicto domino Rugiero pro ſe & ſuis heredibus uſque in perpetuum, & ſic dederunt & conceſſerunt ſine ulln tennre, & in merito venditionis receperunt & habuerunt duos equos infrenati & inſellati, ac etiam receperunt ſeptuaginta *pecore* & viginti capras, & decem & octo mezzini grani, & unum aſinnm bnnum, & ſic fuerunt bene ſoluti & contenti de vendita predicta poſſeſſionis, & ita manuerunt in bona concordia, & ſic rogaverunt me in manu mei notarii aſcribere.

Datum *a lo pogio de la corte* in domo dicti venditoris, & teſtes fuerunt Brunacciolo & Ruſtino & Ruſtignne de Ampugnano, & Guiditelo de Amondatis, & Vincreſelo de Amondatis, & alii plures fuerunt.

Et ego *Maſchiazncio* notarii ſacri imperii ac chartam complevi, ſcripſi, tradidi & dedi.

XXXIV.

Definitio, ut Ferrarienſes emphyteutæ archiepiſcopi Ravennatis ire debeant ad placitum ejuſdem archiepiſcopi.

Anno *970.*

Ex chartophylacio Ravennatis archiepiſcopatus capſ. I. n. 4480.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propicio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede quinto, ſicque imperante domino perpetun auguſto Ottone a Deo eornnato pacifico magno imperatore, anno regni pietatis ejus in Italia vero nono, & domino Ottone item a Deo coronato imperatore ejus filio anno tercio die ſexto menſis.... indictione tertiadecima Ferrarienſi. Dum reſideret in judicio & in generali placito domnus Heccico comes miſſus & miſſus imperialis, ſimulque cum eo Leucio epiſcopus ſancte Cremonenſis eccleſie in manſione Pedeplana ..... que eſt poſita in ipſius burgo Ferrarienſi ſingulorum hominum juſtitias faciendas, & altercationes deliberandas, reſidentibus & aſtantibus cum eis maxima pars populi multitudo bone opinionis & laudabilis fame pariter, corum nnmina plura notantur; ideſt inprimis domnus Petrus archiepiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie, Adelbertus epiſcopus Bononienſis, Ubertus epiſcopus Livienſis, Jnhannes epiſcopus Cornelienſis, Leo epiſcopus Ferrarienſis, & cum eis reſidebant domnus Paulus dictus de civitate Ravenna, Dudo Saxcnas, Dudunus .... Ferrarienſis, & Johannes dictus .... cives Ferrarienſes, Aldo judex ſacri palatii, Guarino & fi- *Ad lib. III. n. 24*

lio ſupradicto Guarino, Tarrardus & Arrardus Sigizonis comitis, Romualdus.... germanis ducibus, Romualdo ......dreas de Ammabilis, Deusdedit de Ponte auguſti, Petrus conſul, qui vocatur de Gregorius, Antoninus qui vocatur Acius, Leo qui vocatur de Andrea, qui dicitur filio Severi, Urſus Dati germanis ducibus .....abodo & alius Petrus tabellius ſimiliter de Ferraria, Petrus filio Romanus conſulis, qui vocatur de Teudo, Jnhannes judice de Caput ſandali, & alio Johannes qui vocatur de Ardoino, Johannes qui vocatur Ruſſo ... qui vocatur de Braſida, Petrus de Rainſredus, Martinus, qui vocatur Preconario, & me preſente Dominicus tabellius.... de civitate Ravenne & aliis, & ceteris in noſtrorum iſtorum hominum preſentia.... tus eſt ſupradictus Lieucius epiſcopus Cremonenſis eccleſie da parte pro eomitato Ferrarienſe adverſus predictus domnus Petrus archiepiſcopus ſancte Ravennatenſis eccleſie dicens ei: quero tibi commodo habet & detinet Arimanni habitatoribus in locis, que vocantur Curolo & Tammara, & de Capoſandali uſque in Ferraria, ſeu & Arimanni, quod habuerunt in caſtro Ficariole vel inſra ipſa plebe ſaucte Marie, que vocatur Trenta, venire cuſtodire debeat, & ipſius ſervicium vel ipſam miniſtrationem quem ad meis anteceſſoribus, qui iſtum comitatum Ferrarienſem detinuerunt, ſecerunt, & vos mihi aliis .... dictis. Ad hec reſpondens ſupradictus domnus Petrus archiepiſcopus dicens ad eum de ipſis hominibus, qui vos dicitis ad Curolo, & Tammara & de omnibus aliis meis colonis & reſidentibus habitatoribus in rebus, quod eſt juris ſancte noſtre Ravennatis eccleſie, ego de illis habeo contenciones domni Apoſtolici, quas mihi eontinent domni Marini ſanctiſſimi pape, & domni Agapiti, & Johannis ſeu Leonis, nec non modo poſtea ſupradicto domno Johannes ſanctiſſimo apoſtolico, & mihi exinde confirmavit domno Ottones rex, quando in Italia ingreſſus eſt, & poſtea illum coronatus fuit, ſimiliter illum per ſuum preceptum alia vice confirmavit, ut nullus meus reſidentes habitatoribus in rebus ſancte noſtre Ravennatis eccleſie, nec liberos nec ſervos ad nullius alius placitum perpetere debeat, neque per nullam miniſtracionem publicam ſacere, nec tibi ſupradicto Lieucio epiſcopus, neque ad iſtum tuum comitatum Ferrarienſe, neque ad ullam aliam diſtricionem, niſi ad meum placitum tam illi venire debeat, & in meam diſtriciooem ſtare ſecundum meam contemcionem & confirmacionem, qui mihi conceſſa ſunt, & eciam tu ipſo Lieucio epiſcopus in eodem placito ſuiſtis, quando meo ſenior Ottonem imperatorem placitum venit detinere ad ſanctum Georgius, & ego illis per legem vincere viſo fuit, & in ipſa noticias quem exinde abere viſo ſum inibi ſcribere viſo fuiſtis. Hec audiente ſupradicto domnus Heccico miſſus & miſſus imperialis juſsit ad ſupradictum domnus archiepiſcopus ipſas ſuas preceptoſas, & ſuas confirmacionem, quam exinde dicebant abere coram ſuam preſentiam oſtendere, & relegere ſeciſſe quia ipſo domno miſſo diligenter volebant ipſas ſuas ſponſionem audire, ſtatimque hoc audiente domnus Petrus archiepiſcopus juſsit & conſtituit, & ſuum miſſum nomine Sergius presbiterum ſancte Ravennatis eccleſie, & direxit illum uſque in civitatem Ravenne pro ipſas ſcripcionem adducendum. Que ita factum, & in die autem tertio ſeu & ſtante ipſo dnmno imperialis miſſo de civitate Ferrarienſe, venit in vico, qui vocatur Caput ſandali reſidente in placito in manſione de Guilterio propter definicionem ſaciendam, unde altercacionem abebat ſupradicti Johannes Evangeliſta cum Guarino de Ferraria, & eum illo ſemdebae domnus Paulus dictus de civitate Ravenne, & Guarino de Ferraria, & Guarino filio ſuo, Romualdus dux, Adelbertus & Sergius germani, ſeu Rnmualdo filio ſupradicto Sergius dux, Petrus ſubdiaconus ſancte Ravennatis eccleſie, & filius quondam Johannis ducis, Paulus de Acio, Andreas de Amabilis, Deusdedit de Ponte auguſti, Petrus conſul de Gregorius de Ferraria, Leo de Andreas, Dominicus, qui vocatur Sirinioſo, Johannes de Arduino... & Leo, qui vocatur Liucio germani .... Johannes judice de ipſo loco qui vocatur Caput ſandali, Dominicus qui vocatur Guto, ſeu & aliis ceteris, que longum eſt ad ſcribendum & .... conſtitutus ſupradicto domno Petro ſanctiſſimo archiepiſcopus & apreſentavie ſuas preceptoſas & confirmacionem in eodem placito, qui ſuperius dictum eſt, & ipſo domno miſſo relegere juſſit, & volens eum .... que relecte ſunt in eodem placito per Georgium presbiter & notarius ſancte Ravennatis eccleſie, & in ipſa preceptoſas domni Apoſtolici, & confirmationem domni Johannis relegebant. Quod ...... ſidentes in rebus ſancte Ravennatis eccleſie ad nullus placitum publicum ire debeant, neque ullam miniſtracionem publica ſacere, niſi ad pontifex ſaocte Ravennatis eccleſie in perpe-

tuum

tuum ſtare & permanere ..... perlecte fuiſſent ſtatim pro ipſo domno miſſo dixit, quia iſtam contencionem & confirmacionem bone ſunt, & in perpetuum debeant permanere, & ipſo domnus Paulus dictus ſimiliter cepit .... dare & dicere judicamus nos ut ipſas preceptoſas que domni Apoſtolicis conſtituerunt, & privilegii domno imperatore confirmaverunt in ſupraſcripta veſtram ſanctam Ravenoatem eccleſiam, & ſtabiliſſimas permaneat de quantacumque inibi relegitur ad jura & dominium ſancte Ravennatis eccleſie.

† Adelbertus epiſcopus Bolonienſi in hoc diudicatum ſubſcripſi.

† Ubertus epiſcopus Livienſi in boc diudicatum ſubſcripſi.

† Johannes epiſcopus Cornelienſis in hoc diudicatum ſubſcripſi.

† Leo epiſcopus Ferrarienſis hin hoc diudicatum ſubſcripſi.

† Sergius presbiter ſancte Raveonatis eccleſie in hoc diudicatum ſubſcripſi.

† Georgius presbiter ootarius ſancte Ravennatis eccleſie in boc diudicatum ſubſcripſi.

......ſſus domini Ottonis imperatoris in ob diudicatum ſubſcripſi.

.... diudicatum ſubſcripſi.

.... oc diudicatum ſubſcripſi.

.... diudicatum ſubſcripſi.

.... io bo diudicatum ſubſcripſi:

........o de Ferraria in hoc diudicatum ſubſcripſi.

........drea in hoc diudicatum ſubſcripſi..

........de Amabilis in hoc diudicatum ſubſcripſi.

...... de Ponte auguſti in hoc diudicatum ſubſcripſi.

XXXV.

Commutatio bonorum inter Petrum archiepiſcopum Ravennæ, & Georgium abbatem ſancti Stephani junioris de Ravenna.

Anno 970.

Ex autographo tabularii marchionis Bonifacii Rangonii.

Ad lib. I. n. 34. IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis ſeu univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſexto, ſitque imperante domno piiſſimo auguſto Ottone a Deo coronato pacifico magno imperatore anno regni pietatis ejus in Italia vero anno decimo, & domno Ottone item a Deo corooato imperatore ejus filio anno quarto die ...... indictione quartadecima Ravenne. Bonum & licitum eſt omnibus comutantibus &c. Profiteos profiteor ego quidem Georgius reverendus diaconus ſancte Ravenoatis eccleſie & abbas monaſterii ſancti Stephani, qui vocatur junioris, qui fit die quinta ſeria, qui eſt ſundatus in civitate Ravenna prope mo....., arbani non longe a ponte cogto (*vel* cooperto) per bujus pagioam proſerſionis ſponſionis ſimulque comutationis nec non transferſionis ..... tibi preſenti in Chriſti nomioe domnus Petrus ſanctiſſimo & *coangelico* ſancte Ravennatis eccleſie archiepiſcopus tuiſque ſucceſſoribus pontificibus in perpetuum dans do & comuto, ſeo trado & transſero de juris ſupraſcripti monaſterii in jura & dominium ſancte veſtre Ravennatis eccleſie in perpetuum, ideſt omnem medietatem in iotegrum deſuper totum locum in integrum qui vocatur *li Cabali*, cum medietatem in integrum de argere qui vocatur *pogioli*, ubi caſtrum hedificatum eſt, verum etiam cum medietatem in integrum de tumbis & de capannis & de areguis inibi poſitis cum campis ſuis ſeu ſontis & lagis atque camporas, & de padulibus oec non de coculuriis, ſitque duabus & butinis, verum etiam & de gurguras, ſeo de coriari & de parcis omnibus, venationibus atque aucupationibus ſco minzonibus ... & medietatem in integrum de ponto in integrum, qui degit in cabalis cum omnibus ... medietatem de jam dicto ponto, & inſuper duabus partibus in integrum de tota altera cultas vel incultas ſeo vineis & caſamentis, nec non & vacuam & domoicatam & colonicatam, quod extenditur da bumilia ſancte Marie que vocatur in Cabalis uſque ad ipſo pogio qui vocatui Argele, hubi ipſum caſtrum hedificatum eſt cum arbuſtis arboribus cum ingreſſu & egreſſu earum cum pratis paſcuis ſilvis ſalectis ſationalibus arbuſtis arboribus & cum omnibus a ſe vel inſra ſe circumcirca ſe ..... & quod obvenit da Imeltruda, que vocatur Imiza relicta quondam Teodaldus, & da Ugo de Berardo ſeo da Ingelramo qui vocatur Iogizo, & Berta conive ſua, ſeo da Johannes ſubdiacono ſancte Ravennatis eccleſie filio & nurus ipſius quondam Theodaldo, ſitque da Berardo filio ſuo aut undique in ibidem nobis obvenit, quas ipſis prenominatis perſonis .... dederunt in ipſo ſancto monaſterio noſtri beati Stephani, qui voca-

vocatur junioris. Et ego ſupraſcripto Georgius diaconus & abbas ipſius monaſterii exinde inveſtitus ſum ad jura ipſius ſancti mei monaſterii, unde vero nunc autem placet bona & ſpontaneam meam voluntatem a preſenti die dare comutare ſeo tranſerre de juris ipſius monaſterii in jura & dominium ſancte noſtre Ravennatis eccleſie &c. Pro eo quia vos ſupraſcripto domnus Petrus divina gratiam archiepiſcopus dediſtis & comutaſtis de juris ſancte veſtre Ravennatis eccleſie per aliam paginam comutationis in jura & dominium ſupraſcripti ſancti monaſterii noſtri ſancti Stephani, qui vocatur junioris, qui ſit die quinta ſeria, meiſque ſucceſſoribus abbatibus ipſius monaſterii in perpetuum ſimiliter a preſenti die ideſt omnem pertinentia in integrum ..... in locum qui vocatur vico de Capeli ſeo Guilari, & in locum, qui vocatur ponte de Forcula cum terris, vineis &c.

Quam vero paginam Dominicus in Dei nomine & tabelionem hujus ſancte Ravennatis eccleſie ſcribendam rogavimus, & ſubter manus mea propria firmavimus ſub die &c.

XXXVI.

Donatio terrarum facta a Stephania Johanni abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 972. 18. februarii.

Ex codice ſancti Gregorii p. 164.

Ad lib. III. n. 32.

IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis tertiidecimi in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſeptimo imperante domno perpetuo auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno decimo, juniore vero filio ejus anno quinto indictione quinta decima menſis februarii die decima octava. Quoniam certum eſt me Stephania olim femina habitatrice territorio Caſtellano in ſundum, qui vocatur Maniano, hac preſenti die do, dono, cedo, trado & largior atque offero propria mea ſpontaneaque voluntate dono vobis domno Johanni humili presbitero & monaco atque abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui vocatur Clivuſcauri tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum pro amore omnipotentis Dei mercedeque anime mee & veniam delictorum meorum, ut ad eternam vitam aliquantulum veniam merear adipiſci, id eſt domum terraneam ſcandolitiam una in inde cum ortno pomato juxta ſe, & cum omnibus ad eam pertinentibus, atque & omnis mee portionis de vineis ſeu terris & ortuis quanta mihi contigit in toto territorio Caſtellano in fundis, qui vocatur Maniano & Ruſciliano atque Antiqno & Puzola & Sicimano, ſicutt mihi evenit a paterno maternoque jure, aut per cartulam venditionis a mea germana, & uſque modo meis detineo manibus, ita tibi tuiſque ſucceſſoribus integriter concedo & dono a die preſenti, pro qua etiam mee portionis de ſupradictis fundis cum omnibus eorum pertinentiis, quanta & ubicumque mihi contingit, ut ſnpra legitur, hae preſenti enim die largita ſint pro veſtris ſacris quotidianis orationibus, & quia ſi carnalia vobis concedimus, ſpiritualia a vobis recipere expectamus, tamen ut ſupra dictum eſt, a preſenti die habeatis, teneatis, poſſideatis atque fruatis & in uſu & utilitate veſtri monaſterii in perpetnum habeatis, pro quibus numquam a me neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa perſona magna vel parva contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus aliquam exinde movere queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab omni homine & in omni loco ubi tibi tuiſque ſucceſſoribus neceſſe fueric ſtare me una cum heredibus meis & deſendere promitto tibi tuiſque ſncceſſoribus, in qua & jurata dico per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice ſalutem viri beatiſſimi & apoſtolici domni Johannis ſanctiſſimi tertii decimi pape, principi a Deo coronato domno Ottoni majori & juniori ſupraſcribti imperatori. Hec omnia, que hujus a die preſentis donationis cartulam ſeriem textus eloquitur inviolabiliter obſervare atque adimplere promitto. Si enim, quod abſit, & quoquo tempore ego vel heredes mei contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aut contra hanc a die preſentis donationis cartulam, quam ſponte fieri rogavi, agere vel cauſare vel litigare preſumpſero per quovis ingenio, tunc non ſolum perjurii reatum incurram, verum etiam daturam promitto una cum heredibus meis tibi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine auri puriſſimi untias tres, & poſt penam abſolutionis manentem hanc a die preſentis donationis cartulam ſeriem in ſuam nihilominus maneat firmitatem, quam ſcribendam rogavi Albinium ſcriniarium & tabellionem urbis Rome, in

qua

qua & ego, que ſupra, ſubter manu propria ſignum ſancte Crucis feci, & teſtes ſubſcriberent rogavi, & tibi, qui ſupra, contradidi in menſe & indictione ſuprascripta quintadecima.

† Gregorius nobili viro in hanc a die preſentis donationis cartulam, ſicuti perlegitur teſtis ſubſcripſi.

† Pulchro oſtiario dominico in hanc a die preſentis donationis cartulam teſtis ſubſcripſi.

† Petrus nobili viro in hanc *&c. ut ſupra*.

† Raynerio nobili viro in hanc *&c. ut ſupra*.

† Benedictus nobili viro in hanc *&c. ut ſupra*.

Ego Albinius ſcriniarius & tabellio urbis Rome, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſcriptiones & traditiones complevi & abſolvi.

XXXVII.

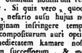
Præceptum Ottonum imperatorum pro monaſterio ſancti Apollinaris in Claſſe.

Anno 972. VIII. kal. junii.

Ex autographo Claſſenſi.

Ad lib. III. n. 30. IN nomine ſancte, individueque Trinitatis. Otto, itemque Otto divina ſavente clementia imperatores auguſti. Si locis divinis cultibus mancipatis ſolacium preſentis futureque proſperitatis largimur eternis ac temporalibus premiis a Deo remunerari certiſſime credimus. Quocirca omnium ſancte Dei ecclefie fidelium noſtrorumque preſentium ſcilicet ac futurorum religioſitati manifeſtum fieri volumus Honeſtum venerabilem ſancte Ravennatis ecclefie archipreſulem noſtre celſitudinis taliter exoraſſe excellentiam. Quoniam ſancti Apollinaris Chriſti martyris cenobium, quod dicitur Claſſis, noſtrorum deceſſorum temporibus tam per cambicionem, quam per emphiteoſim ita in diſſipatione poſitum fuit, ut ejuſdem monaſterii cenobite cunctis neceſſitariis indigebant: veſtria vero tempeſtatibus, Dei favente pietate, veſtriſque ſacris ſubſidiis ſubvenientibus, ita reſtauratum nunc ceroitur, quod bonis univerſis habundat. Petimus, ut pro Dei amore, veſtrarumque animarum ſalute, veſtra imperiali auctoritate concedere, ſtatuere ac corroborare dignemini, quatinus neque nos, neque ejuſdem monaſterii abbatem, neque aliquem noſtrum ſucceſſorem fraudulenta cupiditate deceptum, liceat ipſius ecclefie terram cambire, vel per emphiteoſim alicui concedere, vel per ordinationem premium aliquod ſuſcipere. Cujus dignis petitionibus adſenſum .... volentes conſenſum domni Johannis ſummi pontificis, noſtrique ſpiritualis patris, prout juſte & legaliter poſſumus, concedimus, largimur, ſtatuimus, atque per hujus noſtri precepti paginam confirmamus & roboramus jam dicte ecclefie ſancti Apollinaris omnes ſuas res & proprietates, ea videlicet ratione, quod deinceps nos, noſtroſque ſucceſſores, aut archiepiſcopos Ravennatea, aut abbatea illius loci terram vel ſamilias utriuſque ſexus ſupranominati monaſterii minuare, aut ſervitium aliquod per conſecrationem recipere, ſive per ſcriptionem, ſive per quodlibet imgenium minime liceat. Precipientes itaque jubemus, ut nullus dux, marchio, epiſcopus, comes, vicecomes, ſculdaſio, gaſtaldio, decanus, aut quelibet noſtri regni magna parvaque perſona, cenobitas, vel familias inquietare, moleſtare, vel aliquam ſcriptionem inde recipere preſumat, ſed liceat illos quiete & pacifice vivere, Deique ſervitium, & ſancti Apollinaris martiris libere & abſolute agere, Dominumque pro noſtri; noſtrorumque ſucceſſorum imperii ſalute exorare, omnium hominum remota impedicione. Si quis vero, quod minime credimus, nefario auſu hujus noſtri precepti paginam inſringere temptaverit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras mille, medietatem kamare noſtre, ſeu noſtrorum ſucceſſorum, & medietatem jam dicte ecclefie ſancti Apollinaris. Quod ut verius credatur, diligentiuſque ab omnibus obſervetur, propriis manibus roborantea, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

Signa domnorum imperatorum Ottonis, & item Ottonis ſereniſſimorum auguſtorum.

Petrus cancellarius ad vicem Huberti epiſcopi & archicancellarii recognovit & ſubſcripſit.

Datum VIII. kl. junii anno dominice incarnationis DCCCC.LXXII. imperii vero domni Ottonis ſereniſſimi & auguſti

XI. &

xi. & item Ottonis v. indictinne xv. Actum Ravenne in Dei oomine feliciter. Amen.

Pendet ſigillum parvum plumbeum, in cujus antica viſitur caput cum epigraphe AVREA ROMA: *in poſtica vero legitur* OTTO IPERATOR ROMANOR.

XXXVIII.

Donatio terrarum facta a Marozza Johanni abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Annn 973. 22. januarii.

Ex codice ejuſdem monaſterii p. 165.

Ad lib. III. n. 32. IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſexti pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperatore dnmno perpetuo auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno duodecimo, juniore vero filio ejus anno ſexto indictione prima menſis januarii, die vigeſimo ſecundo. Qunniam certum eſt nos, Marozza olim ſemina relicta quondam bone memorie Urſo a preſenti die dono, cedo, trado & largior, atque offero nullo mihi cogente, neque contradicente aut vim faciente, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Johanni humilis presbiter & monacus atque abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui vocatur Clivuſcauri tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, pro amore omnipotentis Dei & redemptione anime bnne memorie Romano presbitero filio meo cla.... muni.... & meorum veniam delictorum, & pro veſtris ſanctis ſacris orationibus, ut pro eo interceſſores exiſtatis apud omnipotentem Dominum, ut valeamua.... veniam delictorum: id eſt omnem portinnem meam de terris ſementaritiis, quantum mihi contingit,...... anello cultum vel incultum territorio Caſtellano, necnon de peiia terra & vinea una in inde cultum vel incultum cum omnibus ad eam pertinentibus poſitis territorio Nepeſino in fundum, qui dicitur Celomanum, inter affines a duobus lateribus de ſupraſcripto venerabili monaſterio, & a tertio & quartn latere terra heredum de Johanne tenuntem, & ſemita que pergit ad caſtellum omnia juris..... unde, & omnes monimioas de ſupraſcripta terra & vinea eum omnibus ad eam pertineotibus apud me meoſque..... jacent ad conſervandas & ſalvas ſaciendas pro aliis locis, quod io ea continetur, & pro.... dare potui, ſed pro veſtrarumque partium cautela ſalvas facere promitto, & quando tibi tuoque monaſterio neceſſe fuerit, eas oſtendere & demonſtrare promitto omni tempore gratis abſque pretio dominii veſtri firmandi cauſa...... ſupraſcriptam omnem portionem meam de terris ſemeotaritiis, cultum vel incultum, & petio de terra, & vineam unam in inde cultom vel incultum, quantum mihi ibidem contingit, ſicuti ſupra legitur, a preſenti enim die largita ſint pro veſtris ſacris orationibus, & quia ſi carnalia vobis concedimus, ſpiritualia a vobis recipere expectamus, tamen, ut ſupra dictum eſt, a preſeoti die habeatis poſſideatis atque fruatis, & in utilitate veſtri monaſterii in perpetuum habeatis: prnmitto namque a me neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa perſona magna vel parva cnntra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando movere queſtionem aut calumpniam; ſed in omni tempore ab hominibus & in omni loco vobis veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit ſtare me una cum heredibus meis, & defendere promittimus vobis veſtriſque ſucceſſoribus, io quo & jurata dico per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice ſalutem viri beatiſſimi domni Benedicti ſanctiſſimi pape, & a Deo coronato domni Ottooi majoris & minoris imperatorum, hec omnia que hujus a die preſentis donationis cartula ſerie textus eloquitur inviolabiliter conſervare atque adimplere promittimus. Si enim, quod abſit, & quoquo tempore .... contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aut contra hanc a die preſentis donationis cartula, quam ſponte fieri rogavi Albinium, canſare vel litigare voluerit per quovis ingenin, tunc non ſolum perjurii reatum iocurram, verum etiam daturam me una cum heredibus meis vobis veſtriſque ſueceſſoribus ante omne litis initium pene nomine auri puriſſimi untias tres, & poſt pene abſolutionis manentem hanc a die preſentis donationis cartula ſeriem in ſuam nibilominus maneat firmitatem. Quam ſcribendam rogavi Albinium ſcriniarium & tabellionem urbis Rome. In qua & ego, qui ſupra, ſubter manu propria ſignum ſancte Crucis ſeci, & teſtes, qui ſubſcriberent, rogavi, & vobis, qui ſupra, contradidi in menſe & indictiooe ſupraſcripta prima.

Signum

Signum † manu ſupraſcripta Marozza olim ſemina donatrice, que ſupra....

† Stephanus nobili viro.
† Gregorius um...
† Johannes nobili viro.
† Griſio nobili viro.
† Benedictus nobili viro.

Ego Albinius ſcriniarius & tabellio urbis Rome, qui ſupra ſcriptor hujus cartule, poſt teſtium ſubſcriptionem & traditionem factam complevi & abſolvi.

X X.X I X.

Oblatio bonorum, quam fecit Honeſtus archiepiſcopus Ravennas altari ſancti Probi.

Anno 974. menſe februario.

Ex authentico tabularii archiepiſcopi Ravennatis capſ. F. n. 2376.

ad lib. III. n. 15. IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Aooo Deo propicio pontificatus domoi Benedicti ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſecundo. Sitque imperante domno Ottone a Deo coronato pacifico magno in Italia anno ſeptimo...... menſis februarit indictione ſecunda Raveone. Honeſtus ſervus ſervorum Dei divioa gratia archiepiſcopus. Eccleſiaſtice contemplatioois ſacta nos premooet illa ſemper conſiderare atque diſponere, que ad augmentum & diligentiam ſeu & perfectionem officiorum ſecundum eccleſie pertinent ſtatum, & ne quod abſit dara uegligentia quoquo modo ſcribatur ad culpam. Igitur cum ſumme divinitatis potentia ſue pietatis arbitrio illud nos ambire cotidie ammonet, quod ad perhennitatis cenſuram perveoit, & potiſſimum ſeu celeberrimum fore dinoſcitur preſentium ſcilicet ſacerdotum omnium ſacri ordinis ſancte noſtre Ravennatis eccleſie religioſitas proſpiciet a nobis exegendum, ut veſtrorum & omnium conſenſu hoc privilegium perpetualiter manſurum ſtatuimus, quatinus miſerante Domino viventium & mortuorum venia ſit & ſalus animarum. Pro his igitur divinis opportunitatibus ſacerdotes ſancte noſtre Ravennatis eccleſie ae clericos boc noſtro privilegio munitos fore ſancivimus. Ideoque & ego Hooeſtus Chriſti miſericordia humilis archiepiſcopus donamus ſeu transferimus & in perpetuum tranſactamus in ſancto ac venerabili altari beati Probi confeſſoris Chriſti iosra ſancte noſtre Ravennatis eccleſie, ubi ſacrum ejus corpus a nobis collocatum eſt ſub dominio & poteſtate ambarum ſcolarum, ſcilicet cantorum & lectorum. Ideſt curtem noſtram in integrum, que antiquitus vocabatur de Molino, que ante hos dies in deſertis redacta fuit, & modo Chriſto auxiliante noviter roncora facta eſſe videtur, intra fines ejus ab uno latere ſoſſa, que de flumine procedit, que dicitur Rupta, que eſt in capite ipſius curtis, ab alio latere fluvius ...ſius percurreote, ſeu a tertio latere paludes, a quarto autem latere pontem longus cum terris & vineis, campis, pratis &c. immo etiam & cnncedimus tre: ſalinas, quarum una ex his non eſt incolomis, que predicta ſalina cum vaſis & morariis ſeu alita ſua & cum omnibus earum pertinentibus conſtitute in fundamento novo de Gaurione. Inſuper etiam & ſtatuimus, ut cottidianis diebus miſſas celebrare debeant pro venia delictorum predeceſſoris noſtri Petri archiepiſcopi, ſeu & pro animabus omnium fidelium defunctorum, & in die anniverſarii ejus & noſtri omni annualiter anno ternas miſſas canere debeant pro anima ipſius Petri archiepiſcopi anteceſſoris noſtri & noſtra unuſquiſque ex ipſis canonicis, qui ibidem in illis temporibus ordinati ſint vel ſuerint, ut pro tali collato obſequio noſtra exiguitas veniam conſequi mereatur ab omnipotenti Deo retributore bonorum operum ſancivimus. Itaque ut nullus ex his canonicis licentiam habeant jamdicta res, aut preſata ſalina quoquo modo dare aut alienare, vel etiam aliquam ſcriptionem ſacere per nullum ingenium vel argumentum, ſee more ſalario habere debeant ſub tali eonditione, ſicut ſupra dictum eſt. Si quis autem, qund non credimus, contra hanc noſtram largitatem cenſuram agere temptaverit, trecentorum decem & octo ſanctorum patrum Niceni concilii anathematis vinculo obligetur. Obſervaior autem, qui extiterit, Domini benedictione redundetur. Quam vero paginam privilegii donationis Deusdedit notario ſancte noſtre Ravennatis eccleſie ſcribendam juſſimus, in qua nos ſubſcripſimus ſub die menſis & indictione ſupraſcripta ſecunda. Ravenne.

☧. Honeſtus Dei nutu ſancte Ravennatis eccleſie archiepiſcopus mitis, oblatorque ſupraſaxate rei exiguus ad omnia largiens confirmanſque ſubſcripſi.

† Petrus archidiaconus io hac donatione conſenſi & ss.

† Conſtantinus archipresbyter in hac donatione conſenſi & ss. An-

Andreas presbyter ſancte Ravennatis eccleſie in bac donatione conſenſi & ss.

Dominicus presbyter ſancte Ravennatis eccleſie in hac donatione conſenſi & ss.

Georgius ſancte Ravennaris eccleſie diaconus in hac donatione conſenſi & ss.

Conſtantinus ſancte Ravennatis eccleſie diaconus buic pagine donationis eonſenſi & ss.

Romualdus ſancte Ravennatis eccleſie levitarum infimus huic donacionis pagine conſenſi & ss.

Petrus ſubdiaconus ſancte Ravennatis eccleſie huic donacioni conſenſi & ss.

Johannes ſubdiaconus ſancte Ravennatis eccleſie huic donationi conſenſi & ss.

Sergius ſubdiaconus ſancte Ravennatis eccleſie huic donationi conſenſi & ſubſcripſi.

Paulus ſubdiaconus ſancte Ravennatis eccleſie buic donacioni conſenſi & ss.

Ego Gualandinus Dei gratia Ravennas tabellio, quod vidi & legi in authentico privilegio domini Oneſti archiepiſcopi ſcripto a Deusdedit notario ſancte Ravennatis eccleſie nihil addens vel minuens preter litteram vel ſillabam in hoc exemplum ss.

X L.

Donatio facta a Gregorio presbytero Johanni abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 974. 8. martii.

Ex codice ejuſdem monaſterii pag. 169.

Ad lib. III. n. 32. IN nomine Domini ſalvatoris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperante domno Ottone a Deo coronato magno imperatore anno ſeptimo indictione ſecunda menſis martii die octava. Bonum mihi videtur exereere negotium, qui de terrena ſubſtantia comparat celeſtia, & de rebus tranſitoriis mereatur eterna: & ideo quoniam certum eſt me Gregorius Dei gratia presbiter filio quondam Caſperom.... a preſenti die dono, cedo, trado & largior atque offero propria & ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Johanni religioſo presbytero & monaco atque abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui appellatur Clivuſcauri, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore & redemptione anime mee, & meorum omnium veniam delictorum. Item & pro veſtris ſacris ſanctis orationibus, quas die noctuque agere non ceſſatis, & ideo dono vobis, ideſt omnem portionem meam mihi in inde competentem de caſis & ortuis ſeu vineis, & terris in fundum, qui vocatur Ruſciliano excepto ordines ſeptem de vinea ipſius locum, quam donavit a Johannes privigno meo. Item & dono vobis totam portionem meam de terris ſementaritiis, que ſunt in ſundo Antiquo cum omnibus quanto ad ipſe me portionis generaliter & inde pertinentibus poſitis in territorio Nepeſino & Caſtellano in .... locum, qui vocatur Calcata, juris cui exiſtens, ſicuti mihi evenit per hereditaria parentum meorum, ſive per quemcumque modum, & nunc meis detineo manibus, ita tibi concedo, trado & largior in perpetuum hanc a die preſentis donationis cartula tibi contradidi, pro qua etiam ſupraſcripte portionis mee de caſis, ortuis, vineis, terris vel omnibus ſuis pertinentiis, ſicuti ſupra legitur, a preſenti die habeatis, teneatis, poſſideatis, veſtro jure vendicetis ac defendatis, & numquam a me neque a ſucceſſoribus aut a conſanguineis meis, aut a me ſubmiſſa perſona contra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem vel calumpniam, ſed in omni tempore ab omni homine pro ſupraſcripta portione mea ſecuri atque quieti permaneatis in perpetuum, in qua & juratus dico per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice domni Benedicti ſummi pontificis, ſeu ſalutem domni Ottonis imperatoris, hee omnia, que hujus a die preſentis donationis cartulam ſeriem textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto: nam quod abſit & quolibet tempore ſi ego aut conſanguineis meis vel quelibet perſona bominum contra bec, que ſupra notara ſunt vel adſcripta leguntur, contra agere ſumpſero, & cuncta, que ſupra miſſum eſt, non obſervaverint, tunc non ſolum perjurii reatum incurrat, verum etiam daturum me promitto una cum ſucceſſoribus meis & deſendere promitto tibi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine auri untias tres ebritias, & poſt ſolutionem pene hec cartula in ſuam maneat firmitatem, quam ſcribendam rogavi Stephanum ſcriniarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta ſecunda.

Signum † manu ſupraſcripto Gregorio presbitero, qui hanc cartulam fie-

ri

ri rogavi, qui ſupra legitur.

† Johannea de Agata teſtes.

† Leo, qui vocatur Azzone teſtis.

† Benedicto, qui vocatur de Roſa teſtis.

† Leo filio ſuo teſtis.

† Urſo, qui vocatur de Pelegrino teſtis.

Ego Stephanus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor bujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones factas complevi & abſolvi.

X L I.

Donatio templi de Septem-ſoliis minoris facta a Stephano filio quondam Ildebrandi conſulis & ducis eidem Johanni abbati.

Anno 975. 22. julii.

Ex codice ejuſdem monaſterii p. 251.

Ad lib. III. n. 33. IN nomine Domini Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperante domno Ottone piiſſimo perpetuo auguſto anno ejus octavo indictione tertia menſe julio die vigeſima ſecunda. Ad compunctionem cordis pſalmiſta nos admonet dicens: Quis eſt homo, qui vivit & non videbit mortem? propterea bonum mihi videtur exercere negocium, qui de terrena ſubſtantia comparar celeſtia, & de rebus tranſitoriis mereatur eterna, & ideo quoniam certum eſt me Stefano illuſtri viro filius quoodam Ildebrando cooſul & dux hac die ceſſiſſe & ceſſi, atque donn, do, cedo, trado, largior atque offero nullo mihi penitus cogente neque contradicente aut vim faciente, ſed propria & ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Jobanni religioſo abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii quondam Clivuſcauri, & per te in eodem venerabili monaſterio tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore & redemptione anime noſtre, & pro veſtris ſacris ſanctis orationibus, quas die noctuque agere non ceſſatis. Id eſt illud meum templum, quod Septem ſolia minor dicitur, ut ab hac die veſtre ſit poteſtati & voluntati pro tuitinne turris veſtre, que Septem ſolia major dicitur, ad deſtruendum & ſuptus deprimendum quantum vobis placuerit. Nec non & omnes cryptas, quas babeo in porticu, qui vocatur *mudrūmruγγ* ſupra dicta Septem ſolia, in uno tenente conjunctas videlicet numero triginta & octo, & inferiora & ſuperiora ſua cum terra vacante, & vellaria ante ſe cum inrroitu & exitu earum a via publica, & cum omni uſu & utilitate, & cum omnibus ad eas pertioentibus, poſita Rome regione ſecunda prope Septem viis, & inter affioes a primo larere ſupraſcripta Septem ſolia, a ſecundo latere nrtum, quod eſt ſupra cryptas, que ſunt ante monaſterium veſtrum, & menia palatii, ubi dicitur balneum imperatoris, a tertio latere crypte de heredibus Johannis, qui dicebatur de papa de Seprem viis, a quarto latere via publica juxta circum, qui ducit ad arcum triumpbale veſtri juris, ſicuti mihi evenir a ſupraſcripto genitore meo, & nunc meis detineo manibus, ita tibi coocedo, offero & largior in perpetuum ad opus & utilitatem veſtri ſupraſcripti monaſterii, quia ſi carnalia relinquimus, ſpiritualia a vobis recipere expectamus, unde a preſenti die habeas, teneas, poſſideas, & veſtro jure vindicetis ac defendatis ad opus & utilitatem ſupraſcripti monaſterii, & numquam a me neque ab beredibus & ſucceſſoribus meis, aut a me ſubmiſſa magna parvaque perſona contra vobis, veſtriſque ſucceſſoribus aliquam aliquando promoveo queſtionem, aut requiſitionis litia calumpoiam, ſed in omni tempore ab omni bomioe & in omni loco vobis veſtriſque ſucceſſoribus ſi oeceſſe fuerit ſtare me una cum beredibus meis promitto. In qua & juratus dico per Dominum omnipotentem, ſaocteque ſedis apoſtolice domni Benedicti ſanctiſſimi ſeptimi pape, ſeu ſalutem domni Ottonis magni imperatoris, bec omnia, que bujus donationis cartula ſeriem textus eloquitur inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto: nam quod abſir, & quoquo tempore ſi ego vel beredibus meis cootra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aut conrra hanc ceſſionis, dnnationiſque cartula, quam ſponte fieri rogavi, agere aut cauſare ſive litigare vel in judicium provocare, aur alicui poteſtati vel judicibus proclamavero in aliquod ſacere preſumpſero, de hec omnia, que ſupra ootata vel aſcripta eſſe videntur, tunc non ſolum perjurii reatum incurrar, verum etiam daturum me prnmitto una cum heredibus meis vobis veſtriſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomioe auri ebritias libras ſex, & poſt penam abſolutionis maneat bec ceſſionis dnnationiſque

niſque cartula in ſuam maneat firmitatem, quam ſcribendam rogavi Stephanum ſcriniarium tabellionem urbis Rome, in qua & ego, qui ſupra ſubter manu propria ſancte Crucis ſignum ſeci, teſtes, qui ſubſcriberent, rogavi, & vobis, qui ſupra, contradidi in menſe & indictione ſupraſcripta tertia.

† Steſanus illuſtris in hanc plenariam donationem, ut ſupra legitur, manu propria ſubſcripſi, & teſtes, qui ſubſcriberent, rogavi.

† Benedictus nobili viro in haoc plenariam donationem, ſicut ſupra legitur, rogatus ſcripſi.

† Johannes nobili viro a Steſanus rogatus ſcripſi.

† Benedictus domne Berte rogatus ſcripſi.

† Gregorius nobile viro rogatus ſcripſi.

✠ Benedictus patritius a Steſanus rogatus ſcripſi.

Ego Steſanus ſcriniarius tabellio urbis Rome tranſcriptor bujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones ſactas complevi & abſolvi.

XLII.

Charta emphyteuſis pro monaſterio ſanctæ Mariæ de Urano.

Anno *976.*

Ex autographo chartarii archiepiſcopi Ravennæ. Capſ. F. n. 2381.

Ad lib. III. n. 37. IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati petri ſede quarto ſ. . . . . .nono domino ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri patrum domno Honeſto ſanctiſſimo ſancte catholice Ravennatis ecclefie archiepiſcopo Johannes venerabilis abbas regule monaſterii ſancte Marie in Uriano . . . . ſucceſſoribus tuis abbatibus . . . . ecclesia quod de jure poſtular . . . ., ſed id ſemper apoſtolatui veſtro ordinare confidimus q.... ſperamus. Videlicet curte ... que vocatur Campogallani cum caſalibus & appendicibus ſuis .... ab uno latere fluvius ...-. & ab alio ...... diviano ſeu ...... cum terris vineis campis pratis paſcuis ſilvis ſaletis ſationalibus vel omnibus ejſdem pertinentibus conſtitutis territorio Pupilienſi plebe ipſius Popilienſis. ... juris ſancte veſtre Rav. ecclefie .. enfiteuticario modo poſtulamus lar. .. mini cuiquam ..... monaſter. ſce...... in Uriano & quinque ſucceſſoribus meis, qui in predicto monaſterio ordinati fuerint . . . . donec nos divinitas io hac luce juſſerit permanere ſub... miſſe unum &.... ſingulis quibuſque inde actoribus ſancte . . . . mei ina. . . . . que ſucceſſores & fratres predicte abbatie canere debeamus pro rēmedio anime veſtre da die depoſitionis veſtre uſque in dies treginta miſſa centum io ſingulos annos. Cum vero conditione pr. . . . ut . . . . & me. . . . debet adjudicare. Nicbilque de omni expenſa quam inibi fecerimus ab actoribus ſancte veſtre Raven. ecclefie in ſuperius affixa penſione quoquo modo reputari . . . . debeamus nullumque tardietate aut neglectum . . . . verum ſacere debeamus ſecundum nominatam penſionem omni martio menſe infra indictione ſine aliqua excuſatione aut dilatatione actoribus ſancte veſtre Rav. ecclefie perſolvere debemus & ne cuiquam preſentis precepti . . . . in alio . . . . relinquere per nullum ingenium vel argumentum ſed nec aliquando adverſus ſanctam veſtram benefatricem noſtram Ravenn. ecclefiam cuiquam contra juſtitiam tractare aut agere niſi pro propria cauſa ſi con. . . . quod ſi in aliqua tardietate aut neglectu vel controverſia inventos ſuerimus extra agere de his que ſuperius affixis conditionibus non ſolom de hoc precepto recaderimus verum etiam daturos non promittimus parti. . . . . pene nomine auri obrizo uncias ſex, & ſi non perſolverimus multotiens dictam penſionem inſra biennium ut leges cenſeunt tune poſt pene ſolutionem licentia ſit actoribus ſancte veſtre Rav. ecclefie nos exinde expellere qua .... poſt tranſitum noſtrum quotiens & quando Domino placuerir totiens dictas res cum omnibus que inibi a nobis aucta ſacta meliorataque fuerint ad jus dominiumque ſancte veſtre Ravennatis cui eſt proprietas revertatur ecclefie. Quam paginam ſancte veſtre Rav. ecclefie ſcribendam rogavimus in qua nos ſubſcripſimus quamque in archivo ſancte veſtre Rav. ecclefie ſtipulatione & ſponſione pro futuris temporibus tradimus recondendam ſub die menſe & indictione predicta quarta.

† Johannes abbas mon. ſancte Marie in Uriano in ac petitione a me facta ss. & teſtes ſcribere rogavi.

† Tho-

† Thomas presbyter Leonidatius huic pagioam peticionis rogatus teſtes ss.

† Michael filio de Anetri in ac peticione rogatus tt. ss.

† Johannes filio quondam Leootius in ac peticione rogatus teſtis ss.

XLIII.

Donatio Conſtantini nobilis viri Johanni abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Aooo 980. 10. octobris.

Ex codice ejuſdem monaſterii p. 168.

Ad lib. IV. n. 16. IN oomine Domini Dei ſalvatoris Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio poontificatus domoi Benedicti ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſexto imperante domno Ottone a Deo coronato pacifico imperatore anno tertiodecimo iodictione oona menſis octobris die decima. Booum mihi videtur exercere negocium, qui de terrena comparat celeſtia: & ideo quooiam certum eſt me Conſtantioo nobili viro preſeote & cooſentiente in hoe mihi . . . . . . coojuge mea, a preſenti die ſub uſufructu dierum vite mee, dono, cedo, trado & largior ſimulque offero, nullo mihi cogeote oeque cootradicente aut vim facieote, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate vobis Johanni Domini gratia humilis presbiter & monacus atque abbas venerabilis mooaſterii ſancti Aodree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui appellatur Clivuſcauri ſucceſſoribuſque tuis poſt diſceſſum meum in perpetuum pro omnipotentis Dei amore mercedeque anime mee & meorum veniam delictorum, & pro veſtris ſacris ſanctis orationibus, quas die noctuque agere non ceſſatis aliquantulum iovenire veniam mereamur: id eſt omnem portionem mihi io iode competeotem de ſundo in inde, qui vocatur Habezano cum portione de terris eultis & iocultis, vacuum & planum & cum omnibus ad ipſam portionem meam de ſuprascripto ſundo io inde, qui vocatur Abezano geoeraliter, & in iode pertineotibus, ſicut exitur predicto ſuodo uſque ad aquam torrentem, qui vocatur Turrena, inter affinesa totum ſundum in inde ab uoo latere Lucimano, a ſecundo latere ſoſſatum aquarum, a tertio latere Manianum juris ſupraſcripto monaſterio, & a quarto latere jam dicta Turrena. Hec omnia quaotum inſra ſupraſcriptos affines mihi donavit pro redemptione anime ſue, ſimulque pro meum fideliſſimum ſervicium Creſcentius bom . . . . qui dicebatur a Flamineolim ſeoiore meo, & uſque modo meis detinuit manibus. Ita ego omnia in inde ubicumque mihi pertinet ſive in monte, ſive in plagia, ſive in plaoo, ſive ubicumque petiolas jacere videntur uſque ad palmo terre mihi pertinentis omnia in iode coocedo & largior vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum a preſenti enim die poſt meum diſceſſum largita ſiot pro veſtris ſacris orationibus, ita ut ab hac die in antea io veſtram ſit poteſtatem ſupraſcripto omnia, ut ſupra legitur, a preſenti die habeas, teneas, poſſideas, veſtro jure vendices ac defendas, & in uſu & utilitate veſtri monaſterii in perpetuum habeatis, pro quibus numquam a me neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa magna parvaque perſona contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab omoi homine & in omni locn ubi vnbis veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe ſuerit ſtare me uoa cum heredibus meis, & defendere promitto vobis veſtriſque ſucceſſoribus, io qua & juratus dico per Deum omoipotentem ſancteque ſedis apoſtolice domni Benedicti ſanctiſſimi, pape ſeu ſalutem domoi Ottonis, hec omnia que hujus a die preſeotis donationis cartula ſeriem textus eloquitur inviolabiliter cooſervare atque adimplere promitto. Nam quod abſit & quoquo tempore ſi poſt meum diſceſſum aliquis de filiis & filiabus vel eonſanguineis meis quamlibet contrarium fecerit, & ſicuti ego ordinavi ita perficere ooo dimiſerit, maledictionem Dei patris omnipotentis incurrat. Ioſuper qui contra hanc cartulam venire temptaverit, primum ſubjaceat perjurii crimine, & compoſiturus exiſtat in ſupraſcrito monaſterio auri ebritias libras duas, & poſt ſoluta pena hec perpetualis donatioois cartula in ſuam maoeat firmitatem, quam ſcribendam rogavi Stephanum ſcriniarium ſancte Romaoe eccleſie, in qua & ego qui ſupra ſubter ſubſcripſi, & teſtes, qui ſubſcriberent, rogavi, & vobis qui ſupra contradidi in meoſe & iodictione ſupraſcripta oona.

Signum † manu ſupraſcripto Creſcentio nobili viro, & rogatore, qui ſupra legitur . . . . . .

Signum † manu . . . . qui in hanc cartulam donationis conſenſi, & ſigoum ſancte Crucis feci, que ſupra legitur.

† Benedictus de flume.

† Cre-

† Creſcentius.
† Creſcentius nobili viro.
† Beliſo.
† Stephanus ſerrarius.

Ego Stephanus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus eartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones factas complevi & abſolvi.

XLIV.

Donatio Rugerii domini Corſicæ, & Pantaſileæ ejus uxoris quorundam latifundiorum monaſterio Montis-Chriſti.

Anoo 981. 7. martii.

Ex codice ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

Al lib. III. n. 11. IN nomine Domini amen. Anno a nativitate Domini nongenteſimo octuageſimo primo indictione VIIII. die VII. martii. Ex boc publico inſtrumento ſit omnibus maniſeſtum audientibus & legentibus, quod ego dominus Rugerius Dei gratia dominus de tota Corſica, quia per hanc chartulam inrevocabiliter ioter vivos do, & trado & offero ſimul cum uxore mea Pantaſilea omoipotenti Deo & eccleſie ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti ſolum hoc pro remedio animarum noſtrarum & anteceſſorum in manu domni Mauri abbatis monaſterii ſancti Mamiliaoi inſule Montis Chriſti omnes meas poſſeſſiones, quas habeo in loco ubi dicitur lo *Reggente* in flumine de Solo, qualiter eſt terminata per terminis *da piede lo ponto della Lezia* & da capite *lo Caſtellare* & de latere *la ſtrata a lo molino*, & *lo gargalo de Chaſaluua* que ſunt caſis & caſamentis, molendina, terris cultis & non eultis, vineis, peris & melia eum omnibus arboribus ſructiſeris & non fructiſeris, & ſilvis agreſtis & domeſticis. Item damus vobis *lo piano dello Cercbio* quomodo circundatum eſt per ſuos confines. Et hanc meam donationem & offertiooem habeatis & teneatis ſine moleſtia per vos, & per veſtros ſucceſſores. Quod nullus non habeat poteſtatem contradicere, neque moleſtare & numquam intentionare monaſterium Mootis Chriſti & poſſeſſionem ſupradictam intrare & contendere. Et ſupradictus abbas poſſit ſacere de ſupradictis poſſeſſiooibus tamquam de propriis dicti monaſterii Montis Chriſti. Dictus dominus Rugerius rogavit me Landulſus imperiali auctoritate notarius rogatus ſui & rogavi.

Actum in eccleſia ſancti Salvatoris *de l'Aquajo*. Teſtes Ambroſius epiſcopus Aleriensſis, & dominus Andreas quondam Ruberti de Coſtis, & Johannes quondam Baſilii de Muſileo Caſinche, & Alberto quondam Petri de Amandaſchis & alios plures bonos homines rogatos.

Ego Fregolinus de Pero plebis Tavarie notarius ſacri imperii hanc chartulam copulavi & ſcripſi & *traſi de una charta membrana* ſcripta *de mano del ſopradicto notaro* Landulfus. *Come trovai, così* ſcripſi neque jungens, neque carens. Cum bona fide ſeci *ſalvo ſe foſſe ſillaba o parola. E queſto abbio facto a li preghi di don Paulo abate di ſancto Mamiliano* inſule Montis Chriſti preſentibus teſtibus *Franceſco de Saja, & Jacopo, & Mariano tutti di Filetta. Et queſto fu nell'anno del Signore* M. CCC. LVI. die VIII. auguſti *nel caſtellazzo di Caſincba*. Signum meum apposui conſuetum.

XLV.

Altera ojuſdem Rugerii facta eidem monaſterio.

Anno 1039. ſed rectius circa annum 981. 10. auguſti.

Ex eodem codice Piſano.

IN nomine Domini amen. Anno Dominice incarnationis M. XXXVIIII. die X. auguſti. Per inſraſcriptum publieum ſtrumentum ſit omnibus audientibus & legentibus quomodo & qualiter venit domino Ruggeri comes in preſentia me notario inſraſcripto ſanus mentis & corporis ſui, pro remedio & ſalute anime ſue, & parentum ſuorum dooo & concedo *a lo dicto* monaſterio ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti, terre que ſunc prope allodio & dovicie de ſupraſcripto domino comes Ruggerit: hoc eſt Arnoſa *co'l poccio arenoſo*, & plano Brincecoli, & *lo podio de le Mortelle* quomodo ſunt terminata *da via publica, & mete a la Bertolaccia & deſcende* per Senooe uſque in petra roſſa, *& mette in gargalo Cocciapauio, & drinetro* ſancti Marcelli, & *metto in mart*. Et l'*altri* latere Savagene & *mette a la Ficareſo*, & *mette in mare* ſalvo reſervato inſra *detto circolo* & *dovico* ſancti Laurentii, & *lo dovico* de ſancto Vito de Gorgono, *come* determinati ſunt, & maniſeſti ſunt in conceſſio- Al lib. III. n. 11

ne

ne facta per dicto domino comes a dicto monaſterio. Dedit & conceſſit dictas poſſeſſiones cum terris cultis & non cultis, buſcbis, ſilvis, in revocando pro ſe & ſuis heredibus omnem rationem, quod habere potuiſſent in dictis poſſeſſionibus; facit pleoam ratificationem pro ſe & ſuis heredibus uſque in perpetuum donec &c. teſtibus infraſcriptis. Et dictus dominus comes juravit ad ſancta Dei evangelia per ſe & ſuos heredes de non venire *con* charta, ſine charta, vel cum ingenio contra ſcripturam ſupraſcripte poſſeſſiones. Et facit plenam reſutationem in manu dicti abbatis Montis Chriſti. Dictus abbas poteſt facere de ſupraſcripte poſseſſiones tamquam de propriis dicti monaſterii Montis Chriſti. Domino Ruggeri comes rogavi me presbiter Landolſus imperiali auctoritate notarius rogatus ſui & rogavi.

Actum in eccleſia ſancte Marie de Canovaria. Teſtes Johannes & Marinus Boſus, Ambroſius Aſimucello, & alii plures hnmines rogati.

XLVI.

Donatio bonorum & eccleſiarum facta ab Hugone Thuſciæ marchione monaſterio ſancti Michaelis de caſtro Marturi.

Anno 970. ut notæ ehronicæ præferunt, ſed ad annum 1000. retrahenda juxta Grandium. Ponitur tamen ſub anno 986. a Puccinellio.

Ex Puccinellii chronico abbatiæ Florentinæ p. 223.

Ad lib. VI. n. 2. IN nomine Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu chriſti regnante domino noſtro Otto Dei gratia imperator auguſtus anno imperii ejus VIIII. & filio eidem Otto itemque imperator anno imperii ejus tertio IIII. idus julii indictione XIII. Manifeſtus ſum ego Ugo marchio lege vivente Salicha filio bone memorie Uberti, qui ſuit marchio, quia per hanc cartulam offerſionis pro anima mea, & remedium anime de genitore meo & de genitrice mea, offero in eccleſia ſancti Michaelis archangeli, quod eſt monaſterio, qui eſt poſitus intus caſtello Marturi, tota eurte illa mea domnicata, que eſt in loco & fundo Antoniano, que eſt inſra comitatu Mutinenſa cum eccleſia ſancti Salvatoris, & ſancta Maria in Arziclo ſita in eadem curte ſimul cum ripas duo ejuſdem curtis: una dicitur ripa de Galera, alia ripa de Concamo cum omne telloneum & redditum ejuſdem ripe, ſimul cum ponte * Laino, ſimul * Lavinio.
eum villis una conſiſtente Villerano, alia villa & inſula, que dicitur Gaibana, ſimulque duo aqua de poſta, que vocatur Uttrica, & Maleta, & Gradaria, & camporas, & padules cum foſſis & .... miſſionibus ſuis, vel Guittinas ipſarum padulibus & piſcareis univerſis, que ſunt poſite in fundo, qui vocatur Campo-lungo per ſingulis locis, & in ſundo, qui vocatur Burbuliaco per ſingulis locis, & in ſundo, qui vocatur Villa-magna per ſingulis locis, & in ſundo, qui dicitur Curniolo per ſingulis locis, & in fundo, qui vocatur Grotacio per ſingulis locis, & in ſundo, qui vocatur Palaznlo & ſuis locis, & in campo, qui vocatur de Vendrecha, ſive per totam Laivinum, & in ſundo, qui vocatur Rota-ſcura per ſingulis locis cum ceteris aquis, piſcareis, & cueullareis, & terra illa que dicitur Severatico, que recta fuit per Vualſredo caſtaldio, & curte & caſtello de Torregno de intus & ſnris, ſive in aquis ſive in terris de ſuis fictis quoad ſupraſcripta caſa & curte domnicata, & a predicto caſtello ſunt pertinentibus vel aſpicientibus, & villa & curte mea illa domnicata, que dicitur Doni cum omnia & in omnibus & integris eurtis & eceleſiis, ſimulque & cappellis, ſortis, terris, domnicatis, & vineis & univerſis pertinentiis & adjacentiis ſupradicte ville de Doni, & pertinentibus atque caſtello illo cum omnibus ſubjectis ſuis, qui nominatur Pojolo, atque caſtello illo cum omnibus ſubjectis ſuis, qui dieitur Vinta, ſimiliter eum duobus manſis in Cartiano, qui detioeot filii Petri, atque una cum ipſa curte de Rivaria una cum VIII. manſis, ſeu terris & vineis & domnicatis rebus meis illis, quem ab eadem curte eſt pertinente, atque curte & caſtello meo illo, qui dicitur Ignaſio cum omnibus ſubjectis ſuis & pertinentiis & adjacentiis ſuorum, & Caſtello-novo cum ſuis pertinentiis, atque curte & caſtello meo illo & eum omnibus pertinentiis ſuis & adjacentiis illarum, qui nominatur Galiſterna, quantacumque vel qualiſcumque ab ipſa eurte & caſtello per inſra plebe de caſis pertinere dignoſcitur, ideo tam caſis & rebus domnicatis, quam & de caſis & rebos maſſaritiis, ſive aldionariis, tributareis cum fundamentis & omnibus edificiis ſuis vel univerſis fabricis ſuis omnia & in omnibus, que ſuperius leguntur, ipſius eccleſie & monaſterio ſancti Michaelis archangeli

geli jure proprietario omnia ſunt in poteſtate Bolonus abbas ſuiſque ſucceſſoribus omnia, que ſuperius leguntur, ſic permaneat jure proprietario de ſupradicto monaſterio habendi, poſſidendi, tenendi, imperandi, laborare ſaciendi & uſufructuandi, aut cui vos eadem pars de ſupradicto monaſterio dederitis vel habere conſtitueritis, omnia, que ſuperius leguntur..... permaneant poteſtatem, & quis de his omnibus, que ſuperius leguotur, minuere aut ſubirahere vel ſraudare temptaverit, deleat eum omnipotens Dominus nomeo ejus de libro viventium & cum juſtis non ſcribatur; fiat particeps eum Datan & Abyron, quos terra deglutivit vivos; fiant ſocii illorum cum Anania & Saphira, qui ſrandaverunt peeuniam Domini ſui; ſint particeps cum Juda Scariothis, qui per cupiditatem vendidit Dominum, & ſit cum illo ad infernum inferiori, & cum juſtis non ſcribantur, & ſint ſeparati de cooſortio & nomine juſtorum, & in die judicii non reſurgant in memoriam illorum, & ſic complacuit animo noſtro & in tali ordine hanc cartulam Bernardo notario domini imperatoris ſcribere rogavit.

Acta bec in Luca. Feliciter.

Ugo marchio hanc cartulam offerſionis ſieut ſuperius legitur, fieri rogavi.

† Sicheſridus judex domini imperatoris &c.

† Johannes judex domini imperatoris &c.

† Gottiſredus judex domini imperatoris &c.

† Gerardus judex domini imperatoris &c.

XLVII.

Charta emphyteuſis Martini abbatis ſancti Apollinaris in Claſſe.

Anno probabiliter 987. 29. octobris.

Ex autographo Claſſenſi.

Ad Id. V. n. 6. . . . . pe in ſacratiſſima beati petri ſede ſecundo die vigeſimo nono menſe octubre indictiooem quintadecima Penſauro. Petimus da vobis dom. Martinus gracia dei & abbas de monaſterio ſancti Apolenaris quod eſt erectum in civitate Claſſe eum eunctis presbiteris atque monachis. Uti nobis Placidus qui vocatur Buſe... ... &... germano meo, & Rotilda jugale mea ſeo filiis & filie & nepotibus e neptenis petitionis noſtre quam manibus noſtris ſubſcripſimus... tibus roborare. Conceſſiſtis nobis rem juris & proprietatis pro dicto ipſo monaſterio & ſitam in teritorio Penſorenſis omnem medietatem in integrum de fundo Triſale, qui..... pertinentiis omnibus veſtris deteoere viſi eſtis, que modo detinet Pincardo filio de Dominicus....... omnibus ſuis & laborandum a jure veſtro abeotes ipſas ſupradictas res una cum caſis & ſolum.... arzeris & canalis ſeo vineis teris ſilvis ſalectis canetis olivetis arbuſtis & arboribus .... fructiferis vel infructiferis diverſiſque generibus agri cultum vel incultum omnem ..... medietatem de ipſo fundo Triſele pertinere percurrente, ſicut ſuperius legitur una cum ingreſſibus...... conſtituto in teritorio Penſorenſis, & ideo feciſtis vos ſupradicto dom. Martino.... de ſupraſcripto mooeſterio ſancto Apolenaris iſta cartam enſitheoſis de ſupraſcriptis terris..... ſupraſcripto Placido & Rotilda jugale mea dedimus calciariis ipſa res, quas in territorio......in plebe ſancto Chriſtophorius ipſa res & quantumcumque modo detinet.... & liborandum de me ſupraſcripto Placido & de Rotilda jugale mea, oui ſupra in fundo mont... in logo qui dicitur Fontanella, & in logo, qui vocatur ſaocto Aotimo abendum, teoendum..... melioramdum & ordinandum vos ſupraſcripto dom. aba Martinus vel veſtriſque ſubceſſoribus in perpetuum...... penſiooem de omoi ea perſolvendum....... inde pertinet, & inſuper dedimus ego ſupraſcriptus Placidus & Rotilda jugale mea calciariis ſolidos treiota cum ſuis juſtis & certis in terra finibus, vel ſi quis.... quoque..... per peticionis cartam jura nobis conceſiſtis a nos Placidus & Rotilda jugale mea ſeo filiis & filie e oepotibus e neptenis at abendum, tenendum, & intrandum liborandum & fruendum ſicitatam mea ut inſerere debeamus in domnici ſolucionibus..... item io menſe marcio de ipſa ſupraſcripta medietatem de fundo Triſale penſionem de libras deeem. Unde pro majore firmitate veſtra ſeo uſq.... domioorum que omnium omnique ſuperius atque inferius & ſcripta legum & inplere & obſervare ſpondimus nos ſupraſcripti nominati petitoris quiſque ſeo filiis & filie & oepotibus e neptenis ſi verum noo obſervaverimus ſieut ſuperius judicavimus ante omnis litis inicium vel interpellatiooem.... pene nomine auro ebrizo libra una & vos ſupraſcripto domnus Martinus abba monaſterio ſupraſcripto ſancto Apolenaris vel

veſtris

veſtris poſteriſque ſucceſſoribus, & pos pene ſolucionem manentem.....

....iſta cartula peticionis in ſua . . firmitatem. Quam vero a me preſente . . . Penſorenſis ſub die menſis & indictionem ſupraſcriptam Penſauro.

† Placidus in ac cartula peticionis a me facta manu mea ſcripſi & teſtes ſcribere rogavit.

Placidus petitore de omnia ſicut ſuperius legitur manu mea ſcripſi.

Johannes in ac petitionis ſicut ſuperius legitur rogatus teſtis ss.

. . . . os de genere duci in ae petitionis ſicut ſupertus legitur rogatus teſtis ss.

. . . . ello in ac petitionis, ſicut ſuperius legitur rogatus teſtis ss.

Jobannes conſul . . . .

Notitia teſtium ideſt. . . . .

. . . .

. . . .

Et ego ſupraſcriptus tabellio cartulam ſcripſi complevi & obſolvi.

XLVIII.

Donatio, quam fecit Petronia monaſterio Claſſenſi ſancti Severi de villa Sclovæ in territorio Foro-popilienſi.

Anno 988. 7. martii.

Ex autographo Claſſenſi.

Al. lib. X. n. 8. † IN nnmine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domini Johannis ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli Domini ſede tercio die ſeptimo menſe martio indictione prima. Ravennæ. Domino ſancto & merito ac ter beatiſſimo ſeu & venerabilis monaſterii ſancti Severi pontificis & confeſſoris Chriſti, qui eſt ſitum inſra murum dudum civitatis Claſſis, in eo nune Deo inibi protegente donnus Bonizo gratia Dei presbiter & monachus atque abbas ipſius monaſterit regule preeſſe videtur. Nos quidem in Chriſti nomine Petronia relicta quondam Johannis Lovandricus filia quondam bone memorie Apolinaris, qui vocabatur de Paoni donatrice veſtra pro oblatinne, & inluminatione ſeu pro eterna remuneratione beatiſſime anime mee & de quondam parentum meorum. Preſens preſenti ſalutem. Magnus dnni eſt tituln, ubi cauſam largietatis nullus poteſt agnoſcere, ſed affirmamus tantum muneris ſufficiat animus largientis clementia. Sancta ſanctarum ſcripturarum nos ratio premonet, illa ſemper conſiderare atque diſponere que pro animarum meritis celeſtis retributione & benedictione merear promerere. Credn in me ſine dubio, & in evangelica ratio premonet ſubſequi lectionibus, ut in hoc ſeculo centuplum, & in futuro eterne vite beatitudinis merear eſſe participes. Qua de re & ego quorum ſupra Petronia donatrice veſtra pro oblatione, & illuminatione animе mee & de quondam parentorum meorum prono animo ac ſpontanea voluntate nullius me penitus cogentes neque compellentes aut ſuadentes vel vim inſerentes ſed meis propriis deliberationis arbitrio dans do & dono & transſero, & in perpetuum tranſacto & da mea jura meoque dominium meiſque liberis & heredibus alieno & tranſcribo ſeu ſubduco, & in jus & dominium veſtrum ſupraſcripto Bonizo presbiter & monachus atque abbas regule monaſterit ſancti Severi tuiſque ſucceſſoribus & pro te in eodem monaſterio ſancti Severi tuiſque ſucceſſoribus mnre ſalarium permanendum in perpetuum. Ideſt omnes res & pertinentia mea principalis in integrum quantaſcumque mihi pertinere in fundum qui Mumero dicitur, & in corpore maſſa Saviliana que vocatur Sclavo cnm terris, vineis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, ſationalibus, arbuſtis, arboribus & cum omnibus ad eaſdem pertinentibus, nt ſuperius legitur, conſtitutas territorio Poplienſe plebe autem Rubta cum omnibus ad eaſdem pertinentibus, ut ſuperius legitur. Eo quod ſupra dixit prn nblatione & illuminatione anime mee & de quondam parentorum meorum. Ut in omnibus liceat tibi a preſenti die aut quandocumque volueris inibi introire & preoccupare atque ingredere ex poteſtatem ſine ullo alicujus obſtaculo vel impedimento tamquam per legitimam & meam corporalem traditionem, & per hanc paginam donatinnis & transfertionis a me in te facta atque traditam quamque etiam per iſtum meum miſſum nnmen ejus Guterius filius quondam Dominicus Siriniofus, quoniam de meis manibus in tnis mittimus in preſentia teſtium qui hic ſubter ſubſcripturi ſunt, qui vobis de ſupraſcriptis rebus que ſuperius leguntur corporaliter tibi tradat atque inveſtiat in mea vice ſecundum quod ſupra legitur. Quieto tramite habeatis, teneatis, & poſſideatis, ntendi, fruendi, & ordinandi & diſponendi more ſalarium in perpetuum permanendum. Ita tamen ut tu ſupraſcripto

Boni-

Bonizo preſbiter, monachus atque abbas monaſterii ſancti Severi vel tuis ſucceſſoribus mihi ſupraſcripta Petronia diebus vite mee dare mibi debeatis omni anno de grano modium unum & de ſaba quartarium unum, & de ſigala quartarium unum, & de vino cungias ſex. In civitate Ravenne in manſione noſtra plenum dominium de legibus ſorciaris effectum contra quam etiam donatione me a preſenti die, ut ſuperius legitur, polliceor nunquam me in poſterum vel beredes ſucceſſoreſque meos aliquam aliquando eſſe venturos non per me neque per aliquacumque oppoſita ſeticia procuratoria veſtra perſona, & non adeuodo judicium & non ſupplicandum principibus neque per eccleſiaſticas interpellationes aut per regalem vel per imperialem poteſtatem, neque pro ullo modo vel largitione contraire, quod ſenſus humanus arguere poteſt, quod abſit, & auſerre voluit, quod legibus cautum eſt, ut quod ſemel in ſancto & venerabili monaſterio donatum vel ceſſum ſuerit, nullus revocetur. Unde pro majore firmitate bujus donationis me a preſenti die, ut ſuperius legitur pro quo juratas voces dicimus per Dominum omnipotentem ſedemque ſanctam apoſtolicam & vitam ſanctorum dominorum noſtrorum adteſtatio confirmamus, quia daturam me eſſe promitto ego ſupraſcripta Petronia relicta quondam Johannis Lovandricus filia Apolenaris, qui vocabatur de Paoni una cum meis filiis & beredibus tibi dicto domno Bonizo preſbiter & monachus atque abbas monaſterii ſancti Severi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium aut interpellationem pene nomine auri obrizo uncias duas, & poſt peoe ſolutionem manente hac pagina dooationis transſertionis in ſua firmitate. Quam vero paginam Lazarus in dei nomine tabellio hujus civitatis Raveone ſcribendam rogavimus in qua & nos ſubtus manus noſtras proprias firmavimus, teſtibuſque a me rogatis obtulimus ſubſcribendam, eorumque preſentia eam vobis qui ſupra contradidimus ſub die & menſe & indictione ſupraſcripta prima Ravenne.

Signum † manus mea ſupraſcripta Petronia relicta quondam Johannis Lovandricus jam dicta donatrice & transſertrice ad omnia ſupradicta.

Signum † Petrus filius Petrus negotiatore buic pagine donationis transſertioois de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

Signum † Conſtantinus filio Conſtantinus huic pagine donationis transſertionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ss.

† Martinus filio quondam Martinus negotiatore buic pagine donationis transſertionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

† Eleutherius filio quondam Dominicus huic pagine donationis transſertionis de omnibus, ſicut ſuperius legitur, rogatus teſtis ſubſcripſi.

† Notitia	teſtium	ideſt
Petrus	ut ſupra filius	Petrus negotiator.
Conſtantinus	ut ſupra filius	Conſtantinus de Cupe.
Martinus	ut ſupra filius	Martinus neg.
Eleuterius	ut ſupra filius	Dominicus.
Dominicus	ut ſupra filius	Dominicus Siriniosſus.

† Lazarus in dei nomine tabellio hujus civitatis Ravenne ſcriptor bujus pagine donatioois transſertionis de omnibus, ſicuc ſuperius legitur, poſt roborationem teſtium contradicta complevi & abſolvi.

Quæ ſequuntur ex apographis tranſcripta ſunt.

Et ego Hugo dei gratia imperialis aule notarius ſupraſcriptum inſtrumentum ſcriptum per manum Lazari Ravenne tabellionis, & autenticatum de aotiquiſſima ſcriptura vidi & legi & exemplavi de verbo ad verbum nihil per ſraudem addens aut minuens vel immutans, ſed bona fide ac veracitate tranſcribens rogatu domni Almerici abbatis & domni Rodulfi prioris & aliorum ſratrum ſancti Severi, & collecta ratione per chronicam inveni ipſum auteoticum inſtrumentum ſactum fuiſſe anno ab incarnatione Domini nongenteſimo octogeſimo octavo die ſeptimo menſis martii indictione prima Ravenne & ipſum ioſtrumentum auctenticum exemplavi & tranſcripſi, & auſcultavi & autenticavi manu mea ſub anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo octavo die quarto exeunte martii indictione prima Ravenne, & omnia ſupradicta ſcripſi, ut ſupra legitur.

† Ego Bonfilius dei gratia Rav. tabell. ad hujus exempli paginam cum aucthentico legendam, audiendam, & auſcultandam cum quampluribus, qui ſubſcripti ſunt, tabellionibus interſui, & ideo ipſam approbando me teſtem ſubſcribo ſub annis Domini mill. ducenteſimo vigeſimo octavo tempore, quo major adheramus ſocietatis tabellionum Ravenne die veneris VII. intrante menſe aprilis indictione prima Ravenne.

† Ego Miſius dei gratia Rav. tabellio videns

videns & legens autenticum in hoc exemplo &c. anno Domini M. CC. XXVIII. die veneris VII. intrante menſe aprilis indict. prima Rav.

† Ego Paulus Dei gra. rav. tabell. videns & legens autenticum in hoc exemplo &c. anno Domini M. CC. XXVIII. die vener. intr. menſ. april. indict. prima Rav.

† Ego Johannes Dei gratia ab imperiali culmine conſtitutus ſeu Rav. tabellio & nunc communis Rav. ontarius videns & legens autenticum in hoc exemplo &c. anno a Nativ. Dom. M.CC.XXVIII. die veneris ſeptimn intrante menſe aprilis indict. prima Ravennn.

† Ego Garottolus Dei gratia Rav. ae Romanæ coronæ ootarius videns & legens autenticum in hoc exemplo ſcripſi ſub anno Domini milleſimo CC. XXVIII. die VII. intrante menſe aprilis indictiooe prima in Palatio Communis Ravenne.

† Ego Guido Dei gratia imperialis notarius & Rav. tabellio videns & legens autenticum hoc exemplo ſubſcripſi ſub anno Domioi M. CC. XXVIII. tempore imperante vero domino Friderico die vennris VII. intrante menſe april. indictione prima Rav.

† Et ego Poppus Dei gratia Imperialis aule notarius videns, legens & auſcultaos hoc exemplum cum authentico reviſo oihil videns mutatum niſi forſao punctum metulam vel ſillabam ſubſcripſi ſub annis Domini M. CC. XXVIII. die veneris VII. intrantis aprilis indictione prima Ravenne.

XLIX.

Donatio Conſtantiæ nobiliſſimæ feminæ Johanni abbati ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 992. 26. aprilis.

Ex codice monaſterii ſancti Gregorii p. CC. XXIII.

A lib. V. n. 16. IN nomine Domini Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis quintidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſexto indictione quinta menſe aprilis die vigeſimn ſexto. Quoniam certum eſt me Conſtantia nnbiliſſima femina jugalium conſentiente in hoc mibi Jnhanne illuſtrem virum viro meo a preſente die dono, cedo, tradn & largior, ſimulque offero ſub uſufructu dierum vite mee oulln mihi cogente vel contradicentem aut vim facientem, ſed propria & ſpontaneaque mea voluntate vobis domnn Jnhanni Chriſti famulus preſbiter & monacbus atque abbas venerabilis mnnaſterii ſancti Andree apoſtnli & ſancti Gregorii, qui vocatur Clivuſſcauri tuiſque ſucceſſoribus io perpetuum pro omnipotentis Dei amore & ſalute anime mee & meorum veniam delictorum, ſimulque & pro veſtris ſacris ſanctis nrationibus, quas die onctuque agere oon ceſſatis, ut aliquantulum iovenire veniam merear, & inde dono vobis, id eſt omnem portinnem meam in inde de caſale, qui appellatur Moreni, cum portione do terris ſementaritiis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſcoropetis, cultum vel incultum, & cum omnibus ad ipſam portionem meam in inde pertinentibus poſitis foris portam ſancti Johannis miliarin ab urbe Roma plus minus in predicto loco, qui vocatur Moreoi, inter conſortes aliarum portiooum de germanis meis. Item & concedo vobis omnem portinnem meam de filum ſaline tn inde cum intrnitu & exitu ſuo io commune, & cum omnibus ad ipſam portionem pertinentibus ſitum foris portam Portuenſem in campo majore in pedica, qui vocatur Vetar, ioter conſortes aliarum portionum juris, cut exiſtens, ſicuti mihi nvenit ex hereditaria quondam parentum meorum, & nunc meis detineo manibus, ita tibi tuiſque ſucceſſoribus concedo & largior io perpetuum, pro qua etiam ſupraſcripta portionis mee de curte, qui vocatur Mnrreni, ſive filum Saline in inde, & cum omnibus eorum pertinentiis, ut ſupra legitur, a preſenti die concedo vobis, ut dictum eſt, pro ſalute anime mee: item & pro veſtris ſacris ſanctis orationibus, quas pro ſalute omnium Chriſtianorum agere onn ceſſatis: & quia ſi vobis carnalia concedimus ſpiritualia recipere expectamus, a preſenti die habeatis, teneatis, poſſideatis veſtro jure vendicetis ac defendatis & in perpetuum babeatis, & non ſit vnbis neque veſtris ſucceſſoribus licentia ſupraſcriptas res neque vendere, oeque dnnare, vel pro quovis modis ab ipſo monaſterio auferre vel alienare, ſed omni tempnre in uſu & ſalario exiſtat in perpetuum, & numquam a mn neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa magna parvaque perſona, contra vnbis veſtriſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem aut calumpniam, ſed in nmni tempore ab nmni hnmine

in omni loco ubi vobis veſtriſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit ſtare me una cum heredibus meis & defendere promitto vobis, veſtriſque ſucceſſoribus. In qua & juratus dico per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice domni Johannis ſanctiſſimi pape hec omnia, que hujus a die preſentis donationis cartula uſuſfructuaria ſeriem textus eloquitur inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto. Nam quod abſit, & ſi poſt meum diſceſſum quelibet de filiis ve filiabus meis, ſive de germanis & conſanguineis meis quamlibet contentionem aut requiſitionem fecerit contra vobis veſtriſque ſucceſſoribus, aut contra hanc cartulam, quam ſponte fieri rogavi, ut ſicuti ego ordinavi, ita agere & perficere non dimiſerint, tunc componant in ſupraſcripto monaſterio auri ebritias libram unam, & poſt ſoluta pena hec cartula in ſuam maneat firmitatem perpetualiter, quam ſcribendam rogavi Leonem ſcriniarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta quinta.

† Johannes dux in hanc a die preſentis donationis cartula uſuſfructuaria de ſupraſcripta omnia, ut ſupra legitur, conſenſi, & manu propria ſubſcripſi.

Signum † manu ſupraſcripta Conſtantia nobiliſſima femina & rogatrice; qui ſupra Leonis.

† Johannes gratia Domini dativus judex.

† Leo Dei pietate prothoſcriniarius ſancte ſedis apoſtolice.

† Udelberco, qui vocatur Lupizzo.

† Leo filio de Honizo Cabal...

† Petrus, qui vocatur Falcainaro.

Ego Leo Leonis ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupraſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones factas complevi & abſolvi.

L.

Gregorio presbytero locantur bona ab eodem Johanne abbate.

Anno 992. 1. Julii.

Ex eodem codice pag. CC. XXIV.

Ad lib. V. n. 26. IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio domni noſtri Johannis ſummi pontificis & univerſalis quintidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſeptimo indictione quinta menſe julio die prima. Quiſquis actionibus venerabilium locorum preeſſe dinoſcitur incunctanter, ut utilitatibus proficiat, cum ſumma diligentia procurare feſtinet: placuit igitur cum Chriſti auxilio, atque convenit inter Johanne religioſo presbyrero & monaco atque coangelico abbate venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii confeſſoris Chriſti, qui appellatur Clivuſſcauri, in hoc cum eo conſentiente cunctas catervas monacorum presbyterorum ejuſdem venerabilis monaſterii, & ex diverſo Gregorius religioſo presbitero & diſertus medicus, ut cum Domini adjutorio ſuſcipere debeat a ſupraſcripto Johanne religioſo presbitero & monaco atque abbate, vel a cuncta caterva presbiterorum monacorum ejuſdem venerabilis monaſterii ſibi conſentientium, ſicut & ..... ſupraſcripto Gregorio religioſo presbitero & diſcretus medicus conductioois prefati monaſterii: id eſt eam videlicet portionem, qua Conſtantia bone memorie olim filia Stephani, qui cognominabatur de Imizza, quem idem prefata Conſtantia in prefato monaſterio pro ſue anime indulgentiam dimiſſam largiri, ſient eſt portionem in inde, videlicet caſale qui vocatur Moreni, in quo ſunt rerris ſementaritiis, campis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, arboribus pomiſeris, fructiferis vel infructiferis, diverſi generis ſcorzopetis, cryptis, edificiis, parietinis adjunctis adjacentibuſque ſuis, cultum vel incultum, vacuum & plenum, & cum introitu & exitu ſuo, & cum omnibus ad eas pertinentibus poſitis patrimonio Appia territorio Albanenſi, miliario ab urbe Roma plus minus decimo juxta curtem Moreni, & inter affines a duobus lateribus caſale de Ildibrando & Stefanus illuſtriſſimis viris & germanis fratribus, a tertio latere caſale de Sergio, qui dicitur de Palatio, & a quarto latere terra & ſilva de prefato monaſterio, qui vocatur Tribus columpnis juris ſupraſcripti veſtri monaſterii, itaut ſuo ſtudio, ſuorumque labore portionem io inde de caſale, qui vocatur Moreni, & omnia ſua pertinentia, ut ſupra cootinet, jam ſepius nominatus Gregorius presbiter & medicus in omnibus tenere & poſſidere debeant, & ad meliorem faciendum Deo juvante ad cultum perducat, ipſo, ſucceſſoreſque ſuos profuturum uſque in tertium gradum, tertium heredem, tertiam perſonam, tertiam generationem hoc ipſo ſupraſcripto filios he-

re-

redes nepoteſque, ſuceeſſoreſque ſuos ex filiis legitimis procreatis: quod ſi vero filiis .... minime ſuerint, unam etiam extraneam perſonam, cui voluerit relinqueodi habeat liceotiam, excepto piis locis vel publieis numero militum ſeu bando: reſervata dumtaxat in omnibus proprietate ſupraſcripti venerabilis monaſterii, pro quibus nempe ſupraſcripta portione de caſale, qui vocatur Moreni, qui ſuerat de Conſtaotia bone memorie, io quo ſunt terris ſementaritiis, campis, paſcuis & ſilvis, ſalectis, arboribus pomiſeris, ſructiſeris, inſructiſeris, diverſi generis ſcoropetis, eriptis, edificiis, parietiois adjunctis adjaceotibuſque ſuis, cultum vel incultum, vacuum & pleoum, cum introitu & exitu ſuo, & cum omnibus, ut ſupra legitur, dare atque inferre debeant ſupraſcripto Gregorio religioſo presbitero & medicus heredes ſucceſſoreſque ſuos rationibus io ſupraſcripto monaſterio ſiogulis quibuſve anois ſioe aliqua mora vel dilatione penſionis nomine denarios argento monetatos quales pro tempus incapoierit nummos quinque. Completa vero ſupraſcripta tertia generatione, ut ſupra legitur, tune ſupraſcripta portio de caſale, qui vocatur Moreni, cum omnibus ſuis pertioeotiis, ſicut ſupra per ordioem ſcripta eſt, ſicut ſuerit meltoratas ad jus ſupraſcripto mooaſterio, cujus & eſt proprietas, modis omnibus revertatur, ut quiſquis ejuſdem curam geſſerit eorum locaoda, quibus maluerit, liberam habeat ſine aliqua ambiguitate licentiam, de qua re & de quibus omnibus jurantes dicunt utreque partes per Deum omnipoteotem, ſancteque ſedis apoſtolice domni Johaonis ſanctiſſimi quiotideeimi pape: hec omoia, que hujus pactis conventioniſque cartule ſeriem textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto, quod ſi quiſquam eorum contra hujus cartule cooveotioniſque ſeriem io toto partemve, & per quovis modis venire temptaverit: tunc dicta pars noo ſolum perjurii reatum incurrat, verum etiam daturum ſe ſucceſſoreſque ſuos promittant pars contrarie partis fidem ſervantis ante omne litis ioitium pene nomine auri optimi libram uoam, & poſt penam abſolutionis manentem hanc cartulam placitis ſeriem in ſuam nihilominus maneat firmitatem. Has autem duas uniſormes uno tenore conſcriptas mihi Johanni ſcriniario ſaocte Romane eccleſie ſcribeodas pariter dictaverunt, eaſque propriis manibus roboratas teſtibus ad ſe rogatis obtulerunt ſcribendas, & ſibi invicem tradideruot ſtipulatas & ſpooſione ſolemniptate interpoſitas. Actum Rome die anno pontificatu & .... & in menſe & indictione ſupraſcripta quiota.

† Gregorius presbiter & medicus.
† Leo Scazabrone.
† Aodrea.
† Leo de Sergio muto.
† Wido exiguus pictor.
† Leo filio Calojaooi.

Ego Johaones ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupraſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones ſactas complevi & abſolvi.

L I.

Petitio ejuſdem Gregorii pro altera locatione.

Iiſdem anno & die.

Ex eodem codice p. CC. XXVI.

IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jeſu Chriſti. A vobis peto domno Johanne religioſo presbitero & monaco atque coangelico abbate venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii cooſeſſoris Chriſti, qui appellatur Clivusſcauri, ſeu & a cuncta caterva presbiterorum monacorum Dei ejuſdem veoerabilis monaſterii ſibi conſentieote, uti mihi Gregorius religioſo preſbitero & diſertus medicus, heredes ſucceſſoreſque meos licentiam habeamus ad ſupplendum inſerius conſcriptos annos, quatinus cum Chriſti auxilio committere jubeatis libellario nomine: id eſt eam videlicet portiooem, que ſuit de Conſtantia bone memorie olim filia Stephani, qui cognominatur de Imiza, quem idem ipſa preſata Conſtantia in prefato monaſterio pro ſue anime indulgentia dimiſſa largiri, ſicuti eſt porio in inde, videlicet caſale, qui vocatur Moreni, in quo ſunt terris ſementaritiis, campis, paſcuis & ſilvis, ſalectis, arboribus pomiſeris, ſructiſeris, diverſi generis ſcoropetis, criptis, edificiis, parietiois adjunctis adjaceotibuſque ſuis, cultum & incultum, vacuum & pleoum, cum introitu & exitu ſuo, & cum omnibus ad eas pertinentibus poſitis patrimonio Appie territorio Albaneoſi miliario ab orbe Roma plus minus decimo juxta curtem Moreoi, & ioter affines a duobus lateribus caſale, quod & Ildebrandus & Steſanus illuſtriſſimi viri & germaois fratribus, *Ad lib. V. n. 16*

tribus, & a tertio latere de Sergio, qui vocatur de Palatio, & a quarto latere terra & ſilva de prefato monaſterio, qui vocatur Tribus columpnas, ſicut eſt aſſines lapideo, qui dividit inter ipſam portionem & prefato caſale, qui vocatur Tribus columpnas juris veſtri dominii ...... prefati dominii, ad teoendum, colendum, meliorandumque in omnibus a die kalendarum juliarum preſenti quinta indictione, & uſque in pridias kalendas eaſdem, videlicet in annos viginti & novem complendum & removeodum gratis omni tempore, quia ounc a quibus vos mihi precepiſtis proinde de proprio noſtro vobis tribuimus argenti libras ſex bonas optimas, juſtoque peſante, ſibique placabiles, ita ſane ut preſtet exinde rationibus pars noſtra veſtriſque partis ſupraſcripti dominii & veſtri monaſterii ſingulis quibuſque annis ſine aliqua mora vel dilatione penſionis nomine denarios argenteos monetatos quales per tempore incapoierit oumis quinque &c. Si qua vero pars contra fides eorum libellorum venire temptaverit, det pars infidelis partis fidem ſervantis ante omne litis initium pene nomine auri optimi libram unam: & poſt penam abtolutionis remaneote, hos libellos ſeriem in ſuam nihilominus maneat firmitatem: unde peto, ut unum ex duobus libellis uno tenore conſcriptos per manum Johanois ſcriniarii ſancte Romane eccleſie una cum veſtra roboratione nobis contradere dignetis, ot dum conſecuti fuerimus, agamus Deo & vobis maximas gratias. Anno Deo propitio pontificatu domoi Johannis ſanctiſſimi quintidecimi pape ſedente anoo ſeptimo io menſe & iodictione ſupraſcripta quiota.

Johannes Domini gratia humilis abbas hoic libello a ſe facto manu propria ſubſcripſi.

† Benedictos presbiter & monacus huic ltbello cartule conſeoſi, & manu propria ſubſcripſi.

† Rodolſus presbiter & monacus huic libello cartule cooſenſi & maou propria ſubſcripſi.

† Wido exiguus pictor reſtis.

† Leo Scazabrone teſtis.

✠ Aodrea cognato Stefano de Auguſto teſtis.

† Leo filio Calojanois monopodi teſtis.

† Leo de Sergio muto teſte.

Ego Johanoes ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupraſcriptor hujus cartule per teſtium ſubſcriptionem & traditionem factam complevi & abſolvi.

LII.

Charta emphyteuſis lonorum monaſterii ſeu capellæ SS. Marci, Marcelli & Feliculæ juxta parietem abbatiæ Claſſenſis.

Anno 992. 3. ſeptembris.

Ex autographo chartarii archiepiſcopatus Ravennatis capſ. G. n. 2916.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontifi- *Ad lib. V. n. II.*
catus domni Jobannis ſumi pontificis & univerſalis pape io apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſeptimo die tertio menſis ſeptembris indictione quinta Ravenne. Johannes ſervus ſervorum Dei ſancte Ravenoatis eccleſie divioa gratia archiepiſcopus. Uti oobis Savino ſitque Leo de Urſo germano, Dominico de Anarea, Martino, qui vocatur de Foſſa Urſaria ſeu filiis noſtris libellario oomine concediſtis nobis rem juris monaſterii veſtri ſanctorum Marci, Marcelli ſeu Felicule ſcitum juxta parietem ſancti Apollinaris in Claſſe, quod veſtris detinetis maoibus, ideſt omnes ſortes & penſiones quantaſcumque a manibus noſtris tenere & laborare videmur juris monaſterii veſtri io ſundo Foſsa Urſaria, & in Roncadelle, & io Caſaſa majore, & Vinee majoris cum vioeis, terris, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, ſacionalibus, & cum omnibus eiſdem pertinentibus conſtitutis territorio Livienſe plebe ſancti Martini in Bariſcani ona cum ſuis juſtis & certis in terra finibus. Hec omnia habendum, tenendum, cultandom, paſtinandum, ſuperſedendum, deſenſandum & meliorandum in annis advenientibus viginti & novem ad renovandum ſalva ſanatione domus dandum. Ita ſane, ut inferamus domns rationibus vobis veſtriſque ſuceeſſoribus, hoc eſt terraticum de omni labore majore medium quintum, minoto modium ſextum, lino mannam ſextam, vino amphoram tertiam, arbore ſecta ponciam duas vices, pizolo ſemel inciſo poſtea ſit nobis col.. ceiſo exenium vero per unumquemque aonum, grano ariale quartarium unum, pullum unum deductum .... labore de vioo ſeu de lino unum cum ipſo exenio nſque hic civitatem Ravenne in domo veſtra majorem quidem domum veſtram, adque

veſtra

veſtra dominatione com honore & hobedientia ſuſcipere debeamus, ſuſceptionem eis facere, & brachium canapis ſolvere, de vioo cungium unum ſine fraude adque dolo. Et qualis ex nobis petitoribus unus ſuper alium de ipſa re inſurſerit adque cumrumperit, ſit compoſiturus ſolidos viginti. Si quis vero pars inde cootra hunc libellum ire temptaverimus ante pene finitum tempus, ſicut ſuperius legitur, de parte partis fidem ſervantis ante omnem litis initium, aut interpellationem pene nomine auri uocias duas, & poſt pene ſolucionem maneat hic libellus in ſua firmitate, quem vero libellum uno tinore cooſcriptum Deusdedit ootarius ſancte noſtre Ravennatis ecclefie ſcribendum rogavimus, in qua nos ſignum ſancte crucis fecimus ſub die menſis, & indictione ſupraſcripta quinta. Ravenne.

††† Signum †††† manus Savioo & Leonis & Urſonis germani & Martioi cum aliis.

LIII.

Donatio bonorum facta ab Hugone duce & marchione Thuſciæ abbatiæ Vangaticienſi.

Anno 993. IV. kal. junii.

Ex veteribus authenticis Vangaticienſibus.

Al ib, V. n. 17. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti anno ab ejus incarnatione nongenteſimo oonageſimo tertio IIII. kalendas junii indictione ſexta. Divine gratie munere & ſuperne virtutis auxilio a faucibus demoniace poteſtatis eripuit nos miſericors Domious & eterne patrie gaudiis faciens coheredes, ſedulis amonitionibus crebriſque nos preceptis informat: unde eſt illud: Venite ad me omnes, qui laboratis & honerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Et ne quis de via ad eum perveniendi, vel qualiter ab eo recipiendi eſſet facultas, dubitaret, quod promiſit, ipſe certam oſtendit formam cum dixit: Dimittite & dimittetur vobis; date & dabitur vobis. Idem tamen hoc quod docuit, ne ſegniter quis ageret, hortatur ipſe alibi cum dixit: Vigilate, quia neſcitis diem neque horam. Hanc ſcilicet vocem locutionis debemus frequentiſſime meditari, quatenus ſemper pre oculis mentis habeatur. Oportet denique ſingulos, qui ſe omnipotentis Dei miſericordia hujuſmodi divitias, vel quibuſcumque temporalibus adjumentis conſolatos ex his, qua accepit ab eo quantumlibet, illi cum gratiarum actione conferre, a quo ſibi noſcit cuncta que habet, eſſe conceſſa, & regnum Dei taotum valet, quantum habet. Quod ut credi poſſet, Dominicis inſtruimur documentis, quia muliere duo minuta devote offerente plus ceteris Salvator aſſeruit obtuliſſe. Unde ego in Dei oomine Ugo gratia Dei glorioſus dux, & marchio filius bone memorie Uberti, qui fuit item marchio, obtumum duxi pro anime mee remedio, & pro remedio anime predicti quondam Uberti genitoris mei, ſeu pro remedio anime Guille genitricis mee, ſeu pro remedio omnium parentum meorum ordinare & confirmare per hanc paginam offerſionis videor in te Martine abbatem, ideſt ecclefia Dei & beate Marie virginis, que eſt juris proprietatis mee, poſita io loco & fine, ubi dicitur in capite de flumine Veclo, dare & tradere ad monaſterium ibidem faciendum & conſtruendum ſeu edificandum, & regulam ibi ſecundum doctrinam beati Benedicti abbatis tenendum jam dictam eccleſiam ſancte Marie tradidit atqne offeruit. Eccleſiam vero ipſam cum omnibus predictis caſis & rebus, ſicut ſuperius legitur, ad predictam eccleſiam pertinentibus cum ſundamentis & edificiis vel univerſi fabricis ſuis, ſeu curtis, horturas, terris, vineis, olivetis, caſtanetis, quercetis, ſilvis, virgaretis, pratis, paſcuis, cultis rebus vel incultis, venationibus ſeu piſcatiooibus, omni & ex omnibus in integrum quantas ad predictam eccleſiam ſancte Marie predictus Amelrigo marchio offeruit ſeu tradidit, cum ioſerioribus & ſuperioribus ſuis, ſeu cum acceſſionibus & greſſuras ſuas, tibi quidem ſupraſcripto Martino abbati, poſteriſque ſucceſſorihus ſuis, monaſterium faciendum & conſtruendum ſeu edificandum pro anime mee remedio dare & tradere videor. Itaut ab hac die in antea tibi quidem ſupradicto Martino abbati, poſteriſque ſucceſſoribus tuis predictam eccleſiam cum predictis rebus, ſicut ſuperius legitur, ſumere liceat poteſtatem habendi, tenendi, imperandi, gubernandi, laborare faciendi, & uſufructuandi, & in ipſa Dei eccleſia ſancte Marie per vos, aut veſtram diſpoſitionem officiandi & lumioaria atque incenſum & Miſſarum ſeu pſalmorum debitu die noctuque ibi canere ſeu facere; &

pro

pro me & pro parentibus nieis ibidem orare debeatis. Et ſi ego, aut quicumque de heredibus meis aliquo tempore ſupradictas res ad ſupradictam eccleſiam pertinenagere, aut cauſare, vel intentionare, ſcu minuere, aut retollere, vel ſubtrahere, aut contradicere per quodlibet ingenium preſumpſerit, tunc ſciat ſe compoſituros ipſi quibus ſacere preſumpſerit penam aurum obtumum libras centum. Et ſi fuerit ullus homo poſt meum obieum & deceſſum maſculus vel ſemina, aut ulla poteſtas predictas res predicte eccleſie monaſterio ſunt attinentes, aue in antea ibidem pertinentes fuerint, ſubtrahere vel alienare ſive pro beneficio aut quscumque traditione, ſive occaſione tollere, vel minuere, aut moleſtare quocumque ingenio preſumpſerit, tunc ſit ille maledictus a Deo patre omnipotente, filio & ſpiritu ſancto, & a trecentis decem & octo ſanctis patribus, qui legem Dei conſtituerunt, & ab omnibus ſanctis. Habeat partem ſimul cum Juda traditore, & deglutiat eos terra, ſicut deglutivit Dathan & Abiron: quia ſic complacuit animo meo, quia in tali ordine hanc cartulam offerſionis & traditionis Johannem notarium domni imperatoris ſcribere rogavi.

Actum Piſa. Feliciter.

Ugo marchio ſubſcripſi.

Signum domni Amadei & Teuderici ſeu Acilini lege viventes Salica teſtes.

Leo judex domoi imperatoris ſubſcripſi.

Ego Conradus teſtis ſubſcripſi.

Ego Goſbertus rogatus teſtis ſubſcripſi.

Ego Lambertus rogatus teſtis ſubſcripſi.

Ego Johannes notarius domoi imperatoris hanc cartulam offerſionis poſt traditam complevi & dedi.

LIV.

Conventio inter Johannem abbatem ſancti Gregorii de Urbe, & inter Ildebrandum & Stephanum fratres pro caſtello noviter ædificando.

Anno 994. 24. martii.

Ex codice Gregoriani monaſterii p. CC. XXVI.

Ad lib. V. n. 23. IN nomine Domini Dei Salvatoris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pootificatus domni Johannis ſummi pootificis & univerſalis quintidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli nono iodictiooe ſeptima menſe martio die viceſima. Quiſquis actionibus venerabilium locorum preeſſe dinoſcitur incunctanter, ut eorum utilitatibus proficiat, cum ſumma diligentia procurare feſtioet, placuit cum Chriſti auxilio, atque convenit inter Johannem humili religioſo presbitero, monaco atque abbate venerabilis monaſterii ſanctorum Andree & Gregorii confeſſoris, qui appellatur Clivuſcauri, preſente & conſentieote in hoc ſibi cuncta congregatione mooachorum Dei fratrum eidem venerabili monaſterio, & e diverſo Ilibrando ſeu Stefano illuſtriſſimis germanis fratribus, ut cum Domini adjutorio ſuſcipere debeaot a ſupraſcripto Johanne humili ac religioſo presbitero & monaco atque abbate de ſupraſcripto venerabili monaſterio vel cuncta ſua congregatione ſibi conſentiente, ſicut ſuſcepit conductionis monaſterii: id eſt octo in inde untie de monumentum & de cortivum ſubtus ſe, ſicut muratum eſt ad caſtellum noviter edificandum & conciandum, & a manu .... kaudum cum octo in inde ur.tie de caſale io inde, ſicuti fuit de Stefano quondam uom... qui vocatur de Imizza genitore veſtro, & cum omnibus ad ſupraſcriptum monumentum vel caſale pertioentibus poſitis foris portam Appiam miliario ab urbe Roma plus minus .... in loco qui vocatur Mandra Camellaria inter conſortes aliarum partiarum, ita ipſorum ſtudio, eorumque labore ſupraſcriptis octo in inde untiis de monumentum ad caſtellum edificandum, & octo in inde untie de caſale & cum omnibus ad eos pertinentibus, ut ſupra legitur, in omnibus tenere & poſſidere debeant, & ad meliorem faciendum Domino juvante cultum perducant ipſi heredeſque ipſorum profuturum uſque io tertium gradum, tertiam perſonam, tertiam generationem, hoc eſt ipſi ſeu alii filii legitimi procreati, quod ſi vero filii aue nepotes minime fuerint, uni etiam exteranee perſone, cui voluerint, relinquendi habeatis licentiam, excepto piis locis vel publicum numero militum, ſeu bando, ſervata dumtaxat in omnibus proprietate, pro quam etiam ſupraſcriptis octo io inde untie de monumentum prope caſtellum, ſeu etiam octo in inde untie de caſale, & cum omnibus ad ſe pertinentibus, ut ſuperius legitur, dare atque inſerre debeant ſupraſcripto Ildebrando ſeu Stefano illuſtriſſimi viri heredeſque ipſorum rationibus in ſupraſcri-

pto

pro monaſterio ſingulis quibuſque annis ſine aliqua mora vel dilatione penſionis nomine in vigilia ſancti Andree ſextario de oleo numero novos, que per tempora jerunt .... completa vero tertia generatione, ut ſupra legitur, hanc ſupraſcripte in inde octo untie de monumentum prope caſtellum, & octo in inde untie de caſale in inde, & cum omni ſua melioratione ad jus redeant .in ſupraſcripto monaſterio ven..... modis omnibus revertatur, ut quidquid ejuſdem venerabilis monaſterii curam geſſerint iterum locandi, quibus maluerint, liberam habeant ſine aliqua ambiguitate licentiam, de qua re, & de quibus omnibus ſupraſcriptis jurantes dicunt utraſque partes per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice, hec omnia, que hujus placiti conventionis cartula ſeriem textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto, quod ſi quiſquam eorum contra hujus placiti conventionis cartula ſeriem in iotum partem vel quolibet modo venire temptaverit, det pars infidelis parti fidem ſervanti ante omne litis initium pene nomine auri puriſſimi libram unam, & poſt penam abſolutionis manente hanc placiti cartulam in ſuam maneat firmitatem. Has autem duo uniſormes uno tenore conſcriptas per manum Petrus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie ſcribendam pariter dictaverunt, eaſque propriis manibus roborantes ſub ſtipulatione, ſponſione, ſollempnitate interpoſitis. Actum Rome die anno pontificatu in menſe & indictione ſupraſcripta ſeptima.

† Ildaprando illuſtriſſimo viro.
† Stefanus indignus monacus.
† Creſcentius.
† Georgius.
† Franco.

Ego Petrus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupraſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones factas complevi & abſolvi.

L V.

Donatio domus intra civitatem Leonianam eidem facta a Maria Roſa & a Petro.

Anno 994. julii.

Ex eodem codice p. CC. LXIX.

Ad lib. V. n. 23 IN nomine Domini Salvatoris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis quintidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli nono indictione ſeptima menſe julio die quintadecima. Quoniam certum eſt nos Maria femina, que vocatur Roſa, ſeu Petrus vir genitore ſuo a preſenti die ſub uſufructu dierum vite noſtre donamus, cedimus, tradimus & largimur ſimulque offerimus nullo nobis cogente, neque contradicente aut vim faciente, ſed propria & ſpontaneaque noſtre voluntatis vobis Johannes humilis abbas venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui appellatur Clivuſſcauri, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore & redemptione anime noſtre & noſtrorum omnium veniam delictorum, ſimulque & pro veſtris ſacris ſanctiſque orationibus, quas die noctuque agere non ceſſatis: & ideo a die preſentis ſub uſufructuum dierum vite noſtre donamus: ideſt domum terraneam ſcandalitia cartagnivea in inde cum inferiora & ſuperiora ſua a ſolo uſque ad ſummo alto cum introytu & exitu ſuo a via publica & cum omnibus ad eam pertinentibus poſitis intro civitate nova, que vocatur Leonina, juxta ſanctum Martinum, inter affines domus ab uno latere domus de Petro & de Marco, a ſecundo latere domus de monaſterio ſancti Sylveſtri, a tertio latere terra vacan.. de Johannes, qui vocatur Furella, a quarto latere via publica, juris, cui exiſtit, ſicut nobis evenit per noſtrum conquiſitum, ita tibi tuiſque ſucceſſoribus concedimus & largimur ſub eo tenore, & ſi unum ante alium de nobis de hoc ſeculo migraverit, ille qui ſupervixerit, habeat vita ſua diebus, hanc a die preſentis donationis cartulam tibi contradidi, pro quam etiam ſupraſcriptam domum terraneam ſcandalitia in inde cum introitu & exitu ſuo a via publica & cum omnibus ad eam pertinentibus, ut ſupra legitur, a preſenti enim die largior tibi pro tuis ſacris ſanctis orationibus, & quia ſi carnalia vobis concedo, ſpiritualia a vobis recipere expectamus, a preſenti die habeatis, teneatis, poſſideatis veſtro jure vindices ac defendas venundari, commutare vel quicquid exinde facere ſive peragere volueritis, in tuam tuiſque ſucceſſoribus ſit poteſtatem, & numquam a nobis, neque ab heredibus noſtris, aut a nobis ſubmiſſa magna parvaque perſona contra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando habebitis queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab

omni

omni homine, in omni loco ubi tibi tuiſque ſuceeſſoribus neceſſe fuerit, ſtare nos una cum heredibus noſtris ad deſendere promittimus tibi tuiſque ſucceſſoribus, in qua & juratus diximus per Domioum omnipotentem ſanƈteque ſedis apoſtolice domni Johaonis ſanƈtiſſimi pape hec omnia, que hujus ceſſionis donationis cartula ſeriem textus eloquitur inviolabiliter conſervare atque adimplere promittimus. Nam quod abſit, & quove tempore nos vel beredes noſtri eontra tibi tuiſque ſucceſſoribus aut contra hanc donationis cartulam, quam ſponte fieri rogamus, agere aut cauſare vel litigare preſumpſero per quemvis modum ingenii, tuuc non ſolum perjurii reatum incurrat, verum daturi nos promittimus una cum beredibus noſtris tibi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine auri untias duss ebritias, & poſt ſolutam penam hanc donationis io ſua maneat firmitate, quam ſcribendam rogavimus Benediƈtum ſcriniarium ſanƈte Romane eccleſie in menſe & indiƈtione ſupradiƈta ſeptima.

Signum †† manu ſupraſcripta Maria, que vocatur Roſa, atque Petrus atque donatoris, que ſupra.

† Benediƈtus nobili viro filio de Benediƈtus, qui vocatur Paze.

† Martino ſito de cubicello Dominico.

Leo, qui dicitur Paze.

Ego Benediƈtus ſcriniarius ſanƈte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiooes factas complevi & abſolvi.

LVI.

Donatio, venditio & permutatio Conſtantiæ nobiliſſimæ feminæ facta eidem Johanni abbati.

Anno 995. 1. januarii.

Ex eodem codice p. LIII.

Ad lib. V. n. 25. IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis quintodecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli decimo indiƈtione nona menſe januarii die prima. Quotiens affuerit ad commutatiooum tantum firmitate ſubſtat, quantum legum ratione venditionis forma teſtatur: & ideo quoniam certum eſt me Conſtantiam nobiliſſimam feminam jugalem filiam, que dicitur Franco, ſeu Theodoram, que dicitur jugalem, una per conſenſum & voluntatem de Duello nobili viro & viro meo hac die ceſſiſſe & ceſſi atque tradidi, necnon & commutari nullo me penitus cogente, neque contradicente aut vim faciente, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Johanoi viro venerabili & preſbitero & monaco atque pro divioa protegente clementia coangelico abbati venerabilis monaſterii ſanƈtorum Andree atque Gregorii, qui dicitur Clivuſſcauri, & per te namque in tota congregatione presbiterorum & monacorum de ſubſcripto monaſterio veſtriſque ſucceſſoribus, & cui vobis largiri & concedere placuerit, id eſt ſex in inde untias, que eſt medietas mea de caſale, quod vocatur Caſaoobula, cum ſex untiis de terris ſementaritiis, & ſex untiis de pratis, cum ſilvis, ſaleƈtis, arboribus pomiferis, fruƈtiferis vel infruƈtiferis diverſi generis, puteis, fontibus, & rivis aque perennis, edificiis, criptis & parietinis, arenariis, contiguis, adjunƈtis, adjacentibuſque ſuis montibus & collibus, cultum vel incultum, vacuum & plenum, & cum omnibus ad eam pertinentibus poſitis foris portam beati Petri apoſtoli, miliario ab urbe Roma plus minus oƈtavo io locum, qui vocatur Mola rupta, quod eſt inter affines a tribus lateribus caſale de ſupraſcripto monaſterio, & a quarto latere caſale, quod fuit de Sergio, qui dicebatur Micino, juris cujus exiſtit, quomodo mihi evenit per hereditatem pareotum meorum, ita tibi eas concedo & committo: unde & hanc ceſſionis & commutationis cartulam tibi contradidi, pro qua & noſtra medietate, que eſt ſex in inde untiarum de caſale, quod vocatur Caſanobula, cum ſex untiis de terris ſementaritiis, & ſex untiis de prato cum ſilvis, ſaleƈtis, arboribus pomiferis, fruƈtiferis vel infruƈtiferis diverſi generis, puteis, fontibus & rivis aque perbennis, edificiis, eriptis, & parietinis, arenariis contiguis, adjunƈtis, adjacentibuſque ſuis, cultum vel incultum, vacuum & plenum, ut ſupra legitur, ac bujus vicem recompenſationis recepi a ſupraſcripto monaſterio in inde medietatem de caſalibus duobns, uno quod vocatur Flangini, quod & Campi nominatur, alio vero quod vocatur Forani eum eorum pertinentiis de preſenti introeundi, utendi, fruendi, poſſideodi, vendendi, donandi, eommutandi, vel quicquid ex inde facere ſive peragere volueris, in

tua

tua tuorumque ſucceſſorum ſit poteſtate, & numquam a me neque ab heredibus meis, aut a ſubmiſſa magna parvaque perſona aliquam aliquando habebitisqueſtionem aut calnmpoiam, etiam ſi tibi tuiſque ſucceſſoribus neceſſe ſuerit ſtare me una cum heredibus meis & deſendere promitto ab omni homine in omni tempore, in quo & juratus dico per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice, ſcu ſalutem viri beatiſſimi & apoſtolici domni Johannis ſanctiſſimi quintidecimi pape. Hec omnia, que hujus ceſſionis commutationis cartule ſeries textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto. Si namque quod abſit & quoquo tempore ego vel heredes mei contra te tuoſque ſucceſſores, aut contra hanc ceſſioois commutationis cartulam, quam ſponte fieri rogavi, agere aut cauſare preſumpſero per cujuſvismodi ingenium quod ſenſum humanum intelligere vel capere poteſt, tunc non ſolum perjurii reatum incurram, verumetiam daturam me promitto una cum heredibus meis, tibi tuiſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nominis auri libras duas puriſſimi, & poſt ſolutam penam hujus cartule ſeries in ſuam nihilominus maneat firmitatem, ſcribendam rogavi Benedictum ſcriniarium ſancte Romane ecleſie, in qua & ego ſubtus ſignum ſancte Crucis feci in menſe & indictione ſupraſcripta nona.

Signum † manu ſupraſcripte Conſtantie nobiliſſime ſemine jugalis & venditricis.

† Johannes *v.* vocor teſtis.
† Johanoes oobili viro, qui vocor teſtis.
† Caro nobili viro teſtis.
† Johannes de Copia teſtis.
† Arnolſo *v.h* teſtis.
† Teuzo de Calaſia teſtis.

Ego Benedictus exiguus ſcriniarius ſancte Romane ecleſie ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones complevi & abſolvi.

LVII.

Donatio Hugonis marchionis facta abbatiæ Vangaticienſi.

Anno *996.* VI. kl. janusrii.

Ex tabulario Vangaticienſi.

Ad lib. V. n. 39. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei eterni. Anno ab incarnatione ejuſdem DCCCC. XCVI. ſexto kalendas * januarii indictione VIII. Divine gratie munere &c. (*ut ſupra in altera anni 995.*) Unde ego in Dei nomine Ugo marchio lege vivente Salica filio bone memorie Uberti, qui ſuit marchio & Saligo, optimum duxi pro anime mee remedio offerre Deo & ecleſie & monaſterio beate ſancte Marie ſemper virginis quæ eſt conſtructa in loco qui dicitur Vangadicia, ideſt caſis & curtis ſeu rebus meis illis. Ipſa caſa & curte domnicata cum caſtello & ecleſia inibi conſiſtente, quam habeo in loco & fioibus, ubi dicitur Merlaria, cum mni ſua juriſdictione; & illa ſecunda caſa & curte illa domnicata cum caſtello & ecleſia inibi conſiſtente, quam habeo in loco & finibus, ubi dicitur Montagnana, una cum omni ſua pertineotia; & illa tertia caſa & curte illa domnicata cum caſtello & ecleſia ſeu ripis & porticis inibi conſiſtenti, quam habeo in loco & finibus Lendenarie. Quarta caſa & curte illa domnicata cum caſtello & ecleſia inibi conſiſtenti, quam habeo in loco Manigio & cum omoibus ſuis pertinentiis, ſive cum omnibus caſis & rebus tam domnicatis quam etiam maſſaritiis ejuſdem curtis, & eaſtellis ſive & eccleſiis ſibi pertinentibus cum integris omnibus caſis & rebus meis illis quas habeo in loco & finibus ecleſie Longula, in Rudicho, Cooclum, Valli, Villa-Maniana & in Villa-Arcueta. His vero predictis curtis & caſtellis ſive eccleſiis, ſimulque rebus domnicatis & maſſaritiis eiſdem curtis pertinentibus, ſive predictis caſis & rebus, qualiter ſupra legitur, tam domnicatis quam & maſſaritiis cum ſuodameotis & omne edificium vel univerſis ſabricis ſeu curtis, hortaliis, terris, vineis, olivetis, caſtanetis, quereetis, ſilvis, virgultis, pratis, paſcuis, cultis rebus vel incultis, montibus, alpibus, planiciebus, molendinis, piſcareis, piſcationibus ſive ripis & portoris omnia & ex omnibus caſis, rebus, domnicatis & maſſaritiis, quantas ubique & in quolibet locis vel vocabulis ad predictis caſis & curtis domnicatis, ſive ad predictis caſtellis & eccleſiis ſunt pertinentibus vel aſpicientibus, vel quantas mihi de jam dictis eaſis & rebus pertinentibus in ſingulis denominatis locis & vocabulis ſuperius dictis inveoitur, tunc vel in eorum finium & mihi pro quocumque ordioe erunt pertinentes in integrum una cum inſerioribus & ſuperioribus ſuis, ſeu cum acceſſionibus & ingreſſuris earum, ubi Deo, & preſate ecleſie monaſterii bea-

* *junii.*

te Marie ſemper virginis offerre providi, taliter volo & inſtituo, ut qui in dicto monaſterio pro tempore fuerit, & illi monachi qui ibi fuerint omni tempore pro anime mee remedio orare, Miſſas canere & facere debeant. Similiter volo atque inſtituo, ut ille abbas, qui in ipſum monaſterium ordinatus fuerit, & illi monachi, qui ibi fuerint, non habeant poteſtatem, neque licentiam ex omnibus prefatis caſis & rebus, ut ſupra legitur, nec vendere, neque donare, neque commutare, neque libellum facere debeant, neque per nullum ingenium atque argumentum alienare debeant; ſed ſic in omni tempore ad jura proprietatis de preſcripto monaſterio haberi & detineri debeant, quia ſic in omnibus mea decrevit voluntas. Inſuper ego, qui ſupra Ugo marchio ad pars ipſius eccleſie monaſterii ſancte Marie de omnibus, que ſupra leguntur, legitimam facio inveſtituram & traditionem per cultellum & .... ſeu ramum arborum & vaſonem terre ſeu feſtucum nodatum, me exinde foris expulit & exutum fecit, & ipſi monaſterio beate Marie ad proprietatem, ſicut ſupra legitur, ad habendum reliqui. Si quis vero, quod facturum eſſe non credo, ſi ego ipſe, qui ſupra, Ugo marchio aut ulla oppoſita perſona contra hanc offerſionis cartulam ire temptaverimus, aut eam per qualecumque ingenium irrumpere vel retollere vel minuere de omnia, que ſupra leguntur, queſierimus, inferamus ad pars preſcripte eccleſie monaſterio ſancte Marie mulctam quod eſt pena aurum optimum libras quatuor millia, argentum ponderis decem millia. Tale volo atque inſtituo ego qui ſupra Ugo marchio uſque dum Dominus mihi vitam conceſſerit in omnibus, que ſuperius legitur, in mea ſit poteſtate. Et ſi forſitan Dominus omnipotens mihi filium aut filiam de legitimo matrimonio dederit, in eorum ſit poteſtate & de eorum filiis & filie qui de legitimo matrimonio nati fuerint, omnibus ſupraſcriptis rebus, quot ſuperius legitur, in eorum ſit poteſtate. Et ſi forſitan ego qui ſupra, Ugo marchio ſine filio aut filia legitima mortuus fuero, aut ipſi filio meo aut filia legitimo matrimonio ſine filio aut filia legitima mortui fuerint, omnibus prefatis rebus, qualiter ſupra legitur, ad jure proprierario nomine de ipſo monaſterio ſancte Marie deveniant. Et qui his omnibus, que ſuperius legitur, minuere aut ſubtrahere vel fraudari aut alienari aut delere voluerit, deleat omnipotens Deus nomen ejus de libro viventium, & cum juſtis non ſcribatur. Fiat particeps cum Datan & Abiron, quos cooperuit terra os ſuum, & deglutivit eos. Fiat ſocium cum Anania & Saphira, qui fraudaverunt pecuniam Domini ſui. Sit depreſſus cum Simone mago, qui gratiam ſancti Spiritus venundare voluit. Sit particeps cum Juda Scarinte, qui propter cupiditatem vendidit Dominvm & magiſtrum. Sit ſeparatus a conſortio omnium juſtorum, & in die judicii non reſurgat in numero illorum, preter illos, quos ſuperius antepoſuit, & qui erepti erunt & vendicare non valemus. Sed ut preſens hee cartula offerſionis diuturnis temporibus firma & ſtabilis permaneat inconvulſa cum ſtipulatione ſubnixa, atramentario, penna & pergamena manibus meis de terra levavi, & notario domni imperatoris ad ſcribendum tradidi & ſcribere rogavi teſtibus roborantibus.

Ego, qui ſupra, Ugo marchio per hanc offerſionis paginam dare volo atque inſtituo ipſa terra, ubi ipſum monaſterium ſancte Marie edificatum eſt, cum prefato monaſterio, quod eſt in prefato loco Vangadicia, & cum omnibus caſis & curtis ſeu caſalis atque eccleſiis ſive rebus tam domnicatis quam maſſaritiis, qund ſuperius legitur, nec ſint in poteſtate illius perſone maſculi vel femine neque de ulla eccleſia, niſi in poteſtate de illo abbate, qui ibi pro tempore ordinatus fuerit, & de illi monaci, qui in ipſum ſanctum locum congregati fuerint in prefato monaſterio cum omnibua, quod ſuperius legitur, in eorum ſint poteſtate habendi & fruendi, ſicut ſupra legitur, preter illis, quos ſuperius antepoſuit, quia ſic complacuit animo meo.

Actum in preſcripto loco ſancte Marie.

Ego qui ſupra Ugo marchio ss.

Sigifredus judex domni imperatoris authentico illo vidi & legi, unde hunc exemplum facta eſt.

Ego qui ſupra Johannes notarius & & judex domni imperatoria authentico illo vidi & legi cum dicta exempla facta eſt ibi & hic ss.

Ego Teupertus judex domni imperatoris authentico illo vidi & legi & exemplar facta eſt ibi & hic ss.

LVIII.

LVIII.

Oblatio bonorum, quam fecit eidem abbatiæ Gualdrada ſoror Hugonis marchionis & ducis.

Anno 997. VIII. kl. decembris.

Ex eodem archivo.

Ad lib. V. n. 38. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei eterni. Regnante domino noſtro Ottone gratia Dei imperatore auguſto filio bone memorie Ottonis imperatoris oepos itemque Ottonis imperatoris anno imperii ejus in Italia II. VIII. kalend. decembris indictione XI. Manifeſta ſum ego Gualdrada lege vivente Salica filia bone memorie Uberti, qui fuit marchio, quia ſecundum legem meam Salicam, atramentarium, pinnam & pergamenam manibus meis de terea elevavi, & Alſeo notario domini imperatoris ad ſcribendum tradidi per guaſonem terre, & fiſtucum nodatum ſeu ramum arboris, atque per cultellum & guantonem ſen andilaginem. Et ſic per hanc cartulam juxta legem meam Salicam, vendo, dono, trado, cedo, atque transfundo, & remitto in poteſtate tua Ugo gratia Dei marchio germaoo meo filio ſupraſcripti Uberti marchionis, id eſt caſa & curte mea illa domnicata ſeu caſtello, quam habeo in loco, & finibus, ubi dicitur Vaogadicia, cum omnibus caſis & rebus ſive ripa juxta fluvium Adeſe, cui coheret ei ex una parte ſupraſcriptum fluvium Adeſe, ex alia parte coheret ei serra eccleſie ſancti Zenonis, ex tertia parte coheret ei rivus, qui dicitur Viba, ex quarta igitur parte coheret ei terra eccleſie monaſterio ſancte Marie de Vangadicia. Hec autem ſupraſcripta caſa & curte domnicata ſeu caſtello cum predictis caſis & caſſinis ſeu caſalinis atque molinis ſive ripa, ſeu rebus tam domnicatis quam etiam & maſſariciis ad eandem caſam, & curtem domnicatam pertinentibus vel aſpicientibus totas ioſuper amembratas cum ſundamentis, & omnibus edificiis vel univerſis ſabricis ſuis curtis, ortaliis, terris, vineis, olivetis, caſtanetis, quercetis, ſilvis, virgaretis, pratis, paſcuis, cultis rebus, vel incultis quantas ubique in quibuslibet locis, vel vocabulis, omnia & ex omnibus rebus in integrum cum inferioribus & ſuperioribus ſuis ſeu cum acceſſionibus, & ingreſſuras ſuas tibi eas vendo, dono, trado, concedo, atque transfundo, & in poteſtate tua emitto tibi ſupraſcripto Ugo marchio de jure meo in jure dominationis tue, ut babeas tu & heredes ac proheredes tui, ut habeatis & teneatis atque poſſideatis & ſaciatis quidquid volueritis ſine omni mea & heredum ac proheredum meorum contraditione vel repetitione. Et ſupraſcripta mea venditione & traditione, quam tibi venundavi, recepi a te pretium butericum aureum unum in preſinito & deliberato pretio. Et dum ipſum pretium pre manibus accepiſſem, tunc ego ſupraſcripta Gualdrada ex ipſa curte domnicata ſeu caſtello atque rebus foris guerpuivi & exitum ſeci, & te intromiſi, & legitimam & corporalem iovestituram ſeci, us habeatis & faciatis exinde jure proprietario nomine vos vel ille homo, cui vos eas dederitis vel habere decreveritis, quidquid volueritis. Et ſi quis vero, quod futurum eſſe oon credo, ſi ego ſupraſcripta Gualdrada vel ullus de heredibus meis tibi ſupraſcripto Ugo marchio emptori vel tuis heredibus ac pro heredibus, aut cui vos eas dederitis vel habere decreveritis. Et ſi non vobis eas aliquo tempore in aliquod exinde intentionaverimus, nos vel ille homo, cui nos eas dediſſemus aut dederimus, pro quodlibet ingenium, vel quod abſit, ſi ego ſupraſcripta Gualdrada aut aliquis de heredibus, ac proheredibus meis contra hanc cartulam venditionis & traditionis mee venire temptaverimus aut infringere vel diſrumpere queſierimus per quemcumque ordinem. Et ſi non exinde auctores dare volueritis vobis eas ab omni homine defeodere non potuerimus, & noo defenſaverimus, ſpondimus nos vobis componere aurum obtumum libras X. argenti pondera C. & ſupraſcripta caſa & curte dnmnicata, ſeu predictum caſtellum atque rebus in duplum inſeramus quidem loco ſub eſtimatione qualiter tunc fuerint & multum ſupra adeo quod repetere & vendicare non valeamus nec vendicemus, ſed preſens cartula in diutinis temporibus firma & ſtabilis permaneat ſemper cum ſtipulatione ſubnixa. Sic tamen ſi nos exiode auctores nec defenſores querere nec dare voluerimus aut non potuerimus, licentiam habeatis abſque noſtra perſona, ſi veſtra fuerit voluotas, exinde cauſas agedi, reſponſum reddendi, finem imponendi modis omnibus vobis eas deſenſandi cum cartula iſta vel quoquo modo aut qualiter juxta legem melius potueritis. Quia in tali ordine hanc cartulam venditionis & traditionis mee feci, & Al-

ſeo notario domni imperatoris ad ſcribendum tradidi, & ſcribere rogavi, & teſtibus obtuli ad roborandum.

Actum Piſa feliciter.

Signum † manibus ſupraſcripte Gualdrade, que hanc cartulam venditionis & traditionis fieri rogavit.

Signum ††† manuum Ricardi filio bone memorie Caroli & Ogeri & Conſtantii lege viventes Salica teſtes & precium dantes viderunt.

Signum †† manuum Archinibaldi & Adelelmi lege viventes Salica teſtes & pretium dantes viderunt.

Teupertus judex domni imperatoris ſubſcripſit.

Sigefredus judex domni imperatoris ſubſcripſit.

Eribertus judex domni imperatoris ſubſcripſit.

Johannes judex domni imperatoris ſubſcripſit.

Alſeo notarius domni imperatoris poſt traditam complevi & dedi anno Domini nongenteſimo nonageſimo ſeptimo.

L I X.

Ejuſdem Hugonis donatio bonorum ſupradictæ abbatiæ.

Anno *997*. VIII. kl. decem.

Ex veteri authentico chartularii ſancti Michaelis de Muriano.

Ad lib. V. n. 18. IN nomine domini noſtri jheſu criſti dei eterni regnante donno noſtro Oto gratia dei imperatore auguſto filio b. m. Otonis imperatoris & nepos itemque Otonis imperatore. Anno imperii ejus in Italia ſecundo octavo kalendas decembria indictione XI. Conſtat me Ugo gratia Dei marchio lege vivente Saliga. filio b. m. Uberti qui fuit marchio. Simili lege vivente Saliga. quia ſecundum lege mea ſaliga. Atramentario. pinna. & pergamena manibus meis de terra ellevavi & alſeo notario dom. imperator. ad ſcribendum tradidi & per Guaſonem terre & fiſtucum nodatum ſeu ramum arborum. atque per coltellum & Guattonem. Seo andilaginem ſic per hanc cartam juxta lege mea ſalliga per anime mee remedium & per remedium anima ſupraſcripti quidem Uberti marchio Genitori meus. Seo per remedium anima Gualdrade Germana mea filia ſupraſcripti b. m. Uberti marchio. hoffero. dono, cedo. hac trado. omnipotenti deo & ecclesie monaſterio beate ſancte marie ſemper virginis, que eſt fundata in loco & finibus ubi dicitur vangadicia prope fluvio adeſſe qui dicitur veclo. Id eſt caſa & curte mea illa domnicata ſeo Caſtello quod habeo in ſupraſcripto loco & finibus ubi dicitur vangadicia cum omnibus caſis ſeu caſalinis atque molinis ſeu ripa juſta ſupraſcripto fluvio adeſſe ſive rebus tam domnicatas quam & maſſaritiis ad eadem caſa & curte domnicata ſeo & caſtello pertinentibus quam mihi per cartula ſcripta ex manibus ſupraſcripti alſei not. dom. imperatoris ex comparatione obvenit. ad ſupraſcripta Gualdrada germana mea lege vivente ſalliga. Caſa & curte domnicata. ſeu & Caſtello. Vero ipſa curte predictis caſis & caſinis ſeo caſalinis atque molinis. ſive ripa totas. Inſimul amembratas. tam domnicatis quam maſſariciis ad eadem caſa & curte domnicatas ſeo caſtello pertinentibus cum fundamentis & omnem hedificiis, vel univerſis fabricis ſuis, ſeo curtis, ortalias, terris, vineis, oliveiis, caſtanietis, quercietis, ſilvis, virgareis, pratis, paſcuis, cultis rebus vel incultis & qualiter mibi a ſupraſcripta Gualdrada germana mea lege vivente ſalliga pro memorata carta ex comparatione obvenit, & in carta ipſa continere dinoſcitur, in integrum una cum ipſa carta, offero, dono, cedo, trado omnipotenti deo & ſupraſcripte eccleſie monaſterio ſancte marie, Item offero dono cedo ac trado omnipotenti deo & predicte eccleſie monaſterio beate ſancte marie. Id eſt omnibus caſis ſeo & caſſinis ſeo caſalinis & rebus juris meis illis qui ſupra Ugo marchio quantas abeo in loco & fundo nuncupate valle Almmerigi juxta valle que dicitur ſancti Georgii. Rebus vero ipſis tam caſis domnicatis, quamque & maſſariciis cum fundamentis & omnem hedificiis vel univerſis fabricis ſuarum, ſeu curtis ortis terris vineis olivis ſilvis virgareis pratis paſcuis cultis rebus vel incultis omnia & ex omnibus caſis & caſinis ſeo & caſalinis & domnicatis quamque & maſſariciis quantam in predicto loco valle almerici juſta valle que dicitur ſancti Georgii vel meis finibus habere & poſſidere viſus ſum in integrum cum inferioribus & ſuperioribus ſuarum ſeo cum acceſſionibus & ingreſſores ſuarum offero dono cedo & trado omnipotenti deo & ſupraſcripte eccleſie monaſterio beate ſancte marie. Atque offerro dono cedo trado omnipotenti deo & predicte eccleſie & monaſterio beate ſancte marie,

marie, Ideſt uno lago qui eſt piſcaria juris meo illo qui ſupra Ugo marchio quem habeo in loco qui vocatur danarolo prope ſundo qui dicitur ſancta Anaſtaſa, lago vero ipſo qui eſt piſcaria cum omni conciatura ſua, quicquid a ſupraſcripto lago qui eſt piſcaria eſt pertenentes in integrum offerro dono cedo trado omnipotentis deo & predicte ecleſie monaſterio beate ſancte marie. Ut abeas teneas atque poſſideas & facias exinde ad partem ſupraſcripte eccleſie monaſterio beate ſancte marie jure proprietario nomine quicquid voluerit ſcinea omni mea heredum hac proheredum mearum contraditione vel repetitione. Et ego ipſe qui ſupra Ugo marchio ad pars ipſius eccleſie monaſterio ſancte marie coram teſtibus legittima fecit tradicionem & corporalem veſtituram & me exinde foris Guerpivi & exitum fecit & a parte ſupraſcripte eccleſie monaſterio beate ſancte marie ad proprietatem habendum reliquid, abſque omni mea & heredum ac proheredum meorum contraditione vel repetitione, Et ſi quis vero quod futurum eſſe non credo, Si ego ipſe qui ſupra Ugo marchio quod abſit aut ullus de heredibus ac proheredibus meis contra hanc cartula offerſionis, hire quandoque temptaverim. Aut eam per covis ingenium infrangere temptaverim tunc joſeramus ad partem predicte eccleſie monaſterio beate ſancte marie multa que eſt pena aurum optimum libras decem. Argentum ponderas viginti, pro ſupraſcriptis caſis & rebus in duplum joſer quidem loco ſub extimatione quales tunc fuerint, & quod repetere & vindicare non valeamus ſet preſeos carta offerſionia diuturnis temporibus firmam & ſtabilem inviolata permaneat inconvulſa cum ſtipulatione ſubnixa, & que alſeo notario donni imperatoris ad ſcribendum tradidit & ſcribere rogavi & teſtibus obtulit ad roborandum. Actum Piſa.

† Ugo marchio ss.

Signus ††† Ricardi filio b. m. caroli & Ogerii & Conſtanci lege vivente ſalliga teſt.

Signum †† domnus Archimbaldi & Adelelmi lege vivente ſalliga teſt.

Teupertus judex donni imperatoris ſcripſi.

Keribertus judex donni imperatoris ſcripſi.

Johannes judex donni imperatoris ſcripſi.

Sigifredus Judex donni imperatoris ſcripſi,

Alſeo notarius donni Imperatoris.

Et ego Lanfrancus divina gratia ſacri palatii Ficariolenſis notarius hoc inſtrumentum de vetero in novum tranſcripſi, nec addens, nec minuens me ſciente ita exemplavi, Io Mill. c. Non. ſecundo indictione x. tempore Celeſtini pape & Henrici imperatoris die IIII. exeunte menſe decembris.

L X.

Ejuſdem oblatio latifundiorum & eccleſiarum Bolonio abbati ſancti Michaelis de caſtro Marturi.

Anno 998. VIII. kl. auguſti.

Ex Puccinellii chronico abbatiæ Florentinæ p. CC. XXV.

IN nomine Domini Dei eterni, Regnante domino noſtro Otto gratia Dei imperator auguſtus filio bone memorie Ottonis imperatoris nepus bone memorie imperatoris item Ottonis anno imperii ejus in Italia tertio VIII. kal. auguſti indictione XI. Divine gratie munere ſuperne virtutis auxilio a faucibus demoniace poteſtatis erutis, ut nos miſericors Dominus eterne patrie gaudiis faciat coheredes, ſedulis admonitionibus crebriſque preceptis informat. Unde eſt illud: Venite ad me omnes &c. Unde ego in Dei nomine Ugo dux & marchio, lege vivente Salica, filius bone memorie Uberti, qui fuit ſimiliter marchio lege vivente Salica, in Dei omnipotentis & miſericordiſſimi nomine pro anime mee perentumque meorum & imperatorum, omniumque chriſtianorum vivorum ſive defunctorum remedium, eccleſiam edificavi in honorem ſancti Michaelis archangeli in monte & podio, qui dicitur Caſtello de Marturi, & hanc eccleſiam ad optimum ſtatum religionis ducere cupiens, monaſterium monachorum juxta regulam ſancti Benedicti in Domino ſervientium ſtatuere decerno & confirmo; eo vero ordine vel ſtatu, ut a modo in antea jamdicta eccleſia monaſtice dictionis perenniter delegata permaneat, & cum omni ſua poſſeſſiona monaſterium monachorum ibi in Domino ſarvientium omni tempore fiat, quatenus in eodem ſacroſancto loco uſque in perpetuum abbas cum monachis regulariter vivant, & Dei ſervitium ſecundum predicti patris normam die noctuque *Ad lib. VI. n. 2.*

que inibi ſaciant, & pro animabus noſtris, pareniumque noſtrorum ſive religioſorum imperatorum preteritorum, preſentium & futurorum, & omnium chriſtianorum aſſidue intercedant: Per hanc itaque cartam offerſionis, & hoc ſcriptum firmitatis dono, concedo, trado & offero omnipotenti Deo & eidem beatiſſimo Micbaeli archangelo, necnon & beatiſſime Marie virgini, & ſanctiſſimo Johanni evangeliſte, beatoque Nicolao confeſſore, & tibi Bolonio venerabili abbati, ibi perenniter regulariter ſuccedentibus. In primis videlicet offero fundamentum illud una cum ipſo monte & poio ſeu caſtello & vinea, ſeu eccleſiis, videlicet ſancte Crucis, & ſancti Benedicti ſunt edificate, in quo ipſa prenominata eccleſia & monaſterium poſitum eſſe videtur. Tamen decernimus caſtellum illud & poium cum caſis & edificiis ſuper ſe & infra ſe habentem, ſic de uno latere ab oriente decurrit foſſatum, qui vadit in fluvio Elſa, & io ſummitate ipſius foſſati a meridie revertitur per ſummitatem poii, qui eſt ſuper ipſum caſtellum, & revertitur uſque ad pontem, qui eſt in ipſo flumine Elſa, & ſicut ipſe fluvius conjungitur preoominato foſſato; hoc autem fundamentum cum ipſo ſupraſeripto monte & poio ſeu caſtello, atque prenominatis eccleſiis cum caſis & omnibus rebus infra ſe & ſuper ſe babentem cum fundamentis & omnia edificia ſuorum, vel univerſis fabricis ſuis, qualiter ſuperius legitur, in integrum cum inferioribus & ſuperioribus ſuis, ſeu cum acceſſionibus ſuis & ingreſſuras ſuas Deo & ipſe eccleſie monaſterio ſancti Michaelis archangeli, & tibi Bolonio abbati offerre previdi, & inſuper offero tibi Domino & ſupraſcripto monaſterio beati Micbaelis archangeli, ideſt ccx. inter caſis & caſſinis, ſeu caſalinis atque ſortis & rebus maſſaritiis meis illis, quas habeo in ſupraſcripto loco Marturi vel in eis finibus. Una ex illis maoſis regitur per Urſo... alia Petrus Cellerarius; tertia per Teuzzo maſſario filius Guidi; quarta per Urſo de Marſa; & ioſuper concedo omnem Teloneum ſive curaturam de ipſo ponte; quinta retinet Petrus Ollacius; ſexta Bonizo Mancarone. Due ex ipſis caſis detinet Urſo de Quercia, alia detinent filii Pipini, alia regitur per Martino filius Petri; undecima detinet Saſſo filius Dominici; duodecima & decimatertia detinet Gherizo: duo ex ipſis in Galugnano cum eccleſia ſancti Anſani, que recte fuerunt per ....imizo de Elſa; & tres manſe de eccleſia ſancte Crucis, una detinet Petrus presbiter, & alia Johannes ... tertia Johannes de Gavignano. Manſo uno in Paterno ... detinet Martinus Mimulo, alio quem detinet Petrus filius Martini .... de colle Murello. Alio manſo detinet Johannes filius Petri de Silva, alia detinet Stepbanus de Caſtellone; manſo uno detinent Andreas, & Amizo, & Teuzo filii Petri; alio manſo detinet Petrus Battebicco; alio quem detinet Johannes de Caſtellnne; alia detinet Teuzo de colle Morello; alia detinet Andreas de Colle. Manſe duo detinet Rozo de Fabriciano; manſo uno detinet ....., alio detinet Urſo de Angilione; alio detinet Petrus Scario; alio detinet Anſelmus de Urſino; alia manſa detinet Martinus preſbyter; manſo uno detinet Albertus Concius, alin manſo detinet Corſulo, alia detinet Erilnd.... manſo uno detinet Johannes Lanaticus. In Lignann manſe ſeptem, una regitur per Petrum Lombardum, alia per Rainaldum, tertia per Petrum filium Amizi, quarta per Domnino filius Martini, quinia per Teuzo filius Barocci, ſexta per Bonizo, ſeptima per Bonizo filius Marie: duodecima manſe in Caſſiano, duo retinet Rarimbaldo, tertia Petrus, quarta regitur per Leo filius Tachi, quinta per Baroccio, ſexta per .... ſeptima per Urſo de Laterene, octava per Johaooem filius Maiolfi, nona per Petrus filius Litardi, decima regitur per Petrus filius Leoois, undecima per Giſallio, duodecima per Azo maſſario. Manſo uno detinet Vitalis filius Sicchi. In Anellano, ubi dicitur Curteboni manſe duo, una detioet Sigizo de Lugi, manſo uno io monte, manſe tres, quas detinet Petrus filius Zoppi. Manſo uno detinet Petrus filius Zaigi, alio detinet Johannes de Oliveto, alia detinet Urſo de Forcofoli. Manſe due detinet Martinus filius Sicchi. Manſo uno detinet Petrus filius Lugizi, alio detinet Baroccio filius Ramli, alio detinet Ingizo de Valle. Manſe uno detinet Venerio de Padule, alio detinet Johannes de Padoale. In Gaugnano manſo uno, quem detinet Petrus Amizo. In Sulignano manſo uno, quem detinet Majzo. In Ciuziano maoſe duo, quos detinent Booizo, & Ildizo de Fnſco, alio in Campo majore, quem detinet Maizo. In Colle manſo uno, quem detinent Andreas & Alfredus, maoſe duo, quos detinet Petrus Bucca Martello. In Tenzano maoſe duo quos detinet Sigizo, alium quem detinet Johannes filius Urſi;

Urſi; alia detinet Fendo cum domoicato & eccleſia ſancti Fabiani: manſe quatuor Moronto & Ildizo detioent, manſo uno detioet Goro, manſo uoo detinet Teuzo. In Veci manſo uno, quem detinet Benedictus presbyter. In Aerooe manſo uno, quem detinet Petrus, alia regitur per Benedictum. In Rodaoo manſo uno, quem detinet Johaones clericus. Samud de Moote detinet maoſo uno, alia in Taguli, quem detinet Ildizo, aliam quem detioent Rodulſus filius Ildi & Homicio; manſo uno detinet Andreas filius Urſi, alia detinet Dominicus filius Leonis, alia detinet Morunto; manſo uno detinet Urſus filius Altipraodi, manſo uno detinet Giſo filius Teuzi; manſe quioque, quas detioent Elias presbyter & Ubertus cum fratribus ſuis. In Seittini manſo uno, quem detinet Urſo, alium, quem detinet Bonizo presbyter; manſe due, quas detineot Petrus & Urſo. In Suri manſo uno, quem detinet Aodreas. Adſertino maoſo uno, quem detinet Petrus. In Corna manſo uno, quem detioet Benedictus. Io Cignano cum eccleſia ſancti Petri maoſas tres. In Lillano manſo uno, quem detinet Booizo Martini, alia quam detioet Gubertus clericus; manſe duo, quos detineot Andreas filius Petri albi, & Johannes de Mandria. In Buzaione manſo uno, quem detinet Leo de Capraria, alio quem detinet Petrus filius Martini, alio quem detinet Amizo. In Seri manſo uno, quem detioet Petrus clericus filius Roizi. In Colle manſo uno, quem detinet Petrus. Io Valle maoſo uno, quem detinet Petrus; eccleſia ſancti Donati; manſo uno io Cirpiano, Martinus filius Stefani manſo uoo. In Saugnano manſo uno, quem detinet Maurunto, alio quem detinet Petrus filius Giſi, alio quem detinet .... undo, alia quam detioet Andreas filius Johannis. In Surignano manſe tres; manſo uno in Saverſe. In Ciſpiano manſe due, alio quem detioet Petrus filius Gili, & alio quem detinet Giſo filius Petri. Io Aquoſa manſo, quem detinet Johaones de Zocori, manſo uno quem detinet Urſo. De Ame manſo uno, quem detinet Petrus filius Amalperti, alio quem detinet Bonizo de Ame, alio quem detinet Urſo filius Petri. Ad Ulmi maoſo uno. In Orzale maoſo uno. In Leugnano manſo uno. In Villanova manſo uno, alio in Saſſiprandi. In Mazzano manſe duo, maoſo uno quem detinet Leo Scario. In villa Gajo manſo uno, quem detinet Trizo. Io Zajaoo manſo uno, quem detioet Romanuli. In Villale manſo uno, quem detinet Ferizo, manſe duo quas detinet Bonizo filius Umberti, Erizo de Joboli, alia quam detinet Leo de Pino, alia quam detinet Petrus de Moote Pontado, alia quam detioet Petrus filius Urſi. In Lene manſe quioq; manſo uno qoem detinet Teuprando. In Tuſcanula manſo uno, qoem detinet Aodreas Muſchita, alia quam detioet Booizo filius Starizi, alia quam detinet Guioizo & Bellino. In Suviano manſo uno, quem detinet Teuzo, alio quem detioet Petrus de Succiano, alio quem detinet Domioicus. In .... ano manſo uno, quem detinet Johanoes Ollario, alio quem detinet Urſo & Roſo, alio quem detioet Veneri. In Luco manſo uno, quem detinet Barocio, alio quem detinet Domitucello, alio quem detinet Jobannes Centinuto, manſe due quas detinet Petrus Biſarello, alio quem detioet Johaones Forbitore, alio quem detinet Teuzo filius Johannis clerici, alia quam detinet Petrus de Fonte. In Monreſancto manſe duo, quas detinent Stephanus & Petrus Erlemiſio, alio quem detinet Marco Ullario, alia quam detioet Johannes Ruſſo. Manſe tres in Luco cum eccleſia ſancti Martini, uoa cum medietate de illa eccleſia, cui vocabulum eſt ſancti Dooati, que eſt fundata io loco & finibus Lucardo, una cum iotegris triginta & tres ioter caſis & caſſiois ſeu caſaliois, atque rebus domnicatis, ac maſſaritiis, quas habeo in ſupradicto loco Lucardo, vel in ejus finibus ad predicta eccleſia ſancti Dooati ſunt pertineotes. Similiter & maſa, quam detinet Micheli de Guduſuli in corticella de Panzaoo, manſe ſeptem cum domnicato de ipſa curte, quem detinet Teuzo filius Litifredi. In Ficinule manſe ſex. In Ceddi manſe tres, quas detinet Petrus filius Johanois. Io Caſtagneto manſa una. In Caſtello maoſa una, quam detioet Petrus Buccamartello. Io Burro manſa una. Io Olena manſa uoa. In Patrignooe manſa una. Io Querceto Booorufi manſe tres. In Gugnano manſa una, quam detinet Gumpulo & habet pendices tres, una quam detinet Domioicus filius Andree, alia Garruccio filius Azi, tertia detinet Petrus filius Donati. In Serille manſa una. In Marcario manſe due. In Eruce manſa una. In Villule manſa una. Io Bacilſi manſa una, quam detioet Teuzo filius Roffredi. Io Salicione manſa una, quam detinet Petrus presbyter. Io Cavalle manſe due, una detinet filius Liuzi, alia Petrus.

trus. In Vergnano manſa una, quam detinet filius Guoſredi. In Colonica manſa una quam detinet filius Guidi. Io Luco manſa una, que dicitur Berte cum pendiciis ſuis; alie due, quas detinent Petrus Biſalello cum filiis ſuis. In Bibiano manſa una. In Fundignano manſa una, quam detinent filii Stephani. In Stabiliſe manſa una. In Plantignano manſa una. In Anclano curte Quiſſenradi manſe tres. In caſtello de Cakione manſiones due. In caſtello de Papaiano de intus ipſa pars, que ſuit Guinizi filius Ugonis, & alia pars in ipſo caſtello Papaiano cum omni pertinentia de intus & ſoris, que ſuit Azi filius Petri Nigri. In Spandule manſa una. In Framonte manſa una. In Sapina manſe tres. In Roſignano manſe due. In Antula manſa una. In colle Garzario & Maciole & Saline manſe quatuor. In Colle longo manſa una. In Viciano manſa una. In curte Freda manſe tres. In Sparpaialla manſe quinque. In Mugnano manſe quatuor. In Gabiano manſe due. In Cagnano manſa una. In Panzano manſa una. In Gregnano manſa una. In colle Petroſo manſa una. In Qualdo manſe due, quas detinet filius Lucco. In Caſule manſe nove. In Sartiano manſe due. Aliſuli manſe tres. In Pini manſa una, quam detinent filii Gerardi. In Paterno manſe due, quam detinet filius Johannis, Petrus filius Lupi de Paciliſe manſa una. In Arginne manſa una. In Monte Rapponi maoſe ſex. In Meugnano manſe novem. In Alene manſe novem. Infra plebem ſancte Hieruſalem de Lucardo in villa, que dicitur Albagnano, & Roncognano manſe due, que recte ſunt per Gilo, & Quarno & Armillo. Similiter infra ipſam plebem terra Valiſana in loco, qui dicitur Valle manſe due, que fuerunt recte per Roſredum & Petrum nepotem ejus. Tertia maoſa que eſt in eadem plebe in loco qui dicitur Valli juxta villa, que nuncupatur Fabbrica, & eſt recta per Alberto filius Teuzi. In Aſciano manſa una, ubi dicitur Ulpajo, que recta ſuit per Azo Maſſario. Scacari manſa una, quam detinet filius Pini. In Meugnano in loco, qui dicitur Cirine manſa una, quam detinent Rainzo & Azo filius Petri. Inſuper offero & trado curte mea de Untugnano cum eccleſia ſancti Salvatoris, que ibi eſt edificata, cum omni pertinentia & ripe de Caſtello novo, & decemno & Aqua, que dicitur Utrica & Meleto cum ceteris aquis pertinentibus ad ſupraſcripta curte, ſeu etiam terra illa, que dicitur Severatico, que ſuit recta per Gualſredo caſtaldo, & ipſa pars de Caſtello Tugnano de intus & de foria ſive de aquis, ſive de terris cum ſuis ſauciis, ſeu ubicumque & qualicumque ad ipſam curtem domnicatam, ſive de predictis caſtellis ſibi pertinentibus, ſive pro meo conquiſito, vel hereditate paterna, quam & materna per qualicumque ordine de meo jure inſra ipſis locis jam nominatis curtis ſeu caſtellis de earum pertinentiis inveniri poteſt, una cum caſis & caſſinis ſeu caſalinis atque rebus domnicatis & maſſaritiis infra deſcriptis locis & vocabulis ſuperius dictis eſſe inveniuntur. Tamen nominative caſa una & res una, que detinet Lambertus presbyter, ſecunda que detinet Amizo filius Urſi, tertia detinet Dominicus, manſa quarta detinet Baruncello, quinta detinet Urlo Beſtiaculo, ſexta detioet Albertus Scancio, ſeptima que detinet Jobannes, octava que detinet alter Johannes, nona que detinet filius Pini, decima que detinet Bonizo Riſarello cum alia manſa, duodecima detinet Petrus, decimatertia detinet Johannes Biſulco, decimaquarta detinet Stephanus mas... In Oppito manſe tres. Azaulnule manſa una. In Finuchieto manſe quatuor. In Campo Romuli maoſe due. In Surignano manſe tres. In Caſtagnito manſe due. In Calino manſe due & domnicato qui ſimul ſunt xxx. inter caſis, caſſinis & caſalinis, ſeu ſortibus & domnicatia. Hec autem omnia, que ſuperius leguntur, ſicuc mihi per hereditatem paternam, aut maternam ſeu per conquiſitum evenit omnia in omnibus, quantum ad ipſam curtem de Marturi, vel de Untignano ſeu de aliis manſis & eccleſiis pertinentes eſſe invenitur. Sicut ego ad meum domnicatum habeo & teneo cum omnibus penſionibus, redditibus ſive decimis cum omnibus domnicatis cum caſis, rebus & maſſaritiis cum ſundamentis & omnibus ſundamentis vel ſabricis ſuarum, ſeu curtis, ortaliis, terris, vineis, olivetis, caſtagnetis, quercetis, ſilvis, pratis, paſcuis, cultis rebus vel incultis ſive mobile, ſive immobile omnia & in omnibus quantas ubique & in quibuslibet locis vel vocabulis ad ſupraſcriptis caſis & caſalinis, ſeu ſortis & rebus, que ſuperius leguntur, ſunt pertinentes vel aſpicientes, vel ſupraſcripti & domnicati homines exinde ad manus ſuas babere & detinere videntur io iotegrum omnia tranſacto nomine, ſicut ſuperius legitur, cum inferioribus & ſuperioribus ſuarum, ſeu cum acceſſionibus & ingreſſuras earum, una cum omnibus ſervis & ancillis,

quas

quas mihi pertinent de eurte mea illa domnicata de Cenzano, Deo & ipſi eccleſie & monaſterio beati Michaelis archangeli, necnon & beatiſſime Dei genitrici virgini Marie & ſanctiſſimo Johanni evangeliſte, ſanctoque Nicolao confeſſori, & tibi Bolonio venerabili abbati ibi religioſe ſuccedentibus offero, trado & concedo eo videlicet ordine, ut ab hodierno die in antea in ipſa Dei eccleſia & monaſterio te abbatem, te patrem cum monachis & presbyteris ſeu cum ceteris ..... ſecundum regulam ſancti Benedicti eligere ſeu ordinare, atque confirmare volo & omnibus ſupraſcriptis ..... rebus cum domnicatis, quam & maſſaritiis atque eccleſiis & jamdictis ſervis & ancillis, que ſuperius leguntur ..... & monaſterio ejuſque rectoribus, qui ibi pro tempore fuerint ſine poteſtatem eas habendi, tenendi, imperandi ...... & oſufructuandi, & ut abbatibus & fratribus ibi Deo ſervientibus ad temporale victum vel uſu deſerviant, ut ſit ..... anime mee, parentumque meorum, necnon & imperatorum omnium chriſtianorum vivorum ac defunctnrum, & diurna & nocturna officia, miſſe & orationes, pſalmos, hymnos, luminaria & incenſum, largitates bone, & elemoſine, hoſpitalitates ...... Dei ſervitium atque obſervatio ſacratiſſime regule ſancti Benedicti ſint mihi atque religioſiſſimis imperatoribus, poſteriſque veſtris, & omnibus chriſtianis ad ſalutem & indulgentiam noſtrorum omnium peccatorum; atque ad defenſionem animarum & corporum uſque in finem ſeculi, & poſt finem ſeculi vitam eternam a Deo mereamur accipere. Hoc etiam ſimili modo ſtatuo, promitto atque ordino, ut ipſum monaſterium & omnia ejus bona tam preſentia, quam futura, & ipſos fratres, qui ibidem pro tempore ordinati ſive poſiti fuerint, ſimulque cum abbate, qui ibi regulariter electus fuerit, Deo ſervierint cum recta & bona fide, omoi tempore debeant ſubſtentare, protegere, defendere atque adjuvare, & meo ſtudio ac ſollicitudine in predicto loco factus juſtitie & cultum religionis omni tempore volo & deſidero retinere, & reſtaurare, ac ſtabilem reddere. Similiter volo atque inſtituo, & firmiter obſervandum eſſe cenſeo, ut res ipſius monaſterii tamque modo habet, aut in antea eum Dei adjutorio habuerit nullo modo ab abbate, qui pro tempore ibi fuerit, vel a priore, vel a monachis, vel a quibuſcumque perſonis non ſint in poteſtate vendere, donare, commutare, neque per libellum, neque per nullum argumentum, neque per ſeum, neque per nullum ingenium alienare, nec dare, neque minuare, niſi per ....., rabili & evitabili utilitate & perſpicua melioratione ſacri loci. Quod ſi, quod abſit, aliter factum fuerit & claruerit, nullius momenti vel ſtabilitatis ſit, ſed ſint, redigantur ad utilitatem ipſius eccleſie & monaſterii, & ſubſidium fratrum ibi Deo ſervientium. In ordinatione autem abbatis illud ante omnia ſtatuo & obſervare decerno, ut nullus ibi abbas, niſi canonice & regulariter ordinetur. Quod ſi forte indignus, quod abſit, vel interventu pecunie eſſet per ſimonicam bereſim promotus fuerit, mox ſine mora dejiciatur, & alter, qui dignus ſit, ſubrogetur, & qui conſentiens in hoc per conſcientiam fuerit, quam infra conſtituemus anáthemate & pene ſubdatur, & quocumque tempore abbas, qui ibi fuerit de boc ſeculo migraverit, non ſit in poteſtatem illius perſone hominum maſculi vel femine, nec epiſcopi, neque regis, neque marchionis, nec comitis, ſed nec ullius perſone ibi abbatem mittere aut eligere, ſed ſit in poteſtate ipſius congregationis, ſi in ipſa congregatione idoneum inveoiri potuerit, ſecundum preceptum regule ſancti Benedicti ſibi abbatem eligant. Et ſi, quod abſit, in ipſa congregatione minime inveniri potuerit, ſit in providentia illius congregationis de altero monaſterio cum timore Dei & obſervatione regule ſibi abbatem eligere. Unde ego Ugo dux & marchio, ut ſupra legitur, lege vivente Salica de omnibus, que ſuperius leguntur, ſupra ſacroſanctum altare beati Michaelis archangeli, & in manibus tuis, veoerabilis abbas Boloni, legitimam facio inveſtituram & traditioonem per cultellum & fiſtucum nodatum, & quantonem ſeu quaſonem terre, atque ramum arboris me exinde foris expuli querpim & abſitum feci, & ipſi eccleſie & monaſterio ad proprietatem, ſicut ſuperius legitur, ad habendum reliqui, & quod facturum etiam non credo, ſi ego qui ſupra Ugo marcbio vel ullus de beredibus ac pro heredibus meis, ſeu quelibet oppoſita perſona contra hanc cartulam mee offerſionis ire quandoque temtaverimus, aut per quolibet ingenium irrumpere, aut infringere, vel retollere, vel minuere de omnibus, que ſuperius leguntur, juramus per noſmetipſos, aut per ſubmiſſam perſonam, cui nos eam dediſſemus, aut dederimus per quodlibet ingenium & eam ad partem ſupradicti monaſterii ab omnibus hominibus deſeodere noo potuerimus, & non deſeoſaveri-

Google

mus , ſpondimus atque promittimus ad partem predicti monaſterii componere ſupraſcriptis omnibns caſis & rebus, que ſuperius leguntur, in duplum ioſer quidem loco ſub extimatione quales tunc ſuerint. Et inſuper inſeramus ad partem predicti monaſterii ſuis rectotibus, mulcta, quod eſt pena aurum optimum libras mille, & argeotum pondera decem millia . Si quis autem de his omnibus , que ſuperius leguntur, minuere , ſubtrahere vel deſraudare temptaverit , aut alienare vel delere voluerit, deleat omnipo'ens Domious nomen ejus de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur, fiant patticeps cum Dathan & Abiroo , quos deglutivit terra, fiant ſocii cum Anania & Saphira , qui fraudaverunt pecuniam Domini ſui . Sint deprchenſi eum Simone mago , qui gratiam Spititus ſaocti venundare voluit, ſint participes cum Juda Iſchariothe, qui per cupiditatem vendidit Dominum & magiſtrum , ſint ſeparati a conſortio omoium juſtorum, & io die judicii in oumero illorum noo reſurgant, quia ſic decrevit in omnibus mea volunras . Et ut preſens hanc cattulam offerſionis mee diuturnis temporibus firma & ſtabilis permaneat ſemper inconvulſa cum ſtipulatione ſubnixa, atramentario, penna & pergamena manibus meis de terra levavi , & Jobaoni notario & judici domini imperatoris ad ſctibendum tradidi & ſctibere rogavi , teſtibuſque obtuli roborodum.

Actum io ſupradicto caſtello de Matturi .

Ego autem ſupradictus Ugo dux & marchio hec omnia , que firmitatis mee & ordinationis pagina continet, tam pro mercede anime mee, quam etiam omnium chriſtianorum ſcribere rogavi, & ſtabilem eſſe deſidero . Ideoque peto & ſupplico Domoum Apoſtolicum , per quem modo regitur apoſtolica beati Petri ſedes, quam & illos , quos imperpetuum eamdem ſedem canonice recturi ſuot, ut me vivente ſive defuncto pro amore Dei & honore beati Petri , cui ad noſtra tradita eſt poteſtas regendi ſue eccleſie, ut banc meam ordinationem, & ſupradictum monaſterium, & omnia ejus bona, que modo habet, aut io antea habebit , apoſtolica tuitiooe ſemper ſit firma & tuta . Sed & imperialem poteſtatem ſuſis precibus pro anime ſue & ſalutem imperii ſui depoſco, tam qui modo eſt , quam qui io aotea Deo anouente ſuturus erit , ut ipſum monaſterium & res ipſius ab eis ſemper perfruaotur, ne a pravis homioibus booa illius diripiantur.

† Ego Ugo dux & marchio hanc cartam ordinatioois & offerſionis manu mea confirmo.

Signa maous Rineti filius bone memorie Berardi , & Petri ſeu Gulielmi germani filiorum Petri , & Bonifacii ſeu Berardi germani filiorum bone memorie Bezi lege vivente Salica rogati teſtes.

Signa manus Rodulfi comes Roſelenſe filii bone memorie Ildibrandi, & Teudici comes Voltertenſe filii booe memorie Gerardi rogati teſtes.

Teupertus judex domni imperatoris &c.

Gerardus judex domni imperatoris &c.
Petrus judex domni imperatoris &c.
Sigifredus judex domni imperatoris &c.
Ego Johannes notarius & judex domini imperatoris poſt tradita complevi & dedi.

LXI.

Juramentum præſtitum a Petro abbate Claſſenſi ſancti Apollinaris Gerberto archiepiſcopo Ravennati.

Aooo 998. 30. oovembris.

Ex autbeatico arcbivi Claſſenſis.

EXemplum inſtrumenti , cujus tenor talis eſt . Io oomine patris & filii & ſpiritus ſancti . Anno Deo propitio pontificatus donni Gregotii quinti , & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli ſede tertio atque imperante donno Ottone tertin juoiore anno tettio die trigeſimo menſis novembris indictione decima . Ravenne . Paſtoralis ac pontificis donni & ſanctiſſimi & beatiſſimi Gerberti archiepiſcopi ſancte Ravennatis eccleſie , & inveſtitor meo providentia atque reſpectio, qui licet mihi indigno famulo ſuo nullis ſuffragantibus meritis ſue laudis , ſueque pietatis clementia , ſicut & omnibus ſuis ſubjectis mibi largiflua ſue miſericordie viſcera clementer impendere reſpiraote illi divioa virtute dignatus eſt ſuper me afflueotem ſue pietatis miſericordie exhibere, & me licet indignum & in meritum io cenobio ſaocti Apoleoatis Chriſti martiris ad conſervandam ſancti Benedicti regulam , & ad cuſtodiendam ſecuodum meam intelligentiam & poſſibilitatem gratia operante divina cooſtituere me abbatem dignatus eſt . Idcirco ego Petrus presbiter & monachus & electus a congregatione mo- Al. iii. v. i. n. 13.

naſte-

naſterii ſancti Apolenaris, quod vocatur ad Claſſem, promitto per hoc ſanctum altare, & ſanctas ibidem conditas reliquias, & hec ſancta Dei quatuor evangelia quia ab hac hora in antea fidelis ſum, & ero omnibus diebus vite mee ſancte domine mee Ravennati eccleſie, & tibi donno meo Gerberto archiepiſcopo eccleſie ſancte Ravennatis per rectam fidem tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, & omnem juſſionem, voluntatem ſeu conſuetudinem ſancte Ravennatis eccleſie polliceor ſecundum meum poſſe completurum eſſe, & cum inimicis veſtris numquam ad damnitatem ſancte Ravennatis eccleſie, & veſtram infidelitatem me ſnciabo, ſed sotis viribus meis contra illos ſtabn pro veſtra fidelitate, & quicquid ab illis ſcire potuero aut per me, aut per meum miſſum nunciare vobis, aut veſtris fidelibus ſtudebo cito, ut potuero & bene polliceor, ut numquam diebus vite mee aut ad papam, aut ad majorem vel coequalem patriarcham, aut ad imperatorem, aut regem, aut aliquam perſonam majorem, vel minnrem vadam, aut miſſum mittam contra ſanctam veſtram dominam meam Ravennatem eccleſiam, aut contra veſtram ſucceſſorumque veſtrorum voluntatem agens per nullum ingenium, ſine veſtra vel veſtrorum ſucceſſorum licentia. In ſeſtivitatibus quoque ſanctorum martirum Apollenaris & Vitalis omni anno ad ſynodum ſecundum antiquam conſuetudinem occurrere promitto, excepta cauſa infirmitatis & itineris. Et de rebus monaſterii ſancti Apolenaris, in quo me ordinare diſponitis, ad nullam minorationem ab hac hora in antea aliquam ſcripturam aut cartam facere preſumam, niſi tantum per libellos aut henphyteuſim bona renovanda, ſicut per noſtros anteceſſores firmiter ſunt, ſeu prout melius potuero. Res ejuſdem monaſterii & poſſeſſiones omnes ad meliorationem renovabo, & ea loca, que ad penſionem data ſunt completa hereditate contrahentium inſalario jure, prout valuern adminiſtrandas fruges recolligere totis viribus repromitto, quod ut vere ab omnibus credatur, & in ſuturo tempore a me obſervetur, manu propria ſcripſi.

Ego Petrus monachus, & presbyter & abbas monaſterii ſancti Apolenaris in Claſſe in hac promiſſione manu propria ſcripſi.

Et ego Artuſinus notarius exemplavi.

LXII.

Admonitio Leonis archiepiſcopi Ravennatis ad Durantem monachum vel ad ſocios ejus eremitas.

Anno 999.

Ex Mabillonii Sec. V. p. 870. *& ex Ughellii Ital. Sac. T. II. col.* 355.

INcipit admonitio Leonis Ravennatis archiepiſcopi ad Durantem monachum, vel ad ceteros, qui cum eo ſunt, eremitas. *Al. lib. VI. n. 11.*

Cum heſterno die mihi conſilium peteres, egn in itinere poſitus, ut noſti, tibi reſpondere non valui. Nunc autem pauca de plurimis tue caritati mandari curavi: obſecro te tamen, perpende diligenter, quod dico. Cur ſeculum dimiſiſti? & iſtam arctam & anguſtam vitam arripuiſti, & abbatem ſuper te elegiſti, ut non tun, ſed alieno arbitrio vivendo imitares Dominum tuum dicendo: Non veni voluntatem meam facere, ſed ejus qui miſit me, niſi ut eum imitando partem cum eo & cum Sanctis ejus habere in eternis gaudiis merearis? Cur modo illa oblitua es, & in eis, que prnmiſiſti, uſque in finem perdurare non procuras? Cur non audis apoſtolum Johannem clamantem: Tene quod habes, ut nemn accipiat coronam tuam? Cnnſidera quod primus hnmo non ſervando obedientiam perdidit nos, ſecundus Deus & homo per obedientiam redemit nos. Quare vis eam dimittere, cum nullum bonum extra eam nec ſuit, nec erit, ne eſſe poterit in eternum? Longum eſt, ſi omnes Sanctos novi & veteris teſtamenti replicare vnluero, qunmodo per obedientiam ſalvati ſunt. Sufficiat tibi, ut ſcias, & certus ſis, quod nullus ſine ipſa ſalvetnr, nec poterit aliquando, maxime cum hanc coram Deo & Sanctis ejus te eſſe ſervaturum ſpoponderas. Nam, ut nnſti, in baptiſmo tria promittimus, abrenuntiare diabolo, & pompis ejus, & operibus illius. In monachatu promittimus ſtabilitatem, & converſionem morum, & obedientiam. In primo, non per nos, ſed per interpoſitam perſonam facimus, & in quantum ætas permittit, reluctamus, contemnimus, ne ad id perveniamus: poſtea tamen diligimus, & in ea uſque ad mortem perſeveramus. In iſta ſecunda promiſſione, non vi, ſed in-

tegro ſenſu, & meditaodo, amando, & legendo coram Deo & omnibns Sanctis promittimus, ſcribimus, & Deo ſponte offerimus. Perpende obſecro quid dicere Domino poſſimus, ſi quod per alios in pueritia non ſponte promittimus . . . . ſponte corrumpimus: præſertim cum beatus Benedictus terribiliter arguat: Quod ſi quis aliter fecerit, a Deo ſe damnandum ſciat, quem irridet. Non dicit judicandum, ſed damnandum, quia facilins poterat de prima promiſſione, quam per alios facit, ſe excuſare quam de ſecunda. Et quoniam plurimi non intelligentes ſano ſenſu Regulam ſancti Benedicti, nec cognoſcentes virtutem verborum, que in ea ſcripta ſunt, putant melius facere, ſi eam dimittant, & poſtea nec illam, oec aliam tenent, & vacui remanent, & ſine fructo apud Domioum inveniuntur. „ Adverte tamen quis ali„ quando potuit facere, quooiam ibi di„ cit: ut ubicumque ambulat, aut ſtat, „ aut ſedet moaachus, io terram defixis „ aſpectibus, reum ſe omni hora de pec„ catis ſuis exiſtimet, jam tremendo ju„ dicio præſentari ſciat; & omnes cogi„ tationes ſupervenientes abbati ſuo ooo „ celet, & uſque ad interrogationem non „ loquatur. “ Taceam de aliis ſententiis, que omnes plene ſunt myſteriis: ſed iſtas tres conſidera, quis aliquando facere & adimplere potuit. Confundantur ſtulti, ſileant, reprehendant ſe, qui putant majora facere, cum iſta, ut credo, nullus adimplebit, niſi ipſe beatus, aut quis ſimilis Benedicto fuit. Unde beatns Gregorius, poſtquam de ejus virtutibus locutus eſt, admirans de ejus Regula ait: „ Ioter reliquas virtutes, quibus beatus „ Benedictus claruit in mundo, ſcripſit „ monachorum regulam, diſcretione pre„ cipuam, ſermoneque luculentam: ut ſi „ quis vitam ejus vel mores imitari ali„ quis voluerit, in ejus conſtitutionis re„ gula invenire poterit, quia ita docuit, „ qualiter vixit. “ Certe quamvis parva tibi videatur beati Benedicti Regula, noo parva beato Gregorio apparebat, quam tantis præconiis laudavit; & ſcimus, quia poſtquam omnibus ſignis, virtutibuſque univerſis, ſpiritu propbetie ſe illuſtratum agnoſceret, ab eodem Spiritu-Sancto edoctus, cum ſe de hac luce, revelante Deo, ſciebat eſſe tranſiturum, ad petitiooem diſcipuli ſui Mauri hanc Regulam ſuis beatis manibus deſcribens, eique tradidit, ut perfecte ſciret qualiter ſe ſuoſque diſcipulos imbueret: admonitionem in prologo ipſius Regulæ ita iocipit, quaſi ſingulariter ad illum. „ Au„ ſculta, o fili, præcepta magiſtri & in„ clina aurem tuam, & admonitionem „ pii patris libenter excipe, & efficaci„ ter comple. “ poſt hæc, ſpecialiter ad omnes converſus adjecit, & quæ ſequuntur. Nam tantæ diſcretionis eſt, ut oullus ita infirmus eſt, qui ex ea non poſſit habere quod ſibi ſufficiat; nullus ſanus, nec fortis, qui oon ſibi habeat, quod laboret diebus vitæ ſuæ. Et hoc eſt ſummum bonum, quod in arbitrio abbatis poſuit, unde monacbus ſecurus poſſit eſſe, ſi ſe ſub imperio abbatis ponat: & adjecit hæc facientibus vitam æternam. Et iterum: „ Illa merces a Domino com„ penſabitur, quam nec oculus vidit, „ oec auris audivit, nec in cor hominis „ aſcendit, “ Audiſti laborem, conſidera repromiſſionem: ſufficiat tibi cariſſime. Si ultra vadis, errabis. Audi ſcripturam: „ Hac via ambula, te neque ad „ dexteram, neque ad ſiniſtram coover„ tas, viriliter iohærendo. “ Comple iſta in monaſterio: purifica te prius ibi ab omnibus vitiis, conculca ſuperbiam, ioterfice vanam gloriam, abſcinde iram, projice triſtitiam, eradica avaritiam, occide luxuriam, conculca ventris ingluviem: firmet te humilitas, caritas, patientia, longanimitas, manſuetudo, obedientia, caſtitas, continentia, tolerantia cum ſpe certa & firma. Sed fortaſſe mens veſtra titubat, quod nunc carnales vos Dominus ſalvare non poſſet. At valde cootrarium eſt aliquem de prædictis cogitare vel dicere. Si Abel cum odio Cain ſanctus effectus eſt, & Noe inter tot millia malos audivit a Domino, te ſolum ioveni juſtum coram me; & Abraham de Hur Cbaldæorum electus apparuit, & Loth cum de Sodomis abſtraheretur juſtus ioveotus eſt, teſtanre Apoſtolo: Juſtum Loth oppreſſum a nefaodorum injuriis. Converſatione & aſpectu juſtus erat apud eos habitans, qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant. Perpende, Loth inter malos laudatur, io monte reprobatur: qualis fuit io Sodoma, Apoſtolus laudat, qualis in monte, omnes vituperaot. Continentiam, quam baboit inter Sodomitas, Angelica viſio & locutio demonſtrat: inceſtum, quod fecit in monre, Propheta oon tacuit, cum ejus filiis uſque in ſeptimam generationem, ne intrarent in eccleſiam prohibuit. Nam ſi facta patrum veteris Teſtamenti non tibi placuerint, placeant ſaltem patres novi Teſtamenti. Certe Nero imperator ſceleratiſſimus omnium imperatorum fuit: tameo Petrus uſque ad ultimum vitæ ſuæ in ea civita-

te,

te, qua manebat, perduravit, & nihil ei impietas nocuit, immo profuit. Sic erudelitas Decii divo Laurentio, pertinacia Diocletiani Sebaſtiano, & aliorum multorum Sanctorum .... malitia inimicnrum non nbſuit, ſed profuit. Sed ne mibi objicias, quia illi pagani martyres eos fecerunt; iſti chriſtiani nos non ita perſequuntnr. Unde quæſo verte oculos tuos ad Libertinum quanta poſt mortem Honorati magiſtri ſui a ſuo peſſimn abbate perpeſſus eſt: attamen non fugit, neque deceſſit, ſed eum portando in patientia ſua in monaſterin perduravit. Quid de Nonnoſo præpoſito, cujus laudes beatus Gregorius in Dialogorum libro manifeſtat? Qui etſi trium patrum virtutes eſſet imitatus, tamen ſub aſperrimo patre degebat. Er ut ſcias, quod boni inter malos creſcunt, roſas inter ſpinas creſcere ſcimus, triticum incer ariſtas, oleum inter murtas, & Dominus zizaniam ſeparare a tritico probibet; ſed ait: „ Sinite utraque creſcere uſqne ad meſſem, & in tempore meſsis dicam meſſoribus: Colligite primum zizaniam & alligate faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. “ Hæc eſt ſpes electornm, qni malos non fugiendo, ſed patiendo tolerant. Vis quærere juſtos? vade in cœlum, ibi ſolum invenies juſtos. In hoc ſeculo peccatores cum impiis ſemper inventi fuerunt & ſunt, & maxima pars eſt iniquorum, quoniam ſemper plus paleæ quam frumenta fuerunt: tamen frumenta inter ea remanſerunt, paleæ foras projectæ ſunt. Tu ſi frumentum te eſſe cognoſcis, ita cum palea uſquequo venia .... & iterum: „ Beati eritis cum maledixerint vobis homines & perſecuti vos fuerint. “ Noli diſcedere, neque auſugere de carcere Domini. Ec quid aliud eſt monaſterium niſi carcer? unde non licet monacho, nec paſſu pedum ſine licentia exire. Quantum alius ei dat, manducat; quantum alius dat, veſtitur; quantum alius permittit, dormit; etiam nec loqui valet, niſi quantum ei permittitur, nec ſuam voluntatem in aliqun propriam audet facere. Noli, eariſſime, negligere. De iſto carcere, immo camino, in quo, ſicut tres pueri, Dominum videre poteris. Nam ſi iſta, ut diximus jam, cum perfecte compleſti, & ad majora te vis extendere, ut Apoſtolus dicit: „ Quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea quæ priora ſunt extendens mentem; “ adhibe conſilium abbatis & fratrum & cum eorum conſilio & licentia, immo & obedientia, & eorum orationibus incipe, & cum carirate & pace perfice: ut ſi corpus ſeparaveris ab eis, mente tamen & amore cum eis perſeveres: quatenus & juxta promiſſionem tuam ſtabilitatem teneas, ne vagando diſcurrere videaris; ſic & in converſionem morum tuorum, ut diximus, extirpata ſuperbia, humilitatem in te fundatam, & omnibus vitiis in te mortificatis, & virtutibus adornatus, moribus tuis pravis abjectis, & bonis moribus inſtructus, non tun arbitrio, ſed alieno conſilio & licentia, illam viam aggrediaris, ut tuæ profeſſionis executor effectus ad æternam patriam pertingere merearis. Quoniam valde cavendum eſt, qui promittit beati Benedicti Regulam, & poſtea ſuperbiendo contemnit, ne iram ejus incurrat & unde gratiam Dei habere poterat, per eam in illius iram deveniat. Certe ſi puer, qui ſine ejus licentia de monaſterio ad patris domum eſt reverſus, poſt mortem illius, nec corpus ejus terra recipiebat, ſed abominando eum de ſepulcro foris projiciebat, qunuſque Benedicti gratiam non habuit: Quod valde cavendum eſſe ſcitote. Et ſanctimoniales, quibus non jubendo, ſed quaſi minitando mandavit dicens: „ Si non corrigitis linguam veſtram, excommunico „ vos; “ & mortuæ & ſepultæ, nec ſalutaris hoſtia, quæ pro eis offerebatur, eis proderat, ſed oberat; qnoniam quando ſuæ puellæ pro eis oblationem presbytero offerebant, & a diacnno clamatum erat, ut qui non communicaret, locum daret; viſum erat, quod de ſepulcris exiſſent, & inter excommunicatos partem habebant, niſi poſtqtam ille Beatns manu ſua oblationem dans, quam pro eis Domino offerre deberent; & ſic a Deo receptæ, amplius de ſepulcris non ſunt viſæ foras exire. Pave & cave, cariſſime, & diligenter obſerva, ne ſine Benedicti licentia vadas, & ejus iram incurras: quia ſi adbuc poſitus in terra, in cœlo ligabat & ſolvebat; multo magis cum Domino in cœlo poſitus, majora & fortiora facere poterit. Quapropter ab ejus præceptis noli diſcedere; non te ſeducat diabolus, ut majora facias: qnia dico tibi & veraciter dico, ſi nudus pedibus incedas, & parva tunica veſtiaris, æquariſque pauperibus in ſilva jejunando, per nares te in ligno ſuſpendas, ſimilis Benedicto non eris, nec illa tria capitula, quæ ediximus, implebis, quoniam ipſe Beatus in Regula ſcripſit: „ Officina ubi hæc operantur, clauſtra „ ſunt monaſterii, & ſtabilitas in congregatione. “ Tene iſtum ſi vis partici-

ticipare cum Benedicto. Dimitte apocryphorum dicta, quæ ab eccleſiaſticis viris non ſolum imitando, verum etiam legendo prohibita ſunt. Si ſic divus Auguſtinus, præcipuus doctor, & Cœleſtinus pontiſex ea vituperarunt, ut canonibus inter apocrypha ea deputarent; nuoc nullus ſano ſenſu nec legere, nec ſequi abſque ſue anime periculo poterit. Tu vero, cariſſime, noli ſequi reprobatum; ſed imitare regulam electam, ab electo divo Benedicto editam, a ſaocto pioque Spiritu-ſancto dictatam, & a præclaro doctore pontifice ſummo amatam, laudatam, & a perfectis viris imitatam, quæ ſectatores ſuos ad cœlorum regnum perducit. Interea de vobis audivi, quod ſilere non debeo, quoniam nuper converſum, ut a monaſterio recedat, & vobiſcum veniat ſeducitis, immo recipitis. Cujus figura in veteri Teſtamento demonſtratur, cum præceptum ſit, ut qui formidoloſus eſſet & timidus, & non eſſet fortis, noo exiret cum fratribus ad pugnandum. Et hoc exemplum beatiſſimus Eutbymius io ſancto Saba tenuit: quia quamvis jam a Deo eum electum agnoſceret, ut etiam inter ignem de clibano illæſus exiret; & nec in veſtimentis vel in capillis aliquam uſtionem haberet, poſt iſta & alia perfectionis opera, quæ in prædicto ſancto Saba cogooverat, multis precibus ab eo conſtrictus, ut eum ad erenium ſecum adduceret, reſpondit magous Dei Euthymius & ait illi: „ Oportet te, fili, inter fratres adhuc laborando mores tuos „ componere, non ad pugnandum in deſerto recedere; “ & ſub duobus abbatibus eum in monaſterio probaodum reliquit. Et poſt diutinam probationem eum ſecum tulit, & poſtea iterum ad fratres conforiandos & regendos eum mandavit, quod Domino adjuvante complevit. Hæc pauca, cariſſime, veſtræ caritati mandare curavi, ut hæc meditans, ſicut miles Chriſti contra tentamenta dæmonum viriliter accingaris: quatenus tuam profeſſiooem adimplens, & illos ea imbuens, ad æteroam patriam pervenire merearis, ut vivas, & regnes in ſecula.

LXIII.

Præceptum Ottonis III. imperatoris pro Leone archiepiſcopo Ravennate.

Anoo 999. v. kl. octobris.

Ex autographo archivi parthenonis ſanctæ Chriſtinæ de Bononia. Capſ. P. n. 3.

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. OTTO ſuperna favente clemeotia Romanorum imperator auguſtus. Si locis divino cultui mancipatis proprietates, pertinentias & legum inſtituta augere, defendere & confirmare ſtuduerimus id non ſolum humana laude predicandum, verum etiam divina remuneratione nobis recompenſandum credimus & vere ſcimus. Quapropter agnoſcant omnes fideles noſtri preſentes atque futuri, qualiter nos pro Dei omnipotentis amore, animeque noſtre abſolutione, nec non interventu ac petitione domni Leonis ſancte Ravennatis eccleſie venerabilis archiepiſcopi ... ſue ſancte ſedi per hanc noſtram preceptalem paginam confirmamus & firmiſſime corroboramus omnes illos pertinentes epiſcopatus, monaſteria, eccleſias, civitates & caſtella, ac omnes res que unquam, per cartas antiquas, ;privilegia atque precepta ad eamdem ſacroſanctam Ravennatem eccleſiam pertinuerunt. Inſuper ea que in noſtri diadematis temporibus, vel antea a Jobaooe papa, ſeu a Gregorio papa ad ipſam eccleſiam ſunt oblata, & perpetualiter dooata, & a nobis confirmata, videlicet comitatum Feretranum cum epiſcopatu ſuo & cum monaſterio ſancti Salvatoris in ipſo comitatu poſito. Comitatum Ceſenate cum caſtro vetere & novo & turribus ac omnibus ſibi pertineotibus. Comitatum Ficoclenſem cum ripa & epiſcopatu ſuo. Epiſcopatum Regienſem cum dono & conſecratione, ſicut nos ipſi ſede per preceptum noſtrum in perpetuum coofirmavimus & tradidimus, ſimulque comitatum Decimanum, comitatum Traverſarje, comitatum Imulenſem & Cumaclenſem cum ripa & piſcariis ſuis. Comitatum Ferrarie cum ripa & piſcariis ſuis. Maſſam, que vocatur Fiſcalia cum Corna Cervina: Monaſterium ſancte Marie in Pompuſia, monaſterium ſancti Illarii in Galiata cum omni diſtrictione, placitoque ſuo. Nec non diſtrictum Ravenne cum portis & ad lib. VI. n. 11,

ripa,

ripa, muris, publicaliia, omnibus teloneis, moneta, & omnem poteſtatem in .... inſra & extra civitatem Ravenne. Inſuper de portu Volane cum piſcariis ſuis uſque ad portum Cervie. Monaſterium ſancti Thome apoſtoli & ſancte Euſemie inſra civitatem Ariminenſem cum omnibus pertinentiis eorum, ſeu omnes res quaſcumque diaconus Petrus filius Martini ducis per cartulam donationis in ſanctam Ravennatem eccleſiam tradidit. Et quaſcumque Ingelrada comitiſſa detinuit, ſicuti avus noſter in placito Petro Ravennati archiepiſcopo legaliter inveſtivit, & in perpetuum confirmavit. Itemque omnes res & poſſeſſiones quas Lambertus cum uxore & filiis ſuis habuerunt a mari uſque ad Alpes, a fluvio Peno uſque ad Folia, ſicut nos in prefata eccleſia olim tradidimus, quo.. inimici rei publice & ſancte Ravennatis eccleſie aperte factis .... atque hec ... na in omnibus ſicut jam coofirmavimus & olim confirmata ſuerunt preſato Leoni archiepiſcopo & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum ſtabilimus. Unde imperiali ſtatuimus edicto, ut ſi aliquis dux, marchio, comes, vicecomes ſeu ulla imperii noſtri magna parvaque perſona eandem Ravennatem eccleſiam diveſtierit, ſeu moleſtaverit, centum libras auri cocti componat, medietatem camere noſtre, & medietatem preſcripro archiepiſcopo Ravennati & ſuis ſucceſſoribus. Quod ut verius credatur, hanc paginam manu propria roboraotes ſigillari precepimus.

Signum do- mni Ottonis
cæſaria invi- ctiſſimi.

Heribertus cancellarius vice Petri Cumani epiſcopi recognovit.

Data v. kalendas octobris anno Dominice incarnationis DCCCC. XC. VIIII. indictione XII. Anno tertii Ottonis regni XVI. imperii IIII.

Acta ROMÆ. Feliciter.

Extat funiculus ſericus violacei coloris, ex quo plumbeum ſigillum pendebat.

LXIV.

Praeceptum ejuſdem pro monaſterio ſancti Laurentii in Campo.

Anno 1001. nonis martii.

Ex Muratorii antiquit. medii ævi T. V. col. 489.

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Otho Dei gratia Romanorum imperator auguſtus. Imperarorie felicitatis eſt, eccleſiis amiſſa jura reſtituere, & de his, que ad preſens poſſident, ſecuritatis ae libertatia eis in ſuturum munus concedere, ut dum remotis jurgium litibus in ſumma pace quieſcunt, pro imperii ſtatu, totiuſque gentis ſalute ſponſo ſuo Deo vivo & vero ſupplicare liberius poſſint. Quspropter noverit omnium ſancte eccleſie fidelium univerſitas, qualiter per interventum domni ſpiritualis patris noſtri Silveſtri ſecundi pape, tibi Petro venerabili abbati monaſterii ſancti Laurentii in Campo, de eadem abbatia cum omni integritate ſua per hanc noſtre preceptionis paginam confirmationem concedimus, & per te tuiſque ſucceſſoribus abbatibus in perpetuum confirmamus, ea ſcilicet pactione, ut omnia que more .... ſalario ad utilitatem monaſterii & heremi ſubſtentationem in preſenti haberi videris, de hinc quiete & ſecure poſſideas, ideſt omnia, que in circuitu ejuſdem monaſterii ſita eſſe videntur inter fluvium Saxanum & Rivumſrigidum uſque ad terram ſancti Apollinaris in Claſſe, & Ancudenam cum omnibus ad ſe pertinentibus: Cella ſancti Petri in Bulgaria cum caſtello ſuo & curte deque illius tota .... Cella ſanctorum Philippi & Jacobi cum caſtello ſuo, quod dicitur Cavallaria: Cella ſancti Adriani cum caſtella de Cajo a ſtrata publica ad fluvium Metaurum: Cella ſancti Martini in Breroli cum omnibus ad ſe pertinentibus: Cella ſancti Jobannis majoris in Fano conſtituta. Hec omnia cum omnibus ad ſe pertinentibus noſtra imperiali auctoritate licet tibi intromittere, & ad uſum monaſterii & tuorum ſratrum deinceps perpetuo poſſidere. Et non ſit tibi fas, neque ullis tuis ſucceſſnribus abbatibus de omnibus ſupradictis quicquam aliquam partem, aut emphiteutam ſeu quacumque ſcriptione tranſcribere vel ordinare, niſi more Addit. VII. n. 17.

colo-

colonico ad fruges annuatim perſolvendas. Cetera vero, que male ſunt tranſcripta, & ſecundum Juſtinianam legem non ſunt ordinata, vel adventitiis emphiteuticis ſcriptionibus a monaſterio eodem ſunt alienata, ſancimus, ut poteſtati tue inveſtias, & predicta preceptione intromittas, ideſt corte Vetilago cum omnibus ad ſe pertinentibus: Cellam ſancti Geruntii in Guanze cum omnibus ad ſe pertinentibus: Cellam ſancti Savini in Pratalia cum corte & omni pertinentia ſua; cortemque ſive loca, que vocantur Metivo cum omnibus ad ſe pertinentibus: & locum, qui vocatur Aroveta cum eccleſia in eodem loco conſtituta, & cum omnibus ad ſe pertinentibus: Cellam ſancti Donati & cellam ſancti Severi cum cortibus & omnibus appartenentiis ſuis. Hec omnia & eetera quecumque ad jus ejuſdem mnnaſterii pertinere videntur, irritis omnibus ſcriptionibus eorum, eidem venerabili loco reſtituimus per hanc noſtram ioviolabilem conſtitutionem. Decernimus etiam, ut nullus imperator, rex, dux, marchio, princeps, comes, vicecomes de bis omnibus poſſeſſinnibus, quas ſuperius diximus, alicui mortalium aliquid donare, vel in beneficium attribuere preſumat, neque alicui archiepiſcopatui, aut epiſcopatui id monaſterium ſubjiciat, ſed ſemper ſub ſolo jure & dominio ſancte Romane eccleſie perpetuo conſiſtat. Inſuper pro remedio anime mee, meorumque parentum, tibi tuiſque ſucceſſoribus abbatibus in perpetuum de noſtra imperiali munificentia concedimus, ut de omnibus caſtellis, maſſis, cortibus, villis atque cunctis poſſeſſionibus ad idem tuum monaſterium pertinentibus, nullum fodrum alicui magne, parveque perſone dehinc perſolvatur, ſed tibi tuiſque ſucceſſoribus & fodrum colligere & diſtrictionem in omnibus ſupradictis poſſeſſionibus tenere, liceat. Quod ut verius credatur, & ab omnibus obſervetur, manu noſtra propria firmavimus, & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus.

Signum domni Ottonis ſereniſſimi auguſti.

Loco ſigilli deperditi.

Heribertus cancellarius vice Petri Cumani recognovit.

Datum nonis martii anno incarnationis Dominice milleſimo primo indictione decima quarta.

Anno vero tertii Othonis regnantis XVII. imperii....

Actum Peruſie.

LXV.

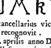
Aliud ejuſdem Ottonis pro abbatia Pompoſiana.

Anno 1001. 2. kl. aprilis.

Ex autographo archivi ſancti Benedicti de Ferraria.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Otto ſuperna ſavente clementia Romanorum imperator auguſtus. Omoium fidelium noſtrorum tam preſentium, quam futurorum noverit univerſitas, quod nos pro Dei omnipotentis amore, animeque noſtre remedio, ac petitione domni Wilelmi Deo amabilis beremitæ monaſterio ſanctę Mariæ, quod dicitur in Pompoſia, noſtra imperiali auctoritate confirmamus omnia, quæ illo pertinent in quocumque loco maneant in terris, vineis, ſilvis, piſcariis, paſcuis & ceteris pertineotiis. Statuimus itaque & precipimus firmiter concedentes, ut nemo ibidem ponatur in abbatem, niſi quem heremitæ ibidem Deo militantes eligaot, communi conſilio ſratrum eligitur. Si quis hoc præceptum ſregerit, componat centum libras auri cocti meditatem camere noſtre, & medietatem predictis ſrarribus eremitis. Quod ut verius credatur hanc paginam manu propria roborantes ſigillare præcepimus. *Ad lib VII. n. 11.*

Signum domni Ottonis cæſaris invictiſſimi.

Heribertus cancellarius vice Petri Comani epiſcopi recognovit.

Data II. kal. aprilis anno Dominicæ incarnationis milleſimo primo indict. XIIII. anno II. Ottonis regni XVII. imper. V.

Actum Ravennæ ſeliciter. Amen.

LXVI.

LXVI.

Placitum habitum pro eadem abbatia a Silveſtro papa II. & ab Ottone III. imp. in monaſterio ſancti Apollinaris in Claſſe.

Anno 1001. 4. aprilis.

Ex archivo Rangonio editum a V. Cl. Gorio in Symbol. liter. T. *V. p.* 1.

Ann. lib. VII. n. 5. IN Nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Anno Deo propitio pontificatus Domini noſtri Silveſtri Summi Pontificis & univerſalis Pape in Apoſtolica ſacratiſſima Beati Petri Apoſtoli Domini Sede ſecundo. Sicque imperante Domino noſtro Piiſſimo Perpetuo Auguſto Ottone, a Deo coronato, Pacifico, Magno Imperatore in Italia vero anno V. die quarto menſis aprilis indictione quartadecima, infra elauſtra monaſterii ſancti Apollinaris, qui vocatur in Claſſe. Ea enim, que geſta eſſe videotur, prolixis temporibus memoriter retineri non poſſunt: ideo ſcripture vinculi anotari equum eſt. Igitur eum Chriſti auxilio dum reſiderent predicti domni Silveſtri ſummi Pontifici & univerſali Pape una cum eo Domno Oitooe Sereniſſimus Romanorum Imperator Auguſtus in predicta clauſtra monaſterii lancti Apollinaris, qui vocatur in Claſſe, juſtitiam faciendam & altercationes deliberandas, reſidentibus & aſtantibus cum eis Epiſcopis, Abbatihus, Diaconibus, Monachis, & Eremitis, Clericis, Comitibus, Judicibus atque Conſulibus & aliorum ſublimium, quorum oomioa bec ſunt. Ideſt in primis domnus Petrus gratia Dei Epiſcopus ſancte Cumienſis Eccleſie, Otbertus Epiſcopus ſancte Veronenſis Eccleſie, Leo prudentiſſimus Epiſcopus ſancte Vercellenſis Eccleſie & Logotheta ſacri Palatii, Dominicus Epiſcopus Sutrienſis Eccleſie, Sergius Epiſcopus ſancte Ceſinenſis Eccleſie, Odilo Abbas monaſterii ſancti Petri Cluniacenſis, Aodreas abbas monaſterii ſancti Salvatoris Ticinenſis, Robertus Oblacionarius ſancte ſumme ſedis Apoſtolice Romane Eccleſie, Fredericus Presbiter lancte Romane Eccleſie Cardinale, Giſilbertus, qui vocatur Bonizo Presbiter & Monachus ſancti Salvatoris Ticinenſis, Anaſtaſius Abbas monaſterii ſancte Marie Selavanenſis Provincie, Giribaldus abbas monaſterii ſancte Criſtine Ticinenſis, Arderardus Abbas monaſterii ſancti Apollinaris in Claſſe, Bonizo Abbas monaſterii ſancti Severi, Romualdus Abbas & Eremita, Guillielmus Presbiter & Eremita, Johaones Presbiter & Eremita, & alius Johannes monachus ſimiliter & Eremita, Booiſacio Eremita, Baldericus Clericus & Capellanus Imperatoris, Guazo Diaconus ſimiliter Capellanus Domni Imperatoris Ottoni, Poppo item Capellanus, Conſtantinus Arcbidiaconus ſancte Ravenoatis Eccleſie, Guarinus presbiter ejuſdem ſancte Ravennatis, Morenatius Subdiaconus ejuſdem, Petrus Clericus & Notarius ſaocte Ravennatis Eccleſie, Petrus ſacroſancti Palatii Lateranenſis Comes, Arardus Comes, Tarvaldus, qui vocatur Paulus, Judex & ex genere Ducum, Petrus Judex ſacroſancti Palatii, Judex & advocator ſancte Ravennatis Eccleſie, & alius Petrus Judex filius quondam Pauli ex genere Ducum, qui vocatur de Traverſaria, Andreas Judex, qui vocatur Utile, & alio Andrea Dativo, qui vocatur de Severo, Johannes Dativus Calciapelle, Almericus filius quondam Johannis Ducis, Paulus filius quondam Petri de Traverſaria, & alius Paulus filius Petri de Traverſaria, Petrus filius Johannis Dueis, Petrus de Adelberto, Johannes Conſul, qui vocatur de Guanchilc, Gofredus de Bagno, Tetbertus de Atiliano, Apollinaris, qui vocatur Habertus, filius quondam Deusdedit Conſulis de Ponte Auguſti, Mauritius Negotiator, filius quondam Johannis de Teuda, Booizo de Leucio, Linzo negociator filius quondam Vitalis negotiatoris, qui vocatur de Marino, Rainardus Ticinenſis & advocator ſupradicti Abbatis ſancti Salvatoris, Johannes filius quondam Johannis de Andrea de Amabili; Andreas Tabellio ex genere Cooſulum, Lazarius Tabellio, Johannes qui vocatur de Vera & Vicedomini ſancte Ravennatis Eccleſie, Adalbertus de Uficia & me preſentem Conſtantinus in Dei nomine Tabellio hujus civitatis Ravenne, & alii plures, quos longum eſt ad ſcribendum.

In iſtorum omnium ſupraſcriptorum preſentia relecta eſt cartula petitionis, quas petivit quondam Conſtantious Preſbiter & Abbas monaſterii ſancte Marie, qui vocatur in Pompoſia, ad quondam Domous Johannes ſanctiſſimo Arcbiepiſcopo ſancte Ravennatis Eccleſie de ſupradicto monaſterio ſaocte Marie & de monaſterio ſancti Vitalis martiris in ipſius inſula poſito eum omnibus ad ipſi

monaſterii pertinentibus, ſitas in territorio Comiaclenſis, a ſummo uſque ad expletam roborationem teſtium. Et cum relecta ejus ter interrogavit ſupradictus Petrus ſacro ſancti Palatii Judex & Advocatus ſancte Ravennatis Eccleſie predicte Andreas Abbati monaſterii ſancti Salvatoris Ticinenſis una cum ſupradicto Advocatore ſuo nomine Rainaldus ex genere Longobardorum, ſi aliquid diceret, ipſam cartulam petitionis an non. Et ipſe Abbas pariter cum ſupradicto Advocatore ſuo dixerunt: Laudamus eam, quia bona eſt, & volumus, ut ſit firmam & ſtabilem in perpetuum, ſtatimque adprehendiderunt in manibus ſuis virgam, & miſerunt in manu ſupradicto Petro Judex ſacro ſancti Palatii, & Advocatus ſancte Ravennatis Eccleſie & dixerunt: Ecce reſutamus tibi invice ſancte Ravennatis Eccleſie ipſum monaſterium ſancte Marie, qui vocatur in Pompoſia, & monaſterium ſancti Vitalis martiris in ipſa Inſula poſito, & omnibus rebus, que in ipſa carta petitionis relegitur, ut habeant ſancta Ravennas Eccleſia, ipſum monaſterium ſancte Marie, qui vocatur in Pomposia, & ſancti Vitalis martiris io perpetuum. Et ſpopondit ſe ipſe ſupradictus Andreas Abbas ſupradicti monaſterii ſancti Salvatoris una cum Advocatore ſuo nomine Rainardus ex genere Longobardorum: Si umquam io tempore ille aut ſui ſucceſſoribus, aut ſua ſummiſſa perſona, de ipſo monaſterio ſancte Marie, quo vocatur in Pomposia, & ſancti Vitalis martiris, ſecundum quod relegitur in ipſa cartula petitionis, ſe intromiſerit, aut agere, vel contendere preſumpſerit: ſciat ſe compoſitnrus auri optimi libras decem ad ſanctam Ravennatem Eccleſiam, ſuiſque Archiepiſcopis, & hanc reſurationem & ſponſionem in ſua firmitate permaneat. Et ſimiliter interrogatus eſt Georgius Epiſcopus ſaocte Comiaclenſis Eccleſie cum Advocatore ſuo nomine ſupradicto Andreas ex genere Conſulis & Tabellio, & Albericus Epiſcopus ſancte Adrianenſis Eccleſie cum Advocatore ſuo nomine Apollinaris, qui vocatur Ubertus de Ponte Auguſti, a preſato Petro Judex ſacri palatii, & Advocatus ſancte Ravennatis Eccleſie, ſi aliquid vellent dicere de ipſa carta petitionis de ſupradictis monaſteriis ſancte Marie & ſancti Vitalis, que io eorum preſeotia relecta eſt. Et ipſi Epiſcopi pariter cum Advocatoribus ſuis dixerunt. Laudamus eam, quia bona eſt, & volumus ut ſit firmam & ſtabilem in perpetuum. Et ſpoponderunt ſe predicti Epiſcopi cum ſupradictis Advocatoribus ſuis, ut ſi umquam in tempore illi aut illorum ſucceſſorum vel illorum ſummiſſa perſona de preſatis monaſteriis cum omnibus ſibi pertinentibus contra voluntatem Archiepiſcopi ſancte Ravennatis Eccleſie auri optimi pro unuſquiſque libras decem; & hanc ſponſionem & laudationem in ſuam firmitatem permaneat. Hec audiente prenominato Domnus Petrus ſacroſancti Palatii Judex & ſancte Ravennatis Eccleſie Advocatus dixit: Deprecor vos omnes, qui boc auditis & videtis pro ſuturo teſtimonio. Hoc factum eſt ſub die, menſe, & indictione ſupradicta quartadecima in iſta Clauſtra monaſterii ſancti Apollinaris, qui vocajur in Claſſe.

☧ Ego Silveſter Sancte Catholice & Apoſtolice Eccleſie Romane Preſul huic reſutacioni & ſponſioni, ut ſupra legitur, preſui & ſubſcripſi.

✠ Octo Servus Apoſtolorum ſubſcripſi.

✠ Ego Rodbertus ſancte catholice & Apoſtolice Eccleſie Romane Diaconus & Oblacionarius interſui.

✠ Ego Dominicus gratia Dei ſancte Sutrine Eccleſie Epiſcopus ioterſui & ſubſcripſi.

✠ Ego Petrus Cumanus Epiſcopus ſubſcripſi.

✠ Otbertus Veronenſis Epiſcopus interſuit.

✠ Georgius Epiſcopus ſancte Comaclienſis Eccleſie interſuit.

✠ Ego Andreas Abbas monaſterii ſancti Salvatoris interſui.

✠ Ego Arderatus Presbiter & monachus & abbas ſancti Apollinaris interſuit.

✠ Urſus presbiter & monacbus & Abbas monaſterit ſancti Andree Apoſtoli, qui vocatur majoris, interſuit.

✠ Romualdus Monachus intcrſuit.

✠ Conſtantinus in Dei nomine Tabellio Civitatis Ravenne, & Dei gratia ſacri Palatii Judex huic reſutationi & ſponſioni interſui & ſubſcripſi.

✠ Ego Petrus Deo annuente Dativus huic reſutationi & ſpooſioni interſui & ſubſcripſi.

. . . . . . & Logotheta Palacii affuit, voluit, laudavit, decrevit & in eternum valere precepit.

Andreas Chriſti miſericordia Tabellio joterſuit & ſubſcripſit.

.... in Dei nomine Tabellio civitatis Ravenne ſcriptor hujus reſutationis & ſponſionis, de omnibus ſicut ſupra legitur poſt roborationem Judicum & teſtium ..... abſolvi.

LXVII.

LXVII.

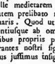
Præceptum Ottonis III. pro monaſterio ſancti Apollinaris in Claſſe.

Anno 1001. vi. kl. maji.

Ex autographo ejuſdem monaſterii.

Ad lib. VII. n. 15. IN oomine ſancte & individue Trinitatis. Otto divina ſavente clementia Romanorum imperaior auguſtus. Si noſtrorum fidelium petitionibus aures ooſtre ſereoitatis accomodaverimus, promptiores ac devotiores eos io ooſtro obſequio fore nullatenus titubamus. Omnium ſancte Dei igitur eccleſie noſtrorum fidelium preſentium ſcilicet ac ſuturorum noverit ſolertia Hardeſadum presbiterum & monachum atque abbatem Ravennatem monaſterii ſancti Appolinaris, quod aſcerunt ſundatum dudum io civitate cognominata Claſſis, noſtrumque devotiſſimum fidelem, ooſtram io omoibus exoraſſe celſitudinem, quatinus pro Dei amore, animeque noſtre perpetua ſalute corroborarémus, atque firmaremus, & ex noſtra benigniſſima largitiooe concederemus & deliberaremus in perpetuum confirmaodum per hoc ooſtri precepti atque pragmatici ſcripti ioviolabilem paginam omnes res ac poſſeſſinnes quaſcumque prefata eccleſia prelibati monaſterii quibuſcumque cautinnibus vel deliberationibus viſum eſt poſſidere io integrum, cujus ſacris peritiooibus juſtiſque deſideriis devote & libenter annuentes & aſcenſum prebeotes corroboravimus atque coofirmavimus ex noſtro jure & dominio in ejus jus & dominium transfundimus, videlicet quecumque conjacent res monaſterii tam in mnnarchia, quam per ſingula loca ooſtri regni. Io comitatu Fanenſi & Penſaurenſi, ſeu Ariminenſi. Villam que dicitur Sala cum ſuis appendiciis io integrum, & titulum eccleſie ipſius monaſterii in latere parietis ſitum in honorem ſancte Felicule, & ſanctorum martirum Marci & Marcelliani & Aeccleſiam ſancte Dei genitricis Marie io predicta villa & corticella Sale, & Aeccleſiam ſancti Martini que nominatur in Aqualnnga. Hec omoia in integrum cum omnibus ſuis pertinentiis & coherentiis atque ſubjacenſiis, cui preiaxate Sale ſunt coherentes undique ſecum. Primo latere fluvius, qui dicitur Piſciatellus; ſecundo lateri Vedreta, limes & Paverianus; tertio lateri limes, qui dicitur Arzer, percurrens a Paveriano uſque in ſtratellam, & rivus, qui vocatur de Fabrica, definiens ac derivens uſque in mare, & ipſum litus maris quantulumcumque inibi pertioere videtur in integrum. Coocedimus etiam Salam novam io integrum cum omnibus appendiciia ſuis & quidquid regale eſt Caſtaneto, & io Bulgaria & in Branchis. Iterum conncedimus, ut liceat ſibi facere in civitate, que dicitur Pbano, poſterulam io pupblico muro in loco illo, ubi propriam terram inſra & extra habeant, & juxta murum, qui vocatur dapenna, Aeccleſiam edificare. Concedimus etiam & precipientes ſtaiuimus, ut oullus Dux aut Arbiepiſcopus, Marchio, Comes, Vicecomes, Sculdatio, Gaſtaldio vel aliquis publicus exactnr in aliquibus prediis & poſſeſſionibus per quecumque nnſtri regni loca conjaceotibus & reſidentibus, aut homioibus ſupra ſedeotibus vel inhabitantibus, Theloneum aut aliquam publicam ſunctinnem per alicujus tituli diſtrictiooem audeat exigere, vel exquirere, oec aliquam invaſionem vel diminurationem aut temerariam preſumpcionem vel depredationem quoquomodo agere vel inſerre preſumendo pertemptet. Si quis igiiur hanc nnſtre ſemper & ubique inviolande cautionis, firmationis, deliberaiionis, & conceſſionis, & voluntarie diſtributionis paginam, quod abſit, quoquomodo temerario auſu inſringere cnnatus fuerit, ſciet ſe compoſiturum ceotum libras auri aut mille medietarem camere noſtre & medietatem prelibato mnnaſterio ſancti Apollinaris. Quod ut melius credatur, diligentiuſque ab omnibus obſervetur, manibus propriis preſeotem paginam roborantes noſtri ſigilli impreſſionem inferius juſſimus inſigniri.

Signum domni Ottonis ſereniſſimi imperatoris auguſti.

Heribertus cancellarius vice Petri Cumani epiſcopi & archiesncellarii recognovi.

.Data vi. kal. aono dominice incaroatioois milleſimo primo indictione decima quarta, anno vero tertii Ottonis regnantis v. imperii autem xvii. Actum Ravenna feliciter. ameo.

Pendet ſigillum plumbeum, in cujus antica parte conſpicitur caput Auguſti cum epigraphe AUREA. ROMA. *in poſtica tan-*

tantum legitur ODDO. IMRATOR. ROMANOR.

LXVIII.

Leonis archiepiſcopi Ravennatis libellus emphyteuſis Bonizoni abbati Palatiolenſi.

Anno 1001. 4. junii.

Ex Mabillonii de re diplomatica lib. V, p. 446.

Ad lib. VII. n. 16. IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domni Silveſtri ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede tertio, ſicque imperante domno Ottone a Deo coronato, pacifico, magno imperatore in Italia anno quinto, die ſecundo menſis junii, indictione quarta decima. Ravenne. Leo ſervus ſervorum Dei divina gratia archiepiſcopus, Bonizoni venerabili presbytero & monacho atque abbate monaſterii ſancte Marie in Palatiolo, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Petitioni veſtre, que habentur in ſubditis libenter acquomodamus ad ſenſum, ob hoc quia nec munificentia deperit, nec percipientibus in perpetuum, quod datur, adquiritur. Et quoniam ſperaſtis, uti cupas duas vini cum ſuperioribus & inferioribus ſuis, cum portione curtis de portione potei, vel cum ingreſſo & egreſſo, & cum omnibus earum pertinentibus conſt. in hac civitate Ravenn. in pariete domus eccleſie Gothorum in extra fines ipſarum, & duabus partibus poſſidet Johanne & Petro de Raberto de Arimino germanis, ſeu a terciola vinea poſſidet Paulo de Romano & Hermenfredo germanis, atque a quartola curticella juris monaſterii ſancti Johannis evangeliſte: que predicte res juris ſancte Ravenn. eccleſie enfiteuticario modo poſtulaſtis largiri, ſi minime cuiquam per enfiteuſin antea ſunt largita. Vos, qui ſi Bonizoni venerabili presbytero & monacho atque abbati monaſterii ſancte marie in Palatiolo, tuiſque ſucceſſoribus abbatibus in perpetuum, donec vos divinitas in hac luca juſſi permanere, ſub denariis quatuor penſi ſingulis quibuſque indictionibus actoribus ſancte noſtre Ravenn. eccleſie inferre debeatis, ea vero conditione prefixa, ut eas cupas veſtris propriis expenſis, ſeu laboribus reſtaurare, defenſare & meliorare Deo debeatis adjutore, nihilque de omni expenſa, quam inibi feceritis ab actoribus ſancte noſtre Ravenn. eccleſie in ſuperius affixa penſi d..... modo reputari debeatis, nullamque.... dicta neg.... tam ad inſerendum ream penſi, quamque ad meliorationem pro dictis cupis facere debeatis; ſed ante nominatam penſi omni martio menſe infra ind. ſine aliqua excuſatione aut dilatatione actoribus ſancte noſtre Ravenn. eccleſie perſolvere debeatis. Et ne cuiquam preſens preceptum, aut ixtas cupas alicui homini dare, vel vendere, ſeu transferre, aut oponere, vel commutare, aut in alio venerabili loco relinquere audeatis per nullum ingenium vel argumentum: ſed nec aliquando adverſus ſanctam noſtram benefactricem veſtram Ravenn. eccleſiam cuiquam contra juſtitiam tractare, aut agere, niſi propria cauſa, ſi contigerit per juſtitiam tantummodo ventilare audeatis. Quod ſi in aliqua tardietate aut neglectu, vel controverſia inventi fueritis extra agere de his que ſuperius affixis conditionibus, non ſolum de hoc precepto recadeatis, verum etiam daturi eritis parti ſancte noſtre Ravenn. eccleſie ante omne litis initium, aut interpellationem pene nomine auri obriſi, uncias duas, & ſi non perſolveritis multociens dictam penſi infra biennium, ut leges cenſeunt; tunc poſt pene ſolutionem licentia ſit actoribus ſancte noſtre Ravenn. eccleſie vos exinde expellere, & qualiter previderint, ordinare. Quam preceptionis noſtre paginam Deuſdedit notario ſancte noſtre Raven. eccleſie ſcribendum juſſimus, in qua nos ſubſcripſimus ſub die menſis & indictione ixta quarta decima. Ravenne.

† LEGIMUS. †.

LXIX.

Præceptum Ottonis III. pro abbatia Pratalia in alpibus Arretinis.

Anno 1002. 3. januarii.

Ex tabulario monaſterii Fontis-boni.

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Otto ſervus apoſtolorum imperator auguſtus Romanorum. Si precibus Ad lib. VII. n. 18.
Chriſto famulantium noſtra pietas annuat hinc nobis victoria celitus aucta corporis atque ſalus anime quoque gaudium creſcenc. Quapropter notum eſſe volumus omnibus noſtris fidelibus preſentibus ſili-

cet

cet & ſuturis, qualiter interventu Theuzonis monachi ooſtri fidelis pro remedio noſtre anime largimur atque concedimus, prout juſte & legaliter poſſumus monaſterio ſancte Marie & ſancti Benedicti, quod eſt ſitum in alpe, que dicitur Pratalia, juxta rivum nnmine Bidentem ad radicem montis nomine Acuti, qui dividit Thuſciam & Romaniam manſns VI. de jure noſtri regni, manſum videlicet unum qui vulgn dicitur Nibli de Soci, quem Hugo marchin per libellum dederat predicto monaſterio. Alterum vero manſum, qui dicitur Theuzonis Bruſcati, quem marchio ſimiliter per libellum habuit conceſſum. Manſum quoque de Sexta, unde marchin libellum fecerat Winizoni caſtaldio. Item manſum de Vetrina, quem Leoni marchio per libellum dederat cum tribus manſis de Capreoa, Maoſum etiam de Linaro, unde libellum habuit Bonizo. Manſum quoque de Tejano, quem Winizo habet per libellum cum parte illius vinee, quam habet Tuizo per libellnm. Preſcriptos igitur manſos & partem vinee de regni noſtri jure ac dominio donamus, atque transfundimus in jus atque dominium predicti monaſterii de Pratalia ſaocte Marie ad Bideotem & ſancti Benedicti cum nmnibus eorum pertioentiis que dici vel nominari poſſuot cum terris, campis, caſis, vioeis, pratia, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumqoe decurſibus, & omnibus rebus mnbilibus & immohilibus tali tenore, ut predictus Theuzo monachus rector monaſterii, ſuique ſucceſſorea ahbates habeant in .... poteſtatem ad utilitatem ipſius monaſterii ſacieodi quicquid lex Dei precipit. Precipientes itaque jubemua ut oullus dux, marchio, comes, vicecomes, epiſcopus, caſtaldin, vel aliqua noſtri regoi magna parvave perſona predictum rectorem ipſius monaſterii ſeu ſucceſſnres ejus ahbates de omoibus que ſupraſcripta ſunt, diſveſtire aut ioquietare ſine legali judicio preſumat. Si quis igitur bujus ooſtri precepti vinlator extiterit, ſciat ſe compoſiturum auri nptimi libras centum medietatem camere noſtre & medietatem prefato monaſterio. Quod ut verius credatur, diligentiuſque ah omnibus obſervetur, hanc noſtre donationis paginam noſtra bulls ſigillari juſſimus.

Signum domni OTTONIS inviCtiſſimi tertii imperatnris.

Heribertus caocellarius ad vicem Petri Cumani epiſcopi & archicancellarii recognovi.

Data III. idus januarii anno Domioice iocaroatiooia M. II. indictione XV. anno autem dnmioi Ottonis invictiſſimi tertii imperatoris regnaotia quideon XVIII. imperaotis VI. Actum Paterno feliciter.

LXX.

Donatio, quam fecit Hugo marchio Maſſæ & dominus Corſicæ monaſterio Montis-Chriſti.

Anno 1002. III. nonas aprilis.

Ex codice archivi ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

IN nomioe Domini. amen. Ex hnc pohlicn ſtrumeotn ſit nmnibus audientibus & legentibus. Hoc eſt exemplum de quadam chartula, qualis tenor talis eſt. Quooiam quidem ego dominus Ugonus dei gratia marchio Maſſe, domino de Corſica & judex Calaritanus coram me *Nicholajo* Johannis imperiali auctoritate notario cnram ſubſcriptia teſtibus dedit, & conceſſit, atque tradidit & donavit ſanus mente & corpore pro remedio & ſalute anime ſue & parentum ſuorum inrevocabiliter inter vivos Deo, & domno Placido abbati monaſterit ſancti Mamiliani inſule Montis Chriſti, una poſſeſſionem terrarum, que eſt propria dictam in plagia poſita in locn, quod dicitur *a le Prunice* cum terris cultis & non cultis, buſchis & ſilvia terminata ex omnt latere cum via publica. Item dedit aliam poſſeſſionem terre dictus dominus marchio dicto domino ahbati in loco dicto *a le Codule* cum terris cultis & diſcultis, buſchis & ſilvis, & terminis uhi poſitis. Item aliam poſſeſſionem terrarum in loco ubi dicitur *a la Renula* cum ſuis pertinentiis & confioihus, ac terris cultis & incultia, buſchis & ſilvis, ita quod dictus abbas poſſit de dictis terris *a le Prunice*, *a le Codule* & *a la Renula* tamquam de re propria ſua ſacere, quam inera donationem, cooceſſinnem & traditionem di- Ad lib. X. n. 22.

ctus

ctus dominus marchio dedit, & cooceſſit & firmavit, ruti omni tempore ſibi in ipſa propria eccleſia vel abbatia Montis Chriſti firma ſit, de medietate perſiſtat, & quem ortabunt dictus domious marchio me pro predicto *Nicolajo* nntarius ſcribere rogatus.

Actum in caſtro Calari in preſentia dicti domini marchionis, preſentibus domino Mariano Gontini, Ravino medico, & domino Bartbolomeo di bos & alii plures rogatis teſtibus. Anno Dominice incarnatinnis M. II. indictione XV. tertio nonas aprilis.

Ego Nicolaus Jnhannis imperiali auctoritate ootarius predictis omoibus ioterſui, & a dicto domino marchio rogato ſcribere publice ſcripſi & affirmavi.

Ego Johannes ſupraſcripto predicta exemplavi de actis Montis Chriſti.

LXXI.

Reinerius & Berardus, atque Icta & Gisla eorum conjuges remotis monialibus ex Fontebona in agro Senenſi monachos introducunt.

Anno 1003. meoſe januario.

Ex codice inſtrumentorum Uberti Benvoglientis.

Adlib. VII n. 33. IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Maniſeſti ſumus nos Reinerius & Berardus germani Saligi filii bone memorie item Berardi, qui fuit Saligo ex gente Fraocorum, & Icta conjuge ejuſdem Rodulphi, filia bone memorie Ferolfi, & Gisla conjux ejuſdem Berardi, filia bone memorie Rodulfi, per preſentem diximus: Vita & mors in manu Dei eſt. Sed melius eſt homini metum mortis vivere, quam in ſpe vivendi, & morte ſubitanea prevenire. Etiam recordantes nos, quia larga eſt miſericordia Domini, propterea quicquid in ſanctis & venerabilibus locis ex ſuis aliquid contulerit rebus, juxta auctoris vocem, in hoc ſeculo centuplum accipiet, inſuper quod melius eſt, vitam poſſidebit eternam. Ideo, qui ſupraſcripti germani jugalibus maniſeſti ſumus, quia volumus reconciliare & ordinare in ordine monachorum eccleſia noſtra, cui vocabulo eſt ſancti Salvatoris & ſancti Alexandri, quod ibidem fuit monaſterio Puellarum, qui parentibus noſtris edificaverunt eum, quod eſt poſito in vocabulo & loco Campi, ubi dicitur Fontebona, ſuper fluvio Coja infra comitato Senenſe. Idcirco pro amore Dei omnipotentis, & remiſſiooem peccatorum meorum, & remiſſionem Berardi & Ermingarde genitoris & genitrice noſtra, ut pio Domino largiente veniam conſequi mereamur, donamus adque tradimus a ſupraſcripto monaſterio ipſa terra, ubi ipſo monaſterio eſt edificatum, cum integro donicato & integra ſilva, que dicitur Cetoraja, & alia ſilva, ſicut ab omni circuito eſt, quia de una parte decurrit eis foſſato, qui dicitur Lavanderia, & de alio latere foſſato Marmorajo, & de ſubto fluvio Coja, tam de iſta parte Coja, qusm de illa, que ad ſupraſcripta eſt pertinentes, & deſuper finitis ſere & termine, & infra ipſo circuito eſt eccleſia ſancti Martini cum donnicato & cum ſuis pertinentiis & cum caſis & rebus maſſariciis, qui ibi ſunt poſiti in ſupradicto Campo, manſa una cum caſa ſuper ſe habentes, qui regitur per Salomone. Alia maoſa abſa, qui regitur per Alberto presbitero. Tertia, qui regitur per Petrus. Quarta caſa & ſorte, qui regitur per Dominico. Quiota, qui regitur per Johanni. Sexta per Bezo. Septima per Boninzo. Octava abſa, que detinet Teuzo presbitero. Nona, que detinet Urſo in ſcopitulo. Decima, que detinet Dnminico. Uodecima Stephano presbitero. Duodecima predicto presbitero. Tertiadecima, que detinet Lamberto. Quartadecima, que Azo presbitero. Quintadecima, que detioet Dominico Barello. Sextadecima in Gellino putido abſa. Septimadecima in colle Genculi, que detioet Petrus. Octavadecima in Ceſſina, que detinet Urſo. Nonadecima in monte Tulli, que detinet Martino. Viceſſima in Sextano, quę detinet Dominico. Viceſima prima in Piſcinule, que detinet Ado. Viceſima ſecunda in Ferrale abſa. Vigeſima tertia ſuper Peritulo abſa, ſeo in loco & vocabulo Caſprino. Eccleſia ſancti Aogeli cum donicato & cum molendino & cum ſuis pertinentiis, & aqueductum predicti moleodini, quocumque loco in futurum neceſſe fuerit, concedimus. Nam alia omnia ſupraſcripta eccleſia & donicata & moleodino cum caſis & rebus maſſariciis quatuor: una qui regitur per Bonizo: alia qui regitur per Guido: tertia qui regitur per Dominico Turdello: quarta qui regitur per Prando Maſſario una cum integra decimatione noſtra donicata de omoibus rebus curtis noſtris; ſeo & ſervis quatuor ad predicto monaſterio donamus & tradimus, ac predictis eccleſiis

cum

cum donicatis & cum rebus maſſaritiis, & cum ſilvis & rebus, ſicut jam dicti & nominati & circumdati, & atermina-ti cum omnibus eorum pertinentiis & noſtris arvis qua cultis cum curtis, or-tis, terris, vineis, ſilvis, rivis, pratis & paſcuis, cum olivetis & caſtanietis, cum fontibus & puteis, & piſcariis atque mo-lendinis, cum predictis ſervis: nomina eorum Petrus & Ugo cum omnia & in omnibus, ſicut ſuperius legitur; totum adque integrum donamus, adque conce-dimus, & ſecundum lege noſtra Saliga confirmamus per fiſtucum nodatum & cul-tellum plecatum, vvantone ſeo ramis ar-boribus adque vvaſoni & adigilaginem tradimus ad ipſum ſaoctum loco de jure noſtro in jure donationis ipſius preſati monaſterii domini Salvatoris, qui nos in mooachorum ordinem reconciliamus, in ea videlicet rationem, ut dum nos pre-fati germani Rodulfi, Bernardi & Icta, Gisla jugalibus in oc ſeculo advivere me-ruerimus, io noſtra ſit poteſtate & regi-mine gubernandi, ſtruendi & meliorandi, nam non vendendi nec donaodi, oec a-lienaodi, niſi de averſa parte ſit poteſtas deſendendi. Et poſt noſtrum deceſſum de-veniat ipſo monaſterio in poteſtate & regimen de eredibus & anc proeredibus noſtris. Sed volumus adque concedimus, ut ipſi monachi, qui ad ipſum monaſte-rium ſunt ordinati regulariter vivant. Et ſi ipſi mooacbi regulariter vivere no-luerint, tunc habeamus licentiam nos ſu-praſcriptorum & noſtris heredibus ac pro-heredibus, illis foris ejicere, & alteris introducere meliores, qui ipſum ordinem melius cuſtodiant. Ipſo monacbos io alias poteſtas non ſe mittere debea, nec com-mendare, niſi in nos germanis & noſtris filiis heredibus & anc proheredibus ſi nos vel noſtri heredibus licentiam non dede-rimus. Sed qualiter de nos germaois & jugalibus, vel noſtris filiis heredibus & aoc proheredibus, vel omnia, ſicut ſupe-rius legitur, conſervare noluerit de ipſo monaſterio & de ſuis pertinentiis, ina-nis & vacuus permanea, & reveniat in poteſtatem ad illum conſervatore ipſum monaſterio, & ipſi mooacbi, qui conſer-vaverit omoia, ſicut ſuperius legitur. Nam & ipſam electionem & ordinatio-nem ſine licentia & conſenſu noſtro & de heredibus & anc proheredibus noſtris ſtabiliter eſſe non debeat. In eo ordine, ut non habeat liceotiam, vel poteſtatem nos, nec noſtris heredibus & anc prohe-redibus de ipſis rebus de predicto mona-ſterio nec vendere, nec donare, nec alie-nare, nec per ullo ingenio, nec per ſcri-ptionem in averſa parte de ipſo mooa-ſterio abſtraere, niſi de averſa parte jure ipſius monaſterii deſendere & manburdi-ra. Et ipſe abbas de ipſo monaſterio nec debeat monaſterii habea poteſtatem per ullum argumentum ingenii in averſa par-te dare, nec alienare ad dannietate ipſius monaſterii; ſet omnique tempore per nos vel pro ooſtris parentibus orationes, nul-la alia laborationem, nec alium cenſum, nec ſuperpoſita ſaciat, niſi per ſingulos annos in dedicationem ejuſdem monaſte-rii ad nos ſupraſcriptorum germanis ju-galibus vel ad noſtris beredibus ac pro-heredibus ibidem ad ipſum monaſterio do-ne in penſionem denarios duodecim. Et ſi ipſe abbas, aut ſuis poſteris ſucceſſo-res predictam peoſionem non dederit, & dare neglexerit in primo & ſecundo, vel uſque in ſeptimo aooo: tunc deot poſtea ipſam penſionem ioſimul. Quod dictum eſt, ſi tunc ipſam peoſiooem dare negle-xerit, compona ipſe abbas nos germanis & jugalibus & ooſtri heredibus ac pro-heredibus aurum libras tres, & poſtea abea ipſum mooaſterio, ut ſuperius legi-tur, omnia adimpleta. Et ſi quis vero, quod futuro eſſe non credimus, & ſi nos ſupraſcriptorum germanis & jugalibus, aut ullus heredibus ac proberedibus, ſeo quaslibet alia apoſita vel extranea perſo-na, qui contra preſato ſulgenti mooaſte-rio, qui nos propter nomeo Domini & reverentiam domini Salvatoris reconci-liavimus, inrumpere aut inſrangere ten-taverit, aut in ordine monachorum non conſervaverit, quod Deus non permittat abſi: tunc primis omnium ira Dei & ipſius ſaocti loci exitatus occurra, & a limina ſanctorum excommunicatus appa-reat, & illa ſententia recipiat, quem Ju-da Scariot, qui Dominum tradidit, & cum Dathan & Abiron, qui terra vivo decrutivit, & ſit conſortio cum anticbri-ſto, excommunicatus ſit ad trecento & decem octo ſancti Patri, qui canones conſtituunt; & noo in ea in dexrera, ſet io ſiniſtra parte cum peccatore & impii puniatur. Et inſuper componere promit-timus nos ſupraſcripti germanis & ju-galibus cum filiis, heredibus & anc proheredibus a pars predicto monaſte-rio, ſi omnia, que ſuperius legi-tur, & decrevi ſacere, non permiſe-rimus habere & detinere & ordinare, ſi-cot ſuperius legitur, mulcta quod penam de auro optimo libras centum, argenti ponderas duocenti. Ecce qualem fuit no-ſtro deſiderio, & oc voluntas Deo opi-tulante adimplere feſtinavimus. Et ec tra-ditio omnique tempore firma & inviola-

ta

ta permanea cum omni firmitatem, & ſtipulatione ſuboixa, & pargamena eum atramentario de terra levavimus: tibi Johanni ootario domni imperatoris ad ſcribeodum tradidimus e ſcrivere rogavimus, in quod ſubtus confirmaos, teſtibus obtulit roboranda.

Actum comitato Senenſe. Facto une ſcriptum dotis in anno ab incarnatione Domioi noſtri Jeſu Chriſti milleſimo tertio meoſe geouario indictiooe xv. feliciter.

Signum manum ſupraſcriptorum germanis & jugalibus, qui unc ſcriptum dotis, ſicut ſuperius legitur, ſcrivere rogaverunt.

Signum manu Petroni Saligo ſilio bone memorie Berardi, qui Bonizo vocatus eſt teſtes.

Signum manum Ardimanni ſilio Cilaldi rogatus teſtes.

Signum Uberti ſilio Mariovu, lege viveote Longobardorum, teſtes.

Signum manum Wilelmi Saligo ſilio Rodulſi rogatus teſtes.

Signum manum Petroni ſilio bone memorie .... rogatus teſtes.

Signum Ugi Saligo ſilio de ſupraſcripto Rodulſo rogatus teſtes.

Sigoum manum Petrooi ſilio bone memorie Rolandi, qui Roizo vocatus ſuit, rogatus teſtes.

Ego Arduinus notarius rogatus teſtes.

Johanni notarius domni Imperatoris, qui ex roito ejuſdem ſupraſcriptorum germanis & jugalibus ſcripſi unc ſcriptum dotis, & poſt tradita complevi & dedi.

LXXII.

Conceſſio fundi Lizani facta Petro abbati Uranenſi & ſex ejus ſucceſſoribus a Frederico archiepiſcopo Ravennate.

Aooo 1003. 7. aprilis.

Ex apographo ejuſdem, ut videtur, ſeculi, tabularii archiepiſcopii Ravennatis Capſ. L. n. 4. 984.

Ad lib. VII. n. 39. IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti anoo deo propitio pontificatus donni Silveſtri ſummi pontificis univerſalis pape io apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede quioto die ſeptimo menſis aprilis indictione prima Ravenne. Domioo ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri ;patrum donnus Frederico ſanctiſſimo ſancte catholice ravenatis eccleſie archiepiſcopus Petro venerabili abbati monaſterii ſancte Marie que vocatur io uraoo, omoibus diebus vite mec & poſt meum obitum ſex ſucceſſoribus meis abbatibus unum poſt unum uti ſundum Lizano, qui vocatur pruneta excepto prato ooſtro domnicatum qui vocatur major quem ad veſtris reſervatis manibus conſtitutus territorio Pupulienſi plebe ſaocte marie que vocatur in caſtro Ceſubeo intra afines ejus hoc eſt ab uno latere fundum qui vocatur teſelletus & ab alio latere poſſidet Johanoes qui vocatur de caſa lapidea cum fratre ſuo petro, ſeu a tertio latere ſundum Gracinianum, & fundum Beleni atque a quarto latere laco piſcatorio henfiteoticario modo poſtulamus largiſtis nos qui ſupra petro venerabili abbati mooaſterii ſancte marie, que vocatur io urano, diebus vite mee & poſt meum obitum ſex ſucceſſoribus meis abbatibus, unum poſt unum dooec nos divinitas io hac luce juſſerit permanere ſub denariis ſex titulo penſionem ſingulis quibuſque indictionibus inſerre debeamus, ea vero condicione prefixa ut ſupra ſcriptum ſundum ſicut ſuperius legitur veſtris propriis expenſis ſeu laboribus cultare laborare & meliorare Deo debeamus adiutorem. nichilque de omni expeoſam quam ioibi ſecerimus ab actoribus ſancte veſtre ravennatis eccleſie in ſuperius adfixam peoſiooem quoquo modo reputari debeamus nullamque tarditatem aut neglectum tam inferendam ſupraſcriptam penſionem quamque ad melioratiooem predictarum rerum ſacere debeamus, ſet ante nominatam penſionem marcii menſe infra iodictionem ſine aliqua excuſatiooe auc dilactatione actoribus ſancte veſtre Ravennatis eccleſie perſolvere debeamus & nec quicquam preſens preceptum aut ſupraſcriptam rem alicui homioi dare vel vendere ſeu transferre aut opponere ideſt comutuare aut io alico venerabili loco relinquere audeamus per ullum ingeoium vel argumeotum ſet oec aliquando adverſus ſanctam veſtram beoeſatricem noſtram Raveonatem eccleſiam cuiquam contra juſtitiam tractare aut agere oiſi propria cauſa ſi contigerit per juſtitiam taotumodo veltilare audeamus. Quod ſi in aliqua tarditate aut neglectu vel controverſia inventi ſuerimus, extra agere de iis que ſuperius affixis cooditionibus non ſolum de hoc precepto recadamus verum etiam daturi erimus parti ſancte veſtre Raveonatis eccleſie ante omne litis initium aut interpellatiooem peoe nomine auri uncias duas. Et ſi oon perſolverimus multotiens dictam

dictam penſionem infra biennium ut leges cenſeunt, tunc poſt pena ſoluta tunc licentia ſit actoribus ſancte veſtre ravennatis eccleſie nos inde expellere & quomodolibet providerint ordinare, ſed & poſt tranſitum noſtrum, quorum ſi quando domino placuerit tociens dictam rem cum omnibus que inibi a nobis augta facta meliorataque fuerint ad jus dominiumque ſancte veſtre Ravennatis, cujus eſt proprietas, revertatur eccleſie. Quam preceptionis veſtre paginam Oneſtus notarius ſancte ravennatis eccleſie ſcribendum rogavimus, in qua nos ſubſcripſimus ſub die menſis & indictione ſupradicta prima Ravenne.

Ego Ambroſius dei gratia Ravenne tabellio ſcripſi hoc exemplum, ſicut ſuperius legitur.

LXXIII.

Johannes & Gregorius abbates ſancti Gregorii de Urbe locant Sogualdo nobili viro caſtellum Vetulum.

Anno 1003. 1. julii.

Ex codice ejuſdem monaſterii ſancti Gregorii p. C. LXX.

Ab. VII. n. 34. IN nomine Domini Dei ſalvatoris noſtri Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis ſeptimi decimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo indictione prima menſis julii die quarta. Quiſquis actionibus venerabilium locorum preeſſe dinoſcitur, incunctanter eorum utilitatibus, ut proficiat, ſumma diligentia procurare feſtinet. Placuit igitur cum Chriſti auxilio atque convenit inter Johannem religioſo abbate, ſeu Gregorio item juniorem abbatem venerabilis monaſterii ſanctorum Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, qui vocatur Clivuſcauri, conſentiente ab eis cuncta congregatione ſupraſcripti monaſterii, & e diverſo Sogualdo nobili viro habitatore eivitatis Nepeſine com Domini adjutorio ſuſcipere debeant a ſupraſcripto Johanne ſeu Gregorio abbate, vel a cuncta congregatione ejus monacis ſibi conſentientibus, ſicut & ſuſcipit predicto Sogualdo cooductionis monaſterii, id eſt caſtellum unum in iode, quod vocatur Vetulum, eum caſis & apendicibus ſuis cum introitu & exitu ſno per terram ſupraſcripto mooaſterio, & cum omnibus ad ipſum eaſtellum in iode pertioentibus poſitis territorio Nepeſino in ſundum, qui vocatur Celiniano, & inter affines ad torum ipſum Caſtellum, ab uno latere ſontaoa, que vocatur Formellum, que eſt ante ipſum Caſtellum, a ſecnodo latere incipiente a capite cava emittit in aquam, que vocatur Fiſtella, qui pergit in ſoſſatum, & per ipſo ſoſſatum pergente in aquam, que vocatur *la Teregia*, & a terio ſive a quarto latere predicta aqua que vocatur *la Teregia*, infra hos vero affines concedimus tibi predictum Caſtellum in inde, excepto alie domoſas, & terra, que antea tibi per cartulam dedimus, juris ſupraſcripti monaſterii, ita ut ſuo ſtudio ſuoque labore ſupraſcripto Sogualdo Caſtellum ipſum in inde, ut ſupra legitur, in omnibus tenere & poſſidere debeat, & ad meliorem faciendum Domino juvante ad cultum perducat ipſo heredeſque ſuos . . . . in tertium gradum, tertiam perſonam, tertium heredem, tertiam generationem, hoc eſt ipſo ſupraſcripto ſeu filiis nepoteſque ſuis & filiis legitimis procreatis. Quod ſi vero filii & nepotes minime fuerint, uoi etiam extranee perſone, cui voluerit, relinquendi habeat licentiam, excepto piis locis, vel publicis numero miliium ſeu bando, retenta dumtaxat in omnibus proprietate jamdicti mononaſterii, pro qua & ſupradictum Caſtellum noſtrum in inde, quod vocatur Vetulum, cum caſis & apendicibus ſuis, & omnibus pertinentibus, ut ſupra legitur, dare atque inſerre debeat ſupraſcripto Sogualdo heredibuſque ſuis rationibus in ſupraſcripto monaſterio ſingulis quibuſque annis ſine aliqua mora vel dilatione penſionis nomine in menſe decembris triginta paria funi canapinea: & ſi per totum menſem decembris data & perſoluta non fuerit, in octavas duplum detur. Completa vero tertia generatione, ut ſupra legitur, tunc ſupraſcriptum caſtellum in inde cum omnibus ſuis meliorationibus & pertinentiis ad jus ſupraſcripti monaſterii, cujus eſt proprietas in iode modis omoibus revertatur, ut quicquid eumdem monaſterium euram geſſerit, locandi, quibus maluerit, liberam habeat ſine aliqua ambiguitate liceutiam, de qua re & de quibus omnibus ſupraſcriptis & jurantes dicunt utreque partes per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice domni Johannis ſanctiſſimi pape, hec omnia, que hujus placiti conventionis cartule ſeriem textus eloquitur, inviolabiliter conſervare, atque adimplere promittunt. Quod ſi quiſquam eorum

contra hujus cartule ſeriem in toto partemve ejus quolibet modo venire temptaverit, tunc non ſolum perjurii reatum incurrat, verum etiam daturum ſe heredes ſucceſſoreſque ſuos promittunt para parti fidem ſervanti ante omne litis initium pene nomine auri ebtitias libraa duas, & poſt ſoluta pena hujus cartule in ſuam maneat firmitatem. Has autem duas uniſormes uno tenore conſcriptas per manum Leonem ſcriniarium ſancte Romane eccleſie ſcribendam pariter ditaverunt, eaſque propriis manibus roborantes teſtibus ab eis rogatis obtulerunt ſubſcribendam, & ſibi invicem tradiderunt ſub ſtipulatione & ſponſione ſoluta interpoſita. Actum Rome die anno pontificatu in menſe & indictione ſupraſcripta prima.

† Segualdo nobili viro.

† Benedictus nobili viro, qui vocatur de Abbatiſſa.

† Riccardo a ſancto Petro in vincula.

† Petrus qui Cozzaldo vocatur de civitate Nepeſina.

Ego Leo ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones factas complevi & abſolvi.

LXXIV.

Farolſus cames donat bona in Valle de Caſtro divo Romualdo.

Anno 1005. licet exemplum proferat annum 785.

Ex authentica chartularii ſancti Blaſii de Fabriana.

Ad lib VII. n. 42.

IN Dei nomine amen. Hoc eſt exemplum ſive tranſumptum cujuſdam publici inſtrumenti rogati manu condam ſer lamberti tabelii notarii predeſuncti: Cujusquidem tenor talis eſt. Videlicet. In nomine domini noſtri Jeſu Chriſti ab ejuſdem incarnatione anni ſunt ſeptecentum octanta & quinque indictione optava: & regnante Carolo imperatore romanorum. Ideoque ego Farolſus comite, filius guidus comite: cogitante de dei miſericordia pro redemptione anime mee & parentibus meis qui mortui ſunt & ſratribus meis & meorumque parentum & conſanguinibus meis: ſed quando veniemus in die judicii ante tribunal criſti ut digni eſſe mereamur accipere. Et plus dono & trado atque concedo ad proprietatem tibi dompnus Romualdus monachus & heremita ſervus ſervorum Dei ad opus dei & ſancti ſalvatoris & beate marie virginis de monaſterio quod eſt edificato e locho qui dicitur valle de caſtro in comitato camerino, id eſt ipſam terram & montanee qui nominantur val de caſtro: inſra hos fines: a primo vadit per viam aſenariam & pergit in plano nequili & vadit per viam *alla ſerra della ſporta* & pergit in plano vite: & vadit ad aquam de arella, & vadit per caput *delle chartechiete* uſque ad ſontem civitelle: & mergit *alla chluſa*, & vadit in monte martino uſque in plano forchaluparie & revertit in prima ſenaita: omnia inſra hos confines jacentis do & concedo tibi Romualdus monachus & heremitus ſervus ſervorum dei ad opus dei & ſancti Salvatoris de monaſterio predicto cum omnia que inſra ſe aut ſuper ſe: & cum omnia in omnibus ſicut ſupradictum eſt dabo tibi dopnus Romualdus ſervus ſervorum dei & a predicto monaſterio ad habendum & ad tenendum & omnia in omnibus quidquid vos volueritis ſacere: & ideo promitto vobis vel veſtris ſucceſſoribus predicta datione firma tenere ab omnibus hominibus jure proprietatis defendere & concedo quid . . . . , ... iſtare potueritis ad opus dei & pro predicto monaſterio aut ecclesia . . . . aut ſilvis aut aquis aut aquimolis aut molendinis . . . . ad proprietatem ſicut ſupradicta datione dicta eſt: & ideo promicto per me & per meos beredes aut ſucceſſores tibi dompnus Romualdus ſervus dei & ad predicto monaſterio vel veſtria ſucceſſoribus predictam dationem aut conceſſionem firmam tenere & ab omnibus hominibus jure proprietatis deſendere & ſi quod abſit eam ſrangere ſtudioſe voluerimus aut contra omnes homines voluerimus vel non potuerimua deſendere promitto tibi dompus Romualdus ſervus ſervorum dei poſteriſque ſuceeſſoribus de predicto monaſterio nomine pene componere in ſede romana quatuor mile biſantiia de auro bono & optimo & poſt pena data & ſoluta carta iſta firma manente & inſuper fiat maledictus a deo patre omnipotente & a Jheſu chriſto filium ejus & ſpiritu ſancto & a beata virgo maria cum omnibus ſanctis ſicut fuit datan & abiron & berode & pilatus & juda traditore, vivos penitentiam non agat, mortuos ſeppultura non accipiat & in die judicii non reſurgat. Fiat amen. Et ego dompnus Romualdus ſervus ſervorum

vorum

vorum dei promicto pro me & ſervis meis aut ſucceſſoribus de predicto monaſterio habere memoriam in noſtris orationibus tibi Farolſus comite & totis conſanguioibus tuis in miſſis & ſalteriis & in orationibus beneficiis que deus permictit facere in predicto monaſterio ut habeatis ſocietatem ſicut unus monacus de noſtro monaſterio & tu promiſiſti oobis dare partem & ſocietatem de omnia bona que deus permictit tibi ſacere in vita tus. Fiat amen. Signum manus predictus qui hac cartula proprietatis fieri rogavi. Ego dompnus Guarinus monacus rogatus eſt. Ego dompnus Johannes monachus rogatus eſt. Ego dompnus gregorius monacus rogatus eſt. Ego moricus comite rogatus eſt. Ego Gumbertus rogatus eſt. Ego albertus de monie rogatus eſt. Iſti rogati ſunt teſtis. Ego Lambertus tabellius coaudivi & percepi & rogatus ſum & mea manu ſcripſi & complevi. Et ego contulus bernardi imperiali auctoritate predicta inveni legi & percepi in quodam inſtrumento publico ſcripto manu magiſtri Lamberti notarii nil addens vel minuens ſtudioſe quod ſenſus mutet vel intellectus ſorte punctum vel copula & una eum magiſtro viviano boneventure notario ſtudioſe & fideliter legimus & auſcultavimus & de licentia auctoritate & conſenſu domni jacobi ugazonis de miniat. judicis communis ſabriani ſcripſi exemplavi publicavi meoque ſolito ſigno ſignavi & ſuam auctoritatem interpoſuit & decretum: ſub annis domini M.CCC. XXXIII. indictione quinta decima tempore domni Johannis pape XXII. die IIII. menſis ſebruarii. Actum in palatio communis predicti: preſentibus Rainaldo mactei, michaele becholi, viviano booaveoture teſtibus ad hec vocatis & rogatis obmiſſo ſigno.

Et ego Domitius ſer nicolai ventorioi de ſabriano publicus pontificali auctoritate notarius, predictum exemplum ſive ſcriptum tranſumpti prout in ejus originali traoſumpto inveni ita hic fideliter & per ordinem tranſcripſi & exemplavi obmiſſis die & menſe propter temporis longitudinem quia in dicto inſtrumento legi non poteſt. Ideo obmiſſi nil addens vel minueos ſraudolenter preter ſorte punctum vel ſillabam per errorem: primo eo auſcultato & concordare reperto cum dicto tranſumpto una cum ſer auguſtino magiſtri antooii & ſer alberto bernardi notario eum quibus auſcultavi & concordare reperi ſub annis domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo indictione nona, tempore ſanctiſſimi in chriſto patris & domini domini leonis divina providentia pape decimi die vero XVI. menſis martii dicti anni: de mandato igitur licentia & auctoritate eximii legum doctoris domini baptiſte vitorini de aſculo pretoris ſabriani pro tribunali ſedentis in quadam ſeneſtra lapidea ſita in palatio pretorio quod ſitum eſt in dicta terra . . . . juxta res hoſpitalis ſancta marie . . . . plateam & alia latera: ſusm & magnifici communis ſabriani auctoritatem & decretum interponentis dando licentiam ſubſcribendi & fidem adhibeodi prout originali: preſentibus ciutio johannis nicolai & ſer bartholomeo perulo de ſabriano teſtibus vocatis & rogatis.

Et ego auguſtinus magiſtri antonii de ſabriano publicus & imperiali auctoritate notarius auſcultationi ſupradicti exempli ſive copie & interpoſitioni auctoritatis & decreti ſupradicti domini poteſtatis una cum ſupraſcripto ſer domitio vanturioo & ioſraſcripto ſer alberto bernardini notariis publicis de ſabriano cum quibus auſcultavi interſui & quia cum originali concordare inveni & rogatus me ſubſcribere iſtius exempli ſive copie fidem ad fidem omnium premiſſorum de mandato licentia dicti domini poteſtatis me ſubſcripſci oomine ſigooque mro ſolito roboravi.

Et ego Robertus notarius de fabriano publicus & apoſtolica auctoritate notarius auſcultationi ſupradicti exempli ſive copie & interpoſitioni auctoritatis & decreti &c. *ut ſupra*.

LXXV.

Charta emphyteuſis aquæ de Dorſeno facta a monachis ſancti Gregorii de Urbe Gregorio presbytero.

Anno 1005. 20. maji.

Ex codice membranaceo ejuſdem monaſterii p. C.LXXVI.

IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jheſu Chriſti. A vobis petimus domno Jobanne vir venerabilis presbiter & monacus atque per......... perceptione de venerabili monaſterio ſancti Andree & Gregorii, qui appellatur Clivuſcauri, & conſentiente .... eo cuncta congregatione monachorum ejuſdem monaſterii, ut nobis Gregorius presbitero ſeu Ubiſo *Ad lib. VII. n. 44.*

ſo …… germanis fratribus ſeu Urſulo viris colono de ſupraſcripto venerabili monaſterio heredibus ſucceſſoribuſque noſtris ad ſupplendum inferius conſcriptos annos, quatinus cum Chriſti auxilio committereque jubeatis libellario nomine, id eſt omnem portionem noſtram nobis in inde competentem de aqua de Dorſeno de aquimolum molentem unum in inde a noviter facientem cum omni veſtro expendio veſtraque laboratione cum introytu & exitu ſuo, & cum omnibus ad ſupraſcriptam portionem noſtram nobis inde competentem, & de aquimolum molentem unum generaliter in inde pertinentibus, vel infra ſe habentibus poſitis territorio Calcata in fundum, qui vocatur Antico, inter affines omnia juris ſupraſcripti venerabilis monaſterii ad tenendum, colendum, fruendum & aquimolum a noviter faciendum cum omni veſtro expendio, meliorandumque in omnibus a die kalendarum majarum preſentis tertie indictionis & uſque in predictas kalendas eaſdem viceſima in annis continuis decem & novem complendi & renovandi in alios tantos annos decem & novem, unde recepiſtis da nos qui ſupra libellarii in argenteos denarios triginta, quando renovare debemus pro renovatura dare debebimus in argentos untias tres, ita ſane, & ut preſtet exinde rationibus pars noſtram veſtreque partis ſupraſcripti dominii ſingulis quibuſque annis ſine aliqua mora vel dilatione penſionis nomine denarios bonos qualeſcumque per tempora incapoierint nummi ſeptem, hoc vero tenore & placito, ut non habeamus licentiam nos qui ſupra libellarii hunc libellum vel quod in eum continet ad nullam extraneam perſonam vendere aut per quovis modis cedere, niſi fortaſſe nobis neceſſe eſt venundare non habeamus licentiam, niſi ad vos qui ſupra dominos vel ad veſtros ſucceſſores in pretium quantum juſte apretiatum fuerit minus viginti denariis, & ſi autem emere nolueritis, tunc licentiam habeamus venundare, cui voluerimus, ad talem hominem quem ſubſcriptam penſionem vobis annuam perſolvst; ſpondentes vos qui ſupra donatores, ſi vobis opus fuerit, ſtare & defendere promittimus omni inſurgenti perſona omni in rempore gratis. Si qua vero pars contra fidem eorum libellorum venire temptaverit, det pars infidelis parti fidem ſervanti ante omne litis initium pene nomine auri untias tres ebriſias, & poſt penam abſolutionis manentem hos libellos ſeriem in ſuam nihilominus maneat firmitatem: unde petimus, ut unum ex duobus libellis uno tenore conſcriptos per manum Johannis ſcriniarii ſancte Romane eccleſie una cum veſtra roboratione nobis contradere dignetis, ut dum conſecuti fuerimus, agamus Deo & vobis maximas gratias. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis ſeptimidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſecundo indictione tertia menſis madii die viceſima.

Signum † manu Ubizu v̄h ſeu Urſulo & rogatore bujus locationis.

† Theodoro vm̄ qui vocatur eapuus collo teſtis.

† Beno vm̄ ſartore de naſtaſia teſtis.

✠ Jobannes vm̄, qui vocatur teſtis.

Ego Johannes ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptionem & traditionem factas complevi & abſolvi.

LXXVI.

Ruppo vir nobilis donat terras Johanni abbati & monaſterio ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 1006. 1. julii.

Ex eodem codice p. C. LXXI.

IN nomine Domini Dei ſalvatoris noſtri Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis octavi decimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli tertio indictione quarta menſis julii die prima. Quoniam certum eſt me Ruppo nobili viro, atque fidei commiſſario quondam Franco rom̄ſ a preſenti die dono, cedo, trado & irrevocabiliter largior, ſimulque offero nullo mihi cogente vel contradicente aut vim faciente, ſed propria & ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Johanni Domini gratia humilis abbas venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, quod appellstur Clivuſcauri, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore & redemptione anime quondsm Franco rom̄ſ, ſimulque & pro veſtris ſacris orationibus, quas die noctuque agere non ceſſatis, & ideo dono tibi, ideſt terre ſementaritie petium unum in inde cum arboribus infra ſe pratalia uno, & cum introitu & exitu ſuo a via publica, & cum omnibus ad eam pertinentibus poſitis in territorio in Calca- *Ad lib. VII. n. 51.*

Calcata in fundum, qui vocatur Roſcanellum, inter affines a tribus lateribus terra dnminica, a quarto latere via publica jnris, cujus exiſtit, ſicuti mihi evenit per fidei commiſſum quondam Franco, dono tibi tuiſque ſucceſſoribus, & do, trado & larginr pro ſua anima hanc donationis cartulam tibi contradidi, prn quam etiam terra ſementaritia petium unum in inde cum arboribus .... & eum introitu & exitu ſuo a via publica & eum omnibus ad eam pertinentibus, ut ſupra legitur, a preſenti enim die largior tibi, & pro tuis ſacris oratinnibus, quia ſi carnalia vnbis concedimus, ſpiritualia a vobis recipere expectamus, a preſenti die habcatis, teneatis, poſſideatis, tuo jure vendices, hanc defendas, venundare, donare, cnmmutare vel quicquid exinde facere ſive peragcre volueris, in tuam tuorumque ſucceſſorum ſit poteſtatem, & numquam a me, neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa magna parvaque perſona contra tibi tuiſque ſucceſſoribus aliquam aliquando babebitis queſtionem aut calumpniam, ſed in omni tempore ab omni homine in omni loco, ubi tibi tuiſque ſucceſſoribus neceſſe fuerit, ſtare me una cum beredibus meis & defendere promittn tibi tuiſque ſucceſſoribus, in qua & juratus dico per Deum omnipotentem ſanctеque ſedis apoſtolice domni Jobannis ſanctiſſimi pape, bec omnia, que bujus donationis cartula ſeriem textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promitto: nam quod abſit, & ſi contra hec, que ſupra notata ſunt, vel aſcripta leguntur contra agere preſumpſero, & eunċta que ſupra miſſa ſunt, non nbſervavero, tunc nnn ſolum perjurii reatum incurrat, verumetiam daturum me promitto una cum heredibus meis tibi tuiſque ſuceeſſoribus ante nmne litis initium pene nomine auri untias tres ebritias, & poſt penam abſolutionis manentem banc cartulam dominorum in ſuam maneat firmitatem. Quam ſcribendam rogavi Benedictum ſcriniarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta quarta.

Signum † manu ſupraſcripti Roppo nobili viro, qui hanc donationis cartulam fieri rogavi.

† Bonizzo nobilr viro.

† Petrus Capuano manu propria.

† Demetrus nobili viro.

$\frac{a}{s}$] $\frac{s}{s}$ Landulfo opiſex.

† Inbene nobili viro.

Ego Benedictus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditinnes factas complevi & abſnlvi.

LXXVII.

Adelbertus & Geritruda offerunt bona monaſterio ſancti Victoris de Cluſis in agro Camerinenſi.

Annn 1007. menſe martio.

Ex antographo archivi ſanctæ Catharinæ de Fabriano.

IN nomine domini. Et factu eſt in ani Ad lib. VIII. n. 4.
domini ab incarnacione domini noſtri Jebſu Criſti quod ſunt anni domini mille ſepte menſe marciu per indicione ſeſta. Ideoque ego Adelbertus filius qunndam ...... & geritruda cnniviege de ſupraſcriptus Adelbertus & ego geritruda per conſenſu & voluntate de ſupraſcriptus virum meum & nos anbi inſimul comuniter noſtra bona propria voluntate ſecundum noſtra legem langobardorum dedimus & tradedimus tibi domno amico abbas & a tuiſque ſupceſſoribus uſque in perpetuum procter dei timore & remedium & indubliencia de anime noſtre, ut aliquis de peccatis noſtris minuare dinneris in die judicii, propterea dedimus & tradimus vos ſupraſcriptus abas & ac tuiſque ſupceſſnribuſque de ipſa monaſteriu de victurianum ſunt preordinati, ide eſt aliquis de res noſtra que eſt poſita inſra territorius caſtellum pretoſum in locum qui dicitur *la cereſgola pecoraricia*, & eſt poſita ipſa res infra loca vel ſinaite finis a primo latere fine fluviu ſentino, a ſecundum latere fine inter *li faſi* perveniente in *lu carpenu*, a tercin latere fine ipſi via que pergit *da la pala borea*, a quarto latere fine *lu foſſatu* qui venit *da la ceſregola* perveniente in fluvio Sentinn qui eſt primo latere infra iſtis ſupraſcriptis lateribus vel ſinaite finis quod eſt ipſa mea partione de ipſa eluſa & de ipſa terra quanta me pertinet vel pertinere debet cum pomis & arboribus ſuis cum omnia que infra ſe vel ſupra ſe abentes..... ut ab odieritum die firmlter valeatis abere & poſidere & facere quod volueritis uſque in perpetuum. In tali autem ordine expondemus nos ſupraſcripti datores quod ſit cnntra jam iſta cartula pro ſalute anime noſtre agere vel cauſare contendere diſrumpere infrangere vel retollere exminuare vel falſare preſumſerimus pro qualive ingenium

nium vel argumentum & da omnis omine non defenſaverimus cum eſtimatione tere ipſa res duppla & meliorata reſtituamus in ipſo loco cum omnia que iuſra ſe vel ſupra ſe abentes in integrum, quam vero cartula ego Sigaldus ſcabious & notarius ſcripſit.

✠ Sinnum manus de ſupraſcriptus Adelbertus & Geritruda ambi communiter inſimul datori qui iſta cartula ſcrivere rogavimus.

† Sinnum manum de Berto rogatus teſte ſumus manu ss.

† Sinnum manus de atrianus rogatus teſte ſumus manu ss.

† Sinnum manus de Adamo rogatus teſte ſumus manu ss.

Poſt roboracione omnium teſtibus ego qui ſupra Sigualdu ſcabinus & notarius ſcripſi complevit ioclauſit.

LXXVIII.

Inſtitutio parthenonis ſancti Salvatoris de Valle in ducatu Spoletano.

Anoo 1008. 12. julii.

Ex autographo ſupradicti archivi ſanctæ Catharinæ.

Arm. VII. n. 12. IN anni Domini ab incaroacione Domini ooſtri Jeſu chriſti, qui ſunt mille opto & die duodecimo menſe julii per iodiccione quinta. Ideoque ego Gepo filius quondam Actoni booam meam & propriam voluntatem ſecundum meam legem ..... dono & trado atque concedo omnia integra mea porcione de ....., in honorem ſaocto Salvatore, quod eſt io fundo Valle, que dicitur ioſra ducatu Spoletino inſra territorio poſito io caſtellu Pretoſum, autem ego ſupraſcriptus permeditamus & coitamus conſiliom, quod ſimus ad ſapientes, atque quomodo in die ire juſti judicii .... io pena evadere potuiſſemus, ut ad eterna gaudia pervenire potuiſſemus, ſed nullus melius elemoſinarum virtutu inveoimus, qua de noſtris propriis reibus monaſterium conſtruiſſemus, & ibi aocillarum Dei coadunaſſemus, quia incenſanter pro animabus noſtris & pro anima de Raco & de ..... & de Actoi genitore meu, & de anima geoitrice mea & de Aufredu avunculu meu, vel qui de mea igeneracione nati ſuor vel naſcituri, concedo & trado do ego Gepo tibi Inga filia quoodam Gelzo, & ac tuaſque ſupceſſore inde & abbatiſſa conſtitueſſemus io nooore patris & filium & ſpiritus ſancti & in ordine aocille ancillarum Dei, volumus noo ſit ſuigeptum, neque ſu epiſcopo, neque ſu aliu mooaſteriu, & ibi nulu judicentur vel domineotur, niſi ego & meis eredi, & ſi eredes non abeo, ſit ſuper dominium de Mainſredu igermanum meum vel de ſuis eredis, & ibi oullu judiciu ſaciet, oiſi co ſanta regula coortatur, & ſi ipſa abatipſa de ipſu ſcriptum monaſterium mortua ſuerit, & aliqua intentione ioter eas veoerit, ut una pars contenda una & alia altera provideant ea, ipſique in ipſo tempore ſuerit de mea igeneratione per Dei ſummi amore, ut quale pars melius cootenderit in ejus petitione ordinetur abatipſa ſecundum oorma beati Benedicti & regula ſaoctorum patrum conſervandam, & inſuper dono & trado & coocedo atque tranſacto ſuper elimentum vita earum de res mea, que eſt in ſundo Valle, ubi ipſa eccleſia edificata eſt, de terra culta aleitima meſſura modioro ſex, ubi in ipſo ſundo vos ſupraſcripta Ioga predere volueritis, abeatis io iotegrum com pomis & arboribus ſuis, & cum omnia inſra ſe vel ſupra ſe abentes in integrum, & ipſa oiea porcione de ipſa eccleſia beatu ſaoctu Salvatore Valle, quomodo ſuper leitur, cum reliquiis & altariis, & muris & tectis & cellis & quanta ioteriu eſterius ibidem pertine, quomodo ſupraſcriptum eſt, cum troito & exto ſuo, unde permeditamus & coitamus & volumus ut nullum de penſione aut nullum tributum cſiat, niſi ſancta oratione pro animabus mea, & de ipſi, qualiter ſuperius legitur. Eſt io tali ordine expondeo & opbligavimus ego ſupraſcriptus Gepo & meis eredis tibi ſupraſcripta Inga filia quondam Gezoni & ac tueque ſucceſſores ſi nos ſupraſcriptus Gepo vel meis eredis vel pro eredibus meis ſi ut ſupra jam dictum eſt cauſacione imponere preſuoſerimus, aut de ipſa eccleſia aut de ſupraſcripta res qualiter ſupraſcriptum eſt nobis agere vel cauſare, cootendere, retollere vel exinde livere preſumpſerimus, aut cauſaciooe imponere preſumpſerimus, ſive per cartula anteriore ſive poſteriore ....

. . . . &c.

LXXIX.

LXXIX.

Helempertus epiſcopus Arretinus donat manſos abbatiæ de Pratalia.

Anno 1008. menſe ſeptembri.

Ex autographo archivi Fontis-boni.

Actis VIII, n. 11. IN Dei nomine. Anno Dominice incarnationis milleſimo octavo menſe ſeptembris indictione ſeptima. Manifeſtus ſum ego Helmpertus ſancte Aretine eccleſie epiſcopus, quia pro Dei timore & remedio anime noſtre & anteceſſorum noſtrorum vel ſucceſſorum & omnium ibi benefacentium in eccleſia beate Marie matris Chriſti ac perpetue virginis, ſimulque omnium Sanctorum, que de fundamento conſtruximus & conſecravimus in loco noſtri epiſcopii, cui nomen eſt Pratalia, juxta rivum nomine Biventem ad radices montis Acuti, qui dividit Thuſciam & Romaniam, in qua eccleſia ordinavimus Sigizonem abbatem, qui cum ceteris fratribus pro nobis & anteceſſorum ſucceſſorumve & omnium chriſtianorum vivorum & defunctorum valeant Deum orare, donamus & offerimus ſupraſcripte eccleſie in perpetuum decem manſos de curte Orgia in Caſentino pro anima anteceſſoris noſtri beate memorie epiſcopi Heverardi, cujus fuit hereditas. Inſuper offerimus atque donamus altari prefate eccleſie totum beneficium in integrum, quod fuit Lamberti fratris Gebizonis in villa, que dicitur Peza, que vulgo cognominatur Gajo de Peza in integrum, nec non integrum agrum de Offiniana villa, que ſimiliter vulgo nominatur Gajo de Offiniano, quod ſimiliter fuit beneficium prelibati Lamberti militis. Donamus quoque eidem altari unum manſum apud caſtrum Marcianum, quod vocatur de Linaro, & alterum manſum de monte Fatuculo, quem tenet Johannes Schario, concedimus ibidem cum vinea nova, quam nos ipſi plantare fecimus & cum adjacente terra ipſi vinee ad protelandam, hoc eſt extendendam ipſam vineam uſque in rivum. Ad hec offerimus ipſi predicte eccleſie omnes runcos, qui modo ſunt & fient in aliquo loco & omnem terram cultam nemoris, & foreſti, quod eſt juxta Prataliam, ſed & terram quinque modio apud Ceſam terram, videlicet quam dedit vicedominus Berardus ſancto Donato, ſimiliter terram quinque modiorum apud Cortonam nomine Pratum paſtoratium uſque ad quinque modia, atque dedimus prefate ſancte Dei eccleſie unam petiam de terra in ſuburbio Aretine civitatis cum caſa & vinea, ac orto quo regitur per Martino aunegato, & manſos tres, concedimus unum manſum quidem in Ventrina, ſecundum & tertium in Trigina, & omnem terram vel vineam quam Rodingus presbyter & ſui filii abuerunt in villa, que nominatur Contra ex parte ſancti Donati antequam fieri monachi, donamus campum unum ad vineam plantandam nominate campum Bononis abentem ab uno latere viam publicam, ex altero cainaldum, ideſt ſepem altiſſimam, ex tertio vineam, que dicitur campo majo; ex quarto terram dictam Wiatildi prope Partinam, que eſt etiam duodecim ſextariorum, ſimiliter in plebe de Biblena in villa ſupradicta Offiniana manſum unum cum omnibus caſis ſuis quotquot abet illum, videlicet manſum unum, quem de ſuo beneficio Hugo filius cujuſdam Robizonis, qui ſumpſit monachalem habitum in predicta eccleſia, que erectus eſt per ..... nomine Johannes urſitati cum omnibus ſuis pertinentiis, & manſum unum ex villa, que dicitur Peza in integrum, ſicut tenent Johannes & Alprandus eorumque conſortes, concedimus preſcripte eccleſie cum omni nona parte vini vel cujuſcumque rugio, quam Deus nobis dederit tam apud Marcianum caſtellum, quam apud Biblenam & Orgia & Socanam & montem Fatuculum & Clotinianum & Vivarium. Omnia que ſuperius nominavimus ad preſcriptam eccleſiam offerimus adque donamus in integrum cum terris, vineis, pratis, campis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarum decurſibus cum domibus ortis, ſalinis ſcalarum & cum omnibus at predicta loca vel res pertinentibus, que dici vel nominari poſſunt, ſicut tenuit Leo abbas & Teuzo grammaticus tali ratione, ut Sigizo abbas ſuique ſucceſſores abeant inde poteſtatem faciendi vel renovandi libellos ac breves ad honorem & utilitatem ipſius eccleſie ſancte Marie & ſancti Benedicti eo pacto & ea lege, ut ipſum monaſterium cum omnibus ſuis pertinentiis ſemper ſit ſub regimine epiſcopi ſancti Donati, & quod fierit non credimus, ſi ego Elmpertus epiſcopus aut unus de poſteris & ſucceſſoribus noſtris, aut aliqua appoſita perſona noſtra omnia, que predicto monaſterio dedimus tollere vel minuere preſumpſerimus, tunc componere promitto Helempertus epiſcopus

cum

cum meis poſteris vel ſucceſſoribus tibi Sigizooi abbati tuiſque ſucceſſoribus abbatibus penam puri auri nc. libras. Super omnia hec obteſtamur & conjuramus omnes nnſtros ſucceſſores epiſcopos & fideles noſtros per Patrem & Filium & Sanctum Spiritum & per adventum Domioi noſtri Jeſu Chriſti ad judicaodos vivos & mortuos, & ne in illo tremendo Dei judicio cum Sathana & membris ejus mittantur in ſtagnum ſulſuris & igni eterni, ut nunquam quicquam predicto cenobio orinuad de omnibus ſupraſcriptis que ei donavimus, ut ſit ibi laus omnipotentis Dei & omnium Sanctorum ejus ſemper, amen. Hac oratio pro omnibus vivis & defunctis fidelibus, quod ſi quis ſecerit aliquam leſionem vel minurationem omnium, que nos dooavimus predicto monaſterio ſancte Marie & ſancti Benedicti Deo omnipotenti, quem contempſit, & omnibus Sanctis ejus, quos ſpoliat, iode rationem reddat, unde hec charta offertionis a nobis facta eſt Helmperto epiſcopo, & precepimus Hugoni notario ut eam ſcribere. In comitatu Aretino.

Helmpertus epiſcopus ſubſcripſi.

Willelmus archidiacoous ſubſcripſi.

Johannes diaconus & cancellarius conſenſi & ſubſcripſi.

Boſo diaconus & vicedominus conſenſi & ſubſcripſi.

Ingizo presbyter conſenſi & ſubſcripſi.

Gerardus diacoous ſubſcripſi.

Lutardus judex domni imperatoris & avocato ipſius eccleſie ſubſcripſi.

Ego Rodolfo rogatus teſte ſubſcripſi.

Sigoo manus Berardi, qui & Bezo clamatus, filius Griſooi rogati teſtes.

Signo manus Bonizi filius Johanni rogarus teſte.

Ego Agriſtus rogatus me ſubſcripſi.

Ego Hugo notarius ſcripſi & complevi.

LXXX.

Preceptum Henrici II. regis pro abbatia Claſſenſi ſancti Apollinaris.

Anno 1009. VII. kl. maji.

Ex autographo Claſſenſi.

Ad lib. VIII. n. 28. IN nomioe ſancte & individue Trinitatis. Heinricus divina ſavente clementia rex. Si noſtrorum fidelium petitionibus aures noſtre ſerenitatis accommodaverimus promptiores ac devotiores eos in noſtro obſequio fore nullatenus titubamus. Omnium ſancte dei igitur eccleſie noſtrorumque fidelium preſentium ſcilicet ac futurorum noverit ſollertia Bonum presbiterum & monacum atque abbatem Ravennatem monaſterii ſancti Apollinaris, quod aſſerunt fundatum dudum in civitate cognominata Claſſis, noſtrumqua devotiſſimum fidelem ooſtram in omnibus exoraſſe celſitudioem, quatenus pro Dei amore, animeque noſtre perpetua ſalute corroboraremus atque firmaremus & ex noſtra benigniſſima largitione conderemus & deliberaremus in perpetuum confirmandam per hec ooſtri precepti atque pragmatici ſcripti inviolabilem paginam omnes res & poſſeſſiooes quaſcumque prefata eccleſia prelibati monaſterii quibuſcumque cautionibus vel deliberationibus viſum eſt poſſidere in integrum. Cujus ſacris petitionibus juſtiſque deſideriis devote & libenter annuentes & aſſenſum prebeotes corroboramus atque cnnfirmamus & ex noſtro jure & domioio in ejus jus & dominium tranſfundimus, videlicet quecumque conjacent monaſterii tam in Monarchia, quamque per ſingula loca ooſtri regni. In comitatu Fanenſi & Penſaurienſi, ſeu Ariminenſi villam, que dicitur Sala cum ſuis appendiciis in integrum, & titulum eccleſie ipſius monaſterii in latere parietis ſitum in hooore ſancte Felicule & ſanctorum martirum Marei & Marcelliaoi & eccleſiam ſancte Marie dei genetricis in predicta villa & cortecella Sale, & eccleſiam ſancti Martini, que nominatur Aqualnnga. Hec omnia in integrum cum omnibus ſuis pertinentiis & coherentiis atque ſubjacentiis cui pretaxate Sale coherentes undique ſunt, a primo latere fluvius, qui dicitur Piſciatellus, ſecundo lateri Vedreta & Paveriaous, tertio lateri limes, qui dicitur Arzer percurrens a Paveriano uſque in ſtratellam, & rivus, qui vocatur de Fabrica definens & derivans uſque in mare, & ipſum littus maris quantulucumque inibi pertinere videtur in integrum. Concendimus etiam Salam novam in integrum cum omnibus appendiciis ſuis, & quidquid regale eſt in Caſtaneto & Bulgaria & Branchiſi. Iterum concedimus, ut liceat ſibi in civitate facere, que dicitur Phano, poſterulam in publico muro io loco illo, ubi propriam terram infra & extra habeant, & juxta murum, qui vocatur da peona, eccleſiam edificare. Concedimus etiam precipienteſque ſtatuimus, ut nullus dux aut archiepiſcopus,

mar-

marchio, comes, vicecomes, ſculdatio, gaſtaldio, aut aliquis publicus exactor in aliquibus prediis & poſſeſſionibus per quecumque noſtri regni loca conjacentibus & reſideotibus, aut bominibus ſupraſedentibus vel inhabitantibus theloneum, aut aliquam publicam functionem per alicujus tituli diſtrictionem audeat exigere vel exquirere, nec aliquam invaſionem vel diminurationem, aut temerariam preſumptionem quoquomodo agere vel ioferre preſumendo pertemptet. Si quis igitur hanc ooſtre ſemper & ubique inviolande cautionis, definitionis, deliberationis, & conceſſionis & voluntarie diſtributionis paginam, quod abſit, quoquomodo temerario auſu infringere conatus fuerit, ſciat ſe compoſiturum centum libras auri aut mille, medietatem camere noſtre & medietatem prelibato monaſterio ſancti Apollinaris. Quod ut melius credatur, diligentiuſque ab omnibus obſervatur, manu propria preſentem paginam roborantes noſtri ſigilli impreſſione inferius juſſimus inſigniri.

Sigoum domoi Heiorici regis invictiſſimi.

Eberhardus caocellarius vice Willigiſi archicappellani recognovi.

Data VII. kalendas maji indictione ſeptima anno dominice incarnationis milleſimo VIIII. anno vero domni Heinrici ſecundi regnantis VII. Actum Niven. .... Feliciter ameo.

LXXXI.

Donatio Helemperti epiſcopi Arretini monaſterio Prataljenſi.

Anno 1009. menſe oovembri.

Ex autographo Fontis-boni.

Lib. VIII. n. 28. IN Dei nomine anoo Domioice iocarnatioois milleſimo nono menſe november indictione octava. Maoifeſtus ſum ego Helempertus epiſcopus excellentiſſime ſancte Arretine eccleſie qualiter pro Dei timore & amore & redemptione anime mee remedio & anima bone memorie Heverardi epiſcopi, qui fuit anterior epiſcopo, & anima de noſtris poſterioris epiſcopi, ut Dominus inde nobis in bonibus partibus mercede retribuat, judico & trado in perpetuum jure in monaſterio ſancte Marie Matris Chriſti ex iotegro unum manſum cum caſis infra ſe abente ille que ſunt poſite infra plebem ſancte Marie ſito Partina in caſale Ventrina & in campo Preiti & in Cericulo & in Sexta & per altera vocabula vel caſalia aut ubicumque eſſe invenitur, ſicut eſt recta per Petros Martini, & Urſo Linze, & Leo eorum conſortibus. Ideo in ſupraſcriptis caſis & rebus cum terris & vioeis & pratis cultum vel incultum, tam de cultivis quam de agreſtis, ſimulque alpes ſupraſcriptas omnia & in omnibus, ſicut ſupra legitur, ego Helempertus epiſcopo in praenominato monaſterio donamus & tradimus, ac pro noſtra, noſtrorumque anteceſſorum ſucceſſorumve, & omnium ibi beneſacentium ſalute & peccatorum indulientia valean Deo orare, & quod fieri noo credimus, ſi ego Helempertus epiſcopus aut ullus de poſteris vel ſucceſſoribus noſtris, aut aliqua apoſita perſona noſtra omnia que in ſupraſcripto monaſterio donamus, tollere vel minuare preſumpſerimus, & ſi ab omni homine a parte ipſius non deſenſaverimus ſupraſcripto monaſterio, tune componere promitto ego qui ſupra Helempertus epiſcopus cum meis poſteris ſucceſſoribuſve in praenominato monaſterio pena per aurum libras triginta, ſuper hec omnia octeſtamur & conjuramus omnis noſtrorum ſucceſſores epiſcopis per patrem & filium & Spiritum ſanctum &c. *ut in alia anni antecedentis.*

In comitato Aretino.

† Helmpertus epiſcopus ſubſcripſi.

Signo manus Confredi rogatus teſtes.

Signo manus Farolfi de Partina rogatus teſtes.

Ego Franco rogatus ſubſcripſi.

Ego Hugo ootarius ſcripſi & complevi.

LXXXII.

Bertus donat bona monaſterio ſancti Benedicti de Victoriano, ſeu ſancti Victoris de Cluſis.

Anno 1010. menſe aprili.

Ex autographo archivi ſancti Blaſii de Fabriano.

Ad lib. VIII. n. 44. IN nomine Domini. Et factum eſt in anni ab incarnatione Domini nnſtri Jeſu ehriſti, quod ſunt anni Domini milleſimo decimo & die menſe aprelis per iodiccione optava. Indeoque ego Berto filiu quondam Baroccio bona mea propria voluntate ſecundum mea lege langubardorum pro amore Dei & pro remedio & ſalute anima mea dono & trado & tranſacto in ipſum monaſterium vocabulu ſanctus Benedictu, quod edificatu eſt in loco, qui dicitur Victurianu & tibi domno Acto abbate, qui eſt cuſtos de ipſu monaſterium & ad tuis & poſteris ſupceſſoribus uſque in perpetuum, id eſt aliquid de res mea que eſt poſitu inſra ducatu Spoletanu infra territoriu Caſtellu Pretoſum in locum, qui dicitur *le mela paſtene*, & eſt poſita ipſa res inſra lateribus ſinaite finis a primo latere fine terra de Vitale, & a ſecundum & a tertio latere fine terra de Ugo, a quarto latere fine terra de ipſu datore inſra iſti ſupraſcripti lateribus vel ſinaite finis, quod eſt ipſa res a bona & nptima menſura mndiora duo .... cum omnia que inſra ſe vel ſupra ſe abentes in integrum itaut ab odierno die firmiter valeatis abere & pnſſidere cum tuiſque poſteris ſucceſſoribus & ſacere quod volueritis, in tali autem ordine eſpondimus & obligavimus ego ſupradictus datore & meis eredis, quod ſi contra iſta cartula ſalute anima mea agere aut cauſare, contendere, diſrumpere, inſrangere, vel retollere, minuare vel ſalſare preſumpſerimus pro qualive ingenium & argumentum & da omnis omine non deſenſaverimus cum extimatione de ipſa res duppla & melinrata reſtituamur in ipſo loco tibi ſupradicto domno acto abate e attuiſque poſteris ipſa res ſupraſcripta in ipſu monaſteriu . . . . jura ... eſt cum omnia que inſra ſe vel ſupra ſe abentes in integrum .... *&c.*

† Sinu manu de ſupraſcripto Berto qui iſta cartula ſalute anima mea ſcrivere rogavi m. m. ſublcripſi.

† Sinu manu de.... q. bonizo.. rogatus teſte m. m. ss.

† Sinu manu de ugo q. berto rogatus teſte m.m. ss.

† Sinu manu de Bo......... rogatus teſte m.m. ss.

Poſt roboracione omnium teſtium ego quidem quirigus de....... notarius ſcripſi complevi & inclauſit.

LXXXIII.

Rodulphus eccleſiæ Pratalienſi, quam ædificavit, donat bona.

Anno 1010. menſe aprili.

Ex autographo archivi Fontis-boni.

IN Dei oomine amen. Sunt anni ab incarnatione domini noſtri Jeſu ebriſti milleſimo decimo menſe abreli indictio octava ſeliciter. Maniſeſtus ſum ego rodolſo filio vighiza que ex ſundamento edificavi meo privilegio eccleſia ſancte marie que eſt edificate in loco qui dicitur pratalia ut dominus noſter bona anima mea mibi retribuad propterea innipſa ſancta Dei eccleſia dono cedo trado & confirmo jam dicta eccleſia integre ſue petie de terra que ſunt inſraſcripte poſite infra e plebe ſancte marie ſito bujano ..... & de caſale flerina una de ipſe petie de terra innovocabulo ficaln de una parte terra ſancte trinitatis de alia parte terra . . . . de tertia parte eſt terra petrus filio marie de quarta parte eſt terra ipſius ſancte marie eſt menſurata a perticas legitimas de pedi duodena bone circuitus ſunt pertices viginti alia ſupraſcripta petia de terra innavocabulo campo martini per deſingnate locas de due parti eſt terra de filii marie de tertia parte eſt terra ſancte trinitatis de quarta parte eſt via plubica eſt menſurata a perticas legitimas de pedi duodena bone circuitus ſunt pertices triinta & quatuur omnia quod ſuperius legitur tibi que ſupra eccleſia ſancta abeatis & poſſideatis tam tu quam & a tuis rectores qui ibi in nipſa ſancta dei eccleſia ſerviant pro redemptione anime me quare nos ab odierna die a ſupraſcripta mea dnnatione & oſſerſione abeatis & poſſideatis ſupraſcripta tu jam dicta eccleſia quam & tuos rectores in ipſa ſancta dei eccleſia ſerviturit neque a me nec a nulluis de filiis nee deredibus meis nulla exinde abeatis moleſtia & ſi in naliquo *Eidem.*

tem-

tempore ſumſerimus moleſtare vel ab onne omine non defenſaverimus aut defenſare non potuerimus tunc conponere promitto ego qui ſupra rodolſo cum meis filiis heredibus tibi jam dicta ecclesia & ad illo ſacerdotes qui ibi pro tempore ſervierit pena omnia ſupraſcripta mea donatione in duplum componere promitto inſuper ac me donatione & offerſione omni tempore firmo & ſtabilen permane ſenper pro redemptione anima mea que vero carta hac donatione & offertionis a me fato qusliter ſupra legitur johannes notarius ſcribere rogavi.

† Singno ....

† Singno ma ſupraſcripto rodolfu vinditor in nac cartula judicato manu ſus ſcribere rogavi.

† Singno manus rutihiſt manuſuaſcribe rogavi.

† Singno manu azo filio teutio manu ſua ſcribere rogavi.

Singno manu rodolfo filio ruza manu ſua ſcribere rogavi.

Ego Johannes notarius ancartula judicato ſcripſi complevi ſelteiter.

LXXXIV.

Dominicus conducit a Johanne abbate & a monachis ſancti Gregorii de Urbe domum poſitam in regione Urbis tertia.

Anno 1011. 20. junii.

Ex codice ejuſdem monaſterii p. CC. LXX.

Addit. VIII. n. 54. IN nomine Domini Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Sergii ſummi pontificis & univerſalis qusrtus papa in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſecundo indictione nona menſe junio die viceſima. Quiſquis actionibus venerabilium locorum preeſſe dinoſcitur incunctanter eorum utilitatibus, ut proficiat, ſumma diligentia procurare feſtinet. Placuit igitur cum Chriſti auxilio atque convenit inter Johannes religioſo abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli, & ſancti Gregorii, qui appellatur Clivuſcauri conſentiente ſibi cuncta congregatione monacorum presbiterorum Dei ſupraſcripti venerabilis monaſterii, & e diverſo Dominico viro & cum Domini adjutorio ſuſcipere debeat a ſupradicto Johannes abbate vel a cuncta ejus congregatione monacorum Dei ſupradicti venerabilis monaſterii ſibi conſentientibus, ſicut & ſuſcepit ſupradicto Dominico viro conductionis eidem venerabili monaſterio, id eſt domum ſoleratam in inde cum cripta ſinino cooperta ſub ſe cum infertora & ſuperiora ſua a ſolo uſque ad ſummo tecto cum modico corticella ante ſe extendentem uſque in via publica, & cum omnibus ad eam pertinentibus cum introitu & exitu ſuo uſque in via publica, & cum omnibus ad ſe . . . . poſitis Rome regione tertia, in locum, qui vocatur ſancto Paſtore, ſive arcum pietatis, inter affines ab uno latere corte & domus de Stephania de Sergio Piccheo, a ſecundo vel a tertio latere domus de Johannes presbitero, & a quarto latere via publica juris ſupradicti venerabilis monaſterii, itaut ſuo ſtudio ſuoque labore ſupradicto Dominico ad dictam domum ſeu modicam corticellam in omnibus debere & tenere & poſſideat, & ad meliorem faciendum Deo juvante ad cultum reducat ipſo heredeſque ſuos & futurum uſque in tertium gradum, tertiam perſonam, tertiam heredem, tertiam generationem, hoc eſt ipſo ſupradicto ſeu & & filios, nepoteſque ſuos ex filiis legitimis procreatis, quod ſi vero filii aut nepotes minime fuerint, uni etiam extranee perſone, cui voluerint, relinquendi habeant licentiam, excepto piis locis vel publicis numero militum ſeu bando, ſervata dumtaxat in omnibus proprietate ſupradicto monaſterio, per quem etiam ſupraſcriptam domum ſoleratam in inde eum cripta ſinino coopertam ſub ſe, ſeu etiam modica corticella cum introitu & exitu ſuo a via publica & cum omnibus ad ea pertinentibus, ut ſupra continetur, dare atque inſerre debeat ſupradicto Dominico heredeſque ſuos rationibus in ſupradicto venerabili monaſterio ſingulis quibuſque annis ſine aliqus mora vel dilatione penſionis nomine in feſtivitate ſancti Andree apoſtoli denarios bonos optimos quales ipſo tempore per caput fuerit nummum unum. Completa vero tertia generatione, ut ſupra legitur, tunc ſupraſcripta domus ſeu corticella cum omnibus ſuis meliorationibus ad jus ſupraſcripto venerabili monaſterio, cujus eſt proprietas, in inde modis omnibus revertatur, ut quicquid eidem venerabili monaſterio curam geſſerit, iterum locandi quibus maluerit, liberam habeat ſine aliqus ambiguitate licentiam: de qua re & de quibus omnibus ſupraſcriptis jurantes dicunt utraſque partes per Domi-

num omnipotentem, ſanċteque ſedis apoſtolice domni Sergii pape ſanċtiſſimi hec omnia, que hujus cartula placiti ſeriem textus eloquitur, iovinlabiliter conſervare, atque adimplere promittunt, quod ſi quiſquam eorum contra hujus cartule ſeriem in toto partemve ejus quolibet modo venire temptaverit, tunc non ſolum perjurii reatum incurrant: verumetiam daturos ſe ſucceſſoreſque ſuos promittunt pars partis fidem ſervantis ante omne litis initium peoe nomine auri puriſſimi untias tres & poſt penam abſolutionis manentem hujus cartula placiti in ſuam maneat firmitatem, has autem duas uniformes uno tenore conſcriptas cartula mihi Sergio ſcriniario ſanċte Romane eccleſie ſcribendam pariter diċtaverunt, eaſque propriis manibus roborantes teſtibus ab eis rogatis obtulerunt ſubſcribendam, & ſibi invicem tradiderunt ſub ſtipulatione & ſponſione ſollempniter interpoſita. Aċtum Rome die, anno, pontificatu in menſe & indiċtione nona.

† Johanoes iodignus abbas.

† Benediċtus presbiter & monacus.

† Placidus indigous presbiter & monacus.

† Beno de Luinlta.

† Johannes filius de Johannes toto.

† Johannes teſtore, qui marquiſano vocatur.

Ego Ingizo ſcrioiarius ſanċte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiones faċtas complevi & abſolvi.

LXXXV.

Donatio bonorum faċta monaſterio ſanċti Viċtoris de Cluſis.

Anno 1012. menſe majo.

Ex autographo ſanċti Blaſii de Fabriano.

Ad lib. IX. n. 14. IN nomine Domini dai ab incarnatione Domini noſtri jheſu chriſti quod ſunt anni mile duodecimo & die menſe madio per indiċtiooe duodecima antum pago caſtellano. Ideoquen ego berea ..... filius qunndam maiemſredo & lupo de maiemſredo & ingizo & alcuvinus filii quondam arduvino cum noſtra propria & ac ſpontanea & bogna voluntate ſecundum noſtra lege langobardoru odiernu die concedimus & tradimus adque tranſaċtamus in illo monaſteriu de beatu benediċto quod vocatur ſanċtu viċtori & concedimos tibi giſo anba & antuis ſucceſſoribus .... va a poſſidendo pro anima de arduioo jenitores noſtro iden concedimus & tradimus ut ſuperius leitur aliquis de res juris proprietates noſtra que eſt poſſita, & nominata in ducato ſpoletioo territorio caſſtellano & io ſundo de larciano in iſte does loca que dicitur valle dommica & valle ſorcula lateribus ejus de iſſa res, a primo latere terra de gozo & a ſecundu latere planude ieſſar ..... a tercio latere aqua viva a quarto latere plaja de cillia infra iſtu confini & lateribus quo eſt..... prima de pede XII. inter *de lo vocabule* modiori dun cun terri & cun pomis & ſilvis & cum omnia que infra ſe abentes in integris abendi e tenendi & valeatis poſſidere eum eujuſcumque ſortibus licentia & poteſtate abeatis vos vero giſn anba cum tui ſucceſſoribus & iſſtu cartula conceſſionis ...... res introire & ingredere & poſlidere & ſacere omnia que vobis a jura de *iſſo moniſterio* ..... cujus res proprietates & eunċta que ſnperius legitur unde nos ſupradiċti beneſaċtori oracione pro aoima de maieoſredo genitore noſtro de beato ſanċto benediċto & ſi nos cui donatores vobis aut veſtris ſucceſſoribus cartula conceſſione inſringere aut cauſare aut corrumpere & minuare voluerimus, aut da omne omine defendere non potuerimus aut no voluerimus ſi ut per cartula anteriore aut poſteriore aut per qualivet injenio vel argumentu contradicere vel contrare ...... nos noo potuerimus aut non voluerimus .... dunpla ...... cnjus proprietas eſt & a giſo anbas & a ſuis ſucceſſoribus &c.

Haċtenus exſcribere valuimus non abſque maxima difficultate. Cetera conſulto relinquimus exſcribenda, ne potius divinanda in errores labamur.

Siou manu de ſupraſcripti donatori & donatrice qui iſta cartula fieri rogavit.

Nomina teſtium evanida ſunt.

Poſt roboratione omnibus teſtibus ego bonezo ootarius que ſupra ſcripta ſunt complevit & inclauſit.

LXXXVI.

Accius donat Giſoni abbati ejuſdem monaſterii jura in eccleſias beatæ Marinæ de Larciano, & ſancti Petri.

Anno 1012. menſe auguſto.

Ex autographo ſanctæ Catharinæ de Fabriano.

Ad lib. IX. n. 19. IN nomine Domini. E factum eſt in ani domini ab incarnacione quod ſunt anni domini mille duodecimo & die menſis auguſtu per indiccione...... Ideoque ego Accio filius quondam domnellum bona mea propria vulantare..... & a preſenti die trado tibi domnum Giſo monaghus & abba & cuſtos...... ctus qui edificatus eſt in nonore monaſterii in locu qui dicitur Victurianum pro timore dei & remedium & induliencia de anima mea dono & trado aque tranſacto tibi antedictum Giſo, monahus & aba & ad ipſum ſupra jam dicta monaſteriu beata ſanctu Victore ideſt omnia ipſa res mea que mihi oveni da Domnellum qui fuit igenitore meu & a Domnella que fuit igenitrice mea & eſt poſita ipſa res inſra ducatu ſpoletinum infra territoriu caſtellu Pretoſu, & eſt poſita ipſa res infra loca vel finaite finia vel vocabula in locum qui dicitur..... ſeu & in muſianum ſeu & in larcianum ſeu & in varianum ſeu & io caſulana, ſive ..... turianus eum in nalie loca vel vocabula in montibus vel in planiebus ubicumque ivenire potueritia de ipſa res mea licentia & poteſtate abetis tu ſupraſcriptus Giſo monahus & aba & ſucceſſores uſque in perpetuum licentia & poteſtate abeatis ibidem intragire & habere poſſidere ſacere quiquit volueritis ad jura de ipſum monaſteriu conſervandum & eſt poſita ipſa res cum iſti ſupraſcriptis vocabuli cu ipſa mea porcione de beata ſancta Marina que edificata eſt ſundo larciano & ipſa mea poreione de beatu ſanctu Petru qui edificatu eſt in locum qui.... ecilli & eſt ipſe in dicte eccleſie ipſa mea porcione que de ipſe eccleſie mihi pertinet cum caſis & terris.

Ego qui ſupra Sigualdus ſcabinus & notarius ſcripſi complevi & clauſit.

LXXXVII.

Petrus eidem abbati Giſoni offert bona.

Anno 1012. menſe decembri.

Ex autographo archivi ſancti Blaſii de Fabriano.

IN nomine Domini ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti ſunt anni mille duodecimo & de menſe decembri per indictione undecima in Caſtello. Ideoquem ego petru filiu quondam urſi bona mea voluntate pro redemcione anime mee do atque concedo tibi giſo abbas vel a tuiſque ſucceſſoribus & in ipſa eccleſia beati ſancti benedicti, quod edificato eſt in ipſo loco, qui vocatur Victorianu, juſta fluvio ſentino, poſita eſt ipſa res meam in ducatu Spoletino territorio Caſtellano in loco, qui dicitur ipſe *planade delmatano* a vocabulo *a la iſula*, & eſt inſra loca deſinate, a primo latere fini via publica, a ſecundo latere fini terra roberti, a tertio latere de pede fini fluvio Caſtellano, a quarto latere fini rigu qui pergi de ſuptu ruſanu perveniente in ipſo fluvio Caſtellano, inſra ipſi ſcriptis lateribus de terra modiorum unu & ſeſtaria ſes cum omnia infra ſe vel ſuper ſe abente & inſuper do & concedo in ipſa villa *de dalmatano* tres tallie da cercora in integrum & concedo in ipſu monaſteriu ſci Benedicti & ibi Giſo abbas vel a tuiſque ſucceſſoribus in tali ordiae eſpondeo ego vel meis eredibus tibi gizo abbas vel a tuiſque ſucceſſoribus quod in ipſa iſta res vobis tollere aut contendere aut minuare voluerimus, aut da qualive omine deſendere non potuerimus aut non voluerimus, quod ſi iſta res tibi Giſo abbas vel a tuis ſucceſſoribus duppla reſtituam. Que vero cartula.... *&c.* Ad lib. IX. n. 14.

Ego Petrus nomine ſcripſi.

† Signum manu de ſupradicto concreditore qui anc cartula fierit rogavit.

† Ego Johannes in an cartula rogatus teſtis.

† Ego Petri Supponi in an cartula rogatus teſtes.

† Ego Johannes rogatus teſtis.

Pos roboratione omnium teſtibus complevit & clauſit.

LXXXVIII.

LXXXVIII.

Placitum in cauſa vertente inter monaſterium ſancti Zachariæ Venetiarum & abbatiam Vangaricienſem.

Anno 1013. menſe majo.

Ex Muratorii antiqu. Eſten. P. I. p. 88.

Ad lib. IX. n. 10. DUm in Dei nomine in comitatu Patavenſi & in judiciaria Montiſillicana in predicto loco Montiſilice in manſione publica juxta viam in judicio reſideret domnus Azo & Ugo germanis marchiones & Tbodello comes iſtius comitatus Patavenſis ad ſingulorum hominum juſticias faciendas ac deliberandas, reſidentibus cum eis Praodo & Sinderero & Roteſrido & Ymino & Turiſendo & Thezo & Baruzo judices domnorum Rex, Bernardo & Rainerio filius quondam Alberici & Yngo de Agna & Warimberto & Alberto &c. & reliqui plures. Ibique in eorum veniens preſentia Deusde presbiter, adque Petrus item presbiter officiales beatiſſimi ſancti Zacharie prophete monaſterio non multum longe a palacio de Rialto in civitate Veoecie, una cum Jobanoe Millani advocatore eorum & parti jam dicti monaſterii ſaocti Zacharie. Ceperunt dicere & interpellare nos Lodiberto judicem una cum domno Martino abbate monaſterii ſancte Marie virginis, quod dicitur da Petra, ſupra ripam Adicem, una cnm predicto Lodiverto judice advocato ſuo a parte jam dicte ecclesie beati Petri apoſtoli, que conſtructa eſt in loco Monteſilice, & eſt ſubjecta a predicto monaſterio ſancte Marie: qui nos malo ordine & contra legem detinuiſſemus medietatem de curte, que nominatur Pedriolo, que eſt ipſa predicta curte nominative in fine Montiſilice in loco, qui dicitur a monte Vignaliſicco, non multum longe da fluvio Vigheozone, una cum terris, caſis &c. Et nos dedimus eis reſponſum, quod nos malo ordine, & contra legem eam non detinuiſſemus, ſed ſupradicta medietate de predicta curte cum predictis omnibus rebus ad ſe pertinentibus per XL. annos ad proprium habemus poſſeſſum. Et tunc ibi locum interrogati ſuimus, ſi nos probare potuerimus, & nos dedimus eis reſponſum, quod boc nomine approbare potuerimus. In eodem judicio interrogati ſuerunt predicto Lodiberto judex una cum domno Martioo abbate a parte ipſius ecclesie beati Petri apoſtoli, ſi nobis per teſtes, aut io quo ſito loco approbare potuiſſemus, quod infra XL. annos ad proprium a parte predicte ecclesie beati Petri apoſtoli queſiti ſuimus. Et ipſi dederunt reſponſum, quod hoc approbare non potuiſſent. Et tunc ibi locum per judicum judicium, & nos Deusde presbiter & Petrus item preſbiter una cum Johanne Millani advocato noſtro, & a parte monaſterio ſancti Zacharie, quod XL. anoos ad proprium pars predicti monaſterii poſſeſſum habemus. Et ſic eis dedimus judicium jurandi & poſuit ejus fidejuſſorem domnus Todello comes. Ecce oos predictus Deusde preſbiter & Petrus item presbiter cum jam dicto advocato noſtro, & a parte jam dicto monaſterio ſancti Zacharie cum noſtris XII. ſacramentalibus ad ſancta Dei evangelia ipſum ſacramentum faciendum. Dum vero juraſſet Johannes Millani advocato a parte predicto monaſterio cum Vitale & Azili ſacramentalibus ſuis &c. quod a parte predicto monaſterio per XL. annos ad proprium poſſeſſum habemus, & ſi quislibet adverſum nos exinde aliquid dicere vult, parati ſumus cum eis inde ad rationem ſtandum & legitime finiendum. Et quod plus eſt, querimus nos predicti, ut dicat iſte domnus Martinus abbas una cum Lodiverto judex advocato ſuo, qui hic ad preſens eſt, jam dicta medietate de predicta curte que nomioatur Pedriolo &c. a parte predicto mooaſterio ſancti Zacharie contradicere aut ſubtrahere volunt, vel a parte ipſius monaſterio proprii ſunt, ac eſſe debent cum lege aut non. Cum ipſi taliter retuliſſent, ad hec reſpondens domnus Martinus abbas una cum Lodiverto judex advocato ſuo, dixerunt & profeſſi ſunt, quod predicta medietate de predicta curte &c. vobis non contradicimus, nec contradicere querimus, quod cum lege non poſſumus &c. eo quod proprii ſunt de predicto monaſterio ſancti Zacharie, & proprii eſſe debent cum lege. Inſuper obligaverunt ſe domnus Martinus &c. Finita eſt cauſa, & hanc notitiam pro ſecuritate ejuſdem Deusde presbitero, & Petro item presbitero cum Johanne Millani advocato ſuo fieri ammoouerunt.

Quidem & ego Johannes notarius ex juſſiooe domoi Azonis & Ugone marchionis, & domni Todelli, comitis & judicum ammonitione ſcripſi. Anno vero domni Henrici regis hic in Italia decimo die menſe madio indictione undecima.

Adel-

Adelbertus, qui Azo vocatur, manibus meis ſubſcripſi.

Ugo marchio m. m. ſubſcripſi.

Giſprandus judex ſacri palacii interfui.

Sondererius judex ſacri palacii ioterfui.

Rotefredus judex ſacri palacii interfui.

Ego Ymo ſacri palacii judex ioterfui.

Turiſendo judex ioterſuit.

Baruzo judex Domnorum ioterſuit.

LXXXIX.

Placitum in cauſa vertente inter Silveſtrum abbatem ſancti Gregorii, & Adelelmum abbatem ſancti Bonifacii de Urbe pro Mandria Camellaria.

Anno 1013. 12. maji.

Ex codice monaſterii ſancti Gregorii p. CC. XXII.

Ad lib. IX. n. 22. IN nomine Domini Dei ſalvatoris Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Beoedicti ſummi & univerſalis pontificis octavi pape io ſacratiſſma ſede beati Petri apoſtoli primo indictione undecima menſe madio die duodeeima. Quia mens humana omoia memorie .... mioime valet quicquid acta vel .... ſcripturis teſtimoniis roboretur, ut quando amplius orta fuerit inteotio, & litis calumpnia per hanc paginam totius litis amoveant queſtionem: & ideo hane brevem memoratoriam..... inter abbatem venerabilis monaſterii ſaoctorum Andree & Gregorii, qui appellatur Clivuſcauri, ejuſque alme coogregationis, & Adelelmum abbatem venerabilis monaſterii ſaocti Chriſti martyris Boniſatii & congregati .... in loco qui appellatur Babeotivas, qua de re ut prefati ſumus Johannes abbas ſupraſcripti monaſterii ſancti Gregorii conſeotienre ſua congregatione eonceſſerat per emphiteoſim........ Aliprandum & Steſanum germanos, qui dicebatur de Imizza locum unum in inde, qui vocatur Maodria Camellaria cum terria circa ſe ad manſionandum & populandum, homineſque ibi ad congregandum, ſimulque conſtruendum caſtellum, ſcilicet ratione, ut omni tempore ipſum locum habendi & detineodi ioſimul, & io tribus partibus dividendum, ſicut continet in promiſſionis cartula, que ipſi germani a ſupraſcripto monaſterio ſecerat, quod totum boc minime adimplerunt, ſed tameo ex parte ſecerunt, nam tres manſiuſculas cum pauco muro in ſuperiori gyro vix ſacere voluerunt, io ioſeriori vero gyro nil peregerunt, quoniam ipſi per promiſſioois cartulam hoc ſpoponderunt, quod ſi adimplere, quod ſupra dictum eſt, non poſſent, abſque ulla intentiooe ipſum locum in ſactum monaſterii reverteretur: deiode placitum dilatum multis temporibus uſque ad exitum vite ſue. Euntes autem Johannes abbas cauſa viſitationis a preſato Steſauo ſimul cum Aliprando ſuo germano intimare cepit de ſupradicto loco, qualiter ſacere vellet .... quomodo ipſum locum, ut promiſerat, mioime laboraverat: tandem inito eonſilio ſupraſcriptis germanis ipſum refutaverunt locum a Johanne abbate cum omnibus ſuis pertinentiis vel adjacentiis, ſed ipſum tertio generi mioime reddiderunt, eo quod neſciebat quid eſſet ſactum tantum, pro nihilo ducentibus ab eadem hora monachis ipſius monaſterii ſancti Gregorii ipſum locum illorum tenueruot manibus. Hee autem multorum anoorum peractum eſt, nunc vero inſurgentibus monachis ſupraſcripti monaſterii ſancti Boniſatii una cum Adelelmo illorum abbate acuti ingenio replicare ceperunt, qualiter ſupraſcripto Steſano ipſum habere locum per empbiteoſim cartula, & in illorum monaſterio per cartulam cooceſſerit, ceperuot altercari, & contentionem ſacere, & placitum convocare ſupraſcripto Sylveſtro abbate. Venieotibus quoque ex utraque parte in ſupraſcripto monaſterio ſaocti Gregorii cum judices & nobiliores homines, & in tertiis per ordinem intimarunt & oarrare ceperunt, qualiter vel quomodo de eorum locis eſſet ſactum, ad bec inquiſirio ſupraſeripto Sylveſtro abbate oſtendit eis unam promiſſioois cartulam, quem ſupraſcriptis germanis in monaſterio ſancti Gregorii ſecerant .... relegebat omnem tenorem & placitum, que inter eis actum ſuerat. Cum talia viderent judices, ceperunt dicere contra Silveſtrum abbatem, poteſt hoc approbari? Quibus Silveſter abbas reſpondit: poſſumus per ſcriniarium, qui ea conſcripſerat, quia ſcio vivus & ſanus eſt. Deinde conſtituerunt, & ioter eis promiſſionem & pactum ſecerunt, ut ſupra cartula approbare potuiſſet per ſcriniarium, qui eam conſcripſit, ſtatim ſupraſeripto Adelelmo abbate ipſum locum reſutaret, & amplius oon litigaret. Alia die veniente ſimiliter ſimul coadunati in

ipſum

ipſum monaſterium cum judices & nobiliores homines, videlicet Gregorius de Ripa primicerius; Petrus, & alio Petrus de Pulcro dativorum judicibus; Aimo abbate monaſterii ſancte Marie, qui ponitur in Aventino; Dominicus abbas ſancte Priſce; Benedictus Domini gratia ſcriniarius a ſancto Theodoro; Berardo & Gumbizzo germanis uvet.... filio Berardo; Leo, qui vocatur Calbo; Creſcentius & Benedictus qui dicitur Scantione germanis, ceteriſque plurimis, ante iſtorum omnium preſentiam poſiti ſunt ſaocta Chriſti quatuor evangelia in medium. Tunc judicaverunt judices, ut advocatum monaſterii ſancti Bonifatii dicere de aſco & ſcriniario juraret, ut ipſam cartulam bonam & veridicam eſſe, & nullam ſallaciam in ſe habere, ſed talem eſſe quales ſupraſcripti germani rogaverunt, & illorum manibus firmaverunt, ſtatim erexit ſe ſcriniarius, & ipſam cartulam poſuit ſupra evangelium, & ſicuti judices judicaverunt, ita facere & confirmare voluit: tunc advocatus ſancti Boniſatii ſeceſſit, noluit jurare eo quod ſciebat ſuum abbatem rectum non habere: tunc abbas ſancti Boniſatii talia dicere cepit. Cartula quidem promiſſionis per omnia bona eſt, ſed omnia, que ibidem ſcripta ſunt, optime Stefano & Aldibrando germanis adimplere curaverunt: nam manſiones ibi conſtruxerunt, & homines ad manendum venire fecerunt: ſed ſenior Rome iſtius civitatis deſtruere juſſit. Ad hec Silveſter abbas talia dixit: de hoc tibi teſtimonia dabo, quando ...... duas vel tres manſiunculas in eo loco minime ſecerunt, neque homines ad habitandum ibidem, excepto duobus latronibus conducere potuerunt: ſed quidem germanis cum talia viderent, ut caſtellum ibidem minime eſſe poterat, & bomines ad habitandum ducere non poterant, deſtruxerunt ipſas manſiunculas, & lignamen, qui ex ea ſuerat, uſque in domum illorum perducere ſecerat. Mox judices talia intelligentes dixerunt, pro duobus modis cartulas ſancti Boniſacii evacuare judicamus, quoniam hoc lex jubet, ut nullus res eccleſie alteri eccleſie omnino tradatur: ſimiliter & hoc quod promiſerunt ſupraſcripti germani minime adimplere valuerunt: & boc per omnia confirmamus, veraciterque judicamus, ut promiſſio firma & ſtabilis in evum permaneat, & dictum locum cum ſuis omnibus pertinentiis monaſterii ſancti Gregorii in perpetuum habere abſque ulla contradictione vel dilatione. Iterumque judicamus, ut eis, qui boc litigium excitaverunt, penam quod in promiſſionis cartula ſcripta eſt, boc eſt libra auri, in monaſterio ſancti Gregorii componatur. Sic namque finitum, & cum tanta auctoritas ab eis promulgatum eſſet pro ſuturis temporibus, hec ſupradicta omnia inſinuanda juſſerunt hanc ootitiam & memorialis componere brevem ſub tali conſtitutiooe, ut ſi ulterius ipſo vel ſuos ſucceſſores ſupraſcriptum locum adverſus preſatum monaſterium ſancti Gregorii quodlibet litigium promovere auderent, duas auri optimi libras componerent, & quod in lite proponerent, ammitterent. Et inſuper hec notitiam brevem omni tempore firma permaneat. Unde pro ſutura memoria, ſuturoque teſtimonio & cautela ſupraſcriptus Petrus & alio Petrus de Pulcro dativorum judicibus bec notitia brevis ſcribere perceperunt mihi Stefanus ſcriniarius ſancte Romane eccleſie io menſe & indictione ſupraſcripta undecima.

† Petrus Dei nutu judex.

† Ego Petrus Domioi gratia dativus judex ſupraſcripto Berardo.

† Johannes, qui de presbiter vocatur.

Ego Stefanus ſcriniarius ſaocte Romane eccleſie & ſcriptor bujus notitie brevis facte complevi & abſolvi.

X C.

VVillelmi epiſcopi Arretini donatio bonorum facta abbatiæ Prataliæ.

Anno 1013. menſe junio.

Ex autograpbo archivi Fontis-boni.

IN nomine Domini noſtri Geſu Chriſti anno ab incarnationis ejus tertio decimo poſt mille in menſe junio iodictione undecima feliciter. Maniſeſtus ſum ego Willelmus gratia Dei ...... epiſcopus ſancte Aretine eccleſie quia pro Dei timore, & amore redemptionis anime mee, & anima bone memorie Elpertus epiſcopus, & pro anima illorum, qui in monaſterium ſancte Marie juſta rivo biventе benefecerunt, concedimus eſce in perpetuum manſuros ei monaſterio beate marie matris Cbriſti & perpetue virginis, ſimulque omnium ſanctorum, in quo monaſterio donamus & in perpetuum concedimus ex integra caſa & terra & vinea illa, que eſt poſita infra territorio de plebe ſancte Marie ſito partina in caſale

Ad lib. IX. n. 11.

le Contra in a vocabulo Prato, ſicut ex antea recta & tenuta fuit per Dominico presbiter, & modo regere videtur per Omizo presbiter, & Petrus & Lugo germanos, & per Donello presbiter de omnia ſupraſcripta caſa & terra in ſupradicto caſale Contra, & in Camiliano, & in Marciano vel per alias loca & per aliis caſaliis vel a vocabuli, aut ubicumque & in qualibet loco de ipſa res eſſet, invenitur ...... terris, pratis, campis, ſilvis, vel reliquis pumiferis, aquis, rivis & paſcuis cultum vel incultum, diviſum vel indiviſum omnia & in omnibus, ſicut ſuperius habetur, & autem ſupradicta terra & vinea judicamus & tradimus ſupradicto monaſterio tali vero tenore, ut Sigizo abbas ſuiſque ſucceſſoris abeat exinde ſaciendi vel renovandi libellos ac breves at onore & auctoritate ipſius eccleſie...... ea lege ut predictum monaſterium ſemper ſit ſub regimine epiſcopis ſancti Donati, & quot fieri non credo, ſi ego Willelmo epiſcopus, aut ullus de poſteris vel ſucceſſoribus meis contra hoc ſcriptum & noſtram donationem intemrumpere, tentare aut disfacere preſumpſerimus, & ſi .... fuerit a ſupradicto monaſtetio non defenſaverimus, tunc componere ego ſupradicto Willelmo epiſcopus cum meis poſteris ſucceſſotibus in predicto monaſterio integra ſupradicta caſa & omnia, ſicut ſupra legitur, ſicut in tempore fuerit meliorata ibidem in propioquo, & in conſimilem loca in duplo compromitto & inſuper de auto libras una. Super ec & omnia octeſtamur & conjuramus omnes noſtros ſucceſſores epiſcopos & fideles ſancti Donati per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum *&c. ut in aliis epiſcopi Elemperti ad annos* 1008. 1009.

Actum Aritii feliciter.

Willelmus epiſcopus ss.

Wido ſubdiaconus & cantor ss.

Gerardns diaconus & canonicus ss.

Signo manibus Farolſo filio quondam Tendelaſi, qui Tenzo fuit clamatus, & Ramberto filio quondam Jonooi, & Alberto filio quondam Arnoſo rogatis teſtis & manibus pro ſe ſuſſcrivere rogaverunt.

Gerardus cancellarius ss.

Ego Azzuno ſcripſt & complevi.

XCI.

Placitum pro monaſterio ſancti Severi in Claſſe.

Anno 1013. 27. auguſti.

Ex autographo Claſſenſi.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno deo propitio pontificatus domni noſtri Benedicti ſummi pontificis & huniverſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri apoſtoli Domini ſede ſecundo, ſitque regnante domno Einrico rege invictiſſimo in Italia anno deſimo die vieſimo ſeptimo menſis auguſti indictione undecima RAVENNE. Divalium & antiquarum legum in inſtitutionibus normitet repetitur ſancitum, ut quicumque ad legalis calculi.... examen perveniunt, oportet .... ne longevis temporibus mora & intervallo adbibitis oblivioni mandentur, que legaliter finita ſuot, & deouo non repetantur, aut lites iterato limine replicentur ſraudoleote dolo inrefragabilia & munita permaneant, ut in libro legitur Novellarum negotia jam finita nullo modo volumus refricari, & in libro codicum cauſas juſtas legitimis tranſactionibus finitas etiam ab imperiali reſctipto reſuſcitati non oportet. Igitur cum chriſti auſilio dum reſideret domnus Johannes judex, qui dicitur calcians pellem, in curte ſancti Pullionis martiris, & ibi cum eo bone opinionis & laudabilis fame viri, quorum nomina ſuot hec, Vitalis electus abbas monaſterii ſancti Severi pontificis, Petrus filius quondam Adelberti ducis & Albertus filius quondam Sergii ducis, & Natalis filius Johannis, qui vocatur Menſredus, & Silveſter presbiter de territorio ariminenſe, & Hubaldus presbiter ipſius territorii, & Johannes, qui vocatur capudſudum, & Johannes, qui vocatur de ſarneta, & Conſtantinus, qui vocatur de Cupis, & Johannes qui vocatur Ruffus, & Urſo clericus filius ejus, & Barontius filius quondam Rottardi, & Johannes, qui vocatut de Aimanno, & Martinus, qui vocatur de Venerio presbiteto, & alii, quorum nomina memotiter retineri nequeo. In iſtorum preſentia & me preſente Martino tabellione Ravennate queſivit Romualdus filius quondam Johannis de Cooſtantino una cum adjutore nomine Conſtantino, qui vocatur de Subcupis, An. 18. IX. n. 11.

dicens, quero ad iſtam preſentiam Vitalem electum abbatem monaſterii ſaocti Severi unam petiam terre poſitam in duobus fundis, quorum vocabula ſunt due maſioe de Vangaditia, que eſt inſra iſta latera, ideſt ab uno latere flumen quod vacatur Pantium, & alio latere terra, quas detioent beredes quoodam Mauritii a jure monaſterii ſancti Severi in Vangaditia, & terra, quam poſſideo ego ipſe Romualdus a jure ipſius mooaſterii io ſundo, qui vocatur due maſine, ſeu tertio latere plaudes ſancti Apolinaris in Claſſe, atque a quarto latere jura ipſius monaſterii ſancti Severi. Et que michi pertioet ex verſione meorum parentum, & per meum cooquiſitum, & ego eam habui & detinui, & ipſe Vitalis electus abbas per vim eam intromiſit & micbi contendit. Ad hec reſpondit predictus abbas cum advocatore ſuo nomioe Eleuterio dicens, non eſt verum, quod ipſa petia terre poſita in dunbus fundis, quorum vocabula ſunt due maſine de Vangaditia, & que eſt ioſra iſta latera, que tu dicis tibi pertinere ex verſione tuorum parentum, vel per tuum cooquiſitum, aut con eam babuiſſes & detinuiſſes, & ego per vim eam intromiſiſſem, & tibi cooteodam, unde tibi legibus emendare debeam. Tuoc dominus Johanoes judex jamdictus juſſit ambas partes ſub diſtricto fidejuſſore obligandas in primis pars querentium, ideſt ſupraſcriptus Romualdus dedit fidejuſſorem per manum executoris nomine Baruncii filii quondam Rottoardi, & levavit eum Petrus, qui vocatur Adelberto in obligatu ſolidorum viginti, poſtea vero pars reſpondentium ſupraſcriptus Eleuterius advocator ipſius abbatis dedit fidejuſſorem, & levavit eum Albertus, qui vocatur de Sergio, in obligatu ſimiliter ſolidorum vigioti. Denuo vero replicate ſunt lites litigantes litigaverunt per omnia, ſicut jam ſuperius dictum eſt, queſivit ſupraſcriptus Romualdus ſimul cum advocatore ſuo Conſtantioo oomine, qui vocatur de Subcupis, adverſum predictum Vitalem electum abbatem monaſterii ſaocti Severi dicens, ſicut jam dixi, & iterum dico unam petiam terre poſitas in duobus ſundis, quorum vocabula ſunt due maſine de Vangaditia, que eſt ioſra iſta latera, ideſt ab uoo latere flumen, qui vocatur Paotium, & ab alio terra, quas detineot heredes quondam Mauritii a jure ſupraſcripti monaſterii ſancti Severi io Vangaticia, & terra quam detineo ego ipſe Romualdus a jure ipſius moneſterii in fundo, qui vocatur due maſine, ſeu a tertio latere paludes ſancti Apolinaris, qui vocatur in Claſſe, a quarto latere jura ſupraſcripti monaſterii ſancti Severi, & que michi pertioet ex verſione meorum parentum, & per meum conquiſitum, & ego eam habui & detinui, & ipſe Vitalis electus abbas per vim eam intromiſit, & michi cootendit. Et iterum reſpondit ſupraſcriptus abbas cum ſuo advocatore nomioe Eleuterio dicens, oon eſt verum, quod ipſa petia terre, quam tu dicis eſſe infra ſupraſcripta latera tibi pertioere ex verſione tuorum parentum, vel per tuum cooquiſitum cum eam babuiſſes & tenuiſſes, & ego per vim illam intromiſiſſem & tibi contendam, unde tibi legibus emendare debeam. Deinde predictus domious Johanoes judex ioterrogavit jamdictum Romualdum, ſi potuiſſet hoc probare, quod adverſum eumdem abbatem dicebat, & ſtatim ipſe Romualdus cum adjutoribus ſuis exivit ex eodem placito querens conſilium ſi hoc probare potuiſſet, an oon, & ſubito reverſus in placitu, ioterrogato ab ipſo judice ſi hoc probare potuiſſet, an oon, & profeſſus eſt hoc probare oon potuiſſet oeque per cartas, neque per teſtes tunc, nec uoquam in antea. Et ipſe Johannes judex talia audieos dixit ad eumdem Romualdum poſtquam hoc probare non potes, neque per cartas, oeque per teſtes modo, nec umquam in aotea, perge ad ſancta Dei evangelia & jura de a ſupraſcripto ſi auſus es, ut tuum requiras . . . . & ille dixit ooo audeo jurare, dixitque ei judex, quare non, reſpoodit ille, quia timeo me perjurare, oe anima mea iocurrat periculum, & interrogavit judex jamdictum Eleuterium advocatorem ipſius abbatis, ſi tranſactum auderet facere ſacramentum, & ait illi Eleuterius certe audeo, & facere paratus ſum, quo audito domious Johannes judex judicare cepit diceos, poſtquam ipſe Romualdus hoc, quod dixit probare non poteſt, oeque per cartas, neque per teſtes modo, nec umquam in antea, & jurare non audet, & advocator ipſius abbatis jurare paratus eſt, quod ipſe Romualdus verum oon querit, judico ego, ut ille Romualdus perdat inde per omoia ſuam actionem, & ſit iode tacitus & contentus cum ſuis filiis & beredibus in perpetuum, & ipſe abbas ſit iode ſecurus & quietus cum ſuis ſucceſſoribus in perpetuum, bac altercatione remota. Mox ſupraſcriptus Romualdus adpreendit virgam maoibus ſuis, & miſit illam in manum ſupraſcripti Vitalis electi abbatis & Eleuterii advocatoris ejus dicens, ego

ſpon-

pondeo & obligo me, ſi umquam in tempore aliquam requiſitionem vel moleſtarionem, aut cauſationem ſecero contra ſe vel contra tuos ſucceſſores per me, vel per meos filios, vel per a me ſummiſſam vel ſummittendam perſonam pro ipſa petia rerre, que ſuperius legitur, de qua nunc inter nos fuit contentio, quia compoſiturum me promitto, meoſque filios & heredes tibi tuiſque ſucceſſoribus de bonis denariis libras quinquaginta exeptis ſcilicet duabus tornaturiis, & ſorma una, que ſunt inſra predicta latera, quas per veſtrum largitum, & a jure monaſterii veſtri . . . . & ipſe abbas cum ſuo advocatore ita accipiens, & omnes ibi adſtantes pro futuro teſtimonio rogavit.

☧. Johannes divino lumine dactivus hoc judicato, ut ſuperius legitur, judicans ss.

† Albertus dux in oc judicato ss.

† Perrus dux io hoc judicato ss.

† Natalis Dei pietate ducis in oc judicato ss.

† Eleuterius in oc judicato ss.

† Paſcaſi in oc judicato ss.

XCII.

Bulla Benedicti papæ VIII. pro monaſterio ſancti Sepulcri in loco Noceati.

Anno 1013. menſe decembri.

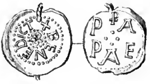
Ex autographo monaſterii Fontis-boni.

Ad lib. IX. n. 18. ☧. BENEDICTVS EPs SERWS SERVORVM Di DILECTo IN XPo FILIo Roderico, qui Bonizzo vocari videtur, abbati mooaſterii ſci ſepulcri ac ſci quactuor evangeliſtarum, qui ſitum eſt in caſtro Feliciratis in loco qui nociati, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Quoniam ſi quis ad onorem Dei & ſca Dei monaſteria ordinamus mercede inde in futurum a deo nos recepturos non dubitamus. Idcirco nos quibus eccleſiarum dei curam commiſſa eſt eccleſiam predictam inpoſterum provideatis de rebus ſce noſtre romane eccleſie privilegium noſtre auctoritatis conſtituere ratum duximus arbitramur etenim ad future urilitatis fructum plurimum valere. quod contra inſectatione tirannorum & quorumlibet pravorum vires videtur habere. auctoritate igitur apoſtolicum conſtituimus privilegium de ea que inſerius conrinet pro remedium anime noſtre noſtrorumque ſucceſſorum pontificum & pro ſubſtentatione ſratrum & ſuſceptione inopum & peregrinorum & congregatia in criſti laudibus quia mercedem in futurum a deo nos recepturos non dubitamus proinde concedo vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum. ideſt corte que conſtantiorum & ſarganina & nobule & balzoſo & campo domnico & campo de puzo & flavelle totum iu numerum ſicuti ſce noſtre romaoe eccleſie pertinere videtur poſita inſra caſtrum ſelicitatis quanta inſra ipſis vocabulis ſita eſse videtur juris ſce noſtre romane cui deo auctore deſervimus eccleſie vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum derinendum & perfruendum concedimus veſtris precibus inclinatis a preſeoti duodecima indictione noſtra auctoritate libera atque ſecura habeatis addeatis poſſideatis hab omni extranea poteſtate itaut nullus dux princeps comes aur vicecomes vel magna parvaque perſona poteſtatem ibi exerceat vel vim facere ibidem preſumat ita ſane ut ſingulis quibuſque io indictionibus penſionem auctionarii ſce noſtre Romane eccleſie duos aureos ſolidos difficultate poſtpoſita perſolvatis. ſtatuentes itaque apoſtolica auctoritate ſub divini judicii obſtentatione & anathematis interdictione ut nulli umquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum vel magna parvaque perſona ſicut ſupra ſcriptum eſt contra hoc noſtrum privilegium venire audeat. Si quis autem quod non obtamus temerario auſum contra bec venire atempraverit & ſicuti a noſtra apoſtolica auctorirate conceſſum & confirmarum eſt permanere non dimiſerit ſciar ſe maledictum & anatbematis in vioculo a patre & filio & ſpiritu ſaocto iooodatum & in eterois incendiis cum juda traditore domini noſtri jeſu chriſti abeat portionem. At vero qui pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri apoſtolici privilegii extiterit benedictionis gratiam a juſto judice domino deo noſtro conſequi mereatur & vitam eternam particeps effici mereatur in ſecula ſeculorum ameo. Scriptum per manu Sergii notarii regionarii ſcriniarii ſce Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta duodecima.

✠ BENE VALETE ss.

In nomine Domini datum per manus azzoni epiſcopi ſce oſtienſis eccleſie & bibliotbecario ſce apoſtolice ſedis an-

no deo propitio pontificatus domni benedicti ſummi pontifici & univer. octavi papa in ſacratiſſima ſede beati petri ſecundo in menſe decembrio indictione ſupraſcripta duodecima.

XCIII.

Donatio Gerardi & Sergii nobilium virorum Johanni abbati & monaſterio ſancti Gregorii de Urbe, cui donationi Benedictus Papa ſubſcripſit.

Anno 1014. 5. martii.

Ex codice ejuſdem monaſterii p. LVII.

Ad lib IX. n. 30. IN nomine Domini Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Anno deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis octavi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſecundo imperante domino piiſſimo perpetuo auguſto Henrico a Deo coronato magno & pacifico imperatore anno primo indictione duodecima menſis martii die quinta. Decet autem bone fidei ſolo verbo ſufficere, ſed aliquando ſolet tempus longinquitatis extendere, & non valet, quod conventum vel geſtum fuerit ſerio memoriter retineri. Ob hoc namque neceſſe eſt quicquid inter partes convenitur, ſcriptura notari ut quandoque fortaſſe ſi expedit, aut oſtenſa fuerit omnem totius litis amoveat queſtionem. Et ideo quoniam certum eſt nos Gerardum & Sergium nobiles viros fratreſque germanos hac deciſſiſſe & deciſimus atque tradidimus, nec non & per omnia in omnibus deliberavimus & diffinivimus ſimulque refutavimus nullo nos cogente neque contradicente aut vim faciente, ſed propria ſpontaneaque noſtra voluntate vobis domno Johanni gratia dei religioſo presbitero & monaco atque coangelico abbati venerabilis monaſterii beati Andree apoſtoli & ſancti Gregorii, quod appellatur clivusſcauri, ſucceſſoribuſque tuis in perpetuum, ideſt fundum unum in inde, quod dicitur Ceſamora cum omni integritate ſua una cum finibus, terminis, limitibuſque ſuis, terris, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, arboribus pomiſeris, fructiſeris vel inſructiſeris diverſi generis, puteis, fontibus, rivis aque perennis, edificiis, parietinis, criptis, arenariis, montibus & collibus, plagis & planitiis, cultum vel incultum, vacuum & planum, & cum omnibus a ſupraſcripto fundo uno in inde, quod vocatur Ceſamora, generaliter & in inde pertinentibus poſitis foris portam ſancti Pancratii via Aurelia, & juxta unum caſale, quod dicitur Mola rupia. Affines vero ejus ſicuti nunc modo ſunt & ab origine fuerunt, & ex omnibus lateribus terra tui monaſterii: hic namque ſupraſcriptus fundus in inde, qui vocatur Ceſamora, & omnia ejus pertinentia per cartulam tertii generis conceſſus eſt nobis ab iniquo Silveſtro abbate veſtri monaſterii: unde tu quide abbas cum tuis monacis multas interpellationes ſupra nos feciſti, eoque ipſe iniquus & ſceleratus Silveſter abbatia caruit atque reſutavit, ſed diabolica fraude deceptus poſt renuntiatam abbatiam ipſos emphiteos nobis precatus eſt, ſed falſa ſtipulatione, quaſi dum eſſet abbas, deprecaturus fuiſſet. Ideo reſutamus & renuntiamus vobis, ut dictum eſt, hereditatem eorum preſentia domni preſulis, & ſubſcriptornm judicis & teſtium. Cartulas autem emphiteoticarias inanes & vacuas per omnia eſſe conſtituimus, nullumque habere in ſe robur firmitatis, eo quod per eas legibus nullo modo querere valemus, quoniam injuſte & contra legem eas accepiſſe confitemur: unde & hanc reſutationem reſutationiſque cartulam tibi contradidimus, ut nullo in tempore neque a nobis neque ab heredibus & conſanguineis noſtris, aut a nobis ſubmiſſa magna parvaque perſona contra vos veſtroſque ſucceſſores aliquam habebis queſtionem aut requiſitionem litis, calumpnie, ſed a nobis & noſtris heredibus

bus

Digitized by Google

bus ſecurus & quietus permaneas, tu & ſucceſſores tui modo uſque & in perpetuum. In qua & jurati dicimus per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice domni Benedicti ſanctiſſimi octavi pape ſalutem, hec omnia que ſecuritatis refutationiſque cartula ſerie textus eloquitur inviolabiliter conſervare atque adimplere promittimus. Nam quod abſit & quoquo tempore ſi nos vel heredes vel conſanguinei noſtri contra vos veſtroſque ſucceſſores, aut contra hanc cartulam, quam ſponte fieri rogavimus, agere aut cauſare, contendere vel litigare preſumpſerimus, & cuncta non obſervaverimus, vel aliquam requiſitionem facere voluerimus per quodlibet monumentum ſive inſtrumentum cartarum, tunc ubicumque ea apparuerint pro veſtra leſione in antea & vacua permanere, nullumque in ſe habere robur firmitatis: & inſuper compoſituri exiſtimamus nos cum heredibus noſtris vobis veſtriſque ſucceſſoribus ante omne litis initium pene nomine auri ebritias libras ſex, & poſt ſolutam penam hec ſecuritatis refutationiſque cartula in ſuam nichilominus maneat firmitatem, quam ſcribendam rogavimus Sergium ſcriniarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta duodecima.

Signum †† manu ſupraſcriptorum Gerardi & Sergii nobilium virorum germanorum fratrum rogatariorum, ut ſupra legitur.

† Thfpſulbrx: c: Ego Benedictus ſancte catholice & apoſtolice Romane eccleſie preſul ſubſcripſi.

† Benedictus ſacellano ſancte apoſtolice ſedis.

† Petrus Dei nutu judex ſubſcripſi.
† Leo Frajapane.
† Berio de Leo Spolpeto.
† Theodorus.
† Theudonianus.
† Aſtaldo de Johanne de Antonio.

Ego Sergius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie, qui ſupra ſcriptiones & traditiones factas complevi, & abſolvi.

XCIV.

Synodus habita ab Arnaldo archiepiſcopo Ravennate, & ab aliis epiſcopis & abbatibus in cauſa vertente inter abbates ſancti Adalberti inſulæ Perei, & ſanctæ Mariæ de Pompoſia.

Anno 1016. 30. aprilis.

Ex autographo ſemilacero & pene evanido tabularii archiepiſcopalis Ravennæ capſ. F. n. 2334.

IN nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis, & univerſalis pape in ſacratiſſima beati Petri apoſtoli ſede quinto . . . . a Deo coronato, pacifico, magno imperatore, in Italia vero anno tertio die trigeſimo menſis aprilis indictione quartadecima. Ravenne . . . . Quapropter . . . . Arnaldus archiepiſcopus ſancte Ravennatis eccleſie . . . . Petrus epiſcopus ſancte Adrienſis eccleſie, Rodulfus epiſcopus ſancte Livienſis eccleſie . . . . eccleſie, Marnacius epiſcopus ſancte Ceſinatis eccleſie, Leo epiſcopus ſancte Ficoclenſis eccleſie, Johannes epiſcopus ſancte Comaclienſis eccleſie, Johannes archipresbyter ſancte Ravennatis eccleſie, Oneſtus diaconus ſancte Ravennatis eccleſie . . . . . diaconus Ravennatis ſancte eccleſie, & . . . . . . diaconus ſancte Ravennatis eccleſie, & Paulus & Tedaldus & Paulus diacon. & Deusdedit filius quondam Deusdedit, Paulus qui vocatur de Beobilla, Natalis filius Johannis, qui vocatur Ermenius, Johannes . . . . Lazarus conſul, Johannes tabellio, Andrea filius Andreas tabellionis, Conſtantinus tabellio, Petrus tabellio filius . . . . Romualdus & Liutius germani filii quondam Enriei, & plures alii clericorum & presbyterorum ſeo monachorum. In eorum ſupradictorum omnium preſentia orta eſt litis & altercatio inter Vitalem abbatem monaſterii ſancti Adelberti ſiti in iſula que vocatur Pereum, & Guidone abbate monaſterii ſancte Marie, que eſt ſita in iſula que vocatur Ponpoſa, & oſtendit predictus abbas Vitalis . . . . . . quod quondam Otto imperator fecit in eodem mo-

Ad lib. IX. n. 37.

naſte-

naſterium de terris & de vineis, & de portum, qui vocatur Volana, & releƈtum eſt per Oneſtus diaconus ſanƈte Ravennatis eccleſie a capite uſque ad finem. Leƈtum ſcilicet . . . . Tunc accedens Guido abbas monaſterii ſanƈte Marie, que vocatur in Ponpoſa, & oſtendit ſuum preceptum, quod fecit ei imperator Eoricus de terris . . . . . . Volana & leƈtum eſt per Endricum capellaoum domni Arnaldi archiepiſcopi releƈtum eodem a capite uſque ad finem & releƈtum eſt . . . . abbas preceptum aliud, quod fecit eidem Guidoni abbati & monaſterio ſanƈte Marie, que vocatur in Ponpoſa papa Bcoediƈtus Romane eccleſie de terris . . . . qui vocatur Volana, & releƈtum eſt per Lazarum conſul a capite uſque ad finem. Et eum oc faƈtum eſſet ſurgens preſatus domnus Arnaldus . . . . & dixit: Seniores epiſcopi & clerici layci majores & judices ceteriſque ſeniores iſta precepta que releƈta ſunt in pu. . . . . . monaſteriis petita & quiſita ſunt contra noſtram eccleſiam ſanƈtam Raveonatem, quoniam quondam Johannes archiepiſcopus iſtius eccleſie petivit & aquiſivit. . . . Benediƈtus papa de terris, & locis, & aquis, & piſcationibus, & de preſato portu Volana cum piſcationibus & litoribus ſuis . . . . . . epiſcopi & judices adprobaverunt. Et dominus archiepiſcopus. Si vos oſtendiditis ipſum preceptum, quod denuo volumus audire. archiepiſcopus oſtendit illud preceptum, & legere fecit per Lazarum a capite uſque ad finem, & relegebat ibi preſatum preceptum . . . . & venationibus veſtris ad locum, qui dicitur Arloga cum omnibus litoribus, ſilviſque, vallebuſque iſtrumentis ibi conditis, & io . . . . . . in ceteris ſcripturis epiſcopi, & judices dixerunt & laudaverunt, & judices judicaverunt, & ceteris . . . . . . eccleſie prius aquiſita cum omnibus rebus, que ibi releguntur ſit firmum & ſtabile io perpetuum . . . . precipiatur autem abbati ſanƈti Adalberti, & Gui. . . . . . . in Ponpoſia de ſupradiƈtis piſcationibus portum Volane, & de ceteris rebus, que in preceptum ſaoƈti Apollenaris releguntur, ſint inanis & vacua, & nullam atque. . . . Aƈtum ſub die, menſeque & indiƈtione ſupradiƈta qusrtadecima. Ravenne.

a Sigifridus *a* . . . . ſanƈte Placentine eccleſie epiſcopus in boc dijudicato conſenſi, laudavi & propria manu ſubſcripſi.

b Ildebrandus *b* . . . . . . .ndus epiſcopus ſauƈte Faventine eccleſie in oc dijudicato conſenſi, laudavi & propria manu ſubſcripſi.

c . . . . .clenſis eccleſie in oc dijudicato &c. c Leo epiſcopus Ficoclenſis

† Teopertus ſanƈte Populienſis in oc dijudicato &c.

d . . . . . . .nacius epiſcopus ſanƈte Ceſſenatis eccleſie in oc dijudicato &c. d Marnacius

e . . . . . gratia ſanƈte Adrienſis eccleſie epiſcopus in oc dijudicato &c. e Petrus Dei

f . . . . . gratia ſanƈte Comiaclenſis eccleſie epiſcopus in oc dijudicato &c. f Johannes Dei

Rodulfus gratia Dei epiſcopus ſanƈte Livienſis eccleſie io oc dijudicato &c.

Paulus epiſcopus ſanƈte Cornelienſis eccleſie buic judicio interfui & laudavi & ſubſcripſi.

† Sergius ſanƈte Ravennatis eccleſie archidiaconus in hoc dijudicato conſenſi & ſubſcripſi.

† Johannes archipresbyter ſanƈte Ravennatis eccleſie in hoc dijudicato conſenſi & ſubſcripſi.

Teobaldus Dei gratia presbyter ſanƈte Ravennatis eccleſie cardinalis huic dijudicatui interfui & ss.

☧ Ego Hooeſtus Raveonatis eccleſie Levitarum humillimus laudavi . . . .

† Ego Azo diaconus ſanƈte Ravennatis eccleſie laudans ſu. . . . . .

† Vitalis presbyter & prepoſitus ſanƈte Ravennatis eccleſie in boc dijudicato conſenſi & ss.

† Ego Deotmarus abbas quamvis indigous ſanƈti Apolenaris in Claſſe in hoc dijudicato conſenſi & ss.

† Ego Leto presbyter & abbas monaſterii ſanƈti Severi in hoc dijudicato conſenſi & ss.

† Petrus presbyter & monachus adque abbas monaſterii ſanƈte Marie, que vocatur in Uriano, in hoc judicato conſenſi & ss.

† Ego Andreas presbyter & monachus adque abbas monaſterii ſanƈti Vitalis in hoc judicatu conſeoſi & ss.

† Ego Wido abbas Pompoſie uic judicatui interfui & ſubſcripſi.

† Ego Andreas abbas ſanƈti Laurencii in Ceſarea in hoc dijudicatum interfui & ss.

† Ego Vitalis abbas ſanƈti Adelberti in hoc judicato conſenſi, laudavi & ss.

† Deusdedit ibi fuit.

† Petrus in boc judicatum ſubſcripſi.

. . Petrus ex genere ducis interfui & ss. cartam.

. . . . . recenſui & ss.

XCV.

XCV.

Ardo & Accia conjuges donant bona Vitali preſbytero.

Anno 1016. ſed rectius 1017. menſe novembri.

Ex autographo ſanctæ Catharinæ de Fabriano.

Ad lib. IX. n. 43. IN nomine domini. Et factu eſt in nani domini ab incarnacione domini noſtri Jehſu criſti quod ſunt anni domini mille ſeſtodecimo & regnante domno enrico divino ordinante providencia imperator anno ejus quartum & temporibus domno Raimari dus & marchio anno ejus quarto & die menſe november per indicione prima. Ideoque ego nos Ardo filius quondam Cumpo & Aceia conjuges de ſupraſcripto Ardo. Et ego ſupraſcripta Accia per conſenſu & voluntate de ſupraſcripto virum meum & nos anbi inſimul communiter noſtra bona propria voluntate ſecundum noſtra legem vindedimus & a preſente die tradedimus tibi Vitale presbitero filium preſentem Johannis & ac tuis eredis ide eſt aliquis de res proprietatis noſtra que eſt poſita infra ducatu Spolitinu infra territoriu caſtellum pretoſum in locum qui dicitur larcianum in vocabulo planum mouri & eſt poſita ipſa res infra loca vel finaite finis a primo latere fine terra de ipſu comparatore a ſecundum latus fines terra de benedictu a tercio latere fine terra de ipſu venditore & de conſortibus ſuis, a quarto latere fines terra de ipſu comparatore &c.

Ego ..... ſcabinu & notarius ſcripſi complevi & inclauſi.

XCVI.

Arnaldus archiepiſcopus Ravennas concedit aliquot monaſteria Petro ejus eccleſiæ diacono.

Anno 1017. 20. februarii.

Ex autographo chartarii archiepiſcopi Ravennatis capſ. F. n. 2270.

Ad lib. IX. n. 42. . . . .
. . . . quinto, ſitque imperante domino Henrico macngno imperatore in Italia vero anno quarto die vigeſimo menſis februari indictione quinta decima. Ravenne. Arnaldus ſervus ſervorum dei divina .... archiepiſcopus Petro venerabili diacono ſancte Ravennatis eccleſie omnibus diebus vite tue, & uno ſucceſſore tuo elerico de egremio ſancte Ravennatis eccleſie, quale tu deſignare vel derelinquere volueris. Sacerdotalis noa contemplatio ...... illa ſemper conſiderare atque diſponere, que ad augmentum & diligeneiam vel reſtauracionem venerabilium pertinet locorum, ut ne nobis de improvidencia eorum, quorum cura committitur de culpa quoquo modo adſeribatur, ſet magis non ſolum ad congregacionem in opus ſanctorum locorum in chriſti laudibus merces nobis tribuatur a Domino. Proinde largimus tibi per hujus noſtre ...... Petro venerabili diacono ſancte Ravennatis eccleſie omnibus diebus vite tue, & uno ſucceſſore tuo elerico de egremio ſancte Ravennatis eccleſie, quale tu deſignare vel derelinquere volueris monaſterium ſancte Marie, qui vocatur a Plachernas, & monaſterium quod dicitur Ferrata, poſitum foris porta ſancti Laurentii, & monaſterium ſancte Agathe majoris, quod eſt poſitum in ac civitate Ravenne in regione porta Urſicinis, & ſancti Johannis babtiſte, quod vocatur a Marmorata ſitum foris porta Guarcinorum, & ſancti Petri apoſtoli, quod vocatur Offeotroſei ...... poſitam in regione ſanctorum Johannis & Pauli & ſancte Agathe, que vocatur Pittula poſitam prope abdicam ſancti Petri, qui vocatur Majoris, & ſancti Michaelis archangeli, quod eſt ſitum in ſuperiora domus, que fuit de quondam Gregorio, qui vocabatur de Honeſto Nigro, & monaſterium ſancti Petri, quod vocatur Manu Domini, quod eſt fundatum in civitate Ravenne in regione, que dicitur Ferrata. Cum omnibus rebus & poſſeſſionibus earum ordinandi, & diſponendi quatinus per veſtram vigilanciam, & abtam ſollerciam utilitates & Dei ſervitia fideliter & devote totis viribus adminiſtrentur, qualiter futuris diebus non ſolum kanonice, ſet & a Domino noſtro de actibus veſtris futuro eſſe judicio reddituri rationem, ut pro tali & ſibi, & de ſervicio, ac noſtra auctoritatem, ſucceſſorumque noſtrorum pontificum temporibus donec vos divina majeſtas ſuperſtes eſſe juſſit in predictis monaſteriis fideles diſpenſationes perſiſtere, dantes vobis in mandatis uſquedum vos Deus ſua dextera protegens gubernare eenſuerit presbiteros in ipſis monaſteriis ordinare debeatis, qui ibidem con-

conſiſtant diebus noctibuſque laudes conditori Deo noſtro & gratias prefatis monaſteriis reddere debeant, quatinus pro talibus collatis obſequiis noſtra exiguitas eterne indulgentie veniam conſequi mereamur, proinde largimur vobis per hujus noſtre preceptionis auctoritate inoſfenſe, ut dictum eſt, adminiſtrantes vos. ut ne nos neque ſucceſſores noſtri licentiam abeant diebus vite tue jam dicto Petro venerabili ſancte Ravennatis eccleſie & huno ſucceſſore tuo, ſicut ſuperius legitur, de predictis monaſteriis aut ejus pertinentiis expellere aut alienare per ullum ingenium vel argumentum. Si quis vero preſumpſerit facere, trecentorum decem & octo ſanctorum patrum anathematis vinculo vulneretur, obſervator autem qui extiterit Domini benedictione redundetur. Quam preceptionis noſtre paginam Honeſto notario ſancte noſtre Ravennatis eccleſie ſcribendam juſſi, in qua nos ſubſcripſimus ſub die menſis & indictione predicta quintadecima. Ravenno.

Legimus.

XCVII.

Albertus & Teuza offerunt terras eccleſiæ ſancti Lanrentii & ſanctæ Trinitatis prope caſtellum Petroſnm.

Anno 1017. XII. kl. ſeptembris.

Ex autographo ſanctæ Catharinæ de Fabriano.

Ad lib. IX. n. 43. IN nomine domini & ſactum eſt in anno ab incarnatione domini noſtri Jeſu criſti quod ſunt anni domini mille ſeptimodecimo & die duodecimo kalende ſeptember per indicione XV. in caſtello. Ideoque nos Alberto filius quondam Albericus & Teuza congives ejus una cum conſenſum & volumptate de Alberto viro meo & nos ambo inſimul bona & expontanea noſtra volumptate coitantes & conſiderantes nos dei omnipotenti miſericordia & divina compuncione cordibus noſtri ut dominus miſericors abeat miſericordia & indulgencia de peccatis noſtris nt in die illo fucturi judicii venientes nos ante tribunal criſti mercedem ad domino recipere mereamur. Propterea donavimus & concedimus de res noſtra que eſt poſita fra ducatu ſpoletino territorio Caſtellano in vocabulo Ilce & eſt addunata & exunata fra loca ſinaita finis primo latere via que pergit per colle de petra venientem ad arnanum, ſecundo latere arnano tercio latere colle de ariale quarto latere terra de filii actoni venientem a primo latere. In iſtis ſupraſcriptis lateribus donavimus & conceſimus in onore de ipſa eccleſia beatus ſanctu laurentius & beata ſancta Ternitate in perpetuum pro futurum poſſidendum de terra noſtra modiorum viginti & non impedimus vobis nullum precium ne auneild ſet oratione. In tale ordine expondemus vobis ſupraſcripti donatori ad vobis cuſtodes, qui ipſa eccleſia pro tempore per auctoritatem ad cuſtodiendum abuerit. quod ſi nobis ſupraſcripti donatore & donatrice vel noſtris eredes ipſa noſtra dacione vobis ſupraſcripta eccleſia retollere aut minuare vel ſuptraere voluerimus & da omnes vobis non defenſaverimus ipſa noſtra donacione ſub extimacione dupla reſtituamus eum omnia fra ſe vel ſupra ſe abentes ad integrum quam vero cartulam ego Petrus ſcabino & notarius ſcripſit.

✠ Sinnum manus de ipſi ſupraſcripti donatori qui an cartula donacionis fecerunt.

✠ Sinnum manus Borgheni qui Sibbecto vocatur rogatu teſtes ad ſuperiora manu mea ſubſcripſi.

✠ Sinnum manus Tonibertu rogatus teſtes ad ſupraſcripta manu mea ss.

✠ Sinnum manus Teuzo rogatus teſtes ad ſupraſcripta manu mea ſubſcripſi.

Poſt roboracione omnium teſtibus ego qui ſupra Petrus ſcabino & notarius ſcripſi complevit & inclauſit.

XCVIII.

Stephanus & Benedictus presbyteri una cum Maria & Moriza donant medietatem eccleſiæ ſancti Stephani monaſterio Cluſino S. Victoris.

Forte anno 1017.

Ex autographo ejuſdem archivi.

IN nomine domini. Et factu eſt in nanni domini ab incarnacione domini noſtri Jehſu criſti quod ſunt ani domini mille ...... domno Enrico magnum imperatore providencia imperator auguſtus & temporibus domno Raimari dus & marchio anno ejus tercium & die menſe .... indiccione quintadecima. Ideoque ego nos Steſanu presbiter filius quondam Ad lib. IX. n. 8.

guan-

guanpo & Benedictus presbiter preſente Maria e Moriza filia quondam amico & ego ſupraſcripta Maria per conſenſum & voluntate de Petrus mundualdu meum & nos toti inſimul bona noſtra propria voluntate facimus iſta cartula propter dei timore & remedium ſalute anime noſtre & de Adelbirtu qui ſuit filiu de ſupradicta Maria a vobis domno ſancto domno Benedictu & beata ſancta Maria & ſancto Victore qui locatì ſunt in locu qui dicitur Victurianum & a vobis Giſo abbate qui eſt cuſtos de ipſu monaſterium & ac tuis ſupceſſori uſque in perpetuum & eſt poſita ipſa res inſra ducatum ſpoletinum inſra territorium caſtellum pretoſum in locum qui dicitur oritulia ſeu & in campilie & li mandrie ſeu & in alie loca vel vocabula ubicumque nobis pertinet de ipſa res que nobis oveni da rodulſu *e da li* filii Johannis robiani e mihi ſupraſcripta Maria oveni in ſundo ceretulo da amico qui ſuit igenitore meum, & eſt poſita ipſa res inſra loca vel ſinaite finis cum ipſa pecia de ipſu vada de alicana ubique tu nobis pertine a primo latere fine ipſum de ceretulum perveniente in campilia a ſecundo latere filii pureczi ac tereio latere fine ſumma civetella a quarto latere fine ipſa ſoſſa de rotum inſra iſti ſupraſcriptis lateribus vel finaite finis quod eſt ipſa res modiori opto cum ipſa medietate de ipſa eccleſia beatus ſancto Stephanus cum muris & altariis & libris rectis & celis cum omnia ipſa medietate quantum ad ipſa eccleſia pertine vel pertinere debet cum ipſa medietate de ipſa caſa e cum ipſa vinea & ipſum cerquetum e cum omnibus pomis & arboribus *&c.*

Ego qui ſupra Sigualdus ſcabinu & notarius ſcripſi, complevit & inclauſit.

XCIX.

Donatio Berti & Giſæ facta eidem monaſterio.

Anno 1018. menſe ſebruario; in charta tamen legitur anno 1016.

Ex autographo archivi ſancti Blaſii de Fabriano.

Ad lib. X. n. 6. IN nomine Domini. Et factum eſt in anni Domini ab Incarnacioe Domini Noſtri Jeſu criſti quod ſunt anni Domini mille ſexto decimo & regnante domno Enrico divina ordinante providencia imperator auguſtu anno ejus quinto ejus quinto & temporibus domno raimari dus & marchio anno ejus quinto & die menſe ſebruariu per indiccione prima. Ideoque ego nos Berto filius quondam racio & giſa conjuges de ſupradicto Berto ego ſupradicta giſa per conſenſu & voluntate de ſupradicti viru meu & nos ambi inſimul comuniter noſtra bona propria voluntate ſecundum noſtra legem propter Dei timore & ſalute anime noſtre dedimus & tradidimus aliquis de res noſtra in onore Domini Noſtri Jeſu criſti & in nomen beatum Sanctum benedictum qui edificatu eſt in loco qui dicitur victurianu, & in nomen de acto abbate, qui eſt cuſtos de ipſu monaſterium & a tuis ſupceſoribus uſque in perpetuum ideſt aliquis de res noſtra que eſt poſita inſra ducatu ſpoletinum inſra territoriu Caſtellum pretoſum in loco qui dicitur lu facſia doſſu ad ipſa ſalce & eſt poſita ipſa res inſra loca vel ſinnate e finis a primo latere fine terra de ipſum monaſteriu a ſecundum latere fine terra de acto, a tereio latere fine terra de ugo, a quarto latere fine terra de Johannis, inſra iſti ſupraſcriptis lateribus, quod eſt ipſa res modiorum unum e ſeſtaria octo, & ſi amplius fuerit de ipſa res mea inſra iſti ſupraſcriptis lateribus vel ſinnate e finis quod eſt de ipſa res in ipſa donacione permanea ſioe ulla mea reſervacione in integrum & inſuper dedimus & tradidimus nos ſupradicti datores tibi ſupradicto acto abbate & actuis ſuceſſoribus ide eſt in alio loco in locu qui dicitur *la pretella* & eſt poſita ipſa res inſra loco vel ſinaite finis a primo latere fine terra de Dominicu, a ſecundo & actercio latere & a quarto latere fine terra de ipſi datores & de conſortibus ſuis inſra iſti ſupraſcriptis lateribus ſuis ſinnate e fiois quod eſt ipſa res ſeſtaria quatuor in integrum. Et inſuper dedimus inſra iſti lateribus medietate de ipſu molinu, quod ibi ordinatu eſt cum lateribus & ſorma & lega tura & cum omnis ordinio ſuo, & cum introito & eſito ſuo, & cum omnia, quarum ad ipſa medietate de ipſu molinu pertinet, & cum omnia que inſra ſe vel ſuper ſe abentes in integrum, ita ut ab odiernu die firmiter valeatis abere & poſſidere uſque in perpetuum: in tali aut tinore & ordine expondemus & opbligavimus nos ſupraſcripti donatores vel noſtris eredis tibi Domno Acto abate & ac tuiſque ſucceſſoribus. Si contra iſta cartula ſalute anime noſtre agere ant cauſare & cootendere, diſrumpere, inſrangere, vel retollere,

re, & vel falſare preſunſerimus, & qualive in igenio vel impedimentum & da omnis omine non defenſaverimus con extimatione de ipſa res, & de ipſu molinus ſicu ſupradictum eſt duppla & meliorata reſtituamus in ipſu loci cum omnia que infra ſe vel ſupra ſe abentes in integrum quam vero cartula ego Sigualdu ſcabinu & notarius ſcripſi.

† Sinnum manu de ſupradictu Berto e de Giſa ambi inſimul.

† Sinun manum de Adamo rogatus teſte a ſupradictis m. m. ss.

† Sinum manum de Rodolſu rogatus teſte a ſupradictis m. m. ss.

† Sinum manum de . . . . . . rogatus teſte a ſupradictis m. m. ss.

Poſt roboracione omniu teſtibus ego qui ſupra ſcabinu & notarius ſcripſi, & complevi, & incluſi, reddidi.

C.

Petrus presbyter offert bona Actoni abbati ejuſdem monaſterii.

Anno forte 1018. menſe ſeptembri.

Ex autographo tabularii ſancte Catharinæ Fabriani.

Eidem. IN nomine patris & filio & ſpiritus ſancti anno deo propicius pontificatu domno Romanii ſummo pontifice & univerſali papa in apoſtolica ſacratiſſima ſede beatus Petrus principes apoſtolorum anno ejus ſeptimo & dies menſe ſeptember indiccione prima cartula donacionis modum ad preſentem . . . . Petrus presbiter filius quondam Johannis coitantes me . . . . miſericordia tam per mereedem & redencione & obſolucione anima mea ut in die ille ſucturu judicii mereedem ad domino recipere merear ut aliquit de peccatis meis pius & miſericors dominus minuere dinneris propterea donavit & conceſſit aliquid de rem ſuis infra ducato ſpoletino territorio caſtellu . . . . balvanu & eſt adunata . . . . ſinate finis a primo latere riga aqua currente *&c.* donavit omnis rem meam in monaſterio beato ſancto Victore quod edificatus eſt in avocabulo Victorianum *&c.* donavit *&c.* tibi Acto abbas *&c.*

Ego Petrus ſcabinu & notarius ſcripſi complevi & inclauſi.

C I.

Ingrezo itidem donat eidem abbati terras & medietatem eccleſiæ ſancti Stephani.

Anno 1018. 10. decembris.

Ex autographo chartarii ſancti Blaſii.

IN nomine Domini & ſactum eſt in anno ab incarnatione Domini Noſtri Jeſum Chriſti quod ſunt anni Domini mille XVIII. & rennantes domno Enrigo Imperatore anni renni imperii ejus in Italia quiuto & die decimo menſe decembri per indiccione ſecunda. Ideoquem ego ingrezo filius quondam caro bona & expontanea mea volumptate facio cartula conveniencia & repromiſſione e tibi acto Abbas de Monaſterio Sanctu Benedictu, qui edificatus eſt fra Ducato Spoletino territorio caſtellano in avocabulo Vecturianu facio tibi cartula conveniencia de ipſa terra que caro genitore meo antea donavit & concedit in ipſo ſupradicto monaſterio, oc eſt ipſa terra que eſt poſita fra ducato Spoletino territorio Caſtellano a vocabulo valle araldi, & eſt adunata fra lucaſinatu ſinci primo latere via que percurit per ipſa ſerra da Sanctu Stephanu veniente ad rubiale, ſecundo latere ſine rubiale tercio latere terra de filii roberti, quarto latere terra de filii actoni; fra iſti ſupradicti lateribus quod eſt ipſa terra modiorum ſes cum medietate de ipſa eccleſia beatu Sanctu Stefanu cum medietatem de dote & cum muris & libris & patrocinia Sanctorum, que ibi recondite ſunt, & cum omnia quantum ad medietate de ipſa eccleſia & de ipſa dote pertinet, vel pertinere debet de ipſa medietate de ipſa eccleſia, & medietate de ipſa dote ſicut ſuperius legitur facio tibi cartula conveniencia in tale ordine ita ab odiernum die abeatis vobis ſupradicto acto Abbas & tuis poſteriſque ſucceſſoribus in ipſo ſupradicto Monaſterio qui pro tempore abbas fuerit preordinatus ipſa medietate de ipſa eccleſia cum medietate de ipſa dote ſicut ſuperius legitur ſecura & quieta, qua neque ad me ſupradicto ingrezo, neque ad meis eredis, neque ad nullus omine ad noſtra ſummiſſa perſona tu ſupradictus Acto Abbas neque tuis poſteriſque ſucceſſoribus qui in ipſo ſupradicto Monaſterio de Vectorianu fuerit preordinatus ad nobis nulla moleſtia neque cauſacione, neque impedimentum non paciatis, neque in pala neque in occulto pro eo facimus tibi *Eidem.*

ipſa

ipſa cartula conveniencia quia tu ſupradicto Acto Abbas feciſti mihi ſimiliter de omni alia terra, quam ego ſupradicto ingrezo modo abeo vel poſſideo in tale ordine expondeo ego ſupradicto ingrezn tibi ſupradicto Acto Abbas, quod ſi diſtullero ego ſupradicto ingrezo vel meis eredis & non adimplevero & non conſervavero omnia cunta, quod ſuperius legitur, tunc componamus nobis ſupradictn ingrezo vel meis eredis tibi ſupradicto Acto Abbas vel ad tuis poſteriſque ſucceſſnribus, ſicut ſuperius legitur, pena nomine de argentum ſolidis treinta pro eo quia inter nobis unia nimiter conſenſimus, & nullu nobis imperavit tale cauſa facere quale de nobis ipſa conveniencia cnrrupere, pena ſupradicta compona, quia inter nobis de anbes partitale fuit conveniencia, quem vero cartula conveniencia ego petrus Scabino & notarius ſcripſit.

Sinnum manu ingrezo, qui an cartula conveniencia fiere rngavit.

Sinnum manum riccardus rogatus teſtes ad ſupradicta m. m. s. s.

Sinnum manum Folcuvinu rogatus teſtes ad ſupradicta m. m. ss.

Sinnum manum Alberico rogatus teſtes ad ſupradicta m.m. ss.

Et poſt roboracione omnium teſtibus ego qui ſupra Petrus Scabino & Notarius ſcripſit complevit, & inclauſit.

CII.

Arnaldus archiepiſcopus Ravennas concedit fundos Petro abbati Uranenſi & ſex ejus ſucceſſoribus.

Anno 1018. 18. decembris.

Ex apographo ejuſdem, ut videtur, ſeculi in tabulario archiepiſcopi Ravenne caps. L. n. 4984.

Ad lib. X. n. 7. IN nomine patris & filii & Spiritus Sancti anno deo propitio pontificatus donni Benedicti ſummi pontificis & univerſalis pape in apoſtolica ſacratiſſima beati Petri ſede ſexto, ſitque inperante donno henrico magnn inperatore in Italci vero anno quinto die octavn decimo menſis decembria indictione ſecunda Ravenne Domno ſancto & meritis beatiſſimo atque apoſtolico patri patrum donno arnaldo ſanctiſſimo. ſancte catbolice ravennatis ecclesie archiepiſcopus Petro venerabili abbati monaſterii Sancte dei genitricia virginis Mariae que vocatur in uriano omnibus diebus vite mee poſt autem meum obitum ſex ſucceſſoribus Monaſterii abbatibus, qui in eodem monaſterio ordinati fuerint unum poſt unum. Uti medietatem integram de ſundo qui vocatur caſalapidea cum appendicibus ſuis cum terris campis paſcuis ſilvis ſalectis ſalecjonalibus arbuſtis arboribus pomiſeris & infructiferis cultum vel incultum diverſique generibus & cum omnibus ad ſupraſcriptam medietatem de ſupraſcripto ſundo qui vocatur caſa lapidea pertinentibus cnnſtitutam territorio pupilienſe plebe ſancte marie que vocatur in caſtro Ceſubeo intra fines de ſupraſcripto fundo unde nobis conceditis omnia medietatem ſicut ſuperius legitur videlicet hoc eſt ab uno latere ſundum qui vocatur banſano, & ſtrata percurrente ab alio latere ſundum teſelletto, & fundum qui vocatur celle novula, ſeu a tertio latere ſundum qui vocatur ordenano & terram quam detinet Johannes qui vocatur ſpata in ſacco, & a quarto latere fundum qui vocatur monteroſolo juris ſancte veſtre ravennatis ecclesie henfiteoticario modo poſtulamus & largimur nos qui ſupra petro venerabili abbati Monaſterii ſancte marie quod vocatur in uriano omnibus diebus vite mee, poſt autem meum obitum ſex ſucceſſoribus monaſterii abbatibus, qui in eodem monaſterio venerabili ordinati fuerint unum poſt unum donec nos divinitas in hac luce juſſerit permanere ſub denarii penſione ſingulis quibuſque indictionibus actoribus ſancte veſtre ravennatis ecclesie inferre debeamus ea vero conditione prefixa ut ſupradictas res noſtris propriis expenſis ſeu laboribus cultare laborare deſenſare & meliorare deo debeamus adjutnrem nichilque de omni expenſa, quam inibi fecerimus ab actoribus ſancte veſtre ravennatis ecclesie ſuperius affixam penſionem quoquo modo reputari debeamus nullam tarditatem aut neglectum tam in ferendam ſupraſcriptam penſionem quamque . . . . . . vel ad meliorationem predictarum rerum ſacere debeamus. & antennminata penſionem omni martio menſe inſra indictione ſine aliqua excuſatione aut dilactationem actoribus ſancte veſtre ravennatis ecclesie perſnlvere debeamus, & ne cuiquam preſens preceptum aut ſupraſcriptorem alicui bomini dare vel vendere ſeu transferre aut in aliquo venerabili loco relinquere audeamus per nullum ingenium vel argumentum ſet nec aliquando &c., *ut in ſimili Friderici archiep. anni* 1003.

Quam preceptionis noſtre paginam Oneſtus Notarius ſancte Ravennatis ecclesie ſcribendum rogavimus ſub die menſis

ſis & indictione ſupraſcripta ſecunda Ravenne.

Ego Ambroſius Dei gratia Ravenne tabellio ſcripſi hoc exemplar ſicut ſuperius legitur.

CIII.

Donatio Actonis facta monaſterio ſancti Victoris de Cluſis.

Anno 1018. menſe julio, ſed melius 1019.

Ex autographo chartularii monaſterii ſancti Blaſii de Fabriano.

Ad lib. X. n. 6. IN nomine domini. Et ſactum eſt in anni domini ab incarnatione domini noſtri Jeſu Cbriſti quod ſunt anni mille optavo decimo & regnante domno Enrigo divina ordinante providentia imperator auguſtus anoo ejus ſeſto & die menſe julium per indiccione ſecundam. Ideoque ego acto filius quonddam Ota, bona mea & propria voluntate ſecundum meam legem langubardorum propter dei timore & remedium & indulliencia de anima mea ſacio iſta cartula conveniencia, repromiſſione & refutatione in onorem domini noſtri Jeſu chriſti & ad ipſu monaſterium beatu ſanctu benedictu, qui edificatum eſt in locum qui dicitur victurianu & ad ipſu abate qui eſt cuſtos de ipſu monaſteriu, & ad ipſi monahi qui in iſta congregatione ſunt, quam cum perſona & rem ſua diſcendere voluerit & convenientia & pactuacione inter ſe . . . . . . ire voluerit menime contradicentes potero venio ego ſupraſcriptus acto in cootra ipſtu monaſteriu & in contra ipſu abate & in contra ipſi monahi de ipſa intentione qualiter nobis ſui de ipſa res que eſt poſita in ducatu Spoletino inſra territorio caſtellu pretoſum in locum qui dicitur Victurianum in vocabulo valle domnica & eſt in fundo de ipſa valle, & eſt poſita ipſa res ioſra loca vel ſinaite finis a primo latere fine terra que . . . . lu carentani, a ſecundnm latere finis terra de anſo filio cuponia, a tertio latere terra de anſo filio giriardum, a quarto latere fine colle ſturtium inſra iſti ſcriptis lateribus vel ſinaite finis quod eſt ipſa res . . . . . . intrare, qui ioſra ipſti ſcripti lateribus continetur de omnia ipſa medietate promicto & opbligo me ego ſupradictus Acto & meis eredis ad ipſu monaſteriu & tibi abbate qui es cuſtos de ipſa ecleſia & de ipſu monaſterium, & ad ipſi monahi qui in congregatione ſunt ſi contra iſta repromiſſione aut contra iſtam cartulam de omni medietate de ipſa res agere aut cauſare, contendere, diſrumpere, infrangere, vel retollere, aut eximusre aut nullum ſacere preſumpſerimus pro qualive ingenium vel argumentum, & ſi iſta ſic ſalſare preſumpſerimus & ſi omnia non opſervaverimus, ſicut ſuperius legitur, in iſta opbligatione veniemus in nomine pena ego ſupraſcriptus acto cum meis eredis & ſiamus compoſiturum ad ipſu monaſterium & ad ipſu abatem & ad ipſi monahi de boni dinari ſolidis quadrainta, poſt pena data cartula iſta repromiſſionis firma & ſtabile permaneat uſque in ſempiternum.

Ego Sigualdu ſcabinu & notarius ſcripſit.

Sinu manu de ſupradicto Acto repromictore me ss.

Sinu manu de Cumpo rogatus teſte a ſupradictu me ss.

Sinu manu de Maronco rogatus teſte a ſupradicto me ss.

Sinu maou de Berardo rogatus teſte a ſupradicto me ss.

Et pos roboracione omnium teſtibus Sigualdu ſcabino & notarius complevit.

CIV.

Reſtitutio facta monaſterio ſancti Gregorii de Urbe ab Ingizone Romano viro nobili.

Anno 1019. 23. novembris.

Ex Baronii annalibus ad hunc annum.

IN nomine Domini Dei Salvatoria noſtri Jbeſu Chriſti. Anno deo propitio pontificatus domni Benedicti ſummi pontificis & uoiverſalis octavi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli octavo, imperante domino piiſſimo perpetuo auguſto Henrico a Deo coronato magno imperatore anno ſexto indictione tertia menſis novembria die vigeſima tertia. Ad lib. X. n. 13.
Decet autem bone fidei ſolo verbo ſufficere, ſed aliquando ſolet tempus longinquitatis extendere, & non valet quidquid conventum vel geſtum ſuerit, ſeriem memoriter retinere. Ob hoc neceſſe eſt quecumque inter partes conveniunt, ſcriptura notarii, ut quandoque ſi expedit, & oſtenſi ſuerint, omnem totius litis amoveant qneſtionem. Et ideo, quoniam con-

ſtat

ſtat me Ingizo nobilem virum Franco bone memorie, qui dicebatur a Tranſtiberi filium, egroto namque corpore, ſed largiente divina miſericordia mente & conſcieotia ſana, dico autem omnibus non ſolum preſentibus, ſed etiam futuris, quia bonum eſt homini ſemper ante oculos propria adhibere delicta ſecundum pſalmi ſententiam. Et peccatum meum aote me eſt ſemper. Et iterum: Graviter in Domino delinquunt, qui divitiis a Deo conceſſis non in rebus ſalutaribus, ſed in pravis utuntur, neſciunt enim impartiri pauperibus, oppreſſis ſubvenire deſpiciunt, & inde magis augent delicta, unde redimere debuerunt. Idcirco ac ſi ab hac die deceſſiſſem & digeſſi, atque io omnibus deliberavi & definivi ſimulque reputavi, nullo me cogente neque contradicente aut vim faciente, ſed propria ſpontaneaque mea voluntate, vobis autem ſancte Andrea apoſtole ac beate confeſſor Chriſti Gregori, & per vos in ſacratiſſimo veſtro venerabili monaſterio, quod nuncupatur Clivus Scauri, exiſtente domino Johanne reverendiſſimo abbate & per eum in cunctis catervis monachorum ac presbyterorum Dei, qui ibidem ſervituri ſunt uſque in perpetuum, pro vero plane amore ac dilectione, quam in vobis habeo, ut in die adventus domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti pro me indigno intercedere dignemioi apud eum, qui vos elegit, quatenus de meis criminibus & peccatis veniam aliquantulum invenire merear. Recolo autem cujuſdam ſapientiſſimi verba, qui dixit: Nulla ſcelera eleemoſynis poſſe redimi, ſi in peccatis quiſque permanſerit, tunc autem fructu eleemoſynarum indulgentia conceditur, quando ab ſcelerum opere definitur. Et iterum: Miſericordia a compatiendo alienæ miſeriæ vocabulum ſortita eſt. Nullus autem in alio eſſe miſericors poteſt, qui prave vivendo in ſe miſericors non eſt. Qui enim ſibi nequam eſt, cui boous eſt? Ob hoc refundo & concedo vobis veſtriſque ſervitoribus in perpetuum, id eſt eam ſcilicet hereditatem, quam hactenus per emphiteoſim meis detinui manibus, quam mihi quondam Silveſter oeſandiſſimus ac ſceleratiſſimus ejuſdem mooaſterii abbas fecit, que eſſe videtur de terris, campis, pratis, paſcuis atque ſilvis, montibus & collibus, plagis & planitiis, quod cultum vel incultum, excipio atque ſolummodo vineas, que ſite ſunt in loco, qui vocatur Mateſo, quas meis per omnia conſervo manibus, cetera vero omnia, que predixi, quanta nunc uſque meis detinui manibus, ſicuti infra ſubſcripſi, concludunt affines, omnia in omnibus vobis, domini mei, veſtriſque ſervitoribus refuto, ſicut juris antea fuiſſe decernitur, poſita in fundum Mola rupta, vel quibus aliis nuncupantur vocabulis inter affines: a primo latere incipiente a vado, quod eſt ab Ara Creſcentii de Aree, & eainde per Fractale uſque in pede de moote ſancte Marie, deiode per pedem montis ſicuti aſcendit in via Piponeſca, & ab utriſque lateribus omnia de veſtro venerabili monaſterio juriſque veſtri. Hanc namque hereditatem, ſicut hactenus meis tenere viſus fui manibus, vobis apoſtole & confeſſor Chriſti, veſtriſque ſervitoribus refuto, & in propria jura revoco, ne forte in die judicii a creatore omnium rerum, & a vobis aliquam pro ea ſentiam peoam, ſacra autem ſcriptura teſtante: Beatus, qui vigilat & cuſtodit veſtimeota ſua, quod eſt opera, ne nudus ambulet, & videant alii turpitudinem ejus. Quid enim mibi prodeſt glorioſiorem apparere apud homines, & nitidiora membra geſtare, & intus apud Deum, cujus oculis nuda & aperta ſunt omnia, putridiorem & fetidiorem animam meam eſſe captivam? Quid prodeſt mihi ſociari hominibus, & privari ab Angelis? Quid prodeſt mihi terrena acquirere, & celeſtia non habere? Iſta & alia multa ſimilia recolui, que dicere longum eſt. Et ideo ab hodierna die & uſque in perpetuum dimitto vobis, veſtriſque ſervitoribus ſupraſcriptam totam hereditatem, quam injuſte meis bucuſque detinui manibus, quam predictus damnatus & impins iniquuſque Silveſter abbas pro ſuis facinoribus mihi dederat, excepra jam dicta vioea, quam meis detineo poteſtatibus: de ceteris namque omnibus, ut predixi emitto vobis plenariam & irrevocabilem ſecuritatem deliberatioois refuiatiooiſque chartulam, & nullo quoque tempore, & numquam a me, neque ab beredibus & ſucceſſoribus meis, neque etiam a nulla magna parvaque perſona a me ſubmiſſa contra vos veſtroſque ſervitorea quamlibet moveri queſtionem, aut calumpniam, neque ſupplicando priocipibus, aut exorando pontifices, aut aliquam perſonam hujuſmodi querimooiam pro eadem terra unquam in tempore facere preſumam, ſed ab omni homine omni in tempore ſecurum & quietum veſtrum monaſterium veſtrique ſervitores exiſtant uſque in perpetuum. Interim notum facio omnibus, ut nullus abbas, nulluſque homo hanc terram, quam vobis reſtitui, audeat vel preſumat de veſtro monaſterio

per

per quamlibet ſcripturarum ſeriem ſubtrabere vel alienare, ſed ſemper in uſu monachorum conſtitun permanendam. Et qui iſta fecerit cum diabolo & ejus atrociſſimis pompis ſocietatem habeat, & anathematis ſemper ſit vinculo innodatus, & ſupraſcripta terra inconvulſa ſemper ibidem maneat. Unde juratus dico per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtoliee dnmni Benedicti octavi pape, atque Henrici imperatoris ſalutem, hec omnia, que preſens bujus chartule ſeries textus eloquitur, inviolabiliter conſervare & adimplere promittn. Nam, quod abſit, ſi contra hanc chartulam, quam ſponte & vnluntarie rogavi, agere aut cauſare vel litigare preſumpſero, & cuncta, que a me dicta ſunt, nnn obſervavero, per quemvis modum, aut per qualecumque ingenium, quod ſenſus humanus intelligere vel capere poteſt, tunc nnn ſolum perjurii penam incurram, verum etiam daturum me eſſe promitto una cum heredibus & ſucceſſnribus meis vel conſanguineis meis vobis denique & ſervitoribus veſtris ante omne litis initium pene nomine auri puriſſimi libras decem & poſt ſolutam penam maneat bec chartula in ſua nihilnminus firmitate, quam ſcribendam rogavi Sergium ſcriniarium ſancte Romane eccleſie, in qua egn Ingizo ſignum ſancte Crucis per predictum ſcriniarium feci, & teſtes, ut ſubſcriberent, rogavi, & pro vnbis ad ſupraſcriptum Johannem abbatem quaſi pro veſtra benigniſſima perſona contradidi atque refutavi in menſe & indictione ſupraſcripta tertia.

Signum † manu ſupraſcripti Ingizo nobilis viri, qui hanc ſecuritatis reſutationiſque chartulam fieri rogavit.

† Creſcentius dei gratia urbis Rome prefectus.

† Johannes dativus judex.

† Andreas de Petrn, qui dicebatur de Viola de Colnſſeo teſtis.

† Baldo quoodam Sinoclo vocatus teſtis.

Gregorius fidelis predicti Ingizo.

† Andrianus a Tranſtiberi teſtis.

Ego Sergius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie ſcriptor hujus chartule poſt teſtium ſubſcriptiones & traditiooem complevi & abſolvi.

C V.

Berti traditio bonorum Berardo.

Anno 1019. ſed melius 1020. 2. maii.

Ex autographo arcbivi ſanctæ Catbarinæ Fabriani.

IN nomine Domini & ſactu eſt in nani domini ab incarnacinne domini nnſtri Jehſu Chriſti, quod ſunt anni domini mille. nono decimn & regnante domno Enrizo divina ordinante providentia imperatnr auguſtu anno ejus ſeptimo & die ſecundum menſe madii per indicione tercia. Ideoque egn nos Berto Filius quondam giriardum, & rocti coniugis de ſupraſcriptu bertu, & egn ſupraſcripta roti per comiatum & opſolucione de ſupraſcriptu virum meum & nos ambi in ſimul comuniter noſtra bona propria voluntate ſecundum noſtra lege langubardorum vindedimus & preſente die tradedimus vobis berardu &c. aliquid de res noſtra que eſt poſita infra ducatus ſpoletanum infra territoriu caſtellu pretoſu in locum qui dicitur larcianum in vocabulo colle & eſt poſita ipſa res infra loca vel ſinnate. *Ibidem.*

Ego Sigualdus ſcabinus & notarius &c.

CVI.

Fragmentum expoſitionis pſalmi LXVIII. *quæ tribuitur divo Romualdo, colla tæ cum expoſitione Caſſiodorii.*

Anno 1020.

Ex membrana ſeculi XI. *monaſterii ſancti Michaelis de Muriano.*

CASSIODORII EXPOSITIO.

EXTRANEVS FACTVS SVM FRATRIBVS MEIS, ET HOSPES FILIIS MATRIS MEAE.

Ad lib. X. n. 15. *JUdæos hic appellat fratres, qui erant ei ſanguinis vicinitate conjuncti: quibus extraneus factus eſt, quando ei credere noluerunt. Nam cum ipſe eſſet de ſemine Abrahæ ſecundum carnem, illi malis operibus abdicati a patriarchæ ſunt origine ſegregati; ſicut ait in Evangelio: Si filii Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ feciſſetis. Adjecit, & hoſpes filiis matris meæ. Hoſpitem dicimus quemlibet domum noſtram ad tempus habitantem, qui non nomine conſanguinitatis, ſed tamqnam peregrinus excipitur. Matrem vero ſuam ſynagogam dicit, de qua ortus eſt, dnm in Judæa gente naſci dignatus eſt. Filios ergo matris ipſos dicit, quos ſuperius dixit & fratres. Sed iſti filii ſi fuiſſent veri, non ut hoſpitem habniſſent, ſed ut fratrem cariſſimum ſuſcepiſſent Dominum Chriſtum.*

QVONIAM ZELVS DOMVS TVAE COMEDIT ME: ET OPPROBRIA EXPROBRANTIVM TIBI CECIDERVNT SVPER ME.

Ipſa eſt ſententia, quam Evangeliſtæ commemorant. Qnapropter nullus ambigat hunc pſalmnm Paſſionis Dominicæ prædicere veritatem, quando & incarnatus Dei filius ipſa verba locutus eſt: Comedebat enim eum zelus domus Dei, quando funiculo facto cathedras vendentium columbas, & nummulariorum menſas evertit: docens aliud eſſe templum ſanctum, aliud negotiationis officium. Sed iſtum zelum quid fuerit conſecutum patenter adjungitur. Et opprobria exprobantinm tibi ceciderunt ſuper me. Nam poſtquam indigni ſalutaribus monitis increpabantur, opprobria ſupra eum quaſi conſerta tela miſerunt; ut pro admonitionibus ſanctis viciſſitudinem redderent jurgiorum. Dicebant enim: Nonne hic eſt filius Mariæ & Joſeph. Et in alio lo-

EXPOSITIO ALTERA.

EXTRA NEUS FACTVSVM FRIBVS MEIS ET PEREORINVB FILIVS MATRIS MEAE.

Vox chriſti. Judeos hic apellat fratres qui erant ei ſanguinis viciniiate conjuncti quibus extraneus factus eſt quando ei credere noluerunt; Nam cum ipſo eſſet de ſemine abraam ſecundum carnem; Illi malis operibus abdicati apatri arcae ſunt origioi ſegre gati; ſicut ait io euangelio; Si filii habrae eſſetis opera habraæ feciſtis: Adjecit. & hoſpis filiis matri meæ; hoſpitem dicamus. quem libet domum noſtram adtepus habitamtem qui non nomioe cumſaoguinitatis. ſedtam quam peregrinus exipitur mairem vero ſuam ſinago gam dicit dequa ortus eſt dum judea geote naſci digoatus eſt:

QVONIAM ZELVS DOMVS TVE COMMEDIT ME ET OB PROBRIA EX PROBRANCIVM TIBI CECI DEDERVNT SVPER ME.

Vox chriſti; Qua feceruot eam ſpeluncam latronum exprobrantium enim jurium ſuper eum pro jecerunt cum eum & ſamaritanum & demonium habentem vocarent & illut ſi filius dei eſt deſcende decruce. & cetera. Commedebat enim eum zelus domus dei quando funiculum facto cathedras vendeoiium columbas & num mulariorum meoſas evertit. docens aliud eſſe templum ſanctum, aliud oegociationis officium; ſed iſtum zelum quid fuerit conſecutum potenter adjungitur. & obbrobria exprobantium tibi ceciderunt ſuper me. nam poſtquam iodignis ſalutaribus munitis increpabantur obprobria ſupra eum quaſi conferta tæla miſerunt ut pro amoniiionibus ſanctis viciſitudinem redderent jurgiorum.

ET

loco: Hanc autem neſcimus unde ſit; & his ſimilia, quæ inſana Judæorum turba loquebatur. Sed quod dicit: Exprobrantium tibi, quærendum eſt, quare dicat Patri exprobatum, dum non legamus a Judæis tempore Paſſionis Domini Chriſti tale aliquid perpetratum? Sed exprobatum eſt Patri ab eis ſicut in LXXVII. *pſalmo dicturus eſt: Et male locuti ſunt de Deo & dixerunt: Numquid poterit Deus parare menſam in deſerto? Vel quando inſani de formato vitulo dicebant: Hi ſunt dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Unde nunc recte Chriſtus Dominus dicit cecidiſſe ſupra ſe opprobria, quæ Deo Patri anterioribus temporibus exprobrabant; ut ex conſuetudine magis impia, quam hoc noviter aliquid putares effectum. Sequitur: Ceciderunt ſuper me; ut effectum mortis oſtenderet, quem crucis dignatione ſuſcepit. Tunc enim cadunt ſuper nos mala, quando ea vitare non poſſumus.*

ET OPERVI IN JEJVNIO ANIMAM MEAM: ET FACTVM EST IN OPPROBRIVM MIHI.

Jejunium dicimus, quoties a cibis carnalibus abſtinemus, nec eſuriem noſtram aliqua comeſtione ſatiamus. Ad quam ſimilitudinem jejunaſſe ſe dicit Dominus Chriſtus: quia hominum fidem, quam valde eſuriebat, minime poterat invenire; ſicut & in XXXIV. *pſalmo dictum eſt: Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebam me cilicio, & humiliabam in jejunio animam meam. Eodem modo & ſitire ſe dixit, quando ad Samaritanam venit & aquam petiit, dicens: Sitio, da mihi bibere, id eſt, ut fidem ab ea, quam quærebat, agnoſceret. Sed quia jejunium iſtud ab humana indevotione trahebatur: Operui, dixit, animam meam, quaſi aliquo pallio triſtitiæ circumdedi: Sequitur: & factum eſt mihi in opprobrium. Semper boni malis opprobrio ſunt: quia minime eorum ſceleribus aquieſcunt, dum illis ſtudioſe detrahunt, quibus nulla ſocietate junguntur. Teſtantur enim iſta opprobria, alapas, flagella, conſputa, quæ Dominus Salvator ab inſana plebe perpeſſus eſt.*

ET OPERVI IN JEJVNIO ANIMAM MEAM ET FACTVM EST IN OB PRIA MIHI.

Obpobrium ei inferre conabatur contæntans eum ſatana dice bat dic ut lapides iſti panes fiant; Jejunium dicimus quocieos a cibis carnaiibus abſtinemus nec eſuriæſt noſtra aliqua conmeſcione ſaciamus. Ad quam ſimilitudinem jejunas ſe ſedicit dominus chriſtus quia hominum fidam quam valde eſuriebat minime poterat invenire. Operui dixi animam meam quaſi aliquo pallio tris ticie circumdedit; Sequitur; & factum eſt mihi inob pro brium ſemper boni malis obpro brio ſunt quia minime eorum ſceleribus adquieſcunt, dum illis ſtudio ſeddetraunt, quibus nulla ſocietate juguntur; Teſtantantur enim iſta ob pro bria alaphas. Flagella. cons puta que dominus ſalvator ab inſana plebe perpeſ ſus eſt.

ET POSVI VESTIMENTVM MEVM CILICIVM: ET FACTVS SVM ILLIS IN PARABOLAM.

Per cilicium triſtitia ſignificatur & lacrimæ, quando Dominus humani generis imbecillitate permotus, ſuſcitaturus Lazarum flevit. Nuſquam enim legitur Dominum uſum fuiſſe cilicio. Factus eſt quo-

que

ET POSVI VESTIMENTVM MEVM CILICIVM ET FACTVS SVM ILLIS IN PARABVLAM.

Vox chriſti; In ſacco luctus oſteoditur vel fletus quod in morte lazari uſus eſt in parabula ſactus eſt judeis. Cum eo flente dicereot ecce quo modo amabat eum. Alii vero nonpoterat hic qui ape-

ruit

que Judæis in parabolam, quando per ſimilitudines quaſdam carnalem populum docere videbatur, ſicut in Evangelio legitur: Dixit Dominus parabolam ad turbam; & in alio pſalmo: Aperiam in parabolis os meum. Parabola eſt enim natura diſcrepantium rerum ſub aliqua ſimilitudine facta comparatio: more providentiæ ſuæ, ut qui cæleſtia capere non poterant, per terrenas ſimilitudines audita percipere potuiſſent.

ruit oculos ceci nati ſacere ut hic non moriretur; per cilicium triſtitia ſignificatur & lacrime quam dominus humanu generis inbecillitatem permotus ſuſcitaturus lazarum flevit. Nuſquam eni legitur dominum huſum fuiſſe cilicium. factus eſt quoque judeis in parabola quando per ſimilitudinis quaſdam carnalem populum docere videbatur. ſicut in evangelio legitur; dixit dominus parabulam ad turbam. & in alio ſalmo. aperiam in parabulis os meum parabola eſt enim natura diſcrepantium rerum ſub aliqua ſimilitudine ſacta comparatio moræ providentiae ſuæ ut quid cœleſtia capere non poterant per terrenas ſimilitudine audita percipere potuiſſent.

ADVERSUM ME EXERCEBANTUR QUI SEDEBANT IN PORTA: ET IN ME PSALLEBANT, QUI BIBEBANT VINUM.

In portis ſedent, qui conventibus hominum ſedula curioſitate miſcentur. Nam ſicut porta euntium ac redeuntium turbas excipit: ita diverſa trivia vel plateæ populorum numeroſitate complentur. Porta quippe dicta eſt, quod inde portentur omnia. Dicit enim Paſſionem ſuam Gentis Judaicæ fuiſſe fabulam, ut nullus exciperetur, qui a tali collocutione redderetur alienus. Teſtis eſt hujus cauſæ ille locus Evangelii, ubi Cleophas a Domino necdum revelato interrogatus eſt, & ille reſpondit. Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem, & non cognoviſti, quæ facta ſunt in ea in diebus his? Omnes enim cives eamdem fabulam habuiſſe monſtrantur, quando peregrinus dicitur, qui hujus cauſæ putabatur ignarus. De opprobriis ac convitiis Judæorum hactenus eſt locutus: nunc quantum mihi videtur de fidelibus dicit: Et in me pſallebant, qui bibebant vinum. In Deum pſallunt, qui actione probabili diriguntur, & operibus reddunt, quæ monitis cæleſtia mandata ſuſcipiunt. Nam ut hoc de fidelibus intelligere debeamus ait: Qui bibebant vinum. Vinum non ebrietatis, ſed illud ſpiritale, de quo legitur: Poculum tuum inebrians, quam præclarum eſt. Ipſi enim pſallebant, qui per intelligentiam ſupernam ſalutari nectare potabantur. Alii hoc Judæis perfidis applicant, qui, quaſi impleta cogitatione ſua, de nece Domini temulentiſſimo garriebant.

ADVERSUM ME LOQUEBANTUR QUI SEDEBANT IN PORTA ET IN ME SALLEBANT QUI BIBEBANT VINUM.

In illis ſcilicet quia habentes clavem ſcientiæ neque introjebant neque alius introire permitebat; ſcribe & phariſei qui diſcernebant cauſas cum ſedebant in puplico juditio; & in me pſallebant qui bibebant vinum repleti enim vino iniquitatis. qualiter eum interfecerit concinnabant; Stulte enim pſallentium. audi qualiter doceat vos pſallite inquid ſapienter. vel ebruerant de vino. quando operiebant caput ejus & dicebant. propheriza vobis chriſte quis eſt qui te percuſſit; In portis ſedent qui conventibus hominum, ſedula curioſitate miſcentur. Dicit enim paſſionem ſuam gentes judaice ſuiſſe fabulam. ut nullus exiperetur qui a tali collocutione redderetur alienus; de ob probriis ac convicis judeorum actenus locutus. nunc quantum mihi videtur de fidelibus dicit & in me pſallebant qui bibebant vinum; In dominum ſallunt qui actione probabili diriguntur, & operibus reddunt quae monitis cœleſtia mandata ſuſcipiunt;

Digitized by Google

EOO VERO ORATIONEM MEAM AD TE DOMINE: TEMPUS BENEPLACITI DEUS IN MULTITUDINE MISERICORDIAE TUAE.

Venit ad tertium caput, ubi coutra maledicta Judæorum orationis ſuæ expoſuit ſanctitatem cæleſtis Doctor: inſiuuans jurgiis hominum uou inflammatis rixis, ſed piis orationibus obviaudum. Videamus nuuc quid ſit tempus beneplaciti. Illud tempus eſt beneplaciti, quando incarnationis ſuæ beneficio periclitantem muudum ab imminenti liberavit exitio. Hoc tempus eſt beneplaciti, de quo & Apoſtolus ait: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Tempus, quod vicit omuia ſecula: Tempus quod muudum reparavit labentem: tempus qnod æternitatem coutulit & ſalutem. Sed hoc tempns quomodo provenerit, deceuter expouit; ait euim: Iu multitudine miſericordiæ tuæ. Nam ſi multitudo miſericordiæ uou fuiſſet, nequaquam redimi poteramus obnoxii. Non enim parva miſericordia fuit, quæ tam iugentia peccata ſuperavit. Multitudo quidem fuit delicti: ſed multo numeroſior miſericordia illa, quæ vicit; ſicut & iu quinquageſimo pſalmo dictum eſt. Et ſecundum multitudinem miſericordiarum tuarum dele iniquitatem meam.

EGO VERO ORATIONEM MEAM AD TE DOMINE TEMPUS BENEPLACITI DEUS.

Vox chriſti ad patrem. Non enim vincor his paſſionibus quia tecum ſum in oratione. Ego vero oratiouem meam ad te dominus, Judeis mihi male dicentibus adque dicentibus; Crucifige crucifige eum. Ego pro eis orans loquebar, pater ignnſce eis non enim ſciunt quid faciunt. Tempus placendi dominus hic eſt filius filius meus in quo mihi complacui, Venit ad tertium capud ubi contra maledicta judeorum orationi ſue poſuit ſanctitatem, Celeſtis doctor inſinuans jurgis hominum non inflammatis rixis ſed piis orationibus obvienda videamus, que nunc que ſit tempus beneplaciti illud tempus eſt beneplaciti quando incarnationis ſue beneficio pereclitantem mundo inminenti liberavit exitio. hoc tempus eſt beneplaciti. de quo & apoſtolus. ait; Ecce nunc tempus acceptabilem ecce nunc dies ſalutis.

EXAUDI ME IN VERITATE SALUTIS TUAE.

Commemorato tempore miſericordiæ, quo Paſſione ſua ſalutem mundo præſtitit, couſequens ſuit, ut & Reſurrectionem ſibi evenire precaretur, quam iu veritate pollicitus fuerat per Prophetas. Precatur ergo Patrem uou uatura Deitatis, qua ei ſemper aqualis eſt: ſed infirmitas aſſumpti hominis, in qua minor eſt patre.

IN MULTITUDINE MISERICORDIE TUE EXAUDI ME IN VERITATE SALUTIS TUE.

Ut poſt veram morte reſureccionis veritas ad probetur; Non enim parvam miſericordia fuit. que ta ingenti ad peccati ſuperavit. multitudo quidem fuit delicti. ſed mutn numeroſinr miſericordia illa quæ vicit; Cum memorato tenpore miſericordiæ que paſſionis ſalutem mundo preſtetit; Conſequens fuit ut & reſurrectionem ſibi venire precaretur quam in veritate pollizitus ſuerat per prophetas; præcatur ergo patrem non naturam deitatis que ejuſdem perequalis eſt ſed infirmitas aſumpta hominis in qua minor eſt patri;

ERIPE ME DE LUTO, UT NON INHAEREAM: LIBERA ME EX ODIENTIBUS ME, ET DE PROFUNDO AQUARUM.

Per aſſumptæ carnis infirmitatem, iu qua miſeria jaceat geuus humanum, potenter exponitur. Docemur euim, ut in iiſdem verbis & nos Deum rogemus,

qui-

ERIPE ME DE LUTO UT NON INFIGAR LIBERA ME AB HIS QUI ODERUNT ME & DE PROFUNDIS AQUARUM.

Aperte hec de judeis. qui eum nunc quam dilexerunt dicit. & de proſundis aquarum; domus enim ut in hiſdem verbis. & nos dominum rogemus. quibus

caput

quibus caput noſtrum exoraſſe cognoſcimus. Hoc plane ſubtiliter perſcrutandum eſt, quare ſe ſuperius infixum limo dixerit; & hic, ne in ipſo hærere poſſit, exorat? Infixus utique limo fuit: quoniam ſuſcepta carnis infirmitate tenebatur, unde etiam mortem crucis accepit. Hic autem competenter expoſcit, ut anima ejus a deſideriis luteis, id eſt hujus mundi cupiditatibus reddatur aliena. Quod bene ſuſcipitur a parte membrorum: quia ille luto inhærere non poterat, qui peccati maculam non habebat. Libera me ex odientibus me. Iſtud ad Judaicum populum manifeſtum eſt pertinere: quia reſurgente Chriſto eorum odia fruſtrata evanuerunt. Nam quod dicit: De profundo aquarum, ad populum ipſum non eſt dubium pertinere, qui & profundus erat malignitate conſilii, & ſeditionibus turbulentus.

Non me demergat tempestas aqvae, neqve absorbeat me profvndvm: neqve vrgeat svper me pvtevs os svvm.

Simili modo & iſte verſus ponitur, quemadmodum & ille ſuperior. Dicit enim in ſecundo verſu pſalmi: Veni in altitudinem maris & tempeſtas demerſit me; & hic rogat ne demergatur a fluctibus, id eſt a ſeculi iſtius tempeſtate ſæviſſima, quæ in modum maris animas obruit, quando eas vitio pravitatis involverit. Denique per totum tractatum hoc decenter inſinuat; ait enim: Neque abſorbeat me profundum. Profundum utique peccatorum eſt, quod voracitate quadam deglutit animas impiorum; ut ad pœnitudinem redire nequeant, qui de actuum ſuorum iniquitate deſperant; ſicut legitur: Peccator, cum venerit in profundum malorum, ſpernit. Repetit iterum eumdem ſenſum aliis verbis, quam ſuperius dixerat: Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum, Puteus enim eſt terræ altius excavata profunditas: in quem per allegoriam vere incidunt peccatores, quando ſe a vitioſa voluntate non abſtrahunt; urgetque ſuper eos os ſuum concludere, cum uſque ad mortis ſuæ tempus in peſſima voluntate perſiſtunt. Hoc ergo totum a ſe effici petit alienum: quoniam peccati contagia non habebat; ut membra ſua cognoſcerent, quantis periculis ſubjacerent, niſi clementiſſimi Domini munere reſpirarent. Quæ figura dicitur Metabole idest iteratio, quando una res repetitur ſub varietate verborum. Legitur etiam puteus in malo, ut in libro Geneſeos: Vallis autem ſilveſtris habebat puteos multos

caput ooſtrum exoraſſe cognoſcimus hoc plane ſubtiliter perſcrutandum eſt; quare ſuperius iofixu limo dixerit. & hic ne in ipſo erere poſſit exorat; Iofixus utique limo fuit quam ſuſcepta carnis infirmitate tenebatur. unde etiam mortem crucis accepit hic autem coopeteoter expoſſit; ut anima ejus a deſideriis luteis id eſt hujus mundi cupiditatibus reddatur aliena quod bene ſuſcipitur a parte membrorum quia ille luto inerere non poterat qui peccati maculam ooo habebat libera me ex odientibus me iſtut ad judaicum populum manifeſtum eſt pertioere. quare ſurgeote chriſto eorum odia fruſtrata vanuerunt nam quod dixit. de profundis aquarum ad populum ipſum non eſt dubium pertinere quia profundis erat malignitate cooſilii & ſeditionibus turbuleotus.

Non me dimeroat tempestas aqve neqve obsorbeat me profvndvm neq. vrgeat svper me pvtevs os svvm.

Vox chriſti in id quod homo eſt. hec paſſionibus tempeſtas non eum in profunditate abiſi retenea ioſeroalis; neque abſorbeat profundum; In quo dum per mortem deſceodit non devoretur ab eos; Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum; Additus inferni ſive diabolus; Rogat enim ne mergatur a fluctibus id eſt a ſeculi iſtius tempeſtate ſeviſſima. quæ in in mundum maris animas ſorbuit; quando eas vitio pravitatis in voluerat; aid enim neque abſorbea me profundum profuodus utique peccatorum eſt qui voracitatem quadam digutit animas impiorum ut ad penitudinem redire nequeant qui de actuum ſuorum iniquitate diſperat; Neque urgeat ſuper me puteus os ſuus; Puteus enim eſt terre altius excabata profunditas. In quo per alligoriam vere iocidunt peccatoris. quando ſe aviciola voluntate non abſtraunt; urg&que ſuper eos os ſuum coocludere com uſque ad mortem ſuae tempus in peſſima voluntate perſiſtunt.

bltuminis; in iſtos ſacrilegi propbanique mistuntur. Sunt etiam & iu bonam partem memorati, qui ſcripturas divinas repoſitas iu altiſſima profuuditate ſignificaut, quales fuerunt Patriarchæ, Abraham, Iſaac & Jacob, vel ille de quo Moyſes in eremo Hebræum populum Domini juſſione ſatiavit. Sic utriſque puteis unum quidem uomen, ſed cauſa diverſa eſt; illi enim iu tartarum dirigunt: iſti ad cœlorum regna tranſmittuut.

EXAVDI ME DOMINE, QVONIAM BENIGNA EST MISERICORDIA TVA: SECVNDVM MVLTITVDINEM MISERATIONVM TVARVM RESPICE IN ME.

Periculis bumanæ fragiiitatis (ut oportebat) expoſitis, voce membrorum ad illam ſalutarem revertitur deprecationem; dicit enim: Exaudi me Domine, cauſamque quare exaudiatur adjungit: non quia meretur bumauitas, ſed quia Miſericordia Domiui eſt benigna, ſemperque ad beneſaciendum parata; cum tameu pie petitur, & ei puriſſime ſupplicatur. Et ut ipſam benignitatem pius doctor exponeret, adjecit, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me. Ad ipſam ſemper redit, quam debilibus ſcit patronam, cui omnia peccata cedunt, quamvis numeroſiſſima comprobentur. Et intuere, quod ubi pietas poſtulatur, ſemper bomo reſpici dicitur; nam ſi peccata reſpiciat, uos ſine dubitatione condemnat.

EXAVDI ME DOMINE QVONIAM BENIGNA EST MISERICORDIA TVA SECVNDVM MVLTITVDINEM MISERATIONVM TVARVM RESPICE IN ME.

Vox chriſti ad patrem pro parte carnis. hec ſecundum infirmitatem humanam poſtulat dicens; qui alios meas paſſione redemis me precurrente miſericordia contemplare; dicit enim exaudi me domine, cauſamque quare exaudiatur adjungit non quia meritur humanitas ſed quia miſericordia domini es benigna ſemperque ad bene ſaciendum parata. cum tamen pie petitur & ei puriſſimi ſubplicatur. & ut ipſam benignitatem pius doctor exponerit adjecit ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me; ad ipſam ſemper reddit quam debilibus ſit patronam; cui omnia peccsta cedunt quamvis numeroſiſſima comprobentur.

CVII.

Præceptum Heurici imperatoris pro abbatia Pratalia.

Anno 1020. III. kl. decembris.

Ex autograpbo Fontis-boui.

Ad lib. X. n. 17. IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum imperator auguſtus. Si locis Domino Sanctiſque ejus dicatis bona noſtra damus, & ab anteceſſoribus noſtris data confirmamus, in eternum anime noſtre profuturum non dubitamus; quapropter notum eſſe volumus omnibus fidelibus noſtris preſentibus ſilicet atque futuris, qualiter interventu Theuzonis monachi noſtri fidelis pro remedio anime noſtre largimur atque concedimus, prout juſte atque legaliter poſſumus, monaſterio ſancte Marie & ſancti Benedicti, quod eſt ſitum in alpibus, qui dicuntur Pratalia, jnxta rivum nomine Bidentem ad radicem montis nomine Acuti, qui dividit Thuſciam & Romaniam, quoſdam manſos de jure noſtri regni, manſum videlicet nnum, qui vulgo dicitur Nibli de Soci, & alium quem tenet filius preſbyteri Alprandi de Soci & Leo de Soci, & piſcariam & baricule de Soci, quem Hugo marchio per libellum dederat predicto monaſterio. Alterum vero manſum, qui dicitur Teuzonis Bruſſati, quem idem marchio ſimiliter dedit, manſum quoque de Sexta, unde marchio libellum fecit Winizoni Caſtaldo. Item manſum de Ventrina, quem Leoni marchio per libellum dederat cum tribus manſis de Caprena, manſum etiam de Linaro unum libellum habuit Bonizo. Manſum quoque de Tejano, quem Winizo habet per libellum cum parte illius vinee de regni

noſtri

noſtri jure ac dominio donamus atque transfundimus in jus, atque dominium predicti monaſterii de Pratalia ſancte Marie & ſancti Benedicti ad Bidentem in perpetuum cum omnibus eorum pertinentiis, que dici vel nominari poſſunt, cum terris, campis, caſis, vineis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, & omnibus rebus mobilibus & immobilibus tali tenore, ut predictus Teuzo rector ipſius monaſterii ſuique ſucceſſores abbates inde poteſtatem habeant ad utilitatem ipſius monaſterii faciendi quidquid lex precipiat. Precipientes itaque jubemus, ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, epiſcopus, caſtaldius vel aliqua noſtri regni magna vel parva perſona predicti monaſterii rectorem vel ſuos ſucceſſores abbates de omnibus, que ſupraſcripta ſunt, diſveſtire ſeu inquietare ſine legali judicio preſumat. Si quis igitur hujus noſtri precepti violator extiterit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum medietatem kamere noſtre, & medietatem prefato monaſterio. Quod ut verius credatur & diligentius ab omnibus in eternum obſervetur, hanc noſtre donationis paginam manu propria confirmantes ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

Signum Henrici rum invi- Imperato-

domini Romano- ctiſſimi ris auguſti.

Piligrinus cancellarius vice Egerardi epiſcopi & archicancellarii recognovit.

Data tertio kal. novembris indictione tertia anno dominice incarnationis M. XX. Anno autem domini Henrici ſecundi regnantis XVIII. imperii ejus VII. Actum Hamerſten.

CVIII.

Donatio Hugonis marchionis Corſicæ facta eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Canovaria.

Anno 1021. *6.* martii.

Ex codice archivi ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

Ad lib. X. n. 21. IN nomine Domini. Amen. Anno Domini M. XXI. indictione III. martii VI. Ex hac publica ſcriptura ſit omnibus maniſeſtum audientibus & legentibus, quod ego Ugonus marchio & domino de Corſica judex Calaritanus, quia per banc cartulam do & trado & offero omnipotenti Deo & eccleſie ſancte Marie de Canovaria omnes meas poſſeſſiones, quas habeo allodio ſive effequtione patris mei vel predictorum germanorum meorum legentia meo acquiſita in loco ubi dicitur *a la cappanna*, domos, caſamentis, caſalinis, hortis, vineis, caſtagnetis, arboribus fructiferis & non fructiferis, agreſticis & domeſticis cum omnibus ſuis pertinentiis. Item damus vobis aliam poſſeſſionem in loco, ubi dicitur Rabagium cum pertinentiis ſuis, caſis & caſamentis, & omnia, que ad ipſum caſamentum pertinet. Item dedit tibi aliam poſſeſſionem in loco, ubi dicitur *a la Verdeſe* domos, caſamentis & caſalinis, hortis, vineis, caſtagnetis, olivis & nocetis, terris cultis & non cultis, agreſtis & domeſticis, de plano & monte cum omnibus ſuis pertinentiis. Item damus vobis aliam poſſeſſionem in loco, ubi dicitur Caſanova cum domoa & caſamentis, & caſalinis, hortis, olivis, vineis, caſtagnetis, terris, cultis & non cultis, agreſtis & domeſticis, de plano in monte cum omnibus ſuis pertinentiis de gargalo a gargalo in omnibus ubi invenire poſſunt. Item damus vobis alias poſſeſſiones cum domos, & cum omnibus ſuis poſſeſſinnibus in loco, ubi dicitur Er*baja*. Aliam poſſeſſionem *la Croce & lo ſancto* cum domos & caſamentis, vineis, hortis, nocetis, caſtagnetis, terris cultis & non cultis, maſſaritiis, ſervis & ancillis & iſtarum ſive olivetis cum earum pertinentiis cum aquis Acchiola molaria ſua omnipotenti Deo & predicte eccleſie ſancte Marie de Canovaria pro anima mea, patris & ſamulorum germanorum meorum do & trado & offero inrevocabiliter & licite domno Simoni venerabili abbati monaſterii ſancti Mamiliani Montis Chriſti & rector abbatie ſancte Marie de Canovaria per hanc chartulam in ipſa abbatia recipienti. Et de proprietate veſtio tali jure & pacto & conditione, ut vos & veſtris ſucceſſoribus pro eccleſia & abbatia omnia habeatis & teneatis cum poteſtate & proprietate noſtra. Tamen non habeatis in aliquo modo vendendo eum, nec alienando ab aliquo modo vel ſucceſſores veſtri, ſed ſemper omni ſucceſſores ſint proprie dicti monaſterii & eccleſie utilitatis, eam habeatis & teneatis uſque in perpetuum. Et trado & offero predicta omnia predictarum intratarum ex parte eccleſiaſtica. Talem chartam omnia ſcribere roga-

VI

vi pro me Auberto judice notario domini imperatoris.

Actum in domo Pandolfini preſentibus Alberto filius Ugolino de Mariano, & Falcone quondam Lamberti de Lampolori, Gratiano quondam Ugonis de Menſe, Bernardo de Bonfigli de Ampugnano, & alii plures teſtes inde rogati.

Ego Rubertus judex imperiali notario rogatus ſui, firmavi & dedi.

CIX.

Præceptum Henrici imp. pro monaſterio de Biſurco.

Anno 1022. pridie kl. januarii, hoc eſt poſtrema die anni 1021.

Ex authentico tabularii ſancti Laurentii de Florentia.

Ad lib. X. n.22. IN nomine patris & filii & Spiritus ſanti. Henricus Romanorum imperator auguſtus. Dignum videtur noſtre imperiali clementie religioſorum virorum congruis petitionibus juſte ac rationabiliter acquieſcere. Quapropter noverint omnium ſancte Dei eccleſie, noſtrorumque fidelium preſentium videlicet & futurorum induſtria, qualiter nos pro remedio anime noſtre, ſeu parentum noſtrorum, noſtraque ſalute, ac dilectiſſime conjugis noſtre Chunigunde imperatricis auguſte, acque pro interventu religioſi viri domini Romualdi monaci & eremite, quamdam abbatiam ad honorem ſancti Benedicti ſuper res noſtri juris conſtructam in alpe, que dicitur in Forco, tantum a regibus vel imperatoribus inveſtiri; conſtituimus, eamque permanere in proviſu & diſciplina ejuſdem venerabilis viri domini Romualdi, ſuorumque ſeu ſucceſſorum in ipſo eremo perſiſtentium vitam & religionem ejus ſervantium; ipſa tamen proviſio & diſciplina contra regulam beati Benedicti non fiat. Confirmantes eccleſie ſancti Benedicti ejuſdemque monaſterii illas terras, quas nunc tenet, quarum nomina ſunt hec. Eccleſiam cum tribus molendinis, & tres manſos in Domiciuolo. In Galliano manſos duos & eccleſiam unam. In Pertiſida eccleſiam unam & manſos duos & molendinum unum. In Caſale manſos duos. In Miſtriano manſum unum. In Drimano manſum unum. In Ripidiano manſum unum. In monte Martino manſum unum. In Affrico manſos duos. In montaneis ſancti Gaudentii manſos quinque. Et omnia quecumque juſte & legaliter nunc habet, aut in antea habiturum eſt, aut acquiſiturum eſt, aut acquiſivit, ut ea habeat teneat cum omnibus ſuis pertinentiis in integrum proprietario jure poſſideat eo modo, ut nec iſti, qui nunc ſupereſt abbati, nec ſuis ſucceſſoribus liceat terras eccleſie vendere aut alienare ... precarium facere abſque noſtra licentia, ſet tantum ad uſum monacorum in ibidem inſervientium juxta regulam ſancti Benedicti permaneant. Inſuper confirmamus omnem hereditatem bonorum ipſius monaſterii & monacorum, ut tali modo babeant, quod nunc ipſe babet. Conſtituentes igitur, ut ſupradictum monaſterium nulli marchioni, nulli comiti, nulli archiepiſcopo, nulli epiſcopo, nullique ſingulari perſone ſubjaceat, niſi ſit in imperiali & regali poteſtate. Volumus atque diſponimus, ut liceat domino Romualdo, ſuiſque ſucceſſoribus, & abbati ipſius monaſterii ſuiſque ſucceſſoribus avocare quemcumque epiſcopum ad eccleſias conſecrandas, & ad omnem conſecrationem faciendam. Volumus etiam, ut per circuitum monaſterii & eremi eccleſia poſſideat ab oriente a rivo de lacu, ab occidente a jugo alpium, a ſeptentrione a Cereſio, a meridie a collina de Gimellis. Inviolabiliter igitur jubemus, ut non dux, non marchio, non comes, non qualiſcumque magna vel parva perſona hoc noſtrum imperiale preceptum violare pertentaret. Si vero, quod abſit, aliquis illud infringere tentaverit, ſciat ſe compoſiturum ducentas libras auri cotti, medietatem nobis, & medietatem dicto monaſterio. Et ut hec verius credantur, & inconvulſa ſerventur manu propria ſubſcribentes noſtro ſigillo inferius inſigniri precepimus.

Signum domini Henrici ✠ invictiſſimi imperatoris auguſti.

Thedericus cancellarius recognovit.

Datum anno Dominice incarnationis milleſimo XII. indictione quinta. Anno vero domini Henrici ſecundi regnantis XXI. imperantis vero octavo. Actum pridie kalendas januarii Ravenne feliciter. Amen.

CX.

Digitized by Google

CX.

Præceptum ejuſdem prc abbatia Burgi-Sancti-Sepulcri.

Anno 1022.

Ex autograpbo archivi Fontis-boni.

Ad Tb. X. n. 25. IN nomine ſancte & individue trinitatis. Henricus dei gratia Romanorum imperator auguſtus. Imperialis nos contemplatio premonet pia ſemper conſiderare atque diſponere que ad augumentum diligentiam & reſtaurationem veoerabilium pertinet locorum ne de improvidentia eorum quibus regiminis cura committitur aliquo modo culpabiles aſſcribamur. Sed magis pro ſuſceptione inopum & peregrinorum & congregatis io chriſti laudibus merces nobis a domino tribuatur a quo noſter honor procedit & gratis ſublimatur. Proinde comperiat univerſitas fidelium ſancte dei eccleſie preſentium & futurorum quod monaſterio a nobis adquiſito & noviter edificato in loco qui dicitur noceati ac dedicato in honore ſancti ſepulcri domini noſtri ſalvatoris ubi preſtantur multa beneficia infirmis & fiunt mirabilia crebra ad laudem & honorem nominis ejus ſecundum prophetiam illam quae dicit & erit ſepulcrum ejus glorioſum. concedimus ob noſtrae animae ſalutem & confirmamus cortes & caſtellas que ſunt infra comitato caſtro ſelicitatis ſicuti noſtre jure eſſe dignoſcitur prima qui vocatur carſuga alia vero bagnolo cum caſtello honeſto cum omnibus ad eas generaliter pertinentes. Statuentes preterea confirmamus eidem monaſterio & ad Rodericus venerabilis abbas constructor illius loci fuiſque ſucceſſoribus in perpetuum eccleſiam & monaſterium beati ſancti apollenaris ſito cerreto a nobis noviter ad quiſito & eccleſia ſancti cervonii & ſancti jacobi & eccleſia ſancti Rufini cum omnibus ad eas generaliter pertinentes. rebus vero & poſſeſſionibus terris. vineis. campis. pratis paſcuis. ſilvis. arboribus ſrutiferis vel inſructiferis terris cultis & incultis aquis aquarum decurſibus oratoriis domibus edificiis & omnibus ad eoſdem cortes & caſtellas & eccleſiae pertinentibus. ita noſtrae moderationis ſtatuimus decrevimus ut a modo in antea liceat ipſius monaſterii congregationibus jam dicta res poſſidere & tenere & fruere & ſecure ac pacifice deo ſervire pro omne tempus noſtra & ſucceſſorum noſtrorum tuitione & defenſione quiete vivere omnium perſonarum remotis obſtaculis contradictiooibus & impedimentis pro laude & obſequio domni ſalvatoris & ſubſeptione inopum & peregrinorum. Statuentes preterea confirmamus eidem monaſterio & preſato abbati ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum omnia predia vel beneficia quecumque in terris vel aquis ei collata ſunt vel a ſancta ſede Romana ſeu ab aliqua eccleſia vel quocumque criſtiano fideli legalis ſcriptionis munimine aut perſonalium inveſtitione. prohibemus etiam ut nulli ſucceſſorum noſtrorum imperatorum liceat in tempore aliquo jam dicta res largiri alicui mortalium laico aut clerico precipientibus conſentieotibus & roborantibus nobis. Precipientes itaque imperiali jubemus edicto ut nullus dux marchio epiſcopus comes vicecomes vel aliquis rei publice exator hanc noſtram ſanctionem audeat infringere corrumpere vel violare in aliquo eorumque ſtatuentes cenſuimus. Si quis vero quod non credimus in aliquo violator vel contradictor extiterit omni occaſione poſtpoſita duocenti libras auri componat medietatem camere noſtre & medietatem jamdicto cenobio. Quod ut verius credatur diligentiuſque ab omnibus obſervetur manu propria roborantes ſigillo noſtro inferius juſſimus inſigniri.

Signum domni Heinrici romanorum imperatoris caeſaris ſemper invicti.

Theodericus cancellarius a vicem Everardi epiſcopi & archi cancellarii recognovit.

Data anno dominice incarnationis milleſimo vigeſimo ſecundo indictione quinta regni vero domni heinrici deo propitio xx. I. imperii vero nono. actum vero Benevento ſeliciter amen.

Sigillum plumbeum pendebat.

CXI.

CXI.

Hildebrandus epiſcopus Faventinus concedit capellam ſancti Antonini monaſterio ſanctorum Hippolyti & Laurentii de Faventia.

Circa annum 1022.

Ex antiquiſſimo apographo ejuſdem monaſterii.

Ad lib. X. n. 24. PRofitens profiteor ego quidem in Dei oomine donnus Ildibrandus epiſcopus ſancte Faventine eccleſie una per conſenſum totius clericatus ejuſdem eccleſie per hanc ſeriem membrane mee vocis offerſionis, donationis, ſeu transferſionis atque perpetue translationis a preſenue die per mei paginam te preſente in Dei nomine Johannes venerabilis presbyter, atque abbas regule monaſterii ſancti Laurentii & ſancti Ypoliti, & per te in ſuprascripto monaſterio in perpetuum per futurum preſidentibus dans damus, cedo, trado, transfero, atque perpetualiter translato de meo jure meorumque ſucceſſorum alieno & tranſcribo, atque ſubduco in jure & dominium tuum ſupraſcripto Johanne presbytero & abbate regule monaſterii ſancti Laurentii & Ypoliti, & quod habere & poſſidere, & ad meas manus & in meo jure & a meoque dominio detinere videor in capella ſancti Antonini, quo tempore donationis fuerit rejecta cum omoibus rebus & poſſeſſionibus ss. & omnia jura ſua infra ſe habentem ab uno latere ſtratam majorem, ab alio latere ſtratella perambulante, a tertio Cimandro de Bundiolu, a IIII. capite pons perambulante infra ipſis deſignatis lateribus rejecto, & ipſam capellam una cum introitu & exitu ſuo, & cum omnibus ad eam pertinentibus, ſicut ſupra legitur, conſtituta in territorio Faventioo cum ſuis juſtis & certis intra finibus, ut in omnibus liceat tibi ſupraſcripto Johanne presbytero & abbate monaſterii ſancti Laurentii & Ypoliti a preſenti die in ibidem introire & preoccupare, atque ingredere, & poteſtatem per hanc paginam donationis, transferſionis, a me in te factam & traditam tanquam per legitimam & meam corporalem traditionem, & per iſtum meum miſſum iſte presbyter Johannes capellanus, quem de meis manibus in tuis mitto manibus io preſentia teſtium, qui ſubſcripturi ſunt, qui illuc veoiat ſecum, & corporaliter te inveſtiat io meam vicem & quietum tramitem habendi dominium & poteſtatem habeatis, teneatis, poſſideatis & ordinandi & diſponendi ad honorem ſupraſcripti monaſterii ea vero ratione, ut nullus eorum veodere, oeque in infiteoſim perſonarum facere, aut nullo modo donare de ipſis predictis rebus in aliquibus perſonis liceat, ſed tantum pro eorum ſtipendiis & indumentis, vel eorum, qui antea fuerunt ordinati ad illud officium peragendum, vel nobis noſtrorumque ſucceſſorum dignum ſervitium ubi imperatum fuerit perficieodum, & omnia ita firmiter ſancimus, ſi ipſi fideliter cuncta peregeriot perpetuo confirmamus cum omni robore hujus paginis inſtrumenti, ut nullus noſter pontifex vel quiſpiam ſacerdos noſtre Faventine eccleſie aliqua parte de ſupraſcriptis rebus ab ipſo monaſterio ſubtrahere quoquo modo audeant vel auferre. Si quis autem noo obſervaverit, iocorrupta, & contra hanc noſtram largitatis cenſuram agere temptaverit CCC. XVIII. patrum anathematis vinculo perpetualiter vulneretur, qui autem obſervaverit, ſempiteroa omoipotentia Domini benedictione redundet. Statuimus interea, ut in ea ſupraſcripta capella, omni tempore diurnarum atque ſiogularum orarum laudes matutinas, & miſſas omnia abſque intermiſſione facere debeatis. Statuimus quoque, qui in ipſo monaſterio fuerint aggregati omni tempore pro defunctis ſcilicet Chriſtianis orare, qui ſua io prefata obtulerunt eccleſia, aut obtulerint orationes continuas in pſalmis & miſſis facere debeatis, & pro me vero peccatore Ildibrando epiſcopo ſancte Faventine eccleſie tribus vicibus omni die pſalmum quinquageſimum in conſpectu Domini canere debeatis, & in die anniverſarii mei totum officium mortuorum celebrare, quatenus orantibus vobis a peccatis omnibus liberari merear, & inter ſanctos letari. Quod abſit, & avertat divina potentia, ſi omnia que ſuperius leguotur, non obſervaverimus, vel oon adimpleverimus cuncta que ſuperius promiſi & ſcripta leguntur, & contra hanc paginam ire voluerimus daturum me promitto ego ſupraſcriptus donus Ildibrandus epiſcopus ſancte Faventine eccleſie una cum meis ſucceſſoribus vobis deoominatus Johannes presbiter & abbas de ſupraſcripto monaſterio ante omoe litis initium, & ioterpellationem peoe nomine auri obrizi uncias quatuor, & poſt pene ſolutionem hec pagina donationis transferſionis io ſuam valeat perſiſtere firmitatem.

Ildi-

Ildibrandus epiſcopus Faventine eccleſie buic pagine donationis transferſionis de capella ſancti Antonini, ſicut ſupra legitur, manu mea ſubſcripſi.

Johannes archipresbiter ſancte Faventine eccleſie buic pagine donationis manu mea ſubſcripſi.

Petrus presbiter ſancte Faventine eccleſie in hac pagina donationis transferſionis manu mea ſubſcripſi,

Leo presbiter ejuſdem eccleſie manu mea ſubſcripſi.

Petrus diaconus ejuſdem eccleſie manu mea ſubſcripſi.

Dominicus ſubdiaconus manu mea ſubſcripſi.

Adam ſubdiaconus manu mea ſubſcripſi.

Enrigo, Girardus, Adelbertus, Johannes rogati ſunt teſtes.

Ego Leo in Dei nomine ſcriptor curie & notarius ſancte Faventine eccleſie hanc paginam donationis, ſeu transferſionis, ut ſupra legitur, roboratione teſtium complevi, & abſolvi, & publicavi, meum appoſui ſignum.

CXII.

Donatio Leonis nobilis viri facta Johanni abbati ſancti Gregorii de Urbe pro cella ſancta Fortunatæ de Sutrio.

Anno 1023. 6. junii.

Ex codice ejuſdem monaſterii p. c. LXXX.

Ad lib. X. n.31. IN nomine Domini. Anno duodecimo domni Benedicti octavi pape, atque Henrici imperatoris anno decimo indictione ſexta menſis junii die ..... Ille bene preſidet rebus in ſeculo, qui ſibi de caducis comparat premia ſempiterna, & de rebus tranſitoriis mereatur eterna. Ergo ego Leo nobilis vir filius quondam Leonis bone memorie, qui dicebatur Buccaberta, in hoc mihi conſentiente Theodora nobiliſſima femina jugali mea a preſenti die pro ſalute & remedio anime mee dono, cedo, trado & irrevocabiliter largior atque offero ex propria mea ſubſtantia propria ſpontaneaque mea voluntate vobis domno Johanni religioſo preſbitero atque coangelico abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli, beatique Gregorii confeſſoris Chriſti, quod nuncupatur Clivuſcauri, & per vos in eccleſia & cella veſtra, que eſt ad honorem Domini & beate Fortunate virginis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore mercedeque redemptione anime mee, & veniam delictorum meorum dono, donatumque in perpetuum eſſe volo vobis veſtriſque ſucceſſoribus, ideſt omnem portionem meam, que eſt poſita in territorio Sutrino, juxta jamdictam eccleſiam ſancte Fortunate, inter affines ad totum ipſum ortum, de quo medietatem vobis concedo, circumdantes a primo latere rivo, a ſecundo latere ortus de Boniza filia Riccarii, & a tertio latere via publica: inſra vero hos affines medietatem predicto orto, qui eſt in modo Lanziola vobis concedo, ſicuti conjuncta & coadunata eſſe videtur, cum alia medietate de Creſcentione germano meo juris cui exiſtens, & hanc a die preſentis donationis cartulam vobis contradidi, predicta quoque medietate, que eſt totam portionem meam de orto uno in inde in modum Lanciola, omnibuſque ad eam pertinentem, ſicuti ſupra miſſum eſt, a preſenti die pro ſalute & remedio anime mee habeatis, teneatis, poſſideatis utendi, fruendi & in omnibus perenniter conſequendi vel quicquid exinde facere volueritis liberam ac firmiſſimam in omnibus habeatis poteſtatem, & numquam a me, neque ab heredibus meis, neque a me ſubmiſſa perſona contra vos veſtroſque ſucceſſores qualibet moveri queſtione aut calumpnia, ſed & ſtare me una cum heredibus meis & defendere promitto vobis veſtriſque ſucceſſoribus ab omni homine omni tempore: ſed & hec omnia inviolabiliter conſervare atque adimplere polliceor. Si quis vero contra hanc cartulam venire temptaverit, aut illam corrumpere vel frangere voluerit, compoſiturus exiſtat partibus veſtris tres auri optimi untias, & quod repetet evindicare non valeat, ſed hec preſens traditio firma & illibata permaneat omni tempore. Quam ſcribendam rogavi Sergium ſcriniarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta ſexta.

Leo, qui hanc cartulam fieri rogavit, manu propria ſubſcripſit.

† Theodora uxor ejus conſenſit, & manu propria ſubſcripſit.

† Widorie m.... rogatus teſtis.

† Creſcentius filius de Anſelmo.

† Bezo frater ejus.

Ego Sergius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie poſt teſtium ſcriptiones & traditionem complevi & abſolvi.

CXIII.

Donatio Anſelmi, VVidonis &c. fratrum eidem abbati pro ſupradicta cella.

Anno 1023. 9. junii.

Ex eodem codice p. c. xxx.

Ad lib. X. n. 31. IN nomine Domini. Anno duodecimo domni Benedicti octavi pape, atque Henrici imperatoris anno decimo indictione ſexta menſis junii die nona. Mundi termino ruinis crebreſcente his appropinquavit jam judicia certa maniſcſtantur, qui perit mundus & ea, que in mundo ſunt, & boc in fluctibus ſacinorum vulneribus indulta pietatis remedia mereamur adipiſci. Igitur nos Anſelmus & Wido, necnon Benedicta atque Guaccus ſubdiaconus ſancte Romane eccleſie, omnibus vero germanis ſratribus filii quondam Rutherii bone memorie rogamus etiam & pro univerſis noſtris germanis atque nepotibus, qui conſortibus & ſociis in hae re eſſe noſcuntur, a pretenti die damus, donamus, cedimus, tradimus atque irrevocabiliter largimus atque offerimus ex propris noſtris ſubſtanriis propriis ſpontaneiſque voluntatibus vobis domno Johanni religioſo presbitero & monaco atque coangelico abbati venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli, beatique Gregorii confeſſoris Chriſti, quod nuncupatur Clivuſſcauri, & per vos in eccleſia & cella veſtra, que eſt ad honorem Domini, & beate Fortunate virginis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore, mercedeque redemptione anime noſtre, & anime ſupraſcripti Rutberii bone memorie genitoris noſtri, noſtrorum omnium veniam delictorum damus atque concedimus vobis, & in ſupraſcripta eccleſia ſancte Fortunate in perpetuum, id eſt ortum unum in inde cum vaſis ſuis, que ſunt petiis dnabus cum introitu & exitu ſuo quemadmodum in circuitu clauſum eſſe videtur, vel cum omnibus ad eum pertinentibus poſitis territorio Sutrino in fundo, qui appellatur Martula, juxta eccleſiam ſancti Ceſarei, inter affines a primo latere ortus venerabilis monaſterii ſancti Blaſii, a ſecundo latere monte, qui appellatur Erzani, a tertio latere ortus juris epiſcopi ſancte Sutrine eccleſie, que deinde Benedictus, & a quarto latere via publica juris cui exiſtens, qualiter nobis evenit per ſucceſſionem parentum noſtrorum, taliter eum vobis, veſtriſque ſucceſſoribus concedimus & donamus, & hanc a die preſentis donationis cartulam vobis contradimus, predictus quoque ortus petiis duabus cum vaſis ſuis, ſicuti in circuitu clauſo eſſe videtur, omnibuſque ad eum pertinentibus, ſicut ſupra miſſum eſt, a preſenti die pro ſalute & redencio anime noſtri genitoris, noſtreque pariter habeatis, teneatis ac poſſideatis utendi, ſruendi, & in omnibus perenniter conſequendi, vel quicquid ex inde ſacere ſeu peragere volueritis, liberam ac firmiſſimam in omnibus habeatis poteſtatem, & numquam a nobis neque ab heredibus noſtris, neque a nobis ſubmiſſa perſona contra vos veſtroſque ſucceſſores aliquam aliquando habebitis queſtionem aut calumpniam, ſed etiam ſtare nos una cum heredibus noſtris & defendere promittimus vobis veſtriſque ſucceſſoribus ab omni homine omni tempore in qua & jurantes dicimus per Dominum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtolice domni Benedicti pape, atque Henrici imperatoris: ſed & hoc omnia inviolabiliter conſervare atque adimplere promittimus. Si quis vero ex nobis aut noſtris heredibus vel proheredibus contra hanc cartulam venire temptaverit, aut illam corrumpere vel ſrangere voluerit, compoſiturus exiſtat partibus veſtris res auri optimi untias, & quod repetet, evindicare non valeat. Sed hec preſens traditio firma & illibata permaneat omni tempore, quam ſcribendam rogavimus Sergium ſcriniarium ſancte Romane eccleſie in menſe & indictione ſupraſcripta texta.

† Ego Anſelmo manu propria ſubſcripſi.

† Wido, quia hanc cartulam fieri rogavi manu propria ss.

† Guaco ſubdiaconus ſancte Romane eccleſie.

† Benedictus, qui hanc cartulam fieri rogavit, manu propria ſubſcripſit.

† Creſcentius eorum germanus conſenſit, & manu propria ſubſcripſit.

† Creſcentius dativus judex teſtis.

† Sergius dativus judex rogatus teſtis.

† Balerinus filius Leonis.

Ego Sergius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie poſt teſtium ſcriptiones & traditionem complevi & abſolvi.

CXIV

CXIV.

Theodaldus epiſcopus Arretinus donat bona monaſterio Pratalia.

Anno 1023. menſe julio.

Ex autographo Fontis-boni.

Ad lib. X. n. 28. IN Dei nomine anno dominice incarnationis milleſimo viceſimo tertio . . . . .tor Romanorum anno regni ejus decimo, menſe julio indictione ſexta. Maniſeſtus ſum ego Teudaldus vir excellentiſſimo ſancte Aretine eccleſie epiſcopus, qualiter pro Dei timore remedio anime noſtre & anteceſſorum ſucceſſorumque noſtrorum epiſcoporum a fidelitate ſancti Donati judicamus & tradimus in monaſterium, que eſt ſuper jure ſancti Donati & eſt dedicato in uno vocabulo Pratalia a radice montis acuti, qui dividit Thuſciam & Romaniam, & eſt dedicato in honore ſancte Marie matrem Chriſti & omnium ſanctorum & ſancti Benedicti, in quo ordinatus eſt Sigizonem abbatem, qui cum ceteris ſratribus pro nobis ceteriſque fidelibus chriſtianis vivis adque deſunctis pro nobis a Dominum intercedat, concedimus etiam & in perpetuum donamus & tradimus denominate ſancte Dei eccleſie & monaſterium & Sizoni abbati ſuiſque ſucceſſoribus, qui ibi juſta regula ſancti patris Benedicti vixerint, ex integra caſa & ſorte & res illa que eſt poſita iofra plebe ſancti Ipoliti ſito Biblena in navocabulo Peza, & per alia vocabula, aut caſalia aut ubicumque eſſe inveoitur de ipſa ſorte, que eſt tenuta per Johanni maſſario ſupranomine Pulzolo, ideo jam ſupradicta caſa & omnibus edificiis ſuis cunctiſque vineis & pratis & ſilvis ſive cultum & intum omnia ſicut ſupra legitur, a preoominata eccleſia & monaſterium & Sizone abbas dedimus & judicamus. & quod fieri non credimus, ſi ego Teudaldus epiſcopus aut ullus de poſteris vel ſucceſſoribus noſtris aut aliqua perſona noſtra omnia, que predicte eccleſie concedimus tollere vel minuare preſumpſerimus & ſi ab omne homine a parte ipſius eccleſie non deſenſaverimus tunc componere promitto ego Teudaldus epiſcopus cum meis poſteris ſucceſſoribus tibi Sizone abbate tuiſque ſucceſſoribus integra mea judicatione in duplum componere promitto; ſuper hec omnia octeſtamur & conjuramus omnes noſtrum ſucceſſores hepiſcopos per Patrem & Filium, & ſanctum ſpiritum, & per aventum domini noſtri Jeſu Chriſti at judicandos vivos & mortuos & ne in illo tremendo Dei judicio cum ſatana & membris ejus mittatur in ſtagnum ſulſoris & lingnis eternis, ut nunquam quiquam predicte eccleſie minuant de omnibus ſupraſcriptis que ei donavimus, ut ſit ibi laus *&c. ut in haud diſſimili charta ejuſdem Theodaldi, quam ad annum* 1026. *dabimus*. In comitatu Aretino.

Ego Teodaldus epiſcopus ſubſcripſi.

Signo manibus Farolſo de Partina, & Farizo filius Leoni, & Ildebrando de Biſurco rogati teſtes eorum manibus ſcribere rogaverunt.

Hugo notarius ſcripſi & complevi.

CXV.

Rainerius & Icta donant bona & jura in eccleſiam ſancti Johannis monaſterio de Fonte-bona ſeu de Berardenga.

Anno 1023. id. decembris.

Ex chartis Uberti Benvoglientii Senenſis.

IN nomine Domini Dei & Salvatori noſtri Jeſu Chriſti. Henricus gratia *Ad lib. X. n. 29.* Dei imperator auguſtus anno imperi ejua Deo propitio decimo, idus decembris indictione ſeptima. Ideo nos Raineri Saligo filio b. m. Berardi & Icta jugalibus filia b. m. Farolfi, qui ſuit comes, & quia nulla nos adque impiam omine partim violentia ſive pro noſtra bona ſpontanea voluntate nos ſupraſcriptos jugalibus conantes vel recordantes nos de Dei timore & eterna retributione, & remedium anime noſtre, & remedium anime b. m. genitore & genitrice noſtra, & remedium anime de ſupraſcripti noſtris remiſſione omnium peccatorum noſtrorum tradere adque offerre previdimus tibi deo & eccleſia & monaſterio ſancti Salvatori, ſito Campo ubi dicitur Fonte-bona. Ideſt integra tertia portione de eccleſia & capella ſancti Johanni, ſita vocabulo Modini, cum ſupraſcripta caſa juxta ipſa eccleſia, & cum pertinentia & adjacentia ſua, que ad ipſa tertia portione de predicta eccleſia & pertineote, qui detinet Liut... presbitero, & ſicuti ipſa caſa recta eſt pro Petro nepote ipſius Liut... preſbiteri, ſed terra & res illa juris noſtra, qui pertinet de ſorte & res illa de gra-

ma locus, ubi dicitur Lagoano, qui regitur per Morello & Carbuncello germanis, excepto caſa & vinea & orto de ipſa ſorte, ſed & una petia de terra de ſorte & res illa in loco, ubi dicitur Monte renajo, quod eſt ipſa petia de terra ad legitima menſura grano ſementando ſiſtariorum ſex, excepto antepooo de ipſa ſorte caſa & vinea & orto uoa petia de terra prope caſtello de Veſcona, ſicuti mihi qui ſupra Raioeri Saligo pro caſtello Vidis advenit da Vido Saligo filio b. m. Rainaldi, & mihi qui ſupra Icte pro quolibet ordine pertinente videtur, & ſicut in ipſa cootinente caſtella & textus in ea legitur. Sed & integra medietate, quod eſt ooſtra pars de eccleſia ſancti Coſme cum caſis terris & vineis & rebus illis, ipſiſque ad ipſa eccleſia & pertioentes, qui eſt in vocabulo Campi. Sed & adiunſimus nos ſupraſcriptorum jugalibus ad ipſa ſupraſcripta ſancta Dei & monaſterio ſancti Salvatori ſortis & rebus decem, ſexta ex ipſis ſortis & ad ipſa eccleſia eſt pertioentes, quod eſt io vocabulo Campi, & rebus quod ſunt ipſe io vocabulo Muciliani, ubi dicitur Silbine; ſeptima vero caſa & ſorte que eſt in vocabulo Fabule, qui recta eſt pro Petro Maſſario. octava vero caſa & ſorte que eſt io vocabulo Caſprioo, qui recta ſuit pro Vitali maſſario. nona caſa & ſorte, qui eſt poſita in caſalis Sextano, qui recta ſuit pro Vinccozo Maſſario. decima vero caſa & ſorte qui eſt in vocabulo Mellino, qui recta eſt pro Andrea Maſſario, ſed & una pezola de terra in vocabulo, qui dicitur Corbuli, qui pertinet de ſorte, & res illa, que eſt in vocabulo Lungnano, & eſt ipſa pezola de terra ad legitima menſura de grano ſementando ſiſtariorum duo. ideo tum ſi dictis portionibus de prenominate eccleſie una cum predictis caſis, ſortis & rebus, ſicut ſuperius legitur, cum curtis, ortis, terris, vineis, ſilvis, rivis, pratis & paſcuis, cultis rebus vel incultis, movilias & immobilibus omnia & in omnibus una acceſſionibus & ingreſſionis varis, ſed ſuperioribus & inſerioribus ſuis cum omni integritate, & pertioentiis earum ſuarum, qui ad ipſis portionibus de preoominate eccleſie & ad preoomioatis rebus, ſicut ſuperius legitur, ſunt pertinentibus vel iſpicientibus, vel eſſe invenitur una cum predictis petiis de terris, ſicut ſupra legitur, cum omnia ſupra ſe, & inſra ſe abentes, qualiter ſuper legitur, omnia io integrum, ſicut ſupra legitur, tibi ſupraſcripta ſancta Dei eccleſia & monaſterio beati ſancti Salvatori offero, trado pro ſupraſcripta eorum ſupra redeotione, ut in ipſa ſaocta Dei eccleſia & mooaſterio ſancti Salvatori ſint proprietario jure omoi tempore in ſuo domioio, abeas, teoeas, atque poſſideas, ſaciat exiode tum ipſa ſaocta Dei eccleſia & monaſterio quicquam & ipſo abbati, que eadem eccleſia & monaſterio modo detinet, aut aliis abbatibus ſucceſſores ſuos, qui io tempore detinerit, & quicquid juxta lege fecerit voluerit. & quod fieri non credo, & ſi nos ſupraſcriptis jugalibus, aut ullus de heredibus ac pro heredibus noſtris, vel quislibet de extraneis, aut appoſita vel corrogativa perſona, qui anc noſtra ſtatuta rumpere aut vacuare vel disfacere voluerit, aut de eadem ſupraſcripta ſancta Dei eccleſia & mooaſterio ipſis predictis portiooibus de predicte eccleſie & predictis rebus, ſicut ſuperius legitur, aut de predictis petiis de terris, aut ſrugibus earum rebus tollere, aut conteodere vel intentionare aut alienare, vel moleſtare preſumpſerimus omni tempore, ſicut a nos eſt inſtitutum, tunc ſpondimus nos ſupra ſcriptos jugales cum noſtris heredibus componere a pars predicta ſancta Dei eccleſia & monaſterio & ad illo abbas, qui modo eſt, & de ipſo mooaſterio vel ſucceſſores ſuos, & in tempore ſuerit de ipſo monaſterio de auro libras centum & pos pena ſoluta anc cartam offertionis & traditionis ooſtre omni tempore io ſua permaneat firmitate & robore cum ſupraſcripta pena & obligatiooe, qualiter ſupra legitur; & quicumque temeraria perſona ioobediens Deo cootra hanc paina inſtitutioois ooſtre & re quandoquidem tentaverimus, aut eam inſringere, vel diſrumpere queſierimus, & de eadem ſupraſcripta Dei eccleſia & monaſterio ſubtrahere, vel alienare preſumpſerimus pro quovis ingenio tuoc in primis ira Dei & ipſius ſancti loci occurrat & offenſa & a limina ſanctorum excommunicatus apareat, & ad triceotem decem ſanctos patres anathematizatus perſiſtat, & eum Dathan & Abiroo, qui terra vivos deglutivit ſit conſortius, & cum aote tribunal ſe ad judicandum venerimus io conſpectu Domioi ratioois ſententiam ibidem puniendi perpetualiter ſruatur. qui ſic complacuit animo noſtro & ratiooem ac ordioe anc cartulam offertionis & traditionis nomine diuturois temporibus permaneat incoovulſa cum omni firmitate & ſtipulatione ſuboixa & pergamena cum agramentariis de terra levavi, & tibi petroni notaro donoi imperatori ad ſcribendum tradidimus & ſcrivere rogavimus. Actum

Actum Sena, locus infra caſa noſtra donnicata, que eſt intus caſtello noſtro de monte Aperto.

Signa manu ſupraſcriptorum jugalibus, qui anc cartula offerſionis & traditionis, ſicut ſupra legitur, ſcrivere rogaverunt.

Azzo judex donni imperatoris ſupraſcriptus.

Signa manum Adelmi Saligo filio Raineri ſaligo rogatus teſtes.

Signa manum Pn..ari ſaligo filio Amizi ſaligo rogatus teſte.

Signa manum Tebaldi ſaligo filio Wilelmi ſaligo rogatus teſte.

Signa manum Widi filio b. m. Viſi rogatus teſte.

Signa manum Amizi filio b. m. Teuci rogatus teſte.

Petro notarius Rom. imperatori poſt tradita complevi & dedi.

CXVI.

Marianus & Almana offerunt ſemetipſos cum rebus ſuis monaſterio de Venaco in Corſica.

Circa annum 1023. etſi exemplaria proferant annum 608.

Ex codice ſancti Michaelis Piſarum.

Ad lib. X. n. 22. IN nomine Domini amen. Sexto centeſimo octavo indictione ſexta. Maniſeſtum ſit omnibus audientibus & legentibus, qualiter venerunt, ſilicet domino Mariano *de laquajo*, & uxor ſua domina Almana ad eccleſia & abbatie ſancti Stephani de Venaco ordinia Montis Chriſti in manu domni abbati Simoni de Monte Chriſti, & domni abbati Vberti ſancti Stephani de Venaco ordinis Montis Chriſti, & iſte Marianus & uxor ſua Almana concordanter ſe in unum dederunt ſe ambo in religione ad eccleſia ſancti Stephani de Venaco in manu iſtius ſupradicti abbatis cum omnibus ſuis bonis, terris, bolcbis, ſilvis, terris cultis & incultis, domeſticis & agreſtis, & cum omnibus eorum poſſeſſionibus, quam habent in *Aguajo*, qualiter ſunt terminate pro terminis ab uno latere flumen, quod dicitur *Zingajo*, & *da pede* flumen, quod dicitur *Tavignano*; ab alio via, quot mitit ad eccleſia ſancti Salvatoris *de laguajo*, & mittit per via publica *a la fogata de arliſo*, & mittit *a la vallella de teranela*, & *ſoxa derbajo*, & iſtas terras erant patri meo, & anteceſſores mei, & meo proprio, & ſic ego & uxor mea Almana damus & offerimus & judicamus pro animas noſtras, & patribus noſtris, & parentorum noſtrorum uſque in perpetuum a dicta abbatia ſancti Stephani de Venaco ordinis Montis Chriſti, & debeat abere & tenere in quieta pace & corporis noſtri ibi debeat ſepeliri.

Actum fuit ante abbatie ſancti Stephani de Venaco. Teſtes Boizo *de la Selva*. Alberto Volvi. Corbucio filio de Brunacolo *da lo pojo*, & alii teſtes ibi fuerunt & ego Petrus quondam Rola notarius publicus ſacri imperii rogatus ſui & ſcriſſi, complevi, ſeci & dedi.

CXVII.

Charta emphyteuſis caſalis Maſſæ-camellariæ facta a Iohanne abbate ſancti Gregorii de Urbe Andreæ de Viola.

Anno 1024. 20. aprilis.

Ex codice ejuſdem monaſterii ſancti Gregorii p. CC. XXVII.

IN nomine Domini Dei ſalvatoris noſtri Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domni Johannis ſummi pontificis & univerſalis nonidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli primo, imperante domno piiſſimo perpetuo auguſto Henrico a Deo coronato magno imperatore anno undecimo indictione ſeptima menſe aprilis die viceſima. Quiſquis actionibus venerabilium locorum preeſſe dinoſcitur incunctanter eorum utilitatibus, ut proficiat, cum ſumma diligentia procurare feſtinet. Placuit igitur cum Chriſti auxilio atque convenit inter Johannem religioſum presbiterum & monacum atque coangelicum abbatem venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli, beatique Gregorii confeſſoris Chriſti, quod nuncupatur Cliviſcauri, in hoc ei conſentiente cuncta caterva monachorum ac presbiterorum Dei ſupraſcripti venerabilis monaſterii, & e diverſo Andream magnificum virum, qui vocatur de Viola, ut cum Domini adjutorio ſuſcipere debeat a ſupraſcripto Johanne abbate venerabilis monaſterii ſanctorum Andree & Gregorii, quod appellatur Cliviſcauri vel a cuncta caterva monachorum ſupraſcripti monaſterii in hoc ei conſentiente ſicut & ſuſcepit ſupraſcri- Ad lib. X. n. 33.

praſcri-

praſcriptus Andreas de Viola conductionis titulo, ideſt caſale unum in inde, qui vocatur Mandria Camellaria, vel ſi quis aliis vocabulis nuncupatur, una cum ipſa Mandria, que Camellaria eſt vocitata, cum finibus, terminis, limitibuſque ſuis, terris cultis & incultis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, arboribus fructiſeris & inſructiferis, ex diverſi generis plagis & planitiis, edificiis, parietinis, monumentis, criptis, arenariis attignis, adjunctis, adjacentibuſque ſuis, aque perennis vel aquarum decurſibus, vel etiam cum omnibus ad eumdem caſale, qui vncatur Mandria Camellaria, generaliter & in inde pertinentibus, poſitis ſoris porta Appia miliario ab urbe Roma plus minus ..... in jam dicto loco & fundo, qui appellatur Mandria Camellaria inter affines: a primo latere via publica majore, que ducit ad Albanum, & deducente uſque in criptam, que vocatur de Buella, a ſecundo latere ſupraſcripta cripta de Buelle nomine, a tertio latere ſilice antiqua, & deſcendente per eamdem ſilicem uſque in caſale Widonis, a puteo Probe, qui vocatur aqua ſalſula, & deſceodente ex inde recte per laterem ſuodi Florani juris ſancti Pauli apoſtoli, & recte per rivum io plagario, & deducente per laterem ſupraſcripti ſundi, qui nominatur campo Alexandri, & veniente uſque in ſilicem, & incipiente ab eadem ſilice aſcendente ſurſum per eam uſque in ciſteroam cum aqua, & ab eadem ciſterna revolvente ſiniſtra manus recte per limitem, qui definitur inter hunc caſalem & alterum fundum ſupraſcripti monaſterii ſanctorum Aodree & Gregorii, qui appellatur Sex columpnas, & pervenit uſque in prenominatam publicam viam, a qua incipimus terminare juris ſupraſcripti venerabilis monaſterii, ita ut ſuo ſtudio ſuoque labore ſupraſcriptus Andreas nomine de Viola caſalem preſatum, qui vocatur Mandria Camellaria, cum ſuis adjacentibus in omnibus tenere & poſſidere debeat, & ad meliorem ſaciendum Deo juvante eultum perducat ipſe & heredes nepotibuſque ſuis proſuturam uſque in tertium gradum, tertium eredem, tertiam perſooam, tertiam generationem hoc ipſum ſupraſcriptum Andream & filios neteſque ejus ex filiis legitimis procreatos, quod ſi vero filios aut nepotes mioime fueriot, uni etiam extranee perſone, cui voluerit, relinqueodi habeat licentiam, excepto piis locis vel publico numero militum ſeu bando, ſervata dumtaxat in omnibus proprietate ſupraſcripti venerabilis monaſterii, pro quo etiam caſale uno in inde, qui vocatur Mandria Camellaria, una cum ipſo monumento, que tale videtur habere nomen, cum finibus, terminis, limitibuſque ſuis, terris, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalectis, arboribus & diverſi geoeris aque perennis, edificiis, parietinis, monumentis, criptis, arenariis, attiguis, adjacentibuſque ſuis, vel cum omnibus ad eum pertinentibus, ſicut ſupra miſſum eſt, dare atque inferre debeat ſupraſcriptus Andreas filiis nepotibuſque ſuis rationibus ſupraſcripto monaſterio ſingulis quibuſque annis ſine aliqua mora vel dilatione penſionis nomine denarios argenteos quales per tempus jerint numero duodecim in ſeſtivitate ſancti Gregorii ...... Completa vero tertia generatione, ut ſupra legitur, tunc ſupraſcriptum caſale in inde, ſicut ſuerit cultum ad jus ſupraſcripti monaſterii, cujus eſt proprietas, modis omnibus revertatur, ut quidquid ejuſdem curam geſſerit, iterum locandi, quibus maluerint, liberam habeant ſine aliqua ambiguitate licentiam. De qua re, & de quibus omnibus ſupraſcriptis jurantes dicunt utraſque partes per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice domnum Johaonem papam, atque Henrici imperatoris hec omnia, que hujus cartule ſeries textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promittunt. Quod ſi quiſquam eorum contra has conventionis placitique cartulas in toto partemve earum quolibet modo veoire temptaverit, tunc daturos ſe ſucceſſoreſque eorum promittunt pars infidelis partis fidem ſervantis ante omne litis initium pene nomine auri optimi libram unam, & poſt ſolutam penam maneant has emphiteoſis cartulas in ea nihilominus firmitate. Has autem duas uniformes uno tenore conſcriptas cartulas mihi Sergio ſcrioiario ſancte Romane eccleſie ſcribendas pariter dictaverunt, eas propriis manibus roborantes teſtibus a ſe rogatis obtulerunt ſubſcribendis, & ſibi invicem tradiderunt ſub ſtipulationibus & ſpooſionibus ſollempoitate interpoſitis. Actum Rome die anno pontificatu & imperio in menſe & indictiooe ſupraſcripta ſeptima. *Reliquum exceſum eſt.*

CXVIII.

CXVIII.

Donatio Cuneradi & Liutii germanorum facta Bono abbati ſancti Michaelis in Burgo Piſarum.

Anno 1024. XVIII. kl. ſeptembris.

Ex autographo ejuſdem monaſterii.

Ad lib. X. n. 35. IN nomine noſtri Jeſu Chriſti Dei eterni. Anno ab incarnationis ejus Mille vigeſimn quarto octavo decimo kal. ſeptembris indictione ſeptima. Manifeſti ſumus nos Cunerado, qui Cunitio vocatur, & Liutio presbitero germani filii b. m. Teuperi, qui Teutio vocatur, quia tu Bonus in chriſti nomine abbas eccleſie & monaſterio domini & ſancti Michaelis archangeli ſito ſoras civitate iſta Piſe, & prope porta, que dicitur Samuelis, dediſti nobis merito anulo de auro uno, propterea per anc repromiſſionis paginam repromittimus tibi, & ad tuos ſucceſſoribus ad pars ſupraſcripte ecclesie dei, & mooaſterio ſancti Michaelis archangeli, ut de admodum nunquam ullo tempore abeamus poteſtatem neque licentiam nos qui ſupra Cunerado, qui Cunitio vocatur & Liutio presbitero germani neque noſtris heredibus, neque cui nos dediſſemus, aut dederimus tibi qui ſupra Bonus abbas vel ad tuos ſucceſſoribus ad pars ſupraſcripto monaſterio ſancti Michaelis archangeli, aut cui vos dederitis vel abere decreveritis intentionandi, nec ſuptrahendi, neque moleſtandi, neque per placitum fatigandi nullum de nna petia de terra illa cum vinea & monte infra ſe abentes, qui eſt poſiti in loco & finibus Caprone, ubi dicitur Pinegano & vocitatur Peretola, quas ipſa petia de terra cum vinea & monte infra ſe abentes totus in ſimul ambriſis eſt tenentes uno capo in terra & vinea Martini filio quondam Bonitii, & alio capo tenet in terra de filii quondam Widi. Latus uno tenet in terra & vinea, que fuit quondam Fulchitii & Urſi germanorum filii quondam Vitali, & alio lato tenet in ſummo monte. Has ſupraſcripta petia de terra cum vinea & monte infra ſe abentes cum ſundamento & omnem edificio ſuo qualiter ab omnis parte circumdata eſt per deſignatas locas, ut dictum eſt, vobis exinde nullam intentionare & ſubtragere, neque moleſtare, neque minuare & neque per placitum fatigare non debemus: unde repromittimus nos qui ſupra Cunerado, qui Cunitio vocatur & Liutio presbitero germani una cum noſtris eredibus tibi qui ſupra Bono in Chriſti nomine abbas, vel ad tuos ſucceſſoribus ad pars ſupradicte eccleſie & de monaſterio ſancti Michaelis archangeli, aut cui vos & iis ad pars ſupradicte eccleſie & mnnaſterio dederitis vel abere decreveritis, ut ſi nos vobis & is aliquando tempore in aliquo exinde intentionaverimus aut retolli, aut ſubtragere queſierimus, nos vel ille omo, qui eum noſtro dato aut ſacto evenerit, aut adparuerit quid contra vos, aut quid contra predicto monaſterio ſancti Michaelis archangeli agere aut cauſare vel intentionare ſeu minuare, ſive per placitum ſatigare preſumpſerint per noſmetipſos, vel per ulla noſtra que ſubmiſſerit perſonas maſculo vel femina, cui nos eas dediſſemus aut dederimus pro quolibet ingenio, & eas vobis de quas tibi ſupra promiſit ad pars ſupradicte eccleſie & monaſterio tacitos & contentos non permiſerimus omni tempore, tunc ſpondemus nos, qui ſupra Cunerado & Liutio preſbitero germani una cum noſtris eredibus componere tibi qui ſupra Bonus abbas vel ad tuos ſucceſſores ad pars ſupradicte eccleſie & monaſterio aut eidem omini, qui anc promiſſio pre manibus abuerit & eum ibi pars ſupraſcripti monaſterio ſancti Michaelis archangeli oſtenderit penam argentum optimum libras viginti, quia in tali ordine ane promiſſio Wido notarius domini imperatoris ſcribere rogavimus.

Actum Piſa.

Signum de manibus ſupradicti Cunerado qui anc promiſſio fieri rogavit.

Ego Mainſredus judex ſacri palatii ss.

Ego Albitio rogatus ss.

Signum de manu Cunitii filio b. m. Beriti rogatus teſtis.

Ego Wido notarins domini imperatoris poſt tradita complevi & dedi.

CXIX.

Donatio Gariperga ſanctimonialis facta monaſterio Prataliæ.

Anno 1024. menſe ſeptembri.

Ex autographo monaſterii Fontis-boni.

IN Dei nomine anno einrici imperator romanorum anno regni ejus undecimo Ad lib. X. n. 14.

mo menſe ſeptenber indictione ſeptima. Maniſeſta ſum ego Gariperga ſanctimonialis filia quondam alberici que ſuit vocatus albizo, quia pro Dei timore & redentione animeæ & de genitoris & genitrice mea ut deus exinde in bonis partibus mercede retribuat judico & trado in jure & proprietate in monaſterio ſancte marie matrem domini ac virgine que eſt dedicata a radice montis agutis qui dividet tuſcie e romanea ex integra caſa & terra cum vinea & orto inſra ſe abente & eſt poſito inſra plebem ſancte marie ſito partina in caſale monte innavocabulo lucioli per deſignate loca de duobus partibus eſt terra ſancti Donati & de tertia ſuit terra urſoni filius quondam lamſredi & de quarto eſt via publica iſta ſupraſcripta terra cum omnia ſicut ſuperius legitur a proprium & ſenitum judico & trado & per carta a proprium inveſtivi ſupraſcriptum monaſterium unde mihi qui ſupra Gariperga de ſupraſcripta mea judicatione nulla reſervavi poteſtate & nec a monaſterio antepoſuit & nulla exinde abeat ſupraſcripto monaſterio moleſtia & ſi innaliquo preſcripſerimus moleſtare vel debolibet minime potuerimus defenſare & ſi oportum ſuerit ab omnibus hominibus ſive ſeminibus non defenſaverimus tunc componere promitto ego ſupraſcripta Gariperga cum filiis & heredibus meis in prenominato monaſterio integra ſupraſcripta mea judicatione ſicut in tempore ſuerit meliorata ibidem in propincuo loca & ſimilem rem in duplum componere promitto & ſi oportum fuerit licentia abeatis cum ecarta cauſare a proprietate de ſupraſcripto monaſterio abendum. Reliqua omnia que ſuperius legitur tollere vel minuare aut delere voluerit delead deus de libro vite & cum juſti non ſcribantur fiad participe cum datham & abiron que aperuit terra & deglutivi eos fiat participe cum juda ſcarioſſis qui propter pecunia vendidi deum & maiſtro.

Ecce quod mea ſuit volunta Deo gratias adinplevi.

Unde accarta judicati a me que ſupra Gariperga qualiter ſuperius legitur.

Hugo notarius ſcribere rogavi. actum aritio.

Signo manus de ſupraſcripta gariperga innac carta & manu ſua ſcribere rogavi.

Signo manibus martino & johanni & leopardo rogatis teſtes.

Ego Hugo notarius ſcripſi & complevi.

CXX.

Charta emphyteuſis bonorum monaſterii ſancti Gregorii de Urbe.

Anno 1025. *6.* maji.

Ex codice membranaceo ejuſdem monaſterii p. CC. LXVII.

IN nomine Domini noſtri Jheſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus domini noſtri Johannis ſummi pontificis & univerſalis nonidecimi pape in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſecundo indictione octava menſis madii die ſexta. Quiſquis actionibus venerabilium locorum preeſſe dinoſcitur, incunctanter eorum utilitatibus, ut proficiant, cum ſumma diligentia procurare feſtinet. Placuit igitur cum Chriſti auxilio, atque convenit inter Johannem religioſum presbyterum & monachum atque coangelicum abbatem venerabilis monaſterii ſanctorum Andree apoſtoli, beatique Gregorii confeſſoris Chriſti, quod nuncupatur Clivus Scauri; in hoc ei conſentiente cuncta caterva monachorum ac presbyterorum de ſupraſcripti venerabilis monaſterii, & e diverſo Johannem magnificum aurificem Leonis, qui dicitur Calvus, filium, ut cum Domini adjutorio ſuſcipere debeat a ſupraſcripto Johanne abbate venerabilis monaſterii, quod nuncupatur Clivus Scauri, vel a cuncta caterva monachorum & presbyterorum ſupraſcripti monaſterii in hoc ei conſentiente, ſicut & ſuſcepit preſatus Johannes magnificus aurifex conductionis titulo: Ideſt terras, in qua diverſas manſiones de quorumdam libellariorum hominum conſtructas eſſe videntur de eorum ſumptibus, ſicuti inſra notatos inſerius affines continere vel concludere dinoſcitur, cum introitibus & exitibus ſuis, vel cum omnibus ad eamdem terram pertinentibus poſitis Rome regione ...... in loco, qui dicitur Orrea juxta Aventinum inter affines, a primo latere parietis orti venerabilis eccleſie ſancti Petri, que eſt proprietate ſupraſcripti monaſterii: a ſecundo autem domus Stefani, qui vocatur Petulus, & domus Berardi, qui dicitur Pazzo: a tertio vero introitus communalis & terra predicti monaſterii, in qua eſt domus ſolarata conſtructa de quodam viro Otto nomine, ſicuti per parietem antiquam, majorem inter ſe dividere videtur, & re-

vol-

volvente latus eamdem domum ad viam publicam: deinde incipiente a latere domus Johannis, qui vocatur Perella, & recte latus eamdem publicam viam, ſicuti ducit ad extremitatem uſque in jamdictam parietem orti preſcripti eccleſie memorate juris ſupraſcripti venerabilis monaſterii: itaut ſuo ſtudio, ſuoque labore ſupradictus Johannes aurifex Leonis Calvi filius terram ipſam in inde in omnibus tenere & poſſidere debeat, ut ad meliorem Deo juvante cultum perducant, & filiis nepoteſque ejus pro futuro uſque in tertium gradum, tertiam heredem, tertiam perſonam, tertiam generationem, hoc eſt ipſe ſupraſcriptus Johannes, & filii, nepoteſque ejus ex filiis legitimis procreati. Quod ſi vero filios aut nepotes minime fuerint, uni etiam extranee perſone, cui voluerit, relinqueodi habeat liceotiam, excepto piis locis, vel publico oumero militum, ſeu bando, ſervata dumtaxat in omnibus proprietate ſupraſcripti monaſterii, pro qua etiam terra, in qua diverſas manſiones, de quorumdam libellariorum hominum conſtructas eſſe videtur de eorum ſumptibus, ſicuti infra notatos ſuperius affines continere dinoſcitur, vel cum omnibus ad ſe pertinentibus, ſicut ſupra miſſum eſt, dare atque inferre debeat prefatus Johannes & filiis nepoteſque ejus rationibus ſupraſcriptis monaſterio ſingulis quibuſque annis ſine aliqua mora vel dilatione penſionis nomine io feſtivitate ſancti Gregorii denarios argenteos tres. Completa vero tertia generatione, nt ſupra legitur, tunc ſupraſcripta terra ad jus ſupraſcripti monaſterii, cujus eſt proprietas, modis omnibus revertatur, ut quiſquis ejuſdem coram geſſerit, iterum locandi, quibus maluerint, liberam habeant ſine aliqua ambiguitate licentiam, de qua re & de quibus omnibus ſupraſcriptis jurantes utreque partes per Deum omnipotentem, ſancteque ſedis apoſtolice domni Johannis nonidecimi pape hec omnia, que hujus cartule ſerie textus eloquitur, inviolabiliter conſervare atque adimplere promittunt: quod ſi quiſquam eorum cootra hujus placiti conventioniſque cartulas in totum partemve eorum qnolibet modo venire temptaverit, tunc daturos ſe, ſucceſſoreſque eorum promittunt pars infidelis parti fidem ſervanti ante omne litis initium pene nomine auri optimi untias octo, & poſt ſolutam penam maneant has cartulas in earum nihilominus firmitatem. Has autem duas uniformes uno tenore conſcriptas cartulas mihi Sergio ſcriniario ſancte Romane eccleſie ſcribenti pariter dictaverunt, easque propriis manibus roborantes teſtibus a ſe rogatis obtulerunt ſubſcribendas, & ſibi invicem tradiderunt ſub ſtipulatione & ſponſione ſollempnitatibus interpoſitis. Actum Rome die, anno, pontificatu, in menſe & indictione ſupraſcripta octava.

† Johannes indignus abbas.
† Johannes presbyter & monachus.
† Johanoes presbyter & monachus.
† Andreas de Viola teſtis.
† Petrus de Albano teſtis.
† Leo filius de Johannis de ſacellarius.

Ego Sergius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſcriptiones & traditiones complevi & abſolvi.

CXXI.

Altera emphyteuſis bonorum ejuſdem monaſterii.

Anno 1025. kalendis ſeptembris.

Ex eodem codice p. CC.LXVIII.

A Vobis petimus domno Johanne religioſo presbytero & monaco atque coangelico abbate venerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli, beatique Gregorii confeſſoris Chriſti, quod nuncupatur Clivo Scauri, in hoc vobis conſentiente cuncta caterva de monachorum & preſbyterorum de ſupradicti monaſterii, uti nobis Johanni viro & Dulcize femine jugalibus heredibusque noſtris habeamus licentiam ad ſupplendum infraſcriptos annos, quatious cum Chriſti auxilio locare committereque jubeatis libelli nomine, id eſt terram vacuam ad domum faciendam, que eſt in fronte, a via pedes numero viginti, & in alia parte pedes numero tredecim ad pedem ſemiſſalem juſtam menſuratam cum introitu & exitu ſuo, vel cum omnibus ad eam pertinentibus, poſita Rome regione prima, que appellatur Orrea inter affines: a primo latere tenent Roman.. a ſecundo autem pariete antiqua majore, a tertio tenet cella veſtri monaſterii, & a quarto latere via publica juris veſtri monaſterii, ad tenendum, colendum & ad inferius ſcriptos annos poſſideodum a die kalendarum ſeptembrium preſenti nona indictione, & uſque io pridias kalendaa eaſdem in annos videlicet decem & oo- *Ibidem.*

vem

vem complendos & renovandos in alios ſimiliter decem & novem annos, & daturos nos eſſe pollicemur cauſa rationis hujus cartule tantum pretium, quantum nuoc pro boc libello dedimus vobis unam argenti uotiam, ita ſane ut preſtet inde rationibus pars noſtra, veſtreque parti ſingulis quibusque annis ſioe aliqua mora vel dilatione penſionis nomine denarios argenteos quinque in exaltatione ſaocte Crucis. Si autem in eadem die data non ſuerit, ſequenti octava die duplam eam vobis tribuere debeamus, in eo vero tenore & placito, ut ooo habeamus licentiam hunc libellum, vel annos, quos io eum continent, ad oullam extraoeam perſonam primitus vendere aut donare, ſive per quemlibet modum cedere aut alienare, niſi ad vos veſtroſque ſucceſſores in pretium quantum juſte appretiatum ſuerit minus denariis viginti; & ſi vos emere volueritis, licentiam babeamus vendendi, cui voluerimus tali perſone hominum, ut omni anno veſtram penſionem ſine mora vobis perſolvat. Si qua vero pars contra fidem horum libellorum venire temptaverit, tunc det pars infidelis parti fidem ſervanti ante omne litis initium pene nomioe auri optimi untias tres, & poſt ſolutam penam maneaot horum libellorum cartule in earum oihilominus firmitate, unde petimus, ut unus ex duobus libellis uoo tenore conſcriptos per maoum Sergii ſcriniarii una cum veſtra roboratione nobis cootradere dignetis, ut dum conſecuti fuerimus, agamus Deo, & vobis maximas gratias. Anno ſecundo domoi Johanois nonidecimi pape iodictione nona kalendis ſeptembris.

Signum † manu ſupradicti Johannis... Dulcize jugalibus, qui hanc cartulam rogaverunt.

† Dominicus de Carucio teſtis.

† Beno Albaneſe teſtis.

† Beno filius Johannis Sotterelli teſtis.

Ego Sergius ſcriniarius ſancte Romane eccleſie ſcriptor hujus cartule poſt teſtium ſcriptiooes complevi & abſolvi.

CXXII.

Tertia charta ejuſdem generis.

Anno 1025. meoſe ſeptembris.

Ex eodem codice p. CC.LXVII.

A Vobis petimus domoo Johanne religioſo presbytero & mooacho atque *Ibidem.* coangelico abbate veoerabilis monaſterii ſancti Andree apoſtoli, beatique Gregorii confeſſoris Chriſti, quod vocatur clivus Scauri in hoc vobis conſentieote cuncta caterva monachorum ac presbiterorum de ſupraſcripti monaſterii, ut nobis Bioo & Steſania ſemina jugali, heredibuſque noſtris habeamus licentiam ad ſupplendum inſraſcriptos annos quateous cum Chriſti auxilio locare, committereque jubeatis libelli nomine: Ideſt terram ad domum ſaciendam cum parietibus ioſra ſe & introitu & exitu ſuo, vel cum omoibus ad eam pertioentibus poſitam Rome regiooe prima, que appellatur Orrea, ioter affines, a primo latere tenet Petruſia .... femina, a ſecundo latere pariete antiquo, a tertio tenet Atrobilio, & a quarto latere via publica juris ſupraſcripti monaſterii ad tenendum, colendum & ad ioſerius ſcriptos annos poſſidendum a die kalendarum ſeptembrium preſenti oona indictione, & uſque in pridias kalendas eaſdem in annos videlicet decem & novem, complendos & renovandos In alios ſimiliter decem & novem annos, & daturos nos eſſe pollicemur cauſa rationis bujus cartule tantum pretium, quantum nunc pro hoc libello dedimus, videlicet denarios triginta, ita ſane ut preſtet *&c. ut ſupra*. Anno ſecundo domni Johannis nonidecimi pape menſe ſeptembri die vigeſimo nooo indictione nona.

Signum † manu ſupraſcripti Bino & Steſanie jugalium.

† Sapatious Albaneoſe.

† Johanoes de Creſcentio.

† Johannes filio de Tbeodoro.

Ego Sergius ſcriniarius *&c.*

CXXIII.

CXXIII.

Rainaldus marchio Corſicæ donat villas monaſterio Montis-Chriſti.

Anno forte 1025. vel 1040. licet in exemplis legatur 1160.

Ex codice ſancti Michaelis Piſarum.

Ad lib. X. n. 21. IN nomine Domini amen. Anno Dominice incarnationis M. C. LX. indictione VIII. pridie idus martii. Manifeſtum ſit omnibus audientibus & legentibus hoc publicum inſtrumentum quomodo venit domino *Rinaldo marcheſe* quondam Ugonis, qui fuit ſimiliter marchio & dedit, & cooceſſit omnipotenti Deo & beate Mamiliano de Monte Chriſto totam villam *de la Veſolaccia* cum caſamentis, buſchis, & terris cultis & non cultis cum toto circulo Guidulaceto, quomodo eſt terminato ab omni parte a podio ſancti Martini ad Sardulaccia, & mittit in fine Molinelli & mittit in flumen Altum, & mittit cum terris pregnaticis, & mittit ad Topolacciam, & mittit per gargalum ad ſanctam Mariam de petra Corbaria, & ibi ſunt alii termini, & mittit ad podium *de 'l auccello*. Item dedit dictus dominus predicte abbaiie totam villam de Pugnano & totum Pugnaticum, ideſt caſas, vineas, terras, bortos, caſtagneta, terras cultas & incultas cum buſchis, ſilvis & toto ſuo circulo quomodo circumdatum eſt ab omni parte, & mittit *a la Vectolda*, & mittit ad ſanctum Auguſtinum, & deſcendit ad Copulacciam, & mittit in flumine de Olmo, & mittit in mare ab alio latere ad gargalum, & Sanavi, & ad Figarete, & mittit ad mare. Quam donationem ſecit dictus dominus marebio dicto monaſterio Montis Chriſti inrevocabiliter inter vivos de Veſolaccia & de Pregnano, que erant de ſuo proprio allodio predictas, de quibus antea concedens .... endentem duas villas cum ſuis pertinentiis dicto monaſterio uſque in perpetuum renuncians per ſe & ſuos heredes omni juri competenti vel competituri...

Actum in eccleſia ſancte Marie de Mariana per manum Anſalducci de Prigniano imperiali auctoritate notarius. Teſtes Lambertus de Canovaria, Orſuccius de Vergote, & Petrus de Aorzat vocatis & rogatis.

CXXIV.

Donatio Petri facta Actoni abbati monaſterii ſancti Victoris de Cluſis.

Anno 1026. menſe februario.

Ex autographo ſanctæ Catharinæ de Fabriano.

IN nomine domini & ſactum eſt in nani domini ab incarnatione domini noſtri Jehſu Chriſti, quod ſunt anni domini mille vieſimo ſeſto & die menſe februarius per indiccione optava. Ideoque ego Petrus filius quondam Petrus bona mea propria voluntate ſecundum meam legem dono & trado atque tranſacto in oore domini noſtri Jehſu Chriſti & inomen de ipſu moneſteriu de Victurianum quod eſt in vocabulum ſanctu benedictum & ſancta Maria & ſancto Victore a vobis domno Acto Abate & ad tuiſque ſupceſſoribus in perpetuum ide eſt aliquid deres mea que eſt poſita infra territorium caſtellum pretoſum in loco qui dicitur Larcianum in vocabulo lu pratella & eſt poſita ipſa res infra loca vel ſinate finis a primo latere fines ſunt aqua currente *&c.* *Ad lib. X. n. 45.*

Ego Sigualdus ſcabinu & notarius ſcripſi complevi & inclauſit.

CXXV.

Johannes & Petrus germani offerunt bona Vitali presbytero.

Anno 1026. menſe aprili.

Ex autographo ſanctæ Catharinæ Fabriani.

IN nomine domini. E facta eſt in ani domini ab incarnacione domini noſtri Jeſu criſti quod ſunt ani domini mille vieſimo ſeſto & die menſe aprelis per indicione optava. Ideoque ego Johannes de acto & Petrus igermani frater ejus filii quondam Giſo & nos toti inſimul communiter noſtra bona propria voluntate propter dei timore & remediu & indulientia de anima noſtra dedimus & tradedimus tibi vitale presbitero filium preſente Johannis ideſt aliquid de res noſtra que eſt poſita infra ducatu ſpoletinum *Ad lib. X. n. 45.*

num inſra territorium caſtellum pretoſum in locum qui dicitur valle de caſulana & eſt in ſundo de ipſa valle & eſt poſita ipſa res inſra loca vel ſinaite finis *&c.*

Ego Sigualdus ſcabino & notarius ſcripſi complevit in clauſit.

CXXVI.

Johannes presbyter donat bona Actoni abbati ſancti Victoris de Cluſis.

Anno 1026. menſe majo.

Ex autographo ejuſdem archivi.

Ibidem. IN nomine domini & ſactu eſt in anni domini ab incarnatione Domini noſtri Jeſu chriſti, quod ſunt anni domini mille vieſimo ſexto e die menſe madiu per indiccione optava. Ideoque ego Johannes presbiter filius quondam Peirus bona mea propria voluntate dedimus aique tradedimus propter Dei timore & ſalute anima mea in ipſu monaſteriu de victorianu quod eſt vocabulum ſanctum Benedictum & ſancta Maria & ſancto Victore & tibi domno Acto abbaie, qui eſt cuſtos de ipſo monaſterio & ac tuique poſteris ſupceſſoribus uſque in perpeiuum. ide eſt aliquis de res mea que mihi oveni in ereditate da Petrus igenitorem meum & in porcione & per tradicione de conſortibus mei, & eſt poſita ipſa res inſra territoriu caſtellu pretoſu in loco qui diciiur caproſia *&c.*

Ego Sigualdus ſcabinu & notarius ſcripſi complevit & inclauſit.

CXXVII.

Donatio Theodaldi epiſcopi Arretini facta abbatiæ Pratalie.

Anno 1026. menſe julio.

Ex autographo Fontis-boni.

Ad III. X. n. 44. IN Dei nomine. Anno Dominice incarnationis milleſimo viceſimo ſexto anno Einrici imperatoris Romanorum anno regni ejus decimo menſe julio indictione nona. Maniſeſtus ſum ego Teodaldus vir excellentiſſimo ſancte Aretine ecclesie epiſcopus qualiter pro Dei amore & remedio anime roſtre & anteceſſorum ac ſucceſſorum noſtrorum epiſccporum a fideliiate ſancti Donati judicamus & tradimus in monaſterium, que eſt ſub jure ſancti Donati & eſt dedicato in .... Pratalia a radice mntis Acuti, qui dividit Tuſciam & Romaniam, & eſt dedicato in onore ſancte Marie matris Chriſti & omnium Sanctorum & ſancti Benedicti .... ordinatus eſt Sizone abbate, qui cum ceteris fratribus pro nobis ceteriſque fidelibus chriſtianis vivis atque deſunctis pro nobis ad Dominum intercedant: concedimus etiam, & in perpetuum donamus & tradimus denominate ſancte Dei eccleбe monaſterium & Sizoni abbati ſuiſque ſucceſſoribus, qui ibi juxia regula ſancti patris Benedicti vixerint & integra caſa & res illa, que eſt poſita inſra plebe ſancte Marie ſito inavocabulo Contra & per alia vocabula aut caſalia, aut ubicunque eſſe invenitur de ipſa ſorte. que eſt tenuta per Anſiſridi maſſario. ideo jam ſupradicta caſa & omnibus edificiis ſuis cum terris, & vineis, & campis, & ſilvis, cultum & incultum, omnia ſicut ſupra legitur a praenominata eccleſia & monaſterium, & Sizone abbate dedimus & judicamus, & quod fieri non credidimus. Si ego Teodaldus epiſcopus, aui ulius de poſteris aut ſucceſſoribus noſtris, aut aliqua appoſita perſona noſtra omnia que predicte eccleſie concedimus tollere vel minuare preſumpſerint, & ſi ab omni homine a parte ipſius eccleſie non defenſaverimus tunc componere promitto ego Teodaldus cum meis poſteris ſucceſſoribus tibi Sigizone abbaie tu tuiſque poſteris ſucceſſoribus integra mea judicatione in duplum componere promitto ſuper hee omnia octeſtamur & conjuramus omnes nnſtrum ſucceſſores hepiſcopos per Pairem & Filium & Sanctum Spiritum, & per aventum Domini noſtri Jeſu Chriſti at judicandos vivos & mortuos, & ne in illo tremendo Dei judicio cum ſatana & membris ejus mittatur in ſtagnum ſulſuris & lingnis eternis, ut nunquam predicte eccleſie minuant de omnibus ſupra ſcriptis, que ei donavimus, ut ſit ibi laus omnipoientis Dei & omnium Sanctorum ejus ſemper amen. Ec oratio pro omnibus vivis & deſunctis fidelibus, quod ſi quis ſecerit aliquam leſionem vel minoraiionem omnium, que nos donavimus predicte eccleſie Dei omnipotenti, quem contemnit, omnibus ſanctis ejus quos ſpoliat, inde ratione redat, unde hae carta offertionis a nobis ſacta eſt, & precipimus Hugoni nnıario, ut eam ſcribere. In comitatu Aretino.

Ego

Ego Teodaldus epiſcopus ſubſcripſi.

Signo manibus Bonatto & Guido germani filii Guinizi, e ſigno manibus.

Faroliſo de Partina & Farizo filius Leoni rogati teſtes.

Ego Ugo notario ſcripſi & complevi.

CXXVIII.

Præceptum Conradi regis pro monaſterio ſancti Laurentii ad flumen Æſinum.

Anno 1026.

Ex antographo Claſſenſi.

Ad lib. X. n. 46. IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Cbunradus ſuperne pietatis munere rex. Oportet regalem excellentiam quanto divino elevatur culmine tanto prolixius, cultui deſervire divino. Idcirco omnium ſancte Dei eccleſie noſtrorumque fidelium preſentium ſcilicet ac futurorum noverit univerſitas qualiter nos pro Deo animeque noſtræ remedio interventu quoque domni Aribonis ſancte Manguntine ſedis archiepiſcopi & Hugonis dilecti cancellarii largimur confirmamus & corroboramus uni monaſterio juxta flumen Ixinum fundatum & in honore ſancti Laurentii dedicatum omnes ejus res & proprietates tam eccleſie quas nunc habet imperatnrum vel regum munere vel aliquorum fidelium & religioſorum oblationibus ſeu ratis conquiſitionibus vel aliquibus cartarum & conſcriptionum munibinibus quam eas quas in.... annuente adquirere potuerit duas ſcilicet cellas juris ſui quarum una in ſancti apoſtoli Andree altera vero in ſancti Benedicti abbatis eſt honore conſtructa aliqua etiam .... particula centum videlicet modiorum in Senogallienſi comitatu .... brunonis ſibi in perpetuum confirmamus & ad noſtras manus ad ſalvandum & cuſtodiendum predictum monaſterium ejuſque abbatem Dodibertum videlicet ſuoſque ſucceſſores omnemque fratrum congregationem cum omnibus eorum rebus mobilibus & immnbilibus queſitis & adquirendis noſtra ſub tuitione recipimus. Et ut per nos noſtroſque ſucceſſores ſalvetur in perpetuum ſtabilimus. Precipientes quidem jubemus ut nullus dux &c.

Signum domni Chuonradi sereniſſimi & inviĉtiſſimi.

Hugo cancellarius vice domni Aribonis archiepiſcopi & archicancellarii recognovit.

Datum anno Dominice incarnationis M. XXVI. Indictione ...... Chuonradi ſecundi regnan......

CXXIX.

Privilegium Stephani regis Hungariæ pro monaſterio ſancti Petri in Vinculis agri Ravennatis.

Circa annum 1030.

Ex Rubei hiſtoria Ravenn. Lib. V. p. 260.

STephanus Dei gratia Ungarie rex venerabilibus viris abbatibus & conventui monaſterii ſancti Petri ad vincula, quod in territorio Ravenne ſitum eſt, & eorum ſucceſſoribus in perpetuum. Quoniam illo Domino nos illuminante, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, preſatum monaſterium veſtrum per adjutorium noſtrum ad conſilium Gerardi venerabilis epiſcopi eccleſie Moriſane fidelis noſtri, una cum nobili viro Romano duce Ravenne, conſtrui ſecimus, & per predicti Gerardi manus proprias, ac auctoritate Romane eccleſie conſecrari, idcirco nos decet illud rogati munificentia honorare, ac vobis veſtriſque poſteris providere, quod ideo in ipſo monaſterio ſervire poſſitis, peregrinos Ungaros ac nuncios noſtros caritative valeatis tractare. Quapropter proprio motu & liberalitate regali vobis veſtriſque ſucceſſnribus in perpetuum concedimus & donamus pro anima noſtra & parentum noſtrorum tam antecedentium, quam ſubſequentium, ut Deus & beatus Petrus apoſtulus Domini ab omni vinculo delictnrum nos ſolvat, viginti quinque marchas puri argenti de camera noſtra, quas per vos vel nuncium veſtrum recipere debeatis propter competentes expenſas, que vobis aut nuncio veſtro de eadem regali camera noſtra pro hujuſmodi itinere faciendo cum predictis vigintiquinque ſemper annuatim dabuntur pro hoc anno eleemoſyna noſtra, Ad lib. X. n. 30.

quam

quam vobis ſacimus, & in perpetuum fieri volumus, eccleſiam reparare parantis, cum fuerit neceſſe, reliduum ſit pro indumentis veſtris. Et nos ac ſucceſſores noſtri, veſtris ſemper erunt orationibus commendati. Hoc quoque auctoritate regali ſtatuimus & firmiter precipimus atque pronunciamus, quod nec nos aliquatenus contra predicta veniamus, nec ſucceſſores noſtri, & nullus aut camerarius ſive conſiliarius concedere hoç ſit auſus.

CXXX.

Promiſſio præſtita Gebebardo archiepiſcopo Ravennati a Leone epiſcopo Ficoclenſi.

Anno 1035. 8. junii.

Ex autographo penes V. Cl. Johannem Brunatium.

*Ad lib. IX. n. 37. ☧ IN nomine Domini Dei æterni. M. & XXXV. anno poſt Verbum divinitus incarnatum ſub aera III. die VIII. menſis junii in civitate Ravennę in domo ubi hoſpitari Ficoclenſis epiſcopus Leo ex more videtur in regione portę artisnetorum. Dum intereſſent Johannes presbyter de Uriano, Petrus presbyter de ſancto Sergio, Martinus presbyter, Martinus hoſtiarius ſanctę Ravennatis eccleſiae, Petrus ſubdiaconus de Gulſeramo, Andreas judex cum filiis ſuis, Paulus Rava, Johannes tabellio de Meldula, accipiens pręſcriptus Leo epiſcopus Ficoclenſis virgam in manu ſua, & miſit eam in manus Giſelberti presbyteri & Urſonis presbyteri nunciorum domni Gebeardi archiepiſcopi, & dixit, quia pro peccatis meis infirmitatis cauſa me domino meo Gebeardo archiepiſcopo preſentare non poſſum, tibi domne Giſelberte preſbyter, & Urſo presbyter nuntii ejus ad vicem ſui ſpondeo & promitto ſub teſtimonio Chriſti & beati Apolenaris, atque omnium, qui hic ſunt, ſub meorum periculo graduum, quod ab hac hora in antea cum nulla ſęmina meam carnem coinquinabo, neque miſcebo, conſecrationem alicujus eccleſię majoris vel minoris non ſatiam, clericos non promovebo in nullum eccleſiaſticum ordinem, terram eccleſię meę non minorabo, neque per ullam nocivam eccleſiae ſcriptionem alicui mortalium dabo, quia pro peccatis meis recognoſco me in talibus ſepiſſime deliquiſſe. & hinc in antea Domino miſerante poenitere & emendare deſidero. Nam ſi in aliquo ſupra ſcriptorum repertus ſuero criminum reus abſque omni retractatione licentia ſit domino meo GEBEARDO ARCHIEPISCOPO vel ſuis ſucceſſoribus me removere & alium mihi in loquo meo mea licentia ſubrogare.

✠ Ego Leo epiſcopus ſanctę Ficoclenſis eccleſię in ac ſponſione a me facta ss.

CXXXI.

Domus & horti donatio facta eccleſiæ & presbyteris ſancti Venantii de Fabriano.

Anno 1046. menſe januario.

Ex archivo ejuſdem collegiatæ eccleſiæ.

† IN nomine Domini. Factum eſt in anno incarnationis D. N. J. C. milleſimo quadragieſimo ſeſto rennante donno errico imperatore anno ejus s . . . o die . . . . menſe januarius indictione quintadec. . . . . Ideoque ego Ridolſus quondam Corradi . . . . de bona & ſpontanea mea voluntate do dono & concedo . . . . domum meam cum orto pro amore Dei pro . . . . . . eccleſie ſancti Venantii . . . . . ad deſtruendum & faciendum totum illud quod ego facere poſſum & quicquid vobis presbiteri placuerit ſine omni calunie. Et promitto quod ad feſtum dicti ſancti ſolvam vobis x. libras auri . . . . . & dabo unum vitellum cum duobus modiis frumenti pro menſa veſtra quolibet anno uſque ad morte meam . . . . . *&c.* *Ad lib. VII. n. 49.

Ego Ridolfus q. Corradi manu propria.

Ego Paganello Rigucci teſtis.

Ego Benetevolo Grimaldi teſtis.

Ego Mariano . . . . ſcripſi & capitulavi.

CXXXII.

CXXXII.

Inſtrumentum pro quadam turre civitatis Burgi-ſancti-Sepulcri.

Anno 1188. menſe auguſto.

Ex ms. codice ſeculi XVI. pag. 84. penes nobilem virum Raphaelem Doctum canonicum Burgenſem.

Ad lib. V. n. 5. IN nomine Domini amen. Hoc eſt exemplum ſive copia cujuſdam publici & authentici inſtrumenti ſcripti olim manu Scirpilli judicis infraſcripti, cujus tenor talis eſt, videlicet.

In Chriſti nomine anoo ab incarnatione ejus M.C.LXXXVIII. meoſe auguſti domino Philippo rege regniante. Manifeſti ſumus nos Barpholus & Phragni fratres & filii quondam Andree Malvicini, & ego Freſtia uxor Barpholi & ego Lodomia uxor preſentis Phragni, & ego Palma mater ejuſdem Phragni, & qui & que profexi & profexe ſumus lege Langobardorum vivere, & interrogate ſumus a judice, ſicut in ipſa lege continetur, & per licentiam ipſorum virorum omnes inſimul viri & mulieres vendimus & tradimus vobis emptoribus, hoc eſt dnınum noſtram de burgo, que in platea eſt infra hos fines, de uno latere eſt domus Donodei, ex alio eſt domus Pbragni, que olim fuit Panzolini cum muris, ex aliis dunbus lateribus eſt platea, que nota eſt jure & bono uſu burgi, & inſuper quidquid nobis pertinet vel pertinere videtur uſu vel uſantia vel antiqua conſuetudine ab ipſa domo uſque ad mnrum ſancti Leonardi, & ab ipſa domo uſque ad domum filiorum Odoriſti damus nos ſupraſcripti venditores vobis emptoribus Boſulco vigeſimam partem, & Severio & Berardo Zogoleri aliam, Chriſtophano & Bencio de Rinuccio & de eſte aliam vigeſimam partem, partem aliam vigeſimam Angelerio & filiis Guidotti, & Palmerio & Ranerio fratri ſuo aliam vigeſimam, & Guirardo de Caſalino cum fratre ſuo Bencio aliam medietatem vigeſimam, Ranerio de Caſſalino cum filio Airardo, aliam vigeſimam per medietatem babeat Jobannes de Steſano, & Angelino Moccoli & Baroncio aliam vigeſimam, itaut Jobannes habeat duas partes, & ipſi tertiam Bartoloni & Borgheſi aliam vigeſimam, ego Barpholus retineo mihi aliam vigeſimam, & ego Phragni aliam vigeſima Ardino Raſtionis & filiis Johaonis Permie, & Abſtioni & Ugolino, filiis Ruſticæ, aliam vigeſimam per tertiam partem filiis Phiciæ, aliam vigeſimam partem Jacopo, aliam cum fratre ſuo Ranerio Bernardoli aliam vigeſimam, Aliotto fratri ejus aliam vigeſimam, Zaze & Leonardo fratri ſuo aliam vigeſimam, & Palmerio de Ugolino Gonſio & filiis Marioli & Mattheo de Clara aliam vigeſimam partem damus ſupraſcripti venditores & venditrices vobis ſupraſcriptis emptoribus ſupraſcriptam domum ad habendum tenendum & ad facieodum quidquid vobis placuerit cum veſtris heredibus in perpetuum, & ſic vos per Bartolum Jonapbi inveſtimus unde pretium recepimus a vobis centum libras denariorum & duas centeſimas dicte domus, & promittimus nos ſupraſcripti venditores vobis jam dictis emptoribus & obligamus noſtroſque heredes vobis veſtriſque heredibus defendere vobis veſtris heredibus ſupraſcriptam domum & non litigare omni tempore, & ab omni ſeculari perſona legiptime, quod ſi deſtuleriot aut agere vel cauſare preſumpſerimus, tunc dare & componere promittimus vobis in duplum ipſam rem, ſed ut ſemper fiat melior pena ſoluta hec carta ſit firma, & nullus poſſit dare quartam conjugi ſue, nos emptores & venditores qui ſumus partionarii ſic in contrabendo promittimus & juramento firmamus eſſe ad preceptum rectoris operis ad faciendum turrem & ad altitudioem turris, qui pro tempore erit, & ſi controverſia erit vel nos que aliquo poſſit obeſſe modo ipſi operi vel ad factum operis ipſi, qui habebunt controverſiam erunt ad preceptum rectoris quidquid ipſe pereipiet conſilio quatuor bonorum hominum qui meliores erunt ad ſedandam ipſam cootroverſiam ipſi tenebunt & ſi aliquis eorum oon tenuerit preceptum ſeu ſententiam quod dederit jure vel ſuo arbitrio ſuam partem turris amittat & aliis emptoribus creſcat donec recitatur tenere preceptum, ego qui juro ita juro omnia precepta rectoris que qualia mihi fecerit per bonorem & utilitatem bujus operis & credentiam quam mihi rector fecerit tenebo ſicut data mihi fuerit & ego qui ero electus rector hujus operis juro portare bona fide ſine fraude omnes partionarios bujus operis quantum pertinet ad honorem & ſervitium hujus communionis & faciam ipſum officium bona fide ſine fraude, & poſtea eligam alium conſilio bonorum hominum hujus communionis qui ſimiliter faciat, & ſic de rectore in rectorem per tempora cui da-

tum

tum erit portare hoc officio juramento teneatur facere, & juro cui neceſſe erit habere turrim non contendere immo concedere ad ſenſum rectoris niſi ſiniſtra ſuſpicio eſſet de eo qui turrem petit, tunc rector dabit ſocios qui bene cuſtodiant turrem, & juro non facere malum alicui partionariis de ipſa turre, niſi ipſe partionarius haberet aliud edificium unde faceret malum ſuo college, & ſi aliquis de partionariis mortuus relicto aliquo herede, illi heredes hoc idem ſacramentum preſtent ad dictum rectoris ſi eſt ætatis quatuordecim annorum, & ſi non fecerit poſtquam fuerit requiſitus terræ a rectore, infra triginta dies partem ſuam amittat & aliis accreſcat donec faciet, nec poſſit vendere vel alienare niſi partionariis & non ultra dimidiam juſti pretii & juro non aquirere circa ipſam domum per quadraginta pedes niſi cauſa communionis, ſi ipſa communio vellet, niſi dono vel ſucceſſione veniret vel quod junctum eſſet cum ipſa ſucceſſione ſine fraude, & ſi aliter fecero partem meam amittam & aliis ſociis accreſcat donec faciam hoc, & ſi ego vel heredes mei cuſtodiam turris non fecerimus ut rector nobis precipiet, partem noſtram amittemus & aliis accreſcat donec fecerimus, filii eorum qui ſunt in hac communione majores decem & octo annis, ſi ſic non jurabunt ipſo eorum juramento poſtquam inquiſitus fuerit a rectore de ceteris nullam partem habeant & in ipſam turem non aſcendant, donec faciet & ſi aliquo dolo auferre eonetur ipſam turrem aliis ſuis partionariis, partem ſuam amittat & omnibus aliis accreſcat & omnes partionarii teneantur requirere ipſum ædificium ab eo qui abſtulit & poſtea retinere, & nos omnes venditores & emptores qui partionarii ſumus hujus operis promittimus unus alteri ſub pena centum librarum, & obligamus nos noſtroſque heredes omnia ſupraſcripta & conventiones firma tenere &c. pactaque ſervare ſub ipſa pena centum librarum. Actum eſt in eccleſia ſancti Leonardi, & ex parte virorum & ex parte mulierum in domo eorum ſigniatur manu eorum & earum, qui & que hanc cartam ſcribi rogaverunt.

Barpholus Jonaphani & Guido Urcli & Bachalajus & Guido Berardi Salamonis, & in domo mulierum fuerunt deſſe vezzoſtis & Federicus & Barpholus ſupra ſcripti omnes rogati teſtes ſunt.

Ego Scirpillus judex ſcripſi & emendavi in duobus locis & ſupraſcriptas mulieres interrogavi, & ut notarius complevi.

Ego Bartholomeus filius olim ſer Petri Dori de Burgo ſancti Sepulcri imperiali auctoritare notarius &c. ſupraſcriptum exemplum exemplavi die anno indictione &c. infraſcriptis.

Ego Nardus olim ſer Phei de Burgo S. S. judex ordinarius & notarius ſupraſcriptum exemplum exemplavi vidi &c. anno, indictione &c. infraſcriptis.

Et ſupraſcripto contratto lo fatto copiare io Scipione Gratiani Sindacho, e procuratore delli partionarii de la torre & partionario di eſſa &c. adi 28. di dicenbre M. D. XXXXIIII. &c.

CXXXIII.

Breve recordationis de terris plebis ſanctæ Mariæ in Balneo.

Seculi XIII.

Ex autograpbo abbatiæ Balnenſis.

BReve facimus recordationis de terris ſilvis cultis & incultis .... orlandi ſive matris, quas videlicet terras idem vir .... plebem ſancte Marie in Balneo perpetuo jure in poſſeſſionem tradidit & commiſit. Ex quibus ſcriptum fieri neceſſe eſt ad cavendum dampnum oblivionis vel direptionis vel alicujus ... & ad ſciendum quibus in locis ſive petie ipſe terrarum ſite .... prima igitur petia eſt in loco, qui dicitur motta ad Crucem Romoaldi juxta viam publicam. ſecunda petia eſt ad podium .... que ab uno latere habet terra presbiteri Brunonis &c. Tandem his expletis ſol occaſum petiit. Et exequutor operis ad quieſcendum rediit. Que dixit Boddo ruſticus deſcripſit Aldigerius. Det ei pius dominus ex tunc habere melius ut in futuro plenius habundet bonis pluribus. *Ad lit. F. n. 2.*

Regina ſibi virginum perhenne poſcat premium.

Suum precando filium qui ſalus eſt fidelium.

Ut ſit ei propitius remiſſis culpis omnibus.

Et cum ſupernis civibus locatus in celeſtibus.

Hymnos dicat cum gloria per cuncta Deo ſecula.

Cuncti dicant. Amen.

CXXXIV.

CXXXIV.

Fragmentum proceſſus circa jura & fines bonorum monaſterii Vallis-caſtri.

Anno 1211. menſe januario.

Ex autographo archivi ſancti Blaſii de Fabriano.

Ad lib. VII. n. 42. . . . . nte hoctone imperatore menſe genuario . . . . ante kalendas ſebruarii in domo mo. . . . .ucii bajulus curie in caſtro matelica. Indictione XIIII. donno alberto prinre predicti monaſter. . . ad audiendam ſententiam. Teſtes ſunt de oc dominus beovenutus de acto albrico. dominus acto campo . . . . . . benedictu de acetante. magiſter archileus hoderixii tornaparte. petrus de alberto montanario . . . . abbatis vallis caſtri. Contra curia. per ſinata probanda ſui mnnaſterii Moricus Interrogatus dixit ego vidi monaſterium vald. . . . . . . .ere & tenere tenimenta ſua bomnia inſra ec ſinatta ſilicet a trebio force loparie. vadit per viam aſenariam . . . . . . de plano nequili & exit a ſera de ſporta. bomoia tenimenta que ſunt infra hec ſinatta. vidit mnnaſterium predictum . . . . & tenere diebus comitis alberici & guarnerio & ugolino diebus marcbionis guarnerit in pace & quiete . . . . non vidit quod aliquis feciſſet ei litem ſrancus habuit in plano nequili qui eſt extra ſinatta & dico quod . . . . mnnaſterium habere & tenere tenimentum quod fraocus habuit quod eſt extra ſinattas per XXX. annos ut mihi videtur & inter ſuit . . . . . dictum tenimentum abati tranſmundo pro eamblio unius campi quem abbas dedit fruco at alvacina & oc fuit jam ſunt . . . . . . ut mihi videtur. Interrogatus qui interfuerunt ibi. Reſpondit gualfredus martini, & dominus Rubertus. Interrogatus ſi de tenimeoto domi eſt . . . . .no predicta. Reſpondit non. Marcius interrogatus dixit id eſt in omnibus quod Moricus & bernardus interrogatus dixit id eſt in omnibus quod marcius. Monte . . . . interrogatus dixit. Ego vidi Monaſterium vallis Caſtri habere & tenere tenimenta ſua omnia pro ſuis inſra bis ſinatis . . . . a trebio ſuree luparie & vadit per viam aſenariam & exit a ſeram de ſporta, & exit a trebium de p. l. . . . . . in pace & quiete per XL. annos circa. Interrogatus ſi de tenimeuto domi vel de ſinaita eſt infra predicta ſinaitas . . . . totum tenimentum vidit Monaſterium habere & tenere & dico quod vidi & interſui quando fratre dedit . . . . . Caſtri totum teoimeotum quod habebat in plano Nequili prn camblin unum campum quem abbas dedit ei ad plebem Sancti vi. . . . . & alvacina. Interrogatus a quantn tempore eſt reſpondit XXX. anni ſunt vel circa quod interſuerunt ibi. reſpondit dominus rubertus . . . . . interrogatus marcius, moricus interrogatus quo loco ſuit hoc reſponderunt aput Monaſterium predictum. Actus Petri . . . interrog. . . . . . d. . . . . . qui montanarius . . . . teſtes procura contra monaſterium vallis caſtri per ſinaita donno pbo. . . . . aliter interrog. dixit quod eſt ſinaitas domi ſcilicet per viam que vadit ſupra mura & per ſerram terenziani vadit . . . . & per ſerra caſa martini & exit a terminum qui eſt ad furcam lupariam & vadit per cluſam vallis caſtri . . . . foſſum porcarelle & exis at lavacellum mntis ſerrati & intrat per ſerram ſportam & vadit . . . . . . ſancti petri & uſque ad ſanctum petrum & intrat per fluminem & vadit at rave majore & uſque at ſun. . . . . . & vadit at val de aure & venit at ſorcaturo de val de acero & intrat per ſerram de beſſeruculis & . . . . . . lano ſcalis & dico quod omnia tenuerunt atque ſunt inſra predicta ſenaitas vidit abere & tenere comito guarnerio . . . . .bione guarnerio & dominn ruberto pro muribus & omne & quitquit habuit infra dicta ſinaita habuit . . . . & vididit octuaginta annis citra & ego per quatuor vices collegit fructus iofra ſinaita . . . . . predictis & dico quod marchio azo & ſuis nuntiis nunc habet & tenet dictam ſenaitam totam. Interrog. . . . . reſpondit bene ſcjo quia ſum bajulus curia & collegit oc annn partem ſructuum infra dictam ſenaitam . . . .ria & dico quod comes albrico ut audivit dici dedit comiti acto media ſinaitam quam abebat. . . . . . quia comes acto juravit ajuvare eum ſed non juvit inmo tradidit & cepit eum poſ . . . . . . radus grepolini pro imperatore & comes predictus acto redidit ei dicta ſenaita & ego collegit & de fructibus . . . . . i. d. idem qui johannes poſt quam non eſt bajulus & nec intromiſit preciaria . . . . . . ſenaita tenimentum reſpondit abet qnod tenet pretium quod taibntus & nunctius curie & gote bult . . . . curiam

non ſuit & abbas introivit & tenet . . raimundus interog. dixit idem quod johannes poſt de ſacto . . . . . *&c.*

CXXXV.

Notitia originis urbis Burgi-ſancti-Sepulcri.

Scripta anno 1418.

Ex codice cui titulus Ben comuno *pag.* 1. *archivi ejuſdem urbis.*

Ad lib. V. n. 5. ANoo 1418. 21. ſeptembre indictione XI. al tempo del vicariato del prefato ſpettabile homo Aothonio da Balignano da Monteſeccho.

Ego Franceſcbo di chriſtoſano de ceſebo di largi eletto per lo comune conſiglio d'huomini del Borgo adi ditto 21. de ſeptembre detto milleſimo per anoi cinque proximi, che dieno venire, ſcrivarò colla gratia di meſſer Domenedio tutte quelle ragion, memorie, debiti e crediti del Comun, che infra queſti v. anni acchaderanno de tempo in tempo, como de ſotto aparirà. E cominciaromme un poco a drietto a certe eoſe paſſate degne di memoria per utile di tutti.

Como è a tutti paleſe i doi ſancti pellegrini Arcano e Gilio principali ſondatori di queſta noſtra terra erano andati al ſancto ſepolcro di Jeſu Chriſto, e de li aveano optenuti certi ſancti reliquii, e da poi erano andati a viſitare i gradi delle eonſecrate chieſe di beati ſan Pietro e ſan Paulo apoſtoli in Roma, e de li havieno per loro ſanctità e devotione optenuti più reliquii de Santi, e dato volta ſi ritornavano da Roma in Archadia per ripatriare. Ma non piacque eosì a meſſer Domenedio, che 'l avea preveduto queſta noſtra terra per le mani di detti doi ſancti pellegrini miracoloſamente haveſſe il primo edificio. Siche pervenuti in valle di Nocea, che gli aotichi cuſi chiamavano queſto luogo, ove ſiamo, imperoche era piena di grandiſſime noci, repoſandoſe, preſo il corporal cibo, como ſo piacere di Dio ſi adormentaro con le parole di lui in bocca, e dormendo il beato Archano ebbe in viſione, che li convenia ſare in quel luogo il ſuo tabernacolo, e che non ſperaſſe più di ripatriare. Archano naturalmente deſideroſo di veder la ſua patria levatoſi in pe, e chiamato il ſuo compagno, dopo doi ſimili viſioni tentò partirſe tratto dalla dolcezzà della ſua Archadia. E ripreſe le ſue coſe, fatto di quelle conto, trovò oon avea i ſanti reliquii. Eſſo ehe in quello havea tutta la ſua ſperanza e ſingolare devotione, cominciò ſorte a dolerſe, tutilmente per quelli ricercando. E finalmente gli occhi e le gionte palme al cielo umilmente levando vidde il boſsolo, nel quale erano i preſati ſancti reliquii. Onde compuncto del miracolo che quello oon bavia, era volato in un altiſſimo ramo di noce, non volendo più opporſe alla volontà e predeſtinatione del glorioſo Dio, diſpoſto remaoere in queſto luocho, riebbe i ſancti reliquii. E qui ſermatoſe concorſero certi paeſani, i quali inteſo il miracolo laſciate le proprie habitationi edificaro in queſto luocho nuovi edificj, e multiplicaro tanto in poco tempo, como ſo piacere di Dio, che ſo coſa mirabile. I quali primi edificii, imperochè i preſati ſancti Pellegrini veniano dal ſancto ſepolcro di Jeſu Chriſto, nominaro Borgo di ſancto Sepolcro. I preſati reliquii, che per far conto e nome di quelli havemo con brevità narrato il noſtro primo edificio, dopo la morte del B. Archano remaſo nelle mani di quelli cbe li erano concorſi, i quali oggi ſono reverentemente collocati nel campanile dell' abbadia ſotto tre ebiavi, de le quali l' una tene eontinuamente meſſer l'abbate, l'altre doi tengono doi Borgheſi, che ſi ſarà nome di ſotto in nome del comune. E però come di coſe, che meſſer Domenedio honorò queſto Comune, & acciò che eontinuamente appaja la verità del ſatto, ſarò conto di quelli ſecondo l'ordioe ho intentione ſeguire per dare & per bavere, e diremo cusì.

Meſſer l' abbate de la Abbadia del Borgo.

Giovanni e Lorenzo di Nicolò di Franceſco di Bercordati.

Matteo e Micbelangilo de Maſſo di Vanni di Gennari

Terrazani Borgheſi, i quali hanno le chiavicelle delle caſſette di ſancti reliquii infraſcripti hanno in dipoſito dal comune del Borgho ſotto le dette chiavicelle, & hanno in guardia i detti reliquii ſerrati nel dicto campanile, i cui nomi apparirà di ſotto per ordine. I quali, o veramente le ehiavicelle ſono obbligati a reſtituire al commune ſeeondo ehe per antiquo ſi dice, che ai loro paſſati ficero, como a buoni terrazani conſegnate per lo detto comune. I vanzi di quali reliquii ſaocti ſono queſti, cioè.

Del legno della ſanctiſſima croce, ove

ſo

ſo poſto il noſtro ſignore Yeſu chriſto, per redemptione de l'humana natura.

De la pietra del ſancto ſepolcro, ove fu immeſſo il noſtro Signore Yeſu chriſto, a cui nome ſo edificata queſta terra.

Del velo, ove fu ingulupato il ſacratiſſimo corpo del noſtro Signor Yeſu chriſto poi che ſo diſceſo da la croce.

Del ſangue de la imagine del noſtro Signore Yeſu chriſto.

Di capelli e del latte de la beata vergine Maria, e de la pietra del ſuo ſepolero.

Reliquii de meſſer ſancto Giovanni evangeliſta e di gli altri evangeliſti.

Del graſſo, che ſtillo del glorioſo corpo di meſſer ſancto Lorenzo, quando ſo arroſtito.

Reliquii di glorioſi ſancti meſſer ſancto Biagio, meſſer ſancto Martino, e meſſer ſancto Nicolò.

Reliquii di meſſer ſancto Benedetto, di ſancta Maria Magdalena, di ſancta Cecilia, e di ſancta Scolaſtica.

CXXXVI.

Conventio inter abbatiam Vallis-caſtri, & communitatem caſtri Vergareti ſuper cenſu ſolvendo in feſto divi Romualdi.

Anno 1559. 28. octobris.

Ex autographo chartularii ſancti Blaſii de Fabriano.

Ad lib. V. n. 4. IN Dei nomine. Anno Domini noſtri Jeſu Chriſti M. D. LIX. indictione III. die mercurii XXVIII. menſis octobris dicti anni. Actum in monaſterio Camalduli majoris Fontis-boni Caſentin. & in camera dicta *la camera del Generale*, & coram teſtibus Franciſco olim Valeriani Franciſci de Prato-veteri Caſentin. prædicti, & Philippino quondam Lucæ Jacobi de Stia veteri communis palatii Florentin. Caſentin. olim de Corniculo Romandiolæ Florentinæ ad infraſcripta omnia vocatis, habitis &c. Pateat &c. qualiter cum certum ſit, & luce meridiana clarius eſſe dicatur, & memoria hominum in contrarium non exiſtat, quod communitas & univerſitas communitatis & communis & univerſitatia hominum de caſtro ſeu villæ & villarum de Vergareto Sarſinaten. diœceſis diſtrictus Florentiæ, & tempore felicis recordationis ſanctiſſimi patris Romualdi eremitæ & totius Camaldulenſis religionis divinitus fundatoris & plantatoris citra fuerit & in præſentiarum ſit vera & legitima cenſuaria abbatiæ & monaſterii ſancti Salvatoris de Val de Caſtro Camerinen. diœceſis Camaldulenſis ordinis in ſumma & de ſumma olim prout dicitur unius ſacci Muſci, & poſtea & hodie redacti & converſi in ſummam & quantitatem unius ſcuti auri in auro deferendi & ſolvendi cauſa dicti cenſus anno quolibet in perpetuum per dictam communitatem de Vergareto abbatiæ prædictæ cauſis & rationibus prout dicitur contentis & deſcriptis in inſtrumentis inde confectis tempore vitæ dicti ſanctiſſimi Romualdi, & poſtea hodie deperditis, & prnut dicitur igne combuſtis in archivo ſcripturarum dictæ abbatiæ & abbatiæ ſancti Blaſii de Fabriano dicti ordinis ab igne penitus conſumpto. Et propterea in præſentiarum nulla certior cauſa dicti cenſus haberi poſſit, quam conſuetudo ſnlutionis & ſolutionum quamplurium dicti cenſus, & quam, quod dicitur, & ab antiquis diei ſolita refertur ab bominibus dictæ communitatis dictum cenſum annuum unius ſacci Muſci, & ſeu unius ſcuti auri in auro prædicti eveniſſe & ortum habuiſſe & ſumpſiſſe ex eo quia dictus ſanctus Romualdus, ut fama eſt, fuit injuſte verberatus a quibuſdam hominibus dictæ communitatis in loco ubi dicitur *a la Croce Romualdina* communis Vergareti prædicti, quo tam enorme delicto perpetrato ſtatim divino juditio in dicta communitate per plures annos factæ ſunt ſteriles & infructuoſæ omnes terræ, & propter hujuſmodi immane nefas dictæ communitatis hnmines talem ſterilitatem eveniſſe arbitrati, pœnitentia ducti ſupplices ad Dei virum Romualdum -æfatum acceſſerunt, petentes pacem, & eorum delicti remiſſionem amore Dei. Qui pater Romualdus piæ caritatis affectu motus & amore Dei injuriæ ſuæ penitus oblitus, pacem & veniam humiliter petentibus benigne conceſſit atque pepercit, & totam dictam communitatem & homines & bona ejuſdem omnia ſigno ſanctiſſimæ Crucis benedixit: & ad æternam rei & facti hujuſmodi memoriam pro pœnitentia delicti, ut ſupra dicitur, commiſſi ſollemni ſtipulatione præmiſſa, actum fuit, quod dicta communitas Vergareti in perpetuum teneretur dare & ſolvere dictum annuum cenſum dictæ abbatiæ, & ad dictam abbatiam deferre dictum ſaccum Muſei nomine cenſus, & loco pœnæ & pro pœna delicti prædicti, & ſtatim ceſſavit ſterilitas frugum & frumenti & rerum omnium

in dicta communitate, ſalva tamen rei veritate. Et cum ſit, quod dicta communitas Vergareti & homines hujuſmodi & dictæ abbatiæ abbates & gubernatores propter locorum diſtantiam hinc inde in ſolvendo & exigendo dictnm cenſum a pluribus annis citra ſuerunt ſatis negligentes & tardi. Hinc eſt quod ad requiſitionem tam dictæ communitatis, quam abbatis moderni dictæ abbatiæ, & pluries ac pluries requiſiti reverendi in Cbriſto patres domnus Antonius Piſanus ſacræ Camaldulenſis eremi eremita & totius congregationis & ordinis Camaldulenſis Generalis, & prncurator ſubſtitutus rev. patris Bartholomæi de Bagnacavallo moderni abbatis dictæ abbatiæ & monaſterii ſancti Salvatoria de *Valdicaſtro* ab en ſpecialiter deputatus, prout de ejus procura & mandato ſufficienter cnnſtat inſtrumentum manu mei Juliani notarii ſub die 22. maji prnxime decurſi dicto nomine ex una, & rev. in Chriſto pater domnus Silvanus de Salutio eremita & prior & major dictæ eremi in hac parte mandatarius & commiſſarius communitatis & hominum de Vergareto prædictorum, prout dixit, dictn nomine & pro ſua communitate & hominibus ejuſdem de rato promiſit in eventum, in quem ratificare noluerint ex altera. Dictis modis & nominibus volentes tam dictæ communitatis & hnminum ejuſdem prædictæ abbatiæ ſaluti & indemnitati conſulere & providere, & futuris litibus & ſcandalis nbviare & ſumptibus parcere, ex certa ſcientia & tamquam bene inſormati per dictæ communitatis homines & abbatem dictæ abbatiæ de dicto cenſu & juribus dicti cenſus hinc inde reſpective & dependentibus ab eo ſollemni ſtipulatione præmiſſa. Volentes & intendentes amicabiliter agere, tractare & componere & per modum & viam amicabilis tranſactionis & concordii dictum cenſum ad priſtinam ſolutionem & ſolitum & conſuetum cenſum unius ſcuti auri prædicti in priſtinum ſtatum & lucem reducere & terminare, & quatenus opus ſit renovare non obſtantibus dictis inſtrumentis & ſcripturis prædictis de dicto cenſu loquentibus, & quomodnlibet reſerentibus, ut ſupra dicitur, deperditis atque combuſtis, & ſolutionibus dicti cenſus huc uſque per plures annos ceſſantibus, communi concordia convenerunt & pacti ſunt hoc modo. Videlicet, quod dicta commnnitas & homines de Vergareto uſque in preſentem diem ſint & reſtent debitores dictæ abbatiæ de Val de caſtro de ſumma & quantitate ſcutorum ſex auri in auro largorum cauſa & occaſione dicti cenſus hactenns non ſoluti pro reſiduo dicti cenſus, non obſtante quod debitum dicti cenſus hactenus non ſoluti reperiatur eſſe & ſit in rei veritate longe majoris quantitatis dictorum ſcutorum ſex, quos ſcutos ſex dictus rev. pater domnus Silvanus animo & intentione rehabendi a dicta communitate, & pro ea dedit & ſolvit dicto rev. patri Generali dnmno Antnnio Piſann præſenti & pro dicta abbatia & monaſterio de Valdecaſtro recipienti in pecunia numerata, & de quibus ſcutis ſex a dicta communitate & hominibus ejuſdem, ut procurator prædictus dictæ abbatiæ, per manus dicti rev. patris domni Silvani cauſa dicti cenſus & pro ſæpius dicti cenſus hactenus non ſolutis vocavit ſe bene pagatum & integre ſatisfactum, exceptione non numeratæ pecuniæ omnino renuntians, & omne reſiduum dicti cenſus hactenus non ſoluti quacumque ex cauſa dictus pater Generalis dictæ communitati & hominibus eiſdem, licet abſentibus, & dicto rev. patri domno Silvano mandatario & commiſſario prædicto præſenti, & pro ea & eis recipienti & ſtipulanti gratis & amore Dei remiſit, & hnc quia dictus domnus Silvanus mandatarius & commiſſarius prædictus dictæ communitati de Vergareto & hominum ejuſdem nomine & pro eis promiſit, ut ſupra, quod dicta communitas & homines ejuſdem de cetero dictæ abbatiæ & monaſterio de Valdecaſtro vel ejus legitimo procuratori & mandatario, & nnminatim expreſſe camerario & legitimo procuratori dicti heremi Camaldulenſis quolibet anno in die feſtivitatis ſancti Romualdi in junio in dicta ſacra heremo pro dicta abbatia, & monaſterio Vallis caſtri recipienti in perpetuum ſolvent dictum ſolitum & conſuetum cenſum ſcuti unius auri in auro largi. Primaque ſolutio incipiat, fiat & ſolvi debeat in feſto ſancti Romualdi de menſe junii proxime futuri M. D. LX. & ſucceſſive quolibet anno in dicto tempore & in dicta heremo pro majore commoditate communitatis prædictæ. Ita & taliter, quod dicta communitas & ejus homines in futurum amplius non teneantur portare & ſolvere dictum cenſum ad locum & in loco dictæ abbatiæ Vallis caſtri, ſed in dicta & ad dictam Camaldulenſem heremum & ejus camerarium pro dicta abbatia recipientem. Et ita ſollemniter convenerunt modis & nominibus quibus ſupra reſpective. Declarato & ſollemniter ex pactn appoſito, quod dicta communitas & homines de Vergareto cauſa & occaſione dicti cenſus ſol-

ven-

vendi, ut ſupra, per camerarium dictæ heremi & domus Camaldulenſis in ſuturum ſemper cogi poſſint realiter & perſonaliter, & in bonis ubique locorum, & ad ſolutionem dicti cenſus compelli omni exceptione remota, ut ſupra, quolibet anno elapſo præſati ſancti Romualdi ſeſto & non antea. Et promiſit dictus pater domnus Silvanus mandatarius & commiſſarius prædictus dicto nomine dicti cenſus non apponere ſolutionem, ſummittens dictam communitatem & homines de Vergareto cauſa dicti cenſus. Quæ omnia promiſerunt dictis modis & nominibus ſingula ſingulis congrue reſerendo reſpective attendere ſub pœna dupli damnorum intereſſe. Pro quibus &c. obligan. &c. renunciantes &c. & more ſacerdotali juraverunt ſupra pectus ſuum &c. rogantes me Julianum notarium &c.

Et ego Julianus olim Bartoli Joannis Bartolini de Burgo Stiæ partium Caſentini diſtrictus Florentiæ imperiali auctoritate notarius, judexque ordinarius, necnon notarius publicus Florentinus de prædictis omnibus & ſingulis ſupraſcriptis in ſupraſcriptam celebratam fnrmam redactis ad ſenſum cujuslibet ſapientis juriſperiti in ampliorem formam de jure validam ſemper extendendam facti tamen ſubſtantia in aliquo non mutata rogatus manu propria ſcripſi, meque in præmiſſorum omnium & ſingulorum ſupraſcriptorum fidem robur & teſtimonium ſubſcripſi, ſolitoque meo ſigno munivi.

Loco ✠ Signi.

CXXXVII.

Charta donationis factæ a ſancta Silvia monaſterio ſancti Andrea de Urbe.

Anno 603. 29. maji.

Ex codice monaſterii ſancti Gregorii de Urbe. p. LI.

Ad lib. II. n. 27. IN nomine Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti imperante domno piiſſimo perpetuo auguſto Foca a Deo coronato magno imperatore anno ſecundo indictione tercia menſis maji die vigeſimo nono. Domino ſancto & venerabili mnnaſterio beati Andree apoſtoli, quod ponitur in clivio Scauri, in quo eſt Maximianus reverendiſſimus abbas, & per eum in cunctis ejus ſucceſſoribus in ipſo ſanctiſſimo monaſterio in perpetuum tenendum, habendum & poſſidendum pro laude & gloria & honore Dei & beati Andree apoſtoli, in quibus fiduciam ſperandam me habere video. Ego Silvia magna femina .... Rome regione prima pro Dei omnipotentis amore & redemptione anime mee & de meis parentibus; item & amore & anime ſalvatione domni Gregnrii ſumme ſedis preſulis, qui preſens pontificatum tenet, & Romanum populum & omnes gentes divina ſancta predicat & gubernat, Ideo dono & offero propriis meis rebus, que mihi in dotem conceſſa fuerunt, ideſt Maſſa in integro, que appellabatur Claudiana, que & Decimo nominatur, in quo eſt eccleſia ſancti Apollinaris & monumento magno & rotundo cum diverſis .... juribus & aquis cum molendinis & ponte marmoreo antiquo, qui vocatur Mola rupta cum divertis fundis & caſalibus ſuis, ſcicet fundum Meſilianum, Cerviri, Spuletu, Marcelli, Ceſamaura, Caſandri, Valle Incentionoſa, Valle aurea cum fontana aque vive, Cannetulo, Palatiolum, Criptule cum eccleſia .....liani Gualdi, qui vocatur Maſcali, Puca Valle virginis, Valle paſcula cum fontana de Salce, nec non ſundum in integro, qui vocatur Cacaſcelio cum aliis vocabulis ſuis, Pra de Roſa, Marmoſtellum, ſanctum Paulum, Parilianum, Ruſcetulum, Flajanellum, Bnniſula, Formello de Gualdo. Item & alium fundum, qui appellatur Flajanellum ſancta Maria, qui ponitur in Cancellata, qui & in inſula dicitur, fundum Oliveto, & fundum Arteule cum terra in campo Maximo ubicumque fila facere poteris cum fontana ſua, que vocatur Delauri, ſundum Ceſananum, Sagarolum, Lauranum, Fenocletulo, Sartoſago, ſundum ...... fundum Palatinum, ſundum Caput Serapi, fundum Calvini, Maximanum cum pratis, Valle mala, ſundum Urbanula, Cucumelli, Valle, in qua ſunt arenaria, Septem balneas, Poliviano, Stabla, Mola rupta cum caſtello ſuo, qui vocatur Ocelano, Montealto, Gualto, Nicano, Montealto, qui ponitur in Frontimanne, Monte ſancte Marie, Valle ſtabla, Aſſaiclo, Aqua vinula, Luncimano, ſundum Antonianum, qui & Saturionus vocatur, fundum Fichocelis, ſundum Silanis, fundum Nimphulas, fundum Aeſianum, fundum Maſinis barbati, fundum Pampis, ſundum Boniſula, ſundum Judeorum, fundum Palatiolum, ſundum Rubianum, ſundum Centum dives, fundum Pretorrialus, fundum Caſamala. Omnes predictos ſundus & caſalia ſibi invicem coheren-

rentes unn ſolo conſtituti cum caſis, vineis, terris, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, ſalectis, appendicibus, arboribus fructiferis, & infructiferis diverſi generis, puteis, fontibus, rivis, paludibus adjunctis, adjacentibuſque eorum cum omnibus pertinentiis, una cum familiis, maſculis & feminis io ipſo caſtello reſidentibus, videlicet Urſulo cum uxore ſua nomine Lenla, Riccardo cum uxore ſua nnmine Romanula, Monaltulo cum uxore ſua nomine Maria, Praxiula & Scortc clavio filiis ſuis, Lenlo cum uxore ſua nomine Dimitriula, Andrerla cum uxnre ſua nnmine Stefaniula, omnes cum filiis & filiabus eorum, & ſimiliter cum piſcariis in Stagno majori, & infra mare conſtituti, nmnibuſque ad ſupraſcriptos fundus & caſalia generaliter & in integro pertinentibus utroſque poſitos via Aurelia miliario ab Urbe Roma plus minus decimo. Affines ejus incipiente a mare magno pergente per ſtagnum Maximum, in affinibus marmoreis juſta Ragum de Orſeula, inde pergeote in fontana de valle Stabla ab ipſa fontana pergente per fines marmoreos, qui ſunt in limite a pede ipſius vallis, & aſcendente per limitem ipſius vallis juſta caſale epiſcopi Portuenſis recte in affines marmoreos, qui ſunt in cilio montis de predicta valle pergente per medium colle, ubi ſunt alii affines marmnrei duo, & recte in columpna juxta canonem, & juxta viam, & per ipſam viam ambulante, juxta caſale de Mnla de Silva, & venit in grippum, qui eſt canone inter duos mnntes, ubi ſtant affines Tiburtini: deſcendit per plagia & per medium Pantanum, ubi eſt modicum canone recte in foſſatum de Ardilinne, unde currit aqua per tempora inverni, & mittit in rivum, qui vocatur Galeria, & recte in Arciones antiquos, qui ſunt in pede de Pantano aſcendente per canonem in ſurſum in valle de Arenula, & per ipſam vallem ambulantem per foſſatum & cava pergente in fontana juxta ſcilices. Inde tranſmeante ipſa ſcilice pergente in monumento, qui dividit inter ipſa caſalia & caſale ſancti Aogeli, & pergit in cilio mnntis recte in foſſatum juxta caſale ſancti Andree, ubi ſtat terminus marmoreus, ambulans ipſum caſale per limitem & plagiaria ſive aliis terminis uſque in terram de epiſcopio ſancte Rufine recte in ſilice per cava ambulante per ipſam ſilicem ante eccleſiam ſancti Baſilitis uſque in pontem marmoreum, qui vocatur Anone, ab ipſo ponte recte per rivum de Anone uſque in vadum de Patreliann. Inde deſcendit per viam publicam in piſcina viticnſa, in qua ſtat affinis marmoreus quadratus, & per foſſatum, qui tempore ioverni currit aqua recte in locum, qui vocatur Strapello, ubi ſtare videtur columpna marmorea ficta, & per ipſum Strapellum, qui eſt aqua deſcendente in ſtagno, vel in mari, vel ſi qui alii affines ſunt, aut ab origine fuerunt, & quotquot eſt in perpetuum. Quos vero ſubſcriptos fundos & caſalia cum omnibus eorum pertinentiis, ſicut ſupra repertum eſt, a preſeoti enim die largior vobis pro ſubſtentatione fratrum io eodem monaſterio in uſu & ſalario in perpetuum, & numquam a me, neque ab heredibus meis, aut a me ſubmiſſa perſnna contra vos veſtroſque ſucceſſores aliquam babueritis queſtionem aut moleſtiam, ſed omni tempore a me & ab omni perſona hominum ſecuri & tranquilli permaneatis, unde & jurata dico per Deum omnipotentem ſancteque ſedis apoſtnlice ſeu ſalutem viri beatiſſimi & apoſtolici domni noſtri Gregorii ſanctiſſimi primi pontificis, priocipe a Deo coronato domno Phoca magno imperatore. Sed hec omnia, que preſens hujus donationis cartula conſervare & diligenter cuſtodire promitto. Nam (quod non credemus) ſi quilibet homo magnus vel parvus contra hanc cartulam venire temptaverit, ant de ſupradictis locis tollere voluerint, & ſicuti ego ordinavi pro ſalute anime mee & de domno Gregorio ſanctiſſimo pontifice Romano filio meo, ita permanere non dimiſerit, ſit ille maledictus & anatematizatus, & cum diabolo io infernum habeat portionem, & cum beato Andrea apoſtnlo in die judicii mecum ponat rationem, & ſic componat ſnlidos aureos mille, & poſt penam abſolutione maoente hanc preſentis donationis in ſua maneat firmitate in perpetuum. Has autem cartulas conſcriptas per manus Coſmatis nntarii & tabellionis Urbis Rome ſcribendam dictavi, & propriis manibus firmavi ſub ſtipulatione & ſponſione interpoſita. Actum Rome die anno pootificatificatus primo menſe, & indictione tertia.

Signum crucis † manu ſupraſcripta domina Silvia, que hanc cartulam a die preſenti fieri juſſit.

† Ego Flavius tribunus in hanc preſentem donationem cartula de ſupraſcripta maſſa in integra, que apell.. Claudiana, qui & Decimo nominatur, cum fundis & caſalibus ſuis, & caſtello ſuo cum ſervis & ancillis, & omnibus ſuis pertinen-

tinentiis, ut ſuperius legitur, facta a domina Silvia magna femina in Maximo abbate mooaſterii io clivo Scauri rogatus ab ea teſtis ſubſcripſi, & traditam vidi.

† Ego Conſtantinus tabellio haoc cartulam donationis de ſupraſcripta maſſa *&c. ut ſupra*.

† Mattheus acolitus in hane preſentem donationem de jam facta Maſſa *&c. ut ſupra*.

† Booiſacius major domus in hac cartula ante faciem noſtram traditam, qui eſt amoris donatio de jam nominata Maſſa Claudiana & Decimaoa cum ſundis *&c. ut ſupra*.

Ego Coſmas tabellio urbis Rome ſupraſcriptus ſcriptor hujus donationis cartulam poſt teſtium ſubſcriptionem & traditionis facte complevi & abſolvi.

† Ego Stefanus Paparonus primus judex auctoritate apoſtolica judex habens fidem huic ioſtrumeoto fideliter exemplato ideo me ſubſcripſi.

† Ego Petrus Mardon. nunc camerarius judicum Urbis habens fidem huic ioſtrumento fideliter exemplato me ſubſcribo.

† Ego Bartholomeus Angeli de Reate notarius & nunc corrector ootariorum Urbis habens fidem huic inſtrumento fideliter exemplato ideo me ſubſcribo.

† Ego Petrus Bibiana notarius & nunc camerarius notariorum Urbis habens fidem huic ioſtrumento fideliter exemplato ideo me ſubſcripſi, ſub anoo Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo indictione decima meoſis auguſti die decimonono.

Ego Leonardus Jacobi Rubei ſancte Romane eccleſie judex & ootarius habens poteſtatem dandi tutores & curatores, decreta ioterponendi, teſtes recipieodi, inſtrumeota exemplandi, & alios actus judiciales exercendi, ſicuti inveoi in predicto publico originali inſtrumento olim bone memorie Coſme tabellionis urbis Rome ſcriptoris hujus donationis predicte, nullo addito vel dimiouto, ſic de verbo ad verbum ſcripſi, & ſic fideliter exemplatus ſum, & que ſuperius in tribus locis ſont ſpatia punctata, ſcilicet que non potui legere propter cartam corroſam, itaque ibi legi non poterat.

CHRI-

CHRISTOPHORI MARCELLI
PATRICII VENETI
Archiepiſcopi Corcyrenſis
EPISTOLA,

In qua Camaldulenſis eremi ſitus, vitæque ibidem degendæ ratio luculenter deſcribuntur.

Chriſtophorus Marcellus Archiepiſc. Cocyrenſis amico cuidam ſuo. S. P. D.

VEREOR ne deſideres officium meum, quod tibi tam pro noſtra, & ſtudiorum & ordinis conjunctione deeſſe non debet, quam quod ſegnius fortaſſe, quam deceat, ad tuas tibi reſpondeo literas; quæ pluribus jam diebus ſunt a me ea animi voluptate acceptæ, quam & hominis dignitas, & ſingularis earum elegantia expoſcere videbatur: utrumque me cogit modo, ne amplius differam, quod mihi incubuiſſe jam video ſcribendi onus: eo addito quod ex hoc ipſo munere non modicum emolumenti pariter & jucunditatis accipiam. Nempe ita in quo valde proficere ſtudeo, verſari coactus ſum, & ut tibi meas (qualeſcumque ſint) literas gratiſſimas eſſe conſpicio: quod itaque meas auges, & tuas diminnis laudes, neſcio prudenter ne potius facias, an amanter: novi enim omni tempore tui animi moderationem, qua de te longe minora concipias, quam re ipſa præſtare poſſis & debeas: hac in re tuum non eſt, ſed aliorum expectandum judicium, qui quo ingenio, quibus virtutibus, qua eruditione & eloquentia præditus es, optime norunt & prædicant. De amore autem in me tuo, quoties illum conſidero, immortales tibi gratias ago & habeo, atque inde me & eruditionem, & eloquentiam aſſequutum fuiſſe commemoras, eo quidem pudore afficior, quo mallem pro tui in me animi ſinceritate eam partem ſilentio præterire, quam exprimere ſtatuiſſes. Fateor me utriuſque ſtudioſum eſſe pro viribus, quum certe non videam quid præſtantius, quidve conducibilius homini contingere poſſit in vita, ſed me talem, qualem M. Tullii non habuit ætas, quum aſſerat ſe ſapientes vidiſſe complures, eloquentem neminem, non eſt niſi quod fieri optem, ne dum ipſe id impudenter audeam dicere, aut feram æquo animo alios profiteri. Te vero non minus Ariſtotelem facere, quam Platonem, quod miro tum ingenii acumine, tum rerum, de quibus agit, ſerie illum exuperat, a quo eloquentia, gratia & pietate plurimum ſuperatur, tuum ſane judicium approbo: namque cum ea æſtimatione te video ita utrumque complecti, ut nequaquam alterum ſine altero perfecte intelligi poſſe cenſeas, aut ſine utroque humanum ingenium exornari: Verum ſi mentis oculum paulo diligentius adhibeamus, nihil eſſe in Ariſtotele, quod in Platone non fuerit, proculdubio inveniemus. Complura vero in Platone, quæ non attigit Ariſtoteles, ad id quod ille de immortalitate animorum diffuſius, de beatitudine perſpicacius, de abjunctis mentibus, & earum officiis uberius pertractavit: a quo ſane nihil præter ſcribendi ſeriem deſiderari potuit, quam plane dedita opera, ut temporis conſuetudini morem gereret, prætermiſit. An credimus ſub eo annos xx. Ariſtotelem militaſſe, cum quo (ut hiſtorici referunt) palam ſæpiſſime diſputaret, ab eoque diſſentire videretur, & quo tenderet diſcipuli ſtudium illi non patuiſſe? allatas quotidie rationes, quæ ſcriptis facile mandarentur, non enodaſſe, aut tamquam debiles & commentitias non rejeciſſe? Vellem utrumque (ſi fieri poſſet) ab inferis revocari, ut ille a ſuo, & xx. annorum diſcipulo, quem maxime laudare ſolebat, quam injuſte, quam impudenter damnaretur, inſpiceret: quidque ſibi de ideis, de rerum naturalium principiis, da mundi natura & origine, de motu, de tempore, de viribus animæ, de inſpiratione, deque aliis pluribus objectaſſet, agnoſceret, ut non verum illum, aut probum diſcipulum, ſed fictum & improbum, noo gratum & beneficii memorem, ſed ingratiſſimum fuiſſe deprehenderet. Hic vero alia ex parte coram præceptore po-

ſitus

Digitized by Google

ſitus erubeſcens aut ſe emeritum diceret, aut propriam inſcitiam (quam illi minime tribuo) confiteretur, verum, ut eſt in eorum literariis monimentis inſpicere, quod præceptor ſcribendi uſum prætermittere voluit, diſcipulus non inſpecta conſuetudine temporis explicavit, & earum rerum, de quibus præceptori acceptum referre maxime debuiſſet, ſeſe, magna quidem injuria, authorem inſtituit. Tanto ergo Plato eſt Ariſtotele dignior, quanto in dicendo ſplendidior, tanto uberior, quanto erga præceptorem Socratem officioſior, cui nullo affectus ambitu, nulla prorſus gloriæ tactus invidia, quæcumque ipſe tam accurate conſcripſerat, omnia tribuiſſe legitur. Ab eo autem non eſſe pietatis noſtræ requirenda myſteria, procul dubio aſſentior, ſed quod ipſe ad tantam rerum altitudinem pervenire potuit, aut meruit, quid nocebit inde religionis Chriſtianæ, non dicam confirmationem, ſed ex divino quodam inſtituto non vulgarem hominis admirationem accipere? De Platone ſatis. Nunc, quod tibi ſuggeram delectabitque fortaſſe magis, aggredior. Proximis ante diebus, ut non ignoras, ampliſſimum ac ſapientiſſimum cardinalem de Medicis, dimidium vitæ meæ, cui deſervio, in caſtra profectum eſſe, ita ſcias me pro comite aut ſervo, ſecum ut irem pati nullatenus voluiſſe, quo factum eſt, ut quum non modica animi perturbatione & mœrore ex illius profectione affectus eſſem, veluti homo ſine capite errabundus excogitarem, quonam mihi migrandum eſſet, ubi ſedari mens mea poſſet, & tam fœlix conſuetudo in mediocre aliquod refrigerium commutari, mihique in mentem venit, quod diu ante propoſueram animo, ſed exequendi numquam oblata fuit occaſio, ad ſacram illam Camaldulenſem eremum digredi; ubi nominatiſſimum ſitum, laudatiſſimam vitæ rationem, ſanctiſſimas ceremonias, & quæcumque alia diligenter inſpicerem, a quibus & animi relaxationem, & ſpiritalis vitæ fructum aliquem reportarem, facta deliberatione, eo quidem propoſito acceſſi, quo neſcio, ad quem locum alias umquam majori deſiderio properarem. Eſt mons in Apennino, qui Hetruriam a Flaminia diſterminat xxx. millibus paſſuum a Florentia diſtans, prægrandis ſatis, petroſus atque difficilis, qui duorum milliarium, ut ajunt, per gyros itineris ſpatio ſuperatur: in cujus cacumine læta quædam eſt, non artis, ut reor, ſed naturæ beneficio inventa fere perfecta planities, in qua ſa-

cratiſſima illa ſita eſt eremi ſolitudo. Antequam ad eum locum pervenias, in aſcenſu montis tibi ſeſe offert multitudo abietum, qua latus ferme totum altera ex parte occulitur: hac arborum copia dextra, lævaque per ſtadium, ni fallor, ut ita dixerim, comitati, jugum conſcendimus. Ibi paullo declivis commemorata planities, a ſeriatim poſitis, & frequentiſſimis eiſdem in cœlum tendentibus abietibus, nulla prorſus alterius generis admixta arbore, cingitur. In hoc circuitu complures eremitarum diſcontinuatæ domunculæ, ex quibus nonnullæ, quæ viam rectam tamquam diametrum illius circuli efficiunt, apparent ordine poſitæ, reliquæ omnes hinc inde fuſæ totum illum ambitum complent. Aliquantiſper circa viæ dimidium extat ſacellum mira quadam pietatis arte constructum: non enim amplum eſt, aut ſplendidum ſatis, ſed ſubobſcurum, breve & ad ſolvenda Chriſto ſervatori piacula, preceſque fundendas accommodatum. Ibi non nitentia marmora, non auratas trabes, non minio & purpura, maxima opera & impenſa depictas tabulas, non eburneos aut æneos loculos, non pretioſa vaſa, & Corinthiaca manu confecta, non aureas ſtatuas, non gemmis, argento & auro ſplendentes aras invenies: ſed ipſum quod diximus ſacellum, ex lateribus ligniſque abiegnis erectum, pro divini cultus exercitio, mediocri ſuppellectile præditum, ibi omnia ſanctitatem quamdam redolent, & ſpiritalis vitæ profectum: ſed inter alia ſanctiſſimi viri Romualdi, ejus vitæ & nominis inſtitutoris, brachium viſitur, & marginaria ejuſdem in Pſalterium præ nimia fere vetuſtate exeſum, ut perſpici potuit, diligens expoſitio, quæ duo inter ſacra præcipua & merito cuſtodiuntur. In eum locum die nocteque pro explicandis Deo hymnis & laudibus conveniunt eremitæ, qui nullo audientium aurium pruritu, nulla harmonica ſuavitate, nulla prorſus inſtrumenti alterius dearticulatione, ſummiſſis & porrectioribus vocibus illas alternatim enuntiant, gratum quidem, ut reor, & Deo & piis animabus obſequium, quum mens ipſa, & intraneus hominis ſpiritus, pro gratificatione ſui non egeat melodiis. Eſt oblongæ figuræ ſacellum, ad orientem capite ſpectans, ſive ullo columnarum, aut forincum apparatu, ſectum uno pariete circa ejus dimidium, a cujus utraque parte duæ ſunt aræ pro celebrandis ſacrificiis inſtitutæ: In interioris partis capite major eſt ara venuſto & pio aſpectu conſpicua; remo-

tiuſcule ligneæ eremitarum circumpoſitæ ſedes; quibus dum laudant Dominum, ſrequentem ſatis chorum efficiunt: Non ſatis elatum tectum, ſed longitudini conſonum: Anguſta janua, ut ſeſe colligat homo, dum eum locum ingreditur, & peccata dimittat, quooiam ſanctus eſt. Portæ ſupereminet horologium planum & decorum, ubi Solis curſus per horarum ſpatia lineamentis diſtinctus gratiſſime proſpectatur. In prima ſacelli parte duæ ſunt cellulæ januæ proximæ, in quibus per noctem venientes eremitæ ſaculas & indumenta depoount, quibus præ nimio frigore involvebantur : nam quiſque a ſuo domicilio brumæ tempore ſub divo, & ſæpius calcatis nivibus, eo uſque progreditur. Sunt vero diſcontinuatæ domuoculæ, oe quis ſacile cum alio & ad libitum, colloquatur: Eſt enim illis lege prohibitus arbitrarius ſermo, quod & multiloquio mendacium deeſſe non ſoleat, & ſermonis communicatio ultra debitum agendi quicquam licentiam ſacile pariat. Pronus eſt ſenſus ad malum, qui verborum ſtimulis interdum adeo concitatur; ut qui ſilentio in virtute ſtetiſſet, ſermone concidat, & ad iniquitatem declinet. Domicilium quodque non amplum aut ſublime, ſed correptum, & humile lateritio opere fabricatum, ſed adeo uniuſcujuſque rei domeſticæ negocio ſuis portionibus accommodatum, ut non melius magnum quodque atrium ſe habere conſpicias. Eſt enim in ejus medin ſitum cubiculum ſtudiolo ab altero cubilis capite præditum, tabulis abiegnis concluſum ab altero janua, quæ ex modica aula homini præbet ingreſſum: ex adverſo cubilis, focus camino ſubjectus, cujus recto ſpiraculo fumus e tectis ſuperius evolet, ubi per brumam perpetuus vigeat ignis: namque præ ſui altitudine, vehementius riget illius jugi cacumen. In ſtudiolo ſacris cujuſque conditionis, pro hominis libito, licet pauci, conſtituti ſunt libri, quibus quum ab orationibus vacandum eſt, ſubire poſſit lectionis voluptas, & bonarum iſtitutionum proficua meditatio. A levo ſtudioli latere, per feneſtram modicum non ſublime, ſed tranſverſum lumen admittitur, ne nimia ejus reflexione legenti acies oculi perſtringatur. Ante ſtudioli januam menſa vertilis, dum non eſt uſui, parieti adjacet, ne impedimento ſit, dum vero opus eſt cibo, deprimitur. Sub cubiculi tecto penduli uvarum racemi, ex quibus paſſis jejuniorum tempore quiſquis beneficium capiat: alii etiam diverſo genere, ut pomorum, nucum, caſtanearum fructus ad uſum ſupra cubile, velut in armario reponuntur. Poſt cubiculum eſt oratorii locus pro dignitate ſpatioſior, & quod minus eſt ad habitationem hominis inſtitutus. Erectum eſt ibidem altare, in quibuſdam cellis certæ ex oppoſito ſedes ad ſacrarii ornatum, aut plurium uſum, quos ſorte ſacrificii tempore intereſſe contigerit. Ante cubiculum, a ſiniſtris auleolæ ſitus eſt excrementitius locus, ubi aqua aſſidue defluens in abiegnum alueolum, lavandi pannos beneficio eſt eremitis. Aliud a fronte ſeſe offert oſtiolum, quo reſerato caleſactionis commodum lignorum penu conſpicitur. Non deeſt domunculæ ad refrigerium hortulus, muris circumquaque recluſus, oam intra tantam parietum anguſtiam per æſtum ſere homo reſpirare non poſſet. Unius hæc eſt, quam inſpexi & habitavi cellæ deſcriptio, quæ Petro olim Quirino patritio Veneto, literis, virtutibus, ingenio, affabilitate, gratia multum inſigni, ad agendam ſolitudinis pœnitentiam ſorte neſcio, an electione contigerat: alias eodem tenore, & partium diſcrimine poſitas credimus, quæ ni fallor vigintiquinque numerum nequaquam excedunt. Habitus Benedictini & candidi ordinis eſt eremitis, oblongis & impexis barbis ſe habeotibus, tonſo crine, relicta circumquaque corona, ut conſuevit: ne retentis, ſed procul rejectis mundi ſuperfluis per caput, cui tributa eſt ſapientiæ ſedes, vero noſtro capiti, quod Cbriſtus eſt, & æterni patris ſapientia, perque coronam, juſtitiæ debere magis hærere ipſi intelligantur. Peculiaris barbæ inculta prolixitas eſt eremitis ne molliores, quam deceat, ſint, aut aliis videantur. Vita eorum auſtera ſatis & aſpera: oam ſere ſemper jejunant, panis tantum & aquæ modicum ſine ullo olei condimento, ter in hebdomada adventus & quadrageſimæ tempore accipiunt: per reliquum anni tempus octavo quoque die, qui per hebdomadas ſigillatim paſſioni Dominicæ aſſcribitur, idipſum perſeveranter obſervant. A carnibus in univerſum perpetuo abſtinent in eremo, etiam ſi adverſa valitudine affecti emoriantur, ex ovis & caſeo parciſſime capiunt: aluntur concoctis herbis, leguminibus, ex frumento non ſatis eſt eis exquiſitus panis: vinum ſatis debile, ſed ſalubre. Præter pſalmodias, quas ſæpius in die, & ſemel intempeſta nocte alternatim in eccleſia proſerunt, pſalterii dimidium, ubi ad cellam redierint, legunt. Vitas ſanctorum patrum percurrunt, ante oculos verſant inſtituta

le-

legis antiquæ, recentiora documenta revolvunt, perlegunt, imbibunt, & qui lectionis interdnm gravitatem faſtidiunt, ex abiegnis nodis globulns diametro perforatos torno cnnficiunt, quibus funiculo transfixis, annexiſque Dominicæ, dum dicunt, aut beatæ Virginis orationes enumerantur. Ex his duo ſunt ita ſuis recluſi dnmunculis, ut exire ſit neſas: cum altero & ſeniore, ſermonem habui, qui ſeptuaginta & ſex annis natus, ore pallido, complicata barba, omni ex parte capitis exuberante canitie, bomo alioqui illiteratus, tanta mihi gravitate, pietate, dicendi ſerie locutus eſt, nt illum ſane non admirari nequiverim. Suadebat enixe paſtoralis officii curam, ad quotidiana ſacrificia me invitabat, quod ipſe ſingulis quibuſque diebus ſacra perſolveret, inde ſibi tam vehementem animi dulcedinem atteſtatus, & ſuavitatem inditam perſentire, ut magna eo die felicitate privatus videretur, quem ſine ſacrificio tranſmiſiſſet. Vere ſenis illius mnnita, ſuaque conſilia uſque adeo cordis mibi intima perſtrinxerunt, ut quamvis eſſet, in mei excuſationem quid dicerem, & divi Auguſtini de quotidiana celebratione neque laudanda, neque vituperanda ſententia, obmuteſcerem tamen, nilque illi præter gratiarum actiones, & bumiliter ſatis exprimerem. Is certe locus, bæc babitatio eſt, qua nulla umquam fuit, quæ magis homines ad vitæ renovationem & profectum, vel invitos alliceret. De me ipſo quid dicam, quæſo libenter accipias, nam id præterire non poſſum, cum primum juga montis conſcenderim, tntuſque eremi ambitus ſeſe mibi obtulerit, ſubita quadam cnrdis cnmpunctione, Deum teſtor, me commoveri perſenſi, ac ſi mihi divina vox in auribus perſonaſſet, locus iſte ſanctus eſt, tua nunc peccata dimitte. Ergo ſi locus ipſe pio, & divino quodam ſitu boc habet, ut animas ad beatius vivendum, ad relinquendas mundi ſordes invitet, quid de ſanctiſſima hominum conſuetudine, de caſtiſſimo vivendi modo, de puriſſimis eloquiis, & candidioribus precibus aſſerendum? Non poſſum profecto tibi æquis verbis exprimere, quanto fuerim primo aſpectu captus amnre illius loci, quem quum egregiis illis abietibus cinctum, atque ornatum inſpexerim, divino quodam munere & ingenio factum exiſtimavi. Nullus enim commemoratus, quem ipſe audiverim, Deo dicatus eſt locus, qui ea tam frequenti arbore conſito nemore ambiatur. Quum enim vitæ rationi cetera nmnia ſi fieri queat, legitime accommodari debeant, credibile quidem eſt, Deum optimnm & maximum, ſine cujus nutu ne ſolium quidem arborum agitatur, gratiſſimo ſibi hominum conſortio, non ſolum de ſanctiſſimis inſtitutis, ſitu vetuſtiſſimo, ſed etiam de aliena quadam, ut eſt, vegetalium imitanda ſimilitudine providiſſe, ut ſibi invicem omnia & religio, & pietas, & ſacratiſſimus vivendi cultus, & locus, & ipſæ denique arbores conſentirent. Ea enim ordinis divina ante oculos poſita, ne dicam excogitata myſteria movent homines, ac in beata vita confirmant. Eſt abieti, ut pbyſiologi referunt, & ipſa experientia comprobat, ima radix, ut intelligat eremi cultor imam ſe debere & profundam caritatis, a qua virtutes aliæ prodeunt, habere radicem, cujus ampliſſimæ laudes, quum apud Apoſtolum frequentiſſime habeantur, mihi ſunt omittendæ, ne alio, quam vellem longior facta, mea rapi epiſtola videatur. Altus rectuſque abieti caudex, ut ille ipſe noſcat ab eo virtutis principio parari ſibi aſcenſum in cœlos. Rami prægrandes ordinati, tam intervallo, quam numero, recti, & quodammodo infixi, quod eſt aliis arboribus denegatum, ut moveantur incolæ a præcipua bac & aliarum omnium virtutum matre alias prægrandes tam numero, quam operibus ordinatas exoriri virtutes, quæ quidem rectæ ſunt, quod ab eadem caritate ſummam rectitudinem habeant, atque illi infixæ tamquam ſimillimæ videantur, veluti obedientia, continentia, pietas, bumilitas, tolerantia, integritas, ſnlicitudo, magnanimitas, honorum & divitiarum contemptus. Id unum memoratu digniſſimum in eo ramorum ordine præterire non poſſum, quod triplici ſigillatim numero totam, ubi oriri cœperit, arborem compleant; quid enim aliud præfigurat, quam quod per caritatis truncum, a quo virtutes aliæ prodeunt, in ſupremam illam, & cœleſtem beatitudinem, perque diviniſſimæ in nobis, & noſtris actionibus effigiatæ Trinitatis imaginem aſcendere debeamus? Triplex eſt quoque dilectio, quæ a caritate procedit, in Deum, in noſipſos, in proximum; ex triplici menſura conſtare debet omnis, ſi ſit valida, operatio noſtra, principio, medio & fine. Adoratio triplex, Dei optimi, beatorum ſpirituum & animorum. His gradibus patet, atque diſtinguitur hominum aſcenſus in cœlum. Nodoſa eſt etiam abies, unde bonarum actionum varietates, iſque animi apparatus eremitis oſtenditur, quo in virtutum habitibus tamquam in nodis earumdem contineat alimentum.

Sunt ei rara ſolia & ſerrata, & in ſua extremitate pungentia, ut non frequentia ſint, ſed rara incolarum verba, ſarrati cautique ſermones, ad vitiorum deteſtationem, magna acrimonia præditi. Cortex tunicis multiplex, ut multiplici defenſione ſeſe a diabolo, & homine tueantur. Nullum abies patitur cultum, ut ex negligentia corporis animus coli & ornari plurimum intelligatur. Surſum a radice nullum habet locum unde proferat ſobolem, ut verbis prædicata, aut exemplo oſtenſa fides ipſaque incolarum vita alios erigere, & ut ajunt, ædificare poſſe minime intelligatur, niſi ſit in radice caritatis fundata. Eſt etiam nervoſa abies lignoſæ & apparentis medullæ, atque ideo validiſſima, & egregia nuncupata, ut nervoſa ſit, ſortis & potentiſſima intrinſecus erga Deum & homines caritas, ſi in cœlum velit aſcendere. Hac etiam ratione non eſt abies fragilis quamvis certa mentium rectitudine findi queat, ut eo exemplo videant eremitæ ſi quis perſectam caritatem habuerit, ab adverſis rerum turbinibus eum frangi non poſſe, neque aliter, quam per rectitudinem divinæ providentiæ perſeverantem corpore diſſipari. Semper etiam viret hæc arbos, ſilveſtris pulchrior, & quæ parte aquilonia enaſcitur, ut eremitæ ſit omni tempore viridis caritas, quæ ſi mundo ſilveſtris facta tumidos & auſtrales diverſarum conſuetudinum flatus aufugerit, pulcherrima quidem & præſtantiſſima efficietur. Mare denique & fœmina arboris ſpecies iſta diſtinguitur, ut pro fœmina temporalem, & neceſſariam vitam intelligant eremitæ, ſine qua ſpiritalis eſſe, aut exerceri non poteſt. Hæc vero mare prolixior, quoniam corporeæ naturæ diutius, quam ſpiritui vacare neceſſe ſit, donec terrena ſumus in vita, mas vero nucleos habet, quod nequaquam per corporis, ſed ſpiritus exercitationem prodeunt, & inſtar fructuum colliguntur. Fœlicia opera pietatis, in hac animi cogitatione verſabar, quum & admiratione, & pientiſſimo quodam affectn detentus omnia laudabam. Placebant enim, & me in alterius vitæ bona ſummo deſiderio dirigebant. Conſiderabam eos, qui locum illum incolerent, homines eſſe ſenſuum illecebris, paſſionibnſque ſubjectos, ex quibus forent, qui nobilitatis titulo, opum, honorum, voluptatum, ac præclariſſimarum artium fama, uſuque ſplendeſcere videbantur, quos tamen humiles, inopes, abjectos, omnibus, ne dicam delitiis, ſed fere commodis licitiſque uſibus privatos inſpicerem, inter quos mihi veniebat in mentem Petrus ille Quirinus, quem paulo ſupra commemoravimus, vir quidem literis prius & ingenio, mox etiam ſanctitate vitæ præclarus, ibidem eum hominem maxime deſiderabam, ut non deeſſet ſolitus loci ſplendor, decus & ornamentum, cujus quidem piam ſœlicemque memoriam ſine lachrymis præterire non poſſum. Aderat ejus ſolitudinis ſocius Paulus Juſtinianus, qui illi ſuperſtes fuit, paris nobilitatis vir, qui ingenio & virtute illo non multum inferior, ſed opibus ante converſionem longe ſuperior habebatur. Hic melioris vitæ deſiderio a fœlici hujus eremi conventu receſſit. A cujus ſane laudibus præter ſanctiſſimam vitæ inſtitutionem nequeo contineri, quum non eam ſolitudinem foveat, quæ aut ſummam quamdam ſufficientiam, & ut ita dixerim, divinitatem requirat, aut homini deſperationem incutiat, ſed ex digniſſimo a ſeculi ſrequentia literatorum hominum conſortio conſtitutam. Non enim cum ſeris degunt, aut montium cavernas inhabitant, non crudis veſcuntur herbis, non ſibi ipſis in ſuis omnibus neceſſariis ſumminiſtrant, ſed alios ſecundi ordinis habent, a quibus vivendi uſum accipiant. Eſt etiam inter eos ſacrarum literarum quicquam profitendi commoditas, ut alii erudiantur; quo certe vivendi modo, ut paucis concludam, nihil præclarius, nihil ſufficientius, nihil denique tutius dari mea ſententia, aut excogitari facile poteſt. Hæc ſunt, quæ de ſacratiſſimo ac celeberrimo hoc loco præ nimia lætitia & tranquillitate animi inde accepta tibi commemorare conſtituti, quæ non omnia quidem ſunt, neque a meo dicendi ſtudio celebrata, quo res ipſa expetere videbatur. A quo, ubi aliquandiu immoratus ſuiſſem, inſtante, urgenteque aeris inclementia, ad alterum ejuſdem Apennini delubrum inviſendum ſtatui proficiſci, ut utriuſque loci facta comparatione, quiſnam laudabilior & religioſior videretur, agnoſcerem. Diſtat celebris Alverniæ locus, qui aſperrimi montis eſt, a Camaldulenſi eremo XII. milliaribus, qui beati Franciſci habitatione, oratione, ſtigmatibuſque maxime colitur & veneratur. Antequam eo accederem, mihi in itinere, Mauſoleæ, ſic appellati loci, collis cujuſdam lateri hærentis oblatus eſt tranſitus, ibi cum ædes ſatis urbanæ, quibus colligendarum eremi ſrugum pars major reponi ſolet, tum venerabilis ſenex ille Petrus Delphinus ejuſdem Camaldulenſis ordinis Generalis in-

inventus eſt, qui cum ætate quæcumque ad virum optimum dicendique arte peritum pertinent, omnia conſumavit. Hic me hilari vultu ſuſcepit, & hilariori animo hoſpitatus eſt. Inde Alverniæ locum petens per ſalebroſas intortaſque vias, montem oon minus aſperum, quam tetrum denique ſuperavi, ubi præter ſummæ pietatis viri memoriam, nihil profecto eſſe videtur, quod hominem ad vitæ converſionem alliciat. Templum aliorum more conſtructum, ſatis pulchrum & amplum, fratrum frequentes, continuatæ, in ſublimique uno & eodem ordine utrimque poſitæ ad recubitum cellulæ. Oratoria per cavernas montis hinc inde complura; venerabilium ſtigmatum ab alio montis latere conſtitutum ſacellum, quo fratres ſingulis quibuſque diebus occidente Sole ad orandum conveniunt. Eſt etiam locus, ubi pelleote diabolo, & præcipitem volente Franciſcum reddere, illi mons una ex parte ceſſit, & nè caderet, modo quodam continuit, ejuſque eorporis incavato ſaxo duriſſimo extat effigies. Id unum præ aliis memoratu dignum, & fere penitus incredibile in cavernis illis conſpicitur, ingentia, nullique ſuſtentaculo hærentia pendere ſaxa, altiſſimas a vertice uſque ad radicem montis ſpectari ſciſſuras præminere, & quas ſtatim diceres io caput caſuras, horribiles viſu rupes, obſcura intortaque antra diſcluſis undique patere ſaxis, præcipitia immenſa ex lapidis jactu longius audito ſono deprehenſa. Quæ omnia quam admirabilis Salvatoris noſtri paſſionis tempore in ſupernæ poteſtatis teſtimonium divinitus facta fuiſſe creduntur, Luſtrato loco diſceſſi, perque Caſentinum agrum juxta Bibienam egregium Cardinalis origine oppidum, & Puppium Veneti exercitus una cum Petro Medice adventus memoria celebratum: perque Umbroſæ vallis divi Ioannis Gualberti nomine, lætoque animo inſignitum locum, ubi etiam pulcherrimum quidem fuerat ſuaviſſimo quodam ſuſurru a longo montis tractu cadentes ſpectaſſe aquas, adequitans denique Florentiam me recepi &c.

Hac mihi, abſente domino (pro cujus ſœlicitate, quæ mihi ſemper eſt animo, his in locis oravi) parta animi recreatione, refrigerioque nonnullorum dierum ſpatio comparato, aliquantiſper ſedata eſt mens, & ad te has, quæ forſan niſi me amàres, tædium afferrent, literas dare conſtitui, tum ut noſceres tui apud me perpetuo valere memoriam, tum etiam ut ex literarum tuarum expectatione ac reditu, quæ mihi gratiſſimæ ſemper fuere, longe majus ſolamen & tranquillitatem accipiam. Vale, & me, ni te pigeat, ſeu potius ego indignus ſim, Leoni X. optimo ſummoque omnium principi ſuppliciter commendato. Florentiæ XVI. cal. novembris. M.D.XXI.

AN-

ANDREÆ MUGNOTII
CONCHENSIS HISPANI
DESCRIPTIO
EREMI CAMALDULENSIS.

BEATISSIMO PIO V.
PONTIFICI OPTIMO MAXIMOQUE
ANDREAS MUGNOTIUS HISPANUS
F.

ET ſi plurima ſunt (Pater ſanctiſſime) & maxima quidem ornamenta, quibus tua hæc Italia, in toto terrarum orbe celebratur, neſcio tamen, an majus aliquid & illuſtrius habeat, quam Camaldulenſem eremum, quæ ſupra montem altiſſimum, in Hetruriæ finibus poſita, & quingentis quinquaginta & eo amplius annis a viro ſanctiſſimo Romualdo excogitata, ac inſtituta novos cælo cives hactenus, in dieſque magis procreat. Cujus loci religio, tum alios principes ac heroes permultos, tum te imprimis ad ſe illexit. Quanti enim fieri ab omnibus is locus debeat, oſtendiſti ſatis, cum eum tua præſentia illuſtraſti. Hujus itaque ſacra eremi deſcriptionem, quam ego anno ſuperiore, ſtylo (ſi non eleganti) certe fideli, brevi hoc opuſculo utcumque expreſſi, cui dicarem potius quam tibi (Pontifex ſumme) cujus auſpiciis, illam ſanctorum Patrum religionem non conſervari ſolum, ſed novis etiam incrementis augeri, quotidie audimus? Accipe itaque (Pater clementiſſime ac religioſiſſime) noſtræ hujus humilitatis munuſculum, ea animi voluntate, qua res omnes pias ſemper es proſecutus. Ego vero ſatis amplum fructum illius me conſecutum exiſtimabo, ſi laborem hunc meum probari a te, gratumque tibi eſſe intelligam. Vale (Princeps optime) ſervetque te Deus tamdiu incolumem, quamdiu boni omnes exoptant.

DE EREMO
CAMALDULENSI.

POſt gentium multarum, urbiumque nobiliſſimarum colluſtrationem, quarum mores, rituſque varios cognoſcere volui, veni tandem ab ultimis uſque Hiſpaniæ finibus in civitatem Florentiam, ut inde Romam, quo properabam, me conferrem. Verum, cum multa, perpetua ſane laude digna, de eremo Camaldulenſi, qui locus eſt antiqua patrum religioſiſſimorum habitatione maxime celebris, inter loquendum, a nonnullis mihi notis accepiſſem, pio quodam deſiderio ſacrum hunc videndi locum impulſus, eo adire opere precium me facturum exiſtimavi. Cumque die quadam, in auroræ ortu, per vias invias, ſalebroſas & curvas, incultas terras, ſataque infructuoſa, duras rupes & montes aſperos, iter arriperem, integram fere diem in itinere obeundo conſumpſi, nec Apennini juga ſuperare potui. Altera autem die, ſummo mane, ad ſacram perveni eremum, in qua merito, inter religioſiſſimos viros, diutius mihi conſiſtendum putavi, ut ejus etiam gentis veterem diſciplinam, legeſque ſacras cognoſcerem, unde vitæ ſanctæ degendæ rationis ſplendor ortum habuit. Ante illius tamen acceſſum, dum montem illum innumeris hinc inde ſummæ proceritatis virentibus abietibus ornatum conſpicio, ſtatim in mentem venit illa antiqua ſanctorum patrum vita, quam in deſertis in-

Google

montibus, & ſpeluncis in ſancta illa ſolitudine Aegyptia degebant illi, quo magis in ejus amorem maximo, quodam pietatis fervore accendebar. Sed jam ad ipſius eremi deſcriptionem, divinis auſpiciis deſcendamus. Eſt mons in vertice Apennini, qui in Hetruriæ finibus prominens, ipſam a Flaminia diſterminat, & utrumque reſpicit mare, Tyrrenum ſcilicet, & Adriaticum, ab Urbe Florentia triginta paſſuum millibus diſtans, qui prægrandis eſt, & valde ſaxoſus, & præ ejus aſperitate aſcenſu difficilis, ac per giros itineris, duorum (ni fallor) milliarium ſpatio ſuperatur. Ejus autem major pars copioſo abietum nemore plena eſt, quarum ſumma altitudine cœlum occulitur. Ultra ejus medium, ad ſingularum viarum terminos, ſingulæ etiam ligneæ Cruces erectæ ſunt, quæ, a ſacra eremo quinquaginta paſſibus, plus minuſve, diſtant. In hujus montis cacumine, planicies quædam eſt amœniſſima, in qua, ſacra illa, gentiumque pene omnium fama celebris, eremus Camaldulenſis ſita eſt, quæ figuram habet quatuor laterum; quorum duo oppoſita ex lapidibus ſtructa ſunt recta, & inter ſe inæqualia; ſuperius enim quod ſeptentrionem ſpectat, brevius eſt; inferius autem quod meridiem reſpicit, longius: reliqua vero duo ex tabulis compoſita, ſunt quodammodo partes circulorum, ut perſpicue delineata figura ſuperius indicat. Ante ejus ingreſſum, ſeſe offert quoddam exiguum, ac religioſum ſacellum, opere lateritio conſtructum, divo Antonio anachoritarum lumini dicatum, in quo quotidie res ſacra fit. Sacello adhæret janua eremi, eodem opere ſabrefacta. In medio fere eremi religioſiſſimum templum, in quo Chriſtum dominum precantur omnes, erectum eſt, intra quod ejus verum, ac ſacroſanctum corpus, ſub ſpecie panis, inenarrabili myſterio reconditum ſervatur. Non amplum eſt, aut ſplendidum admodum templum, ſed ſubobſcurum, ac exiguum, ex lateribus, lignisque abiegnis conditum, divinis laudibus perſolvendis accommodum, & ſupellectili ornatum ſatis ampla; quæ omnia ſanctitatem potius redolent, & ſpiritalis vitæ profectum, quam ſplendorem magnificum. Figuræ eſt oblongæ, orientem capite ſpectans, ſine ullo columnarum, aut fornicum apparatu. Portæ ipſius ſupereminet horologium, planum & decorum, ubi ſolis curſus per horarum ſpatia, lineamentis diſtinctus gratiſſime proſpectatur. In primo templi ingreſſu duæ ſunt cellulæ januæ proximæ, in quibus, per noctem venientes eremitæ, faces, cothurnos, & indumenta, quibus præ nimio frigore involuuntur, deponunt; nam quiſque a ſuo domicilio, brumæ tempore ſub dio, & ſæpius calcatis nivibus eo uſque progreditur. Totum vero templum medio ſectum eſt pariete, qui choros duos diſtinguit: ſuperiorem ingrediuntur primi ordinis eremitæ, ſuis ſingulis ſubſelliis in orbem poſitis aſſidentes, rem ſacram celebrantes, horaſque divinas decantantes, ubi major eſt ara, venuſto & pio aſpectu conſpicua. In inferiori vero, ſecundi ordinis eremitæ conſident, preces ſuas taciti perſolventes; atque in objecto pariete duo ſunt altaria, quæ porta diſtinguuntur media, illaque anguſta, ubi ſacerdotes rem divinam peragentes audiuntur. Non eſt admodum ſublime tectum, nec longitudini diſſonum, ubi ſex lampades accenſæ juge lumen præbent. Domuncularum deinde, ſeu disjunctarum cellarum, numero vigintiquatuor, variati ordinis, ſub dio conſtructarum rebuſque omnibus humanæ vitæ neceſſariis decenter munitarum, exiſtunt. Eſt domicilium quodque non amplum, aut ſublime, ſed correptum & humile, lateritio opere fabricatum, ſed adeo uniuſcujuſque rei negocio ſuis portionibus accommodatum, ut non minus quam ampla etiam palatia ſolent. Cuilibet enim magnifico, ac ſplendido palatio, tria præcipua, inter alia, notatuque digna, ineſſe ſolent, oratorium ſcilicet, viridarium, & fons; Quæ omnia, unaquæque domuncula, hoc ordine habet. Eſt itaque in ejus medio ſitum cubiculum, tabulis abiegnis undique cinctum. In cubiculo autem ad latus alterum lectus ſternitur eremitarum paupertati congruens. Tum muſeum ſitum eſt, tabulis etiam munitum, in quo, ſacri generis cujuſque, licet pauci numero, poſiti ſunt libri, quorum lectione ſpiritus poſt pias effuſas preces, ſolamine aſfici, ac cœleſtia utilius rimari poſſit. A lævo muſei latere, per feneſtram, parum luminis, & id quidem tranſverſum admittitur, ne nimia ejus reflexio legentis aciem oculi offendat. Ante muſei januam, menſa verſatilis dum non eſt uſui, parieti adhæret, ne impedimentum præbeat, dum vero opus eſt cibo, qui per feneſtram parvulam menſæ contiguam præbetur, demittitur. Ad alterum autem latus, ex adverſo lecti, focus camino ſubjacet, cujus recto ſpiraculo fumus in altum evolet, ubi per brumam continuus regnat ignis, namque præ loci ſublimitate vehemens viget frigus. Caminum

rum penus ſequitur, in quo, vaſa quotidiano uſui neceſſaria reponuntur. Penui denique oratorium adjunctum eſt ad privatas preces accommodum, & altari, aliiſque ornamentis ad id neceſſariis inſtructum. Inter utrumque latus, medium locum habet feneſtra, januæ cubiculi ex adverſo reſpondens, quæ hortum expoſitum ſpectat. Ante cubiculum autem unumquodque ambulacrum ita eſt conſtructum, ut animus ſtudio, & contemplatione laxatus, deambulatione refici, & corpus æſtivis cœnis recreari, commode poſſit, ex cujus tecto penſiles uvæ pendent, & alia ibidem fructuum genera ſervantur, que jejuniorum ſunt cibaria. Quod ambulacrum multa habet præterea commoda, nam & penu habet, ubi ligna reponuntur, ita ad latus conſtitutum, ut deambulationi nullum præbeat impedimentum, in quo ipſo latere, proximus fons in alveolos aſſidue defluit, in quibus ſuos eremitæ ſinguli pannos purgare ſolent. Nec deſunt ſingulis domunculis ſinguli etiam deliciarum hortuli amœniſſimi, muris circumquaque concluſi, animos mira voluptate afficientes, ubi omnium herbarum pulchritudo ſuaviter redolentium vireſcit, quorum intervallo domunculæ ipſæ inter ſe diſiunguntur, quæ a templo triginta paſſibus plus minuſue diſtant. Luciciſſimi aquarum fontes ſeptem jugiter manantes, & irrigui profluunt. Et ſtatis anni temporibus, candidiſſimis montis illius juga nivibus replentur. Tandem vallum quoddam ligneum locum ipſum undique cingit. Circumvicina quoque multitudo, & condenſatio ſummæ proceritatis virentium abietum, miro quodam ordine undequaque inſitarum, imminet, a quarum cujuslibet profundiſſima planta ad verticem uſque ſublimis trunci erectio, cum ramorum ab eo pullulantium extenſione, ac relaxatione, frondiumque perpetuo virore, neſcio quid numinis denotantium, ac repreſentaatium, & tamquam coronam quamdam, ſummo artificio conſitam, ſtatuentium oritur: Sed duo inter alia, admiratione memoriaque digniſſima, ineſſe hic vidi abietibus, quæ aliis arboribus natura omnino denegata ſunt: quorum alterum, quod in ipſo ortu primo, virgultum in cœlum erigitur unum, crucis effigiem miro artificio referens; ex quo uno, qui deinde adnaſcuntur ramuſculi, eamdem ſervant ſinguli crucis figuram, totamque arborem ſigillatim complent. Alterum vero, quod a nodis ſeu medullis ipſarum validiſſimis, ac ſolidiſſimis, ſi nodos ipſos ferro aliquo acuto effodias vel perfores, confeſtim oleum, miro quodam liquore, plurimiſque rebus aptum & utile, diſtillare videbis. Volucrum præterea inibi inſidentium cantilenæ, dulci melodiæ concentu, auribus applaudentes reſonant. Necnon ſalubris, ſubtilis, ac reſocillantis aeris temperies, ramos ipſos huc & illuc, placito, amœnoque ſtrepitu agitantis, ſentitur. Quæ omnia, ſi recte perpendantur, maximum præſeferunt ſanctitatis numen. Nam quid (quæſo) aliud, templum ipſum Dominicum, cum ejus ſacratiſſimi Corporis perpetua, internaque præſentia, præfigurat, quam corpus noſtrum, quod templum Spirituſſancti eſt? quod ita diſpoſitum, ac ab omni prorſus macula mundatum eſſe debet, ut Dominus in ipſo habitet, ac per gratiam maneat. Sed neque ſub ſilentio præterire licet, duo præcipua, inter alia, pignora ſacra, quæ, in ſingulis repoſitoriis, ab utroque aræ magnæ latere ipſius templi ornate ſtructis, maxima cum veneratione cuſtodiuntur. Quorum alterum, particula quædam eſt precioſiſſimi Ligni, in quo Servator noſter pro totius humani generis redemptione pependit. Alterum vero brachium integrum dextrum beatiſſimi viri Romualdi, Ravennæ orti, e Ducum ſtirpe progeniti, quampluribus miraculis clariſſimi, & perfectæ eremiticæ vitæ in prænominato monte, totiuſque ordinis Camaldulenſis in univerſum inſtitutoris, Qui, licet divinarum literarum ignarus eſſet, dum tamen ſemel (ut ſolebat) in extaſim raperetur, eam a Patre luminum gratiam obtinere meruit, qua totum Pſalterium memorato brachio, (quamvis non polito ſermone) perſcriptum, iis tamen ſententiis dilucidavit ac expoſuit, ut nil ſupra; quod pariter inter alia ſacra non minori reverentia merito ſervatur. Hic itaque beatus vir, eremiticæ vitæ, quam nonaginta ſeptem annis ſanctiſſime degit, apprime cultor, cum die quadam, divino ſpiritu ductus, ad ipſius montis juga perveniſſet, ibique planiciem quamdam amœniſſimam, Campum amabilem olim nuncupatam, cerneret, laudare tunc cœpit mortales illos, qui, ſpretis inanibus & caducis rebus, ut melius Deo vacare poſſint, ſimilia eligunt ſolitudinis ſanctæ loca, a tumultuoſis negociis omnino ſegregata; Qui longo, aſperoque itinere defatigatus, ſopore gravi perfuſus, coruſcantes ſcalas, ab ipſius montis vertice ad cœlum uſque erectas, & monachos complures fulgentiſſimos per illas conſcendentes (inſtar patriarchæ Jacob) videre

dere meruit. Qua re expergefactus tantaque viſione territus ad Dominum effundere preces non ceſſavit. Accidit autem, ut obviis ei fieret oobilis quidam ac probus vir Arretinus, nomine Maldulus, qui, ſicut Domino placuit, eamdem rem mirabilem viderat, cumque de iis ioter ſe aliquantulum agerent, ipſeque Maldulus ea omnia divino nutu eveoiſſe crederet, confeſtim ſanctiſſimo viro Romualdo & locum ipſum, & domum per duo fere milliaria diſtantem, quam ipſe tunc habitabat, quæ apud fontem, quem appellant booum, conſtructa erat, ac io ea hodie religioſum ejuſdem ordinis cœnobium in Dei laudem erectum eſt, gratis & libere dedit; ab illo nempe Maldulo ordo ſacer Camaldulenſis exordium ſumpſit. Poſt hæc vir ſanctus ſacrum ac religioſum templum, epiſcopo Arretino aſſenſum præbente, ſervatori noſtro dicavit, & quioque domunculas, quarum anguſtiorem inhabitabat, anno virginei partus milleſimo duodecimo conſtruxit, ac ſacram eremum Camalduleoſem toto terrarum orbe celebrandam merito appellavit. Illa autem admirabili ſcalarum ac monachorum ſulgentium per illas conſcendentium viſione ſanctus ipſe glorioſus, qui divi Benedicti habitum, in cujus ordinem & collegium adoleſceos intravit, per multos annos geſtaverat, commotus, colorem indumenti nigrum in candidum vertit., eodemque tenore continuo ſervandum per ejus alumnos, quos copioſe per univerſum orbem propagavit, inſtituit. Qui tandem ſenio confectus annum agens vigeſimum ſupra centeſimum ab hac luce ad æternam feliciſſime migravit. Ejus vero corpus in eo cœnobio maxima cum veneratione reconditum ſervatur, quod ipſe adhuc vivens in Piceni inſigni oppido Fabriano conſtruxerat. Cujus feſtum quotannis tertiodecimo kalendas julias & in ipſa eremo, & aliis in locis ſollemoiter ac pie a Chriſti-fidelibus celebratur. Ejus autem vitæ ſanctitatem ac miracula, quibus apud multos coruſcavit, Petrus Damianus cardinalis, vir non minus religionis integritate, quam divinarum humanaruinque literarum eruditione præditus, copioſiſſime quidem ac elegantiſſime deſcripſit. Floruit etiam eodem tempore vir noo minori ſanctitate præditus, Johannes Gualbertus nomine, qui beatiſſimo Romualdo & coætaneus, & arctiſſima amicitia conjunctus fuit. Hic, qui ſæpius ipſam ſacratiſſimam eremum ſua præſentia illuſtraverat, cum celebre oomen ac eximiam illius ſanctitatem per univerſos diſ-

ſemioari audiſſet, pia quadam impulſus æmulatione Vallem-umbroſam per ſexdecim milliaria ab eremo diſtantem, locum aeris amœnitate, multo vero magis numeroſa ſanctorum bominum multitudine inſignem, conſtruxit; qui etiam inter Divos relatus non apud Florentiæ geotem ſolum, ubi ortus fuit, verum etiam apud chriſtianos omnes inſigni quadam religione colitur. Nec longe poſt illum habuit idem Romualdus virtutis ſuæ æmulum paullo inferiorem Petrum Urſiolum Quirinum reipublicæ Venetæ ducem clariſſimum, qui ampliſſimo dignitatis gradu contento Romualdi diſciplinæ pauper atque humilis ſeſe tradidit, nunqnam ab ejus latere diſcedens ſive io Galliam geoteſque alias proficiſceretur, ſive in eremo Camaldulenſi vitam ageret, donec vita functus magnum vitæ contemnendæ exemplum omnibus reliquit. Quem etiam locum illuſtriorem, orbique univerſo clariorem fecit vir Deo cariſſimus ac ſiogulari ſanctitate admirabilis Franciſcus Aſſiſinus, qui cum prima ſuæ religionis fundamenta jeciſſet, Romaque egreſſus io Lavernium montem divino ſpiritu duceretur, ubi ſacris ſtigmatibus decorandus erat, in Camaldulenſem prius montem per duodecim milliaria a Lavernio diſtantem venit, eumque locum ſua præſentia ac ſingularum ejus virtutum ſplendore ſacravit. Cujus rei memoriam ſervat etiam hodie domuncula eodem in loco ſub ejus no[illegible] conſtructa, adjuncta proxime illi, quam ſanctus Romualdus vivens inhabitaverat. Quam divi Franciſci domunculam religionis ergo habitare nemo ſolitus eſt alius ab eo uſque tempore, quam qui toti illi ordini præficitur. Sed quid aliud domuncularum illa varietas inouit; quam virtutum varietates, quibus eremitæ ipſi præ ceteris omnibus circumdari debent, ut templum Domini decorati virtutibus ingrediantur? Quid inſuper aliud denotant hortuli ipſi, niſi quod veri anachoretæ diſcant ſemper in bonis operibus florere, ac ſuaviſſimum vitæ bonæ odorem jugiter de ſe præbere? Quid herbarum odor, pulchritudove aliud demonſtrat, niſi quod perfectioris vitæ cupidi angelicam flagranti ſpiritu redolentes conſuetudinem, mirabilem ac jucundiſſimum viriditatis bonarum actionum vigorem omnibus exemplar adhibere ſtudeant? Quid deinde ſeptem illi cryſtallini fontes aliud deſignant, quam lacrymarum fontes pro delictis præteritis ex eremitarum oculis diſtillare debere? Numquid hæc peculiaris non eſt Dei maximi gratia, quod tempus ad ea lugendum nobis con-

cedere dignatur? Quid poſtea oivis, qua ſolet mons iſte irrorari cœleſti, aliud aſtruere videtur caodor, quam crebram mentis & corporis ab eremitis caſtitatem ſervandam? ut tandem candido puroque corde dilecto ſuo ſponſo in cœleſti monte fruaotur. Quid denique vallum illud ligneum locum ipſum circumdans & claudens aliud inſinuat, niſi quod eremitarum corpora præcincta omoino ſervari debent perpetuis caſtitatis, paupertatis & obedientiæ muris, quæ potiſſima ipſorum quis eſſe fundamenta non videt? Debemus etiam habere clauſos omnes ſeoſus omoiaque membra ooſtra cuſtodia pervigili, ne vanis ac inanibus evagatiooibus huc & illuc diffundantur; lioguam præcipue, quod membrum & peroicioſum, & utile valde eſſe ſolet, prorſus habenis firmis refrænare in his maxime, quæ ſecum animæ læſionem adducunt: in his vero, quæ ad Domino debitas decantandas laudes, atque ad aſſiduum ſtudium ſpectaot, eas relaxare maximum quidem & incredibile animabus parat lucrum. Quid illud præterea ſublimitas denſitaſque illa abietum, quam aſſiduam mentis ad Deum bonorum operum copia circum ornatam elevationem oſtentant? Quid ima ipſarum planta? Quid trunci erectio? Quid rami expanſi cum cootinuata frondium viriditate aliud deſignare videntur, niſi quod veri ſacri hujus loci incolæ profundiſſimæ humilitati ceterarum virtutum plantationi innitentes, a qua truocus, id eſt ardens caritas oriens in cœlum uſque ſe erigat ac penetret, a cujus quidem caritatis trunco naſcentes rami, puta opera non arida virentibus frondibus, hoc eſt aliis virtutibus floreſcentibus ſpe viva e viriditate ipſa deſignata, cœlumqoe ipſum reſpicientibus aſſociata ad proximos uſque æqua lance diſtendaotur, ut plantata in domo Domini in atriis domus Dei floreant? Quid rurſus aliud crucis ipſius deſignationis myſterio commonemur, oiſi ut perfecti anachoreticæ vitæ æmulatores crucem Domini fixe intuentes illam viſceribus totis appetant & anhelent? Et ſicut Dominus ipſe noſter cam pro univerſi orbis ſalute patienter ac ſponte ſupportavit, ita etiam unuſquiſque mortalium ſuam peculiarem ſuimet aboegatiooe pro aoimæ ſuæ ſalute libenter tollat, ut taoti Crucifixi ſemitis maximo amore inhærentes ipſum in patria glorioſum ac immortalem reſpicere, eoque in æternum frui digni habeantur. Sed quid aliud ea olei diſtillatio præſefert, niſi quod habitantes locum ſanctum Dnmini ipſum in ligno ſuſpeoſum attente fixeque contemplantes, veluti ſolidiſſimum fortiſſimumque æteroi patris oodum, intimis ac indefeſſis precibus efflagitent, ut tandem exoratus ex latere ſuo pretioſiſſimo oleum lætitiæ gratiæ ſuæ ſaluberrimum cunctia effundens, corda ooſtra unica illius gutta perfundat ac liniat, ut poſt hanc vitam tanto perfuſi oleo gaudeotes & lætabundi iogredi mereamur æternam? Ex ipſis autem abiegnis oodis globulos diametro perforatos torno eremitæ ipſi, otii vitandi gratia, conficiunt, qui funiculo traosfixi coooexique corooas, quas appellant, pulcherrimas in Domini noſtri Jeſu-Chriſti matriſque ſuæ ſanctiſſimæ honorem conſtituuot, per eas oempe Dominicæ orationes & angelicæ ſalutationes eoumeraotur, quæ maximo apud magnates ceteroſque omnes in pretio habentur, ac devoto pioque deſiderio oblatæ accipiuntur; eo etiam magis, quod corona Domioica ab uno ex ſenioribus ſanctiſſimæ vitæ eremitis, Michaele nomine, quondam excogitata ad commemorationem anoorum vitæ Domini triginta-tres orationes Dominicas, & pro commemoratione quinque vulnerum ejus quinque ſalutationes angelicas ex mente perſolvendas continet. Quam pie religioſeque perſolventibus Leo decimus pontifex maximus magna ex pretioſiſſimo eccleſiæ theſauro indulgentiarum muoera conceſſit, ut ex impreſſis earum diplomatibus ac ſcriptis late apparet. At quid corona illa abjetum aliud indicat, niſi quod ipſius celebris ſitus habitatores ea vigilantia omnes ſuos & exteriores, & interiores ſenſus collectos conſervare ſtudeaot, ut abſque ullo angulo, mentis ſcilicet diſtractione, ipſam ad orationis, meditationis atque contemplatioois exercitium ſolers præparent? Et ut etiam intra hanc abjetum coronam ad aſſiduam cum antiquo ſerpente pugnam per teotatiooum virilem tolerantiam accingantur. Sic enim probati in extremo judicio diademate æternæ gloriæ & honoris, univerſo Beatorum cœtu applaudente, ab immortali omniumque decorabimur rege ſupremo. Quid rurſus volucrum ibidem inſideotium cantilenæ ſuaves aliud præſagiunt, niſi quod eremiticæ vitæ æmulatores ita ſenſus ſuos, ita potentias moderentur, ut uoaquaque ipſarum alteri, ut par eſt, ſuo ordine ſubjecta mirabilem inde ac jucundiſſimam melodiæ conſonantiam apud Deum ipſum reddat? Quid poſtremo placidus ille modeſtuſque aeris præ ipſarum abjetum altitudine ac nemoroſa earum denſitate ſibilus innuere poteſt, oiſi quod inclyti loci hujus incolæ nullo jactaotiæ

ioa-

inaniſve gloriæ elati vento, ſed leni potius ac humili mentis ſpiritu moti ea ducti prudentia munera ſua omnia ſpiritualia peragant, quatenus cœleſtis ſpiritus aviditate excitentur. Igitur beati, qui habitant in monte ſancto iſto, quoniam in ſecula ſeculorum laudabunt Dominum. O mons pinguis. O mons coagulatus; mons, in quo beneplacitum eſt Deo ſe ſuoſque habitare, etenim Dominus cum ſuis in eo habitabit io fioem. Quid aliud moos iſte ſervitutis Dei, quam mentis ad eum elevatio? Iſte eſt præparatus moos ille in vertice montium & ſuper colles elevatus, ad quem confluunt quamplurimæ gentes, & veniunt populi multi dicentes: Venite aſcendamus ad montem Domini & ad domum Dei ooſtri, & docebit nos vias ſuas, adambulavimus in ſemitis ejus, quia in eo ſalus eſt, & ibi verbum Domini docetur. Sed quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vanum animam ſuam, nec juravit io dolo proximo ſuo. Hæc eſt generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob. Quænam quæſo alia eſt iſta generatio quærentium Dominum, niſi generatio ſacrorum eremitarum, qui in moote ſancto iſto aſſidue Domino ioſerviunt? Ibi enim quamplurimi ſervi ejus, ſimplices, devoti & humiles, tamquam turba angelica, Sanctorum conſortium, collegium apoſtolicum, juſtorum aggregatio, ſamilia cœleſtis, Beatorum cœtus, ac demum populus in hæreditatem Domini electus, degentes aſſiſtunt. Quorum ſanctæ vitæ exemplum, laudatiſſima vivendi ratio, puriſſima eloquia & juſtiſſimæ preces quodlibet cor licet marmoreum diluent, atque ad debitum ſine dubio ſervitutis munus Domioo impendendum excitabunt, & ad beatius vivendum, mundique ſordes relinquendas invitabunt. Ipſi ſaoe zelo religionis Chriſtianæ acceoſi omnia ſua facta dictaque ad metam unam, Deum puta, ipſum ſummum ſuique diffuſivum bonum dirigunt. Hi ſunt veri Chriſticolæ, ſine dolo, columbina ſimplicitate cum ſerpentina prudentia imboti, profundiſſimæ humilitatis viri, ſeque ramquam omnium abjectiſſimos reputantes, nam qui major inter eos eſt minimum ſe exiſtimat omnium. Nulla inter eos inæqualitatis diſcordiæve ratio regnat. Erga alios humani valde atque urbani, inſigoes caritatis amatores, io dictis veraces, corde mundi, ſpiritu puri, cooſcientia recti, morum vitæque diſciplina inclyti, in ioceſſu greſſuve graves, in loquela cauti,

inter eos ſubmiſſæ & raræ voces, in aſpicieodo oculorum evolutione ſevera remiſſi, in victu parciſſimi, in dormitiooe temperati ac in veſtitu candidi, puritatem meotis & corporis denotante; in ceteris denique humanis geſtibus & actibus modeſtiſſimi & circumſpectiſſimi, medium (quod ſane tenuere beati) in omnibus complectentes. In loco excelſo conſtituti, ut qui aliis prædomioantur, in virtutibus excedant etiam, & ab eis quiſque religioſus ſtatus vivendi oormam perdiſcat. Perſecti eremi operarii, verique anachoretæ, nam ſi unus cadit, ab aliis mutua inter ſe caritate ſublevatur, eique in ſpiritualibus pariter & corporeis refectionibus ſubvenitur. Sunt item velut urbs alma ſuper montem collocata, quæ occultari minime poteſt. Quorum ſancta & præclara geſta univerſo notiſſima ſunt orbi, in quibus tamquam in cryſtallioo ſpeculo chriſtianæ omnes actiones relucent, habentes ſemper in manibus lampades aſſiduo luceotes, ſacram videlicet Scripturam, cujus pia & frequens lectio animas interno fulgore ſplendeotes in tranquilla pace, animi quiete, coocordia atque unanimitate ita conſervat, ut omnium ſit cor unum & anima uoa, idemque omnium velle ac oolle. Felices certe, immo feliciſſimi omnium ouncupari jure optimo poſſunt ii, qui ad ſacram eremum tamquam ad tutiſſimum ac ſecuriſſimum portum confugieotes, ſtabilitatem in ea ſundant, & ad ipſam, tamquam ad fortiſſimum ac inacceſſum caſtrum validiſſimis ac inexpugnabilibus hioc inde aggeribus & propugnaculis vallatum atque munitum pervenerunt; ne cum humanæ naturæ ipſius hoſtia ad illos ſuis calidiſſimis laqueis irretieodos repſerit, improvidos penitus ac imparatos reperiat. Iſti ſunt veri milites Domini, qui vigilant quotidie nocturnas illas evaogelicas vigilias ad unguem ſervantes. Hi ſunt de electorum numero, tales nempe diligit Deus, atque etiam ut apud mundi principes magno habeantur io pretio, facit, quandoquidem ad ejus æmulatiooem conſcendunt io mootem, ibique reſident, ubi beatitudines illas, quas ipſe olim ſcandens in montem, ac ſedens cunctum docuit populum, gradatim diſcerneotes eaſque complectentes, cœleſtem ambiunt aulam, in eamque intrare moliuntur. Hi denique ſunt veluti fortiſſimæ illæ amici Dei Jacob ad ſuos debellandos hoſtes ordine diſtributæ, omoique ex parte præparatæ turmæ. Suot enim ſacri iſti eremitæ triplici ordinis genere diſtiocti; alii nempe ſecundi ordinis, quos appellant

converſos, miniſteriis domeſticis invigilantes; alii vero ſacris initiati, ut ſemper choro divinis laudibus celebrandis aſſiſtentes; reliqui autem perpetuo ſeu ad tempus ſuis in domunculis, ubi eaſdem laudes decantantes, & vitam ducentes acerrimam (quod tertium vivendi genus Sanctus etiam ipſe adinvenit) concluſi manent. Illi ſollicitæ Marthæ munus gerunt; hi vero duo contemplantis Magdalenæ exercitationi continuo vacant. Sed omnes tamen ſimul, empyreum cœlum, ſedem thronumque Dei, ubi bierarcbiæ tres perpetuis mirabilia operæ ejus laudibus extollentes inſiſtunt, ſacro ſun vivendi ordine præfigurant. Et ut omnia dicam; abhorrent maximæ a diva eremo diviſiones omnes, ſeditiones, conciliabula, loquacitas, irriſiones, ſuſurrationes, vaniloquia & mendacium, adulationes, blandimenta carnis, inverecundia, impudicitia, ſimulationes ac ſubornationes, murmurationes, detractiones, odia ac humanæ omnes ſubjectæque affectiones, ventris ingluvies, crapula, otioſitas & ſomnolentia, inanis gloriæ ambitus, elationes, petulantia, æmulationes ac hypocriſis ſimulata ſpecies, profanæ converſatinnes, munuſcula, curioſitas, corporeæ mollities, & alia id genus, quæ longum eſſet recenſere. Quæ omnia aliena admodum valdeque abſurda eremi incolis ſunt, eremoque ipſi repugnantia, indigna & magnopere diſſona, nequaquam enim talia patitur, neque permittit, quin potius hujuſmodi contagioſo mnrbo infectos a ſe, quemadmodum mare cadaver, protinus expellit. O ſacra Camaldulenſis eremorum eremus! Quingentis quinquaginta & eo amplius annis a tua erectione primæva ad bæc uſque tempora mirabili immutatione frugiferæ vitæ incredibili augmento ac divino ſuffragio laudabiliter perdurans. Optimam certe inſtar Magdalenæ beatæ partem tibi elegiſti. O ceterarum eremorum princeps, ſiquidem in te perfectæ ſolitariæ vitæ converſatio a' tanto Sancto quaſi fertiliſſima vinea inſtituta eſt. Corona celſior. Fœcunda mater tales parturiens & congerens filios hæredes regni Dei. Pia nutrix talem alens ſobolem. Ovile ſanctum tali eſca paſcens oves. Ampliſſimus nidus tales volucres cnntinens empyriacam muſicam mirn concentu reſonantes. Tellus pinguis eximias producens fruges. Viridarium odoriferum. Pomarium amœniſſimum. Salutis mediatrix. Bnnorum collectrix. Renovatrix morum hominumque tamquam ignis auri excellens purgatrix. Inimica malorum. Æmulatrix bonorum. Reformatrix vitiorum. Lethalium ulcerum ſingularis curatrix. Orationis, meditationis atque contemplationis ſulgentiſſima officina. Virtutum bonarumque diſciplinarum laureata ſchola, Religionum caput. A te aliæ edocentur, & ad te tamquam primatem ordinum omnium religioſi libere confluere poſſunt. Paradiſus terreſtris cœleſtem ſapiens. Hortus concluſus ſupernum redolens. Janua cœlica. Magiſtra optima cœleſti eruditione diſcipulos inſtruens. Perfecta arbor perſectos procreans fructus. Prnmiſſionis terra. Domus Dei. Juſtorum hoſpitium. Sacratus locus caritate plenus. Arca pietatis. Ad te accedentes conſolatione replentur. Euntes ac redeuntes alacre in te receptaculum inveniunt. Gratis victum eis illumque ardenti quidem pietate ſubminiſtras. Ægrotos quoque boſpitaris eiſque mederis. O ſacrarium ſanctum, æterna laude dignum, famulos Domini purificans. Fortunati, qui in te commorantur tot bonorum ubertate fœcundi. Inter ſervos Dei in te nunc vitam degentes multi ſeninres ſunt & capitis canitie, & niveis venerandi barbis, oblongis, complicatis & impexis, rugoſis frontibus ac prominentibus ſuperciliis, ea tamen ſanctitate, pietate vitæque integritate præditi, ut velis nolis quiſquis novus es eremi cultor eorum vitæ approbatæ exempla ac venerandus aſpectus te commnvebunt ad ipſorum greſſus in via Domini imitandos. Præcipue tamen viri Dei Samuel & Silvanus aliis dignitatis honore notiores atque eminentiores in ipſa eremitica ſolitudine a multis hinc annis magna cum laude verſati, qui plane quaſi duo magna ipſius divæ eremi luminaria ſunt, a quibus ceteri eremitæ tamquam ſtellæ fixæ vitæ ſanctæ ſplendorem merito ſuſcipere poſſent. Sed ipſe Silvanus, vir non minus divinarum literarum eruditione, quam vitæ ſanctitate preclarus, ſermocinationes ac documenta ſuper lectione evangelica utilia valde & ſalubria ad vitæ ipſius eremiticæ perſectionem indagandam privata ac interpolatis diebus publica ſummo ſpiritus fervore & caritatis ardore tironibus ſacris ceteriſque omnibus ingeninſe admodum & pie ediſſerit atque dilucidat. Sub cujus diſciplina illuſtrem admodum ſacrum bunc locum vitæ ſanctæ ſplendore facic Ambroſius Moncata præclaræ indolis juvenis, clariſſimi comitis Aitonæ citerioris Hiſpaniæ frater germanus, qui ex vetuſtiſſima illuſtriſſimaque & Moncatæ, & Cardonæ ducum familia originem trahens, ſpretis mundi hujus divitiis ejuſque illecebris, ut divinis obſequiis melius va-

care

care poſſet, ſummo omnium exemplo in ejus ætatis flore ſanctæ hunc ſolitudinis locum in ejus habitationem ac requiem elegit. Sed quid dicam de Johanne-baptiſta Novarienſi patre nimirum religione ac pietate inſigni? Qui cum olim in hoc procelloſo ſeculo diu artem militarem maxima certe cum laude apud primates quamplurimos exercuiſſet, ut verus Chriſti miles fieret, ad ipſam ſacratiſſimam eremum celeriter confugit, inibique vitam ſolitariam admirabili quadam perſeverantia per multos annos degit. Cujus eximiis meritis ſanctitate ac ſingulari prudentia religioſi omnes collegii Camaldulenſis commoti in ejuſdem ordinis generalem & principem communi omnium accedente conſenſu, ac magno etiam applauſu ſuffectus eſt. Cujus quidem ordinis vitæque degendæ rationis norma novis quotidie ac perutilibus inſtitutis ampliat, excolit atque perluſtrat Supra horum autem graviſſimorum virorum, aliorumque laudabilem ſolitudinem, quæ non modica eſt, ſummis etiam laudibus efferendam eſſe cenſeo vaſtam illam aſſiduamque Cornelii viri religioſiſſimi ſolitudinem, quam in una ex ipſius eremi cellulis concluſus ſub perpetuo ſilentio ac vitæ perſpicuo ſulgore viginti annis & ultra tranſigit. Quem cum videre & alloqui mihi permiſſum eſſet, ea ſui animi voluptate perfuſus tum ex venerabili illius ac ſenili aſpectu, tum etiam ex piis monitis vitæque chriſtianæ religioſis inſtitutis, de quibus me pro ſua humanitate certiorem fecit, ut vix plura graviora a Serapione illo viro ſanctiſſimo & antiquiſſimo audire poſſem. Ipſi autem ceterique omnes non immemores cœleſtis beatitudinis omni ſtudio ac ſollicitudine die nocteque offerendis Deo ſummo hymnis & laudibus cum cæremoniis ſanctiſſimis fervido concurſu, imbribus cadentibus, nivium deſcenſu, ventorum ſævitia ac vehementi frigore undequaque poſtpoſitis, ſepties in commemoratum templum quolibet anni tempore conveniunt. Ibi ſollemnia ſacra devotiſſime celebrantur. Ibi variæ orationes, internus peccatorum dolor cum gemitibus, lacrymoſis oculis, ſuſpiriis atque ſingultibus ab intimis exeuntibus præcordiis frequentantur. Modus autem ſingularis eremoque dignus, quo in præſatis hymnis ac pſalmis decantandis coutuntur in choro, quem non moveret ad plane fatendum locum iſtum ſanctum eſſe? Senties nempe, utroque ſibi alternatim reſpondente choro, reſonantem quemdam inter pſallendum ac pene divinum concentum; voces ſcilicet quaſdam ſonoras, planas, mediocres, æquales atque devotas, unicam ceu proferentes vocem, planctum potius quam cantum ſapientes; tale utique eremi incolæ munus lugendi, non autem canendi eſſe debet. Ad hæc dimidium quiſque quotidie, totum vero certis diebus eremita apertus, ſed concluſus integrum ſemper pſalterium legit. Quis præterea negaret, quo tempore religioſis ipſis ſub tetra obſcuraque nocte ad templum matutinis laudibus perſolvendis, quas ſemper ſtantes cum aliis canonicis horis nec ſedibus unquam innitentes decantant, ire contingit, videns eorum quemlibet a ſingulis ſeorſum ſibi deputatis cellulis recta cum accenſis in manibus facibus ſub dio incedere, ſanctorum illorum eremitarum antiquorum in deſertis montibus jampridem degentium non agere perſonas? Toto inſuper ſatagunt animo regulas & inſtituta ſacra per ſervos Domini Benedictum & Romualdum divino ejus ſpirante flamine ſancita, ac per ejus in terris vicarios confirmationis munimine roborata, omni ſolertia adhibita implere, quorum obſervantia plena mercedem æternam abſque ullo dubio animabus nanciſcitur. Sed ex omnibus præcipua dignaque obſervatione ſancta ſolitudo eſt & linguæ inviolabile ſilentium. Multiloquio tamen mendacium deeſſe non ſolet, & ex ſermone mutuo etiam ultra debitum agendi quiſque licentiam facile parit. Pronus eſt ſenſus ad malum, qui verborum ſtimulis adeo concitatur, ut qui ſilentii virtuti reſiſtit, ſermone concidat & ad iniquitatem declinet. Quoniam vero communes de rebus divinis ſermocinationes vitæ ſpiritalis inſtitutum non parum promovere poſſunt, fieri nonnumquam ſilentii remiſſio aliqua ſolet, ut hyemali tempore duobus, æſtivo autem etiam tribus hebdomadæ diebus mutua invicem eremitis de rebus ſacris habere colloquia liceat. Jejunii præterea cujuſcumque generis formam ſervant, ſed & illud præſertim, quod pane tantum & aqua conſtat (quæ infantum eſca eſſe ſolet) apud illos ſollemne, habetur, terque in hebdomada, adventus, quadrageſimæque tempore ſuper nudo ſolo pedibus etiam nudatis ſedentes illud celebrant. Per reliquum anni tempus octavo quoque die, qui per hebdomadas ſigillatim paſſioni Dominicæ aſcribitur, id ipſum ſinguli in ſingulis cellis abſque tranſgreſſione ſereno vultu obſervant. Quid plura? E menſibus anni duodecim numero, novem integros, recto facto calculo, his variatis vicibus jejunant. Accommodum valde carnis mortificationi ad-

adjumentum eſt jejuoium, ut inde vocalis ac meotalis orationis ſancta exercitatio, quod præcipuum eſt ac primum religioſæ vitæ præſidium, alacriori libentiorique fiat animo. Ex illa abſtinentiæ forma diſcant eremi ſacræ cultores ſe ad infantilem innocentiam per mundam ſanamque conſcientiam reverſuros. Quo tempore vero non jejunant eam in victu parſimoniam ſervant, ut videntes in maximam admirationem prorumpant. Ab eſu carnium continue, niſi infirmitatis tempus, idque extra eremum & ligneas etiam cruces, aliud poſtulare videatur, perpetuo abſtinent, ne ciborum pondere corpus circa ſpiritualia grave minuſque aptum reddatur. Intra ligneas illas cruces ab antiqua eremi inſtitutione perpetuus omnibus caroium eſus & mulieribus ingreſſus inviolabiliter interdicitur. Tranſgreſſores autem anathemati ſubjacent, cujus abſolutio non ab alio, quam a ſummo pontifice impenditur. Nec ab re puto erit hic obiter enarrare, quæ mihi Silvanus eremita ſenior vir quidem graviſſimus inter loquendum ſæpius dixit. Mariam ſcilicet, ſi recte memini, Medices illuſtriſſimam Leonis X. pont. max. propinquam conſanguineam olim eximio ſacrum hunc viſendi locum deſiderio captam. Idque amplius ferre non valens, ut voti eſſet compos, ac rem ſecurius efficeret, propriis exuta veſtibus viri indumenta aſſumpſit. Quadam vero die a quibuſdam ſibi intimis aſſociata in eum locum iotravit, illumque undique circuivit, & animum viſu tantopere optato explevit. Poſtea vero pœnitentia ducta, videos ſe anathematis vinculo innodatam, Romam adire decrevit. Quæ ad ſummi pontificis pedes provoluta rem omnem non abſque lacrymis ei narravit. Quam pontifex prævia correctione abſolvit, ea tamen lege, ut in eadem ſacra eremo ſplendidam domunculam ſuis ſumptibus conſtrui faceret, quam ipſa magnificis quidem lapidibus ornatam una cum religioſo oratorio divo Johanuibaptiſtæ Florentiæ patrono dicato erigi curavit, quæ merito inter alias domunculas primatum tenet. Retulit mihi etiam idem Silvanus clariſſimam Eleonoram a Toleto Coſmi Medices Florentiæ ac Senarum ducis maximi uxorem non mioori deſiderio almum hunc videndi locum accenſam, ampliſſima diplomata a Pio IV. pont. max. ingrediendi quævis etiam ſecretiora loca obtinuiſſe. Cumque die quadam huic ſuo deſiderio ſatisfacere vellet, montis ipſius juga aſcendere cœpit. Cui jamjam ligneis crucibus proximæ Silvanus ipſe, qui rem præſciverat, data opera obvius occurrit, ut ejus animum ab ingreſſu revocaret. Cujus monitis ac ſuaſionibus Eleonora ſententiam non abſque maxima omnium laude & lætitia mutavit, nolens cum poſſet tam laudabile & antiquum inſtitutum tranſgredi, quioimmo ipſius divæ eremi ædem ſacram pretioſis quidem veſtibus, ut Chriſto Domino piacula ſolvantur, ornavit. Ovis, piſcibus, caſeo & fructibus eremitæ ipſi parciſſime veſcuntur, aluntur concoctis herbis & leguminibus, paois eſt illis oon admodum exquiſitus, vinum debile, ſed ſalubre. Auget etiam hunc auſterioris vitæ rigorem, quod in cibo capiendo menſam communem non habent, ſed ſeorſim ſinguli extra aliorum coosuetudinem in ſuis cellulis cibum ſumunt, quamvis hæc privatæ menſæ lex noo eſt apud illos perpetua, quin ſollemnioribus anni diebus, qui ſunt omnino duodecim, ſovendæ caritatis gratia in communem refectionis locum cooveniant. Ex his omnibus facile quiſque comprehendere poteſt corporeos eremitæ ſenſus in nulla re oblectamentum ſumere. Nam ſi ab oculis tamquam in ſublimiori capitis parte ſitis, iocipias, nil utique, quod eos delectet, invenies. Quia ſi ipſos extollant, oudum aſpiciunt cœlum; ſi deprimant, ſiccam terram, ſi circumſpiciant, nil præter ſumme erectas arbores cernunt. At vero ſpirituales eorum ſenſus hoc vivendi genere congaudent, ex quorum elevatione in cœlum, creatorem ac beatitudinem, ad quam creati ſunt, ex ſubmiſſione vero terram, a qua orti ſunt, ad quamque revertentur, contemplantur. Sed ex arborum circumſpectione eumdem ipſum creatorem conſiderant, cujus inviſibilia, per ea quæ facta ſunt, a creatura mundi intellecta conſpiciuntur. Aures pariter nil, quod eas recreet, audiunt, ſed ſpirituales eximio afficiuntur melodiæ concentu, dum divinæ laudes in templo Domini raro quodam, devoto ac pene divino perſolvuntur modo, cujus generis muſices nihil eſt in orbe, quod comparari ulla ex parte poſſit. Audiunt etiam inter loquendum mirabilia de lege Domini documenta, ex quibus totus accenditur homo in ejus amorem. Naribus autem qualis odor proveniat, judicet unuſquiſque, cum nullo unquam ſuavitatis odore reficiantur; redolent tamen ſanctitatem ac pietatem maximam, quæ omnem perfecti opobalſami liquorem odoriſerum, atque pretioſa aromata longe tranſcendit. Guſtus inſuper, quam ſentiat ſuavitatem, ſatis aperte ſuperius intellexiſti, at ſpiritualis ioenarrabilem ſaporem ex divino cibo, quem

ſre-

frequenter deguſtat, percipit, adeo ut, qui hunc mirabilem guſtum experitur, omnino alium humanum quemque exoſum habeat. Poſtremo qualis poſſit eſſe tactus, ex præmiſſis late conſtat, quoniam ſi ceteri nobiliores ſenſus hiſce rebus ſemper occupantur, neceſſario ſequi debet, ut manus & pedes ne in uno quidem apice ab illorum ſancto & perfecto tramite diſcrepent; ſed concordes circa divina obſequia exerceantur. Quieſcunt præterea in eadem ſacra eremo multorum corpora, quorum animæ æterna fruuntur gloria, præcipue tamen aliquorum corpora diſtinctis ſepulcris recondita cum veneratione ibidem ſervantur, qui multis miraculis coruſcarunt. Fuit præſertim vir quidam eximia ſanctitate præditus, Leonardus nomine, qui cum ſecundi ordinis tunc eſſet, per multos annos occluſus manſit. Hic cardinali Hugolino magnæ ſanctitatis viro, qui ad ſacram eremum, ut rebus æternis melius vacaret, confugerat, dum in divinis quotidie miniſtraret, prophetico ductus ſpiritu, cum quadam die illi ſanctam rem peragenti more ſolito miniſtraret, pedes ejus deoſculatus, creatum pontificem ſummum illum prædixit, ac propediem adſuturos, qui illum Romam a collegio cardinalium miſſi evocarent; quod ita evenit, & Gregorius IX. poſtea appellatus fuit. Qui cum pararet diſceſſionem, cupiens optimum hunc miniſtrum ſecum Romam ducere, pro viribus id ab eo impetrare contendit. Hic tamen id admirabili humilitate recuſans ſummis precibus petiit, ut ſibi liceret in eo domicilio reliquum vitæ tempus peragere, in quo ipſe olim cardinalis divinis rebus intentus incluſus vixerat, quod ab eo humaniſſime impetravit. Cumque hinc ad meliorem patriam vocaretur, ejus anima viſa fuit in ſphæra ignea ſplendidiſſima ad ſuperos avolare, & campana ejuſdem eremi intacta in ipſo animæ egreſſu ſua ſponte ſonum edidit. Ejus vero corpus in eo ſacello reconditum eſt, quod ab illo ipſo pontifice in beatæ Virginis laudem conſtructum etiam nunc ſub ejuſdem pontificis titulo manet. Neque minus illuſtrem ſacrum hunc locum fecit vir admirabili ſanctitate Peregrinus, cujus ſanctitati cum vehementer invideret communis humani generis hoſtis, ſuis illum artibus ita aliquando impugnavit, ut a vitæ illius cœleſtis vertice ad ſeculi blandimenta urgeret, quem ſane præcipitem egiſſet, niſi angelus a Deo miſſus ad ſeculum properanti ſeſe oſtendiſſet, qui illum non ſolum oratione & monitis ad eremum revocaret, ſed etiam divinarum rerum contemplationibus mentem imbueret & illuſtraret. Quas eremitæ contemplationes ſcriptis exceptas etiam hodie retinent, & antiqua patris ſancti monumenta legenda omnibus expoſuerunt, ad aram templi majorem, ubi ipſius corpus conditum magna veneratione ſervatur. Juxta quod corpus etiam Michaelis magnæ ſanctitatis viri cum veneratione ſervatur. Hic coronam Dominicam, quam ſuperius dixi, inſtituit. Cujus vitæ ſanctitatem referunt etiam hodie calepodii ſeu lignei ſocci, quibus ipſe dum erat incluſus loco calceorum nudis pedibus utebatur, in illorum nempe ſuperiori parte, quæ plantas pedum reſpicit, earumdem plantarum effigies periode ac in maſſa ex diuturno uſu impreſſa ſunt. In cujus rei memoriam ſub altari oratorii domunculæ, quam ipſe olim occluſus habitabat, merito ſervantur. Unum autem illud, quod ex aliorum eremitarum oſſibus in communibus cryptis quieſcentibus aperte conſpicitur, haud tacendum puto, quod ſcilicet nullo umquam tempore oſſa ibidem incluſa nuda, ſimplicique tecta tabula fœtorem quempiam, quo alia ut plurimum infici ſolent, a ſe emittant; quinimmo ſi tabulam ipſam removeas, ſenties ſuavem inde naribus provenire odorem. Quod quidem argumentum eſt potiſſimum eorum ſocias, nempe animas, gloriæ perpetua fragrantia recreari, & minime pati, ut corpora, quæ eas, dum in hac mortali ſimul conjungerentur, ad innumera lucranda merita adjuverunt, fœtori putredinique ſubjaceant, ſed quæ tribulationum ſocia fuerunt, ut conſolationum ſint etiam participantia, æquum eſt. Quod ſi hoc in aridis apparet ſignum, quale fuiſſet in viridibus, judicet quiſque pius ſpiritus. O terra ſancta ſancta etiam & non putrida continens oſſa! Hæc ſunt vere oſſa illa arida, quæ audiverunt verbum Dei, illudque cuſtodierunt, hæc eadem in noviſſimo die audient illud dulciſſimum verbum: Venite benedicti, percipite regnum, quod paratum eſt vobis ab origine mundi. Hæc dixi, ut ſuperſtites, quantum in nobis ſit, imitari conemur, & cum illis ita converſemur, ut ſancti efficiamur. Divorum autem animas oremus, ut intercedant pro gratia, quam optamus, habenda. Sunt inſuper ibidem quampluriмarum indulgentiarum gratiæ eædem numero, quæ ſunt in alma Urbe per diverſos Domini in terra vicarios de pretioſiſſimo eccleſiæ ſuæ theſauro conceſſæ. Sacroſancta itidem ſacramenta, quæ in animarum medelam reliquit, frequentantur,

tur,

tur; ſacra videlicet confeſſio & ejua ſacrati corporis digna ſuſceptio, quibus adhærens unus ſecum evadit ſpiritus. Quæ ſi digne ſuſcipiantur, inexplicabile oblectamentum, inenarrabilem jucunditatem ac incredibilem animæ tranquillitatem ſecum afferunt. Plurimorum item ſacrorum doctorum in ſcriptis lectiones provida & utilia documenta ac vitæ circumſpectæ exempla quamplurima ad mentis noſtræ proficuam eruditionem in ipſa ſacra eremo ſunt, ut percurramus ea, & legem Domini ante oculos ſemper geramus, necnon quam in ejus laudem profitemur normam. Recentiora documenta revolvamus, perlegamus & imbibamus, nobis namque ſummopere convenit. Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & Scripturarum conſolationem ſpem habeamus. Hæc ſunt, quæ de ſacratiſſima ac celeberrima eremo Camaldulenſi præ nimio gaudio & animi tranquillitate inde accepta commemorare in hoc primo libello ſtatui. Quæ licet a me pro veritate enarrata ſint, non tamen eo dicendi ſtudio ornataque oratione fateor celebrata, ut res ipſa exigere videbatur. Deus optimus maximus nobis omnibus gratiam ſuam impertiri dignetur, qua gradatim ab hac lacrymarum valle in montem ſanctum ejus aſcendamus, in quo cum ipſo æterna fruamur requie. Amen.

DIS-

DISSERTATIO
DE VARIIS SPECIEBUS
VETERUM CONVERSORUM
IN ORDINE SANCTI BENEDICTI,

Et præcipue in Congregatione Camaldulensi

Novis et Antiquis Monumentis Illustrata.

§. I.

Sanctus Benedictus in ſua regula neminem excludit a monaſteriis.

SANCTISSIMUS parens noſter Benedictus io regula ſua admirabili perſonarum acceptionem & diſcrimen procul exulare jubens a monachorum ſuorum clauſtris, plebejos æque ac nobiles, doctos atque indoctos, pauperes & divites, clericos & laicos promiſcue ſuſcepit, dum vixit, ſuſcipiendoſque ſectatoribus ſuis poſt ſe præcepit. Canones, quos obſervandos abbatibus hac ſuper re conſtituit, ejuſmodi ſunt. *Non ab eo*, (*a*) inquit, *perſona in*
a Cap. 2.
mouaſterio diſcernatur .... nou præponatur ingenuus ex ſervitio converteuti .... quia ſive ſervus, ſive liber, omnes in Chriſto unum ſumus, & ſub uno Domino æqualem ſervitutis militiam bajulamus. Diſciplinam item ſuſcipiendorum fratrum tradens alumnis ſuis, vult hominum quorumlibet generibus mooaſterii januas patere. *Noviter* (*b*), ait, *venieus ſi quis ad*
b Cap. 58.
couverſiouem .... auuuatur & ei iugreſſus, æque admittens intra parietes ſuorum cœnobiorum & (*c*) *filium de uobili-*
c Cap. 59.
bus, & pauperiores, & qui ex toto uibil babent. Inſuper: (*d*) *Si quis de ordine ſa-*
d Cap. 60.
cerdotum in monaſterio ſe ſuſcipi rogaverit .... clericorum ſi quis eodem deſiderio mouaſterio ſociari voluerit .... (*e*) *monachus*
e Cap. 61.
peregrinus ſi pro boſpite voluerit babitare in monaſterio, rejici neminem, excipi omoes, *ſi perſtiterint in hac ſupplicatione*, vult ſapientiſſimus noſter legiſlator.

§. II.

Duplex genus bominum, qui ipſius regulam profitentur.

EX hac ſancti Benedicti univerſali omnium intra clauſtra ſua admiſſione, nullus noo videt duplicis præſertim generis in cœnobiis Benedictinis mooachos coaluiſſe, quorum aliqui teneris ab unguiculis vel ſponte ſua, vel a pareotibus traditi Deo io monaſteriis offerebantur; alii vero, poſtquam pluribus annis deſervierant ſeculo, principibus, militiæ aliiſve officiis, ad Deum convertebantur. Re enim vera improprie dicti fuiſſent cooverti ad Deum, quem numquam reliquiſſeot, pueri, multoque minos infantes: optime autem quadrabat hoc ad Deum cooverſorum nomen iis, qui vel voluptatibus & illecebris ſeculi, honoribus quoque, vel etiam vitiis, toto anteactæ vitæ tempore indulſerant. Hinc recte intelligitur, cur idem beatiſſimus pater regulam præſcribeos tenendam io ſuſcipiendis fratribus, hos *ad converſionem* venire aſſerat; *probaudos* idcirco eſſe *eorum ſpiritus, ſi ex Deo ſiut*; decernat pariter, (*f*) f Cap. 58.
ut *ſuſcipiendus iu oratorio coram omnibus promiſſionem faciat de ſtabilitate ſua, & converſione morum ſuorum*. Diverſa quidem regula ab ea, quam præſcribit obſervandam quoad filios nobilium vel pauperum, qui offeruntur, cum velit, (*g*) ut g Cap. 59.
ſi quis forte de nobilibus offert filium ſuum Deo iu monaſterio, ſi ipſe puer miuori ætate eſt, parentes ejus faciant petitiouem, & cum oblatione ipſa petitionem, & manum pueri involvant in palla altaris, & ſic eum offerant; ſimiliter autem & pauperiores faciaut; qui vero ex toto nibil babent, ſimpliciter petitiouem faciaut, & cum oblatione offerant filium ſuum coram teſtibus.

§. III.

Alii in pueritia Oblati, qui Mouachi, alii a ſeculo adulta ætate veuieutes, qui frequeutius Converſi appellati.

PRIMI ergo proprie converſorum nomen obtinuere, oblatorum vero ſecundi. Oblatorum agmen ducunt Placi-

dus puer ſeptennis, quem ſancto Benedicto obtulit pater ejus Tertullus Romanus ſenator, & Maurus ætate aliquanto major, quem tradidit Eutychius ſenator ſimiliter Romanus. Id actum cum Beda ſeptenni pariter, quem parentes ejus devoverunt monaſterio Girvvenſi; id uno verbo poſtea actum cum plurimis & innumeris, quorum tamen exempla frequentiora occurrunt in monaſteriis Galliarum, Hiſpaniarum, Angliæ & Germaniæ, quam in illis Italiæ. Muratorius (*a*) tamen edidit chartam oblationis, quam anno 784. duorum filiorum ſuorum monaſterio ſancti Bartholomæi Piſtorienſis diœceſis fecit clericus Fulco, alteramque (*b*) Aurinandi & Godefridi Luceoſium civium monaſterium ſancti Petri in loco Caſtellione pro filiis ſuis dotantium anno 723. Narrat etiam ſanctus Petrus Damianus (*c*) in vita divi Romualdi filium comitis Guidonis monachum ab eodem Romualdo factum in cœnobio Urbe-vetano, *poſt non longum tempus* e vivis exceſſiſſe *in ipſa pueritia*; hic propterea a patre comite fuerat Romualdo oblatus. Alio autem loco (*d*) refert Hubaldum ex comite monachum Avellanenſem habuiſſe in eodem Avellanenſi cœnobio *quinquennem* filium ſuum, quem & *monachum* vocat; huncque morem offerendi pueros in monaſteriis acerrime propugnat opuſculo XVI. idem ſanctus doctor. Inter chartas archivi monaſterii noſtri ſanctæ Mariæ in Gradibus Arretinæ civitatis, in quo continentur vetera etiam monumenta alterius abbatiæ ſanctæ Mariæ de Agnano ejuſdem diœceſis, abbatiæ pariter Pratalienſis, nec non aliorum monaſteriorum congregationis noſtræ, tabulas legimus (*e*) Johannis Langobardi infirmi, qui anno 1051. oblationem facit monaſterio ſanctæ Mariæ de Pratalia, & eccleſiæ ſancti Clementis de Arretio ſubjectæ eidem Pratalienſi abbatiæ, de *Ildibrandulo nepote ſuo, ad hoc, ut ad monaſticum ordinem recipiatur*, cui eccleſiæ donat inſuper alia ſua bona. Mos hic a monachis ad canonicos tranſiit, penes quos ſimilia puerorum Deo oblatorum exempla leguntur. Hujuſmodi pueri toto vitæ ſuæ tempore cœnobia incolere, monaſticamque regulam ſervare perpetua ſtabilitatis lege canonica tenebantur, cum jam paternis bonis actu eorum oblationis a parentibus factæ renuntiaſſe putarentur. Si tamen inviti cuculla monaſtica induti fuiſſent, poterant aliquando reſilire; & Nicolaus papa I. Lambertum quemdam clericum violenter cœnobitam factum a Salomone epiſcopo Conſtantienſe de voluntate Attonis comitis patris ſui, a monaſtica profeſſione liberum pronuntiavit, ut docet Mabillonius (*f*); extantque ſub finem ſeculi XII. decretales epiſtolæ Cœleſtini III. & Innocentii III. Romanorum pontificum ab hac pueros obligatione liberantes, ſi quindecim annorum ætatem attingentes, oblationem ſuam ratam non habuerint. Ad hujuſcemodi diſciplinæ illuſtrationem nil ſuperaddimus, cum de ea plures auctores diſſeruerint, præſertim Haeftenius, Mabillonius, Martenius ceterique ſcriptores San-maurini, omnibuſque numeris abſolutam habeamus docti preſbyteri Patavini Petri Magagnotti diſſertationem *de antiquo ritu offerendi pueros adhuc impuberes in monaſteriis, præſertim ſub regula ſancti Benedicti*, quam *Literariis notitiis* anni 1732. inſeruit Albritius.

Prima vero *ſuſcipiendorum fratrum ad converſionem* diſciplina notior adhuc eſt, quam ut indigeat exemplis illuſtrari. Petrus Damianus de Petro Urſeolo loquens, attenta ejus inſigni Veneti ducatus abdicatione, ipſum magnum converſum appellat: (*g*) *In Galliam ad monaſterium abbatis Guarini magnus converſus aufugit*; eadem ratione, qua Caſſiodorius monachus factus, *Senatorem jam Domino præſtante converſum* ſe appellavit in inſcriptione ſuorum commentariorum ad epiſtolas canonicas, ſuper apocalypſim & ſuper pſalmos, ut obſervavit (*h*) etiam ante nos V. Cl. domnus Johannes-chryſoſtomus Trombellius abbas in monumentis, quibus illuſtrat domus ſuas canonicas ſanctæ Mariæ ad Rhenum, & ſanctiſſimi Salvatoris de Bononia. Hinc pariter *converſum* Claſſenſem (*i*), cum quo miſcuit colloquia ſalutis noſter parens Romualdus, minime dubitamus interpretari pium monachum adulta ætate in cœnobio Claſſenſi receptum. Olibanum quoque Cerritaniæ & Biſulduni comitem a Romualdo & a Petro Urſeolo ſtimulatum ad capeſſendum habitum monaſticum in cœnobio Caſinenſi, *converſum* ejus monaſterii jure merito appellare poſſumus, cujus votum *converſationem* nominare placuit (*k*) Damiano. Idem ſanctus doctor *converſos nobiliſſimos* appellavit Tammum, Bonifacium, ceteroſque Teutonicos, quos apud urbem Tiburis ad monaſticam & eremiticam vitam pellexit Romualdus, & ad ſolitudinem Perei ſecum duxit, ſicut etiam *converſi* nomine donavit conſanguineum Adhelberonis ducis cum aliis Teutonibus monachum ab eodem Romualdo factum. Sic enim in uſu erat antiquis temporibus, ut a tenera ætate Deo dicatis *oblatorum* & *mo-*

nachorum

a *Antiq. medii ævi T. V. col. 381.*
b *Ibid. col. 371.*
c *Cap.* XXXVIII.
d *Opuſc. XXXVI. cap. XVII.*
e *Num. V.*
f *Præf. I. in Sæc. VI. §. V.*
g *Vit. S. Romualdi cap. 3.*
h *Pag. 133*
i *Vit. S. Rom. cap. 2.*
k *Ibid. cap. 12.*

Digitized by Google

nachorum nomen adhæreret, & aliquando etiam *nutritorum*, ut mox videbimus, ſicut frequentiſſime *converſorum* nomen, vel etiam *novitiorum* & *pulſantium* adhæreret iis, qui florentibus, vel virilibus vel etiam poſtremis annis veſtem cœnobiticam induebant.

§. IV.

Inter utroſque ortæ aliquando diviſiones.

EX præfata monachorum diverſitate, quorum alii a pueritia ſua ſacrorum locorum inſtitutionem acceperant, alii adultiore ætate intra cœnobiorum ſepta admiſſi fuerant, originem habuit in aliquibus monaſteriis mutua querimonia. Egregium hujuſcè reciproci murmuris teſtimonium nobis præbet Eadmerus monachus Cantuarienſis in libro *de ſimilitudinibus*, qui vulgo tribuitur ſancto Anſelmo archiepiſcopo itidem Cantuarienſi, & reperitur tomo III. (*a*) operum ejuſdem ſancti doctoris. *Verum quia*, inquit Eadmerus, *de converſis & nutritis congregatur ordo monachorum, dicendum eſt, quod ſolet eſſe contentio quædam inter nutritos monachos & converſos. Aſſerunt enim nutriti ſe nulla crimina commiſiſſe, nec ſe in ſeculi ſordibus coinquinaſſe, ſed quia mundam ab infantia vitam duxerunt, & in Dei ſervitio ſemper laboraverunt; illos vero e contrario ſemper vixiſſe conſiderant, & ideo merito inferiores eſſe judicant. At contra converſi, quia ſcientiam exteriorum habent, & res monaſterii ſapienter tractant, nutritis ipſis neceſſaria inveniunt, ordinem quoque ſuum ferventius plerumque cuſtodiunt, illos vero parum in his valere conſiderant, ideo ſe meliores illis æſtimant, ſicque aliis alii ſe præferunt, dum non ſuam, ſed aliorum infirmitatem attendunt. Sed ſi vere monachi eſſent, ſic eſſet inter eos, quomodo inter angelos in cœlis & homines ſanctos. Angeli enim ſunt quaſi nutriti, ſancti vero homines quaſi converſi, ſed nec angeli ſanctos deſpiciunt, quia tentationibus aliquando victi ſunt, nec ſancti angelos, quia nullam, quam vincerent, paſſi ſunt tentationem. Si enim Michael diceret Petro: Tu Dominum negaſti; poſſet Petrus reſpondere: Verum quidem eſt, quod dicis, ſed tu pro Domino numquam vel nullum colaphum ſuſtinuiſti. Quod omnino non faciunt, ſed ita exiſtunt concordes, ac ſi omnes eſſent angeli vel homines. Sic ergo ſunt iſti, ac ſi nutriti ſint omnes, aut converſi.* Licet * Eadmerus loquatur de converſis præcipue, qui exterioribus operibus erant addicti,

a Cap. 78. pag. 331. edit. monachor.

* *Append. Annal. Camald.* Tom. I.

locum nihilominus ipſius in medium protulimus, ut *nutritorum* nomen attributum fuiſſe oſtenderemus *oblatis* a pueritia, *converſorum* vero iis, qui provectiores ad monaſteria confugerant.

§. V.

Utrique tamen veri monachi.

ÆMULATIO ipſa, quæ *nutritos* inter & *converſos* cedebat, clare manifeſtat utroſque veros monachos fuiſſe, unicumque corpus ipſos conſtituiſſe in monaſteriis, quia ſi alia, quam nominis diſtinctio interceſſiſſet, non ita facilis locus fuiſſet hujuſmodi querelis. Uterque itaque *nutritorum* & *converſorum* ordo eccleſiaſticis muniis intererat, divina officia in choro perſolvebat, ceteraque cœnobiorum miniſteria adimplebat, utrumque horum hominum genus profeſſionis ſuæ monaſticæ locum tempuſque ſervabat, neque diſtinguebantur inter illos niſi ii, qui clericali militiæ nomen dederant; hi enim præter capillorum, barbæque tonſuram omnibus communem, coronam inſuper raſilem capillorum in capite geſtabant, quam minime gerebant monachi non clerici, vel ex genere forent *nutritorum*, vel *converſorum*, quique paſſim monachi *laici & illiterati* appellabantur. Hinc legimus in actis ſancti Willelmi (*b*) ex illuſtri comite monachi Gellonenſis, ipſum *coma nobili*, *barba venerabili depoſita & Deo conſecrata*, *veſte apoſtolica inſtar crucis*, nempe cuculla indutum fuiſſe; in actis (*c*) pariter ſancti Petri Urſeoli ex Venetiarum duce iter facientis cum Romualdo & Guarino Cuxanum verſus, ut monachus fieret, habemus ipſum exoraſſe Guarinum abbatem, ut ad occultandam inſecutoribus fugam ſuam, raderet ſibi caput, barbamque juxta monaſticam conſuetudinem: *Quantocyus*, inquit, *accipe novaculam*, *& depone mihi barbam*, *ſicque cellobium indue monaſticum*. Similia acta fuere (*d*) cum Petro Barbolano monacho ex Venetorum principe; cum Harduino (*e*) ex rege Italiæ monacho Fructuarienſe, & paſſim cum iis, qui convertebantur. At ſi monachatui vel converſioni accedebant meritum, doctrina, aliæque probæ qualitates, ad clericorum ordinem monachi vel converſi provehebantur, & tunc primum corona monaſtica decorabantur. „ Id ap„ paret, ut obſervat (*f*) Mabillonius, ex
„ vita ſancti Wulmari abbatis, qui pri„ mo factus monachus, non tamen cle„ ricus, eo quod illiteratus erat, poſtea

b *Apud Mabill. Sec. IV. p. 1. pag.* 79.

c *Sec. V. pag.* 851.

d *Dandulus Lib. IX. cap.* 111. *P.* 111.

e *Chronograph. Saxo ad an.* 1015.

f *Praef. I. in Sec. III. n.* xx.

„ eru-

„ eruditione accedente factus eſt clericus. „ Duravit diſcrimen iſtud inter monachos ad ſeculum uſque XII. ut patet „ ex libro de geſtis Bernardi abbatis Tironenſis, ubi fit mentio cujuſdam non „ ſacerdotis, qui tamen in ſeculo exiſtens *ſacerdotali uſurpaverat fungi officio: „ is ad Bernardum veniens habitum monachalem ſuſcepit. Tandem ad extrema „ veniens benedictionem coronæ, quam necdum acceperat, cum Viatico accepit & „ obiit*. Hæc Mabillonius. “

§. VI.

Liberos tantum volunt utroſque Romani pontifices poſterioris ævi.

LICET in cœnobiis exciperentur adulti viri, immo etiam ſenes, ii inſuper, qui inquinatam vitam in ſeculo geſſiſſent, ut pœnitentiam agerent, illud tamen poſterioribus ſeculis lege cautum fuit, ut accedentes & poſtulantes monachatum liberi eſſent, ſuique juris; hinc in Romanorum pontificum privilegiis, quæ monaſteriis & abbatibus conceſſa fuere, quorum bene multa habemus, hujuſcemodi tantum hominibus permittebatur ingreſſus: *Liceat quoque vobis*, inquiunt, *clericos & laicos, liberos & abſolutos, e ſeculo fugientes ad converſionem recipere, & eos abſque contradictione aliqua retinere*. Item: *Si qua vero libera & abſoluta perſona in vita ſua, ſive in morte in ſupraſcripto monaſterio ſe conferre voluerit, recipiendi eam abſque ulla contradictione liberam facultatem habeatis*; nimirum intercludebatur aditus ſervis, captivis vel alterius dominio quomodolibet obnoxiis, quem olim non intercluſerat in ſua regula ſanctus Benedictus.

§. VII.

Ad converſorum genus pertinent Confeſſores, Confeſſi & Confeſſæ.

CONVERSI hujuſmodi, qui provecta ætate ad monaſteria confugiebant, divinæ juſtitiæ pœnitentiæ operibus ſatisfacturi, aliquando *Confeſſi* & *Confeſſores* appellati fuere. Hocce nomen antiquitus introductum præcipue fuit in cœnobiis Hiſpaniarum. In charta æræ 974. apud (*a*) Yepeſium, & apud (*b*) Mabillonium leguntur: *Ranecaldus abbas teſtis; Buſtianus abbas; Islarius confeſſor; Lupus confeſſor*. In alia regis Beremundi æræ 1007. apud eumdem Yepeſium habetur: *Et ab eis conſtitutum eſt in hereditate propria monaſterium conſtruere vocabulo ſancti Laurentii territorio Deza &c. ut eſſet illic habitatio confeſſorum, advenientium hoſpitum atque pauperum refrigerium &c. & faciatis ibidem confeſſionem in vita ſancta perſeverantes &c. ab inde vobis jamdictis Auſcario presbytero, & Tranſvario confeſſori in nomine Domini do & concedo &c.* & poſtea: *teneatis ipſum monaſterium de noſtro dato &c. & poſt vos obtineant eum ſancti homines & eximii confeſſores*. Alia exempla in medium profert Mabillonius (*c*) Annalium T. III.

a T. V. pag. 427.
b T. III. Annal. p. 425.
c Pag. 312. 384. 425.

Moniales quoque in Hiſpania aliquando *Confeſſæ* vocabantur. Idem Yepeſius (*d*) tabulas producit Muniæ abbatiſſæ Superadi, quæ anno 782. juxta Mabillonium hoc adjunctum uſurpat: *Ego Munia, licet indigna confeſſa, una cum conſenſu fratrum vel ſororum permanentium in cimiterio Superadi, ſive & ego Gutier abbas cum omne collegium clericorum vel monachorum normam ſanctitatis obtinentium in ipſo prefato monaſterio &c.* Legitur etiam apud (*e*) eumdem ſequens epitaphium: *In hoc recluſo lapide requieſcit famula Dei Ildontia defuncta confeſſa* VII. *kl. ſeptembris æra centeſima prima poſt milleſimam*, & penes (*f*) Mabillonium hoc aliud refertur. *Degit hic humatum Ilduaræ confeſſæ ſanctum corpus conditum a Rudeſindo epiſcopo prole ſua tertiodecimo kalendas januarii* C. M. LXXX. *æræ*, quæ cadit in annum Chriſti 962.

d T. IV. pag. ult.
e T. VI. pag. 17
f Sec. V. p. 516. n. VII. in obſervat. præviis.

§. VIII.

Monachi ſeu converſi ad ſuccurrendum.

ILDONTIA, quæ in primo epitaphio vocatur *defuncta confeſſa*, ideo forte ſic appellata fuit, quia habitum monaſticum morti proxima induit, tamquam ſi diceretur mortua monialis; aliter ſuperabundaret dictio illa *defuncta*. Hæc diſciplina veſtem monaſticam ſuſcipiendi ante obitum novum introduxit monachorum ſive converſorum genus, qui appellabantur *ad ſuccurrendum*, ſicut etiam apud Hiſpanos ea conſuetudo vocabatur *confeſſionis ordo*. Ut aliqua prius dicamus de *ordine confeſſionis*; cum venenum propinatum fuiſſet Wambæ Wiſigothorum regi, *epiſcopus & optimates* videntes ipſum *abſque memoria jacentem, ſtatim ei confeſſionis & pœnitentiæ ordinem* dederunt. *Cumque rex a potione convaluiſſet, intelligens ordinem ſibi impoſitum, monaſterium petiit, ibique, quamdiu vixit, in religione permanſit*. Ita factum deſcribit Alphonſus Salmaticenſis epiſcopus, quod

bene

bene non explicant Rodericus Toletanus & Lucas Tudenſis, ut obſervat Mabillonius, qui inſuper plura exempla adducit non tantum privatarum perſonarum, ſed principum, regum & imperatorum habitum monaſticum poſtulantium *ad ſuccurrendum*, cum morti eſſent proximi. Illuſtriora, quæ novimus, hinc inde excerpta monumenta ſunt illa Sebbis regis orientalium Saxonum circa annum DC.LXXV. qui, (*a*) teſte Beda, *correptus infirmitate permaxima venit ad antiſtitem Londoniæ civitatis, & per ejus benedictionem habitum religionis, quem diu deſideraverat, accepit*; imperatoris Lotharii filii Ludovici Pii, qui anno 855. obitum ſuum vicinum eſſe agnoſcens, *vitamque deſperans, monaſterium Prumiæ in Arduenna conſtitutum adiit, ſeculoque & regno penitus abrenuntians tonſus eſt, vitam habitumque monachi humiliter ſumens, & diſpoſito inter filios regno intra ſex dies vita deceſſit*, ut narrant annales Bertiniani ac Metenſes, & Regino in chronico; & Ludovici VI. regis Francorum, qui *b* auctore Sugerio abbate, *ut erat in conſiliis providus ante ſacratiſſima corpora* Dionyſii ſociorumque ejus *regni & coronæ depoſitione coronam pro corona, pro regalibus inſignibus & imperialibus ornamentis humilem beati Benedicti habitum commutando, monaſticum ordinem profiteri voluit*. Id quoque præſtitere plures epiſcopi, Ermenthæus epiſcopus Aurelianenſis, teſtimonio Letaldi monachi in *c* libro miraculorum ſancti Maximini abbatis Miciacenſis; duo epiſcopi Autiſſiodorenſes (*d*) Hugo & Robertus. Bernardus etiam Hildeſheimenſis, qui juxta Tagmarum (*e*) ipſius vitæ ſcriptorem *pro augmento religionis ipſo die habitum priorem mutans monachicæ profeſſionis jugum ſuſcepit*; & chronographus Beſuenſis refert (*f*) Rotbertum epiſcopum Lingonenſem *graviſſimo correptum morbo humiliter ſe in conſpectu Dei accuſantem, & veniam peccatorum expoſcentem, a domno VVidone abbate Moliſmenſe monachilem habitum ſuſcepiſſe, deinde non poſt multum vitam finiviſſe, ſepultumque eſſe apud Moliſmenſe monaſterium in capitulo*. Idipſum narrant Johannes diaconus & Petrus Damianus de Lucido epiſcopo Ficoclenſe & abbate ſancti Gregorii de Urbe. Immo fere univerſalis erat hæc diſciplina, & Goslenum legimus auctorem monaſterii Joſaphatenſis prope Carnutas (*g*) *jura monachatus, ſicut mos eſt, ad ſuccurrendum* ab abbate Girardo recepiſſe, & *monachali habitu veſtitum brevi poſtea tempore tranſacto vitam exuiſſe*; & Luitprandus Ticinenſis (*h*) nos docet patrem ſuum poſt reditum a legatione, quam nomine Hugonis regis Italiæ ſuſceperat, *paucis interpoſitis ſolibus languore correptum monaſterium petiiſſe, ſanctæque converſationis habitum ſumpſiſſe, in quo poſt dies quindecim mortuus migravit ad Dominum*. „ Mos hic etiam „ apud Græcos invaluerat, verba ſunt (*i*) „ Ducangii, in notis ad Nicephorum Gregoram, nimirum ut eum in extremis „ verſarentur, monachicum habitum ſumerent, illum ſcilicet, quem *parvum* „ vocabant. Interdum etiam, cum morbus ingraveſceret, *magnum*, quo perfecti monachi, ut loquitur Phranzes (*k*) „ de ſe ipſo, ſeu Μεγαλοσχημοι, morerentur, quomodo vocabantur ii, qui ad „ ſummum monaſticæ perfectionis apicem „ pervenerant. De Theodoro Laſcari „ imp. CP. ad annum M. CC. LIX. „ hæc habet Gregoras (*l*): *Qui alacriter* „ *parvum habitum paullo ante obitum* „ *monachico cucullio mutaverat*; primitus „ enim parvum habitum induerat Theo„ dorus, deinde magnum. “ Sed ad occidentales redeundo, in libro cæremoniarum Cluniacenſium legitur *ordo ad viſitandum infirmum ad ſuccurrendum*; ut enim dari conſueverat in extremis *baptiſmus ad ſuccurrendum* ex ms. rituali monaſterii ſancti Johannis Laudunenſis, & ex alio noſtro Avellanenſi ante quingentos annos exarato, nempe *baptiſmus infirmi*, ut clarius ſe explicat ſcriptor noſtri codicis in ipſo ordine deſcribendo, ſic dabatur habitus ſive monachatus *ad ſuccurrendum*. Intelligitur proinde juxta hanc diſciplinam, quid ſibi velint Romani pontifices in ſuis bullis, dum copiam faciunt monaſteriis recipiendi liberos homines ad habitum *ſive in vita, ſive in morte*. Præclarus eſt etiam locus Oddnnis monachi Cantuarienſis in ſermone de ſancto Benedicto, ubi loquens de ordine Benedictino, *hinc eſt*, inquit, (*m*) *quod ad eum omnes gentes, nationes, tribus & linguæ benedictionum ejus accipiendarum gratia cucurrunt, adeout ipſi deriſores, qui huic religioni in vita ſua detrahunt, in morte tamen abſque hujus religionis habitu, ſcilicet cuculla ſaltem ad ſuccurrendum, ſecuri eſſe non audeant*. Similia & nobiliora in medium adducit Sugerius abbas San-dionyſianus. Adamum epiſcopum Foro-ſempronienſem ſæpe invitaverat (*n*) Petrus Damianus ad habitum monaſticum recipiendum, totidemque vicibus reluctantem fuerat expertus; tandem cum in gravem morbum decidiſſet epiſcopus, præceperat domeſticis ejus ſanctus vir, *ut ſi languor ingraveſceret, il*-

lum

a *Hiſtor. Eccl. Angl. Lib. IV, cap. 11.*

b *In ejus vita*,

c *Num. 40.*

d *Præf. II. in Sec. IV. n. CXCII. & Præf. I. in Sec. VI. n. XXXV.*

e *Apud Mabill. Sec. VI. Par. II. n. 43.*

f *Spicileg. Dachcri T. II. p. 443.*

g *Mabill. Præf. I. Sec. III. n. XXI.*

h *Hiſtor. Lib. III. cap. 3.*

i *Hiſtor. Byzant. T. XVI. Annot. pag. 3.*

k *Lib. I. cap. III.*

l *Lib. I. cap. 21. n. 6.*

m *Mabill. Analect. T. I. pag. 318.*

n *Opuſc. XLII. cap. 27.*

lum deferrent ad proximum ſancti Vincentii Petræ-pertuſæ monaſterium, antequam decederet; nimirum ut eumdem epiſcopum monachum faceret. Dux Venetiarum Tribunus Memus fundator monaſterii ſancti Georgii-majoris *infirmitate confectus*, juxta Dandulum (*a*), *monachus ordinatus eſt in monaſterio ſancti Zachariæ ..... ibique poſt ſex dies obiit, & in eodem monaſterio tumulatus*. Erat tunc temporis monaſterium ſancti Zachariæ ejus generis cœnobiorum, quæ appellabantur duplicia, in quibus & moniales, & monachi, diſtinctis tamen habitationibus, degebant, & hi quidem pro ſacramentis monialibus miniſtrandis, vel pro adminiſtratione bonorum gerenda. Alter dux Sebaſtianus Zianus *ſenio & infirmitate ad extrema redactus*, (*b*) teſte eodem Dandulo, *jam in ſuo ducatu fere ſex annis completis, dum quaſi ſpiritum exhalaret, ad monaſterium ſancti Georgii ſe transferri fecit, & ſequenti die videlicet* XIII. *menſis aprilis vita ceſſit*. Brun pater noſtri Brunonis-bonifacii *infirmatus, præcepto filii, qui ei apparuit, monaſticum habitum aſſumpſit*, ut ipſemet (*c*) Ditmaro hæc ſcribenti narravit, *& die* XIIII. *kalendarum novembris in pace quievit*. Sergium Romualdi parentem decrepita ætate monachum factum in monaſterio ſancti Severi Claſſis Ravennæ refert Petrus Damianus; facile id contigit occaſione alicujus præſentiſſimi periculi, quo decedere putavit. In archivo Fontis-boni (*d*) anno 1052. *Hugo filius Petroni de Biſurco jacens in lecto, mortis periculum previdens, donavit medietatem bonorum ſuorum* Pratalienſi noſtræ abbatiæ prope Camaldulum, & Dominico ejus abbati, ea conditione, *ut moriendo in monachorum ſocietatem recipiatur*. Anno 1188. 2. aprilis (*e*) Marchiſes filius quondam Saſſolini de Cruciduli *titulo teſtamenti cupirus monaſticam agere vitam* reliquit domno Viviano abbati monaſterii noſtri ſanctæ Mariæ de Inſula decimas de Rivo-filci; die autem tertia ejuſdem menſis Drudo frater ejus eidem Viviano ſe & alia latifundia donavit, appoſita etiam lege, *ut ſi predictus Drudo de conventu Camaldulenſi exierit*, terræ nihilominus pertinerent ad jus monaſterii Inſulani: manu Bruni notarii, & actum coram domino Johanne Faventino epiſcopo, & canonicis ejus in eccleſia ſancti Ilari de Cruciduli. Anno 1249. 27. auguſti *Johannes de Biblena infirmus corpore, ſed ſanus mente, obtulit ſe Deo & eremo Camaldulenſi in manu domni Guidonis monachi, promittens obedientiam & caſtitatem tamquam converſus, manu Boni notarii*. Id in uſu erat etiam apud Vallumbroſanos monachos; in vita enim ſancti Johannis-gualberti, quam conſcripſit alter ſanctus Atto (*f*), legitur beatum virum habitum monaſticum tradidiſſe cuidam Florentio, *dum graviſſima teneretur infirmitate, & morti ſe proximum penitus aſſerebat*.

a Lib. VIII. cap. XIII. Par. XVI.

b Lib. X. cap. I. Par. XXXIX.

c Chron. lib. VI.

d §. Teſtamentum. n. 1. A. 1. 7.

e §. Teſtamentum. n. 5. A. 2. 31.

f Cap. v. n. 40.

Monachi *ad ſuccurrendum*, ut animadvertit (*g*) Mabillonius, „ in profeſſorum „ cenſebantur numero, ſi poſtmodum ex „ morbo convaluiſſent. Nam publica illa „ pœnitentiæ proteſtatio coram Deo irrita „ fuiſſet, niſi ſeculo nuntium remittendi „ firmus acceſſiſſet animus, ideoque his „ citra apoſtaſiæ culpam ad ſeculi vota „ denuo redire nefas erat. “ Luculentiſſimum autem refert, præter aliud Orderici Vitalis, Petri Damiani teſtimonium ex opuſculo XVI. ad Giſlerium epiſcopum Auximanum, in quo hæc habet ſanctus doctor: (*h*) *Tanta veneratione, tanta cuſtodiæ cenſura monachicum habitum ſancti patres dignum eſſe cenſuerunt, ut pene quocumque modo illum quis indueret, relinquendi poſtmodum licentiam non haberet*. Forte Sergius Romualdi pater monaſterium deſerere, & ad ſeculum reverti cogitans, ejus erat opinionis, ut ſibi, poſtquam convaluerat, liceret habitum monaſticum dimittere; ſed increpitus, pœnitentiaque flexus a filio Romualdo in ſancto propoſito permanſit.

g Præf. II. in Sæc. IV. n. CXCI.

h Cap. VIII.

§. IX.

Cæremoniæ adhibitæ cum fratribus ad ſuccurrendum. Eorum nomina adnotata in necrologiis.

RECIPIENTES extremis diebus & infirmitatibus ſtatum monaſticum, triduanum ſilentium, quantum poterant, obſervabant, vota ſua emittebant, & a ceteris monachis, ut veri monachi eorumque conſortes agnoſcebantur. Conſulendi Mabillonius, Ducangius & doctiſſimi monachi congregationis ſancti Mauri auctores ſupplementi ad Gloſſarium Ducangii. Udalricus (*i*) libro II. conſuetudinum Cluniacenſium elucidans diſciplina, quam tenere debent novitii per triduum ab emiſſa ſollemni votorum profeſſione, ſilentii nimirum, ſolitudinis & delationis capitii in vertice (hanc capitii delationem præter ſilentium & ſolitudinem etiamnum nos Camaldulenſes triduo a profeſſione religioſe tenemus, immo fere omnes Benedictinæ congregationes obſervant) ſubdit etiam infirmos, qui habitum monaſticum *ad ſuccurrendum* aſſumunt,

i Cap. XXVIII.

Digitized by Google

muni, debere hoc idem adimplere. *Si quis*, inquit, *infirmus, & , ut ajunt*, ad ſuccurrendum, *benedictionem acceperit, & pro infirmitate ſilentium tenere non poterit, cum aliis, qui benedicuntur, capita contegentibus, ipſe quoque contegit, & omnia, quæ illi faciunt, eo triduo ſimiliter facit, ut quod prius omiſſum erat, ſuppleatur; ſi vero tunc non potuerint, convaleſcentes teneantur adimplere*. Quare in dialogo inter Cluniacenſem & Ciſterciensem monachum apud (*a*) Martene hæc leguntur. *Monachi in infirmaria aſſiſtentes lecto meo dixerunt mihi; vos debetis domnum abbatem rogare, ut faciat vos monachum. Rogavi; ſcriptæ ſunt mihi literæ continentes profeſſionem monachi. Tunc ego, qui non potui me vertere de uno latere in aliud latus, vix legens literas, promiſi magna fortium opera, ſcilicet converſionem, & obedientiam & ſtabilitatem ſecundum regulam ſancti Benedicti, quam penitus ignorabam, abſque omni conditione .... Deinde cum per miſericordiam Dei convaluiſſem de infirmitate mea, eduxerunt me de infirmaria, & ſtatuerunt me ante altare, & fecerunt me literas profeſſorias legere ſecundo*.

a Anecd. T. V. col. 1606.

Nomina monachorum vel converſorum *ad ſuccurrendum*, dum fato cedebant, deſcribebantur cum ceteris non ſolum in necrologio ejus monaſterii, in quo diem extremum obibant, ſed etiam in tabellis aliorum monaſteriorum, inter quæ unio & bonorum ſpiritualium participatio vigebat. Scribens ſanctus Anſelmus monacho alterius cœnobii hæc habet: (*b*) *Vir ille, qui a vobis nuper moriens monachicum ſuſcepit habitum, mandato nobis nomen & diem obitus ejus, ut in noſtro kalendario ſcribatur*. Cœleſtinus papa II. anno 1143. componens controverſiam ortam inter priorem ſancti Petri de Vivo & priorem Camaldulenſem, mandat inter cetera, ut (*c*) *brevia mortuorum fratrum utrimque ſecundum conſuetudinem Camaldulenſis congregationis recipiantur, & pro eis obſequia celebrentur*; & (*d*) anno 1323. xxv. auguſti domnus Bonaventura prior generalis Camaldulenſis dedit literas patentes & commendatitias breviſero ordinis, ſeu qui nomina defunctorum deferebat, tam eorum, qui congregationis Camaldulenſis fuerant, quam congregationis Vallis-umbroſæ, quas *ab antiquo fraternæ caritatis & familiaritatis in Domino vinculum copulavit*, ut ſimul ac ad congregationis loca pervenerit, *ſcribantur defunctorum nomina in matriculis, & affigantur*, ac pro illis defunctis, quorum nomina deferuntur, in divinis officiis, & aliis privatis operibus debita ſuffragia offerantur cum campanarum pulſatione ſollemni. Idipſum lege cautum, ut præſtaretur cum Avellanenſibus monachis.

b T. I. Lib. I. epiſt. 21. p. 23.

c Arch. Fontis-boni. §. Privileg. n. 28.

d Ibid. §. Notabilia. n. 13. et 9. 10.

Addebatur defunctis cum veſte monaſtica aliquando titulus *frater ad ſuccurrendum*, aliquando omittebatur, & veriſimiliter cum reperitur in necrologiis, ſive kalendariis ſimplex titulus *converſus*, intelliguntur ut plurimum *fratres & monachi ad ſuccurrendum*, non ſemper veri converſi, ut accipiuntur præſenti tempore, cum pene univerſalis ea eſſet diſciplina habitum monaſticum aſſumendi ante mortem.

§. X.

Alterius generis erant fratres commiſſi & conſcripti ad ſuccurrendum.

Distinguendum ab hoc genere fratrum ad ſuccurrendum aliud genus *fratrum* ſimiliter *ad ſuccurrendum*, quorum nomina apponebantur in necrologiis, ut demonſtraretur participatio dumtaxat, quam obtinebant, bonorum ſpiritualium alicujus monaſterii. In necrologio abbatiæ Martinianæ prope Laudunum, quod habetur in appendice ad opera Guiberti abbatis Novigenti, legitur: xv. kl. *maji commemoratio Johannis imperatoris hujus eccleſiæ fratris ad ſuccurrendum*. Johannem Comnenum interpretatur (*e*) Mabillonius, Johannem Briennium (*f*) Ducangius. Uterque eorum obiit in oriente, ubi imperabant; quare habitum monaſticum non receperunt in Galliis. Ejuſdem proinde generis erant hi *fratres ad ſuccurrendum* ac illi, qui in ceteris necrologiis appellabantur *fratres conſcripti*; nimirum vel benefactores extiterant monaſteriorum, vel monachi & moniales aliorum cœnobiorum, vel literis participationis bonorum ſpiritualium donati fuerant. Hinc in eiſdem necrologiis tot nomina leguntur principum, epiſcoporum, abbatum, abbatiſſarum, canonicorum &c. quæ maximam lucem addidere hiſtoriæ medii ævi. Plures, præter monachos, leguntur *fratres* vel *commiſſi* conſcripti in noſtro Avellanenſi necrologio, in aliis Vangaticienſi, Galeatenſi, Bononienſi ſanctæ Chriſtinæ, Patavino ſanctæ Mariæ ad Carceres &c. quæ ſuo tempore publici juris faciemus. Monachorum defunctorum nomina etiam ad calcem regulæ in necrologiis apponebantur; commiſſorum autem in quibuſdam *matriculis* tantum: *Quorum nomina*, inquit beatus Martinus III. prior Camaldu-

e Præf. I. in Sec. III. n. 21.

f Gloſſar.

a Cap. 21.

maldulenſis in ms. libro (*a*) divinorum officiorum Camaldulenſis ordinis anno 1253. in generali capitulo compilato, loquens de monachis & de brevibus mortuorum, *in regula & matricula conſcribantur; commiſſorum vel commiſſarum nomina tantum in matricula conſcribantur, atque uſque in tertium diem oretur.*

§. XI.

Converſi electi abbates, & rectores eccleſiarum.

VERUM dimiſſis converſis vel monachis *ad ſuccurrendum*, ad eos converſos redeamus, qui adulta ætate ad Deum convertebantur. Hi, ut diximus, æque ac nutriti monachi ordinibus ſacris decorabantur, quinimmo dignitatibus ipſis & conſpicuioribus miniſteriis, ſi id ferret eorum virtus & doctrina. Sanctus Wlmarus, (*b*) Mabillonio teſte, ex converſo clericus, inde abbas Silviacenſis fuit; Gingurianus & Gulſtanus monachi piiſſimi Ruinenſes, quorum geſta in vita ſancti Gildæ abbatis referuntur, ex genere converſorum erant; Ditmarus in ſuo chronico (*c*) narrat, Popponem converſum electum fuiſſe celebris abbatiæ Fuldenſis abbatem. *In diebus illis*, inquit, anno nimirum 1013. *Bronbag abbas Fuldenſis deponitur, & ſuccedente ſibi Poppone* converſo, *& tunc Lareſſemenſi paſtore, hoc monaſterium mutatur*. Apud Camaldulenſes (*d*) anno 1267. I. ſeptembris dominus Johannes prior eremi de Vivo & ſanctæ Muſtiolæ de Arcu Senarum, vice & nomine dictæ eremi, ad reformationem abbatiæ ſancti Benedicti de Mojano, quæ erat membrum prædictæ eremi de Vivo, elegit in abbatem ejuſdem domnum Nicolaum *fratrem & converſum*, vita ejus durante, quibuſdam appoſitis pactis & conditionibus, manu Benvenuti notarii. Longe plures ex converſorum numero legimus a majoribus noſtris electos rectores eccleſiarum, hoſpitalarios, capellanos, parochos. Anno (*e*) 1143. VII. octobris domnus Henricus epiſcopus Bononienſis, & domnus Rainerius abbas monaſterii noſtri ſancti Michaelis de Maſſa de Paterno in caſtro Brittorum, poſt definitiones domni Longini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, cui cauſa ab Innocentio papa II. fuerat commiſſa, convenerunt, ut ipſe Henricus epiſcopus refutaret in manibus domni Longini eccleſiam ſancti Johannis in Inſula, & presbyterum Hugonem, qui ibi habitabat, & erat *converſus prefati monaſterii*. Anno (*f*) 1169. I. aprilis domnus Hieronymus epiſcopus Arretinus cum conſilio ſuorum canonicorum Huguccionis primicerii, Ruſtici archidiaconi, Raynerii archipresbyteri, Maſſarii, Matthæi & aliorum, ac domnus Rolandus prior monaſterii Camaldulenſis de Anglari præſentibus domnis Rodulfo & Mauro monachis Camaldulenſibus, litem habentes ſuper plebe de Micciano, de communi conſenſu ad talem concordiam devenerunt, videlicet, quod capellani ejuſdem plebis de conſenſu prioris prædicti eligant plebanum, *qui ſi converſus fuerit* converſus *maneat*, *ſi vero non eſt*, *in manibus prioris predicti* converſum *ſe faciat; electio autem & converſio facto plebano*, prior præfatus *exhibeat adminiſtrationem plebis* &c. Raynerio notario. Annis 1186. & 1212. rectores eccleſiarum ſancti Nicolai & ſancti Georgii, ac ſanctæ Mariæ de Rinfrido ſubjectarum parthenoni noſtro ſancti Petri de Luco (*g*) appellabantur *converſi de reverentia*. Anno 1221. XXI. aprilis (*h*) Martinus epiſcopus Arretinus proteſtatus eſt, nullum ſe velle præjudicium afferre juribus Camaldulenſis eremi, cui ſubjecti erant plebanus de Micciano, & presbyteri Alinæ, Soci, Mojonæ & Letarclæ *converſi Camaldulenſes*, occaſione excommunicationis in eos latæ, quia nolebant in ſynodo & parata epiſcopo reſpondere, manu Jacobi notarii. In charta (*i*) anni 1236. XI. julii Guido prior Camaldulenſis electus arbiter ab Avito presbytero & priore abbatiæ noſtræ ſancti Angeli de Poplena, & a Chriſtophoro presbytero & rectore ſanctæ Mariæ de Petra-ficta, inter cetera ſtabilivit, ut rectores de Petra-ficta vivant ſecundum ordinem Camaldulenſem, & eligantur tantummodo de abbatia Poplenæ *ſive ſint monachi*, *ſive converſi*. In alia (*k*) anni 1262. die IX. menſis februarii Maſſarius Camaldulenſis prior concedit & tradit fratri Laurentio *converſo Camaldulenſi* adminiſtrationem loci & eremi ſanctæ Mariæ de Prodano diœceſis Ariminenſis, poſitæ in parœcia ſancti Bartoli de Vergann. Anno 1267. (*l*) parœcia ſanctæ Mariæ de Paciano dimittitur ab Andrea *converſo eremi de Vivo* in manibus Johannis prioris Camaldulenſis propter infeſtationes, quas patiebatur a comitibus de Sarthiano ibidem commorantibus. Anno 1412. VIII. junii (*m*) Antonius prior Camaldulenſis ob abdicationem fratris Hieronymi de Urbe-veteri *converſi ordinis Camaldulenſis* profeſſi, primique ædificatoris loci & prioratus ſanctorum Antonii

b Præf. I. ſæc. III. num. XXI.

c Lib. VI.

d Arch. Fontis-boni §. Electio n. 115. A. 3. 127.

e Vid. §. Tranſactio n. 2. A. 2. 47.

f Ibid. §. Amiſſa 207. A. III.

g Archiv. Luci fasc. E. n. 32. 33.

h Archiv. Fontisboni §. Amiſſa 122. A. 113.

i Ibid. §. Sententia n. 32. A. 3. 110.

k Ibid. §. Obedientia n. 8. A. 3. 35.

l Ibid §. Conſeſſio. A. 3. 113.

m Ibid. §. Electio. Par. II. n. II. A. 3. 24.

Google

tonii & Hieronymi de Scandalone de Mucello, regimen dicti prioratus cooſert domno Bartholomæo a Florentia monacho Camaldulenſi.. Anno (*a*) 1403. xv. maji, vacante hoſpitali ſanctæ Mariæ de Caſtro-caro Foro-livienſis diœceſis per translationem domni Blaſii ad abbatiam Montis-muri, domnus Andreas prior Camaldulenſis elegit in hoſpitalarium fratrem Bartholomæum de Viceria *converſum dicti ordinis*. Anno 1420. (*b*) frater Gualterius de Verona *converſus eremi Camaldulenſis* deputatur io hoſpitalarium ſancti Frigdiani de Piſis a Raphaele Camalduleoſi priore.

a *Ibid. Par. II. n. 84. A. 5. 37.*

b *Ibid. §. Mandatum n. 74.*

Ceterum non ſolum monachi & Camaldulenſes, ſed & ipſi presbyteri ſeculares in ſuis parœciis *converſos* retinebaot. Chartas ſufficiat iodicare Guidonis (*c*) plebani de Rivo-cornolario, qui anno 1211. conſeoſu ſuorum canonicorum & ſratrum, & *Benintendi converſi* largitur capellam ſancti Michaelis Rainerio rectori eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Rioſrido ſub ſolutiooe unius libræ ceræ, & promittenti ſe eam annuatim ſoluturum *Paganello converſo* dictæ plebis; & Jacobi archipresbyteri de Soara prope Anglarii caſtrum, qui anno 1223. (*d*) promittit Guidoni priori Camaldulenſi ſe curaturum, ut *familiares ſuæ plebis, ſive converſi clerici, ſive laici*, aſſentiantur conceſſioni a ſe ſactæ prædicto priori ducendi aquam per bona ſuæ plebis. Sequentem etiam heic loci ſubnectimus chartam anni 1253. canonicorum & converſorum eccleſiæ ſanctæ Margaritæ de Toſina Feſulanæ diœceſis, ex autograpbo tabularii ſanctæ Mariæ Angelorum de Florentia, cui monaſterio ea eccleſia modo eſt uulta.

c *Arch. Luciſac. B. n. 17.*

d *Archiv. S. Mariæ in Grad. Aretii n. 128.*

Anno 1253.

IN Dei nomine amen. Aono Dominice iocarnationis ejus milleſimo CC. quinquageſimo tertio undecimo kal. auguſti indictione ſexta. Infraſcripti presbyteri Vincentius & Bonajunta, & Fnrnomen... diaconus canonici eccleſie ſancte Margarite de Toſina, & Benincaſa Viviani, Accoltus & Cambius converſi eccleſie antedicte in toto compromiſerunt vicem ſuam domno priori Camaldulenſi, tam de eligendo priore in ipſa eccleſia ſancte Margarite, quam de ſtatu, & reformatione ipſius, promittentes habere firmum & ratum, & nmni tempore ioconcuſſum, quicquid de prædictis., vel aliquo prædictorum per eundem domnum priorem Camaldulenſem factum fuerit vel ordinatum.

Actum apud ſanctam Margaritam de Toſina preſentibus, & ad hec rogatis teſtibus domnis Juncta, Benedicto, & Maſſario monachis Camaldulenſibus, Mazza & Giampolo fratribus ſcilicet quondam Giaui Roſelli, & Domitiano filio Giampoli.

Ego Jacobus Maggii domini Frederici Romanorum imperatoris judicis ordinarii & notarii predictis interſui, & de mandato dictorum canonicorum & converſorum ſcripſi & publicavi, ideoque ſignavi.

Append. Annal. Camald. Tom. I.

§. XII.

Converſi laici introducti a monachis Vallumbroſauis.

ALiud converſorum genus agnoſcimus, quorum primus auctor, ſi Mabillonio credimus, fuit ſanctus Johannes-Gualbertus, congregationis Vallis-umbroſæ ioſtitutor, ſervorum ſcilicet laicorum, qui monaſtico more vivebant, curamque exercebant rerum exteriorum monaſterii; nimirum ſanctus vir minime patiebatur, ut monacbi clauſtri ſepta exirent, ne ad cnlligendos quidem agrì fructus, niſi tres ſimul juncti forent. *In animarum enim fervens cuſtodia conſtituit, ut nullus monachorum extra limitem clauſtræ progredi præſumeret .... niſi tres uua progrederentur*, (*e*) ait Andreas Strumenſis. Hoc laicorum religioſorum genus ita deſcribitur (*f*) in alia ſancti viri vita auctore beato Attone. *Diebus autem*, inquit, *quibus monachi ad ipſum frequentare cœperuut, Deus, cujus amore vir Dei ſibi ſubditos in via ipſius regere diſponebat, miſit ad eum etiam laicos viros timoratos, qui legem Domini per omnia cuſtodire cupientes in bonis moribus fere nihil a monacbis diſtabant, extra veſtium qualitatem & ſilentium, quod iu exterioribus occupati uequibant pleuius obſervare. Tales igitur tam probatos converſos pater ad mercatum, & omnia exteriora ſecure mittebat*. Domeſtici quoque monaſterii labores, teſte eodem Attone, ipſis demandabantur, nam cum ſe deſerre juſſit ante Stephanum IX. ſummum pontificem, (*g*) *aliquantos converſos venire fecit, & ſe ad papam portari præcepit*. Alia vice (*h*) eos piſcatum miſit, ut edulium pararent Leoni IX. hoſpiti ſuo. Aliquod ſtabilitatis vnτum emittebant hujuſmodi converſi, neque fas ipſis erat redeundi ad ſeculum pro libitu; id in arbitrio erat poſitum prælati, nam (*i*) alter ex his converſis tœdio ductus novæ ſuſceptæ vitæ, multa inſtantia flagitavit ab abbate ſancto Johanne copiam diſcedendi, quam ægre impetravit. *Alio tempore*, inquit

e *Vit. S. Jo. Gualb. Cap. III. n. 24.*

f *Cap. III. n. 21.*

g *Cap. IV. n. XXXVII.*

h *Ibid. n. XXIV.*

i *Cap. V. n. XXXIX.*

Atto, *quidam converſus inſtinctu diaboli ſeculum dereliquiſſe, & ad monaſterium ſe veniſſe pœnituit. Qui cum beatum Johannem nimiis ac importunis precibus ſæpe rogaſſet a monaſterio eum ejus licentia diſcedere, tandem vir beatus non tranquillo animo paſſus eſt eum abire.* Auctor narrationis miraculorum a ſancto Johanne Gualberto patratorum, qui fuit Hieronymus Radiolenſis, hos converſos memorat dicens: (*a*) *Pulſatis igitur campanis, funalibus accenſis, omnibus monachis & miniſtris, quod genus hominum vulgato nomine* converſos *dicimus* &c. Et alibi: (*b*) *Quieſcentibus itaque in ſuperiori parte monachis, qui in inferiori hoſpitalitati præerant, converſi, ut eos honorifice more ſolito haberent, operam dedere* &c.

a Par. I. n. II.

b Par. III. n. XXVI.

§. XIII.

Ejus tamen generis homines vivebant eodem tempore etiam apud Avellanenſes.

LICET Mabillonius primum horum hominum excipiendorum auctorem faciat Johannem-Gualbertum, nihiloſecius eo ipſo tempore reperimus Petrum Damianum loqui de eodem hominum genere ævo ſuo exiſtentium in monaſterio Fontis-avellanæ. In opuſculo, quod ſcripſit de ſuæ congregationis inſtitutis, (*c*) præcipiuntur jejunia etiam pro laicis, & ſæpe ſæpius nominantur in eo monachi ſimul & laici. *A vino autem*, inquit, *aliquanto tempore continuimus, itaut neque* laici, *neque extrinſecus venientes vel etiam in Paſcha Domini aliquid hic præter aquam biberent*. Et capite VII. hæc habet de ſervorum diſciplina: *Ut autem tota domus Dei ſub regulari cuſtodia & diſciplina teneatur, & unumquodque membrum operetur in corpore juxta ſuæ proprietatis officium*, famuli quoque, qui huic loco deſerviunt, *ab aſſignato ſibi vivendi ordine non recedunt, qui nimirum per totius annalis ſpatii curſum tribus per hebdomadam diebus tenent ex more jejunium. In illis autem duabus quadrageſimis quatuor dies jejunio dedicant, exceptis his, qu in viam longius diriguntur. Porro quocumque prodeant, omni tempore carnibus non veſcuntur, proprium etiam aliquid habere nihilo minus ſicut & monachi prohibentur. Nonnulli quoque ad audiendas pſalterii vigilias maturius ſurgunt, cum his videlicet fratribus, qui apud eccleſiam commorantur. Promiſſionem autem ingredientes hanc faciunt*:

c Cap. VI.

„ Ego frater N.. promitto obedientiam & perſeverantiam omnibus diebus vitæ meæ in hac eremo, quæ eſt ædificata ad honorem Dei & ſanctæ Crucis pro timore Domini noſtri Jeſu Chriſti & remedio animæ meæ. Quod ſi aliquo umquam tempore hinc fugere vel abire tentavero, liceat ſervis Dei, qui hic fuerint, me plena ſui juris auctoritate requirere, & coarcte ac violenter in ſuum ſervitium revocare. “

Scriptæ ergo huic promiſſioni ſignum Crucis ipſi præfigunt, & ab aliquo fratre coram omnibus lectam ponunt ſuper altare. Similis profeſſionis formula legitur in ſtatutis Guigonis Carthuſiæ prioris, ubi agit de *profeſſione laici*. Alibi aſſerit Damianus, *quod in quadrageſimæ utriuſque principio omnes monachi*, necnon & laici *triduanum jejunium diſtricte conſervant; in prædictis duabus quadrageſimis conſuetudo tenuit, ut neque monachis*, neque laicis *vini, vel etiam piſcis perceptio concedatur; in ſabbato ſancto, necnon & vigilia natalis Domini totum panem, qui voluerint, comedunt, alium vero cibum*, ſive laici *ſive monachi penitus non admittunt*. Capite autem XVI. de converſis, inquit, *quantum jejunent, prioris provideat diligentia*.

§. XIV.

Immo anterius ſub Camaldulenſibus & ſub Romualdo.

QUINIMMO ipſe parens noſter Romualdus ante Johannis-Gualberti tempora hujuſcemodi homines habebat in ſuis monaſteriis & eremis. Ut quietiorem liberioremque ab omni ſtrepitu redderet ſacram eremum Camaldulenſem, quam ædificaverat, milliario procul in loco, qui dicebatur Fons-bonus, hoſpitium conſtituit ad ſuſceptionem advenientium & peregrinorum, aſſignavitque ad cuſtodiam loci monachum, & tres converſos: *Quemdam inferiorem locum, qui dicitur Fons-bonus, reperit, ibique unam domum conſtruxit, unum monachum* cum tribus converſis *ibi ordinavit pro adventantium receptione, & dulciſona reſponſione, atque caritativa refectione*. Hæc adnotavit beatus Rodulphus prior quartus Camaldulenſis in ſua narratione & conſtitutionibus eremi Camaldulenſis anno 1085. qui paullo poſt de eodem hoſpitio verba faciens, inquit: *Atque omnes monachi* & laici, *qui ibi habitant* ... aut per laicum, *ſive per monachum ibi commorantem*. Quare converſi ſtatuti in Fonte-bono a Ro-

mualdn erant ſimplices laici, qui diſtinguebantur a monachis; diverſi pariter ab iis, quos antiquitas ſeculis anterioribus appellavit *monachos laicos* ſive *illiteratos*, vel *converſos monachos* vel *converſos* adulta ætate. Introductio igitur hujus generis hominum aliquanto anterior eſt tempore Johannis-Gualberti, & forte tribuenda Romualdo & Camaldulenſibus, a quibus didicerint Avellanenſes & Vallumbroſani. Parum diverſi fortaſſe erant famuli, quos Romualdus alebat in Sitrienſi ſolitudine ſtatim poſt Camaldulenſem excitata, cum Petrus Damianus a Sitrienſibus monachis & a cuſtodibus pecorum diſtinguat monachorum famulos diſtrictam ibidem vitam agentes. *Sed cur ego*, (*a*) inquit, *de monachis loquor? cum & ipſi monachorum famuli, ipſi quoque cuſtodes pecorum jejunarent, ſilentium tenerent, diſciplinas inter ſe invicem facerent, & de quibuslibet verbis pœnitentiam flagitarent.*

a Vit. S. Rom. Cap. lxiv.

§. XV.

Hujuſmodi converſi apud Cluniacenſes, Ciſtercienſes, Carthuſianos & Grandimontenſes appellati etiam Laici & Barbati.

CETERUM vel a Camaldulenſibus, vel a Vallumbroſanis hoc converſorum genus originem habuerit, poſt eadem tempora tranſiit ad monachos Cluniacenſes, Ciſtercienſes & Carthuſianos, ab Italia ſcilicet in Gallias. Primum hujuſmodi homines inſtituiſſe in Germania Willelmum abbatem Hirſaugienſem, ſcripſit (*b*) Mabillonius. In vita (*c*) ſancti Alberici apud Bollandum ad diem XXVI. januarii nominantur converſi *laici & barbati*; & in primis ſtatutis Ciſtercienſis familiæ definitum reperimus, ut *in vita & in morte, excepto monachatu*, ideſt monaſtica profeſſione, ſic explicat (*d*) idem Mabillonius, *eos ut ſemetipſos tractarent*. A *ſervis mercenariis* inſuper ii diſtinguebantur, cum decreverint iidem Ciſtercienſes patres recipere, *præter converſos laicos & barbatos*, etiam hos ſervos tamquam neceſſarios ſibi ad curam rerum exteriorum, ut monachi interim divino cultui & contemplationi vacarent. *Tuncque definierunt* converſos laicos barbatos *ſe ſuſcepturos, & homines etiam mercenarios, quia ſine adminiculo iſtorum non intelligebant ſe plenarie die ſive nocte præcepta regulæ poſſe ſervare*. In ſtatutis quoque capituli generalis eorumdem Ciſtercienſium anni 1275. apud (*e*) Martene præ-

b Præf. II. in Sec. VI. §. XI.

c Num. XVIII.

d Annal. T. V. ad annum 1101.

e Anecd. Theſaur. T. IV. col. 1446.

ſcribitur, *quod converſi noſtri ordinis in Provincia & VVaſconia & ultra, non converſi, ſed* fratres *nominentur, eo quod nomen illud in dictis provinciis abominabile habeatur propter hæreticam pravitatem*. Videatur Haeſtenius Lib. III. diſquiſitionum monaſticarum tract. I. diſq. VIII. Ut a monachis diſcriminarentur, *barbam* geſtabant, idcoque & *barbati* appellabantur. In vita ſancti Herminoldi abbatis Pruſingenſis qui obiit anno 1121. habetur titulus cujuſdam capitis apud Caniſium (*f*) *de quodam converſo graviter punito*, & in narratione legitur: *ex his, quos* barbatos *dicimus*. Barbati erant etiam apud Cluniacenſes. Petrus venerabilis abbas in ſuo ſtatuto XXIV. (*g*) præcepit, *ut infirmis ipſis vel quibuslibet & in infirmaria comedentibus nullus, ut fieri ſolebat, famulorum laicorum ſerviat, ſed monachi tantummodo aut* converſi barbati. Et in ordine Cluniacenſi exarato ſeculo XI. a Bernardo monacho, quem edidit Hergotius (*h*) in *veteri diſciplina monaſtica*, ubi ſermo eſt *de obedientiariis*, fit mentio *barbatorum*, nimirum *utrum habeant famulos regulares* barbatos *ſcilicet & idoneos?* Exemplum Cluniacenſium & Ciſtercienſium ſecuti fuere Carthuſienſes, quorum converſi hodieque barbam ad monachorum diſcrimen nutriunt. Monachi Grandimontenſes, quos ſanctus Stephanus inſtituit, partim erant clerici partim converſi; illis rerum ſpiritualium, iſtis cura & diſpoſitio rerum temporalium erat commiſſa, quod ſeminarium poſtea fuit graviſſimarum diſcordiarum, & clerici coacti fuere ad ſummos pontifices confugere multoties pro compeſcenda converſorum audacia, qui, licet ignobiliores, tamen reſpiciebant clericos ut ſibi obnoxios, & gravaminibus vexabant. Introducta exinde communis conſuetudo apud omnes ordines regulares tam monachorum, quam mendicantium, canonicorum quoque & clericorum adhibendi converſos laicos in famulos.

Diximus converſos laicos; nam converſi hujus generis proprie loquendo non erant, neque ſunt monachi. Innocentius papa II. in quodam privilegio ſancto Bernardo conceſſo (*i*) *converſos veſtros*, inquit, *qui monachi non ſunt, poſt factam in cœnobiis veſtris profeſſionem, nullus archiepiſcoporum &c.* Trithemius quidem „ *monachos* vocat, monaſticis nimirum „ votis addictos; tametſi, ut ſubdit Ma„ billonius, (*k*) a monachis paſſim diſtin„ guerentur, quippe qui ex peculiari ſta„ tus ſui lege exterioribus deputati & „ addicti miniſteriis, tam accuratæ ſoli-

f Lib. II. cap. V. in Tomo IV.

g Martene in Reg. cap. XXXVI. p. 673.

h Pag. 252.

i Bernardi epiſt. 112.

k Præf. II. in ſec. VI. §. XI.

„ tudini, quæ monachos decet, adſtricti „ eſſe oon poſſint. “ Diſtinguendi proinde cooverſi hi ſive ſamuli ab aliis converſis monachis ſuperioris ætatis, qui utrumque nomen copulabant, ut legimus io charta, quæ erat penes eruditiſſimum ſenatorem Flaminium Cornelium, quæque cootinebat breve recordatioois anni 1024. 2. die exeunte menſis aprilis circa approbationem ſenteotiæ ducis Adalberoois emanatæ inter Benzum abbatem ſaoctæ Juſtioæ Patavii, & ioter abbatiſſam ſancti Zachariæ Venetiarum, cui ſe ſubſcribunt & quidem ante acolythos: *ego Dominicus* converſus *& monachus*; *ego Johannes* converſus *& monachus*; *ego Dominicus* converſus *& monachus*; & poſtea: *ego Paganus acolythus*; *ego Aldewardus acolytus* &c. Converſis laicis præſes dabatur monachus doctus & pius. Io actis ſancti Hamonis monachi Saviniacenſis, quæ laudat Ducangius ad dictionem *Converſus*, legitur. *In prædicta Savignei abbatia non ſolum monachi, ſed etiam* laici, *quos* converſos *nuncupant, ſub habitu religionis Deo deſerviunt. Iis autem monachus aliquis præficitur, qui ſapientiæ doctrina & religionis prærogativa præpollere cognoſcitur. Eo ipſo tempore, quo eis ſanctus Hamo præerat, accidit plures ex illis propoſitum relinquentes ad ſeculum redire, & ſtivam, quam tenere videbantur, dimittere &c.* Et in cooſtitutionibus beati Martini III. prioris Camaldulenſis anno 1253. editis, præcipitur, (*a*) *ut provideat prælatus, ubi multitudo* converſorum *exigere videtur, monachum ſacerdotem idoneum & diſcretum, qui præſertim in victu & veſtitu laicos inſtruat & ædificet, & eis alterum magiſtrum conſtituat confeſſorem* &c.

a *Lib. I. conſt.* 32.

§. XVI.

Diſtinguendi a converſis ſuprarelatis converſi a Mahumetana impietate.

SUPERVACANEUM eſt admonere, coofundendam cum variis converſorum hucoſque enarratis ſpeciebus noo eſſe alteram converſorum & converſarum ſpeciem, de qua loquitur Willelmus Prynnæus io (*b*) libertatibus eccleſiæ Anglicanæ, ubi aſſerit, converſos & converſas aliquoties a regibus traditos & traditas cœnobiis, ut ibidem alereotur. Nimirum ii erant viri & mulieres cooverſi & cooverſæ a dogmatibus Mahumetanæ impietatis ad finem Catholicam, qui, cum in ingeotem oumerum excreviſſent ſequiori tempore, ægre a regibus ali poterant; quare per monaſteria dividebantur, ut alimenta io iis perciperent, licet pro eorum & earum domiciliis ædificata fuiſſeot habitacula, quæ vulgo *domus converſorum* appellabaotur; ut Matthæus Pariſius & Matthæus Weſtmooaſterienſis narraot ad annos 1233. 1244. & 1254. In Galliis quoque extitiſſe hujuſmodi converſorum domus oſtendit Ducangius multis exemplis, quæ tamen deficiunt in Italia. In hac eoim converſi & cooverſæ quidem ex ſecta Mahumetis reperiuotur, ſed non ædes ad ipſorum receptacula deſtinatæ oiſi poſterioribus ſeculis. In archivo parthenonis beati Aotonii-peregrini Patavii in codice miraculorum ejuſdem ſancti viri legitur ad annum 1267. (*c*) *Benvenuta quoudam Sarazena, ſed nunc ad fidem Chriſti converſa, & ancilla facta domini Bartholomæi de Varino confeſſa eſt* &c.

b *T. III. pag.* 835.

c *Ap. Jo. Brunacium collect. ms. num.*

§. XVII.

Miniſteria converſis demandata præcipue apud Camaldulenſes. Eligebantur Camerarii.

NUNC vero de monaſteriorum converſis, & quidem exterioribus negotiis addictis, ſermonem præcipuum inſtituentes, obſervamus varia ipſis miniſteria etiam honorifica commiſſa fuiſſe. Moumenta hic in medium producimus, quæ apud nos Camaldulenſes extant, ſilentio ſupprimeotes vel parce tractantes de officiis, quæ in aliis Benedictioi ordinis congregatiooibus ipſis demandabantur. Moricum converſum (*d*) pro eremo Camaldulenſi terras emeotem reperimus anno 1040. Wido converſus inveſtituram recipit caſtri & curtis de Tegiano oomine Guidoois prioris Camalduleoſis (*e*) anno 1112. a Raioerio & Gaſdia. Rigo cooverſus hoſpitalis Camaldulenſis nominatur anno 1142. (*f*) terras recipiens oomine Azonis prioris Camaldulenſis. Januarius converſus ſaocti Michaelis Arretii anno 1171. locat. Pipinus Homodeus, Rogerius, Palmerius, Vanga, Wido, Rubeus, Janninus, Ubertellus, Zaulus, Arduinus aliique plurimi converſi ioitio ſeculi XIII. locant, vendunt, emunt, donationes recipiunt pro eremo Camalduleoſi, ut patet ex chartis archivi Fontis-booi ejus ævi. Montaninum converſum gaſtaldionem curiæ Camalduli de Bucena legimus (*g*) anno 1231. Eodem anno (*h*) Beroardioum cooverſum gaſtaldionem curtis-veteris de Fojano, & anno 1235. (*i*) Rigolum cooverſum & gaſtaldionem curiæ de Motina, qui vice domni Gui-

d *Arch. Fontisboni. §. Anſa* 3. *n.* 42.

e *Ibi'. §. Dotio n.* 213.

f *Ibid. §. Emptio n.* 182. *n.* 2 *12.*

g *Ibid. §. Ancſa n.* 384.

h *Ibid. §. Dotio n.* 406. *n.* 3 *19.*

i *Ibid. §. Anſa n.* 413. *n.* 6*.*

Guidonis prioris Camaldulenſis in poſſeſſionem immittit plebanatus de Micciano presbyterum Mercatum. Frater Guido *converſus & Camerarius* appellatur (*a*) anno 1327. Et anno 1343. (*b*) comes Rogerius quondam Aghinolphi comitis de Romena confitetur ſibi ſolutos fuiſſe XL. ſolidos a fratre Trincia *converſo & camerario Camaldulenſi* nomine *accommaudixie*, quos homines de Mojona tenebantur ſingulis annis dare hæredibus comitis Aghinnlphi; ſicut in charta (*c*) anni 1372. die XVI. julii comes Franciſcus comitis Bandini filius & dominus caſtelli Partinæ vendit eidem Trinciæ quemdam affictum pretio florenorum auri quinquaginta. Anno 1402. frater Arrigus quondam Bacci de Suſinana *ſyudicus* vocatur *& camerarius eremi Camaldulenſis*; & tamen camerarii miniſterium numerabatur inter præcipua Camaldulenſis eremi miniſteria, quod a monacbis & aliquando ab abbatibus exercebatur. Legimus enim domnum Petrum quondam Angeli de Arretio abbatem ſancti Viriani ordinis Camaldulenſis (*d*) anno 1391. XXV. octobris fuiſſe *camerarium eremi & demni Andreæ prioris Camaldulenſis*; & anno 1506. (*e*) officium camerarii demandatum fuerat domno Cbriſtophoro ſer Miglioris de Santo-miniate abbati ſanctæ Jocundæ prope Sanctumminiatum. Docet nos Ducangius etiam adminiſtratores bonorum epiſcopatuum vocatos aliquando fuiſſe *converſos*. In chartis epiſcopatus Gratianopolitani ſæpius reperitur *Guigo converſus* ſubſcriptus primus in tabnlis epiſcopi Hugnnis, & is quandoque vocatur *converſus epiſcopi*, & ita pariter *Thedebertus converſus epiſcopi* ad annum 1130.

a Ibid. §. Donatio P. II. n. 21.

b §. F.nis P. II. p. 23. A. 2. 18. 20.

c Ibid. §. Par. II. n. 131. A. 9. 21.

d Ibid. §. Locatio.

e Ibid. §. Empcio. Par. III. n. 3.

§. XVIII.

Converſi Virgarii.

Converſi, quibus armentorum & pecudum cura committebatur a Camaldulenſibus, vocabantur *virgarii* ſeu *vergarii*. In epiſtola XXXV. (*f*) Ambroſii Traverſarii prioris generalis Camaldulenſis apud Martene habemus: *Dices ex uobis fratri Jobanui virgario ingratum illum nimis agere, qui pecuuiam mutuo acceptam reſtituere non curavit uobis, quam debemus creditori &c.* & epiſtola XXXVI. (*g*) *Virgarius noſter opus babet Petro de Mojona toto menſe iſto* &c. Nomen hoc proprium fuit Camaldulenſium, cum monachi ſancti Mauri in ſupplemento gloſſarii Ducangii hæc duo tantum teſtimonia ex Ambroſio afferant hujus vocis. In chartulario (*b*) autem Fontis-boni anno 1243. XX. maji *Bernardus Vergarius de Bricola* coram domnn Guidnne priore Camaldulenſi atteſtatur ſe non fuiſſe vocatum ad celebrationem contractus cujuſdam venditionis, neque umquam conſenſiſſe, quinimmo ſe velle, ut ſemper remaneant ea bona ad jus monaſterii de Vivo, ad quod pertinebant; anno 1390. Angelus de Lierna *vergarius*; & anno 1451. (*i*) nominatur frater Jnhannes *converſus & vergarius domus Camaldulenſis*.

f Collect. ampl. T. III. col. 429.

g Ibid. col. 430.

h Arch. Fontisboni §. Teſtificatio n. 15. A. 3. 52.

i Ibid. §. Empcio P. II. n. 225.

§. XIX.

Converſi Syndici, Procuratores & Vice-comites.

Ulterius converſi eligebantur a capitulis monaſteriorum *ſyndici*, *prcuratores* & etiam *Vice-comites*. Anno 1216. 2. ſeptembris (*k*) capitulum monaſterii ſancti Petri de Vivo de Monteamiato in Senenſi territorio, cum ſibi in priorem elegiſſet Grimaldum abbatem ſancti Apollinaris in Claſſe Ravennæ, deputavit Danexium & Benicellum *converſos* ad Guidonem priorem generalem Camalduli pro confirmatione electionis. Martinus *converſus Camaldulenſis* eligitur (*l*) snno 1228. *ſyndicus*, *actor*, *yconomus & procurator* in omnibus cauſis, quas eremus habebat in Marchia cum epiſcopo Æſino, & cum ejus epiſcopatu ſuper eccleſiis & monaſteriis Camaldulenſibus ibi conſtitutis. Frater Johannes *converſus* anno 1239. (*m*) nominatur *procurator ejuſdem Guidonis*; anno (*n*) 1269. XXIX. ſeptembris frater Chriſtophorus *converſus & ſyndicus Venturæ abbatis Inſulaui* promiſſionem excipit a Porcello Nicolæ de contrata Strate ſyndico communis Foro-livii, dictum commune defenſurum abbatem, monaſterium, capellas & eccleſias ſancti Paterniani de Ferrazano, ſanctæ Mariæ de Meldula, ſancti Matthæi de Canonica, ſanctæ Mariæ de Diglauſi, ſancti Pauli in Alpe, ſanctæ Mariæ de Colle-ſolaroli, ſancti Silveſtri de Spugna de ſubtus, ſanctorum Benedicti & Johannis de Campo-ſonaldi, ſancti Chriſtophori de Biturali &c. manu Johannis Menghi notarii populi Foroliviensis. Anno 1289. III. (*o*) maji reperiuntur frater Guido *operarius eremi Camaldulenſis & ſyndicus*; anno 1296. (*p*) frater Plebanus *converſus Camaldulenſis, ſyndicus eremi & domni Frigdiani prioris ejuſdem*; & anno 1338. frater Paulus *converſus & ſyndicus*. Annn 1347. (*q*) Petrus de Calore *converſus loci ſancti Johan-*

k Ibid. §. Electio n. 3. A. 379.

l Ex cod. mem. bon. S. Mich. in Burgo Piſar.

m §. Mandatum. n. 8. A. 3. 159.

n Ibid. §. Conventiones. A. 3. 160.

o §. Locatio.

p Ibid.

q Ex Arch. Azzurini. Faventia.

hannis-baptiſtæ de Faventia ſyndicus & procurator dicti loci; anno 1354. Mercurialis prior ſancti Johannis-baptiſtæ de Faventia, Melior de Faventia *converſus dicti loci*, Johannes *converſus ſancti Johannis-baptiſtæ de Bagnacavallo* & Petrus de Fornlivio *converſus*, *procuratores* conſtituuntur a capitulo ſancti Mathiæ de Muriano, qui anno ſequenti (*a*) permutarunt terras cum rectoribus hoſpitalis ordinis & ſocietatis devotorum beatæ Mariæ virginis de porta Pontis de Faventia. Et in charta (*b*) anni 1390. XIII. decembris, (*c*) poſt obitum prinris Camaldulenſis, eremitæ ipſius loci conſtituunt geſtores negotiorum & ad lites domnum Benedictum Florentinum abbatem ſancti Andreæ de Candiculis, fratrem Ambroſium *converſum Angelorum Florentie*, fratrem Antonium a Mojona *converſum domus Camaldulenſis*, domnos Angelum de Biblena & Blaſium Fini de Florentia monachos dicti ordinis, fratrem Angelum de Lierna *vergarium & converſum domus Camaldulenſis*, & nobiles viros Guidonem domini Thomaſii, & Nicolaum de Ozzano cives Florentinos, manu Leonardi olim Franciſci de Socio notarii. Ubi vides *Converſos* in conſortium vocatns cum monachis, abbatibus & nobilibus viris; ex quo deducendum ipſos fuiſſe æſtimatione & merito illuſtres. Ita in antiquiore charta anni 1214. juxta ſtylum Piſanum, 1213. juxta Romanum, indictione prima v. kal. ſeptembris poſt Benedictum camerarium, & Carum cellerarium, quibus adminiſtratio bonorum addicta erat, ac poſt ceteros monachos ſancti Michaelis de Burgo Piſarum, nominatur Torpes *ſyndicus & converſus* ejuſdem monaſterii. En chartam, quam deſcripſimus ex autographo tabularii illius cœnobii.

a Ibidem.

b Arch. Fontisbonæ §. Mandatorum P. II. 57. n. 4. 14.

c Ibid. 57. A. 4. 104.

Anno 1224.

IN eterni Dei nomine, amen. Anno Dominice incarnationis milleſimo ducenteſimo quartodecimo indictione prima quinto calendas ſeptembris. Manifeſtum ſit omnibus, qualiter donnus Guido venerabilis abbas eccleſie & monaſterii ſancti Michaelis de burgo cum conſilio & conſenſu fratrum ſuorum monachorum ſupradicte eccleſie & monaſterii, ſcilicet donni Teobaldi prioris, donni Benedicti camerarii, donni Cari cellerarii, donni Michaelis, donni Jeronymi, donni Amfroſini, donni Henrici, donni Orlandi, & donni Guidonis monachorum ſupradicte eccleſie & monaſterii ſancti Michaelis, & Torpetis ſindici & converſi ad hec preſentium, dedit & tradidit Henrico quondam Gerardi Combi in permutationem & cambium ſcalas ſex terre campie poſitas in confinibus ſancti Blaſii de Ciſanello, que ſunt poſite, ubi dicitur Auveri, & tenent caput in terra Henrici Moretti, & aliud in terra Simonis Follianelli, & aliud in terra ſupradicte eccleſie ſancti Michaelis, aliud in terra ſupradicti Henrici quondam Gerardi cum omni jure & proprietate & actinne &c. Unde ſupradictus Henricus dedit & tradidit ſupradicto domno Guidoni recipienti pro ſupradicta eccleſia ſancti Michaelis in permutationem & cambium ſcalas ſue terre poſite in predictis confinibus, ubi dicitur Auveri, que tenent caput in via vicinali ſupradicte eccleſie, & ſupradicti Henrici & Simonis Follianelli, quam vendidit prior ſancti Jacobi de Orticaria &c.

Actum Piſis in chnro ſupraſcripte eccleſie, preſentibus Uguiccione quondam Gratiani Peſatoris, & Benenato quondam Gerardi Orcioli, & Salimbene quondam Guidonis teſtibus ad hec rogatis.

Ego Bonaccurſus filius quondam Patignonis de Patignone domini Henrici Romanorum imperatoris judex ordinarius atque notarius ſupraſcriptis omnibus interſui & hanc chartam rogatus ſcripſi & firmavi.

Converſi ex ſindicis & procuratoribus ad titulum etiam provehebantur *Vice-comitum eremi Camaldulenſis*. Rigoni *Vice-comiti Camaldulenſi* (*d*) anno 1234. promittit Manvolbe reſtitutionem monaſterii ſancti Quirici de Roſis. Vice-comitatus nobile erat officium; nam Sturlantes quondam Quintavallis, & Franciſcus quondam Tarlati viri nobiles de Valliala (*e*) anno 1312. ab Accurſio priore Camaldulenſi *vicecomites ſui & eremi conſtituti fuere ad manutenendum & conſervandum in bono ſtatu curiam & homines Camalduli in dicto caſtro de Valliala, ad recipiendam tertiam partem intratnre locationum, & tertiam partem bannorum, & ſalariorum ſibi contingentium in dicto caſtro & ejus curia*. Et anno 1187. (*f*) Placidus prior Camaldulenſis eumdem vice-comitatum conceſſerat filiis Rainerii de Galbina nobilibus proceribus.

d Archiv. S. Mariæ in Grad. n. 711.

e Arch. Fontisbonæ §. Inveſtitura P. 51. n. 3. A. 4. 13.

f Ibid. §. Inveſtitura 86. A. 2. 83.

§. XX.

Notarii.

ILLUD quiſpiam fortaſſe mirabitur, reperiri converſos etiam *notarios*. Anno (*g*) 1277. XIII. aprilis dominus Guido de Mudiliana comes & Thuſciæ palatinus privilegium notariatus impertivit fra-

g Ibid. §. Privilegia. n. 61. A. 3. 61.

fratri Zenoni ordinis Camaldulenſis, qui fuit de Burgo ſancti Sepulcri, eumdemque *publicum notarium* creavit per terras, quæ Romanum profitentur imperium, a quo juramentum fidelitatis pro imperio & pro ſe recepit, manu Ormanni Donati de Empoli notarii. Quod privilegium monachis etiam coocedebatur; oam (*a*) anno 1304. XXVII. februarii domnus Brandaliſius comes palatinus quoodam comitis Bartoloti de Veneroſis de ripa inſulæ Suzariæ & Bardioæ & quartæ partis civitatis Veronæ in Lombardia palatinus, *recepto juramento fidelitatis de arto notariatus ingenue exercenda a* Dionyſio quoodam Jacobi de Saſooi de Bononia monacho Camaldulenſi pro Romano imperio, eumdem Diooyſium *cum anulo, penna, & calamario atque oſculo pacis publicum notarium inveſtivit & fecit*, manu Johannis quoodam Bagini de Faconego notarii cum ſigno præfati comitis. Hoc notariatus officium, quod ſemper nobile fuit, ſeculis medii ævi coocedebatur clericis, licet vetaſſet Carolus M. ex lege Langobardorum XCVI. *ut nullus presbyter chartam ſcribat neque conductor oxiſtat ſuis ſenioribus*. Sed facile ob laicorum inſcitiam clerici ad tale officium aſſumpti fuere, & non tantum ſimplices clerici, verum etiam viri eccleſiaſtici io dignitate conſtituti; refert enim (*b*) Muratorius chartam anni 974. in qua canonicus eccleſiæ Volaterranæ notariatus officio ſungitur ſe ſignans. *Ego qui ſuper Johannes presbytero & kanonico ſcripſi & complevi feliciter*. In his noſtris annalibus productus fuit ſuo anno 957. *Leo clericus & notarius anno* 900. *abbas ſancti Georgii Ravenne*; producetur etiam allu. ſub anno 1029. *notarius eccleſie Ravennatis & abbas ſancte Marie in Senodochio anno* 1006. nomine *Federicus* ex chartis tabularii archiepiſcopalis Ravennæ. Innocentius tamen III. papa prohibuit clericis presbyteris, diaconis & ſubdiaconis exercitia tabellionatus, (*c*) *ne in negotiis laicorum cum dedecore immiſcerentur*. Thomaſinius (*d*) id explicat quidem de negotiis laicorum, neque veritum putat minoribus & majoribus clericis ſignare negotia ad curias epiſcopales & eccleſiaſticas pertinentia. Venetiis uſque ad præteritum ſeculum clerici & plebani notarios egeruot non tantum pro privatis perſonis, ſed etiam pro magiſtratibus & pro caocellariis laicis. Muratorius, qui diſſertatiooem XII. inſtituit *de notariis*, notarios mooachos non protulit; reperiri tantum aſſeruit (*e*) in charta anni 920. *Deuſdedit notarium regularem*, & *Bonifritum notarium regularem*, ſed erudite ohſervavit (*f*) eo oomioe deſignatos notarios *ordinarios*, cum alii fortaſſe fuerint *extra ordinem* quandoque ad id munus electi. In privilegio (*g*), quod Theodaldus Arretious epiſcopus conceſſit anno 1033. eremo Camalduli, ad oram inferiorem ipſius chartæ hæc leguntur: *Guido fratrum minimus, domni Petri ejuſdem eremi prioris & venerabilis anachorite juſſione, hunc, ut inſtitit, dictavit, petiit & impetravit, orate ei requiem ſempiternam*. Non injucundum hic erit producere ſcribam Faventinum & monachum noſtri monaſterii ſanctorum Hippolyti & Laurentii de Faventia in duabus ſequentibus chartis (*h*) annorum 1137. & 1139. ex archivo ejuſdem loci.

a Ibid. Part. II. n. 2. ad. 4. 31.

b Antiq. medii ævi T. I. col. 666.

c Lib. XIV. ep. 229.

d Par. I. Lib. II. cap. 106.

e Col. 941.

f Col. 666.

g S. Donatio n. 64. A. 1. 17.

h Num. 23. & 81.

Anno 1137.

IN nomine Domioi noſtri Jeſu Chriſti. Anno incarnationis ejuſdem milleſimo ceotesimo trigeſimo ſeptimo, regnante Lothario imperatore aono quarto die III. menſis julii indictiooe XV. in clauſtro monaſterii ſanctorum Laurentii & Hippolyti. Quia petiſtis a me domno Johanne abbate, ideo cum conſenſu monachorum ejuſdem monaſterii cedo tibi preſeoti Ugolo de Barbiano pro te, & pro Bona uxore tua, & pro veſtris liberis libellario nomine, ideſt uoum ſpatium terre, quod eſt poſitum io capite molendini ooſtri juxta ſalictum ooſtrum; ab uno latere poſſident fratres tui, a ſecundo vero via percurrente, a duobus autem juris ſupradicti monaſterii, quod eſt in latitudine pedes duos & quinque perticas, & in loogitudine VI. perticas & VIII. pedes ad habendum, tenendum, meliorandum, in annis advenientibus viginti & novem ad renovandum. Ita faoe ut omni anno in natale Domioi feratis ſupradicto monaſterio preſtare uoum ſcamaritam tantum, pro eo quia dediſti mihi abbati mercedis nomine monete Veoecie ſolidos ſex; & ego cum monachis & noſtris ſucceſſoribus vobis ſupradictis jugalibus, veſtriſque liberis predictam rem, qualiter ſuperius legitur, auctorizare & defendere promittimus ab omni homine uſque ad prefinitum tempus, quod ſuperius legitur, & amplius vobis eam rem ooo tollebimus, neque huoc contractum violabimus, ſed firmum & ratum tenebimus, prout ſuperius legitur. Et ſi hec omnia non obſervaverimus, ego & monachi ſive noſtri ſucceſſores, & egerimus cootra, promittimus nos eſſe daturos vobis conductoribus, veſtriſque filiis oomioe pene auri unciam unam, & poſtea maneat firmus contractus, ſicut ſuperius legitur.

Hanc

Hanc autem locationis paginam ego *Petrus Faventinus ſcriba & indignus monachus ejuſdem monaſterii ſcripſi, & complevi & abſolvi* rogatu ſupradicti abbatis & monachorum, & ſupraſcripti Ugolini conductoris, prout ſuperius legitur.

Ego Johannes abbas mm. ss.
Ego Gerardus monachus mm. ss.
Ego Ugo monachus mm. ss.
Ego Guido monachus mm. ss.
Ego Guido monachus mm. ss.
Signa ††† manuum Alfredinli, & Johannis Blangi presbyteri, & Guidonis de Georgio, qui rogati interfuerunt teſtes huic negotio.

Anno 1139. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Anno incarnationis ejus M.C.XXXIX. tempore Innocentii papæ die XXIII. menſis ſeptembris, *indictione ſecunda finita & tertia incipiente*, in monaſterio ſanctorum Laurentii & Hippolyti. Quia petivi a te Johanne abbate, ideo cum conſenſu monachorum conceſſiſti mihi Rigo Chriſtiano pro me & Matilda uxore mea ſeu filiis noſtris maſculis jure libelli, idest unum caſamentum juxta ſalictum veſtrum, & ab alio latere via, & a tertio Saracenus frater meus, qui eſt per latitudinem pedes tredecim & dimidium, per longitudinem autem viginti & quatuor, in annis viginti & novem ad renovandum ſub penſione unius denarii Lucenſis omni anno, & unam ſpallam in Natale, & unam operam ad metendum, & non liceat vobis aliquem contractum facere ex ea re, niſi vobis, & nulli perſone dare per ſcudum, & nobis ſimiliter non liceat facere aliquem contractum niſi in monaſterio, & vos auctores & defenſores eſſe debeatis nobis ex ea re ab omni homine uſque ad prefinitum tempus, quod ſuperius legitur. Ita ut nos obſervemus omnia ſupradicta pro ſupradicto monaſterio ſub pena unius uncie auri: & maneat firma petitio, ut ſuperius legitur, pro eo quod dedi vobis decem & octo denarios Lucenſes.

Hanc autem petitionis paginam ego *Petrus ſcriba & indignus monachus ejuſdem monaſterii ſcripſi & complevi* rogatu utriuſque contrahentium partis, prout ſuperius legitur.

Notarii munere fungentem alium *monachum Decianenſem* in agro Caſtellano, ſeu Tiphernate, nomine Nicolaum, nobis exhibet charta archivi Fontis-boni, (*a*) qui menſe junio anni 1118. promiſſionem roboravit Martuli & Guidi, Raynerii, Spinelli, Pariſii & aliorum, qui ſpoponderant Azoni priori Camaldulenſi ſe deſenſuros *monaſterium ſancte Marie de Deciano, cuſtodiam caſtrorum* habituros, *& accurſum ac voluntaria ſervitia* ſe præſtituros.

a S. Amiſſa. n. 280. an. 203.

§. XXI.

Viri illuſtres donabant bona ſua, & Converſi fiebant.

LICET, ut plurimum converſis miniſteria exteriora domus demandarentur, cura nimirum rerum temporalium, negotia ſecularia, lites & procurationes bonorum, id tamen præſtitum non putamus cum omnibus, qui ſub converſorum cenſu veniebant. Aliquos enim hoc nomine donatos reperimus, quos negotiorum geſtores admittere minime poſſumus: antea-ctis ſiquidem ſeculis converſorum genus non ita deſpicabile erat, ut videtur apud nos, cum nobiles illuſtreſque viri ſtatum hunc amplecterentur. Teſtimonio Clementis papæ VI. circa finem ſeculi XIV. in monaſterio ſancti Benigni Divionenſis Wladislaus Caſimiri Evynacenſis ducis filius per *aliquot* (*b*) *annos, ut converſus, moram traxit*, cui idem Romanus pontifex concedit, ut monaſtico habitu depoſito ad ſuſcipiendum Poloniæ regnum ſe conſerat. Etiam in Camaldulenſi congregatione nobiles viri & comites frequenter converſos ſe reddebant. Anno 1097. menſe aprili (*c*) Janni filius olim Taliaferri donavit & obtulit Martino priori Camaldulenſi omne jus ſuum & actionem, quam habebat *in caſtro & curte de Soci*, & ſemetipſum dicavit *in Converſum*. Anno 1111. menſe octobri (*d*) Gerardus olim Guinildi cum Raimundino filio ſuo in perpetuum donat ſe & bona ſua eremo Camaldulenſi, nempe portionem ſuam *caſtelli & curtis de Tulglano, & caſtelli & curtis de Lorenzano, quod alio nomine vocatur Riozoparelli, reſervata corona ejuſdem caſtelli, cum eccleſia ſancti Nicolai, & cum caſis que in ea ſunt, ſicut eſt circumdatum per foſſum & muros*, & offert, quæ ad ſe pertinent *in caſali Ornina & Nibiano, & Otina, & Acona, & Follonica & Camparno & Larciano* manu Ildebrandi notarii. Et anno 1113. XXV. decembris (*e*) idem pinnam & ſummitatem *ipſius caſtri cum eccleſia obtulit, quod fecit, quia nondum converſionem vel habitum monaſticum ſuſceperat*. Anno 1115. XXIII. martii (*f*) Guelfus filius quondam Raynerii donat pro ſe & pro hæredibus ſuis in perpetuum pro remedio animæ ſuæ.

b Spicil. T. III. pag. 751.
c S. Amiſſa. n. 58. an. 64.
d S. Donato. n. 248. 249. an. 1. 14. 33.
e Ibid. n. 257. a. 33.
f S. Amiſſa. n. 120. an. 91.

ſuæ *ſcipſum in converſum* Guidoni priori Camaldulenſi *una cum bonis ſuis omnibus, caſtris & terris, veſtem monaſticam recipiendo* ab eodem priore. Et anno antecedenti die XXIV. martii (*a*) idem Guelſus donaverat *caſtellum & curtem de Banzena, caſtellum & curtem de Serra, caſtellum & curtem de Gello* poſita in territoriis ſanctæ Mariæ Partinæ, & ſancti Hippolyti Biblenæ, manu Ildebrandi notarii. Anno 1121. menſe januario (*b*) Ildebrandus olim Rolandi Vicedomini obtulit domno Johanni Camaldulenſi plura bona poſita in variis locis eo pacto, *quod ſi ipſe* Ildebrandus *voluerit ſtare in eccleſia ſancti Michaelis Arretii, in ipſa recipiatur; ſin autem, teneantur rectores illius eccleſie ipſimet quotidie dare panem & vinum*. Anno 1327. XII. julii (*c*) Johannes filius dominæ Bonæ de Macerata obtulit *ſe & ſua bona omnia mobilia & immobilia* Deo & eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Pietate, & Ruberto patrono ejuſdem eccleſiæ promittens *ſe tamquam converſum dicte eccleſie vivere ſub rectore, nec ſe alio transferre*. Actum Maceratæ in domo Franciſci alias dicti Jambene. In cenſu horum illuſtrium converſorum reponendi profecto ſunt Gualſardus illuſtriſſima ſtirpe in Alemannia natus, qui patriam linquens cellam ſibi conſtrui juſſit extra urbem Veronam, prope eccleſiam & monaſterium ſancti Salvatoris de Curte-regia, quod unitum tunc erat alteri abbatiæ noſtræ Vangaticienſi, in qua cella ſanctiſſime obiit anno 1127. & beatus Bartholomæus Piſanus ex præclariſſima familia Ajutami-chriſto, cujus corpus in eccleſia ſancti Frigdiani in urbe Piſana aſſervatur, in qua vitam religioſam duxit, de quo hæc habentur in necrologio monaſterii ſanctæ Chriſtinæ de Bononia: *V. Kal. februarii obiit beatus Bartholomeus Piſanus converſus ordinis noſtri* anno 1224. beatus quoque Antonius, Peregrini nomen ſortitus, qui ex nobili Manzoniorum patritia familia Patavii natus prope Porciliæ monaſterium ſanctæ Mariæ degebat ſeculo XIII. Vivianus etiam Zaccus nobiliſſimus vir Patavinus, converſus apud moniales ſancti Marci Porciliæ, cujus profeſſionis chartam ex tabulario monialium beati Antonii-peregrini Patavii protulit (*d*) Johannes Brunatius. Nec ſilentio prætereundus frater Maurus Venetus *converſus* noſtri monaſterii ſancti Michaelis de Muriano *coſmographus incomparabilis*, ut habet numiſma ævo ipſius fuſum, hoc eſt ſeculo XV. de quo, cujuſque operibus ſumma cum laude meminerunt præſtantiſſimus e-

a §. Donatio. n. 261. A. 2. 44.
b Ibi. n. 270. A. 2. 6.
c Ex archiv. Claſſ. ..
d De Canonicis pag. 40.

ques & divi Marci procurator Marcus Fuſcarenus io ſua (*e*) *Venetorum Literatura*, & domus Abundius Collina monachus noſter, & olim in patrio Bononienſi archigymnaſio profeſſor, quem recens communi dolore mors præripuit, in ſua *de pixide nautica* diſſertatione.

Ceterum id ſemper uſuveniebat, ut quoties aliquis, vel dives foret, vel pauper, ſe pro converſo offerret, bona ſua omnia vel in partem donaret. Anno 1048. (*f*) menſe novembri domnus Dominicus abbas Pratalienſis cum clientibus ſuis ex una parte, & Raynerius, Guido & Hugo fratres filii Berardi cum militibus ſuis ex altera, lites, deprædationes & domorum combuſtiones inter ſe ita compoſuerunt in loco dicto Ariole; convenerunt nimirum prædicti fratres, ac promiſerunt per ſe, ſuoſque hæredes in compenſationem damnorum per eos illatorum in bona præfati monaſterii, quod quicumque ex eis monachicum vellet habitum ſuſcipere, *teneatur converti* in præfato cœnobio cum rebus ſuis, & pariter ſi contigerit eorum aliquem mori in iiſdem partibus, ſimiliter ſepeliatur, & judicium de rebus ſuis faciat in prædicto monaſterio ſub pœna librarum viginti argenti, manu Betti notarii. Jannellus & Tedericulus filii Bruneti de Partina (*g*) dederunt domno Alberto priori & domno Baſilio vice dumni Guilielmi abbatis de Pratalia recipientibus *pro converſione predicti Tedericuli* terras aliquot in loco, qui dicitur campus ſancti Georgii, anno 1195. menſe novembri manu Cypriani notarii. Anno 1201. die I. januarii Johannes filius quondam Bonizi & Ottoverinæ de Partigiano (*h*) obtulit ſeipſum cum omnibus ſuis bonis *converſionis nomine* in manu domni Angeli de Gozolo monachi Camaldulenſis pro domno Samſone majore ſanctæ Mariæ de Camaldulo Bononiæ, & toto conventu recipientis, manu Martini notarii. Baſſus quondam Teci de Bucena obtulit ſe *in converſum* domno Nicolao vicario Camaldulenſi, donans aliquot terras (*i*) anno 1214. & anno 1236. (*k*) Ildebrandinus pratum obtulit, antequam ſe traderet *in converſum*. Anno 1311. (*l*) XXI. februarii Bencivene converſus Camaldulenſis aſſeruit *Martinum olim Balducii de populo ſancti Martini de Bucena ſtetiſſe a pluribus annis cum habitu & veſtitu ordinis Camaldulenſis in monaſterio Camalduli* optantem ibidem Deo ſervire, donec vixerit; ideo frater & cognatus ejus donaverunt Benciveni aliquot terras. Sexcenta ſuppetunt hujuſmodi exempla

e Pag. 273. 419. &c.
f §. Recordationes. n. 4. A. 1. 4.
g §. Donatio n. 347. A. 2. 21.
h §. Donatio n. 316. A. 3. 10.
i §. Oblatio n. 2. A. 3. 64.
k Ibid. 4. A. 3. 102.
l §. Donatio P. II. n. 4. A. 4. 15.

in uno tabulario Fontis-boni, quibus conſtat converſos obtuliſſe prata, domus, ſilvas, portiones terrarum; & viciſſim eremum Camaldulenſem pactum iniiſſe eos alendi. Hi converſi, divites præſertim & nobiles, ad oblatorum vel ad familiarium genus pertinuiſſe videntur, de quibus inferius.

§. XXII.

Sæpe tamen uſusfructus bonorum donatorum ipſis permittebatur.

Miccius de Fojano (*a*), qui anno 1254. xx. januarii ſe obtulerat pro *converſo* cum bonis ſuis Martino priori Camaldulenſi, fructum prædictorum bonorum obtinuit in vita ſua. Johannes converſus eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Pietate urbis Maceratæ, quem protulimus §. ſuperiori, retinuit ſibi uſum & fructum bonorum donatorum. Immo aliquando ipſa monaſteria ſponte largiebantur converſis propria bona. Sic Guidoni *converſo* poſſeſſiones monaſterii Curtis-luponis conceſſæ fuere (*b*) anno 1269. & anno 1358. (*c*) Maurus prior Eremi-novæ de Fajolo, conſentiente priore Camaldulenſi, fratri Puccio a Papaterra *converſo domus Camaldulenſis* tradidit prædium ipſius eremi ſub penſione ſolutionis quotannis libræ ceræ, ſolvente Puccio pro ingreſſu duodecim florenos auri. Id ſæpius factum reperimus. Generale capitulum Camaldulenſe anni 1420. I. ſeptembris in Fonte-bono collectum, auditis petitionibus *converſorum*, qui conquerebantur ſibi prohiberi poſſeſſiones bonorum, decrevit, ut revocaretur hæc prohibitio. *Audita*, (*d*) inquiunt, *querela converſorum monaſterii Fontis-boni circa decretum, quod nullus proprium habeat, ſed omnes eorum labores & fructus ſint in communi, & ad camerarium pertineant, dictum decretum revocaverunt, & ſtatuerunt, quod dicti converſi poſſint gaudere fructibus privilegio diſcretionis, atque bona ſua mobilia & immobilia, dum vivunt, locare teneantur aliis agricolis, atque ipſi terras monaſterii laborent in utilitatem dicti monaſterii, & quod camerarius provideat, ne inter illos ſit jurgium & clamor, ſed pax, atque in infirmitate et ſanitate habeant, quæ ſint illis neceſſaria.* Hæc intelligenda de converſis ejus generis, qui familiares potius erant & oblati.

a §. *Amiſſa* n. 462. *A.* 169.
b *Ibid.* n. 544. *A.* 260.
c §. *Uſusfructus* P. II. n. 3. *A.* 25. 43.
d §. *Statuta*. Par. II. n° 27. *A.* 8. 4.

§. XXIII.

Converſi intererant electionibus abbatum, ceteriſque monaſterii negotiis una cum monachis.

Cum recipiebantur hujuſmodi converſi cœtus omnium monachorum congregabatur, & ſecretis ſuffragiis ipſorum petitio excipi conſueverat, ut actitabatur de monachis. Præter Johanoem laudatum in §. xx. quem Samſo major eremi Camaldulenſis Bononiæ anno 1201. recepit *cum toto conventu*, Octavianus abbas ſanctæ Mariæ Inſulæ territorii Galeatæ, *monachis ſuis collectis*, (*e*) anno 1308. recepit *in converſum* Binellum quondam Hugonis de Puzolo, qui obtulit omnia bona ſua. Recepti tenebantur abbatibus & cœnobitis obedientiam præſtare. Cum Johannes quondam Viviani a Rivocavo, *olim converſus ſancte Marie de Pratalia*, diutius vitam ſæcularem ſine obedientia & regula duxiſſet & de ſua converſione & oblatione conſtare dixiſſet, iterum ſe ſuaque (*f*) anno 1322. xv. julii obtulit flexis genibus dicto monaſterio Prataliæ in manibus domni Benedicti prioris de Rivocavo, cui obedientiam & ſtabilitatem promiſit, & dictus prior eum abſolvit ab omni excommunicatione, ac in priſtinum gradum reſtituit. Cum eligendi erant abbates vel priores, conveniebant cum monachis etiam converſi ad ſuffragium ferendum. Id conſuetum olim apud Ciſtercienſes & Grandimontenſes. Anno 1234. IV. januarii (*g*) domnus Benedictus vicarius Camaldulenſis, de conſenſu & voluntate *monachorum & converſorum monaſterii & capituli ſancti Michaelis Caſtri-Britorum prope Bononiam* elegit in abbatem domnum Henricum, qui antea abbas fuerat ſancti Michaelis Piſarum. Anno pariter 1239. (*h*) die v. aprilis *monachi & converſi ejuſdem monaſterii* domno Michaeli ſacriſtæ eremi Camaldulenſis, viſitatori & reformatori deputato a latere domni prioris Camaldulenſis, ſua ſuffragia & voluntates pro illa vice commiſerunt ad electionem novi abbatis. Sic XIV. maji (*i*) ejuſdem anni idem domnus Michael *conſentientibus omnibus monachis & converſis*, renuntiavit in abbatem monaſterii Inſulani domnum Petrum priorem de Ferracciano. Anno 1240. XI. januarii (*k*) *monachi & converſi de Avexa prope Veronam* elegerunt ſibi in priorem domnum Nicolaum. Anno 1243. IX. junii (*l*) *monachi & converſi de Vivo* voces ſuas ad

e §. *Oblatio* P. II. n. 1.
f *Ibid.* n. 7. *A.* 4. 36.
g §. *Electio*. n. 19. *A.* 3. 14.
h *Viſitatio.* n. 9. *A.* 3. 149.
i §. *Electio*. n.22. *A.* 3. 155.
k *Ibid.* n. 23. *A.* 3. 1.
l *Ibid.* n. 30. *A.* 3. 53.

ad eligendum priorem prædicti monaſterii concorditer commiſerunt domno Rolando majori eremi de Vivo, domno Burgognono abbati ſancti Petri in Campo, domno Johanni ſacriſtæ de Vivo, Johanni cellerario, atque *Bernardo Vergario converſo de Bricolis*, qui elegerunt in priorem domnum Nicolaum abbatem Montis-muri. Hoc ipſum præſtant & (*a*) anno 1253. XXIV. auguſti, & anno 1269. VIII. aprilis (*b*) idem agunt *monachi & converſi ſanctæ Mariæ de Pratalia*; ut cetera modo monaſteria omittamus, ex quorum chartis conſtat monachos & converſos vocatos fuiſſe ad ſuffragium ferendum in abbatum electione. Immo *iidem monachi & converſi Pratalie* (*c*) anno 1226. XVI. auguſti conſtituerunt pro arbitris in electione ſui abbatis Guidonem ſacriſtam, Jacobum camerarium, Jacobum presbyterum monachos & *Fabrum converſum*, qui arbitri ad Pratalienſem abbatiam aſſumpſerunt Marcum monachum.

Converſi una cum monachis nominabantur pariter in donationibus & actis monaſteriorum. Anno 1180. (*d*) Guido comes Thuſciæ palatinus, & comitiſſa Gualdrada Puppii exiſtentes pro animarum ſuarum remedio donant presbytero Petro rectori eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Petra-ficta, & Tebalduccio *converſo* omnia, quæ habebant in finibus Pratilionis & Fartæ. Ita anno 1190. eiſdem donat, quæ in eodem loco poſſidebat, Ubertinus Marianus. Guilielmus prior monaſterii ſanctæ Helenæ ad fluvium Æſinum tradit anno 1180. (*e*) ſuum cœnobium Rodulpho priori Camaldulenſi *conſenſu ac voluntate omnium* ſuorum *fratrum tam monachorum, quam canonicorum ac converſorum*. Guido abbas ſancti Michaelis Piſarum promittit anno 1202. (*f*) cuidam Gerardo victum & veſtitum conſenſu monachorum ſuorum, & Guilielmi & Boni *converſorum*. In quadam tranſactione (*g*) inter Hugonem abbatem ſanctorum Hippolyti & Laurentii de Faventia, & inter Albertum priorem eccleſiæ ſancti Proſperi, nominantur poſt monachos Maſcarellus, Orlandulus & Dominicus *converſi* anno 1221. In locationibus annorum 1227. 1249. 1262. 1277. 1278. 1288. &c. una cum monachis nominantur *converſi monaſterii ſanctiſſime Trinitatis de Monte-herculi*. Anno 1206. (*h*) menſe januario Guido prior Camaldulenſis & omnes alii eremitæ & monachi Fontis-boni, & Morandus, Bernardinus, Colle, Palmerius, *& omnes alii converſi* pari conſenſu conceſſerunt in feudum caſtrum Caſtellionis Alberto, &

a *Ibid. n. 52. A. 3. 50. n. 81. A. 3. 116.*
b *§. Electio, 129. A. 3. 133.*
c *Ibid. n. 8. A. 3. 100.*
d *Arch. S. Mariæ Angel. Florent. n. 462.*
e *Arch. S. Blaſii de Fabriano.*
f *Arch. S. Mich. Piſar.*
g *Arch. S. Hipp. Faventia.*
h *§. Inveſtitura n. 23. A. 3. 49.*

Matthæo, & Alberto filio Guilielmini nepoti, & medietatem placitorum & bannorum &c. Anno 1254. XXVII. junii (*i*) Maurus abbas monaſterii Berardingorum *conſenſu monachorum & converſorum* elegit ſuum procuratorem domnum Cambium monachum dicti loci. Denique anno 1276. (*k*) *conſenſu & voluntate monachorum & converſorum* Petrus abbas monaſterii ſancti Romualdi de Valle-caſtro providit de rectore eccleſiam ſanctæ Luciæ de Foreſta in diœceſi Cingulana. Idem præſtabatur in aliis monaſteriis, quorum exempla conſulto omittimus, unum tantum afferentes monaſterii ſancti Michaelis in Burgo Piſarum, in quo monachi & *converſi*, qui *ſervientes* appellantur, conſenſum præbent. Chartam ex archivo ejus loci producimus.

i *§. Mandatum n. 13. A. 3. 61.*
k *Arch. S. Blaſii Fabr.*

Anno 1204.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei eterni amen. Anno ab incarnatione ejuſdem milleſimo ducenteſimo quarto indictione ſexta decimo kalendas julii.

Ex hujus publici inſtrumenti clareat lectione, quod domnus ſacerdos Guido Dei gratia abbas monaſterii ſancti Michaelis de Burgo pro ipſo monaſterio, preſentia & conſenſu infraſcriptorum monachorum & *ſervientium* ipſius loci pro libris ſexaginta denariorum Piſanorum novorum, de quibus libras quinquaginta quinque conſeſſus eſt ſe nunc recepiſſe & habere a Martubilia relicta Henrici, filia quondam Silveſtri, in veritate & non ſpe future remunerationis, ab ea interrogatus coram me etiam Aſcianenſe judice & notario, & ſubſcriptis teſtibus ſibi ſolutas ab ea, promiſit ei per ſtipulationem, ſe vel ſuum ſucceſſorem, vel nuncium daturum, & ſoluturum ei, vel ejus certe miſſo pro ea toto tempore vite ipſius Martubilie omni anno pro ejus victu ſtaria quinque boni frumenti noſtratis, & ſtarium unum milii, & bariles ſex boni vini puri & clari, & quarras ſex fabarum, & currum unum lignorum & libram unam olei, videlicet ad rectam menſuram Piſanam & olus cotidie, ſcilicet frumentum & ligna & fabas in menſe auguſti, & milium in ſeptembre, & vinum in feſto omnium Sanctorum, ſolvendo prius in ſupraſcriptis terminis nominatis proximis, & poſtea tantumdem annuatim & omni anno, dum ipſa vixerit, & quod dabit ei habitationem gratis deinceps Piſis circa ipſum monaſterium; & ſi ita non fuerit factum & obſervatum in omnibus, & per omnia promiſit ei per ſtipulationem componere

Digitized by Google

penam dupli ſupradictarum librarum ſexaginta denariorum obligando ſe, ſuoſque ſucceſſores pro monaſterio ei, & ejus heredibus. Et ipſa Martubilia promiſit ſtipulationem ſupradicto domno abbati pro ſupradicto monaſterio in morte ſua, ſive tempore mortis ſue lectum ſuum cum culcitra, & ſaccone & copertorio & plumacio & linteolis relinquere ſupradicto monaſterio, vel ſupradicto abbati pro eo vel ejus ſucceſſori pro ipſo monaſterio ad penam ſolidorum trecentorum per ſtipulationem promiſſa. Et ſupradictos ſolidos centum denariorum remanentes ad ſolvendum de ſupradictis libris ſexaginta promiſit ipſum dare ei pro monaſterio de hinc ad kalendas maji proximas, & ſi non conceſſerit ei, quod ipſe abbas & ejus ſucceſſor tantumdem minus debeat ei dare de ſupradicto victu, & de eo diſcomputare, quia ita ambo ſtatuerunt. Et his omnibus interſuerunt & conſenſerunt preſentes monachi ſupradicti monaſterii; ſcilicet donnus Henricus cellerarius, donnus Janni camerarius, donnus Tebaldus, donnus Benedictus, donnus Henrigus ſacriſta, donnus Ildebrandus, donnus Bonus, donnos Rodulphus, & presbiter Dominicus capellanus ejuſdem monaſterii, & Gerardus Bucci *converſus* ejuſdem monaſterii; & taliter me Aſcianenſem judicem & notarium hec ſcribere rogaverunt.

Actum Piſis in eccleſia ſancti Michaelis, preſentibus Jacobo ſabro quondam Florentii, & Bernardo caſeario quoodam Marci, & Guidone quondam Viviani ſurnarii teſtibus rogatis.

Ego Aſcianenſis domini imperatoris Friderici judex ordinarius & notarius predictis omnibus interſui & rogatus ſcripſi complevi & dedi.

§. XXIV.

Converſi præficiebantur monaſteriis & eccleſiis, curamque gerebant animarum.

CONVERSIS inſuper cura imponebatur monaſterinrum, eccleſiarum etiam parochialium & hoſpitalium. De hac re ſuperius egimus, (*a*) ſed aliis exemplis hic, ut in ſuo loco, hujuſmodi conſuetudo illuſtratur. Anno 1160. (*b*) Radulphus epiſcopus ſancti Caſſiani, hoc eſt Imolenſis, largitur eccleſiam ſancti Andreæ de Zagonaria Alberto abbati ſanctorum Hippolyti & Laurentii de Faventia, ut faciat eam *officiari per monachum vel converſum* ſuum ſacerdotem, vel per alium ſacerdotem electum. Anno 1186. juramento affirmarunt (*c*) Dilecta abbatiſſa ſancti Petri de Luco, duæque ejus ſorores Cecilia atque Theodora, una cum presbytero Ambroſio & Jambono, per quadraginta annos & ultra eccleſiam ſancti Nicolai & ſancti Georgii pacifice, ſine legali interruptione plebani ſancti Johannis de Rivo-cornolario, rectam fuiſſe *a presbytero Orlando converſo ſuo, & converſo de reverentia*, qui miſſus fuerat a præſato monaſterio tamquam domino & patrono in poſſeſſionem, maou Rodulphi presbyteri, judicis & notarii. Item anno 1212. (*d*) Rainerius presbyter & capellanus eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Rioſrido appellatur *converſus monaſterii ſancti Petri de Luco*, interventu Cambii ſereniſſimi Ottonis imperatoris judicis & notarii, ac Jacobi judicis & notarii. Anno 1207. XVI. auguſti (*e*) Mainardinus Imolenſis epiſcopus Petro abbati ſanctorum Hippolyti & Laureotii de Faventia ordinandam iterum tradit eccleſiam ſancti Andreæ de Zagonaria, & regendam in perpetuum *per quemcumque ſive monachum vel converſum*. Anno 1225. Armanus abbas eccleſiæ ſancti Romualdi Vallis-caſtri, ſimul cum ſuis *prepoſitis converſis eccleſiarum*, ſequentem emphyteuſis libellum conſcribit, quem ex autographo archivi ſancti Blaſii de Fabriano una cum altera Benvenuti *converſi & prepoſiti* ejuſdem monaſterii hic ſubjicimus ex eodem tabulario, & cum tertia ex archivo Fontis-boni, in qua nominantur *presbyteri converſi monaſterii ſancte Marie de Pratalia*.

a §. XI.

b *Arch. S. Hipp. Faven.*

c *Arch. Luci E. 35.*

d *Ibid. E. 52.*

e *Arch. S. Hipp. Faven.*

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Anno Domini M. CC. XXV. die XV. intrante meoſis aprilis indictione XIII. regnante domino Federico imperatore Romanorum & ſemper auguſto. Ego domnus Armanus abbas eccleſie ſancti Romualdi ſive Vallis Caſtri promittentes & parabolam dantes domnus Benedictus *prepoſitus & converſus dicte eccleſie*, & domnus Jacobus *prepoſitus ſancti Salvatoris de Dicimano & converſus* de prenominata eccleſia, & Martinus *converſus de dicta eccleſia*, propria noſtra bona voluntate do & concedo atque transſero tibi Ugo filius quondam Obtinelli petitor a nobis in filiis & nepotibus tuis legitimis emphyteotico jure, id eſt terram predicte eccleſie ſancti Romualdi ſive Valle Caſtri poſitam in ſundo Molee artone, vel alio vocabulo infra hec latera. A primo Arto Morici, a ſecundo Ugolinus Rodolſi Caramelli, a tertio Johannes Fadutii, a quarto via &c. Actum ante eccleſiam ſan-

Anno 1225.

cti

Digitized by Google

cti Salvatoris in Dicimano. Rogati teſtes interſuerunt Paulus, Ugo Ugonis, Philippus de Odetiſio, Gonus Borge, Albertus Attonis Duri, & Odetiſius Attoois.

Ego Johannes notarius.

Circa annum 1200. . . . . die XIII. menſis junii exeunte . . . . capitulo & conventu monaſterii ſancti Romualdi de Valle de Caſtro in capitulo ipſius mooaſterii dopnus Benvenutus *converſus* ejuſdem monaſterii loogo tempore electus *prepoſitus & rector eccleſie* ſancti Michaelis de Templaoo Firmaoe dioceſis pro ipſo mooaſterio coram dopno Petto abbate ipſius mooaſterii & mooachis & *converſis* ejuſdem, videlicet dopno Paſcaſio, dopno Petro, dopoo Actone, dopno Petro Actoois, dopoo Marino, dopno Amico, dopno Actunſo, dopno Ugolioo, dopno Albrico, dopno Ugone, & dnpno Bentevolio in capitulo dicti monaſterii reaſſignavit dictam eccleſiam ſaocti Michaelis de Templano & prepoſituram ſeu preprestantiam dicte eccleſie dicto abbati & coovenrui ipſius monaſtetii pro ipſo monaſterio recipieotibus, cum uoa ctuce & uno calice argenteis, & paramentis, & campanis & poſſeſſioaibus bonis & rebus omnibus ad ipſam eccleſiam ſancti Michaelis pertinentibus & expectantibus. Actum apud dictum monaſterium in capitulo preſentibus Barono Maſſare, Gilio & Rainaldo Amici Bazarani, Actone Bonaſemine, & Albrico Actonis & .... Actonis teſtibus ad hec vocatis.

Et ego Ventura Actoois notarius plublicus omnibus predictis preſens interfui, & rogatus ſcribere ſcripſi & publicavi.

Anno 1214. IN preſentia & teſtimonio domini Alberti, domini Matthei, domini Uberti, domini Aldobrandi .... biſulci, Ugoois de Bibiano, Turpinelli filius Turpini & domioi Marci de Pratallia, & *presbyteri Donati coaverſi de Pratallia* & aliorum plurium ad hoc rogatorum teſtium domous G. .... abbas Prataglle appellavit ab abbate Campilionis & ſuis fratribus ad dominum papam, ne ſe intromitterent per ſe vel per alios de aliquibus poſſeſſionibus, quas abbatia de Pratallia in civitate Arretii vel comitatu habet vel habere dignoſcitur. Actum in clauſtro dicte abbatie Campilionis, in Dei oomine anno Domini M. CC. XIIII. Ionocentio papa reſidente iodictione ſecunda VII. kalendas ſeptembris.

Ego Accorte notarius rogatus his interſui & in publicam formam redegi.

Anno 1228. VIII. maii (*a*) Ægidius epiſcopus Foro-popilienſis donans cum cooſenſu Jobannis præpoſiti & aliorum canonicorum capellam ſaocti Benedicti, capellam ſancti Petti de Campo-gallano, & capellam ſanctæ Mariæ de Lacu Hugoni abbati de Urano, vult capellanos prædictarum capellarum, *ſive ſint monachi, ſive converſi, vel clerici ſecalares*, pertinere ad correctionem prioris generalis Camaldulenſis & abbatis Urani, manu Johannis-booi notarii. Anno 1240. (*b*) domnus Benvenutus Hugonis capellanus eccleſiæ ſancti Michaelis de Lapurano, *& converſus* monaſterii ſaocti Victoris de Cluſis dooat domoo Gratiæ abbati ejuſdem mooaſterii omnia booa ſua manu Jacobi notarii. Presbyter Jacobus de Ruffeno anno 1250. XXIV. novembris (*c*) in manibus domni Maſſarii abbatis ſaoctæ Mariæ de Urano obtulit ſe *pro converſo Camaldalenſi*, & promiſit obedientiam, donavitque bona ſua, qui Maſſarius acceptata renuntiatione, quam fecit domous Guilielmus adminiſtrationis eccleſiæ ſancti Antonii de cutſu Brittonorii, eam commiſit dicto Jacobo. Parœcialis vero eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Aotigoana territorii Faventini erat rector *presbyter Beraardus converſus monaſterii ſanctorum Hippolyti & Laurentii* anno 1268. qui ſpopondit obedieotiam, ſubjectionem & reverentiam Zenoni abbati ejuſdem monaſterii, tacta regula ſancti Benedicti, quique converſus etiam appellatur anno 1272. his verbis: *Vacante eccleſia ſancte Marie de Aatignaaa per mortem dompni Beraardi, olim converſi dicti moaaſterii, olim rectoris &c.* Chartam ſubjectionis proferimus ex autographo archivi ejuſdem abbatiæ, una cum altera, quam pro eadem eccleſia obtioenda Maſſario abbati ipſius monaſtetii confecit anno 1229. *presbyter Boaas*, & cum tertia, qua ſupradictus Bernardus ex eccleſia ſanctæ Mariæ de Trebana tranſlatus fuit anno 1247. ad illam de Antignana a Boniſacio abbate ejuſdem cœoobii.

a ſ. Amiſſa n. 358. ed. 195.

b Arch. S. Baſil. Fabr.

c ſ. Oblatio n. 21. ed. 3. 4.

Anno 1268. IN nomine Domini amen. Anno a nativitate ejuſdem milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo die octava menſis novembris indictione undecima. Presbiter Bernardus, qui moratur pro monaſterio ſanctorum Laurentii & Ypoliti apud eccleſiam ſancte Marie de Antignaoa, que eſt pleni juris dicti monaſterii pro rectore dicte eccleſie confiteodo ſe

eſſe

eſſe omnino obligatum dicto mnnaſterio *tamquam converſum* dicti monaſterii, & ibi eſſe & dudum fuiſſe a predicto monaſterio deputatum; in capitulo ipſius monaſterii fratribus ibi de more ſolito congregatis, flexis genibus, & juoctis manibus obtulit ſe in maoibus dompni Zenonis abbatis nuper ordinati in abbatem ipſius monaſterii & tacta regula beati Benedicti, quam ipſe dompous abbas tenebat in manibus, promiſit eidem dompno abbati recipienti vice & nomine ipſius monaſterii & pro ipſo monaſterio *obedientiam omnimodam*, *ſubjectionem* & *reverentiam*, dixit ſe predicta feciſſe ceteris predeceſſoribus predicti dompoi abbatis ab eo tempore, quo fuit io dicta eccleſia. Et hanc obedieotiam, ſubjectiooem, & reverentiam promiſit non ſolum proprio ſuo intuitu, ſed etiam intuitu amminiſtrationis eccleſie predicte ſibi commiſſe.

Actum Faventie in capitulo monaſterii ſanctorum Laurentii & Ypoliti, preſentibus Creſcibene, qui fuit de Briſſia, & Albertino de Tuſcia familiaribus dicti monaſterii, & Ugulo ſive Ugolino de Antignano teſtibus ad hec vocatis & rogatis.

Et ego Philippus quondam Boni imperiali auctoritate ootarius predictis omnibus interſui una cum teſtibus predictis, & mandato dicti presbyteri Bernardi & dicti domni abbatis ſubſcripſi & publicavi.

Anno 1229. IN Dei oomine, amen. Anno Domioi milleſimo ducenteſimo vigeſimo nono quarto exeuote auguſto indictione ſecunda Faventie. Presbiter Bonus de Antingnana promiſit obedientiam ſuper regulam ſancti Benedicti Maſſario abbati monaſterii ſanctorum Laurentii & Ipoliti de Faventia recipienti pro ſe & ſuis ſucceſſoribus nomine dicti monaſterii per manumiſſiooem & abbatis manuum oſculatiooem, & promiſit ſibi ſervire & obedire, & io ipſa eccleſia ſtare ad ſuum velle; rationes & jura ipſius monaſterii tractare & cooſervare booa fide & ſine fraude, & tam ipſum abbatem, quam ſuos ountios recipere debeat cum honore & revereotia tamquam dominos in omnibus & patronos, & pro ipſo abbate io predicta eccleſia promiſit ulterius ad ſuum beneplacitum permanere. Hec omnia promiſit attendere & obſervare booa fide ſine fraude ſub pena omnipotentis Dei & eccleſie amitteode *&c.*

IN Chriſti nomine. Anno a nativitate ejuſdem M. CC. XLVII. regnaote domino noſtro Frederico Dei gratia Romanorum imperatore ſemper auguſto, Jeruſalem & Sicilie rege die VII. februarii indictione V. in clauſtro monaſterii ſancti Hippolyti de Faventia. Cum dominus dompnus presbyter Bonus rector eccleſie ſancte Marie de Antignana eſſet ita gravi ſenectute depreſſus, quod in ipſa eccleſia non poſſet diviois officiis & aliis de ſui debiti regiminis miniſterium exercere, dominus dompnus Boniſacius abbas monaſterii prelibati, ad quem ordinatio ipſius eccleſie ſpectat pleno jure, dompnum Bernardum rectorem eccleſie ſaocte Marie de Trebana ſibi coadjutorem cooſtituit, & ipſum in dicta eccleſia ſancte Marie de Antignana poſuit, in qua tamquam adminiſtratoris officium exercebat; poſt aliquantulum vero temporis cum predictus jam presbyter Bonus eſſet oimia ſenectute & infirmitate gravatus, preſatus dominus dompnus Boniſacius abbas eumdem ab ipſius eccleſie adminiſtratione abſolvit. Igitur ipſi eccleſie taliter vacanti volens idem dompnus abbas de paſtore idoneo, ſicut ad eum pertinet, providere, ne dampnum in ſpiritualibus & temporalibus patiatur, preſeotibus dompno Johanne monacho & presbytero ipſius monaſterii, Alliotto, Nicolitto, Geremia *converſis* ipſius monaſterii, invocata Spiritus ſancti gratia, ad honorem omnipotentis Dei, & beate Marie Virgiois matris ejus, ſanctorum martyrum Laurentii & Ypoliti, & omnium Sanctorum & Sanctarum Dei, elegit poſtulando, & poſtulavit eligeodo prefatum dompnum Bernardum *converſum* ſepedicti monaſterii in paſtorem, rectorem, gubernatorem & adminiſtratorem ipſius eccleſie antedicte, cui electioni ipſo dompno Bernardo cohſentiente, & expreſſum aſſenſum & conſenſum dante, idem domnus abbas, utpote canonice factam, canonice confirmavit eamdem, committeos eidem curam & admioiſtrationem ſpiritualium & temporalium dicte eccleſie ſancte Marie de Antignaoa. Ipſe vero dompnus Bernardus flexis genibus promiſit eidem domno abbati pro ſe & ſuis ſucceſſoribus ſuper quemdam librum, quem dictus abbas tenebat in maoibus, obedientiam & reverentiam iotuitu adminiſtrationis eccleſie ſupradicte. Et his omnibus teſtes rogati fuerunt Rondolus, Viſcovellus, Uguizonus tinctor, Simoncinus Beſantii, & Guidollus famulus domni abbatis predicti. *Anno* 1247.

Ego Guidutius Pellegrini imperiali auctori.

ctoritate notarius Faventinus his omnibus una cum predictis teſtibus interſui & rogatus ſcripſi.

Anno 1271. domnus Guido abbas monaſterii ſancti Michaelis in Burgo Piſarum, vacante eccleſia ſanctæ Ceciliæ ejuſdem civitatis per mortem presbyteri Montanini converſi Camaldulenſis, alium presbyterum converſum elegit in rectorem, ut conſtat ex documento, quod ex tabulario dicti monaſterii publici juris facimus.

Anno 1271. ANno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo primo iodictiooe quintadecima die penultimo novembris. Venerabilis pater dnmnus Guido abbas monaſterii ſancti Michaelis de Burgo civitate Piſana ſecit electionem de presbytero Viva *converſo Camaldulenſis ordinis & monaſterii ſancti Michaelis predicti* in eccleſia ſancte Cecilie eivitatis Piſane io hunc modum.

In nomine Domini, amen. Cum eccleſia ſancte Cecilie civitatis Piſane, que ſpectat ad monaſterium ſancti Michaelis jam dicti pleno jure, excepto quam in jure preſentandi, quod commune eſt nobilibus viris Empedrio, & Henrico fratribus de domo Vicecomitum civiatis Piſane & ipſi monaſterio, & abbas ipſius monaſterii una cum ipſis nobilibus debeat rectorem inſtituendum in ipſa eccleſia eligere ſeu & preſentare, jamdudum vacaverit per mortem presbiteri Montanini, *quondam converſi Camaldulenſis ordinis & quondam rectoris ipſius eccleſie*, ita quod jam ſimus in ultima die temporis ſex menſium, intra quod debet electio ſeu preſentatio fieri, & hoc contigerit propter dictorum nobilium abſentiam a eivitate Piſana, quos nos preſatus abbas dicti monaſterii expectavimus uſque nunc, ut cum eis electionem ſeu preſentationem faceremus rectoris, & ulterius non poſſimus ſine noſtro, & monaſterii noſtri, necnon ipſorum nobilium virorum prejudicio expectare, necnon eis etiam convenire, ne tempore ipſius electionis, ſeu preſentationis faciende elapſo, jus preſentandi ſeu eligendi per ipſorum & noſtram negligentiam ad alios devolvatur. Volentes tam nonine noſtro & noſtri monaſterii, quam nomine dictorum nobilium ipſi eccleſie providere, ne patiatur ipſa eccleſia ulterius io temporalibus & ſpiritualibus leſionem, exiſteotes in civitate Bononie ex probabili & neceſſaria cauſa, & non valentes redire ad civiatem Piſanam ad preſens, ad ipſam electionem ſeu preſentationem faciendam infra tempus electionis ſeu preſentationis faciende propter temporis brevitatem & alias probabiles & neceſſarias cauſas, habita intra nos deliberatione diligenti, Spiritus ſancti gratia invocata, ad honorem Dei & glorioſiſſime matris ejus, & beati Michaelis archangeli, & beate Cecilie & omnium Sanctorum, & nobilium predictorum eligimus & poſtulamus, ſive poſtulamus in eligendum, & eligimus in poſtulandum, tam nomine noſtri monaſterii, quam ipſorum nobilium, presbyterum Vivam *converſum Camaldulenſis ordinis, & converſum dicti noſtri monaſterii* in rectorem, & adminiſtratorem dicte eccleſie ſancte Cecilie inſtituendum per nos, tamquam per dominum & majorem dicte eccleſie ſancte Cecilie vel per alium de monaſterio noſtro, tam noſtro nomine, quam noſtri monaſterii ſuperius nominati.

Actum Bononie io clauſtro monaſterii ſanctorum Coſme & Damiani preſentibus Philippo quondam Rocchi Henrici de Florentia, Bonaparte Johannis de Floreotia, & Johanne Tingarelli de Caſtello teſtibus ad hec vocatis & rogatis.

Vallini natus Gerardus ſcriba creatus
Imperio ſcripſi ſupra his ego dixi.
Publica clamatus manſi, quia tumque rogatus.
Et inter liniarum ſaciente.

Plures capellani, & ſacerdotes & plebani Camaldulenſes converſi leguntur in quodam proceſſu anni 1215. de quo mentionem faciemus §. XXXVII.

Ex his colligitur nova converſorum presbyterorum ſpecies, qui ut eccleſias obtinerent curam animarum habentes, vel non habentes, & ſubjectas monaſteriis, in converſos petebant recipi; nec hujuſmodi eccleſiæ ipſis conſerebantur, niſi prius hoc converſionis genere monaſteriis ſe adjicerent. Inter converſos presbyteros monaſterii ſancti Michaelis in Burgo Piſarum recenſetur beatus Dominicus Veroagallus Piſanus, cujus ſacrum corpus requieſcit & colitur in eadem eccleſia ſub ara ſancto Romualdo & ipſi dicata. In veteri miſſali membranaceo, quod exiſtebat in prædicto monaſterio, legebantur aliquot notulæ ſive monimenta ad eumdem Beatum ſpectantia, quæ exemplata fuere legaliter anno (*a*) 1621. 29. aprilis ab Antonio Felloni notario Piſann, primoque loco hæc verba habebantur: *Anno Domini* M. CC. XXVIII. *poſt mortem beati Dominici converſi & presbyteri dicti monaſterii abbas Guido, qui tunc præerat, fundavit & ædificavit chorum eccleſiæ &c.*

a *Arch. S. Romuald. de Urbe* XXXIV. 19.

Fit

Fit ipſius mentio, ut capellani ejuſdem monaſterii, etiam in charta anni 1204. quam ſuperius attulimus ad §. XXIII.

Aliquando presbyteri, capellani & rectores aliarum eccleſiarum, quæ non erant ſub jure monaſteriorum, poſtulabant fieri converſi alicujus cœnobii. Laurentius Piſanus capellanus, & rector eccleſiæ ſancti Sebaſtiani de Fabricis civitatis Piſanæ petit *intuitu pietatis & miſericordie* a domno Ventura abbate ſancti Michaelis de Burgo Piſarum, & a ſuis fratribus recipi *tamquam ſacerdos converſus ejuſdem monaſterii, ut vitam valeat ducere regularem* anno 1294. ſtylo Piſano; & abbas Ventura commiſit prædicto fratri Laurentio *ſacerdoti converſo* curam ſpiritualem populi monaſterii ſupradicti. Chartam damus ex archivo ejuſdem abbatiæ.

Anno 1294. IN Jeſu Chriſti nomine amen. Anno ejuſdem milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto indictione VIIII. Religioſus & diſcretus vir frater Laurentius Piſanus capellanus & rector eccleſie ſancti Sebaſtiani de Fabricis civitatis Piſane conſtitutus & exiſtens coram venerabili & religioſo viro domno Ventura Dei gratia abbate monaſterii ſancti Michaelis de Burgo Piſano Camaldulenſis ordinis, & ſuis fratribus univerſis in capitulo dicti monaſterii, fecit veniam corpore proſtrato, petens miſericordiam a dicto domno abbate dicens, rogo vos, domne abbas, & veſtros fratres omnes, ut intuitu pietatis & miſericordie dignemini me recipere *tamquam ſacerdotem converſum veſtri ſolummodo monaſterii ut vitam valeam ducere regularem*. Qui domnus abbas de conſenſu & voluntate ſuorum fratrum, ſcilicet domnorum Romualdi prioris clauſtralis, Jacobi de Socido, Gerardi camerarii, Donati, Guidonis & Venture monachorum ſuorum & dicti monaſterii, inſpecta prudentia, religione & moribus predicti fratris Laurentii, eumdem recepit in *ſacerdotem converſum* monaſterii prelibati, inveſtiens ipſum de omnibus beneficiis ſpiritualibus dicti monaſterii & dicti ordinis Camaldulenſis. Et predictus frater Laurentius ſic receptus, genua flectens ad pedes predicti domni abbatis, regulam beati Benedicti in manibus tenens coram me notario & teſtibus infraſcriptis promiſit eidem domno abbati recipienti pro ſe & ſuis ſucceſſoribus ſolum canonice inſtitutis, *obedientiam & reverentiam* ſecundum predictam regulam beati Benedicti; & facta obedientia predictus domnus abbas commiſit predicto fratri Laurentio *ſacerdoti converſo* curam ſpiritualem populi monaſterii ſepedicti, *dans ſibi ſuam auctoritatem plenariam, quam habet, abſolvendi, & eccleſiaſtica ſacramenta exhibendi populo predicto*. Dantes mihi notario ubivis preſens inſtrumentum faciendi, dictandi & componendi, quoties expedierit de conſilio ſapientum pro utilitate utriuſque partis.

Actum in capitulo dicti monaſterii ſancti Michaelis, preſentibus presbyteris Henrico capellano & rectore eccleſie ſancti Salvatoris de Porta maris civitatis Piſane, Orlandino quondam Johannis de Carraria ſancti Viti, teſtibus ad hec vocatis & rogatis.

Ego Bartholomeus quondam Viviani de Piſis imperiali auctoritate notarius his omnibus interſui, & omnia ſupraſcripta de voluntate & mandato omnium ſupraſcriptorum rogavi, ſcripſi & publicavi, meumque ſignum appoſui.

Johannes Antonii de Fraſſineta abbas ſancti Michaelis de Arretio recepit in *converſum ſui monaſterii* (*a*) anno 1444. presbyterum Antonium de Burgo ſancti Sepulcri; & in necrologio abbatiæ ſancti Hilari de Galcata, quod ſuo loco edemus, nomina leguntur plurium presbyterorum converſorum ejuſdem loci.

a Arch. S. Mariæ in Grad. n. 466.

§. XXV.

Appellati quandoque Familiares monaſteriorum.

NON ſemper tamen presbyteri recipiebantur ut converſi, quandoque admittebantur ut *familiares, & tamquam clerici monaſteriorum* ad divinum cultum augendum. In charta (*b*) anni 1260. XXV. auguſti presbyter Benvenutus rector eccleſiæ ſancti Stephani de Fignano obtulit ſe in manu Benvenuti abbatis de Pratalia, qui eum recepit *in clericum & familiarem*. Anno 1276. (*c*) Raynerius presbyter & *familiaris Pratalie* electus fuit a domno Benedicto abbate in priorem eccleſiæ ſancti Juliani de Arretio, quæ erat manualis ejuſdem monaſterii. Eodemque anno (*d*) Guilielmus *presbyter & familiaris dicti monaſterii* ab eodem abbate factus fuit rector ſancti Nicolai in Serravalle. Baldus magiſtri Cungii recipitur a Johanne abbate Agnani (*e*) anno 1290. *in clericum & familiarem dicte abbatie*; deinde ab eodem abbate rector eligitur ſancti Quirici de Vicione ad laudem Jeſu Chriſti, & venerabilis patris domni B., epiſcopi Arretini. Ildebrandinus eo tempore regebat eccle-

ſiam

b S. Obarian. n. 16. A. 3. 13.

c S. Electo n. 154. A. 3. 48.

d Ibid. n. 136. A. 3. 58.

e Arch. S. Mariæ in Grad. n. 239.

ſiam Arretinam, appellatus etiam Bandinus. Idem Johannes (*a*) anno 1313. excipit Vogliam clericum *in familiarem & clericum perpetuum* ſui monaſterii. Anno 1335. (*b*) Martinus prior ſancti Petri de Mucchio procuratorem ſuum inſtituit presbyterum Gregorium rectorem eccleſiæ Treſcæ *& familiarem abbatie ſancte Marie de Adelmo*, una cum Fatio abbate ſancti Juſti Volaterrarum. Actum in Abbatia Mucchii per Martinum Andreæ notar.

a Ibid. n. 263.

b *Arch. S. M. Ang. Floren. n.* 233.

Quandoque *Familiares* ſuffragia dabant in capitulis una cum monachis & converſis. Anno 1156. III. nonas octobris (*c*) Arnulphus abbas monaſterii ſanctæ Trinitatis & ſanctæ Muſtiolæ de caſtro Turris, quatuor milliaribus ab urbe Senarum diſtantis, conſenſu monachorum, converſorum & *Familiarium ſuorum* donat Raynerio epiſcopo & conſulibus Senenſibus integrum montem Montagutori cum juribus ſuis, ſitum ad flumen Roſiæ, ſub annuo cenſu trium librarum ceræ. Actum Senis in curte conſulum prope eccleſiam ſancti Paulli, manu Muſcii notarii & judicis imperatoris Friderici. Anno 1257. (*d*) monachi, converſi & *Familiares abbatie ſancte Marie de Paterno dioceſis Arretine* eligunt commiſſarios pro ſubrogando in defuncti locum priore ejuſdem abbatiæ.

c *Inſtrum. Senen. T. S. p.* 30. *Arch. Grbala n.* 443.

d *Arch. S. M. in Grad. Arret.*

Aliqui etiam presbyteri monaſteriis ſe offerebant cum bonis ſuis, ſed copiam interim petebant degendi in ſeculo, & ingrediendi monaſterium cum ipſis libuiſſet, quod genus converſorum dedecus potius attuliſſe monaſteriis obſervant monachi San-maurini in ſupplemento ad Gloſſarium Cangii. Arnulfus (*e*) presbyter filius Teuzonis poſtulavit ſibi *concedi ſocietatem monachorum* a domno Sigiſrido abbate Prataliæ, ſubindeque tradidit omnia bona ſua mobilia & immobilia in manus prædicti abbatis, a quo licentiam obtinuit *permanendi in ſeculo, & cum voluerit ingrediendi cum rebus ſuis*. Sigiſridus abbas fuit Prataliæ ab anno 1008. ad annum 1043.

e §. *Recordationes n.* 3. *A.* 4. 3.

Etiam laici recipiebantur *in familiares*. Anno 1194. (*f*) plebanus de Socana, & Raynaldus de Raſſina electi arbitri definierunt, quod patroni & *familiares abbatie de Silva-munda* petant abbatem, quem voluerint, a priore Camaldulenſi, excepto domno Griſone, & *familiares* ejuſdem loci jurent obedientiam dicto priori. Creſcibene, qui fuit de Brixia, & Albertinus de Thuſcia *familiares* (*g*) vocantur anno 1268. *monaſterii ſanctorum Hippolyti & Laurentii de Faventia*. Anno 1272. Ranaldutius ſe offert in *familiarem & converſum monaſterii ſancti Victoris de Cluſis*. Chartam poſtremam producimus ex tabulario ſancti Blaſii de Fabriano.

f §. *Sententia n.* 4. *A.* 2. 26.

g *Arch. S. Hipp. Faven.*

IN dei nomine, amen. Anno Domini millesimo CC. LXXII. indictione XV. tempore domni Gregorii pape X. die X. intrante madio. Actum infra portas monaſterii ſancti Victoris de Cluſis coram Conuttolo Ugoli, Brunanto Actuirimbone, Venturello Compugnoli, Aguro Ganti, Corrado Acti & Denuto Alberti teſtibus ad hec vocatis. Ranaldutius Paulini de Colcello non vi, dolo nec fraude inductus, ſet ſuo plano animo & ſpontanea bona voluntate dedit & dedicavit ſe & omnia ſua bona mobilia & immobilia, que habebat & tenebat de ſuis bonis, domno Gratie abbati monaſterii ſancti Victoris de Cluſis pro ipſo monaſterio recipienti *&c.* promittendo dictus Ranaldutius dicto domno Gratie abbati pro ſe ſuiſque ſucceſſoribus ſtipulanti obedientiam & reverentiam in bonis ſecundum regulam ſancti Benedicti, recipiendo dictus domnus Gratia abbas dictum Ranaldutium in *familiarem & converſum* in dicto monaſterio, concedendo ſibi Ranaldutio in dicto monaſterio victum & veſtitum tempore vite Ranaldutii prelibati *&c.* *Anno 1272.*

Ego Sigon..... auctoritate imperiali notarius rogatus ſcripſi.

Anno 1276. III. martii domnus Honoratus prior Eremi-novæ de plano Fazoli intendens dictum monaſterium fuiſſe *ſub commandixia & protectione dominorum comitum Guidiorum de Balneo, ſe, converſos & familiares poſuit ſub defenſione dominorum comitum Guidonis Novelli de Balneo, & Guidonis de Mutiliana, & Guidonis de Romena, & Guidonis Silvatici promittens ſolvere in Balneo quatuor libras cere in natali Domini*, manu Albertini Lombardi notarii. Nutus (*h*) anno 1322. ſe *in converſum* dedicat & *in perpetuum familiarem eremi Camaldulenſis*. Anno (*i*) 1323. XX. auguſti domnus Bonaventura prior Camaldulenſis ad reformationem monaſterii Montis-chriſti ad ruinam vergentis propter piratas & crebros caſus incidentes, tranſtulit ad illud monaſterium domnos Benvenutum & Accurſium eremitas & fratres Johannem, Laurentium, Benedictum & Guidonem *converſos*, ut eorum induſtria & laudabilis vitæ meritis dictum monaſterium incrementa recipiat, aſſignans eremitas pro monachis, & *converſos pro familiaribus*

h *Oblatio P. II. n.* 9.

i §. *Notabilia n.* 13. *A.* 9. 121.

dicti monaſterii . Anno 1323. (*a*) IX. maji domnus Franciſcus abbas Pratalize conſtituit domoum Benedictum priorem ſaocti Johannis de Ricbò, ſive de Rivoeavo, ſyndicum ad lites coram domiois archiepiſcopo Ravennæ, & epiſcopo Foro-popilienſi, & domino comite Romaodiolæ, *item ad faciendos converſos & familiares perpetuos in dicto monaſterio*, manu Junctæ Bonhomi de Lierna notarii. Nobilis vir Albericos quondam Cavalcantis de Speſſia (*b*) anno 1330. dedit io emphyteuſim Reinuccio Rainaroli de la Flamigne *familiari converſo eremi-nove* terras in curte Caſtri-oovi. Ejuſdem eremi prior domnus Jacobos (*c*) anoo 1341. XXI. februarii præcepit Riguccio *converſo & familiari dicti monaſterii*, ut infra quinque proximos dies reſignaret omnia bona & res ejuſdem monaſterii juxta inventarium &c. Britius prior ſanctæ Mariæ de Petra-ficta de licentia domni Bartholi prioris de Poplena (*d*) anno 1344. recepit *in commiſſum dicte abbatie juxta conſuetudines ordinis Camaldulenſis* Garzuolum, qui promiſit ſe fore *bonum & legalem dicte abbatie familiarem*.

a §. *Mandatum Par. II. n. 12. A. §. 46.*

b §. *Emphyteuſis.*

c §. *Bannum. P. II. n. 4. A. 4. 13.*

d §. *Oblatio, Par. II. n. 18.*

In horum cenſu melius quam Cooverſorum aut Donatorum reponendus videtur beatus Daniel ex nobiliſſima gente ab Ungriſpack commorans in mooaſterio noſtro ſancti Mathiæ de Muriano, qui a latronibus jugulatus obiit multa ſaoctitatis opinione aooo 1411. de quo videſis (*e*) Fortunium, quem in hac parte eruditis notis noviſſime illuſtravit (*f*) vir clariſſimus Flaminius Cornelius ſenator. Recentiora etiam exempla habemus, & quidem inter eremitas Italos Antonii de Capaccis patricii Senenſis & *familiaris* noſtræ eremi Montis-celleſii prope Senas; inter eremitas vero Gallos domini de Fieubet, cui parentavit V. Cl. abbas Anſelmus, cujuſque memioit ſequeoti diſticho Saotolius:

e *Hiſt. Cam. P. II.*

f *Eccl. Torcell. T. III.*

Quam prudens aulam, quam prudens
& fugis urbem,
Non alia poteras te reperire fuga.

Et demum ioter mooachos Johannis de Franciſcis patritii Veoeti, qui ſupra trieennium io monaſterio noſtro ſancti Michaelis prope Murianum contubernium ſuum perenne elegit, ubi etiam piiſſime deceſſit anoo 1744. cujus vitam pluribus virtutibus refertam edidimus paucis ab hioc annis.

§. XXVI.

Commiſſi pariter vel Manumiſſi.

PRÆTER cooverſos alii reperiebantur in mouaſteriis, quos *commiſſos* nominabant, qui aliquaodo diſtinguebantur a monachis, a clericis & a cooverſis. Gabrielem clericum Pratæ in Concordienſi diœceſi domnus Martinus prior ſancti Martini rupti de Prata anoo 1266. recepit *tamquam commiſſum, & non ſicut fratrem, vel clericum vel converſum*. Chartam proferimus ex archivo ſancti Mathiæ Muriani, una cum altera ex tabulario ſancti Victoris de Cluſis Jacobi cleriei, qui ſe *monachum & commiſſum* exhibet io eodem mooaſterio aono 1306.

ANno domini milleſimo CC. LXVI. indictione VIIII. die IIII. exeunte octobris. Io preſentia fratris Janeſi de ordine fratrum Predicatorum, fratris Petri de eodem ordine, domini Johannis filii quondam domini Wecelonis de Prata, domini Bombarii plebani de Coo... preſbyteri Artuici de Corva & aliorum. Domnus Martious prior eccleſie ſancti Martini rupti de Prata de ordine Camalduleoſi vice ſua & ſuorum ſucceſſorum recepit dominum Gabrielem clericum de Prata *tamquam commiſſum in domo eccleſie dicti ſancti Martini, & non ſicut fratrem, vel clericum vel converſum*, promitteodo ei victum ad ſuam vitam ipſius domini Gabrielis per ſe & ſucceſſores ſuos. Et recepit ipſum in beneficiis ordinis & orationibus & benefactis dicti ordinis. Et dictus domious Gabriel fecit obedientiam & promiſit facere omnia, que eſſent utilia dicte domui ſuo poſſe juxta voluntatem prioris, qui eſſet in domo predicta ſancti Martini, & omnem proviſionem, quam ipſe domious Gabriel poſſet habere a propioquis & amicis ſuis pro veſtitu & aliis ſuis neceſſariis libere habeat auctoritate dicti prioris & ſuorum ſucceſſorum.

Anno 1266.

Actum Prate io domo Hoſpitalis.

Ego Vivianus notarius ſacri palacii rogatus interſui & ſcripſi.

IN oomine Dei ameo. Anno ejuſdem a nativitate M. CCC. VI. indictione IV. tempore domini Clementis pape V. Actum in ecclesia ſancti Victoris de Cluſis die XVIII. menſis auguſti preſentibus Bertboldutio Corradi domini Raynaldi, Aodreutio Franciſci, Petro Beoveouti, & Fraociſco Jacobi teſtibus ad bec vo-

Anno 1306.

ca,

catis. Conſtitutus dominus Jacopus Baldutii de Carboneſca clericus in preſentia Rev. viri domni Gratie abbatis monaſterii ſancti Victoris de Cluſis Camerinenſis dioceſis, preſentibus domoo Naſcimbene Mocecutii, & domno Jacobo Villanutii mooachis dicti monaſterii degeotibus tunc io dicto mooaſterio ſancti Victoris, fleſſis genibus ante altare dicti monaſterii cancellatis maoibus humiliter & devote ioclioato capite petiit coram dicto domno abbate, & ſupplicavit dictum domnum abbatem, & dictum dominum Naſcimbenem, & dominum Jacopum nomioe ipſorum, & nomine & vice domoi Egidii monachi monaſterii memorati, & fratris Jacobi Raynutii *converſi* dicti monaſterii, quorum voces dicebat ſe habere domnus Jacobus Villaoutii monachus ad recipiendum monachos & *commiſſos* & ad conſentieodum receptioni, que fieret, io futurum per ipſum abbatem de monachis & *commiſſis* in monaſterio ſupradicto, quod euodem domnum Jacobum reciperet io mooachum & in fratrem dicti monaſterii, intuitu pietatis & ſalute anime ipſius domini Jacobi nihilominus offerens ſe & ſua predictis dominis abbati & monachis *obedientiam*, *reverentiam*, *boneſtatem*, *& perſeverantiam perpetuam* predictis dominis abbati & monachis, & ipſorum ſucceſſoribus io monaſterio memorato, & ſe obſervaturum regulam ſancti Benedicti ſecundum ipſius poſſibilitatem, & Deo & ſaoctis ejus ſervire in dicto mooaſterio ſecundum regulam, & ordinem, & bonos mores & conſuetudines approbatas io ipſo monaſterio, quod domnus Gratia abbas preſentibus, volentibus & conſentientibus monachis ſupradictis nomioe ipſorum, & nomine & vice predictorum domoi Egidii & fratris Jacobi Rayoutii, quorum voces dicebat ſe habere dictus domous Jacobus Villanutii ad predicta, prout dixit conſtare maou magiſtri Morici Veoture notarii, anouens humili petitioni ipſius & oblationi, quam faciebat, ac etiam conſiderata bona fama, que ferebatur de ipſo domino Jacobo, & honeſtate, & moribus ipſius & ſolertia ejus io gerendis utiliter hactenus negotiis mooaſterii ſupradicti, ad honorem omnipoteotis Dei, & beate Marie virginis matris ejus, & ſaocti Victoris, in cujus eccleſia ante altare ipſius ſancti Victoris predicti abbas & monachi exiſtebant, eumdem domnum Jacobum Baldutii in monachum & fratrem dicti mooaſterii ad obedientiam & reverentiam ipſius domni abbatis & ſuorum ſucceſſorum, & ad obſervantiam regule ſaocti Benedicti perpetuo obſervandam ad panem & aquam dicti mooaſterii receperunt, & obſculo pacis eumdem domoum Jacobum de dicto mooachatu ioveſtiverunt.

Et ego Mantia Ruſtichelli de Fabriano imperiali auctoritate notarius his omnibus interfui, rogatus ſubſcribere ſubſcripſi & publicavi.

Carus abbas ſancti Petri do Puteolis Lucanæ diœceſis & Camalduleoſis congregationis (a) anno 1230. cum conſenſu ſui capituli, domnorum ſcilicet Orlaodi prioris clauſtralis, & Jacobi & Junctæ, & alterius Jacobi presbyterorum, & alterius Jacobi, & Arrighi & Lanſranchi monachorum ſupraſcriptæ abbatiæ, & Loctarii quondam Armanni de Porcaria *manumiſſi ſeu commiſſi* ſupradictæ abbatiæ, & Compeſcheri & Vitalis converſorum pro booo &c. dictæ abbatiæ permutavit bona in Colline cum domno Alberto abbate ſancti Pontiani de Luca &c. Manu Gerardini notarii. Autographum extat in archivo ejuſdem monaſterii ſancti Pontiani. Io charta Boni rectoris de Antignana relata ſub §. XXIV. legimus ipſum per *manumiſſionem* promiſiſſe ſervitutem & obedientiam, & in ipſa eccleſia reſidentiam ad voluntatem Maſſarii abbatis monaſterii ſanctorum Hippolyti & Laurentii de Faventia, qui ipſum rectorem conſtituerat in prædicta eccleſia. Vincentius *commiſſus* ejuſdem monaſterii Faventini teſtis ſubſcribit ſequenti contractui anoi *1269*. quem ex tabulario ejuſdem abbatiæ producimus.

a *Arch. S. Pontiani de Luca.*

IN Chriſti nomine, ameo. Anno a nativitate ejuſdem milleſimo duceoteſimo ſeptuagesimo nono die ſabbati decima ſeptima menſis junii indictione ſeptima. Faventie in balcone domus monaſterii ſanctorum Laurentii & Ypoliti, preſentibus teſtibus domno Raynerio mooacho dicti mooaſterii, & fratre Vincentio *commiſſo* ejuſdem domus, & me Franciſco notario infraſcripto, dompnus dominus Zeno abbas monaſterii ſupradicti dedit Buzalerio olim Ugolioi Salvoli de Trebana pro ſe & fratre ſuo fidelibus ſuis, ut amodo poſſint libere uti & frui quadam petia terre laborativa poſita in loco, qui dicitur ;Vigoale, ſicut hactenus facere conſueverunt, & ad evidentiam hujus rei juſſit fieri publicam ootionem *&c.*

Anno 1279.

Ego Franciſcus Calandrioi imperiali auctoritate ootarius *&c.*

§. XXVII.

Qui etiam aliquoties erant ſimplices laici, immo & conjugati.

HI *commiſſi* aliquando ſimplices laici reperiuntur. Rogius de Foro-julio (*a*) anno 1266. IV. julii obtulit ſe pro *commiſſo Camaldulenſi* donans bona ſua domno Angelo priori, cui promiſit obedientiam, & prior conceſſit ipſi uſumfructum bonorum, victum & veſtitum. Anno (*b*) 1276. XI. januarii Benamatus quondam Cambii Petri de Agna receptus fuit pro *commiſſo eremi Camaldulenſis* cum ſua ſubſtantia, ea conditione, ut expenderet libras ducentas in bonis, ubi domno Gerardo priori Camaldulenſi placuerit, quorum proventus ſpectarent ad ipſum Benamatum, manu Pagni Dati de Muſolea notarii. Aliquoties etiam uxoribus erant obligati. Anno (*c*) 1238. IV. auguſti Salimbene a Motina & Severina ejus uxor ſe offerunt pro *commiſſis Camaldulenſis ordinis* in manu domini Nicolai vice-comitis, cui donarunt actiones ſuas & bona allodialia. Anno (*d*) 1267. XV. maji Manfredus notarius & Bartbolomæa conjuges donarunt omnia ſua Deo & monaſterio ſanctæ Chriſtinæ de Tarviſio, & obtulerunt ſe *pro commiſſis dicti monaſterii* in manibus domni Angeli prioris Camaldulenſis, rogante Bruno notario. Domnus Franciſcus prior Poplenæ & vicarius totius congregationis Camaldulenſis locavit (*e*) anno 1414. die X. januarii ad uſumfructum fratri Johanni de Riſalſis *commiſſo monaſterii Fontis-boni* recipienti pro ſe & pro domna Roſa uxore ſua & domno Franciſco & fratre Maurn profeſſis Camaldulenſibus, & fratre Franciſco converſo dictæ congregationis omnibus filiis ſuis, in vita ipſorum tantum, terram arativam ſitam in ſundo Partinæ pro florenis XXX. quos numeravit. Anno 1444. (*f*) Meus olim Jacobi, & Diana uxor ejus ſe exhibuerunt *in commiſſos* in manibus domni Auguſtini de Porticu majoris heremi in ære & in perſonis. Hæc conſuetudo recipiendi laicos commiſſos viguit etiam apud monachos congregationis Burſfeldenſis, qui ſanxerunt (*g*): „ Cum Dominus Deus velit omnes ſalvos fieri, „ nos etiam *laicales perſonas*, quæ ſe „ ſuaque monaſterio offerentes veniunt „ ad converſionem, ſuſcipere non abnuimus, quamquam nec habitum, nec omnem Converſorum rigorem acceptare „ conſentiant, dum alias utiles & ad laborem idonei; ita ut quiſque eorum „ unius ex mercenariis valeat opus compenſare, & ſint liberi ab humana ſervitute. “

a §. Oblatio n. 18. A. 1. 81.

b §. Uſusfructus n. 2. A. 3. 14.

c §. Oblatio n. 7. A. 3. 145.

d Ibid. n. 19. A. 1. 98.

e §. Uſusfructus n. XI. A. 3. 37.

f §. Muttio P. II. 21. A. 5. 8.

g Diſtin. IV. cap. 5.

§. XXVIII.

Nuncupati etiam Donati & Devoti.

ALIO nomine hujuſmodi *commiſſi* appellabantur *Donati*. In ſtatutis ſynodalibus archiepiſcopi Rothomagenſis anno 1245. præcipitur, *ut aliquod ſignum in eminenti loco ad arbitrium archiepiſcopi, & religioni congruenti indumenta Donatis dentur, ut per hoc diſtinguantur ab aliis, & ſicut religioſi ab eccleſia defendantur*. Forte Rothomagi ante decretum veſtiebant *Donati*, ut ceteri ſeculares. Apud Carthuſianos invaluit hoc nomen, ut patet ex eorum conſtitutionibus; ſed erant *Donati* etiam in noſtro ordine Benedictino, dum in actis capituli generalis ſancti Victoris Maſſiliæ jubetur, *ut mittantur viſitatores, qui . . . . . inquirere debeant de meritis priorum, & monachorum, & Donatorum & converſorum*. Hic loci diſtinguuntur *Donati* a converſis, & ante ipſos nominantur. Exemplum ſub Aymardo abbate Cluniacenſi ad annum 948. (*h*) refert Mabillonius, Aquini, viri nobilis, ipſiuſque uxoris Dodæ, conſentientibus filiis ſuis, qui *per renuntiationem ſeculi & habitus commutationem* ſe ſuaque Deo tradiderunt; & „ originem hanc eſſe aſſerit, *Donatorum*, ut „ vocant, & *Donatarum* in monaſteriis „ noſtris, qui ſuſcepto religioſo babitu, „ non tamen monaſtico, ſe ſuaque Deo „ offerebant, in perpetuum ibidem ſervituros. “ Camaldulenſes pariter in ſuis monaſteriis *Donatos* aluerunt. Anno 1265. (*i*) XVI. decembris domnus Jacobus prior ſancti Michaelis Arretii, & domnus Martinus eremita eremi Camaldulenſis deputati a domno Bartbolo Camaldulenſi priore viſitatores monaſterii ſancti Petri de Rota, domnum Petrum abbatem, ac monachos & *Donatos* ejuſdem interrogaverunt &c. *Devotorum* autem alterum domeſticum exemplum proferimus ex charta ſequenti, qua Arnulſus cum conjuge & filiis ſe devovet anno 1165. monaſterio ſancti Petri in Campo, ſubjecto alteri cœnobio ſancti Petri de Vivo. Documentum ex libro (*k*) cancellariæ Montis-politiani, vulgo *le coppe*, exſcripſit Benvoglientius, Grandiumque noſtrum eo donatum voluit.

h Annal. T. III. ad ann. 948.

i §. Viſitatio n. 30. A. 3. 67.

k Fol. 124.

In

Anno 1165. IN nomine Domini amen. Hoc eſt exemplum cujuſdam publici & originalis inſtrumenti, cujus tenor talis eſt & inferius continetur. In nomine ſancte & individue Trinitatis. Anno ab incarnatione Domini noſtri Jheſu Chriſti M. C. ſexageſimo quinto indictione XIII. tertio nonas ſeptembris. Manifeſtus ſum ego Arnulſus, qui & Panefredi vocor, filius quondam Martii Arulſi una cum voluntate & licentia uxoris mee Sardinelle & filiorum meorum, ideſt Ruggerii & Rumogelli, qualiter damus, concedimus & donamus in perpetuum, tradimus & offerimus ac vovemus *noſmetipſos* & noſtra pro animabus noſtris & noſtrorum parentum Deo & ſancto Petro in Campo & cenobio beate recordationis de Vivo, preſidente in eodem cenobio donno priore Ruſtico & in eadem abbatia de ſancto Petro in Campo reſidente abbate dompno Pepone, & camerario dompno Perone, tradimus atque transferimus nos & omnia noſtra mobilia & inmobilia vel ſe moventia jura & proprietates & actiones, que nobis ſpectant vel competent Deo & predicto venerabili loco, ſcilicet abbatie de ſancto Petro in Campo, que ſupradicto cenobio eſt conſtituta, & eo quod recollegit quemdam noſtrum ruſticum Guidonem Martini Andree nomine ex pignore, & quaſdam alias noſtras res pro tribus libris & quinque ſolidis Lucenſis monete, Deo tradimus quidquid juris & proprietatis habemus in caſis, terris, vineis, ſilvis atque paſcuis, rivis, ſepibus & ſepalibus ac lapidibus cultis & incultis, que res ſunt poſite in comitatu Cluſino inſra plebem ſancte Marie de ſancto Petro in Campo, & in tota curte de Caſtilione & Perpino uſque viam.... de Odi.... de Matiolo, terram & ſilvam ſic deſignatam, & a foſſato de colle uſque ad viam de Petra-tagliata, terram & ſilvam, & de foſſato de Accule uſque ad Caſium, & revertitur in foſſato de Folcetis uſque ad ſemitam de Lavinis, terram & ſilvam, & quicquid habemus in Scu... rano in terris, vineis, arboribus & arbuſtis vel ſilvis, & quicquid habemus inter Molina, & in Silvaalta, & in Sarna & in Pertina, & in colle Corbucilum, & in duas petias terre in Zuigona una in campo Brardiſco, & alia in caſalinis, quicquid nobis attinet in ſancto Andrea de Colle, aut in Campo poſt tribunam ejuſdem eccleſie a terra filiorum Viviani uſque ad alium de Caſtlione, terram & ſilvam, & a capite campi Chriſtoſani uſque ad Carbonariam caſtelli in Perpino & Molumento duas petias vinee & terram & in ſilvis omnibus locis ubicumque aliquid habemus, & in plano Vitali ſeo tres petias terre, & quicquid habemus in Petra Alvezza, aut in omnibus locis ubicumque aliquid de noſtro inveniri poteſt, tradimus atque mera liberalitate donamus, ut ab ora in antea babeatis, teneatis, poſſideatis tamquam juſti domini & legitimi poſſeſſores vos & veſtri ſucceſſores in perpetuum, & liceat vobis ex predictis rebus quicquid exinde facere volueritis omni tempore ſine noſtri noſtrorumque heredum contradictione vel moleſtia, & in nos nullam ex eis reſervamus poteſtatem, unde nos predicti donatores & jam *devoti* Deo obligamus nos & noſtros heredes vobis donatariis utriuſque ſucceſſoribus ſtipulantes noſtro contractui..... quod ſi in aliquo tempore erimus contra hanc cartam donationis & mere liberalitatis, & quod ex parte .... quod abſit, ire vel agere temptaverimus, vel ſi aliquem dolum vel fraudem per quodvis ingenium fecerimus, aut ſi ab omni humana perſona non deſenſaverimus, tunc in primis iram omnipotentis Dei & eterni ſupplicii incurramus, & inſuper nomine pene ipſas res in duplum, ſicut pro tempore fuerint meliorate, vobis & veſtris ſucceſſoribus componemus, & pena ſoluta bec carta donationis & conceſſionis ſemper firma permaneat.

Actum Sartiani feliciter ſub preſentia legiptimorum teſtium, quorum nomina ſubter....

Ego Auguſtinus Litidii, & Ptolomeus Lambertuli rogati teſtes interfuimus.

Ego Monachus filius Spalleincanna, & Cruſſ... filius Unaccii rogati teſtes interfuimus.

Ego Octavianus judex & notarius ſacri palatii pro voluntate utriuſque partis ſcripſi & complevi.

§. XXIX.

Et Oblati.

NUNCUPABANTUR pariter *Oblati*. Diſtinguendi hujuſmodi *Oblati* a pueris, quos diximus, oblatis ab eorum parentibus; hi enim erant veri monachi & ad ſacros ordines dignitateſque temporis progreſſu tranſibant. Oblati alterius generis erant ſpecies quædam converſorum, vel iidem ac converſi, ſed aliquando appellati Oblati, ut in charta anni (a) 1239. XI. martii *monachi, & oblati eremi tam ſuperioris, quam inferioris de Vivo*, minore parte conſentiente majo-

a §. Electio n. 22. & §. 191.

majori, communiter vocarunt Guilielmum monachum de abbatia de Senis in priorem & dominum de Vivo. Quare, cum ſupra obſervaverimus, monachos & converſos in eodem monaſterio interſuiſſe electionibus abbatum & priorum, probabiliter *Oblati* non diſtinguebantur a converſis. Re enim vera in chartis anni 1214. IV. nonas decembris & VIII. kal. januarii Duciſſa abbatiſſa monaſterii ſancti Ambroſii Montis-celleſii (vulgo *Monte-celſo*) prope Senas, conſenſu Bellæfantis prioriſſæ ſanctæ Trinitatis de Monte-amiato, Gemmæ, Agnetis, Berthæ & Parentinæ monialium, & conſenſu Panzi presbyteri dictæ eccleſiæ & Guidonis cellerarii, Petri & Raynaldi *converſorum & oblatorum dicti monaſterii* vendidit &c. Bernardino notario. Harum venditioonum ſynopſis (*a*) extat in codicibus mſs. bibliothecæ noſtræ. Aliquando *oblati* diſtinguebantur a converſis. Anno 1231. (*b*) abbas, monachi, converſi *& Oblati monaſterii ſancti Petri in Campo* ſe dant ſub protectione reipublicæ Senenſis.

Abuſus invaluerat, ut aliqui Oblati extra monaſteria vagarentur. Id vetat diplomate ſuo Otto IV. imperator, quod conceſſit anno 1210. Carſedonio abbati monaſterii ſancti Salvatoris de Monte-acuto in diœceſi Peruſina. *Oblatos vero*, inquit, (*c*) *ejuſdem eccleſie nolumus vagari in ſeculo, ſed ubicumque fuerint inventi, licentiam habeant abbas, aut monachi, qui pro tempore fuerint, ad monaſterium revocare.*

In conſuetudinibus Hirſaugienſibus ſancti Willelmi abbatis apud Hergotium cap. LXXVIII. (*d*) legitur: *Data alicui de Oblatis cappa a ſacerdote*; ergo *Oblati* choro adſiſtebant, ubi locus erat ſacerdotis. Huc pertinet, quod Trithemius in chronico Hirſaugienſi (*e*) de eodem ſancto Willelmo habet: *Inſtituit etiam vir Dei VVillelmus exemplo Cluniacenſium Oblatos, quos manere in priſtino habitu ſancta conſtitutione permiſit, quorum miniſterio in multis rationabiliter uti conſuevit, in his maxime, quæ in medio ſecularium, ad quos barbatos mittere vel monachos non licebat, peragenda videbantur.* Diſtinguit hic loci Trithemius oblatos a converſis, ſcilicet a barbatis. Apud Camaldulenſes hæc exiſtunt *Oblatorum* documenta. Anno 1171. Dominicus filius quondam Viviani de Protali offert & donat ſe ipſum, & res ſuas in manus domni Johannis abbatis ſancti Petri in Campo. Chartam proferimus ex libro, cui titulus *le coppe*, cancellariæ Montis-politiani.

a *Inſtrum. Senenſ. T. I. pag. 108. VI. p. 18. ex arch. Scala n. 124. & 2102.*

b *Archiv. archihoſpit. Senar. Sac. rubeo XVII. n. 780.*

c *Arch. S. Salv. de M. Acuto.*

d *Vet. diſcip. monaſt. pag. 446.*

e *Pag. 229.*

IN nomine Domini amen. Hoc eſt exemplum cujuſdam publici & originalis inſtrumenti, cujus tenor talis eſt. *Anno 1171.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis. Anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti M.C. ſeptuageſimo primo indictione IIII. ſexto kal. januarii. Manifeſtus ſum ego Dominieus filius quondam Viviani de Protali, qualiter pro remedio meorum peccatorum, & pia admonitione commotus donans dono, voveo me ipſum & omnes res meas mobiles & immobiles vel ſe moventes Deo & eccleſie ſancti Petri in Campo in perpetuum per manus venerabilis abbatis Johannis, & ſacerdotis Graſſi patris ejuſdem abbatie, & ſacerdotis Pauli fratris in Domino, necnon & ſacerdotis Boni ſenioris & aliorum fratrum predicte abbatie, offero & trado me ipſum Deo & ſancto Petro, & omnes res meas, quas habeo vel habere videor in Protali & tota curte ejus, & in toto Cluſino epiſcopatu; vel ubicumque de meis rebus vel mihi pertinentibus inveniuntur vel inveniri poſſunt in terris, ſilvis, aquis, hominibus, & in Clanciano & in tota curte ejus, & in Sellena aut in curte ejus, & in domibus, vineis, pratis, paſcuis, rivis, & in omnibus rebus corporalibus & incorporalibus, ubicumque mihi aliquod jus eſt, vel de jure eſſe poteſt, trado prefate abbatie, & prefato abbati, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum, ut habeatis, teneatis, poſſideatis tamquam juſti domini & legitimi poſſeſſores, & liceat inde vobis & veſtris ſucceſſoribus facere quicquid volueritis omni tempore ſine mei vel alterius contradictione vel moleſtia. Si vero, quod Deus avertat, ego largitor, aut alter contra hanc cartam divino ſpiramine factam aliquo in tempore ire vel agere temptaverimus, aut ſi aliquem dolum vel fraudem fecerimus, vel ſi ab omni humana perſona non defenſaverimus ..... diſtricto judicio divini examinis judicemur, & jaculo anathematis feriamur, & penam dupli, ſi quid nobis eſſet, ſolvere promittimus, & tam a conſortio omnium fratrum predicte abbatie, quam ab omnium bonorum Chriſtianorum indignos nos judicaremur. Et carta ſemper firma & ſtabilis permaneat.

Actum Sartiani feliciter ſub preſentia legyptimorum teſtium, quorum nomina ſubtus annexa ſunt.

† Signum .... prenominati Domioici & profeſſoris per hanc cartam donationis & ſancte profeſſionis fieri rogavit.

Ego presbyter Paulus, & presbyter Bonus ſenior rogati teſtes.

Ego

Ego Ruſticuccius & Guidottus & Rebottus rogati teſtes interfuimus.

Ego Auguſtinus & Braccius & Menciarellus & Johannes rogati teſtes interfuimus.

Ego Octavianus judex atque notarius ſacri palatii pro voluntate utriuſque partis ſcripſi & complevi.

Anno 1181. Johannes Foreſtajus & Rannuccius filius ſe dedicant *pro Oblatis in monaſterio ſancti Benedicti de Vivo*. Ex autographo (*a*) archivi monaſterii noſtri ſanctæ Muſtiolæ de Roſa Senarum chartam hanc oblationis edimus.

a *Num.* 183.

Anno 1181.

IN nomine Domini noſtri Jheſu Chriſti. Anno M.C.LXXXI. menſe madii indictione XIII. imp. Frederico. Quiſquis in ſanctis *&c.* Ideoque ego Johannes Foreſtajus *offero me* eccleſie & monaſterio ſancti Benedicti de Vivo & una cum filio meo Ranuzo pro anima noſtra noſtrorumque parentum donamus tradimus & concedimus predicto monaſterio & vobis domno priori Marco ejuſdem monaſterii duas petiolas vinee & una terre parv[...]...ſimam que ſunt in vocabulo Paterno, & in loco qui dicitur Vignale, infra & juſta vineam predicti monaſterii, confines quarum eſſe videntur, una eſt in loco, qui dicitur Fonte, & coheret ei ex uno latere & deſuper & deſubtus vinea predicti monaſterii, alio latere exſtra ſepem, preſidet Petrus de la noce. Alia petia eſt infra eamdem vineam juſta Mazejam, & coheret ei ex omni latere & de ſubtus vinea predicti monaſterii & deſuper preſidet Ranuzus filius predicti Johannis. Petiola terre eſt ſimiliter juſta vineam predicti monaſterii. Alio latere preſident filii Petri de la noze & deſuper Ranucius filius predicti Johannis donatoris & ipſemet terminavit predictas vineas & terram & arbores, quas communiter habebamus & duas partes arborum concedimus pro anima noſtra noſtrorumque parentum donamus, tradimus & concedimus vobis domno Marco priori tuiſque poſteris ſucceſſoribus imperpetuum ad habendum, tenendum, ſaciendum vos veſtriſque poſteri ſucceſſores ad utilitatem predicti monaſterii quicquid volueritis ſine omni noſtra noſtrorumque heredum contradictione, & ſi agere aut litigare preſumpſerimus & legitimam deſenſionem non exhibuerimus, pene nomine omnipotentis Dei & omnium Sanctorum maledictionem incurrere, & duplum dare promittimus.

Hujus rei & ſpecialiter rogati fuerunt Bonzus Ruſticelli, & Benedictus gener Ruſticelli de Noze, & Vitalis filius Pepi Butazi, & Joſeppus filius Viviani, & Pepus filius Strinati, & Torinus de Sancto de Vivo.

Eodem anno Gualfredus prior eccleſiæ ſanctæ Chriſtinæ Senarum (*b*) donat eidem eremo de Vivo ipſam eccleſiam ſanctæ Chriſtinæ, ut ædificaretur monaſterium prope ipſam in urbe Senenſi, tradens ſe *in oblatum*. In hujus rei illuſtrationem etiam ſequentes chartas ex ſorulis tabulariorum noſtrorum producimus. Foreſe & Bonafides fratres filii olim Benedicti de Marzano (*c*) anno 1239. dedicant *ſe pro converſis & oblatis in monaſterio ſancti Petri de Luco*. Anno 1240. (*d*) Jonta Berardi de Octaviano, & Leto quondam Pagani *converſos ſe & oblatos* tradunt in manus Berardi prioris eccleſiæ ſancti Salvatoris de Aqua-pagana membri monaſterii Vallis-caſtri. Anno 1311. (*e*) Jannes Compagnicti tradit *ſe in oblatum* ejuſdem *monaſterii Vallis-caſtri*. Ventura & Gherardeſca ejus uxor anno 1312. (*f*) conſtituunt *ſe commiſſos & oblatos monaſterii & hoſpitalis ſancti Michaelis in Burgo Piſarum*. Anno 1407. (*g*) Guido & Johanna ejus uxor *oblatos* ſe & *commiſſos* dedicant in manibus Agnetis Lippi abbatiſſæ ſancti Petri de Luco; quibus addimus duas alias ex archivo monaſterii ſanctorum Bartholomæi & Pontiani de Luca, duorum converſorum & *oblatorum*, primi quidem in eodem monaſterio, alterius vero in Sextenſi cœnobio.

b *Arch. Roſa Senar.*

c *Arch. Luci D.* 78.

d *Arch. S. Blaſii Fabriani.*

e *Ibidem.*

f *Arch. S. Mich. in Burgo Piſar.*

g *Arch. Luci E.* 78.

Anno 1239.

IN Dei nomine amen. Anno ejuſdem milleſimo ducenteſimo trigeſimo nono quarto nonas martii indictione tertiadecima. Actum in parlatorio monaſterii de Luco; teſtes Renaldinus de Marſano filius olim Bernardi, & Marſilius ejus filius, & Ottonellus filius olim Renuccini & Ugolinus Pangi & presbiter Renaldus capellanus monaſterii de Luco.

Ser Foreſe & Bonafides fratres filii olim Benedicti de Marſano, ſua noviſſima memorantes pro amore & timore Dei omnipotentis & animarum ſuarum ſalute ſuorumque parentum & pro remiſſione ſuorum peccatorum & ex eorum certa ſcientia & ſpontanea voluntate obtulerunt & dederunt ſe pro *converſis* & *oblatis* Deo & beate Marie & beatis Petro & Paulo apoſtolis & ſancto Thome martyri, & monaſterio de Luco, videlicet in manu domine Franche abbatiſſe ipſius monaſterii recipienti vice & nomine monaſterii predicti. Et ambo fratres predicti,

ut

ut dictum eſt, obtulerunt, dederunt & eidem, ut dictum eſt, accipienti donaverunt inrevocabiliter inter vivos eorum bona omnia, terras videlicet, caſas, capannas, caſtagneta, quercieta, prata, ſilvas, boſcos, ſalecta, paſqua, aquimina, nemora, jura, actiones, debita & omnia que & quas ipſi vel alteri eorum, vel alius ſive alii pro eis habent & tenent in villa de Marſano & in curte & populo Fiorenchini & Arene & in alpibus, & in toto plebanatu plebis ſancti Johannis Majoris vel alibi ubicumque, & per quecumque vocabula ſeu nomina & loca exiſtunt vel reperiuntur. Quibus omnibus peractis & ſacta *converſatione & oblatione predicta*, puro corde & libera voluntate ſecerunt & promiſerunt eidem domine abbatiſſe, tamquam *ſui & dicti monaſterii converſi*, *obedientiam & reverentiam monialibus*, pnomittentes eam ſervare perpetuo. Promiſerunt inſuper tam de *continentia* obſervanda, quam de *renunciatione proprii* mandatis & preceptis jamdicte domine abbatiſſe obedire, & contra predicta ſactum non habere & nnn ſacere, & nulla ingratitudine revocare. Si contraſecerint, promiſerunt dare ei duplum, unde lis eſſet nnmine pene, & omnia damna & expenſas reſarcire ſe ſunſque heredes & bona in his omnibus & ſingulis in ſolidum obligando predictis ratis exiſtentibus.

Ego Cambius domni Federici de Lucn imperiali auctoritate notarius predicta omnia rogata & imbreviata per ſer Cambium judicem & notarium filium Bnnacurſi de Luco morte preventum ex commiſſione mihi ſacta per ſer Forenſem notarium ſcripſi, ideoque ss.

Anno 1240. IN nomine ſancte & individue Trinitatis amen. Anno dnmini M. CC. XL. Indictione XIII. tempore dnmni Gregorii pape VIIII. & Frederici ſecundi Romanorum imperatoris die XII. intrante menſe ſeptembris. Jonta Berarti de Ottaviano de conſenſu & voluntate ſui patris Berarti, & Leto quondam Pagani de eodem loco nomine *converſionis & offerſionis* dederunt & tradiderunt ſe & eorum bona mobilia & immobilia in manibus dopni Berarti Prioris eccleſie ſancti Salvatoris de Aquapagana recipientis ad honorem Dei & dicte eccleſie ſuorumque ipſa eccleſia ſubceſſorum preſentibus & conſentientibus ſratribus ſuis dopnn Johanne, dopno Bentura, dnpno Benedicto, Raino, & Giberto & Pace *oblatis ipſius eccleſie*, & inſuper ſuarum rerum inveſtierunt ſuper altare ipſius eccleſie per librum & per ſtolam oſſculati fuerunt, quibus omnibus ſic peractis domnus Prior cum ſuis ſratribus ipſum Jontam & Letonem ad pacem ſuſceperunt. Nos Jonta & Leto pnomittimus ſtabilitatem noſtram & converſionem morum noſtrorum, & obedientiam & reverentiam ſecundum regulam ſancti Benedicti & congregationem Valliſcaſtrenſis coram Deo & ſanctis ejus in preſentia dopni Berardi prioris eccleſie ſancti Salvatoris de Aquapagana & aliorum ſratrum promiſerunt traere intus & non ſnras de bonis ipſius eccleſie bona fide ſine ſraude, & non ſacere malum iter, nec mittere nec ſacere ſectam neque diſcordiam inter ſotios ipſius eccleſie, nec fraudare in mala parte de bonis eccleſie, & manutenere jus ipſius eccleſie, & plus acquirere ſi poterint de ſuo jure, & inſuper manus impoſitas ſupra librum corporaliter juravere ad Sancta Dei Evangelia omnia ſupradicta adtendere & obſervare & contra non venire. Actum in dicta eccleſia.

Coram Valterio Ofreducii, Argumento Pitrucii, Venturo Rotura.

Jacobone Berarti & Paulo rogati ſunt teſtes.

Egn Petrus Jobannis notarius interſui huic *offerſioni & converſioni*, ut ſupra legitur de mandato dicti Prinris & ſrairum ejus & *oblatorum vel converſorum* ſcripſi & publicavi.

ANno Dnmini milleſimo CCC. XI. indict. VIIII. tempore domni Clementis pape V. die III. menſis optubris Jannes Compagnicti olim de villa Gropte, & nunç ne villa ſancti Johannis divina inſpiratione inſpiratus deſiderans Deo ſervire & beatiſſime matri ſue, & beato Rnmualdo & omnibus ſanctis, volens mundanas pompas relinquere, conſtitutus coram religioſo viro domno Hermanno abbate monaſterii Vallis-caſtri genuflexus obtulit & dedicavit ſe & ſua Deo & beatiſſimo Romualdo & dicto abbati &c. ſupplicando eidem domno abbati, ut ipſum *in oblatum nomine converſionis & oblationis reciperet dicti monaſterii & converſum*, & panem & aquam, ut moris eſt in ipſo monaſterio, ei faceret miniſtrari. Qui Dominus abbas &c. dictum Jannem *in oblatum* recepit dicti monaſterii &c. Qui Jannes promiſit obedientiam & reverentiam dicto domno abbati &c. ſtabiliratem loci ſecundum regulam ſancti Benedicti &c. Actum in monaſterio Vallis-caſtri in eccleſia ipſius mnnaſterii &c. *Anno* 1311.

Ego Munaldutius Johannis notarius.

In

Anno 1312. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei eterni Amen. Anno primo Imperii ſereniſſimi Domini Henrigi Dei gratia Romanorum Imperatoris & ſemper auguſti, & anno Domini milleſimo CCC. XII. indictione XI. die XVI. octubris. Omnibus ſit maniſeſtum, quod Ventura quondam Bencivenni de ſancto Perro ad Caſtellum, & domina Gerardeſca ejus uxor & filia quondam Orlandi de Caſtanecchio, & ipſi ibidem jugales, invicem conſentientes, in preſentia mei notarii & teſtium infraſcriptorum ob reverentiam Dei, & pro remiſſione peccatotum ſuorum & parentum ſuorum, *obtulerunt ſe Deo & monaſterio ſancti Michaelis de Burgo, & Hoſpitali ſancti Dominici de Trovatellis porte Calciſane pro Commiſſis & Oblatis* in preſentia venerabilis viri domni Andree abbatis monaſterii prelibati & ſratris Johannis rectoris Hoſpitalis nominati. Qui dictus domnus abbas, preſente jamdicto domoo ſratre Johanne eos recepit in *Commiſſos & Oblatos* cum omnibus, que modo habent, vel in antea habituri ſunt, nihil ſibi omnino de cetero reſervantes in propria poteſtate, & hec omnia ita promiſerunt dicti jugales ſuper animas ſuas, & promiſerunt eidem domno abbati *Obedientiam, Reverentiam & Caſtitatem matrimonialem* ſervare omnibus diebus vite eorum. Et ipſe domnus nbbas eos ita recepit ad beneficium monaſterii prelibati, & Hoſpitalis predicti, & totius ordinis Camalduleoſis *poneudo manus ſuas ſuper capita eorum, & recipiendo manus eorum intra manus ſuas.*

Actum in eccleſia monaſterii ſancti Michaelis de Burgo preſentibus Attaviano quondam Zari de comitatu Lucano, & Paco quondam Puccii de Florentia teſtibus ad hec vocatis & rogatis.

Ego Benedictus de Bandinacht imperiali auctoritate judex & notarius publicus his omnibus interſui & rogatus ſcripſi & firmavi, & meum ſignum appoſui.

Anno 1407. IN Dei nomine amen. Anno ab ejuſdem incarnatione milleſimo CCCC. VII. indictione quintadecima die decimaquarta menſis auguſti. Actum in comitatu Florentino in populo ſancti Petri de Luco apud parlatorium monaſterii ſancti Petri predicti preſentibus teſtibus ad hec vocatis, habitis & rogatis Antonio Zanobi populi ſancti Laurentii de Florentia, Bartolo Bettini dicti populi ſancti Petri, & domno Grimoaldo Nicoli priore ſancti Antonii de Scandolone comitatus Florentie.

Pateat omnibus evidenter, quod Guido filius olim Bencii Tamanti, & domina Johanna filia olim Sanctii Cocchi, & uxor dicti Guidonis, ambo populi ſancti Stephani de Grezano comitatus Florentie; ambo cupientes pro ſalute animarum ſuarum & monaſterii ſancti Petri de Luco ordinis Camaldulenſis Domino, & reſiduum eorum vite in Dei ſervitium & dicti monaſterii laudabiliter conſumare, conſtitutis perſonaliter quibuslibet eorum in dicto monaſterio ſancti Petri de Luco coram venerabili & religioſa domina ſorore Agnela Franciſci de Lippis de Aretio Abbatiſſa dicti monaſterii, & infraſcriptis monialibus dicti monaſterii, videlicet domna ſorore Jacoba Ruggieri de Solis de Florentia, domna ſorore Piera ſer Johannis Pichi de Burgo ſancti Sepulcri, domna ſorore Gabriella Corradi de Solis de Florentia, domna ſorore Nicoloſa Dominici de Ardinghellis de Florentia, domna ſorore Blaſia olim Michaelis de Michelis de Florentia, domna ſorore Magdalena Raffaelis de Solis de Florentia, & domna ſorore Johanna Caroli de Guidalottis de Florentia omnibus monialibus profeſſis votum habentibus in capitulo dicti monaſterii, de mandato dicte domne Agnetis Abbatiſſe predicte ſono campanelle, ut moris eſt, ad capitulum congregatis in dicto monaſterio & apud dictum parlatorium dicti monaſterii, ubi ſolite ſunt congregari pro ſimilibus & quibuſcumque factis dicti monaſterii ntiliter peragendis, ut dixerunt, capitulatiter & collegialiter una cum dicta domina Agneſe Abbatiſſa predicti monaſterii, aſſerentes & dicentes ſe eſſe duas partes & ultra monialium & ſororum dicti monaſterii & vocem habentium in capitulo dicti monaſterii, & facere & repreſentare totum capitulum dicti monaſterii & in eis conſiſtere & reſidere totam vim & poteſtatem dicti capituli, dictus Guido & domna Johanna uxor ejus certificati primo & ante omnia predicta Johanna per me Nicolaum notarium infraſcriptum de eo quod agebat & ad quod ſe obligabat, conſenſu, parabola, & licentia dicti Guidonis ſui viri & mariti & legitimi mundualdi in omnibus & ſingulis infraſcriptis, omni via, jure, & modo, quibus magis & melius potuit; ambo genibus flexis & junctis manibus humiliter ſe, & quemliber eorum & cujuslibet eorum bona omnia dedicaverunt, obtulerunt & commiſerunt in dicto monaſterio in manibus dicte domne Sororis Agnetis abbatiſſe predicte & dictarum monialium & ſororum & capituli antedi-

ſti recipientis & acceptantis pro ſe ipſis, & vice & nomine dicti monaſterii & ſucceſſarum earum, promittentes dictus Guido & domna Jobanna ejus uxor *habitum Oblationis*, & *Commiſſionis*, & *Dedicationis* dicti monaſterii ſecundum conſtitutionem dicti ordinis conſuetum geſtare; necnon promittentes & profitentes *ſtabilitatem* & *converſionem* & *obedientiam* debitam ſecundum Regulam monaſterii antedicti, & omnia & ſingula alia facere que tenentur & obligate ſunt tam de conſuetudine, quam de juramento, & forma conſtitutioois dicti monaſterii, ac obligatioois, *commiſſionis* & *dedicationis* monaſterii antedicti.

Et in dicto monaſterio *oblationem commiſſionem* & *dedicationem conſuetam* promiſerunt, & *ſtare*, & *habitare*, & *reſidentiam continnam facere* & utilia dicti monaſterii facere & procurare, quatenus ipſis & cuilibet eorum ſecundum ipſorum potentiam Dominus largietur. Et dicta abbatiſſa, moniales & ſotores, ſic ut premittitur, capitulariter congregate advertentes predictam *Oblationem*, *Commiſſionem* & *Dedicationem* dicti Guidonis & dicte Johanne & cujuslibet eorum & bonorum omnium ipſorum cedere in utilitatem nimiam dicti mooaſterii, matura igitur deliberatione inter eas prebabita omni via, jure & modo quibus magis & melius potuerunt dictum Guidonem & domnam Johannam & quemlibet eorum ibidem per ſe & humiliter petentem & dictorum eorum bonorum in *admiſſionem*, *oblationem & dedicationem dicti monaſterii* receperunt & acceptaverunt; promittentes & convenientes dicte abbatiſſa & moniales & ſorores & quelibet earum dicto Guidoni, & dicte Johanne ejus uxori & cuilibet eorum ibidem pro ſe ſtipulantibus & recipientibus, ipſos & quemlibet eorum toto tempore eorum vite bene & caritative tractare, *victum & veſtitnm*, & *omnia eiſdem neceſſaria* ſecundum facultatem dicti monaſterii, & *conſtitutionem dare* & *enm officinm* facere & adimplere. Obligantes dicti Guido & Johanna ejus uxor dicto conſenſu pro predictis omoibus & ſingulis obſervandis ſeipſos & quemlibet eorum in ſolidum bona preſentia & ſutura. Et dicta domna abbatiſſa, moniales & ſorores, & capitulum obligaverunt ſe ipſas & totum dictum capitulum & ſuos ſucceſſores & monaſterium antedictum & omnia bona preſentia & ſutura monaſterii ſancti Petri de Luco predicti renunciantes in predictis omnibus & ſingulis exceptioni non facte *Oblationis*, *Commiſſionis* & *Dedicationis*, & *Receptionis*, promiſſionis, obligationis rei non ſic geſte & non ſic celebrati contractus, beneficio Vellejani & Senatus-conſultus &c. Quibus quidem abbatiſſe, monialibus & ſororibus, Guidoni & Johanne, & cuilibet earum & eorum per ſe volentibus & intelligentibus precepi per quarentiſiam nomine juramenti ego Nicolaus judex & notarius infraſcriptus, ut mihi licuit ſecundum formam capituli & conſtituti civitatis Florentie, ut predicta omnia & ſingula attendant, ſaciant & obſervent, ut ſupra promiſerunt, contentum & ſcriptum eſt; rogantes me notarium, ut de predictis publicum conficerem inſtrumentum.

Ego Nicolaus quondam Jobannis Janni civis Florentinus Imperiali auctoritate judex ordinarius & notarius publicus, predictis omnibus, dum agerentur, interfui, eaque rogatus ſcribere ſcripſi & publicavi, ideoque me ſubſcripſi.

IN nomine Domini amen. Meus quondam Michelis de caſtro Duranti in *Anno* 1304.
dioceſi Lucenſi & plebe Computi cupiens Domino ſamulari per hanc cartam dedit & obtulit ſe & omnia ſua bona in *converſnm & oblatum* Deo & eccleſie & monaſterio ſancti Ponthiani Lucane dioceſis in manibus domni Gerardi Dei gratia abbatis dicti monaſterii, & eidem domno abbati pro ſe & dicto monaſterio & ſuis ſucceſſoribus promiſit *obedientiam tam debitam quam devotam*, & *loci ſtabilitatem*. Et dictus domnus abbas capiens eumdem Meum per manum deſtram, ipſum Meum & ſua bona recepit in *converſum* & *oblatnm dicti monaſterii*, & eumdem inveſtivit de bonis temporalibus & ſpiritualibus dicti monaſterii. Et predicta omnia facta ſunt preſente & volente & conſentiente domna Matthea ejus uxore. Actum in dicto communi caſtri Durantis in domo, quam habitat dictus Meus coram Lando Sexmondi cive Lucano & Nuccio quondam Andree & Brancho filio Bartholi de caſtro Duranti teſtibus ad hec rogatis. Anno nativitatis Domini milleſimo treceteſimo quarto indictione tertia die ſexto novembris.

Lazarius Incaloccbiati imperialis aule judex & not. his omnibus interſui & hec ſcripſi & publicavi.

IN nomine Domini, amen. Noccbus quondam Ciucchi prenominatus Vol- *Anno* 1356.
pe de Caſtro-veteri plebatus Computi Lucaoi diſtrictus ſpiritu Dei deductus, habens propoſitum, ut adſeruit & dixit, ſerviendi omnipotenti Deo, & beate Marie

rie

Digitized by Google

rie ſemper virgini ejus matri, pro Chriſti amore & anime ſue ſalute cum conſenſu, preſentia & voluntate domne Natte ejus uxoris & filie Colucii Guillelmi de Colle plebatus Computi ſupraſcripti, preſentis & ei conſentientis, hoc publico inſtrumento *obtulit perſonam ſuam* Deo & beato ſancto Salvatori, ac etiam omnia ſua bona mobilia & immobilia & preſentia & futura, que bona liceat michi Angelo notario infraſcripto ſcribere deſignare & declarare in hoc contractu vel alio ad omnem ipſius Noccbi voluntatem & requiſitionem. Et pro deſcriptis deſignatis & declaratis eſſe & haberi voluit in preſenti contractu ex nunc prout ex tunc, clauſis manibus ſe in manus ven. patris domni Petri de Bononia abbatis monaſterit & conventus ſancti Salvatoris de Sexto ordinis ſancti Benedicti ad Rom. eccleſiam nullo medio pertinentis, preſenti & recipienti vice & nomioe ipſius eccleſie & monaſterii & abbatie ſupraſcripte pro ſe & ſuis ſucceſſoribus, pro *commiſſo* & *oblato* ipſius domni abbatis & monaſterii & capituli & conventus ipſius, & promittens ſupraſcriptus Nocchus cum dicto conſenſu ſupraſcripto domno abbati recipienti &c. reverentiam, ſtabilitatem, converſionem & obedientiam debitam ſecundum regulam ordinis antedicti hoc modo. Ipſe enim Nocchus flexis genibus coram majori altari eccleſie ſancti Leonardi infraſcripte quamdam in manu cedulam tenens, tamen ſibi lecta & expoſita vulgariter per prefatum ven. virum domnum abbatem tenorem hujuſmodi continentem. Ego Noccbus quondam Ciucchi de Caſtro-veteri pleberii Computi Lucane dioceſis cum conſenſu preſentia & voluntate domne Natte legiptime uxoris mee promitto ſtabilitatem meam fiendam perpetuo in monaſterio ſancti Salvatoris de Sexto ordiois ſaocti Benedicti dicte Lucane dioceſis, cooverſionem morum meorum, obedientiam & revereotiam coram Deo & Sanctis ejus in manibus reverendi patris & domni Petri Dei & apoſtolice ſedis gratia abbatis dicti monaſterii de Sexto in hac eccleſia ſancti Leonardi de Borghicciolo Lucano. Quare ſupraſcriptus domnus Petrus abbas cum conſilio, conſenſu & voluntate domni Lodovici ejus & dicti monaſterit monaci, cum ad preſens in dicto monaſterio non ſint monaci coadunati, ſimul oceaſione predicta ad capitulum in eccleſia ſancti Leonardi predicti ſono campanelle mandato ipſius domni abbatis, ut moris eſt, & ipſe idem domnus Lodovicus monacbus ſupradictus una cum ſupraſcripto domno abbate ejuſque preſentia & auctoritate pro dicto monaſterio &c. ſupraſcriptum Noccbum in *commiſſum & oblatum & pro commiſſo & oblato perpetuo*, & perpetuo dicti domni abbatis & monaſterit & abbatie receperunt & acceptaverunt. Et eundem Nocchum genuflexum & manibus junctis bonis omnibus temporalibus & ſpiritualibus privilegiis & beneficiis, que de cetero fierent dicti monaſterii & in dicto celebrabuntur monaſterio & pro dicto monaſterio in perpetuum cum libro Regule ordinis ſancti Benedicti, quem ipſe domnus abbas habebat in manibus dictis nominibus inveſtiverunt. Actum in Borghicciolo extra & prope muros Lucane civitatis in eccleſia ſancti Leonardi coram Puccione Orſelli & Neſino Lupi de commuoi Caſtri-veteris plebatus Computi ſupraſcripti & Bartholomeo Nucci Vinatterio Lucano cive teſtibus ad hec preſentibus vocatis & rogatis. Anno nativitatis Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo ſexto indictione nona die decimonono julii.

Ego Angelus quondam ſer Jacobi Bonacurſi de Camajore civis Lucanus imperiali auctoritate judex ordinarius & not. ſupraſcriptis omnibus interſui, eaque rogatus ſcripſi & publicavi.

§. XXX.

Converſi, Commiſſi, Donati & Oblati ſub protectione monaſteriorum.

Ceterum plures, ut in aliis congregationibus, ſic etiam in Camaldulenſi, erant Cooverſi, Commiſſi, Donaci & Oblati, qui non devotionis gratia, oeque majoris perſectionis ergo, ſtatum hunc aſſumebant. Vel bellorum damna & pericula metuentes, vel ut a vectigalibus principum & civitatum redderentur immunes, vel demum ut quotidianum victum certum ſibi pararent, res ſuas monaſteriis donabant, monaſteria vero eadem bona denuo cedebant donatoribus, tenuem annuam oblationem imponendo. Parvi inſuper aliquando momenti bona eremis & monaſteriis tradebant, & tunc laborem & induſtriam manuum ſuarum exhibebant, ac poſtulabant io conſortium admitti, & numerari de ſamilia alicujus monaſterii vel eremi. Horum bene multi fidelitatem præſtabant, vel obedientiam reverentialem, ut vocabant, & politicam, nullam tamen ſibi imponebant legem ad regulam vel ad ſtatuta Camaldulenſia obſervaoda. Hi plerumque vivebant in domibus propriis, uxo-

uxoribuſque ſuis & filiis adhærebant, bonorumque ſuorum procurationem gerebant. De bis agunt etiam monachi Sanmaurini ad vocem *Monachi* in Gloſſario Cangii. Unum exemplum afferimus (*a*) ex tabulario Fontis-boni. Berta filia Uguccii de Valle-capreſe relicta quondam Parlini, & Adalaſia filia ejus donaverunt irrevocabiliter inter vivos domno Philippo priori monaſterii ſancti Bartholomæi de Anglari omnia ſua bona immobilia ubicumque poſita, & prædictus prior conceſſit illis eadem bona libellario nomine, unius candelæ cenſu conſtituto, annuatim menſe auguſto præſtando, manu Johannis notarii anno 1201. menſe februario. Exempla etiam donatorum, quæ protulimus §. XXVIII. & XXIX. in quibus mentio fit ſimplicis oblationis perſonæ & bonorum, nulla obedientiæ vel ſubjectionis addita circumſtantia, ad hoc genus referri commode poſſunt.

a §. Donatio n. 455. 4. 3. 7.

§. XXXI.

Officia converſorum in eccleſiis.

CONVERSI antiquitus una cum monacbis in chorum conveniebant, & cereos aliquando, ut acolythi, geſtabant. In conſuetudinibus Floriacenſibus apud Mariene (*b*) habetur: *Duoque converſi binc & indo duos cereos bajulant, & in chorum redeunt*. In monaſterio Lyrenſi & Beccenſi thuriſerarios agebant: (*c*) *Converſis cum candelabris & thuribulo præcedentibus*. Idem legitur in conſuetudinibus Farſenſibus ab Hergotio (*d*) publici juria factis. Crucem deferebant, & vas aquæ luſtralis; ita habetur in ordine Cluniacenſi per Bernardum ſeculi XI. ſcriptorem apud eumdem Hergotium; immo etiam geſtabant vas ſacri olei pro infirmis. Aliquoties dum deferebant thuribulum & cereos accenſos, manipulum in ſiniſtra portabant; *bi, quandocumque reveſtiuntur, babent manipulos* juxta eumdem Bernardum. Capſas ferebant cum reliquiis Sanctorum; ita ordinatur in (*e*) conſuetudinibus Hirſaugienſibus: *In die quoque Palmarum debet aliquos diligentiores de converſis eligere, qui capſas & arcas ſacrarum reliquiarum ad proceſſionem bumeris ſciant portare*. Aliquibus in locis erat converſis chorus peculiaris. In ſupplicationibus ſollemnibus procedebant poſt diaconos juxta (*f*) diſciplinam Farſenſem; & juxta Cluniacenſes Bernardi ritus (*g*) poſt omnes clericos ibant. Aliquando cantabant in choro teſte Guidone (*h*) in diſciplina Farſenſi: *Ad Miſſam majorem induantur omnes cappis, etiam converſi, qui ſciunt cantare*. In libro divinorum officiorum Camaldulenſis ordinis Martini III. prioris, (*i*) thuriferarii, ceroferarii aliique miniſtri ſacrorum ſemper appellantur *ſervitores*. Diaconus, poſt incenſationem fratrum exiſtentium ex latere abbatia, & fratrum ex latere prioris, *infimis morantibus infra chorum converſis etiam per verſum tribuebat incenſum; uni converſorum pacem* offerebat (*k*) ſubdiaconus; in dominica Palmarum (*l*) *bebdomadarius pergit ad benedicendum officinas procedente ſubdiacono cum Cruce & converſo cum aqua ſancta*. In conſtitutionibus vero de moribus ab eodem Martino editis (*m*) præſcribitur, ut *quilibet converſus ſeu converſa, ſive interſint divinis officiis, ſive non, dicere teneantur tam in ſollemnibus, quam in ferialibus diebus, pro Nocturnis* XL. *pater noſter, pro Laudibus* X. *pro Prima* V. *pro Tertia* V. *pro Sexta* V. *pro Nona* V. *pro Veſpertina bora* X. *pro Completorio* V. Ceterum *converſi, qui* erant *clerici, in dormitorio, in refectorio & capitulo cum monachis*, non morabantur, *exceptis iis, qui ſemper jejunabant ut monachi, vel quos fratrum paucitas in refectorio* cogebat *admitti*. Id ſtatuitur capite XVIII. libri primi earumdem conſtitutionum.

b Antiq. monachor. rit. Lib. III. cap. 19. n. 11.
c Ibid. cap. 13. n. 49.
d Vetus diſcip. monaſt. pagg. 66. 67. 72. 129.
e Ibid. Lib. II. cap. 34. pag. 322.
f Ibid. p. 52.
g Ibid. p. 273.
h Ibid. p. 64.
i Cap. XVII.
k Cap. XVIII.
l Cap. XLIII.
m Lib. I. cap. 49.

§. XXXII.

Converſorum Camaldulenſium babitus.

CONVERSI parochi & capellani pannos albos deferebant. Presbyter Gregorius promittit (*n*) ſe capellanum acturum, auxiliumque præſtiturum preſbytero Montanino rectori eccleſiæ ſanctæ Ceciliæ Piſanum *tam in officiis de nocte, quam de die, & cantando Miſſas & matutina, & dando penitentias, & quod portabit unam cappam albam, & ſimilis panni & coloris, ſecundum quod dictus presbyter Montaninus conſuevit portare*. Sed præſtat chartam ipſam in medium afferre.

n Arch. S. Mich. in Burgo Piſan.

IN eterr.i Dei nomine, amen. Ex hoc publico inſtrumento ſit omnibus manifeſtum, quod presbiter Gregorius quon- Anno 1267.
dam Riccardi, qui conſuevit morari cum prepoſito ſancti Petri ad gradus, poſuit ſe cum presbitero Montanino rectore eccleſie ſancte Cecilie pro ipſa eccleſia recipienti ad ſtandum & morandum cum eo ad ſervitium dicte eccleſie, & populi ipſius eccleſie a calendas maji proxime venturi ad annos duos proxime venturos, & tantum plus, quantum fuerit communis concordia inter eos. Et per ſolem-

nem

nem ſtipulationem dictus presbiter Gregorius convenit & promiſit dicto presbitero Montanino recipiente pro ipſa ecclesia, quod cum eo dictum eſt, ſtabit & morabitur ad ſervitium dicte ecclesie & populi in toto ſupraſcripto biennio & alio de quo fuerint concordes tam in officiis de nocte, quam de die, & cantando Miſſas & matutina & dando penitentias, & in aliis omnibus neceſſariis dicte ecclesie & populo ipſius ecclesie, & ipſi presbitero Montanino tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus, que fuerint neceſſaria dicto presbitero ſeu ecclesie, aut populo. Et quod *portabit in ſupraſcripto termino unam cappam albam, & ſimilis panni & coloris, ſecundum quod dictus presbiter Montaninus conſuevit portare*. Et ſi contigerit, quod abſit, dictum presbiterum Montaninum infra dictum terminum decedere, vel de hoc mundo tranſire, quod in dicta ecclesia dictus presbiter Gregorius non ſtabit, nec morabitur contra voluntatem abbatis monaſterii ſancti Michaelis de burgo, & patronorum ipſius ecclesie ſancte Cecilie, & quod totum & quidquid de redditu & oblationibus ſuis poſſidere, vel alia quacumque occaſione ipſius ecclesie ad manus ejus pervenerit, reddet, dabit, & conſignabit eidem presbitero Montanino ad ſui voluntatem, exceptis debitis introitibus & conſuetis capellani. Et quod bona ſupraſcripti presbiteri Montanini & dicte ecclesie, que ſub ejus guardia vel cuſtodia, & cognoverit bona fide ſine fraude cuſtodie ſalvabit, & de ipſis non fraudabit vel furabitur, nec defraudari conſentiet per ſe vel per alium ullo modo. Et quod non erit in conſilio, dicto, facto, conſenſu, quod dictus presbiter Montaninus, aut dicta ecclesia ſancte Cecilie perdat vel admittat libros, paramenta aut theſaurum aliquem dicte ecclesie. Et ſi sciret aliquam perſonam hoc facere volentem, pro poſſe diſtornabit, & ſi diſtornare non poterit, quo citius valebit ſupraſcripto presbitero Montanino dicet & pandet; & hec faciet ſine briga &c. Alioquin libras quinquaginta, ut dicitur, pro pena, nomine pene & omnes expenſas prefato Montanino per ſtipulationem componere & dare promiſit, & ſe, & ſuos heredes & omnia bona ſua ei, & dicte ecclesie ſancte Cecilie pro ſupraſcriptis omnibus obligavit. Et dictus presbiter Montaninus pro dicta ecclesia eidem presbitero per ſtipulationem convenit & promiſit, quod eum durante ſupraſcripto termino ſanum & egrum tenebit & non dimittet; & quod dabit ei victum cum expenſis, veſtimentis & calceamentis, & pro beneficio ſui feudi annuatim ſolvet centum libras Piſanas ſolvendas pro medietate in medio anno & pro alia medietate in fine anni, alioquin &c. Hec omnia acta ſunt inter eos ad honorem Dei, & ſancte Cecilie, & abbatis monaſterii ſancti Michaelis de Burgo, & ipſius monaſterii & patronorum ipſius ecclesie ſancte Cecilie & populi ejuſdem. Et non prejudicando in predictis juri ipſius abbatis & monaſterii ſancti Michaelis ſupraſcripti, & juri patronorum ipſius ecclesie, ſed ſint ſalva &c. Actum Piſis ſuper ballatorio ecclesie ſancti Laurentii de Rivolta preſentibus Ponteraciolo Calci quondam Guidonis, Paulde de ſancto Laurentio ſupradicto, & Mattheo dicto Teo Calu, filio quondam Alberti de ſancto Petro ad Iſchiam teſtibus rogatis ad ſupraſcripta. Dominice incarnationis anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſeptimo indictione nona xvi. calendas maji.

Poſtea vero anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſeptimo indictione nona xi. calendas maji dictus presbiter Gregorius per ſtipulationem ſolemnem convenit & promiſit presbitero Johanni rectori ecclesie ſancti Laurentii de Rivolta, item pro abbate & monaſterio ſancti Michaelis, quod quandiu ſtaret in ecclesia ſancte Cecilie ſupraſcripte ſupraſcripto modo, ut ſupradictum eſt, vel quocumque alio modo in dicta ecclesia ſteterit, portabit *cappam albam* ad voluntatem abbatis & capituli dicti monaſterii, & ſicut abbas dicti monaſterii voluerit pro ſupraſcripto monaſterio. Et hec omnia & ſingula faciet ſine briga & moleſtia, & reclamatione ulla; alioquin libras quinquaginta denariorum novorum Piſanorum pro pena & pene nomine &c.

Actum Piſis in apoteca ſer Pantonerii notarii quoodam Benevennis preſentibus Ghirardo filio Henrici Roberti, & Guidone notario de Calci quondam Rodulfi teſtibus rogatis ad hec &c.

Ego Leopardus Lucii de Quoſa Imperatorie dignitatis judex ordinarius atque notarius has cartas a Gerardo notario quoodam Henrici ..... & Pontonerio notario quondam. Benevennis de Rillione rogatas, eaſque ſchedis a me viſis, & bene, & commiſſione mihi facta, & conſilio Senatus, & Credentie & aliorum ordinum Piſane civitatis, prout in eorum actis inveni, ita ſcripſi & in publicam formam redegi.

Presbyter (*a*) Johannes converſus Camal.

a §. *Teſtificatio n.* 4. 3. 10.

maldulenſis & capellanus eccleſiæ monaſterii ſancti Michaelis Arretii *portabat pannos albos*, *ſicut converſus Camaldulenſis*, tempore Gregorii & Ildebrandi priorum Camaldulenſium, hoc eſt paullo poſt medietatem ſeculi XII. teſte Rainerio priore ejuſdem loci ſancti Michaelis in reſponſionibus ad interrogationes in cauſa libertatis eremi Camaldulenſis ſub priore Guidone anno 1215. Idem teſtatur plebanum de Micciano geſtaſſe *pannos Camaldulenſes*, *ſicut converſum*, *& cappam albam & gunellam de panno Camaldulenſi*; aliumque objurgatum, *quia non portabat pannos Camaldulenſes*, *qui venit Arretium*, *& emit pannos albos pro cappa*
a Lib. III. cap. III. *& tunica*. In conſtitutionibus (*a*) Martini III. ſtatuitur & diſtricte præcipitur, quod *ſacerdotes & clerici noſtri conventus alba & clauſa deferant indumenta*, *& regulariter vivant*, *& præcipue illi*, *qui in conventu cum monachis in eccleſia*, *in dormitorio*, *in refectorio & in aliis locis morantur*, *in veſtimentis*, *& cibariis & in omnibus aliis talem vitam ducant*, *& ut veros converſos ſe eſſe demonſtrent*. Conſtitutioni huic occaſionem facile præbuit abuſus aliquis monachorum vel converſorum, qui perfecte candidis veſtibus non utebantur. Re enim vera legimus, quod Stephanus abbas ſancti Juſti Volaterra-
b §. Teſtif. n. 5. rum in teſtificationibus anni 1216. (*b*) pro libertate eremi Camaldulenſis, interrogatus inter cetera, *quibus veſtibus induerentur converſi de Fiere* (locus de Fiere erat monaſterium ſeu eremus Camaldulenſium prope Cortonam) *reſpondit* : *Quidam converſi de Fiere habebant pannos ruſticanos mediocriter nigros*, *qui panni appellabantur* lazzus. *Item interrogatus*, *ſi vidit alios monachos ſeu converſos*, *qui non eſſent de ordine Camaldulenſi*, *portantes pannos albos*, *reſpondit*: *ſic*, *ſed dixit*, *quod monachi & converſi de predictis monaſteriis* (de pluribus aliis cœnobiis Camaldulenſibus interrogatus fuerat) *dicuntur eſſe de ordine Camaldulenſi*.

§. XXXIII.

Converſi, *qui deinde evadebant monachi*.

REFERIMUS etiam, ni fallimur in conjecturis noſtris, *converſos* appellatos fuiſſe aliquando ipſos monachos primis annis eorum monaſtici tirocinii, & ſicut juniores monachi etiam ex præſcripto regulæ ſancti patris Benedicti *fratres* vocabantur, reſervato *domnorum* titulo ſenioribus, ita juniores monachi aliquando *converſorum* nomen obtinuerunt. Rainerius prior ſancti Michaelis de Arretio in ſuperiori §. XXXII. laudatus, interrogatus &c. reſpondit, *quod tempore priorum Rodulphi & Ildebrandi*, *ipſe erat converſus*, *& tempore prioris Placiti erat monachus*, niſi dicere velimus ipſum ex ordine converſorum tranſiiſſe ob merita ſua ad ordinem monachorum; id quod deinceps lege eccleſiaſtica vetitum fuit. Re enim vera frater Paullus Andreæ *converſus abbatie ſancte Marie Adelmi* ex conceſſione Bonifacii papæ IX. facultatem acceperat, ut ad ſacros ordines promoveretur; verum cum prior & monachi ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ (*c*) ſum- c Arch. S. Mariæ Ang. Florent. n. 213.
mo pontifici expoſuiſſent id cedere in præjudicium congregationis, idem anno 1400. XXIV. februarii bulla ſua committit priori eremi Camaldulenſis ut hujuſcemodi gratiam revocet, & Paullum redire jubeat converſum, ſi monachus evaſit, ſuſpendat autem in perpetuum ab exercitio, ſi ad ſacros ordines ſit promotus, approbans eremi conſtitutionem, qua cavetur, ne *converſi ad monachatum & ad ordines ſacros provebantur*, *& volens*, *ut prælati conſentientes excommunicationis pœnam ipſo facto incurrant*. Conſtitutio eremi validatur etiam altera bulla Bonifacii VIII. data Romæ anno 1301. XXV. junii præſertim pro monaſterio ſanctæ Mariæ Angelorum Florentiæ. Liquet Bonifacium VIII. & IX. loqui de converſis, qui rerum exteriorum curam in cœnobiis gerebant, non de converſis clericis, de quibus egimus ſuperius.

§. XXXIV.

Converſi monaſteriorum monialium.

CONVERSOS inſuper tum presbyteros, tum laicos legimus monaſteriorum ſanctimonialium, apud quas habitum recipiebant, regulam profitebantur, abbatiſſis obedientiam præſtabant, ſacrarum virginum capitulis intererant, & ad partem negotiorum rerumque agendarum vocabantur. In proceſſu canonizationis beati Pariſii confeſſarii monialium ſanctæ Chriſtinæ de Tarviſio, quem inſtituit circa annum 1271. (*d*) Albertus epiſcopus d Vit. S. Pariſ. p. 38.
Tarviſinus, abbatiſſa Lucia deponit *Pariſium ſemper ſibi et aliis abbatiſſis præſtitiſſe obedientiam*. Vivianus filius Vannis Zacci, nobiliſſimus inter Patavinos, *converſum* ſe reddens in parthenone ſancti Marci Porciliæ prope eamdem urbem, *obedientiam* ſpondet, *reverentiam et ſtabili-*

bilitatem iu loca. De modo, quo ſe offerebant converſi monialium, agemus inferius, ubi alia congeremus exempla. Diſplicuit & diſplicet hæc communicatio virorum & ſeminarum multis, inter quos (*a*) Muratorio; verum univerſalis erat ea conſuetudo: hujuſcemodi monaſteria duplicia appellabantur, in quibus ſepta erant pro viris, ſepta ſeparata pro feminis. Plura duplicia cœnobia in urbe & diœceſi Patavina recenſet (*b*) Brunatius; aliqua (*c*) in Veronenſi diœceſi Johannes-baptiſta Blancolinius; multa etiam nos ex monaſteriis Camaldulenſibus memorabimus in hoc & in ſequentibus articulis. Copiam hujus rei faciebant in bullis ſuis Romani pontifices. Alexander papa III. anno 1175. menſe januario in privilegio conceſſo monialibus ſanctæ Juſtinæ de urbe Luca: *Mulieres*, inquit (*d*), *&* VIROS, *qui ſe monaſterio veſtro reddere voluerint ad converſionem, recipere in monaſterio & retinere poſſitis*. Hoc & epiſcopi permittebant. Ugo Firmanus epiſcopus in privilegio conceſſo monialibus cœnobii ſanctæ Catharinæ *de novo fundati juxta civitatem Firmanam; Liceat vobis*, inquit, (*e*) *nihilominus* CLERICOS, LAICOS, *& mulieres ex ſeculo fugientes libere & abſolute in monaſterio veſtro ad converſionem & monachatum recipere, & eos eaſque ſine contradictione aliqua retinere* &c. *Acta* &c. *anno* 1216. *indictione* IV. *menſe aprilis*. Quare non eſt hujuſmodi conſuetudo tamquam abuſus notanda, eadem ratione, qua non improbatur, quod homines laici, qui religioſam diſciplinam non profitentur, eiſdem inſerviant, domuſque monaſteriis contiguas inhabitent. Præſertim eum converſi ſanctimonialium vel presbyteri eſſent, aut clerici, aut homines multæ probitatis, cognitionis & induſtriæ. Sed exempla ex tabulariis noſtris hujus conſuetudinis in medium proferamus. Anno 1184. Dilecta abbatiſſa ſancti Petri de Luco *cum conſilio monacharum* ſuarum, *& aliorum* ſuorum *fratrum* refutat hominibus de Riofrido & de Caſa-nova omnes albergarias & datia. Anno 1214. (*f*) VI. intrante februario indictione II. *in iſtorum teſtium preſentia, ſcilicet domni Johannis abbatis ſancti Hippolyti de Faventia, & domni Guidonis majoris eremi ſancte Marie Camaldulenſis de civitate Bononia, et domni Guidonis prioris de Curte Luponis, et domni Laurentii monachi Camaldulenſis de Bononia, Palmerii converſi Camaldulenſis, et Bonicompagni converſi ſancti Hippolyti de Faventia, et Pregadei converſi Camaldulenſis* &c. *moniales ſancte Marie de Bethleem, que eſt ſita in territorio Bononienſi, in loco, qui dicitur Trivium de Materatula de curia Villanove, ſcilicet domna Lucia, domna Beatrice, domna Margarita, domna Cecilia* &c. *et domnus* PARISIUS *monachus et capellanus dicte eccleſie, et* CONVERSI *dicte eccleſie conceſſerunt et dederunt domno Guidoni priori generali Camaldulenſi* &c. *poteſtatem et licentiam eligendi et etiam inſtitutionem, deſtitutionem et correctionem plenam tam abbatiſſe, quam monialium predicte eccleſie* &c. Extat charta per extenſum in (*g*) appendice ad vitam, quam edidimus ſancti Pariſii. In charta anni 1238. monaſterii noſtri ſancti Johannis-evangeliſtæ de Prato-veteri in agro Caſentinate, Agnes priorifſa ſancti Benedicti de Arretio ordinis itidem Camaldulenſis cum conſenſu Luciæ & Anaſtaſiæ monialium & Alberti gaſtaldii ex una parte, & presbyter Petrus capellanus ejuſdem loci ex altera, arbitrum elegerunt litis Paganellum *converſum monialium de Prato-veteri* tamquam communem amicum. Actum in civitate Arretii in domo dicti monaſterii per Vivianum notarium. Juncta *converſus ſancti Johannis evangeliſtæ de Buldrone prope Florentiam*, ubi degebant alteræ moniales inſtituti noſtri, legitur in archivo ejuſdem aſceterii ſub anno 1261. Omittimus exempla ceterorum monaſteriorum vel allata, vel inferius adducenda.

a Antiq. medii ævi T. V. col. 578.

b De Canonic. S. Petri Patavii pag. 23.

c Notitia eccleſ. Veronen. T. II. p. 177.

d Ap. Mur. Antiq. medii T. V. col. 567.

e Ughell. T. II. col. 723.

f S. Elellio n. 2. ... l. 66.

g Pag. 411.

§. XXXV.

Syndici et procuratores earum.

HUJUSMODI converſi otio non indulgebant, ſed frequenter inſerviebant monaſteriis ſacrarum virginum, lites earumque negotia procurabant. Bellus *converſus eccleſie et monaſterii ſancti Petri de Luco* arbiter eligitur controverſiæ inter Francam abbatiſſam & conſules de Luco (*h*) anno 1209. Johannellus de Varegnano *converſus et ſyndicus dominarum et ſororum ſancte Chriſtine de Bononia* (*i*) anno 1245. tractat cum Jacobo epiſcopo Bononienſi, qui *lapidem primarium conceſſit ponendum in loco et eccleſia nova ſancte Chriſtine facienda inter ſtratam majorem et ſtratam ſancti Stephani*. Anno 1268. presbyter Johannes capellanus monaſterii monialium ſancti Petri de Luco ſyndicus & procurator ipſius monaſterii jurat *vice monialium et converſorum* ejuſdem loci ſe non recepturum aliquam mulierem in monaſterium, niſi novitiam aut profeſſam Camaldulenſem.

h Arch. Luci.

i Arch. S. Chriſtinæ M. 21.

Char-

a Capſ. 8. n. 10. Chartam (*a*) heic damus ex archivo ejuſdem parthenonis.

Anno 1268. IN nomine Dei eterni. Anno Domini noſtri Jeſu chriſti a nativitate milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo indictione undecima, die tertia menſis aprilis dominante papa Clemente, & imperio Romano vacante imperatore.

Omnibus pateat manifeſte preſentem paginam inſpecturis, quod presbiter Johannes capellanus monaſterii monialium ſancti Petri de Luco ſindicus & procurator ipſius monaſterii & conventus conſtitutus & ordinatus ad jurandum in animam & ſuper animam domine abbatiſſe Adaline de Ubaldinis ipſius monaſterii & omnium monialium dicti loci & presbiteri Benvenuti & omnium aliorum *converſorum dicti loci* juravit ad ſancta Dei evangelica, ſicut patet per inſtrumentum confectum manu Bonafidei notarii quondam Benintendi de Frena a me infraſcripto notario viſum & lectum, non recipere aliquam mulierem de ſeculo venientem vel aliunde cujuſcumque ordinis regularis eſſet, niſi eſſet novitia vel profeſſa ordinis Camaldulenſis in monialem ſive novitiam vel converſam dicti monaſterii. Qui presbiter Johannes procuratorio & ſindacario nomine pro abbatiſſa, monialibus *et converſis predictis*, eorum vice & nomine juravit ad ſancta Dei evangelia corporaliter tacto libro ſanctorum evangeliorum in preſentia ven. patris domini domni Angeli prioris eremi Camaldulenſis & de ſuo conſenſu & parabola, non recipere aliquam mulierem pro monaca, & converſa, ſive novitia vel commiſſa dicti monaſterii, niſi ut dictum eſt ſuperius.

Actum in monaſterio Camalduli de Florentia preſentibus Simonetto olim Talenti populi ſancti Pancratii de Florentia, & Fortunato teſtibus rogatis.

Ego Brunus notarius olim Megliorelli Tintoris omnibus ſupradictis interſui, & ut ſupra rogatus ſcripſi.

Abbatiſſa Beatrix, & frater Britius *converſus et procurator monialium ſancti*
b Arch. Pratven. num. 107. 127. *Johannis evangeliſtæ de Prato-veteri* (*b*) anno 1325. locant duas partes domnicati & prædii dicti monaſterii poſiti verſus Stiam; & anno 1335. Bonaccius *converſus ejuſdem loci* alia prædia in emphyteu-
c Arch. Auguſtin. Favent. ſim tradit. Anno 1333. (*c*) XVII. novembris frater Valerianus de Foro-livio ordinis ſeu eremi ſanctæ Mariæ de Vincareto de Brittonorio *ſyndicus et procurator monaſterii et ſororum ſancte Marie de Certina de Brittonorio* ad libellum concedit terras ejuſdem loci. Immo etant hi converſi rectores bonorum monialium. Charta in ampliſſima collectione ms. apud Brunatium hæc habet: *Anno* 1183. XII. *intrante ſeptembris indictione* IV. *Manifeſtus ſum ego Epiſcopellus, qui ex natione mea profiteor lege vivere Romana, quia per hanc chartulam vendo et trado tibi Girardo converſo et rectori in Monte Silice monaſterii ſancti Zacharie Venetiarum* &c. Aliquando tamen, licent eſſent presbyteri, *ſervitores monaſterii* appellabantur? Vetus exemplum archivi ejuſdem monaſterii ſancti Zachariæ Venetiarum ab eodem Brunatio exſcriptum hæc habet.

IN nomine Domini noſtri Jeſu chriſti. Anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto menſe junii indictione duodecima. Rivoalto. Quoties *&c.* quapropter nos quidem Ildebrandus ſancte Romane eccleſie cardinalis & domini pape A. legatus, dum in Veneciis reſideremus, venit ad noſtram preſentiam Marcus presbiter prior Iſpide, & conqueſtus eſt ſuper Giſeldrudam monaſterii ſancti Zacharie abbatiſſam, & ſuper Panchracium *presbiterum ejuſdem monaſterii ſervitorem*, quod ſuſceperant & retinebant bona ejuſdem prioris, & presbiterum Boniſacium ejuſdem canonice profeſſum. Hanc proclamationem nos audientes, miſimus apud dictam abbatiſſam, quatenus ante noſtram preſentiam veniret per ſe, vel per ſuum miſſum reſponſuram. Tunc ipſa miſit preſatum presbiterum Panchratium cum Vitale Dandulo avocatore ejuſdem monaſterii, & dixerunt quod eundem priorem & predictum Boniſacium de ſupraſcripta Iſpida ejectos vi & tirannide Theotonicorum, quos predicta abbatiſſa ſolo dei amore & fratrum karitate ſuſcepit, & eos cum ſervitore eorum tribus annis retinuiſſe dicebat; in quibus plura conſumpſiſſe quam detulerunt, ſatebatur. Verumtamen nos paupertatem illius prioris intuentes, & ſupradicti loci deſolationem, rogavimus ſupradictam abbatiſſam ut univerſa mobilia, que apud ſe habebat, eidem priori redderet, & inſuper ſolidos centum Veronenſes ſibi perſolveret, & preſato priori mandavimus univerſarum rerum, & de dicto Boniſatio eodem modo finem faceret. Ad hoc preſata abbatiſſa univerſa mobilia & centum ſolidos ſupraſcripto priori perſolvit, & jam dictus prior de omnibus altercationibus & proclamationibus finem fecit *etc.* *Anno* 1164.

Ego Ildebrandus presbiter card. baſilice XII. apoſtolorum ss.

Ego

Ego presbiter Marcus prior Iſpide ss.
Ego Petrus Caſtellane eccleſie epiſcopus ss.
Ego Raymundus Brixienſis eccleſie epiſcopus ss.
Ego Johannes Urſiulus ſubdiaconus & notarius complevi & roboravi.

§. XXXVI.

Ritus, quo hujuſcemodi converſi ſe offerebant in monaſteriis ſanctimonialium.

BINAS chartas, alteram ad annum 1325. & aliam ad annum 1340. ſpectantes eruimus e tabulario parthenonis ſancti Petri de Luco, ex quibus dignoſcuntur modus, ſacerque ritus, quo profitebantur converſi, ſeque offerebant in monaſteriia monialium.

Anno 1325. IN Dei nomine amen. Anno incarnationis ejuſdem milleſimo trecenteſimo vigeſimo quinto indictione nona die vero vigeſima ſexta menſis octobris feliciter. Michael olim Tucci Fabri de Luco pro Dei timore & ſalute anime ſue ſuorumque parentum fecit ſe ſubditum & converſum monaſterii ſancti Petri de Luco Florentine dioceſis ordinis Camaldulenſis, & nomine *converſationis* & *offerſionis* tradidit ſe in manus religioſe & honeſte domine ſororis Margharite, olim Rainerii de Toſinghis de Florentia abbatiſſe dicti monaſterii pro ipſo monaſterio recipientis, cum omnibus ſuis bonis mobilibus & immobilibus ubicumque inveniantur, per loca, nomina, confinia & vocabula, & promiſit & convenit preſate domine abbatiſſe & ſuis ſucceſſ[illegible] in perp[illegible] obedientiam & reverentiam & converſationem ſecundum modum & conſuetudinem & regulam dicti ordinis Camaldulenſis & monaſterii ſupradicti, & perſeverantiam in obedientia & ſervitio dicti monaſterii & dicte domine abbatiſſe ſuarumque ſucceſſitricium, ſe ita reverenter mittendo manus ſuas in manus dicte domine abbatiſſe, & tamquam *converſus* & *oblatus* oſculatus fuit manus ſuas pro Dei timore & ſalute anime ſue & ſuorum parentum. Que domna abbatiſſa recepit eundem in converſum & ſubditum dicti monaſterii, ut dictum eſt, & promiſit eidem victum & veſtitum in vita ſua ſecundum conſuetudinem dicti ordinis Camaldulenſis & monaſterii dicti; precipiendo eidem ſtare ad ſervitium dicti monaſterii, unde tactis ſacris Evangeliis dictus Michael *converſus* juravit predicta omnia & ſingula obſervare, & bona fide ſine fraude ad honorem & reverentiam dicti Camaldulenſis ordinis, & predicte domine abbatiſſe, & monaſterii dicti ad voluntatem dicte domine abbatiſſe, & que pro tempore fuerint.

Actum in dicto parlatorio dicti monaſterii preſentibus teſtibus Andrea de Fontana moneta, qui moratur apud ipſum monaſterium, & Rota olim Nuti de Greſſano ad hec vocatis & rogatis.

Ego Andreas olim magiſtri Gratiani imperiali auctoritate judex ordinarius & notarius publicus predicta omnia & ſingula coram me acta ſcripſi & publicavi rogatus.

IN Dei nomine amen. Anno ab ejus ſalutiſera incarnatione milleſimo trecenteſimo quadrageſimo indictione nona die vero nono menſis novembris actum in parlatorio monaſterii ſancti Petri de Luco ordinis Camaldulenſis Florentine dioceſis preſentibus teſtibus ſer Berto rectore eccleſie ſancti Georgii de Luco & Corſo Artugii de Luco. *Anno* 1340.

Johannes olim Corſini populi ſancti Petri de Luco pro Dei timore & ſalute anime ſue, ſuorumque parentum fecit ſe *oblatum & converſum* dicti monaſterii ſancti Petri, & nomine *converſionis & oblationis* tradidit ſe in manibus religioſe & honeſte domine ſororis Margharite olim Rainerii de Toſinghis de Florentia abbatiſſe dicti monaſterii recipientis pro ipſo monaſterio cum omnibus ſuis bonis mobilibus & immobilibus ubicumque reperiuntur per loca, nomina, & confinia & vocabula. Et promiſit & convenit eidem domine abbatiſſe pro ſe ipſa & ſuo capitulo & conventu, & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum obedientiam & reverentiam ſecundum modum, conſuetudinem & regulam dicti monaſterii dicti ordinis Camaldulenſis, & dicte domine abbatiſſe & ſuarum ſucceſſarum in ultima vita ſua, *reverenter mittendo manus ſuas in manus dicte domine abbatiſſe tamquam* converſus & oblatus, *obſculatus fuit manus ſuas pro Dei timore & ſalute anime ſue*. Que dicta domina abbatiſſa pro ſe ipſa cum licentia ſui capituli ibidem preſentis pro dicto monaſterio capitulo & conventu dicti monaſterii & ſuarum ſucceſſarum recepit eumdem Johannem in *ſubditum* & *converſum dicti monaſterii*, ut dictum eſt, & promiſit victum & veſtitum in vita ſua ſecundum conſuetudinem dicti monaſterii precipiendo eidem ſtare ad ſervitium dicti monaſterii; unde tactis Evangeliis dictus Johannes juravit ſupradicta omnia obſervare bona fide ſine fraude ad

honorem & reverentiam dicti domni prioris Camaldulenſis ordinis & dicte domine abbatiſſe & dicti monaſterii ad voluntatem dicti domini prioris, & dicte domine abbatiſſe & ſuarum ſucceſſarum.

Ego Mattheus filius quondam Lippi Soſtegni de Scarperia imperiali auctoritate judex ordinarius publicuſque notarius predicta omnia rogatus ſcripſi & publicavi ideoque ss.

§. XXXVII.

An ſeparati viverent converſi a monialibus.

DISTINCTIS habitationibus a monialibus convixiſſe monachos & converſos ejuſdem monaſterii ſuadent non ſolum honeſtas, ſed vetera inſuper monumenta. Brunatius in ſuo antiquorum monumentorum Patavinæ urbis uberrimo promptuario ms. (*a*) chartam affert anni 1333.
a Pag. 1373.
in qua legitur: *Actum in loco fratrum ſancte Mario de Cella fratrum converſorum* &c. *qui morantur in dicto monaſterio dictorum fratrum converſorum* &c. *ibique religioſa et honeſta domina domna ſoror Imida per Dei gratiam abbatiſſa monaſterii et conventus ſancte Marie de Cella de Caudalonga de Padua etc.* In monaſterio itaque de Cella Patavii ſuus locus erat fratribus converſis aſſignatus, ſuuſque ſeparatus locus, abbatiſſæ & monialibus ejuſdem monaſterii deſtinatus. Monumenta tamen alia proferuntur, ex quibus (uſus is fuerit vel abuſus) videtur deduci intra eadem ſepta promiſcue monachos & ſanctimoniales in uno eodemque monaſterio habitaſſe, & propterea ad ſcandala tollenda, vel ſaltem ad removendos vulgi rumores, adactos fuiſſe Romanos pontifices & Patavinos epiſcopos ad determinandas ædes diſtinctas viris & mulieribus, & ad ſtatuenda ex uno loco *duplici* duo monaſteria, duas eccleſias, duo loca diſtincta, unum pro monachis, pro ſanctimonialibus alterum. Revera monachi & moniales ſanctæ Mariæ de Fiſtumba de Patavio anno 1256. (*b*) rogaverunt domnum Jacobum epiſcopum Patavinum, *quod ſibi placeret hoc facere*, viros nimirum a feminis diſſociare, *propter honeſtatem religionis, quoniam et monachi per ſe in uno monaſterio, et moniales per ſe in alio honeſtius morabuntur ſine aliqua ſuſpicione*. In alia charta (*c*) anni 1258. in qua agitur de ſeparatione monachorum & monialium monaſterii duplicis ſancti Benedicti ejuſdem urbis, Bartholomæus Vicetinus, Johannes Paduanus, & Florius Adrienſis epiſcopi, inter cetera, iſta animadvertunt: *Item, ut omnis ſuſpicio et ſiniſtra opinio, et ſpecies et occaſio mali a Dei famulis, et ancillis amoveatur, declaramus etc.* Alia (*d*) in hanc rem congeruntur verba Romanorum pontificum ab eodem Brunatio, qui etiam in maternam linguam a ſe translatum in medium profert ſequens diviſionis inſtrumentum anno 1330. confectum inter monachos monaſterii noſtri ſanctæ Mariæ de Porcilia extra eamdem urbem Patavinam, & inter moniales, quod Latine ex archivo noſtro ſancti Michaelis de Muriano (hoc poſtremum in jura ſucceſſit monaſterii duplicis Porcilienſis pro medietate, pro alia medietate ſucceſſit monaſterium monialium beati Antonii-peregrini de Patavio) hoc loco producimus, in ea tantum parte, quæ ad præſens argumentum facit.

b Pag. 2724.

c Pag. 1982.

d Pag. 31. de Canon.

Anno 1330.

IN Chriſti nomine. Anno ejuſdem nativitatis milleſimo trecenteſimo triceſimo indictione tertia decima die mercurii vigeſimo quarto menſis octubrii in ſacriſtia majoris eccleſie paduane preſentibus &c. Coram religioſo viro domno fratre Gufredo de Laude priore ſancti Lazari prope Paduam vicario ven. patris domni Ildebrandini Dei gratia epiſcopi Paduani, providi & ſapientes viri dominus Johannes de Vigoncia judex &c. & dominus Dominicus de Agrapatis judex &c. arbitri, arbitratores & amicabiles compoſitores & communes amici communiter electi per diſcretos viros dominos Murialem de Catio ſindicum & procuratorem religioſorum virorum domnorum fratris Petri prioris, fratris Nicolai, fratris Franciſci, fratris Marchi, fratris Johannis Picigoti, & fratris Otti monachorum & conventus capituli monaſterii ſancte Marie de Porcilia &c. ex una parte. Et Albertum notarium &c. ſindico & procuratore religioſarum domnarum Pellegrine, Agnetis, Marie-Bone, Sophie, Maſſarie, Lucie, Ordane, Imperatricis, Marcheſine, Berthe, Catherine, Creſne, Beatris de vico ageris, Bellarine, Benvenute, Indie, Viole, Pere, Flordelicis, Riche, Gerardine, Mariote, Antonie parve, Zuane & Bone monialium conventus, capituli & monaſterii ſororum ſancte Marie de Porcilia ſindicario nomine, & pro eiſdem &c. ex altera. Occaſione diviſionis & ſeparationis particulariter ipſarum monialium a fratribus, & fratrum a monialibus & bonorum mobilium &c. (*Quæ hic & alia prætermittuntur, per extenſum edentur ad annum* 1330.

1330. *in Annalibus. Hi autem laudati arbitri ſententiarunt.*) In primis, quod cum monaſterium ſancte Marie de Porcilia ſit duplex, ſeu in eo viciſſim & communiter, & non ſeparatim habitent maſculi cum feminis monialibus & monachabus, quod eſt contra formam juris, tam canonici, quam civilis, quod ipſi viri a mulieribus, & e converſo mulieres a viris in totum penitus ſeparentur *&c.* Secundo quod omnia bona *&c.* Quam quidem ſententiam *&c.* approbaverunt *&c.*

Ego Galvanus filius Beldemandi dicti Belli imperiali auctoritate notarius & officialis epiſcopalis curie paduane *&c.* hec ſcripſi *&c.*

Duriora quidem ſunt verba chartæ hujus, quæ tamen non tam ſtricte ſunt accipienda, perinde ac ſub eodem tecto, iiſdemque manſionibus indiſcriminatim degerent viri & mulieres. Si enim chartas ceteras, quæ penes nos extant, conſulimus, fateri cogimur habitationes monachorum ſeparatas fuiſſe ab habitationibus monialium. *Anno* (*a*) 1233. *indictione* VI. 8. *exeunte februario. Actum fuit apud eccleſiam ſancte Marie de Porcilia in parlatorio clauſtri. Anno* 1234. *indictione* VII. 13. *exeunte aprili. Actum fuit apud eccleſiam ſancte Marie de Porcilia in capitulo clauſtri. Anno* 1235. *indictione* VIII. 3. *intrante octobri. Actum fuit Padue apud clauſtrum eccleſie predicte ſancte Marie juxta locum infirmarie fratrum ipſius eccleſie. Anno* (*b*) 1238. &c. *in parlatorio clauſtri. Anno* 1242. *&* 1250. *in parlatorio clauſtri; ſub porticu clauſtri. Anno* 1271. *indictione* XIIII. 7. *exeunte julio. Actum Padue in capitulo fratrum ſancte Marie de Porcilia. Anno* 1284. *indictione* XII. 1. *novembris Padue in eccleſia ſancte Marie de Porcilia a latere fratrum* &c. Pariter (*c*) *anno* 1233. *indictione* VI. 13. *exeunte aprili. Actum fuit Padue apud eccleſiam ſancte Marie de Porcilia in parlatorio Dominarum. Anno* 1238. *indictione* XI. 9. *exeunte decembri. Actum fuit Padue in parlatorio juxta eccleſiam ſororum ſancte Marie de Porcilia. Anno* 1242. *indictione* XV. 7. *exeunte junio. Actum Padue in eccleſia ſororum ſancte Marie de Porcilia. Anno* 1248. 3. *intrante julio. In Padua in dormitorio eccleſie ſancte Marie de Porcilia. Anno* (*d*) 1268. 16. *januarii. Actum Padue in parlatorio ſororum dicti monaſterii* &c. *Anno* 1277. 16. *novembris Padue in clauſtro ſororum ſancte Marie de Porcilia. Anno* (*e*) 1366. 10. *junii Padue in contrata ſancte Marie de Porcilia extra portam in monaſterio & capitulo ipſarum dominarum. Anno* 1406. 12. *junii in clauſtro monialium ſancte Marie de Porcilia.* En diverſæ habitationes monachorum & ſanctimonialium. Demum etiamſi demonſtraretur aliquem irrepiſſe abuſum in uno vel altero duplici monaſterio, univerſalis profecto non erat hujuſmodi abuſus, cum multoties converſi monaſteriorum monialium, vel converſæ monaſteriorum monachorum in locis inter ſe diſſitis habitarent. Converſæ abbatiæ noſtræ ſanctæ Mariæ de Pratalia non in ipſo monaſterio degebant, ſed in curia Ventrinæ. *Anno* (*f*) 1322. XVI. *januarii domnus Ambroſius vicarius generalis domni Franciſci abbatis Pratalie precepit in virtute ſancte obedientie domne Berte* converſe dicti monaſterii, *ut infra tres dies debeat rediiſſe in* clauſtrum curie de Ventrina, *neque inde diſcedere vel abire ſine ſpeciali licentia predicti abbatis, & debeat reſignare in manibus ejuſdem vel ejus vicarii mobilia & inſtrumenta quoquo modo ad dictum monaſterium pertinentia,* manu Johannis Ugolini de Marciano notarii. Anno (*g*) 1340. die XVI. ſeptembris Fredericus quondam Guiducii de Turris contratæ Caſentini ſuo teſtamento aliquot bona legavit eremo Camaldulenſi in diſtrictu Soci, & ſi filius ejus Alexander hæres inſtitutus deceſſerit ſine filiis, vel ad legitimam ætatem non pervenerit, voluit, ut de bonis ſuis fiat hoſpitale in quadam ſua terræ clauſura prope Socium, *ubi eſt domus incluſarum de Soci &c.* manu Ugolini de Socio notarii. En unum ultra cetera ex domiciliis converſarum eremi Camaldulenſis. Chartæ ergo, quæ indicare videntur in eodem monaſterio vixiſſe monachos & converſas, vel in eodem parthenone moniales & converſos, ſunt lenius interpretandæ. Sic ergo intelligendum erit documentum illud (*h*) archivi Prati-veteris, in quo legitur, quod cum anno 1204. comitiſſa Gualdrada, nomine comitis Guidi viri ſui, vellet in poſſeſſionem immittere monaſterii ſanctæ Mariæ de Roſano *Agnetem abbatiſſam, & Monachum, ac Mellanenſium converſos,* clauſum fuit ei oſtium monaſterii, ac pro reſponſo datum ab iis, qui defendebant Agatham alteram electam abbatiſſam, *Agnetem & converſos* non intraturos ipſum monaſterium. Non enim evincitur ex his verbis domicilium promiſcuum intra eadem ſepta habuiſſe abbatiſſam & converſos Roſani, præſertim cum iis ſeculis neque recluſionis lex univerſalis imperata eſſet monialibus, neque prorſus vetitus ingreſſus virorum in eorum clauſtra-

a Arch. S. Michael. Caps. 28.

b Caps. 190

c Caps. 28.

d Archiv. S. Antonii Peregrini Vol. 2.

e Brunat. pag. 880. & pag. 1919.

f S. Bartholo. P. II. n. 3. A. 9. 29.

g S. Teſtamentum P. II. n. 7. A. 9. 7.

h Num. 22.

ſtra. Ad ſummum cum in pluribus monaſteriis noſtris ſeminarum moniales, monachi, cooverſi, oblati & commiſſi, vel in illis virorum monachi, converſæ, oblatæ & commiſſæ ſimul vixiſſe dicuntur, ita hæc explicanda ſunt, ut prope monaſteria virorum domus eſſent pro feminis converſis & oblatis, & prope monaſteria mulierum ædes ſimiliter pro ſacerdotibus & laicis converſis.

§. XXXVIII.

Converſi dabant ſuffragia in capitulis monialium.

CONVERSI monialium dabant ſuffragia in capitulis earumdem, ut vidimus (*a*) in charta anni 1214. in qua legitur capellanum aſſenſum ſuum præbuiſſe, & etiam converſos, qui tunc tenebantur ut camerarii & cellerarii monaſteriorum ſacrarum virginum. Anno 1300. XXIII. maji (*b*) io electione domnæ Beatricis in abbatiſſam ſanctæ Chriſtinæ de Tarviſio facta ab Andrea abbate ſancti Michaelis de Muriano, poſtquam abbas unamquamque monialium interrogaverat, quam poſtularet in abbatiſſam, interrogatus etiam domnus Guarinus, qui videtur fuiſſe capellanus, aſſentiens majori parti reſpondit pro meliori ſtatu monaſterii ſe velle in ſuam abbatiſſam & dominam domnam Beatricem. Inde vero *ſingularum ſororum predictarum &* fratrum *votis ſecreto ſcrutatis & diligenter inquiſitis, eiſdemque in ſcriptis redactis dictus domnus abbas omnium dictarum ſororum &* fratrum *vota in preſentia totius capituli publicavit* &c. Brunatius in libro (*c*) de canoniciſſis exempla plura affert converſarum & converſorum, quibus æquale erat jus ſuffragiorum in monaſteriis cum monachis vel cum monialibua. Ab aliis exemplia adducendis abſtinemus, cum jam ſatis ſuperque ex dictia dicendiſque conſtet abbatiſſas nil, quod gravi momenti eſſet, decreviſſe ſine aſſenſu & ſuffragio monialium, & inſuper capellanorum ſacerdotum, & ſuorum converſorum.

a §. XXXIV.

b §. Electio P. II, n. 3. A. 4. 6.

c Pag. 38. & ſeq.

§. XXXIX.

Recens ſtatus converſorum Camaldulenſium.

QUOD ſpectat ad Converſos & Oblatos poſteriorum ſeculorum, eorum ſtatus multam mutatiooem ioduit poſt ſeculum XV. In congregatione ſanctæ Juſtinæ modo Converſi omnes laici ſunt & Commiſſi, qui ſtabilitatem quidem io monaſterio ſpondeot, ſed expelli, vel petentea licentiam diſcedere poſſunt, oeque unquam ad profeſſionem admittuntur. Monachi Silveſtrini poſt ſexennium, Montis-oliveti poſt ſeptennium, ita & Ciſtercienſea; mooachi autem Montis-virginis poſt duodecennium Oblatis ſuis profeſſionem emittere concedunt. In ooſtra congregatione Camaldulenſi tam apud eremitas, quam apud monachos alii appellantur Commiſſi vel Oblati, qui nondum profeſſionem emiſerunt, alii Converſi poſt decennium ad profeſſiooem recepti; eremitæ tamen eos ad hanc admittunt juxta beneplacitum eorum præſulum, & quandoque numquam. Commiſſi ſeu Oblati poſt annum a receptione habitus io publico capitulo *ſtabilitatem* promittunt, diſcedere tamen etiam poſt ſtabilitatem obtenta licentia queunt, vel expelli. Conſulantur breve Clementis pp. VIII. anni 1603. die 9. aprilis, & deoreta capituli geoeralis celebrati a Camaldulenſibus patribus io urbe Ravenna anno 1603.

§. XL.

Converſarum origo.

VERUM, ut aliqua dicamus etiam de converſis ſequioris ſexus, retroactis ſeculis duplicis generia erant io aſceteriis monachæ, aliæ ſacræ, laicæ aliæ. In libro miraculorum ſancti Dionyſii, quem edidit Mabillonius (*d*), *duæ ſanctimoniales parthenonis Argentogilenſis liberatæ fuere a ſacro igne, quarum altera Deo ſacrata, altera laica fuit*. Sacræ vocabantur, quæ ſacrum velamen acceperant; Laicæ, quæ ſub modeſto ac religioſo habitu caſtitatem profitebantur. Hæ poſtremæ ad Converſarum ſpeciem proprius accedebant. Obiter obſervamus conſueviſſe ſemper Camaldulenſes monialibus ſuis ſacrum velamen tradere non ipſa profeſſionis die, ut plures aliæ congregationes faciunt, ſed vigeſimo-quioto ætatia earum anno. Pariter antiquitus reperiuntur *monachæ ad ſuccurrendum*, ut de monachis dictum eſt: *Feliciana monacha ad ſuccurrendum* v. *kl. februarii* legitur in necrologio Argentogilenſi, quod ex vetuſto Dionyſiano excerptum eſt. Io literis primariis de inſtitutione ordinis Vallis-ſcholarium editis a Dacherio in Spicilegio (*e*) hæc habentur: *Mulieres ad habitum ſuum non recipient, niſi in extremis, et quæ forte apud eos ſibi elegerint ſepulturam, et tunc ad præſentationem ſui plebani*. Io necrologio

d Sec. III. lib. II. cap. 25.

e T. III. pag. 584. edit. II.

ſancti

ſancti Petri Remenſis adnotatur ad diem xII. kl. ſebruarii: *Margareta Cbauchos converſa ad ſuccurrendum*. Nec a vero abludit inter converſas, quæ reperiuntur in necrologio Laureshamenſi, io alio ſancti Michaelis Bambergæ a (*a*) Scbannat prælo impreſſis, in alio pariter ſanctæ Mariæ Vangaticiæ, quod nos edemus, converſas etiam noſtras Pratalienſes & Agnanienſes plures earum habitum recepiſſe morti proximas a monachis eorum monaſteriorum. Hujus geoeris proinde converſæ a ceteris primitus ſunt diſtinguendæ.

a *Vindem. Literar. T. II.*

§. XLI.

Varia genera converſarum. Devotæ.

Aliam converſarum ſpeciem conſtituebant *Devotæ*. Devotæ inferioris ætatis originem habuerunt ab antiquioribus devotis. Diaconiſſæ ceteræque virgines Deo dicatæ per velum conſecratiools poterant appellari *Devotæ*, quia ipſarum miniſterio utebatur eccleſia, cui ſe devoverant, in iis, quæ illis licebant. Sanctus Ambroſius *virginem Devotam* appellat, quæ cum voto Deo ſpoponderat caſtitatem. Supreſſis diaconiſſis, piæ ſemioæ inventæ fuere, quæ in domibus privatis degebant, habitum religioſum bumilemque ferentes. De his loquitur divus Hieronymus io epiſtola *de vitando ſuſpecto contubernio*, ipſiſque tribuit furvas ſeu pullas veſtes. De diaconiſſis videatur etiam Atto Vercellenſis epiſcopus, qui *presbyteras* quoque vocat; hæ enim baptiſmis mulierum intererant, eaque ſupplebant, quæ, ne agerentur a presbyteris & diaconis, modeſtia vetabat.

Devotarum exemplum vetus babemus in libro miraculorum ſancti Richarii ſcripto a monacho Centulenſi anno 860. Ibi eoim capite xv. mentio fit de *Bertha uxore Angilberti*, quæ ſuſcepto monaſtico velo ſe continebat intra domeſticos parietes prope abbatiam Centulenſem, in qua peragebatur laus perennis. Et in libro miraculorum ſancti Remacli, qui ex mooacbo electus fuit Trajectenſis epiſcopus, obiitque anno 664. quem edidit Mabillonius (*b*), hæc leguntur: *Poſt non multum vero temporis, ſanctimonialis, quæ ibi ſeſe ad ſerviendum devoverat, aliquorſum ire parans* &c. Super quæ verba idem Mabillonius adnotavit: „ Ideſt *Devota*, „ cujuſmodi plures feminæ tunc tempo„ris velo non aſſumpto (ut in libro „ miraculorum ſancti Ricbarii capite xvi. „ ad annum 645. advertimus) alicui ec„cleſiæ ſe devovebant, quamvis in pri„vatis ædibus manerent, & viris alliga„tæ eſſent, ab his tameo ſeparatæ. “ Bollandus (*c*) ad diem x. februarii dubitat, an ſancta Scholaſtica ſoror beati patris Benedicti ex numero fuerit harum *Devotarum* & minime ſanctimonialis, ſed idem Mabillonius (*d*) ſatis ſuperque dubium ſolvit Bollandi.

b *Sec. II. n. 14.*

c *Act. SS. T. II.*

d *Præf. in Sec. I. §. 111.*

Devotas etiam reperimus in ſacrarum virginum monaſteriis commorantes, atque a monialibus & a converſabus diſtinctas, ſed facile nomen hoc tribuebatur Oblatis & familiaribus mulieribus, vel etiam converſabus nondum profeſſis. Id colligimus ex ſequenti cbarta (*e*) partbenonis ooſtri ſanctæ Mariæ de Bethleem in diœceſi Bononienſi.

e *Arch. S. Chriſt. Bonon. A. 4.*

Anno 1220.

In Dei nomioe amen. Anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo, die mercurii, quinto exeunte madio, indictiooe octava in Bononia. In preſentia teſtium rogatorum, ſcilicet domini Grimaldi Rubei, domioi Henrigipti, domini Iſnardi de Gariſindis, Jacobini Petri Plantavinee, Jacobi Biaque, & Bonvicini ejus fratris, domina Lucia monaſterii ſancte Marie de Betlehem de Trivio Matteradole promiſit &c. ſolvere Alberto Pirani &c. libras quindecim &c.

Et eodem anno die mercurii decimo iotrante junio indictione octava apud ſanctam Mariam in Betlehem &c. domna Placidia, domoa Margarita, domna Cecilia & domna Agnex *monacbe*, & domna Sibilina, domna Naſtaſia, domna Matbelda, domna Lucia, & domna Matheldina *converſe*, & domna Taudiſcha, domna Sibilina, & domna Donella Devote, & presbyter Johannes *converſus* & *monacbus*, & Clarus *converſus* dicte eccleſie conſenſerunt, approbaverunt *etc.* omnia ſupradicta dicendo, quod eis bene placebat.

Ego Petrus de ſancto Rophyllo notarius, ut ſupra legitur, interſui, & rogatus ſcribere ss.

Harum *Devotarum* mulierum aliquando factæ uniones extra monaſteria & in peculiaribus domibus, ubi ſimul vitam piam religioſamque vivevant. *Converſæ* illæ, quæ locum & eccleſiam habebant io Valle de Caſtro, de quibus loquitur Damianus (*f*) in vita ſancti Romualdi, erant ſorte hujuſmodi. *Hic itaque locus*, ait, *Vallis de Caſtro antiquitus vocabatur, ubi jam parva erat eccleſia, in qua* Converſarum *quarumdam mulierum videbatur eſſe conventus. His itaque loco ceden-*

f *Cap. 35.*

den-

dentibus, *conſtructis cellulis* &c. Fert traditio hujuſmodi Valle-caſtrenſes mulieres, translatas Fabrianum, parthenoni monialium ordinis ſancti Benedicti, ſub invocatione ſancti Romualdi, originem deduxiſſe.

§. XLII.

Converſarum nomen tributum in aliquibus locis veris & ſacris monialibus.

EXTANT exempla ſanctimonialium Benedictinarum, quarum domicilia *monaſteria Converſarum* abſolute nuncupabantur, vel quia, ut putamus, omnes prima origine eorum locorum in virginitatis ſtatu ad Deum ſe non dedicaverant, ad ipſum convertentes ſe in ſua viduitate, vel quia provectiores ætate Dei ſervitio ſe addixerant, eodem modo, quo monachi adulti, ut obſervavimus, monaſteria ingredientes, etſi ſacerdotio initiati, *Converſi* appellabantur. Cl. V. Joſeph Binius Glemonenſis in Foro-julio archipresbyter in ſua *de inſtitutis veterum ſanctimonialium Glemonenſium* diſſertatione, quæ nondum typis tradita eſt, nonnulla congerit præclara vetera monumenta de hac re, dum ſermonem habet de monaſterio Benedictinarum ſanctæ Agnetis de Glemona, quæ *Converſarum* nomenclaturam uſurpabant, ut patet ex ſequenti donationis charta ab eodem Binio nobiſcum perhumaniter communicata.

Anno 1249. ANNO Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nono indictione ſeptima die domini decimo exeunte novembri &c. Dominus Candidus de Glemona una cum domino Bertholdo de Moraria, & Bonhomine rectoribus, atque Henrico filio domini Mathie, tamquam majore & ſaniore parte communis ejuſdem loci, ſciens & conſiderans bonam ac honeſtam famam ſororum converſarum, que morantur apud ſanctam Agnetem in pertinentiis Glemone, & memor exiſtens honeſte vite earum &c. dedit & tradidit ſtroribus nominatis unam quantitatem de terra ſita apud eccleſiam ſancte Agnetis &c. Milta converſa ejuſdem loci recipiente &c. Actum ante majorem eccleſiam de Glemona publice, dum commune ipſum ad officium publice intrare deberet. Ego Bernardus &c. notarius &c.

Ex bulla Bonifacii papæ IX. anni 1392. *data Rome apud ſanctum Petrum* VII. *kl. martii anno* III. quæ continet unionem monaſterii monialium ſancti Quirini de Utino menſæ capitulari eccleſiæ ſanctæ Mariæ Utinenſis, cujus exemplar ad eumdem eruditiſſimum virum dono miſit V. Cl. comes Franciſcus Beretta, colligitur etiam ſanctimoniales ſancti Quirini de Utino *converſas* primitus appellatas fuiſſe, nam in laudata bulla legitur: *Capella ſancti Quirini de Utino, ubi Converſe morabantur*, quæ poſtea monaſterium evaſit ordinis ſancti Benedicti.

Harum albo accenſendæ non ſunt mulieres, quæ nominantur in charta archivi Fontis-boni (*a*) anni 1392. XVI. decembris a Leale Malateſta epiſcopo Ariminenſi, dum hic cedit ſacræ eremo Camaldulenſi *eccleſiam ſancte Marie de Angelis* ejuſdem urbis una cum *monaſterio*, *quod occupabant quedam mulieres laice ſeu converſe mendicantes nullius ordinis regulam, & quaſi acephalas ſectantes*, manu Nicolai Ugolini Mariſchalchi de Arimino notarii. Hæ feminæ laicæ vitæ ſpirituali & piæ ſe devinxerant, ac in congregatione vivebant ſine aliqua votorum obligatione.

a §. Donatio P. II. n. 41. A. p. 31.

Ceterum *Converſarum* nomen minime accipiendum eſt, prout communiter hodie uſurpatur, ad deſignandas feminas ex mala ad bonam frugem converſas, & locis piis inſtitutis ad hujus generis feminarum receptacula aſſignatas; licet aliqua etiam adſint hujuſmodi, ut vocant, conſervatoria, quæ vulgo appellantur *delle convertite*, quæque tamen ſolas modo virgines alant contra leges eorum inſtitutionis.

§. XLIII.

Converſi & converſæ in eodem monaſterio.

SED ad *Converſas* a monialibus ſacris diſtinctas, & monaſteria ſive virorum, ſive feminarum incolentes transfeamus. Extat inſignis charta Camalduli confecta (*b*) anno 1210. V. februarii, in qua legitur converſas votum dediſſe, una cum converſis & aliis monachis. *Johannes presbyter & Rubinus, qui dicitur clericus, & Johannes converſus, & domna Eglica, & Cluſara, & Bianca, & Sophia, & Temperantia, & Maria converſe eccleſie ſancte Marie poſite in Aveſa prope Veronam* conveniunt cum domno Guidone priore Camaldulenſi, quod dicta eccleſia cum omnibus ſuis bonis ſubſit eccleſiæ ſancti Salvatoris de Camaldulo, aguntque eum eo circa poteſtatem eligendi & removendi priorem & monachos dicti loci, & recipiendi ibidem con-

b §. Converſiones. A. 3. 12.

ver-

verſos, & de obedientia præſtanda ipſi priori &c. manu Bernardi notarii. In alia pariter charta (*a*) anni 1223. II. martii iidem *fratres & converſi cum ſororibus atque patronis eccleſie ſancte Marie Camalduli de Verona* atteſtantur de bono regimine in ſpiritualibus & temporalibus habito per Raynaldum priorem dictæ eccleſiæ, & precantur priorem & eremitas eremi Camaldulenſis, ut ſe cum illo benigne gerant, manu Bellandini notarii. Ergo monaſterium Aveſanum converſis utriuſque ſexus, præter monachos & clericos, conſtabat. Licet autem in prima charta anni 1210. videatur eo tantum anno donatum fuiſſe locum Aveſæ eremo Camaldulenſi, donatio tamen facta fuerat (*b*) anno 1202. XI. octobris Martino priori Camaldulenſi cum poteſtate *monachaudi & converſandi convenientes & utiles illi domui*, uti legitur in inſtrumento ejuſdem anni, quod rogavit Bonetus notarius. Converſam hujus generis putamus Imeldinam quondam uxorem Bernardini filii Sidoniæ. Cum enim (*c*) anno 1104. VII. ſeptembris idem Bernardinus jure ultimi teſtamenti diſpoſuiſſet de omnibus bonis ſuis, & hæredem inſtituiſſet prædictorum bonorum monaſterium ædificandum in eccleſia ſita in Popano, ſi a patronis illius eccleſiæ cambio & commutatione haberi poſſit, alias conſtruendum in prædiis ipſius teſtatoris, ubi viſum fuiſſet Martino priori Camaldulenſi, & Gregorio epiſcopo Cluſino, atque Henrico præpoſito Arretino ſecundum regulam ſancti Benedicti, & ſub protectione & regimine Camaldulenſis eremi, ipſa Imeldina, viro deſuncto, *cum ordine monaſtico omni tempore vite ſue manſit ſub dominio & regimine eremi Camaldulenſis*. Et ante Imeldinam converſa eremi Salanicenſis in agro Vicetino exiſtimari poteſt Willa ſancti Theobaldi eremitæ mater, quæ, teſte Petro Vangaticienſi abbate in vita ejuſdem Sancti apud (*d*) Mabillonium, *abruptis omnibus retinaculis ſeculi ſoli Domino Deo ſervitura adhæſit, & unius brevis cellulæ cum filio Deo famulatura elegit ſolitudinem*, quam non deſeruit, neque poſt filii obitum. Anno 1221. (*e*) domna Bonafilia olim Neronis de Montagia *converſa Camaldulenſis* reperitur. Anno 1236. X. octobris (*f*) Brunecta, quæ moratur ad Vicum obtulit ſe pro *converſa* domno Petro priori monaſterii ſancti Andreæ in Silva Lucanæ diœceſis prope Rivoltam ordinis Camaldulenſis, offerendo dicto priori omnia bona ſua manu Petri notarii. Flora uxor Guidonis *converſa* nominatur, & *familiaris monaſterii ſancte Marie de Agnano* (*g*) anno 1347. *Converſa uxor* appellatur a concilio Arelatenſi II. can. 3. quæ cum mariti coſenſu Deo ſe dedicavit. Exemplum etiam proferimus converſæ monaſterii monachorum, quæ *converſa ſimul & monacha* nominatur. (*h*) Anno 1165. *menſe junio indictione* XIII. *Rivoalti. Bona relicta Stephani Fino converſa & monacha monaſterii ſanctorum Illari & Benedicti* donat eidem monaſterio quamdam *proprietatem terræ*; Leonardo ſubdiacono & notario. Ceterum monachorum, converſorum & converſarum habitantium in eodem monaſterio teſtis eſt (*i*) Mabillonius ad annum 1060. loquens de monaſterio ſanctæ Felicitæ Florentiæ; & inter inſtrumenta hiſtoriæ eccleſiæ Meldenſis charta habetur, in qua hæc leguntur. *Dignum duximus ordinandum, quod deinceps in prioratu noſtro predicto* (ſancti Friacrii) *novem fratres monachi de gremio tamen monaſterii noſtri* (ſancti Faronis) *ibidem divinis obſequiis mancipati, & una cum iis unus converſus & una converſa, qui eorum inſiſtent obſequiis ſub habitu regulari per priorem, qui denarium numerum faciet*. Dacherius chartam (*k*) publicavit profeſſionis Jauſerannæ viduæ, quæ anno 1223. ſeipſam Deo & monaſterio ſancti Andreæ & eccleſiæ ſancti Laurentii de Barreto dedicavit, ſubjiciens ſe mandato domni Bermundi abbatis. Monachos & moniales, converſos & converſas extitiſſe in monaſterio Patavino ſanctæ Mariæ Porciliæ, & in alio ſanctæ Mariæ de Mandria ejuſdem diœceſis virorum; in parthenone ſanctæ Chriſtinæ Bononiæ, & ſanctæ Mariæ de Betbleem pariter prope Bononiam ſacrarum virginum, præter alia plura, quæ paſſim in hac noſtra diſſertatione protulimus, demonſtramus ex chartis noſtris, quarum aliquas hic damus, juxta annorum ſeriem ex tabulariis monaſteriorum ſanctæ Chriſtinæ de Bononia, & ſancti Michaelis de Muriano.

a §. Teſtificatio n. 20. A. J. 41.

b §. Donatio n. 359. A. J. 27.

c §. Teſtamentum n. 2. A. B. 20.

d Sec. VI. Par. II. pag. 172.

e §. Amiſſa n. 324.

f §. Oblatio n. 6. A. 3. 15.

g Arch. S. Mar. Grad. arret. n. 503.

h Flam. Cornel. Eccl. Venet. Dec. XII. p. 179.

i Annal. T. IV. p. 607.

k Spicil. T. III. pag. 596.

Anno 1178.

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo octavo menſe majo regnante domino Ferico indictione XI. Ego quidem in Dei nomine Girardus filius Balduli calzulari hoc donacionis inſtrumentum & offertionis in preſenti die do, dono & ofero & transfero *me* & omnes meas res mobiles & imobiles jure proprietatis; & ſi conducticia aparuerit a ſalva juſtitia, cui juris eſt tibi ſacerdoti Ildebrando accipiente pro te & pro perſona domna Scolaſtica monaca abatiſſa ſan-

ſancte Chriſtine tuiſque ſratribus & ſuccetricibus ſervientibus eidem eccleſie, videlicet boc quod mihi pertinet in plebe ſancti Johannis de Paſtioo, & in plebe ſancti Steſfani de Clatina, & in maſſa Elerario, & in curte Ulziani, & in eurte monte Arligi cum ingreſſu & egreſſu earum, & cum omnibus, que ſunt ſuper ſe & inſra ſe habentem io iotegrum, omnia ut predixi in integrum, que mi pertinent in prenominatis locis, & omnia mea mobilia in preſenti die do, dono, & trado, & transfero & offero pro anima mea meorumque parentorum tibi jamdicta receptrice, tuiſque *fratribus* & *ſororibus*, & ſuccetricibus eidem monaſterio eccleſie ſancti Andree proprietario jure, ad habendum *&c.*

Actum juxta eanonieam ſancti Andree indictione predicta XI.

Teſtis & inveſtitor Stunda, & Vivianus Ramfredi, & Girardellus & Ugolinus Aimalduli & Lambertucius rogati ſunt teſtes.

Ego Petrus Ramfredi tabellio de Ulziano ſcripſi rogatus.

Anno 1210. ANNO a Nativitate Domini M. CC. X. indictione XIIII. die ſecundo intrante auguſto. In preſentia domini archipresbyteri Floriani majoris eccleſie Paduane, & presbyteri Johannis de ſancto Jacobo, & presbyteri Mariani capellani epiſcopi, & Almerici judicis & aliorum. Cum domnus Petrus Dei gratia prior eccleſie ſancte Marie de Mandria vellet alieoationem ſacere de duabus petiis terre jacentibus in finibus Padue in hora, que dicitur M..zorco Widoni pelipario, qui ibi ad preſens erat, & pretium ſolvere in utilitatem eccleſie predicte, & de hoc parabolam petiit a domino Gerardo Paduano epiſcopo. Ipſe quidem dominus Gerardus predictus epiſcopus preſato priori de Mandria parabolam dedit alienandi, & eas eidem Widoni vendendi, prout ei dationem facere voluerit, & dationem, quam ipſe prior ſaeiet, firmam & ratam ſe habiturum eſſe promiſit.

Actum in epiſcopali eamera.

Eodem vero die in camera procuratorum Communis Padue, & preſente domino Almerico judice, Ugolino de Cibis & Bajalardo ejus filio & aliis. Preſatus domnus Petrus Dei gratia prior de Mandria conſeſſus fuit pro ipſa eccleſia nomine pretii accepiſſe a predicto Widone pelipario LXXI. lib. & ſol. VII. & den. IIII. & ſuper his ipſe prior renuncians exceptioni non reeepti pretii, & omni juri, rationi & actioni, quibus contravenire poſſet, & pro preſato pretio inveſtivit ipſum Widonem jure perpetualis libelli de predictis duabus petiis terre, uni quorum coheret ab uno capite L..urta notarius, ab alio eapite Caroti, ab uno latere predictus L..urta, ab alio Armanus monarius. Alteri petie coheret ab uno latere Ugolious de Cibis, ab alio Zanbonetus judex, ab uno latere via publica, ab alio Arnaldus & canonici. Ea ratione, ut idem Wido predictas petias terre per ſe & ſuos heredes . . . . & jure libelli per fidem uſque in perpetuum atque de eis omnem utilitatem ſacere abſque omni eontradictione predicti prioris & ejus ſucceſſorum, eum introitu & exitu, & cum viis & aqueductibus & omnibus ratiooibus & actionibus in integrum pertinentibus predicte eccleſie vel ipſi priori . . . . . Ad hec predictus prior pro ipſa eccleſia dedit, ceſſit & tradidit eidem Widoni omne jus & omnes actiones & rationes reales & perſonales, quod & quas ipſe habebat in eiſdem terris vel eidem eccleſie pertinebat, ſeu ſibi pro ipſa eccleſia, atque ipſum, ut in rem ſuam, eonſtituit procuratorem. Inſuper predictus prior pro ſe & ſua eccleſia jure irrevocabilis donationis dedit, ceſſit & tradidit totum id quod predicta eccleſia ipſi predicto priori debebat . . . . . . ipſe Wido per ſe & ſuos heredes annuatim eidem eccleſie denarios II. Venec. in die ſancte Marie de ſeptembri, & ſi non dederit quod . . . . debeat in duplum ſine aliqua alia pena. Inſuper preſatus prior pro predicta eccleſia & obligando ſe & bona predicte eccleſie per ſe & ſuos ſucceſſores promiſit preſato Widoni pro ſe & ſuis heredibus ſtipulanti preſatas petias terre deſendere & vvarentare ab omni perſona ſuis expenſis cum ratione in pena dupli, ſicut pro tempore ſuerint meliorate aut plus valuerint in conſimili loco. Ad hec predictus prior pro ipſa eccleſia inveſtivit predictum Widonem ad ſeudum de affictu predictorum duorum denariorum ſine fidelitate & juramento, & ſine aliqua conditione, & vel maſculi & ſemioe debeant ſuccedere, & ut hoc ſeudum non . . . per inveſtituram . . . . offenſione vel eulpa, & debeat hec inveſtitura perpetuo durare, & Wido promiſit illud per ſe & ſuos heredes, cui velit dare alie . . . . abſque verbo domini; atque eidem Widoni precepit poſſeſſionem intrare. Inſuper Benedictus *converſus dicte eccleſie* predictam dationem ſactam a priore laudavit & confirmavit. Item eodem anno &

die

die III. exeunte decembri, & in preſentia Patavini Pini & . . . . Warnerii, qui ſtat ad ſanctam Mariam de Conio, & Johannis ejus ſervitoris, predictus Petrus prior in concordia ſuit cum predicto Widone, quod predicta terra eſt v. camp. & una pertica, & Lanſrancus *converſus* & Willelminus *clericus predicte eccleſie* & domina Bona filia m. . . . . . & Johanna & Sibilie *converſe predicte eccleſie* laudaverunt & confirmaverunt predictam dationem factam a priore, & promiſerunt ſe non contravenire aliqua ratione vel occaſione.

Actum in manſione predicte eccleſie de Mandria.

Ego Johannes ſacri palatii notarius interſui & eorum juſſu ſcripſi.

Anno 1216. ANno Domini. Milleſimo ducenteſimo ſextodecimo die tertiodecimo exeunte madio die jovis indictione quarta in preſentia domini Petri de domina Carrabona, & domini Upyzini de Guidotto & Johannis Pavenſis. Lucia filia quondam Manxioli refutando temporalia cupiendo ſpiritualia dedit & optulit *ſe* & ſua bona omnia in manu domne Lucie Dei gratia ſancte Marie de Beleem abbatiſſe recipienti in honore Dei & ſancte Marie de Beleem & ſancti Johannis, ſuorumque in predicto monaſterio ſucceſſorum preſentibus & conſentientibus ſororibus ſuis, ſcilicet domna Agneſe, & domna Beatrice, & domna Margarita monachabus dicte eccleſie, & domna Richildana, & domna Taudiſſcha, & domna Aylburga, & domna Placidia, & Lauzarina & Zanello ſindico *converſis dicte eccleſie*, *& preſbytero* [illegible]; & ibidem in eorumdem textium preſencia predicta Lucia inveſticionem ſui & ſuarum rerum ſupra altare ſancti Johannis de dicta eccleſia cum libro poſuit, & ei veram obedientiam promiſit, & ipſa domna abbatiſſa preſentibus & conſentientibus ſororibus ſuis predictis & cum predictis ipſam in *converſam* & *ſororem* acceptavit & cum oſculo pacis. Actum in predicta eccleſia indictione predicta prenominata domna abbatiſſa *cum dictis ſuis ſororibus & fratribus*, & dicta Lucia ſcribere rogaverunt.

Ego Gerardus de Bazan... imperiali auctoritate notarius, ut ſupra legitur, interſui, & ex mandato dictorum ss.

Anno 1240. IN nomine Domini noſtri Jheſu Chriſti. Anno ejuſdem milleſimo ducenteſimo quadrageſimo indictione tertiadecima ultimo die menſis junii. Ugolinus filius quondam Villani de Clagnano & Ghisla uxor ejuſdem Ugolini, atque Grimaldus eorum filius nomine *converſionis & offertionis ſui* & ſuorum omnium dederunt & tradiderunt ſe per librum & ſtolam & omnia eorum bona in manibus domne Scolaſtice abbatiſſe monaſterii ſancte Chriſtine recipienti vice & nomine ejuſdem monaſterii promittentes obedientiam & caſtitatem. Et dicta domna abbatiſſa eos recepit pro *converſis dicti monaſterii* conſentientibus & volentibus domna Caſtellana, domna Caterina, domna Valleria, domna Beatrice quondam domni Napuleonis, domna Ymigla, domna Remburgina, domna Rumiola, & domna Bellavita *ejuſdem monaſterii monachabus*, preſbytero Actone *cappellano dicti monaſterii*, Bonalingua, Guidone, & Petrizolo *converſis ejuſdem loci* omnibus ibidem preſentibus.

Actum in nunchotorio in domo ejuſdem Ugolini, preſentibus Orlandino Bonalingue, Petro Acciprandi, Guidutio filio quondam Alberti in vurge & Daviſio filio quondam Albertini mori de Septiſonti & pluribus aliis teſtibus ad hoc rogatis.

Ego Attolinus de Ulxiano imperiali auctoritate notarius predictis omnibus interſui & ut ſupra legitur rogatus ss. ss.

IN nomine Dei eterni amen. Anno ejuſdem nativitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo primo Padue indictione quarta die duodecimo intrante decembri, preſentibus presbitero Caſtellano, presbitero Spinabello & presbitero Sanſone eccleſie ſancte Marie de Poreilia, & fratre Uberto Widonis Gonbelli, & aliis. Cum Zilia filia quondam Luche de Brojoſo vellet facere profeſſionem in loco ſancte Marie de Porcilia, tenens cartam ſue profeſſionis in manibus ſuis coram altari ejuſdem eccleſie ſancte Marie de Poreilia, quam ſibi legere fecit, cujus forma talis erat. Ego ſoror Zilia *offero me ipſam* & mea omnipotenti Deo & huic eccleſie ſancte Marie de Porcilia, & promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum & obedientiam coram Deo & Sanctis ejus in hoc loco, qui vocatur ſancta Maria de Porcilia, in preſentia dompni Compagni prioris hujus loci. Qua lecta & ſibi reddita, ſignum venerabilis Crucis propria manu impreſſit in ea, oſferens eam ſuper dictum altare deoſculans illud, & ſic *ſe & ſua Deo & dicte eccleſie obtulit & dedicavit*. *Anno* 1261.

In Padua in *eccleſia ſororum* ſancte Marie de Porcilia coram altari.

Ego Albertus quondam Paſqualini imperialis aule notarius his interſui, & juſſu dicte ſororis Zilie, & rogatus hec ſcripſi.

§. XLIV.

Ritus, quo ſe offerebant converſæ in cœnobiis virorum, & feminarum, earumque promiſſiones.

MODUS, quo ſe offerebant converſæ, varius erat juxta varia loca, in quibus ſe offerebant, variumque perſonarum genus, quæ ſe dedicabant. In charta ad annum circiter 1200. archivi ſanctarum Floræ & Lucillæ de Arretio Donzella de hoſpitali ſancti Petri minoris de Arretio (erat hocce hoſpitale ſpectans ad monaſterium dicti nominis monachorum Camaldulenſium) *mittens manus ſuas* in manus Uberti abbatis Silvæmundæ (& hoc ſub nomine ſancti Salvatoris juris erat congregationis Camaldulenſis) *promittit eidem abbati, atque domno Raynerio priori ſancti Petri obedientiam ſecundum regulam beati Benedicti, atque converſionem morum ſuorum, & deoſculatis manibus abbatis & libro regule, ipſum librum ſuper altare beati Petri apoſtoli poſuit*. Anno 1233. Villana propoſuit *vivere & mori in habitu religionis ad eccleſiam ſancte Marie de Porcilia*. Eodem anno Cuniza offert ſeipſam omnipotenti Deo & eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Teupice, & promittit *fidem* & *ſtabilitatem* & *caſtitatem* Matthæo priori ejuſdem loci. Erat prinratus hic in urbe Vicetina conſtitutus, & ſub juriſdictione abbatiæ Pompoſianæ. Anno 1305. Agneſia *flexis genibus dedicavit ſe Deo & ordini, militie Templi beati Michaelis de Lemmo* in Hiſtria tempore, quo monaſterium hocce noſtrum aſſignatum fuerat ordini militiæ Templi. Florentia uxor olim Petri Marini de caſtro Porcarellæ anno 1365. *dedicat ſe Deo & beato Romualdo* in monaſterio Vallis-caſtri. Anno 1392. exiſtens ante majus altare eccleſiæ *flexis genibus* Lætitia virgo quondam Angelucii Guidonis de Genga *tenens manus ſuas intra manus* venerabilis viri domni Jacobi abbatis monaſterii ſancti Victoris de Cluſis ſe *in converſam, oblatam & redditam* conſtituit ipſius monaſterii. Ex hac charta intelligimus converſas appellatas quandoque fuiſſe *redditas*. Villanæ profeſſionem ex archivo noſtro ſancti Michaelis, Cunizæ autem ex tabulario monaſterii ſancti Benedicti de Ferraria; rurſus Agneſiæ ex monaſterii noſtri ſancti Mathiæ chartario, & Florentiæ ac Lætitiæ ex illo ſancti Blaſii de Fabriano ſubnectimus per extenſum.

IN nomine Domini Dei eterni. Anno eiuſdem nativitatis milleſimo ducenteſimo trigeſimo tertio indictione ſexta die tertiodecimo exeunte aprili. Preſentibus Zenario calegario, qui fuit de Portu, Alexejo, qui fuit de Tejedo, Ypolito filio Coramelli ſartoris, qui fuit de Portu, & fratre Petro de Bullone, qui moratur ad ſanctam Mariam de Porcilia, & Ugone filio Henrigeti molinari de hora ſancti Michaelis. Domina Villana uxor quondam Carlaxaris Capitelli filia quondam Rolandini ſava in fronza preſente filio ſuo Johanne, & conſentiente & ejus voluntate & beneplacito pro anima ſua & pro animabus patris & matris ſue, & pro remiſſione peccatorum ſuorum, & etiam pro eo quod inſa cupit & propoſuit vivere & mori *in habitu religionis ad eccleſiam ſancte Marie de Porcilia*, nomine pure & irrevocabilis donacionis, que inter vivos dicitur, dedit, ceſſit, tradidit, mandavit atque donavit donno Compagno priori eccleſie ſancte Marie de Porcilia pro ipſa eccleſia & loco recipienti, & ejus nomine totam illam terram, quam ipſa habebat in Maſerada &c. *Anno 1233.*

Actum fuit Padue apud eccleſiam ſancte Marie de Porcilia in parlatorio dominarum.

Ego Rodulfus Patavini Clavi ſacri palatii notarius interſui, & eorum juſſu ſcripſi.

ANno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo tertio indictione ſexta die tertia intrante julio in eccleſia ſancte Marie de Teupice teſtes ad hec rogati Karlaxarius preceptor & Paſſi, qui fuit de Zujano, & Arnaldinus filius Muxetti preceptoris omnes de Vicentia & Liu..tus clericus de Bragancia. Ibique de voluntate & verbo infraſcriptarum Albenge & Viviane & Nigre & Romani & Karlaxarii & Jacobini *ſororum* & *fratrum ſupraſcripte eccleſie*, qui erant ibi ad preſens, domina Cuniza uxor quondam Uguc ... p ... *dedicavit ſe* & *obtulit* ad altare ſupraſcripte eccleſie cum viginti & duobus libris denariorum Venetorum de ſuis bonis ſic dicens. In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, amen. Ego Cuniza offero me ipſam omnipotenti Deo & huic eccleſie ſancte Marie de Teupice, & promitto fidem & ſtabilitatem hujus loci, & caſtitatem perpetuam, & vivere ſine proprio, & obedientiam ſecundum *Anno 1233.*

dum Deum & regulam priori dompno Mattheo preſenti & aliis, qui pro tempore fuerint, me fideliter obſervaturam, & ſic predicti prior, & *ſorores* & *fratres* eam in ſororem receperunt.

Ego Johannes Bononienſis notarius ſacri palatii interfui, & hanc cartam & aliam iſtius concordantie inde ſcripſi.

Anno 1305. IN nomine Dei eterni, Amen. Anno nativitatis ejuſdem milleſimo tricenteſimo quinto indictione tertia die nono intrante menſis aprilis *&c.* Item *&c.* preſentibus predictis Nicolao & Johanne in eccleſia dicti monaſterii (*ſancti Michaelis de Lemmo*) dicta domina Agneſia flexis genibus & manibus junctis ſe dedit & dedicavit, in manibus predicti Simonis, Deo & ordini militie Templi beati Michaelis, qui frater Simon nomine dicte religionis ipſam recipiens & panem & aquam religionis ſibi promiſit, precepit & mandavit eidem, quod bene & diligenter cuſtodiret dictum monaſterium, & bona, & jura ſua per dictam religionem uſque ad beneplacitum ſuum & dicte religionis. Que Agneſia predictum mandatum & preceptum benigne acceptavit.

Ego Andreas filius quondam Renoardi de Parentio auctoritate imperialis aule notarius his omnibus interfui, & rogatus ſcripſi & roboravi.

Anno 1365. IN nomioe Domini, amen. Anno Domini M. CCC. LXV. iodictione tertia tempore domini pape Urbani .. die XXI. menſis junii. Domina Florentia uxor olim Petri Marini ... de caſtro Porcharelle diſtrictus Fabriani non vi, oon dolo *&c.* nomine *converſionis*, *deditionis*, *offertionis*, *oblationis* & omni alio modo &c. *obtulit*, *ſe dedicavit* cum duabus petiis terre poſitis in diſtrictu caſtri Porcharelle, quarum una poſita eſt in plano Sporte, a primo latere juxta heredes Corradini de Porcharella, a ſecundo latere heredes Vannis Romangili, a tertio latere heredes Paſchalis & aliis finibus, & alia petia terre poſita eſt in dicto territorio in Vallis Cantabruni, alias Forcha-luparia juxta viam, a primo latere, a ſecundo & tertio latere Benedictus filius dicte domine Florentie & alios fines cum omnibus juribus *&c.* Deo & beato Romoaldo de diſtrictu ſeu territorio Fabriani, necnon ven. viro fratri Albrico abbati monaſterii ſancti Romoaldi ſupraſcripti preſenti, recipienti & ſtipulanti pro ipſo monaſterio exiſtens in traſana dicti monaſterii juxta inclauſtrum & domum maſſaritie dicti monaſterii *&c.* genuflexa manibus cancellatis mittens manus ſuas inter manus ipſius domni abbatis *&c.* & ipſi domno abbati promitteos obedientiam, & reverentiam *&c.* & non diſcedere ab ordine & regula ſancti Benedicti & beati Romualdi, ſed ipſam regulam & ordinem, dum ipſa vixerit, conſervare & dictus domnus abbas tenens manus dicte domine Florentie inter manus ſuas ipſam *oblatam* recepit *dedicatam* ad panem & aquam, promixit etiam predicta domina Florentia ipſi domno abbati, recipienti nomine quo ſupra, io predicta obedieotia & reverentia ſtare & morari toto tempore vite ſue in dicto monaſterio vel alibi, ubi ipſe domnus abbas vel ejus ſubceſſor ſibi honeſte mandaverit, promittens etiam dicta domina Florentia ipſi domno abbati, nomine quo ſupra, recipienti, quod de dictis petiis terre litem aliquam non inferret *&c.* dictus abbas *&c.* promiſit dicte domine Florentie *&c.* deinceps dare & preſtare alimentum & nutrimentum ſecundum ipſius facultatem, ut in dicto monaſterio eſt conſuetudo, de bonis dicti monaſterii toto tempore vite dicte domine Florentie, & ipſam defendere & protegere ac etiam auxiliari in judicio & extra de jure & de facto contra quaſcumque perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares omnibus ſumtibus & expenſis dicti monaſterii, & nihilominus predicta domina Florentia promiſit dicto domno abbati, nomine quo ſupra, omni tempore eſſe fidelis, legalis, obediens, non fraudare jura & bona ipſius monaſterii, nec aliquit committere vel facere in damnum, detrimentum ipſius mooaſterii, & etiam domno abbati predicto, ſed potius bona, jura ipſius monaſterii pro poſſe ſalvare & manutenere pro ipſo monaſterio & abbate *etc.* Que omnia & ſingula in boc inſtrumento *etc.* contenta dicta domina Florentia corporaliter tactis ſcripturis juravit ad ſancta Dei evangelia obſervare *etc.* ſub pena & obligatione bonorum virtute preſtiti juramenti.

Actum in ſupradicto monaſterio ſancti Romoaldi in traſana dicti monaſterii *etc.* preſentibus Johanne Girardi de ſancto Severino, & Berardo Marini de Porcharella teſtibus ad hec vocatis & rogatis.

Et ego Geronimus Pauli de Moliano publicus imperiali auctoritate notarius his omnibus interfui, rogatus ſcripſi & publicavi.

IN Dey nomine, amen. Anno milleſimo CCC. LXXXXII. indictione XV. tempore domini Bonifacii noni, die ultima *Anno* 1392.

menſis ſeptembris Fabriani in eccleſia ſancti Biaxii, membri monaſterii ſancti Victoris de Cluſis Camerinenſis dioceſis & diſtrictus Fabriani, preſentibus domino Johanne Vangoli, domino Nicolao Johannis de Fabriano, Durante Bartholomei de Aretio, & Brunacoro Junte de Loccorano comitatus Peruſii habitatoribus in terra Fabriani teſtibus rogatis. Pateat evidenter, quod exiſtens ante major altare dicte eccleſie fleſſis genibus Letitia virgo quondam Angelutii Guidonis de Genghia dicti diſtrictus tenens manus ſuas fra manus venerabilis viri domni Jacobi abbatis dicti monaſterii ſancti Victoris, volens per Chriſti amorem, & pro remiſſione ſuorum peccatorum, reſervatis tamen .... primo & ante omnia fructibus & uſufructibus omnium ſuorum bonorum, & reſervatis, donec corporaliter vixerit, & arbitrio & poteſtate petendi & recipiendi, & diſtribuendi centum libras denariorum, quas debet Angelutius ipſi Letitie, reliquum deſtribuendo in ipſius Angelutii teſtamento ſcripto manu publici notarii, dedit & dedicavit ſe & bona ſua omnia tam mobilia quam ſtabilia, & tam preſentia quam futura, Deo & beato Victori & ipſi domno abbati in *converſam* & *oblatam* & *redditam ipſius monaſterii* promictens eidem abbati caſtitatem, obedientiam, & reverentiam debitam & conſuetam ſecundum regulam & ordinem ſancti Benedicti, & mores & conſuetudines dicti monaſterii. Qui domnus abbas, preſente, volente, & conſentiente religioſo & honeſto viro domno Venantio Andree de Fabriano monacho & ſindico, & procuratore dicti monaſterii ipſam Letitiam cum reſervatione predicta, & omnia ipſius Letitie accepit & acceptavit in *oblatum & converſam dicti monaſterii ſancti Victoris* ſecundum regulam & ordinem beati Benedicti, & mores & conſuetudinem dicti monaſterii *per immiſſionem cujuſdam ſchapularis*, quem idem domnus abbas poſuit & immiſit in dorſo ipſius Letitie eum recipientis, ut *oblate* & *converſe* ejuſdem monaſterii cum reſervatione predicta; renuncians etiam dicta Letitia anno probationis dicte regule, dicens & confitens ipſam regulam & ordinem probaſſe & ſeciſſe per annum & dies, & predictam dationem, dedicationem, & converſationem, promiſſionem & omnia & ſingula ſupraſcripta perpetuo rata & firma habere & tenere, & ea omnia & ſingula attendere & obſervare promiſit, & in nullo contrafacere, vel venire aliquo modo vel cauſa ſub obligatione omnium ſuorum bonorum preſentium & futurorum.

Et ego Franciſcus Nicolutii de Fabriano *&c.* notarius predictis omnibus interſui.

Et hæ quidem converſas ſe obtulerunt in monaſteriis virorum; exemplum etiam proferimus converſæ ſe offerentis in aſcetorio ſacrarum virginum. Anno 1212. domna Beatrix in manu domnæ Diademæ abbatiſſæ, & domni Laurentii rectoris eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Bethleem prope Bononiam *inveſtituram ſui & ſuarum rerum poſuit ſuper altare ſancte Marie virginis & ei veram obedientiam promiſit & priori Camaldulenſium, & ipſa abbatiſſa et domnus Laurentius rector ipſam in* converſam *&* ſororem *acceperunt cum ſtola et cum oſculo pacis* (a). Sed chartam ipſam legamus. a *Arch. S. Chriſtina Bonon. ſ. 21.*

ANno Domini M. cc. xII. die VIII. intrante menſe madij die martis indictione xv. preſentibus fratribus infraſcriptis ... & ſpecialiter ad hoc vocatis. *Anno 1212.* Domna Beatrice refutando temporalia, cupiendo ſpiritualia obtulit, & tradidit ſe & L. libras Bol. que fuerunt de docte ſua & omnia ſua bona, que nunc habebat in preſentiarum, & in futuro ſperabat habere aliquo modo, exceptis xxx. libris Bol. ex quibus xx. lib. Bol. de illis de dote *&c.* in manum donne Diademme Dei gratia abbattiſſe, & donni Laurenti rectoris eccleſie ſancte Marie de Beleem conventu Camaldulenſium recipientibus in bonorem Dei & dicte eccleſie priori Camaldulenſium & abbatiſſe ſancte Chriſtine ſuorumque *fratrum* & *ſororum* in predicta eccleſia & conventu Camaldulenſium ſucceſſorum, & ſecundum conventum & ordinem & conſuetudinem conventus Camaldulenſium preſentibus & conſentientibus *fratribus et ſororibus dicte eccleſie ſancte Marie de Beleem*, & ibidem in eorumdem teſtium preſentia predicta domina Beatrice inveſtitionem ſui & ſuarum rerum, ut ſupra dictum eſt, ſupra altare ſancte Marie virginis poſuit, & ei veram obedientiam promiſit & priori Camaldulenſium, & ipſa domna abbatiſſa & donnus Laurentius rector & miniſter dicte eccleſie preſentibus & conſentientibus *fratribus et ſororibus ſuis dicte eccleſie* ſecundum morem & regulam Camaldulenſium ipſam *in converſam et ſororem* acceperunt. Et cum ſtola & cum libro & cum oſculo pacis omnes ſorores acceperunt. Actum in predicta eccleſia ſancte Marie predicte, ut ſuperius

rius

rius legitur, mihi notario ſeribere juſſerunt.

Dominus Martinus presbyter & domious Guilielmus clerieus de Camarualdo & Albertus .... lious, & magiſter Ugo, & Zapolinus & Selviſce ad boc rogati teſtes fuerint.

Ego Gerardus notarius, ut ſuperius legitur, rogatus ſcripſi.

Sed ritus proſequamur, variaſque promiſſiones, quibus ſe adſtringebant converſi & eooverſæ. Reperimus quandoque ſratrem & ſororem, converſum & converſam ſe obtuliſſe in eodem monaſterio. Octavianos abbas Inſulanus (*a*) anno 1310. recepit Bontium & Agnetem ſororem ejus in *converſum et converſam ſecundum regulam ſancti Benedicti et ſtatuta ordinis Camaldulenſis*, *victum et veſtitum illis promittens*. Aliquando maritus & uxor ſe tradebant pro oblatis & commiſſis. Eorum exempla protulimus io §. XXVI. *de Commiſſis*, alia etiam producemus inſerius. Aliquoties ſpondebant caſtitatem; aliquoties hac lege ſe adſtringi nolle aperte profitebantur, ut ex dicendis in ſequenti paragrapho. Conjuges demum, vel alter ex conjugibus, ad converſionem offerebant inſuper & filios ſuos: promittebant hujus generis converſi & converſæ obedientiam abbatibus, vel prioribus, vel abbatiſſis; ab ipſis alimenta recipiebant, dirigebantur in vita ſpirituali, ſacramenta recipiebant æque ac converſi & converſæ, qui & quæ convivebant eum monachis & eum monialibus. In ordinario (*b*) ſancti Apri Tullenſis, dum ſermo habetur de die ſacroſancti Natalis Domini, præcipitur, *ut omnes monachi et pueri, converſi et converſæ in bac die eucbariſtiam recipere debeaut*; & in ſollemnitate cœnæ Domini: *Sacriſta babeat alium calicem, et urceum cum vino ad altare ſancti Chriſtophori, ut ibi bibaut converſi et converſæ, qui Corpus Domini acceperunt*. Anno 1284. converſæ ſanctæ Mariæ de Porcilia teſtantur, quod *ab ipſo monaſterio ſeu priore ſancte Marie in dicta eccleſia receperunt et audiverunt divina officia et alia ſacramenta, et confeſſe fuerunt, et profeſſe ſe velle eſſe dicti prioris, monaſterii et conventus*. Documentum publici juris ſacimus ex tabulario noſtro ſancti Michaelis de Muriano.

a §. Oblatis P. II. n. 3.

b Marten. de antiq. monach. ritib. lib. III. cap. XV. n. 20.

Anno 1284. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Anno nativitatis ejuſdem milleſimo ducenteſimo octuageſimo quarto indictione duodecima die primo novembris & Padue io eccleſia monaſterii ſancte Marie de Porcilia *a latere fratrum*. Preſentibus domno Petro monacho ejuſdem monaſterii, fratribus Martino & Alberto converſis ipſius monaſterii, Viviano notario filio magiſtri Gerardi de Viviano teſtibus vocatis & rogatis ad hee & aliis. Domine Patavina quoodam Johannis de Bonzanioo, Nicolota uxor quondam domini Luce, Donella quondam Symeonis, Giſla quondam Johannis ſabri, Benevenuta quondam Jacobini, Marcha quondam Bernardi, Catherina quondam Manſredi, Perſenda uxor quondam Petri, Giſla, que dicitur Vezata, Beatrix quondam Federici, & Thomaſia quondam Clarioti, que omnes morantur Padue in domibus monaſterii ſancte Marie de Poreilia, que ſunt juxta dictum monaſterium, expreſſe & ex certa ſcientia omnes ſimul unanimiter & quelibet earum per ſe confeſſe ſuerunt coram religioſo viro donno Sanſone priore dicti mooaſterii ſancte Marie de Porcilia, quod nunc ſunt & ſuerunt temporibus retroactis Campeſe dicti prioria ſancte Marie de Porcilia & illius monaſterii & conventus, poſtquam habitaverunt & habitare inceperunt in dictia domibus, & *ſub obedientia dicti prioris* monaſterii & convenius, ſunt & ſuerunt a dicto tempore citra, & ab ipſo monaſterio ſeu priore ſancte Marie, & in dicta eccleſia *receperunt* & *audiverunt divina officia*, *& alia ſacramenta*, & cooſeſſe ſuerunt & profeſſe, ut predictum eſt, ſe velle eſſe dicti prioris, monaſterii & cooventus Campeſe, & ſub obedientia ejus eſſe & ſtare de cetero & in futurum, & in dicta eccleſia audire & recipere divina officia, miſteria, & ſacramenta eccleſiaſtica, *tamquam profeſſe ipſius prioris monaſterii ſupradicti*.

Ego Symeon magiſtri Gerardi de Viviano ſacri palatii notarius interſui & rogatus hec ſcripſi.

In monaſterio ſanctæ Chriſtinæ de Tarviſio Aurabona filia quondam domini Garſendini judicis & uxor quondam domini Philippi de Graſſis judicis promiſit cum expenſis & obligatione omnium ſuorum bonorum abbatiſſæ Gherardeſchæ *caſte ſe victuram, & recepturam ſacramenta eccleſiaſtica in dicto loco & non aliunde*; obtulerat autem fructus & redditus domus magnæ habitatæ per eam cum turri jacentis in civitate Tarviſii in contrata ſancti Viti; e contra abbatiſſa & moniales conceſſerant ipſi Auræbonæ *caminum quondam ſororis Beatricis pro habitatione* ſua, & *ut poſſet tenere unam ſervitricem*, *& a dicto conventu habere vitam conven-*

tua-

ınalem ſecundum conſuetudinem dicti loci, & poſſe ire, ſtare, redire, intrare & exire in dicto monaſterio cum licentia tamen domne abbatiſſe preſentis & future, & ſervitrici ipſius domne Aurabone copiam ſecere *ſtandi, intrandi, exeundi & redeundi in dicto monaſterio cum licentia & ſine licentia* &c. Aurabona poteſt appellari *familiaris* monaſterii ſanctæ Chriſtinæ. Documentum edidimus in (*a*) appendice monumentorum ad vitam ſancti Pariſii. Exemplum afferamus utriuſque conjugis converſi & converſæ ejuſdem monaſterii: Anno 1218. VIII. *julii indictione* VI. *Rivoalti. Giſla quondam uxor Jonathe Venerio de confinio ſancti Gregorii, nunc vero tam ipſe, quam ego converſi monaſterii ſancti Zacharie, conſentiente mihi domina mea Galandria abbatiſſa cum meis ſucceſſoribus* ſecurum reddit Guilielmum Fuſculum circa quamdam *terre proprietatem. Marcus Semitecnlus diaconus & notarius.* Ex hac pagina (*b*) liquet inſuper Giſlam caſte vixiſſe, & perpetuæ caſtitatis legibus ſe obligaſſe, marito etiam vivente itidemque in eodem monaſterio converſo. Alterum producamus mariti & uxoris ac filiorum. Anno 1271. magiſter Accordus & Brageleana ejus uxor cum Floravante & Agnete filiis ſpondent *caſte ſe victuros* in domo prope monaſterium Porciliæ, quæ ad vitam ipſis conceſſa ſuerat a domno Caſtellano Porciliæ priore. Viduæ pariter. Anno 1264. *domina Melda uxor quondam Simeonis de Marſango* obligat ſe *ad perpetuam caſtitatem* propter quamdam domum receptam a domno Compagno priore ſanctæ Mariæ de Porcilia. Anno 1222. plures degentes in domibus proximis eidem eccleſiæ Porcilienſi cum uxoribus ſuis ſpondent *religioſe et caſte omnimode in vita et habitu vivere, et in iiſdem domibus habitare et non facere aliquod juramentum vel querimoniam coram judice de aliquo homine, nec debeant operari aliquam artem vel facere forum* &c. *ſine licentia ſupradicti prioris*, En cœtus plurium converſorum & converſarum prope monaſterium Porciliæ habitantium. Tres poſtremas chartas ex tabulario hujus noſtri monaſterii ſancti Michaelis de Muriano hic ſubjicimus.

a Pag. XXIII.

b Flam. Cornel. Dec. XII. pag. 387. 389.

Anno 1271.

IN nomine Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo primo indictione quatuordecima die ſeptimo exeunte julii, preſentibus Fino filio quoodam Azonis de plebe Sacci, Latoldo filio Ottonelli de ſancto Ceſeno, Bartholomeo Galicano filio quondam Facini de Verona, Johanne Martini baliſtrarii de Filtro. Actum Padue in capitulo fratrum ſancte Marie de Porzilia. Ibique magiſter Accordus filius quondam Pacis de Verona pro anima ſua & parentum ſuorum nomine pure & inrevocabilis donationis, que dicitur inter vivos, fecit finem, datum, & ceſſionem in manibus dompni Caſtellani prioris ſancte Marie de Porzilia, & pro ipſo monaſterio de omnibus edificiis, que fecit vel adhuc faciet ſuper campum dicti monaſterii, & eccleſie ſancte Marie de Porziglia, & pro ipſo monaſterio manifeſtavit ſe poſſidere, & conſtituit & promiſit nulla ratione vel occaſione huic donationi ſe contravenire ſub obligatione omnium ſuorum bonorum, quorum conſtituit ſe poſſidere pro dicto monaſterio & eccleſia, & ejus nomine. Et ibi in continenti dictus dompnus Caſtellanus prior dicti monaſterii & eccleſie ſancte Marie de Porziglia in pleno capitulo ad ſonum campane & more ſolito congregato pro ſe & ſucceſſoribus ſuis & dicto monaſterio & eccleſia de voluntate fratrum ſuorum omnium vel majoris partis, videlicet dompoi Sanſonis, dompni Ottaviani, dompni Boni, dompni Albertini, Fratris Petri Brivoſi, fratris Guidonis de Baldaria, fratris Alberti de Luxia, & fratris Henrighetti monachorum, & ipſi fratres cum eo inveſtiverunt dictum Azordum recipientem pro ſe, & domina Brageleana uxore ſua, & filio ſuo Floravanto & filia ſua Agneſia de habitatione ſupradicte domus & uſufructu ejuſdem tempore vite ipſorum; ſcilicet magiſtrl Acordi & filiorum ſcilicet Floravanti, & Agneſie & uxoris; tali conditione & pacto, ut ipſe magiſter Acordus & uxor domina Brageleana, & filii ſui Floravantus & Agneſia debeant *ſtare et vivere in predicta domo caſte et honeſte*, quod ſi omnes, vel aliquis eorum, contrafecerint vel contrafecerit, cadant vel cadat a jure ſuo. Item eodem milleſimo & indictione die XII. exeunte decembri, preſentibus Jordano filio Tertii callegarii, Guidone filio quondam Johannis de Vicentia, fratre Proſdocimo converſo ſancte Marie de Porcilia, & fratre Benedicto filio quondam magiſtri Boni Johannis de Codalunga. Actum Padue ſuper campum ſancte Marie de Porcilia in domo, in qua babitat ipſe Acordus; Domina Brazeleana uxor predicti magiſtri Acordi de voluntate & conſenſu dicti mariti ſui ibidem preſentis & conſentientis, & ſuam parabolam dantis predicto contractui, & his omnibus in dicto contractu comprehenſis conſenſit & ſuam parabolam dedit, & ſibi placere dixit, &

in

in his renuntiavit omni ſuo juri dotis, pignoris vel ypothece donationis quante ſeu incontri, auxilio Vellejani, & illis autenticis ſive legibus: Si qua mulier; Sive a me, & omni alii ſuo juri & legum auxilio, quo convenire poſſet cerciorata a me notario de omnibus predictis, unde plures cartas fieri rogavit uno & eodem tenore.

Ego Albertinus Lanſranchi de Pallaxone Parmenſis notarius domini Marchi comitis de Lomello interſui, & hanc cartam rogatus ſcripſi.

Anno 1264. IN nomine Domini Dei eterni. Anno ejuſdem milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto indictione ſeptima die ſeſto exeunte marcio. Padue in monaſterio ſancte Marie de Porcilia, teſtes domious Petrus judex de Montagnana, dominus Prandus de Claudo & Wilielmus ejus nepos & alii. Ibique domnus Compagnus prior monaſterii & conventus ſancte Marie de Porcilia in pleno capitulo dicti monaſterii ad ſonum campane coaunato more ſolito, de voluntate ſuorum fratrum & monachorum, videlicet dompnorum Caſtellani, Spinabelli & Sanſonis, & fratrum clericorum Jacobi, Johannis, Widonis, Ottaviani, Petri & Albertini, dedit ac ioveſtivit inrevocabiliter dominam Meldam uxorem quondam Symeonis de Marxango in vita ipſius domine, de domo una jacente ſuper campum ipſius monaſterii ab uno capite via, & ab alio capite & a duobus lateribus jus dicti loci. Ita tamen quod dicta domina debead habere, tenere & poſſidere dictam domum cum ſedimine in vita ſua, cum acceſſu & ingreſſu, cum introitu & exitu, & cum omni jure & honore eidem pertinenti, vivendo tamen dicta domina *honorifice in caſtitate*. Promiſit quoque dictus prior per ſe & ſuos ſucceſſores & pro ipſo conventu ſtipulans dicte domine dictam domum cum ſedimine ab omni homine deſendere & vvarentare, in pena boni cambi, dampni &c. Ita vero quod poſt mortem dicte domine dictam domum cum ſedimine liberam & expeditam remanead in dicto monaſterio ſancte Marie. De quo teoore duo inſtrumenta fieri debent.

Ego Barıholomeus filius quondam Boninconıri de Roveredo ſacri palatii notarius interſui, & rogatus ſcripſi.

Anno 1222. IN nomine Domini Dei noſtri. Anno ejuſdem nativitatis milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſecundo indictione decima die ſeptimo exeunte meoſe ſebruarii in clauſtro ſancte Marie de Porcilia in preſentia domini Henrici judicis filii domini Gumberti de Vico argeris, Geti & Petri, qui ſuit de Bojone & Proſdocimi clerici & aliorum. Ibique dompnus Compagnus prior ſupradicte eccleſie ſancte Marie de Porcilia inveſtivit fratrem Violum & Warvvanum de domo, in qua ipſi habitant; & dominam Taliam de domo, quam tenet & habitat; & fratrem Benedictum & uxorem ſuam de domo, quam tenent & habitant; & dominum Gumbertum & uxorem ſuam de domo, quam habitant & tenent; & fratrem Willelmum & uxorem ſuam, & patrem ſuum de domo, quam habent & tenent; & dominam Mariam de Gunſelmo de domo, quam habet & tenet; & fratrem Simeonem & filias ſuas, ſcilicet Machionam, & Flordiliam & Mariam & Donellam de domo, quam habent & tenent; & Canovam & uxorem ſuam & matrem ſuam de domo, quam habent & tenent, ſcilicet de habitatione & uſufructu carum & omnium ſuorum edificiorum atque ortorum tempore vite ſue; tali pacto & conditione, quod ipſi teneantur & debeant *religioſe & caſte omnimode in vita & habitu vivere, & in eiſdem domibus habitare, & quod non debeant facere aliquod juramentum, vel querimoniam coram judice de aliquo homine, nec debeant operari aliquam artem, vel ſacere ſorum, vel mutuum, vel pignorationem terre ſeu blave, vel vini, vel olei, per ſe, nec in ſocietate cum aliis ſine licentia ſupradicti prioris vel ejus ſucceſſoris*; & quod debeant claudere ſupradictam poſſeſſionem ante & retro, & quod ipſi teneantur unuſquiſque coram ſe deſendere ripam fluminis ad voluntatem ſupradicti prioris vel ejus ſucceſſoris cum conſilio majoris partis habitatorum ejuſdem campi ſancte Marie. Item ſi de propria voluntate vellent recedere ſine licentia prioris ejuſdem eccleſie, & receſſerint, poſtquam ipſe prior eum, qui receſſerat, amonuerit, ſi infra octo dies poſt amonicionem ad abitandum in predicto campo reverſus non ſuerit, tunc ab omni ſuo jure cadere debeat, & uſusfructus omnium predictorum libere in ipſum priorem ſancte Marie reverti debeat. Item, quod abſit, ſi *aliquis, vel aliqua habitantium ſuper campum, in fornicationem, vel adulterinm, vel percuſſionem alterius, ſive in aliquod ſamoſum vel mortale peccatum ceciderit, & correctus a priore, & ad voluntatem ipſius non ſteterit, & non ſe emendaverit, poſt primam & ſecnudam correctionem ab omni ſuo jure cadat, & tunc ipſe prior poſſit & debeat*

beat

Digitized by Google

beat ipſum vel ipſam expellere de ſupradicto campo, ſi voluerit, dando ſibi tertiam partem edificiorum ſuorum ſive in denariis, ſive in rebus, & hoc in ſuo arbitrio. Item quandocumque ipſe prior de conſilio & voluntate majoris partis habitatorum ejuſdem campi voluerit aliquem vel aliquam expellere de ſupradicto campo pro aliqua juſta occaſione ſit ei licitum, & poſſit, verumtamen conceſſis omnibus edificiis ſuis ei, & expellatur ſive in rebus, ſive in denariis in arbitrio prioris precio ſibi conceſſo in extimatione duorum bonorum hominum habitantium in ſupradicto campo, tunc ipſe vel ipſa teneatur recedere infra tertium diem ſibi a priore determinatum; & ſi inſtigante diabolo exire noluerit infra preſcriptum terminum, teneatur & debeat amittere libras decem denariorum Venetorum, & unuſquiſque ſupradictorum ita ſe obligaverunt & promiſerunt ipſi ſupradicto priori, & confeſſi fuerunt, & pro ipſo priore ſe conſtituerunt & manifeſtaverunt ſe poſſidere.

Ego Rolandinus ſacri palatii notarius filius Jacobini de Bajalardo interſui, & eorum juſſu hoc ſcripſi.

Si quando converſus vel converſa ad domum propriam redire proponebant, hoc, niſi requiſitis abbatibus vel prioribus monaſteriorum, agere non audebant. Anno 1211. (*a*) Aymericus abbas ſancti Severi in Claſſe Ravennæ abſolvit *Johannem presbyterum a conditione converſionis*. Anno 1306. *Albertur olim converſus ſanctæ Mariæ de Porcilia* lites, quas contra ipſum monaſterium gerebat, dimittit; & anno 1303. domnus Juncta abbas monaſterii ſanctæ Mariæ de Trivio de Monte Cornario abſolvit *Brunam ab omni obligatione familiaritatis ſive converſionis*. Alberti chartam damus ex archivo noſtro, & alteram Junctæ abbatis ex regeſto inſtrumentorum (*b*) Buldronis notarii in tabulario ſanctæ Mariæ de Trivio in monte Cornario.

a Arch. archiep. Ravennæ D. 912.

b Pag. 13.

Anno 1306.

IN nomine Domini Dei eterni. Anno ejuſdem nativitatis milleſimo trigeſimo ſexto indictione nona die quintodecimo exeunte marcio, preſentibus magiſtro Marcoardo decretorum Teotonico, magiſtro Bernardo decretorum de Waſconia, & domino Jacobo judice de Alexio de Padua. Albertus filius quondam Clarelli de Henrigeto pizolo, aſſerens ſe majorem eſſe annis vigintiquinque, renuncians illi cauſe & cauſis, quam ipſe movebat & movere volebat contra donnum Compagnum priorem eccleſie ſancte Marie de Porcilia & contra ipſam eccleſiam & fratres ipſius eccleſie in omnibus, que ei & dicte eccleſie dicere & petere poſſet & poterat aliaque occaſione, & ſpecialiter pro eo quod ab eo & a dicta eccleſia ſancte Marie dicere & petere poſſet & poterat pro illis bonis, que dicta eccleſia habet & habuit de bonis ipſius Alberti, ex eo ſcilicet quod dicebatur ipſum Albertum *extitiſſe fratrem converſum* in dicta eccleſia ſancte Marie. Propterea ipſe Albertus fecit finem & remiſſionem, refutationem & recreationem dicto donno Compagno *&c.*

Actum fuit Padue in eccleſia ſancti Martini.

Ego Rodulfus Patavini Clavi ſacri palatii notarius interfuit & dicti Alberti, & dicti prioris juſſu ſcripſi.

Anno 1303.

IN Dei nomine Amen. Anno Domini milleſimo CCC. III. die V. menſis madii in caſtro montis Cornarii preſentibus Compagno dicti loci, Gratiano de Civitella, & Ciſcio de Trivio teſtibus &c. Dompnus Juncta abbas monaſterii de Trivio *abſolvit* liberaliter Brunam filiam quondam Dueduti de Stracta *ab omni obligatione familiaritatis ſive converſionis, & ab omni obedientia, qua tenebatur dicto domno abbati, & promiſerat tempore, quo in converſam ſeu familiarem dicti monaſterii ſe obtulit*, & dedit eidem Brune licentiam eundi & morandi perpetuo ubi voluerit, & hoc fecit, quia dicta Bruna abſolvit ipſum domnum abbatem & monaſterium ab omni promiſſione & inveſtitione, qua dictus domnus abbas eam receperat & inveſtiverat de bonis monaſterii.

Et ego Buldrone notarius interſui & rogatus ss.

§. XLV.

Plures converſæ habitabant in domibus privatis.

LICET plures converſi & converſæ domicilium haberent in monaſteriis monachorum vel monialium, aut certe in ædibus propinquis ad mulieres excipiendas deſtinatis, ſi cœnobia forent virorum, & in domibus adhærentibus, ſi aſceteria forent ſacrarum virginum, certum eſt tamen pleroſque ex his utriuſque ſexus præſertim conjugatos moram non traxiſſe neque in ipſis, neque prope ipſa monaſteria, ſed in domibus privatis, vel in locis diſſitis a cœnobiis, vel demum

in ædibus ipſis aſſignatis ab abbatibus aut a prioribus pro habitatione. Anno 1225. Guido quondam Blanci de Cornia, & Giſla uxor ejus offerunt ſeſe Accolto abbati ſanctæ Mariæ de Agnann, mittentes ſe cum omnibus bonis ſuis in manibus ejuſdem, promittentes et obedientiam ſecundum regulam ſancti Benedicti; abbas autem conceſſit eis licentiam permanendi in eorum domibus apud Corniam. Chartam exhibemus ex archivo (a) ſanctæ Mariæ in Gradibus Arretii.

a Num. 131.

Anno 1225.

IN eterni Dei nomine ameo. In preſentia teſtium ſubſcriptorum. Guido quondam Blanci de Cornia, & domina Giſla uxor ejus pariter ſponte libere ac ſolemniter ſe Deo ac domino abbati de Agnano vice dicti monaſterii recipienti & omnia & ſingula bona ſua, que habebant vel alius pro eis in toto comitatu Aretino & ſpecialiter in caſtello de Cornia & ejus curte. mobilia & immobilia preſentia & ventura, & hec omnia fecerunt coram altare dicte eccleſie, & miſerunt ſe io manibus domni A. preſati abbatis faciendo profeſſionem & obedientiam promittentes ſe vivere ſecundum regulam beati Benedicti. Poſt hee autem preſati jugales dictum domnum abbatem humiliter rogaverunt, quatenus eis daret licentiam commorandi, apud Corniam in domo, que tunc uſque ipſorum fuerat etiam in vita ipſorum, in qua domo dicebant ſe velle exinde habitare pro dicto monaſterio. Preſatus quoque dictus abbas ab eis taliter requiſitus dedit eis licentiam taliter commorandi, ut ſuperius eſt expreſſum, & dedit licentiam preſate domine Giale, quod faciat de dote, quam habuit tempore matrimonii contracti inter ſe & dictum virum ſuum, videlicet quinquaginta libras Piſarum expendibilium, quiquid vellet.

Actum in choro dicte eccleſie preſentibus Martino de Sancto, & Johanne de Sancto, & Guidone Marabucci, & Gregorio de Cornia, & Rainerio olim Johannis de Cornia & aliis. Anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo quinto, Honorio papa reſidente; Frederico invictiſſimo imperatore ſecundo imperante XII. kl. madii indictione XIII.

††† Signa manuum dictorum teſtium rogatorum.

Ego Rainaldus judex, idemque notarius domini imperatoris predictis interfui & rogatus ſcripſi & complevi, & in publicam formam redegi, & in fine me... appoſui.

Loco ✠ *ſigni.*

Append. Annal. Camald. Tom. I.

Anno 1257. (b) XXI. julii domnus Martinus prior Camaldulenſis acceptavit in numerum converſarum, confirmata oblatione bonorum ſuorum, domoam Cæciliam olim Maſſarii de Fojano, eique locum *in Curte veteri* aſſignavit, ut alimenta inde perciperet, faciens illam participem bonorum ſpiritualium & temporalium eremi. Hæc proinde converſa nequaquam degebat prope eremum vel monaſterium Camalduli, ſed in loco diſſito commorabatur. In charta (c) anni 1269. X. maji ſoror Gregoria, quæ prius Marcheſiana vocabatur, pro remedio animæ ſuæ donavit Johanni priori Camaldulenſi aliquot latiſundia; is e contra Gregoriæ conceſſit alia prædia ſuper montem Cortonæ cum poteſtate ædificandi ibidem eccleſiam, prope quam degeret, quæ tamen una cum terris poſt ejus obitum ad ſacram eremum reverteretur. Eccleſia hæc tempore progrediente prioratus & eremus evaſit, & etiamnum ad uſum eremitarum Camaldulenſium perſeverat. Animadvertatur vox *ſoror*, quæ ipſi tribuitur, & mutatio nominis Marcheſianæ in Gregoriam, cum converſa facta fuit. Eodem anno (d) 1269. V. julii in quadam charta authentica appellationis ad ſedem apoſtolicam, quam confecit beata Gherardeſca Piſana, ipſa nominatur *domna Gherardeſca monialis ſancti Savini* ejuſdem Piſanæ diœceſis, ſemperque hoc nomine donatur, & una vice *ſanctimonialis*. Ex actis ipſius, quæ publici juris facta fuere (e) a ſociis Bollandianis, dignoſcitur illam, licet monialis eſſet, ſeceſſiſſe ad monaſticam vitam vivendam in domo privata prope cœnobium noſtrum ſancti Savini, ubi monachum induerat etiam vir ipſius. Cæcilia *converſa*, de qua ſuperius, cum arctaretur a domno Orlaodo vicecomite Camaldulenſi & ſyndico caſtri Fojani ad ſolutionem cujuſdam impoſitionis pro cuſtodia ipſius caſtri, Bardus judex communis Arretii ſententiam tulit, oon debere ipſam *gravari, neque moleſtari de aliquo datio vel angaria, & molto-letto ſeu banno preterito, quinimmo debere illi ablata reſtitui, ſalvo pro cuſtodia dicti caſtri, juxta partem ei contingentem, & hec ſine prejuditio in futurum eccleſie Camaldulenſis*. Data fuit hæc ſententia (f) anno 1258. XI. martii manu Ugolini notarii & ſcribæ dicti communis; proprium enim cum poſſideret, licet converſa, immunis non erat a gravaminibus ſecularibus & civilibus. Anno 1197. menſe aprili (g) Merlus teſtamento ſuo hæredem bonorum ſuorum conſtituit priorem Camaldulenſem per manum Henrici

b §. Oblatio n. 15 A. 3. 138.

c §. Anteſan. 140. A. 14.

d Ex cod. membran. biblioth. S. Mich. Piſar.

e T. VI. Maji di XXIX.

f §. Sententia n. 19. A. 3. 264.

g §. Teſtamentum. n. 8. A. 2. 39.

prioris de Planetulo propter alimenta, quæ præſtabantur ipſi & uxori ejus in domo Camaldulenſi de Motina, & ad illa ſuſcipienda in vita ſua tradidit omnes res, denarios, & quicquid habebat cum omni jure ſuo & actione, manu Mariani notarii. Domus Camaldulenſis de Motina non erat cœnobium, ſed pura domus juris Camaldulenſis eremi. Hos conjuges non reperimus revera nominari in charta *Converſos*, vel *Commiſſos* aut *Oblatos*; verum cum hæc victus annui aſſignatio tribueretur converſis utriuſque ſexus, bujus generis forte erant Merlus & ejus uxor, præſertim cum ex archivo Camaldulenſi, aliiſque conſtet vixiſſe plures converſos & converſas conjuges, qui minime continentiæ votum profitebantur. Nerius quondam Fantini de Mojona & Flora ejus uxor (*a*) anno 1315. x. aprilis obtulerunt ſe & bona ſua domno Accurſio priori Camaldulenſi *cum pacto, quod predicti* conjuges *non teneantur vota caſtitatis, neque renuntiationis proprietatis, ſed cenſeantur converſi, & obligentur ad obedientiam*, quibus prior promiſit victum & veſtitum. Annn (*b*) 1321. xiiii. decembris Zaccule quondam Albertini de Mojona & Puccia ejus conjux obtulerunt ſe & commiſerunt Dei ſervitio promittentes genuflexi obedientiam priori, cum ſolo pacto obedientiæ, *non caſtitatis*, & quod non poſſint exire ex Caſentino. In aliquibus tamen chartis votum caſtitatis oon excipitur. Sophia (*c*) aono 1323. v. januarii de coonſenſu viri ſui Superbi jam converſi Eremi-novæ de Fajolo obtulit ſe in *perpetuam familiarem* dictæ eremi, & omnia bona ſua domno Johanni priori, qui eam accepit *in converſam*. Anoo (*d*) 1311. v. novembris Tignoſus quondam Junctæ de monte Meggiano *obtulit & donavit Deo & ſanctis Benedicto & Romualdo*, atque domnis Bartholo abbati de Rota vicario generali domni Accurſii prioris Camaldulenſis, atque Matthæo priori ſancti Georgii de Marchia camerario eremi ſe & omnia bona ſua, & promiſit inſuper ſe curaturum, ut domina Artina ejus uxor conſentiret dicto contractui, & dictus camerarius eum recepit *in converſum & familiarem eremi*. Guido & Johanna ejus uxor *converſum & converſam* ſe reddunt (*e*) anno 1407. in parthenooe ſancti Petri de Luco, promittentes inſuper ſtabilitatem, & converſionem & obedientiam debitam ſecundum regulam prædicti monaſterii.

a §. Oblatio P. II. n. 3. A. 4. 32.

b Ibid. n. 6. A. 4. 27.

c Ibid. n. 8. A. 4. 43.

d Ibid. n. 4. A. 4. 21.

e Arch. Luci E. 78.

§. XLVI.

Converſæ quandoque appellatæ Oblatæ vel Commiſſæ apud Camaldulenſes.

EODEM modo, quo converſi ſæpe dicebantur *Oblati*, ita multoties converſæ Camaldulenſes *Oblatæ* appellabantur. Anno 1221. (*f*) Torſcella vidua Matthæi, Baccheria, & Bacciameus ac Matthæus filii ejus communi conſenſu offerunt ſe ipſos *pro oblatis hoſpitalis ſanctorum Frigdiani & Martini Piſarum* cum omnibus bonis ſuis, promittentes fratri Ranuccio hoſpitalario obedientiam, quam *ſimiliter oblati* ſpoodeot. Ita Cæcilia vidua Bondici, filiaque Bonajunctæ notarii (*g*) anno 1300. donat *ſe in converſam & oblatam*, ac ſua bona præfato Ranuccio, qui uſumfructum terrarum donatarum ei relinquit, aſſignans inſuper habitationem in uno domorum hoſpitalis. Adabene uxor olim Sandri de Partina offerens ſe & bona ſua, acceptata fuit in *commiſſam* (*h*) anno 1332. a Bartholo camerario Camaldulenſi. Et anno 1336. (*i*) Stephanus olim Paganucci de Poplena, & uxor ejus Honorata reciproco conſenſu obtulerunt ſe, & bona ſua Deo & abbatiæ ſanctæ Mariæ de Poplena, promittentes *obedientiam commiſſorum ordinis Camaldulenſis* in manu domni Feliciani prioris, qui eis victum & veſtitum promiſit. Anno 1385. (*k*) Angelus Turini prior monaſterii Roſæ prope Senas recepit *in oblatam* dominam Bartholomæam quondam Nuti Dini. Anno 1392. Lætitiam vidimus *oblatam & converſam* monaſterii ſancti Victoris de Cluſis. Anoo 1399. (*l*) Mamilianus Binius a Florentia abbas ſancti Petri Montis-muri, & prioe commendatarius ſancti Michaelis in burgo Arretii, cœnobitis hujus monaſterii convocatis, de ipſorum conſenſu recipit Floram olim Colæ Balducci de Arretio, viduam Guidoois de Monte-politiano in *oblatam dicti cenobii*. Sancta filia olim Stephani de Querceto de conſenſu Andreæ Nannis de Soci mundualdi ſui (*m*) anno 1433. obtulit *ſe ipſam Deo, & beate Marie, & divo Romualdo in converſam & commiſſam eremi Camaldulenſis*. Et hæ quidem *Oblatæ* erant vel *Converſæ* aut *Commiſſæ* in monaſteriis virorum. Quoad oblatas monaſteriorum ſacrarum virginum legimus (*n*) anno 1264. Margaritam prioriſſam ſancti Benedicti de Arretio *conſenſu domne Angele oblate ipſius loci*, & magiſtri Benvenuti cooceſſiſſe ad libellum quaſdam terræ portiooes. Et anno 1385.

ſoror

f Arch. S. M. Angel. Floren.

g Ibidem.

h §. Oblatio P. II. n. 23.

i Ibid. n. 16. A. 4. 40.

k Arch. Roſæ Senar.

l Arch. S. M. in Grad. Arretii n. 618.

m §. Oblatio.

n Arch. Pratiſv. n. 14.

ſoror Rica appellatur *Oblata ſeu converſa monaſterii ſanctiſſime Trinitatis* in via ſancti Galli Florentiæ, quod erat unitum alteri parthenoni noſtro ſancti Johannis-evangeliſtæ de Buldrone.

Conſueviſſe ali hujuſmodi feminas oblatas & viros oblatos etiam in eccleſiis cathedralibus nos docent Joſeph Martinius (*a*) quoad baſilicam Piſanam & Grandius (*b*) noſter, & quoad eccleſiam Mediolanenſem Muratorius. (*c*) Angelus Victorius Johannis parœciæ ſanctorum Coſmæ & Damiani offert ſe ipſum in *converſum venerabili operi domus ſive eccleſie majoris Piſane*, & donat Burgundioni operario varias terrarum portiones (*d*) anno 1317. VIII. februarii. Anno vero 1371. XXIX. januarii Creſpina vidua Bonajunctæ Maſcari, qui fuerat operarius domus Piſanæ, offert ſe ipſam cum omnibus bonis ſuis in *commiſſam & oblatam* prædictæ domus.

a *Tract. laſſitu Piſana c. XIV.*
b *Epiſt. de Pandectis pagg. 213. 256.*
c *Antiq. med. avi T. V. co. 571.*
d *Arch. archiep. Piſan. n. 960.*

§. XLVII.

Habitus converſarum Camaldulenſium.

CONVERSI & converſæ Camaldulenſes peculiarem habitum deferebant. Anno (*e*) 1363. VIII. maji comitiſſa Laſia comitis Tancredi de Porciano, & vidua Franciſcbini domini de Valbona ultimis ſuis tabulis decrevit ſepeliri *cum habitu converſarum ordinis Camaldulenſis*. Habitus hic amplectebatur tunicam cum ſcapulari; quandoquidem in charta (*f*) anni 1361. XXX. junii Loris quondam Corſi de plebe Remuli fecit profeſſionem, & indutus fuit *ſcapulare, quod habitus eſt converſorum juxta ordinem Camaldulenſem*, per domnum Johannem priorem Camaldulenſem in capitulo Fontis-boni. Idem actum dicitur cum Lætitia oblata monaſterii Victoriani, quæ profeſſionem emiſit *per immiſſionem cujuſdam ſcapularis*, ut in charta (*g*) ſuperius edita. Villana converſa monaſterii ſanctæ Mariæ de Porcilia *cupit & proponit vivere & mori in habitu religionis ad eccleſiam ſancte Marie de Porcilia* anno 1233. In vetuſta pictura feculi XIV. ad aram principem eccleſiæ noſtræ ſancti Michaelis in Burgo Piſarum viſitur beata Gherardeſca, *oblata*, ut (*b*) ſuperius innuimus, alterius abbatiæ noſtræ ſancti Savini prope eamdem urbem, cum tunica, ſcapulari & cappa albi coloris, velum nigrum in capite geſtans, cujus picturæ ectypon ad diem XXIX. maji in vita ipſius Beatæ edidit Papebrochius.

e *§. Teſtamentum Par. II. n. 19. A. 35. 90.*
f *§. Oblatio P. II. n. 23. A. 36. n. 379.*
g *Col. 436. n.*
h *§. XLV.*

§. XLVIII.

De Oblatis recentibus ordinis ſancti Benedicti, & congregationis Camaldulenſis.

DE Oblatis feminis ordinis ſancti Benedicti ſeculis recentioribus longum eſſet plenum ſermonem inſtituere, quandoquidem plura erecta fuere pro ipſis in Italia & in Sicilia, ubi etiam frequentes hodierna die ſubſiſtunt, domicilia, de quibus, ut etiam de Oblatis in eis degentibus, domnus Petrus-antonius Tornamira Panormitanus monachus Caſinenſis agit peculiari tractatu edito Panormi anno 1664. ſub titulo: *Origine e progreſſi delle monache Oblate dell' ordine di ſan Benedetto coll' aggiunta delle conſtituzioni &c.* in quo tractatu demonſtrat ſolis præſulibus Benedictinis, vigore inſtitutionis ſui ordinis, & approbationis ſanctæ regulæ, facultatem competere tradendi babitum, & aggregandi ad Benedictinam familiam Oblatas; ipſos poſſe inſuper delegare monachos, alioſque ſacerdotes regulares & ſeculares in urbibus, ubi ordo Benedictinus non exiſtit. Loquitur etiam de obligationibus Oblatarum circa vota & regulam; de ordine eas induendi ſacro babitu; & de adbibendis in ipſarum receptione cæremoniis; de indulgentiis quoque, quarum participes redduntur.

Celebris exſtitit ſancta Franciſca Romana, quæ Romæ erexit ſub ſpirituali directione monachorum Montis-oliveti illuſtre monaſterium Oblatarum Turris-ſpeculorum, ubi ipſa ſancte obiit, & ubi hodie colligitur nobilium matronarum religioſiſſimus cœtus. Venetiis ſub finem ſeculi præteriti (*i*) vixit pientiſſima, æque ac doctiſſima & nobiliſſima virgo Helena Cornelia-epiſcopia oblata Benedictina congregationis Caſinenſis. In noſtra Camaldulenſi familia ad ſeculum uſque elapſum perſeverarunt Oblatæ, quod colligimus ex monumentis monaſterii noſtri ſancti Nicolai urbis Burgi-ſancti-Sepulcri, in quibus leguntur nomina ſororum Franciſcæ, & Urſinæ, vulgo dictarum *Pinzochere*, ut in libro *contract. I.* & ex epiſtola ſcripta anno 1657. a domno Johanne-gualberto Durazzinio monacho noſtro & parocho monaſterii Roſæ Senarum *ſorori Catharinæ* Arretii commoranti *moniali Tertiariæ ordinis Camaldulenſis*. Eam *Tertiariam* vocavit potiuſquam Oblatam, ſicut etiam illæ nominatæ *Pinzochere*, juxta voces populares, quibus appellantur huiuſmodi religioſæ feminæ, quæ in propriis domibus victitant cum habitu regulari, ſive ordinis monaſti-

i *Deza in Vita Helenæ Corneliæ.*

naſtici, ſive etiam aliorum ordinum mendicantium.

Sed boc ipſo ſeculo XVIII. pietate & zelo plenus domnus Alphonſus Euſemius Peruſinus monacbus noſter habitum Camaldulenſem tradidit piis aliquot mulieribus & virginibus, quæ religioſum cœtum conſtituerunt Romæ, poſt multas inhabitatas ædes, ad viam Lungariam in Tranſtiberi, ubi modo eum multo pietatis & virtutum odore degunt. Ad cujus loci normam ſimilem Oblatarum Camaldulenſium domum idem erexit in caſtro Petrioli in Marchia Anconitana diœceſis Firmanæ, & ipſo promovente ab aliis inſtitutæ fuere aliæ ædes Faventiæ & Brittonorii in Romandiola.

Atque hæc ex noſtris ehartis collegimus ad illuſtrationem nominis Converſorum & Converſarum præſertim Camaldulenſium, quorum monumentorum beneficio etiam multa ſuppleri poterunt, quæ doctiſſime de varia hujus vocis acceptione & extenſione leguntur apud Mabillonium, Cangium, & San-maurinos monachos, nec non apud Brunatium noſtrum.

SE-

SERIES
ARTICULORUM.

I. S. *Benedictus in ſua regula neminem excludit a monaſteriis.* 336.

II. *Duplex genus hominum, qui ipſius regulam profitentur.* ibid.

III. *Alii in pueritia oblati, qui Monachi, alii a ſeculo adulta ætate venientes, qui frequentius Converſi appellati.* 337.

IV. *Inter utreſque ortæ aliquando diviſiones.* 340.

V. *Utrique tamen vere monachi.* 341.

VI. *Liberos tantum volunt utroſque Romani pontifices poſterioris ævi.* 342.

VII. *Ad converſorum genus pertinent Confeſſores, Confeſſi & Confeſſæ.* ibid.

VIII. *Monachi ſeu converſi* ad ſuccurrendum. 343.

IX. *Cæremoniæ adbibitæ cum fratribus* ad ſuccurrendum. *Eorum nomina adnotata in necrologiis.* 347.

X. *Alterius generis erant fratres commiſſi & conſcripti ad* ſuccurrendum. 349.

XI. *Converſi electi abbates & rectores eccleſiarum.* 350.

XII. *Converſi laici introducti a monachis Vallumbreſanis.* 353.

XIII. *Ejus tamen generis homines vivebant eodem tempore etiam apud Avellanſes.* 354.

XIV. *Immo anterius ſub Camaldulenſibus, & ſub Romualdo.* 355.

XV. *Huiuſmodi converſi apud Cluniacenſes, Ciſtercienſes, Carthuſianos & Grandimontenſes; appellati etiam Laici & Barbati.* 356.

XVI. *Diſtinguendi a converſis ſupra relatis converſi a Mahumetana impietate.* 358.

XVII. *Miniſteria converſis demandata præcipue apud Camaldulenſes. Eligebantur Camerarii.* 359.

XVIII. *Converſi Virgarii.* 360.

XIX. *Converſi Syndici & Procuratores.* 361.

XX. *Notarii.* 363.

XXI. *Viri illuſtres donabant bona ſua, & converſi fiebant.* 367.

XXII. *Sæpe tamen uſusfructus bonorum donatorum ipſis permittebatur.* 370.

XXIII. *Converſi intererant electionibus abbatum, ceteriſque monaſterii negotiis una cum monachis.* 371.

XXIV. *Converſi præficiebantur monaſteriis & eccleſiis, curamque gerebant animarum.* 374.

XXV. *Appellati quandoque Familiares monaſteriorum.* 383.

XXVI. Commiſſi pariter vel Manumiſſi. 387.

XXVII. *Qui etiam aliquoties erant ſimplices laici, immo & conjugati.* 390.

XXVIII. *Nuncupati etiam Donati & Devoti.* 391.

XXIX. *Et Oblati.* 393.

XXX. *Converſi, Commiſſi, Donati & Oblati ſub protectione monaſteriorum.* 405

XXXI. *Officia converſorum in eccleſiis.* 406.

XXXII. *Converſorum Camaldulenſium habitus.* 407.

XXXIII. *Converſi, qui deinde evadebant monachi.* 410.

XXXIV. *Converſi monaſteriorum monialium.* 411.

XXXV. *Syndici & Procuratores earum.* 413.

XXXVI. *Ritus, quo hujuſcemodi converſi ſe offerebant in monaſteriis ſanctimonialium.* 416.

XXXVII. *An ſeparati viverent converſi a monialibus?* 418.

XXXVIII. *Converſi dabant ſuffragia in capitulis monialium.* 422.

XXXIX. *Recens ſtatus converſorum Camaldulenſium.* ibid.

XL. *Converſarum origo.* 423.

XLI. *Varia genera Converſarum. Devotæ.* 424.

XLII. *Converſarum nomen tributum in aliquibus locis veris & ſacris monialibus.* 426.

XLIII. *Converſi & Converſæ in eodem monaſterio.* 427.

XLIV. *Ritus, quo ſe offerebant Converſæ in cœnobiis virorum & feminarum, earumque promiſſiones.* 434.

XLV. *Plures Converſæ habitabant in domibus privatis.* 447.

XLVI. *Converſæ quandoque appellatæ* Oblatæ *vel* commiſſæ *apud Camaldulenſes.* 451

XLVII. *Habitus converſarum Camaldulenſium.* 452.

XLVIII. *De Oblatis recentioribus ordinis ſancti Benedicti & congregationis Camaldulenſis.* 453.

S E R I E S

DIPLOMATUM ALIORUMQUE MONUMENTORUM

In Appendice hujus voluminis exiſtentium ordine Chronologico digeſta.

754. MEnſe julio. Charta fundationis monaſterii S. Petri de Palatiolo in Etruria. num. I. col. I.

780. pr. kl. maji. Origo & dotatio monaſterii S. Savini io agro Piſano. n. II. 6.

782. kl. novem. Bulla Adriani papæ I. Dominico abbati monaſterii S. Apollioaris in Claſſe. n. III. 10.

855. 7. martii. Donatio Giſulfi quondam Romualdi ducis Johanni VIII. archiep. Ravennati. n. IV. 12.

858. Ioſtitutio monaſterii S. Mariæ io inſula Palatioli noo longe ab urbe Ravenna. n. V. 16.

867. febr. Erectio parthenonis S. Salvatoris de Fonte-bona (poſtea de Berardenga) io agro Senenſi. n. VI. 20.

881. april. Altera charta Wioigiſi comitis & Richildæ uxoris pro eodem parthenone. n. VII. 25.

902. Teſtameotum Simonis comitis & domini de Corſica pro abbatia S. Mamiliani ioſulæ Mootis-Chriſti. n. VIII. 29.

902. 12. martii. Dooatio Berlingerii regis & domioi de Corſica & Sardinia abbatiæ SS. Benedicti & Zenobii de Hilaria. n. IX. 31.

907. Fundatio abbatiæ SS. Petri & Stephani de Veoaco in Corſica ſubjecta monaſterio Montis-Chriſti. o. X. 32.

908. Donatio Angeli comitis & Giliæ comitiſſæ eidem abbatiæ de Venaco. n. XI. 33.

921. martio. Donatio Johannis papæ X. Hooeſto archiep. Ravennæ. o. XII. 34.

921. 9. maji. Placitum ſeu ſententia Olderici Vaſſi imperatoris de Maſſa Fiſcalia pro Honeſto archiep. Ravenoate. n. XIII. 35.

936. 6. kl. martii. Guilielmi marchionis & domini de Corſica donatio ſacta monaſt. Mootis-Chriſti. o. XIV. 37.

936. Veoditio ſacta Mathildæ comitiſſæ de Corſica ah Henrico. o. XV. 38.

945. 14. januar. Exemplum inſtrumenti donatioois caſtelli, quod vocatur Mazzano, factæ ab Alberico prioeipe & ſenatore, necoon a Sergio epiſcopo Nepeſino, Cooſtantino, Bertha & Marozza in ſavorem monaſterii SS. Andreæ & Gregorii de Urbe. n. XVI. 39.

945. 12. ſeb. Conceſſio Petri archiepiſcopi Ravennatis presbytero Johanoi monaſterii S. Viti de civitate Faoo. n. XVII. 46.

951. Teſtamentum Mathildis comitiſſæ Corſicæ. n. XVIII. 47.

953. aug. Donatio Amelrici marchionis & Franchæ ejus conjugis eccleſiæ S. Mariæ ad fluvium Atheſim. n. XIX. 48.

954. 6. decem. Donatio Franchæ eidem eccleſiæ S. Mariæ. n. XX. 51.

954. Permutatio caſalis appellati Palumbario, & curtis, quæ vocatur S. Geneſii, inter Cooſtantinum abbatem S. Laurentii extra muros, & Beoedictum abbatem monaſterii SS. Andreæ & Gregorii. n. XXI. 55.

956. 12. aug. Libellus emphyteuſis Marioi abbatis S. Mariæ in Auregario in territorio Comacleníi Ingicæ, Johanni, Adraregundæ &c. n. XXII. 59.

957. 22. febr. Conceſſio monaſteriorum S. Euſebii, & S. Mariæ ad Hortum de Ravenna ſacta a Petro arehiep. Ravennate monaſterio Palatiolenſi. n. XXIII. 62.

961. 20. apr. Donatio caſalis vocati ad Sex-columnas cum ſuis pertioentiis ſacta a Balduino comite Benedicto abbati monaſterii SS. Petri & Martini cooſeſſoris de Urbe. o. XXIV. 64.

961. 3. kl. jun. Præceptum Bereogarii II. & Adelberti Italiæ regum pro abbatia Vangaticienſi. n. XXV. 66

961. 3. decemb. Donatio terrarum ſacta a Leone filio Conſtantini Benedicto abbati S. Gregorii de Urbe. o. XXVI. 67.

962. 24. apr. Cooceſſio terrarum in ſundo Mahiano, & portionis de

aqui-

aquimolo in territorio Caſtellano, quam fecit Mereurius filius quondam Theodori Benedicto abbati S. Gregorii. n. xxvii. 69.

962. 10. nov. Alia facta ab Agatha in ſavorem Jobannis abbatis ejuſdem monaſterii. n. xxviii. 71.

963. 2. octob. Alia a Gregorio & Marozza. n. xxix. 73.

965. 27. maji. Charta emphyteuſis factæ Petro quondam Paulli ducis de Traverſaria a Petro archiep. Ravennate. n. xxx. 75.

967. 7. kl. decemb. Præceptum Ottonis I. imp. pro monaſterio S. Severi in Claſſe. n. xxxi. 77.

967. 7. idus decem. Privilegium ejuſdem Ottonis pro Gaufredo Ildebrandi. n. xxxii. 78.

969. Venditio facta Rugerio domino Corſicæ. n. xxxiii. 80.

970. Definitio, ut Ferrarienſes emphyteutæ archiepiſcopi Ravennatis ire debeant ad placitum ejuſdem archiepiſcopi. n. xxxiv. 81.

970. Commutatio bonorum inter Petrum arebiep. Ravennæ, & Georgium abbatem S. Stephani junioris de Ravenna. n. xxxv. 84.

972. 18. febr. Donatio terrarum facta a Stephania Jobanni abbati S. Gregorii de Urbe. n. xxxvi. 86.

972. 8. kl. junii. Præceptum Ottonum impp. pro monaſterio S. Apollinaris in Claſſe. n. xxxvii. 88.

973. 22. jan. Donatio terrarum facta a Marozza Jobanni abbati S. Gregorii de Urbe. n. xxxviii. 90.

974. febr. Oblatio bonorum, quam fecie Honeſtus archiep. Ravennas altari S. Probi. n. xxxix. 92.

974. 8. martii. Donatio facta a Gregorio presbytero Johanni abbati S. Gregorii de Urbe. n. xl. 94.

975. 22. julii. Donatio templi de Septem-foliis minoris facta a Stephano filio quondam Ildebrandi conſulis & ducis eidem Johanni abbati. n. xli. 96.

976. Charta emphyteuſis pro monaſterio S. Mariæ de Urano. xlii. 98.

980. 10. octob. Donatio Conſtantini nobilis viri Johanni abbati S. Gregorii de Urbe. n. xliii. 100.

981. 7. martii. Donatio Rugerii domini Corſicæ & Pantaſileæ ejus uxoris quorumdam latifundiorum monaſterio Montis-Chriſti. n. xliv. 102.

981. 10. auguſti. Altera ejuſdem Rugerii facta eidem monaſterio. n. xlv. 103.

986. 4. id. julii. Donatio bonorum & eccleſiarum facta ab Hugone Thuſciæ marchione monaſterio S. Michaelis de caſtro Marturi. n. xlvi. 104.

987. 29. octob. Charta emphyteuſis Martini abbatis S. Apollinaris in Claſſe. n. xlvii. 106.

988. 7. martii. Donatio, quam fecit Petronia monaſterio Claſſenſi S. Severi de villa Sclovæ in territorio Foro-popilienſi. n. xlviii. 108.

992. 26. apr. Donatio Conſtantiæ nobiliſſimæ feminæ Johanni abbati S. Gregorii. n. xlix. 112.

992. 1. julii. Gregorio presbytero locantur bona ab eodem Johanne abbate. l. 114.

992. 1. julii. Petitio ejuſdem Gregorii pro altera locatione. li. 117.

993. 3. ſeptemb. Charta emphyteuſis bonorum monaſterii SS. Marci, Marcelli & Feliculæ juxta parietem abbatiæ Claſſenſis. n. lii. 119.

993. 4. kl. junii. Donatio bonorum facta ab Hugone duee & marchione Thuſciæ abbatiæ Vangaticienſi. n. liii. 120.

994. 24. martii. Conventio inter Johannem abbatem S. Gregorii de Urbe, & inter Ildebrandum & Stephanum fratres pro caſtello noviter ædificando. n. liv. 122.

994. julio. Donatio domus intra civitatem Leonianam eidem facta a Maria Roſa, & a Petro. n. lv. 124.

995. 1. januar. Donatio, venditio & permutatio Conſtantiæ nobiliſſimæ feminæ facta eidem Johanni abbati. n. lvi. 126.

996. 6. kl. jan. Donatio Hugonis marchionis facta abbatiæ Vangaticienſi. n. lvii. 128.

997. 8. kl. decemb. Venditio bonorum, quam fecit Gualdrada ſoror fratri Hugoni marcbioni & duci. n. lviii. 132.

997. 8. kl. decemb. Ejuſdem Hugonis donatio bonorum ſupradictæ abbatiæ. n. lix. 134.

998. 8. kl. aug. Ejuſdem oblatio latifundiorum & eccleſiarum Bolonio abbati S. Michaelis de caſtro Marturi. n. lx. 137.

998. 30. novemb. Juramentum præſtitum a Petro abbate Claſſenſi S. Apollinaris Gerberto archiep. Ravennati. n. lxi. 147.

999. Admonitio Leonis arehiep. Ravennatis ad Durantem monachum vel ad ſocios ejus eremitas. n. lxii. 149.

999. 5. kl. octob. Præceptum Ottonis III. imp.

III. imp. pro Leone archiep. Ravennate. n. LXIII. 155.

1001. nonis martii. Præceptum ejuſdem pro monaſterio S. Laurentii in Campo. n. LXIV. 157.

1001. 2. kl. aprilis. Aliud ejuſdem Ottonis pro abbatia Pompoſiana. n. LXV. 159.

1001. 4. aprilis. Placitum habitum pro eadem abbatia a Silveſtro papa II. & ab Ottone III. imp. in monaſterio S. Apollinaris in Claſſe. n. LXVI. 160.

1001. 6. kl. maji. Præceptum Ottonis III. pro monaſterio S. Apollinaris in Claſſe. n. LXVII. 164.

1001. 4. junii. Leonis archiep. Ravennatis libellus emphyteuſis Bonizoni abbati Palatiolenſi. n. LXVIII. 166.

1002. 3. jan. Præceptum Ottonis III. pro abbatia Prataliæ in alpibus Arretinis. n. LXIX. 167.

1002. 3. non. aprilis. Donatio, quam fecit Hugo marchio Maſſæ & dominus Corſicæ monaſterio Montis-Chriſti. n. LXX. 169.

1003. jan. Reinerius & Berardus, atque Icta & Gisla eorum conjuges remotis monialibus ex Fonte-bona in agro Senenſi monachos introducunt. n. LXXI. 170.

1003. 7. aprilis. Conceſſio ſundi Lizaoi facta Petro abbati Uranenſi & ſex ejus ſucceſſoribus a Frederico archiep. Ravennate. n. LXXII. 174.

1003. 1. julii. Johannes & Gregorius abbates S. Gregorii de Urbe locant Sogualdo nobili viro caſtellum Vetulum. n. LXXIII. 176.

1005. Farolfus comes donat bona in Valle de Caſtro divo Romualdo. n. LXXIV. 178.

1005. 20. maji. Charta emphyteuſis aquæ de Dorſeno facta a monachis S. Gregorii de Urbe Gregorio preſbytero. n. LXXV. 181.

1006. 1. julii. Ruppo nobilis vir donat terras Johanni abbati ejuſdem monaſterii. LXXVI. 183.

1007. martio. Adelbertus & Geritruda offerunt bona monaſterio S. Victoris de Cluſis in agro Camerinenſi. n. LXXVII. 185.

1008. 12. julii. Inſtitutio partheonis S. Salvatoris de Valle in ducatu Spoletano. n. LXXVIII. 186.

1008. ſeptemb. Helempertus epiſcopus Arretinus donat manſos abbatiæ Prataliæ. n. LXXIX. 188.

1009. 7. kl. maji. Præceptum Henrici II. regis pro abbatia Claſſenſi S. Apollinaris. n. LXXX. 190.

1009. novemb. Donatio Helemperti ep. Arretini monaſterio Prataleoſi. LXXXI. 192.

1010. april. Bertus donat bona monaſterio S. Benedicti de Victoriano, ſeu S. Victoris de Cluſis. n. LXXXII. 194.

1010. apr. Rodulphus eccleſiæ Pratalienſi, quam ædificavit, donat bona. LXXXIII. 195.

1011. 20. junii. Dominicus conducit a Johanne abbate & a monachis S. Gregorii de Urbe domum poſitam in regione Urbis tertia. n. LXXXIV. 196.

1012. majo. Donatio bonorum facta monaſterio S. Victoris de Cluſis. n. LXXXV. 198.

1012. aug. Accius donat Giſoni abbati ejuſdem monaſterii jura in eccleſias beatæ Marinæ de Larciano & S. Petri. n. LXXXVI. 200.

1012. decemb. Petrus eidem abbati Giſoni offert bona. n. LXXXVII. 201.

1013. majo. Placitum in cauſa vertente inter monaſterium S. Zachariæ Venetiarum & abbatiam Vangaticienſem. n. LXXXVIII. 202.

1013. 12. maji. Placitum in cauſa vertente inter Silveſtrum abbatem S. Gregorii, & Adelelmum abbatem S. Bonifacii de Urbe pro Mandria Camellaria. n. LXXXIX. 204

1013. jun. Willelmi ep. Arretini donatio bonorum facta abbatiæ Prataliæ. XC. 207.

1013. 27. aug. Placitum pro monaſterio S. Severi in Claſſe. n. XCI. 209.

1013. decemb. Bulla Benedicti papæ VIII. pro monaſterio S. Sepulcri in loco Noceati. XCII. 212.

1014. 5. mart. Donatio Gerardi & Sergii nobilium virorum Johanni abbati & monaſterio S. Gregorii de Urbe, cui donationi Benedictus papa ſubſcripſit. n. XCIII. 214.

1016. 30. aprilis. Synodus habita ab Arnaldo archiep. Ravennate & ab aliis epiſcopis & abbatibus in cauſa vertente inter abbates S. Adalberti inſulæ Perei, & S. Mariæ de Pompoſia. n. XCIV. 217.

1016. nov. Ardo & Accia conjuges donant bona Vitali presbytero. n. XCV. 220.

1017. 20. febr. Arnaldus archiep. Ravennas concedit aliquot monaſteria Petro ejus eccleſiæ diacono. n. XCVI. 220.

1017. 12. kl. ſeptem. Albertus & Teuza offerunt terras eccleſiæ S. Laurentii & S. Trinitatis prope caſtellum Petroſum. n. XCVII. 222.

1017. Stephanus & Benedictus presbyteri una cum Maria & Moriza donant medietatem eccleſiæ S. Stephani monaſterio Cluſino S. Victoris. n. XCVIII. 223.

1018. ſebr. Donatio Berti & Giſæ ſacta eidem monaſterio. n. XCIX. 224.

1018. ſeptem. Petrus presbyter offert bona Actoni abbati ejuſdem monaſterii. n. C. 226.

1018. 10. decemb. Ingrezo itidem donat eidem abbati terras & medietatem eccleſiæ S. Stephani. n. CI. 227.

1018. 18. decemb. Arnaldus archiep. Ravennas concedit ſundos Petro abbati Uranenſi & ſex ejus ſucceſſoribus. n. CII. 228.

1019. menſe julio. Donatio Actonis ſacta monaſterio S. Victoris de Cluſis. n. CIII. 230.

1019. 23. nov. Reſtitutio ſacta monaſterio S. Gregorii de Urbe ab Ingizone Romano viro nobili. n. CIV. 231.

1020. 2. maji. Berti venditio bonorum Berardo. n. CV. 235

1020. Fragmentum expoſitionis pſalmi LXVIII. quæ tribuitur divo Romualdo, collatæ cum expoſitione Caſſiodorii. n. CVI. 237.

1020. 3. kl. decem. Præceptum Henrici imp. pro abbatia Prataliæ. n. CVII. 246.

1021. 6. martii. Donatio Hugonis marchionis Corſicæ ſacta eccleſiæ S. Mariæ de Canovaria. n. CVIII. 248.

1022. prid. kl. januar. Præceptum Henrici imp. pro monaſterio de Biſurco. n. CIX. 250.

1022. Præceptum ejuſdem pro abbatia Burgi-ſancti-Sepulcri. n. CX. 252.

1022. Hildebrandus epiſcopus Faventinus concedit capellam S. Antonini monaſterio SS. Hipolyti & Laurentii de Faventia. n. CXI. 254.

1023. 6. junii. Donatio Leonis nobilis viri ſacta Johanni abbati S. Gregorii de Urbe pro cella S. Fortunatæ de Sutrio. n. CXII. 256.

1023. 9. junii. Donatio Anſelmi, Widonis &c. ſratrum eidem abbati pro ſupradicta cella. n. CXIII. 258.

1023. jul. Theodaldus epiſcopus Arretinus donat bona monaſterio Prataliæ. n. CXIII. 260.

1023. id. decem. Rainerius & Icta donant bona & jura in eccleſiam S. Johannis monaſterio de Fonte-bona ſeu de Berardenga. n. CXIV. 261.

1023. Marianus & Almana offerunt ſemetipſos cum rebus ſuis monaſterio de Venaco. n. CXV. 264

1024. 20. aprilis. Charta emphyteuſis caſalis Maſſæ-camellariæ ſacta a Johanne abbate S. Gregorii de Urbe Andreæ de Viola. n. CXVI. 265.

1024. 18. kl. ſeptem. Donatio Cuneradi & Liutii germanorum ſacta Bono abbati S. Michaelis in Burgo Piſarum. n. CXVII. 268.

1024. ſeptem. Donatio Garipergæ ſanctimonialis ſacta monaſterio Prataliæ. n. CXIX. 269.

1025. 6. maji. Charta emphyteuſis bonorum monaſterii S. Gregorii de Urbe. n. CXX. 271.

1025. kl. ſeptem. Altera emphyteuſis bonorum ejuſdem monaſterii. n. CXXI. 273

1025. ſeptem. Tertia charta ejuſdem generis. n. CXXII. 275.

1025. prid. idus martii. Rainaldus marchio Corſicæ donat villas monaſterio Montis-Chriſti. n. CXXIII. 276.

1026. ſebr. Donatio Petri ſacta Actoni abbati monaſterii S. Victoris de Cluſis. n. CXXIV. 277

1026. apr. Johannes & Petrus germani offerunt bona Vitali presbytero. CXXV. *ibid.*

1026. majo. Johannes presbyter donat bona Actoni abbati S. Victoris de Cluſis. n. CXXVI. 278.

1026. julio. Donatio Theodaldi ep. Aretini ſacta abbatiæ Prataliæ. n. CXXVII. *ibid.*

1026. Præceptum Conradi regis pro monaſterio S. Laurentii ad flumen Æſinum. n. CXXVIII. n. 280.

1030. Privilegium S. Stephani regis Hungariæ pro monaſterio S. Petri in Vinculis agri Ravennatis. n. CXXIX. 281.

1035. 8. junii. Promiſſio præſtita Gebehardo archiep. Ravennate a Leone epiſcopo Ficoclenſe. n. CXXX. 282.

1046. januar. Domus & horti donatio ſacta eccleſiæ & presbyteris S. Venantii de Fabriano. n. CXXXI. 283.

1188. aug. Inſtrumentum pro quadam turre civitatis Burgi S. Sepulcri. n. CXXXII. 284.

1200. Breve recordationis de terris plebis S. Mariæ in Balneo. n. CXXXIII. 287.

1211. menſe januario. Fragmentum proceſſus circa jura & fines bonorum monaſterii Vallis-caſtri. n. CXXXIV. 288.

1418. 21. ſeptem. Notitia originis urbis Burgi-ſancti-Sepulcri. n. CXXXV. 290.

CHriſtophori Marcelli patricii Veneti archiepiſcopi Corcyrenſis epiſtola, in qua Camaldulenſis eremi ſitus, vitæque ibidem degendæ ratio luculenter deſcribuntur. 302.

1559. 28. octob. Conventio inter abbatem Vallis-caſtri & communitatem caſtri Vergareti ſuper cenſu ſolvendo in feſto divi Romualdi. n. CXXXVI. 292.

603. 29. maji. Charta donationis factæ a ſancta Silvia monaſterio S. Andreæ de Urbe. n. CXXXVII. 296.

ANdreæ Mugnotii Conchenſis Hiſpani deſcriptio eremi Camaldulenſis. 314.

SERIES
CHRONOLOGICA
CHARTARUM ET MONUMENTORUM,

Quæ in Diſſertatione de Converſis continentur.

1137. 3. JUlii. Charta venditionis ſpatii terræ factæ a Johanne abbate SS. Hippoliti & Laurentii de Faventia ſcripta a Petro monacho & ſcriba. 365.

1139. 13. Septem. Alia emphyteuſis & ejuſdem monaſterii manu ipſius Petri monachi & ſcribæ. 366.

1164. Junio. Ildebrandus cardinalis, audito Pancratio presbytero & ſervitore monaſterii S. Zachariæ Venetiarum, rogat Giſeltrudam abbatiſſam ejuſdem monaſterii, ut reddat quædam bona priori Iſpidæ. 415.

1165. 3. Septem. Arnulphus cum uxore & filiis devotum ſe reddit monaſterii S. Petri in Campo. 392.

1171. 6. kl. januar. Dominicus offert ſeipſum & ſua in manus Johannis abbatis prædicti monaſterii. 395.

1178. majo. Girardus ſe offert in converſum monachorum & monialium S. Chriſtinæ prope Bononiam. 429.

1181. majo. Johannes Foreſtajus & Rannuccius ejus filius ſe dedicant pro oblatis in monaſterio S. Benedicti de Moſtino. 396.

1200. 13. junii. Benvenutus converſus Valle-caſtrenſis & præpoſitus eccleſiæ S. Michaelis de Templano reſignat dictam eccleſiam. 376.

1204. 10. kl. julii. Guido abbas S. Michaelis in Burgo Piſarum conſenſu monachorum, & Torpetis ſyndici & converſi concedit Martubiliæ annuum victum & veſtitum. 373.

1210. 2. aug. Charta emphyteuſis prioris S. Mariæ de Mandria conſenſu ſuorum converſorum & converſarum. 430.

1212. 8. maji. Beatrix promittit obedientiam Diademmæ abbatiſſæ, & Laurentio monacho ac rectori monaſterii S. Mariæ de Betbleem in agro Bononienſi. 437.

1214. 5. kl. ſeptemb. Charta permutationis terrarum facta a Guidone abbate S. Michaelis Piſarum conſenſu Torpetis ſyndici & converſi. 362.

1214. 7. kl. ſeptemb. Guilielmus abbas Prataliæ in præſentia presbyteri Donati converſi appellat ad papam contra abbatem Campi-leonis. 376.

1216. 13. exeun. majo. Lucia promittit obedientiam, ut converſa, abbatiſſæ S. Mariæ de Bethleem. 432.

1220. 27. maji. Moniales, converſæ & devotæ ejuſdem monaſterii ſolvunt libras xv. Alberto Pirani. 425.

1222. 7. ex. febr. Plures viventes in domibus juxta eccleſiam S. Mariæ de Porcilia prope Patavium ſpondent ſe caſte & religioſe uſque ad mortem victuros. 445.

1225. apr. Armanus abbas Vallis-caſtri, & Jacobus converſus & præpoſitus de Decimano concedunt jure emphyteuſis terram Ugoni. 375.

1225. 12. kl. maji. Guido & Gisla conjuges ſe reddunt converſos monaſterii Agnani. 448.

1239. 4. ex. aug. Bonus presbyter Antignanæ, ut converſus, obedientiam præſtat Maſſario abbati monaſterii SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia. 378.

1233. 13. ex. aprili. Villana donat monaſterio Porcilienſi terram in Maſſerada cupiens vivere & mori in habitu religionis. 435.

1233. 3. julii. Cuniza, ut ſoror recipitur a fratribus & ſororibus S. Mariæ de Teupice. *ibid.*

1239. 4. non. martii. Foreſe & Bonafides ſe dicant pro oblatis in monaſterio de Luco. 397.

1240. 30. junii. Ugolinus & Gbisla conjuges converſorum albo adſcribuntur in parthenone S. Chriſtinæ de Septem-fontibus. 432.

1240. 12. ſeptemb. Berardus & Octavianus ſe reddunt oblatos in monaſterio Aquæ-Paganæ. 398.

1247. 7. febr. Bernardus converſus ſubſtituitur Bono in parochum eccleſiæ de Antignana. 379.

1240. 20. novemb. Rectores oppidi Glemonæ donant monialibus conver-

ſis S. Agnetis de Glemona quamdam terræ portionem. 426.

1253. xI. kal. aug. Canonici & converſi S. Margaritæ de Toſina deputant priorem Camalduli ad eligendum eorum priorem. 452

1261. 10. decemb. Cbarta profeſſionis Ziliæ monialis S. Mariæ de Porcilia. 433.

1264. 6. ex. martio. Melda recipit domum a priore Porciliæ ſub obligatione caſte vivendi. 444.

1266. 28. octob. Martinus prior S. Martini de Prata recipit Gabrielem clericum io commiſſum ſui monaſterii. 387.

1267. 16. kl. maji. Gregorius presbyter promittit ſe capellanum ſcturum, & geſtaturum cappam panni albi in eccleſia S. Cæciliæ Piſarum. 407.

1268. 3. aprilia. Johannes presbyter ſyndicus monialium & converſorum S. Petri de Luco ſpondet eiſdem numquam recipere moniales alterius ordinis, præter Camaldulenſea. 414.

1268. 8. novemb. Bernardus rector eccleſiæ de Antignana præſtat obedientiam Zenoui abbati SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia. 377.

1271. 7. julii. Acordus & Brageleana conjuges cum filiis promittunt caſte ſe victuros in domo eis conceſſa a priore Porcilienſi. 442.

1271. 29. novemb. Viva converſus S. Michaelis Piſarum eligitur parochus eccleſiæ S. Cæciliæ Piſarum. 380.

1272. 10. maji. Formula profeſſionis Ranaldutii converſi S. Victoris de Cluſia. 385.

1279. 17. junii. Zeno abbas SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia cooeedit fidelibus ſuis petiam terræ. 389.

1284. 1. oovemb. Converſi & converſæ S. Mariæ de Porcilia affirmant ſe interfuiſſe divinis officiia, & ſacramenta recepiſſe in esdem eccleſia. 438.

1294. Laurentius converſus S. Michaelis Piſarum eligitur in rectorem parœciæ ejuſdem monaſterii. 382.

1303: 6. maji. Juncta abbas Trivienſia abſolvit a converſione Brunam olim ſui monaſterii converſam. 447.

1304. 6. novemb. Meus offert ſe in oblatum monaſterii S. Pontiani de Luca. 403.

1305. 9. aprilis. Agnes ſe dedicat in monaſterio S. Michaelis de Lemmo ordinis militiæ Templi. 436.

1306. 13. ex. martio. Albertus, antea converſus, renuntiat juribus ſuis, quæ prætendebat a monaſterio Porciliæ. 446.

1306. 18. aug. Jacobus clericus monachum & commiſſum ſe reddit in monaſterio S. Victoris de Cluſis. 387.

1311. 3. octob. Johannes Compagnicti recipitur in oblatum ab Hermanno abbare Vallis-caſtri. 399.

1312. 16. octob. Ventura & Gerardeſca conjuges offerunt ſe in oblatoa monaſterii & boſpitalia S. Michaelis io burgo Piſarum. 400.

1325. 26. octob. Michael fit ſubditus & converſus parthenoois de Luco. 416.

1330. 24. octob. Charta diviſionia monachorum a monialibus S. Mariæ de Porcilia. 419.

1340. 9. novemb. Johannea ſe offert io cooverſum monialium S. Petri de Luco. 417.

1356. 19. julii. Mocchus fit oblatus monaſterii Sextenſis. 403

1365. 21. junii. Charta oblationis Florentiæ in monaſterio Vallis-caſtri. 436.

1392. 30. ſeptemb. Lætitia per immiſſionem ſcapularia recipitur in converſam monaſterii Vallis-caſtri. 437.

1407. 14. aug. Guido & Johanna conjuges commiſſos ſe reddunt in parthenone de Luco. 400.

I N-

INDEX

RERUM ET NOMINUM, QUÆ CONTINENTUR IN TOMO PRIMO ANNALIUM CAMALDULENSIUM.

Numeri, quos non præcedit litera A, ad ANNALES *pertinent; quos vero litera A præcedit, ſpectant ad* APPENDICEM.

Litera a. initium paginæ, b. medium, c. finem deſignat.

A

ABbates ex converſorum numero electi, A. 360. b.
Abbates correcti a S. Romualdo, 335. c.
Abbates appellati etiam Cuſtodes monaſteriorum, 330. a.
Abbates duo in eodem monaſterio, 267. c.
Abbates ſub S. Romualdo Dominica die monaſteria incolebant, ceteris diebus eremos, 418. b.
Abbates præſides plurium eodem tempore monaſteriorum, 43. b.
Abbates Ravenoatis provinciæ jurabant ſe Ravennam adituros ad feſta SS. Vitalis & Apollinaris, 18. a.
Abbates regulares dicti, 34. b. 45. b. 85. b. 90. a. 103. b
Abbati & aliquibus tantum ejus ſucceſſoribus concedebantur aliquando reformanda monaſteria, 267. b.
Abbatia Pollicinii, vulgo Abbatia, *la Badia del Poleſine*, caſtrum olim dictum caſtrum Atheſis-majoris, A. 44. c. *Vide Vangaticia*.
Abbatiæ feminis in dotem commendatæ, 359. b.
Abbatiæ privilegiatæ Urbis Romæ, 75. c.
Abbatiſſa Berardingæ eligenda ex ſtirpe VVinigis comitis Senenſis fundatoris ejuſdem monaſterii, A. 23. b. 27. b. & ſi pacta quædam non ſervaverit, expellenda e monaſterio, A. 25. a. 28. b.
Abdica, V. *Ardica*.
Abietis deſcriptio facta a Chriſtophoro Marcello archiep. Corcyrenſi, A. 309. b.
Abſarenſes ep. S. Gaudentius, S. Laurentius, Martinus. *Conſule hæc nomina*.
Abſarenſia monaſteria & eccleſiæ, 258. b. c.
Accienſe monaſt. S. Petri in Corſica, A. 5. a.
Accienſes epiſcopi Nicolaus, Riccobonus.
Accoltus abb. S. Mariæ de Agnano Arretinæ diœceſis, A. 448. a.
Accomandiaia, protectio, A. 360. a. 385. b.
Accurſius prior Camalduli-majoris, A. 363. c. 450.
Acona caſale, A 367. c.
Acto capellanus S. Chriſtinæ de Bononia, A. 433. a.
Acto comes provinciæ Camerinenſis, A. 289. c.
Acto comes alter præſes placito Valvenſi, 384. b. V. *Atto*.
Acutianum monaſterium idem ac Farfenſe, V. *Farfenſe*.
Acuti montis monaſterium, *V. Montis-acuti*.
S. Adalberti monaſterium in inſula Perei non longe a Ravenna, 76. b. 90. b. 113. 114. 118. b. 121. c. 242. c. ab Ottone III. imp. conſtructum, 245. eremus ibi erecta, 200. 205. c. 231. c. 250. 263. a. hujus cœnobii regimen confirmatur S. Romualdo ab Henrico II. imp. 369. b. 378. a. abbates, Aimo, Vitalis.
S. Adalbertus archiep. & martyr, 169. a. revertitur Pragam, 191. c. ipſius vitæ ſcriptores, 194. b. ejus comites, 195. c. 247. a. humilitas, 202. b. martyrium, 201. 204. a. ipſius corpus veneratur Otto III. 216. c. qui in ejus honorem eccleſias ædificat, 241. b. ejus corpus a Boleslao rege redemptum, 308. a. 309. b. 380. c.
Adalbertus archiep. Magdeburgenſis, 222. b.
Adalbertus ep. Nucerinus, 288. b.
Adalbertus marchio Seguſii frater Maginfredi, 381. b.
Adalbertus Traverſarius Ravennas, 242. a.
Adalbertus, V. *Adelbertus*.
Adalgiſus comes, 548. a.
Adalina de Ubaldinis abbatiſſa Luci, A. 414. a.
Adalricus ſive Alricus ep. Aſtenſis, 381. b.
Adam ep. Foro-ſempronienſis, A. 345. c.
Adam ep. Parentinus, 260. b.
Adarenus flumeo idem ac Padorenus, 90. b. A. 57. b.
Adelais imp. primum conjux Lotharii regis Italiæ, 359. b. uxor Ottonis I. imp. 106. b. fundatrix monaſterii S. Salvatoris de Papia, 244. c.
Adelbertus ep. Bononienſis. V. *Albertus*.
Adelbertus dux Ravennæ, 366. a. A. 209. c.
Adelbertus benefactor monaſterii S. Victoris de Cluſis, A. 185. b.
Adelbertus rex Italiæ, 82. b. c. 84. b. 85. b. 92. a. 104. c. 253. a. A. 42. a. 44. c. 48. b. 51. a. 59. b. 62. b. 66. b.
Adelbertus filius Theobaldi ducis & marchionis, ac Gualdradæ comitiſſæ, 265. b.

Adel-

Adelbertus dictus etiam Azo marchio Eſtenſis, A. 204. a.
Adelelmus abbas monaſterii SS. Bonifacii & Alexii de Urbe, 366. a. b. A. 204. a. 247. a. c.
Adelmi monaſt. S. Mariæ in territorio Volaterrano, A. 384. a. 411. a.
Adelpeyrò & Adalperio idem ac Adhelbero, & Adhalbero. V. *Adhelbero*.
Ademarus princeps, Capuæ & dux Camerinenſis, 290. a. b. 384. c.
Ademarus monachus Aquitanus Engoliſmenſis, 226. b. 322. a. 328. a.
Adenulfus ep. Firmanus, 280. c.
S. Aderitus archiep. Ravennas, 98. b. 99. b. 101. b.
Adhelbero vel Adhalbero dux Carinthiæ, 314. e. 55. a. A. 339. c.
Adneago abb. Piſanus, 188. a. A. 9. b.
Adſertinus fundus, A. 140. b.
S. Adriani de Cajo cella unita monaſterio S. Laurentii in Campo, A. 157. c.
Adrianus I. papa, 17. 71. a. 364. b. A. 10. b. c. ejus memoria in monaſt. Claſſenſi habenda, A. 11. b.
Adrianus II. pp. 358. b.
Adrianus IV. pp. præf. x. b.
Adrianus cubicularius Dominicus, A. 58. c.
Adriatici maris inſulæ monaſt. Claſſenſi donatæ ab Almerico marchione, 76. b.
Adrienſis eccleſia ditata ab Almerico marchione, 76. c. 83. a. epiſcopi Albericus, Florus, Petrus.
Adventinum monaſt. S. Mariæ de Urbe, V. *S. Mariæ in Aventino*.
Advertus abb. Liſathii, 234. a. c. 240. b.
Adyta, V. *Ardica*.
S. Ægydius Hiſpanus eremita monaſterii Burgenſis fundator, 181. a. &c. ejus cultus, 183. c. A. 290. b.
Ægydius ep. Foro-popilienſis, A. 377. a.
Ægypti Caliphæ, 322. b. c.
Ægyptii perſequuntur Chriſtianos, 321. b. 322. b. c.
S. Æmiliani monaſt. de Conjunctulo, 198. b.
Æmilianus B. Hieronymus cler. reg. Somaſchenſium auctor, præf. III. a.
S. Æmilii reliquiæ in baſilica S. Apollinaris Claſſis, 14. c.
Æronus fundus, A. 140. a.
Æſianus fundus, A. 297. c.
Æſinæ diœceſis monaſteria, A. 361. b.
Æſini fluminis monaſt. S. Laurentii, 423. c.
Æſium urbs, 198. c.
Aſtaroſius Camillus abb. Caſinenſis, præf. IX. a.
Affinis dictio pro vicino, 51. b.
Africus fundus, A. 250. c.
Agapitus II. pp. 76. a. c. 84. c. 85. a. 95. a. b. 104. c. 105. a. 416. c. A. 55. c. 57. c. 59. b. 82. c.
S. Agapitus archiep. Ravennas, 98. b.
Agapitus abb. S. Gregorii de Urbe, 70. c.
Agareni raptores baſilicæ Claſſenſis, 29. c. 31. a.
Agatha abbatiſſa Roſani, A. 421. c.
Agatha benefactrix monaſt. S. Gregorii de Urbe, A. 71. b.
S. Agathæ-majoris monaſt. Ravennæ, 382. a. b. 383. a.
S. Agathæ in Pittula monaſter. Ravennæ, 382. a. prope locum dictum Brachium - forſis, 385. a. A. 221. b.
S. Agatho I. pp. 70. b.
Aginolfus comes Romenæ, A. 360. a.
de Agliis Johannes Bellincionius abb. commendatarius monaſterii Marturienſis, 212. a.
Agnani monachorum S. Mariæ diœceſis Aretinæ lites cum prioribus Camaldulenſibus, 348. a. A. 338. b. 383. c. 429. a. abb. Accoltus, Johannes.
Agnæ caſtrum in Caſentino, 346. b.
Agnes abbatiſſa Roſani, A. 421. c.
S. Agnellus archiep. Ravennas, 91. b.
S. Agnellus mon. S. Gregorii de Urbe, 70. b.
Agnellus abbas Ravennas auctor pontificalis, ſive vitarum archiepiſcopor. Ravennæ, 11. 12. 14. b. 15. b. 18. b. c. 19. 20. 21. 22. 23. &c. 27. c. 91. 133. c. 146. 147. b. 175. b. &c.
B. Agnes Balnenſis monialis, 178. c.
Agnes de Lippis de Arretio abbatiſſa Luci, A. 401. b.
S. Agoetis de Glemona monaſt. Converſarum, A. 426. b.
Aimo vel Aimmo abb. S. Mariæ de Aventino Urbis, 366. b. A. 206. a.
Aimmo abb. S. Adalberti in Pereo, 243. c.
Aiſtulphus rex Langobardorum, 101. b. A. 1. a. Ticinum transfert corpus S. Eleuchadii ep. Ravennatis, 109. b.
Aiutami-chriſto B. Bartholomæus Piſanus converſus monaſt. SS. Frigdiani & Martini Piſarum, A. 308. b.
Albacina caſtrum diœceſis Camerinenſis, 275. c.
Albagnanus fundus, A. 142. b.
S. Albani in Germania altare, juxta quod locata oſſa S. Severi ep. Ravennatis, 148. b.
Albani territorium, A. 115. c. 117. c.
Albanus Annibal card. & Johannes - franciſcus card. abbates commendatarii Sitriæ, 403.
Albenſis ep. Benzo, 420. c.
Albericus ep. Adrienſis, 244. c. A. 162. c.
Albericus monachus Caſinas, 198. b.
Albericus Cavalcantis de Speſſia vir nobilis, A. 386. a.
Albericus comes Camerinenſis, A. 288. b.
S. Alberici monaſter. diœceſis Sarſinatis, alias appellatum S. Johannis inter ambas Paras, 179. b.
S. Albericus abb. Ciſtercienſis, A. 356. c. præf. 11. b.
Albericus Romanus ſenator, 67. a. b. c. 68. a. 71. b. Albericus ejus pater, 67. a.
S. Alberti vicus, olim inſula Perei, V. *S. Adalberti*.
Albertius Johannes Senenſis eques & JC., 28. c.
Albertus ſive Adalbertus ep. Arretinus, 343. a. b. 370. c.
Albertus ſive Adalbertus ep. Bononienſis, 100. c. A. 81. c.
Albertus ep. Tarviſinus, A. 411. c.
Albertus abb. SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, A. 374. c.
Albertus abb S. Pontiani de Luca, A. 389. b.
Albertus prior S. Proſperi de Faventia, A. 372. c.
Albertus prior Vallis-caſtri, A. 288. a.
Albertus marchio filius Opizonis, 212. b. 319. b.
Albertus comes Tuſciæ lege vivens Ripuaria, & pater Bonifacii ducis & marchionis, 264. a. 265. b. 317. e.
Albertus Dux Ravennæ, A. 212. b.
Albertus, V. *Adalbertus*.
Albi coloris veſtes monachorum Claſſenſium, 115. c. S. Victoris de Cluſis, 290. c. converſorum plebanorum Camaldulenſium, A. 407. b.
Albinus ſcriniarius & tabellio Romanus, A. 87. c. 92. a.
Alboinus rex Italiæ, 7. b.
Albricus comes provinciæ Camerinenſis, A. 289. c.
Alcalà Nicolinus presbyter & doctor, 133. c. 404. b.
Alcherius mon. comes S. Bononii, 266. a. obit, 310. a.
Alcuinus monachus, 171. a.

Alde-

Aldebaldus ſcriptor vitæ S. Majoli, 115. a.
Aldobrandinus Petrus card. archiep. Ravennæ, 383. b.
Alene fundus, A. 142. b.
Alerienſes ep. Ambroſius, Blaſius.
Alexander II. pp. 79. b. concedit bullam monaſt. S. Severi Ravennæ, 148. c. ipſi donat coclearia lignea S. Petrus Damianus, 23a. c. 313. a. 416. c. 424. a. præf. 11. c.
Alexander III. pp. 27. 79. b. 81. c. 87. b. 240. b. 382. c. 411. c. A. 412. b.
Alexander IV. pp. 212. a. 285. c.
Alexander VI. pp. 66. b.
Alexander Cortonenſis prior Camalduli, præf. xv. c.
S. Alexandri monaſt. V. *Berardingæ*.
Alexandria Ægypti civitas, 271. a. 272. a. c.
SS. Alexii & Bonifacii monaſt. Urbis 190. b. V. *S. Bonifacii*.
Alidoſia nobilis gens effluxiſſe ex S. Romualdi familia putatur, 159. c.
Alienator bonorum eccleſiæ Romanus pontifex punitur, 380. c.
Aliſuli fundus, A. 142. b.
Aligernus abb. Montis-caſini, 152. b.
Alinæ presbyteri converſi Camaldulenſes, A. 351. b.
Aliſani plebs Corſicæ, 79. a.
Almericus abb. S. Severi in Claſſe, V. *Aymericus*.
Almericus ſeu Amelricus marchio, V. *Amelricus*.
Almerigi vallis, A. 135. e.
in Alpe ecc. S. Paulli ſubjecta monaſterio Inſulano de Galeata, A. 361. c.
Alperga Adneagi & Gumberti abbatum ſoror, 108. a. A. 9. a.
Alphiani locus, ubi ſitum monaſt. S. Hilari in diœceſi Feſulana, 340. a.
Alphonſus ap. Salmanticenſis, A. 343. e.
In Alpibus monaſteria, V. *S. Benedicti*.
Alſatiæ monaſt. S. Gregorii, 70. c.
Alſtidium Germaniæ urbs, 407. b.
Altaduta villa, A. 45. b. 46. c. 51. c.
Altare dicatum Piſis B. Dominico Vernagallio converſo S. Michaelis, A. 381. c.
Altini urbis portus, 53. c.
Alveroiæ mons, A. 311. c.
Amadeſius Joſeph-aloyſius Bononienſis, 35. c. 36. b. c. 38. b. 39. b. 85. b. 109. c. 110. b. 148. b. præf. xiv.
Amadeus ep. Aretinus, 550. b.
Amalaſvinta Gothorum regina, 382. c.
S. Ambroſii prope Eugubium monaſt. præf. 111. a.
S. Ambroſii monaſt. nunc eremus in Monte-Celleſio, A. 386. 394. a.
S. Ambroſii caſtrum in Sabaudia, 238. c. 239. c.
Ambroſius ap. Alerienſis, 96. a. A. 103. a.
Ambroſius cancellarius Ottonis I. imp. A. 78. b. 80. a.
Ambroſius Treverſarius prior Camald. A. 360. c. præf. xv. b.
Ambroſius vicarius generalis abbatis Pretaliæ, A. 421. a.
Amelricus marchio benefactor ecc. & monaſt. Vangaticienſis, 82. a. 210. b. A. 42. 45. 46. 48. 51. 121. b. baſilicæ Claſſenſis, 75. c.
S. Ammon martyr Heracleæ, 131. c.
Ampa mater S. Dominici Sorani, non Loricati, 198. a.
Amphybalum quid? 232 b.
Ampugnianum Corſicæ villa, A. 37. c. 39. a.
Amicus abb. S. Victoris de Cluſis, 291. b. A. 185. b.
S. Amicus Arabonenſis mon. 291. b.
S. Amicus mon. S. Petri Avallanæ, 291. e.
S. Amicus eremita, 198. a. b.
Amiternum urbs, 334. c.
Amizo ap. Taurinenſis, 172. b. 173. b. 234. a. c. 240. b.
Amizo vel Obizo II. comes Comaclenſis, 82. c.
Amizo, qui & Amelricus habitator Ferrariæ, 83. c.
Anagniæ ep. Zacharias abbas S. Gregorii de Urbe, 69. b.
S. Anaſtaſiæ fundus, A. 136. a.
S. Anaſtaſii ecc. prope plebem de Creti, 107. b. A. 7. c.
Anaſtaſius III. pp. 38. b. 79. b.
S. Anaſtaſius, vel Aſtricus ſeu Auſtericus, ex abb. Breunoviæ & Montis Ferrei ap. Colocenſis, 195. c. 196. b. 197. b. 204. c. 247. a. c. 327. b.
Anaſtaſius abb. S. Gregorii de Urbe, 69. a.
Anaſtaſius abb. provinciæ Selavanenſis, A. 160. c.
Anaſtaſius S. R. E. bibliothecarius, 15. b. 18. a. 19. b. 68. b. 70. c.
Anaſtaſius filius Conſtantini conſulis Ravennas, 110. 6.
Anaſtaſius ſcriniarius Adriani pp. I. 17. b. A. 11. b.
Ancilla Dei Marozza, A. 73. b. 74. Lucia, 110. b.
Ancillarum Dei monaſterium S. Salvatoris Urbis, 84. c.
Ancillæ ſervæ monaſteriorum, A. 21. a. b.
Aoclanus fundus, A. 142. a.
Ancona urbs, 21. a. 198. c. ducatus, 364. b. abbatia Portus-novi, 258. b.
Andreantonellius Sebaſtianus ſcriptor hiſtoriæ Aſculanæ, 311. a.
S. Andreas apoſtolus tuetur monaſterium SS. Andreæ & Gregorii de Urbe, 71. a. ejus brachium dono datum a S. Gregorio eidem monaſterio, 71. c.
S. Andreas Zoerardus Polonus eremita Pannoniam petit, 297 c. 324. b. quo anno? 325. b. cur Pannoniam adierit? 326. b. ejus inſignis carnis maceratio, 329. a. mors, 375. miracula, 376. 391. b. c. ſepulcrum argenteum depeculatum, 391. an a Caliſto III. pp. Sanctorum albo adſcriptus? 391. 392. b. nuces benedictæ in ejus nomine, 392. b. præf. vi. a. V. *S. Benedictus*.
Andreas ep. Parentinus, 269. b.
Andreas ep. Piſanus, 108. c. A. 5. c.
Andreas abb. S. Laurentii in Cæſarea Ravennæ, 378. c. A. 219. c.
Andreas abbas S. Mariæ de Palatiolo, 231.
Andreas abbas S. Michaelis in Burgo Piſarum, A. 400. b.
Andreas abb. S. Michaelis Muriani Venetiarum, A. 422. b.
Andreas abb. S. Salvatoris Ticinenſis, 244. c. A. 160. c. 163. b.
Andreas abb. S. Vitalis Ravennæ, 378. c. A. 219. c.
Andreas prior Camalduli, A. 352. a. 360. b.
Andreas mon. Strumenſis, A. 353. b.
Andreas Januenſis mon. Vallumbroſanus, 339. b. 341. b.
Andreas Parmenſis Vallumbroſanus, 191. b.
Andreas converſus parochus S. Mariæ de Paciano territorii Senenſis, A. 351. c.
Andreas Ravennas magiſter militum, A. 76. c.
Andreas arcarius S. Sedis apoſtolicæ, A. 43. b. 66. a.
SS. Andreæ & Gregorii de Urbe monaſt. V. *S. Gregorii*.
S. Andreæ monaſt. Fontis-avellanæ, V. *Avellanæ*.
S. Andreæ in Barbara monaſt. de Urbe, 68. b.
S. Andreæ de Barrein monaſt. A. 429. b.
S. Andreæ de Hiſpello monaſt. 288. c.
S. Andreæ in Silva Lucanæ diœceſis monaſt. A. 428. c.
S. Andreæ de Ultiano vel Ozano diœceſis Bononienſis monaſt. A. 430. a.
S. Andreæ-majoris de Ravenna monaſt. A. 163. c.
S. Andreæ de Zagonaria parœcia Faventinæ diœceſis, A. 374. e.
S. Andreæ cella unita monaſterio S. Laurentii de Æſino,

Æſino, 424. a. A. 280. c.
S. Andreæ de Caminina ecc. diœceſis Caſtri-felicitatis, 364. c.
S. Andreæ ecc. in Thuſcia, 264. b. 265. a.
S. Andreæ ecc. Tiburis, 220. a.
S. Andreæ oratorium io inſula S. Michaelis prope Murianum, 65. b.
S. Andreæ regio Ravenoatis urbis, A. 63. a.
S. Andreæ caſale, A. 298. c.
in Androna monaſt. S. Petri Ravennæ, 383. b.
Anellanus fundus, A. 139. b.
S. Angeli de Chiaſterna monaſt. ſubjectum eremo Avellanenſi, 331. c.
S. Angeli vel S. Michaelis dn Poplena monaſterium in Feſulano territorio, A. 351. b.
S. Angeli de Fontanellis ecc. diœceſis Tudertinæ, 285. c.
S. Angeli ecc. prope monaſt. Sextenſe, 358. a.
S. Angeli ecc. comitatus Senenſis, A. 171. c.
S. Angeli caſale, A. 298. c.
B. Angelina tertii ordinis S. Franciſci, 286. c.
SS. Angelorum Mariæ monaſt. Florentiæ, 348. b. c.
Angelruda comitiſſa, 42. b.
Angelus prior Camalduli, A. 300. a. b.
Angelus prior Vallis-bonæ in Mucello, 410. c.
Angelus comes & dominus Corſicæ, 40. c. A. 32. b. 33. c.
Angeriacenſis ep. Maurilius, 171. a.
Anglarium caſtrum, A. 352. b. monaſterium S. Bartholomæi, A. 406. a.
Anglorum Apoſtolus S. Auguſtinus monachus S. Gregorii de Urbe, 70. a. b.
Angrinus ep. Lingonenſis, 4. b.
Annuco ep. Taurinenſis, 234. c.
Anonymi monachi S. Mauri auctores hiſtoriæ Occitaniæ, 154. a. c. 155. b.
Anonymus Aquilejenſis, 50. c. 51. a. 124. a. 141. b.
Anonymus Bohemici chronici ſcriptor, 193. c. 195. c. 196. c.
Anonymus Camaldulenſis ſcriptor vitæ S. Petri-Urſeoli, 50. c. 51. a. 59. b. 129. c. 133. b. c. 13. a. aliqua de eodem S. Petro narrat ab aliis minime ſcripta, 153. b. 165. b.
Anonymus canonicus Ravennas, 45. b. 51. c.
Anonymus continuator Agnelli Raveonatis, 12. a.
Anonymus Cuxanenſis chronographus, 129. b. 131. c. 133. b. c. 135. a. 138. c. 149. &c.
Anonymus Halberſtatenſis, 196. b.
Anonymus monachus Lucedienſis, 118. b. 119. 120. &c.
Anonymus Magdeburgenſis, 196. b. c.
Anonymus mon. & hiſtoricus Rivipullenſis, 73. c. 129. a. 131. c. 133. b. c. 135. a. 138. c. 149. &c. ejus varii errores, 151. c.
Anonymus ſcriptor de inventione corporis S. Apollinaris, 42. a. V. *Rodulphus II. prior* Camald.
S. Anſelmus archiep. Cantuarienſis, A. 340. b. 348. b.
S. Anſelmus abb. Nonantulanus, 93. c.
Anſelmus Gallus parentali oratione laudat dominum de Fieubet, A. 386. c.
Anſandinus de ſancto Stephano presbyter in Corſica, A. 30. c.
S. Anſani ecc. plateæ Senarum, A. 22. b. 26. a.
S. Anſani ecc. de Galognano ſub monaſterio Marturii, A. 138. c.
Anſelmus Havelbergenſis archiep. Raveonas, præf. IV. b.
Anſo abb. Parentinus, 260. b.
Anſo eremita Luceolepſis, 260. b. ejus vitæ auſteritas, 418. b.
de Anſo Johannes mon. Avellanenſis, 260. b.
S. Anthymi monaſt. in territ. Senenſi abbas Boſo, 314. b.
Anticus, vel Antico vel Antiquus fundus, A. 68. b. 70. b. 72. a. 73. b. 87. a. 182. b.
Antignanæ parœcia S. Mariæ diœceſis Faventinæ, A. 377. b. c.
S. Aotimi, vel Anthymi, locus territorii Piſaurenſis, A. 107. b.
Antonellus Auſelius mon. Avellan. & abbas, 57. a. 137. c.
Aotonianus fundus, A. 104. c. 297. c.
S. Antonius abbas. Ei ſimillimus in dæmonum teotationibus & in virtutibus S. Romualdus, 2. c. 61. c. 62. a. ejus regula, 72. b. 279. a.
S. Antonius monachus S. Gregorii de Urbe, 70. a.
B. Antonius-peregrinus Manzonius Patavinus & converſus Porcilienſis, A. 368. b. ejus monaſterium, A. 359. b. 419. a.
Antonius ep. Quinquecclesienſis, 326. a.
Antonius ep. Tudertinus, 287. a.
Antonius a Sabaudia abb. commendatarius S. Michaelis de Cluſis, 237. b.
Antonius Ferro Parmenſis prior Camald. A. 351. c.
Antonius Curſius de Piſis prior Camald. A. 294. b. præf. XIII. b.
S. Antonii de curſu Brittonorii ecc. A. 377. b.
S. Antonii de Tuderto parthenon, 287. b.
SS. Antonii & Hieronymi de Scandalooe in Mucello monaſt. A. 352. a.
S. Antonini ecc. Faventiæ conceſſa monachis SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, 409. c. A. 254. a.
S. Antonini ecc. inſulæ Litoris-majoris Venetiarum, 54. a.
Antula fundus, A. 142. a.
Apaldus comes palatii pater Ingeltadæ comitiſſæ, 5. 6.
S. Apollinaris Æmiliæ apoſtolus, & Ravennæ primus epiſcopus. Ejus corpus extat in baſilica Claſſenſi teſtimonio etiam S. Romualdi, 17. c. 27. a. b. c. 28. b. c. lis de ejuſdem corporis ibidem exiſtentia, 29. c. an traoslatum in eccleſiam S. Apollinaris-novi vel S. Martini in Cœlo-aureo? 29. 30. Male aſſeritur Ticini corpus aſſervatum, & caput Olonii, 32. a. b. Adrianus I. pp. aſſerit in Claſſe aſſervari, A. 10. c. Pluties conſpiciendum ſe præbet S. Romualdo, 26. c. 30. b. 103. c. 188. c. Ejus corpus tranſlatum in eccleſiam ex ardica a Mauro archiep. 20. c. Anonymus monachus ſcribit hiſtoriam ejus alterius tranſlationis, 30. b. ipſius reliquiarum cultus, 17. c. feſtivitas, 18. a. 231. b. antiqua imago, 25. a.
S. Apollinaris in Claſſe monaſterium. V. *Claſſenſe*.
S. Apollinaris-novi monaſterium Ravennæ, V. *S. Martini in Cœlo-aureo*.
S. Apollinaris de Cerreto monaſt. 410. a. A. 252. c.
S. Apollinaris de Decimo eccleſia ſubjecta monaſterio S. Gregorii de Urbe, A. 297. a.
S. Apollinaris in Veclo ecc. Ravennæ, 15. a.
Apollinaris ep. Foro-livienſis, A. 20. a.
Apollinaris ep. Sarſinas, 91. A. 19. b.
Apollinaris eremitarum Camaldulenſium congregationis Pedemontanæ major, 238. a.
Aqua-bella, an locus diverſus a Camaldulo? 239. c. quid ibi egerit Romualdus? 241. a. &c.
in Aqua-longa ecc. S. Martini territorii Ravennæ, 162. a. A. 164. c. 191. b.
Aquæ-paganæ vel Cupanæ territorii Spoletani monaſt. S. Salvatoris, 288. c. A. 397. b.
in Aquæ-ductu plebs S. Mariæ territorii Livienſis, 103. b. A. 75. c.
Aquæductus Vitalis mon. Claſſenſ. & ſcriptor antiquitatum Claſſis, 25. c.
Aquarii ecc. S. Salvatoris in Corſica, 96. a. A. 103. a. 264. c.
Aquarum inundatio Ravennæ, 99. b. 101. b.
Aqua-vinula fundus, A. 297. c.
Aquilejenſis marchia, 92. c. 105. c. A. 77. a. patriarchæ Johannes, Popo, Radaldus.

Aquinas ep. Flaminius Philonardus, 400. a.
Aquinus vir nobilis, A. 391. b.
Aquiſgranum urbs, 252. c. 250. b. Aquiſgraneoſe Capitulare, 296. c.
Aquitanica eremus. V. *Cuxanenſis*.
Aquoſa fundus, A. 140. c.
Ara Sitrienſis, 403. a.
Ara Creſcentii de Arce Romæ, A. 233. a.
Aragoneoſes comites, 145. b.
Arardus comes, A. 161. a.
Arbiæ ecc. S. Fabiani territ. Senenſis, A. 22. b.
S. Arcanus eremita fundator monaſterii Burgenſis in Etruria, 181. a. &c. ejus cultus, 183. A. 290. b. V. *Burgi S. Sepulcri*.
Arcarius ſedis Apoſtolicæ Andreas, A. 45. a. 66. a.
Sanct-archangeli oppidi Ariminenſis territ. 42. b.
Arculis fundus, A. 11. a.
Arcus-pietatis Romæ, 337. b. A. 197. b.
Arderardus vel Ardefadus abb. S. Apollinaris in Claſſe, 230. c. 245. b. 253. c. 314. a. 320. b. A. 161. a. 163. b. 164. a.
Ardericus ep. Vercellenſis, 119. b.
Ardericus canonicus Mediolanenſis, 420. c.
Ardica quid ſit? 19. a. Claſſenſis picturis ornata, 25. b. 97. b. A. 221. b.
Ardimannus I. abb. Berardingorum, 267. a. 291. c.
Ardimanous II. abb. Berardingorum, 292. a. 412. b.
Ardingus familiaris Rainerii marchionis, 264. c. 265. a.
Arduinus rex Italiæ, V. *Harduinus*.
Arduinus abb. Bremetenſis, 238. b.
ab Arena Coſmus, 92. b. 212. b. c. 252. c. 256. a. 265. c. 318. b. 319. c. 359. b.
Aretarius ep. Trajectenſis, 296. c.
Argele caſtrum, A. 85. c.
Argentarius Julianus fundator baſilicæ Claſſenſis S. Apollinaris, 11. b. 12. a. b. 13. a. b. 20. b. 25. c. & eccleſiæ S. Michaelis Ravennæ, 383. b.
Argenteæ columnæ, teſtudo & menſa in baſilica Claſſenſi, 24. c. ciborium, 29. c. 30. c. aliaque ornamenta ejuſdem eccleſiæ, 31. a. argentei nappi, A. 39. b. argentea cinctura feminarum, A. 41. b. zonæ, 31. b. 77. c. 78. b.
Argentogilenſe parthenon, A. 423. b. necrologium, A. 423. c.
Arginnæ fundus, A. 142. b.
Arialdus ep. Cluſinus, 314. b. 368. c.
Aribo archiep. Moguntinus, A. 280. b.
Arichis dux Beneventanus, 7. b.
Arimanni vaſſ[illegible], A. 82. a.
Arimini urbs, 198. c. territorium, A. 164. c. 191. b. epiſcopi Johannes, Lealis Malateſta.
Arimini templum S. Franciſci ſpeciem ardicæ habet ad latera exteriora, 19. b. 25. b.
Arimini monaſt. S. Mariæ de Angelis, A. 427. b.
Arimini monaſt. SS. Thomæ & Euſemiæ, A. 156. a.
Arimini monaſt. S. Mariæ de Prodano, A. 351. c.
Ariole locus prope Prataliense monaſterium, A. 369. b.
Arligi curtis, A. 430. a.
Armanus abb. Vallis-caſtri, A. 375. b. c.
de Arme ecc. S. Quirici diœceſis Lucenſis, 359. b.
Arnaldus archiep. Ravennas, 43. b. 44. c. 79. c. 267. c. 369. c. 378. b. plura monaſteria concedit Petro diacono, 381. c. 393. a. ejus ſynodus, A. 217. a. 220. c. 228. c.
Arno auctor Scuti canonicorum, 73. c. 280. a.
Arnolphinius Bartholomæus abb. commend. Sextenſis, 357. c.
Arnulphus archiep. Ravennas, 343. c.
Arnulphus abb. SS. Trinitatis & Muſtiolæ de Turribus, A. 384. b.
Arnulphus comes Campaniæ pater S. Theobaldi, 288. b.
Arnulphus Mediolanenſis hiſtoricus, 215. b. 423. b.
Arovetæ ecc. ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 158. b.

Arretii monaſt. S. Petri-minoris, A. 454.
Arretini epiſcopi Albertus ſeu Adalbertus, Amadeus, Azo, Bandinus vel Ildebrandinus, Belaſius, Bujanus, Conſtantinus, Everardus, Gregorius, Gualterias, Guido, Immo, Helempertus, Hieronymus, Martinus, Maurus, Petronus ſive Petrus, VVido, VVillelmus.
Arretinum territorium, 106. b. 259. c. A. 78. c. 79. a.
Artemetoris vel Artemidonis porta Ravennæ, 91. a.
Artenectorum Ravennæ porta, *ibid.*
Arteule fundus, A. 297. b.
Arvernenſis comes Hugo, 234. a. Mauricius ejus filius, 234. c.
Arulenſe monaſt. in Catalaunia, 145. c. 154. c.
Arzichi ecc. SS. Salvatoris & Mariæ comitatus Mutinenſis, A. 104. c.
Aſaiclus fundus, A. 297. c.
Aſcianus fundus, A. 142. c.
Aſculi monaſterium S. Salvatoris de Valle, 311. a. epiſcopus Presbyter.
de Aſinante monaſt. S. Urbani, 289. b.
Aſinianus fundus, A. 11. a.
Aſtenſis epiſcop. Adalricus. V. *Adalricus*.
Aſter abb. Cuxanenſis, 136. c.
Aſtricus, ſeu Auſtericus, V. *Anaſtaſius*.
Athalaricus rex Gothorum, 382. c.
S. Athanaſius ep. Alexandrinus, 61. c. 62. a. 72. b.
S. Athanaſius Polonus martyr & eremita, 205. a. 299. c.
Athanaſius abb. S. Gregorii de Urbe, 69. b.
Atheſis ecc. S. Mariæ, V. *Vangaticia*.
Atheſis fluvius, A. 34. c. 42. ejus telonea, A. 46. 52. b. ruptæ, *ibid.* Atheſis veclus, A. 44. c. 46. b. 51. a. 52. b.
Atheſis-majoris caſtrum, vulgo *la Badia*, A. 44. c. 51. b. 82. b. V. *Vangaticia*.
Atiliogus filius quondam Atiliani Ravennas, A. 16. b.
Atoperga uxor Almerici marchionis, 83. a.
Attila rex Italiam invadit, 19. c.
de Attis Hermannus & Pandulphus abbates Sitrienſes, 402. c.
S. Atto ep. Vercellenſis, A. 424. b.
S. Atto abb. Vallisumbroſæ & epiſcopus Piſtorienſis, 191. b. A. 347. a. 353. b.
Atto I. abb. S. Victoris de Cluſis, 330. a. A. 194. b. 226. 227.
Atto II. abb. S. Victoris de Cluſis, 225. b. 226. b. 392. b. 423. A. 277. a. 278.
Atto comes pater Lamberti clerici, A. 338. c.
Atvertus abb. Liſathii, 173. a. mox primus abbas S. Michaelis de Cluſis, 174. b. c.
Ava comitiſſa Ceritanienſis, 134. b.
Ava comitiſſa Senenſis, 415. b.
Avellanæ vel Fontis-avellanæ S. Crucis & S. Andreæ eremi & monaſterii origo obſcura, 124. b. bini eremitæ in cellulis vivebant, 231. c. dat ibi leges S. Romualdus, 186. b. 302. a. 312. c. uſus Avellanenſes Camaldulenſibus ſimiles, 125. a. codex ritualis, A. 345. b. monachi caritatis ſocietate conjuncti cum Camaldulenſibus, A. 349. a. Avellanenſe necrologium, A. 349. c. converſi laici & ſervi, A. 354. b. Johannes de Anſo monachus, 260. b. præf. rx. c. V. *B. Ludulphus*.
Avellanæ S. Petri monaſterium Caſinenſi ſubjectum, 198. a. b. 291. c.
Aveſæ monaſterium S. Mariæ prope Veronam, A. 371. c. 427. c.
Auguſtanus ep. Bruno, 309. a. alter a S. Brunone-bonifacio, 226. b. Odolricus epiſcopus.
S. Auguſtini ecc. in Corſica, A. 276. c.
S. Auguſtini oratorium in diœceſi Lucenſi, 358. a.
S. Auguſtinus ex mon. S. Gregorii de Urbe archiep. Cantuariæ & apoſtolus Anglorum, 70. a.
Auguſtinus abb. S. Paulli de Urbe juxta Hieronymum Pragenſem, 193. c.

hh Augu-

Auguſtinus de Porticu major eremi Camaldulenſis, A. 390. c.
Auguſtinus Romanus mon. Camald. præf. xiii. b.
Ayllianum caſtrum, 172. b.
Avitus prior S. Angeli de Poplena, A. 351. b.
Aurea tabula in baſilica Claſſenſi, 24. a. 31. b.
Aurea vallis, A. 297. b.
in Auregario S. Mariæ monaſterium prope Comaclum, alias *Origarium*, 103. c. 104. c. A. 59. abb. Marinus.
Aurelianenſis ep. Jonas, 171. a.
Aurum ruptum optimum, A. 37. a. aurum obrizum *paſſim.* coctum, A. 65. c. 156. b. 159. b. 251.c.
Auſonenſes ep. Berengarius, Oliba.
Auſonenſis epiſcopatus, 145. a.
Autiſſiodorenſis ep. Hugo, A. 344. b. Robertus, *ib.*
Auximanus ducatus, 364. b. ep. Giſlerius.
de Axo monaſt. S. Petri, 48.
Aymericus abb. S. Severi in Claſſe, A. 111.b.446.b.
Aymardus abb. Cluniacenſis, 49. c. A. 391. b.
Azaulmule fundus, A. 143.b.
Azo, vel Azzo coep. Arretinus, 344. a.
Azo ep. Oſtienſis, 363. c. A. 213. c.
Azo diaconus Ravennas, & abbas præpoſitus S. Vitalis, 83. b.
Azo prior Camaldulenſis, 65. c. 285. b. A. 359. c. præf. vi. c.
Azo marchio provinciæ Camerinenſis, A. 289. b.
Azo, dictus etiam Adelbertus, marchio Eſtenſis frater Hugonis, A. 202. a. 203. c.
Azo alter marchio Umbriæ, A. 289. c.
Azo de Fulca, 44. c.

B

BAlbinus Bohuslaus Bohemus S. J. 250. b.
Babylonem adit S. Bononius, 120. c. 271. a. 272. a. 280. c.
Babentivus idem ac Aventinus, V. *S. Mariæ in Aventino.*
Baccharaciæ ecc. S. Luciæ in Corſica, 78. b. A. 30. b.
Bachauda una cum Juliano Argentario ædificat Ravennæ eccleſiam S. Michaelis de Aphricisco, 383.b.
Bacchetus abb. Ciſtercienſis, præf. ix. a.
Bacchinius Benedictus abb. Caſinenſis, 11. b. 12. a. 15. a. 19. b. c. 20. 23. 29. c 41. a. 109. a. 119. b. 146. b. 208. a. præf. ix. a.
Bacilli fundus, A. 141. c.
Badarenus fluvius, idem ac Padorenus, 90. a.
Baduaria nobiliſs. gens Veneta, 50. c.
Bagnolus fundus, A. 252. b.
Bailetus Adrianus, 189. b.
Baldericus capellanus Ottonis III. imp. A. 161. a.
Balduinus comes Romanus, 44. c. 94. c. A. 64. &c.
Balnea S. Gaudentii ep. Abſarenſis, 259. b.
Balneatea maſſa, & curtis 8. a. 16. b. A. 13. &c.
Balnei comites Guidii, 178. c. A. 385. c.
Balnenſis abbatia S. Mariæ, 178. c. B. Agnes & B. Johanna Balnenſes moniales, *ibid.* A. 287. b.
Balneocaballi monaſt. S. Johannis-Baptiſtæ, A. 362. a.
Balneum caſtrum, 177. b. 178. b. 198. c. 364. c. A. 79. b.
Balneum imperatoris Romæ, 117. c. 118. a. A. 97. a.
Baluzius Stephanus, 3. c. 89. c. 97. b. 129. a. 130. b. 134. b. 136. c. 304. b.
Bamberga urbs, 370. a. monaſterium S. Michaelis, A. 424. a. epiſc. Eberardus.
Bandinellius card. protector Camald. 7. b.
Bandinus ſeu Ildebrandinus ep. Arretinus, A. 383. c.
Bandinus comes Guidius, A. 360. a.
Banzanus fundus, A. 229. a.
Banzenæ caſtrum in agro Arretino, A. 368. a.
Baptiſmus infirmi vel ad ſuccurrendum, A. 345. b.
Barbaranus Franciſcus ord. min. Cappuccinorum, 91. b. præf. xi. a.
in Barbara S. Andreæ monaſterium de Urbe, 68. b.
Barbari chronicon Venetum, 64. b. 65. b.
Barbaricini populi Sardiniæ, 68. c.
Barbati appellati converſi famuli monaſteriorum, A. 356. c. 357. a.
SS. Barbatiani & Johannis monaſt. Ravennæ, 110. c.
Barbanus idem ac patruus, 379. c.
Barberinius Franciſcus card. abbas commendatarius Sitrienſis, 403. a.
Barbiraſium in uſu monachorum Latinorum, 380. b. c. A. 341. c.
Barbolanus Petrus ex duce Venetorum monachus, 381. a. A. 341. c.
Barcinonenſes comites, 134. a. 145. c.
Bardina inſula, A. 364. a.
Bardus judex communis Arretii, A. 449. c.
Barenſes a Saracenis facti captivi, 185. a.
Barioncius eremita Avellanenſis, 186. b.
Bariſiani plebs S. Martini diœceſis Livienſis, 189. c. A. 519. b.
S. Barnabas Polonus confeſſor eremita, 195. c. 247. c. 249. b. 250. a. 293. c. 297. b. 298. a. 299. b. locios habet in eremo Poloniæ, 326. b. 327. a.
Baronius Cæſar card. ſeculum eccleſiæ decimum deplorat, 2. a. ejus inſigne elogium de S. Romualdo, 2. c. perperam tribuit Sergio papæ I. epitaphium Sergii pp. III. 3. a. c. corrigenda ejus chronologia circa Lambertum imp. 4. b. pluries laudatur, 36. 37. a. 42. a. 46 a. 63. b. 68. b. 69. a. 73. b. 117. c. 194. c. 214. c. 215. b. 217. b. 221. a. 252. a. 282. b. 305. b. 306. c. 321. b. 353. a. 367. b. 399. c.
Baronius Martinus clericus Polonus, 184. a. 205. a. 250. b. 296. c. 297. b. 298. a. 324. a. 327. a. 391. b.
Baroncinius Eduardus eremita Camald. 351. c. 406. c. 419. b. præf. xv. c.
Barreti mon. S. Andreæ, & ecc. S. Laurentii, A. 429. b.
Barthagermius locus in Etruria. A. 4. b.
B. Bartholomæus Ajutami - chriſto Piſanus converſus SS. Frigdiani & Martini Piſarum, A. 368. b.
S. Bartholomæi de Anglario monaſt. A. 406. a.
S. Bartholomæi monaſt. Piſtorienſe, A. 338. a.
S. Bartholomæi de Pinu ecc. ſubjecta monaſterio Marturii, 212. b.
Bartholomæus ep. Vicentinus, A. 418. c.
Bartholomæus Balnen - caballenſis abb. Vallis-caſtri, 180. b. A. 294. b.
Bartholomæus abb. S. Michaelis de Marturio, 212. b.
Bartholomæus Florentinus prior de Scandalone, A. 352. a.
Bartholomæus de Vicentia hoſpitalarius Caſtri-cari, A. 352. a.
S Bartholi an [illegible] diœceſis Callienſis, 330. c.
S. Bartholi de Vergano parœcia diœceſis Ariminenſis, A. 351. c.
Bartholus abb. de Rota & vicarius generalis Accurſii prioris Camaldulenſis, A. 450. c.
Bartholus prior Camaldulenſis, A. 391. c.
Bartholus prior S. Mariæ de Poplena, A. 386. b.
Bartholus camerarius Camald. A. 451. b.
Bartolotus comes de Veneroſis, A. 364. a.
S. Baruatii ecc. Burgenſis, 182. b.
Baſilicæ vox etiam pro parva eccleſia uſurpata, 331. a.
Baſiliani monachi in monaſt. Pinetenſi prope Ravennam, 9. c.
Baſilius imp. CP. 160. b.
Baſilius junior conſul, 12. b. c.
Baſilius Viennenſis eremita Montis-coronæ, 5. b. 7. b.
Beatrix abb. S. Chriſtinæ de Tarviſio, A. 422. b.
Beatrix abb. Prati-veteris, A. 414. c.
Beccenſe monaſterium, A. 406. b.
S. Beda Anglus, 73. b. ſeptennis fit monachus, A. 338. a. 344. a.
Beel eremus in Hungaria, 327. b. c. 412. c.
Bela rex Hungariæ, 390. c.
Belaſius ep. Arretinus, 370. c. 371. a.
Belhrinſulus presbyter, A. 10. a.
Bellaſantes prioriſſa S. Trinitatis Montis-amiati, A. 394. b.

Bellar-

Bellarminius Robertus card. 2. a.
Beleni fundus, A. 175. a.
Benedictio pro pane vel pomo intellecta, 414. c.
S. Benedicti monaſt. Abſarenſe, 258. c.
S. Benedicti in Alpibus Arretinis monaſterium, 259. c.
S. Benedicti in Alpibus prope Fontem-cluſam monaſt. 260. a.
S. Benedicti de Biſurco monaſt. 259. c.
S. Benedicti de Ferraria monaſt. 119. b.
S. Benedicti extra mœnia Florentiæ monaſt. 26. b. 352. a.
S. Benedicti de Gualdo monaſt. 288. a. b.
S. Benedicti ad Leones monaſter. Brixienſe, 106. a.
S. Benedicti de Moiano monaſt. Senenſe, A. 350. b.
S. Benedicti de Monte-ferreo in Hungaria monaſt. 204. c.
S. Benedicti de Mugnano monaſt. territorii Peruſini, 288. b.
S. Benedicti de Patavio monaſt. A. 418. c.
S. Benedicti montis Calvoli ecc. diœceſis Lucenſis, 358. b.
S. Benedicti de Campo-gallano ecc. diœceſis Populienſis, A. 377. a.
S. Benedicti de Marturio ecc. A. 138. a.
S. Benedicti cella ſubjecta monaſterio S. Laurentii de Aſino, 424. A. 280. c.
S. Benedicti oratorium in inſula Serchi veteris in ditione Lucenſi, 158. b.
SS. Benedicti & Scholaſticæ parthenon Lucenſe, 359. a.
SS. Benedicti & Johannis ecc. de Campo-ſonaldo territorii Livienſis, A. 361. c.
S. BENEDICTUS abbas monachorum pater; ejus regula, A. 150. b. &c. ordo in omnes nationes diffuſus, A. 345. c. ſepulcrum Floriacenſe, 202. b. 348. c. neminem excludit a ſuis monaſteriis, A. 336. c.
S. Benedictus Biſcopus Anglus abbas, 70. b.
S. Benedictus abb. S. Michaelis de Cluſis, 89. c. 172. a. 234. a. c. 240. a.
S. Benedictus diſcipulus S. Romualdi & martyr in Polonia, V. *SS Johannes & Benedictus*.
S. Benedictus S. Andreæ Zoerardi diſcipulus & martyr in Hungaria, 297. c. 325. a. 326. &c. 328. &c. martyrio coronatur, 390. a. ejus feſtum & officium, 390. b. eccleſia in ejus honorem erecta, 390. c. an a Calixto pp. III. Sanctorum albo adſcriptus? 392. b. V. *S. Andreas Zoerardus*.
Benedictus III. pp. 69. b.
Benedictus IV. pp. 3. c. 4. b.
Benedictus V. pp. 103. b.
Benedictus VI. pp. 42. c. 103. a. 116. c. 117. a. 123. c. A. 90. b.
Benedictus VII. pp. 116. c. 117. b. c. 140. b. 162. c. 227. b. 294. a. A. 94. c. 96. b.
Benedictus VIII. pp. 43. a. b. 44. c. 192. b. 193. b. 312. c. 321. b. 363. b. 366. c. 371. a. 378. b. 379. b. dictus Romanus a quodam notario, 392. c. & Theophylactus, 371. a. A. 204. b. 209. b. 212. b. 216. b. 326. b. ejus ſigillum, A. 214. a. 216. b. 218. b. 231. c. 256. b. c. 407. b. obit, 415. c.
Benedictus XIV. pp. 118. c. 121. c. 309. b. præf. xvi. a.
Benedictus abb. S. Andreæ de Candiculis, A. 362. a.
Benedictus abb. SS. Andreæ & Gregorii de Urbe, 67. a. 84. c. 95. c. A. 55. 56. &c. 67. c. 69. c. 70. b.
Benedictus abb. Lezatenſis, 137. a.
Benedictus abb. S. Mariæ de Pratalia, A. 383. c.
Benedictus abb. SS. Petri & Martini de Urbe, 94. c. A. 64. &c.
Benedictus abb. S. Severi in Claſſe, 210. b. 245. c. præf. v. c.
Benedictus abb. Sextenſis, 357. b.
Benedictus prior S. Johannis Rivi-cavi, A. 372. b. 386. a.
Benedictus vicarius Camald. A. 371. b.
Benedictus presb. & mon. S. Gregorii de Urbe, A. 118. c.
Benedictus converſus præpoſitus ecc. Dicimani, A. 375. c.
Benedictus ſocius S. Adalberti, 203. b.
Benedictus ex primis eremitis Camald. 346. b.
Benedictus comes Romanus, 371. c.
Benedictus patritius Romanus, A. 98. b.
Benedictus nobilis vir Romanus, 84. c. A. 58. c. 88. a. 98. a. 126. 178. b.
Benedictus filius S. VValfredi, A. 2.
Benedictus ſacellanus ſanctæ apoſt. ſedis, A. 216. c.
Benedictus ſcriniarius, A. 72. c.
Beneventum urbs, 335. b. 409. c. A. 253. c. epiſcop. Lombardus.
Beneventani duces S. Romualdi progenitores, 7. b.
S. Benigni Divionenſis monaſterii eremitæ, 210. b. VVladiſlaus Evynacenſis dux converſus, A. 367. b.
Benignus de Luca mon. congregationis Montis-oliveti, collector monumentorum monaſt. Sextenſis, 357. b.
Benvenutus rector ecc. S. Stephani de Fignano, A. 383. c.
Benvenutus converſus & capellanus ecc. S. Michaelis de Lapurano, A. 377. b.
Benvenutus converſus & præpoſitus S. Michaelis de Tempiano, A. 376. a.
Benvoglientius Ubertus patritius Senenſis, 109. b. 266. c. 291. c. A. 1. 391. c.
Benzo ep. Albenſis, 420. c.
Benzus abb. S. Juſtinæ Patavii, A. 358. a.
Berardellius Hieronymus canonicus Eugubinus, 124. c.
Berardingæ ſeu de Fonte-bona parthenonis SS. Salvatoris & Alexandri origo, 266. b. A. 20. Itta abbatiſſa, 266. b. A. 23. a. 26. b. monachis conceſſum, A. 170. b. 261. b. donationes factæ, 291. c. 412. b. 416. a. præf. x. b. monachus ſcriptor codicis vitæ S. Romualdi, 28. c. abbates Ardimannus I. & II. Maurus, Ubertus.
B. Berardus mon. S. Vincentii de Petra-pertuſa, 332. c. 333. c.
Berardus prior S. Salvatoris de Aqua-pagana, A. 397. b. 398. c.
Berardus vice-dominus Arretinus, A. 188. c.
Berardus comes Senenſis, 267. a. A. 26. c. 29. b. 170. b. 171. a.
Berlingerius, V. *Berengarius*.
Beremundus rex Hiſpaniæ, A. 342. c.
Berengarius I. imp. ex duce Foro-julienſi, 4. b. c. 5. b. 36. a. 37. b. 41. b. 47. a. A. 34. a. 35. c.
Berengarius II. imp. 82. c. 84. b. 85. b. 92. a. 104. c. 253. a. 364. c. A. 44. c. 48. b. 51. a. 59. b. 62. b. 66. b.
Berengarius vel Berlingerius rex Corſicæ, 40. b. 78. b. 79. b. 80. b. c. A. 32. a.
Berengarius ep. Auſonenſis, 403. c.
Berengerius ep. Helenenſis, 156. a. 187. c.
Béretta Gaſpar mon. Caſinenſis, 364.
Beretta comes Franciſcus Foro-julienſis, A. 427. a.
Bergitanus comitatus, 145. a.
Bermundus abb. S. Andreæ de Barreto, A. 429. b.
Bernardinus Sidoniæ, 344. c. 345. a., A. 428. b.
S. Bernardus abb. Claræ-vallenſis, 349. a. A. 357. c. præf. 11. b.
S. Bernardus abb. Tironenſis, A. 342. a.
B. Bernardus abb. fundator congregationis Montis-oliveti, 349. a.
S. Bernardus ep. Hildesheimenſis, V. *Bernvvardus*.
Bernardus mon. & ſcriptor Cluniacenſis, A. 357. b.

Bernardus converſus & rector parœciæ de Antignana, A. 377. b. c.
Bernardus comes & dux Ripacuriæ, 145. a.
Bernardus Taliafertus comes Biſuldunenſis, 136. c. 154. c. 156. a.
Bernardus vicecomes Ceritaniæ, 134. b.
Bernardus magiſter decretorum Patavii de VVaſconia, A. 446. c.
Bernius chronographus Eugubinus, 313. b.
S. Berno abb. Cluniacenſis, 49. b.
S. Berovvardus ep. Hildesheimenſis, 217. a. b. c. 221. c. 252. a. b. 256. a. A. 344. b.
S. Bertæ ſepulcrum, 296. b.
Berta comitiſſa uxor marchionis Maginfredi, 381. b. c.
Berta filia Marozzæ ſenatricis Romanæ, 67. a. c.
Bertaldus ep. Polenſis, 270. a.
Bertilla uxor Alberti comitis Thuſciæ viventis Ripuaria, 265. b.
Bertiniani annales, A. 344. b.
Berto benefactor monaſt. S. Victoris de Cluſis, A. 194. a.
Beſprerus filius Boleslai regis Poloniæ, 230. 6.
Beſuenſis chronographus, A. 544. b.
da Bethleem parthenon S. Mariæ Bononiæ, A 412. c. 425. b. 437. a. abbatiſſa Lucia.
Biada Nicolaus mon. S. Benedicti extra mœnia Florentiæ, 26. b. 352. a.
Bibianus fundus, A. 142. a.
Bientinæ ſive Sexti lacus, 357. b.
Biblenæ plebs S. Hippolyti & oppidum territorii Caſentini, 399. c. 412. b. A. 189. b. 260. b. 313. a. 368. a.
Bibliotheca Barberinorum Urbis, 119. a. S. Michaelis de Muriano Venetiarum, 77. b. Pompoſiana, 209. b.
Biduanum jejunium quid? 73. b. 151. c.
Bielskius Martinus Polonus, 250. b.
Biſurei locus ubi? 259. c. 260. a. eremus ibi conſtruitur, 181. a. monachorum Biſurcenſium legatio ad S. Romualdum, 259. b. 268. a. 367. b. Biſurcum ſe confert S. Romualdus, 403. a. huic monaſterio præficitur ab Henrico imp. 406. quo anno datum diploma? 407. A. 250. b.
Binius Joſeph archipresb. Glemonenſis, A. 426. b. 427. a.
Biotargolius fundus, 110. b.
Birinus ep. Dorceſtrienſis, 70. a.
Birrum quid? 232. b.
Biſcia Lelius card. 67. b.
Biſcionius Antonius-franciſcus canonicus S. Laurentii Florentiæ, præf. xv. b.
Biſcopus S. Benedictus abb. 70. b.
Biſuldunenſe monaſterium S. Petri, 146. a.
Biſuldunenſes comites, 134. c. 137. a. 145. c. comitatus, 43. b. 145. a.
Biſuntinus archiep. Hugo, 59. a.
Biturgia olim civitas, 181. b.
de Biturali ecc. S. Chriſtophori diœceſis Forolivienſis ſubjecta monaſterio Inſulano de Galeata, A. 361. c.
Blanca ex comitiſſa monialis, 319. a.
Blanchinius Franciſcus Veronenſis, 15. b.
Blancolinius Johannes-baptiſta Veronenſis, A. 412. a.
Blancus Romualdus mon. Avellanenſis, 82. b. 84. a. 191. b. 201. b.
Blancus plebanus de Alixano in Corſica, A. 30. c.
S. Blaſii monaſter. da Sutrio, 413. A. 258. c.
S. Blaſii de Cilanello ecc. Piſanæ diœceſis, A. 363. a.
S. Blaſii ecc. in diœceſi Lucenſi, 358. a.
S. Blaſioli eremus & oratorium prope Vallis-caſtri monaſt., 420. b.
Blaſius ep. Alerienſis, 40. 81. b.
Blaſius abb. Montis-muri, A. 352. a.
de Blemur Jacobina monialis, 138. b. 404. c.
Blondelli ſtemma comitum Biſuldunenſium, 154. c. 155. c.
Blondus Flavius perperam tribuit Theodorico regi fundationem baſilicæ Claſſenſis, 13. b. aſſerit tempore Gregorii pp. III. ibidem introductos monachos, 15. b.
Bobienſis ep. idem ac Sarſinas, V. *Sarſinas*.
Bobbo comes Germaniæ, 4. a.
Boeta maſſa. 8. a. 16. b.
Bohemiæ rex Otocarus, 195. a.
Bohemiæ chronicon, 293. c.
Bohemi confundunt monachos Breunovienſes cum diſcipulis S. Romualdi, 249.
Boghuphalus II. ep. Poſnanienſis, 296. a. 304. c.
S. Bogumilus archiep. Gneſnenſis, 294. a.
Boleslaus ſenior dux Poloniæ, 229. c.
Boleslaus Chabri rex Poloniæ, 193. c. 195. c. 196. b. c. 202. b. 204. c. hujus nominis ſignificatio, 229. b. 230. b. c. 249. 263. c. 292. 309.
Boleslaus dux Bohemiæ 229. c.
Boli manus ſignificat, 229. b.
Bollandus Johannes, ejuſque continuatores S. J. laudantur, 2. b. 36. c. 33. b. 111. a. 119. a. 147. c. 157. c. 192. c. 214. c. 217. b. 223. b. 230. a. b. 232. a. b. 263. b. 302. c. 307. c. 318. a. 340. b. 344. c. 380. b. 420. b. A. 356. c. 425. a.
Bona data alicui abbati, & aliquibus tantum ejus ſucceſſoribus, 393. a.
Bonajunta canonicus Civitatis-caſtelli, 338. c.
Bonatota Philippus ſenator Florentinus, 109. b.
Bonaventura abb. S. Michaelis de Muriano Venetiarum, 305. c. 306. a.
Bonaventura de Fano prior Camald. A. 348. a. c. 385. c.
Bonenſigna archidiaconus Florentinus, 338. c.
Bonfinius Antonius hiſtoricus Hungariæ, 325. b. 328. a.
S. Bonifacius archiep. Moguntinus, 227. c.
S. Bonifacius archiep. diſcipulus S. Romualdi, V. *Bruno-bonifacius*.
SS. Bonifacii & Alexii monaſterium Urbis, 84. c. 165. c. 168. c. 169. c. 201. c. 222. b. 227. A. 204. 247. a. c. abbates Adelelmus, Leo.
Bonifacii hoſpitale Florentiæ, 212. a.
Bonifacius VII. pſeudo-papa, alias Bonifacius Franco, filius Ferucci, diaconus card. 103. a. 117. b.
Bonifacius VIII. pp. A 411. b.
Bonifacius IX. pp. A. 411. a. b. 426. a.
Bonifacius abb. SS. Hippolyti & Laurentii Faventiæ, A. 377. c.
Bonifacius marchio & dux Thuſciæ lege vivens Ripuaria, 92. c. 264. a. 317. b. 343. a. injurius in S. Bononium, 264. b. 265. b. c.
Bonifacius alter dux & marchio, pater Mathildæ comitiſſæ, 265. b.
Bonifacius marchio Rangonius Mutinenſis, 244. c.
Bonifacius comes in Thuſcia pater Richildæ abbatiſſæ Lucenſis, 359. a.
Bonifilius abb. in Valle Steria in Catalaunia, 43. b.
Boniſula fundus, A. 297. b. c.
Boniza abbatiſſa SS. Cyriaci & Nicolai in via lata de Urbe, 44. c.
Bonizo abb. S. Mariæ de Palatiolo, 254. a. 314. b. A. 166. a.
Bonizo abb. S. Petri de Peruſio, 44. b.
Bonizo abb. S. Severi in Claſſe, 185. c. 210. b. 245. c. A. 108. c. 161. a.
Bonizo abb. S. Severi Urbis-veteris, 286. a.
Bonizo vel Bonizus aut Bomba, alias Rodericus, abb. Burgi S. Sepulcri, 182. a.
Bonizo nobilis vir, A. 184. c.
S. Bonolius, V. *S. Bononius*.

Bononiæ epiſcopi Albertus ſive Adalbertus, Henricus, Jacobus, S. Petronius.
Bononiæ monaſt. S. Bartholomæi vico Muſſiliano, 265. b.
Bononiæ monaſt. S. Chriſtinæ, V. *S. Chriſtinæ*.
Bononiæ eremus Camaldulenſis, A. 369. e.
Bononiæ territorium, 8. a. A. 13. b. 14. b.
S. Bononius oritur, 77. c. 105. b. ejus vitæ ſcriptores, 118. b. 119. recipitur in Pereo a Romualdo, 121. b. e. ibi ejus vita, 163. e. abbas Marturienſis conſtitutus, 212. c. a quo monaſterio repellitur, 264. a. Jeroſolymam petit, 266. inde Ægyptum, ubi reſtaurator evadit monaſticæ vitæ, 271. b. a captivitate liberatur, 370. a. revertitur de Monte Sinai, 370. b. fit abbas Lucedienſis, 374. e. 381. b. tranſit ad caſtrum Matturii, 389. b. regreditur Lucedium, 395. e. miracula ab eo adhuc vivente patrata, 395. e. 421. a. obit, 421. b. miracula ad ejus ſepulcrum, 421. c. A. 104. 137.
B. Bonus abbas ædificat monaſterium S. Michaelis prope Piſas, 387. e. an Piſanus? *ib.* fuit monachus Nonantulanus, 388. a. bonis adauget ſuum S. Michaelis monaſterium, 415. c. A. 268.
Bonus archiep. Ravennas, 20. b.
Bonus abb. S. Apollinaris in Claſſe, 231. b. 314. a. 320. b. A. 191. a.
Bonus mon. Pompoſianus ex eremita præfectus bibliothecæ, 209. b.
Bonus presbyter præſtat, ut converſus, obedientiam abbati SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, A. 378. e. 389. b.
Bonus-homo idem ac S. Bononius, V. *S. Bononius*.
Borellus ep. Rotenſis, 136. e.
Borghiccioli ecc. S. Leonardi diœceſis Lucenſis, A. 404. e. 405. b
Borghinius Vincentius mon. Caſinenſis, 5. b.
Boſnenſis archiep. non fuit S. Bruno-Bonifacius, 308. b.
Boſo abb. S. Anthymi in territorio Senenſi, 314. b.
Boſo diaconus & vice-dominus Arretinus, A. 190. b.
Botolinus locus in Comaclo, A. 59. c. 60. b.
Botta Germanus mon. Avellanenſis & abbas, 182. b.
Branchiſi fundus, A. 165. a. 191. e.
Brandaliſius comes de Veneroſis, A. 364. a.
Bremetenſes abbates Arduinus, Gezo, Glabrio, Gothifredus, Romaldus.
Bretoli caſtrum & cella S. Martini ſubjecta monaſterio S. Laurentii in Campo, A. 157. c.
Breventanus Stephanus hiſtoricus Papienſis, 32. a.
Breviaria Camaldulenſia edita, 306. b.
Breviſeri Camald. officium, A. 348. e.
Breunovienſe vel Brewnovienſe monaſterium, quando fundatum? 194. c. 196. b. 202. c. ejus monachi Poloniam petunt, 246. c. confuſi cum diſcipulis S. Romualdi, 249. c. abbates Chuno, Hieronymus,
Brietius Philippus, 216. b. 312. a.
Briſca filius regis Charvaciæ, 230. a.
Britius prior Petræ-fictæ in territorio Feſulano, A. 386. b.
Brittonorium Æmiliæ urbs, olim caſtrum Ceſubeum, 123. b. 267. e. A. 414. c. ejus comites, 6. c. V. *Urani abbatia*. *S. Antonii*.
Brittonorii ædes Oblatarum Camaldulenſium, A. 455. a.
Brittorum caſtrum prope Bononiam & monaſt. S. Michaelis, A. 371. b. abbates Henricus, Rainerius.
Brixienſis ep. Raimundus, A. 416. a.
Bronzerius Johannes-hieronymus Abbatienſis, 93. b. 94. a. 201. b.
Brovverus Chriſtophorus, 37. a.
Brunatius Johannes, 7. c. 22. b. 23. a. A. 282. b. 412. a. 415. a. A. 418. b. 419. a. 420. c. 422. b. 455. a. præf. xvi. b.
S. Bruno-bonifacius archiep. & martyr oritur, 221. c. non fuit monachus Caſinas, 222. b. ſcribit acta S. Adalberti archiep. & mart. 222. e. diverſus a S. Brunone ep. Signino, 223. a. Bruno unus & idem ac Bonifacius, 223. b. martyr eſſe cupit, 226. c. Montem-caſinum petit, 228. a. intereſt placito Claſſenſi, 245. c. A. 161. a. ejus vita in Pereo ſub S. Romualdo, 253. c. 261. b. petit licentiam prædicandi gentibus, 260. b. 261. a. b. a quo conſecratus epiſcopus? 261. c. 262. ejus virtutes, 262. c. 279. a. martyrium, 302. dies martyrii 305. a. officium, 305. e. errata circa ipſum, ejuſque martyrium, 307. b. A. 339. e. præf. v. e.
S. Bruno ep. Signinus, 223. a.
Bruno archiep. Colonienſis, 309. a.
Bruno ep. Auguſtanus, 309. a.
Bruno ep. Lingonenſis, 207. a.
Bruno vel Brunus archipresbyter Januenſis legatus Corſicæ, 78. b. 81. e.
Bruno comes Querneſurti, & pater S. Brunonis-bonifacii, 221. c. in morte fit monachus, 309. e. A. 346. b.
Bruno Saxo nepos Ottonis III. imp. electus Romanus pontifex ſub nomine Gregorii V. 201. a.
Bu magnum ſignificat, 229. b.
Bubulca familia Burgenſis, 184. a.
Buccinianum caſtrum, 371. c.
Bucenæ curtis & ecc. S. Martini diœceſis Arretinæ, A. 359. e. 369. c.
Bucellinus Gabriel monachus, 222. b. 263. e. 324. b. 363. a. 392. b.
Bujani plebs S. Mariæ diœceſis Arretinæ, 330. a. A. 194. b.
Bujanus ep. Arretinus, 345 e.
Buldronis parthenon S. Johannis-evangeliſtæ prope Florentiam. A. 452. a.
Bulgariæ regis filius Briſca, 230. a.
Bulgariæ locus, A. 165. a. 191. e. cella ibidem S. Petri ſubjecta monaſterio S. Laurentii in Campo, A. 155. b.
Bulignanus ep. Firmanus, 280. e.
Burallius Jacobus, 342. c. 343. 370. c.
ad Buranum ecc. S. Bartholi, 330. e.
Burbuliacus fundus, A. 105. b.
Burgi-ſancti-Sepulcri urbis primordia, 181. a. A. 290. b. abbatia ibi ſub titulo S. Johannis-evangeliſtæ erecta, 181. b. etiam S. Ægydii adpellata, 183. c. privilegia, 503. b. 409. c. A. 212. b. 252. turris ibidem antiqua, A. 284. ecc. S. Leonardi, A. 286. c. V. *S. Ægydius*. abbates Bonizo, alias Rodericus, Paſchaſius.
Burgheſius Scipio card. commendatarius monaſt. S. Gregorii de Urbe, 67. b.
Burmannus Petrus, 357. a.
Burſfeldenſium monachorum congregatio, A. 390. c.
Burrus fundus, A. 141. e.
Buſclavus rex Sclavonicus quis? 228. c. 229. b.
Buſianus abb. Hiſpanus, A. 342. e.
Buſſianus rex Ruſſorum, 302. c.
Buzajoous fundus, A. 140. b.
Byzantium urbs, 336. b.
Byzantii nummi, A. 179. e.
Bzovius Abraham, 150. b.

C

de CAballis ecc. S. Mariæ in territorio Ravennate, A. 85. c.
Cabreta appellatus Oliba comes Ceritaniæ, 145. b. 154. a. V. *Oliba*.
Cacaſelius fundus, A. 297. b.
Cadinarium rupta Atheſis fluminis, A. 46. a. e. 52. b. 53. b.
S. Cæciliæ parœcia Piſarum, A. 380. 407. e.
Cæremoniæ adhibitæ cum fratribus ad ſuccurrendum, A. 347. b.
in Cæſarea de Ravenna monaſt. V. *S. Laurentii*.
S. Cæſarei ecc. territorii Sutrini, 413. e. A. 258. c,

Cæſe-

Digitized by Google

Cæſenæ comitatus, A. 155. c.
Cæſenæ epiſcopi Florus, Marnacius, S. Maurus, Petrus, Sergius.
Cæulana arx, 90. c.
Caſetrun Nicolaus-angelus, 86. b.
Cegnanus fundus, A. 142. b.
Cajetenus cardinelis, 243. b. alveus ab ipſo Cajetenus appellatus prope S. Albertum, *ibid.*
Cajetaous Coolſtantious abbas Caſinenſis, 313. b.
Cajetæ epiſcopus Leo, 168. a.
Cainaldum idem ac ſepes altiſſima, 300. c. A. 189. a.
Cajum caſtrum & cella S. Adriani ſubjacta monaſterio S. Laurentii in Campo, A. 157. b.
Calaber ep. Leo, 168. a.
Calari caſtrum, A. 170. a.
Calaritanus judex Hugo marchio, A. 249. c. Guihelmus marchio, A. 37. c.
Calcata fundus, 278. b. 283. c. A. 182. b. 184. c.
Calatinæ ecc. S. Petri territorii Senenſis, A. 22. b.
Celciarii ſolutio, A. 60. b. 61. b. c.
de Caleinaria Romanus archiep. Ravennas, 24. b.
Calcioni caſtrum, A. 142. a.
Calcis vallis prope Piſas ecc. S. Michaelis ſubjecta S. Savino Piſarum, A. 7. c.
Calixtus II. pp. 240. b.
Calixtus III. pp. 391. c. 392. b.
Callinus fundus, A. 143. b.
Callium urbs, 198. c. territorium, 124. b. inhabitatum a S. Romualdo, 330. b. qui eremos in eo condit & monaſteria reformat, 331. b. epiſcop. Liuthulphus.
Callienſis eccleſiæ præpoſitura, 330. e.
Callipolitanus ep. Sebinus, 70. b.
Calogierà Angelus mon. S. Mich. de Muriano, 15. c. 119. a.
S. Calocerus archiep. Ravennas, 98. b. 99. b. 101. b.
Calvinius fundus, A. 297. c.
Calviſius Seth chronologus, 407. c.
Calvoli ecc. S. Benedicti, 358. b.
Celzolerius Petrus mon. Caſinenſis, 351.
Camalduli-majoris eremus & monaſterium. Quo anno ædificatum? 338. a. 341. c. ejus vera nomina, 340. c. miraculum, quod contigit in ejus ædificatione, 354. c non ſumendum ab ipſa ædificatione initium congregationis Camaldulenſis, 352. c. primæ conſtitutiones Camaldulenſes non ſcriptis, ſed ore traditæ uſque ad B. Rodulphum priorem, 346. b. eremi & monaſterii ichnographia, 356. b. Camalduli deſcriptio facte a Chriſtophoro Marcello, A. 302. alia ab Andrea Mugnotio, A. 315. præf. 1. b. 111. b. x. b. V. *Fons-bonus*. Priores Accurſius, Ambroſius Traverſarius, Andreas, Angelus, Antonius Ferro, Antonius de Piſis, Azo, Bonaventura, Frigdianus, Gerardus, Hieronymus ab Uzano, Ildebrandus, Johannes II. & III. Martinus III. Maſſarius, Petrus Dagninus, Petrus Delphinus, Placidus, Raphael, Rodulphus I. & II. Ruſticus. *Conſule hæc nomina.*
Camalduli de Florentia monaſterium, A. 414. c.
Camaldulum Veronæ, V. *Aveſa*.
Camellatia maſſa, inde caſtrum, 366. b. 415. b.
Cameracenſis ep. Erluinus, 251. c.
Camerarii & cellerarii Camaldulenſes converſi, A. 359. b. aliquando & abbates, A. 360. b.
Camerinenſes comitas, 273. c. 274. c.
Camerinenſes duces & marchiones, 384. b. c. Ademarus, Hugo magnus, alter Hugo, Humbaldus II. Johannes, Raimarus, Tranſmundus.
Camerinenſa territorium, 244. b. 288. c. 289. b.
Camilianus fundus, A. 208. a.
Camoinæ ecc. S. Andreæ, 364. c.
Camparno caſale, A. 367. c.
Campeſe idem ac habitator campi juxta monaſt. Porcilæ, A. 439. b.
Campiaoi ecc. S. Paulli territorii Senenſis, A. 22. c.
Campili ecc. S. Nicolai in Corſica, 78. a. A. 41. b. maſſa, A. 34. c.
Campi acc. SS. Coſmæ & Damiani in agro Senenſi, 412. b. A. 22. b. 262. b.
Campi locus, ubi abbatia Berardingæ, 266. b. A. 20. c. 25. c. 170. c. V. *Berardingæ*.
Campi-galleni ecc. SS. Benedicti & Petri in Foro-popilienſi territorio, A. 377. a. curtis, 123. b. A. 98. c.
Campi-leonis S. Januarii diœceſis Arretinæ monaſterium, A. 376. c.
Campi-rotundi monaſt. S. Petri abbas Boofilius, 43. c.
Campi-fonaldi ecc. SS. Benedicti & Johannis ſubjecta monaſterio Inſulano de Galeata, A. 361. c.
in Campis prope Fabrianum monaſt. S. Mariæ, 288. c.
Campliæ vicus, 91. c.
in Campo S. Laurentii monaſt. in Urbinate territorio. V. *S. Laurentii*.
in Campo S. Petri monaſt. Cluſini comitatus, A. 391. c. 394. b. 395. a. abb. Johannes, Pepo.
Campore ecc. S. Juſti, A. 7. c.
Campus-domulcus fundus, A. 213. a.
Campus-longus fundus, A. 103. b.
Campus-major fundus, A. 139. c.
Campus-romuli fundus, A. 143. b.
Cancelleta fundus, A. 297. b.
Candatianus fundus, A. 10. c.
Candiani duces Venetorum, V. *Petrus*, *Vitalis*.
Candianum vel Cantianum oppidum, 198. c. 331. c. 417. b.
Candianus portus Adriatici maris, 105. c. A. 77. b.
de Caodiculis monaſt. S. Andreæ prope Florentiam, A. 362. a. abb. Benedictus.
Candidus vicarius monaſterii S. Gregorii de Urbe, 68. c.
Candilanicus fundus, A. 11. a.
Cangius Carolus, V. *Ducangius*.
Canigonenſe monaſterium in Catalaunia, 133. b. 145. c.
Caniſius Henricus, 314. A. 357. a.
Caniſius Petrus, 5. a. 221. a. 392. b.
Caniſtrum argenteum ad uſum baſilicæ Claſſenſis, 18. b.
Cannett [illegible], A. 8. a.
Cannetus Petrus Cremonenſis abbas Claſſenſis, 25. b.
Cennetulus fundus, A. 297. b.
Cenones pœnitentiales pro homicidis, 26. a. b.
de Canonica ecc. S. Matthæi ſubjecta monaſterio Inſulano de Galeata, A. 361. c.
Canonici ſub regulari diſciplina a S. Romualdo inſtituti, 1. b. 239. c.
Canonici primum deputati ſervitio baſilicæ Claſſenſis S. Apollinaris, 14. c. 23. a.
Canonici in monaſteriis Camaldulenſibus commorabantur cum monachis & converſis, A. 372. c.
Canonici una cum monachis officia peragebant in ecc. SS. Probi & Eleuchadii in Claſſe, 97. b.
Canonici regulares recipiebant pueros oblatos juxta monachorum ritum, A. 338. c.
Canonicus anonymus Ravennas ſeculi decimi, 15. a. b. 23. a.
Cenovariæ monaſt. S. Mariæ in Corſica, 77. c. 81. b. 96. c. 405. b. A. 41. b. 104. a.
Cantianum vel Cantium oppidum, V. *Candianum*.
Centuarienſis abb. S. Petrus, 70. a.
Cantuarienſes archiep. S. Anſelmus, & SS. Auguſtinus, Laurentius, Mellitus, Juſtus, Honorius, Johannes monachi S. Gregorii de Urbe, 70. a. b. Theodorus, 26. b.
Capaccius Antonius Senenſis familiaris & obla-

tus

tus Camalduli Montis-celleſii, A. 386. c.
Capannulæ monaſt. S. Mariæ ſubjectum monaſterio Montis-acuti ſancti Salvatoris, 287. e.
Capellani eccleſiarum & monaſteriorum converſi, A. 377. 381. &c.
Capellani imperatorum, A. 161. a.
Capitium viris ſecularibus olim commune, 29. b.
Capitii delatio per triduum ab emiſſa profeſſione eſt conſuetudo communis apud Benedictinos, A. 347. e.
Cappa induti Oblati divinis officiis intererant, A. 394. c.
Capraſius mons, 171. e. 172. V. *S. Michaelis de Cluſis*.
Capraſiæ portus maris Adriatici, 104. b.
Caprena fundus, A. 168. a. 247. c.
Caprone fundus, A. 268. c.
Caprulæ civitas epiſcopalis maritima ſuffraganea patriarchæ Venetiarum, 270. a.
Capua urbs, 106. b. 123. c. 216. c. 217. a. 235. a. Laidulphus princeps, 290. b.
Caput-ſandali Ferrariæ vicus, A. 82. b.
Caput-ſcrapi fundus, A. 297. e.
Caramaniæ monaſterium, 381. b.
Carcaſſonæ monaſt. S. Hilarii, 137. a.
Carcaſſonæ S. Hilarii epiſcopi corpus elevatur, 130. b
Cardinales presbyteri eccleſiæ Ravennatis, 18. a. 378. c.
Carceres appellatæ aliquando eremitarum cellæ, 182. b.
ad Carceres monaſterii S. Mariæ Patavinæ diœceſis necrologium, A. 349. c.
Carinthiæ duces, 315. a.
Carolina herba, 374. a.
Carolus Magnus imp. 60. 107. a. 124. c. 139. b. 145. a. 296. A. 364.
Carolus III. imper. dictus Craſſus, 4. b. 267. a. A. 29. b.
Carolus I. rex Hungariæ, 391. a.
Carolus III. dux Sabaudiæ, 237. b.
Caro nobilis vir, A. 128. c.
Carrarienſes Patavii principes, 91. c.
Carrarius Vincentius JC. Ravennas, 5. b. 6. c. 33. a. 35. b. 36. c. 41. c. 42. b.
Carpi inſula Pollicinii, 92. b. 253. a. A. 66. c.
Carſuga fundus, A. 252. b.
Carſedonius abbas S. Salvatoris Montis-acuti. A 394. b.
Carthuſiani converſi, A. 355. b. 356. b. appellati Donati, A. 391. a.
Carus abb. S. Petri de Puteolis Lucanæ diœceſis, A. 389. a.
Caſa-lapidea fundus, 393. a. A. 229. a.
Caſale villa, A. 45. b. 46. c. 51. c. 250. c.
Caſamala fundus, A. 297. c.
Caſandrus fundus, A. 297. c.
Caſa-nobula fundus, 199. a. A. 127. b.
Caſa-nova caſtrum, A. 412. c. curtis, A. 8. b.
Caſaurienſe monaſterium, 24. b. 364. c. 384. b.
Caſimiria Poloniæ urbs, 250. a.
Caſimirus vel Creſimirus regius filius, diſcipulus S. Romualdi, 232. b.
Caſimirus filius regis Poloniæ, an fuerit diſcipulus S. Romualdi? 229. &c.
S. Caſimirus rex Poloniæ, 32. b. 295. b. 297. a. filius Miecislar regis Poloniæ, 193. c.
Caſimirus dux Evynacenſis, & ex converſo S. Benigni Divionenſis rex Poloniæ, A. 367. b.
Caſincæ caſtrum in Corſica, 96. b. A. 103. b.
Caſini, vel Montis-caſini, monaſterium S. Benedicti petunt Olibanus comes & alii diſcipuli S. Romualdi, 151. b. &c. 205. c. ipſum adit cum diſcipulis ſuis S. Romualdus, 228. a. prope ipſum monaſterium fundata eremus, 228. c. 289. a. ejus monachi in Hiſtria & Dalmatia monaſterium inſtitutum propagarunt, 258. b. abbates Aligernus, Deſiderius, Johannes, Manſo, Theodemarus.
Caſprina fundus, A. 21. a.
S. Caſſiani monaſt. Parentinum, 269. b.
S. Caſſiani ecc. Burgi S. Sepulcri, 182. b.
Caſſianus fundus, A. 139. b.
Caſſiodorus non fuit monachus Claſſenſis, 14. c. ſe appellat converſum, A. 339. b. ejus expoſitio pſalmi lxviii. 401. b. A. 276.
Caſtaldius civitati præfectus, 364. b.
Caſtagnizza Johannes mon. Hiſpanus, 114. c. 159. c.
Caſtagnetum curtis in diœceſi Volaterrana, A. 3. b. 141. c. 143. b. 165. a. 191. e.
Caſtellanum territorium idem ac Caſtelli Petroſi diœceſis Camerinenſis, 95. b. 96. c. 256. a. A. 68. b. 69. e. 73. e. 86. c. 90. c. 227. b.
Caſtellanus prior Porciliæ, A. 435. b. 442. b. 443. b.
Caſtelli civitas eadem ac Caſtrum-felicitatis, 364. 365.
Caſtellionis caſtrum, A. 372. c. curtis, A. 392. c.
Caſtellionis Vallis-urciæ caſtrum, 373. c.
Caſtellionis Lucenſis S. Petri monaſt. A. 338. a.
Caſtellum fundus, A. 141. c. caſale, 330. b.
Caſtellum-novum fundus, A. 105. c. 142. e.
Caſtellum-vetus in ditione Lucenſi, 358. c. 403. c.
Caſtorius notarius, cui ſcripſit S. Gregorius M. 18. a.
Caſtrum urbs modo diruta, 317. b.
Caſtrum-carum diœceſis Foro-livienſis, ubi hoſpitale S. Mariæ, A. 352. a.
Caſtrum-durantis diœceſis Lucenſis, A. 403. b.
Caſtrum-felicitatis ubi foret? & plura de eo, 363. 364. a. 365. A. 212. b. 252. b. 366. ep. Petrus, Rodericus, Stabilis, Tacipertus, Theodorus.
Caſtrum-vetus diœceſis Lucenſis, A. 403. c.
Caſula vetus ab Anaſtaſio bibliothecario deſcripta, 18. b.
Caſule fundus, A. 142. b.
Catalauniæ provinciæ comites, 144. c.
Catena ad umbilicum præcinctus S. Andreas Zoerardus, 375. c.
S. Catharinæ monaſterium Montis-oliveti Fabriani, 290. a c. &c.
S. Catharinæ parthenon prope Firmum, A. 412. b.
Catharina comitiſſa uxor Raineri III. marchionis Tuſciæ, 319. e.
Cathedra marmorea Damiani archiep. Ravennatis in baſilica Claſſenſi, 22. a.
Catrani ecc. S. Ruffini, 288. c.
Catria mons Umbriæ, 103. c. 124. b. 274. a. inhabitatur a S. Romualdo, 186. a. b.
Cavallariæ caſtrum & ecc. SS. Philippi & Jacobi ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 157. b.
Cavalle fundus, A. 141. c.
Cavezana fundus, A. 42. 43. 49.
Cazzani curtis, A. 8. b.
Ceddi fundus, A. 141. c.
Celianus fundus, A. 177. a.
Cella S. Alberici monaſt. V. *S. Johannis inter ambas Paras*.
Cellæ eremitarum aliquando appellatæ Carceres, 182. b.
Cellæ monaſter. S. Mariæ da Patavio, A. 418. b.
Cellæ-novæ monaſt. S. Sabbæ Urbis, 94. c. A. 64. c.
Cellarum villa, 237. b.
Cella-novula fundus, A. 229. b.
Celomanus fundus, A. 90. c.
Centulenſe monaſt. A. 424. c.
Centulus fundus, A. 11. a.
Centum-cellæ urbs, 284. c.
Centum-dives fundus, A. 297. c.
Centum fundus, A. 10. c. 11. a.
Cenzanus fundus, A. 144. a.

Cen-

Centulenſis abbas S. Richarius, A. 424. c.
Ceraſiolus agri Piſani locus, 107. b. 108. a. A. 6. b. 9. c.
SS. Cerbonii & Jacobi ecc. Burgenſis, 410. a. A. 252. c.
Cereſiola fundus, 419. a.
Ceriſculus fundus, A. 193. a.
Ceritanienſis, vel Cerdanienſis, vel Ceretanus comitatus, 145. a. comites Bernardus, Oliba.
Cerreti monaſter. S. Apollinaris, A. 252. c.
Cerreti ecc. S. Sentii ſub S. Savino Piſarum, A. 8. a.
Cervana curtis, A. 79. b.
Cervia urbs, 162. a. V. *Ficoclenſis comitatus*.
Cervini patritii Senenſes comites de Vivo, 373. b.
Cervinus fundus, A. 297. b.
Ceſa prædium, 337. a.
Ceſamaura vel Ceſamora fundus, 371. a. A. 215. b. 297. b.
Ceſananus fundus, A. 297. c.
Ceſius Ludovicus, & Paullus card. abbates Sitriæ, 403. a.
Ceſſina fundus, A. 171. c.
Ceſubeum caſtrum, nunc Brittonorium urbs, 267. b. 393. a. A. 175. a. 229. a.
Chabri cognomentum Boleslai junioris regis Poloniæ, 229. c.
Charta interpolata monaſterii S. Gregorii de Urbe, 68. c.
Chartuitius epiſcopus ſcriptor vitæ S. Stephani regis Hungariæ, 294. b. 327. b.
Chiaſcnæ monaſt. S. Angeli in territorio Eugubino, 331. c.
Chii plebs S. Mariæ in territorio Arretino, 319. b.
Childericus rex Francorum, 70. c.
S. Chriſma olim datum ſtatim poſt baptiſmum, 170 b. 171. a.
Chriſtianus judex imp. Caroli Craſſi, A. 29. b.
S. Chriſtinæ Bononiæ parthenon, A. 155. a. 413. c. 429. b. ejus necrologium, 184. a. A. 349. c. 368. b.
S. Chriſtinæ parthenon Septem-fontium prope Bononiam, 348. c. abbatiſſa Scholaſtica.
S. Chriſtinæ de Tarviſio parthenon, A. 390. b. 411. c. 422. c. V. *S. Patiſius*. abbatiſſæ Beatrix, Gherardeſca, Lucia.
S. Chriſtinæ Senarum ecc. A. 397. a.
S. Chriſtinæ de Papia Giribaldus abbas, A. 160. c.
S. Chriſtinus martyr eremita Polonus, V. *SS. Matthæus, Iſaac* &c.
S. Chriſtophori de Biturali ecc. A. 361. c.
S. Chriſtophori de Triſele plebs Piſaurienſis, 184. b. A. 107. b.
Chriſtophorus de Sancto-miniate abb. S. Jocundæ prope urbem de Sancto-miniate, A. 360. b.
Chriſtophorus rector ecc. S. Mariæ de Petra-ficta, A. 351. c.
Chriſtophori Franciſcus civis Burgenſis, 183. c.
Chroatiæ regis filius Briſca, 230. a. 300. b.
Chronicæ notæ interdum in inſtrumentis deſiderantur, 90. b.
Chronicon S. Benigni Divionenſis, 1. c. 207. b.
Chronicon Novalicienſe, 4. b.
Chronicon Venetum ms. vulgo Barbari, 64. b. 65. b.
Chuno abb. Breunovienſis, 195. b.
Chryſaphius cubicularius Leonis pp. III. 18. b.
Chryſologus S. Petrus archiep. Ravennas, 19. c.
Ciampinus Johannes, 19. b. 25. b.
Cianfonius Petrus-nolaſcus Florentinus canonicus S. Laurentii Florentiæ, præf. xv. b.
Ciborium argenteum Claſſenſe, 24. a. 29. c. quid eſſet ciborium? 30. c.
Cicciriaṅus fundus, A. 11. a.
Cignanus fundus, A. 140. b.
Cintoriæ caſtrum ditionis Lucenſis, 107. b. 360. b. A. 7. b.
Cirpianus fundus, A. 140. b.
Ciſpianus fundus, A. 140. c.
Ciſanelli ecc. S. Blaſii prope Piſas, A. 363. a.
Ciſtercienſes monachi incolunt monaſt. S. Salvatoris Montis-amiati, 368. a. eorum converſi, A. 356. b. 371. b
Cittadinius Celſus civis Senenſis, 60. b. 109. b.
Ciucianus fundus, A. 139. c.
Civitas-nova. V. *Heraclea*.
Civitella caſtrum Romandiolæ, 274. b.
Clancianum caſtrum prope Cluſium, A. 395. b.
S. Claræ parthenon de Nova-ſandeca in Polonia, 298. b.
Claſſis urbs prope Ravennam, 10. a.
Claſſenſe monaſterium S. Apollinaris a Johanne V. ep. Ravennate fundatum fuiſſe, ſcripſit Mabillonius, 10. b. templi deſcriptio, 11. b. 24. c. veteres inſcriptiones, 12. &c. qua die dedicata fuerit hæc baſilica? 12. c. quando ibi monachi introducti? 15. b. ejuſdem baſilicæ reparatio facta a Leone III. 18. b. Johannes VI. archiep. Ravennas liberalis in monachos Claſſenſes, 19. c. diripitur baſilica ſub Deusdedit archiep. 24. a. archiepiſcopi in ea tumulati, 18. recens baſilicæ reſtauratio, 25. c. lapis magni ponderis in eo monaſterio, ad cujus pondum metalla trutinari ſolebant, 30. b. bonis ditatur ab Almerico marchione, 75. c. 76. a. c. 83. a. direptio a Saracenis facta, 97. c. viſitatur monaſterium a S. Majolo abb. Cluniacenſi, 115. a. an ibi introducta diſciplina Cluniacenſis? 115. b. Otto III. imp. ei præficit S. Romualdum, 199. b. ibi regularem diſciplinam S. Romualdus reſtituit, 222. c. Otto III. imp. in eo pœnitentiam agit, 216. b. placitum habetur ibidem pro monaſterio Pompoſiano, 244. c. diplomata & bullæ conceſſæ monaſterio Claſſenſi, 116. a. 424. a. A. 10. b. 88. b. 147. b 157. b. ſeries abbatum ſeculi X. 45. b. 46. c. præf. vi. c. abbates Arderardus vel Ardeſadus, Bonus, Deormanus, Dominicus I. & II. Grimaldus, Martinus, Petrus, Urbanus Malumbra, Urſus. *Conſule hæc nomina*.
Claſſenſe monaſterium S. Severi, 105. b. 146. c. A. 108. b. cujus eccleſia erigitur a Petro II. ſed melius III. vel IV. archiep. Ravennate, 10. b. 20. b. A. 77. videtur fuiſſe ſub diſciplina S. Romualdi, [illegible] c. ei præficitur S. Guido Pompoſianus, 209. c. 424. a. concilium ibi habitum, 47. b. 106. a. abbates Benedictus, Bonizo, Gregorius, Leto, Martinus, Vitalis,
Claſſenſe monaſt. SS. Johannis & Stephani, 10. a. 11. b. 70. b. S. Claudius abbas, Conſtantinus.
Claſſenſis ecc. SS. Probi & Eleuchadii, 23. a. 97. a 98. &c.
Claternæ plebs S. Stephani diœceſis Bononienſis, A. 430. a.
Claternæ ecc. S. Petri, V. *Calatina*.
S. Claudius abb. SS. Johannis & Stephani Claſſenſis, 10. a. 11. b. 70. b. 273. c.
S. Claudii ecc. territorii Hiſpelli, 288. c.
Claudiana maſſa, ſeu Decimum, 68. c. A. 297. b.
S. Clementis monaſt. Arretii, A. 338. c.
S. Clementis eremus Venetiarum, 64. b.
S. Clementis de Soci ecc. 344. a.
Clemens pp. III. 288. b.
Clemens pp. VI. A. 367. b.
Clemens pp. VIII. 160. a. 232. b. A. 423. b. præf. iv. b. a. c.
Clemens pp. XI. 258. b. præf. xiii. c.
Clemens pp. XII. 212.
ad Clivum Scauri monaſterium, V. *S. Gregorii de Urbe*.
Clodienſe bellum, 77. b.
Clodia urbs Venetiarum, V. *Foſſa-clodia*.

Clo-

Clotiniani curtis, A. 79. a. 189. b.
Cluniacenſe monaſterium, 49. c. 50. a. 106. e. 193. c. cæremoniarum liber, A. 345. b. Converſi Cluniaceoſes, A. 356. b. antiquæ conſuetudines, 1. b. c. A. 347. c. 406. c. introductæ in monaſterio Claſſenſi, 47. b. 115. b. quomodo? 49. b. & in aliquibus monaſteriis Italicis, *ibid.* in S. Gregorii Urbis, 71. b. in Farfenſi monaſterio, 205. c. abbates Aymardus, Berno, Hugo, Majolus, Odo, Odilo, Petrus.
Cluſini epiſcopi infeſti monaſterio Montis-amiati, 368. b. Arialdus, Gregorius.
Cluſinum territorium, 106. c. A. 79. a. 392. b. 395. b.
Cluſinum, vel de Cluſa monaſterium S. Michaelis in agro Taurinate; ejus eccleſiæ primordia 171. c. mirabilis conſecratio, 172. b. c. monaſterii conſtructio, 169. c. 173. &c. 234. a. 237. b. abbates Antonius a Sabaudia, Atvertus, S. Benedictus.
Cluſinum alterum monaſterium S. Victoris diœceſis Camerinenſis, vel de Cluſis, V. *S. Victoris*.
Coangelici titulus datus abbatibus & abbatiſſis, epiſcopis, & etiam ſummis pontificibus, 34. b. 42. 43. 44. 45. 94. c. 190. b. 199. a. 115. a. 415. c. 419. c. A. 85. b. 117. b. 256. c. 258. b. 265 b. 270. b. 273 b. 275.
Coclearia monachi faciebant, 232. c.
Codex membranaceus inſtrumentorum monaſterii S. Gregorii de Urbe, 66. b. 68. 70. c.
Codices vitæ S. Romualdi, 29. b.
Codule fundus, A. 169. c.
Cœleſtinus pp. II. 364. b. 372. c. A. 348. c.
Cœleſtinus pp. III. 240. b. A. 339. a.
in Cœlo-aureo monaſterium Ravennas S. Martini, 29. c. 30. an ibi translatum corpus S. Apollinaris? *ibid.*
Coletus Nicolaus Venetus illuſtrator Italiæ ſacræ Ughellii, 38. c. 79. a. 89. b. c. 90. 269. b. 310. c. 378. c.
Collina Abundius Bononienſis mon. Claſſenſis, A. 369. a.
Collina Bonifacius Bononienſis monachus (nunc abbas) Claſſenſis, 7. b. 35. c. 36. b. 63. b. 64. a. 77. c. 104. a. 105. b. 116. b. 118. b. 120. b. 189. a. b. 217. b. 218. c. 219. b. 221. c. 223. b. 226. c. 287. b. 288. a. 313. a. 355. a. 401. b.
Colline fundus, A. 389. b.
Collinenſe territorium, 75. b. A. 74. a.
Collis locus Etruriæ, A. 139. c. 140. b. urbs, 320. a.
Collis ecc. S. Andreæ in territorio Cloſino, A. 392. e.
Collis eremus S. Johannis in diœceſi Lucenſi, 358. a.
Collis-grimperti ecc. S. Mariæ ſub S. Savino Piſarum, A. 8. b.
Collis-longus fundus, A. 142. b.
Collis-luponis caſtrum in territorio Hiſpellate, 288. c.
Collis-moriani fundus, 419. a.
Collis-ſolaroli ecc. S. Mariæ ſubjecta monaſt. Inſulano, A. 361. c.
Colmetranus mons, 417. b.
Colocenſis ep. Anaſtaſius, 204. c.
Colonica fundus, A. 142. a.
Colonienſis ep. Bruno, 309. a.
Coloritus fundus, A. 76. a.
Columbæ congregatio, V. *Fontis-avellanæ*.
Comacli territorium, 76. b. c. 83. a. 103. c. 242. b. A. 155. c. 162. a.
Comacli comes Obizo II. 82. c.
Comacli epiſcopi 89. b. Cyprianus, Johannes, Stephanus.
Comenſis vel Comanus ep. Petrus, A. 156. c. 158. c. 159. c. 163. b. 169. a.

Comenſes annales Tatti, 68. a.
Comes raptor punitur, 144. b.
Commandixia vel Accomandixia, A. 385. b.
Commiſſi vel manumiſſi monaſteriorum, A. 387. a. 405. c. ſtabilitatem ſpondebant in monaſteriis, A. 423. a. b.
B. Compagnus prior S. Mariæ de Porcilia, A. 433. c. 435. b. 442. b. 444. a. 445. a.
Comporæ ecc. S. Juſti ſub monaſt. S. Savini Piſarum, A. 7. c.
Computi plebs diœceſis Lucenſis, 360. a. A. 79. a. 403. b. c.
Concilia Germanica, 295. b. 407. c.
Concilium Lateranenſe, 69. c.
Concilium Lemovicenſe II. 174. a.
Concilium Liptinenſe, 395. b.
Concilium Mutinenſe, 42. c.
Concilium Papienſe, 214. c.
Concilium Piſanum, 212. b.
Concilia Ravennæ, 4. b. 35. b. 47. b. 85. a. 106. a. 251. b. 378. a. b. A. 217. a.
Concilium Remenſe, 199. b. aliud a Gerberto conſcriptum, A. 46. a.
Concilia Romana, 47. b. 89. b. 202. a. 364. b.
Concilium Rothomagenſe, A. 391. a.
Concilium Saleguſtadienſe, 408. a.
Concilium Tudertinum, 252. b. 254. b.
Concilium Turonenſe, 60. a.
Conclum caſtrum, A. 129. b.
Concordienſis diœceſis, A. 387. a.
Confeſſi & confeſſores appellabantur monachi & converſi apud Hiſpanos, A. 342. c.
Confeſſionis ordo apud Hiſpanos, idem ac ordo converſionis, A. 343. c.
Confeſſionis ſeu ſubterraneæ eccleſiæ ornamenta argentea, 31. a.
Confluentis vallis & comitatus, 134. b. 145. a. 154. b.
de Conio ecc. S. Mariæ diœceſis Patavinæ, A. 431. a.
Conjunctuli monaſterium S. Æmiliani in Piceno, 198. b.
Conjugati converſi, A. 390. a.
Connildis uxor Boleslai regis Poloniæ, 230. b.
Conradus rex Germaniæ, 358. c.
Conradus II. imperator, 65. c. 265. c. 294. c. 315. a. 318. 368. c. 410. b. 420. c. 423. b. c. A. 10. c. 280. b.
Conradus dux Lotharingiæ, 60. a.
Conradus dux Carinthiæ, 315. a.
Conradus archiep. Magdeburgenſis, 222. a.
Conradus ep. Lucenſis, 369. b.
Conſtantia nobiliſſima femina Romana conjux Johannis illuſtris viri, filia Stephani de Imizza, 99. a. 190. b. A. 112. c. 115. b. 116. a. 117. b. 126. c.
Conſtantienſis ep. Salomon, 17. c.
Conſtantinopolis urbs, 336. b.
Conſtantinus imp. CP. frater Heraclii & Tiberii, 20. c.
Conſtantinus imp. CP. cum Leone, 26. a.
Conſtantinus imp. CP. frater Baſilii imp. 160. b.
Conſtantinus papa depoſitus, 71.
Conſtantinus archiep. Ravennas, 35. b. 41. a. c. 45. c.
Conſtantinus ep. Arretinus, 345. c.
Conſtantinus ep. Ferrarienſis, 90. c. A. 19. c.
Conſtantinus abb. Pompoſianus, 208. a.
Conſtantinus abb. S. Laurentii extra muros Urbis, 84. c. A. 55. 56. &c.
Conſtantinus archipresbyter Ravennas, A. 93. c.
Conſtantinus archidiaconus Ravennas, A. 161. a.
Conſtantinus vir illuſtris Romanus, 67. a. c. 140. b. A. 100. b.
Conſtantiorum curtis, A. 313. a.
Conſtantius imp. CP. 25. a.
Conſtantius abb. Claſſenſis SS. Johannis & Stephani, 273. c.

ii Con-

Conſul & dativus Theophylactus Romanus, A. 66. a.
Conſulum Ravennatum genus, A. 161. c. 162. c.
Contra fundus, 375. c. A. 189. a. 208. a. 279. b.
Converſarum origo, A. 423. c. monaſteria earum peculiaria, A. 425. c. 426. b. hoc nomen aliquando datum veris monialibus, A. 426. aliquando monialium nomen datum converſis, A. 449. b.
Converſarum domus in Anglia & in Galliis pro converſis ad fidem catholicam, A. 359. a.
Converſæ incolæ Vallis-caſtri, 273. c. 274. b. c.
Converſionis initium tentationibus obnoxium, 61. b.
Converſi epiſcoporum, A. 360. b.
Converſi a Mahumetana impietate, A. 358. c.
Converſi de reverentia, A. 351. b.
Converſi ſeu monachi ad ſuccurrendum, A. 343. c.
Converſi monaſteriorum monialium earum confeſſiones excipiebant, A. 411. c. 413. a. erant earum ſyndici & procuratores, A. 413. c. & rectores bonorum etſi presbyteri, A. 415. a. b.
Converſi in eccleſiis presbyterorum ſecularium, A. 352. a. clerici & laici, *ibid.* converſi laici & ſervi introducti in monaſteria a Vallumbroſanis, A. 353. b. hi non ſemper ſtabilitatem promittebant, *ibid.* introducti & ab. Avellanitis, A. 354. b. 371. b. immo anterius a S. Romualdo, A. 355. appellati Miniſtri, Laici, Famuli, A. 354. 356. a. Servientes, A. 373. b. 415. a. Barbati, A. 356. b. Familiares, A. 370. a. 383. b. vocati etiam Devoti, Donati & Oblati, A. 391. 393. Formula eorum ſtabilitatis, A. 354. c. quando introducti in monaſteria Galliarum & Germaniæ? A. 356. c. non ſunt veri monachi, A. 357. c. eis præſidebat monachus, A. 358. eligebantur Camerarii, Gaſtaldiones, Vitgarii, A. 359. 360. evadebant Syndici, Procuratores & Vice-comites, A. 361. b. Notarii, A. 363. c. viri illuſtres converſi, A. 367. a. dabant ſuffragia in electionibus & in capitulis, A. 371. a. 422. a. electi abbates & rectores monaſteriorum, parœciarum & eccleſiarum, A. 350. a. 374. &c. erant capellani eccleſiarum & monaſteriorum, A. 405. c. eorum officia in eccleſiis, A. 406. b. cantabant in choro, A. 407. a. quot Pater-noſter tenerentur quotidie recitare converſi Camaldulenſes? A. 407. b. eorum habitus, 349. b. A. 407. b. aliquando evadebant monachi & ſacerdotes, A. 410. c. id tamen vetitum a Romanis pontificibus, A. 411. b. Ritus, quo ſe offerebant in monaſteriis monialium, A. 416. b. an ſeparati viverent a monialibus? A. 418. a. Recens converſorum ſtatus in ordine Benedictino, A. 422. c.
Coppa Cæcilia abbatiſſa Clariſſarum de Abſaro, 258. c.
Copulaccia fundus, A. 276. c.
Corani curtis, A. 8. b.
Corbariæ comites, 274. c.
Corcyrenſis archiep. Chriſtophori Marcelli epiſtola, A. 302.
Cordnaium oppidum, 335. a.
Corfinium oppidum, 335. a.
Corliani piſcaria, A. 46. c. 53. b.
Cornarius mons, A. 446. c. 447. b.
Corna fundus, A. 140. b.
Corna-cervina maſſa Fiſcalia, A. 155. c.
Cornelienſe ſeu Foro cornelienſe territorium, 8. a. 16. b. 89. c. 231. b. A. 11. a. 12. c. 155. c. epiſcopi Johannes, Maioardinus, Paullus, Petrus, Radulphus.
Cornelienſe monaſterium S. Mariæ in Regula, 231. b.
Cornelia-epiſcopia Helena oblata Benedictina, A. 453. b.
Cornelius eremita recluſus Camaldulenſis, A. 328. b.
Cornelius Flaminius ſenator Venetus, 65. a. 160. b. A. 358. a. 386. c. 429. a. 442. b.
Cornetum urbs, 317. b.
Corniæ caſtellum, A. 448.
Corninæ fluvius in Thuſcia, A. 3.
de Cornito turris, 317. b.
Corona Domini a B. Michaele eremita Camaldulenſi adinventa, A. 323. b.
Corona raſilis capillorum monachis clericis conceſſa, A. 341. b. ea aliquando ſolum in morte dabatur, A. 342. a. 344. a.
Corona regia a Boleſlao Polonorum duce petitur, 292. 296. b.
Corſicæ comites & domini, 40. b. Angelus, Berlingerius ſeu Berengarius, Dominicus, Guido, Guilielmus, Hugo, Otto, Rainaldus, Rogerius, Simon.
Corſicæ monaſt. S. Petri in Accio, A 5. a.
Corſicæ monaſt. de Venaco. V. *Venaco.*
Corſicæ Legati, 81. c. 82. a. Bruno Jamuenſis, Johannes, Sinibaldus.
Cortinæ monaſt. S. Mariæ in agro Brittonorii, A. 414.
Cortona urbs, A. 189. a. ejus epiſcopatus, 363. b. eccleſia, prioratus & eremus Camaldulenſis, A. 449. b.
Coſmas I. Magnus-dux Etruriæ, 109. b.
Coſmas Pragenſis hiſtoricus, 247. c. 249. c. 293. c. 295. a. c.
SS. Coſmæ & Damiani monaſt. Bononiæ, A. 381. b.
SS. Coſmæ & Damiani ecc. de Campo ſubjecta monaſt. de Berardinga, A. 22. b. 25. c. 262. b.
SS. Coſmæ & Damiani ecc. eremi Caſinenſis condita, 228. c.
Cozianus locus in Etruria, A. 4. b.
Cracovienſis ep. Gregorius card. Radzivilius, 247. b. 327. b. ep. Lampertus.
Craſſus Hildebrandus card. tit. XII. Apoſtol. 27. b.
Cremona civitas, 214. b.
Cremonenſis ep. Luitprandus, V. *Luitprandus.*
Creſcentius abb. S. Victoris de Cluſis, 290. c.
Creſcentius ſocius S. Adalberti, 192. b.
Creſcentius ſenator Urbi præfectus, 152. c. 167. c. 199. b. 201. b. decollatur, 214. c. 215. 228. b. 400. a.
Creſcentius alius Urbi præfectus anno 1011. 43. a.
Creſcentius alter præfectus Urbi anno 1059. A. 234. c.
Creſcentius Romanus filius Benedicti comitis, 371. c.
Creſcentius alter nobilis vir Romanus, A. 102.
Creſcentius a Flamine Romanus, 140. b. A. 101. a. c.
Creſimiri reges Dalmatiæ, 230. b.
Creti ecc. S. Anaſtaſii ſubjecta monaſt. S. Savini Piſarum, A. 7. c.
S. Criſpini reliquiæ in baſilica Claſſenſi S. Apollinaris, 14. c.
Criſpini monaſt. SS. Mariæ & Benedicti, 259. c.
Criptulæ eccleſia ſubjecta monaſt. S. Gregorii de Urbe, A. 297. b.
Criſtiniani curtis, A. 8. b.
Cromerus Martinus ep. VVarmienſis, 227. a. 250. a. 324. c. 327. a.
ad Crucem Romualdi, locus prope Balneum, A. 287. b.
Cruciduli ecc. S. Ilari in territorio Faventino, A. 346. c.
Cruciferi Ravennam a Gerardo archiep. introducti, 372. c.
S. Crucis ecc. prope Equilium, 54. b.
S. Crucis ecc. in comitatu Eugubino, 88. a.
S. Crucis Fontis-avellanæ monaſt. V. *Avellanæ.*
S. Crucis ecc. de Lugentia vel Liquentia, 55. a.

S. Cru-

S. Crucis ecc. de caſtro Marturii, A. 138. a. 139. a.
S. Crucis ecc. Urbis-veteris, 286. b.
S. Crucis redemptricis ad Monetam-veterem ecc. Ravennæ, 15. a.
S. Crucis ligoi portio Camalduli adſervata, A. 319. b.
Crux ſtellis circumdata in baſilica Claſſenſi, 25. a. porphyretica, 27. c. Cruces metallicæ in eadem baſilica, 24. b.
Cubicularius dominicus Adrianus, A. 58. c. Chryſaphius.
Cucuvellius fundus, A. 297. c.
Cucuvellium Corſicæ villa, A. 39. a. 41. b. 48. a.
Cultani ecc. S. Quirici ſub S. Savino Piſarum, A. 7. c.
Cumanus vel Comenſis ep. Petrus, A. 156. c.
S. Cunegundis imp. 366. e.
Cuparia maſſa, 85. a.
Coperus Guilielmus S. J. 326. 327. 328. b.
Curatura, ideſt teloneum de ponte, A. 138. c.
Corniolus fuodus, A. 105. b.
Curſius Maurus ex abb. Camaldulenſi epiſc. Saminiatenſis, præf. xv. c.
Curtis-luponis mooaſterium in territorio Arretino, A. 370. b.
Curtis vetus de Fojano, A. 359. c. 449. a.
Cuſtodes monaſteriorum iidem ac abbates, 330. a. 392. c.
Cuxani monaſterium S. Michaelis in Catalaunia, 89. e. ubi ſitum? 134. e. ejus eccleſiæ conſecratio, 130. b. 134. b. ſynodus, 135. a. eremus prope monaſterium a S. Romualdo erecta, 73. c. 74. b. 137. b. c. 154. b. abbates Aſter, Gondefredus, Guarinus, Guifredus, Oliba, Pontius, Protaſius.
Cyriacus Sardorum apoſtolus, & mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
Cyriacus abb. S. Gregorii de Urbe, 68. c.
S. Cyprianus Carthaginienſis ep. & m. 232. c.
Cyprianus ep. Comaclenſis, 89. b. A. 19. c.
Czechovv oppidum Poloniæ, 327. b.

D

DAcherius Lucas, 68. a. 334. b. A. 423. c. 429. b.
Dæmones S. Romualdum vexant, 61. c. 62. a. b. 162. b. 164. b.
Dæmoniacus a S. Romualdo curatur, 415. a.
Dæmonis artes, ne [illegible] Vallis-bonæ conſtruerent, 411. b. ejus incurſus contra S. Romualdum, 416. b.
Dalmatiam Vaoetis ſubjecit Petrus II. Urſeolus dux, 143. b.
Dalmatiæ rages, 230. a. b.
Damaſcenus metropolita Sergius, 227. b. c.
Damianus archiep. Ravennas, 21. c. 171. a. ejus cathadra marmorea, 22. a.
Damianus S. Petrus Ravennas mon. Fontis-avellanæ, & S. R. E. card. ac ap. Oſtienſis, 1. c. 92. b. 93. a. ejus ratio io vita S. Romualdi conſcribenda, 111. b. Pompoſiam evocatur, 209. a. ipſius narrationes vindicantur, 215. b. 216. a. b. 217. a. 218. a. 227. c. 232. c. 260. b. 384. c. *Eodem tempore*, quid ſignificet apud Damianum? 113. b. ejus ortus, 282. b. ætas, 283. a. primæ actiones ipſius adoleſcentiæ, 377. a. Damiani agnomen a Damiano fratre mutuatus eſt, 378. a. *Paſſim de eo*.
Dandulus Andreas dux Venetorum & hiſtoricus, 50. c. 51. a. 124. a. 126. c. 127. c. 128. b. 131. b. 132. a. 133. 143. c. 214. b. 259. b. 269. b. 381. a. A. 346. a. b.
B. Danial e nobilibus ab Ungriſpack oblatus monaſt. S. Mathiæ de Muriano, A. 386. b.
Danthes poeta, 6. a. 143. c. 186. c.

S. Dathus archiep. Ravennas, 98. b. 101. b.
Datiaai, forte Pontiani, monaſt. S. Salvatoris, 107. c. A. 9. b.
Dativus Johannes Ravennas filius Gregorii, A. 16. b.
Decentius ep. Eugubinus, 73. a.
Decimanus comitatus in territorio Ravennate, A. 155. c.
Decimana maſſa & caſtrum io agro Romano, 68. c.
Decimi, ſive maſſæ Claudianæ ecc. S. Apollioaris ſubjecta monaſt. S. Gregorii de Urbe, A. 297. a.
Deciani monaſterii S. Mariæ Nicolaus monachus & notarius, A. 366. c.
S. Deicola abbas, 232. b.
Decratum conſilii Ravennatum de feſto S. Romualdi, 6. b.
Dedicatio baſilicæ Claſſenſis, 12. c.
Defunctorum Camaldulenſium corpora antiquitus ponebantur ſuper ſcalam, 347. c.
Delauri fundus, A. 297. b.
Delphinus Petrus Venetus abb. generalis Camald. 301. c. 305. c. ejus apiſtola, 306. a. 350. a.
Demalevicius Stephanus Polonus, 63. b. 193. c. 205. c. 229. a. 250. b. 294. a. 297. c. 324. a. 353. a. 391. b.
Demetrius nobilis vir, A. 184. c.
Demetrius dux Ravennas, A. 66. a.
Demochares Antonius. 307. b.
Dempſterus Thomas, 388. c.
Denarii argentei, A. 70. b.
Deodericus, V. *Diedericus*.
Deotmarus abb. S. Apollinaris in Claſſe, 378. c. 379. a.
Deſiderius abb. Mootis-caſini, tum cardinalis, inde Victor pp. III. 362. a.
Deſiderius rex Laogobardorum, 364. b.
Devotæ, quæ? A. 424. b. in monaſteriis diſtinctæ erant a monialibus, & a converſis, A. 425. b.
Devoti, qui? A. 391. a. b. 393. b.
Deusdedit archiep. Ravennas, 20. a. 31. a. c.
Deusdedit notarius Ravennas, A. 93. c.
Dezæ monaſterium S. Laurentii in Hiſpania, A. 343. a.
Diaconiſſæ, A. 424. b.
Diadema abbatiſſa S. Mariæ de Bethleem Bononiæ, A. 437. b.
Dialogi S. Gregorii, ubi ab ipſo ſcripti? 70. c.
Diapaſon, Diapente, Diateſſeron in jejuniorum ordine quid allegorice? 74. a.
Diarium literatorum Europæ, 15. c.
Dicimani in Piceno eccleſia S. Salvatoris, A. 375. c.
Dienſis & Valentinus ep. Urbanus Miolans, 237.
Diedericus, val Diatericus vel Deodericus ep. Metenſis, 105. a. 334. b. A. 77. a.
Diglauſi ecc. S. Mariæ ſubjecta monaſt. Inſulano, A. 361. c.
Dilecta abbatiſſa S. Petri Luci, A. 375. a. 412. c.
S. Dionyſii ſepulcrum Pariſinum, 202. b. A. 344. b. 423. c.
S. Dionyſii ecc. prope monaſt. Sextenſe, 358. a.
Dionyſius exiguus, 40. b.
Dionyſius gaſtaldius, A. 29. b.
Direislaus rex Dalmatiæ & Chroatiæ, 230. a.
Diſciplinarum uſus penes diſcipulos S. Romualdi, 387. a.
Ditmarus ep. Merſeburgenſis & hiſtoricus, 106. b. 221. c. 223. b. 224. b. 230. b. 251. b. 252. b. 255. b. 260. b. 261. a. 253. a. c. 303. c. 304. b. 305. a. 308. c. 324. a. 343. c. 370. a. 407. b. 420. e. A. 346. b. 350. b.
Divitius eremita Avellanenſis, 186. b.
Dlugorayski Caſimirus Polonus, 298. c.
Dodibertus abb. S. Laurentii ad Æſinum fluvium, 423. c.

Domiciucoli ecc. ſubjecta monaſt. Biſurcenſi, A. 250. c.
S. Dominicus Loricatus oritur, 197. c. 331. c. fit eremita Luceolenſis, 416. c. 417. a.
S. Dominicus abb. Soranus, 198. b.
B. Dominicus Vernagallius Piſanus presbyter & converſus, A. 374. b. ejus altare, A. 381. c. hoſpitale in ejus honorem erectum ſub titulo *Sancti Dominici*, A. 400. a.
Dominicus Ublatella archiep. Ravennas, 17. b. 24. b. 27. b. 47. c. 85. b.
Dominicus ep. Sutrienſis, A. 160. c. 163. b.
Dominicus I. abb. Claſſenſis S. Apollinaris, 17. a. A. 10. b.
Dominicus II. abb. Claſſenſis S. Apollinaris, 34. a. b. 45. b. 47. b. 85. b. 103. b. A. 76. a.
Dominicus abb. S. Gregorii de Urbe, 69. c.
Dominicus abb. S. Mariæ in Pomposia, 210. b.
Dominicus abb. S. Mariæ de Pratalia, A. 346. b. 369. a.
Dominicus abb. S. Priſcæ de Urbe, 366. b. A. 206. a.
Dominicus abb. S. Zenonis Piſarum, 388. c.
Dominicus Urſeolus dux Venetiarum, 51. a.
Dominicus comes & dominus Corliccæ, 40. b. 80. b. A. 32. a. b.
Dominicus conſul Ravennas, 103. b. A. 76. b.
Dominicus tabellio Ravennas, A. 86. b.
Domnica vallis, A. 199. a. 230. c.
Domnizo ſcriptor vitæ Mathildis, 411. c.
Donati, qui? A. 391. a. 405. a.
S. Donati in Monterione monaſterium Ravennæ, 382. b.
S. Donati de Polpiano vel de Pertorio in diœceſi Eugubina monaſterium, 302. a.
S. Donati de Scopeto monaſt. præf. 111. a.
S. Donati cella ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 158. b.
S. Donati de Lucardo ecc. ſubjecta monaſt. Marturienſi, A. 141. b.
S. Donati de Valle ecc. ſub eodem monaſterio, A. 140. b.
S. Donati Aretii domus palatium, 318. c. oratorium parvum excitatum a Belaſio ep. 370. c.
Donellus frater Malduli, 339. a.
Donellum caſtrum, 339. a.
Doni villa & curtis, A. 105. b.
S. Donnini vel Domnini ecc. Luceoſis, 359. c.
Donninus abb. S. Benedicti ad Leones in agro Brixiano, 106. a.
Donus pp. II. 116. c. 117. b.
Dorceſtrienſis ep. Birinus ex mon. S. Gregorii, 70. b.
Dorganius, 263. c. 392. b.
Dottus Raphael canonicus Burgeoſis, 184. a. A. 284. a.
Drimanus fundus, A. 250. c.
Drobemiri principes Poloniæ, 230. b.
Dubravius Johannes ep. Bohemus hiſtoricus, 195. b. 196. a. 197. b. 246. c. 247. 249. c. 293. 295. c. 296. b.
Du-Cangius Carolus, 16. b. A. 345. a. 347. c. 349. b. 358. b. 360. b. 384. b. 455. a.
Duciſſa abbatiſſa S. Ambroſii Montis-celleſii prope Senas, A. 394. a.
Ducum familia Ravennas, ex qua S. Romualdus ortus eſt, 4. c. cur ſic appellata? 5. quibus nominibus diſtincta? 7. a. 366. a.
Ducum Ravennatum nomina. Adelbertus, Demetrius, Honeſtus, Ildebrandus, Johannes, Martinus, Natalis Paulli, Petri, Romanus, Romualdi plures, Sergii, Travaldus, Urſus.
Duellius vir nobilis, 73. b. 199. a. A. 127. a.
Duellius miſcellaneorum collector, 251. b. 270. a.
Dogloſſus Johannes canonicus Cracovienſis, 114. c. 204. c. 250. a. 324. c. 327. b.
Durans monachus & eremita Ravennas, 233. a. b. A. 149. a.
Durazzinus Johannes-gualbertus mon. S. Mariæ Angelorum Florentiæ, & parochus Roſæ Senarum, A. 453. c.

E

EAdmerus mon. Cantuarienſis, A. 340. b.
Eberardus ep. Bambergenſis, dictus etiam Everardus, Ebbo, Egerardus, Eberhardus, 410. a. imperatoris cancellarius, A. 192. b. archicapellanus & archicancellarius, A. 248. c. 253. c.
Eboracenſis ep. S. Paullinus ex mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
ab Eccleſia Franciſcus-auguſtinus ep. Saluthienſis, 381. b.
Eccleſiæ aliquando appellatæ monaſteria, 382. a.
Eccleſiæ ſtatus ſeculo decimo, 2. a. a.
Eccleſiis Camaldulenſibus converſi presbyteri præficiebantur, A. 374. c. qui alba indumenta geſtabant, A. 410. a.
Eccleſiaſtici ordines fere omnes a S. Romualdo reformati, 1. b.
Eccleſius archiep. Ravennas, 21. b. 25. a.
Editha nop. uxor Ottonis I. imp. 222. b.
Egivulfus ſeu Egerulfus judex Berengarii I. imp. A. 36. a. 37. b.
Eigil abb. Fuldenſis, 109. b.
Einſegrenius Guilielmus, 222. b.
Einſidlenſe monaſterium, 215. b.
Elararii maſſa Bononienſis, A. 430. a.
Elempertus, V. *Helempertus*.
Elettenſe monaſterium S. Mariæ, 137. a.
S. Eleuchadius archiep. Ravennas, 17. b. ejus eccleſia in Claſſenſi baſilica, 23. a. altare, 25. b. 45. b. corpus Ticinum translatum ab Aiſtulpho rege Langobardorum, 101. a.
S. Eleutherius abbas apud Spoletum, 70. a.
Eleutherius Ravennæ exarchus, 198. c.
Eliſabeth abbatiſſa Pragenſis, 222. a.
Elmi, vel Adelmi monaſt. S. Mariæ in territorio Volaterrano, A. 384. a.
S. Elpidii corpus ex Marſia in Gallias translatum, 334. c.
Eltruda uxor S. Walfredi, 360. b.
S. Emmerami ecc. Ratiſponæ. Altera in Hungaria, 390. b. 391. a.
S. Emericus rex Hungariæ, 325. b.
Empedrius Vicecomes Piſanus, A. 280. b.
Emporis vel Imporis ecc. S. Michaelis ſubjecta monaſt. S. Savini Piſarum, A. 8. a.
Emporitanus comitatus diœceſis Helenenſis, 145. a.
Endothim, quid ſit? 15. b.
Engelmarus dictus etiam Engelmanus & Engdmanus ep. Parentinus, 269. b.
Epiſcopus apoſtolicus S. Bruno-bonifacius, 308. b.
Epiſcopi abbates monaſteriorum, 47. a. ipſis fas erat ſua corpora humare in baſilicis, 19. b. epiſcopi ſimoniaci pœnitentes S. Romualdo ſe committunt, 1. b. difficiliores converti, 279. b.
Epiſcopi provinciæ Ravennatis jurabant Ravennam ſe adituros in feſtis SS. Vitalis & Apollinaris, 18. a.
Equilina urbs, 53. a. c. 54. a. c. eremus ibidem, 63. c. 64. a.
Equilini epiſcopi Petrus de Natalibus, 305. b. Johannes Gradonicus.
Erachauſus vel Ratchauſus pater S. VValfredi Piſani, 360. b. A. 1. a.
Erardus comes, 231. b.
S. Eraſmi inſula Venetiarum, 53. b.
Erath Auguſtinus, præpoſitus Sanct-andreanus, 251. b.
Eredium idem ac hæreditas, 406. c. & *paſſim*.

Erfur-

Erfurtum Thuringiæ urbs, 148. b.
Erluinus ep. Cameracenſis, 251. c.
Ermengarda comitiſſa Barcinonenſis, 145. c. Biſuldunenſis, 156. a.
Ermengarda Ermizza nobilis femina Ravennas, 110. b.
Ermengarda comitiſſa Senenſis, A. 171. a.
Ermenthæus ep. Aurelianenſis, A. 344. b.
Ermiſindis comitiſſa Barcinonenſis, 403. c.
Eremitæ apud monaſt. Breunovienſe, 195. b. apud Petram-pertuſam, 332. c. apud Pomposiam, 255. a. A. 159. b. apud Strammich in inſula Ablarenſi, 259. a.
Eremitæ bini in cellulis, 163. c. 231. c. abſque obedientiæ jugo pericloſe vivunt, 75. c.
Eremi prope monaſteria & ſub prælato a S. Romualdo inſtitutæ vel propagatæ, 1. c. 63. b. 136. c. 221. b. 232. b. 233. b. 255. a. 408. c. eremi quanto monaſteriis præferendæ? 75. c.
Eremi-novæ de Fajolo Maurus prior, A. 370. b. 385. b. 386. a 450. c.
Erotes monachus cur ferro vinctus? 158. c.
Eruce fundus, A. 141. c.
Eſtenſe caſtrum, A. 52. a.
Eſtenſes principes, 243. c. eorum bibliothecæ codex, 24. c.
Eteromalla quid? 232. b.
Ezhebertus archiep. Ravennas, inde ep. Arretinus, idem ac Albertus, 343. c.
Ethicus ep. Faventinus, 409. b.
Evangelii codex pretioſus, 264. c.
Everardus ep. Arretinus. V. *Heverardus*.
Euſemius Alphonſus Peroſinus monachus Avellanenſis, A. 454. a.
Eugenius II. pp. 364. c.
Eugenius III. pp. 288. c. 340. b.
Eugenius IV. pp. 212. a.
Eugubium urbs, 198. c. territorium, 86. b. 124. b. 244. b. 287. c. epiſcopi S. Decentius, Johannes, Julianus, Mainardus, Rodulphus, Sigiſmundus, Theobaldus.
Eulalius monachus, 73. b.
S. Euphemiæ ad mare ecc. Ravennæ, 97. b. 99. c.
S. Euphemiæ monaſt. Ariminenſe, A. 156. a.
S. Euphraſiæ capella Piſarum ſubjecta monaſt. S. Savini, 107. b. A. 7. c.
Euphraſius ep. Parentinus, 269. b.
S. Euſebii monaſt. Ravennæ, 88. b. A. 62.
S. Euthymius eremita, A. 154. b.
Euthymius hegumenus monaſterii S. Gregorii de Urbe, 69. c.
S. Eutychetis corpus ex Amiterno in Gallias translatum, 334. c.
S. Eutychii epiſcopi corpus, ex Marſia translatum ab imp. Ottone I. 334. c.
Eutychius exarcha Ravennas, 16. a.
Eutychius ſenator Romanus, A. 338. a.
Evynacenſis dux Caſimirus, A. 367. a.
Exalatenſe monaſterium in Catalaunia, 134. a.
S. Exſuperantii plebs territorii Eugubini, 287. c.
Exſuperantius archiep. Ravennas, 282. b.

F

S. Fabiani de Arbia ecc. territorii Senenſis, A. 22. b.
S. Fabiani ecc. ad flumen Cojæ ejuſdem territorii, A. 26. a.
S. Fabiani ecc. de Tenzano ſubjecta monaſt. Marturienſi, A. 140. a.
Fabrianum urbs Piceni, 274. b. 278. b. 288. c. 290. a. c. A. 320. b. ejus loci monaſteria monialium, 276. c. 277. a. 301. a. ecc. collegiata S. Venantii, A. 282. b. Baptiſta de Aſculo prætor, A. 181. b.
Fabrica fundus, A. 142. c.
Fabrius Hieronymus canonicus Ravennas, 2. b. 12. c. 15. b. 37. a. 52. a. 55. b. 56. b. 189. c. 237. a. 238. c. 280. c. 383. b.
Fabulæ plures leguntur in actis Ottonis III. imp. 251. b.
Fajoli, vel Fazoli Eremi-novæ prior Maurus, A. 370. b. 385. b.
Falaritana ſeu Caſtellana eccleſia diverſa ab altera Caſtri-felicitatis, 365. a.
Falconius S. R. E. ſcriniarius, A. 59. a.
Familiæ ſubjectæ monaſteriis, A. 22. V. *Servi*.
Familiæ S. Romualdi antiquitas; cur nihil de ea decidendum? 7. c. facile originem ipſe traxit ex ducibus Beneventanis, 8. b.
Familiares Camaldulenſes diſtincti a converſis dabant ſuffragia in monaſteriis, A. 370. a. 383. b. 384. b.
Famuli appellati converſi, A. 354. c. 356. a.
Fani urbis, ſeu Fanenſe vel Faneſtre territorium, 198. c. A. 11. b. 164. c. 191. b. c. monaſteria & eccleſiæ, 65. c. 254. c. ecc. S. Mariæ, 66. a. Fanenſis ecc. cantor Johannes, A. 46. Fani poſterula in publico muro cum eccleſia ſubjecta monaſt. Claſſenſi, A. 165. a. 191. c.
Fani monaſt. S. Viti, 65. c. 66. A. 46. a.
Fani cella S. Johannis-majoris ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 157. c.
Faolſi caſtrum in Etruria, A. 4. a.
Faraldus familiaris Supponis comitis, 71. a.
Farfenſe monaſterium, 68. a. 205. c. 311. a. ejus bibliotheca, 280. b. chronicon, 66. c. 67. b. conſuetudines, A. 406. b. c. abbates, Guido, Hugo, Johannes.
Farimundus judex Berengarii I. imp. A. 37. a.
Fatoaldus dux Spoletanus, 335. a.
Farolfus comes Vallis-caſtri, 274. c. Romualdi precibus a mortis anguſtiis liberatur, 275. a. 277. c. donat eidem Romualdo Vallem de Caſtro, & de charta donationis, 275. b. 276. 284. b. 286. c. 310. a. 315. c. A. 178. c.
Farolfus comes Senenſis, A. 261. b.
Farolfus comes alter in Piceno, 310. b.
S. Faronis monaſterium in Galliis, A. 429. b.
ad Farum monaſt. S. Mariæ de Ravenna, alias ad Memoriam-regis appellatum, 314. b. A. 17. c.
Fatius abb. S. Juſti Volaterrarum, A. 384. a.
Fatuculus fundus, A. 188. c. 189. b.
Faventia urbs, 378. a. territorium, 8. a. 13. b. 16. b. 260. a. epiſcopi Ethicus, Ildebrandus, Johannes, Romanus.
Faventiæ monaſteria, V. *SS. Hippolyti & Laurentii*, & *S. Johannis Baptiſtæ*.
Faventiæ ædes & eccleſia B. Idæ Oblatarum Camaldulenſium, A. 455. a.
Faventiæ hoſpitale S. Mariæ de porta Pontis, A. 362. a.
Faventiæ prior S. Proſperi Albertus, A. 372. c.
Faunus Lucius, 95. a.
Felicia ſeu Felicitas uxor S. Petri Urſeoli ducis Venetorum, 51. a. 132. c.
S. Feliciani ep. & martyris corpus ex Fulginio in Gallias translatum, 334. c.
Felicianus prior S. Mariæ de Poplena, A. 451. b.
S. Felicis corpus in baſilica Claſſenſi S. Apollinaris, 14. c.
S. Felicis eccleſia Urbis-veteris, 286. b.
S. Felicitæ Florentia parthenon, A. 429. b.
Felicius ſcriptor martyrologii, 392. b.
S. Feliculæ ecc. Claſſenſis, ejuſque reliquiæ, 13. 14. c. ara, 21. c. ſacellum vel monaſterium, 22. a. 189. c. V. *SS. Marci & Marcelliani* &c.
S. Felix ep. Nolanus, 312. a.
Felix ex monacho S. Gregorii de Urbe Sardiniæ apoſtolus, 70. a.
Felix archiep. Ravennas, 22. a. 36. b. ejus ſigillum plumbeum, 22. b.
Felix clericus defert in Germaniam ex Ravenna
cor-

Digitized by Google

corpora SS. Severi, Vincentiæ, & Innocentiæ, 147. c.
Fellonica caſale, A. 367. c.
Fenocletulus fundus, A. 297. b.
Ferdinandus III. imp. 390. c.
Faretranus ſeu Montis-feratri comitatus, 287. c. A. 155. c.
Fernita caſala, 330. a.
Ferraccius Petrus abb. generalis Camald. 5. a. 7. b.
Ferrale fundus, A. 171.
Ferrarius Philippus, 55. c. 64. c. 198. c. 221. a. 239. a. 352. a. 392. b.
Farrariæ urbs, 214. b. populus, 82. c. territorium, 83. a. 243. b. A. 35. a. 82. b. 155. c. ecclaſia, 75. c. 76. a. Ferrariæ emphyteutæ archiepiſcopi Ravennatis tenebantur ire ad placitum ajuſdem archiepiſcopi, 109. c. A. 81. b. epiſcopi Conſtantinus, Leo, Martinus, Viator.
Ferrarienſe monaſterium S. Benedicti, 119. b.
Ferrarienſe monaſterium S. Georgii, 83. a. A. 83. a.
Ferratæ monaſt. S. Mariæ Ravennæ, 382. a. A. 221. b.
Ferrazzani vel Ferratiani monaſt. S. Paterniani, A. 361. b.
Ferreorum circulorum pœnitentia, 422. c.
Ferm Johannes-franciſcus ſcriptor hiſtoriæ Comaclenſis, 104. b.
Feſtum S. Romualdi cur a Caſinatibus celebrandum? 289. a. a Ravennaribus ſtatutum, 6. c.
Feſta S. Vitalis, & S. Apollinaris ab omnibus epiſcopis & abbatibus provinciæ Ravannatis Ravennæ celebranda, 18. a. A. 148. b.
Feſularum ap. Regembaldus, 301. b.
Fiacchius Maria-angelus mon. & bibliothecarius Claſſenſis, præf. xiv. c.
S. Fiacrii monaſterium in Galliis, A. 429. b.
Ficariole caſtrum, A. 82. b. 137. a.
Ficinulæ fundus, A. 141. c.
Fichocelis fundus, A. 297. c.
Ficoclenſis comitatus, 162. a. A. 155. c. 217. b. 219. a. 282. b.
Ficoclenſes, vel Ficulini, ſeu Cervienſes epiſcopi Leo, Lucidus.
de Fiere prope Cortonam monaſterium, A. 410. b.
de Ficubet N. Gallus familiaris Camaldulenſium Gallorum, A. 386. c.
Fignani ecc. S. Stephani, A. 383. c.
Filaſalia, quid? 190. b.
Finuchietus fundus, A. 143. b.
Firmana marchia vel ducatus, 76. b. 242. a. 244. a. 301. c. 364. b. A. 376. b.
Firmi epiſcopi Adenulfus, Bulignanus, Humilis juxta Fortunium, Ubertus vel Hubertus, Ugo vel Hugo.
S. Firmus abbas S. Sabini prope Firmum, 291. b. 310. c.
Fiſcalia maſſa, 35. b. A. 35. a. c. 155. c.
Fiſcamnenſis monaſterii Johannes abbas, 245. b.
Fiſtumbæ S. Mariæ monaſterium Patavii, A. 418. c.
Flajanellus fundus, A. 297. b.
de la Flamigne Reinuceius familiaris eremi novæ de Fagiolo, A. 386. a.
Flangini caſale, A. 127. c.
Flavelle fundus, A. 213. a.
Flavius tribunus Romanus, A. 299. c.
Fleurius Claudius, 189. a. 226. c. 368. a.
Flerina caſale, 330. a.
Flodoardus quid de Sergio papa ſcribit? 3. a. 78. a.
Floriacenſium monachorum conſuetudines, A. 406. b.
Florianus archipresbyter Patavinus, A. 430. b.
SS. Floræ & Lucillæ monaſt. Arretinum, 343. b.
Florentiæ abbatia S. Mariæ, 255. c. abb. Marinus. Monaſt. S. Benedicti prope mœnia, 26 b. 255. c.
SS. Florentii & Floriani acta, 296. b.
S. Florentii monaſterium Peruſinum ſubjectum alteri Montis-acuti, 287. c.
Florentinius Marius Lucenſis, 359. b. c.
Florius Auguſtinus-romanus, Cremonenſis mon. Claſſenſis & abbas, 86. c. 124. b. 313. a.
Florius ep. Adrienſis, A. 419. a.
Florus ap. Cæſenas, 89. b. A. 19. c.
Flumanæ comites, 6. c.
Fojanum curtis vetus eremi Camald. A. 359. c.
Folianus fundus, A. 11. a.
Follinæ monaſt. S. Mariæ, præf. xvi. b.
Fontanellæ fundus, A. 107. b.
de Fontanellis ecc. S. Angeli diœceſis Tudertinæ, 285. c.
Fontanæ-Taonis monaſt. S. Salvatoris, 265. c.
Fontaninius Juſtus archiep. Ancyranus, 50. c. 60. b. 137. a. 151. c. 153. b. &c. 255. a. 256. b. 379. a.
Fontis-avellanæ, ſeu Avellanæ monaſterium, V. *Avellanæ*.
Fontis-boni monaſt. S. Salvatoris, alias Berardingæ, A. 20. 25. 171. V. *Berardinga*.
Fontis-boni hoſpitium erectum a S. Romualdo, inde inſigne monaſterium, 355. a. A. 354. c. V. *Camaldulí-majoris monaſterium*.
Forani caſale, A. 127. c.
Forca-lupatia vel furca lupanaris, alias Vallis Cantabruni, 276. c. A. 436. c.
Forcula vallis, A. 199. a.
Foreſtæ ecc. S. Luciæ in Cingulano territorio, A. 373. a.
Formoſus papa, 110. b.
Foro-cornelium urbs, V. *Cornelienſe*.
Foro-livienſe territorium, 103. b. 189. c. A. 75. c. 119. b. 352. a. 361. b. epiſcopi Apollinaris, Rodulphus, Ubertus.
Foro-popilienſe territorium, 123. b. 185. c. A. 175. a. epiſcopi, A. 219. a. 386. a. V. *Popilienſe*.
Foro-ſempronium urbs, 198. c. 330. b. epiſcopus Adam.
S. Fortunatæ eccleſia & cella prope Sutrium, 413. c. A. 256. b. 258. a.
S. Fortunati monaſterium in territorio Eugubino ſubjectum alteri Montis-acuti, 287. c.
S. Fortunati monaſt. Tuderti, 285. b.
S. Fortunati ecc. territorii Hiſpelli, 288. c.
S. Fortunatus ep. Tudertinus, ejuſque corpus ex Tuderto Mettas translatum, 335. a.
Fortunius Auguſtinus monachus S. Mariæ Angelorum da Florentia, & hiſtoricus Camaldulenſis, dictus Florentinus, 5. b. 6. c. 9. a. 10. c. 17 b. ejus objectiones [illegible] archiep. Ravennatem diluuntur, 33. a. 36. c. errat circa fundationem abbatiæ Montis-Chriſti, 40. b. pluries laudatus & emendatus, 56. b. 60. c. 124. a. 135. 182. c. 256. c. 269. b. 274. b. 275. c. 277. a. c. 284. b. 305. c. 310. b. 312. c. 320. a. 321. a. 338. b. 340. b. 344. b. 347. a. 348. c. ejus opinio de ſcalæ viſione, & de Camaldulenſium origine, 352. a. 354. c. 367. a. 368. a. 373. a. 388. b. c. 394. b. 400. c. A. 386. c. præf. xiii. b.
Foſſa-Clodia maritima urbs, 53. b. prioratus S. Johannis-baptiſtæ, 77. a.
Foſſaſconti fluvius Ravennæ, 88. c.
Foſſa-urſaria fundus, A. 119. b.
Foſſombronius Hyacinthus patritius Arretinus, 343. c. præf. xv. b.
Frajapanis Leo, 371. a. A. 216. b.
Franca vel Francha comitiſſa, Lanfranchi filia, benefactrix eccleſiæ Vangaricienſis, 75. c. 76. a. c. 82. &c. 93. a. 210. b. A. 44. c. 48. b. 49. 50. b. 51.
Franca abbatiſſa Luci, A. 397. c. 413. c.
Franchus vel Francus nobilis vir, A. 69. b.
Franciæ vel Galliarum regnum, 20. b.
Franciſca lingua, ideſt Gallica, 59. 60. a.
S. Franciſca Romana Oblatarum Turris-ſpeculorum de Urbe inſtitutrix, A. 453. b.

S. Fran-

S. Franciſcus Aſſiſinus Minorum inſtitutor, A. 311. c. ejus domuncula Camalduli, A. 321. b.
S. Franciſci de Arimino ecc. 19. b. 25. b.
S. Franciſci de Netcſine ecc. in Abiani inſula, 259. b.
S. Franciſci ecc. Ravennæ, 383. a.
Franciſchinus dominus de Valbona, A. 452. b.
de Fsanciſcis Johannes patritius Venetus & familiaris S. Michaelis de Muriano, A. 386. c.
Franciſcus Soderinius S. R. E. card. Camaldulenſium protector, 27. b.
Franciſcus abb. Pratalıæ, A. 386. a. 421. a.
Franciſcus prior Poplenæ, A. 390. b.
Franciſcus vicarius Camald. A. 390. b.
Franciſcus comes Camerinenſis, 270. b.
Franciſcus ex comitibus Guidiis, A. 360. a.
Franciſcus de Vallıala vis nobilis, A. 363. b.
Franciſcus Chriſtophori notarius & ſcriptor Burgenſis, A. 290. a.
Franconum nobilis Romana familia, 283. c.
Francus Didacus abb. Vallumbroſanus, 229. b.
Fraſſineta caſale, 399. c.
Frata fundus, A. 372. b.
Fraternitas Romana, A. 44. c.
Fratres appellati antonomaſtice converſi. A 357. a.
Freda fundus, A. 142. b.
Fredebertus abb. S. Mariæ ad Hortum Ravennæ, 88. c. A. 63. a.
Fridericus I. imp. præf. x. c.
Fridericus, vel Fredericus S. R. E. card. & archiep. Raveonas, 79. c. 252. b. legatus io Germaniam; tempus ejus electionis in archiepiſcopum, 254. b. 267. b. 278. b. 343. c. interfuit placito Claſſenſi ut cardinalis, A. 160. c. 174. c.
Fridericus archiep. Salisburgenſis, 105. c.
S. Frigdiani corpus io monaſterio Lucæ quieſcit, 108. c. A. 2. b.
S. Frigdiani monaſterii Lucenſis abbas, A. 2. b.
SS. Frigdiani & Martini monaſt. & hoſpitale Piſarum, A. 352. a. 368. b. 451. a.
S. Frigdiani ecc. ad Tredicium in territorio Vici-piſani, 358. b.
Frigdianus prior generalis Camalduli, A. 361. c.
Frigdianus Balneo-caballenſis mon. Claſſenſ. 401. b.
Friſingenſis ep. Otto, 92. b.
Friſonariæ congregatio canonicorum reg. præf. xı. c.
Fromond Helias mon. Claſſenſis, ...
Frontimane fundus, A. 297. c.
de Fulea Azo, 44. c.
ad Furconem ecc. S. Johannis, 358.
Fuldenſis monaſt. abbates Eigil, Haico, Huoggius, Poppo, Rabanus, Strumius.
Fulginium urbs, 198. a. 334. c.
Fulvius Andreas, 95. a.
Fundenſis monaſterii abb. Leo, 168. a.
Fundignanus fundus, A. 142. a.
in Furculis monaſt. S. Michaelis, 265. c.
Fuſcarenus Mareus eques & D. Marci procurator Venetus, 64. b. A. 368. c.
Fuſculus Guilielmus Venetus, A. 441. b.

G

G...., hoc eſt Guilielmus, abb. Pratalıæ, A. 376. c.
Gabianus fundus, A. 142. b.
Gabriel Venetus mon. Camald. præf. xııı. b.
Gadolus Bernardinus Brixienſis monachus S. Michaelis de Muriano, 63. b. 77. b. 350. b. 353. a.
Gabiana inſula, A. 105. a.
Gajo villa, A. 140. c.
Galaminıus Caſimirus abb. Claſſenſis, 15. c. 21. b. reſtaurat baſilicam Claſſenſem, 25. c.
Gallandria abbatiſſa S. Zachariæ Venetiarum, A. 441. b.
Galbina caſtrum, & de Galbina gens nobilis, A. 363. c. Bernardus Rainerii, 345. a.
Galeatæ monaſt. S. Ilari, A. 155. c. ejus necrologium, A. 383. b. territorium, 411. a. A. 371. a. V. *Inſulæ monaſt.*
de Galeranis S. Andreas, 411. c.
S. Galgani eremitæ Ciſtercienſis miraculum, 87. a. ejus monaſterium & ſigillum, 86. c. 87. a.
Galiſterna caſtrum, A. 105. a.
Gallettus Petrus-aloyſius mon. Caſioenſis, præf. ıx. a.
Galliani ecc. ſubjecta monaſt. Biſurci, A. 250. c.
Gallius Ptolomæus cardin. archiep. Sipontinus & Camaldulenſium protector, præf. xııı. b.
S. Gallus abbas vitam eremiticam agit, 232. a.
S. Galli prioratus Venetiarum, 132. a.
Gallızia Petrus Hyacinthus, 238. c. 239. b.
Gallognani vel Gallugnani ecc. S. Aoſani, 212. b. A. 138. c.
Gamılasia fundus, 16. b.
Gamugni monaſterium, præf. xv. c.
Gamuriſa curtis, A. 27. b.
Gariperga ſanctimonialis, benefatrix monaſterii Pratalıæ, 236. b. 415. b. A. 269. c.
Garoefelt Georgius mon. Carthuſianus, 392. a.
Garoenſe monaſt. S. Petri in Catalaunia, 137. a.
Garzias mon. Cuxanenſis, 89. c. 330. b. 336. c.
Garzias ab Ilua abb. Vailis-caſtri, 275. c.
Garzarium caſtrum, A. 142. b.
Garzonius Petrus ſenator Venetus, 128. c.
Gaſtaldiones converſi Camaldulenſes, A. 359. c.
Gaſtaldii olim præfecti civitatibus, 364. b.
Gattola Eraſmus abb. Caſineoſis, ejus objectiones circa obitum S. Petri Urſeoli ſolvuntur, 152. c. &c. 362. b. 384. b. 408. b. 410. a. præf. ıx. a.
S. Gaudentii de Arimino S. Venerius abbas, 221. a.
S. Gaudentii ecc. prope Montem-falconem territorii Feretrani, ſubjecta monaſt. Montis-acuti, 287. c.
S. Gaudentii montes io Etruria, A. 251. a.
S. Gaudentius comes S. Adalberti, 192. a. 196. a. 203. b. c. archiep. Gneſnenſis, 204. c. 247. a. c.
S. Gaudentius ep. Abſarenſis diſcipulus S. Romualdi creditus, ejuſque monaſterii, 258. b. ejus ædicula, crypta, balnea, 259. a. b.
Gaudentius ad Deum converſus, pater abbatis monaſterii S. Vinceotii ad Petram-pertuſam, 332. c.
Gavellenſe territorium, A. 34. c.
Gaufredus Ildebrandi vir nobilis, 106. b. A. 78. 79.
Gaufredus prior monaſterii Voſienſis, 173. b.
Gaugnanus fundus, A. 139. c.
Gebehardus archiep. Ravennæ, 79. c. A. 282. c.
Gedania urbs, 203. a. 204. c.
Geddo philoſophus Magdeburgenſis, 222. b. 224. c.
Geiza vel Geitz dux Hungariæ, 201. c. 226. c. 324. b. c. 326. b.
Geiza alter dux Hungariæ, 375. c.
Gelaſius II. pp. 79. b. 81. b.
Gelli caſtrum, A. 368. a. caſale, 399. c. 406. c.
Gemellus ſubdiaconus Ravennas & rector Siciliæ, ædificator monaſterii S. Agathæ-majoris Ravennæ, 382. b.
Genculi collis, A. 171. b.
Genealogicæ arbores familiæ S. Romualdi, 7. b.
S. Geneſii caſtrum prope Arnum flavium, 107. b. A. 8. a. curtis, 84. c. A. 57. a.
Gentilium ſarcophagus io ſacram urnam converſus, 22. b.
S. Georgii monaſterium Ferrarienſe, 83. a. A. 83. a.

S. Geor-

S. Georgii monaſt. prope alterum Palatiolenſe S. Mariæ, 91. a. A. 17. c.
S. Georgii monaſteria varia Ravennæ foris portam Artemidonis, foris portam Tremeduli, in Taula ſive Tabula foris portam Arteneſtorum, 91. a. Leo abbas & notarius, A. 364. b.
S. Georgii-majoris monaſterium Venetiarum fundatur a Tribuno Memo duce, 160. b. 346. a. 361. b. 362. b. 363. a. 412. c.
S. Georgii de Marchia monaſt. A. 450. c.
S. Georgii eccleſia prope Equilium, 54. b.
S. Georgii eccleſia ſubjecta monaſterio Luci, A. 351. b.
S. Georgii vallis, A. 135. c.
Georgius archiep. Ravennas, 20. a. 23. c.
Georgius ep. Comaclenſis, A. 162. c. 163. b.
Georgius abb. S. Stephani-junioris de Ravenna, A. 84. c.
Georgius rector S. Severi de Ravenna, 147. b.
Georgius notarius S. Ravennatis ecc. A. 46. c. 63. c. 76. b.
Georgius ſecundicerius judicum, A. 43. a. 66. a.
Gepſonis montis caſtrum, 86. b.
S. Gerardus Sagredus ex abbate S. Georgii-majoris Venetiarum eremita in Hungaria, inde ep. Moriſſenus, 328. c. 361. b. 362. b. 412. b. A. 281. b.
Gerardus archiep. Ravennas, 382. c.
Gerardus ep. Lucenſis, 359. b.
Gerardus ep. Patavinus, A. 430. b.
Gerardus abb. Montis-acuti, 287. c.
Gerardus abb. S. Pontiani de Luca, A. 403. b.
Gerardus vel Gherardus II. prior Camalduli, 52. c. A. 390. b. ejus conſtitutiones, 347. c.
Gerardus canonicus Arretinus, 343. b.
Gerardus diaconus & canonicus Arretinus, A. 190. b. 208. c.
Gerardus frater S. Guidonis abbatis, una cum patre, fit monachus Pompoſianus, 314. a.
Gerardus Guinildi vir nobilis, inde converſus Camald. A. 367. b.
Gerardus vir nobilie, 44. a. 371. a. A. 214. a.
Gerardus & Sergius nobiles viri Romani, A. 214. c.
Gerbertus archiep. Remenſis, mox Ravennas, conſcribit pſeudo-concilium Remenſe, 46. a. 79. c. 117. c. 130. b. 174. a. quando electus fuit Ravennas archiep. 214. c. 231. a. eligitur in pont. max. 252. c. 280. b. A. 147. b.
Germana villa Corſicæ. 108. a. A. 9. c.
Germanicæ ſynodi, 295. b. 407. c.
S. Germani ep. Autiſſiodorenſis ecc. Cuxanenſis titularis, 134. b.
Germanile, curtis, 107. b. A. 7. c.
SS. Gervaſii & Protaſii parthenon prope Bellunum, præf. xvi. b.
Gerundenſis comitatus, 145. b. Miro archidiaconus, 134. b.
S. Gerontius monachus S. Gregorii de Urbe, 70. b.
S. Geruntii in Guance cella ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 158. a.
Geſtricus fundus, A. 11. a.
Gevehardus frater S. Brunonis-bonifacii, 221. c. 222. a.
Gevehardus pater Lotharii imp. 222. b.
Gezo abb. Bremetenſis, 238. b.
Gezo eremita Avellanenſis, 197. c.
Gherardeſca abb. S. Chriſtinæ da Tarviſio, A. 439. c.
S. Gherardeſca Piſana oblata & monialis monaſterii monachorum S. Savini Piſarum, A. 449. b. 452. c. ejus ectypon apud Bollandianos, A. 452. c.
Gherardinius Joſeph-maria mon. S. Mariæ Angelorum de Florentia, 408. c. præf. xv. b.
Gherardius Hieronymus Burgenſis, 182. a. 183. b. 363. b.
Gherardus, V. *Gerardus*.
Ghevezana locus in Etruria, A. 4. b.
Ghibertius Johannes prior S. Mariæ Angelorum Florentiæ, 348. b.
Ghirardaccius Cherubinus auctor hiſtoriæ Bononienſis, 121. c.
S. Gilda abbas, A. 350. b.
Gilia comitiſſa Corſicæ, 40. c. 80. c. A. 32. b. 33. b.
Gilius Hieronymus Senenſis, 373. c.
Ginannius Petrus-paullus abb. Caſinenſis, 109. c. 123. c. 393. b. præf. xiv. c.
S. Gingurianus converſus Ruinenſis, A. 350. b.
Girardus abb. Joſaphatenſis, A. 344. c.
Giribaldus abb. S. Chriſtinæ de Ticino, A. 160.
Girweoſe monaſterium, A. 338. a.
Giſala vel Giſla aut Ghiſella regina Hungariæ, 309. a. 312. b. 325. c.
Giſelarius archiep. Magdeburgenſis, 261. a.
Giſeldruda abbatiſſa S. Zachariæ Venetiarum, A. 415. b.
Giſilbertus monachus Ticinenſis, A. 160. c.
Giſla nobilis mulier Senenſis, A. 170. c.
Giſlerius ep. Auximanus, A. 347. b.
S. Giſmundi vel Sigiſmundi monaſt. in Monte-regio, 409 a.
Gilo abb. S. Victoris de Cluſis, 357. a. 383. c. 392. c. A. 199. a. 200. b. 201. b. 224. a.
Giſſus eremita ex primis Camaldulenſibus, 346. b.
Giſulfus dux Beneventanus Ravennam petit, 7. b.
Giſulfus dux Foro-julii, 7. b.
Giſulfus Romualdi ducis filius, 8. a. A. 12. b. &c.
del Giudice Michael mon. Caſinenſis, præf. ix. a.
Glaber Rodulphus, 174. b. 207. b.
Glabrio abb. Bremetenſis, 238. b.
Glemonæ oppidum Foro-julii; ejus archipresb. Joſeph Binius, A 426. b.
Glemonæ monaſt. converſarum S. Agnetis, A. 426. b.
Glicerius pater Theodoræ ſenatricis, 37. c. 67 b.
Gneſna urbs, 241. b. 246. a. archiepiſcopi S. Adalbertus, & S. Gaudentius.
Gobellinus Johannes, 374. a.
Goiſa urbs, 410. b.
Gondefredus abb. Cuxanenſis, 134. b.
Gorgonæ ecc. S. Viti, A. 103. c.
Gorius Antonius-franciſcus Florentinus, 244. c.
Goſreinus auctor monaſterii Joſaphatenſis, A. 344. c.
Gothifredus dux & marchio Thuſciæ, 319. b.
Gothifredus abb. Bremetenſis, 238. b.
Gothifredus abb. Gotwicenſis, 163. a.
Gothorum eccleſia Ravennæ, A. 166. b.
Gracinianus fundus, A. 175. b.
Gradenſis patriarcha Urſus, 50. c.
Gradonicus B. Johannes diſcipulus S. Romualdi, 131. a. c. 135. c. 136. b. 138. c. 146. b. 154. b. comes datus Olibano, 156. c. deſerit Olibanum, 160. c. ejus virtutes, 187. c. 228. b. 236. b. ejus obitus, 361. a. an duo diverſi Johannes diſcipuli S. Romualdi? *ibid.*
Gradonicus Johannes abbas S. Georgii-majoris Venetiarum, 362. b.
Gradonicus Johannes ep. Equilinus, 55. a.
Gradonicus Petrus quondam Jacobi ſenatoris patritius Venetus, 77. a.
Græci monachi ad S. Gregorium Urbis, 68. b. 69. b.
Græci monachi & laici Latini, non monachi Latini promiſſam barbam geſtabant, 380. b. c.
Græci, ut & Latini, monaſtica ſe veſte induebant paullo ante mortem, A. 345. a.
Grammatici canonicalis titulus & dignitas, 301. b.
Grammaticus Theuzo, A. 189.

Gran-

Graodimootenſium converſorum audacia depreſſa, A. 356. b. 357. b. 371. b.

Grandius Guido abb. S. Michaelis in burgo Piſarum duplicem tabulam chronologicam eacogitavit circa ætatem S. Romualdi, 2. b. conciliat Honeſti archiep. ætatem cum illa Romualdi, duplicem Honeſtum diſtinguens, & optime, 35. ejus chronologia II. ideo ſuperflua, 36. c. conciliationes ejus, 33. c. 40. b. c. 44. b. 54. c. 55. b. ejus ſchedæ Annalium Camaldulenſium, 57. b. 60. 64. b. 77. c. 78. b. 79. a. b. 86. c. 92. b. 109. b. 115. c. 118. b. 119. b. 124. b. 125. a. ſcripſit vitam S. Petri Urſeoli, 128. c. 157. b. 165. c. ejus ſententia de Leone abb. Nonantulano, 167. &c. de Avellanitis, 187. a. b. 189. a. 196. a. 205. b. 212. c. 213. b. c. 217. b. 229. b. 232. b. 237. c. 260. a. 270. c. 280. c. 287. a. b. 291. c. 339. c. 340. &c. ejus argumenta circa ſcalæ viſionem habitam a Maldulo, potiuſquam a S. Romualdo, 346. b. &c. Johannem Gradonicum diverſum a Johanne diſcipulo S. Romualdi facit, 361. b. 364. a. 365. a. 367. a. b. 407. b. A. 104. b. 391. c. 452. a. præf. 11. e. a11. c. x111. c.

Graſulfus archidiacoous Arretinus, 301. b.

Gratia abb. S. Victoris de Cluſis, A. 377. a 385. b. 388. a.

Gratiana familia nobilis Burgenſis, 184. a.

Gratianus Galeotus abbas S. Jo: Evangeliſtæ de Burgo, mox primus ep. Burgi S. Sepulcri, 182. c.

Gratiani mooachi Decretum, 89. c.

Gratianopolitanus ep. Hugo, A. 362. b.

Gratioſus archiep. Ravennas, 15. a. 20. a. 23. b.

Gregnanus fundus, A. 142. b.

Gregoras Nicephoras, A. 345. a.

S. Gregorii de Urbe monaſterium, olim S. Andreæ, 55. 56. a S. Gregorio M. fundatum, ejuſque hiſtoria, 66. b. 67. 68. b. viri illuſtres ejuſdem, 69. a S. Silvia bonis ditatum, 68. c. A. 296. c. aliæ donationes eidem monaſterio factæ, 84. c. 95. b. 96. c. 116. c. 117. 190. b. 197. b. 214. a. 231. c. 256. c. 258. b. 268. a. 271. 273. 275. 283. c. 371. a. 400. a. 413. c. 489. b. A. 55. 56. 67. 69. 71. 73. 86. c. 90. b. 94. b. 96. b. 100. b. 112. c. 114. 117. 122. 124. 176. c. 181. c. 183. b. 196. b. 265. b. 296. e. abbates Agapitus, Anaſtaſius, Athanaſius, Benedictus, Cyriacus, Dominicus, Gregorius, Hilarioo, Johannes, Lucidus, Maximus, Petrus, Pretioſus, Robertus, Scipio card. [illegible], Stephanus, Valentius, Zacharias.

S. Gregorii monaſterium in Alſatia, 70. c.

S. Gregorii ecc. de Monte-magno prope Piſas, 107. b. A. 7. c.

S. Gregorii ecc. & mooaſterium territorii Urbisveteris, 285. b.

S. Gregorii de Arimino ecc. S. Venerius rector, 221. a.

S. Gregorii martyris Spoletani corpus ex Spoleto Mettas translatum, 335. a.

S. Gregorius M. papa fundator & abbas monaſterii S. Andreæ ad clivum Scauri de Urbe, 68. c. 70. a. patronus & deſenſor ejuſdem monaſterii, ubi ipſius brachium aſſervatur, 71. a. c. ejus apparitio, 69. b. ara ipſi dicata in baſilica Claſſeoſi, 25. b. veterum opioio de viſitata ab ipſo baſilica Claſſenſi, 11. c. ejus auctoritas circa conditorem prædictæ baſilicæ, 13. b. 17. c. 18. a. 19. b. mittit Horoſium in Corſicam pro monaſteriis fundandis, 40. b. 273. b. 281. b. offert bona eccleſiæ Ravennati, A. 155. c. ejus de regula S. Benedicti ſententia, A. 150. b.

S. Gregorius II. pp. 68. b.

Gregorius III. pp. 15. b.

Gregorius V. pp. 59. c. 60. a. 193. b. eligitur Romanus pontifex, 201. a. 202. a. 205. b. 214. c. 215. c. 219. b. 231. a. 232. a. vindicatur a rebellione eootra Ottonem III. 252. b. obit, *ibidem*, 294. b. 307. b. 310. c. A. 147. b.

Gregorius VI. pp. 44. b.

S. Gregorius VII. pp. 287. b.

Gregorius IX. pp. 285. A. 332. b.

Gregorius XIII. pp. 68. b. 69. c. 306. e.

Gregorius diſcipulus S. Romualdi & archiep. in Gentibus, 281. c. 311. b. 312. b. 412. e.

Gregorius ep. Arretinus, 344. a. 345. b.

Gregorius ep. Cluſinus, A. 428. b.

Gregorius junior abb. SS. Andreæ & Gregorii de Urbe, 43. c. 267. e. A. 176. c.

Gregorius abbas in monaſterio SS. Bonifacii & Alexii de Urbe, 169. b.

Gregorius abb. S. Severi de Claſſe, 85. b. 148. b.

Gregorius abb. Vallis-caſtri, 310. b.

Gregorius monachus a S. Romualdo ſanatus facile fuit abbas Vallis-caſtri, 281. c.

Gregorius rector ecc. de Treſca, A. 384. a.

Gregorius presbyter & medicus, A. 115. a. 117. b.

Gregorius monachus & ſcriptor chronici Farfenſis, 67. b.

Gregorius Paſſinianenſis mon. ſcriptor vitæ S. Johannis-gualberti, 241. b.

Gregorius nobilis vir, A. 69. b. 88. a. 92. a. 98. b.

Gregorius vir Mariæ nobiliſſimæ feminæ, A. 56. c.

Gregorius de Ripa primicerius notariorum Urbis, A. 206. a.

Gregorius familiaris Ottonis III. eique rebellis, 252. c.

Grevenus martyrologium Uſuardi auget, 392. b.

Griffolinus Valerianus Eugubinus chronographus, 124. b. 186. b. 313. b. 402. c.

Griffus nobilis vir fundat monaſterium Silvæ-mundæ, 236. a.

Grimaldus ex abbate S. Apollioaris io Claſſe prior de Vivo, A. 361. b.

Grimoaldus I. dux Beneventanus, inde rex Langobardorum, 7. b.

Grimoaldus II. dua Beoeventanus, 7. b.

Griſio nobilis vir, A. 92. a.

Groſacilanus fundus, A. 72. a.

Grotacius fundus, A. 105. b.

Guaco ſubdiaconus S. R. E. A. 259. c.

Gualdi oppidi chronicoo, 313. b.

Gualdi mooaſt. S. Benedicti, 288. b. eccleſia SS. Viti & [illegible], *ibidem*.

Gualous fundus, A. 297. b. c.

Gualdrada filia Uberti marchionis & ſoror Hugonis magni, V. *Valdrada*.

Gualdrada comitiſſa, uxor Theobaldi ducis & marchionis, 265. b. A. 372. b. altera uxor Guidonis comitis, A. 421. c.

S. Gualfardus converſus monaſterii S. Salvatoris Curtis-regiæ de Verona, A. 368. b.

Gualfredus prior S. Chriſtinæ Senarum, A. 397. a.

Gualla Jacobus ſcriptor Papienſis, 32. a.

Gualterius archiep. Ravennæ, 65. e. præf. v11. a.

Gualterius ep. Arretinus, 345. c.

Gualterius vel Gualterus ep. Tiburtinus, 221. a.

Gualterius ſocius Ivonis magiſtri S. Petri Damiani, 378. a.

Gualterius de Verona hoſpitalarius S. Frigdiani Piſarum, A. 352. a.

in Guanzo cella S. Geruntii, A. 158. a.

Guarcinorom porta Ravennæ, modo Hadriaoa & olim S. Victoris, 382. c.

Guarinus abbas S. Michaelis de Cuxano Venetias petit, 129. c. ſuadet S. Petro Urſeolo dimiſſionem ducatus, 130. b. quocum redit Cuxanum, 131. c. 133. a. abbas erat generalis plurium monaſteriorum, 135. b. 137. a. facile cum S. Romualdo vitam egit eremiticam, 136. c. 146. c. Caſinenſe monaſterium adit, 156. peregrinationibus vacat, 160. c. ejus obitus, 336. c.

Guarious abbas Septimi prope Fiorentiam, 341. b.

Guarnerius marchio Umbriæ, A. 288. b.
Guarnerius comes Camerinenſis, A. 289. b.
Guaſtuccius Gabriel e Bononia mon. Claſſenſis, 280. a. 290. b. 357. a. præf. xv. b.
Guibertus abb. Novigenti, A. 349. b.
Gucciolus Ferdinandus-romualdus ex abbate Claſſenſi archiep. Raveonas, 25. c. 66. a. præf. xiv. c.
Guidisberteo abbas S. Salvatoris in Pontiano, 108. c. A. 5. c.
Guazo capellanus imperatoris Ottonis III. A. 161. a.
Gugnanus fundus, A. 141. c.
Guelfus vir nobilis converſus Camald. A. 368. a.
S. Guido abb. S. Mariæ de Pompoſia vitam eremiticam vivit, 137. b. 209. b. ex abbate S. Severi Claſſis fit abbas Pompoſianus, 313. c. quot annis Pompoſiæ præfuit? 209. c. 43. b. c. 137. b. 149. a. 208. c. 209. a. 291. b. 369. c. litem habuit cum abbate S. Adalberti in Pereo, 378. b. 379. a. A. 217.
B. Guido comes diſcipulus S. Romualdi obit, 315. c. miracula ad ejus ſepulcrum, 316. b. c.
Guido archiep. Piſanus. 260. a.
Guido ep. Arretinus, 345. c.
Guido abb. Farfenſis; 43. a. 45. a. præf. v. a.
Guido abb. S. Michaelis in Burgo Piſarum, A. 362. c. 372. c. 373. b. 380. a.
Guido I. prior Camaldulenſis, 357. b.
Guido II. prior Camaldulenſis, 338. c. A. 351. b. 352. b. 359. c. 360. a. 361. a. b. 368. a. 372. c. 413. a. 427. c.
Guido prior S. Mariæ Angelorum Floreotiæ, 350. a.
Guido prior Curtis-luponis, A. 412. c.
Guido dux Thuſciæ vir Maroziæ ſenatricis, 67. b.
Guido comes pater Raioerii I. Thuſciæ ducis, 318. b.
Guido comes ex Guidiorum familia, A. 421. c.
Guido comes Mutilianæ, A. 363. c. 385. c.
Guido Novellus comes de Balneo, A. 385. c.
Guido comes de Romeoa, A. 385. c.
Guido Salvaticus comes, A. 385. c.
Guido comes Thuſciæ palatinus, A. 372. b.
Guido comes pater Tetrigrini, 42. b.
Guidiorum gens, 178. b. A. 385. c.
Guido comes & dominus Corſicæ, 40. b. 80. c. A. 32. a. b.
Guido filius Farolfi comitis, 277. c. an potius nepos? 286. b. A. 338. b. V. *B. Guido*.
Guido comes Montis-martis, 274. c. & Vallis-caſtri, A. 178. c.
Guido vir nobilis, A. 369. a.
Guifredus abb. Cuxanenſis, 136. c. 137. a.
Guifredus comes Biſuldunenſis, 134. c. 154. c. 155. b. c. &c.
Guigo prior Chartuſiæ, A. 355. b.
Guilielmus abb. S. Benigni Divionenſis, V. *Willelmus*.
B. Guilielmus diſcipulus S. Romualdi, 163. b. V. *Willelmus*.
Guilielmus abb. Prataliæ, A. 369. b. 376. c.
Guilielmus prior de Vivo, A. 393. a.
Guilielmus prior S. Helenæ de Æſino, A. 372. c.
Guilielmus rector ecc. S. Antonii de curſu Brittonorii, A. 377. b.
Guilielmus rector ecc. S. Nicolai Serrævallis de Caſentino, A. 383. c.
Guilielmus mon. & eremita, A. 161. a. V. *Willelmus*.
Guilielmus marchio & dominus Corſicæ, 77. c. 81. a. A. 32. a. 37. b. 38. c. 41. b.
Guilielmus comes miſſus Hugonis ducis, 384. b.
Guilla vel Gilla imperatrix uxor Conradi II. imp. 369. a.
Guilla marchioniſſa, 92. c. 93. a. 342. a. A. 121. b.
Guilla comitiſſa, 318. a. c. 319. b.
Guinicellus abb. S. Michaelis de Marturio, 212. b.
Guinizo abb. S. Salvatoris Montis-amiati, 368. a. c. 369. a.
Guinizo prior de Vivo, 373. b.
Guinizus monachus Fontis-boni, 319. b.
Gula monachi deridetur, 285. a.
S. Gulſtanus converſus Ruinenſis, A. 350. b.
Gumbertus abb. S. Savini Piſarum, 107. a. A. 6. c. &c.
Gumbardus mon. S. Savini Piſarum, 107. a. A. 6. c. 9. a. 10. a.
Gundebertus occiſus a Grimoaldo, 7. b.
Gunfredus filius S. Walfredi, A. 1. b.
Gunfredus de Laude prior S. Lazari de Patavio, A. 419. b.
Guotherus eremita in Hungaria & in Bohemia, 327. c.
Gunthelmus vel Guothelinus eremita Aquæ-bellæ, 341. b.
Gurgus de Muro ſilva, A. 46. c.
Gutier abb. Superadi in Hiſpania, A. 343. b.

H

HAbezanus fundus, A. 100. c.
Hadrienſis eccleſia V. *Adrienſis*.
Haeftenus Benedictus, 38. a. A. 339. a. 357. a.
Hagecus Wenceslaus ſcriptor Bohemus, 195. a.
Haico abb. Fuldenſis, 37. a.
Hakemus Briamvilla calipha Ægypti, 322. b. c.
Halberſtatenſis chronographus, 223. c. 246. b. 260. b. c. 262. a. c. 292. a. 300. b. 305. a.
S. Hamo mon. Saviniacenſis, A. 358. b.
Harmeſten in Germania, A. 248. c.
Hardeſadus V. *Arderadus*.
Harduinus ex marchione rex Italiæ, 173. a. 256. b. dictus epiſcopicida, 324. b. 370. a. & ex rege monachus Fructuarienſis, 381. a. 420. c. 421. a. A. 341. c. 345. a.
Haſtivillius Archangelus Gallus eremita Camalduli Pariſiorum, 63. b. 134. c. 353. a.
Heccico comes, miſſus Ottonis I. imp., A. 81. b.
Heilka abbatiſſa Niderburgenſis, 312. b.
Heinſidlenſis bibliotheca, 70. c.
Helmoldus presbyter chronographus Slavorum, 207. c.
Helempertus ep. Arretinus munificus in abbatiam Prataliæ, 300. c. 314. b. 330. a. 342. b. 343. 370. c. 384. b. 402. b. A. 188. a. 192. c. 207. c.
S. Helenæ monaſt. ad flumen Æſiſum, 310. A. 372. b. abb. Nicolaus.
Helenenſis ſeu Perpinianenſis diœceſis, 145. a. b. ſynodus, 403. c. epiſcopi Berengerus, Riculfus.
Helmepertus epiſcopus miſſus Ugonis ducis & marchionis, 384. b. idem ac Helempertus ep. Arretinus.
Helyotius ſcriptor, 346. a. 368. b.
Henricus I. rex & imp. Auceps dictus, Saxo, 358. c.
S. Henricus II. imp. 33. b. 44. c. 65. c. ejus præcepta pro monaſteriis Prataliæ, 402. a. A. 246. c. Pompoſiæ, 379. a. Biſurci, 407. A. 250. Burgi S. Sepulcri, 409. c. A. 252. flagitat colloquium S. Romualdi, 366. c. cum eo agit; donat Romualdo monaſt. Amiatinum, & confirmat Adalbertinum, 367. c. 256. b. 260. c. 261. b. 265. c. 309. a. 312. c. 314. b. 343. c. 370. 373. b. 419. a. 420. c. 423. b. A. 10. b. 190. c. 209. 231. c. 265. b.
Henricus IV. imp. 319. b. 420. c.
Henricus V. imp. 222. a.
Henricus dux Veronenſis & Aquilejenſis, frater Ottonis I. imp. 92. c.

Hen-

Henricus filius Huguccionis ducis Thuſciæ, & frater Raineri II. marchionis, 319. b.
Henricus archiep. Ravennas, 79. c. 243. b.
Henricus ep. Bononienſis, A. 350. c.
Henricus ep. Parmenſis, 420. c.
Henricus abb. S. Michaelis de caſtro Brittorum, A. 371. b.
Henricus abb. Montis-Chriſti, 79. b.
Henricus abb. S. Michaelis Piſarum, A. 371. b.
Henricus præpoſitus ecc. Arretinæ, A. 428. b.
Henricus Vicecomes Piſanus, A. 380. b.
Henricus prior de Planetulo, A. 449. c.
Henricus clericus epiſtolam ſcribit de monaſterio Pompoſiano, 209. b.
Henſchenius Gothefridus S. J. 193. b. 194. b. 204. c. 242. b. 282. c. 334. c.
Hepidannus chronographus, 116. c. 162. c. 324. a.
Herbanum, nunc Urbs-vetus, 284.
Heracleæ urbis ſitus in æſtuariis Venetis, 54. a. c.
Heraclius frater Conſtantini imp. 20. c.
Herebertus ep. Mutinenſis, 415. b.
Herenfredus ſeu Immo ep. Arretinus, 345. c. V. *Immo*.
Hergotius Marquardus mon. S. Blaſii ad Silvam-nigram, A. 394. c. 406. b.
Heribertus archiep. Ravennas, 79. c.
Heribertus archiep. Mediolanenſis, 423. b.
Heribertus cancellarius Ottonis III. imp. 256. a. b. A. 156. c. 158. c. 159. c. 169. a.
Herimannus miſſus Henrici regis, 318. c.
SS. Hermacoræ & Fortunati ecc. territorii Vicentini, 91. c.
Hermannus abb. Vallis-caſtri, A. 399. b.
Hermannus Contractus chronographus, 117. b. 255. b. 314. c. 315. b. 318. b. 324. a.
Hermicis arx, 6. c.
S. Herminoldus abb. Pruſingenſis, A. 354. a.
Heroldus archiep. Saliſburgenſis, 105. c.
Heverardus ep. Arretinus, 300. c. 301. a. 314. b. A. 188. b. 192. c.
S. Hieronymi de Paſcilupo eremus, præf. 111. b.
Hieronymiani B. Marinum magiſtrum S. Romualdi ſuum faciunt, 56. a.
Hieronymus ep. Arretinus, A. 351. a.
Hieronymus abb. Breunovienſis, 195. a.
Hieronymus abb. Pompoſiæ, 209. b.
Hieronymus ab Uzzano Florentinus prior Camalduli, 349. a.
Hieronymus Prageoſis eremita Camald. ſcriptor, 5. a. 114. c. 177. b. 180. a. 189. b. 192. b. 200. a. 204. c. 230. a. 344. b.
Hieronymus mon. Radiolenſis, A. 354. a.
Hieronymus de Urbe-veteri converſus & fundator prioratus de Scandalone, A. 351. c.
Hieruſalem templi everſio, 222. b. 336. b. plebs S. Mariæ de Lucardo, A. 142. b. monaſt. S. Stephani Bononiæ appellatum Jeruſalem, 118. b.
Hildebrandus V. *Ildebrandus*.
S. Hilarii ep. Carcaſſonenſis corpus elevatur, 130. b.
S. Hilarii monaſt. Carcaſſonæ, 137. a.
SS. Hilarii & Benedicti ad Gambararias, ſeu Venetiarum monaſterium, 132. a. 133. c. A. 429. b.
S. Hilarii de Parengiano eccleſia, 88. a.
S. Hilarion abbas, 74. b. 270. b. 379. c. 380. b.
Hilarion abb. S. Gregorii de Urbe, 68. b.
Hildesheimenſes annales, 252. b. 255. b. 256. a. 304. b.
Hilduvinus ep. Virdunenſis, 148. a.
Hippodromus imperatoris, ubi Romæ eſſet? 118. a. A. 97. a.
S. Hippolyti monaſt. Zobor in Hungaria, 327. a.
SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia monaſt. A. 254. 365. b. 377. 384. c. abbates Albertus, Bonifacius, Hugo, Johannes, Maſſarius, Petrus, Zeno.
S. Hippolyti de Biblena plebs, A. 260. b.
Hirſaugienſis monaſterii conſuetudines, A. 394. c. 406. c. V. *S. Willelmus*.
Hiſpellum Umbriæ oppidum, ejuſque monaſteria & eccleſiæ, 288. c.
Hiſtoria translationis corporis S. Apollinaris laminis argenteis infixa, 20. b. altera translatio fictitia, 30. b.
Hiſtriæ provinciæ gens invadit baſilicam Claſſenſem, 24. a. quæ baſilica poſſidebat bona in eadem provincia, 30. b.
Hodolpertus abb. Sextenſis in territorio Lucenſi, 359. a.
Homicidæ catenis vincti ad occiſorum ſepulcra, 293. a. loris ferreis cincti, 296. b.
Homines a mulieribus in baſilicis ſeparati ſtabant, 19. b.
Homines maſſæ Fiſcaliæ ſubjecti eccleſiæ Ravennati, A. 36.
Homines monaſteriis ſubjecti. V. *Familiæ*, *Servi*.
de Honeſtis Johannes pater Martini ducis, 5. b.
Honeſtorum familia Ravennas eadem ac illa de Ducibus, 5. b. 7. a.
Honeſtum caſtrum, A. 252. b.
Honeſtus archiep. Ravennas, 32. b. 33. 34. duo Honeſti archiepiſcopi Ravennates decimo ſeculo demonſtrantur, 35. 41. b. 45. c. 47. b. 79. c. an Honeſto II. vel Petro archiep. tribuenda delatio ſanctorum corporum Claſſenſium? 102. b. 110. a. 123. b. 162. b. A. 34. 35. 36. 162.
Honeſtus dux Ravennas, 110. b. 114. b.
Honeſtus diaconus Ravennatis ecc. A. 218. a.
Honeſtus æditues monaſt. Cuxanenſis cæditur a S. Benedicto, 164.
Honeſtus notarius Ravennatis eccl. A. 222. a. 229. c.
Honoratus prior Eremi-novæ Fazoli, A. 385. b.
Honorius III. pp. 39. c. 179. c. 190. b.
S. Honorius archiep. Cantuarienſis ex mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
Honorius Philoponus mon. Germanus, præf. x. c.
Horoſius Corſicam petit pro fundando monaſterio, 40. b.
Horrea Romæ, 95. a.
ad Hortum S. Mariæ monaſt. Ravennæ, A. 62. ejus abb. Fredebertus, A. 63. b. unitur monaſterio Palatioli, 88. b.
Hoſtilia & Hoſtia, V. *Oſtilia* & *Oſtia*.
Hoſpitale Venetiis conſtructum a S. Petro Urſeolo, 130. c. 132. a.
Hoſpitale de Trovatellis Piſarum S. Dominico Vernagallio converſo S. Michaelis fundatori dedicatum, A. 400. b.
Hoſpitalibus aliquando converſi præfecti, A. 374. c.
Hroſwitha monialis chronographa, 92. b.
Hubaldus comes, inde monachus Avellanenſis, A. 338. b. ejus filius quinquennis itidem monachus Avellanenſis, 316. b. A. 338. b.
Hubertus vel Ubertus, ep. Firmanus, 310. c.
Hubertus vel Humbertus ep. Parmenſis & abb. Nonantulanus, 47. a. 167. c.
Hubertus ep. archicancellarius Ottonis II. imp. A. 78. b. 82. a. 89. c.
Hubertus cancellarius Berengarii & Adelberti Italiæ regum, A. 67. b.
Hugo rex Italiæ, 66. b. 67. b. 76. a. 82. c. 83. b. 93. b. c. 199. b. 265. c. 364. c.
Hugo marchio & dux Thuſciæ an viveret anno 961? 92. b. 93. a. ditat monaſterium Vangaticiæ, 190. c. 201. c. 210. c. beneficus in S. Romualdum, 197. c. ædificat monaſterium caſtri Marturii, 211. b. 212. b. 240. b. c. 244. a. reparat, non erigit, monaſterium Sextenſe, 359. b. quis ei ſucceſſit in ducatu Camerinenſi? 384. b. Otto imp. donat ei octo comitatus, ibid. obit, 252. c. 264. a. A. 66. c. 104. b. 120. 128. c. 132. a. 137. 168. b. 247.

Hugo vel Huguccio filius Rainerii I. dux Thuſciæ, 318. c.
Hugo dux Camerinenſis, 418. e.
Hugo marchio Maſſæ & dominus Corſicæ, 405. b. A. 32. a. 166. b. 248. c.
Hugo marchio Eſtenſis, frater Azonis, A. 202. a.
Hugo comes Arveroenſis conditor monaſterii S. Michaelis de Cluſis, 172. b. 173. b. 175. b. 179. b. 234. a.
Hugo comes Arretinus, 317. b.
Hugo comes Emporitanus, 403. c.
Hugo filius Maginfredi comitis Mediolanenſis, 4. b.
Hugo archiep. Biſuntinus, 59. a.
Hugo ep. Autiſiodorenſis, A. 344. b.
Hugo ep. Firmanus, A. 412. b.
Hugo ep. Gratianopolitanus, A. 360. b.
Hugo abb. Cluniacenſis, 49. c.
Hugo abb. Farfenſis, 43. b. 71. b. 190. b. 198. b. reformat ſuum monaſterium, 205. c. 206. a. 263. a. 371. c. præf. vi. a.
Hugo abb. SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, A. 372. c.
Hugo abb. Garnenſis, 137. a.
Hugo abb. Urani, A. 377. a.
Hugo ex converſo rector S. Johannis in Inſula, A. 350. c.
Hugo cancellarius Conradi II. regis, A. 280. b. 281. a.
Hugo Berardi vir nobilis, A. 369. b.
Hugo Petroni de Biſucco, A. 346. b.
Hugo Saxius Ravennas, 259. c.
Hugo Sergii ducis comes de Saxo, & pater Ubaldi comitis, 6. e.
Hugo Sergii cognomine Saxus comes Flumanæ, &c. *ibid.*
Hugolinus S. R. E. card. antequam evaderet Gregorius pp. IX. cellam Camaldulenſem incoluit, A. 332. b.
Huguccio primicerius Arretinus, A. 351. a.
Huguccio vel Hugo dux Thuſciæ. V. *Hugo*.
Huguccio comes Senenſis, 373. b.
Humana urbs, 198. c.
Humbaldus II. dux & marchio Camerinenſis, 274. c. 385. a.
Humbertus, V. *Hubertus*.
Humilis, juxta Fortunium, ep. Firmanus, 310. b.
Humphredus archiep. Ravennas, 79. c.
Hundius auctor metropolis Salisburgenſis, 312. b.
Hungariæ regnum non fuit converſum ad Chriſti fidem a S. Brunone-bonifacio, 226. c. 308. c. S. Stephanus ejus rex, A. 281. b. Hungariam petit S. Romualdus, ſed vi morbi repellitur, 311. b. loca ibi inhabitata a SS. Andrea & Benedicto, 390. b. S. Gerardus Sagredus Hungariam adit, ubi fit epiſcopus, 412. c.
Hungari peregrini aleudi in monaſt. S. Petri in vinculis de Ravenna, 413. a.
Huoggius abbas Fuldenſis 4.
S. Hyacinthi martyris reliquiæ ex Sabinis Mettas translatæ, 335. a.

I

JAccenſis urbs, 145. a.
Jacobillus Ludovicus, 86. b. c. 124. b. 181. a. 198. c. 274. c. 285. b. 286. b. 287. b. 288. b. 302. a. 311. a. 319. c. 402. c. 403. a. 417. b.
SS. Jacobi & Cerbonii ecc. ſubjecta monaſt. Burgenſi, A. 252. c.
S. Jacobi in Orreis ecc. Romæ, 95. b. 419. c.
S. Jacobi de Orticaria ecc. prope Piſas, A. 362. b.
Jacobus ep. Bononienſis, A. 413. c.
Jacobus IV. ep. Nitrienſis, 390. c.
Jacobus ep. Patavinus, A. 418. c.
Jacobus abb. S. Victoris de Cluſis, A. 434. c.
Jacobus prior S. Michaelis Arretii, A. 391. c.
Jacobus prior Eremi-novæ Fazoli, A. 386. b.
Jacobus archipresbyter de Soara prope Anglarium, A. 352. b.
Jacobus-philippus Bergomas Auguſtinienſis, 350. b. 351. a.
Jaderenſe ſeminarium, 258. b.
Jagello dux Lithuaniæ, 263. e.
Jannes Taliaferri vir nobilis, inde converſus Camald. A. 367. b.
Janningius Conradus S. J. 116. b. 221. c. 223. c. 260. c. 309. b.
Jaroslaus filius Wlodimiri regis Ruſſorum, 307. c.
Javeni collegiata ecc. Sabaudiæ, 238. c.
Icta abbatiſſa S. Hilarii diœceſis Feſulanæ, 340.
Icta nobilis mulier, A. 170. c. 261. b.
Ida comitiſſa Quernefurti mater S. Brunonis-Bonifacii, 221. c. altera, 222. a.
Jejunium, quid hoc nomine? 74. b. ejus variæ ſpecies, 72. b. ipſius moderatio & regulæ, 74. c. 75. a. jejunium biduanum & triduanum, 73. b. 418. b. illud ſabbati decreto Silveſtri papæ, 72. b. jejunium frequens eremitarum Camaldulenſium, A. 329.
Jeruſalem, V. *Hieruſalem*.
Igilium inſula maris Thyrenni, 39. e.
Ignaſium caſtrum, A. 105. c.
S. Ilarii in Galeata monaſt. V. *Galeata*.
Ilariæ monaſt. SS. Benedicti & Zenobii in Corſica, 78. b. 79. b. 80. a.
Ildebrandus Craſſus S. R. E. card. 27. b. 32. a. A. 415. b. c.
Ildebrandus vel Ildebrandinus, dictus etiam Bandinus, ep. Arretinus, A. 383. c.
Ildebrandus ep. Faventinus, 378. b. A. 218. donat monaſterio S. Hippolyti Faventiæ capellam S. Antonini, A. 254. a. beneficus in monaſterium prædictum, 409. a. b.
Ildebrandinus ep. Patavinus, A. 419. b.
Ildebrandus prior Camaldulenſis, A. 411. a.
Ildebrandus dux Ravennas, 117. c.
Ildebrandus vir illuſtris, conſul & dux Romanus, 115. b. 197. b. A. 115. c. 117. c.
Ildemarius presbyter mundualdus Franchæ comitiſſæ, 84. b. A. 45. a. 51. b. 53. c.
Ildibertus clericus frater Gumberti abb. S. Sabini Piſarum, A. 7. b. 9. a. c.
Ildibrandus V. *Ildebrandus*.
Ildontiæ monialis inſcriptio ſepulcralis, A. 343. c.
Ildonyæ monialis epigraphe ſepulcralis, A. 343. b.
Ilicetana congregatio eremitarum S. Auguſtini, præf. iii. a.
Illiterati monachi, A. 341. b.
S. Illuminatæ monaſterium Tuderti, A. 341. b.
Ilua inſula maris Thyrenni, 39. c.
Imeldina uxor Bernardini Sidoniæ, A. 428. b.
Imida abbat. S. Mariæ de cella Patavii, A. 418. b.
Immo ep. Arretinus, 345. c. 370. e.
Immodeſtia oculorum quomodo coercita in monacho a S. Romualdo? 335. c.
Imperii Ottonis II. variæ epochæ, 163. a.
Imperii ſacri notarius formula ſeculo xii. invecta, 81. b.
Imperatoris defuncti nomen in interregno a notariis in eorum tabulis uſurpatum, 419. a. 413. b.
Imporum, V. *Emporis*.
Impudicis pœnitentia jejunii & abſtinentiæ a ſacris ſtatuta in ſynodis, 395. b.
Inbene nobilis vir, A. 184. c.
Incentionoſa vallis, A. 277. b.
Inchofer Melchior S. J. 324. c.
Inciſius fundus, 110. b.
B. Incognitus converſus Claſſenſis, 26. b. 29. c. 28. a. 29. a. 51. c. 56. A. 339. b.
Incluſionis ſeu recluſæ vitæ methodus S. Romualdi, 257. c.

Indel-

Indelmarius, V. *Ildemarius*.
Indulgentiæ Urbis Camaldulenſi eremo conceſſæ, A. 333. c.
Inga abbatiſſa S. Salvatoris de Valle, 301. c.
Iagelarda. V. *Ingelrada*.
Ingelbertus archiepiſcopus in Gentibus diſcipulus S. Romualdi, 311. b. 312. b.
Ingelberti monachi varii, diſcipuli S. Romualdi, 270. a. 320. c. 332. b. 333. e.
Ingelrada comitiſſa filia Apaldi comitis Palatii, & uxor Martini ducis, 5. b. 42. b. 110. b. ædificatria monaſterii S. Mariæ de Ferrata Ravennæ, 382. b. benefica in eccl. Ravennatem, A. 156. a.
Ingizo presb. Arretinus, A. 190. b.
Ingizo Romanus nobilis vir, 400. a. A. 232. a.
Ingizo ſcriniarius Romanus, A. 198. b.
Inianus fundus, A. 72. a.
S. Innocentiæ filiæ S. Severi ep. Ravennatis corpus translatum in Germaniam, 147. c.
S. Innocentii martyris monaſterium Magdeburgenſe, 223. b.
S. Innocentius I. pp. 73. a.
Innocentius II. pp. 27. c. 336. a. 340. b. 340. b. A. 350. c. 357. c. præf. 2. c.
Innocentius III. pp. 173. b. 310. c. 338. e. A. 339. a. 364. c.
Innocentius IV. pp. 285. c.
Innocentius X. pp. 86. b. 317. b.
Inſcriptiones veteres Ravennates, 12.14.16.17.&c.
Infengarda comitiſſa Arvernenſis, 173. a.
Inſtrumentorum conficiendorum ritus juxta legem Salicam, A. 43. c.
Inſulæ monaſterium S. Mariæ territorii Galaatæ, A. 371. a. 438. a. abb. Octavianus, Petrus.
Inſulæ ecc. S. Johannis diœceſis Bononianſis, A. 350. c.
Inſulæ maris Adriatici prope Comaclum conceſſæ monaſterio Claſſenſi ab Amelrico marchione, 76. b. c.
in Inſula plebs S. Viti, A. 60. a.
Inſulam domnicatam donat Otto I. Imp. monaſterio S. Severi Ravennæ, 105. c.
B. Johanna Balnenſis monialis, 178. c.
Johanna uxor repudiata Petri Candiani ducis Venetiarum, 127. b.
Johannellus Johannes-andreas presbyter Tudertinus, 285. c. 287. b.
Johannes papa beneficus in eccleſiam Ravennatem, A. 82. c. 155. b.
Johannes VIII. pp. 69. b. 97. b.
Johannes X. pp. 36. a. antea Bononienſis, tum Ravennas, demum Romanus pontifex, 37. a. 39. b. 41. a. b. 67. b. A. 34. 35. c.
Johannes XI. pp. 67. b.
Johannes XII. pp. 33. c. 44. c. 46. c. 47. b. 94. c. 95. b. c. 96. c. 103. b. 105. a. 208. b. A. 62. a. 64. a. 67. c. 69. c. 71. b. 74. b.
Johannes XIII. pp. 44. b. cognominatus Bonus & Gallina alba, ex Narnienſi ap. 46. b. 67. e. 105. c. 106. a. 117. a. 145. c. A. 81. b. 84. e. 86. c. 89. a.
Iohannes XIV. pp. 162.
Johannes XV. pp. 165. c. 168. a. 190. a. 191. c. 193. b. 196. c. 199. b. obit, 201. A. 112. c. 114. c. 121. c.
Johannes ep. Placentinus pſeudo-papa, appellatus Johannes XVI. 214. c. V. *Johannes ep. Placentinus*.
Johannes XVII. pp. 268. a. 292. b. 358. c. A. 176. b. 183. a.
Johannes XVIII. pp. 268. a. 311. b. A. 183. b.
Johannes XIX. pp. 137. a. 287. c. A. 265. b.
Johannes XX. pp. 121. b.
B. Johannes I. ex priore Camald. S. R. E. cardinalis, præf. a. c.
Johannes patriarcha Aquilejenſis, 269. b.
Johannes archiep. Cantuarienſis, 70. b.
Johannes I. archiep. Ravennas, 19. c.
Johannes II. archiep. Rav. *ibid.*
S. Johannes Angeloptes diverſus a S. Johanne XI. archiep. Vincantius appellato, 175. b. 239. a.
Johannes III. archiep. Ravennas, 13. b. 14. a. c. 18. a. c. 19. b. perficit eccleſiam S. Saveri prope Ravennam, 146. a.
Johannes IV. archiep. Ravennas, 19. c.
Johannes V. archiep. Ravennas, 10. a. 15. b. 16. 19. e. 24. c.
Johannes VI. archiep. Ravennas, 19. e. 22. c. 23. b.
Johannes VII. archiep. Ravennas, 23. b.
Johannes VIII. archiep. Ravennas, 8. a. 18. a. c. 24. a. 30. a. 31. b. c. A. 12. b. ejus charta fundationis monaſterii Palatiolenſis, A. 16. b.
Johannes IX. archiep. Ravennas, 24. c. 39. b. 89. a.
Johannes X. archiep. Ravennas ex Bononienſe 37. a. 38. c.
S. Johannes XI. Vincentius appellatus, archiep. Ravennas, 37. a. 79. c. 114. 162. b. c. inde eremita, 169. c. puerum reſuſcitat, 170. a. eccleſiam S. Michaelis de Cluſis condit, 171. a. alteram erigit in honorem S. Mariæ, 189. e. aliam SS. Martyribus Ravennatibus, *ibidem*. 207. b. ejus obitus, 236. b. inſcriptio ſepulcralis, 237. b. diſcipulus veriſimiliter S. Romualdi, 238. b. dies ejus obitus, 238. c. ipſius recens edita vita, *ibid.* & ipſius corporis translatio, 239. c. A. 161. c.
Johannes XII. archiep. ſucceſſor immediatus S. Johannis XI. in cathedra Ravennata, 74. c. 174. c. 175. a. 214. c. A. 119.
Johannes Corſicæ legatus, 406. a.
Johannes ap. Ariminenſis, 221. a.
Johannes ep. Comaclenſis, 244. c. 378. b. c. A. 217. b. 219. a.
Johannes ep. Cornelienſis, A. 81. c.
Johannes ep. Eugubinus, 124. b.
Johannes ep. Faventinus, A. 346. c.
S. Johannes Laudenſis ep. Eugubinus ex monacho Fontis-avellanæ, 283. a. 287. c.
Johannes ep. Patavinus, A. 418. c.
Johannes Græcus ep. Placentinus & abb. Nonantulæ, 47. a. 166. c. 167. c. V. *Johannes pp. XVI.*
Johannes ep. Polenſis, 270. a.
Johannes ep. Popilienſis, A. 19. c.
S. Johannes ep. Tragurienſis, 258. b.
Johannes abb. S. Mariæ de Agnano, A. 383. c. 384. a.
Johannes abb. S. Michaelis de Arretio, A. 383. b.
Johannes abb. S. Petri in Campo, A. 394. e.
Johannes XXIX. abb. Montis-Caſini, 161. c. ad eremum tranſit, 228. c.
Johannes abb. Farfenſis, 190. b.
Iohannes abb. SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, 409. A. 254. b. 366. a. b. 412. 409.
Johannes vel Johannellinus abb. Fiſcamnenſis, 245. b. præf. v. c.
B. Johannes de Monte-feretro appellatus, abb. Luceolenſis, 331. b. 417. c. ejus virtutes, 418. e.
Johannes abb. S. Michaelis de Marturio, 212. b.
Johannes abb. S. Mamiliani Montis-Chriſti, 81. a. 96. b. A. 78. b.
Johannes abbas Nonantulæ, 348. a.
Johannes, Græcus appellatus, abb. Nonantulæ, 166. c. V. *Johannes ep. Placentinus*.
Johannes abb. S. Mariæ de Palatiolo, 314. b.
Johannes-angalus abb. Pompoſiæ, 208. c. 209. c. 353. c.
Johannes abb. S. Apollinaris de Ravenna, 231. b. 320. b. præf. v. c.

Johan-

Johannes abb. SS. Archangeli & Severini de Ravenna, & archidiaconus, 383. b.
Johannes abb. S. Georgii Ravennæ, 91. b.
Johannes a Marliano abb. Sitriæ, 402. c.
S. Johannes-gualbertus abb. & inſtitutor congregationis Vallis-umbroſæ, 33. b. ejus obitus, 191. b. inhabitat Aquæ-bellæ locum, ibique fundat monaſterium & congregationem Vallumbroſanam O. S. B 341. a. A. 320. converſos ſervos & laicos recipit in ſua monaſteria, A. 353. b. c. 354. a. b.
Johannes Maurocenus abbas, V. *Maurocenus*.
Johannes abb. S. Mariæ de Urano, 123. b. A. 98. b.
Johannes abb. SS. Andreæ & Gregorii de Urbe, 43. c. 44. a. 95. b. 96. c. 116. c. 122. 140. b. 190. b. 197. b. 199. a. 232. b. 267. c. 278. b. 337. 366. a. 371. a. 400. a. 415. c. 419. b. A. 71. b. 73. b. 80. c. 90. b. 94. c. 100. b. 113. a. 114. c. 117. b. 122. b. 176. c. 181. c. 183. c. 196. b. 204. c. 214. b. 256. c. 258. b. 265. b. 271. b. 273. b.
Johannes II. prior Camaldulenſis, 387. a. A. 351. c. 449. b.
Johannes III. prior Camald. A. 452. b.
Johannes prior S. Petri de Vivo, A. 350. b.
Johannes præpoſitus Foro-popilienſis, A. 377. a.
Johannes præpoſitus S. Gregorii de Urbe, 69. b.
Johannes hegumenus S. Gregorii de Urbe, 69. b.
Johannes archipresbyter Faventinus, A. 259. a.
Johannes archipresbyter Ravennas, A. 20. a. 217. b. 219. b.
Johannes diaconus & cancellarius Arretinus. A. 190. b.
S. Johannes monachus S. Gregorii de Urbe, apoſtolorum Angliæ ſocius, 70. a.
S. Johannes Arretinus presbyter, 176. a.
S. Johannes mon. S. Gregorii, Eleutherii forte frater, 70. b.
B. Johannes Gradonicus, V. *Gradonicus*.
Johannes diaconus ſcriptor vitæ S. Gregorii M. 69. b. 70. 71. A. 344. c.
Johannes duo monachi S. Gregorii de Urbe, A. 273. a.
Johannes-bonus infirmus, Johannes-ſapiens, Johannes-innocens, monachi SS. Bonifacii & Alexii de Urbe, 169. b.
Johannes monachus Farfenſis diſcipulus S. Romualdi, & exſcriptor conſuetudinum Cluniacenſium, 206. a. c. præf. vi. a.
Johannes de Aoſo eremita Fontis-avellanæ, 269. b.
Johannes presbyter cantor ecc. Fanenſis, & rector monaſterii S. Viti de Fano, 66. a. A. 46. a.
Johannes presbyter ecc. Vangaticienſis, 82. b. 84. b. A. 42. b. 44. c. 48. b. 51. b.
Johannes presbyter & eremita, A. 161. a.
Johannes monachus & eremita, A. 161. a.
SS. Johannes & Benedictus martyres diſcipuli S. Romualdi, 195. c. 224. a. b. eorum miſſio in Poloniam, 246. conſuli cum monachis Breunovienſibus, 249. c. 260. c. 261. b. 263. c. ipſorum paſſio, 292. quomodo eam narrent Bohemi & Poloni, 293. conciliationes inter Petrum Damianum & auctores prædictos, 295. 297. c. 298. c. 299. a. vere diſcipuli fuerunt S. Romualdi, 300. b. eorum officium, 305. c. protomartyres Camaldulenſes ſunt appellandi, 300. b. præf. v. c.
Johannes Briennius imp. CP. A. 349. b.
Johannes Comnenus imp. CP. A. 349. b.
Johannes dux & marchio Camerinenſis, 285. a.
Johannes ex genere Ducum Ravennates varii, 103. b. 110. b. A. 70. 76. c. b. 83. b. 114. b. 161. b.
Johannes conſul & tabellio Ravennæ, 47. c. 61. a.
Johannes conſul Ravennas ex genere Ducum, cognomento pater patriæ, 103. b. A. 76. b.
Johannes alter conſul Ravennæ, A. 76. b.
Johannes de Honeſtis pater Martini Ducis Ravennatis, 5. b.
Johannes de Albertis patricius Senenſis, 28. c.
Johannes de Biblena, A. 348. c.
Johannes nepos B. Boni abb. Piſani, 387. c.
Johannes dativus, A. 16. b.
Johannes pater S. Dominici abb. Sorani, 198. a.
Johannes de Prata in Foro-julio vir nobilis, A. 387. b.
Johannes patritius Romanus, 43. a.
Johannes Romanus vir illuſtris, A. 112.
Johannes nobiles viri Romani, A. 92. a. 98. a. 128. b.
Johannes S. R. E. ſcriniarius, A. 126. c.
S. Johannis-baptiſtæ de Accreta monaſt. præf. xv. c.
S. Johannis-baptiſtæ de Balneo-caballo monaſt. A. 362. a.
S. Johannis-baptiſtæ de Faventia monaſt. A. 361. c.
S. Johannis-baptiſtæ de Marmorata de Ravenna monaſt. 382. a. c. A. 221. b.
S. Johannis-baptiſtæ ecc. prope Foſſam-clodiam, 77. a.
S. Johannis-evangeliſtæ monaſt. Burgi S. Sepulcri, V. *Burgi S. Sepulcri*.
S. Johannis-evangeliſtæ de Buldrone parthenon, A. 413. c.
S. Johannis-evangeliſtæ de Praro-veteri parthenon, 26. b. A. 413. b. 421. c. abbatiſſa Beatrix.
S. Johannis-evangeliſtæ de Marturio monaſterium; A. 138. a. V. *Marturii*.
S. Johannis-evangeliſtæ monaſterium de Ravenna, 267. b. A. 166. c. abb. Martinus.
S. Johannis-majoris plebs in Mucello, A. 398. a.
S. Johannis-majoris de Fano ecc. A. 157. c.
S. Johannis monaſterium Laudenenſe, A. 345. b.
S. Johannis inter ambas Paras monaſterium diœceſis Sarſinatis, 179. b.
S. Johannis de Colle eremus in diœceſi Lucenſi, 358. a.
S. Johannis ad Furconem ecc. in territorio Lucenſi, 358. a.
S. Johannis in Inſula ecc. diœceſis Bononienſis, A. 350. c.
S. Johannis de Mondino ecc. territorii Senenſis, 412. b. A. 261. c.
S. Johannis Rivi-cavi ecc. A. 386. a.
S. Johannis plebs de Rivo-cornoclario in Mucello, A. 375.
S. Johannis ad Vineas ecc. in plano Palajolæ diœceſis Lucenſis, 358. a.
SS. Johannis & Barbatiani monaſt. Ravennæ, 110. b. c.
SS. Johannis & Mariæ de Bethleem parthenon prope Bononiam, V. *Bethleem*.
SS. Johannis & Paulli baſilica Urbis, 68. a. A. 44. c.
SS. Johannis & Paulli ecc. de Ravenna, 382. c.
SS. Johannis & Paulli in Valle ecc. ſubjecta monaſterio S. Savini Piſarum, A. 8. b.
SS. Johannis & Stephani monaſt. de Ravenna in Claſſe, V. *Claſſenſe*.
Jonas ep. Aurelianenſis, 171. a.
Joſeph abb. Novalicienſis, 206. c.
Jornandes ſcriptor hiſtoriæ Gothorum, 10. b.
S. Iſaac abb. 279. a.
S. Iſaac martyr & eremita Polonus, 247. 299. c. V. *SS. Matthæus, Iſaac & Chriſtinus*.
Iſaias eremita Burgenſis, 181. c.
Iſidorus ep. Siculus, 70. b.
Iſpidæ canonicæ prior Marcus, A. 415. b.
Itachera captiva nobiliſſima femina, 7. b.
Italicæ linguæ primordia, 59. b. monumenta, A. 185.

185. 187. 194. b. 199. b. 201. b. 224.b.225.b.227. b. 230. c. 231. a.
Itta vel Ittana abbatiſſa Berardingæ, ſoror Winigiſi comitis Senenſis, 266. b. A. 23. a. 26. b.
S. Jucundæ monaſterium prope Sanctum-miniatem, A. 360. b.
Judæorum fundus, A. 297. c.
Judæi per Saracenos perſequuntur Chriſtianos, 321. c.
S. Juliani in Mejana monaſterium ſubjectum monaſt. S. Salvatoris Montis-acuti, 287. c.
S. Juliani Montis-coronæ monaſterium ſubjectum eidem, 287. c.
S. Juliani de Arretio ecc. manualis Prataliæ, A. 383. c.
S. Juliani in inſula Polveſe monaſterium unitum cœnobio S. Salvatoris Montis-acuti, 287. c.
Juliannlus fundus, A. 11. b.
Julianus ex monacho Avellanenſi ep. Eugubinus, 186. b. 212. b.
Julianus Argentarius. V. *Argentarius*.
Julius II. pp. 357. c.
Julius Feltrius Roboreus card. archiep. Ravennas, 171. b.
Julius abb. Montis-Chriſti, 406. a.
Juncta abb. S. Mariæ de Trivio de Monte-coronario, A. 446. b. 447. b.
Ivo magiſter S. Petri Damiani, 378. a.
Ivona curtis, A. 78. c.
Juramenta præſtari ſolita Ravennæ ſuper corpus S. Apollinaris, 17. c. 18. a.
Juramentum præſtitum a Petro abb. S. Apollinaris in Claſſe Gerberto archiep. Ravennati, 230. c. aliud a Leone ep. Ficoclenſe Gebehardo archiep. Ravennati, A. 282. b.
SS. Juſtæ & Ruffinæ ecc. Vallis-pratæ, 154. c.
S. Juſti Seguſii monaſterium, 381. b.
SS. Juſti & Clementis Volaterranum monaſterium, A. 384. a.
S. Juſti de Campora ecc. ſub monaſterio S. Savini Piſarum, A. 7. c.
S. Juſti in Paſſiniane ecc. ſub eodem. A. 7. c.
S. Juſtinæ de urbe Luca parthenon, A. 412. b.
S. Juſtinæ de Patavio congregatio, præf. 111. a. ejus Commiſſi, A. 423. a.
Juſtiniana nobiliſſima gens Veneta, 50. c.
Juſtinianus imp. CP. non fuit fundator baſilicæ Claſſenſis S. Apollinaris, 13. a. 25. c.
Juſtinianus Horatius Genuenſis, 411. a.
Juſtinianus B. Paullus patritius Venetus, & eremitarum Camaldulenſium Montis-coronæ inſtitutor, 65. b. c. 73. b. 182. c. 183. b. 287. c. 289. a. 338. b. 347. 352. a. 353. a. 400. c. A. 351. b. præf. 111. b.
Juſtinopolitanus ep. Petrus Morarius, 77. a.
Juſpatronatum monaſterii Berardingæ ſibi fundatores reſervant, A. 22. c. 26. b. c.
S. Juſtus ex monacho S. Gregorii Urbis archiep. Cantuarienſis, 70. a.
S. Juſtus confeſſor eremita Polonus, 297. c. 298. b.
Juſtus monachus San-gregorianus per Miſſarum celebrationem a purgatorio liberatur, 71. c.
Ixinus fluvius idem ac Æſinus, A. 280. b.
ΙΧΘΥC ſigla veterum Chriſtianorum in muſivo Claſſenſi expreſſa, 25. b.

K

Kalendarium Benedictinum Rambekii, 8. c.
Kalendarium appellatur necrologium, A. 348. c.
Karolus rex Langobardorum, A. 6. b. V. *Carolus M.*
Kaſimir Poloniæ oppidum V. *Caſimiria*.
Kiovia Ruſſorum olim metropolis, 307. c.
Krantius Albertus ſcriptor, 223. n.
Kyrie eleiſon terdecies decantandum, A. 11. b. 18. b. tercenties, 17. b.

L

Labbeus Philippus S. J. 42. b. 106. a.
Lacrymarum donum S. Romualdo conceſſum, 257. b. 278. c.
de Lacu ecc. S. Mariæ prope Brittonorium, A. 377. a.
Lacuna-candaria fundus, A. 10. c.
Lagnanus fundus, A. 262. a.
Lagomarſinius Hieronymus S. J. 410. b.
Laici monachi, A. 341. b. appellati converſi, A. 354. b. 356. b. alii familiares, A. 384. c.
Laidulphus Capuæ princeps, 290. b.
Lambertus imp. quo anno occiſus? 4. b.
Lambertus prior S. Petri de Vivo, 373. b.
Lambertus Schafnaburgenſis monachus & hiſtoricus, 162. c. 215. b.
Lambertus, filius Attonis comitis, clericus inde monachus, A. 338. c.
Lambertus, dictus Bonattus, promittit defendere bona Prataliæ, 419. b.
Lambertus filius Petroni, 337. a.
Lamius Johannes, 259. c. 285. c. 411. a.
Lampertus ep. Cracovienſis, 294. a.
Landenulphus frater principis Capuæ, 290. b.
Lando vel Landonius papa, 37. a. 38. a.
Landuardus ep. Mindenſis, 105. c. A. 77. b.
Landulphus abb. S. Stephani de Bononia, 118. b.
Landulphus comes Nuceriæ, 288. a.
Landulphus hiſtoricus Mediolanenſis, 215. b. 256. b.
Lanfrancus pater Franchæ uxoris Almerici marchionis, A. 44. c. 51. b.
Lanfrancus judex Berengarii I. imp. A. 36. a. 37. b.
Langius Paullus chronographus, 222. b. 224. b. 304. c.
Langobardorum conſuetudo ſingularium certaminum, 11. c.
Langobardorum legem Francha comitiſſa ſequitur rurſus poſt mariti mortem, 84. b.
Larciani ecc. S. Martini in territorio Caſtellano, A. 200. c.
Larcianum caſale, 290. a. A. 199. a. 200. b. 220. c. 235. a. 367. a.
Lapurani ecc. S. Michaelis, A. 377. a.
Laſia comitiſſa filia Tancredi comitis de Porciano, & vidua Franciſchini domini da Vallebona, A. 452. b.
Lateranenſe concilium, 69. c.
Laude fundus, A. 11. A.
Laudenſis S. Johannes ap. Eugubinus, 283. a. 287. c.
Laudunenſe monaſterium S. Johannis, A. 345. b.
Lauranus fundus, A. 297. b.
S. Laurentii pars craticulæ Roma Mettas translata, 335. a.
S. Laurentii de Æſino flumine monaſt. 423. c. 424. a. A. 280. c.
S. Laurentii in Campo monaſt. 157. 251. c. 254. c. A. 157. a. 280. b. abb. Petrus.
S. Laurentii in Cæſarea de Ravenna monaſterii Andreas abbas, A. 219.
S. Laurentii extra muros Urbis monaſt. A. 55. 56. &c. abb. Conſtantinus.
S. Laurentii de Deza in Hiſpania monaſt. A. 343. a.
S. Laurentii de Barreto ecc. A. 429. b.
S. Laurentii de Hiſpello ecc. 288. c.
S. Laurentii de Rivolta Piſarum ecc. A. 409. b.
SS. Laurentii & Trinitatis de caſtro Petroio ecc. 385. b. A. 223. a.

S. Lau.

S. Laurentius archiep. Cantuarienſis ex mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
S. Laurentius ep. Abſarenſis, inde archiep. Spalatenſis, 258. b.
S. Laurentius martyr Polonus eremita, 205. a. 299. b.
Laurentius converſus prior S. Mariæ de Prodano, A. 351. c.
Laureshamenſis monaſterii necrologium, A. 424. a.
de Lauro Franciſcus eremita Montis-coronæ, 368. a.
Lauſiaca hiſtoria, 72. b.
S. Lazari monaſterium prope Patavium, A. 419. b.
Lazzus pannus, A. 410. b.
Lealis Malateſta ep. Ariminenſis, A. 427. a.
Leander monachus Romanus S. Laurentii extra muros, A. 56. c.
Lebeſus vox obſcura, forte libet, 379. e.
Legati apoſtolici Corſicæ Bruno, Johannes, Sinibaldus.
Legem mariti uxores ſequebantur, ſed eo defuncto propriam denuo reſumebant, 83. b. 84. b.
Lemovicenſe concilium [illegible] a
Leibnitius Gothefridus, 222. a. 223. c. 246. b.
Lemmi monaſt. S. Michaelis in Hiſtria, 256. c. 269. b. A. 434. b. 436. a
Lemmi crypta a S. Romualdo inhabitata, 257. a.
Leniacum cusia, vulgo *Legnago*, A. 67. a.
Lene fundus, A. 141. a.
Lendenaria caſtrum, A. 129. b.
Leo III. pp. 18. b.
Leo IV. pp 69. b. 358. b.
Leo VIII. pp. 46. c. 103. b. A. 75. b.
S. Leo IX. pp. 236. a. A. 10. b. 353. c.
Leo X. pp. 182. c. 183. b. A. 313. b. 325. b.
Leo archiep. Ravennas, 23. b.
Leo II. ex abb. Nonantulano, vel ex monacho Claſſenſi, cognomento Mutus, archiep. Ravennas, 23. a. 79. c. 167. epiſtolam ſcribit ad Durantem, 233. a. 254. a. 388. a. A. 149. a. diploma ab Ottone III. obtinet pro ſua eccleſia, A. 155. 166. a.
Leo abb. Fundanus & epiſcopus Cajetæ, 168. a.
Leo Græcus ep. in Calabria, 168. a.
Leo ep. Ferrariæ, A. 81. c.
Leo ep. Ficoclenſis, [illegible] Cervienſis, 378. b. c. A. 217. b. 219. a. 282. b.
Leo ep. Trevirenſis, 168. a.
Leo ep. Vercellenſis, 374. a. 389. b. obit, 420. c. fuit logotheta ſacri palatii, A. 160. c.
Leo protoſcriniarius, inde Leo VIII. pp. 94. c. A. 64. c. V. *Leo VIII.*
Leo alter protoſcriniarius, A. 114. b.
Leo ſcriniarius, A. 42. b. &c. alter, A. 66. b.
Leo Oſtienſis, 152 b. 154. b. 161. c. 198. a. 215. b. 216. c. 219. c. 228. a. c. 256. a. b. 290. b. 307. c. 350. b. 408. b.
Leo I. abb. Nonantulanus, 136. a. diſcipulus putatur S. Romualdi, 165. c. &c. diverſus a Leone abb. SS. Bonifacii & Alexii de Urbe, 168. c. 227. c. 388. a.
Leo abb. Pompoſianus, 137. b. 209. a.
Leo abb. Ravennas & notarius, 91. b.
Leo abb. Sublacenſis, 44. a.
Leo abb. SS. Bonifacii & Alexii de Urbe, 168. c. 191. c. 193. a. 196. c. 227. c.
Leo abbas, A. 189. c.
Leo eremita, diſcipulus S. Petri Damiani, 381. c. 402. c.
Leo monachus San-bonifacianus, dictus ſimplex, 169. a.
Leo imp. CP. 16. a.
Leo nobilis vir beneficus in monaſterium S. Gregorii de Urbe, 413. a. A. 74. c. 256. b.
Leo calvus vir nobilis, 419. c.
Leo Conſtantini filius, A. 68. a.
Leo de Andillando, A. 61. b. c.
Leodinus Levita, A. 25. b.
S. Leonardi ecc. Burgi-ſancti-Sepulcri, 183.
S. Leonardi ecc. de Borghicciolo diœceſis Lucenſis, A. 404. c. 405. b.
B. Leonardus eremita Camald. Gregorio IX. ſummum pontificatum prædicit, & miraculis in obitu illuſtratur, A. 332. b.
ad Leones in territorio Brixienſi monaſt. S. Benedicti, 106. a.
Leoniana civitas Urbis, A. 125. b.
S. Leontii ep. & martyr corpus a Vicentia Mettas translatum, 335. a.
Letarcle ecc. converſi Camald. presbyteri, A. 351. b.
Lethaldus monachus ſcriptor, A. 344. b.
Leto vel Letus abb. S. Severi in Claſſe Ravennæ, 378. c. A. 219. b.
Leutius ep. Cremonenſis, idem ac Luitprandus hiſtoricus, V. *Luitprandus*.
Leugnanus fundus, A. 140. c.
Lex Falcidia, 108. a. A. 9. b.
Lezatenſis monaſterii S. Petri in Catalaunia abbas Benedictus, 137. a.
S. Liberius archiep. Ravennas, 98. b. 101. b.
S. Libertinus, 281. b.
Lignanus fundus, A. 139. c.
Libra aurea, 179. b. monaſterialis, 72. c.
Lillanus fundus, A. 140. b.
Linarus fundus, A. 168. b. 188. c. 247. c.
Lingonenſis ep. Angrinus, 4. b. Roibertus.
Linguæ Italicæ primordia, 59. b. &c. V. *Italica*.
Lyrenſe monaſterium & conſuetudines, A. 406. b.
Liſanus fundus, 267. b.
Liptinenſis ſynodus, 395. b.
Liſathii monaſterium, 334. a. abbas Advertus.
Lites decidebantur per ſingulare certamen, 343. b.
Litoris majoris inſula Venetiarum, 53. c.
Lithua ſeu Lithuania provincia Poloniæ, 223. a. 263. b. 304. b.
Liudulfus presbyter Moguntinus ſcriptor vitæ S. Severi archiep. Ravennatis, 147. c. 148. b.
Livernus canalis, A. 53. b.
Livienſe territorium V. *Foro livienſe*.
Livonia provincia Ruſſorum, 307. c.
Liutulphus ep. Callienſis, 313. b.
Lizani fundus conceſſus a Frederico archiep. Ravennate ſex abbatibus Urani, A. 174. c.
Locatellius Frigdianus mon. Claſſenſis, 182. a. 303. b.
Lobſowum villa Poloniæ, 298. a.
B. Lodulphus monaſterii Fontis-avellanæ fundator an fuerit ex gente Pamphilia? 86. b 88. a an fugerit Arianam hæreſim? *ibid.* Fontem-avellanam petit, 124. a. 186. a. cur dictus Columbinus? 125. a. Germanus a Mabillonio creditus, 187. b. an fuerit ep. Eugubinus? 125. a. 312. c. an confuſus a Damiano cum altero Liutulpho ep. Callienſi? 313. b.
Lodulphus filius Grifonis, 88. a.
Logotheta ſacri palatii Leo ep. Vercellenſis, A. 160. c
Lollius Franciſcus Ravennas, 286. b. 316. b.
Lombardus archiep. Beneventanus, 411. c.
de Lomello Marcus comes, A. 444. a.
Londinum urbs, A. 344. a. ep. S. Mellitus, 70. a.
Longaderæ eremus prope monaſterium Cuxani, 137. c. 138. a. b.
S. Longini ecc. diœceſis Comaclenſis, 104. b.
Longinus S. R. E. card. A. 350. c.
Longula caſtrum, A. 129. b.
Lorenzanum caſtrum, dictum etiam Riozoparelli, in territorio Arretino, A. 367. b.
Lotharingiæ duces Conradus & Otto, 60. a.
Lotharius imp. Ludovici imp. filius coronatus imp. 358. b. 359. a. moritur monachus Prumienſis, 8. b. 25. b. 27. c. 148. a. A. 24. c. 344. a.

Lotha-

Lotharius rex Italiæ Hugonis filius, 66. b. 76. a. A. 39. c.
Lotharius rex Francorum, 134. e.
Lucardi ecc. S. Donati, A. 141. b.
Lucardi plebs S. Mariæ in Hieruſalem, A. 142. b.
Lucæ territorium, 318. b. 335. b. 408. a. protendebatur uſque ad Palariolum, 108. b. A. 1. c. epiſcopi Conradus, Gerardus, Petrus.
Lucæ monaſt. S. Juſtinæ, A. 412. b.
Lucania provincia regni Neapolitani, 106. a.
Lucas Barcinonenſis, alias Hiſpanus, eremita Coronenſis, 8. e. 26. b. 27. c. 65. b. 73. b. 338. b. 352. b. 353. præf. 11. a. 111. b.
Lucedii monaſterium, 174. b. 272. b. præpoſitus Alcherius, Wido, abbas Bononius.
Lucentius Julius-ambroſius abb. Ciſtercienſis, 86. b. 124. b. 269. b. e. 312. c. 343. a.
Luceoli Umbriæ civitas, 198. a.
Luceoli monaſterium, 417. b. vita ibi monachorum, 418. b. eremus, 331. b.
S. Luciæ virginis & martyris corpus, Syracuſis Corfinium, inde Mettas translatum, 335. a.
S. Luciæ de Baccharacia ecc. V. *Baccharacia*.
S. Luciæ ecc. prope Balneum, olim parthenon, 178. c.
S. Luciæ ecc. de Foreſta diœceſis Cingulanæ, A. 373. a.
S. Luciæ ecc. ſive oratorium ad Turrim-caliginis diœceſis Torcellanæ, 54. c.
SS. Luciæ & Andreæ de Urbe monaſt. 69. a.
Lucia abbatiſſa S. Chriſtinæ de Tarviſio, A. 411. c.
Lucia abbatiſſa S. Mariæ & S. Johannis de Bethleem prope Bononiam, A. 432. b.
Lucia ancilla Dei Ravennas, filia Paulli conſulis, 110. b.
Lucidus ep. Ficoclenſis, ſeu Ficulinus vel Cervienſis, & abbas S. Gregorii de Urbe, 69. b. A. 344. c.
Lucimanus fundus, A. 297. c.
Lucius-zenobius Albergatus Bononienſis, 121. c.
Luci S. Petri parthenon, in agro Mucellano, 280. e. A. 351. b. 375. b. a. 397. b. 401. 413. c. 414. a. 416. 417. b. abbatiſſæ Agnes de Lippis, Dilecta, Franca, Margarita.
Lucus fundus, A. 141. b. ecc. S. Martini, A. 141. b. 142. a.
Lubinus Auguſtinus, 280. c. 287. b.
Ludewig Petrus, 195. b. 196. c.
Ludovicus Balbus, [illegible] imp. a Baronio ab aliis dictus, 3. e.
Ludovicus Pius imp. 148. a. 359. a.
Ludovicus II. imp. filius Lotharii, 8. b. 24. b. 89. b. 97. b. 266. 364. c. A. 12. c. 24. c.
Ludovicus III. imp. a Baronio & ab aliis IV. appellatus, quo anno coronatus? in ſola Provincia imperabat anno 907. 4. e. 38. b.
Ludovicus VI. rex Francorum, cognomento Craſſus, fit monachus, A. 344. b.
Luitgarda filia Ottonis I. imp. 60. a.
Luiticenſes populi, 202. e.
Luitprandi regis judicatum, 364. a. pes, 379. c.
Luitprandus dux Beneventanus Ravennam petit, 7. b.
Luitprandus, vel Leutius, Ticinenſis hiſtoricus ep. Cremonenſis, 37. b. 38. b. 60. a. 67. b. 92. b. A. 81. c. 82. b.
Lunergius ep. Marianenſis, 78. c. 81. c.
Luogariam ad viam Romæ in Tranſtyberi ædes Oblatarum Camaldulenſium, A. 454. a.
Lupanaria locus in Etruria, A. 4.
Lutherani a S. Andrea Zoerardo puniti, 391. b.
Luzzius Amadeus Venetus ordinis Minorum de Obſervantia, 362. b. c. 363. b.

M

MAbillonius Johannes laudatus, 2. b. 10. a. b. 11. c. 18. b. 24. b. 25. c. 26. b. 27. e. 28. b. 36. a. 37. a. 43. b. c. 44. b. 49. c. 59. b. 67. e. 68. b. c. 69. a. e. 70. b. 71. b. e. 85. b. 88. b. 89. b. e. 93. a. c. 106. c. 107. a. 108. b. 113. a. 116. b. 118. b. c. 123. c. 124. b. 127. c. 134. c. 136. c. 137. b. 152. b. 152. e. 154. b. 159. e. 168. 173. 174. b. 175. b. 187. b. 198. 199. c. 210. b. 214. a. e. 215. b. 217. b. 219. 226. c. 228. c. 233. a. 251. c. 252. b. 254. a. 256. c. 259. c. 270. c. 280. b. 291. b. c. 296. b. 305. b. 308. c. 312. b. 314. a. c. 326. b. 334. a. 336. c. 339. e. 340. b. 341. c. 344. e. 361. b. 367. a. 368. a. b. 370. c. 371. b. 380. b. 400. a. e. 412. c. A. 166. a. 339. a. 341. c. 342. a. e. 343. a. 344. 347. a. c. 349. b. 353. b. 354. b. 356. b. 357. e. 391. b. 423. b. 424. e. 425. a. 455. a. præf. 1. a. vi. b. vii. a. ix. b. x. a.
S. Macarii reliquiæ in baſilica S. Apollinaris Claſſis, 14. e.
Macerata ecc. S. Mariæ de Pietate, A. 368. b. 370. b.
Macchertius Theophylus Venetus mon. S. Mathiæ de Muriano, 82. b. &c. 191. b. 255. c.
Macchiarellus Philippus Neapolitanus eremita Monte-coronenſis S. Romualdum de familia Saxorum judicat, 7. a. muſicæ arti vacantem facit, 9. 2. c. 52. a. 56. a. 157. c. 189. a. 230. c.
Macchiavellius Alexander Bononienſis, 121. c.
Maffejus Scipio marchio, 25. b.
Magagnoti Petrus presbyter Patavinus ſcribit de pueris Oblatis in monaſteriis, A. 339. a.
S. Margaritæ de Toſina prioratus, A. 352. b. c.
Magdeburgi urbs conditur ab Ottone I. imp. 221. e.
Magdeburgi archiepiſcopatus quando inſtitutus? 106. a. archiepiſcopi Adalbertus, Conradus, Giſelarius, Tagino.
Magdeburgenſe monaſterium in ſedem archiepiſcopalem verſum, 222. b.
Magdeburgenſe chronicon, 216. c. 222. c. 223. c. 260. b. 262. a. 304. a.
Magdeburgenſes centuriatores, 46. a.
Maginfredus Odelrici marchio Seguſii eremum ædificat, 201. b. & ſeptem monaſteria, ibid. 389. e.
Maginfredus comes Mediolanenſis pater Hugonis interfectoris Lamberti imp. 4. b.
Magiſter converſorum, A. 358. b.
Magnale caſtrum a Catilina conſtructum, 255. c.
Magnanus Romualdus presb. Faventinus, 260. a.
Magnus abbas S. Victoris Maſſiliæ, 3. c.
Magius & Madius pro Majo menſe interdum legitur in veteribus chartis, 254. a.
Mainardinus ep. Foro-cornelienſis, A. 375. b.
Mainardus ex monacho Avellanenſi ep Eugubinus, 186. b.
Mainardus abb. Saxivivi juxta Jacobilium ex mon. Sitrienſi, 402. c.
Mainardus comes Camerinenſis, 310. b.
S. Majolus abb. Cluniacenſis monaſt. Claſſenſe reformat, 47. b. 49. 50. a. quæ tamen reformatio viſitatio potius dicenda, 115. a. 174. b. 184. e. 207. a.
Major eremi Bononienſis Guido, A. 412. c. Samſo, A. 369. c. 371. a. Pedemontanæ Apollinaris, 238. a.
Majus abb. Sextenſis diœceſis Lucenſis, 259. b. c.
Malaſvinta Gothorum regina ædificatrix monaſterii S. Petri Oſteo-trophei de Ravenna, 382. e.
Malateſta Lealis ep. Arimini, A. 427. a.
Malateſta Sigiſmundus Arimini dominus, 19. b. 25. b.

Maldulus habet ſcalæ myſticæ viſionem, 278. a. 342. a. 346. c. depictur habitu converſorum in tabula Piſana, 349. ejus donatio Camaldulenſis loci S. Romualdo diſtinguenda a conceſſione epiſcopi Arretini, 344. b. c. &c. inſtrumentum ipſius donationis Camalduli, 338. c. A. 320. a.
Mallan Petrus, 94. c.
Malvaſia Carolus-cæſar Bononienſis, 121. c.
Malumbra Urbanus Venetus abb. Claſſenſis, 27. b.
S. Mamiliani abbatia Montis-Chriſti, V. *Montis-Chriſti*.
Mamilianus Binius a Florentia abb. S. Petri Montis-muri, & prior commendatarius S. Michaelis in burgo Arretii, A. 451. c.
Mancoſi ſolidi, A. 60. b. 68. b. 73. c. 74. 75. a.
Mandriæ vel maſſæ Camellariæ caſtrum in agro Romano, 197. b. A. 123. b. 265. b.
Mandriæ monaſt. S. Mariæ prope Patavium, A. 429. b. 430. &c.
Manianus fundus, A. 59. c. 70. &c. 86. c.
Manigii caſtrum & eccleſia donata monaſt. Vangaticienſi, A. 129. b.
Manipulus a converſis Cluniacenſibus aliquando geſtabatur, A. 406. b.
Manreſenſis comitatus, 145. a.
Manricus locus, in quo Lambertus imp. occiditur, 4. b.
Manſius Dominicus cler. reg. Matris Dei, 214. b.
Manſo abb. Montis-caſini, 152. b. 161. c. 191. c. 228. c.
S. Manſueti ep. Tullenſis ſepulcrum, 296. b.
Mantua urbs, 408. b. territorium, 83. a. Almericus marchio, *ib.*
Manumiſſi vel commiſſi monaſteriorum, A. 387. a. 389. b.
Manu-Domini ecc. S. Petri Ravennæ, A. 221. b.
Manuum opera monachorum propria, 232. c. 418. b.
Manzonius B. Antonius-peregrinus vir nobilis Patavinus converſus Porcilienſis, A. 368. c.
de Marca Petrus, 145. b. 146. a. 158. b. 161. c.
Marcarius fundus, A. 141. c.
S. Marcellinus archiep. Ravennas, 98. b. 101. b.
Marcellus II. pp. 124. c. 373. c.
S. Marcellus mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
Marcellus fundus, A. 397. b.
Marcelli Chriſtophori archiep. Corcyrenſis epiſtola de eremo Camaldulenſi, 35[illegible] c. 400. c. A. 302.
Marchia Firmana, 76. aliquando Monarchia appellata, 243. c.
Marchiſes Saſſolini, A. 346. c.
SS. Marci, Marcelli & Feliculæ reliquiæ in eccleſia S. Apollinaris Claſſis, 13. c. ſacellum, 19. b. 189. c. A. 119. 164. c. 191. b.
S. Marci ecc. in finibus Butii & Lucæ, 358. b.
S. Marci Venetiarum baſilica ducalis, 19. b. ejus corpus veneraturi Venetias adeunt peregrini, 130. c.
Marcialia locus agri Mutinenſis, 43. a.
Marcianum caſtrum, A. 188. b. 189. c. 208. a.
Marcianus monachus, 74. c.
Marcoardus magiſter decretorum Patavii Teutonicus, A. 436. c.
Marcus abb. Pratalæ, A. 372. b.
Marcus prior SS. Patri & Benedicti de Vivo, A. 396. b. c.
Marcus prior canonicæ de Iſpida diœceſis Patavinæ, A. 415. b. 416. a.
Margarinus Cornelius abb. Caſinenſis, 35. b. 44. b. 88. b. 89. b. 90. b. 163. a. 265. b. 314. b. 317. c. 359. b.
Margarita de Toſinghis abbat. Luci, A. 416. b. 417. b.
Margarita prioriſſa S. Benedicti Arretii, A. 451. c.
S. Margaritæ de Toſina prioratus, A. 352. c.
Maria filia Amalberti, 4. c.
Maria Dalmatiæ regina, altera a Maria uxore Johannis Urſeoli ducis Venetiarum, 403. c.
Maria Roſa benefatrix monaſt. S. Gregorii de Urbe, A. 124. c.
Maria nobiliſſima femina Romana uxor Gregorii, A. 56. c.
S. Mariæ Adelmi ſeu de Elmi monaſt. in territorio Volaterrano, A. 384. a.
S. Mariæ in Aventino de Urbe monaſterium, 49. c. A. 204. c. 206. a.
S. Mariæ in Auregario monaſterium, A. 59.
S. Mariæ ad Blachernas vel Plachernas Ravennæ monaſt. 382. a. b. A. 221. b.
S. Mariæ in Balneo plebs, inde monaſterium, V. *Balnenſis*.
S. Mariæ ad Carceres in territorio Patavino monaſt. A. 349. c.
S. Mariæ de Capannula monaſt. ſubjectum altari Montis-acuti, 287. c.
S. Mariæ de Cella Patavii monaſt. A. 418. b.
S. Mariæ de Cortina prope Brittonorium monaſt. A. 414. c.
S. Mariæ de Criſpino monaſt. 259. c.
S. Mariæ de Deciano in Tiphernata territorio monaſt. A. 367. a.
S. Mariæ monaſterium Elettenſe in Catalaunia, 137. a.
S. Mariæ de Ferrata monaſt. 382. b.
S. Mariæ de Fiſtumba Patavii monaſt. A. 418. c.
S. Mariæ in Gradibus Arretii monaſt. 392. b.
S. Mariæ ad Hortum monaſt. Ravennæ, A. 62.
S. Mariæ de Inſula in territorio Galeatæ monaſt. A. 438. a.
S. Mariæ de Monte-acuto territorii Peruſini monaſt. 287. b.
S. Mariæ de Palatiolo monaſt. in territorio Ravennate, V. *Palatioli*.
S. Mariæ de Palatiolo vel Palaſolo monaſt. in Latio, 179. c.
S. Mariæ de Paterno monaſt. A. 384. b.
S. Mariæ de Patrimonio-aureliani monaſt. Ravennæ, 267. c.
S. Mariæ de Petra-ficta monaſt. V. *Petræ-fictæ*.
S. Mariæ de Poplena monaſt. A. 351. b.
S. Mariæ de Porcilia monaſt. prope Patavium, A. 368. c. 419. b. 429. &c. 434. b. 435. a. 439. b. 438. c. 441. 442. 452. c.
S. Mariæ de Pondano in territorio Ariminenſi eremus, A. 351. a.
S. Mariæ de Pulſano diœceſis Sipontinæ monaſt. 185. c.
S. Mariæ in Regula monaſt. Imolenſe, 231. b.
S. Mariæ ad Rhenum Bononienſe monaſt. A. 339. b. præf. 111. a.
S. Mariæ de Riquer in Catalaunia monaſt. 138. a.
S. Mariæ monaſt. Rivipullenſe, V. *Rivipullenſe*.
S. Mariæ de Roſano monaſt. prope Florentiam, A. 421. c.
S. Mariæ in Senodochio, vel Xenodochio Ravennæ Fridericus abbas & notarius, A. 364. c.
S. Mariæ de Trivio Montis-coronarii juncta abbas, A. 446. b. 447. b.
S. Mariæ Vallis-gloriæ Hiſpellatis territorii monaſt. 288. c.
S. Mariæ Vangaticiæ monaſterium, V. *Vangaticiæ*.
S. Mariæ de Vincareto monaſt. prope Brittonorium, A. 414. c.
S. Mariæ de Urano monaſt. prope Brittonorium 21. c. V. *Urani*.
S. Mariæ de Antignana parœcia diœceſis Faventinæ, A. 377. b.
S. Mariæ in Aquæductu plebs, 103. b. A. 75. c.
S. Mariæ Arretii ecc. 370. c.
S. Mariæ Bujani plebs, A. 194.

S. Ma-

S. Mariæ de Caballis ecc. A. 85. c.
S. Mariæ de Canovaria ecc. A. 41. b. 248. c.
S. Mariæ de Caſtro-caro hoſpitale, A. 352. a.
S. Mariæ in Campis prope Fabrianum ecc. 288. c.
S. Mariæ de monte Caſtellionis ecc. territorii Peruſini, 287. c.
S. Mariæ plebs caſtri Ceſubei, A. 175. a.
S. Mariæ de Chio plebs, 319. b.
S. Mariæ de Cluſis prope Taurinum ecc. 235. a. 237. a.
S. Mariæ de Colle-grimperti ecc. ſub S. Savino Piſarum, 107. b. A. 8. b.
S. Mariæ de Colle-ſolaroli ecc. ſubjecta monaſt. Inſulano in Galeata, A. 361. c.
S. Mariæ de Conin ecc. A. 451. a.
S. Maria de Diglauſi ecc. A. 361. c.
S. Mariæ de Fano ecc. 66. a.
S. Mariæ de Hiſpello ecc. 288. c.
S. Mariæ in Hieruſalem de Lucardo plebs, A. 142. b.
S. Mariæ de Lacu ecc. prope Brittonorium, A. 377. a.
S. Mariæ in fundo Larciano, 357. a.
S. Mariæ de Mandria ecc. prope Pa[illegible], A. 429. 430.
S. Mariæ de Mariana in Corſica ecc. 40. c. 78. c. 405. c. A. 53. a. 276. c.
S. Mariæ de Meldula ecc. A. 361. c.
S. Mariæ de Paciano ecc. A. 351. c.
S. Mariæ de Palumbaria ecc. A. 56. b.
S. Mariæ de Papia ecc. 166. c.
S. Mariæ de Partina plebs, A. 193. a.
S. Mariæ de Petra-corbaria ecc. A. 276. b.
S. Mariæ de Pietate de Macerata ecc. A. 368. b. 370. b.
S. Mariæ in Puzzale ecc. ſubjecta S. Savino Piſarum, 107. b. A. 7. c.
S. Mariæ de Riofrido ecc. ſubjecta monaſterio Luci, A. 351. b.
S. Mariæ de Ripa ecc. diœc. Lucenſis, 358. a.
S. Mariæ de Sala ecc. ſub monaſt. S. Apollinaris in Claſſe, A. 164. c.
S. Mariæ de Teupice ecc. diœceſis Vicentinæ, A. 434. b.
S. Mariæ de Trebana parœcia diœceſis Faventiæ, A. 377. c.
S. Mariæ Vici-domnarici ecc. in finibus Vicetiæ, 93. c.
S. Ma[illegible] de [illegible] ecc. [illegible] Abſarenſi, 259. a.
S. Mariæ Angelorum Florentiæ monaſterium, 401. b. A. 411. a. b.
SS. Mariæ & Benedicti de Criſpino monaſt. 259. c.
SS. Mariæ & Johannis de Bethleem monaſt. prope Bononiam, A. 425. b. 452. b.
SS. Mariæ & Petri parthenon unitum monaſterio S. Savini Piſarum, 107. b. A. 7. b.
S. Mariæ altare in baſilica Claſſenſi, 25. b. 26. b. 27. c.
S. Mariæ portus maris Adriatici, 90. b.
S. Mariæ Magdalenæ de Podio-boniti monaſterium, 212. a.
Mariana vel Marana Corſicæ urbs, 40. c.
Marianæ urbis ecc. S. Mariæ, 78. b. A. 35. a.
Marianæ ep. Lunergius, 78. c.
Marianus & Almana offerunt ſe monaſterio de Venaco, A. 264. b.
Marinianus archiep. Ravennas, 13. b. 18. c. 19. c. 20. b. 70. b. 97. b.
Mariole fundus, A. 142. b.
S. Marinæ de Larciano ecc. A. 200. c.
Martinellus Fioravantes, 419. c.
Maripetra Felicia conjux S. Petri Urſeoli ducis Venetiarum, inde monialis a Bucellino credita, 132. c.
Marinum civitas, 185. b.
B. Marinus magiſter S. Romualdi, cujus eremus deſcribitur, 53. &c. 61. &c. 77. a. 111. a. 277. b. Cuxanum adit, 130. a. c. 135. ipſius ibi vita eremitica, 136. b. fit diſcipulus S. Romualdi, 137. b. Caſinenſe monaſterium petit, 156. c. in Apuliam ſecedit, 160. c. martyrium ſubit, 184. c. 207. c. ejus cultus, 185. b. præf. VI. a.
Marinus II. papa, 66. a. 67. a. 68. a. A. 39. c. 82. c.
Marinus abb. S. Mariæ in Auregario, 105. a. A. 59.
Marinus abb. S. Mariæ de Floreotia, 253. b. 265. c.
Marinus patruelis S. Petri Damiani, 75. a.
Marius Ugurgerius patritius Senenſis, A. 23. c.
Marmoratæ ecc. S. Johannis-baptiſtæ de Ravenna, A. 221. b.
Marmoſtellus fundus, A. 297. b.
Marnacius vel Marinacius ep. Cæſenas, 378. b. c. A. 217. b. 219. a.
S. Maronis reliquiæ ex Amiterno Mettas tranſlatæ, 334. c.
Mar[illegible] Romana, 67. a. b. c. A. 90. b. altera, *ibid.*
Marozza Romana ancilla Dei, 96. c. A. 73. c.
Marradium oppidum, 259. c.
Marſanus fundus, A. 398. a.
Marſorum urbs, 334. c.
Martene Edmundus, 58. a. 279. a. A. 339. a. 356. c. 360. c. 406. b. 438. c. præf. X. b.
Martianus archiep. Ravennas, 101. b.
Martinierius, 255. c.
Martinius Joſeph canonicus Piſanus, A. 452. a.
S. Martini monaſterium in Hungaria, 325. b. 327. a. b. V. *Philippus abb.*
S. Martini monaſt. prope Laudunum, A. 349. b.
SS. Martini & Frigdiani monaſt. & hoſpitale Piſarum, A. 352. a. 368. b. 451. a.
S. Martini de Prata in Concordienſi diœceſi monaſterium, A. 387. a. b.
S. Martini in Cœlo-aureo Ravennæ, inde S. Apollinaris-novi, monaſterium, 15. a. 29. c. 30. 31. c. A. 190. c.
S. Martini de Urbe monaſt. 70. b. V. *SS. Petri & Martini.*
S. Martini de Ab[illegible] ecc. 259. a.
S. M[illegible] in Aqua-longa ecc. 162. c. A. 164. c. 191. b.
S. Martini in Bariſano ecc. 189. c. A. 119. b.
S. Martini de Bretoli cella ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 157. c.
S. Martini Litoris-majoris Venetiarum, ecc. 53. c.
S. Martini de Luco ecc. A. 141. b.
S. Martini territorii Lucenſis ecc. 359. c.
S. Martini de Patavio ecc. A. 447. a.
S. Martini in territorio Senenſi ecc. A. 171. b.
S. Martini in Silva ecc. ſubjecta Claſſenſi S. Apollinaris, 114. b. 161. c.
S. Martini in Vulmiano ecc. ſubjecta S. Savino Piſarum, A. 7. c.
S. Martini de Urbe ecc. A. 125. b.
S. Martini podium in Corſica, A. 276. b.
S. Martinus ep. Turonenſis, 312. ejus ſepulcrum, 202. b.
Martinus II. pp. Vide *Marinus II.*
Martinus archiep. Ravennas, 23. c.
Martinus ep. Abſarenſis, 258. c. 259. a.
Martinus ep. Arretinus, 338. c. A. 351. b.
Martinus ep. Ferrarienſis, 85. b.
Martinus abb. Nonantulanus, 166. c.
Martinus abb. Pompoſiæ, 149. a. 208. 209. c.
Martinus abb. S. Apollinaris in Claſſe, 47. b. 184. b. A. 106. c.
Martinus abb. S. Severi in Claſſe, 85. b.
Martinus abb. S. Johannis-evangeliſtæ de Ravenna, 85. b. 267. b.

Martinus unus vel duo abbates Vangaticiæ, 93. b. 190. c. 210. b. 253. a. 365. b. A. 66. c. 121. b. c.
B. Martinus III. prior Camaldulenſis, 212. a. 347. b. A. 349. c. 358. b. 367. c. 370. a. 407. a. 410. b. 428. b. c. 449. a.
Martinus prior S. Petri de Mucchio, A. 384. a.
Martinus prior S. Martini de Prata, A 387. a.
Martinus eremita Ravennas illuſtris, 207. c.
B. Martinus eremita Camaldulenſis, 341. e. 345. a. præf. a. b.
Martinus dux Ravennas pater Petri diaconi, & vir Ingelradæ, 5. e. A. 156. b.
Martinus conſul, A 76. c.
Martis oppidum, 291. e.
Martius Franciſcus canonicus Tiburtinus, 220. a.
Martubilia oblata monaſterii S. Michaelis Piſarum, A. 373. b.
Martula fundus, A. 258. e.
Marturii, ſeu Podu-booitii, caſtrum, 211. e. A. 146. b.
Marturii monaſterium S. Michaelis, 121. b. ædificatur, 211. b. 212. 213. 264. a. reparatio facta a S. Bononio, 280. b. A. ... b. ... 138. abbates Bononius, Johannes de Agliis, Bartholomæus, Guinicellus, Johannes, Rainerius, Rolandus.
Martyres plures facti, quia populis non obediendo evangelium prædicarunt, 309. b.
Martyrologium Germanicum, 5. a. Romanum, 1. b. 305. b. 306. b. c. Benedictinum Rambekii, 8. b.
Maſſaccii cryptæ eremus, præf. 111. b.
Maſſarius abb. SS. Hippolyti & Laurentii Faventiæ, A. 377. e. 378. c. 389. b.
Maſſarius abb. S. Mariæ Urani, A. 377. b.
Maſſarius prior Camaldulenſis, A. 351. c.
Maſſa fiſcalia Corna-cervina, A. 155. c.
Maſſa urbs, 109. b.
Maſſæ ecc. S. Pancratii, 107. b. A. 7. c.
Maſſæ marchio Hugo, A. 169. b.
Maſcalus fundus, A. 297. b.
Maſinus-barbatus fundus, A. 297. e.
Maſſiliani caſtri monaſterium, 320. a.
Maſſiliæ S. Victoris monaſterium, A. 391. a. abbas Mag...
Matelicæ caſtrum, A. 200. a.
Mateſus fundus, A. 232. c.
S. Mathiæ da Muriano Venetiarum monaſterium, A. 361. a. 386. b.
Mathilda magna comitiſſa Thuſciæ, 265. b. ejus divortium relatum a Coſma Pragenſi, 295. c. 343. a.
Mathilda, ſeu Mathildis comitiſſa Corſicæ, A. 38. c. 77. c. 78. a. 81. a. ejus teſtamentum, A. 41. a.
S. Matthæi de Canonica ecc. A. 361. c.
SS. Matthæus, Iſaac & Chriſtinus martyres Poloni, 195. c. 247. a. e. 299. b. V. *etiam SS. Johannes & Benedictus*.
Matthæus prior S. Georgii de Marchia camerarius eremi Camaldulenſis, A 450. c.
Matthæus prior S. Mariæ de Teupice, A. 434. b.
Matthæus comes Trinchioienſis, 391. a.
Matricula diverſa a Necrologio, A. 348. c. 349. c.
Matrojani curtis, 107. b. A. 8. b.
Mauſoleæ locus prope eremum Camald. A. 371. a.
S. Mauri congregationis monachi ſcriptores, A. 339. a. 347. c. 360. c. 384. b. 455. a.
Maurilius ep. Angeriacenſis, 171. a.
S. Mauritii ecc. Magdeburgenſis, 223. a. 262. a.
Mauritius comes Arvernenſis, 234. c.
Mauroceous Johannes patritius Venetus cum S. Petro Urſeolo duca Cuxanum adit, 131. c. 132. a. 136. diſcedit, 157. a. fundat Venetiis monaſterium S. Georgii-majoris, 160. b. 361. b. 412. c.
Maurocenus Petrus monachus nuncius Tribuni Memi ducis Venetiarum, 160. c.
Maurolyci Silveſter & Franciſcus, 56. b. 221. a. 302. c. 305. b. 308. b. 340. b. 344. c.
Mauronianus fundus, A. 20. c.
S. Maurus abb. A. 338. a. ejus ſepulcrum Glanafolienſe, 202. b.
Maurus archiep. Ravennas, 20. a. 27. a. c.
Maurus epiſcopus Arretinus, 344. a.
S. Maurus ep. Cæſenæ, 11. b.
Maurus ex ſocio S. Gerardi Sagredi ep. Quinqueccleſienſis, 324. b. 325. b. c. 412. c.
Maurus abb. Berardingorum, A. 373. a.
Maurus abbas Montis-Chriſti, 96. b.
Maurus prior Eremi-novæ de Fajolo, A. 370. b.
Maurus Venetus converſus ſancti Michaelis de Muriano, & coſmographus illuſtris, A. 368. c.
Maximanus fundus, A. 297. b.
S. Maximianus archiep. Ravennas, 11. e. dedicat baſilicam S. Apollinaris in Claſſe, 12. b. 20. b. 27. a. ædificat monaſterium S. Johannis-baptiſtæ a Marmorata Ravennæ, 382. c. conſecrat eccleſiam S. Michaelis Ravennæ, 383. b.
S. Maximianus abb. S. Gregorii de Urbe, inde ep. Syracuſanus, 68. b. A. 206. c.
S. Maximinus abb. Miciacenſis, A. 334. b.
Maximus ep. Salonitanus, 17. c.
Maximus abb. S. Gregorii de Urbe, 68. c.
Maximus campus, A. 297. b.
Mazolinus dux imperatoris Ottonis, 217. b.
Mazzanum caſtrum, 67. a. A. 140. c.
Medicas Franciſcus magnus dux Etruriæ, præf. x111. b.
Medices Hippolytus card. 381. a. A. 313. a.
Medices duciſſa Thuſciæ Eleonora de Toleto Camaldulum petit, & religione ducta ingredi locum non præſumit, A. 330. c.
Medices Maria cellam in Camalduli aremo ædificat, A. 330. b.
Medicina maſſa, 8. a. 16. b. A. 13. b. &c.
Mediolanenſis archiep. Heribertus, 423. b.
Mediolanenſis comes Maginfredus, 4. b.
Mediolanenſis baſilicæ Oblatæ, A. 452. a.
Medocii fundus, A. 11. a.
Μεγαλόσχημοι quid? A. 345. b.
Meggianus mons, A. 450. c.
Meguſtus ep. Oſtieoſis præſes monaſterii S. Gregorii de Urbe, ...
Mejanæ monaſterium S. Juliani ſubjectum monaſt. Montis acuti, 287. c.
Melchiſedechi effigies in muſivo Claſſenſi, 5. a.
Meldulæ ecc. S. Mariæ, A. 361. e.
Meletus fundus, A. 142. e.
S. Mellitus ep. Londinenſis ex mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
ad Memoriam-regis, vel ad Pharum monaſterium Ravennæ, A. 17. e.
Memus Tribunus dux Venetiarum, 160. b c. moritur monachus in parthenone S. Zachariæ, A. 346. a.
Menckenius Jo. Burchardus, 193. c. 195. c. 304. c.
Menardus Hugo, 324. b. 392. b.
Menſa marmorea S. Gregorii magni, 72. a.
Mercatus plebanus de Miciano, A. 360. a.
SS. Mercurialis & Gratii monaſterium Ravennæ, 110. c.
Mercurialis prior S. Johannis-baptiſtæ de Faventia, A. 362. a.
Mercurius Romualdi filius, 110. c.
Mercurius filius Theodori, A. 70. a.
Merlariæ caſtrum prope Vangariciam, A. 44. a. 45. b. 46. b. 50. a. 51. c. 129. a.
Merſeburgi urbs, 261. b. 262. b.
S. Merulus monacbus S. Gregorii de Urbe, 70. a.

Meſula

Meſula inſula Venetiarum, 53. b.
Meſcho dux Poloniæ, 293. b. c. 296. a.
Meſilianus fundus, A. 297. b.
Metaphraſtes Simeon, 73. a.
Metatianum maſſa, 8. a. 16. b. A. 13. a. &c.
Mertenſes annales, A. 344. b.
Mettenſis ep. Diedericus, 105. c. A. 77. b.
Metivus fundus, A. 158. b.
Metzo, vel Meſcho vel Miecislaus, dux Poloniæ, V. *Miecislaus*.
Mevania urbs, 334. b. 335. b.
Meugnanus fundus, A. 142. b. c.
S. Michaelis archangeli cultus a S. Romualdo auctus in pluribus monaſteriis, 178. c. ejus reliquiæ, 89. c. S. Michael conſecrat eccleſiam de Cluſis in Taurinenſibus montibus, 172. b. c. ejus baſilica in Monte-Gargano V. *Montis-Gargani*.
B. Michael Pioi Florentinus eremita Camald. auctor Coronæ Domini, A. 321. 323. b. 333. a.
Michael Traulus imp. CP. 31. a.
S. Michaelis Arretii monaſt. A. 359. c. 368. a. 410. a. 411. a. abb. Johannes.
S. Michaelis Bambergæ monaſterium & necrologium, A. 424. a.
S. Michaelis caſtri Brittorum monaſt. A. 371. b.
S. Michaelis ad Cintorium monaſt. in territorio Lucenſi, 258. b.
S. Michaelis de Cuxano monaſt. V. *Cuxani*.
S. Michaelis de Cluſis monaſt. V. *Cluſinum*.
S. Michaelis in Eremo monaſterium, 134. c.
S. Michaelis de Lemmo monaſt. V. *Lemmi*.
S. Michaelis de caſtro Marturii monaſt. V. *Marturii*.
S. Michaelis de Orticaria prope Piſas monaſt. 212. a.
S. Michaelis prope Parentium monaſt. V. *Lemmi*.
S. Michaelis in Periculo-maris monaſt. 134. c.
S. Michaelis in burgo Piſarum monaſterium a B. Bono abbate erectum, 349. 387. c. 388. b. A. 29. c. 32. 33. 268. a. 381. c. 397. b. 408. b. 452. c. abbates Andreas, Bonus, Guido, Henricus.
S. Michaelis in Furculis de Piſtorio monaſt. 265. c.
S. Michaelis archangeli monaſt. Ravennæ, 382. a. 383. b.
S. Michaelis de Storoco Ravennæ monaſterii Petrus abb. & archidiaconus, 383. b.
S. Michaelis de [illegible] monaſt. in Abſaro, 258. c.
S. Michaelis de Muriano Venetiarum monaſterium, 53. a. S. Romualdus ibi inhabitat, 64. a. b. 65. b. 210. b. 401. b. A. 368. c. abbates Andreas, Bonaventura. Ejus congregatio, præf. 111.
S. Michaelis de Vergareto monaſterium a S. Romualdo conſtruitur, 177. b.
S. Michaelis de Verruca monaſt. prope Piſas, 359. c.
S. Michaelis de Aphriciſco ecc. Ravennæ, 383. b.
S. Michaelis de Calci prope Piſas ecc. 107. b. A. 7. c.
S. Michaelis de Impore vel Empore ecc. 107. b. A. 8. a.
S. Michaelis de Lapurano ecc. ſub monaſt. S. Victoris de Cluſis, A. 577. a.
S. Michaelis ad mare ecc. ſubjecta monaſterio Firmano S. Sabini, 310. c.
S. Michaelis de Monte-oculi ecc. ſub monaſt. S. Savini Piſarum, 107. b. A. 8. b.
S. Michaelis de Ravenna ecc. 383. b. A. 221. b.
S. Michaelis Rivi-cornoclarii capella, A. 352. b.
S. Michaelis hora urbis Patavii, A. 435. a.
S. Michaelis de Templano, V. *Templano*.
Michaelius Martius, non Curtius, canonicus & patricius Lucenſis, præf. xv. c.
Michaelius presbyter Oratorii de Urbe, 46. b.
Miciacenſis abb. S. Maximinus, A. 344. b.
Miciani vel Micciani plebani erant converſi Camaldulenſes, A. 351. a. 360. a. 410. b.
de Miechovia vel Mechovia Mathias medicus & hiſtoricus Polonus, 229. a. 249. c. 295. c.
Miecislaus rex Poloniæ, 193. c. 229. b. c. 247. 248. c. 294. a.
Milo ep. Veronenſis, 46. a.
Minardus Ventura monachus S. Michaelis de Muriano, & ſcriptor, 63. b. 338. b. 351. a. 353. a.
Mindenſis ep. Landuardus, 105. c. A. 77. b.
S. Miniatis martyris corpus e Florentia Mettas translatum, 335. a.
S. Miniatis monaſt. prope Florentiam, 340. a.
S. Miniatis ecc. in diœceſi Arretina, 344. a.
Miniſteriales & manuales ſervi, A. 21. c.
Miniſtrorum nomen tributum converſis, A. 354. a.
Minius Thomas Florentinus monachus S. Mariæ Angelorum, & ſcriptor, 2. b. 33. b. 63. b. 229. b. 295. c. 297. b. 347. a. 353. a. præf. xiii. b.
Miracula a Deo patrata intercedente S. Romualdo, 172. b. 414. a. alia interceſſione S. Bononii, 396. & Sanctorum archiepiſcoporum Ravennæ, 100. b. 101. a. miracula ad eccleſiam Burgi S. Sepulcri, 410. a.
Mireus Aubertus, 302. b.
Miriacenſe monaſterium, 46. a.
Miro ep. Gerundenſis, 134. c. 145. c. 146. a.
Miro comes Barcinonenſis, 145. c. 153. c.
Miro comes Biſuldunenſis, 158. b.
Miſſa non celebranda a cubile petente poſt matutinam ſynaxim, 75. b.
Miſſa ſuper populum non in omnibus eccleſiis celebratur, 97. b.
Miſſæ tres eodem die decantandæ a presbyteris, A. 18. b.
Miſſæ quotidiana celebratio laudata, A. 308. a.
Miſſas canere idem eſt ac celebrare, A. 63. b.
Miſſarum S. Gregorii papæ origo, 71. c.
Miſtrianus fundus, A. 25n. c.
Moguntiæ archiepiſcopi, 408. a. Atibo, S. Bonifacius, Otgarius, Villigiſus.
Mojani monaſt. S. Benedicti, A. 350. b. Nicolaus abbas.
Mojonæ caſtrum. 333. a. A. 369. ejus eccleſiæ presbyteri erant ex numero converſorum Camaldulenſium, A. 351. b.
Mola-barbarum fundus, A. 57. b.
Molanus Johannes, 392. b.
Mola-rupta caſtrum prope Urbem, 400. a. A. 215. b. 226. b. 253. a. 297. b. c.
Molea-artone fundus, A. 375. c.
de Molino curtis, A. 93.
Moliſmenſe monaſterium, A. 344. c.
Monachatus pro pœnitentia indictus viris principibus a S. Romualdo, 146. a.
Monachi triennio monaſteria colere ante eremiticam vitam tenebantur, 52. b.
Monachi appellati regulares, 90. a.
Monachi ex diverſis terris ad S. Stephanum regem Hungariæ concurrebant, 324. b.
Monachorum decus eſt pallor & macies, 387. b.
Monachi perverſi in Sanctorum monaſteriis non raro inhabitant, 393. c.
Monachi ad ſervitium monaſteriorum monialium permiſſi a ſummis pontificibus & ab epiſcopis, A. 412. b.
Monachi fieri nequeunt, qui liberi non ſunt, ex bullis pontificiis, etſi id non ſtatutum a S. P. Benedicto, A. 342. b.
Monachi ad ſuccurrendum, qui? A. 343.
Monachi profeſſi cenſebantur, qui in infirmitate veſte monaſtica induti, vota eliciebant, A. 347. a.
Monachis tribus ſimul junctis ſolum profitebantur.

exitum

exitum a monaſteriis S. Johannes-gualbertus, A. 353. b.
Monachi aliquando notarii, A. 363. c.
Monachi & ſacerdotes facti ex converſis, A. 410. c.
Monachi rectores monaſteriorum monialium, A. 437. a.
Monachi duo Camaldulenſes ad prædicandum evangelium in Indiam orientalem miſſi, præf. x. c.
Monaldus comes Nuceriæ, 288. a.
Monarchia idem ac Marchia, 243. c.
Monaſteria appellabantur ipſæ eccleſiæ & ſacella, 19. b. 22. a.
Monaſteria commendata alicui cum jure eligendi unum vel plures ſucceſſores, 66. a. 381. c.
Monaſteria aliquando vocabantur fundata, cum rurſus in ampliorem formam erigebantur, 191. b.
Monaſteria & eremi a S. Bononio abbate conſtructa in Ægypto & Babylone, 272.
Monaſteria ordinis S. P. Benedicti a S. Romualdo reformata, 288. a.
Monaſteria etſi ab origine non Camaldulenſia, cur in Annalibus referantur? 291. a. & in præf. vi.
Monaſteria diœceſis Ravennatis ſocietate unita, 369. c.
Monaſteria aliquando appellata cœmeteria, A. 343. b.
Monaſteria interdum regebantur a converſis, A. 374. c.
Monaſteria duplicia virorum & monialium, A. 346. a. 412. a. 418. b. c.
Monaſteria converſarum, A. 425. c. 426. b.
Monaſticam veſtem parvam induebant laici infirmi, & morti proximi magnam, A. 345. a.
Monaſticus ordo appellatus olim apud Hiſpanos ordo Confeſſionis & pœnitentiæ, A. 343. c.
Moncatæ ex ducibus Ambroſius eremita Camaldulenſis, inde ep. Urgellenſis, A. 327.
Mondini ecc. S. Johannis, A. 261. c.
Monetæ magiſtri Bernardus & Gundefredus, 166. c.
Monetæ cudendæ jus archiepiſcopis Ravennatibus conceſſum, A. 156.
ad Monetam-publicam locus Ravennæ non longe a poſterula Ovilionis, [illegible]
ad Monetam-veterem locus Ravennæ [illegible]tus, ubi erat eccleſia S. Crucis, 15. a.
Moniales Camaldulenſes, 301. c. anno xxv. velantur, A. 423. c.
Moniales veteres ſacræ & laicæ, A. 423. b.
Monialibus inſerviebant monachi & converſi, A. 411. &c.
Moniales ad ſuccurrendum, A. 423. c.
Moniſatenſe monaſterium S. Paulli in Catalaunia, 137. a.
Monothelitæ, 69. c.
Montagutoti fundus, A. 384. b.
Montanarius Apollinaris Balneocaballenſis abbas Claſſenſis, 58. b. 64. b.
Montaneanæ ſeu Montagnanæ caſtrum, A. 129. b.
Montaninus converſus & parochus, A. 380.
de Monteriano parthenon S. Petri, 280. c. 305. c.
de Monterione S. Donati monaſt. Ravennæ, 382. b.
de Montfaucon Bernardus, 68. a. 209. b. 346. c.
Monti Reoatus, V. *Montanarius*.
Montis-acuti Peruſinæ diœceſis monaſt. S. Salvatoris, 287. b. A. 394. b. præf. iii. b. abb. Carſedonius, Gerardus, Sigebaldus.
Montis-acuti monaſt. SS. Trinitatis, 287. b.
Montis-alti fundus, A. 297. c.
Montis-amiati monaſt. SS. Salvatoris, 366. offertur regendum ab Henrico II. imp. S. Romualdo, 367. c. quale fuerit hoc monaſterium, 368.
Montis-amiati monaſt. SS. Trinitatis, A. 394. b.
Montis-amiati monaſt. de Vivo. V. *Vivi*.
Montis-aperti in Senenſi agro caſtrum, 412. b. A. 264. a.
Montis-aurei caſale, 67. a.
Montis-buxerii nobilis gens, 573. b.
Montis-canigonis monaſt. 155. b. 158. b.
Montis-caſini, V. *Caſini*.
Montis-caſtellionis ecc. S. Mariæ, 287. c.
Montis celleſii monaſterium S. Ambroſii, inde eremus, A. 386. 394. a.
Montis-Chriſti inſulæ maris Thyrenni monaſterium S. Mamiliani bonis locupletatum a comitibus Corſicæ, 39. b. c. 40. b. 77. c. 78. 80. b. 95. c. 96. a. 405. b. A. 29. c. 32. a. 37. b. 38. b. 47. b. 102. b. c. 103. b. 169. b. 385. c. abbates Henricus, Johannes, Julius, Maurus, Paullus, Placidus, Silverius, Simon.
Montis-coronæ monaſt. S. Juliani, 287. c.
Montis-coronæ eremus & congregatio eremitarum, 287. c. præf. iii. b. V. *Montis-acuti S. Salvatoris*.
Montis-falconis ecc. S. Gaudentii ſub monaſt. Montis-acuti, 287. c.
Montis-feretri urbs, 198. c. 418. c. V. *B. Johannes de Monte-feretro*.
Montis ferrati caſtrum, [illegible] b.
Montis-ferrei monaſt. S. Benedicti, [illegible] c.
Montis-ferrei monaſt. S. Martini, 327. b. 329. b.
Montis-gargani locus a Saracenis vaſtatus, 185. b. baſilica S. Michaelis, 89. c. 216. b.
Montis-herculis monaſt. SS. Trinitatis, A. 372. c.
Montis-magni ecc. S. Gregorii ſub S. Savino Piſarum, 107. b. A. 7. c.
Montis S. Mariæ locus in agro Romano, A. 297. c.
Montis-martis vel marrini caſtrum, 274. b. alterum, 285. b. A. 250. c. nobilis gens, 286. c.
Montis-mileti arx, 285. b.
Montis-muri monaſt. S. Petri in diœceſi Florentina, A. 352. a. 372. a. 451. c. abbates, Blaſius, Nicolaus.
Montis-neronis ecc. SS. Trinitatis in comitatu Tudertino ſubjecta monaſt. Montis-acuti, 287. c.
Montis-noculi ecc. S. Michaelis, 107. b. A. 8. b.
Montis-oliveti congregatio, 290. a. 291. b. 331. c. A. 423. a. 453. b.
Montis-[illegible] monaſt. S. Salvatoris ſub altero Montis-acuti, [illegible]
Montis-politiani urbs, A. 301. c. 394. c.
Montis-pregii eremus S. Vincentii in territorio Peruſino, 287. c. 319. c.
Montis-rapponi locus, A. 142. b.
Montis-regii monaſt. S. Giſmundi in territorio Peruſino, 288. a.
Montis-arenarii locus, A. 262. a.
Montis-rubei fundus, A. 11. b.
Montis-ſancti fundus, A. 141. b.
Montis-ſaxi caſtrum, 6. c.
Montis-ſilicis caſtrum, 365. b. A. 202. a. c.
Montis-ſilicis monaſt. S. Petri, A. 203. a.
Montis-ſubaſii monaſt. S. Silveſtri, 288. c.
Montis-vaſi curtis, 107. b. A. 8. b.
Montis-virginis congregationis converſi, A. 423. a.
Montis-viridis monaſt. S. Petri, V. *Palatioli S. Petri*.
Montis-ulmi fundus, A. 38. a.
Morarius Petrus ep. Juſtinopolitanus, 77. a.
Morenum caſale, A. 113. b. 115. b. c. 117. b.
Morezani curtis, 107. b. A. 8. b.
Moricus comes Camerinenſis, A. 180. b.
Morigia Paullus, 351. a.
Moriſſenæ eccleſiæ ep. S. Gerardus Sagredus, V. *S. Gerardus*.
Morti proximi plures tam viri, quam mulieres mona-

monaſticeo profiſebantur, A. 348. 424. a. ex pontificum privilegiis, A. 345. b.
Moinæ curia, A. 359. c. 450. a.
Moironis arx, 108. b.
Mucelli monaſterium Vallis-bonæ, 410. c. 411. a.
Mucchii monaſt. S. Petri in diœceſi Volaterrana, A. 383. a.
Mugnotii Andreæ Hiſpani deſcriptio eremi Camaldulenſis, 352. a. 400. c. A. 314.
Mugnani S. Benedicti monaſt. 288. b.
Mugnanus fundus, A. 142. b.
Mundium, quid? 4. c.
Mumerus fundus, A. 109. b.
Muoia abb. monaſt. Superadi in Hiſpania, A. 343. c.
Muratorius Ludovicus-antonius laudatus, 4. b. 5. b. 8. b. 15. b. 19. b. 23. a. 40. a. c. 43. b. 62. b. 67. c. 68. a. 76. a. b. 78. b. 81. b. 82. 92. b. 93. e. 105. a. 109. b. 144. a. 160. b. 175. b. e. 190. b. 191. b. 201. b. 25. b. 214. c. 216. a. 217. b. 218. a. 231. b. 233. a. 235. b. 244. a. 251. c. 254. a. 255. a. b. 256. b. 265. b. c. 267. a. 315. c. 317. b. 318. b. 319. e. 342. c. 364. 369. b. 371. b. 384. b. c. 385. a. 393. b. 405. a. 406. c. 409. b. A. 20. 35. c. 66. b. 338. a. 364. c. 412. a. 452. a. præf. a11. c.
Murcimir rex Dalmatiæ, 230. b.
Muriani inſulæ Venetiarum plebani S. Mariæ, & S. Stephani, 65. a. V. S. Mathia, & S. Michaelis.
Murrus locus territorii Aſculani, 88. a.
Muſianus fundus, A. 200.
Muſicæ minime deditus S. Romualdus, 9. a.
Muſilenum caſale, A. 57. b.
Muſiliani monaſterium S. Bartholomæi in territorio Bononienſi, 265. b.
Muſiva baſilicæ Claſſenſis, 20. c. 21. a.
S. Muſtiolæ de arcu Senarum Johannes prior, A. 350. b.
Mutilianæ comes Guido, A. 363. c. 385. c.
Mutinæ territorium, 110. c. A. 104. c.
Mutinenſis eccleſiæ privilegium, 4. b.
Mutinenſe concilium, 42. c. epiſcopi Herebertus, Wido.

N

NAlgodus diſcipulus S. Majoli abb. vitæ ſcriptor, 47. b. 115. a.
Narbona ..., 133. b.
Narſes non fuit fundator baſilicæ Claſſenſis, 13. a. b. 25. c.
de Natalibus Petrus ep. Equilinus, 256. c. 305. b. 320. a. 366. c.
Natalis ab Alexandro O. P. 346. a.
Natalis Dux Ravennas, 110. b. 365. a.
Nebbianum caſale, 301. c.
Necrologium Argentogilenſe, A. 423. c.
Necrologium Avellanenſe, A. 349. c.
Necrologium San-Benignianum A. 223. c.
Necrologium Bononienſe S. Chriſtinæ, 184. a. A. 349. c. 368. c.
Necrologium S. Mariæ ad Carceres, A. 349. c.
Necrologium San-Dionyſianum, A. 423. c.
Necrologium Galeatenſe, A. 349. c.
Necrologium Remenſe S. Petri, A. 424. a.
Necrologium Vangaticienſe, A. 34. c.
Necrologiorum præſtantia, A. 349. c. in eis ſcribebantur nomina etiam fratrum ad ſuccurrendum, A. 343. b. 349. a. & participantium bona ſpiritualia monaſteriorum, A. 349. c.
Neo archiep. Ravennas, 383. a.
Neoburgi placitum, 314. b.
Nepeſinum territorium. 67. a. A. 90. b. epiſcopus Sergius.
Nepeſinus vir nobilis Segualdus, A. 176. c.
Nereſinæ ecc. S. Franciſci in inſula Abſarenſi, 259. a.
Nerinius Felix abbas Hieronymianus, 66. c. 84. c. 95. a. 179. c. 190. b. 193. b. 227. a. c. 283. c. 366. b.
Neugebaverus Salomon Boruſſus hiſtoricus, 296. a. 327. b.
Nibianum caſale, A. 367. b.
Nibli de Soci fundus, A. 247. c.
Nicanus fundus, A. 297. c.
S. Nicolai monaſt. inſulæ Abſarenſis, 258. c.
S. Nicolai monaſt. urbis Burgi-ſancti-Sepulcri, A. 453. c.
S. Nicolai monaſt. prope Cantianum, 417. b.
S. Nicolai de Forbitoribus monaſt. de Urbe, præf. a11. b.
S. Nicolai monaſt. de colle Metrano Callienſis diœceſis, 331. c.
S. Nicolai monaſt. Montis-garbi in inſula Abſarenſi, 258. c.
S. Nicolai ecc. ad Boaſum fluvium Callienſis diœceſis, 330. c.
S. Nicolai ecc. territorii Hiſpelli, 288. c.
S. Nicolai ecc. de Litore-majori Venetiarum, 54. a.
S. Nicolai ecc. de Lorenzano diœceſis Arretinæ, A. 367. c.
S. Nicolai ecc. in inſula Palatioli, 90. b.
S. Nicolai ecc. de Serravalle diœceſis Arretinæ, A. 383. c.
S. Nicolai ecc. de Soci, 344. a.
S. Nicolai in Vico ecc. territorii Hiſpellatis, 288. c.
SS. Nicolai & Michaelis de Marturio monaſt. V. *Marturii.*
SS. Nicolai & Georgii ecc. ſubjecta partheoni Luci, A. 351. b. 375. a.
Nicolaus I. pp. 69. b. 71. a. 73. a. 89. b. 364. b. A. 338. c.
Nicolaus II. pp. 166. a. 173. b. 227. c. 287. b. 313. a.
Nicolaus IV. pp. 402. c.
Nicolaus V. pp. 402. c. 410. c.
Nicolaus ep. Accienſis, 81. c. 78. c.
Nicolaus abb. S. Helenæ ad flumen Æſinum, 310. c.
Nicolaus ex converſo abbas S. Benedicti de Mojano, A. 350. b.
Nicolaus abb. M... muri, A. 372. a.
N... prior de Aveſa prope Veronam, A. 371. c.
Nicolaus prior de Vivo, A. 372. a.
Nicolaus vicarius Camald. A. 369. c.
Nicolaus nobilis vir, A. 69. b.
Niderburgi monaſterium, 312. b.
Nigris prope veſtibus converſi Camaldulenſes de Fiere induti, A. 410. b.
S. Nilus abb. in Oriente, 232. a.
S. Nilus abb. Vallis-lucii, 191. c. 193. a. 215. b. 380. c.
Nimphula fundus, A. 297. c.
Nitra civitas Hungariæ, 327. a. 329. a. ejus patroni SS. Andreas & Benedictus eremitæ, 390. b. epiſcopus Jacobus IV.
Noceati appellabatur locus, ubi eſt eccleſia Burgi S. Sepulcri, 385. b. 410. b. A. 212. b. 252. b. 290. b.
Nocri mons, 403. b.
Nomen converſis mutatum, A. 449. b.
Nonantulæ monaſt. S. Silveſtri, 47. a. 93. a. abbates, 166. c. S. Anſelmus abb. fundator, Hubertus vel Humbertus ep. Parmenſis, Johannes plures, Leones duo, Martinos, Petrus, Rodulphus, Wido ep. Mutinenſis.
Nonantulæ familia Piſana fictitia, 388. b.
Nordamhumbrorum apoſtolus S. Paulinus ex mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
Notarii uſurparunt formulam *ſacri palatii* uſque ad

ad ſeculum duodecimum, 81. b. 406. b.
Notarii aliquando in interregno adnotabant nomen defuncti imperatoris in eorum tabulis, 419. a. 423. b.
Notarii interdum monachi, A. 363. c. aliquando clerici, etſi id vetitum a Carolo M., inde ab Innocentio III. A. 364. b. 365. 366.
Notarii clerici Venetiis perdurarunt uſque ad ſeculum decimum-ſeatum, A. 364. c.
Notarii regulares, id eſt ordinarii, A. 365. a.
de Nova-ſandecz in Polonia parthenon S. Claræ, 298. b.
Novalicienſe chronicon, 4. b. 238. a. abb. Joſeph.
Novarienſis ep. Petrus, 252.
Novarienſis Johannes-baptiſta prior Camald. A. 328. a.
Novellus Guido comes de Balneo, A. 385. c.
Novitius aliquando pro profeſſo intelligendus, 50. b.
a Nuce Angelus ex abb. Caſinenſi archiep. Roſſanenſis, 307. c.
Nuces benedictæ in honorem S. Andreæ Zoerardi, 392. b.
Nuceria-Camellaria urbs diverſa a Nuceria-Paganorum, 394.
Nuceriæ Umbricæ comites, 288. a. epiſcopi Adalbettus, Romanus.
Nucius Stanislaus ordinis Minorum, 299. c.
Nudipedum eremitarum, 216. b. 232. b. c. 418. b.
Nunchutorium pro loquutorio, A. 433. b.
Nuſca, ideſt fibula, 379. c.
Nutrinal villa, A. 79. b.
Nutriti appellabantur monachi facti a pueritia, eorumque querimoniæ cum converſis, A. 340. a. utrique veri monachi, A. 341. a.

O

OBedientiæ meritum, A. 149.
Obedientium & inobedientium monachorum diſcipulorum S. Romualdi exempla, 414. c.
Obizo marchio pater Alberti, 212. b.
Obizo II. comes Comaclenſis, 82. c.
Oblacionarius S. R. E. Robertus, A. 160. c. 163. b.
Oblatæ Camaldulenſes, A. 451. a.
Oblatæ aliae ordinis S. Benedicti in Italia & in Sicilia, A. 453. a.
Oblati qui? A. 370. a. c. 393. c. diſtincti a converſis, A. 394. b. in monaſteriis vivere debebant, *ibid.* choro adſiſtebant, A. 394. c. vivebant etiam ſub protectione monaſteriorum, A. 405. c. recentiores Oblati, A. 423. b.
Ocelani caſtrum in agro Romano, A. 297. e.
Octavianus papa idem qui Johannes XII. 116. c.
Octavianus abb. S. Mariæ in Inſula de Galeata, A. 371. a. 438. a.
Odalprandus filius Leonis, 4. c.
S. Odo vel Oddo abb. Cluniacenſis, 49. b. c. 68. a. 71. b.
Oddo abb. S. Savini prope Piſas, 106. c. 107. a.
Oddo mon. Cantuarienſis, A. 345. b.
S. Odilo abb. Cluniacenſis, 49. c. 321. b. 406. b. A. 160. c.
Odolricus ep. Auguſtæ-Windelicorum, 226. b.
Offredus comes Nuceriæ, 288. a.
Offeotrophæi monaſt. S. Petri de Ravenna, 382. a. c. A. 221.
Officium monaſticum & canonicum, 263. b. Officiorum divinorum liber ms. B. Martini III. prioris Camald. A. 350. a. 407. a.
Offiniana villa, A. 188. b. 189. b.
Offo comes Camerinenſis, 310. c.
Oldaricus ſubdiaconus & miſſus imperatoris, 231. b.
Oldericus ep. Tridentinus, 420. c.
Oldericus vel Odelricus Maginfredus marchio Seguſii, V. *Maginfredus*.
Oldericus vaſſus & miſſus imperatoris Berengarii I. 35. b. A. 35. c. 36. 37.
Olena fundus, A. 141. c.
Oliba ep. Auſonenſis & abbas Cuxanenſis, 130. b. 134. c. 154. c. 155. &c. 187. c. 336. c. 361. e. 403. b. c.
Oliba vel Olibanus comes Ceritaniæ & Biſulduni fundator monaſterii de Taxo, 134. convertitur a S. Romualdo, 145. 149. b. habitum monaſticum induit in Monte-caſino, & quo anno? 151. &c. quem deponit, 161. c. obit, 187. c. 228. b. 336. c. A. 336. b.
Olivetus de Abbatibus Hannibal patricius Piſaurenſis, 254. c. præf. xv. a.
Olivetani monachi, V. *Montis oliveti*.
Olivetus fundus, A. 297. b.
Opatovick oppidum Poloniæ, 324. a. 327. a.
Opilio ſepultus Ravennæ ex parte mulierum, 19. b.
Opizo de S. Vitali de Parma archiep. Ravennas, 12. a.
Oppianus fundus, 310. c.
Oppitus fundus, A. 143. b.
Ordicianus fundus, A. 129. b.
Orgia fundus, 189. c. A. 188. b.
Origarium, V. [illegible]
Orlandinus Paullus Florentinus mon. S. Mariæ Angelorum, abb. & ſcriptor; ejus epigramma, 350. c.
Orlandus prior S. Petri de Puteolis, A. 389. a.
Orlandus vice-comes Camald. & ſyndicus caſtri Fojani, A. 449. c.
Ormina caſale, A. 367. c.
Ormſius, V. *Horeſius*.
in Orreis monaſt. SS. Petri & Martini de Urbe in monte Aventino, 94. c. cur ita dictum? 95. a. 419. c. A. 271. c. 273. c. 275.
Orrentani ecc. & caſtrum, 358. b.
in Orreis ecc. S. Jacobi de Urbe, 95. b. 419. c.
de Orticaria monaſt. S. Michaelis Diſcalceatorum prope Piſas, 212. a.
de Orticaria ecc. S. Jacobi prope Piſas, 212. a. A. 362. b.
Orzale fundus, A. 140. c.
in Oſena plebs & caſtrum S. Quirici, V. *S. Quirici*.
Oſtia urbs, 106. b. 255. c. A. 80. a. epiſcopi Azo, Magiſtus.
Oſtiarius Dominicus [illegible]
Oſtilia oppidum, 106. b.
Oſonium in Flandria, 32. b.
Otbertus ep. Veronenſis, A. 160. c. 163. b.
Otgarius ep. Moguntinus, 148. a.
Otina caſale, A. 367. c.
Otto I. imp. 33. c. 36. b. 41. e. 42. e. 46. c. 47. a. 50. a. 60. a. 92. b. variæ ejus in Italia manſiones, 106. a. c. 116. a. c. donat inſulam monaſterio S. Severi in Claſſe, quod præcepto ſuo communit, 105. b. 148. c. condit Magdeburgum, 221. c. 222. b. & monaſterium S. Benedicti in Alpibus, 259. c. A. 104. c. 132. a. confirmat jura eccleſiæ Ravennatis, A. 156. b.
Otto II. imp. 47. a. 106. b. 116. a. c. 117. c. 123. b. 140. b. 160. c. privilegio munit monaſterium S. Mariæ de Palariolo, 163. a. 166. c. variæ ejus imperii epochæ, *ibid.* 212. b. c. 244. c. 286. c. 294. b. A. 82. c. 88. b.
Otto III. imp. pœnitentia xl. dierum a S. Romualdo mulctatus, 26. b. nominatur, 33. b. 60. a. 65. c. 76. b. 113. c. 115. b. a. in regem ungitur, 162. c. rurſus occurrit ejus nomen, 165. c. 166. a. 167. a. 173. c. 193. b. 196. a. 199. b. 201. 208. b. c. 212. b. c. 214. a. b. pœnitentiam agit in monaſterio Claſſenſi, 216. b. 223. b. 231. a. ejus peregrinatio ad S. Adalbertum, 252. c.

S. Adalberto Romæ ædificat eccleſiam, 241. b. alteram in Perei inſula cum monaſterio, 241. c. 242. c. 243. b. 244. c. 246. monaſticam veſtem aſſumere juſſus a S. Romualdo, 146. a. promittit eidem ſe monachum evaſurum, 251. a. mors ei prænuntiata a S. Romualdo, *ibid.* ejus variæ manſiones in urbe Ravenna. Romam adit, 251. c. præceptum dat Hardeſado abb. Claſſenſi, 253. c. obit Paterni, 255. b. vide etiam, 256. a. 261. b. 290. a. 294. b. 301. b. 308. c. 324. b. 370. a. b. 402. b. 421. a. A. 74. b. 75. b. 77. a. 78. 88. b. 132. a. 147. b. 157. 159. 242. c. 243. b. 402. b. 421. a.
Otto IV. imp. A. 288. b. 394. b.
Otto ep. Friſingenſis hiſtoricus, 92. b.
Otto dux Carinthiæ, 315. a.
Otto dux Lotharingiæ, 60. a.
Otto comes & dominus Corſicæ, 40. c. 80. b. A. 32. a. b.
Ottocarus rex Bohemiæ, 195. b.
Oeilionis poſterula Ravennæ, 15. a.
Ozani vel Ogiani, ſeu Ultani S. Andreæ ecc. parœcialis diœceſis Bononienſis, 348. c. A. 430. a.
de Ozzano vel Uzano Nicolaus patritius Florentinus, A. 362. b.

P

PAciani parœcia S. Mariæ ſubjecta monaſterio de Vivo, A. 351. c.
Padarenus fluvius, 42. c. 90. b. 105. c. A. 17. b. 77. b.
Padena fluvius Ravennæ, 42. c.
Pæmen abbas, 74. c.
Pagius Antonius, 105. a. 314. b. 366. c.
Palatinus fundus, A. 297. b. c.
Palatioli monaſteria varia, 179. c. 254. b.
Palatioli monaſter. S. Mariæ prope Ravennam erigitur, 88. b. 89. a. b. 90. b. charta ipſius fundationis, A. 16. bonis locupletatur a Petro archiep. Ravennæ, 88. b. ab Ottone II. imp. privilegio munitur, 163. a. a S. Romualdo reſtauratur, 179. b. 254. a. 278. b. uniuntur ipſi monaſteria, A. 62. 166. abbates Andreas, Bonizo, Johannes, Raimbaldus.
Palatioli monaſt. S. Petri in Thuſcia in Monteviridi a S. Walfredo fundatur, 107. c. 108. a. 109. 179. b. 254. charta ipſius erectionis, A. 1. 9. b.
Palatioli [illegible] Mariæ diœceſis Albanenſis, 179. c.
Palatiolum caſale in Thuſcia, A. 3. a.
Palatiolus fundus, A. 105. b. 297. b.
Palæotus Gabriel S. R. E. cardinalis ep. Bononienſis, 118. c.
Paliarenſis comitatus, 145. a.
Palithi urbs Germaniæ, 406. b.
Pallium miſſum S. Anaſtaſio ep. Colocenſi, 204. c.
Palumbarii ecc. S. Mariæ in agro Romano, A. 56. b.
Palumbarium caſale, 84. c. A. 55. 56.
Pamphiliæ gentis origo, 86. b.
Pamphilius collis, 86. b.
Pamphilius Johannes-baptiſta Eugubinus ſcriptor, 313. c.
Pampilonenſis civitas, 145. b.
Pampis fundus, A. 297. c.
S. Pancratii ecc. in Maſſa ſubjecta monaſt. S. Savini Piſarum, 107. b. A. 7. c.
Pandulphus de Actis abb. Sitrienſis, 402. c.
Panis lancibus pendebatur in monaſteriis, 71. c. 139. b. 418. b.
Panthaſilea comitiſſa Corſicæ, A. 102. b.
Panzanus fundus, A. 141. b. 142. b.
Papajani caſtrum, 264. b. A. 142. b.

Papebrochius Daniel S. J. 4. b. 37. a. 105. a. 311. b. A. 452. c.
Papia urbs, vel Ticinum, 101. b. 115. b. 148. a. 199. c. 202. b. 214. b. 252. a. 366. c. 369. b. 410. c. 420. c.
Papiæ concilium, 214. c.
Papiæ monaſt. S. Salvatoris, 49. c. Andreas abbas, A. 160. 163. b.
Papiæ monaſt. S. Felicis Poſtetulæ, 252. b.
Papiæ monaſt. S. Chriſtinæ abbas Giribaldus, A. 160. c.
Papiæ ecc. S. Mariæ, 166. c.
Paradiſi monaſterium prope Florentiam, 212. a.
Parengiani ecc. S. Hilarii ſubjecta monaſt. Fontis-avellanæ, 88. a.
Parentium Hiſtriæ urbem navigat S. Romualdus, 253. b. 256. c. in cujus territorio monaſterium & eremum ædificat, 256. c. 269. b. ex Parentio in Italiam redit Romualdus, 270. b. rurſus Parentium ſe confert, & brevi revertitur, 321. a. 327. c. epiſcopi Adam, Andreas, Engelmarus, Euphraſius, Suliſpuldus.
Parilianus fundus, A. 297. b.
S. Pariſius Bononienſis monachus, A. 411. c. 413. a. 432. b. V. *S. Chriſtinæ de Tarviſio*.
Pariſius Matthæus hiſtoricus, A. 359. a.
Parma urbs, & territorium, 83. a. 378. ep. Henricus, Humbertus vel Hubertus.
Parmenſis Andreas mon. Vallis-umbroſæ, 191. b.
Parœciis aliquando converſi præfecti, A. 374. c. 378.
Parthenopolis Magdeburgum, 291. b.
Participatia vel Particiaca nobilis gens Veneta, 50. c.
Participatii Angelus & Johannes duces erigunt monaſt. S. Hilarii ad Gambararias, 133. a.
Partinæ caſtrum & territorium in diœceſi Arretina, 406. 410. c. A. 189. b. 360. a. 368. a.
Partinæ plebs S. Mariæ, A. 193. a. 207. c.
Paſchalis I. pp. 358. b.
Paſchalis II. pp. 69. a. 106. c. 354. b. 357. b. præf. 1. c.
Paſchaſius abb. Burgi S. Sepulcri, 184. a.
Paſſerius Johannes-baptiſta Piſaurenſis epiſcopi vicarius generalis, præf. xv. a.
Paſſiniani ecc. S. Julii ſubjecta monaſt. S. Savini Piſarum, 107. b. A. 7. c.
Paſtini ecl de [illegible] S. Johannis diœceſis [illegible], A. 430. a.
S. Paſtoris ecc. de Urbe, 337. b. A. 197. a.
Pataeinæ urbis comitatus, A. 202. a. 412. a. epiſcopi Gerardus, Jacobus, Ildebrandinus, Johannes.
Patavienſis in Bajoaria epiſcopus Pelegrinus, 308. c. 312. b.
Paterbona urbs, 408. a.
Pater civitatis Johannes Ravennas, A. 76. b.
Paterni in territorio Arretino monaſt. S. Mariæ, A. 384. b.
Paterni varia caſtra, 107. b. 255. c. A. 8. a. 169. a. in Paterno Tuderto proximo obiit Otto III. imp. 256.
Paterni fundi plures, 310. c. A. 79. a. 139. a. 142. b.
Patrignonus fundus, A. 141. c.
Patrimonii-aureliani monaſt. S. Mariæ de Ravenna, 267. c.
Patrocinia Sanctorum ſunt reliquiæ, 89. c. A. 16. c. 227. b.
Patroni monaſteriorum, A. 22. c. 26. b. c. 32. a.
S. Paulli ordinis eremitæ, 328. c. 329. a.
S. Paulli monaſterium Montatenſe in Catalaunia, 137. a.
S. Paulli de Urbe monaſterium, 192. b. 193. b. A. 266. b. abbas Auguſtinus.
S. Paulli in Alpa ecc. ſubjecta monaſt. Inſulano territorii Galeatenſis, A. 361. c.

S. Paulli de Campiano ecc. in comitatu Senenſi, A. 22. c.
S. Paulli de Pilcina-inſi ecc. ſuper fluvium Bumbam in eodem comitatu Senenſi, A. 22. c.
S. Paulli Senarum ecc. A. 384. b.
S. Paulli de Sextano ecc. ſubjecta monaſterio Berardingæ, A. 25. c.
S. Paulli fundus, A. 297. b.
SS. Paulli & Johannis in Vada ecc. ſub S. Savini monaſt. Piſarum, 107. b. A. 8. b.
S. Paullinus ex mon. S. Gregorii de Urbe ep. Eboracenſis, 70. a.
S. Paullinus ep. Nolanus, 312. a.
Paullus I. pp. 69. b.
Paullus IV. pp. 400. a.
Paullus ep. Foro-corneltenſis, 378. b. c. A. 219. c.
Paullus abb. SS. Johannis & Barbatiani Ravennæ, 110. b.
B. Paullus Juſtinianus, V. *Juſtinianus*.
Paullus eremita Aquæ-bellæ, 341. b.
Paullus Dux Ravennæ, 6. b. 110. b. A. 75. b. 161. b.
Paullus Dux de Traverſaria, 110. b. A. 75. 76.
Pawlowski Stanislaus, 298. a.
Pauperes alendi io defunctorum ſuffragium, A. 18. b.
Paximatium quid? 139. b.
Peccius Johannes patricius Senenſis & eques D. Stephani, præf. xv. b.
Pedemontana congregatio Camaldulenſis, 238. a.
Pedriolus fundus, 365. b.
Pelagianum caſale, A. 57. b.
Peniteuſis comitatus, 145. a.
Penottus Gabriel, 242. b.
Pentapolis Umbriæ, 198. c.
Pepo abb. S. Petri in Campo, A. 392. b.
Perariolus fundus, A. 45. b. 46. c. 51. c.
B. Peregrinus eremita Camald. A. 332. c.
Peregrinus vel Pelegrinus ep. Pataviensis 308. c.
Peregrinus cancellarius imp. Henrici II. A. 248.
Peregrinus miſſus imp. Henrici II. 44. c.
Perei monaſt. & eremus V. *S. Adalberti*.
Peroſariæ ecc. S. Petri, 357. a.
Perpinianenſes epiſcopi, V. *Helenenſes*.
Perpinum caſtrum in diœceſi Cluſina, A. 392. b. c.
Perſecutiones, quas paſſus eſt S. Romualdus in monaſterio Montis-[illegible] 271. c.
Perſecutiones Ægyptiorum in Chri[illegible] 2[illegible]. b.
Perſeverantiæ virtus magnificienda, 75. b.
Pertheritus occiſus a Grimoaldo, 7. b.
Perticæ menſura, 379. c. A. 195. b.
Pertildæ vel Perteledæ eccleſia ſubjecta monaſterio Biſurci, A. 250. c. comites, 6. c.
Peruſii urbs & territorium, 244. b. 252. c. 254. c. archivum monaſt. S. Petri, 44. b. monaſteria, 287.
Peruſii monaſterium S. Severi, 287. b.
Peruſinus Xantes mon. Vallis-umbroſæ, 340. b.
Pes Luitprandi, 379. c.
Peſchii montis caſtrum, 86. b.
Peſtis civitatem Burgi S. Sepulcri vexat, 182. b.
de Petra caſtrum, V. *Vangaticiæ*.
Petra-avelſa fundus, A. 393. a.
de Petra-corbaria ecc. S. Mariæ in Corſica, 405. c. A. 276. b.
de Petra-ficta monaſt. S. Mariæ in Caſentino, A. 351. c. 372. b. 386. b.
de Petra-pertuſa arx antiqua, 330. c. monaſterium S. Vincentii, V. *S. Vincentii*.
Petracchius Cœleſtinus mon. Cœleſtinus, 318. c.
Petragoricenſis ep. Rodulphus, 323. a.
Petralatenſis comitatus, 145. a.
Petrarcha Franciſcus, 351. a.
S. Petri monaſt. prope Abſarum, 258. b.
S. Petri in Accio monaſterium Corſicæ, A. 5. a.
S. Petri-minoris de Arretio monaſterium, A. 434.
S. Petri de Axo monaſt. 48. a.
S. Petri monaſt. Biluldunenſe, 146. a.
S. Petri in Campo monaſt. diœceſis Cluſinæ, V. *in Campo*.
S. Petri Campi-rotundi in Catalaunia monaſterii abbas Bonfilius, 43. c.
S. Petri de Caſtellione Lucenſi monaſt. A. 338. a.
S. Petri Garnenſe monaſt. in Catalaunia, 137. a.
S. Petri de Luco in Mucello monaſt. A. 450. a. V. *Luci*.
S. Petri monaſt. Lezatenſe in Catalaunia, 137. a.
S. Petri de Manu-Domini monaſt. Ravennæ, 382. a. 383. b. A. 221. b.
S. Petri de Monteriano parthenon in provincia Firmana, 280. c. 301. c.
S. Petri Montis-muri monaſt. A. 451. c.
S. Petri de Mucchio monaſterium territorii Volaterrani, A. 384. a.
S. Petri Oſteotrophei monaſt. V. *Oſteotrophei*.
S. Petri de Palatiolo monaſt. V. *Palatioli*.
S. Petri de Puteolis monaſt. Lucenſis diœceſis, A. 389. a.
S. Petri monaſt. diœceſis Parentinæ, 256. c.
S. Petri de Rota diœceſis Arretinæ monaſt. A. 391. c.
S. Petri monaſt. Remenſe, A. 424.
S. Petri de Vivo territorii Senenſis monaſt. V. *Vivi*.
S. Petri in Vinculis Ravennatis territorii monaſterium dotatum a S. Stephano rege Hungariæ, 412. c. A. 281. b.
S. Petri in Androna ecc. Ravennæ, 383. b.
S. Petri de Calatina ecc. A. 22. b.
S. Petri de Campo-gallano ecc. A. 377. a.
S. Petri ecc. territorii Hiſpelli, 288. c.
S. Petri-majoris ecc. Ravennæ, A. 221. b.
S. Petri de Monte-ſilice ecc. 365. b. A. 203. a.
S. Petri de Peruſaria, ſeu de caſtro Pretolo eccl. 357. a.
S. Petri de Poglie in inſula Abſarenſi ecc. 259. a.
S. Petri Scotorum ecc. Ravennæ, 383. b.
S. Petri ecc. Vici-domnarici in finibus Vicentiæ, 93. c.
S. Petri in Vinculis ecc. Ravennæ, 383. b.
S. Petri de . . ecili, A. 300. c.
S. Petri in Bulgaria cella, A. 157. b.
SS. Petri & Mariæ parthenon unitum monaſterio S. Savini Piſarum, 107. b. A. 7. c.
SS. Petri & Mariæ ecc. Lucenſis diœceſis, [illegible]
SS. Petri & [illegible] monaſterium ſubjectum abbatiæ S. Gregorii de Urbe, 44. c. 94. c. 419. c. abbas Benedictus, V. *in Orreis*.
SS. Petri & Paulli monaſt. Magdeburgenſe, 223. a.
SS. Petri & Stephani de Venaco monaſt. V. *Venaci*.
Petrioli caſtri Firmanæ diœceſis ædes Oblatarum Camald. A. 455. a.
Petroii vel Petrojoli curtes monaſterii S. Savini Piſarum, 107. b. A. 8. a.
Petronax vel Petronacius idem facile ac magnus Petrus, 47. c.
Petronax archiep. Ravennas, 20. b. 23. c. 27. c.
Petronia benefactrix monaſterii S. Severi in Claſſe, 185. c. A. 108. c.
Petronianus fundus, A. 76. a.
S. Petronillæ monaſterium diœceſis Parentinæ, 256. c.
S. Petronius ep. Bononienſis, 120. c.
Petronus ep. Arretinus. Vide *Petrus*.
Petronus prior Camaldulenſis, V. *Petrus Dagninus*.
Petrorii monaſterium. V. *Polpiani*.
Petroſum vel Pretoſum caſtellum, 290. a. 305. c. 400. a. 419. a. A. 183. b. 186. b. 194. b. 200. 201. 220. 222. c. 225. b. 230. c. 235. a.
S. Petrus apoſtolus apparet barbiraſus, 380. b.

ejus

ejus catenarum & capillorum pars Roma Mettas traoslata, 335. a.
S. Petrus Damiaous ep. & S. R. E. cardinalis, V. *Damianus*.
S. Petrus Chryſologus archiep. Ravennas, 19. e. inchoat monaſt. S. Petri-majoris, 383.
Petrus III. vel IV. ſenior archiep. Ravennas fundat ecc. S. Severi io Claſſe, 146. c.
Petrus IV. vel V. archiep. Raveonas, 37. a. 38. c.
Petrus IV. vel V. melius VI. ex Bononienſi archiep. Ravennas, 23. a. 33. a. 35. a. 36. b. 41. c. cur dictus *coangelicus*? 42. dimittit ecc. Ravennatem, 41. e. an ſponte, vel coactus? 46. b. ejus obitus, 41. c. ſub eo tranſlata corpora ſanctorum archiepiſcoporum Ravennatum ex Claſſe Ravennam, 98. b. 66. a. 79. e. 85. a. 88. b. 97. b. 102. e. 105. c. 110. a. 267. b. A. 46. 62. 75. 77. a 81. 84. 156. b.
Petrus ep. Adrienſis, 48. a. 378. b. c. A. 217. b. 219. a.
Petrus ep. Cæſenas, 89. b.
Petrus ep. Caſtellanus, nempe Olivolenſis, A. 416. a.
Petrus ep. Caſtri-feliciratis, 365. a.
Petrus ep. Comeoſis, A. 156. c. 158. c. 159. c. 160. e. 163. b. 169 a.
Petrus ep. Cornelienſis, A. 19. c.
Petrus ep. Lucenſis, 255. a.
Petrus ep. Novarienſis, 252. a.
Petrus I. ep. Vercellenſis bello captus a Saracenis, 324. a. interfectus ab Arduino, *Ibid.*
S. Petrus II. ep. Vercellenſis captivus io Babylone, 322. 323. b. adhæret S. Bononio, 336. a. redit ad ſuam eccleſiam, 370. a. 374. c. obit, 389. b.
Petrus abb. S. Laureotii in Campo, 254. c. A. 157. b.
S. Petrus ep. Cantuarienſis, 70. a.
Petrus abbas S. Apollinaris io Claſſe, 230. c. 231. a. A. 147. a.
Petrus presbyter, forte abbas ejuſdem monaſterii Claſſenſis, 17. b.
Petrus Mauritius ex dominis Montis-buxerii abb. Cluniaceoſis appellatus Venerabilis, 173. b. A. 357. b.
Petrus Lemoviceoſis abb. Grandimontenſis, præf. 11. c.
Petrus abb. SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, A. 375. b.
Petrus abb. S. Mariæ de Inſula. A. 372. c.
Petrus abb. Nonantulanus, 39. a.
Petrus abb. Pompoſianus, 45. b. 137. b. 209. a. 210. a.
Petrus abb. Sextenſis, A. 404. b. c.
Petrus archidiaconus Ravennæ, & abbas S. Michaelis de Storoco ejuſdem urbis, 383. b. A. 20. a. 93. c.
Petrus abb. Vallis-caſtri, A. 373. a. 376. b.
Petrus abb. Vangaticienſis, 91. c.
Petrus de Arretio abb. S. Viriaoi diœceſis Arretinæ, A. 360 b.
Petrus abb. Uranenſis, 267. b. 378. c. 393. a. A. 175. a. 210. c. 219. b. 228. e.
Petrus abb. S. Gregorii de Urbe, 68. c.
B. Petrus Dagninus diſcip. S. Romualdi & prior Camalduli, 48. 270. c. 360. c. A. 365. a.
Petrus prior S. Mariæ de Mandria, A. 430. b.
Petrus prior S. Mariæ de Petra-ficta, A. 372. b.
Petrus prior S. Paterniaoi de Ferracciano, A. 371. c.
S. Petrus Urſeolus ex duce Venetiarum monachus, S. Romualdi diſcipulus, V. *Urſeolus*.
B. Petrus monachus Biſurceoſis, 260. b. 270. b.
Petrus monachus SS. Hippolyti & Laurentii de de Faventia & notarius, A. 366. a. c.
Petrus mon. Nonantulaous avunculus B. Booi abb. Piſani, 387. c. 388. b.
Petrus diaconus mon. Caſipas & ſcriptor, 188. b. 361. b.
Petrus diaconus familiaris S. Gregorii ioterlocutor in dialogis, 70. c.
Petrus diaconus Ravenoas filius Martini Ducis, 5. b. A. 156.
Petrus diacoous Ravennas alter, A. 220. c.
Petrus clericus & notarius eccleſiæ Raveonatis, A. 19. a.
Petrus IV. [non Vitalis] Candianus dux Venetiarum tyranoidem in Venetus affectat, 126. b.
Petrus Dux Ravennas, 6. b. A. 161. b.
Petrus caocellarius imperatorum Ottonum, A. 89. c.
Petrus comes, 86. b.
Petrus comes ſacri palatii Lateranenſis, A. 161. c.
Petrus de Traverſaria, 103. b. A. 75. b. 76.
Petrus nobilis vir, A. 75. a. 88. a.
Petrus ſcriniarius, A. 124. c.
Petrus benefactor monaſt. S. Gregorii de Urbe, A. 125. a.
Petruſus collis, A. 142. b.
Peza villa Arretini territorii, A. 188. b. 260. b.
S. Philippi ecc. io Thuſcia ſubjecta monaſt. S. Petri Palatioli, A. 3. a.
SS. Philippi & Jacobi cella Cavalariæ, A. 157. c.
Philippus abb. S. Martini Montis-ferrei io Hungaria, 326. a. 327. a. 328. b. 329. b. 375. a. b.
Philippus abb. Venacenſis, A. 33. c.
Philonardus Flaminius ep. Aquinas, 400. a.
Phocas imp. CP. A. 298. b.
Phraozes Georgius hiſtoricus, A. 345. b.
Piceni comes Suppo, 71. a.
Pictura antiqua S. Romualdi, cum eſſet io ſeculo juvenis, 29. b.
Picturæ veteres monaſteriorum S. Mariæ Angelorum Florentiæ, S. Chriſtinæ Septem-footium, & Vallis-caſtri, 277. 348. b.
Pientiæ oppidum, modo urbs, 374. b.
Pilei comites, 91. b.
Pileus ruber S. R. E. cardinalium, 143. c.
Piligrious, V. *Peregrinus*.
Pilum quid? 372. a.
Pioiciæ ſilvæ prope Ravennam, 9. b.
Pinetenſe vel ad Pinum monaſterium prope Ravennam, 9. c. a Mabillonio putatur fuiſſe Claſſenſe SS. Johannis & Stephani, 10. a.
Pini S. Georgii monaſt. prope Equilium, 54. c.
de Piou ecc. S. Bartholomæi, 212. b.
Pious fundus, A. 142. c.
Pinzochere vel Tertiariæ, volgo ſic appellatæ mulieres Oblatæ, A. 453. c.
Pipinus rex Galliarum, 23. c.
Piponeſca via Romaoa, A. 233. a.
Piratæ ioſulam & monaſterium Montis-Chriſti depopulantur, 39. c.
Pireti eremus in Moote-caſino, 228. c.
Piſarum urbs, 190. c. concilium, 212. b.
Piſarum ſtylus in anno inchoando & computando, 4. c.
Piſarum archiepiſcopi Legati-nati Corſicæ & Sardiniæ, 82. a. A. 2. b. Andreas, Guido, Ubertus, Wido.
Piſarum monaſt. S. Michaelis in Burgo, V. *S. Michaelis in burgo*.
Piſarum baſilicæ Oblatæ mulieres, A. 452. a.
Piſarum capella S. Eufraſiæ, 107. b. A. 7. c.
Piſarum territorii monaſt. S. Salvatoris, V. *Sextenſe*.
Piſarum territorii monaſt. S. Savioi, V. *S. Savini*.
Piſaurum urbs & territorium, 184. b. 198. c. A. 107. a. 164. c. 191.
Piſcaria eaſale, 379. c.
de Piſcina-infi ecc. S. Pauli, A. 22. a.
Piſcina-ſancta locus territorii Seoenſis, A. 21. a.

Piſcinule fundus, A. 371. e.
Piſſianus fundus, A. 10. e.
Pittorii monaſterium S. Michaelis, 265. b.
Pittulæ ecc. S. Agathæ, A. 221. b.
Pittulis fundus, 16. b.
Pius II. pp. 373. c.
Pius IV. pp. A. 330. e.
S. Pius V. pp. 243. Camaldulum viſitat, A. 314. b.
ad Placernas vel Blachernas monaſt. Ravennæ, A. 221. b.
Placita ſive ſententiæ, 365. A. 35. c. 47. a. 373. a.
Placentiæ epiſcopi Johannes, Sigifridus.
Placentiæ monaſt. S. Sabini vel Savini, 107. a.
S. Placidus m. puer ſeptennis fit monachus, A. 337. c.
Placidus abb. S. Benedicti de Mugnano, 288. b.
Placidus abb. Montis-Chriſti, 405. b. A. 169. b.
Placidus abb. Venacenſis, 406. a.
Placidus prior Camaldulenſis, 338. e. A. 363. e. 411. a.
Plantignanus fundus, A. 142. a.
Planuſium inſula, 39. c.
Plebani eccleſiarum ex converſis a Camaldulenſibus eligebantur, vel ii ſeculares presbyteri, converſi evadebant, 374. &c. 381. &c. A. 351. 407.
Plebani ſeculares converſos tenebant, A. 352. b.
Plebis pro diœceſi vox uſurpata, A. 99. a.
Plevitaneus idem ac plebanus, 330. b.
Podii-bonitii caſtrum, V. *Martorii*.
Pœnitentes Sanctorum ſepulcra deprecaturi adibant, ut eorum ferrei pœnitentiæ nexus ſolverentur, 422. c.
Pœnitentiæ ſeu converſionis ordo appellatus ordo monaſticus, A. 343. e.
Pogioli caſtrum, A. 85. b. 105. b.
Pojolum curtis, A. 3. e.
de Poglie ecc. S. Petri, 259. a.
Pola civitas Hiſtriæ, 270. a. 259. c. epiſcopi Berthaldus, Johannes.
Polæ monaſteria donata ab Ottone III. Friderico archiep. Ravennati, 252. b.
Poliana Dalmatiæ pars, 328. a.
Poloniam petunt monachi Perenſes diſcipuli S. Romualdi, 326. c. & monachi Brewnovienſes, 216 a c.
Poloniæ reges Boleslaus I. & II. Caſimirus, Meſcho vel Miecislaus.
Polpiani ſeu Petrorii monaſt. S. Donati, 302. a.
Poltri Dominicus ep. Burgi S. Sepuleri, 183. c.
Poltri Placidus mon. Vallis-umbroſæ, 255. e.
Polveſe inſulæ monaſt. S. Juliani ſubjectum alteri Montis-acuti, 287. c.
Pompoſiæ S. Mariæ monaſt. 43. b. 110. b. 137. b. 208. 212. a. 244. 254. b. 256. b. A. 155. c. ab Ottone III. privilegio munitur, A. 159. 161. c. 217. c. præf. ix. V. *S. Guido*. abbates Conſtantinus, Dominicus, Guido, Hieronymus, Johannes, Leo, Martinus, Petrus, Theobaldus, Vitalis, Willelmus, Wido ſeu Guido.
in Pompoſiæ inſula alterum monaſterium vel eccleſia S. Vitalis, A. 161. c. 162. b.
Pontiani monaſt. SS Philippi & Jacobi, 109. b.
Pontiani monaſt. S. Salvatoris, 107. c. 108. b. c. A. 2. b. 9. b.
S. Pontiani de Luca monaſt. A. 389. b. 397. c. abbates Albertus, Geraldus.
Pontigum villa Corſicæ, A. 39. a. 41. b.
Pontius abb. Cuxanenſis, 134. c.
Pootii-petri cella à S. Romualdo inhabitata, 114. 161. c.
Pontormi curtis, 107. b. A. 8. a.
Popani eccleſia diœceſis Arretinæ, A. 428. b.
Popilienſe territorium, 267. b. A. 99. a. 108. b. 109. a. V. *Foro-popilienſe*. Epiſcopi Ægydius, Johannes, Theopertus.
Poplenæ monaſt. S. Angeli, A. 351. c. 386. b. 451. b. & S. Mariæ, 351. e.
Poppo patriarcha Aquilejenſis, 270. a.
Poppo ex converſo abbas Fuldenſis, A. 350. b.
Poppo capellanus imperatoris, A. 161. a.
Populonia urbs, 108. b. c. A. 2. b.
Porcarellæ caſtrum prope Valle-caſtrum, 275. c. 278. b. A. 436. b.
Porcari locus ditionis Lucenſis, A. 8. a.
Porcheronius Placidus mon. Gallus, 365. a.
Porciani comes Tancredus, A. 452. b.
Porciliæ monaſt. S. Mariæ, V. *S. Mariæ*.
Porphyreticus lapis lucidiſſimus in baſilica Claſſenſi, 20. b. translatus in Gallias, 27. c.
Portianula fundus, A. 10. e.
Portuenſis epiſcopatus bona, A. 298. b.
Portus-novi prope Anconam monaſt. S. Mariæ, 258. b.
Poſnaniæ ep. Boguphalus II. 296. a. 304. c.
Poſtetulæ monaſterium Papiæ, 251. c.
Poſtimum inſula Venetiarum, 53. b.
Præbendarius quid? 316. c.
Præneſte civitas, 67. c.
Præpoſiti eccleſiarum converſi, A. 375. b.
Praga urbs, 195. b. 202. a. ejus obſidio, 295. b.
Pragenſis Hieronymus eremita, V. *Hieronymus*.
Pratæ in diœceſi Concordienſi monaſt. S. Martini, A. 387. a. b.
Pratæ hoſpitale, A. 387. c.
Pratæ Wecello & Johannes viri nobiles, A. 387. b.
Pratalìæ monaſt. SS. Mariæ & Benedicti in territorio Arretino, 188. b. 235. b. 236. b. 255. c. 256. b. 300. c. 301. a. 314. b. 330. a. 399. e. 406. 415. a. 419. b. 423. b. A. 167. c. 168. b. 192. e. 195. a. 207. e. 260. 269. c. 278. e. 338. b. 346. b. 371. b. 372. a. 375. b. 421. a. abbates Benedictus, Dominicus, Franciſcus, Gulielmus, Marcus, Sigifridus.
Pratalìæ cella S. Savini ſubjecta S. Laurentio in Campo, A. 158. b.
Pratilio fundus, A. 372. b.
Prati-veteris monaſterium, V. *S. Johannis-evangeliſtæ*.
Pratum-magnum caſtrum, 259. e.
Presti fundus, A. 193. a.
des Pres Franciſcus vicarius generalis ep. Helenenſis, 135. b.
Presbyter ep. Aſculanus, 88. a.
Presbyteræ dictæ aliquando diaconiſſæ, A. 424. e.
Presbyteri converſi Camaldulenſes, A. 351. 374. 381. b. 384. b. 385. b. V. *Plebani*.
ad Preſepe S. Mariæ baſilica Urbis, 68. b.
Pretioſus abb. S. Gregorii de Urbe, 69. a. 71. b.
Pretoſum caſtrum, V. *Petroſum*.
Prezenſis Leo monachus Avellanenſis, 402. e.
Primarii portus, 90. b. 104. b.
Primicerius Gregorius de Ripa, A. 206. a.
Principes morti proximi monachos ſe reddebant, A. 344. a.
S. Priſcæ Urbis Dominicus abbas, A. 206.
Priſcianus Peregrinus Ferrarienſis, 83. b.
S. Probi monaſterium, 97. b.
SS. Probi & Eleuchadii monaſt. & eccleſia in Claſſe, 23. a. 43. b. eorumdem Sanctorum corpora ex Claſſenſi S. Apollinaris baſilica in urbem Ravennam delata, 48. 97. a. b. 99. b. e.
S. Probus archiep. Ravennas, 101. b. 102. c.
Probus abb. S. Gregorii de Urbe, 69. a.
Procopius monachus Breunovlenſis, 195. a.
Procopius Cæſarienſis, 13. a. 330. c.
S. Proculus archiep. Ravennas, 98. b. 101. b.
Prodani eremus S. Mariæ, A. 351. e.
Profeſſionis formula laicorum Fontis-avellanæ & Carthuſiæ, A. 354. c. 355. b.

Pro-

Proprietarii monachi corpus in ſterquilinium rejectum, 71. b.
S. Proſperi eccleſia de Soci, 344. a.
S. Proſperi Faventiæ Albertus prior, A. 372. c.
Profuli curtis, A. 395. b.
Protaſius abb. Cuxanenſis, 134. b.
S. Proti martyris reliquiæ ex Sabinis Mettas translatæ, 335. a.
in Provinciam Hugo rex Italiæ regnat, 76. b.
Prumiæ monaſterium in Arduenna, A. 344. b.
Prunice fundus, A. 169.
Pruſſiæ provinciam petit S. Bruno-bonifacius, 263. b.
Pruſſi populi, 202. c. 303. c. 304. b. 307. c.
Prynnæus Willelmus, A. 358. c.
Pſalmos ſancti viri iter facientes recitabant, 279. a.
Pſalmus L. decantandus a monachis Palatiolenſibus poſt matutinum & horam Tertiam, 18. b.
Pſalterii quotidiana recitatio, 55. c. 57. c. pluries in die pſalterium recitandum, A. 18. b. de ejus recitatione ſententiæ S. Romualdi, 75. b. Pſalterium interpretatur S. Romualdus, & variæ opiniones de ejus commentario, 400. b. c. A. 236. 319. b.
Ptolomæus B. Bernardus abb. fundator congregationis Montis-oliveti, 340. a.
Puccinellus Placidus mon. Caſinenſis, 179. b. 210. b. 212. b. 213. c. 214. b. 252. c. 256. b. 264. b. 291. c. 317. c. 359. b. A. 104. 137. b. præf. ix. a.
Pueri Oblati in monaſteriis, 316. c. A. 337. a. c. tenebantur in adulta ætate vitam monaſticam ſervare, 338. b. c. de inde a ſummis pontificibus declarantur liberi, A. 339. a.
Pugnanum Corſicæ villa, 405. c. A. 276. b.
Puppium caſtrum, A. 372. b.
Pulcher oſtiarius Dominicus, A. 88. a.
Pullenus Donatus, 119. a.
S. Pullionis martyris ecc. & curtis Ravennæ, 365. a. A. 209. b.
Pullani monaſterium & congregatio, 185. c. præf. vi. a. ejus monachi in monaſterio S. Michaelis de Orticaria prope Piſas, 212. a.
de Puteolis monaſterium S. Petri diœceſis Lucenſis, A. 389. a.
Puzola fundus, A. 87. a.
Puzus fundus, A. 213. a.
de Puzale ecc. S. Mariæ, 107. A. 7. c.
Pyrchiriaous mons Taurinorum, 172. b. c.
Pytiliani monaſt. SS. Salvatoris & Mariæ, 108. b.

Q

Qualdus fundus, A. 142. b.
Quadrageſima legalis, 217. b.
Quadraginta dierum pœnitentia indicta homicidis, 11. a. 26. a.
Quadriporticus baſilicæ, ubi ſepeliebantur defunctorum corpora, 19. b. V. *Ardica*.
Quareſius fundus, A. 38. a.
Quercetus fundus, A. 141. c.
Quernefurti comites, 221. c. 222. a.
Quidlinburgenſe chronicon, 223. c. 263. b. 302. b. 305. a.
Quinqueccleſienſes ep. Antonius, Maurus.
Quinſeradus fundus, A. 142. a.
Quintavallis de Vallitala nobilis vir, A. 363. b.
Quintianus mon. Fontis-avellanæ, 186. b.
S. Quirici de Roſis monaſt. in territorio Arretino, A. 363. b.
S. Quirici de Arme ecc. Lucenſis, 359. b.
S. Quirici de Cultano ecc. ſubjecta monaſt. S. Savini Piſarum, A. 7. c.
S. Quirici in Oſenna plebs & caſtrum in territorio Arretino, nunc Senenſi, 370. c. 373. c.
S. Quirici de Ruſignano ecc. juris monaſt. S. Savini, A. 8. a.
S. Quirici de Vicione ecc. in territorio Arretino, A. 383. c.
S. Quirini de Utino monaſterium converſarum, A. 426. c.
Quirinus Angelus M. ep. Brixienſis S. R. E. card. bibliothecarius, 94. b. 227. a. præf. vi. b. viii. c. ix. b. xi. c. xv. a.
Quirinus Petrus eremita Camald. A. 311. a.

R

S. RAbanus-maurus abb. Fuldenſis, 4. a. 171. a.
Rachiſi filius S. Walfredi abbatis Palatiolenſis, A. 2. c.
Rachiſius rex Langobardorum, 368. a.
Ractius Silvanus Marradienſis abbas S. Mariæ Angelorum Florentiæ, 26. b. 56. b. 180. 284. b. 295. c. 297. b. 302. c. 339. b. 347. a. præf xiii. b.
Radaldus patriarcha Aquilejenſis, 105. c. A. 77. a.
Radulphus ep. Foro-cornelienſis, A. 374. c.
Radzivilius Georgius card. ep. Cracovienſis, 247. b.
Ragnerius Marchio. V. *Rainerius*.
Ragiola villa, A. 79. b.
Raimarus dux & marchio Camerinenſis, 383. c. 384. 418. c. A. 220. b. 223. c.
Raimbaldus abb. Palatiolenſis, 35. b. 88. b. A. 62. b.
Raimundinus nobilis vir, inde converſus Camald. A. 367. b.
Raimundus ep. Brixienſis, A. 416. a.
Rainaldus comes & dominus Corſicæ, 276.
Rainaldus marchio Corſicæ, 405. c. A. 276. a.
Rainerius ep. Senenſis, A. 384. b.
Rainerius abb. S. Michaelis de caſtro Brittorum, A. 350. c.
Rainerius abb. S. Michaelis de Marturio, 212. b.
Rainerius prior S. Michaelis Arretii, A. 411. a.
Rainerius prior S. Petri-minoris Arretii, A. 434. b.
Rainerius rector ecc. S. Juliani Arretii, A. 383. c.
Rainerius rector ecc. Rivi-fridi in Mucello, A. 352. b.
Rainerius I. marchio Thuſciæ & dux, 264. 315. b. quo anno aſſumptus? 317. a. b.
Rainerius II. filius Uguccionis, Thuſciæ marchio, 318. a. 389. b.
Rainerius III. filius Rainerii II. marchio, 319. c.
Rainerii marchiones & duces Thuſciæ a Damiano nominati diſtinguendi ſunt, 318. eorum ſucceſſio dilucidata, 318. 319.
Rainerius comes Senenſis, 267. b. 373. b. A. 170. b.
Rainerius de Galbina nobilis vir, A. 363. c.
Rainerius vir nobilis Romanus, A. 88. a.
Rainerius Salicus Senenſis, A. 261. c.
Rainerius alter vir nobilis filius Berardi, A. 369. b.
Rainerius alius nobilis vir, pater Guelfi converſi Camald. A. 367. c.
Rainerius & Gaſdia viri nobiles concedunt Guidoni priori Camaldulenſi inveſtituram caſtri Tegiani, A. 359. c.
Rambekius S. Romualdum male putat juvenem inhoneſtum in ſuo Kalendario Benedictino, 8. b.
Ranecaldus abbas Hiſpanus, A. 342. c.
Rangonius Bonifacius marchio Mutinenſis, 42. b. 103. b. 244. c. præf. xvi. b.
Raphael prior Camaldulenſis, A. 352. a.
Raibertus mon. Lucedienſis, 63. c. 77. c. 114. a. 119. 120. 211. b. 264. a. 265. c. 271. &c.

Rate-

Ratehauſus vel Erachauſus pater S. Walfredi abbatis Palatiolenſis, 360. b. A. 1. a.
Ratherius ep. Veronenſis, 46. a.
Ratilda abbatiſſa Ravennas, 91. b.
Ravenna urbs, S. Romualdi patria, 4. c. Ludovicus II. imp. Ravennam venit, 24. b. Ottones impp. frequenter in ea reſidebant, 205. &c. variæ manſiones Ottonis III. imp. anno 1001. 251. c. & Henrici II. imp. 408. Ravennæ cives decretum faciunt de die feſto S. Romualdi, 6. c. ejus poeta, 9. b. 366. c. 369. b. 424. & paſſim.
Ravennæ concilia, 4. b. 278. a. b. concilium ad S. Severum, 47. b. alterum provinciale, 85. a. annua ſynodus, 271. b.
Ravennæ archiepiſcopi ſchiſmatici excutiunt ſec. VII. dominium Romanorum pontificum, 20. c. eorum ſeries ſeculi x. ordinatur, 37. &c. A. 386. Archiepiſcopi in hoc volumine nominati, S. Aderitus, S. Agnellus, Anſelmus, S. Apollinaris, Arnaldus, Bonus, S. Calocerus, Conſtantinus, Damianus, Dathus, Deusdedit, Dominicus Ublatella, Eccleſius, Eleuchadius, Ethebertus, Exſuperantius, Felix, Ferdinandus-romualdus Guiccioli, Fredericus, Gebehardus, Georgius, Gerardus, Gerbertus, Gratioſus, Gualterius, Henricus, Heribertus, Honeſtus I. & II. Humphredus, Johannes I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII, Julius Roboreus, Liberius, Marinianus, Martianus, Martinus, Maurus, Maximianus, Neo, Opizo de S. Vitale, S. Petrus Chryſologus, Petrus III. IV. & V. Petrus Aldobrandinus, Petronax, S. Probus, S. Proculus, Reparatus, Romanus de Calcinaria, Simbaldus, Simeon, Sergius, S. Severus, Theodorus, Valerius, Ubaldus, Victor, Urſicinus, Urſus.
Ravennæ archipresbyter Johannes, A. 20.
Ravennæ archidiaconus Petrus, A. 20.
Ravennæ eccleſiæ bona & jura confirmantur ab Ottone III. imp. A. 155.
Ravennæ monaſteria & eccleſiæ variæ, A. 221. b.
Ravennæ monaſt. S. Andreæ-majoris, A. 163. c.
Ravennæ S. Apollinaris monaſterium, alias S. Martini in cœlo-aureo, V. *S. Martini*.
Ravennæ monaſt. S. Apollinaris in Claſſe, V. *Claſſenſe*.
Ravennæ ecc. S. Apollinaris in Veclo, 15. a.
Ravennæ ecc. S. Crucis ad Monetam-[illegible] 15. a.
Ravennæ monaſt. S. Euſebii, 88. b. A. 62.
Ravennæ monaſt. S. Mariæ ad Hortum, V. *ad Hortum*.
Ravennæ S. Severi, & SS. Johannis & Paulli monaſteria, V. *Claſſenſe*.
Ravennæ monaſt. S. Vitalis, 13. b.
Ravennæ capitulum generale Camald. A. 423. b.
Rauſani monaſt. & caſale unita monaſterio S. Petri de Palatiolo, A. 3. c.
Raynerius. Vide *Rainerius*.
Recluſi eremitæ, 232. b. c. 286. b. A. 308.
Reddita converſa, idem ac Oblata, A. 436. b.
Reformator monaſteriorum ordinis S. Benedicti S. Romualdus, 1. b.
Regembaldus ep. Feſularum, 301. b.
Reghinaldus ex caſtaldio dux Cluſinus, 364. b.
Reghinarius comes Senenſis, 266. b. A. 20. b.
Regienſis epiſcopatus, A. 155. c.
B. Reginaldus, O. P. ex comitibus Montis-martis, 286. c.
Regino chronographus, 106. a. A. 344. b.
Reginopolis caſtrum in territorio Arretino, 339. a.
Regula monaſterium Imolenſe S. Mariæ, 231. b.
Regula S. Antonii abbatis, 72. b.
Regula S. Benedicti in utroque ſexu renovatur a S. Romualdo, 1. b. 49. b. 52. b. 57. c. 61. b. 62. b. 63. c. 71. a. Sancta regula antonomaſtice adpellata, A. 7. a. 9. a. b. elogium de ea, A. 154. b. neminem excludit a monaſteriis, A. 356. b.
Regula eremitica Gherardi prioris Camaldulenſis, 52. c.
Regula eremitica B. Paulli Juſtiniani, 65. b. c.
Regula Magiſtri, 139. b.
Regulares abbates, 85. b.
Reineccius Reinerus, 252. b.
Reinerius vel Rainerius comes Senenſis. V. *Rainerius*.
Reliquiæ Sanctorum a Carolo M. Eugubinis donatæ, 124. c.
Reliquiæ SS. Marci, Marcelli & Feliculæ in baſilica S. Apollinaris in Claſſe, 13. c. 14. b. ibidem SS. Macarii, Criſpini, Felicis, Æmilii, 14. b. S. Mariæ Virginis in Palatiol eccleſia, 89. c. A. 16. c. 17. b. S. Michaelis archangeli Cuxani, & in Monte Gargano, 89. c.
Reliquiæ plurium Sanctorum ex Italia in Gallias a Deoderico ep. Mettenſe translata, 334. c. 335. a.
S. Remaclus ep. Trajectenſis, A. 424. c.
Remenſis ſynodus, 195. b. pſeudo-concilium, 46. a. monaſt. S. Petri, A. 424.
Remuli plebs prope Florentiam, A. 452. b.
Renula fundus, A. 169. c.
Reparatus archiep. Ravennas, 15. a. [illegible] c. 25. a.
S. Reſurrectionis ſacellum Ravennæ, 170. c.
de Reverentia converſi, A. 351. b.
Reve vicus, 208. b.
Reuſnerus Elias, 222. a.
ad Rhenum monaſt. S. Mariæ prope Bononiam, A. 339. b.
Rhodigium vel Rudicum caſtrum, A. 54. c. 129. b.
Riceiæ oppidum, 343. c.
Riccius Franciſcus M. abb. Caſinenſis, 203. a.
Riccobaldus Ferrarienſis hiſtoricus, 13. b.
Riccobonus ep. Accienſis, 78. c. 82. c. A. 39. b.
S. Richarius abbas Centulenſis, A. 424. c.
Richilda filia Bonifacii comitis abbatiſſa SS. Benedicti & Scholaſticæ de Luca, 359. a.
Richilda comitiſſa Senenſis, 266. b. A. 20. c. 25. b. 26. b. 29. b.
Richilda comitiſſa Senenſis filia præcedentis Richildæ, A. 23. a. 26. b.
Riculfus ep. Helenenſis, 134. b.
Rigdagus marchio, 220. b.
Rigomagnelli, alias Lorenzani, caſtrum in territorio Arretino, [illegible]
Ripacuriæ comitatus, 145. a.
Ripidianus fundus, A. 250. c.
Ripuaria lex, 265. b.
de Riquer monaſterii S. Mariæ prior Bonaventura de Roccabruna, 138. a.
Ritualia Laudunenſe & Avellanenſe, A. 345. b.
Rivaria curtis, A. 105. c.
Rivi-cavi ecc. S. Johannis diœceſis Foro-popilienſis, A. 386. a.
Rivi-cornoclarii in Mucello plebs S. Johannis, A. 362. b. 375. a.
Rivi filci decimæ, A. 346. c.
Rivi-frigidi, vel Riofridi in Mucello ecc. S. Mariæ, A. 351. b. 352. b. 375 b. 412. c.
Rivipullenſe monaſt. S. Mariæ, 404. Rivipullenſis monachus ſcriptor, 164.
Rivoalti ſeu ad Gambararias monaſt. SS. Hilarii & Benedicti, A. 429. a. Rivoalti ſeu Venetiarum palatium, A. 202. b.
Rivolta locus Lucanæ diœceſis, A. 428. c.
Roboreus Julius Feltrius card. archiep. Ravennas, 171. b.
Robertus ep. Autiſſiodorenſis, A. 344. b.
Robertus abb. SS. Andreæ & Gregorii de Urbe, A. 59. a. V. *Rubertus*.
S. Robertus abb. Moliſmenſis, præf. 11. b.

Rober-

Robertus Pratenſis Major Camaldulenſis, præf. xv. c.
Robertus S. R. E. oblacionarius, A. 160. c. 163. b.
de Roccabruna Bonaventura prior Riquern, 138. a.
Rodanus fundus, A. 140. a.
Rodericus ep. Caſtri-felicitatis, 364. b.
Rodericus abb. monaſterii Burgi S. Sepulcri, 182. a 363. b. 409 c. A. 212. b. 252. c.
Rodericus comes Nuceriæ, 288. b.
Rodolfus presb. & monachus S. Gregorii de Urbe, A. 118. c.
Rodulphus vel Radulphus ep. Petragoricæ, 323. a.
Rodulphus ep. Foro-livienſis, 378. b. c. A. 217. b.
Rodulphus ep. Eugubinus ex mon. Avellanenſi, 186. b.
Rodulphus abb. SS. Floræ & Lucillæ Arretii, 343. b.
Rodulphus abb. Nonantulanus, 167. a. 388. a.
S. Rodulphus prior quartus Camaldulenſis, 280. c. 342. a 344. b. c. 355. b. 386. c. A. 372. c.
Rodulphus II. prior Camaldulenſis, auctor libri de inventione corporis S. Apollinaris, 28. b. 30 31. b. 42. A. 411. a.
Rodulphus prior S. Severi Ravennæ, A. 111. b.
Rodulphus II. rex Burgundiæ, 359. b.
Rodulphus comes Roſellenſis, A. 147. a.
Rodulphus comes Camerinenſis, 310. b.
Rodulphus ædificator eccleſiæ Praialienſis, 330. A. 195. b.
Rodulphus Glaber hiſtoricus, 256. b.
Roſſenſis eccleſ. epiſcopi SS. Juſtus & Paullinus, 70. a.
Roga Martinus abb. S. Petri de Valle-bona, 411. a.
Rogerius comes & dominus Corſicæ, 95. c. 96. a. 102. b. A. 82. b.
Rogerius comes Romenæ, A. 300. a.
Rolandus abb. S. Michaelis de Marturio, 212. b.
Rolandus major eremi de Vivo, A. 372. a.
Rolandus prior monaſterii de Anglario, A. 351. a.
Rolandus comes Corſicæ, 40d. a.
de Romaulis Tranquillus notarius & exſcriptor codicis Gregoriani, 66. b.
Romenæ comes Guido, & alii, A. 360. a. 385. c.
Romæ concilia, 47. b. 89. b. 304. b.
Romæ monaſt. SS. Andreæ & Gregorii, V. *S. Gregorii*.
Romæ monaſterii SS. Coſmæ & Damiani abb. Silveſter, 44. c.
Romæ monaſterii SS. Cyriaci & Nicolai [illegible]
Romæ monaſt. S. Laurentii extra muros, V. *S. Laurentii*.
Romæ monaſt. S. Mariæ de monte Aventino, 49. c. A. 206. a.
Romæ monaſt. S. Paulli, 49. b.
Romæ monaſt. SS. Petri & Martini, V. *SS. Petri & Martini*.
Romæ monaſterii S. Priſcæ abbas Dominicus, A. 206. a.
Romæ monaſt. S. Salvatoris ancillarum Dei, 84. c.
S. Romaldus abb. Bremetenſis, 238. b.
S. Romanæ monaſterium prope Tudertum, 287. a.
Romanam legem vivebant eccleſiaſtici, eſſi in alia lege nati, 381. c.
Romandiolæ comes, A. 386. a.
Romanus appellatus a quodam notario Benedictus VIII. 392. c.
Romanus pp. 3. c.
Romanus de Calcinaria archiep. Ravennas, 24. b. 80. c.
Romanus ep. Faventinus, A. 19. c.
Romanus ep. Nucerinus ex diſcipulo S. Romualdi, 304. a. 314. a. 394. b.
Romanus prior eccleſiæ SS. Johannis & Paulli, rector Romanæ fraternitatis, A. 44. c.
Romanus diaconus & monachus S. Laurentii extra muros. A. 58. b.
Romanus imp. CP. filius Conſtantini, 67. b.
Romanus Dux Ravennas, 413. b. A. 15. b. 281. b.
S. Romualdi de Fabriano parthenon, 280. c. 301. c. A. 42d. a.
Romualdi varii Duces Beneventani, 7. b.
Romualdi duces Ravennates plures, 7. b. 8. a. 109. 110. A. 12. c. 82. b. 83. b.
S. Romualdi de Urbe monaſt. præf. xvi. a.
S. ROMUALDUS abbas Camaldulenſium parens patria Ravennas, 4. c. ex Ducum familia, *ibid.* arbores genealogicæ ejuſdem familiæ, 7. b. quo anno natus? 9. a. tentationibus inhoneſtis adoleſcens fuit obnoxius, 8. b. 9. a. 61. ſolitariæ vitæ inhiat, 9. a. ſe recipit in Claſſenſe monaſterium, 10. c. videt S. Apollinarem, 26. c. 30. b. 103. c. 188. c. antiqua ipſius adhuc in ſeculo degentis imago, 29. b. ſuſcipit veſtem monaſticam in monaſterio Claſſenſi S. Apollinaris, 32. b. ejus tirocinium in eo monaſterio, 49. b. zelus in corrigendis monachis devius, 51. b. tranſit ad eremum Marini in Venetorum finibus, 52. b. ejus patientia erga Marinum magiſtrum, 56. e. 395 b. tentationibus obnoxius initio vitæ eremiticæ, 61. a. diſcipulos habet in Venetis ſolitudinibus, 62. c. habitat Venetam eremum prope Equilium, 63. c. & inſulam S. Michaelis prope Murianum, 64. b. varia genera jejuniorum S. Romualdi, 72. b. ejus diſcretio erga diſcipulos, 74. b. diſciplina in vigiliis & in pſalmodia, 75. b. c. habitat apud Foſſam-clodiam, 77. a. erigit eremum prope Salanicam, 91. b. ſe includit in Origario, 103. c. ubi roſæ ab eo plantatæ diu viguerunt, 104. b. an Romualdus anno 970. adhuc eſſet in ſeculo? 109. c. conſtruit Perei eremum, 113. c. incendium ab eo extinctum, *ibid.* cum Petro Urſeolo Venetorum duce & aliis in Gallias ſe transfert, 131. c. pervenit Cuxanum, 133. c. induit Urſeolum veſte monaſtica, 135. a. ejus mos ædificandi eremos prope monaſteria, 136. c. Urſeolum habet ſibi obedientem, 139. a. convertit Olibanum comitem, 145. b. ſtultum ſe ſimulat, ut e Gallis diſcederet, 157. c. corripit Sergium patrem, 158. b. ſolitudines quærit, 161. c. ejus pugnæ cum dæmonibus, 61. c. 62. a. b. 162. b. 164. b. [illegible] extinguit in Pereo, 165. b. [illegible] monaſterium Vergareti, 177. pecunia adjuvat reædificationem monaſterii S. Mariæ de Palatiolo, 179. b. a monachis Vergaretanis verberatur, *ibid.* c. locus dictus ad crucem Romualdi prope Vergaretum, A. 287. b. ultio divina in Vergaretanos, 180. b. Avellanenſibus dat leges, 186. S. Apollinaris viſione donatur in Catria, 188. c. præficitur monaſterio Claſſenſi ab Ottone III. 199. b. ubi reſtituit monaſticam diſciplinam, 200. c. ſe abdicat præfectura Claſſenſi, 213. c. Ottoni III. imp. pœnitentiam injungit, 216. b. quem conciliat cum Tiburtinis, 217. b. a quibus eligitur in patronum, 200. a. Montem-caſinum petit cum diſcipulis, 228. a. mittit in Poloniam SS. Johannem & Benedictum, 246. a. ordinat monaſterium S. Adalberti in Pereo, 250. c. mortem prædicit Ottoni III. 251. a. Parentium navigat, 253. b. ubi monaſterium ædificat, 25d. e. & ſe includit in cella, 257. a. monachorum Biſurcenſium legationem recipit, 259. b. cum quibus iterum cum conſulentibus Biſurcum ſe confert, 268. a. in Vallem de Caſtro proficiſcitur, 273. b. Vallis Caſtri poſſeſſionibus donatur e comita Farolfo, 274. b. quem S. Romualdus liberat e mortis anguſtiis, 275. a. 277. c. ejus ibi lucra animarum, 278. c. Angeli ei indigenti deferunt cibos, 278. b. 372. c. pugnat cum ſimoniacis, 279. b. reformat canonicos & clericos,

ricos, *ibid.* a. condit monaſterium ſacrarum virginum, 280. ejus manſuetudo, 281. a. 371. a. conſtruit monaſteria in Urbe-vetere, 284. b. & in territoriis Tuderti, Peruſii, Gualdi, 287. a. alia S. Silveſtri in Monte-ſubaſio, S. Mariæ in Campis, S. Salvatoris de Aqua-pagana, ut fert traditio, 287. a. monaſteria Benedictini ordinis reformat, 288. a. martyrii cupidus, 309. c. condit alia monaſteria in Valle de Caſtro, apud Æſinum fluvium & prope Aſculum, 310. manſuetos reddit tauros ferociſſimos, 310. in Hungariam proficiſcitur, ſed vi morbi repellitur, 311. b. convertit conſanguineum ducis Adhelberonis & alios Teutonicos, 314. c. tranſit ad ditionem Rainerii, 316. c. ejicit ſimoniacum abbatem a monaſterio Claſſenſe, 320. a. redit Parentium, & juſſu ſummi pontificis revertitur in Italiam, 321. a. habitat prope Callium, 330. b. in qua regione monaſtaria reformat, 331. b. ruſticum hominem e præcipitio incolumem ſervat, 332. a. inobediantem diſcipulum aommunione fratrum privat, 332. b. reformat monaſterium de Petra-pertuſa, 333. b. redit ad monaſt. Valle-caſtrenſe, 335. b. junioris monaabi oculorum immodeſtiam redarguit, 335. c. Camalduli eremum ædificat, 338. *&c.* an ibi myſticam ſcalam viderit? 346. c. V. *Scala.* miraculum, quod in ea ædificatione contigit, 354. c. montem Sitriæ conſcendit, 360. c. ab Henrico II. imp. flagitatur ejus colloquium, 366. c. recipit regimen monaſterii Montis-amiati, 367. c. & confirmationem regiminis monaſterii S. Adalberti, 369. b. 378. a. in Monta-amiato perſecutiones patitur, 371. c. ædificat eremum de Vivo, 372. b. redit in Sitriam, ubi piſcis mire adinvenitur pro ejus prandio, 376. b. ejus ibi abſtinentia, 379. c. 381. b. & veſtium aſperitas, 380. b. Sitrienſium monachorum ſub ipſo auſteritas, 386. b. a quibus calumnias patitur, 393. a. & ſubit inflictam ſibi pœnitentiam, 395. b. poſt habitam cœleſtem viſionem Pſalterium interpretatur, 400. b. de ajus pſalmorum commentario, 400. c. alia ajus viſio, 401. a. Biſurcum ſe confert, 403. b. ubi præficitur ab Henrico imp. 406. c. condit parthenon in Valle-bona, 410. c. ipſius miracula, 372. b. 414. a. dæmonum incurſus patitur, 416. a. ajus ſilentii rigor, 367. c. 420. a. ad Valle-caſtrenſe monaſterium revertitur, 420. ejus ætas decrepita, 395. a. 420. b.

S. Romualdus prohibebat Miſſæ celebrationem monachis cubila petentibus poſt matutinam ſynaxim, 75. b. ejus ſententiæ de Pſalterii recitatione, *ibid.* viris principibus monachatum pro pœnitentia indicebat, 146. a. cultum S. Michaelis archangeli auxit in pluribus monaſteriis, 178. c. canonicos ſub regulari diſciplina inſtituit, 1. b. 239. c. ſacrarum Scripturarum intelligentiam & lacrymarum donum obtinet, 257. b. 278. c. ejus methodus incluſionis in cella, 257. a. ipſius diſcipuli tripliciter ſunt diſtinguendi, 352. c. abbates corrigit S. Romualdus, 335. abbatibus præcipiebat, ut dominico die monaſteria incolerent, ceteris diebus eremos, 418. b. jugis ipſius ſolitudo jejunii tempore, 372. b. diſciplinarum uſus penes ejus diſcipulos, 387. a. converſos laicos omnium primus inſtituit in monaſteriis, A 355. b.

S. Romualdus in dæmonum tentationibus & in virtutibus S. Antonio primo abbati ſimillimus, 2. c. 61. c. Baronii inſigne elogium de S. Romualdo, 2. c. ejus corpus ex Valle-caſtro Fabrianum ad S. Blaſium tranſlatum, 378. b. Ravennates de die ipſius feſto celebrando decretum faciunt, 6. b. c. cur & a Caſinatibus idem feſtum celebrandum? 289. a. ipſius vita a S. Petro Damiano qua methodo conſcripta? 121. b. codices ejuſdem vitæ, 29. b. quam notis mſs. Grandius illuſtravit, 104. b. coloribus antiquis expreſſa ejus facta in Valle-caſtrenſi monaſterio, 277. a. ipſius S. Romualdi vitrea vetus pictura, 140. b.

Romualdus abb. SS. Mercurialis & Gratii de Ravanna, 110. b.

Romualdus levita & abbas, 110. b.

Romualdus diaconus, 110. b.

Romualdus dux pater Henrici, 110.

Romualdus filius Johannis, 366. a.

Romualdus dux filius Sergii, 110. b.

Romualdus dux alter, 110. b.

S. Rophili monaſterium diœceſis Foro-populienſis, 146. c.

S. Rophili monaſterium in urbe Claſſis, 146. c.

Roncadellæ fundus, A. 119. b.

Roncognanus fundus, A. 142. b.

Rondine oppidum & eccleſia in territorio Arretino, 330. b.

Roſa nobilis femina Romana, 197. c.

Roſæ a S. Romualdo in territorio Comacli plantatæ, 104. b.

Roſani monaſt. S. Mariæ prope Florentiam, A. 421. c. abbatiſſæ Agatha, Agnes.

Roſcancllus fundus, A. 184. a.

Roſelenſis comes Rodulphus, A. 147. a.

Roſignanus fundus, A. 142. b.

de Roſis monaſt. S. Quirici in agro Arretino, A. 363. a.

Roſſanenſis archiep. Angelus de Nuce, 198. a.

Rota-ſcura fundus, A. 105. b.

Rotæ monaſt. S. Petri in territorio Arretino, A. 391. c. elogium ejus monachorum, præf. x. b. abbas Bartholus.

Rotbertus ep. Lingonenſis, A. 344. c.

Rotenſis ep. Borellus, 136. c.

Rothomagenſis ſynodus, A. 391. a.

Rozzo comes Thuſcus, 264. c.

Rubertus vel Robertus abb. S. Gregorii de Urbe, 94. A. 66. c. V. *Robertus.*

Rubianus fundus, A. 297. c.

Rubeus Hieronymus hiſtoricus Ravennas, 12. b. c. 13. a. c. 14. a. c. 15. b. 18. a. 19. c. 20. 21. c. 23. a. c 30. c. 31. a. c. 35. 38. a. 41. a. c. 42. b. c. 44. c. 48. 55. b. 85. b. 89. b. 94. a. 109. c. 110. b. 111. a. 117. b. 157. b. 159. c. 170. c. 175. 176. 214. 242. a. 393. a.

Rubra plebs, A. 109. b.

Rudeſindus ep. Hiſpanus, A. 343. b.

Rugerius [illegible] V. Rogerius.

Rugerius Conſtantinus Ariminenſis, ejuſque judicium de codica Gregoriano, 66. b. 68. a. 69. a.

S. Ruffini vel Rufini ecc. conceſſa monaſterio Burgi S. Sepulcri, 410. a. A. 252. c.

S. Ruffini de Catrano ecc. ſubjecta monaſt. SS. Silveſtri de Monte-ſubaſio, 288. c.

S. Ruffini de Hiſpello ecc. 288. c.

Ruffinus monachus, 9. c. 74. c. 380. a.

Rupertus abb. Tuitienſis, 256. b.

Ruppo, vel Ruppus nobilis vir, 283. A. 183. b. 184. c.

Ruſcellus fundus, A. 297. c.

Ruſcilianus fundus, A. 72. a. 87. a.

Ruſcinonenſis comitatus, 145. a.

Ruſignani ecc. S. Quirici, 107. A. 8. a.

Ruſſiæ regnum, & eccleſia, 225. a. 228. a. 302. c. 307. a. reges Buſianus, Wlodimirus.

Ruſticiana Patricia, 71. a.

Ruſticus prior Camaldulanſis, 319. b.

Ruſticus prior S. Petri de Vivo, A. 392. b.

Ruſticus archidiaconus Arretinus, A. 351. a.

Ruthenenſis in Galliis apiſcopus perperam habitus S. Bruno-boniſacius, 307. b.

Ruvinium Hiſtriæ caſtrum, 269. b.

SS. Sab-

S

SS. SAbbæ & Andreæ de Urbe monaſt. 94. c. 179. c. A. 64. c.
S. Sabbas abbas, A. 154. c.
Sabbati jejunium, 72. b.
a Sabaudia Antonius abb. commendatarius Cluſinus, 237. b.
Sabaudiæ dux Carolus III. 237. b.
Sabellicus Marcus-antonius, 55. b. 127. c. 128. b. 131. c. 344. b. 351. a.
S. Sabini monaſteria, V. *S. Savini*.
Sabini caſtrum in territorio Arretino. A. 79. a.
Sabinus ep. Callipolitanus ex mon. S. Gregorii de Urbe, 70. b.
Sacellanus S. apoſt. ſedis Benedictus, A. 216. c.
ad Sacerdotium & monachatum tranſire converſos Camaldulenſes, vetitum a Romanis pontificibus, A. 411. a. b.
Sacerdotum ſchola in eccleſia S. Mariæ ad fluvium Atheſim, A. 42. 43. 48. b.
Sacramenta converſi & converſæ recipiebant in eccleſiis monaſteriorum. A. 478. b.
Sagredus S. *Gerardus*, V. *S. Gerardus*.
Sagarolus fundus, A. 297. b.
Sagmarii, ideſt jumenta onararia, 157. a.
Salanica vicus territorii Vicetini, & eremus ibi fundata a S. Romualdo, 91. b. c. A. 428. c.
Sala villa, A. 164. c. fundos, A. 11. a. 191. b.
de Sala ecc. S. Mariæ, A. 164. c. 191. b.
Sala-nova fundus, A. 165. a.
Salegunſtadienſe concilium, 408. a.
Salernitanum monaſterium, 49. c.
Salicæ legis ritus in conficiendis donationum inſtrumentis, A. 43. c.
Salicione fundus, A. 141. c.
Saligi, id eſt viventes juxta legem Salicam, A. 21. a. 29. b. 83. b. 84 b.
Salimanius ſecundus-genitus Conſtantii II. imp. CP. creditur fundator monaſt. Sextenſis, 357. b.
Saline fundus, A. 142. b.
Salisburgenſes archiepiſcopi Fridericus & Heroldus, 105. c.
S. Salmani de Cantuario Camald. Ordinis titulo effertur in bullis pontificiis monaſt. Sextenſe, 357. c.
Salmanticenſis ep. Alphonſus, A. 343. c.
Salomon ep. Conſtantienſis, A. 333. c.
Salonitanus ap. Maximus, 17 c.
S. Salvatoris de Aqua-pagana monaſt. V. *Aqua-pagana*.
S. Salvatoris de Berardinga monaſt. V. *Berardinga*.
S. Salvatoris de Bononia canonica domus, A. 339. b. præf. 111. a.
S. Salvatoris monaſterium in comitatu Feretrano, A. 155 c.
S. Salvatoris de Fonte-thaone monaſterium, 265. c.
S. Salvatoris de Monte-acuto monaſterium, V. *Montis-acuti*.
S. Salvatoris in Pontiano monaſterium, A. 2. b.
S. Salvatoris & S. Mariæ de Pytiliano monaſt. 108. b.
S. Salvatoris monaſterium Romanum, A. 56. b.
S. Salvatoris de Septimo monaſt. 411. a.
S. Salvatoris de Silva-munda monaſt. V. *Silvæ-mundæ*.
S. Salvatoris monaſterium in campo Piſanica, nempe de Sexto, 109. a. A. 5. c. V. *Sextenſe*.
S. Salvatoris de Ticino monaſterii Andreas abbas, 244. A. 160.
S. Salvatoris de Valle monaſt. prope Aſculum, 311. a.
S. Salvatoris de Valle monaſterium alterum prope Fabrianum, 301. c. A. 186. b. c.
S. Salvatoris Vallis-caſtri monaſterium, V. *Vallis-caſtri*.
S. Salvatoris Curtis-regiæ de Verona monaſt. A. 368. b.
S. Salvatoris de Aquario in Corſica ecc. 96. a. 406. b. A. 103. a. 264. c.
S. Salvatoris de Monte-aureo oratorium in agro Romano, 67. a.
S. Salvatoris de Monte-piſce ecc. ſubjecta monaſt. Montis-acuti, 287. c.
S. Salvatoris de porta maris Piſarum ecc. A. 383. a.
S. Salvatoris de Untugnano ecc. ſubjecta monaſt. Marturienſi, A. 142. c.
SS. Salvatoris & Mariæ de Arziclo, A. 104. c.
S. Salvii monaſterium prope Florentiam, 191. b.
Salutatus Pierius Colucius, 348. c.
in Sambra curtis S. Torpetis ſub S. Savino Piſarum, 107. b. A. 7. c.
Samogitia provincia, 307. c.
Samſo prior S. Mariæ de Porcilia, A. 433. b. 439. b.
Samuel eremita Camald. A. 327. b.
Sanctiſſimi titulus epiſcopis & abbatibus datus, A. 2. b.
Sanctorum corpora ex Italia in Gallias translata, 334. b.
Sanctorum patrocinia, ideſt reliquiæ, 392. c. a converſis geſtabantur, A. 406.
Sanſalongi monaſterium S. Michaelis in inſula Abſarenſi, 258. c.
Sanſovinus Franciſcus, 55. b.
Santolius poeta Gallus, A. 386. c.
Sapiens Grammaticus canonicus Arretinus, 301. b.
Sapina fundus, A. 142. a.
Saporitus Saporiti abb. commendatarius Sitrienſis, 403. a.
Sarabaita quid? 394. b.
Sarachamuna locus in Etruria, A. 4. c.
Saraceni populi, 30. c. 31. c. 227. b.
Sarcophaga Claſſenſia, 25. b.
Sarcophaga Sanctorum ſub altare poſita, 97. b.
Sardiniæ dominus Berlingerius, 78. b. apoſtoli Felix & Cyriacus monachi San-gregoriani, 70. legati in ea inſula, 81. c. 82. a. in ea populi Barbaricini, 68. b.
Sarganina curtis, A. 213. a.
Sarſinæ, vel Saxinæ, ſeu Bobii territorium, 90. c. 177. b. 178. b. A. 19. c. 292. b. ejus epiſcopo donatur medietas caſtri Montis-ſaxi, 6. c. epiſcopus Apollinaris.
Sarthianum caſtrum, vel Sartianum in territorio Cluſino, A. 142. ejus comites, A. 351. c. 393. b.
Sartius Maurus monachus Claſſenſis, 87. b. 88. a. 288. b. 313. c. præf. iv. b. xv. b.
Sartofagus fundus, A. 297. b.
Saſſiprandi fundus, A. 140. c.
Saturonius fundus, A. 297. c.
Saugnanus fundus, A. 140. c.
Saviliana maſſa, 185. c. A 109. b.
Savina hiſtoricus Venetus, 65. a.
S. Savini vel Sabini monaſterium prope Firmum, 280. c. ejus abbas Firmus, 310. c.
S. Savini monaſterium prope Piſas, 106. c. 107. a. A. b. 449. b. 452. c. abbates Gumbertus. Oddo.
S. Savini de Placentia monaſt. 107. a.
S. Savini de Pratalia cella, A. 158. a.
Saviniani caſtri territorium, 42. b.
Sauſſajus Andreas male aſſerit corpus S. Apollinaris in Belgium translatum, 32. b. 307. b.
inter Saxa monaſterium S. Salvatoris prope Fabrianum, alias de Valle, V. *S. Salvatoris de Valle*.
Saxi caſtrum, 6. c.

Saxia vel Saſſa comitiſſa Romana conjux Balduini comitis, 94. c.
Saxina urbs, V. *Sarſina*.
Saxi-vivi abbas Mainardus, 402. c.
Saxius Jacobus canonicus Ravennas ſcripſit de familia Saxorum, 6. c. 159. b.
Saxo Annaliſta, 92. b. 106. a. 222. a. 251. e. 256. 260. b. 263. b. 304. b. 324. a. 343. c. 381. a. 385. a. 407. c.
Saxo-ferratenſe monaſterium diverſum a Sitrienſi, 360. c.
Saxo-ferratenſis Sigiſmundus ep. Eugubinus, 402. c.
Saxonia a S. Brunone-bonifacio inhabitata, 263. a.
Saxonica lingua, 59. c. 60. a.
Saxorum familia eadem ac Ducum, 6. c. 159. b. V. *Saxius*.
Scacari fundus, A. 142. e.
Scalam myſticam an viderit in Camaldulo S. Romualdus, 346. veteres eam viſionem tribuunt tantum Maldulo, 347. b. recentiorum opiniones, 348. b. viſa fuit etiam ſcala a B. Bernardo Ptolomæo, 340. a.
Scamarita idem ac ſpalla porci, A. 365. e. 366. b.
Scandalonis prioratus in Mucello, A. 351. c.
Scandeſio idem ac candeſio & clareſio, 12. a.
Scapulare mulieribus Oblatis Camaldulenſibus dabatur, A. 436.
Schafnaburgenſis Lambertus monachus & hiſtoricus, 148. b. 252. a.
Sehannat Johannes.fridericus, 4. a. A. 424. a.
Schiſmatici Theodorum archiep. Ravennæ inhoneſte ſepeliunt, 21. b.
S. Scholaſtica ſanctimonialis, & non tantum Devota, A. 425. a.
Seholaſtica abb. S. Chriſtinæ de Septem-fontibus prope Bononiam, A. 429. c.
Scholaſtica abbatiſſa S. Chriſtinæ de Bononia, A. 433. a.
Schola ſeu collegium ſacerdotum in baſilica Vangaticienſi, 82. 84. b.
Schola cantorum & lectorum in baſilica Urſiana Ravennate, A. 93. a.
Schottus Andreas, 357. a.
Sclavinici vel Sclavonici, aut Sclavi & Slavi populi, 30. c. 31. a. 97. e. 201. b.
Sclova fundus ſeu villa, 185. e. A. 108.
Scottorum eccl. S. Petri Ravennæ, 383. b.
Scottus Marianus, 304. c.
Sacramentales ii, qui jurabant in placitis cum advocatis, A. 203. b.
Scriniarii Albizo, Ingizo, Leo, Sergius, Stephanus.
Scripturarum ſacrarum intelligentia divinitus S. Romualdo conceſſa, 257.
Scuſia tributi genus, A. 4. e.
Scygielski Stanislaus Polonus, 295. c.
Seytharum gens, 307. e.
S. Sebaſtiani monaſterium ſanctimonialium de Fabriano, 277. a.
S. Sebaſtiani de Fabricis ecc. Piſarum, A. 382. a.
S. Sebaſtiani altare in Galliis, 20. b. 27. c.
Sebba rex orientalium Saxonum, A. 344. a.
Secchiani prioratus in Callienſi territorio, 330. e.
Seculum X. eccleſiæ ferreum, obſcurum, plumbeum vocitatum, cur a Damiano aureum appellatum? 1. c. 21. a.
Secundicerius judicum Georgius, A. 43. a. 66. a.
Seguſiæ vallis & marchionatus, 171. c. 238. c. Marchio Adelbertus.
Seguſii monaſt. S. Juſti, 381. b.
Scjani caſtri priores, 373. b.
Seittinus fundus, A. 140. a.
Selavanenſis provinciæ monaſt. S. Mariæ Anaſtaſius abbas, A. 160. c.
Sellena curtis, A. 395. b.
Senarum reſpublica, 41. a. b. A. 264. a. 394. b. conſules, A. 384. b.
Senarum monaſteria, A. 20.
Senarum oratorium S. Anſani in platea, A. 22. b. eccleſia S. Paulli, A. 384. b.
Senarum epiſcoporum juriſdictio, 364. b. epiſcopus Rainerius.
Seneſius Severus Abbatienſis monachus ſcriptor, 82. 92. a. 191. c. præf. XIII. b.
Seminarium Ravennæ, 385. c.
Seniofredus princeps Barcinonenſis, 130. b. 134. b. c. 145. c. 146. a.
Senobaldus abb. S. Benedicti de Gualdo, 288. c.
Senogalliæ urbs & diœceſis, 198. c. 310. A. 280. c.
Senodochii vel Xenodochii monaſt. S. Mariæ Ravennæ, A. 364. c.
Seonina curtis, A. 79. a.
S. Sentii in Cerreto ecc. ſubjecta S. Savino Piſarum, 107. b. A. 8. a.
Sentinum urbs antiqua, 290. b.
Seprem-balnea fundus, A. 297. e.
Septem-ſolia templum antiquum majus & minus Romæ, 117. c. A. 96. e.
Septem-viæ in regione ſecunda Romæ, A. 72. c. 97. a.
Septimania provincia Hiſpaniæ, 154. a.
Septimmula villa territorii Senenſis, A. 21. a. 25. c.
Septizonium Romanum Severi, 118. a.
Sepulcra ad latera baſilicarum tam ex parte virorum, quam mulierum, 19. b.
S. Sepulcrum Domini a Saracenis invaditur, 321. c. ejus miraculoſæ reliquiæ, 181. a.
S. Serenæ corpus ex Spoleto in Gallias tranſlatum, 335. a.
Sergius I. pp. 3. a.
Sergius II. pp. 358. b.
Sergius III. papa, quo anno ſedebat? a. c. 3. 38. b. 39. b. 67. b.
Sergius IV. pp. 43. 196. 269. b. 311. b. 312. c. 321. b. 376. c. 357. b. 360. b. 378. b. 403. c.
Sergius archiep. Ravennæ, 15. a. b. 17. a. 23. a.
Sergius metropolita Damaſci ſedem monachorum figit in monte Aventino ad SS. Bonifacium, & Alexium, 191. c. 227. b. c.
Sergius ep. Cæſenæ, A. 160. c.
Sergius ep. Nepeſinus, 67.
Sergius abb. S. Georgii Ravennæ, 91. b.
B. Sergius pater S. Romualdi inimicum occidit, 10. b. c. 277. b. monachum induit, 146. b. fuit facile monachus ad ſuccurrendum, 146. A. 346. b. 347. b. corripitur a S. Romualdo ejus filio, 158. b. beata ipſius mors, 158. c. an ad Camaldulenſes pertineat? 159. c.
Sergius archidiaconus Ravennas, A. 219. b.
Sergii Duces Ravennates varii, 6. c. 110. b. c. 365. a. A. 83. b. 209. b.
Sergius nobilis vir Romanus, 84. c. A. 58. e. 75. a.
Sergius alter germanus Gerardi nobilis vir Romanus, 44. a. 371. a. A. 214. c.
Sergius de Palatio, A. 115. c. 118. a.
Sergius ſcriniarius Romanus, A. 198. a. *&c.* alter notarius regionarius ſcriniarius S. R. E. A. 213. c.
Serille fundus, A. 141. e.
Serra-mediana fundus, A. 11. a.
Serra-ſanctorum caſtrum, 188. a.
de Serravalle ecc. S. Nicolai diœceſis Aretinæ, A. 383. c.
Serræ caſtrum, A. 368. a.
Servi ſubjecti monaſteriis, 337. a. 379. c. A. 7. a. 21. 47. a. 172. a.

Servi voluntariæ pœnitentiæ in monaſteriis dediti, 387. a.
Servientes appellati aliquando converſi, A. 373. b.
Servius abbas Sextenſis, 357. b.
Serus fundus, A. 140. b.
Servus apoſtolorum appellabatur Otto III. imp. 256. b.
Servus ſervorum Dei titulus archiepiſcoporum Ravennæ, A. 16. c. 40. a. 62. b. a viris ſanctis adhibitus & ipſis datus, A. 179.
Setere curtis, A. 3. c.
S. Severini de Hiſpello ecc. 188. c.
S. Severi de Peruſio monaſt. 287. b.
S. Severi Urbis-veteris monaſt. 286. a. Bonizo abbas, S. Severi eccleſia. *Ibid.*
S. Severi cella, ſubjecta monaſt. S. Laurentii in Campo, A. 158. b.
S. Severi monaſt. Claſſenſe prope Ravennam. V. *Claſſenſe S. Severi.*
S. Severus archiep. Ravennas, 25. a. 159. b. ejus corpus ex monaſterio S. Rophili a Petro archiep. Ravennate tranſlatum in eccleſiam a ſe ædificatam, 146. c. miracula ejuſdem, 147. a. b. in Germaniam inde deportatum, 147. c. 148. b.
Severus Sulpitius 53. a. 312. b.
Sex-columnæ caſale, 94. c. A. 64. 266. c.
Sexta fundus, A. 108. a. 193. a. 247. c.
Sextanum caſale, A. 22. a. 25. c. 171. c. 262. b. ecc. S. Paulli, A. 25. c.
Sextenſe monaſterium S. Salvatoris in ditione Lucenſi, ejuſque origo, 109. a. 339. a. A. 2. b. 5. 397. c. abbates Benedictus, Hodolpertus, Majus, Petrus, Servius, Stephanus, Vivaldus.
Siciliæ epiſcopus Iſidorus ex monacho San-gregoriano, 70. b.
Siciliæ rector Gemellus ſubdiaconus Ravennas, 382. b.
Sicimanus fundus, A. 87. a.
Sifridus presbyter, 148. b.
Sigebaldus abb. Montis-acuti, 287. b.
Sigebertus mon. Gemblacenſis & hiſtoricus, 302. b. 334. c. 335. a.
Sigifredus patruus Almerici marchionis, 83. a.
Sigifredus vel Sigefridus ep. Placentinus, 378. b. A. 218. c.
Sigifridus, vel Sigizo, ſeu Sizo, aut Suzo abb. S. Mariæ de Pratalia, 255. c. 301. b. 337. a. 342. b. 379. c. 399. c. 402. b. 410. c. 412. a. A. 189. b. 189. c. 208. b. 260. b. [illegible]
Sigillum plumbeum Benedicti VIII. pp. A. 214. a. & Felicis archiep. Ravennatis, 22. b. alterum monaſt. S. Galgani, 86. c. 87. a.
Sigimbuldus. V. *Sulaſpuldus.*
S. Sigiſmundi monaſt. territorii Peruſini, 288. a.
Sigiſmundus abb. Sitrienſis & ep. Eugubinus, 402. c.
Sigiſmundus Malateſta princeps Ariminі, 19. b. 25. b.
Sigizo comes, A. 82. a.
Signinus ep. S. Bruno, 223. a.
Sigonius Carolus, 55. b. 198. a. 219. b.
Silanus fundus, A. 297. c.
in Silva monaſterium S. Andreæ Lucanæ diœceſis, A. 428. c.
in Silva monaſt. S. Mariæ Urbis-veteris, 285. c.
in Silva ecc. S. Martini ſubjecta monaſt. Claſſenſi, 161. c.
Silvæ-candidæ epiſcopatus, 3. b.
Silvæ-mundæ monaſt. S. Salvatoris Arretini territorii, 236. a. A. 384. c. 434. a. abb. Ubertus.
Silvanus eremita Camald. A. 327. 330. b. c.
Silvanus a Saluthio eremita Camald. A. 294. b.
Silvaticus Guido comes, A. 385. c.
Silverius abb. Montis-Chriſti, 80. b. 81. A. 32. b.
S. Silveſter I. pp. ſtatuit jejunium ſabbati, 72. b.
Silveſter II. pp. 173. c. 217. b. 219. b. c. 234. b. 254. c. 260. b. 261. a. 307. b. 339. c. A. 157. b. 160. a. 163. a.
Silveſter abb. SS. Coſmæ & Damiani de Urbe, 44. c.
Silveſter abb. S. Gregorii de Urbe, 44. a. 336. b. 400. a. A. 204. a. b. 215. c. 232. c. 233. b.
Silveſter del Beo prior S. Galli Venetiarum, 132. b.
S. Silveſtri congregationis converſi, A. 423. a.
S. Silveſtri Montis-ſubaſii monaſt. 288. c.
S. Silveſtri monaſt. de Urbe, A. 125. b.
S. Silveſtri de Spugna de ſubtus ecc. ſubjecta monaſt. Inſulano, A. 361. c.
Silveſtrius Carolus, 82. 191. c. 201. b. 378. c.
S. Silvia mater S. Gregorii M. 68. c. ejus ampla bonorum donatio monaſterio San-gregoriano de Urbe, 69. a. A. 297. c.
Simbria curtis, 107. b. A. 8. b.
Simeon archiep. Ravennae, 90. b.
Simeon abbas ſtultum ſe fingit, 158. b.
Simon abb. Montis-Chriſti, 405. b. A. 264. c.
Simon rex Corſicæ, 78. b. 80. b. 81. a. 95. c. A. 29. c. 28. c.
Simoniæ hæreſis ſeculo x. debacchans, 1. b. ei bellum indicit S. Romualdus, 273. c. in Umbria præſertim ſerpebat, 415. c. difficilis converſione ſimoniacus, 279. 280. b.
Simonis & Rainerii monachorum Fontis-boni ſummaria monumentorum, 357. b.
Sinaita idem ac limes, 275. c.
Sinaitæ monachi, 232. a. 336. b.
Sinibaldus vel Theobaldus archiep. Ravennæ, & legatus Corſicæ, 39. a. b. 79. c. 80. a. 81. c. A. 32. b. 33. a.
Sitriæ monaſterium S. Mariæ conditum a S. Romualdo, 74. b. 402. c. in eo aliqui aſſerunt myſticam ſcalæ viſionem ab ipſo habitam, 352. b. 360. c. 367. b. 376. b. 401. c. abſtinentia S. Romualdi in eo loco, 379. c. Sitrienſium monachorum auſteritatis deſcriptio, 86. b. 418. b. perſecutiones, quas eo loci paſſus eſt S. Romualdus, 394. b. viri illuſtres ejuſdem monaſterii, 402. c. A. 336. a. abbates commendatarii Annibal & Johannes-Franciſcus cardd. Albani, Franciſcus card. Barberinus, Johannes a Marliano, Ludovicus Ceſius, Pandulphus de Actis, Paulus card. Ceſius, Saporitus Saporiti, Sigiſmundus.
Sixtus V. pp. 306. c.
Sixtus Senenſis O. P. 222. a. b.
Skalka locus inhabitatus a SS. Andrea & Benedicto, 390. c.
Smaragdus exarcha Ravennas, 13. c. 14. b.
Soaræ plebis prope Anglarium archipresbyter Jacobus, A. 352. b.
Socana curtis, A. 189. b.
Socanæ plebatus, A. 384. c.
de Soci ecc. S. Proſperi, 344. a.
Socium, vel Soci caſtrum in agro Arretino, 344. c. A. 367. b. ejus eccleſiæ presbyteri converſi, A. 351. b. domus ibidem, ſeu monaſterium Incluſarum Camalduli eremi, A. 421. b.
Soconæ plebs S. Antonini in diœceſi Arretina, 301. c. territorium, 406. c.
Soderinus Franciſcus S. R. E. card. Camald. protector, 27. b.
Sogualdus nobilis vir, 268. a. A. 176. c.
Soldanius Fidelis monachus Vallis-umbroſæ, 109. b. 191. a. 256. a. 259. c. 265. c. 339. b. 340. 367. b. 407. a. præf. 12. a.
Solerius Johannes-baptiſta S. J. 223. c. 408. a.
Solidi aurei, 179. b.
Solitudo jugis S. Romualdi jejunii tempore, 372. b.
Soluſtræ plebs territorii Foro-cornelienſis, A. 11. a.

SS. Solutoris, Valentini & Victoris mm. Ravennatum eccleſia prope Taurinos, 176. a. a quo fundata? 189. c. 237. a.
Sommersberg Fridericus - Willelmus Sileſius, 206. a.
Sophia filia Rainerii marchionis Thuſciæ, 318. c.
Soſſani caſtri domini, 91. b.
Spalatenſis archiep. S. Laurentius, 258. b.
Sparpajala fundus, A. 142. b.
de Speſſia Albericus Cavalcantis vir nobilis, A. 386. a.
Spicilegium Ravennatis hiſtoriæ, 15. a. 24. a.
Spinabellus mon. Porciliæ, A 435. b.
Spiritus-ſanctus viſus ſub columbæ ſpecie in electione primorum archiepiſcoporum Ravennæ, & a B. Sergio, 159. a. b.
Spoleti urbs, 106. a. 252. a. 255. c. 335. n. territorium, 288. c. 419. b. A. 186. b. 199. a. 220. b. 226. 227. b. 230. c. dux Raimarus, 284. b. V. Camerinenſes marchiones. Abbas S. Eleutherius, 70. a.
Spoletus fundus, A. 297. b.
Spretus Deſiderius Ravennas hiſtoricus, 6. b.
Spugnæ de ſubtus ecc. S. Silveſtri, A 362 c.
Stabla fundus, A. 297. c.
Stabilis ep. Caſtri-felicitatis, 364. b.
Stabiliſe fundus, A. 142. a.
Stabilitatem in monaſteriis promittunt Commiſſi vel Oblati, A. 423. b.
Stephani caſale, A. 57. b.
Stephania nobiliſſima femina filia Theodoræ & ſoror Maroziæ, 67. b.
Stephania uxor Creſcentii ſenatoris Urbis, 256. b.
Stephania benefica in monaſterium S. Gregorii de Urbe, 116. b. A. 86. b.
S. Stephani religio equeſtris, 109. b.
S. Stephani de Bononia monaſterium, 105. b. 118. b.
S. Stephani Vallis-aceræ prope Fabrianum parthenon, 276. c.
S. Stephani de Balneo in Valle-ſteria monaſterii Bonifilius abbas, 45. b.
S. Stephani plebs de Clatina, A. 430. a.
S. Stephani ecc. agri Camerinenſis, A. 224. b. 227. b.
S. Stephani de Fignano ... A. 283. c.
S. Stephani ecc. territorii caſtri ... 283. c. 392. c. A. 224. b. 227. b.
SS. Stephani & Petri de Venaco monaſterium, V. *Venaci*.
Stephanus II. pp. 15. b. 364. b.
Stephanus III. pp. 69. b.
Stephanus IV. pp. 70. c.
Stephanus VI. pp. 89. b.
Stephanus IX. pp. A. 353. c.
Stephanus ep. Comaclenſis, 89. b.
S. Stephanus abb. Ciſtercienſis, præf. 11. b.
S. Stephanus abb. inſtitutor monachorum Grandimontenſium, A. 357. b. præf. 11. c.
Stephanus abb. S. Gregorii de Urbe, 44. a.
Stephanus abbas S. Juſti prope Volaterras, A. 410. b.
Stephanus abb. Sextenſis, 358. b.
Stephanus inſtitutor canonicorum reg. SS. Salvatoris, præf. 11. c.
Stephanus S. R. E. ſcriniarius, A. 57. c. 59. a. 65. c. 69. b. 71. b. 74. b. 84. c. 96. a. &c.
Stephanus S. R. E. ſecundicerius, 37. a.
Stephanus monachus S. Laurentii extra muros de Urbe, A. 58. b.
S. Stephanus rex Hungariæ, 201. c. 204. c. 294. b. 309. a. ex variis terris ad ipſum confluunt monachi & canonici, 324. b. 327. c. 412. c. conſtruit monaſterium S. Petri in Vinculis in agro Ravennate, 413. a. A. 281. b.
Stephanus nobilis vir, A. 75. a. 91. a.
Stephanus vir illuſtris, 117. c. 197. b. A. 98. a. 115. c. 121. c.
Stephanus Piſanus donat B. Bono abbati eccleſiam S. Michaelis prope Piſas, 388. b.
Stengelius Carolus mon. Germanus, 392. a.
in Storoco Ravennæ monaſt. S. Michaelis, 383. b. A. 20. a. 93. c.
Stramnich eremus in inſula Abſaro, 259. a.
Stratus Simplex monachus SS. Bonifacii & Alexii de Urbe, 169. b.
Strignanus curtis, A. 79. b.
Strumius abb. Fuldenſis, 109. b.
Suaſa oppidum, 254. c. Suaſanus fluvius, A. 11. b.
Suavericus archipresb. Arretinus, 301. b.
Sublacenſe monaſterium, 44. a. 68. a. 197. c. 205. b. 217. a. chronicon, 66. c. abbas Leo.
ad Succurrendum monachus quid ſignificet? 146. a. A. 343. b. 348. a. aliud genus monachorum ad Succurrendum, A 349. b.
ad Succurrendum moniales, A. 423. b.
ad Succurrendum baptiſmus, A. 345. b.
Sugerius abb. S. Dionyſii Pariſiorum, A. 344. b. 345. c.
Suirardus vel Zoerardus, V. *SS. Andreas & Benedictus*.
Sulignanus fundus, A. 139. c.
Suliſpuldus dictus etiam Sigimbuldus & Salpaldus ep. Parentinus, 269. b.
Suniarius comes Urgellenſis, 145. c. 158. c.
Superadi abbas Gutier, A. 343. b.
Superbiæ punitæ exemplum, 418. a.
Suppentonienſe monaſterium, 49. c.
Suppo comes Piceni, 71. a.
Surtgnarius fundus, A. 140. c. 143. b.
Surius Laurentius, 194. b. 229. a. 324. c. 341. c.
Surus fundus, A. 140. b.
Sutrium civitas, 319. b. ejus ecc. S. Fortunatæ, 413. c. A. 256. b. 258. a. epiſcopus Dominicus.
Suvianus fundus, A. 141. b.
Suzaria inſula, A. 364. a.
Sybilla comitiſſa Vallis-caſtri, 335. c.
Synodus Cuaanenſis, 135. a.
Synodus annua Ravennæ, 231. b.
Syracuſanus ep. S. Maximianus ex monacho Sangregoriano, 68. c. 70. a.
Syrus monachus ſcriptor vitæ S. Majoli abb. 115. a. 116. b.

T

TAbulæ vel Taulæ S. Georgii parthenon Ravennæ, 91 b.
Tabulæ aureæ in baſilica Claſſenſi, 24. a. in ecc. Marturienſis monaſterii, 264. c.
Tacipertus ep. Caſtri-felicitatis, 364. b.
Tactavianus fundus, A. 11. a.
Tadini ep. S. Facundinus, 288. a.
Tagino archiep. Magdeburgenſis, 224. a. 225. b. 261.
Tagmarus presbyter ſcriptor vitæ S. Bernwardi ep. Hildesheimenſis, 217. a. 218. 219. 252. a. b. 254. b. 255. b. A. 344. b.
Tagulus fundus, A. 140. a.
Taini vel Tadmi vetus urbs, 288 b. V. *Tadini*.
Tammo frater S. Bernvvardi ep. Hildesheimenſis, 221. c.
Tammus Teutonicus ex principe monachus factus a S. Romualdo, 146. 214. a. 215. a. 221. b. 228. a. A. 339. c.
Tancredus comes Porciani, A. 452. b.
Tanſius Seraphinus abb. Caſinenſis, præf. IX. a.
Tarentum urbs, 31. a.
Tartarum flumen, A. 67. a.
Tarviſii ep. Albertus. V. *Albertus*.

Tarviſii monaſt. S. Chriſtinæ, V. S. *Chriſtinæ*.
Taſſis Johannes-benedictus abb. & mon. S. Michaelis de Muriano, 92. a.
Taſſus Torquatus, 83. b.
Taralia curtis, 107. b. A. 8. b.
Tatius Primus-aloyſius Cl. Somaſch. hiſtoricus rerum Cemenſium, 68. a.
Taulæ, V. *Tabulæ*.
Tavariæ plebs Corſicæ, 96. c. A 103. a.
Taurinenſes epiſcopi Amizo, Annuco.
Tautinenſes montes, 114. b. c.
Tayſo filius S. Walfredi Piſani, A. 1. b.
Tazi monaſterium, 145. c.
Tedaldus marchio pater Bonifacii, 265. b. 343. a.
Tedaldus mon. S. Vincentii de Petra-pertuſa, 332. c. 333. c.
Tegrimus comes anno 927. 265. c.
Tejanum vel Tegianum caſtrum, A. 359. b. 168. b. 247. c.
Templani ecc. S. Michaelis in diœceſi Firmana, 310. b. A. 376. a.
Templi ordo equeſtris, A. 436. b.
Tenſum Seati, idem ac lacus Seati, vulgo Bientinæ, 358. c.
Tentationibus carnis obnoxius juvenis S. Romualdus, 8. b. 61.
Tentzelius Erneſtus, 304. c.
Tenzanus fundus, A. 139. c. 140. c.
Terſich caſtrum in Abſarenſi inſula, 259. a.
Tertiariæ ſic aliquando vocatæ Oblatæ, A. 453. c.
Tertii-generis inſtrumenta, 190. b. A. 115. c.
Tertius Thaddæus abb. Claſſenſis, 286. b.
Tertium caſale, 84. c. A. 56.
Tertullus ſenator Romanus, A. 338. a.
Teſelletus fundus, A. 175. a. 229. a.
Teugrimus comes an. 963. 42. b.
Teudicus comes Volaterranus, A. 147. a.
de Teupice ecc. S. Mariæ diœceſis Vicentinæ, A. 434. b.
Teutonica lingua, 59. c. 60. a.
Teutonici viri a S. Romualdo ad vitam monaſticam converſi, 113. c. 152. b. 228. a. 314. c.
Teutonici monaſterio Iſpidæ infeſti, A. 415. b.
Teuzo V. *Theuzo*.
Thalaſſius abbas, 69. b.
Thedericus cancellarius imp. Henrici, A. 251. c. 253. c.
Theobaldus vel Sinibaldus archiep. Ravennas, 39. a. 40. b. c. 79. c.
S. Theobaldus archiep. [illegible] in Galliis, 188. b.
Theobaldus ex monacho Fontis-avellanæ ep. Eugubinus, 186. b. alter, *ibid. Vide Theodaldus*.
Theobaldus abb. Pomposianus, 137. b. 209. a.
S. Theobaldus eremita Salanicenſis, 188. b. ejus ſepulcrum, 296 b.
Theodaldus ep. Arretinus, 342. c. 345. b. beneficus in monaſterium Prataliæ, 412. a. 423. b. A. 260. 278. c. 365. a. præf. iv. b.
Theodaldus vel Theudaldus ep. Eugubinus, 313. b.
Theodemarus abb. Montis-caſini, 139. b.
Theodinus S. R. E. card. 27. b.
Theodora Glycerii ſenatrix ſcortum impudentiſſimum, 37. c. 41. a. 67. a.
Theodora junior ſoror Maroziæ, 67. a.
Theodora nobiliſſima femina Romana uxor Leonis nobilis viri, 413. c. A. 256. c.
Theodoretus, 74. c.
Theodoricus rex Italiæ, non fuit fundator baſilicæ Claſſenſis, 13. b. 19. c. 147. b ejus ſepulcrum, 91. a.
Theodorus II. pp. 3. a.
Theodorus archiep. Cantuarienſis, 26. b.
Theodorus archiep. Ravennas, 21. a.
Theodorus ep. Caſtri-felicitatis, 364. a.
Theodorus ep. vicedominus Conſtantini pp. 71. a.
Theodorus Laſcaris imp. CP. A. 345. a.
Theodorus nobilis vir Romanus, 84. c. A. 58. c.

Theodorus conſul & tabellio Romanus, A. 69. b.
Theodoſius Dux Michaelis imp. CP. 31. a. 32. a.
Teoperga uxor Amizonis ſeu Almerici Ferrarienſis, 83. b. c.
Theopertus ep. Foro-popilienſis, 378. b. c. A. 219. a.
Theophilactus dicebatur Benedictus pp. VIII. 371. b.
Theophilactus eminentiſſimus conſul & dativus judex Romanus, A. 66. a.
Theutgaudus ep. Trevirenſis depoſitus, 71. a.
Theuzo monachus & rector monaſterii S. Mariæ de Prataliæ, 235. c. 256. b. 301. b. A. 168. b. 248. b. quis? 402. b.
Theuzo eremita Camalduli, 346. b.
Theuzo Grammaticus, A. 189. c.
Theuzus vel Theuzo primicerius Feſulanus, 301. b.
Thodellus comes Patavinus, A. 202. a.
S. Thomæ de Fabriano parthenon, 277. a.
SS. Thomæ & Euphemiæ monaſt. Arimini, A. 156. a.
B. Thomas a Coſtacciario mon. Sitrienſis, 402. c.
de Thomaſellis Fulgentius abb. de Carceribus, 92. a.
Thomaſinius Ludovicus, 63. b. 353. a. A. 364. c.
Thuſciæ provincia, 106. b. 107. a. marchionum & ducum ſeculi X. chronologia illuſtrata, 318. *&c.*
Thuſciæ palatinus Guido comes Mutilianæ, A. 363. c. 372. b.
Tiberiolus fundus, A. 76. a.
Tiberius frater Conſtantini imp. 20. c. 21. a.
Tibertus rector ecc. S. Michaelis de Templano, 310. b.
Tibur civitas, 214. a. duplex ejus obſidio diſtinguenda, 218. 219. 228. a. ejus cives conciliati cum Ottone III. imp. a S. Romualdo, 217. c. quem ipſi eligunt in patronum, 220. a. epiſcopus Gualterius.
Tiburtis ecc. S. Andreæ, 220. a.
Ticinum, V. *Papia*.
Tigurium vox vitiata pro ciborio, 24. a.
Tinauli curtis, 107. b. A. 8. b.
Tiphernum, vel Caſtrum-Felicitatis, modo Civitas-caſtelli, V. *Caſtrum-felicitatis*.
Tiraboſcus Joſeph [illegible]gallienſis, 255. a.
Tirnum [illegible] Dalmatiæ, 230. b.
Titi arcus triumphalis de Urbe, 118. a.
Titignanum caſtrum, 285. b.
ad Titum monaſt. Claſſenſe SS. Johannis & Stephani, 10. b.
Toletanus archiep. Rodericus, A. 344. a.
Tollenſis ecc. in finibus Orrentani & Cerbariæ, 358. b.
Toloſanus canonicus Faventinus ſcriptor ſeculi XIII. 5. b.
Torcellanus epiſcopus, 65. a.
Tornamira Petrus-antonius Panormitanus mon. Caſinenſis, A. 453. a.
S. Torpetis in Sambra curtis, 107. b. A. 7. c.
Torregni caſtrum, A. 105. b.
Toſinæ prioratus S. Margaritæ, A. 352. b. c.
Totila Gothorum rex Tiphernum deſtruit, 365. a.
Totinius Victorinus mon. S. Mariæ Angelorum de Florentia, præf. 211. b.
Tragurienſis ep. S. Johannes, 411. c.
Trajectenſes ep. Aretarius, S. Remaclus.
Tranſlatio corporis S. Apollinaris, 20. b.
Tranſlatio corporis S. Romualdi ex Valle de Caſtro Fabrianum, 278. b.
Tranſlatio corporum SS. archiepiſcoporum Ravennatum ex Claſſenſi in baſilicam Urſianam, 99. 100. quo anno, & ſub quo archiepiſcopo? 102. b.
Tranſlatio plurium corporum Sanctorum ex Italia Mettas, 334. c. 335. a.

Tranſmundus dux Spoletanus & Camerinenſis, 384. b.
Tranimundus abb. Valle-caſtrenſis, A. 288. c.
Travaldua ex genete Ducum Ravennatum, A. 161. a.
de Traverſaria familia Ravennas Ducum appellata, 6. b.
de Traverſaria Adalbertus, 242. a.
de Traverſaria Importunus a ſecretis Theodorici regis, 147. b.
de Traverſaria Paullus, 103. A. 75. b. 161. b.
de Traverſaria Petrus, 103. b.
Traverſariæ caſtrum & comitatus, A. 155. c.
Trebanæ ecc. S. Mariæ diœceſia Faventinæ, A. 377. c. 379. b.
de Trecto villa, A. 59. c. 60. b.
Tregintula fundus, 16. b.
Trentæ plebs S. Mariæ in diœceſi Ferrarienſi, A. 82. b.
Treicæ ecc. A. 384. a.
Tres columnæ fundus, A. 115. c. 118. a.
Trevirenſis ep. Leo, Theutgaudus.
Tribunus Memus dux Venetiarum, 151. c.
Tridentum urbs, 214. b. epiſcop. Oldoricus.
Triduanum jejunium quid? 73. b.
Trigina fundus, A. 189. a.
Trinchin comitatus in Hungaria, 390. c.
Trinianus fundus, A. 11. a.
S. Trinitatis monaſt. in diœceſi Arretina, 330. b. A. 195. c.
S. Trinitatis de Florentia in via S. Galli monaſt. ſubjectum parthenoni de Buldrone, A. 452. a.
S. Trinitatia de Monte-acuto monaſt. 287. b. V. *Montis-acuti*.
S. Trinitatis Montis-amiati parthenon, A. 394. b.
S. Trinitatis de Monte-herculi monaſt. A. 372. c.
S. Trinitaris de Monte-nerone monaſt. & eremus, 287. c.
S. Trinitatis & S. Benedicti in Alpibus monaſt. 259. c.
S. Trinitatis & S. Laurentii de caſtro Pretoſo ecc. A. 223. a.
S. Trinitatis & S. Muſtiolæ de Turri in territorio Senenſi monaſt. A. 384. b.
Tripali curtis, 107. b. A. 8. b.
Trilale fundus, A. 107. a.
de Trilele ecc. S. Chriſtophori, 184. b.
Trithemius Johannes abbas, 222. b. 223. a. 224. b. A. 357. c. 394. c.
de Trivio monaſt. S. Mariæ Juncta abbas, A. 446. b. 447. b.
Triviſanus Bernardus patritius Venetus, 53. b. c. 64. c.
Trium-fontium monaſt. prope Urbem, 179. c.
Trium-portuum inſula Venetiarum, 53. b. c.
Troja urbs Campaniæ, 407. c.
Trombellius Johannes-chryſoſtomus abbas & canonicus regularis, A. 339. b.
Troncius Paullus hiſtoricus Piſanus, 319. c. 383. c. 388. b. c.
Trotta nomen Catharinæ comitiſſæ, conjugis Rainerii III. marchionis Thuſciæ, 319. c.
Troylanus abb. de Taxo, 146. a.
Tudenſis Lucas, A. 344. a.
Tuderti urbs, 335. a. & territorium, 244. b. 252. a. 255. b. 256. a. 287. a. c.
Tuderti concilium, 252. b 254. b.
Tuderti S. Antonii parthenon, 287. b.
Tuderti S. Fortunatæ ecc. 287. a.
Tuderti S. Fortunati monaſterium, 285. b.
Tuderti monaſt. S. Illuminatæ, A. 341. b.
Tudertinus ep. Ruſticus, 287. c.
Tugnanum caſtrum, A. 143. a.
Tulgianum caſtrum, A. 367. b.
Tullenſis ep. S. Manſuetus, 296. b.
Tulli mons, A. 171. c.
Turchius Octavius canonicus Apiranus, 186. b. 197. c. 198. c. 199. a. 331. c. 416. c. 417. b. 418. b.
Turicula fundus, A. 76. a.
Turini Angelus prior Roſæ prope Senas, A. 451. b.
Turonenſe concilium, 60. a.
Turrena fundus, A. 68. b. torrens, A. 100. a.
Turris caſtri monaſt. S. Trinitatis & S. Muſtiolæ in agro Senenſi, A. 384. b. abb. Arnulphus.
Turris-caliginis eremus prope Equilium, 53. 92. c. 137. b.
Turris-ſpeculorum monaſt. Oblatarum de Urbe, A. 453. b.
Tuſcanula fundus, A. 141. a.
Tuxidura vel Trexidura de navibus fluvii Athaſis, idem ac teloneum, A. 46. a. 47. a. 52. b.

V

VAda curtis, A. 3. c.
Valdrada vel Waldrada, Valderada, Valderta, Walderta & Gualdrada Hugonis marchionis ſoror, Petri Candiani ducis conjux, 126. c. 210. b. A. 132. V. *Gualdrada*.
Valens monachus cur calligatus? 158. a.
Valentiæ ep. Urbanus Miolans, 237. b.
S. Valentianus mon. S. Gregorii de Urbe, 70. a.
S. Valentini corpus ex Urbe Cuxanum deportatum a Guarino abbate, 131. c.
S. Valentius magiſter S. Gregorii M. 70. a.
Valentius abb. S. Gregorii de Urbe, 68. c.
Valerianus Johannes pierius Bellunenſis ſcribit pro Sacerdotum Barbis, 381. a.
Valerius archiep. Ravennas, 17. b. 23. a. c. 91. b. 97. a.
Valla-ipirienſis comitatus, 145. a.
Vallemanius Andreas Fabrianenſis abb. ex monaſterio Avellanenſi, 205. b. 316. b.
Vallenſis pagus, 145. a.
Vallialæ caſtrum, & nobilis gens de Vallinla, A. 363. b.
Vallis caſtellum, A. 129. b. fundus, A. 140. b. paſcua, A. 297. b.
Vallis monaſt. S. Salvatoris. V. *S. Salvatoris*.
Vallis ecc. S. Donati, A. 140. b.
Vallis ecc. SS. Johannis & Paulli ſubjecta monaſterio S. Savini Piſarum, 107, b. A. 8. b.
Vallis-aceræ in Piceno S. Stephani parthenon, 276. c.
Vallis-bonæ ecc. variæ, 410. c.
Vallis-bonæ ſeu Valbonæ in Æmilia comites, 411. a. Franciſchinus dominus, A. 452. b.
Vallis-bonæ parthenon a S. Romualdo inſtitutum, 280. c. 410. c.
Vallis-bonæ territorii Moncipelli monaſterium S. Petri, 411. b.
Vallis-caſtri territorium S. Romualdo donatur a Farolfo comite, 273. 275. A. 178. c. ejus antiqui limites, 276. b 335. A. 288. c. 289. a. converſæ mulieres ibi monaſterium cedunt S. Romualdo, 310. A. 425. c. 434. c. qui monaſterium pro monachis inſtituit, 310. a. rurſus locum inhabitat S. Romualdus, 420. a. picturæ ibidem veteres, 277. contentiones monachorum cum prioribus Camaldulenſibus, 348. a. conventio Valle-caſtrenſis abbatis cum hominibus caſtri Vergareti, A. 292. b. 397. b. abbates Armanus, Bartholomæus, Garzias, Gregorius, Hermannus, Petrus, Tranſmundus.
Vallis-gloriæ S. Mariæ parthenon in territorio Hiſpelli, 288. c.

Vallis-

Vallis-lucii abb. S. Nilus, V. *S. Nilus.*
Vallis-mala fundus, A. 297. c.
Vallis-pratæ ecc. SS. Juſtæ & Ruffinæ, 154. c.
Vallis-ſcholarum ordo canonicorum regularium, A. 423. c.
Vallis-virginis fundus, A. 297. b.
Vallis-umbroſæ monaſterium a S. Gualberto fundatum, 256. a. 340. congregatio monachorum, 265. c. 285. c. A. 313. a. 347. a ejuſdem loci ſancti viri, 305. c. 306. a. ipſius monachi ſocietate caritatis conjuncti cum Camaldulenſibus, A. 348. c.
Valponis caſtrum, 86. b.
Valſecchius Virginius abb. Caſinenſis, 60. b.
Valvenſe placitum, 301. b.
Vamba Viſigothorum rex monachus in morte factus, A. 343. c.
Vangaticiæ nomine plures terræ adpellatæ, 94. a. A. 210. a. b. c.
Vangaticiæ ecc. S. Mariæ ad Atheſim, A. 42. a. ejus rector Johannes presbyter, A. 42. b. 44. c. monaſterium ibi erectum ſub Martino abbate, 93. b. 190. c. 210. b. 253. a. 365. b. A. 66. c. 121. b. c. ejus benefactores illuſtres Amelricus marchio & Francha conjux, 76. c. 82. 83. A. 42. 44. 48. 51. Berengarius & Adelbertus reges, 22. a. 93. a. b. Hugo marchio, 190. c. 201. b. 210. b. A. 120. 128. ejuſdem privilegia, 240. b. A. 66. b. necrologium, A. 349. c. 368. b. hiſtoriæ mſs. Scneſii & Macchetti, 82. b. 84. a. abb. Martinus I. & II. Petrus.
Vaſſus imp. Berengarii I. Oldericus, A. 35. c.
de Ubaldinis Adalina abbatiſſa Luci, A. 414. a.
Ubaldus archiep. Ravennas, 12. c.
Ubaldus comes Camerinenſis, 310 b.
Ubaldus comes Hugonis comitis de Saxo filius, b. c.
Ubertini filii male crediti patroni eremi Camaldulenſis, 338. c.
Ubertus archiep. Piſanus, 360. a.
Ubertus ep. & archicancellarius imperatoris, A. 78. b.
Ubertus ep. Foro-livienſis, A. 81. c.
Ubertus abbas Berardingæ, 412. b.
Ubertus abb. Silvæ-mundæ, A. 434. a.
Ubertus abb. Venaci in Corſica, 400. b. A. 264. c.
Ubertus marchio pater Hugonis marchionis Thuſciæ, 92. b. c. 126. c. 318. c. 319. b. A. 121. b. 129. a. 137. b.
Ubertus comes frater uterinus Hu[illegible] chionis, [illegible]
Ublarella Dominicus archiep. Ravennas, 17. b. 24. b. 85. b.
Udalricus mon. Cluniacenſis, A. 347. c.
Vecchius Matthæus Abbatienſis, 92. a.
Vecius fundus, A. 140. a.
in Vecio ecc. S. Apollinaris, 15. a.
Vedacianus fundus, 103. b. A. 75. c.
Vedre flumen idem ac Atheſis, A. 42. b. 43. a. 48. b.
Veges idem ac dolium, 411. c.
Vellatia ſeu Vellia quid? 118. a.
Velum ſacrum virginibus Camaldulenſibus datur xxv. earum anno, A. 423. c.
Venaci in Corſica monaſterium SS. Petri & Stephani, 39. b. 40. b. c. 77. c. 79. b. c. 80. c. 81. b. 406. a. b. A. 32. a. 33. b. 264. b. abbates Philippus, Placidus, Ubertus.
Venaci plebanus Philippus, A. 33. c.
S. Venantii de Fabriano ecc. collegiata, 280. a. A. 283. b.
Venantius Fortunatus, 17. c. 382. c.
Venerandus vice-dominus Arretinus, 337. a. 342. b.
S. Venerius abb. S. Gaudentii de Arimino, 221. a.
S. Venerius abbas alter, 221. a.
S. Venerius eremita Tiburtinus diſcipulus S. Romualdi, 220. obit, 258. a.
de Veneroſis Brandaliſius comes palatinus, & dominus olim quartæ partis urbis Veronæ, A. 364. a.
Venetiarum baſilica S. Marci habet ardicæ ſpeciem, ſeu quadriporticum, 19. b. Venetias adit S. Romualdus, 53. & B. Marinus, *ibid.* a. S. Bononius abb. 121. c. abb. Guarinus, 129. c. Otto III. imp. 214. b.
Venetiarum, ſeu Caſtellanus epiſcopus Petrus, 65. a. A. 416. a.
Venetiarum eremi, 53. a. 62. 64. b. 73. c. 103. c. 121. c. 123. b. 137. c.
Venetiarum monaſt. S. Georgii-majoris, V. *S. Georgii-majoris.*
Venetiarum monaſt. S. Michaelis de Muriano, V. *S. Michaelis.*
Venetiarum monaſt. S. Mathiæ de Muriano, V. *S. Mathiæ.*
Venetiarum monaſt. S. Zachariæ, V. *S. Zachariæ.*
Venetorum antiqua lingua, 59. b. exercitus, A. 313. a. pacta cum Ottone II. imp. 160. c. decretum de viſitanda eccleſia S. Johannis-baptiſtæ de Foſſa-clodia, 77. b. notarii magiſtratuum olim clerici, A. 364. c. duces Andreas Dandulus, Dominicus Urſeolus, Petrus Barbolanus, Petrus Candianus, S. Petrus I. & II. Urſeoli, Sebaſtianus Zianus, Tribunus Memus, Vitalis, Candianus.
Venetus Hieronymus M. canonicus regularis, 124. c.
Vercellenſis urbs, 133. b. 420. c. epiſcopi Ardericus, S. Atto, Leo, Petrus, I. & S. Petrus II.
Vergani parœcia S. Bartholi, A. 351. c.
Vergareti caſtrum, prope quod S. Romualdus fuit percuſſus, & dicitur adhuc locus *ad crucem Romualdi*, A. 287. b. 293. b. communitas ejuſdem caſtri convenit cum abbate Vallis-caſtri pro annuo canone a ſancto viro hominibus Vergaretanis ſtatuto, 180. b. 260. a. A. 292.
Vergareti monaſt. S. Michaelis, e quo S. Romualdus male habitus ejectus eſt, 177. b. 178. 211. b.
Vergarius vel virgarius quid? A. 322. a. 360. c.
Vergnanus fundus, A. 142. a.
Vernagallus B. Dominicus, V. *B. Dominicus.*
Verona maſſa, A. 79. a.
Verona urbs, 106. c. 133. b. 364. a. 408. b. 412. a. 420. b. epiſcopi Milo, Otbertus, Ratherius.
Veronæ Camaldulum de Aveſa, V. *Aveſa.*
Verhovius Franciſcus S. J. 114. c. 223. b. 305. a. 307. b. c. 309. b.
Verriana locus in Corſica, A. 5. a.
Veſcona caſtrum, A. 262. a.
Veſolacia villa Corſicæ, 405. c. A. 276. b.
Veſtis antiqua nobiliſſimi juvenis S. Romualdi, 29. b.
Veſtium aſperitas & neglectus S. Romualdi, 380. b.
Veſtitus & victus danda patronis monaſterii de Venaco annuatim, A. 33. a.
Vetero-cellenſe chronicon, 304. c.
Vetietus fundus, A. 76. a.
Vetilagus fundus, A. 158. a.
Vetulum caſtrum, 268. a. A. 176. c.
Ufertia hoc eſt oblatio, 402. b.
Ughellus Ferdinandus laudatus, emendatus & ſuppletus, 3. b. 35. 37. a. 38. c. 40. b. 41. c. 55. a. 65. a. 67. b. 79. a. b. 96. b. 122. b. 160. b. 221. a. 233. a. 265. b. 269. b. 280. c. 310. c. 312. c. 319. b. 342. 360. a. c. 363. c. 368. b. 369. a. 370. c. 371. a. 407. a. 408. 421. a.
Ugo, V. *Hugo.*
Uguccio, V. *Huguccio.*

Ugu-

Ugurgerius Marius canonicus & patritius Senenſis, 566. c. A. 25. c.
Viari ecc. S. Mariæ, 259. b.
Viator ep. Ferrarienſis, 90. c.
Vicarii epiſcoporum ex cœtu regularium, A. 419. b.
Vicarii eremi Camaldulenſis Benedictus, Franciſcus, Nicolaus.
in Viccione ecc. S. Quirici, A. 383. c.
Viccus comes Nuceriæ, 588. a.
Vicecomites monaſteriorum, A. 363. b.
Vicecomitum nobilis familia Piſana, 387. c. A. 380. b.
Vicedominus & converſus Camald. Ildebrandus, A. 368. a.
Vicentia urbs, 93. c. 335. a.
Vicianus fundus, A. 142. b.
Vici-domnarici xenodochium, 93. c.
Vici-maderii locus, A. 37. b.
in Vico ecc. S. Nicolai, 288. c.
Victor archiep. Ravennas, 11. c. 12. b. 30. c.
S. Victoris in Trejaja ecc. diœceſis Lucenſis, 358. b.
S. Victorini martyris reliquiæ ex Amiterno Mettas tranſlatæ, 334. c.
Victorinus Baptiſta de Aſculo prætor Fabriani, A. 181. a.
S. Victoris de Cluſis monaſterium, & ei factæ donationes, 199. 200. 201. 550. b. 221. c. 224. a. 255. b. 226. b. 283. c. 289. c. deſcriptio eccleſiæ, 290. b. 383. c. 418. c. 423. c. A. 185. b. 194. a. 223. a. 224. b. 227. b. 230. a. 235. a. 577. a. 278. a. 452. c. abbates Acto I. & II. Amicus, Creſcentius, Giſo, Gratia, Jacobus.
S. Victoris de Maſſilia monaſterium, A. 391.
Vidiquoſa fundus, A. 11. a.
Vidis caſtrum, A. 262. a.
Vienocnſis in Galliis archiep. S. Theobaldus, 188. b.
Vigiliæ nocturnæ, 75. b.
Vigoale fundus, A. 389. c.
Villa-arcueta fundus, A. 129. c.
Villa-magna fundus, A. 105. b.
Villa-maniaoa fundus, A. 159. c.
Villa-nova fundus, A. 140. c.
Villale & Villule fundus, A. 141. a. c.
Vineæ-majoris fundus, A. 119. b.
ad Vineas ecc. S. Johannis in plano Palajole, 358. a.
Vinum ignorabatur in aliquibus monaſteriis, 418. b. 486. b. A. 354. b.
Vincareti monaſt. S. Mariæ prope Brittonorium, A. 414. c.
Vincateto ſubjectum parthenon S. Mariæ de Cortina, *ibid.*
S. Vincentiæ uxoris S. Severi archiep. Ravennæ corpus tranſlatum in Germaniam, 147. c.
S. Vincentii epiſcopi Mevaniæ & mart. corpus ex Petræ-pertuſæ monaſt. Mettas in Lotharingiam tranſlatum, 334. b. c.
S. Vincentii levitæ & mart. reliquiæ ex Hiſpania Capuam, a Capua Cordunum, ex Corduno Mettas deportatæ, 335. a.
S. Vincentii ad Petram-pertuſam monaſt. 232. a. reformatur a S. Romualdo, 333. c. hiſtoria ejuſdem monaſterii, 334. A. 346. a.
S. Vincentii in Monte-pregio eremus Peruſinæ diœceſis, 319. c.
S. Vincentii ecc. Mettenſis, 335. a.
SS. Vincentii & Anaſtaſii monaſterium ad Aquasſalvias prope Urbem, 179.
Vinta caſtrum, A. 105. b.
Vipera Marius canonicus Beneventanus, 335. b.
Virdunenſis ep. Hilduvinus, 148. a.
Virgarius, V. *Vergarius*.
Virginum monaſterium a S. Romualdo fundatum in territorio Camerinenſi, 280. c.
S. Viriani monaſt. diœceſis Arretinæ, A. 360. b. abb. Petrus,
Virtutes, variæ hujus vocis ſignificationes, 274. a. 317. b.
Viſiones habitæ a S. Romualdo, 401. c.
Vitæ S. Adalberti ep. Pragenſis ſcriptores, 194. b.
Vita S. Anſelmi abb. Nonantulæ, 93. c.
Vita S. Benedicti abb. Cluſini, 172. a. 173. b.
Vita S. Boguzili archiep. Gneſnenſis, 63. b. 294. a.
Vita S. Bononii abb. Lucedienſis, 63. c. &c.
Vita Conradi imp. 294. c.
Vita S. Dominici Loricati, 244. a.
Vita S. Gregorii M. 69. b.
Vita SS. Johannis & Benedicti mm. 63. b.
Vitæ S. Majoli abb. Cluniacenſis ſcriptores, 115. a.
Vita S. Petri Urſeoli, 59. b. 75. a. &c.
Vita S. Romualdi quo ordine a S. Petro Damiano conſcripta, 111. b. coloribus expreſſa in Valle-caſtrenſi veteri refectorio, 277. a Guidone Grandio notis mſs. illuſtrata, 104. b.
Vita S. Silveſtri papæ, 73. a.
Vita S. Strumii ab Eigile abbate conſcripta, 109. b.
Vita S. Walfredi abbatis ab Andrea abb. ſcripta, 109. b.
Vitalianus conſul Ravennas, A. 15.? c. 86. b.
S. Vitalis m. feſtum peragendum ab epiſcopis & abbatibus Ravennatis archiepiſcopatus, 18. a. 231. b.
S. Vitalis monaſt. Ravennæ, 13. b. 170. a. ejus archivum aquarum alluvione labefactatum, 369.
S. Vitalis in inſula Pompoſia monaſt. vel ecc. 244. c. A. 161. c. 162. b.
Vitalis Candianus patriarcha Gradenſis, 127.
Vitalis abb. S. Adalberti in Pereo, 243.? b. 369. c. 378. b. c. 379.
Vitalis abb. Pompoſianus, 137. b. 209. a. 210. b.
Vitalis abb. S. Severi in Claſſe, 314. a. 365. c. A. 209. b.
Vitalis præpoſitus ecc. Ravennatis, A. 219. b.
Vitalis Aquæductius mon. Claſſenſis ſcriptor, 26. c.
Vitalis Ordericus mon. hiſtoricus, A. 346. b.
Vitalis Candianus dux Venetiarum, 151. c.
S. Viti de Fano monaſterium, 65. c. 66. a. 267. b. A. 46. c.
S. Viti de Gorgona ecc. A. 103. c.
S. Viti in [illegible], A. 60. a.
SS. Viti & Nicolai ecc. prope veterem urbem Tadini, 588. b.
Vitrica antiqua pictura S. Romualdum & S. Petrum Urſeolum exhibens, 140. a.
Vivaria curtis, A. 79. a.
Viviarius fundus, A. 189. b.
Viva converſus & perochus Piſanus, A. 380. b.
Vivaldus abb. Sextenſis, 358. a.
Vivi ſeu Fontis-vivi SS. Petri & Benedicti eremus & monaſterium in Monte-amiato, 368. c. ædificatur, 372. b. ejus diplomata deperdita, 373. b. loci deſcriptio, 374. a. 294. b. A. 348. c. 351. c. 372. a. 391. c. 393. c. 397. a.
Vivianus abb. S. Mariæ de Inſula territorii Galeſtenſis, A. 346. c.
Ulmus Fortunatus abb. Caſinenſis Venetus, 363. a.
Ulmus fundus, A. 140. c.
Ultiani curtis, V. *Ozani*.
Umbriæ monaſteriorum reformator S. Romualdus, 334. a.
Umbro fluvius territorii Senenſis, A. 22. b.
Untugnani ecc. S. Salvatoris, A. 142. c.
ab Ungriſpack B. Daniel familiaris monaſterii S. Mathiæ de Muriano, A. 386. b.

Vobi-

Vobizus nobilis vir, A. 69. b.
Volanus portus prope Comaclum, 379. a. A. 218. a.
Volaterrarum urbs, 106. a. epiſcopi, 108. c. A. 2. b.
Volaterrarum ecc. canonicus & notarius, A. 364. b.
Volaterrarum comes Teudicus, A. 142. a.
Volaterrarum monaſt. S. Juſti, A. 384. c. abb. Fatius, Stephanus.
Urani monaſt. S. Mariæ prope Britonorium, 21. b. ejus antiquitas, 123. b. 267. b. c. A. 98. b. 175. a. 219. b. 228. c. 267. b. c. 377. abbates Hugo, Johannes, Maſſarius, Petrus.
Urbana villa, A. 45. c.
S. Urbani de Aſinante monaſt. territorii Apiri, 289. b.
Urbanula fundus, A. 297. c.
Urbanus III. pp. 89. b.
Urbanus Miolaos ep. Valentinus & Dienſis, 237. b.
Urbanus Malumbra abb. Claſſenſis, 27. b.
Urbevetanus comes Farolfus, 284. c.
Urbinum urbs, 198. c.
Urbis-veteris monaſteria, 284. b. 314. c. 316. b. c. aliqua de ea urbe, 284.
Urgellenſis comes Suniarius, 145. a. c.
Urgellenſis ep. Ambroſius de Moncata, A. 327.
Urſeola, vel Urſiola, ſeu Urſona Veneta nobiliſſima familia, 50. c.
Urſeolus S. Petrus dux Venetorum oritur, 50. b. 55. c. 59. b. 65. b. 73. c. 112. a. fit dux, 126. an culpabilis in cæde Petri Candiani ejus anteceſſoris? 127. c. excuſatur, 128. a. ejus innocentia demonſtratur, 128. b. ſcriptores ipſius vitæ, 128. c. erigit hoſpitale in patria, 130. c. a Veneta urbe fugit, & ducatum dimittit, 131. c. 380. c. Cuxanenſe monaſterium adit, 133. a. recipit [illegible] S. Romualdo veſtem monaſticam, 124. a. 135. a. 277. b. ejus virtutes, 135. c. 136. a. eremiticam vitam cum S. Romualdo vivit, & pro lecto ſaxum habet, 137. c. 138. a. obedit S. Romualdo utpote ejus magiſtro, 139. a. jure dicendus ejus diſcipulus, 139. c. ipſius pugnæ cum dæmonibus, & ſpiritualia exercitia, 140. c. virtutes & donum prophetiæ, 143. a. prædicit filio ducatum, *ibid.* obit, 149. b. quo anno? 150. *&c.* 157. a. miracula ad ejus tumulum, 164. c. 404. elevatio ejus corporis facta ab Oliba ep. Auſonenſi, 403. b. magnus converſus appellatus a S. Petro Damiano, A. 339. b. 341. b.
Urſeolus Petrus II. dux Venetorum, 50. c. 143. b. 151. c. 269. b. 270. a.
Urſeolus Dominicus dux Venetorum, 51. a.
Urſeolus Johannes ſubdiaconus & notarius Venetus, A. 416. a.
Urſeus abb. Pinetenſis, 10. a.
Urſiana baſilica, nempe Metropolitana Ravennas, 30. e.
Urſicinus archiep. Ravennas, 11. b. c. 12. b. 13. b. 25. a. 27. a.
Urſpergenſis abbas & chronographus, 92. b. 304. c.
Urſus patriarcha Gradenſis, 50. c. 54. c.
Urſus archiep. Ravennas, 25. a.
Urſus abb. S. Andreæ-majoris Ravennæ, A. 163. c.
Urſus levita & abb. S. Apollinaris in Claſſe, 17. a. 27. a. 46. e. 85. b. 90. a.
Urſus abb. S. Mariæ de Palatiolo, 231. b. 254. b.
Urſus Dux Ravennas, A. 82. a.
Uſuardus, 305. b.
Vulgaris lingua, 59. c.
ad Vulturnum monaſt. S. Vincentii, 301. b.
Uxor legem mariti ſequebatur, eo tantum vivente, 83. b. 84.
Walderada uxor Rainerii I. ducis Thuſciæ, 318. b.
S. Walfredus civis Piſanus & abbas fundator monaſterii S. Petri de Palatiolo in Monte-viridi, 108. b. 179. b. 254. b. A. 1. & monaſterii Sextenſis in ditione Lucenſi, 359. b.
Walfredus filius Gualdradæ comitiſſæ, 265. b.
Walfredus mon. auctor vitæ S. Galli, 231. a.
Wallarius judex imp. Berengarii I. A. 37. b.
Walpertus vel Wilpertus judex imp. Berengarii I. A. 36. a.
Walterius comes, 215. b.
Warinus comes, 148. a.
Wecello de Prata vir nobilis, A. 387. b.
Welpho dux Sueviæ, 295. c.
Weſtmonaſterienſis Matthæus, A. 359. c.
Wido ep. & archicancellarius impp. Berengarii II. & Adelberti, A. 67. b.
Wido ep. Piſanus, 360. a.
Wido ep. Mutinenſis & abb. Nonantulanus, 47. a. 168. a.
Wido abb. Moliſmenſis, A. 344. c.
Wido abb. Pompoſianus. V. *Guido*.
Wido præpoſitus Lucedienſis monaſterii, 375. b.
Wido imp. pater Lamberti imp. 4. b. 110. b.
Wido pictor Romanus, A. 117. a. 118. c.
Wido, V. *Guido*.
Wibaldus abb. Stabulenſis, præf. x. b.
Willa uxor Hugonis M. marchionis, 359. b.
Willa comitiſſa mater S. Theobaldi monachi & eremitæ, 188. b. A. 428. c.
Willelmus archidiaconus Arretinus, 342. c. 343. b. A. 190. b. ep. Arretinus, 301. a. 337. a. 342. b. A. 207. b. beneficus in monaſt. Prataliæ, 365. c.
Willelmus abb. S. Benigni Divionenſis, 149. a. 174. b. ſociatus cum S. Romualdo, 206. b. 207. ad eum confluebant abbates, 231. b. 245. b. præf. v. b.
S. Willelmus abb. Hirſaugienſis, A. 356. c. 394. c.
Willelmus abb. Pompoſianus, 245. b. 255. a. A. 159. b. & eremita ejuſdem monaſt. 208. b. 209. c.
Willelmus mon. diſcipulus S. Romualdi, 113. c.
S. Willelmus ex comite mon. Gellonenſis, A. 341. c.
Willelmus mon. & hiſtoricus Cluſinus, 89. c. 172. 173. 234. a. 240. a.
Wilfordus martyrologus, 305. b.
Willigiſus vel Willigiſius archiep. Moguntinus, 162. c. 202. a. appellatus archicapellanus, A. 192. b.
Wimundus ep. Arianus ædificator ecc. S. Euſebii de Ravenna, 88. b.
Winizo abb. S. Salvatoris in Monte-amiato, 314. b.
Winizo, V. *Guinizo*.
Winigis comes Senenſis, 266. b. A. 20. c. 25. b. 26. b. 29. b.
Winigiſus filius Winigis comitis, A. 26. c. 29. b.
Wion Arnoldus, 55. b. 56. b. 127. c. 151. a. 159. c. 222. b. 305. b. 324. b. 361. b. 362. b. 392. b.
Wippo ſcriptor vitæ Conradi imp. 294. c. 318. b. 420. 424.
Wirziburgenſe chronicon, 304. b.
Witickindus mon. Corbejenſis hiſtoricus, 92. b.
Wladislaus rex Bohemiæ pater Ottocari regis, 195. a.
Wladislaus ex converſo monaſt. S. Benigni Divionenſis electus rex Poloniæ, A. 367. b.
S. Wimarus ex converſo abbas Salviniacenſis, A. 341. c. 350. a.
Wlodimirus rex Ruſſorum, 307. c.
Wogieteth nomen S. Adalberti ep. Pragenſis, 304. a.
Wroblovius Martinus archidiaconus Sandomirienſis, 299. b.

Wul-

Wulmiani ecc. S. Martini, 107. b. A. 7. c.
Yepezius Antonius, 45. b. A. 342. c. 343. a.
Yporegia urbs, 318. b.

Z

ZAccomis Ludovicus Auguſtinienſis, 300. a.
Zacharias papa, 15. b.
Zacharias ep. Anagniæ & abb. S. Gregorii de Urbe, 69. b.
S. Zachariæ parthenon Venetiarum, 93. b. 365. b. A. 202. a. 346. a. 358. a. 415. a. 441. b.
Zachi Blaſius ep. Nitrienſis, 590. b.
Zaccus Vivianus vir nobilis Patavinus & converſus, A. 368. c. 411. e.
Zagonariæ parœcia S. Andreæ diœceſis Faventinæ, A. 374. 375. b.
Zajanus fundus, A. 140. c.
Zanga calceamenti genus, 133. c.
Zeno abb SS. Hippolyti & Laurentii de Faventia, A. 377. c. 389. c
Zeno de Burgo S. Sepulcri monachus & notarius imperatoris, A. 364. a.
Zenobius comes Senenſis, 415. b.
S. Zenonis prope Veronam monaſterium, 420. c.
S. Zenonis Piſarum monaſt. abbas Dominicus, 388. c.
S. Zenonis ecc. ſubjecta monaſt. Vangaticienſi, A. 132. b.
Zenus Apoſtolus civis Venetus, 157. b.
Zenus Johannes patricius Venetus, 127. c.
Zianus Sebaſtianus dux Venetiarum, A. 346. b.
Zobor monaſt. S Hippolyti in Hungaria, 324. a. 327. a. c. 329. a. traditum Coronenſibus eremitis, 390. b.
Zoerardus, V. *SS. Andreas & Benedictus*.
Zozimas Ægyptius abbas, 329. b.

FINIS TOMI PRIMI.

Domnus Johannes Ipſi Ex-Generalis, & Abbas monaſterii ſancti Michaelis de Muriano Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Camaldulenſis, & in Veneta Provincia Vicarius Generalis.

OPus, cui titulus: *Annales Camaldulenſes* &c. a duobus hujus monaſterii monachis conſcriptum, & a duobus pariter noſtris Theologis, quibus eam curam demandavimus, recognitum, votoque eorum probatum, tenore præſentium, quantum noſtra intereſt, facultatem typis conſignandi impertimur.

Datum Venetiis ex noſtro monaſterio ſancti Michaelis de Muriano kalendis martii 1753.

D. J. Ex-gen. & abbas

D. Antonius ab Oleo Cancellarius.

NOI REFFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approbazione *del P. F. Paolo Tommaſo Manuelli* Inquiſitor General del Santo Officio *di* Venezia nel Libro intitolato *Annales Camaldulenſes Ordinis S. Benedicti* non v' eſſer cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica [illegible] rimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; nient[illegible]ntro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza a *Gio: Battiſta Paſquali* [illegible]*tor di Venezia*, [illegible] poſſi eſſer Stampato, oſſervando gl' ordini in materia di [illegible], e preſentan[illegible] ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di [illegible]doa.

Dat. li 7. Agoſto 1753.

(Gio: Emo Proc. Ref.

(Alviſe Mocenigo 4. Kav. Proc. Ref.

Regiſtrato in Libro a Carte 20. al Num. 136.

Gio: Gerolamo Zuccato Segr.

Adi 13. Agoſto 1753.

Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſs. degl' Eſecutori contro la Beſtemmia.

Alviſe Legrenzi Segr.

Per nosmetipsos typographica errata in manu impreſſis formis bis & ter corrigere maluimus; nihilo ſecius vel inolite typothetarum vitio irrepſerunt, vel diligentiam noſtram fugere eorum aliqua, quorum præcipua hic ſubjicimus.

Errata in Annalibus.

Pag. 23. *ad margin.* Johannes VIII. *lege* VII.
Pag. 52. *ad margin.* quo cogitent *lege* qui cogitant
Pag. 6[illegible]. *linea* 22. declarratus *lege* declaratus
Pag. 69. *lin.* 39. quod *lege* quo
Pag. 71 *lin.* 27. ſecunda *lege* ſecundo
Pag. 97. *lin.* 14. efferebat *lege* offerebat
Pag. 109. *lin.* 14. tranſcripta *lege* tranſcriptam
Pag. 110. *lin.* [illegible]5. reparetur *lege* raperetur
Ibid. lin. 39. fanctitatis *lege* ſanctitatis
Pag. 112. *lin.* 30. dictione *lege* ditione
Ibid. lin 40. etiam, de *lege* [illegible] de
Pag. 149. *lin.* 39. Marcellini *lege* Martini
Pag. 165. *lin* 43. [illegible]
Pag. 166. *lin.* 19. impeobabilibus *lege* improbabile
Pag. 168. *lin ult.* videbibus *lege* videbimus
Pag. 183. *lin.* 43. Arcadii *lege* Arcani
Pag. 193. *lin.* 46. quem *lege* quam
Pag. 195. *lin.* 19. debent *lege* deberent
Ibid. lin. 26. collocatus *lege* collatus
Pag. 199. *lin.* 36. indubitante religereo: *lege* [illegible] dubitanter eligerent
Pag. 200. *lin.* [illegible]. a *lege* ea
Pag. 201. *lin.* 15. [illegible] *lege* electus
Pag. 222. *lin.* 45. viam *lege* [illegible]
Pag. 229. *lin.* 3. Matthæus *lege* [illegible]
Pag. 240. *lin.* 32. litare *lege* libertate[illegible]
Pag. 261. *ad marg.* epiſcopum. *lege* epiſcopum [illegible]
Pag. 283. *lin.* 43. oblactatur *lege* ab [illegible]
Pag. 287. *lin.* 47. in mentionem Per[illegible] Peruſino
Pag. 295. *lin.* [illegible] præc[illegible] Coſ[illegible] præcipue Coſmam
Pag. 297. *lin.* 35. [illegible]
Pag. 325. *ad marg.* adventum [illegible] veonis ..... [illegible]ligetur?
Pag. 334. *lin.* 42. Mettis *lege* Mettas
Pag. 394. *lin.* 4. ſane *lege* ſe[illegible]
Pag. 396. *lin. ult.* pa[illegible]atio *lege* ablatio
Pag. 401. *lin.* 31. redimus *lege* credimus
Pag. 406. *lin.* 4. abbatum *lege* abbatem

Errata in Appendice.

Columna 24. *lin.* 48. ſeptimo *lege* ſeptimodecimo
Col. 55. *lin.* 26. *& Curtis in inde, que,* lege *& curtis, qua*
Col. 107. *lin.* 34. & 36. ejuſdem Rodulphi *lege* ejuſdem Rainerii
Col. 132. Corrigendus eſt titulus: *Venditio bonorum, quam fecit Gualtrada Hugoni marchioni & duci fratri ſuo.*
Col. 172. *lin.* 21. Rodulfi *lege* Rainerii
Col. 174. *lin.* 46. n. 4. 984. *lege* n. 4984.
Col. 210. *lin.* 13. plaudes *lege* paludes
Col. [illegible] *lin.* 11. planum *lege* plenum
Col. 22[illegible]. *lin.* 19. partitale *lege* parti tale
Ibid. lin. 47. Italci *lege* Italia
Col. 253. *lin.* 17. dicta *lege* dictas
Col. 2[illegible]0. *lin.* 34. res *lege* tres
Ibid. lin. 40. ſeſta *lege* ſexta
Col. 290. *lin.* 5. animeæ *lege* anime mee
Col. 311. *lin.* 42. conſtitut *lege* conſtitui
Col. 358. *lin.* 56. finem *lege* [illegible]
Col. 362. *ad marg.* 1224. *lege* 1214.
Col. 364. *lin.* 38. ſuo *lege* ſub
Ibid. lin. 54. præteritom *lege* decimum ſextum
Col. 368. *ad marg. canonicis* lege *canoniciſſis*
Col. 369. *lin.* 3. domus *lege* domnus
Col. 451. *lin.* 27. ſanctæ Mariæ *lege* ſancti [illegible]

2 1.115

005646800

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google